ନିଶୋପଶାୟ—ସଂ. ବି (ନିଶା + ଉପଶାୟ)—୧ । ନିଦ୍ରାବସ୍ଥା—
Nisopasāya 1. The state of sleep.
୨ । ରାତ୍ରିରେ ବିଶ୍ରାମ କରିବା—
2. Nightly rest; sleeping in the night.

ନିଷ୍କୁଳା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଆପଣା କୁଳରୁ ବାହାର ଯାଇଥିବା (ସ୍ତ୍ରୀ)
Niskulā (ହ. ଶ.)— a woman) Who has forsaken her family.

ନିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର—ସଂ. ବିଣ.—(ନିର୍ + ଚନ୍ଦ୍ର)—୧ । ଚନ୍ଦ୍ରମାହୀନ—
Nischandra 1. Moonless.
୨ । ଶୁକ୍ରଚକ୍ୟହୀନ—2. Lustreless.

ନିଶ୍ଚଏ—ପ୍ରା. କ୍ରି. ବିଣ.—ନିଶ୍ଚୟ (ଦେଖ)
Nischae Nischaya (See)
ନିଶ୍ଚୟ ଅଛି ହୋଇ ଥିଲେ ତଣ୍ଟ ବସଇ ନିଶ୍ଚଏ ।
ନିଶ୍ଚୈ ପ୍ରାଚୀ. ବ୍ରହ୍ମନିରୂପଣ ଗୀତା ।

ନିଶ୍ଚଞ୍ଚଳ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ନିର୍ + ଚଞ୍ଚଳ; ର ସ୍ଥାନରେ ଶ୍ ଆଦେଶ)—
Nischañchala ଅଚଳ; ସ୍ଥିର—Steady; firm.
(ନିଶ୍ଚଞ୍ଚଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) (ନିଶ୍ଚଞ୍ଚଳତା—ବି)

ନିଶ୍ଚୟ—ସଂ. ବି.—(ନିର୍ + ଚି ଧାତୁ = ଏକତ୍ର କରିବା + ଭାବ. ଅ)—
Nischaya ୧ । ସନ୍ଦେହଶୂନ୍ୟ ଜ୍ଞାନ; ନିଃସନ୍ଦେହ ଜ୍ଞାନ—
1. Certainty; certitude; clear knowledge of a thing.
ଜହନ କ ବନ ହୋଇବ ସନ୍ଦେହ ନିଶ୍ଚୟ ହୋଇ ବହୁର ।
କବିସୂର୍ଯ୍ୟ ବିଶୋଷ ଚମ୍ପୂ. ଗ ଗୀତ ।
୨ । କାବ୍ୟର ଅଲଙ୍କାରବିଶେଷ; ଅନ୍ୟ ବସ୍ତୁର ନିଷେଧଦ୍ୱାରା ପ୍ରକୃତ ବସ୍ତୁର ସ୍ଥାପନ—2. A figure of speech in which the truth is established by proving an assumption to be false.
୩ । ନିର୍ଣ୍ଣୟ; ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ—3. Ascertaining.
୪ । ମନରେ ଦୃଢ଼ ଧାରଣା—4. Conviction.
୫ । ସଙ୍କଳ୍ପ—5. Resolution; determination.
୬ । ସିଦ୍ଧାନ୍ତ; ମୀମାଂସା—6. Settlement; decision.
୭ । ଅଧ୍ୟବସାୟ—7. Perseverance.
ଦେ. ବିଣ.—(ସଂ. ନିଶ୍ଚିତ)—୧ । ନିଃସନ୍ଦେହ; ସଂଶୟରହିତ—
1. Undoubted; doubtless.
୨ । ସ୍ଥିର—2. Certain.
ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ.—(ସଂ. ନିଶ୍ଚୟେଣ; ନିଶ୍ଚୟାତ୍)—ନିଶ୍ଚେ; ନିଃସନ୍ଦେହରେ—Certainly; surely; without doubt.
ନିଶ୍ଚୟ **ନିଶ୍ଚୈ**

ନିଶ୍ଚୟ କଥା—ଦେ. ବି.—(ସଂ. ନିଶ୍ଚିତ + କଥା)—୧ । ଦୃଢ଼ୋକ୍ତି—
Nischaya kathā 1. Assertion; affirmation; emphatic statement.
ନିଶ୍ଚିତ କଥା
ନିଯତ ବାତ ୨ । ସ୍ଥିର ବିଷୟ—2. Settled matter.
୩ । ଅଟଳ ଜବାବ୍—3. Inviolable promise

ନିଶ୍ଚୟ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । ସ୍ଥିର କରିବା—
Nischaya karibā 1. To ascertain.
ନିଶ୍ଚୟ କରା ୨ । କୃତସଙ୍କଳ୍ପ ହେବା; ମନରେ ସଂକଳ୍ପ କରିବା—
ନିଯତ କରନା 2. To determine; to resolve.
୩ । ମୀମାଂସା କରିବା—3. To settle.

ନିଶ୍ଚୟ ଜାଣିବା—ଦେ. କ୍ରି.—ନିଃସନ୍ଦେହରୂପେ ଜାଣିବା—
Nischaya jāṇibā To know for certain; to be sure of.
ନିଶ୍ଚୟ ଜାନା **ନିଶ୍ଚୟ ଜାନନା**

ନିଶ୍ଚୟ ଜ୍ଞାନ—ସଂ. ବି.—(ନିଶ୍ଚୟ + ଜ୍ଞାନ)—୧ । ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ—
Nischaya jñāna 1. Certain knowledge; conviction.
୨ । ଆସ୍ଥା—2. Confidence.
୩ । ଶ୍ରଦ୍ଧା—3. Devotion.

ନିଶ୍ଚୟତା—ଦେ. ବି.—(ସଂ. ନିଶ୍ଚିତତା)—୧ । ଯଥାର୍ଥତା—
Nischayatā 1. Rightness.
୨ । ସ୍ଥିରତା—2. Certainty.

ନିଶ୍ଚୟାତ୍ମକ—ସଂ. ବିଣ.—(ବହୁବ୍ରୀହି; ନିଶ୍ଚୟ + ଆତ୍ମନ୍ + କ)—ଯାହା
Nischayātmaka (ଯେଉଁ ଜ୍ଞାନ ବା ବୁଦ୍ଧି ବା ବିଷୟ)
(ନିଶ୍ଚୟାତ୍ମକତା—ବି) ନିଃସନ୍ଦେହ ଅଟେ; ଦୃଢ଼—Certain;
(ନିଶ୍ଚୟାତ୍ମିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) fixed; based on certainty.

ନିଶ୍ଚୟାତ୍ମକ ଜ୍ଞାନ—ସଂ. ବି.—(ନିଶ୍ଚୟାତ୍ମକ + ଜ୍ଞାନ)—ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ—
Nischayātmaka jñāna Firm conviction; certain knowledge.
୨ । ଯେଉଁ ଜ୍ଞାନରେ ଆଦୌ ସଂଶୟ ନ ଥାଏ—
2. Knowledge which is free from all doubt.

ନିଶ୍ଚଳ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ନିର୍ = ନାହିଁ + ଚଳ୍ ଧାତୁ = ଗତି କରିବା—
Nischala + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ସ୍ଥିର; ଅଚଳ—
(ନିଶ୍ଚଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Firm; immoveable; steady
[ନିଶ୍ଚଳତା(ତ୍ୱ)—ବି.] ୨ । ଅଟଳ—2. Fixed; unwavering.

ନିଶ୍ଚଳା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ.—(ନିଶ୍ଚଳ + ଆ)—୧ । ପୃଥିବୀ—
Nischalā 1. The earth.
[ଦ୍ର—ପୂର୍ବେ ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା ଯେ ପୃଥିବୀ ଅଚଳ ଅଟେ ଏବଂ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଏହାର ଚାରି ପାଖେ ବୁଲୁଛନ୍ତି ।]
୨ । ଶାଳପର୍ଣ୍ଣୀ ଗଛ—2. A medicinal plant; Hedysarum Gangeticum.

ନିଶ୍ଚଳାଙ୍ଗ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିଶ୍ଚଳ ଅଟେ ଅଙ୍ଗ ଯାହାର)—
Nischalāṅga ୧ । ନିସ୍ପନ୍ଦ—1. Motionless; still.
(ନିଶ୍ଚଳାଙ୍ଗୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ସ୍ଥାୟୀ—
2. Permanent; firm; fixed.
ସଂ. ବି.—୧ । ବକପକ୍ଷୀ—1. A crane; the Ardea.
୨ । ପର୍ବତ—2. Mountain.

ନିଶ୍ଚାୟକ—ସଂ ବିଣ.—(ନିର୍ + ଚି ଧାତୁ = ଏକତ୍ର କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Nischāyaka ନିର୍ଣ୍ଣାୟକ; ନିର୍ଣ୍ଣୟକାରକ; ନିର୍ଣ୍ଣେତା; ନିର୍ଦ୍ଧାରକ—
(ନିଶ୍ଚାୟିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) Deciding; ascertaining; determining; decisive.

ସାଧାରଣ ଯେବେ ଅପର ସ୍ୱରାନ୍ତେ ସ୍ଥିତ ୧ ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ତର୍ଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । 'ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚଳିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରା ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ଯେବେ ଏ ସ୍ୱରାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ଚଳିତ ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚଳିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ, 'ବୁଝ' ନ ମିଳିଲେ 'ବୁଝ' ଦେଖିବେ; 'ବଥୁ' ନ ପାଇଲେ 'ବଥୂ' ଦେଖିବେ; 'ଅଗିଆ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଗ୍ନି' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ

ନିଷ୍ଚାରକ—ସଂ.ବି.—(ନିର୍+ଚର୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+ସଂଜ୍ଞା. ଅକ)-
Nischāraka ୧ । ପୁରୀଷ ବର୍ଜନ; ଝାଡ଼ା ଫେରିବା—
1. Evacuation by stool.
୨ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ) ବାୟୁ—2. Wind.
୩ । (+ଭାବ. ଅକ) ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ—3. Health.
୪ । ସ୍ୱାଚ୍ଛନ୍ଦ୍ୟ—4. Happiness; ease; comfort.

ନିଷ୍ଚିତ—ସଂ. ବିଣ. (ନିର+ଚି ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ମ. ତ)—
Nischita ୧ । ସ୍ଥିରୀକୃତ; ନିର୍ଣ୍ଣୀତ—
1. Ascertained; settled.
(ନିଶ୍ଚିତ—ବି) ୨ । ମୀମାଂସିତ—
2. Decided; determined.
୩ । ନିଃସନ୍ଦେହ—3. Sure; certain; undoubted.
୪ । ପରିଜ୍ଞାତ—4. Known.
୫ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—ନିଶ୍ଚୟବାନ୍—
5. Having firm conviction.
କ୍ରି. ବିଣ—ନିଃସନ୍ଦେହରୂପେ; ନିଶ୍ଚୈ—
Certainly; surely; decidedly.

ନିଷ୍ଚିତକର୍ମା—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିଶ୍ଚିତ+କର୍ମନ୍; ୧ମା ୧ବ)—
Nischitakarmā ୧ । ସ୍ଥିରଧୀ; ସ୍ଥିର ବିବେକୀ—
1 Having sure knowledge.
୨ । ଯେ ସ୍ଥିର ବୁଦ୍ଧି ଅନୁସାରେ କର୍ମ କରେ—
2. Acting on sure knowledge.

ନିଷ୍ଚିନ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍=ନାହିଁ+ଚିନ୍ତା)—
Nischinta ୧ । ଭାବନାଶୂନ୍ୟ; ନିରୁଦ୍ୱେଗ—
(ନିଶ୍ଚିନ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Free from anxiety or care.
୨ । ଚିନ୍ତାହୀନ—2. Thoughtless; careless.
ଦେ. ବିଣ—ସନ୍ତୁଷ୍ଟ—Fully satisfied; content.

ନିଷ୍ଚିନ୍ତ ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଚିନ୍ତାରୁ ମୁକ୍ତ ହେବା—
Nischinta hebā 1. To be free from anxiety.
ନିଚିନ୍ତି ହଓଆ ୨ । ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେବା—
ନିହିଚିନ୍ତ ହୋନା 2. To be fully satisfied or content.

ନିଷ୍ଚିନ୍ତା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ନିଶ୍ଚିନ୍ତ)—୧ । ନିଶ୍ଚିନ୍ତ—
Nischintā 1. Free from anxiety; careless.
ନିଚିନ୍ତି, ନିଶ୍ଚିନ୍ଦ ୨ । ଚିନ୍ତାହୀନ—2. Devoid of thinking.
ନିହିଚିନ୍ତ (ନିଶ୍ଚିନ୍ତ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ନିଷ୍ଚୀୟମାନ—ସଂ. ବିଣ. (ନିର୍+ଚି ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ମ. ଶାନଚ୍)—୧ । ଯାହାକୁ ନିଶ୍ଚିତ କରାଯାଉଅଛି—
1. Which is being ascertained.
୨ । ବିଚାରାଧୀନ—2. Under consideration.

ନିଷ୍ଚୁକ୍କଣ—ସଂ. ବି.—ଦାନ୍ତଘଷା ମିଶି (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
Nischukkaṇa Black dentrifice.

ନିଷ୍ଟେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—(ସଂ. ନିଶ୍ଚୟେଣ)—
Nische ୧ । ନିଶ୍ଚୟରେ; ଅବଶ୍ୟ; ମୁକର୍—
(ନିଶ୍ଚେ, ନିଶ୍ଚେଇଁ—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Certainly; surely;
ନିଶ୍ଚୟ ଜରୁର ନିଶ୍ଚୈ without fail.
ପରଠାରେ ନିଷ୍ଟେ ସେ ବୁଧ ଲଙ୍ଘିବ—ସାଧାନାଥ. ମେଘଦୂତ ।
୨ । ନିଃସନ୍ଦେହରେ—2. Undoubtedly.

ନିଷ୍ଟେଁ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ସ୍ଥିର କରିବା—
Nischeñ karibā To ascertain; to settle.
ନିଶ୍ଚୟ କରା ଦମୟନ୍ତୀ ବୋଲି ମନରେ ନିଷ୍ଟେଁ କଲେ—
ନିୟତକରନା କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ନିଷ୍ଟେତନ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍+ଚେତନା)—
Nischetana ୧ । ଜଡ଼; ଅଚେତନ; ପ୍ରାଣହୀନ—
1. Lifeless; void of sensation.
(ନିଷ୍ଟେତନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅଜ୍ଞାନ—2. Insensible.
(ନିଷ୍ଟେତନତା—ବି) ୩ । କ୍ରୋଧାଦିହୀନ—3. Dispassionate.

ନିଷ୍ଟେଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍=ନାହିଁ+ଚେଷ୍ଟା=ଯତ୍ନ)—
Nischeshṭa ୧ । ଚେଷ୍ଟାହୀନ—
(ନିଷ୍ଟେଷ୍ଟା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Listless; without exertion.
୨ । ଅଳସ—2. Lethargic.
୩ । ଅଜ୍ଞାନ—3. Unconscious.
୪ । ନିରୁଦ୍ୟମ—4. Effortless.
୫ । ନିଶ୍ଚଳ—5. Motionless; still.

ନିଷ୍ଟେଷ୍ଟତା—ସଂ. ବି. (ନିଷ୍ଟେଷ୍ଟ+ଭାବାର୍ଥେ. ତା)—୧ । ଗତିରାହିତ୍ୟ—
Nischeshtatā 1. Inertia; motionlessness
[ଦ୍ର—ଯେଉଁ ଗୁଣ ଥିବାରୁ ଜଡ଼ବସ୍ତୁମାନେ ନିଜେ ନିଜେ ଚଳି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ବା ଚଳିତ ହେଲେ ନିଜେ ନିଜେ ସ୍ଥିର ହୋଇ ରହି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ, ତାହାକୁ 'ନିଷ୍ଟେଷ୍ଟତା' ବୋଲାଯାଏ ।]
(ନିଷ୍ଟେଷ୍ଟତ୍ୱ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଆଳସ୍ୟ—2. Laziness; indolence; slothfulness; lethargy.

ନିଷ୍ଟେଷ୍ଟା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ନିଷ୍ଟେଷ୍ଟ)—୧ । ନିରୁଦ୍ୟମ—
Nischeshṭā 1. Effortless.
ନିଚେଷ୍ଟ ୨ । ନିଶ୍ଚଳ—2. Motionless; still.
ନିଚେଷ୍ଟା ୩ । ଅଜ୍ଞାନ—3. Unconscious.

ନିଷ୍ଛଳ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍+ଛଳ)—ଛଳରହିତ—
Nischhala Free from guile.
(ନିଷ୍ଛଳା—ସ୍ତ୍ରୀ; ନିଷ୍ଛଳତା—ବି)

ନିଷ୍ଛିଦ୍ର—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍+ଛିଦ୍ର)—୧ । ଛିଦ୍ରରହିତ—
Nischhidra 1. Without holes; free from
(ନିଷ୍ଛିଦ୍ରତା—ବି) holes, cracks or fractures.
୨ । ନିଷ୍କଳଙ୍କ—2. Stainless; spotless; immaculate.

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	୮	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଖ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍ଗ	ଇସ୍	ଉଅ	ଭ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଙ୍ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଶ	ନ

୩ । ଦୋଷଶୂନ୍ୟ; ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ—3. Faultless; free from defect or weak point; perfect.

ନିଶ୍ଚେଦ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ —(ନିର୍+ଛେଦ୍ୟ)—(ଗଣିତ) ଯେଉଁ ରାଶି
Niśchhedya ଅନ୍ୟ ରାଶି ଦ୍ୱାରା ବିଭକ୍ତିତ ହୋଇ ନ ପାରେ—
(arithmetic) Indivisible (number).

ନିଶ୍ୱସିତ - ସଂ. ବିଣ. (ନି=ବାହାରକୁ+ଶ୍ୱସ୍ ଧାତୁ=ନିଶ୍ୱାସ
Niśwasita ମାରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
୧ । ଯେ ନିଶ୍ୱାସ ମାରିଅଛି—1. Having exhaled.
୨ । ନିଶ୍ୱାସ ମାରୁଥିବା—2. Breathing.
ସଂ, ବି. (ନି+ଶ୍ୱସ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ତ)—
୧ । ନିଶ୍ୱାସ; ନାକବାଟେ ବାହାରକୁ ପବନ ଛାଡ଼ିବା—
1. Breathing; exhaling.
୨ । ନିଶ୍ୱାସ ପ୍ରଶ୍ୱାସ—2. Respiration; breath; expiration and inspiration (M. W.).

ନିଶ୍ୱାସ—ସଂ. ବି. (ନି=ବାହାରକୁ+ଶ୍ୱସ୍ ଧାତୁ=ନିଶ୍ୱାସ ପ୍ରଶ୍ୱାସ
Niśwāsa ପକାଇବା+ଭାବ. ଅ)—୧ । ନାକ ବାଟେ ବାୟୁ ଟୋକିବା—1. Inspiration; drawing in of breath.
୨ । ନାକବାଟେ ଭିତରକୁ ଟୋକାଯିବା ବାୟୁ—
2. Inhalation; inhaled air.
୩ । ନାକବାଟେ ବାୟୁ ବାହାରକୁ ଛାଡ଼ିବା —
3. Exhalation.
୪ । ନାକବାଟେ ବାହାରକୁ ଛାଡ଼ା ଯିବା ବାୟୁ—
4. Exhaled air.
ନିଜ ନିଶ୍ୱାସରେ ପଡ଼ିଲେ ଚଳ—ଭବିଷ୍ୟପୁ. ସଙ୍ଗୀତ ।
୫ । ପ୍ରାଣବାୟୁ; ନାସାଗତ ବାୟୁ—
5. Breath; respiration; the breath of life.
୬ । ଦୁଃଖଜନିତ ଦୀର୍ଘନିଶ୍ୱାସ—6. Sigh; (M. W)
ଦେ. ବି—୧ । ବଳବାନ୍ ଅତ୍ୟାଚାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରତି ଦୁର୍ବଳ ଅତ୍ୟାଚାରିତ ବ୍ୟକ୍ତିର ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ୱାସଯୁକ୍ତ ଅଭିଶାପ—
1. Curse uttered by the weak oppressed against the strong oppressor, accompanied with deep sighs.
(ଯଥା—ଦୁଃଖୀ ଲୋକଙ୍କ ଉପରେ ତୁ ଜୁଲମ କଲେ ତୋ ଉପରେ ଦୁଃଖୀଙ୍କ ନିଶ୍ୱାସ ପଡ଼ିଯିବ)
୨ । ଶେଷ ଭରସା—2. Last hope
[ଯଥା—ଆମ ପୋଷଣାହାରୀଙ୍କୁ ପ୍ରଭୁ ଏ ରୋଗରୁ ବଞ୍ଚାଇବାକୁ ଗରିବ ଗୁରୁବାଙ୍କ ନିଶ୍ୱାସ ରହିଗଲା ।]
୩ । ଆଶ୍ରୟ; ଶେଷ ଆଶ୍ରୟ ସ୍ଥଳ—3. Last refuge.
[ଯଥା—ସାଆନ୍ତରାଙ୍କ ପୁରୁଣା ଘରଟି ଭାଙ୍ଗି ଯିବାରୁ ଶହ ଶହ ଲୋକଶୋଷିଙ୍କ ନିଶ୍ୱାସ ବୁଡ଼ିଗଲା ।
୪ । ବିପନ୍ନର ଶେଷ ଆଶ୍ରୟ ଦାତା —
4. Ultimate shelter of the needy.
(ଯଥା—ଅମୁକ ବ୍ୟକ୍ତି ଆମର ଏ ଅଞ୍ଚଳର ଏକମାତ୍ର ନିଶ୍ୱାସ ।)
[ଦ୍ର—'ନିଶ୍ୱାସ' ଓ 'ପ୍ରଶ୍ୱାସ'ର ଅର୍ଥ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମତ ଭେଦ ଦେଖାଯାଏ ।

ଯଥା— ନିଶ୍ୱାସ=ବାହାରକୁ ଛାଡ଼ିବା ଶ୍ୱାସ; ପ୍ରଶ୍ୱାସ=ଭିତରକୁ ନେବା ଶ୍ୱାସ । ମହାମହୋପାଧ୍ୟାୟ ଗଣନାଥ ସରସ୍ୱତୀ ଓ କଲିକତାର କେତେକ ବିଶିଷ୍ଟ ପଣ୍ଡିତ ୧୯୧୧ ମସିହାରେ ଏହି ମତ ଦେଇଥିଲେ । ତିନି ଚାରି ବର୍ଷ ତଳେ ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟରେ 'ନିଶ୍ୱାସ-ପ୍ରଶ୍ୱାସ' ନାମକ ପ୍ରବନ୍ଧରେ—ନିଶ୍ୱାସ=ଶ୍ୱାସ ନେବା; ପ୍ରଶ୍ୱାସ=ଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ିବା; ଏହି କଥା ଆଲୋଚନାରେ ସିଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲା । ହିନ୍ଦୀ ଶବ୍ଦସାଗରରେ ନାକ ବା ମୁହଁ ବାଟେ ବାହାରକୁ ଛାଡ଼ା ଯିବା ଶ୍ୱାସକୁ ନିଶ୍ୱାସ ବୋଲାଯାଇଅଛି ।]

ନିଶ୍ୱାସ ଅକଟିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଦମ୍ ଅଟକି ଯିବା; ବେଦମ୍ ହେବା; ପବନ
Niśwāsa akaṭibā ଅଟକି ଯିବା ଯୋଗୁଁ ଶ୍ୱାସ ପ୍ରଶ୍ୱାସ ବନ୍ଦ
निश्वास आटिका दम अटकना ହୋଇଯିବା; ଶ୍ୱାସରୋଧ —
ନିଶ୍ୱାସ ଅଟକିବା
ନିଶ୍ୱାସ ରୁଦ୍ଧଦେବା } ଅନ୍ୟରୂପ Stoppage of breathing; suspension of breath; being out of breath.
ନିଶ୍ୱାସ ଅଟକିଯିବା

ନିଶ୍ୱାସ ଅଟକା(କେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ନିଶ୍ୱାସ ରୋଧିବା —
Niśwāsa aṭakā(ke)ibā To stop breathing.
निशासआटकान; दमअटकाना

ନିଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ିବା—ଦେ.କ୍ରି— ନାସା ଦ୍ୱାରା ଶ୍ୱାସ ବାୟୁ ବାହାରକୁ ଛାଡ଼ିବା—
Niswasa chhārḍibā To breathe out;
निशासछाड़ा, निशासफेला; निसासछोड़ना to exhale.

ନିଶ୍ୱାସ ଡୁବିବା—ଦେ. ବି—୧ । ଲୋକଙ୍କର ଶେଷ ଭରସା ଲୁପ୍ତ ହେବା-
Niśwāsa ḍubibā 1. The dying out of the last hope of people.
ନିଶ୍ୱାସ ଡୁବିଯିବା
ନିଶ୍ୱାସ ବୁଡ଼ିବା } ଅନ୍ୟରୂପ
ନିଶ୍ୱାସ ବୁଡ଼ିଯିବା
୨ । ଲୋକଙ୍କ ଶେଷ ଆଶ୍ରୟସ୍ଥଳ ଲୁପ୍ତହେବା—
आशा भरसा डुबेयाओआ भरोसालोपहोना 2. The cessation of the last refuge of people.

ନିଶ୍ୱାସ ନେବା—ଦେ. କ୍ରି—ନାସାଦ୍ୱାରା ଶ୍ୱାସ ବାୟୁକୁ ଶରୀର ଭିତରକୁ
Niśwasa neba ନେବା; ଦମ୍‌ନେବା—
निशासलओया निसासलेना To inhale; to breathe in.

ନିଶ୍ୱାସ ପକା(କେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ନିଶ୍ୱାସ ମାରିବା—
Niśwāsa pakā(ke)ibā 1. To breathe.
निश्वासफेला
୨ । ବାହାରକୁ ଶ୍ୱାସ ବାୟୁ ଛାଡ଼ିବା—
2. To emit breath; to exhale.

୩ । (ସବଳ ଅତ୍ୟାଚାରୀ ବ୍ୟକ୍ତିପ୍ରତି ଦୁର୍ବଳ ଅତ୍ୟାଚାରିତ ବ୍ୟକ୍ତି) ଦୀର୍ଘନିଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ିବାବେଳେ ଅଭିଶାପ ଦେବା—
3. To curse the strong oppressor with the sigh which is the outcome of oppression.

୪ । ଦୁଃଖରେ ଖର ନିଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ିବା—
4. To sigh with grief.

ଚଉଁସ ପୂନେଇରେ ଘରେ ପିଠାଛଏ ହେଲା ଛକଏ ହେଲେ ଶାରଥ ନିଶ୍ୱାସ ପଡ଼ିଏ ।
ଫକୀରମୋହନ. ଛମାଣଆଠଗୁଣ୍ଠ ।

ନିଶ୍ୱାସ ପଡ଼ିବା—ଦେ. କ—୧ । କୌଣସି ଅତ୍ୟାଚାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି ଉପରେ
Niswāsa pardibā ଦୁଃଖାର୍ତ୍ତ ବା ପ୍ରପୀଡ଼ିତ ବ୍ୟକ୍ତିର ଅସନ୍ତୋଷ-
(ନିଶ୍ୱାସ ପଡ଼ିଯିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ଜନିତ ଅଭିଶାପ ସଫଳ ହେବା—
ନିଶ୍ୱାସପଡ଼ା 1. The taking effect of a curse
ଶାପଗୀରନା by the oppressed on the oppressor.

୨ । ଅତ୍ୟାଚାରିତ ବ୍ୟକ୍ତିଦ୍ୱାରା ଅତ୍ୟାଚାରୀ ଅଭିଶପ୍ତ ହେବା—
2. The utterance of a curse, accompanied with a sigh, by an oppressed person.

ନିଶ୍ୱାସ ପ୍ରଶ୍ୱାସ—ସଂ. କ (ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ; ନିଶ୍ୱାସ + ପ୍ରଶ୍ୱାସ)—ନାସାଦ୍ୱାରା
Niswāsa praswāsa ଶରୀରାଭ୍ୟନ୍ତରକୁ ଟଣାଯିବା ଓ ବାହାରକୁ ଛଡ଼ାଯିବା ପ୍ରାଣବାୟୁ; ରେଚକ ଓ ପୂରକ—
Respiration; breath; inhalation and exhalation of breath

ନିଶ୍ୱାସ ବନ୍ଦ—ଦେ. କ (ସଂ. ନିଶ୍ୱାସ + ବନ୍ଧନ)—
Niswāsa banda ୧ । ନିଶ୍ୱାସ ରୋଧ (ଦେଖ)
ନିଶ୍ୱାସବନ୍ଦ ନିସାସବନ୍ଦ 1. Niswāsa rodha (See)

୨ । ପ୍ରାଣହୀନ ବ୍ୟକ୍ତିର ନିଶ୍ୱାସର ଗତି ସ୍ଥଗିତ ହେବା—
2. Stoppage of respiration after death

ନିଶ୍ୱାସ ମାରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ନାସାଦ୍ୱାରା ବାୟୁ ପେଟ ଭିତରକୁ
Niswāsa māribā ନେବା ଓ ବାହାରକୁ ଛାଡ଼ିବା—
1. To breathe.

୨ । ସ୍ୱସ୍ତି ଓ ସୁଖ ବୋଧ କରିବା—
2. To feel at ease; to feel comfortable.
(ଯଥା—କାମର ଝଞ୍ଝଟରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ମୁଁ ନିଶ୍ୱାସ ମାରିଲି ।)

ନିଶ୍ୱାସ ରହିବ—ଦେ. କ—୧ । ନିଶ୍ୱାସରୋଧ—
Niswāsa rahibā 1. Suffocation.
(ନିଶ୍ୱାସ ରହିଯିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

୨ । ଲୋକଙ୍କର ଶେଷ ଭରସା ବା ଆଶ୍ରୟସ୍ଥଳ ବଜାୟ ରହିବା-
2. Continuance of the last refuge of people.

ନିଶ୍ୱାସରୁଦ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିଶ୍ୱାସ + ରୁଦ୍ଧ ଯାହାର)—
Niswāsaruddha ରୁଦ୍ଧଶ୍ୱାସ; ଅଣନିଶ୍ୱାସି—Suffocated.
(ନିଶ୍ୱାସରୁଦ୍ଧା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ନିଶ୍ୱାସ ରୁନ୍ଧିବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଭୁମ୍ବକ କରିବା—
Niswāsa rundhibā To hold up one's bereath.
ନିଶ୍ୱାସ ଆଟକାନ ଦେ. କ.—ନିଶ୍ୱାସ ରୋଧ ଅବସ୍ଥା ଘଟିବା—
ଦମ ଅଟକାନା Suffocation.

ନିଶ୍ୱାସ ରୋଧ—ସଂ. କ.—(୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ନିଶ୍ୱାସ + ରୋଧ)—୧ । ଭୁମ୍ବକ;
Niswāsa-rodha ପ୍ରାଣାୟାମଦ୍ୱାରା ଶ୍ୱାସର ଅବରୋଧ—
1. Act of restraining or holding up one's breath for a long time.

୨ । ନିଶ୍ୱାସର ଗତି ବନ୍ଦ ହେବା—2. Suffocation.

ନିଶ୍ୱାସ ରୋଧିବା—ଦେ. କ୍ରି.—ନିଶ୍ୱାସ ରୁଦ୍ଧିବା; ପ୍ରାଣାୟାମଦ୍ୱାରା ଶ୍ୱାସ
Niswāsa rodhibā ପ୍ରଶ୍ୱାସକୁ ଅଟକାଇବା—
ଦମ ଆଟକାନ To restrain one's breath by exertion.
ଦମ ଅଟକାନା

ନିଶ୍ୱାସିବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ)—(ସଂ. ନିଶ୍ୱାସ)—ନିଶ୍ୱାସ ମାରିବା (ଦେଖ)—
Niswāsibā Niswāsa maribā (See)
ନିଶ୍ୱାସା ଚଳ ଚ୍ରାସ୍ପେ ଫଁ ଫଁ ସ୍ୱନେ ନିଶ୍ୱାସି ସଘନେ; ଅସୁଛନ୍ତି ପରଜନେ ।
ବୁଧାକାଥ. ମହାଯାତ୍ରା

ନିଶ୍ରମ—ଦେ. ବିଣ.—(ସଂ. ନିଃଶ୍ରମ)—ଶ୍ରମ ବିହୀନ—
Nisrama Without exertion; requiring no effort.

ନିଷ୍ଠା ପ୍ରାସ୍ପେକ ସଖି ଭସିବା ନିଶ୍ରମ,
ପାଲଟ ବର୍ଷିବା ଅତି ଶ୍ରମ । ପ୍ରାଚୀ, ରହସ୍ୟମଞ୍ଜରୀ ।

ସଂ. କ.—ଅଧ୍ୟବସାୟ (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—Perseverance.

ନିଶ୍ରମରେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ଅକ୍ଲାନ୍ତଭାବରେ; କ୍ଲାନ୍ତ ନ ହୋଇ—
Nisramare 1. Untiringly.

୨ । ଅଧ୍ୟବସାୟ ସହକାରେ—2. Perseveringly.

ଜର ନ ଭସ୍ମଣ ବଦରୀ ଆଶ୍ରମରେ,
ଶରଡ଼ରେ ବସି ତପନ୍ତ ନିଶ୍ରମରେ । କୃଷ୍ଣଦିନ. ମହାଭାରତ. ଶାନ୍ତି ।

ନିଶ୍ରୟଣୀ—ସଂ. କ.—(ନି + ଶ୍ରୟଣୀ)—ସିଢ଼ି; ନିଶୁଣୀ (ହି. ଶ)—
Nisrayani Ladder.

ନିଶ୍ରେଣୀ—ସଂ. କ.—(ନି + ଶ୍ରେଣୀ)—ନିଶୁଣୀ; ସିଢ଼ି (ହି. ଶ.)—
Nisreni Ladder.

ଦେଉଳ ସ୍ୱର୍ଗ ଅରୋହଣ ନିଶ୍ରେଣୀ ।
ଅଭିମନ୍ୟୁ. ବଦରୀ ଚଳ୍ରାନଣି ।

ନିଶ୍ରେୟ—ଦେ. କ.—(ସଂ. ନିଃ ଓ ଶ୍ରେୟଃ)—୧ । ଅନୁପକାର; ଅପକାର
Nisreya Want of benefit.
ନିଶ୍ରେୟ ୨ । (ସଂ. ନିଃଶ୍ରେୟସ)—ମୁକ୍ତି; ମୋକ୍ଷ—
ନିଶ୍ରେୟସ Liberation; deliverance.

ନିଶ୍‌ଶଙ୍କ—ସଂ. ବିଣ.—ନିଃଶଙ୍କ (ଦେଖ)
Nis-sanka Nihsanka (See)

ନିଶ୍‌ଶକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ନିର୍ + ଶକ୍ତ)—ନିର୍ବଳ (ହି. ଶ.)—
Nis-sakta Weak.

ନିଶ୍‌ଶୀଳ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍ + ଶୀଳ)—ମନ ସ୍ୱଭାବ—
Nis-sila ବିଶିଷ୍ଟ—Ill-natured.
(ନିଶ୍‌ଶୀଳା—ସ୍ତ୍ରୀ; ନିଶ୍‌ଶୀଳତା—ବି)

ନିଶ୍‌ଶେଷ—ସଂ. ବିଣ.—ନିଃଶେଷ (ଦେଖ)
Nis-sesha Nihsesha (See)

ନିଷ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ.— ସେଚନ କରିବା—
Nish (root) To sprinkle.

ନିଷକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ.—(ନି + ସନ୍‌ଜ୍ ଧାତୁ = ଆସକ୍ତ ହେବା + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)
Nishakta ୧ । ସଂଲଗ୍ନ; ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ—
Adjoining; attached.
୨ । ସମ୍ବନ୍ଧ—2. Related; connected.

ନିଷକ୍ତୁ—ସଂ. ବି. ପୁଂ—ପିତା; ବାପ (ହି. ଶ.)—
Nishaktu Father.

ନିଷଙ୍ଗ—ସଂ., ବି. – (ନି + ସନ୍‌ଜ୍ ଧାତୁ = ଆଲିଙ୍ଗନ କରିବା + ଭାବ.
Nishaṅga ଅ) ୧ । ସଂସର୍ଗ; ସମ୍ମିଳନ; ସଙ୍ଗ—
1. Association.
୨ । (+ ଅଧି. ଅ) ଶରମୁଣା; ତୂଣୀର—2. A quiver.
୩ । ମୁହଁରେ ଫୁଙ୍କା ଯାଇ ବଜା ଯାଉ ଥିବା ଏକ ପ୍ରକାର ବାଜା (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—3. A kind of flute.
୪ । ଖଡ୍ଗ—4. Sword.

ନିଷଙ୍ଗଥି—ସଂ. ବି.— (ନିଷଙ୍ଗ + ଥି)—୧ । ଆଲିଙ୍ଗନ—
Nishaṅgathi 1. Embrace.
୨ । ସଙ୍ଗମ—2. Union.
୩ । ଧାନୁଷ; ଧନୁର୍ଦ୍ଧର—3. Archer; bowman.
୪ । ରଥ—4. Car.
୫ । ସାରଥି—5. Charioteer.
୬ । ତୃଣ—6. Grass.
୭ । ସ୍କନ୍ଧ—7. Shoulder.

ନିଷଙ୍ଗଧି– ସଂ. ବି.— (ନିଷଙ୍ଗ + ଧା ଧାତୁ + ଅଧି. ଇ)—ଖଣ୍ଡା ଯେଉଁ
Nishaṅgadhi ଖୋଳରେ ରହେ; ଖଡ୍ଗକୋଷ—
Scabbard; sheath.

ନିଷଙ୍ଗୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ.—(ନିଷଙ୍ଗ + ଅସ୍ତ୍ୟର୍ଥେ. ଇନ୍. ନିଷଙ୍ଗିନ୍);
Nishaṅgi ୧ମା. ୧ବ.) –୧ । ଧନୁର୍ଦ୍ଧାରୀ—
(ନିଷଙ୍ଗିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Holding a bow.
୨ । ତୂଣୀରଧାରୀ—2. Wearing a quiver; furnished with a quiver.
୩ । ଖଡ୍ଗଧାରୀ (ହି. ଶ.)—3. Holding a sword.
ସଂ. ବି. ପୁଂ—୧ । ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କ ପୁତ୍ରବିଶେଷ—
1. A son of Dhṛutarāshṭra.
୨ । ଧନୁର୍ଦ୍ଧର ବ୍ୟକ୍ତି—2. A archer.
୩ । ଖଡ୍ଗଧାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି—3. A swordsman.

ନିଷଙ୍ଗୀନ – ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ.—(ନିଷଙ୍ଗ + ଅସ୍ତି ଅର୍ଥରେ ଇନ୍.)—
Nishaṅgina ଧନୁର୍ଦ୍ଧାରୀ—Holding a bow.
(ନିଷଙ୍ଗୀନା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ନିଷଣ୍ଣ—ସଂ ବିଣ. ପୁଂ—(ନି + ସଦ୍ ଧାତୁ = ଅବସ୍ଥାନ କରିବା, ଗମନ
Nishaṇṇa କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ଉପବିଷ୍ଟ—
1. Seated; perched.
୨ । ସ୍ଥାପିତ—2. Placed
୩ । ନିବେଶିତ—3 Inserted.
୪ । ଛଳ ପଡ଼ିଥିବା; ଶାୟିତ—4. Reclined.
୫ । ଆଉଜିଥିବା—5. Leaning on.
୬ । ବିଶ୍ରାନ୍ତ—6. Reposed.
୭ । ଅବଲମ୍ବିତ—7. Supported.
୮ । ସ୍ଥିତ—8. Situated.
୯ । ବହିର୍ଗତ—9. Gone out; emerged.
୧୦ । ବିଷଣ୍ଣ—10. Sad; dejected.

ନିଷତ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ନିଃ + ଶକ୍ତି)—୧ । ଶକ୍ତିହୀନ;—
Nishata 1. Powerless.
୨ । ଅତ୍ୟନ୍ତ କ୍ଲାନ୍ତ – 2. Too much tired.

ଅଏ ଚେଲେ ଅଏ ବୁଲେ ଅପଣେ ନିଷତ ।
ପ୍ରାଚୀ. ବନ୍ଧୁନରୂପଣଗୀତା ।

୩ । (ସଂ. ନିଃସତ୍ତ୍ୱ) ନିର୍ବଳ—3. weak.

ନିଷଦ—ସଂ. ବି. (ନି + ସଦ୍ ଧାତୁ = ଅବସ୍ଥାନ କରିବା + ଅଧି. ଅ)—
Nisada ୧ । ନିଷାଦସ୍ୱର; ସଙ୍ଗୀତର ସପ୍ତମ ସ୍ୱର—
1. The seventh musical note in the gamut.
୨ । ଆସନ – 2. A seat.

ନିଷଦ୍ବର—ସଂ. ବି. (ନି + ସଦ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ବର)—
Nishadbara କର୍ଦ୍ଦମ; ପଙ୍କ—Mud; mire.

ନିଷଦ୍ବରୀ—ସଂ. ବି. (ନି + ସଦ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ବର + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—
Nishadbarī ରଜନୀ; ରାତ୍ରି—Night.

ନିଷଦ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ନି + ସଦ୍ ଧାତୁ = ଅବସ୍ଥାନ କରିବା + ଅଧି. ଯ)—
Nishadya ଆଧାର; ପାତ୍ର—Receptacle; reservoir.

ନିଷଦ୍ୟା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ନିଷଦ୍ୟ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Nishadyā ୧ । ପଣ୍ୟ ବିକ୍ରୟଶାଳା; ହାଟ—
1. Market; mart.
୨ । ଛୋଟ ଖଟ; ଖଟିଆ —
2. A small bedstead; charpoy.

ନିଷଧ—ସଂ. ବି. (ନି + ସଦ୍ ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା + ଅଧି. ଅ; ଦ = ଧ)
Nishadha ୧ । ସୌବୀର ରାଜ୍ୟର ଉତ୍ତରସ୍ଥ ପ୍ରାଚୀନ ଦେଶ-ବିଶେଷ – 1. Name of a country of ancient India.

[ଦ୍ର – ନଳ ଏ ରାଜ୍ୟର ରାଜା ଥିଲେ । ପ୍ରାଚୀନ ନିଷଧ ଦେଶ ବିନ୍ଧ୍ୟ ପର୍ବତର ଉତ୍ତରବର୍ତ୍ତୀ ଆଧୁନିକ କୁମାୟୁନ ଅଞ୍ଚଳ ବୋଲି ପଣ୍ଡିତମାନେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରନ୍ତି ।]

୨ । (+ କର୍ତ୍ତୃ. ଅ) ଇଳାବୃତର ଦକ୍ଷିଣରେ ହରିବର୍ଷ ଦେଶର ସୀମା ପର୍ବତ – 2. Name of a mythological mountain of India.

[ଦ୍ର – ଏହା ହିମାଳୟର ଉତ୍ତରରେ ଅବସ୍ଥିତ ଥିବାର କଥିତ ।]

୩ । ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶୀୟ ନୃପତି କୁଶଙ୍କର ପୌତ୍ର—
3. Name of a king, grandson of Kuśa.
୪ । ନିଷାଦ ସ୍ୱର—4. The seventh musical note.
୫ । ନିଷଧଦେଶୀୟ ଲୋକ—
5. The people of the Nishadha country.
୬ । କୁରୁଙ୍କର ଏକ ପୁତ୍ର—
6. Name of a son of king Kuru.

ସଂ. ବିଣ – (+ କର୍ମ. ଅ) – ୧ । ଅଧର୍ଷଣୀୟ—
1. Impregnable.
୨ । କଠିନ –2. Hard.
୩ । ନିରନ୍ଧ୍ର; ଘନ—3. Solid.

ନିଷାଣ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି—ନିଶାଣ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)—
Nishāṇa (etc) Niśāṇa etc. (See).
ଓଡ଼ିଆ ଜାତି ନିଷାଣ,
ଘୋଷ୍ଟ ଜାତିର ଶାଣ । ଉକାସ. ଗୀତଲହରୀ ।

ନିଷାଣ ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—ନିଶାଣ ଦେବା (ଦେଖ)—
Nishāṇa debā Niśāṇa debā (See).
ମଣିଲେ ଲୋକେ କାମ ଦେଲକ ନିଷାଣ—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ଅଶ୍ୱ ।

ନିଷାଦ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ନି+ସଦ୍ ଧାତୁ=ଅବସ୍ଥାନ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. Nishāda ଅ) – ୧ । ବେଣ ରାଜାଙ୍କ ଶରୀରରୁ ଜାତ ନୀଚ ଜାତି (ନିଷାଦୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ବିଶେଷ —1. A low caste said to have sprung from the body of king Beṇa.

[ଦ୍ର—ଭାଗବତ ଚତୁର୍ଥସ୍କନ୍ଧ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଅଧ୍ୟାୟରେ ନିଷାଦମାନଙ୍କ ପୂର୍ବ କାହାଣୀ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଅଛି । ବେଣ ନାମକ ଜଣେ ଅତି ଦୁଷ୍ଟ ରାଜା ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ଅଭିଶାପରେ ମୃତ ହେଲା ପରେ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ତାଙ୍କ ଶବକୁ ମନ୍ଥନ କରିବାରୁ ତହିଁରୁ ପ୍ରଥମେ ଗୋଟିଏ ଭୟଙ୍କର ପୁରୁଷ ଉତ୍ପନ୍ନ ହେଲା । ତାହାଙ୍କ ରୂପ ଓ ଆଚରଣ ଦେଖି ସେ ରାଜା ହେବାର ଅନୁପଯୁକ୍ତ ମନେ କରି ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ କହିଲେ ତୁମେ ବଣକୁ ଯାଇ ସେଠାରେ ବାସ କର । ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ତାଙ୍କୁ କହିଲେ ନିଷୀଦ—ଏଥିରୁ ତାହାଙ୍କ ନାମ ହେଲା ନିଷାଦ ଓ ଏହାଙ୍କ ବଂଶଧରମାନେ ନିଷାଦ ନାମରେ ପରିଚିତ ହେଲେ ।]

୨ । ଭାରତର ପ୍ରାଚୀନ ଅନାର୍ଯ୍ୟ ଜାତିବିଶେଷ—
2. Name of an aboriginal non-aryan tribe described as fishermen, hunters and robbers.

[ଦ୍ର—ଏମାନଙ୍କ ବ୍ୟବସାୟ ମାଛ ମାରିବା, ଶିକାର ଓ ଚୋରି କରିବା । ଆର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କର ଭାରତ ଆଗମନ ପୂର୍ବେ ଏମାନେ ଭାରତର ଆଦିମ ନିବାସୀ ଥିଲେ ।]

୩ । ଶୂଦ୍ର ଔରସରେ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଗର୍ଭଜାତ ଜାତିବିଶେଷ; ଚଣ୍ଡାଳ—3. A low caste people considered as very degraded.

[ଦ୍ର—ଏମାନେ ପତିତ ବୋଲି ବିବେଚିତ ।]

୪ । କିରାତ; ବ୍ୟାଧ; ଶିକାରୀ—4. A hunter.
୫ । ଧୀବର ଜାତିବିଶେଷ—5. A fisherman caste.
୬ । ସପ୍ତସ୍ୱରାନ୍ତର୍ଗତ ଶେଷ ସ୍ୱର—'ନି'—
6. The seventh note in the musical gamut
୭ । ହସ୍ତୀର ବୃଂହିତ ସ୍ୱର—7. Sound resembling the braying of an elephant.
୮ । ରାମାୟଣ ଓ ମହାଭାରତରେ ଉଲ୍ଲିଖିତ ଦେଶବିଶେଷ—
8. Name of a country of ancient India.

[ଦ୍ର – ସମ୍ଭବତଃ ରାମାୟଣୋକ୍ତ ଶୃଙ୍ଗବେରପୁର ଏ ରାଜ୍ୟର ରାଜଧାନୀ ଥିଲା –ହି. ଶ.]

ନିଷାଦୀ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ନି+ସଦ୍ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍= Nishādī ନିଷାଦିନ୍;) – ୧ । ହସ୍ତ୍ୟାରୋହୀ ବ୍ୟକ୍ତି—
(ନିଷାଦିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Elephant-rider.
ନିଷାଦୀ ନିଷାଦୀ ସହ ମିଶିଲେ ଅଛନ୍ତେ— ରଥିଜାତି. ମହାଭାରତ ।
୨ । ହାତିଆଳ; ମାହୁନ୍ତ—2. An elephant driver
ସଂ. ବିଣ—୧ । ବିଷଣ୍ଣ –1. Dejected.
୨ । ଶୟିତ; ବିଶ୍ରାନ୍ତ —Reposed; asleep.
୩ । ଆଉଜି ଥିବା—3. Reclined; leaning on.
୪ । ଉପବିଷ୍ଟ—4. Seated.
୫ । ସ୍ଥିତ—5. Placed, set; established; situated.

ନିଷିକର—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ନିଷ୍କର)—
Nishikara ନିଷ୍କର; ଯେଉଁ ଭୂମିର କର ଦିଆଯାଏ ନାହିଁ—
ନିସ୍କର ନିସ୍କକର Rent-free (land).
(ନିଷକର—ଅନ୍ୟରୂପ) ଗ୍ରା. ବି—ନିଷ୍କର ଜମି—
Rent-free holding.

ନିଷିକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ନି+ସିଚ୍ ଧାତୁ=ଛିଞ୍ଚିବା+କର୍ମ. କ)—
Nishikta ୧ । ଜଳାଦିଷିକ୍ତ; ସିକ୍ତ—1. Wet; moistened.
୨ । କ୍ଷରିତ—2. Distilled; oozing.
୩ । ପାଣି ଛିଞ୍ଚା ହୋଇଥିବା—
3. Sprinkled with water.
୪ । ପାଣି ମଡ଼ା ଯାଇଥିବା—3. Irrigated.
ସଂ. ବି—ବୀର୍ଯ୍ୟରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ଗର୍ଭ—
Impregnation due to semen.

ନିଷିଦ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ. (ନି+ସିଧ୍ ଧାତୁ=ସମ୍ପନ୍ନ କରିବା + କର୍ମ. କ)—
Nishiddha ୧ । ନିବାରିତ (ବ୍ୟକ୍ତି ବା କର୍ମ)—
ନିଷିଦ୍ଧି } ବି 1. Prohibited; forbidden;
ନିଷେଧ } prevented.
୨ । ବାଧାପ୍ରାପ୍ତ—2. Interdicted; restrained.
୩ । ତିରସ୍କୃତ—3. Rebuked.
୪ । ପରିହାର୍ଯ୍ୟ—4. Avoidable; to be shunned.
୫ । ମନ୍ଦ; ଖରାପ—5 Bad.

ନିଷୁପ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ନି+ସ୍ୱପ୍ ଧାତୁ=ନିଦ୍ରିତ ହେବା + କର୍ତ୍ତୃ.କ)—
Nishupta ନିଦ୍ରିତ—Asleep.
(ନିଷୁପ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ନିଷୁପ୍ତି—ସଂ. ବି. (ନି + ସ୍ୱପ୍ ଧାତୁ+ଭାବ କ)—ନିଦ୍ରା—
Nishupti Sleep.

ନିଷୂଦନ—ସଂ. ବି. କ୍ଲୀ (ନି+ସୂଦ୍ ଧାତୁ=ବଧ କରିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Nishūdana ୧ । ହତ୍ୟା; ବଧ; ମାରଣ—
(ନିସୂଦନ—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Killing ;slaughter; murder.
୨ । ନିବାରଣ; ନିଷେଧ—2. Prohibition.
ସଂ. ବିଣ.—(ନି+ସୂଦ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ)—
୧ । ବିନାଶକ—1. Destroying.

୨ । ନିବାରକ—2. Preventing.
୩ । ବଧକାରକ—3. Killing.

ନିଷେକ—ସଂ. ବି. (ନି+ସିଚ୍ ଧାତୁ=ପାଣି ଛିଞ୍ଚିବା+ଭାବ. ଅ)—
Nisheka ୧ । ସେଚନ; ଛିଞ୍ଚିବା—1. Sprinkling.
୨ । ବର୍ଷଣ—2. Raining; showering.
୩ । କ୍ଷରଣ; ନିଃସ୍ରାବ—3. Effusion; exudation.
୪ । ଗର୍ଭଧାରଣାର୍ଥ ସ୍ତ୍ରୀ ଗର୍ଭରେ ପୁରୁଷର ବୀର୍ଯ୍ୟ ସେଚନ—
4. Coition for the purpose of impregnation.
୫ । ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ଦଶବିଧ ସଂସ୍କାର ମଧ୍ୟରୁ ଏକ; ଗର୍ଭାଧାନ—
5. One of the 10 rituals of a Hindu.
୬ । ଆଶୀର୍ବାଦ ଘର—6. A ceremony to ensure conception; consummation of marriage.
୭ । ସେବନ—7. Serving; partaking.
୮ । ଆଧାନ—8. The containing or being put in possession of a thing.
୯ । ରେତଃ; ବୀର୍ଯ୍ୟ (ହି. ଶ.)—9. Semen; virile.

ନିଷେଚନ—ସଂ. ବି. (ନି+ସିଚ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Nishechana ୧ । ଛିଞ୍ଚିବା—1. Sprinkling.
୨ । ଓଦା କରିବା—2. Moistening.

ନିଷେଦିବାନ୍—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ [ନି+ସଦ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ.ବସ୍ (କ୍ୱସୁ) ନିଷେଦିବସ୍;]—
(ନିଷେଦୁଷୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଆସୀନ; ଉପବିଷ୍ଟ—1. Seated.
୨ । ସ୍ଥିତ—2. Situated.

ନିଷେଧା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ନି+ସିଧ୍ ଧାତୁ=ନିଷିଦ୍ଧ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ; ୧ମା. ୧ବ)—ନିବାରକ—
(ନିଷେଧ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Prohibiting; forbidding.

ନିଷେଧ—ସଂ. ବି. (ନି+ସିଧ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—
Nishedha ୧ । ନିବାରଣ; ବାରଣ; କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ମନା କରିବା—1. Forbidding; prohibition.
୨ । ପ୍ରତିଷେଧ; ବିଧିବୈପରୀତ୍ୟ—
2. Exception to a rule; restriction.
୩ । ନିବୃତ୍ତି—3. Stoppage; cessation.
୪ । ବାଧା; ରୋଧ—4. Prevention; restraint.
୫ । ତିରସ୍କାର—5. Censure.
ଭୀ. ବି. (ସଂ. ନିଷଧ)—ନଳଙ୍କ ରାଜ୍ୟ; ନିଷଧ—
The kingdom of King Nala.
ବାସ୍ତବିକ ନିଜ ଭ୍ରାତା ନିଷଧ ଅଧିପ । ଉଦ୍ଧ. ବୈଦେହୀସ୍ୱୟଂବରାସ ।

ନିଷେଧକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନି+ସିଧ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Nishedhaka ୧ । ନିବାରକ—1. Prohibiting; forbidding; preventing.
(ନିଷେଧିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)
୨ । ପ୍ରତିରୋଧକ—2. Obstructing.

ନିଷେଧନ—ସଂ. ବି. (ନି+ସିଧ୍ ଧାତୁ+ଭାବ ଅନ)—
Nishedhana ବାରଣ; ମନା କରିବା—Prevention; forbidding.

ଯାହାକୁ କିଛି ଦିନ ପରେ ନିଷେଧକ ଥିଲା ନିଜେ ତାହା ସେହି ପୁନଃ ପୁନଃ ।
ଉଦ୍ଧ. ପ୍ରେମସୁଧାନିଧି ।

ନିଷେଧ ବିଧି—ସଂ. ବି. (ହିନ୍ଦୁ ସ୍ମୃତି)—କୌଣସି ନିଷେଧ ଥିବା ବିଧି—
Nishedha bidhi A prohibitory rule.

ନିଷେଧିତ—ସଂ. ବିଣ. (ନି+ସିଧ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—ନିବାରିତ—
Nishedhita Prohibited; forbidden.

ନିଷେଧିନୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ନି+ସିଧ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—
Nishedhini ୧ । ନିବାରଣକର୍ତ୍ତ୍ରୀ—1. Preventing; prohibiting (female).
(ନିଷେଧୀ—ପୁଂ)
୨ । ଯେ କୌଣସି ବସ୍ତୁକୁ ନ ଦେଇ ଅଟକାଏ—
2. Withholding; keeping back.
୩ । ଯେ ବାଧା ଦିଏ—3. Obstructing.

ନିଷେଧିବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) (ସଂ. ନି+ସିଧ୍ ଧାତୁ)—
Nishedhibā . ନିବାରଣ କରିବା—To prevent.

ନିଷେଧା ନବ ଲତା ଶ୍ରେଣ ଶାଖେ ନିଷେଧିଲେ; ଲଭି ସମୀରଣ ସଙ୍ଗ;
ନିଷିଧନା ମଳୟଜ ପାନ ଭୁଜଙ୍ଗରେ ମନ ନ କରଇ ନବ ଭଙ୍ଗ ।
କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।

ନିଷେଧ—ସଂ. ବିଣ. (ନି+ସିଧ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—ନିବାର୍ଯ୍ୟ—
Nishedhya Prohibitable.

ନିଷେବଣ(ନ)—ସଂ. ବି (ନି+ସେବ୍ ଧାତୁ=ଶୁଶ୍ରୂଷା କରିବା+ଭାବ. Nishebaṇa(na) ଅନ)—୧ । ସେବା; ଶୁଶ୍ରୂଷା; ପରିଚର୍ଯ୍ୟା—
1. Service
୨ । ସେବନ; ଖାଇବା—2. Eating; partaking;
୩ । ରୋଗିଚର୍ଯ୍ୟା—
3. Attendance on a patient tending.
୪ । ଅଭ୍ୟାସନ; ଆଚରଣ—
4. Observance; practice.
୫ । ଉପାସନା; ଆରାଧନା—
5 Worshipping; praying; adoration.
୬ । ବ୍ୟସନାଦିରେ ରତ ହେବା—
6. Addictedness to.
୭ । ବ୍ୟବହାର—7. Use.

ନିଷେବଣୀ(ନୀ)ୟ—ସଂ. ବିଣ (ନି+ସେବ୍ ଧାତୁ=ସେବା କରିବା+କର୍ମ. Nishebaṇī(nī)ya ଅନୀୟ)— ଉପାସନୀୟ—
[ନିଷେବଣୀ(ନୀ)ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ] 1. Worshipable.
୨ । ସେବନୀୟ—2. Fit to be partaken of.
୩ । ଆଚରଣୀୟ—
3. Fit to be observed or practised.

ନିଷେବିତ—ସଂ. ବିଣ (ନି+ସେବ୍ ଧାତୁ=ସେବା କରିବା+କର୍ମ. ତ)—
Nishebita ୧ । ସେବିତ—1. Attended upon; served.
(ନିଷେବିତା—ସ୍ତ୍ରୀ)
୨ । ଉପାସିତ; ଆରାଧିତ—2. Worshipped.
୩ । ଆଚରିତ—3. Practised; observed.
୪ । ଅନୁସୃତ—4. Pursued.
୫ । ଅନୁଯାତ—Followed.

୬ । ବ୍ୟବହୃତ—6. Used.

୭ । ଭୁକ୍ତ—7 Partaken; eaten.

ନିଷେବି—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ନି + ସେବ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
Nishebi (ନିଷେବିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ସେବାକାରୀ—Serving.

ନିଷେବ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ନି + ସେବ୍ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଯ)—ସେବନୀୟ—
Nishebya That which should be served, followed, practised or observed.

ନିଷ୍କ(ଧାତୁ)—ସଂ—ପରିମାଣ କରିବା; ମାପିବା—
Nishka (root) To measure.

ନିଷ୍କ—ସଂ. ବି. ପୁଂ ଓ କ୍ଲୀ (ନିର୍ + କୈ ଧାତୁ = ଧ୍ୱନିପାଇବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ନିଘାତନ)—୧ । ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୁଦ୍ରା; ମୋହର—
Nishka 1. Gold coin; gold mohar.

୨ । ଧାନାଇ; ୩୨ ରତ୍ତିପରିମିତ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ—
2. Gold weighing 32 Ratis.

୩ । ୧୦୮ ମଷା ସୁବର୍ଣ୍ଣର ପରିମାଣ—
3. Gold weighing 108 Mashās.

୪ । ୧୬ କାହାଣ କଉଡ଼ି ପରିମାଣ—
4. A sum equal to 16 Kāhāṇas of cowries or shell-money.

୫ । ସୁବର୍ଣ୍ଣ—Gold

୬ । ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣର ଉରୋଭୂଷଣ—
6. A gold ornament for the breast.

୭ । ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣର କଣ୍ଠଭୂଷଣ—
7. A gold ornament for the neck.

୮ । ଚାରି ମଷା ଓଜନ—
8. A standard weight of 4 Mashās.

୯ । ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣପାତ୍ର (ହି. ଶ)—9. Golden utensil.

୧୦ । ହୀରା (ହି. ଶ.)—10. Diamond.

ନିଷ୍କଣ୍ଟକ—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍ = ନାହିଁ + କଣ୍ଟକ = ବାଧା)—୧ । କଣ୍ଟକରହିତ; ଅକଣ୍ଟା—
Nishkaṇṭaka 1. Thornless.

୨ । ଶତ୍ରୁଶୂନ୍ୟ—2. Free from enemies.

୩ । ନିର୍ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ—3. Undisputed.

୪ । ପ୍ରତିବନ୍ଧକରହିତ; ବାଧାହୀନ; ନିର୍ବିଘ୍ନ—
4. Free from obstacles or impedements.

୫ । ନିରୁପଦ୍ରବ—
5. Painless; free from trouble or danger.

୬ । ନିରାପଦ—6. Safe.

୭ । ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିଶୂନ୍ୟ—
7. Having no rival; unrivalled.

ନିଷ୍କଣ୍ଟକ ରାଜତ୍ୱ—ସଂ. ବି (ନିଷ୍କଣ୍ଟକ + ରାଜତ୍ୱ)—ଯେଉଁ ରାଜାଙ୍କର ରାଜତ୍ୱ କରିବାରେ କେହି ଶତ୍ରୁ ବା ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ ନ ଥାଏ—
Nishkaṇṭaka rājatwa (ନିଷ୍କଣ୍ଟକ ରାଜ୍ୟ—ଅନ୍ୟରୂପ) A reign free from enemies or rivals.

ନିଷ୍କଣ୍ଟକ ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—ଶତ୍ରୁଶୂନ୍ୟ ହେବା; ବାଧାଶୂନ୍ୟ ହେବା—
Nishkaṇṭaka heba To be free from enemies.
ନିଷ୍କଣ୍ଟକହେବା **ନିଷ୍କଂଟକହେବା**

ନିକଟରେ ଭୁମ୍ଭେ ତ ନିଷ୍କଣ୍ଟକ ହୋଇ
ହେବ ଭୁଜ ବଳ୍ୟଯାକରେ ନରସାଇଁ ।
କୃଷ୍ଣଜିତ ମହାଭାରତ. ବନ ।

ନିଷ୍କଣ୍ଠ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍ + ନାହିଁ = କଣ୍ଠ)—ବରୁଣ ଗଛ—
Nishkaṇṭha A tree, Caparis Trifoliata.

ନିଷ୍କପଟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍ = ନାହିଁ + କପଟ)—
Nishkapaṭa ଅକପଟ—Sincere; guileless.
(ନିଷ୍କପଟା—ସ୍ତ୍ରୀ) (ନିଷ୍କପଟତା—ବି)

ନିଷ୍କପଟୀ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ନିଷ୍କପଟ)—ନିଷ୍କପଟ—
Nishkapaṭī Sincere, free from hypocricy; frank.
ନିଷ୍କପଟ **ନିଷ୍କପଟୀ**
(ନିଷ୍କପଟୁଆ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ନିଷ୍କପି—ସଂ. ବିଣ—ମର୍କଟ ଶୂନ୍ୟ—Monkey-less; devoid of all monkeys.
Nishkapi

ବିପ୍ରବ ବିଦେଶ କରେ ନିଷ୍କପି କରିବ ଆଜ ସମ୍ପାଦ ।
ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

ନିଷ୍କମ୍ପ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍ = ନାହିଁ + କମ୍ପ)—୧ । କମ୍ପହୀନ—
Nishkampa 1. Motionless; unshaking.

୨ । ସ୍ଥିର; ନିଶ୍ଚଳ—2. Still; calm; steady.

ନିଷ୍କର—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍ + କର)—ଯେଉଁ ରଏତ ଜମିର ଖଜଣା ଦେବାକୁ ହୁଏ ନାହିଁ; ମିଛା—
Nishkara Rent-free (land).

ଦେ. ବି—ଖଜଣା ଦେବା ଦାୟିତ୍ୱରୁ ମାଫ୍ ପାଇଥିବା ରଏତ ବୃତ୍ତି—Rent-free holding.

[ଦ୍ର—ଯେଉଁ ଜମିର ଖଜଣା ଜମିଦାର ପ୍ରଜାକୁ ମାଫ୍ ଦିଅନ୍ତି ତାହାକୁ ନିଷ୍କର ଓ ଯେଉଁ ଜମି ନିମନ୍ତେ ରାଜାଙ୍କୁ ବା ସରକାରଙ୍କୁ ରାଜସ୍ୱ ଦିଆଯାଏ ନାହିଁ, ତାକୁ ଲାଖରାଜ (revenue free) ବୃତ୍ତି ବୋଲାଯାଏ ।]

ନିଷ୍କରୁଣ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍ + କରୁଣା)—୧ । ନିର୍ଦ୍ଦୟ—
Nishkaruṇa 1. Unkind; merciless.
(ନିଷ୍କରୁଣା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ନିଷ୍ଠୁର—2. Cruel;
(ନିଷ୍କରୁଣତା—ବି)

ନିଷ୍କର୍ମକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍ + କର୍ମନ୍ + କ)—
Nishkarmaka ଅକର୍ମା; କର୍ମରହିତ—
(ନିଷ୍କର୍ମକା—ସ୍ତ୍ରୀ) Without work; unemployed.
(ନିଷ୍କର୍ମଣ୍ୟ—ଅନ୍ୟରୂପ) ସଂ. ବି—ଅଳସୁଆ ଲୋକ—
A loafer; an idle fellow.

ନିଷ୍କର୍ମା—ସଂ. ବିଣ (ନିଷ୍କର୍ମନ୍; ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍ = ନାହିଁ + କର୍ମନ୍ = କାର୍ଯ୍ୟ)—୧ । ନିର୍ବ୍ୟାପାର; କର୍ମରହିତ; ନିକର୍ମା—
Nishkarmā 1. Unemployed; unoccupied.

୨ । ଅଳସ; ଅକର୍ମଣ୍ୟ—
2. Lazy; slothful; indolent; idle.

୩ । ନିଶ୍ଚେଷ୍ଟ; ନିଉଦ୍ୟମ— 3. Destitute of exertion.
[ନ୍ର—ଏଥିର ଅପଭ୍ରଂଶ—ନିକମା ।]
ଦେ. ବିଣ—ଅକାମିକା—
Worthless; useless; fit for nothing.

ନିଷ୍କର୍ଷ—ସଂ. ବି. (ନିର୍+କୃଷ୍ ଧାତୁ=ଚଷିବା+ଘଞ୍ ଅ)—
Nishkarsha ୧ । ନିଶ୍ଚୟ—1. Certainty.
୨ । ଇୟତ୍ତା; ସ୍ଥିତିକରଣ—2. Ascertainment.
୩ । ସାର; ନିର୍ଯ୍ୟାସ—
3. Essence; extract; substance.
୪ । ନିଃସାରଣ; ନିଗାଡ଼ିବା; ବାହାର କରିବା—
4. Extraction; drawing out.
୫ । ସାରମର୍ମ— 5. Essential meaning or import.
ଦେ. ବିଣ—୧ । ନିଶ୍ଚିତ—1. Certain.
୨ । ସ୍ଥିର; ଅଟଳ—2. Firm; fixed.

ନିଷ୍କର୍ଷ ଜବାବ—ଦେ. ବି—୧ । ସ୍ଥିର ଉତ୍ତର—
Nishkarsha jabāba 1. Certain reply.
୨ । ଅନ୍ତିମ ଉତ୍ତର—2. Final reply.

ନିଷ୍କର୍ଷଣ—ସଂ. ବି. (ନିର୍+କୃଷ୍ ଧାତୁ=ଚଷ କରିବା+ଘଞ୍ ଅନ)—
Nishkarshaṇa ୧ । ନିଶ୍ଚୟକରଣ;ମେଣ୍ଟାଇବା—
1. Deciding; coming to a decision.
୨ । ଉତ୍ପାଟନ; ନିଃସାରଣ—
2. Act of drawing or pulling out; extraction; extrication.
୩ । ନିଯୋଜନ—3. Appointing.
୪ । ବିଶ୍ୱାସ କରିବା—4. Trusting.
୫ । ନିଶ୍ଚୟକରଣ—5. Ascertaining.
୬ । ନିଷ୍କାସନ; ବହିଷ୍କରଣ—6. Expelling.
୭ । ଅପନୋଦନ; ଅପନୟନ—
7. Obliteration; removal.

ନିଷ୍କଳ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି, ନିର୍=ନାହିଁ+କଳା=ଅଂଶ)—
Nishkala ୧ । କଳାଶୂନ୍ୟ—1. Waned.
(ନିଷ୍କଳା, ନିଷ୍କଳୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅଙ୍ଗହୀନ—2. Lacking limbs.
[ନିଷ୍କଳତା(ତ୍ୱ)—ବି] ୩ । କ୍ଷୟପ୍ରାପ୍ତ—3. Diminished; decayed.
୪ । ନିରଂଶ; ଅଂଶଶୂନ୍ୟ—4. Without parts.
୫ । ବନ୍ଧ୍ୟ; ନଷ୍ଟବୀର୍ଯ୍ୟ—5. Barren; impotent.
୬ । ବୃଦ୍ଧ—6. Old; decrepit.
୭ । ନିଷ୍ଫଳ—7. Fruitless.
୮ । ଅସଂଶୟ—8. Sure; certain.
୯ । ପୂର୍ଣ୍ଣ; ଅବିଭକ୍ତ—9. Whole; undivided.
୧୦ । ଅବିନାଶୀ—10. Indestructible.
ସଂ. ବି—୧ । ଆଧାର—1. Receptacle.
୨ । ବ୍ରହ୍ମ; ଈଶ୍ୱର—2 God.
୩ । ବ୍ରହ୍ମା (ତ୍ର. ଶ)— 3. Brahmā.

ନିଷ୍କଳଙ୍କ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି, ନ +କଳଙ୍କ)—୧ । କଳଙ୍କଶୂନ୍ୟ—
Nishkalaṅka 1. Spotless; flawless; stainless; unblemished.
(ନିଷ୍କଳଙ୍କା—ସ୍ତ୍ରୀ, ନିଷ୍କଳଙ୍କତା—ବି)
୨ । ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ—2. Faultless.
୩ । ଶୁଦ୍ଧ—3. Immaculate.

ନିଷ୍କଳଙ୍କି—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ନିଷ୍କଳଙ୍କ)—କଳଙ୍କଶୂନ୍ୟ—
Nishkalaṅki Unblemished; faultless
ନିଷ୍କଳଙ୍କୀ ନିଷ୍କଳଙ୍କ

ନିଷ୍କଳା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ନିଷ୍କଳ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । ବନ୍ଧ୍ୟା—
Nishkalā 1. Barren (woman).
(ନିଷ୍କଳୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୧ । ଋତୁଗତାର୍ତ୍ତବା; ଋତୁତ୍ତରଜସ୍କା—
2. (a woman) Past menstruation; past childbearing.
ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ଋତୁତ୍ତରଜସ୍କା ସ୍ତ୍ରୀ—1. A woman whose menses have ceased to appear; a woman past menstruation or child bearing.
୨ । ବୃଦ୍ଧା—2. An old woman.

ନିଷ୍କଳୁଷ—ସଂ. ବିଣ. (ନିର୍+କଳୁଷ; ବହୁବ୍ରୀହି)—
Nishkalmasha ୧ । କଳୁଷ ବା ପାପଶୂନ୍ୟ—1. Sinless.
୨ । ନିଷ୍କଳଙ୍କ—2. Spotless.

ନିଷ୍କାମ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ଅ—ବିଲ୍‌କୁଲ୍; ଆଦୌ; ଜମାରୁ—
Nishkām At all; totally.

ନିଷ୍କାମ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍+କାମ=ଶ୍ରୁହା)—
Nishkāma ୧ । କାମନାଶୂନ୍ୟ; କାମନାରହିତ—
(ନିଷ୍କାମା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Free from lust or desire.
(ନିଷ୍କାମତା—ବି) ୨ । ନିସ୍ପୃହ; ନିର୍ମମ—
2. Indifferent; disinterested.
୩ । ବିଷୟ ଭୋଗେଚ୍ଛାଶୂନ୍ୟ—
3. Free from the desire of worldly enjoyment.
୪ । ଅନିଚ୍ଛୁକ—3. Unwilling; reluctant.

ନିଷ୍କାମ କର୍ମ - ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ନିଷ୍କାମ + କର୍ମ) – ଫଳଲାଭର ଆଶା ନ
Nishkāma karma ରଖି ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଏ—
Disinterested action.

ନିଷ୍କାମ ଧର୍ମ—ସଂ. ବି. (ନିଷ୍କାମ+ଧର୍ମ) – କୌଣସି କାମନା ପ୍ରତି ଲକ୍ଷ
Nishkāma dharma ନ ରଖି ଯେଉଁ ଧର୍ମ ସାଧନ କରାଯାଏ—
Virtue practised for its own sake, and not for any ultimate reward.

ନିଷ୍କାମୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁ.—୧ । ନିଷ୍କାମ; କାମନାରହିତ—
Nishkāmi 1. Free from lust or irregular desire.
(ନିଷ୍କାମିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ନିଃସ୍ୱାର୍ଥ—2. Unselfish; selfless.

ନିଷ୍କାରଣ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍+କାରଣ)—
Nishkāraṇa ୧ । ଅକାରଣ; କାରଣଶୂନ୍ୟ; ଅହେତୁକ—
1. Causeless; groundless.

(ଯଥା—ନିଷ୍କାରଣ ଶତ୍ରୁ; ନିଷ୍କାରଣବନ୍ଧୁ ।)

ଗୁରୁ ଯେବେ ଶିଷ୍ୟକୁ ନିଷ୍କାରଣେ ମାରେ
ହଂସ୍ତ୍ର କନ୍ଦୁ ଦୋଳଣ କରୁଛ ମସ୍ତରେ—
ବୃଷ୍ଣିଦ୍ର. ମହାଭାରତ. ଅନୁଶାସନ ।

୨ । ନିଷ୍କାମ—2. Disinterested.

୩ । ବ୍ୟର୍ଥ; ବୃଥା—3. Vain.

ନିଷ୍କାଳକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍=ନିର୍ଗତ+କାଳକ= କେଶାଦି)—ମୁଣ୍ଡିତମସ୍ତକ, ଘୃତାକ୍ତ ଦେହ, ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ଯୋଗ୍ୟ (ବ୍ୟକ୍ତି)—(a penitent) Shaved and besmeared with ghee, preparatory to undergoing a penance.
(ନିଷ୍କାଳକା—ସ୍ତ୍ରୀ)
Nishkālaka

ନିଷ୍କାଳନ—ସଂ. ବି. (ନିର୍ + କଲ୍ ଧାତୁ+ଅନ)—
Nishkālana ୧ । ଚଳାଇବା କର୍ମ (ହ୍ର. ଶ.)—
1. Act of conducting.

୨ । ମାରଣ (ହ୍ର. ଶବ୍ଦସାଗର)—
2. Killing; slaughter.

ନିଷ୍କାଶ—ସଂ. ବି. (ନିର୍+କଶ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+ଅଧି. ଅ)—
Nishkāśa ୧ । ପ୍ରାସାଦର ବାହାରକୁ ଥିବା ଅଂଶ; ପ୍ରାସାଦର (ନିଷ୍କାସ—ଅନ୍ୟରୂପ) ବାରଣ୍ଡା; ପିଣ୍ଡା—
1. Varanda; a portico; porch; balcony.

୨ । (+ଭାବ. ଅ) ନିଃସରଣ—2. Coming out.

୩ । ବହିର୍ଦ୍ୱାରସ୍ଥ ମଣ୍ଡପ (ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର)—
3. A pavillion outside a house.

୪ । ନିଷ୍କାଶନ (ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର) (ଦେଖ)
4. Nishkāśana (See)

ନିଷ୍କାଶନ—ସଂ. ବି. (ନିର୍=ବାହାରକୁ+କଶ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା +ଭାବ. ଅନ)—
(ନିଷ୍କାସନ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୧ । ପଦାକୁ ବାହାରିବା; ଫୁଟିବା—
Nishkāśana
1. Blowing (as of a flower).

୨ । ବହିଷ୍କରଣ; ଦୂରୀକରଣ—
2. Expelling; driving away; turning out.

୩ । ନିଃସାରଣ—3. Expulsion.

୪ । ନିର୍ବାସନ—
4. Act of exiling or banishing.

ନିଷ୍କାଶିତ—ସଂ. ବିଣ. (ନିର୍+କଶ୍ ବା କସ୍ ଧାତୁ, ଣିଚ୍+କର୍ମ. ତ)—
Nishkāśita ୧ । ବହିଷ୍କୃତ; ଦୂରୀକୃତ; ତାଡ଼ିତ—1. Expelled; driven out; turned out.
(ନିଷ୍କାସିତ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ନିଷ୍କାଶିତା } ସ୍ତ୍ରୀ
ନିଷ୍କାସିତା }

୨ । ନିର୍ବାସିତ—
2. Exiled; banished.

୩ । ନିଃସାରିତ—3. Drawn out; removed.

୪ । ସ୍ଥାପିତ—4. Established; placed.

୫ । ଅଧିକୃତ—5. Possessed.

୬ । ବିକଶିତ; ପ୍ରସ୍ଫୁଟିତ—
6 Blown; expanded.

୭ । ତିରସ୍କୃତ—7. Censured.

୮ । ନିନ୍ଦିତ—8. Blamed; reviled.

ନିଷ୍କାଶିନୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ନିର୍+କଶ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—
Nishkāśinī ଅବାରିତା ଦାସୀ; ଯେଉଁ ଗୃହକର୍ତ୍ତ୍ରୀ ଅନ୍ତଃପୁରରୁ ବାହାରକୁ ଯିବା ବିଷୟରେ ସ୍ୱାଧୀନା—A female servant who freely goes outside the harem.

ନିଷ୍କାଶୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନିର୍+କଶ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—ନିଃସାରକ; ବହିଷ୍କାରକ—Expelling.
(ନିଷ୍କାଶିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
Nishkāśī

ନିଷ୍କିଞ୍ଚନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍=ନିର୍ଗତ+କିଞ୍ଚନ= ଧନମାତ୍ର)—୧ । ଦରିଦ୍ର; ଅକିଞ୍ଚନ—
(ନିଷ୍କିଞ୍ଚନା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Poor.
Nishkiñchana

୨ । ଧନହୀନ—2 Penniless.

୩ । ବିଷୟବିରାଗୀ—
3. Indifferent to worldly affairs.

ନିଷ୍କିଲ୍ବିଷ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍+କିଲ୍ବିଷ)—କିଲ୍ବିଷଶୂନ୍ୟ; ପାପରହିତ—Sinless.
(ନିଷ୍କିଲ୍ବିଷା—ସ୍ତ୍ରୀ)
Nishkilbisha

ନିଷ୍କୁଟ—ସଂ. ବି. (ନିର୍+କୁଟ=ଗୃହ)—
Nishkuṭa ୧ । ଗୃହସମୀପସ୍ଥ ଉପବନ; ନଜର ବଗିଚା—
1. A grove adjoining a house; pleasure-garden attached to a mansion.

୨ । କୁଞ୍ଜ—2. Grove; arbour.

୩ । କ୍ଷେତ୍ର; ବିଲ—3. Field.

୪ । କବାଟ—4. Door.

୫ । ଅନ୍ତଃପୁର; ଅବରୋଧ; ପତ୍ନୀଗୃହ—
5. Female apartment; seraglio; the Zenana.

ନିଷ୍କୁମ୍ଭ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍+କୁମ୍ଭ)—କୁମ୍ଭଶୂନ୍ୟ—
Nishkumbha Without vessel.

ନିଷ୍କୁଳ—ସଂ. ବିଣ. (ନିର୍=ନାହିଁ+କୁଳ=ସପିଣ୍ଡାଦି, ବଂଶ; ବହୁବ୍ରୀହି)-
Nishkula ୧ । ନିର୍ବଂଶ; କୁଳରହିତ; ଜ୍ଞାତିହୀନ—
1. Having no family or agnates; having no family connection.

୨ । ନିରବୟବ—2 Limbless.

୩ । କୁଳଚ୍ୟୁତ—
3. Expelled from the family.

୪ । ବିଷୟତ୍ୟାଗୀ; ସଂସାରତ୍ୟାଗୀ—
4. One who has renounced the world.

ନିଷ୍କୁଷିତ—ସଂ. ବିଣ. (ନିର୍+କୁଷ୍ ଧାତୁ=ନିର୍ଗତ କରିବା+କର୍ମ.ତ)—
Nishkushita ୧ । ନିଷ୍କାଶିତ; ଦୂରୀକୃତ—1. Expelled; banished; driven out.
(ନିଷ୍କୁଶିତ—ଅନ୍ୟରୂପ)

୨ । ଗତ—2 Departed.

୩ । ନିଃସାରିତ—3. Drawn out.

୪ । ଆକୃଷ୍ଟ—4. Drawn; attracted.

୫ । ନିସ୍ତ୍ରୀକୃତ; ଚମଡ଼ା ଉତରି ଯାଇଥିବା—
5. Flayed; skinned.

୬ । ବହିର୍ଗତ—5. Issued.
୭ । କ୍ଷତବିକ୍ଷତ—7. Wounded.
୮ । ଖଣ୍ଡିତ—8. Cut.

ନିଷ୍କୁହ—ସଂ. ବି. (ନିର୍+କୁହ ଧାତୁ=ବିସ୍ମୟାପନ୍ନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Nishkuha ବୃକ୍ଷର କୋଟର—The hollow of a tree.

ନିଷ୍କୂଳ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍+କୂଳ)—
Nishkūla କୂଳଶୂନ୍ୟ; ତଟଶୂନ୍ୟ; ଅକୂଳ—
Shoreless; having no visible shore.

ନିଷ୍କୃତ—ସଂ. ବିଣ. (ନିର୍+କୃତ)—
Nishkṛuta ୧ । ଅସମ୍ପାଦିତ; ଅକୃତ—
1. Undone; unperformed.
୨ । ଅସମାପ୍ତ—2. Unfinished.
୩ । ପରିତ୍ୟକ୍ତ—3. Neglected; abandoned.
୪ । ମୁକ୍ତ—4. Relieved; freed; liberated.
୫ । ଅବ୍ୟାହତି ପ୍ରାପ୍ତ—5. Excused.

ନିଷ୍କୃତି—ସଂ. ବି. (ନିର୍+କୃତି)—
Nishkṛuti ୧ । ନିର୍ମୁକ୍ତି; ନିସ୍ତାର; ପରିତ୍ରାଣ—
1. Acquittance; salvation.
୨ । ଉଦ୍ଧାର; ମୁକ୍ତି; ଅବ୍ୟାହତି—
2. Liberation; deliverance; relief.
୩ । ପରିତ୍ରାଣୋପାୟ—3. Means of deliverance.
୪ । କ୍ଷମା; ମାର୍ଜନା—4. Excuse; pardon.
୫ । ମୋଚନ; ଉନ୍ମୋଚନ—
5. Discharge; clearance; remission.
୬ । ଅକୃତି—6. Undoing.
୭ । ଉପେକ୍ଷା—7. Neglect.
୮ । କ୍ଷତି ପୂରଣ—8. Compensation.
୯ । ପୂର୍ବାବସ୍ଥାରେ ଉପସ୍ଥାନ—9. Restitution; restoration to the status quo ante.
୧୦ । ଋଣ ପରିଶୋଧ—10. Discharge of a debt or obligation; acquittance.
୧୧ । ଉପକାରାଦିର ପ୍ରତିଶୋଧ; ପ୍ରତ୍ୟୁପକାର—
11. Return of kindness or benefit received.
୧୨ । ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ—12. Expiation.

ନିଷ୍କୃତି ଲାଭ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ପରିତ୍ରାଣ ପାଇବା; ଉନ୍ମୋଚ ପାଇବା; ମୁକ୍ତିଲାଭ କରିବା—
Nishkṛuti lābha karibā To obtain liberty; to be liberated or discharged.
ନିଷ୍କୃତିଲାଭକରା
निष्कृतिलाभकरना
(ନିଷ୍କୃତିପାଇବା, ନିଷ୍କୃତିଲଭିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ନିଷ୍କୃତ୍ରିମ—ସଂ. ବିଣ (ନିର୍+କୃତ୍ରିମ)—ଅକୃତ୍ରିମ; ପ୍ରକୃତ—
Nishkṛutrima Genuine; true; not artificial

ନିଷ୍କୃଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ (ନିର୍+କୃଷ୍ ଧାତୁ=ନିର୍ଗତକରିବା+ତ)—
Nishkṛushṭa ୧ । ନିଷ୍ପୀଡ଼ିତ; ମର୍ଦ୍ଦିତ—
1. Pressed; squeezed; wrung out.
୨ । ନିର୍ଗଳିତ—2. Extracted; drawn forth.
୩ । କ୍ଷରିତ—3. Distilled; dripping; oozing.
୪ । ସ୍ଥିରୀକୃତ; ନିଶ୍ଚିତ—
4. Certain; ascertained; sure.
୫ । ପ୍ରକୃତ; ଯଥାର୍ଥ—5. Real.
୬ । ସାରଭୂତ—6. Essential.
୭ । ନିଃସନ୍ଦେହ—7. Undoubted; doubtless.
୮ । ସ୍ପଷ୍ଟ; ପରିସ୍ଫୁଟ—
8. Clear; plain; patent.
୯ । ପ୍ରମାଣିତ—9. Evident; proven.

ନିଷ୍କୃଷ୍ଟାର୍ଥ—ସଂ. ବି (କର୍ମଧା; ନିଷ୍କୃଷ୍ଟ+ଅର୍ଥ)—ସ୍ପଷ୍ଟାର୍ଥ; ପରିସ୍ଫୁଟାର୍ଥ—
Nishkṛushṭārtha A clear import; an ascertained or decided meaning; the plain meaning of an obscure passage; the long and short of a matter.

ନିଷ୍କେଶ—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍=ନାହିଁ+କେଶ ଯାହାର)—
Nishkeśa କେଶଶୂନ୍ୟ—Without hair; hairless.
[ନିଷ୍କେଶତା(ତ୍ୱ)—ବି] (ନିଷ୍କେଶା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ନିଷ୍କୋଷ—ସଂ. ବି (ନିର୍=ବାହାରକୁ+କୁଶ୍ ଧାତୁ=ବାହାର କରିବା
Nishkosha +ଭାବ. ଅ)—୧ । ବହିଷ୍କରଣ—
1. Expelling; drawing forth.
୨ । ବହିର୍ନିଃସାରଣ—2. Pulling out.
୩ । କୋଷମୁକ୍ତିକରଣ—3. Unsheathing.
ସଂ. ବିଣ (ନିର୍+କୁଶ୍ ଧାତୁ=ବାହାରକରିବା+କର୍ମ. ଅ)—
୧ । ବହିଷ୍କୃତ—1. Driven out; expelled.
୨ । ନିଷ୍କାଶିତ—
2. Drawn or pulled out from the sheath.

ନିଷ୍କୋଷଣ—ସଂ. ବି (ନିର୍+କୁଶ୍ ଧାତୁ=ବାହାରକରିବା+ଭାବ. ଅନ)-
Nishkoshaṇa ନିଷ୍କୋଷ (ଦେଖ)—Nishkosha (See)

ନିଷ୍କୋଷିତ—ସଂ. ବିଣ (ନିର୍+କୁଶ୍ ଧାତୁ=ବାହାରକରିବା+କର୍ମ.ତ)-
Nishkoshita ନିଷ୍କୋଷ (ଦେଖ)—Nishkosha (See)

ନିଷ୍କ୍ୱାଥ—ସଂ. ବି (ନିର୍+କ୍ୱଥ୍ ଧାତୁ=ପାକ କରି ରସ ବାହାର କରିବା+
Nishkwātha କର୍ମ. ଅ)—ସୋରୁଆ; ମାଂସାଦିର ଝୋଳ—
Soup.

ନିଷ୍କ୍ରମ—ସଂ. ବି (ନିର୍+କ୍ରମ୍ ଧାତୁ=ଗମନକରିବା+ଭାବ. ଅ) —
Nishkrama ୧ । ବୁଦ୍ଧିବୃତ୍ତି; ଧୀଶକ୍ତି—1. Intelligence.
୨ । ନିଷ୍କ୍ରମଣ (ଦେଖ)—2. Nishkramaṇa (See)
୩ । ନୀଚତା—3. Lowness; inferiority.

ନିଷ୍କ୍ରମଣ—ସଂ. ବି (ନିର୍=ବାହାରକୁ+କ୍ରମ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+
Nishkramaṇa ଭାବ. ଅନ)—୧ । ବହିର୍ଗମନ—
1. Coming out; going out.
୨ । ପ୍ରସ୍ଥାନ—2. Departure.
୩ । ଶିଶୁର ଜନ୍ମହେବାର ୪ର୍ଥ ମାସରେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ—ଶିଶୁର ସୂତିକାଗୃହରୁ ବାହାରକୁ ଅସିବା ଉପଲକ୍ଷେ କରାଯିବା—

ସଂସ୍କାରବିଶେଷ—3. A ceremony performed on the 4th month of a child's birth on the occasion of its being taken out of the lying-in room.

୪ । ନିର୍ଗମ; ବହିର୍ଗମନ ଦ୍ୱାର—4. outlet; exit.

ନିଷ୍କ୍ରୟ—ସଂ. ବି.—(ନିର୍=ନିଃଶେଷରେ+କ୍ରୀ ଧାତୁ=କିଣିବା+
Nishkraya କରଣ. ଅ)—୧ । ବେତନ—1. Salary.

୨ । ମୂଲ; ମଜୁରି—2. Wages.

୩ । ଭଡ଼ା—3. Hire; rent.

୪ । ମୂଲ୍ୟ; ଦାମ—4. Value; price.

୫ । (+ଭାବ. ଅ) ମନୋଯୋଗ—5. Attention.

୬ । ସାମର୍ଥ୍ୟ—6. Strength; ability; power.

୭ । ନିଷ୍କୃତି—
7. Liberation; deliverance; acquittal.

୮ । ବିନିମୟ—8. Exchange; barter.

୯ । ବିକ୍ରୟ—9 Sale.

୧୦ । ନିର୍ଗମନ—10. Going forth.

୧୧ । ପ୍ରସ୍ଥାନ -18. Departure.

୧୨ । ପ୍ରତ୍ୟୁପକାର—12. Return for benefits received; a kind return.

ନିଷ୍କ୍ରାନ୍ତ—ସଂ. ବିଣ.—(ନିର୍+କ୍ରମ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ନିର୍ଗତ—
Nishkrānta 1. Gone out; come out.

୨ । ପ୍ରସ୍ଥିତ—2. Departed.

୩ । (କ୍ରମ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍+କର୍ମ. ତ)—ବହିଷ୍କୃତ; ବିତାଡ଼ିତ; ନିଃସାରିତ—3. Expelled; driven out; removed.

ନିଷ୍କ୍ରାମକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ନିର+କ୍ରମ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Nishkrāmaka ନିଃସାରକ; ବିତାଡ଼କ—Expelling.
(ନିଷ୍କ୍ରାମିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ନିଷ୍କ୍ରିୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍=ନାହିଁ+କ୍ରିୟା=କାର୍ଯ୍ୟ)-
Nishkriya ୧ । କ୍ରିୟାହୀନ; କର୍ମରହିତ—
(ନିଷ୍କ୍ରିୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Without any work or action.

୨ । ନିଷ୍କର୍ମା; ନିକମା—2. Inactive; useless.

୩ । ଅଳସୁଆ; ଜଡ଼—3. Idle; indolent.

୪ । ନିରର୍ଥକ—4. Useless.

ସଂ. ବି.—ପରବ୍ରହ୍ମ; ଈଶ୍ୱର—God.

ନିଷ୍କ୍ରିୟ ପ୍ରତିରୋଧ - ସଂ. ବି.—(ଆଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ; କର୍ମଧା; ନିଷ୍କ୍ରିୟ+
Nishkriya pratirodha ପ୍ରତିରୋଧ)—କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ନ କରିବାଦ୍ୱାରା ଆଦେଶ ପାଳିତ ହେବାରେ କାର୍ଯ୍ୟତଃ ବାଧା ଦେବା—Passive resistance.

ନିଷ୍କ୍ରିୟାତ୍ମତା ସଂ. ବି. (ନିଷ୍କ୍ରିୟ+ଆତ୍ମନ୍+ଭାବାର୍ଥେ. ତା)—ଜଡ଼ତା—
Nishkriyātmatā Idleness; indolence.

ନିଷ୍ଠ—ଗ୍ରା. ବି.—(ଇଂ. ଲିଷ୍ଟ୍)—୧ । ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଦୃଢ଼ ନିୟମ—
Nishṭ 1. Fixed rule.
ନିଷ୍ଟ ଲିଷ୍ଟ ଲିଷ୍ଟ ୨ । ନିୟମାଧୀନତା—
(ନିଷ୍ଠି—ଅନ୍ୟରୂପ) 2. Regularity.

୩ । ତାଲିକା —3. A list or schedule.

୪ । ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସମୟ—4. Fixed time.

୫ । (କଚରିଆ) ଶୁଣାଣି ତାରିଖରେ ଅଦାଲତ ଯେଉଁ ଯେଉଁ ମକଦମାମାନ ଶୁଣିବେ ତହିଁର ତାଲିକା—
5. Daily cause-list of cases to be heard by a court.

ନିଷ୍ଠା—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ନିଷ୍ଠା)—ନିଷ୍ଠା (ଦେଖ)
Nishṭā Nishṭhā (See)

ନିଷ୍ଠା ନାହିଁ କରିବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି—ନିଷ୍ଠା ନାହିଁ କରିବା (ଦେଖ)—
Nishṭā nāhiñ karibā Nishṭhā nāhiñ karibā (See).

ନିଷ୍ଠାପର—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ନିଷ୍ଠାପର)—ନିଷ୍ଠାପର (ଦେଖ)—
Nishṭāpara Nishṭhāpara (See)

ନିଷ୍ଟି ଉଠିବା— ଦେ. ବି. (କଚରିଆ; ଇଂ. List.)
Nishṭi uṭhibā ୧ । କୌଣସି ତାଲିକାରେ କୌଣସି ବିଷୟ
ଲିଷ୍ଟେ ଉଠା ପ୍ରକାଶିତ ହେବା—1. Appearing in a list.

୨ । (କଚରିଆ) କୌଣସି ତାରିଖରେ ଶୁଣାଣି ହେବା ମକଦମାମାନ ତାଲିକାରେ ଉଠିବା—2. The appearing in the cause-list of cases to be heard by a court on a certain date.

ନିଷ୍ଟି କଣ୍ଟା— ଦେ. ବି. (ସଂ. ମେନ୍ଦିକା; ମେନ୍ଦୀ)—କଣ୍ଟା ମେହେନ୍ଦି—
Nishṭi kaṇṭā Henna; Lawsonia Alba.
ମେନ୍ଦି [ଦ୍ର—ଏହା ଧାତକ୍ୟାଦିବର୍ଗର କଣ୍ଟକୀ କ୍ଷୁପ; ବଗିଚାରେ ବାଡ଼ ଉ. ମେହେନ୍ଦି ଫା. ହେନା ଦିଆଯାଏ ।]

ନିଷ୍ଟି କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଦୃଢ଼ ନିୟମ କରିବା—
Nishṭi karibā 1. To make a hard and fast rule.
ଲିଷ୍ଟି କରା ୨ । ତାଲିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା—
ଲିଷ୍ଟ କରନା 2. To prepare a list.

ନିଷ୍ଟି ମୁତାବକ୍—ଦେଦେ. କ୍ରି. ବିଣ (ଇଂ. ଓ ଫା.)—୧ । ଧାରା ଅନୁସାରେ;
Nishṭi mutābak ଠିକ ସମୟ ଅନୁସାରେ—1. Regularly.
ଲିଷ୍ଟ ମୋତାବେକ ୨ । ନିୟମ ଅନୁସାରେ—
ଲିଷ୍ଟ ମୋତାବକ 2. According to rules.

୩ । ତାଲିକା ଅନୁସାରେ—3. As per list.

ନିଷ୍ଟ୍ୟ—ସଂ. ବି—୧ । ଚଣ୍ଡାଳ (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
Nishṭya 1. The sweeper caste.

୨ । ବେଦରେ ଉଲ୍ଲେଖିତ ମ୍ଲେଚ୍ଛଜାତିବିଶେଷ (ହି. ଶ.)—
2. A class of Mlechchhas mentioned in Bedas.

ନିଷ୍ଠ - ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ନି=ନିଶ୍ଚୟରୂପେ+ସ୍ଥା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Nishṭha ୧ । ସ୍ଥିତ—1. Established; fixed.

୨ । ଅବସ୍ଥାପିତ—2 Situated; placed.

୩ । ବିଶ୍ୱସ୍ତ—3. Trusted; trusty.

୪ । ଆସକ୍ତ; ପରାୟଣ; ଅଭିନିବିଷ୍ଟ; ନିଷ୍ଠାବାନ୍—
4. Devoted to; bent on; attached to.
୫ । ତତ୍ପର—5. Prompt; diligent; sedulous.
୬ । ଧାର୍ମିକ—6. Religious.
୭ । ନ୍ୟାୟପରାୟଣ—7. Upright.
୮ । ମଗ୍ନ—8. Sunk; immersed.

[ଦ୍ର—ଏହି ଶବ୍ଦ ସମାସରେ ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ପରେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ନ୍ୟାୟ, କର୍ମ, ଧର୍ମ ଆଦି ଶବ୍ଦ ପରେ ତତ୍ତ୍ୱ ବିଷୟ ପ୍ରତି ନିଷ୍ଠାବାନ୍ ବା ଶ୍ରଦ୍ଧାବାନ୍ ଏହି ଅର୍ଥରେ ପୁଂଲିଙ୍ଗରେ ଏହି ଶବ୍ଦମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ ହୁଏ । ଯଥା—କର୍ମନିଷ୍ଠ, ନ୍ୟାୟନିଷ୍ଠ, ଧର୍ମନିଷ୍ଠ, ଆଚାରନିଷ୍ଠ, ସ୍ୱାମିନିଷ୍ଠ, କର୍ତ୍ତବ୍ୟନିଷ୍ଠ ।]

ନିଷ୍ଠା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ନି=ନିଶ୍ଚୟ ରୂପେ + ସ୍ଥା ଧାତୁ=ରହିବା+ଭାବ. ଅ
Nishṭhā +ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । ନିଶ୍ଚୟ—1. Decision.
୨ । ନାଶ; ଧ୍ୱଂସ—2. Destruction; annihilation; ruin.
୩ । ଅନ୍ତ; ଶେଷ; ସମାପ୍ତି—3. Completion; finish; termination; end.
୪ । ଯାଚଞ୍ଚା—4. Begging.
୫ । ଧର୍ମାଦିରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା; ଭକ୍ତି—
5. Religious devotion.
୬ । ଦୃଢ଼ଜ୍ଞାନ—
6. Firm knowledge; conviction.
୭ । ଏକାଗ୍ରତା—7. Constancy; devotedness to a pursuit.
୮ । ଅଟଳ ବିଶ୍ୱାସ; ପ୍ରତ୍ୟୟ—8. Firm belief; reliance; faith; confidence.
୯ । ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜ୍ଞାନ—9. Perfect knowledge.
୧୦ । ଧର୍ମ ଜ୍ଞାନ—10. Firm religious belief; stability of faith.
୧୧ । ଦୃଢ଼ତା—11. Steadiness; firmness.
୧୨ । ଏକାନ୍ତ ଭକ୍ତି; ଦୃଢ଼ ଭକ୍ତି—12. Devotion.
୧୩ । ଏକାନ୍ତ ଶ୍ରଦ୍ଧା—
13. Firm attachment or love.
୧୪ । ନିଶ୍ଚୟ—14. Certainty.

ପ୍ରୀତ ହୋଇ ଯେ ନିଷ୍ଠା ସେ ଫଳ ।
ଉଣ୍ଣ. କୋଟ୍‌ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡସୁନ୍ଦରୀ ।

୧୫ । ନିଶ୍ଚିତ ସ୍ଥିତି—15. Stability.
୧୬ । ଉତ୍କର୍ଷ—16. Excellence.
୧୭ । ପ୍ରତିଷ୍ଠା—17. Establishment.
୧୮ । ବ୍ୟବସ୍ଥା; ଆଇନ୍; ବିଧି; ନିୟମ—
18. Statute; law; rule.
୧୯ । ବ୍ରତାଦି କ୍ଲେଶ—19. Penance; suffering undergone for a religious vow.
୨୦ । ମନୋଯୋଗ—2. Attention; intentness.
୨୧ । ନିର୍ବାହଣ; ନାଟ୍ୟୋକ୍ତିର ପ୍ରସ୍ତୁତ କଥା ବା ସମାପ୍ତି—
21. The catastrophe of a drama.
୨୨ । (ବ୍ୟାକରଣ) କ୍ତ (ତ) ଓ କ୍ତବତୁ (ତବତ୍) ପ୍ରତ୍ୟୟ—
22. (Grammar) The sufixes 'kta and 'ktabatu'.
୨୩ । ସ୍ଥିତି; ଅବସ୍ଥା; (ହି. ଶ.)—
23. Condition; state of being.
୨୪ । ସିଦ୍ଧାବସ୍ଥାର ଅନ୍ତିମ ସ୍ଥିତି; ଜ୍ଞାନର ଯେଉଁ ଚରମ ଅବସ୍ଥାର ଆତ୍ମା ଓ ବ୍ରହ୍ମର ଏକତା ହୁଏ (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର) —
24. The final state attained in spiritual exercise when the soul is immersed in God.
୨୫ । ନିର୍ବାହ (ହି. ଶ.)—25. Accomplishment; management; carrying on or out.

ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ.—(ସଂ. ନିଷ୍ଠା=ସମାପ୍ତି; ନିଶ୍ଚିତ) —୧ । ନିଶ୍ଚିତ-ଭାବରେ—1. Certainly.
୨ । ପରିଶେଷରେ—2. Finally; once for all.
(ଯଥା—ସେ ମତେ ୮ ଦିନ ହେଲା ଦମ୍‌ଦିଲାସା ଦେଇ ଦେଇ ଆଜି ନିଷ୍ଠା ନାହିଁ କରି ଦେଲା ।)
୩ । ପ୍ରକୃତରେ; ଠିକ୍; ଯଥାର୍ଥରେ—
3. Surely; rightly; truly.

ଉତ୍ତର କରେ କେ ହୁଏ ନିଷ୍ଠା ।
ଉଣ୍ଣ. କୋଟ୍‌ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡସୁନ୍ଦରୀ ।

ଦେ. ବିଣ.—୧ । ଦୃଢ଼; ଅଟଳ—1. Firm.
୨ । ନିଶ୍ଚିତ—2. Certain; final.
(ଯଥା—ମୁଁ ଚାରିଦିନେ ମହାଜନଙ୍କୁ ଟଙ୍କା ପରିଶୋଧ କରିବି ବୋଲି ନିଷ୍ଠା ଜବାବ୍ ଦେଇଛି ।)

ଦେ. ବି.—ଧର୍ମ ବିଧିମାନ ପାଳନ କରିବାରେ ଦୃଢ଼ତା—
Strict observance of religious ceremonials and forms.

ନିଷ୍ଠାନ—ସଂ. ବି.—(ନି+ସ୍ଥା ଧାତୁ+ଅଧି. ଅନ)—୧ । ବ୍ୟଞ୍ଜନର
Nishṭhāna ଉପକରଣ; ଭିଅଣର ମସଲା —
(ନିଷ୍ଠାନକ—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Condiments.
୨ । ଚଟ୍ଟଣୀ—2. Sauce; pickle.
୩ । ବ୍ୟଞ୍ଜନ; ତରକାରୀ; ଭିଅଣ—3. Curry.
୪ । (ନି+ସ୍ଥା ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—ମୃତ୍ୟୁ—
4. Death; dissolution.

ନିଷ୍ଠା ନାହିଁ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି.—ନାହିଁ ସୂର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ କରିବା; ନିଶ୍ଚିତ-
Nishṭhā nāhiñ karibā ଭାବରେ ମନା କରି ଦେବା —
ନିଶ୍ଚିତ ବାରଣ କରା To finally or repeatedly
ଆଖର ମନା କରିଦେବା refuse or deny a thing.

ନିଷ୍ଠା ନିଷ୍ଠି - ଦେ. ଅ.—ସାରାସାର; ନିଷ୍ଠା—
Nishṭhā nishṭhi Settled; finally.
ଠିକ ଠାକ (ଯଥା—ଏ ଜିନିସର ଦାମ ନିଷ୍ଠା ନିଷ୍ଠି ପଦେ କହି ଦେ ।)
ଠିକଠାକ

ନିଷ୍ଠାପର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ବହୁବ୍ରୀହି, ନିଷ୍ଠା+ପର)—
Nishṭhāpara ୧ । ଐକାନ୍ତିକ—1. Firmly devoted to a pursuit.
(ନିଷ୍ଠାପରା—ସ୍ତ୍ରୀ;ନିଷ୍ଠାପରତା—ବି)
୨ । ଖାଁଟି ଧାର୍ମିକ—2. Orthodox; rigid.
୩ । ଯେ ସମସ୍ତ ଧର୍ମବିଧି ପାଳନ କରେ—3. Scrupulous in observing religious forms and practices; fulfilling all religious duties.

ନିଷ୍ଠାବାନ୍—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ନିଷ୍ଠା+ଅସ୍ତି ଅର୍ଥରେ ବତ୍)—
Nishṭhābān ନିଷ୍ଠାପର (ଦେଖ)—Nishṭhāpara (See)
(ନିଷ୍ଠାବତୀ—ସ୍ତ୍ରୀ; ନିଷ୍ଠାବତ୍—ବି)

ନିଷ୍ଠିତ—ସଂ. ବିଣ. (ନି+ସ୍ଥା ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Nishṭhita ୧ । ସ୍ଥାପିତ; ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ—1. Established.
୨ । ନିଷ୍ଠାପର—2. Religiously devoted to a matter.
୩ । ନିଶ୍ଚିତ—3. Certain.
୪ । ଦୃଢ଼ ଭକ୍ତିଯୁକ୍ତ—
4. Deeply and religiously devoted.
୫ । ନିବିଷ୍ଟ; ଅନୁରକ୍ତ—5. Devoted; attached.
୬ । ଅବଗାହିତ—6. Immersed; plunged into.

ନିଷ୍ଠୀବ—ସଂ. ବି. (ନି+ଷ୍ଠୀବ୍ ଧାତୁ=ଛେପ ପକାଇବା+କର୍ମ. ଅ)—
Nishṭhiba ୧ । (+କର୍ମ. ଅ) ଛେପ; ପାଟିର ନାଳ ଆଦି;
(ନିଷ୍ଠୀବନ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଖଙ୍କାର; ମୁଖ କଣ୍ଠ ନିର୍ଗତ ଶ୍ଳେଷ୍ମାଦି; ଥୁକ—
1. Spitted phlegm; spit; saliva.
୨ । (+ଭାବ. ଅ) ଛେପ ପକାଇବା; ଥୁକିବା—
2. Act of spitting.
୩ । ଉଦ୍ଗୀରଣ; ବମନ—3. Vomiting.
୪ । (+କରଣ. ଅ) ଯେଉଁ ଔଷଧ ଦ୍ୱାରା ପାଟିରୁ ଖୁବ ଛେପ ଓ ଖଙ୍କାର ବାହାରେ (ଭ. ଶବ୍ଦସାଗର)—
4. Expectorative medicine.

ନିଷ୍ଠୀବନ ତ୍ୟାଗ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ନିଷ୍ଠୀବନ+ତ୍ୟାଗ)—
Nishṭhibana tyāga ଛେପ ପକାଇବା; ଥୁକିବା—
Act of spitting; salivating.

ନିଷ୍ଠୀବନ ପାତ୍ର—ସଂ. ବି. (ନିଷ୍ଠୀବନ+ପାତ୍ର)—ପିକଦାନୀ—
Nishṭhibana pātra Spitting vessel; spittoon.
(ନିଷ୍ଠୀବନ ସରୂପ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ନିଷ୍ଠୁର—ସଂ. ବିଣ. (ନି+ସ୍ଥା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଉର)—
Nishṭhura ୧ । କ୍ରୂର—1. Cruel.
(ନିଷ୍ଠୁରା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ନୃଶଂସ—2. Inhuman.
(ନିଷ୍ଠୁରତା, ନିଷ୍ଠୁରତ୍ୱ, ନୈଷ୍ଠୁର୍ଯ୍ୟ—ବି) ୩ । ନିର୍ଦ୍ଦୟ; ନିଦାରୁଣ—
3. Unfeeling; merciless; hard hearted; ruthless.
୪ । କଠିନ; ପରୁଷ; କର୍କଶ—3. Harsh; hard.
୫ । କଠୋର—5. Rough; severe; coarse.
୬ । ହୃଦୟବିଦାରକ—6. Heart-rending.
୭ । ବର୍ବର—7. Barbarous; rude.
ସଂ. ବି. (ନି+ସ୍ଥା ଧାତୁ+ଭାବ. ଉର)—
୧ । କଠୋର ବଚନ—1. Harsh words; heart-rending or cruel words.
ଜୀବନ ହରିଲୁ ଅସ୍ମର
ଏବେ ତ କହିଲୁ ନିଷ୍ଠୁର । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।
୨ । ଅଶ୍ଳୀଳ ବାକ୍ୟ—
2. Indecent words; obscene language.

ନିଷ୍ଠୁରତା—ସଂ. ବି. (ନିଷ୍ଠୁର+ଭାବାର୍ଥେ. ତା)—
Nishṭhuratā ୧ । କ୍ରୂରତା—1. Cruelty; hard-heartedness.
(ନିଷ୍ଠୁରତ୍ୱ—ଅନ୍ୟରୂପ)
୨ । କର୍କଶତା—2. Harshness.
୩ । ନିଦାରୁଣତା—3. Severity.
୪ । ନିର୍ଦ୍ଦୟତା—4. Inhumanity.
୫ । ବର୍ବରତା—5. Barbarity.

ନିଷ୍ଠେବ(ବା)—ସଂ. ବି. (ନି+ଷ୍ଠୀବ୍ ଧାତୁ=ଛେପ ପକାଇବା+କର୍ମ Nishṭheba (bā) ଓ ଭାବ. ଅ)—ନିଷ୍ଠୀବ (ଦେଖ)
Nishṭhiba (See)
(ନିଷ୍ଠେବନ, ନିଷ୍ଠେବ, ନିଷ୍ଠେବନ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ନିଷ୍ଠ୍ୟୂତ—ସଂ. ବି. (ନି+ଷ୍ଠୀବ୍ ଧାତୁ=ଛେପ ପକାଇବା+କର୍ମ. ତ)—
Nishṭhyūta ୧ । ପ୍ରେରିତ—1. Sent.
୨ । ନିକ୍ଷିପ୍ତ—2. Cast out.
୩ । ଉଦ୍ଗୀର୍ଣ୍ଣ—3. Vomitted.
୪ । ଛେପ ପକା ଯାଇଥିବା; ପାଟିରୁ କଢ଼ା ଯାଇଥିବା; ପାଟି କଢ଼ା—4. Spit out.
ସଂ. ବି. (ନି+ଷ୍ଠୀବ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ତ)—ଛେପ ପକାଇବା—
Act of spitting out.

ନିଷ୍ଠ୍ୟୂତି—ସଂ. ବି. (ନି+ଷ୍ଠୀବ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ତି)—
Nishṭhyūti ନିଷ୍ଠ୍ୟୂତ (ଦେଖ)—Nishṭhyūta (See)

ନିଷ୍ଣ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନି+ସ୍ନା ଧାତୁ=ସ୍ନାନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Nishṇa ୧ । ନିପୁଣ; କୁଶଳ; ପଟୁ—
(ନିଷ୍ଣା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Expert; clever; skilful.
(ନିଷ୍ଣତା—ବି) ୨ । ବିଜ୍ଞ; ବିଚକ୍ଷଣ—2. Learned; wise.
୩ । ପାରଙ୍ଗମ; ପ୍ରବୀଣ—3. Experienced; deeply versed in; conversant with.
୪ । ପ୍ରଧାନ—4. Eminent.

ନିଷ୍ଣାତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନି+ସ୍ନା ଧାତୁ=ସ୍ନାନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Nishṇāta ନିଷ୍ଣ (ଦେଖ)—Nishṇa (See)
(ନିଷ୍ଣାତା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ନିଷ୍ପକ୍ୱ—ସଂ. ବିଣ. (ନିର୍=ଅତିଶୟ+ପକ୍ୱ)—
Nishpakwa ୧ । ସୁପକ୍ୱ; ଅତି ପକ୍ୱ—1. Very ripe.
୨ । ଉତ୍ତମ ରୂପେ ପାକ ହୋଇଥିବା; ସୁସିଦ୍ଧ—
2. Well boiled; well cooked.

୩ । କ୍ୱଥିତ; ଜଳସିଦ୍ଧ—3. Decocted.
୪ । (ନିର୍—ନୁହେଁ+ପକ୍ୱ)—ଅପକ୍ୱ; କଞ୍ଚା—
4. Unripe; raw.

ନିଷ୍ପକ୍ଷ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ପକ୍ଷପାତରହିତ; ଅପକ୍ଷପାତୀ—
Nishpaksha Impartial.
(ନିଷ୍ପକ୍ଷା—ସ୍ତ୍ରୀ; ନିଷ୍ପକ୍ଷତା—ବି)

ନିଷ୍ପକ୍ଷପାତ—ସଂ. ବି. (ନିର୍+ପକ୍ଷପାତ)—
Nishpakshapāta ଅପକ୍ଷପାତ—Impartiality.
ସଂ. ବିଣ—ନିଷ୍ପକ୍ଷ (ଦେଖ)—Nishpaksha (See).

ନିଷ୍ପକ୍ଷପାତିତା—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍+ପକ୍ଷପାତିତା)—
Nishpakshapātitā ଅପକ୍ଷପାତ—Impartiality.
(ନିଷ୍ପକ୍ଷପାତିତ୍ୱ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ନିଷ୍ପକ୍ଷପାତୀ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. (ସଂ. ନିଷ୍ପକ୍ଷପାତ)—
Nishpakshapāti ଅପକ୍ଷପାତୀ; ଯେ ପକ୍ଷପାତୀ ନୁହେଁ—
(ନିଷ୍ପକ୍ଷପାତିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Impartial.

ନିଷ୍ପଙ୍କ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍=ନାହିଁ+ପଙ୍କ)—
Nishpanka ୧ । ପଙ୍କରହିତ—1. Free from filth or mud.
୨ । ନିର୍ମଳ; ନିର୍ମଳ—2. Clean.
୩ । ପବିତ୍ର—3. Pure.

ନିଷ୍ପଟ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ—
Nishpaṭ ୧ । ନିରପଟ—1. Entire.
୨ । ଅତ୍ୟନ୍ତ—2. Very much.
୩ । ଗାଢ଼ତମ—3. Thickest.

ନିଷ୍ପତନ—ସଂ. ବି (ନିର୍=ବାହାରକୁ+ପତ୍ ଧାତୁ=ପଡ଼ିବା+ଭାବ. ଅନ)—ନିର୍ଗମନ; ନିଃସରଣ; ନିଷ୍କ୍ରମଣ—
Nishpatana Issuing forth.

ନିଷ୍ପତି—ପ୍ରା. ବି (ସଂ. ନିଷ୍ପତ୍ତି)—ନିଷ୍ପତ୍ତି (ଦେଖ)
Nishpati Nishpatti (See)

ନିଷ୍ପତିଷ୍ଣୁ—ସଂ. ବିଣ (ନିର୍+ପତ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇଷ୍ଣୁ)—
Nishpatishṇu ପତନଶୀଳ; ଯାହା ନିଃସରିତ ହେଉଅଛି—
Falling down; issuing forth.

ନିଷ୍ପତ୍ତି—ସଂ. ବି (ନିର୍+ପତ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+ଭାବ. କ)—
Nishpatti ୧ । ସମାପ୍ତି—1. Completion; accomplishment.
୨ । ସିଦ୍ଧି—2. Success.
୩ । ସିଦ୍ଧାନ୍ତ; ମୀମାଂସା; ଫଏସଲା—
3. Final adjudication; settlement; decision; decree; award.
(ନିଷ୍ପନ୍ନ- ବିଣ) ୪ । ଅବଧାରଣ; ନିଶ୍ଚୟ—
4. Ascertainment; determination.
୫ । ନିର୍ବାହ—
5. Finishing; carrying on; management.
୬ । ଉତ୍ପତ୍ତି—6 Birth.
୭ । ଆଦେଶ—
7. Injunction; precept; ordinance; order.
୮ । ପୂରଣ—8. Filling up.
୯ । ନିର୍ଗଳନ; ନିର୍ଗମନ—
9 Going out; issuing forth.
୧୦ । ପୁରସ୍କାର—10. Reward.
୧୧ । ଅନୁପାତ—11. Ratio.
୧୨ । ଚୁକ୍ତି—12. Agreement; contract.

ନିଷ୍ପଦ—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍+ପଦ)—ପଦହୀନ—
Nishpada Having no legs.
(ନିଷ୍ପଦା- ସ୍ତ୍ରୀ; ନିଷ୍ପଦତା—ବି)

ନିଷ୍ପନ୍ଦ—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍=ନାହିଁ+ସ୍ପନ୍ଦ=କମ୍ପ)—
Nishpanda ସ୍ପନ୍ଦ ବା କମ୍ପରହିତ; ସ୍ଥିର; ସ୍ତବ୍ଧ—
(ନିଷ୍ପନ୍ଦତା—ବି) (ନିଷ୍ପନ୍ଦା—ସ୍ତ୍ରୀ) Motionless; still.

ନିଷ୍ପନ୍ନ—ସଂ. ବିଣ (ନିର୍+ପଦ୍ ଧାତୁ=ଯିବା+କର୍ମ. କ)—
Nishpanna ୧ । ସମ୍ପାଦିତ; ସମ୍ପନ୍ନ ସିଦ୍ଧ—
1. Accomplished; brought about; effected.
୨ । ସମାପ୍ତ—2. Finished; ended.
୩ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ—3. Completed.
୪ । ନିବୃତ୍ତ—4. Concluded.
୫ । ଅବଧାରିତ; ନିଶ୍ଚିତ—
5. Ascertained.
୬ । ପୁରସ୍କୃତ—6. Rewarded.
୭ । ମୀମାଂସିତ—
7. Decided; settled; awarded; adjudicated.
୮ । ଆଦିଷ୍ଟ—8. Ordered; decreed.
୯ । ଉତ୍ପନ୍ନ—9. Produced; derived.
୧୦ । ଅଚଳ—10. Motionless.
୧୧ । ରଚିତ—11. Formed; composed.

ନିଷ୍ପରାକ୍ରମ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍+ପରାକ୍ରମ)—
Nishparākrama ୧ । ପରାକ୍ରମହୀନ; ଦୁର୍ବଳ—
(ନିଷ୍ପରାକ୍ରମତା—ବି) 1. Weak; feeble.
୨ । ଅକ୍ଷମ—2. Unfit.
(ନିଷ୍ପରାକ୍ରମା —ସ୍ତ୍ରୀ) ୩ । କୃଶ—3. Lean.

ନିଷ୍ପରିଗ୍ରହ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍=ନାହିଁ+ପରିଗ୍ରହ=
Nishparigraha ଅଧୀନବ୍ୟକ୍ତି; ସ୍ତ୍ରୀ)—୧ । ପରିବ୍ରାଜକ—
1. A wandering mendicant.
୨ । ପରମହଂସ—2. An ascetic.
୩ । ବାନପ୍ରସ୍ଥ—
3. Hermit; a householder who has retired from the world.
୪ । ଯତି; ମୁନି—4. Sage.

୫ । ସନ୍ନ୍ୟାସୀ—
5. One who has renounced the world.
ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—୧ । ପତ୍ନୀଶୂନ୍ୟ; ନଷ୍ଟପତ୍ନୀକ—
1. Widower.
୨ । ଅବିବାହିତ; ଅକୃତଦାର—
2. Bachelor; unmarried.
୩ । ନିର୍ଲିପ୍ତ—0. Indifferent; unconcerned.
୪ । ମୁକ୍ତସଙ୍ଗ; ବୈରାଗୀ; ବିଷୟାସକ୍ତିଶୂନ୍ୟ—
4. Having renounced the world.
୫ । ସମ୍ପତ୍ତିହୀନ—5. Without property.
୬ । ଯାହାର କେହି ପୋଷ୍ୟ ବା ପରିବାର ନାହିଁ—
6. Having no family or dependent.

ନିଷ୍ପଲକ—ସଂ. ବି (ନିର୍+ପଲକ)—୧ । ଏକଦୃଷ୍ଟି—
Nishpalaka 1. Fixed gaze.
ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍+ପଲକ)—
୧ । ନିର୍ନିମେଷ; ପଲକଶୂନ୍ୟ (ଦୃଷ୍ଟି)—
I. Steady or fixed (gaze); winkless.
୨ । ଅବିରତ—2. Incessant; uninterrupted.

ନିଷ୍ପାଦ—ଦେ. ବିଣ (ନିର୍+ପାଦ; ବହୁବ୍ରୀହି)—ପାଦବିହୀନ—
Nishpāda Having no legs; without legs.
କେ ଏକ ଛିଦ୍ର ଦେଇ ପାଦ
ବହୁ ଚଳାର କେ ନିଷ୍ପାଦ । ଜଗନ୍ନାଥ, ଭାଗବତ ।

ନିଷ୍ପାଦକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ନିର୍+ପଦ୍ ଧାତୁ ଣିଚ=ପାଦ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—୧ । ନିର୍ବାହକ—1. Accomplishing managing.
(ନିଷ୍ପାଦିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)
୨ । ନିଷ୍ପତ୍ତିକାରକ—2. Deciding; determining.
୩ । ସମ୍ପାଦନକାରୀ—3. Completing.
୪ । ଆଦେଶକାରୀ—4. Ordering; directing.

ନିଷ୍ପାଦନ—ସଂ.ବି (ନିର୍+ପାଦ ଧାତୁ=ଗମନ କରାଇବା+ଭାବ. ଅନ)—
Nishpādana ୧ । ନିଷ୍ପତ୍ତିକରଣ—1. Settlement; deciding; award of a decision or decree.
୨ । ସାଧନ; ସମ୍ପାଦନ; ନିର୍ବାହ—2. Accomplishing; management.
୩ । ସମାପନ—3. Finishing; completing.
୪ । ପ୍ରତିଜ୍ଞା ପୂରଣ—4. Fulfilling of a promise or vow.
୫ । ସୁବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିବା—
5. Rugulating of a work.

ନିଷ୍ପାଦନୀୟ—ସଂ. ବିଣ (ନିର୍+ପାଦ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅନୀୟ)—ନିଷ୍ପନ୍ନ ହେବାର ଯୋଗ୍ୟ; ସାଧନଯୋଗ୍ୟ—Accomplishable; capable of being accomplished or brought about; to be decided or brought to a completion.

ନିଷ୍ପାଦିତ—ସଂ. ବିଣ.—(ନିର୍+ପାଦ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ । ସମ୍ପାଦିତ; ନିର୍ବାହିତ—1. Accomplished
Nishpādita
୨ । ସମାପ୍ତ—2. Brought to completion; finished; concluded.

ନିଷ୍ପାଦ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ନିର୍+ପାଦ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—
Nishpādya ନିଷ୍ପାଦନୀୟ (ଦେଖ)
Nishpādaniya (See)

ନିଷ୍ପାଦ୍ୟମାନ—ସଂ. ବିଣ. (ନିର୍+ପଦ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍+କର୍ମ. ମାନ)—
Nishpādyamāna ଯାହା ସମ୍ପାଦିତ ହେଉଅଛି—Being accomplished.

ନିଷ୍ପାନ—ସଂ. ବି (ନିର୍=ନିଃଶେଷରେ+ପାନ)—ନିଃଶେଷରେ
Nishpāna ପାନ; ପାତ୍ରରେ ଅବଶେଷ ନ ରଖି ପିଇବା—
Drinking to the last drop.

ନିଷ୍ପାପ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍+ପାପ)—୧ । ପାପଶୂନ୍ୟ—
Nishpāpa 1. Sinless; innocent; guiltless.
(ନିଷ୍ପାପା—ସ୍ତ୍ରୀ; ନିଷ୍ପପତ୍ତା—ବି) ୨ । ପବିତ୍ର—2. Pure.

ନିଷ୍ପାପୀ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ନିଷ୍ପାପ)—ନିଷ୍ପାପ—
Nishpāpi Sinless; pure.
ସବୁ ସିଦ୍ଧି ପାଇବା ହୋଇଣ ନିଷ୍ପାପୀ—କୃଷ୍ଣସଂହ. ମହାଭାରତ, ବନ ।

ନିଷ୍ପାବ—ସଂ. ବି ନିର୍+ପୂ ଧାତୁ=ଧୂଷ ଉଡ଼ାଇବା, ପବିତ୍ର କରିବା+ଭାବ ଅ)—୧ । ଶସ୍ୟାଦି ନିର୍ଧୂଷୀକରଣ, ଶସ୍ୟରୁ ଧୂଷ ପରିଷ୍କାର କରିବା; ପାଛୁଡ଼ିବା—
Nishpāba
ସଂ. ନାମାନ୍ତର:—ରାଜଶିମ୍ବୀ, ବଲ୍ଲକ, ନିଷ୍ପାବକ, ଶ୍ୱେତଶିମ୍ବିକ
ସାଧାରଣ ନାମ
ମେଟରାସ୍ତ
ଇଂ. ଆଲପଟେଟ୍ଟ
1. Winnowing or clearing the chaff from the corn.
୨ । ରାଜଶିମ୍ବୀ; ଧଳାଶିମ୍ବ—
2. White bean, Phaseolus Radiatus (a sort of pulse).
[ଦ୍ର—ଏହା ଏକପ୍ରକାର ଲତା ଓ ଲତାଜାତ ଛୁଇଁ । ଏହା ମଧୁରକଷାୟ, ପାଚକ ଅମ୍ଳ, ରୁକ୍ଷ, ଉଷ୍ଣବୀର୍ଯ୍ୟ, ଗୁରୁପାକ, ସାରକ, ବିଦାହୀ, ଶୁକ୍ରନାଶକ, ବାତନାଶକ, ଦୃଷ୍ଟି ହାନିକର, ମୂତ୍ରରୋଧକ, କଫ, ଶୋଥ ଓ ବିଷଦୋଷରେ ଉପକାରକ; ଏହାର ଭଜା ମଞ୍ଜି ଗୁରୁପାକ ଓ ମଳରୋଧକ ।]
୩ । (+କରଣ. ଅ) ସମୀରଣ; ପବନ—3. Wind.
୪ । (+କର୍ମ. ଅ) ଶସ୍ୟର ଧୂଷ ବା ଭୂଷି; କଡ଼ଙ୍ଗର; ଅଗାଡ଼ି—4. Chaff; husk of corn.
୫ । ନଡ଼ା—5. Straw.
୬ । (+କରଣ. ଅ) ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣବାୟୁ; କୁଲାବାଆ; ଶସ୍ୟର ଭୂଷ ଉଡ଼ାଇବା ନିମନ୍ତେ କୁଲାଦ୍ୱାରା ବତାସ—6. Wind produced by the winnowing fan while moved for cleansing grains.
ସଂ. ବିଣ—୧ । ନିର୍ବିକଳ୍ପ; ନିଶ୍ଚିତ—1. Positive; certain.
୨ । ପର୍ବ ବା ଗଣ୍ଠିହୀନ—
2. Without knots or joints.

ନିଷ୍ପାବି—ସଂ. ବି. (ନିଷ୍ପାବ+ଇ)—୧ । ବରଗୁଡ଼ି (ଦେଖ)
Nishpābi 1. Baragurdi (See)
(ନିଷ୍ପାବୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ବରଗଡ଼ା (ଦେଖ)
ଓ. ବରଗୁଡ଼ି 2. Baragarda (See)
ବର୍ବଟୀ, ବୋଡ଼ା, ବରବୁଟୀ **लोबिया, बर्बटी, बीड़ा**
ମ. ରୁଡ଼ବର୍ଣ୍ଣ ତେ. ଉଣ୍ଟୁବରେ

ନିଷ୍ପି—ବୈଦେ. ବି. (ଆ. ନିସ୍‌ଫ୍=ଅର୍ଦ୍ଧ)—୧ । ଅର୍ଦ୍ଧେକ—
Nishpi 1. Half.
ନିଷ୍ପୀ ୨ । ଯେଉଁ ଜମିରେ ପୂରା ଖଜଣାର ଅର୍ଦ୍ଧେକ ପରିମାଣରେ
निस्फी ଜମା ଧାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଅଛି—2. A holding on which
(ନିଷ୍ପି—ଅନ୍ୟରୂପ) half of the full rent is assessed.
ଦେ. ବିଣ—ପୂରା ଖଜଣାର ଅର୍ଦ୍ଧେକ ପରିମିତ ଖଜଣା ଧାର୍ଯ୍ୟ
ହୋଇଥିବା (ଯୋତ)—(tenure) Assessed with half the full rent.

ନିଷ୍ପି ବାଯ୍ୟାପ୍ତି—ଦେ. ବି. (ଆ. ନିସ୍‌ଫ୍+ଫା. ବାଜେୟାପ୍ତ)—
Nishpi bājyāpti ଯେଉଁ ଲାଖରାଜ ଜମି ବା ମଧ୍ୟସ୍ୱତ୍ୱକୁ ଇଂରାଜ
ନିଷ୍ଫୀବାଯ୍ୟାପ୍ତି ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ ବାଯ୍ୟାପ୍ତି କରି ତହିଁ ଉପରେ
निस्फीबाजेयाप्त ଅଧାଜମା ଧାର୍ଯ୍ୟ କରି ଅଛନ୍ତି—
(ନିଷ୍ପି ବାଯ୍ୟାପ୍ତି—ଅନ୍ୟରୂପ) Resumed Lakhraj holding or undertenure assessed with half the full rate of rent by the British Government.

ନିଷ୍ପିତି—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ନିଷ୍ପତ୍ତି)—ନିଷ୍ପତ୍ତି; ମୀମାଂସା; ଫଏସଲ—
Nishpiti Decision; final settlement.
ନିଷ୍ପତ୍ତି **निबटेरा** (ନିଷ୍ପତ୍ତି; ନିଷ୍ପତ୍ତି—ଅନ୍ୟରୂପ)

ନିଷ୍ପିଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ. (ନିର୍=ନିଃଶେଷରେ+ପିଷ୍ ଧାତୁ=ଚୂର୍ଣ୍ଣ କରିବା+
Nishpishṭa କର୍ମ. ତ)—୧ । ବିଚୂର୍ଣ୍ଣିତ—1. Powdered; ground to dust; pulverised.
୨ । ବିମର୍ଦ୍ଦିତ; ବିଦଳିତ—
2. Pressed; trampled; crushed.
୩ । ଘୃଷ୍ଟ—3. Pounded; bruised.

ନିଷ୍ପୀଡ଼ନ—ସଂ. ବି. (ନିର୍+ପୀଡ଼୍ ଧାତୁ=କ୍ଲେଶଦେବା+ଭାବ. ଅନ)—
Nishpīḍana ୧ । ଚପୁଡ଼ିବା—1. Act of squeezing or wringing out.
୨ । ମର୍ଦ୍ଦନ; ନିଷ୍ପେଷଣ; ବାଟିବା—
2. Pressing; pounding.
୩ । ଚୂରିବା—3. Pulverising; grinding.
୪ । ଅତ୍ୟାଚାର; ଜୁଲୁମ—4. Oppression.
୫ । କଠୋରତା—5. Severity.

ନିଷ୍ପୀଡ଼ିତ—ସଂ. ବିଣ. (ନିର୍+ପୀଡ଼୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Nishpīḍita ୧ । ଚପୁଡ଼ାଯାଇଥିବା—
1. Squeezed; wrung.
୨ । ଚୂରାଯାଇଥିବା—2. Ground to powder; pulverised.
୩ । ଅତ୍ୟାଚାରିତ—3. Oppressed.

ନିଷ୍ପୁତ୍ର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍+ପୁତ୍ର)—ଅପୁତ୍ରକ—
Nishputra Sonless.
(ନିଷ୍ପୁତ୍ରା—ସ୍ତ୍ରୀ) (ନିଷ୍ପୁତ୍ରତା—ବି)

ନିଷ୍ପୁରୁଷ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନିର୍+ପୁରୁଷ; ବହୁବ୍ରୀହି)—୧ । ନପୁଂସକ—
Nishpurusha 1. Eunoch.
୨ । କାପୁରୁଷ—2, Coward.

ନିଷ୍ପେଷ—ସଂ. ବି. (ନିର୍+ପିଷ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—୧ । ଘର୍ଷଣ—
Nishpesha 1. Friction.
ନିଷ୍ପିଷ୍ଟ } ବିଣ ୨ । ପେଷଣ; ବାଟିବା—
ନିଷ୍ପେଷିତ } 2. Rubbing; pressing; bruising.
(ନିଷ୍ପେଷଣ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୩ । ଚୂରିବା; ଚୂର୍ଣ୍ଣନ—
3. Pounding; grinding; pulverising.

ନିଷ୍ପେଷକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନିର୍+ପିଷ୍ ଧାତୁ=ପେଷିବା+କର୍ତ୍ତୃ.
Nishpeshaka ଅକ)—୧ । ଅତ୍ୟାଚାରୀ—1. Oppressing.
(ନିଷ୍ପେଷିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଚୂର୍ଣ୍ଣକାରୀ—2. Pounding.
୩ । ବାଟୁଥିବା—3. Bruis.

ନିଷ୍ପ୍ରଚାର—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍+ପ୍ରଚାର)—ଗତିଶୂନ୍ୟ—
Nishprachāra Motionless.

ନିଷ୍ପ୍ରତିଭ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍+ପ୍ରତିଭା)—
Nishpratibha ୧ । ପ୍ରଭାଶୂନ୍ୟ; ଦୀପ୍ତିରହିତ—
(ନିଷ୍ପ୍ରତିଭା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Destitute of radiance or
(ନିଷ୍ପ୍ରତିଭତା—ବି) splendour; lustreless; gloomy.
୨ । ନିର୍ବୁଦ୍ଧି—2. Stupid.
୩ । ନିସ୍ତେଜ—3. Dull.
୪ । ଅସ୍ୱଚ୍ଛ—4. Opaque.
୫ । ପ୍ରତିଭାଶୂନ୍ୟ—5. Having no talent or genius; untalented.
୬ । ଅଜ୍ଞ; ମୂର୍ଖ—6. Illiterate; ignorant.

ନିଷ୍ପ୍ରତ୍ୟୂହ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍=ନାହିଁ+ପ୍ରତ୍ୟୂହ=ବିଘ୍ନ)—
Nishpratyūha ନିର୍ବିଘ୍ନ—Unobstructed; free from hinderance.

ନିଷ୍ପ୍ରଦୀପ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍+ପ୍ରଦୀପ)—୧ । ପ୍ରଦୀପହୀନ—
Nishpradīpa 1 Without a lamp, not lighted by a lamp.
୨ । ଆଲୋକହୀନ; ଅନ୍ଧକାର—
2. Dark; without a light.

ନିଷ୍ପ୍ରବାଣି—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍=ନିର୍ଗତ+ପ୍ରବାଣି=ତନ୍ତୁବାୟ
Nishprabāṇi ଶଳାକା)—ତନ୍ତୁରୁ ନୂତନ ବହିର୍ଗତ; ତନ୍ତୁନିର୍ମିତ
(ନିଷ୍ପ୍ରବାଣ—ଅନ୍ୟରୂପ) (ବସ୍ତ୍ର); ନବ (ବସ୍ତ୍ର)—New and unbleached (cloth); recently woven (cloth).

ନିଷ୍ପ୍ରଭ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍+ପ୍ରଭା=ତେଜ)—
Nishprabha ୧ । ପ୍ରଭା ବା ଦୀପ୍ତିହୀନ; ତେଜୋହୀନ—
(ନିଷ୍ପ୍ରଭା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Deprived of splendour or radiance
(ନିଷ୍ପ୍ରଭତା—ବି) ୨ । ନିଷ୍ପ୍ରତିଭ—2. Dull; stupid.

ନିଷ୍ପ୍ରୟୋଜନ—ସଂ. ବି (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍+ପ୍ରୟୋଜନ)—୧ । ଅନର୍ଥକ;
Nishprayojana ଅକାରଣ—1. Causeless; groundless.
୨ । ବ୍ୟର୍ଥ; ବୃଥା—2. Serving no purpose; needless; unnecessary; useless.
୩ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହୀନ—
3. Having no intention; aimless.

ନିଷ୍ପ୍ରାଣ—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍+ପ୍ରାଣ)—୧ । ନିର୍ଜୀବ—
Nishprāṇa 1. Lifeless.
(ନିଷ୍ପ୍ରାଣତା—ବି) ୨ । ମୃତ—2. Dead.

ନିଷ୍ଫଳ—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍+ଫଳ)—୧ । ଫଳ ନ ଥିବା—
Nishphala 1. Not bearing fruit.
(ନିଷ୍ଫଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଫଳଶୂନ୍ୟ—2. Fruitless; abortive.
(ନିଷ୍ଫଳତା—ବି) ୩ । ବିଫଳ; ନିରର୍ଥକ—
3. Ineffective; futile; ineffectual.
୪ । ବ୍ୟର୍ଥ; ଅକୃତକାର୍ଯ୍ୟ—4. Unsuccessfull.
୫ । ବୃଥା—5. Useless; vain.
୬ । ବନ୍ଧ୍ୟ—6. Barren; impotent.
୭ । ଅଣ୍ଡକୋଷରହିତ (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
7. Having no testicle.
ସଂ. ବି—ନଡ଼ା; ପାଲ—Straw.
ଦେ. ବି—କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଫଳର ଅପ୍ରାପ୍ତି—Fruitlessness; infructuous condition; the state of abortiveness.

ନିଷ୍ଫଳତା(ତ୍ୱ)—ସଂ. ବି (ନିଷ୍ଫଳ+ଭାବାର୍ଥେ. ତା)—୧ । ଫଳହୀନତା—
Nishphalatā(twa) 1. Fruitlessness.
୨ । ନିଷ୍ପ୍ରୟୋଜନତା—2. Uselessness.
୩ । ବନ୍ଧ୍ୟତ୍ୱ—3. Barrenness; sterility.

ନିଷ୍ଫଳ ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ବିଫଳ ହେବା; ଫଳ ନ ଫଳିବା—
Nishphala hebā 1. To be abortive; not to bear any fruit.
ନିଫଳ ହୋଇଆ ୨ । କୌଣସି ଫଳ ନ ପାଇବା—
ନିଫଳ ହୋନା
2. To get nothing in the long run.
୩ । ବ୍ୟର୍ଥ ମନୋରଥ ହେବା—
3. To fail in attaining one's wishes.
୪ । ଅଭିପ୍ସିତ ଫଳ ଉତ୍ପାଦନ ନ କରିବା—
4. Not to produce the desired result.
୫ । ଅକୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହେବା—
5. To fail; not to succeed.

ନିଷ୍ଫଳା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ନିଷ୍ଫଳ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । ବନ୍ଧ୍ୟା ନାରୀ—
Nishphalā 1. A barren woman.
(ନିଷ୍ଫଳୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ନିବୃତ୍ତ ରଜସ୍ୱା ନାରୀ—
2. A woman past child-bearing or menstruation.
[ଦ୍ର—ସାଧାରଣତଃ ୫୦ଠାରୁ ୫୫ବର୍ଷ ବୟସ ପରେ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ମାସିକ ରଜଃସ୍ରାବ ବନ୍ଦ ହୁଏ ।]
ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ନିଷ୍ଫଳର ସ୍ତ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗ—Feminine of Nishphala.

ନିଷ୍ଫଳା ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ନିଷ୍ଫଳ)—ନିଷ୍ଫଳ (ଦେଖ)
ନିଷ୍ଫଳ Nishphala (See)

ନିଷ୍ଫଳି—ସଂ. ବି—ଅସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କୁ ନିଷ୍ଫଳ କରିବା ଅସ୍ତ୍ର (ହି. ଶ.)—
Nishphali A weapon which makes other weapons futile.
[ଦ୍ର—ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ଆପଣା ସଙ୍ଗେ ବନକୁ ନେବା ବେଳେ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ ଅସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କ ସହିତ ଏହି ଅସ୍ତ୍ର ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ହି. ଶବ୍ଦସାଗର ।]

ନିଷ୍ଫେନ—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍+ଫେନ)—ଫେନରହିତ—
Nishphena Foamless; frothless.

ନିଷ୍ୟନ୍ଦ—ସଂ. ବି (ନି+ସ୍ୟନ୍ ଧାତୁ=କ୍ଷରିତ ହେବା+ଭାବ. ଅ)—
Nishyanda ୧ । ଝରିବା; ଗଳନ; କ୍ଷରଣ—
1. Leaking; oozing out; exudation.
୨ । ବର୍ଷଣ—2. Raining; dribbling.
୩ । ଧାରା ବହିବା—
3. Flowing down in current.
୪ । ନିର୍ଝର—4. Fountain.

ନିଷ୍ୟନ୍ଦିତ—ସଂ. ବିଣ (ନି+ସ୍ୟନ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । କ୍ଷରିତ—
Nishyandita 1. Oozing; leaking.
୨ । ବର୍ଷିତ—2. Raining.
୩ । ନିଷ୍ୟନ୍ଦଯୁକ୍ତ; ଧାରାରେ ବହି ଯାଉଥିବା—
3. Flowing down.

ନିଷ୍ୟୂତ—ସଂ. ବିଣ (ନି+ସିବ୍ ଧାତୁ=ଗୁନ୍ଥିବା+କର୍ମ. ତ)—ସୁଗ୍ରଥିତ—
Nishyūta 1. Well strung; well sewn.
୨ । ଉତ୍ତମରୂପେ ବୁଣାଯାଇଥିବା—2. Well woven.

ନିସ୍‌ବତ୍—ବୈ ଦେ. ବି (ଆ)—୧ । ସମ୍ବନ୍ଧ; ସମ୍ପର୍କ—
Nis-bat 1. Connection.
ନିସବତ ୨ । ତୁଳନା—2. Comparision.
ନିସବତ

ନିସ୍‌ସୀମ—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିଃ+ସୀମା)—ଅସୀମ—
Nissima Boundless; limitless.
(ନିଃସୀମ—ଅନ୍ୟରୂପ; ନିସ୍‌ସୀମତା—ବି)

ନିସଂସିଆ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ—୧ । (ସଂ. ନିର୍ବଂଶ; ନିରଂଶ)—ନିରଂଶିଆ—
Nisamsiā 1. Niramsiā (See)
ନିର୍ବଂଶୀ ୨ । (ସଂ. ନୃଶଂସ)—କ୍ରୂର; ଖଳ; ନିଷ୍ଠୁର—
ନିର୍ବଂଶ 2. Wicked; cruel.
ନିସଂସ (ନିସଂସୀ; ନିସଂସେଇ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ନିସଖା—ଦେ. ବିଣ.—(ସଂ. ନିଃସଖ)—ନିରାଶ୍ରୟ; ବନ୍ଧୁହୀନ—
Nisakhā Friendless; helpless.
ନିସଖା, ନିସଖା ହୋଇ ପାଣ୍ଡୁଙ୍କ ଠାରେ ତ ଅଛନ୍ତି,
ନିରାଶ୍ରୟ ଏହାଙ୍କୁ ଦେଖାଇବା ଅମ୍ଭେ ପ୍ରେରିତ—କୃଷ୍ଣଦ୍ୱିଜ, ମହାଭାରତ ବନ

ନିସଙ୍କୁଡ଼ି—ଦେ. ବିଣ.—(ସଂ. ନିର୍+ସଂସ୍କୃତ ବା ସଙ୍କର ବା ସଙ୍କାର)—
Nisaṅkurḍi ଯାହା ସଙ୍କୁଡ଼ି ନୁହେଁ; ଯାହା ଜଳ ଓ ଲବଣଦ୍ୱାରା ପକ୍ୱ
ସା ସଁକଡ଼ି ନୟ କରାଯାଇ ନାହିଁ—1. (food) Which has
ନିସରୀ not been boiled in water nor sea-
(ନିସଙ୍କୁଡ଼ି – ଅନ୍ୟରୂପ) soned with salt.
(ସଙ୍କୁ[ଙ୍ଗୁ]ଡ଼—ବିପରୀତ.) ୨ । ଯାହା ଅଇଁଠା ନୁହେଁ—
2. (food) Which has not been previously partaken of by any one.

ଦେ. ବି.—(ଜଳ ପକ୍ୱ ଓ ଲବଣମିଶ୍ରିତ) ଅନ୍ନ ତରକାରି ଆଦି ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ (ଘୃତପକ୍ୱ) ମିଷ୍ଟାନ୍ନାଦି—
Sweetmeats and food other than rice and curry boiled in water and seasoned into salt.

[ଦ୍ର – ଯେଉଁ ଖାଦ୍ୟ ଜଳରେ ପକ୍ୱ ହୋଇ ଥାଏ ବା ଯହିଁରେ ଲୁଣ ମିଶା ଯାଇ ପାକ କରା ଯାଇ ଥାଏ ତାହା ସଙ୍କୁଡ଼ି (ଯଥା ଅନ୍ନ; ଛଅଣ; ଉତ୍ତରଭାରତରେ ରୁଟିକୁ ମଧ୍ୟ ସଙ୍ଗୁଡ଼ି କହନ୍ତି) ଓ ଯାହା ଘୃତପକ୍ୱ ହୋଇ ନ ଥାଏ କିମ୍ବା ଜଳ ଓ ଲୁଣରେ ସିଦ୍ଧ ହୋଇ ନ ଥାଏ ତାହା ନିସଙ୍କୁଡ଼ି (ଯଥା ପୁରୀ, ମିଠାଇ) । ଅଇଁଠା ଓ ସଙ୍ଗୁଡ଼ି ପୃଥକ୍ ଅଟେ । ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ଖାଦ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟକୁ ଅଇଁଠା ବୋଲାଯାଏ ।]

ନିସତ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ. (ସଂ. ନିଃସତ୍ତ୍ୱ)—ଅଳସୁଆ—
Nisat Idle; lazy.

ନିସତ—ଦେ. ବିଣ.—(ସଂ. ନିଃସତ୍ତ୍ୱ)—୧ । ନିର୍ବଳ; ବଳହୀନ—
Nisata 1. Powerless.

କୃଷ୍ଣ ଯୁଦ୍ଧେ କେବେହେଁ ନୋହନ୍ତି ନିସତ ।
କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ସଭା ।

୨ । ଅସମର୍ଥ—2. Unable.

୩ । ଆଶ୍ରୟହୀନ—3. Helpless.

୪ । ନିରୁପାୟ; ନାଚାର—4. Having no other alternative or expedient.

ବିଶ୍ୱେ ଏକ ବୀର ଏ ନିସତ ଗିରି ଭାଙ୍ଗିବ କି ସତ ।
ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

୫ । ବିପନ୍ନ—5. In danger; involved in trouble.

୬ । (ସଂ. ନିର୍+ସତ୍ୟ)—ନିମକହାରାମ; ବିଶ୍ୱାସଘାତକ—
6. False to one's salt; perfidious; faithless.

ନିସତ୍ତିଆ, ନିସତ୍ତୁଆ, ନିସତ୍ୟ, ନିସତ୍ୟା } ଅନ୍ୟରୂପ

୭ । ମିଥ୍ୟାବାଦୀ—7. Lying.

୮ । ଅସତ୍ୟ; ସତ୍ୟହୀନ—
ଅସତ 8. Untrue; false.

ନିସତ ୯ । ସତ୍ୟ ପାଳନରେ ପରାଙ୍ମୁଖ; ସତ୍ୟ ଲଙ୍ଘନକାରୀ—
9. Untrue to one's words; infringing one's promise.

୧୦ । (ସଂ. ନିଃସତ୍ତ୍ୱ) କ୍ଲାନ୍ତ; ଅବସନ୍ନ—10. Tired.

ସେହିକାଳେ ଅର୍ଜୁନ ବୋଇଲେ ହେ ଭ୍ରାତ,
ତୁମ୍ଭେ ଯେବେ ଯୁଦ୍ଧରେ ହୋଇଲ ନିସତ । କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାଭାରତ ଅଶ୍ୱ ।

ଦେ. ବି. (ସଂ. ନିଃସତ୍ତ୍ୱ)—୧ । ନାଚାର ଅବସ୍ଥା; ନିରୁପାୟ ଅବସ୍ଥା—1. Helpless condition; a condition in which there is no other alternative.

ନିସତରୁ ଖଣ୍ଡିଅ ସଇତା
ପେଲିପେଲି କରି ହନ ନଇଥା । ଭଗ ।

୨ । ବଳହୀନ ଅବସ୍ଥା—2. Powerless condition.

୩ । ଅସାମର୍ଥ୍ୟ; ଅକ୍ଷମତା; ଶକ୍ତିରାହିତ୍ୟ—
3. Want of strength; inability.

ଶକ୍ତିସ୍ୱ କୁଳରେ ଜ ହୋଇଅଛ ନାଚ
ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁଣ୍ଠ ନାହିଁ ମୋ ନିସତ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ସଭା ।

୪ । (ସଂ. ନିର୍+ସତ୍ୟ) ଅସତ୍ୟ—
4. Untruth; falsehood.

ଯେବେ ତୁମ୍ଭେ ମାଗିଲ ଜୀବନ ଦେବାକୁ
ତେବେ ଆମ୍ଭେ ଉଚିତୁଁ ନିତ ନିସତରୁ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ବନ ।

୫ । ପ୍ରତିଜ୍ଞାପାଳନ ନ କରିବା; ପ୍ରତିଜ୍ଞାଲଙ୍ଘନ—
5. Breach of promise.

ତୁ ଯେ ପ୍ରିୟେ ସତ୍ୟ କରି ନିସତ ଅକରି
ମଜନ ହୋଇଲୁ ବୁଲେ କଳଙ୍କ ବରୁରି । ପ୍ରାତୀ. ପ୍ରତାପ ଗଣିଗେଣା ।

ନିସତୀ—ଦେ ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ନିଃସତ୍ୟା)—୧ । ମିଥ୍ୟାବାଦିନୀ—
Nisatī 1. Lying (woman).
(ନିସତେଇ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ସତ୍ୟ ପାଳନରେ ପରାଙ୍ମୁଖା—
2. (a woman) Not true to her words.

୩ । ଅସତୀ—3. Unchaste (woman).

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଅଳସେଇ (ସ୍ତ୍ରୀ)—
Idle (woman).

ନିସତ୍ୱ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ନିଃସତ୍ତ୍ୱ)—
Nisatwa ୧ । ସତ୍ତ୍ୱ ବା ସାରହୀନ; ଅସାର—
ନିସତ୍ୱ 1. Marrowless; unsubstantial.
ନିସତ୍ତ୍ୱ ଏ ବୁଲେ ନାହିଁ ବଳହୀନ, ନିସତ୍ତ୍ୱ କୃପଣ ଜୀବନ ।
ଜଗନ୍ନାଥ, ଭାଗବତ ।

୨ । (କଟରିଆ) ସଂ. ନିଃସ୍ତ୍ୱ) ନିଃସତ୍ତ୍ୱବାନ୍ (ଦେଖ)
2. Nihsatwabān (See)

ନିସତ୍ୱବାନ୍—ଦେ. ବିଣ. (କଟରିଆ; ସଂ. ନିଃସ୍ତ୍ୱ)—
Nisatwabān ଯାହାର କୌଣସି ସମ୍ପତ୍ତିରେ କିଛି ସ୍ୱତ୍ୱ ନଥାଏ—
ନିସତ୍ୱବାନ Having no proprietory right over a
ନିସତ୍ତ୍ୱବାନ property.

[ଯଥା—ଆଜିଠାରୁ ଏ ବିଭି ସମ୍ପତ୍ତିରେ ଆମ୍ଭେ ନିସତ୍ତ୍ୱବାନ୍ ଓ ବେଇମାଲିକାଦାର୍ ହେଲୁଁ (କବଲାର ସରେତ)]

ନିସନ୍ତାନ—ପ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ନିଃସନ୍ତାନ)—
Nisantāna ୧ । ଅପୁତ୍ରକ—1. Sonless.
ନିସନ୍ତାନ ୧ । ସନ୍ତାନ ସନ୍ତତିହୀନ—1. Issueless.
ନିସନ୍ତାନ ପରନ୍ତି ହେଲ ନିସନ୍ତାନ, ବହୁବା ଜନ୍ମ ବଶ ବ୍ରହ୍ମ ।
ଜଗନ୍ନାଥ, ଭାଗବତ ।

ନିସନ୍ଦେହ—ପ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ନିଃସନ୍ଦେହ)—
Nisandeha ନିଃସନ୍ଦେହ (ଦେଖ)
ନିସନ୍ଦେହ Nihsandeha (See)

ନିସନ୍ଧି—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ନିଃସନ୍ଧି)—
Nisandhi ୧ । ଯହିଁରେ ସନ୍ଧି ବା ବ୍ୟବଧାନ ନ ଥାଏ—
ସନ 1. Having no interstices.
ଘନା ୨ । ଅଗଣ୍ଠିଆ—2. Jointless; seamless.
୩ । ଘନ; ସାନ୍ଦ୍ର—3. Dense.
୪ । ଯହିଁରେ ଆଦୌ ଛିଦ୍ର ନ ଥାଏ—
4. Poreless; impervious.

ନିସମ୍ପର୍କ—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ନିଃସମ୍ପର୍କ)—
Nisamparka ନିଃସମ୍ପର୍କ (ଦେଖ)
ନିସମ୍ପର୍କ Nihsamparka (See)
(ନିସମ୍ପର୍କୀୟ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ନିସର୍ଗ—ସଂ. ବି. (ନି=ନିଷ୍ପୂର୍ବ+ସୃଜ୍ ଧାତୁ=ସୃଷ୍ଟି କରିବା+ଭାବ. ଅ)—
Nisarga ୧ । ସ୍ୱଭାବ; ପ୍ରକୃତି—1. Nature.
୨ । ସ୍ୱାଭାବିକ ଅବସ୍ଥା—2. Natural condition.
୩ । ସ୍ୱାଭାବିକ ଗୁଣ—3. Natural property.
୪ । ରୂପ—4. Form; shape.
୫ । ସୃଷ୍ଟି—5. Creation.
୬ । ତ୍ୟାଗ—6. Abandonment; relinquishment.
୭ । ବଦଳ; ବଦଳା ବଦଳ—7. Barter; exchange.

ନିସର୍ଗ କୃପାଳୁ—ସଂ. ବିଣ. (ନିସର୍ଗ+କୃପାଳୁ)—ସ୍ୱଭାବତଃ ଦୟାଶୀଳ—
Nisarga kṛupālu Kind by nature.
ବଧବଶ୍ରୁ ନିସର୍ଗ କୃପାଳୁ । ବଦସୂର୍ଣ୍ଣ. ଜଗୋଷ୍ଠଜନ୍ମ ବ ଗୀତ ।

ନିସର୍ଗଜ—ସଂ. ବିଣ. (ନିସର୍ଗ+ଜନ୍ ଧାତୁ=ଜନ୍ମିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Nisargaja ସ୍ୱଭାବଜାତ; ନୈସର୍ଗିକ—Natural.

ନିସଶ୍ତ୍ର(ସ୍ତ୍ର)—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ନିଃଶସ୍ତ୍ର)—ନିଃଶସ୍ତ୍ର (ଦେଖ)
Nisastra(sra) Nihsastra (See)

ନିସହାୟ—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ନିଃସହାୟ)—
Nisahāya ନିଃସହାୟ (ଦେଖ)
Nihsahāya (See)

ନିସାଖା—ଦେ. ବିଣ—୧ । (ସଂ. ନିଃସହାୟ)—ନିଃସହାୟ; ଅସହାୟ—
Nisākhā । Helpless; shelterless.
ନିଶାଖା **ନିସହାୟ; ଲାଚାର** ୨ । (ସଂ. ନିଃସଖ) - ବନ୍ଧୁହୀନ—
. Friendless.
୩ । ନିରାଶ୍ରୟ—3. Supportless.
୪ । (ସଂ. ନିଃଶାଖ) ଶାଖାହୀନ (ବୃକ୍ଷ ବା କାଣ୍ଡ)—
4. Branchless (tree or trunk).
୫ । ଉପାୟାନ୍ତରହୀନ—5. Resourceless.

ନିସାସ (ଇତ୍ୟାଦି) – ଗ୍ରା. ବି (ସଂ. ନିଶ୍ୱାସ) —ନିଶ୍ୱାସ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Nisāsa (etc) Niswāsa etc (See)
ନିଶ୍ୱାସ **ନିସାଁସ; ନିସାସ**

ନିସାହା—ଗ୍ରା. ବିଣ (ସଂ. ନିଃସହାୟ)—ନିଃସହାୟ; ଅସହାୟ—
Nisāhā Helpless.

ନିସାହସି—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ନିଃସାହସ)—୧ । ସାହସହୀନ; ଅସାହସିକ—
Nisāhāsi 1. Courageless.
ନିଶାହସ (ନିସାହସିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ)
୨ । ଭୟାତୁର; ଭୀରୁ—
2. Coward, timid.

ନିସାହି—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ନିଃସହାୟ)—୧ । ଅସହାୟ—
Nisāhi 1. Helpless.
ଅସହାୟ ୨ । (ସଂ. ନିଃସଖ) ବନ୍ଧୁଶୂନ୍ୟ—2. Friendless.
ନିସହାୟ

ନିସିବା—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି (ସଂ. ନିଷ୍ ଧାତୁ)—
Nisibā ଶାଣିତକରିବା; ଧାରକରିବା; ପଜେଇବା—
To sharpen; to whet.

ନିସୁଆସ (ଇତ୍ୟାଦି) ଗ୍ରା. ବି (ସଂ. ନିଶ୍ୱାସ)—୧ । ନିଶ୍ୱାସ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Nisuāsa (etc) 1. Niswāsa etc (See)
ନିଶ୍ୱାସ ୨ । ବେଦନାଜନିତ ଦୀର୍ଘନିଶ୍ୱାସ—
ନିସାଁସ 2. Sigh of pain.
୩ । ଅଭିଶାପ—3. Curse.

ନିସୁନ ରାତି—ଦେ. ବି (ସଂ. ନିଃସ୍ୱନ+ରାତ୍ରି)—
Nisun rāti ନିର୍ଜନ ଅର୍ଦ୍ଧରାତ୍ରି—
ନିଶୁତିରାତ **ସୁନସାନରାତ** Dead of night.

ନିସୂଦକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ନି+ସୂଦ୍ ଧାତୁ=ବଧକରିବା+କର୍ତ୍ତୃ.
Nisūdaka (ନିସୂଦିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅକ)—ବଧକାରୀ—Killing.

ନିସୂଦନ—ସଂ. ବି (ନି+ସୂଦ୍ ଧାତୁ=ବଧ କରିବା+ଭାବ. ଅନ)
Nisūdana ବଧ; ମାରଣ—Killing; slaughter.
ସଂ. ବିଣ (ନି+ସୂଦ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ)—
ବଧକାରକ; ବଧକାରୀ—Killing, slaying.
(ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ବ୍ୟବହୃତ—ଯଥା—କଂସନିସୂଦନ ।)

ନିସୃତା—ସଂ. ବି—ତିହୁଡ଼ି (ଦେଖ)
Nisṛutā Tihurḍi (See)

ନିସୃଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ (ନି+ସୃଜ୍ ଧାତୁ=ସୃଷ୍ଟି କରିବା, ତ୍ୟାଗ କରିବା
Nisṛushṭa +କର୍ମ. ତ)—୧ । ଦତ୍ତ; ଅର୍ପିତ—
1. Bestowed; given.
୨ । ନ୍ୟସ୍ତ—2. Deposited; entrusted.
୩ । ସମର୍ପିତ—3. Delivered.
୪ । ପ୍ରେରିତ—4. Sent; commissioned.
୫ । ମଧ୍ୟସ୍ଥ—5. Standing between; intermediate; acting as an intermediary.
୬ । ତ୍ୟକ୍ତ—6. Abandoned.

ନିସୃଷ୍ଟାର୍ଥ—ସଂ. ବି ପୁଂ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ନିସୃଷ୍ଟ=ପ୍ରେରିତ ହୋଇଅଛି;
Nisṛushṭārtha ଅର୍ଥ=ଅଭିପ୍ରାୟ ଯାହାଦ୍ୱାରା) —୧ । ଉଭୟଦୂତ;
ଯେଉଁ ଦୂତ ପ୍ରେରକ ଓ ଯାହାଙ୍କ ନିକଟକୁ ପ୍ରେରିତ ହୋଇ ଅଛି, ଏହି ଉଭୟଙ୍କ ଅଭିପ୍ରାୟ ବୁଝି ସ୍ୱୟଂ ଉତ୍ତର ଦାନରେ ସମର୍ଥ—1. Ambassador; envoy; a messenger who is able to answer all questions put to him, by understanding the intention of both parties.

୨ । ମେନେଜର; କର୍ମାଧ୍ୟକ୍ଷ; ଧନର ଆୟବ୍ୟୟ, କୃଷି ଓ ବାଣିଜ୍ୟାଦି ବିଷୟ ତନଖିବା କର୍ମଚାରୀ—2. Manager.

୩ । ଧୀର; ସ୍ଥିରମତି, ଶୂର ଓ ସ୍ୱାମିକାର୍ଯ୍ୟରୁଧାୟକ ଓ ସ୍ୱପୌରୁଷପ୍ରକାଶୀ ଭୃତ୍ୟ ବା ଏଜେଣ୍ଟ—

3. A servant who is calm, steady, brave and loyal to his employer; a very able agent.

ନିସୋର—ଦେ. ବିଣ—(ସଂ. ନିଃସ୍ୱର)—ନିଃଶବ୍ଦ—

Nisora Calm and quiet.

ନିଶ୍ଚୁତୀ ଅଧରେ ବେଳେ ଭ୍ରମ ନିସୋର ହେବାରେ ସ୍ୱମାନଙ୍କୁ ଭାବଅଣି ପୂଜାକରି—

ଶ୍ରୁନସାନ ଫକୀରମୋହନ ଛମାଣ ଅଠରୁଣ୍ଡ ।

ନିସ୍କିଞ୍ଚନ—ଦେ. ବିଣ—(ସଂ. ନିଷ୍କିଞ୍ଚନ) ନିର୍ଲିପ୍ତ—

Niskiñchana Indifferent.

ନିଷ୍କିଞ୍ଚନ ଯେ ଅତ୍ମାରାମ
ଏମନ୍ତ ଯେଉଁ ମୁନି ଜନ
ମୋଷ ନିମନ୍ତେ ସେହି ଧର୍ମ
କରନ୍ତି ନିତ୍ୟେ ଉପାସନ । ଜଗନ୍ନାଥ, ଭାଗବତ ।

ନିସ୍ତନିତ—ଦେ. ବିଣ (ନିର୍+ସ୍ତନିତ)—ମେଘଗର୍ଜନରହିତ—

Nistanita Having no roar of cloud.

ହୋଇ ଭୁମ୍ଭେ ନିସ୍ତନିତ ନ କରି ସମ୍ପାତ ପାତ ନ ଦେଇତ ନିଜସ୍ୱତ ସ୍ୱତଃ—
ଭଞ୍ଜ, ପ୍ରେମସୁଧାନିଧି ।

ନିସ୍ତନୀ—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍+ସ୍ତନ+ଈ)—

Nistanī ସ୍ତନହୀନା—(Woman) Having no breasts.

ସଂ. ବି—ବଟିକା—Pill.

ନିସ୍ତନ୍ତୁ—ସଂ. ବିଣ—ନିଃସନ୍ତାନ (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—

Nistantu Issueless.

ନିସ୍ତନ୍ଦ୍ର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍+ତନ୍ଦ୍ରା)—

Nistandra ୧ । ଅତନ୍ଦ୍ରିତ; ଅନିଦ୍ର—1. Sleepless.

(ନିସ୍ତନ୍ଦ୍ରା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅନଳସ—2. Vigilant; diligent.

(ନିସ୍ତନ୍ଦ୍ରତା—ବି) ୩ । ବଳବାନ୍ (ହି. ଶ.)—3. Strong.

ନିସ୍ତନ୍ଦ୍ରି—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍+ତନ୍ଦ୍ରି = ଆଳସ୍ୟ)—

Nistandri ନିସ୍ତନ୍ଦ୍ର (ଦେଖ) —Nistandra (See).

ନିସ୍ତବ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ. (ନି+ସ୍ତମ୍ଭ ଧାତୁ=ସ୍ଥିର ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—

Nistabdha ୧ । ନିସ୍ପନ୍ଦ; ନିଶ୍ଚଳ—

(ନିସ୍ତବ୍ଧତା—ବି) 1. Motionless; still; fixed.

୨ । ଜଡ଼ବତ୍; ତଳତ୍‌ଶକ୍ତି ରହିତ—

2. Paralysed; numbed.

୩ । ନୀରବ; ନିଃଶବ୍ଦ—3. Silent; still.

୪ । ସ୍ତମ୍ଭିତ—4. Benumbed; stopped.

୫ । ଲାଠି ଲାଠି ହୋଇଯିବା—5. Stiffened.

ନିସ୍ତରଙ୍ଗ—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍+ତରଙ୍ଗ)—ତରଙ୍ଗହୀନ—

Nistaranga Waveless.

(ନିସ୍ତରଙ୍ଗା—ସ୍ତ୍ରୀ) ନିସ୍ତରଙ୍ଗ ହ୍ରଦପରି ଗମ୍ଭୀର ମୂରତି 'ଜଳାସ୍ୱଦେବ'—

ରାଧାନାଥ, ମହାଯାତ୍ରା ।

ନିସ୍ତରଣ—ସଂ. ବି.—(ନିର୍+ତୃ ଧାତୁ= ପାର ହେବା+ଭାବ. ଅନ)—

Nistaraṇa ୧ । ପାର ହେବା; ଉତୁରିବା—1. Crossing.

୨ । ଉଦ୍ଧାର—2. Deliverance; rescue.

୩ । ମୁକ୍ତି—3. Liberation; salvation.

୪ । ନିର୍ଗମନ—4. Outlet.

୫ । ସିଦ୍ଧି—5. Success.

୬ । ରକ୍ଷା—6. Preservation.

୭ । (ନିର୍+ତୃ ଧାତୁ=ପାର ହେବା+କରଣ. ଅନ)—କାର୍ଯ୍ୟ ସିଦ୍ଧିର ଉପାୟ—7. Expedient; means for attaining the end.

ନିସ୍ତରିବା—ଦେ. କ୍ରି.—(ନିର୍+ତୃ ଧାତୁ)—୧ । ପାର ହେବା—

Nistaribā 1. To cross over.

ନିସ୍ତରା ଏ କଥା ଏକମନେ ଶୁଣି, ନିସ୍ତର ଦୁଃଖ ତରଙ୍ଗିଣୀ ।

ନିସ୍ତରନା ଜଗନ୍ନାଥ, ଭଗବତ ।

୨ । ଉଦ୍ଧାର ପାଇବା—2. To be delivered.

୩ । ମୁକ୍ତି ପାଇବା—3. To be liberated.

୪ । ମୋକ୍ଷଗତି ପ୍ରାପ୍ତ ହେବା—

4. To attain salvation.

କ କରିବ ବାହିଁ ଯିବ, କେମନ୍ତେ ହେ ନିସ୍ତରିବ ।
ମଧୁସୂଦନ, ସଙ୍ଗୀତମାଳା ।

ନିସ୍ତଳ—ସଂ. ବିଣ.—(ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍+ତଳ)—୧ । ଅତଳ; ତଳଶୂନ୍ୟ

Nistala ସୁଗଭୀର—1. Bottomless; very deep.

୨ । ନିମ୍ନ—2. Low.

୩ । ବର୍ତ୍ତୁଳ; ଗୋଲାକାର—3. Round; spherical.

୪ । ଚଞ୍ଚଳ—4. Moving quickly; fickle.

୫ । କମ୍ପମାନ—5. Trembling.

ନିସ୍ତଳୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ.—(ନିସ୍ତଳ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—ବଟିକା—

Nistalī Pill.

ନିସ୍ତାଇବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—(ସଂ. ନିସ୍ତେଜାଃ)—ନିସ୍ତେଜ ହେବା—To grow or become dull.

Nistāibā

ନିସ୍ତାର—ସଂ. ବିଣ.—(ନିର୍+ତୃ ଧାତୁ=ପାର ହେବା+ଭାବ. ଅ)—

Nistāra ୧ । ପାର ହେବା—1. Crossing; passing over.

୨ । ଉଦ୍ଧାର; ତ୍ରାଣ—2. Salvation; deliverance.

୩ । ସମୁଦ୍ର ପାର ହେବା—

3. Crossing the sea.

୪ । ମୁକ୍ତି—4. Liberation; emancipiation.

୫ । ଅବ୍ୟାହତି—5. Release; escape.

୬ । ନିର୍ଗମନ—6 Issuing forth.

୭ । କାର୍ଯ୍ୟ ସିଦ୍ଧି—7. Accomplishment; success.

୮ । ରକ୍ଷା—8. Preservation.

୯ । ମୋକ୍ଷ; ପରିତ୍ରାଣ—9. Salvation.

୧୦ । ଉପାୟ—10. Means; expedient.

୧୧ । ଦେଣା ପରିଶୋଧ—

11. Liquidation; repayment of debt.

ଦେ. ବିଣ.—ମୁକ୍ତ—Delivered.

ସାଧୁ ମହତ ଜନ ରୁମ୍ଭେ, ବେଶି ନିସ୍ତାର ହେଲୁ ଅମ୍ଭେ ।

ପ୍ରାଚୀ. ନିର୍ବାଣ ମାହାତ୍ମ୍ୟ ।

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି.—ଗୁଡ ବା କୋଠିଆଲୁ ଧାନଜମି ହେଉଥା ପରିବର୍ତ୍ତରେ ବର୍ଷ ଶେଷରେ ଦିଆଯିବା ଧାନର ବର୍ତ୍ତନ—Allowance of paddy given to a labourer at the end of the year instead of service-holding.

ନିସ୍ତାରକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ନିର୍+ତୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—

Nistāraka ୧ । ତ୍ରାଣକର୍ତ୍ତା—1. Delivering.

(ନିସ୍ତାରିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ରକ୍ଷାକର୍ତ୍ତା—2. Preserving.

ସଂ. ବି.—୧ । ତ୍ରାଣକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି—1. Savior.

୨ । ରକ୍ଷାକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି—2. Preserver.

ନିସ୍ତାର କରିବା—ଦେ. କ୍ରି.—ମୁକ୍ତ କରିବା; ଉଦ୍ଧାର କରିବା—

Nistārakaribā To liberate; to deliver.

(ନିସ୍ତାରିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

निस्तार करा निस्तारना; निस्तार करना

ନିସ୍ତାରଗତି ପାଇବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଗତି ମୁକ୍ତି ପାଇବା—

Nistāragati pāibā To be delivered; to attain salvation.

निस्तारगति पाओया निस्तारगति पाना

ସେ ବନ୍ଧୁ ଚିନ୍ତିଲେ ଯେ ନିସ୍ତାର ଗତି ପାଇଁ ।

ପ୍ରାଚୀ. ଶ୍ରୀ ଗୁରୁଭକ୍ତି. ଗୀତା ।

ନିସ୍ତାରଣ—ସଂ. ବି.—(ନିର୍+ତୃ ଧାତୁ ଣିଚ=ପାର କରିବା+ଭାବ. ଅନ)—୧ । ଉଦ୍ଧାରକରଣ—

Nistāraṇa 1. Delivering; rescuing.

୨ । ଖଲାସ କରିବା—2. Acquitting.

୩ । ରକ୍ଷାକରଣ—3. Preserving.

ନିସ୍ତାର ପର୍ବ—ଦେ. ବି. (ବାଇବଲ ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦରେ ବ୍ୟବହୃତ)—

Nistāra parba ଇହୁଦୀମାନଙ୍କର ପର୍ବବିଶେଷ—The feast of Pass over amongst the Jews.

निस्तार पर्व

ନିସ୍ତାର ପାଇବା—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । ଉଦ୍ଧାରିବା; ନିସ୍ତରିବା—

Nistāra pāibā 2. To be released.

निस्तारपाओया ୨ । ଅବ୍ୟାହତି ଲାଭ କରିବା—

निस्तारपाना 2. To be relieved.

ନିସ୍ତାରିବା—ଦେ. କ୍ରି.—(ସଂ. ନିସ୍ତାରଣ) ନିସ୍ତାର କରିବା; ଉଦ୍ଧାର

Nistāribā କରିବା; ରକ୍ଷା କରିବା; ମୁକ୍ତ କରିବା—

To deliver; to save; to liberate.

ନିସ୍ତାରା ବଦନ୍ତୁ ନିସ୍ତାରଇ ସାଧୁ ସମ୍ପଦ ।

निस्तारना ବଦ୍ୟାନାଥ—ମେଘଦୂତ

ନିସ୍ତାରୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନିର୍+ତୃ ଧାତୁ ଣିଚ୍+କର୍ତ୍ତୃ.ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ; ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସହିତ ବ୍ୟବହୃତ)—ଉଦ୍ଧାରକାରୀ—

Nistārī Delivering; saving.

(ନିସ୍ତାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ଜସ୍ୱ ଚରିତ୍ରବନ ପାଠକ ନିସ୍ତାରୀ । ବୃଷ୍ଣସିଂହ—ମହାଭାରତ—ବଦଃ ।

ନିସ୍ତି—ଦେ. ବି.—ନିଷ୍ଠିକଣ୍ଠା (ଦେଖ)

Nisti Nishtikanta (see)

ନିସ୍ତିଆ—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ—ନିସତ୍ (ଦେଖ)

Nistiā Nisat (See)

ନିସ୍ତିମିର—ସଂ. ବିଣ.—(ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍+ତିମିର)—ଅନ୍ଧକାରଶୂନ୍ୟ—

Nistimira Free from darkness.

ନିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବିଣ.—(ନିର୍+ତୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—

Nistirṇṇa ୧ । ପାରହୋଇ ଯାଇଥିବା—1. Crossed over.

୨ । ମୁକ୍ତ; ଉଦ୍ଧାର ପାଇଥିବା—

2. Delivered; liberated.

୩ । ରକ୍ଷା ପାଇଥିବା—3. Saved; rescued.

ନିସ୍ତୁକ—ଦେ. ବିଣ.—ନିର୍ଧୂମ; ଅତ୍ୟଧିକ—

Nistuka (ନିସ୍ତୋକ – ଅନ୍ୟରୂପ) Excessive; severe.

ଖୁବ, ବିଲକ୍ଷଣ **अच्छा, खूब** (ଯଥା—ମୁଁ ତାକୁ ନିସ୍ତୁକ ଟାଙ୍କେ ଛେଚିଲି)

ନିସ୍ତୁକ ମାଡ଼—ଦେ. ବିଣ.—ଗୋଗଛବାଡ଼ିଆ; ଖୁବ୍ ପ୍ରହାର—

Nistuka mārda A shower of blows.

ଗୋବାଡ୍ଡାନ [ଦ୍ର—ଏହିପରି ନିସ୍ତୁକ ଛେଗ; ନିସ୍ତୁକପିଟା; ନିସ୍ତୁକ **बेहद्मार** ପାହାର ଆଦି ହୁଏ ।]

ନିସ୍ତୁଷ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍+ତୁଷ)—୧ । ତୁଷ ମୁକ୍ତ—

Nistusha 1. Freed from chaff.

୨ । ପାଛୁଡ଼ା ହୋଇ ଅଗାଢ଼ ସଫା ହୋଇଥିବା—

2. Husked; cleansed.

୩ । ନିର୍ମଳ—3. Clean; cleansed.

ନିସ୍ତୁଷିତ—ସଂ. ବିଣ. (ନିର୍+ତୁଷ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ ତ)—ନିସ୍ତୁଷ (ଦେଖ)

Nistushita Nistusha (See)

ନିସ୍ତେଜ—ଦେ. ବିଣ.—(ସଂ. ନିସ୍ତେଜାଃ)—୧ । ତେଜୋହୀନ; ଅପ୍ରଭ—

Nisteja 1. Lustreless.

निस्तेज ୨ । ଦୁର୍ବଳ—2. Feeble; weak.

निस्तेज ୩ । ଶ୍ରୀହୀନ—3. Without vigour.

୪ । ପ୍ରଭାବଶୂନ୍ୟ—4. Spiritless.

୫ । ନିର୍ବୀର୍ଯ୍ୟ—5. Impotent.

୬ । ଅତୀକ୍ଷ୍ଣ; ମୁଣ୍ଡା—6. Blunt.

୭ । ଅନୁଜ୍ଜ୍ୱଳ—7. Gloomy; not bright.

ନିସ୍ତେଜାଃ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍+ତେଜସ୍) ୧ । ତେଜୋହୀନ—

Nistejāḥ 1 Vigourless; destitute of energy.

୨ । ପ୍ରଭାବଶୂନ୍ୟ—2 Spiritless.

୩ । କାନ୍ତିଶୂନ୍ୟ—3. Lustreless; devoid of lustre.

୪ । ଭୀରୁ—4. Coward.

୫ । ଅବସନ୍ନ—5. Pulled down; dull.

୬ । ଦୁର୍ବଳ—6. Weak.

ନିସ୍ତ୍ରପ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍+ତ୍ରପା=ଲଜ୍ଜା)—ନିର୍ଲଜ୍ଜ;

Nistrapa ଅଲଜ୍ଜୁକ—Shameless; immodest.

(ନିସ୍ତ୍ରପା—ସ୍ତ୍ରୀ, ନିସ୍ତ୍ରପତା—ବି)

ନିସ୍ତ୍ରିଂଶ—ସଂ. ବି.—(ନିର୍+ତ୍ରିଂଶତ୍+ଅ.)—୩୦ ଆଙ୍ଗୁଳରୁ ଅଧିକ
Nistrimsa ଲମ୍ବ ଶସ୍ତ୍ର; ଖଡ୍ଗ—A sword measuring more than 30 digits; scimitar.
ସଂ. ବିଣ.—ନିର୍ଦ୍ଦୟ (ହ. ଶ.)—Unkind.

ନିସ୍ତ୍ରିଂଶତ୍—ସଂ. ବିଣ.—(ନିର୍+ତ୍ରିଂଶତ୍)—୧ । ନିର୍ଦ୍ଦୟ—
Nistrimsat 1. Merciless.
୨ । ନିଷ୍ଠୁର—2. Cruel.

ନିସ୍ତ୍ରିଂଶ ପତ୍ରିକା—ସଂ. ବି. (ବୈଦ୍ୟକ)—ପତ୍ରସିଜ୍ଞ ଗଛ; ସ୍ନୁହୀ ବୃକ୍ଷ—
Nistrimsa patrikā Euphorbia Ligularia.

ନିସ୍ତ୍ରୈଗୁଣ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି, ନିର୍+ତ୍ରୈଗୁଣ୍ୟ=ଗୁଣତ୍ରୟ)—
Nistraiguṇya ସତ୍ତ୍ୱ; ରଜଃ ଓ ତମଃ ଏହି ଗୁଣତ୍ରୟର ଅତୀତ—
Above or beyond the three primodial attributes of matter.

ନିସ୍ନେହ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍+ସ୍ନେହ)—
Nisneha ୧ । ଯାହା ତେଲିଆ ବା ଚିକ୍କଣ ନୁହେଁ—
1. Not unctuous; not oily.
୨ । ସ୍ନେହ ବା ଅନୁରାଗଶୂନ୍ୟ—2 Unkind; unfeeling
(ନିଃସ୍ନେହ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୩ । ଯାହାକୁ ସ୍ନେହ କରାଯାଏ ନାହିଁ—
3. Not loved.

ନିସ୍ପନ୍ଦ—ସଂ. ବିଣ. (ନି+ସ୍ପନ୍ଦ୍ ଧାତୁ=ଈଷତ୍ କମ୍ପିତ ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ସ୍ପନ୍ଦନ ବା କମ୍ପନରହିତ; ନିଷ୍କମ୍ପ—
ନିଃସ୍ପନ୍ଦ } ଅନ୍ୟରୂପ 1 Motionless, without vibration.
ନିସ୍ପନ୍ଦ } ୨ । ସ୍ଥିର—2. Calm; still.
ସଂ. ବି—ସ୍ପନ୍ଦନ—Vibration; fluttering.

ନିସ୍ପୃହ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍+ସ୍ପୃହା=ବାଞ୍ଛା)—
Nispṛuha ୧ । ନିଷ୍କାମ—1. Having no desire.
(ନିଃସ୍ପୃହ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ସ୍ପୃହାଶୂନ୍ୟ—
(ନିସ୍ପୃହା—ସ୍ତ୍ରୀ). 2. Free from hankering.
(ନିସ୍ପୃହତା—ବି) ୩ । ନିର୍ଲୋଭ—
3. Free from covetuousness or avarice.

ନିସ୍ପୃହା—ସଂ. ବି. (ନିର୍+ସ୍ପୃହା)—୧ । ସ୍ପୃହାର ଅଭାବ—
Nispṛuhā 1. Want of hankering.
(ନିଃସ୍ପୃହା—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ତିଶି; ପେଶୁ 2. Linseed.
ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ନିସ୍ପୃହ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ନିସ୍ପୃହର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Feminine of Nispṛuha.

ନିସ୍ପୃହୀ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ନିସ୍ପୃହ)—ସ୍ପୃହାଶୂନ୍ୟ—
Nispṛnhi Free from desire.
(ନିସ୍ପୃହୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଲଢ଼ସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କର ଅର୍ଥେ ନିସ୍ପୃହୀ । ପରକେଶୀଭା ।

ନିସ୍ୱ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର=ସ୍ୱ=ଧନ)—
Niswa ଧନଶୂନ୍ୟ; ଗରିବ; ନିର୍ଧନ—
(ନିସ୍ୱା—ସ୍ତ୍ରୀ) Penniless; destitute; poor.

ନିସ୍ୱନ—ସଂ. ବି. (ନି+ସ୍ୱନ୍ ଧାତୁ=ଶବ୍ଦ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—
Niswana ୧ । ଧ୍ୱନି; ଶବ୍ଦ—1. Sound; noise.
(ନିସ୍ୱାନ ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଉଚ୍ଚ ଶବ୍ଦ—2. Loud sound.
୩ । ନାଦ; ଗର୍ଜନ—3. Bellow; roar.
୪ । ନିଃଶବ୍ଦତା—4. Silence

ନିସ୍ୱନିତ—ସଂ. ବିଣ. (ନି+ସ୍ୱନିତ)—୧ । ଶବ୍ଦିତ—
Niswanita 1. Sounded.
୨ । ସ୍ୱରିତ—2. Accented.
୩ । ଉଚ୍ଚାରିତ—3 Articulated; uttered.

ନିସ୍ୟନ୍ଦ—ସଂ. ବି—ନିଷ୍ୟନ୍ଦ (ଦେଖ)—
Nisyanda Nishyanda (See)
ଦେ. ବି—ନିଷ୍ୟନ୍ଦିତ; କ୍ଷରିତ—Flowing down.
ଏ ସଂସାର ପଣ୍ଡିତ ଜନଙ୍କେ ଅନନ୍ତ
ଭାବିତ ଜଳ ଭୁତ ଚିତ୍ତରୁ ନିସ୍ୟନ୍ଦ । ବୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ବନପର୍ବ ।

ନିସ୍ରବ—ସଂ ବି. (ନି+ସ୍ରୁ ଧାତୁ=ଗଳିତ ହେବା+କର୍ମ ଅ)—
Nisraba ୧ । ଭାତର ପେଜ—1. Rice gruel.
(ନିସ୍ରାବ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । (ନି+ସ୍ରୁ ଧାତୁ=ଗଳିତ ହେବା+ଭାବ.ଅ)—ଜଳକୁ ବୋହିଯିବା—2. Flowing down.
୩ । ସ୍ରାବ; କ୍ଷରଣ—3. Oozing out; trickling.
୪ । ନିର୍ଗମନ—4. Issuing forth.

ନିସ୍ସଙ୍କୋଚ—ସଂ. ବିଣ—ନିଃସଙ୍କୋଚ (ଦେଖ)
Nissaṅkocha Niḥsaṅkocha (See)

ନିସ୍ସନ୍ତାନ—ସଂ. ବିଣ—ନିଃସନ୍ତାନ (ଦେଖ)
Nissantāna Niḥsantana (See)
[ଦ୍ର—ଏହିପରି ନିସ୍ସଙ୍ଗ, ନିସ୍ସରଣ, ନିସ୍ସାର, ନିସ୍ସାରିତ, ନିସ୍ସୀମ, ନିସ୍ସୃତ, ନିସ୍ସ୍ୱାହୁ, ନିସ୍ସ୍ୱାର୍ଥ ଶବ୍ଦମାନ ହୁଏ ।]

ନିହଙ୍ଗ(ଙ୍ଗୀ)—ଦେ. ବି. (ସଂ. ନିଃସଙ୍ଗ)—
Nihaṅga(ṅgi) ବୈଷ୍ଣବମାନଙ୍କ ସମ୍ପ୍ରଦାୟବିଶେଷ—
ଚିରକୁମାର ନିହଂଗ A class of Baishṇabas who do not marry; celibate anchorites.
[ଦ୍ର—ଏମାନେ ବିବାହ କରନ୍ତି ନାହିଁ ।]
ଦେ. ବିଣ—ଯାବଜ୍ଜୀବନ ଅବିବାହିତ (ବୈଷ୍ଣବ); ଚିରକୁମାର—
Celibate; observing celibacy.

ନିହଙ୍ଗ(ଙ୍ଗୀ) ମଠ—ଦେ. ବି—ଯେଉଁ ମଠର ମହନ୍ତମାନେ **ବ୍ରହ୍ମଚାରୀମଠ ନିହଂଗମଠ** A Maṭha where the Mahants observe celibacy.

ନିହଣ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଲୌହ କମ୍ବା ଲୁଖନିତ୍ରୀ)—ବଢ଼େଇମାନଙ୍କର
Nihaṇa ଚଉଡ଼ା ଦାଢ଼ ଥିବା ବେଧନାସ୍ତ୍ର (ଏଥିରେ କାଠର ବେଣ୍ଟ ନ ଥାଏ); ଲୁହାର ବଟାଳି—Iron chisel.

ନିହାନୀ; ନୀନ; ନିହାନି ନିହାନୀ ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—କଚରା; ପାଚଲାଧାନ ଗଛକୁ ମୂଳରୁ ଦାଆରେ କାଟି ସେଥିରୁ ନଡ଼ା-ଅଂଶ କଟା ନ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ଜଆରରେ ଶ୍ରେଣୀବଦ୍ଧ ଭାବରେ ଖେଳଆ ହୋଇ ରଖାଯାଇ ଥିବା ଅବସ୍ଥା—
The state of the paddy plants being spread in rows in the field immediately.

after they are reaped and before the lower portions are cut out from them for straw.

ନିହତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନି=ନିଶ୍ଚୟ+ହନ୍ ଧାତୁ=ବଧ କରିବା+କର୍ମ.
Nihata ତ)—୧ । ବିନାଶିତ; ହତ—1. Killed; slain.
(ନିହତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଆହତ; ଆଘାତପ୍ରାପ୍ତ—2. Smitten; struck.
୩ । ନଷ୍ଟ—3 Spoiled; destroyed,
୪ । ଫିଙ୍ଗା ଯାଇଥିବା (ହି. ଶ)—4. Thrown away.

ନିହନନ—ସଂ. ବି. (ନି+ହନ୍ ଧାତୁ=ବଧ କରିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Nihanana ହତ୍ୟା; ବଧ—Killing; slaying.

ନିହନ୍ତା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ନି+ହନ୍ ଧାତୁ=ବଧ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ=
Nihantā ନିହନ୍ତୃ; ୧ମା. ୧ବ)—ଘାତକ; ହନନକାରୀ; ବିନାଶକ—
(ନିହନ୍ତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Killing; destroying; slaughtering.

ଦୁଷ୍ଟମାନଙ୍କର ଅଟନ୍ତି ସେ ନିହନ୍ତା । କୃଷ୍ଣସଂହି. ମହାଭାରତ ଦ୍ରୋଣ ।

ନିହନ୍ୟମାନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନି+ହନ୍ ଧାତୁ=ବଧ କରିବା+କର୍ମ.
Nihanyamāna ଆନ)—ଯାହାକୁ ବଧ କରାଯାଉ ଅଛି—
(ନିହନ୍ୟମାନା—ସ୍ତ୍ରୀ) Being killed.

ନିହାଇ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ନିହାମ, ନିଘାତ; ତୁଳ. ଫା. ନିହାଲୀ)—
Nihāi ନେହାଇ; ନେହ; ଲେହ; ଯେଉଁ ଲୌହ ମୁଣ୍ଡା ଉପରେ ତାତ୍ତଲ ଲୁହା, ସୁନା, ରୂପାଆଦିକୁ ରଖି କମାର ଓ ବଣିଆମାନେ ହାତୁଡ଼ିରେ ପିଟନ୍ତି—Anvil.

ନିହାଇତ୍(ତି)—ବୈଦେ. ଅ. (ଆ. ନିହାୟତ୍)—ନିହାତି (ଦେଖ)
Nihāit(ti) Nihāti (See)
ନେହାତ; ନେହାଇତ ଶୁଣିବା କଥା ବା ଅନୁମାନ କଥା ପ୍ରମାଣରୂପେ
ନିହାୟତ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଆମ୍ଭେମାନେ ନିହାଏତ ନାଲାକ ।
ଫକୀରମୋହନ. ଛମାଣଆଠଗୁଣ୍ଠି ।
(ନିହାଏତ୍, ନିହାଏତ ନ୍ୟାହାତ, ନ୍ୟାହତ; ନିହେଇତ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ନିହାକା—ସଂ. ବି. (ନି+ହା ଧାତୁ=ପରିତ୍ୟାଗ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ
Nihākā +ଆ; ଯେ କେତେବେଳେ ଜଳଭାଗ କେତେ-
ବେଳେ ସ୍ଥଳଭାଗ ପରିତ୍ୟାଗ କରେ)—ଉଭୟଚର ଜନ୍ତୁ ବିଶେଷ; ଗୋଧସାପ—An iguana.

ନିହାଜ—ଦେ. ବି—ନିଆଜ (ଦେଖ)
Nihāja Niāja (See)

ନିହାଣ(ଣୀ)—ଦେ ବି—ନିହଣ (ଦେଖ)
Nihāṇa(ṇī) Nihaṇa (See)

ନିହାତି—ବୈଦେ. ଅ. (ଆ. ନିହାୟତ୍=ଆଧିକ୍ୟ)—
Nihāti ୧ । ଅତ୍ୟନ୍ତ; ଅତ୍ୟଧିକ—1. Excessive.
ନେହାତ, ନିହାୟତ ୨ । ଅତି; ନିତାନ୍ତ—
ନିହାୟତ 2.Very;very much; extremely;excessively.
ଗରିବଙ୍କୁ ଗରିବ। ଅସ୍ତର ନିହାତ ମୂର୍ଖ ।
ଫକୀରମୋହନ. ଛମାଣଆଠଗୁଣ୍ଠି।
୩ ପରିଶେଷରେ—3. At last; finally.
୪ । ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ—4. Certainly.
୫ । ନିତାନ୍ତ ପକ୍ଷରେ—5. At all.

ଦେ. ବିଣ.—୧ । ନଗଣ୍ୟ—1. Insignificant.
୨ । ଅଯୋଗ୍ୟ—2. Unfit.
୩ । ଯତ୍ପରୋନାସ୍ତି; ଅତ୍ୟଧିକ—
3. Excessive; too much; very much.

ନିହାନି—ସଂ. ବି.—୧ । କର୍ଣ୍ଣାଭ୍ୟନ୍ତରସ୍ଥ ଅସ୍ଥିବିଶେଷ—
Nihāni 1. The incus; the largest and the strongest of the bones of the ear in the tympanum (shaped like the anvil)
୨ । ନିହାଇ—2. Anvil.

ନିହାର—ସଂ. ବି. (ନି+ହୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ତୁଷାର—
Nihara 1. Dew.
(ନୀହାର—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ତୁଷାର; ବରଫ—2. Snow; ice.
୩ । କୁହୁଡ଼ି (ହି. ଶ.)—Fog.

ଯେବୁଯେ ନିହାରେ ଆବୃତ ହୋଏ ସୂର୍ଯ୍ୟ.
ସେ ରୂପରେ ସେ ଶରେ ହୋଇଲେ ଆଚ୍ଛନ୍ନ । କୃଷ୍ଣସଂହି. ମହାଭାରତ ବନ ।

ନିହାର କର—ସଂ. ବି.—(ବହୁବ୍ରୀହି; ନିହାର+କର)—ଚନ୍ଦ୍ର—
Nihāra kara The moon.

ଓଷ୍ଠେ ସୁଧା ସୁଦେହାର ଥାଇ ଅମରେ ନିହାରକର କରନ୍ତି ଆହାର ତାଙ୍କୁ ଜୁହାର
ଭକ୍ତ. ପ୍ରେମସୁଧାନିଧି

ନିହାରିକା—ସଂ. ବି. (ନିହାର+କ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ; ନିହାର ବା କୁହୁଡ଼ି ପର
Nihārikā ଆଖିକୁ ଦେଖା ଯିବାରୁ)—ଆକାଶରେ ଥିବା ଏକ
(ନିହାରିକା—ଅନ୍ୟରୂପ) ପ୍ରକାର କ୍ଷୀଣାଲୋକବିଶିଷ୍ଟ କ୍ଷୁଦ୍ର ଜ୍ୟୋତିଷ୍କପୁଞ୍ଜ—Nebula

ନିହାରିବା—ଦେ. କ୍ରି.—(ସଂ. ନିରୀକ୍ଷଣ; ନିରୀକ୍ଷଣ)—ନିରେଖିବା—
Nihāribā To gaze; to look at with attention.

କଂସର ମିତ୍ର ବକାସୁର,
ସଧାରେ ନିହାରଇକାର – ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ନିହାଲ୍—ବୈଦେ. ବିଣ. (ଫା.)—୧ । ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟଶାଳୀ; ଧନବାନ—
Nihāl 1. Rich.
ନେହାଲ, ନିହାଲ ୨ । ସୁଖୀ—2. Happy.
ନିହାଲ ୩ । ସୌଭାଗ୍ୟବାନ—3. Fortunate; prosperous.
୪ । କୃତାର୍ଥ; ପୂର୍ଣ୍ଣମନୋରଥ— Having one's wishes fulfilled; satisfied; sucessful; having nothing more to hanker after.
୫ । ଯାହାକୁ ଯଥେଷ୍ଟ ବସ୍ତୁ ମିଳିଅଛି—
5. Blessed with plenty.

ନିହାଲି—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି. (ଫା. ନିହାଲୀ=ଗଦି; ତୋଷକ) —
Nihāli ସେଜ; ରେଜେଇ—Quilt.

ନିହିଂସନ—ସଂ. ବି.+(ନି+ହନ୍ସ୍ ଧାତୁ=ବଧ କରିବା+ଭାବ-
Nihimsana ଅନ)—ବଧ; ବିନାଶନ; ମାରଣ—
Killing; slaying.

ନିହିତ—ସଂ. ବିଣ.—(ନି+ଧା ଧାତୁ=ଧାରଣ କରିବା+କର୍ମ. ତ)—
Nihita ୧ । ସ୍ଥାପିତ—1. Placed; laid.

୨ । ଅର୍ପିତ—2. Deposited; entrusted to; delivered.

୩ । ଗୁପ୍ତ—3. Private; secluded.

୪ । ନିକ୍ଷିପ୍ତ—4. Cast away.

୫ । କୃତ—5. Performed.

୬ । ସମାପ୍ତ—6. Finished.

୭ । ପ୍ରଦତ୍ତ—7. Bestowed on; given unto.

୮ । ଅଭିହିତ—8. Named; said; denominated.

ନିହିବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି.—(ସଂ. ନି+ଧା ଧାତୁ; ନିହିତ)—
Nihibā ସ୍ଥାପନ କରିବା—To place.
ନିହା ଦେବାଦେଶ ମତେ ମୁହଁ ତାଙ୍କ ପାଶେ ଯାଇ ଅର୍ଣ୍ଣ, ହେ ପାଣ୍ଡବରାଣ.
ଘରମା ନିହିବ ଭଳିଲେ । ଭାଗବତ, ମହାଭାରତ ।

ନିହିମା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ନିମିଷ; ଆ, ଲହମହ୍)—
Nihimā ନିମିଷ; ମୁହୂର୍ତ୍ତ; କ୍ଷଣମାତ୍ର—
ଲହମା **ଲହ୍ମା** Moment.
(ନିହିମା—ଅନ୍ୟରୂପ) ଅ.—ନିହିମାଏ (ଦେଖ)—Nihimāe (See)

ନିହିମାଏ—ଦେ. କ୍ରି ବିଣ. (ସଂ. ନିମିଷ; ଆ. ଲହମହା)—
Nihimāe ୧ । ପଲକମାତ୍ରେ; ମୁହୂର୍ତ୍ତକେ—
ଲହମାସ୍ 1. In a trice; in a moment; in a twinkle.
ଏକଲହମାସ୍ ୨ । ହଠାତ୍—2. At once.
ନିହିମାକେ } ଅନ୍ୟରୂପ ୩ । ଚେଲାରେ; ଅବସରକ୍ରମେ—
ନିହିମାସ୍ୟେ } 3 At leisure.
୪ । ଏକ ମୁହୂର୍ତ୍ତମାତ୍ର—4. For a moment.

ନିହିଲିଷ୍ଟ—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ; ଲାଟିନ୍. ନିଲ୍=କିଛି ନୁହେଁ)—
Nihilisht ଆଧୁନିକ ସମାଜକୁ ସମୂଳ ବିନାଶ ସାଧନକାରୀ ରୁଷିଆର
ନିହିଲିଷ୍ଟ ରାଜନୀତିକ ଦଳବିଶେଷ—
ନିହିଲିଷ୍ଟ Nihilist; a revolutionary socialistic party in Russia aiming at the overthrow of all the existing institutions in society.
[ଦ୍ର—ଏମାନଙ୍କ ପ୍ରଚାରିତ ବାଦକୁ Nihilism ନିହିଲିଜ୍ମ୍ ବୋଲାଯାଏ ।]

ନିହୀନ—ସଂ. ବିଣ. (ନି+ହୀନ)—୧ । ଇତର; ନୀଚ—
Nihīna 1. Low; mean; base.
୨ । ବର୍ଜିତ—2. Shunned.
୩ । ପାମର—3. Vile; wretched.

ନିହେ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ଅ—ନାଁ; ନାହିଁ; ନୁହେଁ—
Nihe No; not.

ନିହେତାଲ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବାକ୍ୟ—ଏତେବେଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
Nihetāl ନୁହେଁ; ଏତାବତ୍‌କାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନୁହେଁ—
Not up to this time; not yet.
(ଯଥା—ସେ ନିହେତାଲ୍ ଦେଖିବାକେ=ସେ ଏତେବେଳଯାକେ ଦେଖାଯାଉ ନାହାନ୍ତି ।)

ନିହ୍ନବ—ସଂ. ବି. (ନି+ହ୍ନୁ ଧାତୁ=ସତ୍ୟ ଗୋପନ କରିବା+ଭାବ ଅ)
Nihnaba ୧ । କୌଣସି ବିଷୟ ଗୋପନ କରିବା—
1. Concealment of a fact.
୨ । ଅପହ୍ନୁତି; ଅସ୍ୱୀକାର—2. Denial.
୩ । ଅବିଶ୍ୱାସ—3. Mistrust; distrust.
୪ । କ୍ରୂରତା—4. Wickedness.
୫ । ବଞ୍ଚନା—5. Deception.
୬ । ବକ୍ରବାଦ—6. Prevarication; insinuation, innuendo.
୭ । ଶୁଦ୍ଧ; ପବିତ୍ରତା (ହ୍ନ. ଶ.)—7. Purity.

ନିହ୍ନବ ବାଦୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନିହ୍ନବ+ବାଦିନ୍; ୧ମା; ୧ବ)—
Nihnababādī ବକ୍ରବାଦୀ—Prevaricating; evasive;
(ନିହ୍ନବବାଦିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ.) insinuating.

ନିହ୍ନବାପହାର—ସଂ. ବି. (ମ. ପ. ତତ୍ପୁ. ନିହ୍ନବ+ଅପହାର)—
Nihnabāpahāra ଚତୁରାଳ ତୋଷରପ—Defalcation; embezzlement; misappropriation.

ନିହ୍ନବୋତ୍ତର—ସଂ. ବି. (ମ. ପ. ତତ୍ପୁ; ନିହ୍ନବ+ଉତ୍ତର)—ଛଦ୍ମବାଦ;
Nihnabottara ଛଳପୂର୍ଣ୍ଣ ଉତ୍ତର—Evasive answer.

ନିହ୍ନୁତ—ସଂ. ବିଣ. (ନି+ହ୍ନୁ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ । ଅସ୍ୱୀକୃତ—
Nihnuta 1. Denied.
୨ । ଗୋପିତ; ଅପ୍ରକାଶିତ—2. Kept secret.
୩ । ଲୁକ୍କାୟିତ—3. Concealed.

ନିହ୍ନୁତି—ସଂ. ବି. (ନି+ହ୍ନୁ ଧାତୁ+ଭାବ. କ୍ତି)—୧ । ନିହ୍ନବ; ଗୋପନ-
Nihnuti କରଣ—1. Concealment of a fact.
୨ । ଅସ୍ୱୀକାର—2. Denial.
୩ । ଅବିଶ୍ୱାସ—3. Mistrust.

ନିହ୍ନୁବାନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନି+ହ୍ନୁ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଆନ)—
Nihnubāna ୧ । ଅପହ୍ନବକାରୀ; ଅସ୍ୱୀକାରକାରୀ—
(ନିହ୍ନୁବାନା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Denying.
୨ । ବକ୍ରୋକ୍ତିକାରୀ—2. Insinuating; evasive.

ନିହ୍ରାଦ—ସଂ. ବି. (ନି+ହ୍ରାଦ୍ ଧାତୁ=ଶବ୍ଦ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—ଶବ୍ଦ;
Nihrāda ନିନାଦ—Sound; noise.

ନୀକାର—ସଂ. ବି. (ନି+କୃ ଧାତୁ=କରିବା+ଭାବ. ଅ)—୧ । ଘୃଣା—
Nīkāra 1. Disgust; hatred; contempt; abhorrence; loathing.
୨ । ଅବଜ୍ଞା—2. Disregard; disrespect.
୩ । ଅବମାନନ—
3. Humiliation; degradation.
୪ । ଉକାର; ବମନେଚ୍ଛା—4 Nausea.

ନୀକାଶ—ସଂ. ବିଣ. (ନି+କାଶ୍ ଧାତୁ=ପ୍ରାପ୍ତି ପାଇବା+ଭାବ. ଅ)—
Nīkāsa ସଦୃଶ; ତୁଲ୍ୟ—Like; resembling; similar.
(ନୀକାସ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଯଥା ତ କରି ନାହିଁ ତା ନୀକାଶ,
ଚକ୍ରୁରେ ହେବ ସେପରି ପ୍ରକାଶ । ଜଗନ୍ନାଥ ସ୍ତୋତ୍ର ।

ସଂ ବି.—ସାଦୃଶ୍ୟ; ତୁଲ୍ୟତା—Likeness; resemblance.

ନୀକୋ—ପ୍ରାଦେ. (ଭଣ୍ଡି) ବିଣ.—(ସଂ. ନିକ୍ତ=ସ୍ୱଚ୍ଛ, ସଫା; ତୁଳ. ଏହି
Nīko ଅର୍ଥରେ ଫା. ନେକ୍; ହି. ନୀକୋ)—ସରୁ; ନିକ—Fine.

ନୀଚ—ସଂ. ବିଣ. (ନି=ନିହେଁ+ଇ=ସୌଭାଗ୍ୟ+ଚ ଧାତୁ=ଏକତ୍ର
Nīcha କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ନିକୃଷ୍ଟ—
(ଉଚ୍ଚ—ବିପରୀତ) 1. Inferior; base; mean.
(ନୀଚତା[ତ୍ୱ]—ବି) ୨ । ଇତର—2. Vulgar; plebian.
୩ । ଅଶ୍ଳୀଳ—3. Indecent.
୪ । ଘୃଣ୍ୟ; ତୁଚ୍ଛ—4. Vile; despicable.
୫ । ଅତି ମନ୍ଦ; ଅଧମ—5. Wretched.
୬ । ବର୍ବର—6. Barbarian.
୭ । ଖର୍ବ; ବାମନ; ହ୍ରସ୍ୱ—
7. Dwarfish; stunted.
୮ । ନିମ୍ନ; ଅନୁଚ୍ଚ—8. Low; depressed.
୯ । ଗଭୀର—9. Deep.
୧୦ । ନ୍ୟୂନ—10. Small; defective.

ନୀଚକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନୀଚ+ସ୍ୱାର୍ଥେ. କ)—୧ । ଖର୍ବ; ବାମନ—
Nīchaka Dwarfish.
୨ । ହୀନ; ନୀଚ—2. Mean; vile.
୩ । ନିମ୍ନ—3. Low; depressed.
୪ । ଗଭୀର—4. Deep.

ନୀଚ କଥା—ସଂ ବି (ନୀଚ+କଥା)—୧ । ଇତର ଜନ ବ୍ୟବହୃତ କଥା—
Nīcha kathā 1. Vulgar expression.
୨ । ଅଶ୍ଳୀଳ ଭାଷା—2. Vile language; indecent language.

ନୀଚକା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ନୀଚକ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଉତ୍କୃଷ୍ଟା ଗାଈ—
Nīchakā An excellent cow.
(ନୀଚକୀ, ନୈଚକୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ନୀଚକୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନୀଚକା+ଇନ୍)—୧ । ଉଚ୍ଚ; ଶ୍ରେଷ୍ଠ; (ହି.ଶ)
Nīchakī 1. High; excellent.
(ନୀଚକିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଯାହା ପାଖରେ ଭଲ ଗାଈ ଅଛି—
2. Owning an excellent cow.
ସଂ. ବି.—ଉପରଭାଗ (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—The upper part.

ନୀଚ କୁଳ—ସଂ. ବି. (ନୀଚ+କୁଳ)—ନିମ୍ନଶ୍ରେଣୀ; ନିକୃଷ୍ଟ ଜାତି—
Nīcha kula Low caste; the depressed class; person of humble birth.

ନୀଚଗ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନୀଚ+ଗମ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Nīchaga ୧ । ନିମ୍ନଗାମୀ; ଅଧୋଗାମୀ—1. Descending;
[ନୀଚଗା—ସ୍ତ୍ରୀ) running downwards.
୨ । ଅଧମ; ପାମର—2. Low; mean; base; vile.
ବି. (ଯାହା ତଳଆଡ଼କୁ ବହେ) ଜଳ—Water.

ନୀଚଗା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ନୀଚଗ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ) —ନିମ୍ନଗା; ନଦୀ—
Nīchagā River; stream.

ନୀଚଗାମୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନୀଚ+ଗମ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ ଇନ)—
(ନୀଚଗାମିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ନିମ୍ନଗାମୀ—1. Descending;
[ନୀଚଗାମିତା(ତ୍ୱ)ବି] preceeding downwards.
୨ । ଯେଉଁ ପୁରୁଷ ନିମ୍ନଜାତୀୟା ସ୍ତ୍ରୀ ସଙ୍ଗେ ସହବାସ କରେ—
2. Cohabiting with a woman of lower caste.

ନୀଚ ଗୃହ—ସଂ. ବି—(ଫଳିତ ଜ୍ୟୋତିଷ)—କୌଣସି ଗ୍ରହର ଉଚ୍ଚସ୍ଥାନ
Nīcha gṛuha ବା ରାଶିରୁ ୭ମ ଗୃହ—(astrology) The 7th house from the highest altitude of a planet.

ନୀଚ ଗ୍ରହ—ସଂ. ବି. (ଫଳିତ ଜ୍ୟୋତିଷ)—ଗ୍ରହର ଉଚ୍ଚ ସ୍ଥାନ ଠାରୁ ୭ମ
Nīcha graha ରାଶିସ୍ଥ ରବିଗ୍ରହ ପ୍ରଭୃତି—(Astrology) A planet (sun etc) situate on the 7th sign from its highest altitude.

ନୀଚ ଜାତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନୀଚ+ଜାତ)—୧ । ନୀଚକୁଳୋଦ୍ଭବ—
Nīcha jāta 1. Of low caste.
(ନୀଚଜାତୀୟ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ନିମ୍ନତରଜାତୀୟ—
(ନୀଚଜାତା, ନୀଚଜାତୀୟା—ଅନ୍ୟରୂପ) 2. Belonging to a lower caste.

ନୀଚ ଜାତି—ସଂ. ବି. (ନୀଚ+ଜାତି)—ନୀଚକୁଳ (ଦେଖ)
Nīcha jāti Nīchakula (See)

ନୀଚତର—ସଂ. ବିଣ. (ନୀଚ+ତୁଳନା ଅର୍ଥରେ ତର)—
Nīchatara ଦୁଇଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ନିମ୍ନ—Lower.

ନୀଚତମ—ସଂ. ବିଣ. (ନୀଚ+ତୁଳନା ଅର୍ଥରେ ତମ)—
Nīchatama ଅନେକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସର୍ବନିମ୍ନ—Lowest.

ନୀଚତା(ତ୍ୱ)—ସଂ. ବି. (ନୀଚ+ଭାବାର୍ଥେ ତା, ତ୍ୱ)—୧ । ହୀନତା;ନିକୃଷ୍ଟତା
Nīchatā(twa) 1. Inferiority.
୨ । ନିମ୍ନତା—2. Lowness.

ନୀଚ ପଦ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ନୀଚ+ପଦ)—ଅଧମ ପଦ—
Nīcha pada Low station or position; humble position.

ନୀଚ ପ୍ରଦେଶ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ନୀଚ+ପ୍ରଦେଶ)—ନିମ୍ନଭୂମି—
Nīcha pradeśa Low country; low land.

ନୀଚ ବୁଦ୍ଧି—ସଂ. ବି. (ନୀଚ+ବୁଦ୍ଧି)—ହୀନବୁଦ୍ଧି—
Nīcha buddhi Mind bent on insignificant or mean things.
ସଂ. ବିଣ—ହୀନବୁଦ୍ଧି (ବ୍ୟକ୍ତି)—Mean-minded.

ନୀଚ ଭାବ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ନୀଚ+ଭାବ)—ହୀନଚିନ୍ତା—
Nīcha bhāba Lowly or mean thoughts.
୨ । ନୀଚତା—2. Lowness.

ନୀଚ ଭାଷା—ସଂ. ବି. (ନୀଚ+ଭାଷା)—୧ । ଇତର ଜନ ବ୍ୟବହୃତ ଭାଷା—
Nīcha bhāshā 1. Vulgar or rustic language.
୨ । ଅଶ୍ଳୀଳ ଭାଷା—2. Indecent language.

ନୀଚ ଭୋଜ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ନୀଚ+ଭୋଜ୍ୟ)—୧ । (କର୍ମଧା) ହୀନ (ଖାଦ୍ୟ)
Nīcha bhojya Nasty or despicable (food).

୨ । (ଅସ୍ଥା ଭାବ) ନୀଚ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ବ୍ୟବହୃତ (ଖାଦ୍ୟ)—
2. (food) Eaten by low people.
ସଂ. ବ—ପଲାଣ୍ଡୁ; ପିଆଜ—Onion.

ନୀଚମନା(ନାଃ)—ସଂ. ବହୁ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନୀଚ+ମନସ୍)—ହୀନବୁଦ୍ଧି
Nīchamanā(nāh) ବିଶିଷ୍ଟ—Low minded; mean minded.

ନୀଚ ଯୋନି—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା; ନୀଚ+ଯୋନି)—
Nīcha joni ନିକୃଷ୍ଟଜୀବର ବା ଜାତିର ବା ମନୁଷ୍ୟର ଗର୍ଭ—
The uterus of base animal or caste or people

ନୀଚଯୋନିଜ—ସଂ. ବିଶ. (ନୀଚ+ଯୋନି+ଜନ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Nīchajonija ୧ । ନୀଚକୁଳ ସମ୍ଭୂତ—
1. Base born; of humble birth.
୨ । ପଶ୍ଚାଦ୍ ନିମ୍ନ ପ୍ରାଣିସମ୍ଭୂତ—
2. Born of low animals or beings.

ନୀଚଯୋନୀ—ସଂ. ବିଶ. (ନୀଚ+ଯୋନି+ଅସ୍ତ୍ୟର୍ଥେ ଇନ୍)—
Nīchajonī ନୀଚଯୋନିଜ (ଦେଖ)
Nīchajonija (See)

ନୀଚ ଲୋକ—ସଂ. ବ. (ନୀଚ+ଲୋକ)—୧ । ଇତର ଲୋକ—
Nīcha loka 1. A man who does not belong to a higher caste; a vulgar person.
୨ । ନିମ୍ନବଂଶରେ ଜାତ ବ୍ୟକ୍ତି—
2. Man of low birth.
୩ । ମନ୍ଦବୁଦ୍ଧି ବା ନୀଚପ୍ରକୃତିକ ବ୍ୟକ୍ତି—
3. A mean minded person.

ନୀଚୁ—ଦେ. ବିଶ—୧ । ନିମ୍ନ—1. Low; depressed.
Nīchā ୨ । ନିକୃଷ୍ଟ—2. Inferior; base; mean.
ନିଚୁ ସଂ. ବିଶ—ନୀଚର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
ନୀଚା (ନୀଚୁଆ—ଅନ୍ୟରୂପ) Feminine of Nīcha.

ନୀଚାଚାର—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା; ନୀଚ+ଆଚାର)—୧ । ହୀନ ବ୍ୟବହାର—
Nīchāchāra 1. Low or mean conduct.
୨ । ଇତରଜନୋଚିତ ବ୍ୟବହାର—
2. Vulgar conduct.

ନୀଚାଶୟ – ସଂ. ବିଶ. ସୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନୀଚ+ଆଶୟ)—୧ । ନୀଚମନା—
Nīchāśaya 1. Mean minded.
(ନୀଚାଶୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ସଙ୍କୀର୍ଣ୍ଣମନା—
(ନୀଚାଶୟତା—ବ) 2. Narrow minded.
୩ । ହୀନ ସ୍ୱାର୍ଥପର—3. Lowly selfish.
୪ । ଦାସଭାବାପନ୍ନ—4. Servile; having a slave mentality

ନୀଚେ—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ନିଚୈଃ)—ନିମ୍ନରେ; ଅଧୋଭାଗରେ—
Nīche Below; lower down.
ନୀଚେ ନିଚେ

ନୀଚୈଃ—ସଂ. ଅ—୧ । ଆସ୍ତେ; ଧୀରେ ଧୀରେ—
Nīchaih 1. Softly; slowly.
୨ । ଅନୁଚ୍ଚ ସ୍ୱରରେ—2. In a low voice.
୩ । ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ; ଅଳ୍ପଶଃ—3. Little by little.

ନୀଡ଼ – ସଂ. ବ. (ନି+ଇଡ୍ ଧାତୁ=ସ୍ତୁତି କରିବା+ଅଧି ଅ; କିମ୍ବା ନି+
Nīrda ଇଲ୍ ଧାତୁ=ଗମନ, ଶୟନ, ଶୟନ କରିବା+ଅଧି. ଅ)—୧ । ପକ୍ଷୀର ବସା—1. Bird's nest.
୨ । ସ୍ଥାନ—2. Place.
୩ । ଆଶ୍ରୟ ସ୍ଥାନ—3. Shelter.
୪ । ରଥମଧ୍ୟରେ ଆରୋହୀଙ୍କ ବସିବା ସ୍ଥାନ (ହି. ଶ)—
4. The place inside a car where the passengers sit.

ନୀଡ଼କ—ସଂ. ବ. (ନୀଡ଼+କୈ ଧାତୁ=ପ୍ରକାଶିତ ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Nīrdaka ପକ୍ଷୀ—A bird.

ନୀଡ଼ଜ—ସଂ. ବ. (ନୀଡ଼+ଜନ୍ ଧାତୁ=ଜନ୍ମ ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Nīrdaja ପକ୍ଷୀ—A bird.

ନୀଡ଼ୋଦ୍ଭବ – ସଂ. ବ. (୫ମୀ ତତ୍ପୁ; ନୀଡ଼+ଉଦ୍ଭବ)—ପକ୍ଷୀ—
Nīrdodbhaba A bird.

ନୀତ –ସଂ. ବିଶ. (ନୀ ଧାତୁ=ନେବା+କର୍ମ. ତ)—୧ । ପ୍ରାପ୍ତ; ଗୃହୀତ—
Nīta 1. Obtained; gained; received.
୨ । ନିଆ ହେବା; ବାହୃତ—2. Taken; carried.
୩ । ଅତିବାହିତ—3. Spent; passed.
୪ । ଉତ୍ତମାଚରଣବିଶିଷ୍ଟ—4. Well behaved.
ସଂ. ବ.—୧ । ଅର୍ଥ; ଧନ—1. Wealth; riches.
୨ । ଶସ୍ୟ—2. Corn.

ନୀତି—ସଂ. ବ. (ନୀ ଧାତୁ=ନେବା+ଭାବ. ତି)—୧ । ନୟ; ରାଜନୀତି
Nīti ଶାସ୍ତ୍ର; ରାଜା ଓ ପ୍ରଜାଙ୍କ ରକ୍ଷା ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ବ୍ୟବସ୍ଥା—
1. Polity; politics.
୨ । ହିତାହିତ ବିଚାର ବିଷୟକ ଶାସ୍ତ୍ର—
2. Ethics; morals.
୩ । ଶୀଳଚଳନ—3. Conduct; course of action.
୪ । ନ୍ୟାୟ—4. Justice; right.
୫ । ନ୍ୟାୟାନୁଗତ ଆଚରଣ—
5. Just or righteous conduct.
୬ । ସାଧୁତା; ଧାର୍ମିକତା—6. Righteousness.
୭ । ସୁଧାରୀ; ରୀତି; ପ୍ରଥା; ଆଚାର ପଦ୍ଧତି—
7. Custom; manners.
୮ । ପ୍ରାପ୍ତି—8. Obtaining; receipt; attainment.
୯ । ସାଂସାରିକ ସଦାଚରଣ; ଲୋକମର୍ଯ୍ୟାଦାନୁଗତ ବ୍ୟବହାର-
9. Practical morality; approved course of action.
୧୦ । ଯାପନ—10. Passing; whiling away; causing to pass.
୧୧ । ସଦାଚରଣ—
11. Good behaviour; morality.

ନୀତ ଗତ ଯେବେ ଶଳ୍ପ ଲୋକ ଦରେ । କୃଷ୍ଣଦ୍ୱିଜ, ମହାଭାରତ କର୍ଣ୍ଣ

୧୨ । ସାଂସାରିକ ଜ୍ଞାନ; ବିଷୟୀ ଜ୍ଞାନ—
12. Worldly wisdom.
୧୩ । ବିଶିଷ୍ଟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପାଇଁ ଆଚରିତ ପନ୍ଥା—13. Policy.
୧୪ । ନିୟମ—14. Rule; code.
୧୫ । ଦୈନନ୍ଦିନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ—15. Daily duties.
୧୬ । ନେବା କର୍ମ୍ମ ବା ରୀତି—16. The act or mode of taking or carrying.
୧୭ । କାର୍ଯ୍ୟ ସିଦ୍ଧି ପାଇଁ ଆଚରିତ ଉପାୟ—
17. Means; expedient.

ସେବା, ରସମ, ନୀତି ଦେ. ବି.—(ସଂ. ନିତ୍ୟ)—୧ । ରାଜା ଓ ଦେବତାଙ୍କର ଦୈନିକ କାର୍ଯ୍ୟାବଳି—1. Daily routine of kings or Deities; ritual.

ନୀତି ୨ । (ସଂ. ନୀତି) ଭଲ କାର୍ଯ୍ୟ—2. Good act.

ନିତ ଦେ. ଅ. (ସଂ. ନିତ୍ୟ)—
ନିତ୍ୟ Daily; every day.

ନୀତି କଥା—ସଂ. ବି. (ମ. ପ. ଲୋ. ନୀତି+କଥା)—୧ । ହିତୋପଦେଶ—
Nīti kathā 1. A moral discourse; moral precept.

ନୀତିବଚନ, ନୀତିବାକ୍ୟ } ଅନ୍ୟରୂପ ୨ । ନ୍ୟାୟୀ ବାକ୍ୟ—2 Polity; morals; a discourse on ethics.
୩ । ଉକ୍ତି; ପ୍ରବଚନ—3. Proverb; a wise saying.
୪ । ନୀତି ଉପଦେଶକ କାହାଣୀ—4. Moral tale; fable.

ନୀତି କୁଶଳ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (୭ମୀ ତତ୍; ନୀତି+କୁଶଳ)—ନୀତିଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞ—
Nīti kuśala Well versed in ethics or politics; politic; prudent.
(ନୀତିକୁଶଳତା—ବି)
(ନୀତିବିଶାରଦ, ନୀତିନିପୁଣ, ନୀତିଦକ୍ଷ—ଅନ୍ୟରୂପ)
(ନୀତିକୁଶଳା, ନୀତିବିଶାରଦା, ନୀତିନିପୁଣା, ନୀତିଦକ୍ଷା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ନୀତିଜ୍ଞ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନୀତି + ଜ୍ଞା ଧାତୁ=ଜାଣିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Nītijña ନୀତିଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞ—Well versed in ethics or politics; prudent.
(ନୀତିଜ୍ଞା—ସ୍ତ୍ରୀ; ନୀତିଜ୍ଞତା—ବି)

ନୀତି ତତ୍ତ୍ୱ—ସଂ. ବି. (ନୀତି+ତତ୍ତ୍ୱ)—୧ । ନୟଶାସ୍ତ୍ର; ହିତୋପଦେଶକ ଶାସ୍ତ୍ର—1. Ethics; the science of morals.

ନୀତିବିଦ୍ୟା, ନୀତିଶାସ୍ତ୍ର } ଅନ୍ୟରୂପ ୨ । ରାଜନୀତି ଶାସ୍ତ୍ର—2. Politics; polity.

[ଦ୍ର— ଶରଶଯ୍ୟାରେ ଆସୀନ ଭୀଷ୍ମ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ନୀତିଶାସ୍ତ୍ର ସମ୍ବନ୍ଧେ ଉପଦେଶ ଦେଇଥିବା ବିଷୟ ମହାଭାରତରେ ଅଛି । ପ୍ରଜାମାନେ ସୁଖରେ କିପରି ରହିବେ ଓ ରାଜା କିପରି ଭାବରେ ରାଜ୍ୟପାଳନ, ରାଜ୍ୟଶାସନ ଓ ରାଜ୍ୟ ରକ୍ଷା କରିବେ ଏ ବିଷୟ ଭୀଷ୍ମ କହିଛନ୍ତି ।]

ନୀତି ପ୍ରୟୋଗ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ନୀତି + ପ୍ରୟୋଗ)—
Nīti prayoga ଦୈନନ୍ଦିନ ବ୍ୟାପାରରେ ନୀତିଶାସ୍ତ୍ରର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନିୟମମାନ ଖଟାଇବା—The practical application of moral, political or ethical principles in daily life.

ନୀତି ବଢ଼ାଇ(ଢ଼େ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—(ରାଜାଙ୍କର ବା ଦେବତାଙ୍କର
Nīti bardhā(rdhe)ibā ନିତ୍ୟକର୍ମ୍ମ ସମାପନ କରିବା—
ସେବା ଶେଷ କରା To finish the daily personal rites and services (of an idol or a Raja.)
ତତ୍ତ୍ୱର ଗଗନେ ଉଦେ ହୋଇ,
ସବୁର ନୀତି ବଢ଼ାଇ ଦେଇ । ଭକ୍ତ. କୋଟିବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଦର୍ଶ ।

ନୀତି ବଢ଼ିବା—ଦେ. ବି—ରାଜା ଓ ଦେବତାଙ୍କର ଦୈନନ୍ଦିନ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ
Nīti bardhibā କାର୍ଯ୍ୟବିଶେଷର ସମାଧା ହେବା—
ସେବା ଶେଷ ହେଉଥା The completion or finish of the items of daily routine of a Raja or a Deity.

ନୀତି ବହିର୍ଭୂତ—ସଂ. ବିଣ. (୫ମୀ ତତ୍; ନୀତି+ବହିର୍ଭୂତ)—
Nīti bahirbhūta ୧ । ଅନୈତିକ—
1. Immoral; impolitic.

ନୀତିବିରୁଦ୍ଧ, ନୀତିବିରୋଧୀ, ନୀତିଗର୍ହିତ, ନୀତିବିଗର୍ହିତ } ଅନ୍ୟରୂପ ୨ । ନୈତିକ ବିଧିବିରୁଦ୍ଧ—
2. Against a policy.

ନୀତିବିତ୍—ସଂ. ବିଣ. (ନୀତି + ବିଦ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ.କ୍ୱିପ୍ ୧ମା. ୧ବ)—
Nītibit ନୀତିଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞ—Well versed in politics.

ନୀତିବେତ୍ତା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନୀତି + ବିଦ୍ ଧାତୁ=ଜାଣିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ; ୧ମା. ୧ବ)—ନୀତିଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞ—
Nītibettā
(ନୀତିବେତ୍ତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Well versed in ethics or politics.

ନୀତିବେଦୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନୀତି + ବିଦ୍ ଧାତୁ ଜାଣିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ ୧ମା. ୧ବ)—ନୀତିବେତ୍ତା (ଦେଖ)—
Nītibedī
(ନୀତିବେଦିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Nītibettā (See).

ନୀତିମନ୍ତ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ନୀତିମାନ୍)—ନୀତିଜାଣିଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—
Nītimanta (person) Well versed in ethics.
(ନୀତିବନ୍ତ—ଅନ୍ୟରୂପ)
ନୀତିମନ୍ତ
ନୀତିବନ୍ତ
କର୍ତ୍ତିମନ୍ତ ଯେ ନୀତିମନ୍ତ ସେ ହୋଇବ,
କ୍ଷତିସ୍ୱଙ୍କର ବଳ ବଳରେ ଚଳିବ ।
କୃଷ୍ଣସିଂହ, ମହାଭାରତ ଆଦି ।

ନୀତିମାନ୍—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନୀତି + ମତ୍; ୧ମା. ୧ବ)—ନୀତିକୁଶଳ—
Nītimān Well versed in politics or ethics.
(ନୀତିମତୀ—ସ୍ତ୍ରୀ; ନୀତିମତ୍ତା—ବି)

ନୀତି ଶିକ୍ଷା—ସଂ. ବି. (୭ମୀ ତତ୍; ନୀତି + ଶିକ୍ଷା)—ଧର୍ମ୍ମ ଓ ନ୍ୟାୟୀ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଶିକ୍ଷା—Moral instruction.
Nīti śikshā

ନୀତି ସଙ୍ଗତ—ସଂ. ବିଣ. (ନୀତି+ସଙ୍ଗତ)—ନୀତିର ଅନୁକୂଳ—
Nīti saṅgata Conformable to morality; consistent with right; ethical.
(ନୀତିସମ୍ମତ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ନୀତ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ନି+ଦା ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—ଦତ୍ତ—
Nītta Given away.

ନୀଧ୍ର—ସଂ. ବି. (ନି+ଧୃ ଧାତୁ=ଧାରଣ କରିବା, ପିନ୍ଧିବା+କର୍ମ. ଅ)—
Nīdhra ୧ । ଘର ଚାଲର ଓଳି—1. The eaves of a house; the drip; the lower edge of a thatch.
୨ । ବନ—2. Wood; forest.

୩ । ନେମି; ଚକ୍ରଧାର; ପହିଆ—
3. The circumference or rim of a wheel.
୪ । ଚନ୍ଦ୍ର—4. The moon.
୫ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) ରେବତୀ ନକ୍ଷତ୍ର—
5. (astronomy) The last or 27th lunar mansion.

ନୀନାଗୀତ—ପ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—ଶିଶୁରଞ୍ଜନ ଗୀତ; ନାନାବାସ୍ତୁଗୀତ—
Nīnāgīta Infant song; lullaby.
(ନାନାଗୀତ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ନୀପ—ସଂ. ବି (ନୀ ଧାତୁ=ପାଇବା+ଅପାଦାନ ଅ; ଯହିଁରୁ ସନ୍ତୋଷ ମିଳେ)—୧ । କଦମ୍ବଗଛ ଓ ଫୁଲ—1. The Kadamba tree and its flower; Nauclea Cadumba.
୨ । ପର୍ବତର ପାଦଦେଶ—2. The foot of a mountain.
୩ । ବନ୍ଧୂକ ପୁଷ୍ପ; ବଧୁଲି (ଦେଖ) (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
3. Badhūli (See)
୪ । ଅଶୋକ (ଦେଖ) (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
4. Aśoka (See)

ନୀବାର—ସଂ. ବି (ନି+ବୃ ଧାତୁ=ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବା+କର୍ମ. ଅ)—
Nībāra ବାଲୁଗାଧାନ—Paddy growing wild or without culture.

ନୀବି—ସଂ. ବି (ନି+ବ୍ୟେ ଧାତୁ=ଆଚ୍ଛାଦନ କରିବା+କରଣ. ଇ)—
Nībi ୧ । ବଣିକର ମୂଳଧନ; ପୁଞ୍ଜି; ପାଣ୍ଠି—1. Capital;
(ନୀବୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) stock in trade; the principal invested in a business.
୨ । ବାଜି; ପଣ—2. Wager.
୩ । କଟିବସ୍ତ୍ର ଗ୍ରନ୍ଥି—3. Cloth tied round the waist; waist cloth; the knot which keeps loin cloth tight.
୪ । ସ୍ତ୍ରୀ କଟିବସ୍ତ୍ର ବା ବନ୍ଧନୀ—
4. Girdle worn by females.
୫ । ସ୍ତ୍ରୀ କଟିଦେଶସ୍ଥ ପରିଧାନ ବସ୍ତ୍ରର ଗଣ୍ଠି; କଷ୍ଟ; ଖୋସଣୀ—
5. A knot into which a woman's cloth is gathered at the waist.
୬ । ଶାଢ଼ୀ (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
6. The cloth worn by women.

ନୀବିବନ୍ଧ—ସଂ. ବି (ସଂ. ନୀବି+ବନ୍ଧ)—ଅଣ୍ଟାରେ ଥିବା ପିନ୍ଧା ଲୁଗାର ଗଣ୍ଠି; ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଲୁଗାର ଖୋସଣୀ; କଷ୍ଟମୁଠି—
Nībibandha The knot into which the cloth round a woman's waist is gathered together or tied securely.
(ନୀବିବନ୍ଧନ—ଅନ୍ୟରୂପ)
ସୁଛିନ ଶାଢ଼ୀ କାଛ ପିନ୍ଧିଛନ୍ତି
ନନ୍ଦଡ଼ ନୀବୀବନ୍ଧେ ଜଗତ ମେ ହନ୍ତ । କୃଷ୍ଣଙ୍କ ହି, ମହାଭାରତ. ଅନ୍ତ ।

ନୀବି ମୋକ୍ଷଣ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ନୀବି+ମୋକ୍ଷଣ)—
Nībi mokshaṇa କଷ୍ଟମୁଠି ଫିଟାଇବା—The loosening of the waist-knot of the loin cloth.
(ନୀବିମୋଚନ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ନୀବ୍ର—ସଂ. ବି (ନି+ବୃ ଧାତୁ=ବିଦ୍ୟମାନ ଥିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Nībra ୧ । ବନ—1. Wood; forest.
୨ । ମାଧ୍ର; ଗୃହର ଓଳି—
2. The eaves of the thatch.
୩ । ଚକ୍ରଧାର—3. The rim of a wheel.
୪ । ଚନ୍ଦ୍ର—4. The moon.
୫ । ରେବତୀ ନକ୍ଷତ୍ର—5. The 27th lunar mansion.

ନୀମାଂସା—ପ୍ରା. ବି—(ସଂ. ମୀମାଂସାର ଅପଭ୍ରଂଶ)—ମୀମାଂସା—
Nīmāṁsā Decision.

ନୀୟନ୍ତା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ନୀ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ; ୧ମା ୧ବ)—
Nīyantā ୧ । ଗ୍ରହୀତା—1. Receiving.
(ନୀୟନ୍ତ୍ରୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ବହନକାରୀ—2. Carrying.
୩ । ନେତା—3. Leading.
ସଂ. ବି—୧ । ବେପାରୀ—1. Trader
୨ । ନେତା ବ୍ୟକ୍ତି—2. Leader.
୩ । ଗ୍ରହଣକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି—3. Receiver.
୪ । ବହନକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି—4. Carrier.
୫ । ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ନାମ—5. A name of Bishṇu.

ନୀୟମାନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ନୀ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଆନ)—୧ । ଯାହା ନିଆ
Nīyamāna ହେଉଅଛି—1. Being led; being taken or conveyed.
(ନୀୟମାନା—ସ୍ତ୍ରୀ)
୨ । ଗୃହ୍ୟମାନ—2. Being received.

ନୀର—ସଂ. ବି (ନୀ ଧାତୁ=ପାଇବା+କର. ର; କିମ୍ବା ନିର୍=ନିର୍ଗତ+
Nīra ର=ଅଗ୍ନି; ଯହିଁରୁ ବାଡ଼ବାଗ୍ନି ଉଠେ)—୧ । ଜଳ; ପାଣି—1. Water.
୨ । ରସ—2. Juice.
୩ । ଦ୍ରବପଦାର୍ଥ—3. Liquid.
[ଦ୍ର—ଏହା ଦ୍ରାବିଡ଼ ଭାଷା ନୀରୁ (ଜଳ)ରୁ ସଂସ୍କୃତକୁ ଆସିଅଛି ବୋଲି ପଣ୍ଡିତମାନେ କହନ୍ତି ।]

ନୀରକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍+ରକ୍ତ)—୧ । ରକ୍ତହୀନ—
Nīrakta 1. Bloodless; anaemic.
(ନୀରକ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ପାଣ୍ଡୁରବର୍ଣ୍ଣ—
2. Pale; livid; sallow.

ନୀରକ୍ତିଆ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ନୀରକ୍ତ) —ନୀରକ୍ତ (ଦେଖ)
Nīraktiā Nīrakta (See)
(ନୀରକ୍ତୀ; ନୀରକ୍ତିଆ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ନୀରକ୍ଷ—ଦେ. ବିଣ—ଅରକ୍ଷିତ; ଆଶ୍ରୟଶୂନ୍ୟ; ଅରକ୍ଷ; ନିରାଶ୍ରୟ—
Nīraksha Helpless.
ଅରକ୍ଷିତ ଅରକ୍ଷ ତଥ ଏ ନୀରକ୍ଷଜନେ ଘୋର ସଙ୍କଟ ଉଦ୍ଧାର ।
ମଧୁସୂଦନ, ସଙ୍ଗୀତମାଳା ।

ନୀରଜ—ସଂ. ବି (ନୀର୍=ଜଳ+ଜନ୍ ଧାତୁ=ଜାତହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Nīraja ୧ । ପଦ୍ମ; ଜଳଜ—1. Lotus.

୨ । ମୁକ୍ତା—2. Pearl.
୩ । ଔଧ; ଉଦ୍ବିଡ଼ାଳ—3. Otter.
୪ । ଜୁଡ଼—4. A medicinal herb.
ସଂ. ବିଣ—ଜଳଜାତ—Aquatic.

ନୀରଜା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍=ନାହିଁ+ରଜସ୍=ଧୂଳି)—
Nīrajā ୧ । ରଜୋହୀନ; ଧୂଳିଶୂନ୍ୟ—
(ନୀରଜ, ନୀରଜସ୍କ—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Free from dust.
(ନୀରଜାଃ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ପରାଗହୀନ (ଫୁଲ)—
3. Pollenless.
୪ । ରଜୋଗୁଣବର୍ଜିତ—4. Free from darkness or gross worldly passions and attributes.
ସଂ. ବି. ପୁଂ – ମହାଦେବ—God Śiba.
ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ଋତୁମତୀ ହୋଇ ନାହିଁ—
1. A woman who has not had her menses.
୨ । ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀର ରଜୋଦ୍ଗମ ସ୍ଥଗିତ ହୋଇଅଛି—
2. A woman whose menstrual flow has ceased.

ନୀରଜାଃ—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ନୀରଜସ୍; ନିର୍=ନାହିଁ+ରଜସ୍=ଧୂଳି)—
Nīrajāḥ ୧ । ଅରଜସ୍କା (ନାରୀ); ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀର ଋତୁସ୍ରାବ
(ନୀରଜସ୍କା – ଅନ୍ୟରୂପ) ହୁଏ ନାହିଁ—1. Not menstruating (woman); (a woman) who has no menses.
୨ । ଧୂଳିରହିତା—2. Free from dust.
୩ । ରଜୋଗୁଣରହିତା—3. Free from gross worldly passions or attributes.
୪ । ଅନାଗତାର୍ତ୍ତବା; ଯେଉଁ ବାଳିକାର ରଜୋଦର୍ଶନ ହୋଇ ନାହିଁ, ଅରଜସ୍କଳା—4. Not yet menstruated (girl).
ସଂ. ବି—୧ । ଦୁର୍ଗା—1. Goddess Durgā.
୨ । କୁମାରୀ—2. Maiden.
୩ । ଅନାଗତାର୍ତ୍ତବା କନ୍ୟା—
3. A girl before the age of puberty.

ନୀରଥୀ—ସଂ. ବିଣ. (ନିର୍+ରଥିନ୍)—ରଥସ୍ୱାମିହୀନ; ଯେଉଁ ରଥର ରଥୀ
Nīrathī ନ ଥାଏ—Destitute of a charioteer; driverless (car).

ନୀରଦ—ସଂ. ବି (ନୀର+ଦା ଧାତୁ=ଦାନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Nīrada ୧ । ମେଘ—1. Cloud.
୨ । ମୁଥା—2. Bulbous rooted grass; Cyperus Rotundus.
(ନୀରଦା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—୧ । (ବହୁବ୍ରୀହି; ନି=ନାହିଁ+ରଦ=ଦନ୍ତ)—୧ । ଦନ୍ତହୀନ—1. Toothless.
୨ । (ନୀର+ଦା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)— ଜଳ ଦାତା—
2. Giving water.

ନୀରଧର—ସଂ. ବି. (ନୀର+ଧୃ ଧାତୁ=ଧାରଣ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ) —
Nīradhara ଜଳଧର; ମେଘ—Cloud.
ଯାଅ ମୋ ବାର୍ତ୍ତା ଲେଇ ହେ ନୀରଧର ।
ରାଧାନାଥ. ମେଘଦୂତ ।

ନୀରଧି—ସଂ. ବି. (ନୀର+ଧା ଧାତୁ=ଧାରଣ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଇ)—
Nīradhi ଜଳଧି; ସମୁଦ୍ର—Ocean.

ନୀରନିଧି—ସଂ. ବି. (ନୀର+ନି+ଧା ଧାତୁ=ଧାରଣ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଇ)
Nīranidhi ଜଳଧି; ସମୁଦ୍ର—Ocean.

ନୀରନ୍ଧ୍ର—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍+ରନ୍ଧ୍ର)—୧ । ଛିଦ୍ରରହିତ—
Nīrandhra 1. Without a hole.
୨ । ନିବିଡ଼; ଘନ—2. Thick; dense.
ମହାରୋଷେ ଲଙ୍କ ଅର୍ଯ୍ୟେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ବଳମେ,
ନୀରନ୍ଧ୍ର ସେ ଶତ୍ରୁ ବଳ ସଜାଇଲେ ଘାଣ୍ଟି । ରାଧାନାଥ. ମହାଯାତ୍ରା ।
୩ । ଗାଢ଼—3. Solid.
୪ । ଦୋଷହୀନ—
4 Faultless; flawless; defectless.

ନୀରପତି—ସଂ. ବି. (ଏଷ୍ଟୀ ତତ୍; ନୀର+ପତି)—ବରୁଣ ଦେବ—
Nīrapati Baruṇa, the God of water.

ନୀରବ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍+ରବ)—୧ । ଅବାକ୍—
Nīraba 1. Mute; speechless.
(ନୀରବା – ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ନିଃଶବ୍ଦ—2. Silent; noiseless.
(ନୀରବତା – ବି) ୩ । ନିସ୍ତବ୍ଧ—3. Calm; still; quiet.

ନୀରବିବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି.—(ସଂ. ନୀରବ)— ନୀରବ ହେବା—
Nīrabibā To be silent.
ନୀରବନ୍ତେ ଅଖଣ୍ଡଳ, ସେହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ, ଗର୍ବ ଅଉଶସ୍ତ ସ୍ୱର୍ଗ କ୍ଷୀଣସ୍ପଣ୍ଦ ଯଥା—
ଚନ୍ଦ୍ରାମଣି. ବର୍ତ୍ତମାନତ୍ୟ ।

ନୀରସ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍+ରସ)—୧ । ରସହୀନ—
Nīrasa 1. Sapless; juiceless.
(ନୀରସା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । କାମନାଶୂନ୍ୟ—
(ନୀରସତା – ବି) 2. Free from desire.
୩ । ଶୁଷ୍କ—3. Dry.
୪ । ରାଗହୀନ – 4. Passionless.
୫ । ସ୍ୱାଦହୀନ; ବିସ୍ୱାଦ—5. Insipid; tasteless.
୬ । ମାଧୁର୍ଯ୍ୟହୀନ—6. Devoid of charm
୭ । ନିରସ (ଦେଖ)—7. Nirasa (See)
ସଂ. ବି.—ଡାଳିମ୍ବ—
Pomegranate; Punica Granata.

ନୀରସା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ନୀରସ)—ନିରସା (ଦେଖ)
Nīrasā Nirasā (See)
(ନୀରସିଆ – ଅନ୍ୟରୂପ)

ନୀରା ଗ୍ରା. ବି. (ଇତର ଜନୋଚ୍ଚାରିତ; ଲ ସ୍ଥାନରେ ନ ଓ ଳ ସ୍ଥାନରେ
Nīrā ର ଉଚ୍ଚାରଣ)—୧ । ଲୀଳା (ଦେଖ)—1. Līlā (See)
୨ । ନୀଳା (ଦେଖ)—2. Nīlā (See)
ଗ୍ରାଦେ. (ମେଦିନୀପୁର) ବି.—ମହୁରାଳି ମାଛ (ଦେଖ)
Mahurāli māchha (See)

ନୀରାଜନ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନୀର=ଶାନ୍ତ ଜଳ + ଅଜନ=କ୍ଷେପଣ;
Nīrājana ଯେଉଁ ସମୟରେ ଶାନ୍ତ ଜଳ କ୍ଷେପଣ ହୁଏ)—
୧ । ଆରତିକ; ଆରତି; ଦେବତାଙ୍କୁ ଓ ନବବିବାହିତ ବରକନ୍ୟାଙ୍କୁ ଦୀପ ଦେଖାଇବା ପୂର୍ବକ ଆରାଧନା; ବନ୍ଦାପନା—1. The ritual of waving lighted or a newly marrud couple wicks before an idol.

[ଦ୍ର—ଦୀପମାଳା; ସଜଳ ପଦ୍ମ, ଧୌତ ବସ୍ତ୍ର, ତୁଳସୀ ବା ବିଲ୍ୱଦଳାଦି ଓ ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗ ପ୍ରଣାମ ଏହି ପଞ୍ଚ ଉପଚାରଦ୍ୱାରା ଆରାଧନାକୁ ନୀରାଜନ ବା ନିରାଜନା ବୋଲା ଯାଏ ।]

୨ । (ନିର୍=ସମ୍ୟକ୍‌ରୂପେ + ରାଜ୍ ଧାତୁ=ଦୀପ୍ତି ପାଇବା + ଭାବ. ଅନ)—ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ରାଦି ପରିଷ୍କାରକରଣ—
2. Cleansing of arms and weapons; polishing of weapons.

୩ । ପ୍ରତିମା ବିସର୍ଜନ—
3. The ceremonial casting off of an image.

୪ । ଶାନ୍ତ ଜଳ ସେଚନ କର୍ମ—। The ceremony of sprinkling consecrated water for purification.

୫ । ଆଶ୍ୱିନ ବା କାର୍ତ୍ତିକ ମାସରେ ରାଜା ଓ ସେନାପତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଯୁଦ୍ଧାସ୍ତ୍ରାଦିର ମନ୍ତ୍ର ଦ୍ୱାରା ପବିତ୍ରୀକରଣ—
5. Lustration or consecrated polishing of arms; a kind of military and religious ceremony performed by kings or generals of armies in the month of Āswina or Kārttika before they took the field (Apte).

[ଦ୍ର—ରାଜା ଓ ସେନାପତିମାନେ ପୂର୍ବେ ଯୁଦ୍ଧଯାତ୍ରା କରିବାକୁ ଅନୁକୂଳ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଆଶ୍ୱିନ ବା କାର୍ତ୍ତିକ ମାସରେ ସମସ୍ତ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ରାଦିକୁ ପୁରୋହିତଙ୍କଦ୍ୱାରା ଅଭିମନ୍ତ୍ରିତ ଓ ପରିଷ୍କୃତ କରୁଥିଲେ । ଏହି ବିଧିକୁ ନୀରାଜନ ବୋଲାଯାଉଥିଲା ।]

ନୀରାଜନା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ନୀରାଜନ+ଆ)—ନୀରାଜନ (ଦେଖ).
Nīrājanā Nīrājana (See)

ସମ୍ପାଦିଲେ ଦିଲ୍ଲୀ ଦିଣ୍ଡ ନୀରାଜନା ବିଧି । ରାଧାନାଥ. ମହାଯାତ୍ରା ।

ନୀରାଜିତ—ସଂ. ବିଣ. (ନୀର + ଅଜ୍ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)—
Nīrājita ୧ । ବନ୍ଦାପନା କରା ଯାଇଥିବା (ଦେବତା)—
1. (a Deity) Worshipped with the waving of lights.

୨ । ମନ୍ତ୍ରାଦି ଦ୍ୱାରା ପବିତ୍ରୀକୃତ ଓ ପରିଷ୍କୃତ (ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ରାଦି)—
2. Lustrated (weapons).

ନୀରିନ୍ଦୁ—ସଂ. ବି—ଏକ ପ୍ରକାର ସିଜୁ—
Nīrindu A kind of Euphorbia; Trophis Aspera.

ନୀରୁଜ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍+ରୁଜା=ରୋଗ)—
Nīruja ୧ । ନୀରୋଗ; ସୁସ୍ଥ—1. Well; hale.
(ନୀରୁଜା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ପୀଡ଼ାହୀନ—2. Free from disease.

ନୀରୂପ - ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍=ନିର୍ଗତ ବା ନାହିଁ + ରୂପ)—
Nirūpa ୧ । ରୂପହୀନ—1. Shapeless; formless; incorporeal.
(ନୀରୂପା—ସ୍ତ୍ରୀ)
(ନୀରୂପତା—ବି) ୨ । ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟହୀନ; ଅସୁନ୍ଦର—
2. Destitute of beauty.

ସଂ. ବି—୧ । ବ୍ରହ୍ମ—1. The Supreme Soul.
୨ । ଆକାଶ—2. The heavens.
୩ । ଶୂନ୍ୟ—3. The etherial space.

ନୀରୋ—ବୈଦେ. ବି. (ନାମ)—ପ୍ରାଚୀନ ରୋମର ନିଷ୍ଠୁର ସମ୍ରାଟବିଶେଷ—
Nīro Nero; name of a cruel emperor of ancient Rome.
ନୀରୋ **नीरो**

ନୀରୋଗ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍ + ରୋଗ)—
Nīroga ୧ । ସୁସ୍ଥ—1. Healthy; hale.
୨ । ରୋଗହୀନ—2. Free from disease.
ସଂ. ବି—ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ—Health.

ନୀରୋମ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନିର୍ + ରୋମନ୍)—ରୋମ ଶୂନ୍ୟ—
Nīroma Devoid of fur or down.

ନୀରୋମ ହୋଇ ହୋଇଛ ସେ ମଙ୍ଗୋରମ
ତା ଦେଖି କରି ବଳ ପଡ଼ିଲା ମୋ ପ୍ରେମ । କୃଷ୍ଣସିହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ନୀବନ୍ଧ—ପ୍ରା. ବିଣ—ନିବୁଜ—
Nīrbandha Dense; compact.
ନିବୁଂଜ ଅସ୍ତ୍ରଗିରି ଘେନ ମେରୁ ଜଗିଲା, ନୀବନ୍ଧ କରି ଝର ଓଗାଳିଲା ।
ଠାସ ପ୍ରାଚୀ, ପରବେ ରୀତା ।

ନୀଲ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ—୧ । ଅନ୍ଧକାରମୟ ହେବା—
Nīl (root) 1. To be dark (M. W.).
୨ । କଳା ରଙ୍ଗ କରିବା—2. To dye dark.

ନୀଲ୍ ଡାଉନ୍—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ. ନୀଲ୍ ଡାଉନ୍=କ୍ରିୟା; ଆଣ୍ଠୁ
Nīl dāun ମାଡ଼ି ବସିବା)—ଶିଶୁ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡ ସ୍ୱରୂପ
ନୀଲ ଡାଉନ୍ ଦିଆଯିବା ଆଣ୍ଠୁ ମାଡ଼ି ବସିବା ଦଣ୍ଡ—
Kneeling down for some time meted as a punishment to offending children in schools.

ବୈଦେ. ବିଣ—ଆଣ୍ଠୁ ମାଡ଼ି ବସିବା ଦଣ୍ଡ ପ୍ରାପ୍ତ (ଶିଷ୍ୟ)—
(a child student) Punished by being made to kneel down.

ନୀଲ—ସଂ. ବି. (ନୀଲ୍ ଧାତୁ=କଳା ରଙ୍ଗ କରିବା + କରଣ. ଅ)—
Nīla ୧ । ନେଳ ରଙ୍ଗ—1. Blue colour.
୨ । ନୀଳ ଗୁଳ୍ମ—2. Indigo plant; Indigofera Tinctoria.

[ଦ୍ର—ନୀଳ ଗୁଳ୍ମ ଉଚ୍ଚରେ ୨।୩ ହାତ ବଢ଼େ । ଏହା ଶିମ୍ବାଦି ବର୍ଗର କୃଷିଜାତ ଗୁଳ୍ମ; ଏ ଗୁଳ୍ମ ପ୍ରାୟ ୩୦୦ ଜାତିର । ପତ୍ରମାନ ଡାଳର ଦୁଇ ପାଖରେ ପଂକ୍ତିବଦ୍ଧ ହୋଇ ଲାଗିଥାଏ । ମଞ୍ଜରୀରେ ଫୁଲ ଧରେ ଓ ମୋଟ ମୋଟ ଛୁଇଁ ହୁଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଛୁଇଁରେ ୮।୧୦ଟି ଶିମ୍ବ ମଞ୍ଜି ପରି ମଞ୍ଜି ଥାଏ । ଏ ଗଛକୁ ଶୁଖାଇ କିଛି ଦିନ ପାଣିରେ

କଞ୍ଜୁରାଇ ସଢ଼ାଇଲେ ନୀଲ ରଙ୍ଗ ତଳେ ବସିଯାଏ ଓ ସେ ପାଣିକୁ ନିଗାଡ଼ି କରି ରଙ୍ଗ ବାହାର କରାଯାଏ । ବହୁ ପୂର୍ବ କାଳରେ ଭାରତରେ ପ୍ରଥମେ ଏ ଗୁଳ୍ମରୁ ନୀଳ ରଙ୍ଗ ଆମଦାନି କରା ଯାଉଥିଲା । ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ଜନ୍ମର ୮୦ ଅବ୍ଦରେ ଭାରତରୁ ବିଦେଶକୁ ନୀଳ ରଙ୍ଗ ପଠା-ଯାଉଥିବାର ଗ୍ରୀକ୍ ଲେଖକମାନେ ଲେଖି ଅଛନ୍ତି । ପୂର୍ବେ ଗୁଜରାଟ ଅଞ୍ଚଳରୁ ଇଉରୋପକୁ ନୀଳ ରଙ୍ଗ ପଠା ଯାଉଥିଲା । ଇଷ୍ଟ ଇଣ୍ଡିଆ କୋମ୍ପାନି ବଙ୍ଗ ବିହାର ଓଡ଼ିଶାରେ ନୀଳର କୃଷି କରି ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ ନୀଳ ତିଆରି କରିବା ପାଇଁ କୋଠିମାନ କଲେ । ନୀଳ ଫସଲ ଗଛର ଜାତି ଓ ଦେଶ ଅନୁସାରେ ୩ ମାସଠାରୁ ୧୮ ମାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହେ ଓ ଥରେ ଗଛକୁ କାଟି ନେଲେ ପୁଣି ସେଥିରୁ କୁଆଁ ବାହାରେ । କଞ୍ଚା ବା ଶୁଖିଲା ଗଛକୁ ୧୨।୧୪ ଘଣ୍ଟା ବଡୁରାଇଲେ ପାଣି ନେଳ ହୁଏ, ସେ ପାଣିକୁ ମନ୍ଥନ କରି ନିଆଁ ଉପରେ ରଖି ଫୁଟାଇଲେ ନୀଳ ପାତ୍ରର ତଳକୁ ବସି ଯାଏ । ସେହି କାଦୁଆ ନୀଳକୁ ପଟ୍ଟ ଉପରେ ରଖି ଶୁଖ ଦେଲେ ପାଣି ନିଗଡ଼ି ଯାଏ ଓ ନୀଳ ପରସ୍ତ ପରସ୍ତ ହୋଇ ବସି ଯାଏ । ତାହାକୁ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କରି କାଟି ବାଣିଜ୍ୟାର୍ଥ ପଠାଯାଏ । ବଙ୍ଗଦେଶର ସାହେବମାନେ ୧୫୦।୨୦୦ବର୍ଷ ତଳେ ନୀଳ ଚାଷ ଓ ଆମଦାନି କରିବାର ଏକଚେଟିଆ ଅଧିକାର ସରକାରଙ୍କଠାରୁ ପାଇ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନୀଳ ଚାଷ କରାଇ ଆପଣାର କୋଠିମାନଙ୍କରେ ନୀଳ ତିଆରି କରାଉଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ବୈଜ୍ଞାନିକ ପ୍ରଣାଳୀରେ ନୀଳ ରଙ୍ଗ ତିଆରି ହେବାରୁ ଭାରତରୁ ନୀଳର କୃଷି ଉଠି ଯାଇଅଛି ।]

୩ । ନୀଳାଚଳ—3 Name of a range of mountains; the Nilgiris.

[ଦ୍ର—ଆସାମରେ ଉତ୍ତର ନୀଳାଚଳ ଓ ଓଡ଼ିଶାରେ ଦକ୍ଷିଣ ନୀଳାଚଳ ଓ ଦକ୍ଷିଣାବ୍ୟର ନୀଳଗିରି ପର୍ବତମାଳାକୁ 'ନୀଳ' ନାମରେ ଅଭିହିତ କରାଯାଏ ।]

୪ । ଇନ୍ଦ୍ର ନୀଳମଣି—4. A gem; sapphire.

୫ । କୁବେରଙ୍କର ନୀଳ ନାମକ ନିଧି—5. One of the 9 divine treasures God Kubera.

[ଦ୍ର—କୁବେରଙ୍କର ନବ ନିଧି ମଧ୍ୟରୁ ଏହା ଏକ ।]

୬ । ରାମାୟଣ ବର୍ଣ୍ଣିତ ବାନର ସେନାପତି—

6. Name of a monkey general mentioned in the Rāmāyaṇa.

[ଦ୍ର—ଏ ଅଗ୍ନିଙ୍କର ପୁତ୍ର ଥିବାର କଥିତ ।]

୭ । ନିର୍ଗୁଣ୍ଡୀ ବା ବେଗୁନିଆ ଗଛ—

7. A small tree; Vitex Nigundi.

୮ । ଚିହ୍ନ; ଚିହ୍ନ—8. A spot or mark.

୯ । ବଟ ବୃକ୍ଷ—9. The banyan tree; Ficus Indica.

୧୦ । କାଚ ଲବଣ—10. The black salt.

୧୧ । ବିଷ—11. Poison

୧୨ । ଭୁଇଁଅଏଁଳା; ଡାଲୀଶପତ୍ର—

12. A species of plant; Flacourtia Cataphracta.

୧୩ । ସୌବୀରାଞ୍ଜନ—13. Antimony; collyrium.

୧୪ । ଭୁତ୍ତ; ଭୁତିଆ—14. Blue vitriol.

୧୫ । ଏକପ୍ରକାର ନେଳିଆ ଶାରୀ—

15. The blue or hill maina bird. (M.W.)

୧୬ । କଳା ରଙ୍ଗର ଷଣ୍ଢ ବା ବଳଦ—

16. An ox or bull of dark colour(M.W).

୧୭ । (ନାମ) ରାଜା ଯଦୁଙ୍କର ଏକ ପୁତ୍ର—

17. Name of a son of king Jādu.

୧୮ । (ନାମ) ଅଜାମୀଢ଼ର ଏକ ପୁତ୍ର—

18. Name of a son of Ajāmīḍha.

୧୯ । (ନାମ) ଇଳାବୃତ ଦେଶର ଉତ୍ତରକୁ ଲାଗିଥିବା ପୌରାଣିକ ପର୍ବତବିଶେଷ—19. Name of a mythological mountain immediately north of Iḷābṛuta or the central division of ancient India.

୨୦ । (ମହାଭାରତୋକ୍ତ) ମାହିଷ୍ମତୀର ଏକ ରାଜା—

20. Name of a king of Mahishmati.

୨୧ । ଦଶ ହଜାର ଅର୍ବୁଦ ସଂଖ୍ୟା (ହି. ଶ.) —

21. A number; ten trillions.

[ନୀଳତା (ତ୍ୱ)—ବି] ସଂ. ବିଣ—୧ । ନୀଳବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ—

1. Blue.

୨ । କାଳିଆ—2. Of a dark colour.

୩ । ନୀଳ ରଙ୍ଗରେ ରଞ୍ଜିତ—

3. Dyed with indigo.

ଦେ. ବି. ପୁଂ—୧ । ନୀଳମଣିର ଡାକନାମ—

1. Name for calling Nīḷamaṇi.

୨ । ଆଫ୍ରିକାର ବୃହତ୍ତମ ନଦୀ—

2. The river Nile of Africa.

[ଦ୍ର—ଏହା ଉକ୍ରୋରିଆ ନାଏଞ୍ଜା ହ୍ରଦରୁ ବାହାରି ମିଶର ବାଟେ ଆଲେକ୍‌ଜାଣ୍ଡ୍ରିଆଠାରେ ଭୂମଧ୍ୟସାଗରରେ ପଡ଼ିଅଛି ।]

(ନୀଲ୍—ଅନ୍ୟରୂପ) ୩ । ନୀଳ ଗାଈ (ଦେଖ)

3. Nīḷagāi (See)

ନୀଲଂ—ଦେ. ବି (ନାମ)—ହିମାଳୟର ଗିରିସଙ୍କଟବିଶେଷ—

(ନୀଲମ୍—ଅନ୍ୟରୂପ) A pass in the Himalayas.

[ଦ୍ର—ଏହି ବାଟରେ ଭାରତରୁ ତିବ୍ବତକୁ ଯାଆନ୍ତି । ଏହା ୬ ମାସ ଖୋଲାଥାଏ । ଏଥିର ନିମ୍ନରେ ଶତଦ୍ରୁ ନଦୀ ପ୍ରବାହିତ ବରଫ ପଡ଼ିଲେ ଏଠାର ବାସିନ୍ଦାମାନେ ଗଙ୍ଗୋତ୍ରୀକୁ ଚାଲିଆସନ୍ତି । ସ୍ୱାମୀ ରାମାନନ୍ଦ ।]

ନୀଳକ—ସଂ. ବି (ନୀଳ + ସଂଜ୍ଞାର୍ଥେ. କ)—୧ । କାଚ ଲବଣ—

Nīḷaka 1. The black salt.

୨ । ଭୁତ୍ତିଆ— . Blue vitriol.

୩ । ବୀଜଗଣିତର ଅଜ୍ଞାତ ରାଶିବିଶେଷ; ତୃତୀୟ ଅଜ୍ଞାତ ରାଶି ବା ତହିଁର ବର୍ଗ—3. An unknown quantity in Algebra; the third unknown quantity or its square.

୪ । ଅସନ ବୃକ୍ଷ—4. Name of a timber tree; Terminalia Tomentosa.

୫ । ପିଆଶାଳ ଗଛ—5. A timber tree; Pentaptera Tomentosa.

୬ । କୃଷ୍ଣସାର ମୃଗ—6. A species of antelope.

୭ । (ନୀଳ + କୈ ଧାତୁ = ଶୋଭାପାଇବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)— ଭ୍ରମର—7. Black bee.

୮ । କଳା ରଙ୍ଗର ଘୋଡ଼ା—
8. A dark coloured horse. (M.W.)

୯ । ନୀଳ ଗୁଳ୍ମ—9. Indigo plant. (M.W.)

୧୦ । ଶେଫାଳିକା; ଗଙ୍ଗଶିଉଳି ଫୁଲ—
10. Nyctanthes Arbortrestes (M. W.)

୧୧ । ମୁହଁରେ କଳା ଓ ନେଳ ଦାଗ ହେବା ରୋଗବିଶେଷ—
11. A kind of malady; black and blue marks in the face. (M.W.)

୧୨ । ଆଖିର ଡୋଳାର ରୋଗବିଶେଷ—
12. A particular disease of the lens of the eye. (M.W.)

୧୩ । ନେଳ ଇସ୍ପାତ; ବର୍ତ୍ତ ଲୌହ (ହି. ଶ.)—
13. Blue steel (M. W.)

ସଂ. ବିଣ—ନେଳିଆ; ନୀଳବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ—Blue.

ନୀଳ କଇଁ—ଦେ. ବି (ସଂ. ନୀଳ + କମଳ; କୁମୁଦ)—
Nīla kaiñ — ନୀଳୋତ୍ପଳ; ନୀଳବର୍ଣ୍ଣ କଇଁ ଫୁଲ—
नीलकमल — Blue waterlily; Nymphæa Cyana.
नीलकमल, नीलोफर

ନୀଳକଣା—ସଂ. ବି—କଳାଜୀରା (ହି. ଶ.)—
Nīlakaṇā — Black cumin seed. (M.W.)

ନୀଳକଣ୍ଠ—ସଂ. ବି (ବହୁବ୍ରୀହି; ନୀଳ = ନୀଳବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ + କଣ୍ଠ)—
Nīlakaṇṭha — ୧ । ମହାଦେବ—1. God Mahādeba.

[ଦ୍ର—ସମୁଦ୍ର ମନ୍ଥନ ସମୟରେ ମହାଦେବ ସମୁଦ୍ରୋତ୍ଥିତ କାଳକୂଟ ପାନ କରିବାରୁ ବିଷଜ୍ୱାଳାରେ ତାଙ୍କର କଣ୍ଠଦେଶ ନୀଳବର୍ଣ୍ଣ ଧାରଣକଲା ।]

୨ । ମୟୂର—2. Peacock.

ବରଳରେ ନୀଳକଣ୍ଠ ନୃତ୍ୟେ ଶ୍ରବାଧର ।
ଉଷ୍ଣ. ବୈଦେହୀଶବଳ ସ ।

୩ । ଚନ୍ଦନବିଶେଷ—
3. A kind of sandal wood.

୪ । ଦାତ୍ୟୁହ; ଡାହୁକ ପକ୍ଷୀ—
4. The gallinule (bird); the water hen.

୫ । ଏକପ୍ରକାର ଗଦ—
5. A kind of medicinal root.
[ଦ୍ର—ଏହାର ମୂଳ ନୀଳବର୍ଣ୍ଣ ।]

୬ । ଘରଚଟିଆ ଡଢ଼େଇ—6. Sparrow.

୭ । ଭଦଭଦଳିଆ; ଗୃଧ ପକ୍ଷୀ—
7. The blue-necked jay; the Indian roller bird; Coracis Indica.

୮ । ଖଞ୍ଜନ ପକ୍ଷୀ—
8. The common wagtail; Motacilla Alba.

୯ । ଏକପ୍ରକାର ବଗ—
9. Ardea Sibirica. (M. W.)

୧୦ । ମୂଳା (ହି. ଶ.)—10. Radish. (M. W.)

୧୧ । (ନାମ) ମହାଭାରତର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଟୀକାକାର—
11. Name of a commentator of the Mahābhārata.

ସଂ. ବିଣ—ନୀଳକଣ୍ଠଯୁକ୍ତ—
Having a blue neck.

ଦେ. ବି—୧ । ଦେଶୀ ଆଳୁ—1. Yam.

୨ । ଲୋକଙ୍କ ନାମ—
2. A name given to males.

ନୀଳକଣ୍ଠ ନାଥ—ଦେ. ବି—ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଶିବଲିଙ୍ଗଙ୍କ ନାମବିଶେଷ—
Nīlakaṇṭha nātha — Name of an idol of Śiba.
(ନୀଳକଣ୍ଠେଶ୍ୱର; ନୀଳକଣ୍ଠଦେବ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ନୀଳକଣ୍ଠ ବଂଶ—ଦେ. ବି (ନାମ)—ଷୋଡ଼ଶ ଶତାବ୍ଦୀର ବିଦର୍ଭ (ବେରାର) ଦେଶବାସୀ ଜ୍ୟୋତିଷଜ୍ଞ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବଂଶ—
Nīlakaṇṭha baṁśa — Name of a family of successive astrologers of Berar of the 16th century.

ନୀଳକଣ୍ଠା—ଦେ. ବିଣ—ନୀଳକଣ୍ଠଯୁକ୍ତ—
Nīlakaṇṭhā — Blue necked.
ଗୋଚରେ ନୀଳକଣ୍ଠା ଭଦଳିଆ—ସ୍ତୋତ୍ର. ପ୍ରତାପ ଶଶିସେନା ।

ନୀଳକଣ୍ଠୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ନୀଳକଣ୍ଠ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—ମୟୂରୀ—
Nīlakanthi — Peahen. (M.W.)

ନୀଳକନ୍ଦ—ସଂ. ବି—ଏକପ୍ରକାର ଆଳୁ—
Nīlakanda — A species of edible bulbous root.

ନୀଳ କନ୍ଦର—ସଂ. ବି—ନୀଳଗିରି ପର୍ବତର କନ୍ଦର ବା ଗୁମ୍ଫା—
Nīla kandara — The cave of the Nīlagiri mountain.

ନୀଳକନ୍ଦର ବିହାରୀ—ସଂ. ବି (ନୀଳକନ୍ଦର + ବିହାରୀ)—
Nīlakandara bihārī — ପୁରୀର ଜଗନ୍ନାଥ ମହାପ୍ରଭୁ—
A name of the idol Jagannātha of Puri.

ନୀଳକନ୍ୟା—ଦେ. ବି—ଲକ୍ଷ୍ମୀ—
Nīlakanyā — Goddess Lakshmī.
[ଦ୍ର—ସତ୍ୟଯୁଗରେ ନିତ୍ୟରାସକାଳରେ ରାଧାଙ୍କ ଅଙ୍ଗରୁ ଶ୍ରମବାରି ବୋହି କ୍ଷୀରସମୁଦ୍ରରେ ପଡ଼ିଲାରୁ ଗୋଟିଏ କନ୍ୟା ଜାତ ହେଲା । ତାହାର ନାମ ଲକ୍ଷ୍ମୀ—
ବୈଷ୍ଣବ ସାହିତ୍ୟ ।]

ନୀଳ କମଳ—ସଂ. ବି (ନୀଳ + କମଳ)—ନୀଳୋତ୍ପଳ; ନୀଳକଇଁ—
Nīla kamala — Blue lotus; blue water lily.
(ନୀଳକୁମୁଦ—ଅନ୍ୟ ନାମ)

ନୀଲକର—ଦେ. ବି. (ଭୁଲନାକର—ଗୃହାକର)—ନୀଲଗଛରୁ ନୀଲରଙ୍ଗ
Nīlakara ଆବାଦକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି—Indigo planter.
নীলকর **नीलकर**

ନୀଲକାନ୍ତ—ସଂ. ବି. (ନୀଲ + କାନ୍ତ = କମନୀୟ—ନୀଲମଣି; ଇନ୍ଦ୍ରନୀଲମଣି
Nīlakānta Sapphire.

ନୀଲକୁନ୍ତଳା—ସଂ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନୀଲ + କୁନ୍ତଳ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Nīlakuntalā ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀର କେଶ ଗାଢ଼ ନୀଲବର୍ଣ୍ଣ—
(a woman) Having dark-blue hair.
ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ଦୁର୍ଗାଙ୍କ ସଖୀବିଶେଷ—
Name of a female friend of Durgā.

ନୀଲକେଶୀ—ସଂ. ବି—ନୀଲଗୁଳ୍ମ—
Nīlakesī The indigo plant.

ନୀଲ କୋଠି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ନୀଲ + କୋଷ୍ଠ)—ଯେଉଁ କାରଖାନାରେ
Nīla kothi ନୀଲ ଗଛରୁ ନୀଲରଙ୍ଗ ଆମଦାନୀ କରାଯାଏ—
নীলকুঠি **नीलकोठी** Indigo factory.

ନୀଲକ୍ରାନ୍ତା—ସଂ. ବି—ନେଳ ଅପରାଜିତା—Clitoria Ternatia
Nīlakrāntā (the blue-flowering variety).

ନୀଲ କ୍ରୌଞ୍ଚ—ସଂ. ବି—କାଣ୍ଡିବଗ—The blue heron (M. W.);
Nīla kraunīcha Ardea Sibirica.

ନୀଲଗଦ—ଦେ. ବି—ଏକପ୍ରକାର ଗଦ—
Nīlagada A kind of medicinal root.
[ଦ୍ର—ଏହାର ମୂଳ ନେଳ; ଏହାର ଅନ୍ୟନାମ ନୀଲକଣ୍ଠ ।]

ନୀଲଗାଈ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ନୀଲଗୌ)—କୃଷ୍ଣସାର ଜାତୀୟ ଗବାଦି ପଶୁ
Nīlagāī ପରି ଘନନୀଳାଭ ଧୂସରବର୍ଣ୍ଣ ବନ୍ୟପଶୁବିଶେଷ—
নিলগাঈ A large species of Asiatic antelope
नीलगाय Boselaphus Tragocamelus; the Nylghau.
[ଦ୍ର—ଏମାନଙ୍କ ଦେହର ବର୍ଣ୍ଣ ନୀଳାଭ ପାଣ୍ଡୁଶିଆ; କାନ ଗାଈ ପରି, ଶିଂଘ ବଙ୍କା ଓ ଶ୍ରେଷ୍ଠ; ବେକ ଉପରେ କଳାବାଳର କ୍ଷୁଦ୍ର କେଶର ଅଛି । ବେକ ତଳେ କେରାଏ ୮।୧୦ ଅଙ୍ଗୁଳ ଲମ୍ବ ବାଳ ଓହୋଳ ଥାଏ; ଏହାର ଚମଡ଼ା ଖୁବ ଟାଣୁଆ; ବେକର ଚମଡ଼ାରେ ଛାଲ ହୁଏ । ବୈଦ୍ୟକମତରେ ଏହାର ମାଂସ ମଧୁର, ବଳକାରକ, ଉଷ୍ଣବୀର୍ଯ୍ୟ, କଫ ଓ ପିତ୍ତବର୍ଦ୍ଧକ ଓ ସ୍ନିଗ୍ଧ; ଏମାନେ ଉଚ୍ଚରେ ୪ଫୁଟ ବଢ଼ନ୍ତି ଓ ପୋଷା ମାନନ୍ତି ।]

ନୀଲଗିରି—ସଂ. ବି. (ନୀଲ + ଗିରି)—୧ । ଉତ୍କଳର ଦକ୍ଷିଣଦିଗସ୍ଥ ପର୍ବତ
Nīlagiri ବିଶେଷ; ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟର ପର୍ବତବିଶେଷ—
1. A range of hills to the south of Orissa; the Nilgiris.
୨ । ପୁରାଣାଦିରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ପୁରୀର ଜଗନ୍ନାଥ ଯେଉଁ ଗିରିରେ ବିରାଜିତ—2. A mythological mountain said to be the seat of Jagannātha of Puri.
୩ । ଆସାମର କାମାଖ୍ୟା ଦେଶସ୍ଥ ପାହାଡ଼—
3. A range of hills in Assam.
ଦେ. ବି—୧ । ଓଡ଼ିଶାର ଗଡ଼ଜାତବିଶେଷ—
1. Name of a hilly state of Orissa.
[ଦ୍ର—ଏହା ବାଲେଶ୍ୱରର ପଶ୍ଚିମରେ । ଶ୍ରେଷ୍ଠନାଗପୁରର ଜଣେ ରାଜପୁତ୍ ବୀର ଉତ୍କଳର ସ୍ୱାଧୀନ ରାଜା ପ୍ରତାପରୁଦ୍ରଦେବଙ୍କ କନ୍ୟାଙ୍କ ପାଣିଗ୍ରହଣ କରି, ରାଜାଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ଉକ୍ତ ରାଜ୍ୟ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । କୃପାସିନ୍ଧୁ—ଉତ୍କଳ ଇତିହାସ ।]
୨ । ଖଣ୍ଡଗିରିକୁ ଲାଗିଥିବା ଗୋଟିଏ ଅଦ୍ଭୁତ ପାହାଡ଼—
2. Name of a hill adjoining the Khandagiri hill.
[ଦ୍ର—ଏଥିରେ କୌଣସି କୌଣସି ଗୁମ୍ଫା ନାହିଁ । ଏହି ପାହାଡ଼ ଓ ଖଣ୍ଡଗିରି ପାହାଡ଼ର ମଧ୍ୟଦେଇ ଖୋରଧା ସଡ଼କ ଯାଇଅଛି ।]

ନୀଲଗୌ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ନୀଳା + ଗୌ)—ନୀଲଗାଈ (ଦେଖ)
Nīlagau Nīlagāī (See)

ନୀଲଗ୍ରୀବ—ସଂ. ବି ଓ ବିଶ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନୀଲ = ନୀଳବର୍ଣ୍ଣ ବିଶିଷ୍ଟ +
Nīlagrība ଗ୍ରୀବା)—ନୀଳକଣ୍ଠ (ଦେଖ)
Nīlakaṇṭha (See)

ନୀଲ ଚକ୍ର—ସଂ. ବି—୧ । ପୁରୀର ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିର ଓ ବିଷ୍ଣୁମନ୍ଦିରମାନଙ୍କର
Nīla chakra ଶିଖରରେ ଥିବା ଧାତୁମୟ ଚକ୍ର—The metal discus put on the top of the temple of Jagannātha of Puri and of other temples of Bishṇu.
୨ । ୩୦ ଅକ୍ଷରର ଦଣ୍ଡକବୃତ୍ତ (ହ. ଶବ୍ଦସାଗର)—
2. Name of a Sanscrit metre.

ନୀଲଚୋଳି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ନୀଲ + ଚୋଳକ)—ନୀଳବର୍ଣ୍ଣ କାଞ୍ଚୁଲି—
Nīlacholi A jacket of blue-colour.
ଚଲୁଷ ସ୍ପର୍ଶଜସ୍ୱ-ଚଳଚ୍ଚୋଳ । . ଲକ୍ଷ· ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

ନୀଲଚ୍ଛଦ—ସଂ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନୀଳ + ଛଦ; ସନ୍ଧି ଯୋଗୁଁ ଛର ଦ୍ୱିତ୍ୱ)
Nīlachchhada ୧ । ନେଳିଆ ପତ୍ରବିଶିଷ୍ଟ—
1. Blue-leaved.
୨ । ନେଳିଆ ପକ୍ଷବିଶିଷ୍ଟ—2. Blue-winged.
ସଂ. ବି—୧ । ଖଜୁରଗଛ—1. The date tree. (M.W.).
୨ । ଗରୁଡ଼—2. A name of Garurda. (M. W.).

ନୀଲଝିଣ୍ଟୀ—ସଂ. ବି—ନେଳ ଫୁଲବିଶିଷ୍ଟ କୁରଣ୍ଟ ଗୁଳ୍ମ; ବାଣା—
Nīlajhinṭi The blue flowered variety of Barleria.

ନୀଲ ତରୁ—ସଂ. ବି—୧ । ନଡ଼ିଆଗଛ; ନାରିକେଳ ବୃକ୍ଷ—
Nīla taru 1. The cocoanut tree.
୨ । ନୀଳବର୍ଣ୍ଣ ବୃକ୍ଷ—2. A blue tree.

ନୀଲତାଳ—ସଂ. ବି—ହେନ୍ତାଳ—Xanthochymus Pictorius or
Nīlatāla (ନୀଳଧ୍ୱଜ—ଅନ୍ୟରୂପ) Palludosa. (M. W.).

ନୀଲତୁତ୍ଥ—ସଂ. ବି—ତୁତିଆ—
Nīlatuttha Blue vitriol.

ନୀଲଦୂର୍ବା—ସଂ. ବି—ଆମାଳ ଦୂର୍ବାଘାସ—
Nīladūrbā A species of Dūba grass.

ଧର—ଦେ. ବି (ସଂ. ନୀଲ ମଧ୍ୟଧର)—ନୀଳପର୍ବତ—
Nīladhara Blue mountain.
' ଏବେ ନୀଳଧର ବରତ ତା ଅଙ୍ଗନେ । ପ୍ରାଚୀ, ରସକାରଧି ।

ନୀଳନ୍ଦି—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ନୀଲେନ୍ଦିବର)—ନୀଳପଦ୍ମ—
Nīlandi The blue water lily.

ନୀଳନ୍ଦିଦଳ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ନୀଲେନ୍ଦିବର ଦଳ)—ନୀଳକଇଁର ପାଖୁଡ଼ା—
Nīlandidala The petal of a blue water lily.
ନୀଳନ୍ଦିଦଳ ପଦ୍ମ ଅଣି, ନୀଳା ବରତ୍ତ ସବେ ଚେଣି ।
(ନୀଲେନ୍ଦିଦଳ—ଅନ୍ୟରୂପ) କମଳଲୋଚନ, ତତ୍ତ୍ୱଚିଣ୍ତା ।

ନୀଳପକ୍ଷୀ—ଦେ. ବି. (ନୀଳ + ପକ୍ଷୀ)—ଭଦଭଦଳିଆ (ଦେଖ)
Nīlapakshī Bhadabhadaliā (See)
ଜୟପାଖୀ ଦେଶିସୂଖୀ । ଅଦ୍ଭୁତ ଉଡ଼ିଗଲା ନୀଳପକ୍ଷୀ ।
ବାଷପକ୍ଷୀ ଅଭିମନ୍ୟୁ—ବଦର୍ଥଚନ୍ଦ୍ରମଣି ।

ନୀଳପଙ୍କ—ସଂ. ବି. (ନୀଳ ପଙ୍କ)—୧ । ନୀଳିଆପଙ୍କ—
Nīlapaṅka 1. Black mud.
୨ । ଅନ୍ଧକାର—2. Darkness (M. W.).

ନୀଳପତ୍ର—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନୀଳ+ପତ୍ର)—ନୀଳିଆପତ୍ରବିଶିଷ୍ଟ—
Nīlapatra Dark or blue-leaved.
ସଂ. ବି —୧ । ନୀଳକମଳ (ହ. ଶବ୍ଦସାଗର)—
1. The blue water-lily.
୨ । କେଶୁର ତୃଣ (ହ. ଶବ୍ଦସାଗର)—
2. Scirpus Kysor grass. (M. W.).
୩ । ଏକପ୍ରକାର ଶାଳଗଛ—
3. Bauhinea Tomentosa tree. (M. W.).
୪ । ଡାଳମ୍ବ (ହ. ଶ.)—4 Pomegranate. (M. W.).

ନୀଳପତ୍ରୀ—ସଂ. ବି—ନୀଳଗୁଳ୍ମ—Indigo plant.
Nīlapatrī (ନୀଳପତ୍ରିକା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଦ୍ମ—ସଂ. ବି. (ନୀଳ+ପଦ୍ମ) - ନୀଳ କମଳ—
Nīlapadma Blue waterlily.

ନୀଳପିଚ୍ଛ—ସଂ. ବି.(ବହୁବ୍ରୀହି; ନୀଳ + ପିଚ୍ଛ)—ବାଜ ପକ୍ଷୀ—
Nīla pichchha Falcon.

ନୀଳପୁଷ୍ପା—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନୀଳପୁଷ୍ପ + ଆ) ନୀଳ ଅପରାଜିତା—
Nīla pushpā Clitoria Ternatea (plant and flower).

ନୀଳ ପୁଷ୍ପିକା—ସଂ. ବି. (ନୀ+ପୁଷ୍ପ + କ + ଆ)—
Nīla pushpikā ୧ । ନୀଳ ଗୁଳ୍ମ—1. Indigo plant.
୨ । ଅତସୀ ଗୁଳ୍ମ—
2. Linum Usitatissimum (plant).

ନୀଳ ପୃଷ୍ଠ—ସଂ.ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନୀଳ + ପୃଷ୍ଠ)—ଅଗ୍ନି (ହ.ଶବ୍ଦସାଗର) —
Nīla prushṭha Fire. (M. W.)

ନୀଳ ବଡ଼ି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ନୀଳ+ବଟୀ)—
Nīla bardi ନୀଳ ରଙ୍ଗର ବୁଟି ବା ଗୋଲା—
ନୀଳବଡ଼ି A ball of indigo.
ନୀଳବରୀ [ଦ୍ର—ପୂର୍ବେ ଧୋବାମାନେ ବାସିଧୋବ ଲୁଗାକୁ ନୀଳ ରଙ୍ଗ କରିବା ପାଇଁ ଏହାକୁ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ ।]

ନୀଳବର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବି. (ନୀଳ + ବର୍ଣ୍ଣ, କର୍ମଧା) —ନୀଳ ରଙ୍ଗ—
Nīla barṇṇa Blue colour.
ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି) – ନୀଳିଆ—Blue.

ନୀଳବଲ୍ଲୀ—ସଂ. ବି—କର୍ମଲୀ; ମଲ୍ଲଙ୍ଗ—
Nīlaballī Parasitic plant.

ନୀଳ ବସନ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନୀଳ+ବସନ)—
Nīla basana ୧ । ବଳରାମ—1 A name of Balarāma.
୨ । ଶନିଗ୍ରହ—2. The planet Saturn.
[ଦ୍ର—ପୁରାଣ ମତରେ ଏହାଙ୍କର ପରିଧାନ ନୀଳବସ୍ତ୍ର । ଏ ଗ୍ରହର ବର୍ଣ୍ଣ ମଧ୍ୟ ନୀଳାଭ ।]
ସଂ. ବିଣ ପୁଂ—ଯାହାର ବସନ ନୀଳ ବର୍ଣ୍ଣ—
(ନୀଳବସନା—ସ୍ତ୍ରୀ) Wearing a blue cloth.

ନୀଳ ବାନର—ଦେ. ବି—ଏକ ପ୍ରକାର ନୀଳ ବର୍ଣ୍ଣ ମର୍କଟ—
Nīla bānara A kind of monkey of blue colour.

ନୀଳ ବାସାଃ—ସଂ. ବି ଓ ବିଣ. (ନୀଳ + ବାସସ୍=ବହୁବ୍ରୀହି)
Nīla bāsāḥ ନୀଳ ବସନ (ଦେଖ)
Nīla basana (See)

ନୀଳବୃନ୍ତ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି;ନୀଳ + ବୃନ୍ତ)—ତୁଳା (ହ.ଶବ୍ଦସାଗର)—
Nīlabṛunta Cotton.

ନୀଳବୃଷ—ସଂ. ବି—ଶ୍ରାଦ୍ଧରେ ଉତ୍ସର୍ଗ କରାଯିବା ଏକ ପ୍ରକାର ବୃଷ, ଯାହାର
Nīla bṛusha ବର୍ଣ୍ଣ ନାଲି, ପୁଚ୍ଛ ଓ ଖୁରା ଶଙ୍ଖ ବର୍ଣ୍ଣ (ହ.ଶ.)—
A bull of red colour with white tail and hoofs.

ନୀଳବୃଷା—ସଂ. ବି—ବାଇଗଣ (ହ. ଶ.)—
Nīla bṛushā Brinjal; egg plant.

ନୀଳମ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଫା. ଭୁଲ. ସଂ. ନୀଳ)—ଇନ୍ଦ୍ରନୀଳମଣି—
Nīlam Sapphire.

ନୀଳମଣି—ସଂ. ବି—ନୀଳକାନ୍ତ ବା ନୀଳା—
Nīlamaṇi Sapphire.
[ଦ୍ର – ରତ୍ନ ତଳେ ନୋଟ ଦେଖ ।]

ନୀଳମଣି ଦେ. ବି—୧ । ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ପୁରୁଷଙ୍କ ନାମ—
1. Name given to males and females.
୨ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ବାଲ୍ୟ ସୂଚକ ନାମ—
2. A term of endearment given to Śrīkṛushṇa while a boy.

ନୀଳମଣି ବିଦ୍ୟାରତ୍ନ – ଦେ. ବି. (ନାମ)—ଉତ୍କଳର ଜନୈକ ସୁପରିଚିତ
Nīlamaṇi bidyāratna ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ସାହିତ୍ୟ ସେବକ—
Name of a well known literate man of Orissa.
[ଦ୍ର—ସେ 'ସମ୍ବଲପୁର ହିତୈଷିଣୀ'ର ଭୂତପୂର୍ବ ପ୍ରଧାନ ସମ୍ପାଦକ ବୋଲି ଉତ୍କଳରେ ପରିଚିତ ଥିଲେ । ସେ ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ଆଜୀବନ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ । କେତେକ ଉପାଦେୟ ପୁସ୍ତକ ଏହାଙ୍କଦ୍ୱାରା ରଚିତ ହୋଇଥିଲା । ତାରିଣୀ—ଉତ୍କଳସାହିତ୍ୟ । କଟକ ଜିଲ୍ଲାର ଉମପଡ଼ା ରାଜ୍ୟରେ ତାଙ୍କର ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲା । ସେ ଓଡ଼ିଆ ବ୍ରାହ୍ମଣ । କାମଣ୍ଡାର ସର୍ ସୁନ୍ଦରଦେବଙ୍କ ରାଜସଭାରେ

ରହି ସେ ପ୍ରଥମେ ସମ୍ବଲପୁର ହୁର୍ଗେଷିଣୀ ପରେ ଖଣ୍ଡିକୋଟର ହରିହର ମର୍ଦ୍ଦରାଜ ରାଜାଙ୍କ ନିକଟରେ ରହି ପ୍ରଜାବନ୍ଧୁ ଓ ତତ୍ପରେ ବଡ଼ ଖେମୁଣ୍ଡିର ରାଜା କୃପାମୟ ଅନଙ୍ଗଭୀମଦେବଙ୍କ ନିକଟରେ ରହି ଗଞ୍ଜାମ ଗୁଣଦର୍ପଣ ସଂବାଦପତ୍ର ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ଗଦ୍ୟ ଓ ପଦ୍ୟ ପୁସ୍ତକ ଏହାଙ୍କ ରଚିତ; ଚନ୍ଦନ ଏ କଟକର ଉତ୍କଳ ଦୀପିକାର ସମ୍ପାଦକ କର୍ମ କରିଥିଲେ ।]

ନୀଳମାଧବ— ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ନୀଳ + ମାଧବ)—୧ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ; ବିଷ୍ଣୁ—
Nīlamādhaba 1. Bishṇu; Śrikṛushṇa.

[ଦ୍ର ଖଣ୍ଡପଡ଼ା ଅନ୍ତର୍ଗତ ମହାନଦୀ ତୀରବର୍ତ୍ତୀ ସୁପ୍ରସିଦ୍ଧ କଣ୍ଟିଲୋପାଟଣାଗ୍ରାମର ଗୋଟିଏ ପର୍ବତର ଶିଖର ଦେଶରେ ନୀଳମାଧବଙ୍କ ମନ୍ଦିର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ।]

୨ । ପ୍ରୟାଗରେ ଥିବା ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରତିମା—
2. An image of Bishṇu at Allahabad.

[ଦ୍ର—ତ୍ରିବେଣୀରେ ସ୍ନାନ କରି ସାରି ନୀଳମାଧବଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କଲେ ଯାତ୍ରୀ ତ୍ରିବେଣୀ ସ୍ନାନର ଫଳ ଲାଭ କରେ ।]

ଦେ. ବି. ପୁଂ—ପୁରୁଷଙ୍କ ନାମ—
A Name given to males.

ନୀଳମୀଳକ—ସଂ. ବି. (ନୀଳ = ଗାଢ଼ କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ ବା ନୀଳବର୍ଣ୍ଣ + ମୀଲ୍ ଧାତୁ ଚକ୍ଷୁ ମୁଦ୍ରିତ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—ଖଦ୍ୟୋତ, ଜୁଳୁଜୁଳିଆ ପୋକ— Firefly.
Nīlamīlaka

ନୀଳମେଘୀ—ଦେ. ବିଣ.—(ସଂ. ନୀଳ + ମେଘ)—ନୀଳମେଘର ବର୍ଣ୍ଣ ବିଶିଷ୍ଟ (ଶାଢ଼ୀ)—Azure coloured (cloth).
Nīlameghī

ନୀଳାମ୍ବର ନୀଳମେଘୀ ଶାଢ଼ୀ ଗଲାପର ଉତ୍ତ ଖସାଇ ଲହସା ଶୋସା ।

ନୀଳାମ୍ବର ଜଗନ୍ନାଥ ସଙ୍ଗୀତ ।

ନୀଳରାଜି—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ନୀଳ+ରାଜି)—ଘନାନ୍ଧକାର—
Nīlarāji Deep darkness.

ନୀଳ ଲୋହିତ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନୀଳ = କଣ୍ଠ ନୀଳବର୍ଣ୍ଣ + ଲୋହିତ = କେଶ ଲୋହିତ ବର୍ଣ୍ଣ ଯାହାର)—
Nīla lohita

୧ । ମହାଦେବ; ଶିବ—1 God Śiba.

୨ । (ଯେ ନୀଳ ସେ ମଧ୍ୟ ଲୋହିତ) ନୀଳ ଓ ଲୋହିତବର୍ଣ୍ଣ; ବାଇଗଣି ରଙ୍ଗ—2. Violet colour.

ନୀଳଲୋହିତା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ନୀଳଲୋହିତ+ଆ)—୧ । ପାର୍ବତୀ (ହୁ.ଶ.)
Nīlalohitā 1. Pārbatī.

୨ । ଭୁଇଁଜାମୁ (ହୁ. ଶବ୍ଦସାଗର)—
. A kind of blackberry.

ନୀଳସନ୍ଧ୍ୟା—ସଂ. ବି.— ନୀଳ ଅପରାଜିତା (ହୁ. ଶବ୍ଦସାଗର)—
Nīlasandhyā The flowered variety of Aparājitā.

ନୀଳସାର—ସଂ. ବି.—କେନ୍ଦୁ (ଦେଖ)
Nīlasāra Kendu (See)

[ଦ୍ର—ଏହାର ମଞ୍ଜିରୁ ଅବଲୁସ୍ କାଠ ବାହାରେ ।]

ନୀଳା—ସଂ. ବି.—(ନୀଳ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । ନୀଳବର୍ଣ୍ଣ ମକ୍ଷିକା—
Nīlā 1. The blue bottle.

୨ । ନୀଳ ପୁନର୍ନବା—2. A kind of pot herb.

୩ । ନୀଳ ଗୁଳ୍ମ—3. Indigo plant.

୪ । ନୀଳବ ରାଗର ପତ୍ନୀ, ରାଗିଣୀବିଶେଷ—
4. Name of a minor musical tune.

ଦେ. ବି. (ସଂ. ନୀଳମଣି)—ନୀଳମଣି—
Sapphire.

ଗ୍ରା—୧ । (ସଂ. ଲୀଳା); କ୍ରୀଡ଼ା—1. Sport.

୨ । ଯାତ୍ରା; ପୌରାଣିକ ଆଖ୍ୟାନର ନାଟ—2. Dance representing mythological subjects.

(ଯଥା—ରାମଲୀଳା; କୃଷ୍ଣଲୀଳା, ଭାରତଲୀଳା ଇତ୍ୟାଦି)

୩ । ନୀଳମଣି ନାମକ ପୁରୁଷର ଓ ସ୍ତ୍ରୀର ଡାକନାମ—
3. Name for calling a male or female named Nīlamaṇi.

ଦେ. ବିଣ—(ସଂ. ନୀଳ) ନେଳିଆ; ନୀଳବର୍ଣ୍ଣଯୁକ୍ତ—
Blue.

ନୀଳା ନୀଳା

ନୀଳା ଭେଳା କରିବାକୁ ବିହାର—ଉଷ. କୋଟିବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡସୁନ୍ଦରୀ ।

ନୀଳାଇ—ଗ୍ରା. ବି. ପୁଂ.—ନୀଳମଣି ବା ନୀଳାଦ୍ରିର ଡାକନାମ—
Nīlāi Name for calling Nīlamaṇi or Nīlādri.

ନୀଳା (ନୀଳେଇ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ନୀଳାଇ ନୀଳା—ଦେ. ବି —ଆମୋଦ ଉତ୍ସବର ସ୍ରୋତ—
Nīlāi nīlā A round of festivities.

(ନୀଳେଇନୀଳା—ଅନ୍ୟରୂପ) (ଯଥା—ରାଜାଙ୍କ ବିଭାଘରେ ରାଇଜ-ଯାକ ନୀଳାଇନୀଳା ଲାଗିଛି ।)

ନୀଳାଚଳ—ସଂ. ବି—(କର୍ମଧା; ନୀଳ + ଅଚଳ) —୧ । ଆସାମର ନୀଳଗିରି ପର୍ବତ—1. The Nilgiri hills in Assam.
Nīlāchala

୨ । ପୁରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ଯେଉଁ ପୌରାଣିକ ପର୍ବତରେ ଅବସ୍ଥିତ—
2. A mythological hill on which the temple of Jagannātha at Puri is said to stand.

୩ । ପୁରୀ ଶ୍ରୀକ୍ଷେତ୍ର—3. The town of Puri.

୪ । ଦକ୍ଷିଣଭାରତର ପୂର୍ବଘାଟ ପର୍ବତ—
4. The Eastern ghat mountains in South India.

[ଦ୍ର— ପୌରାଣିକ ନୀଳାଚଳ ପୁରୀରେ, ଉତ୍ତରନୀଳାଚଳ ଆସାମର କାମାଖ୍ୟା ପାହାଡ଼ ଓ ଦକ୍ଷିଣ ନୀଳାଚଳ ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟ ପୂର୍ବଘାଟ ନୀଳ-ଗିରି ପର୍ବତ; ସମ୍ଭବତଃ ଏହି ପୂର୍ବଘାଟ ପାହାଡ଼ର ଉତ୍ତରସୀମା ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାକୁ ଲାଗି ଥିବାରୁ ପୁରୀର ନାମ ନୀଳାଚଳ ହୋଇଅଛି ।]

ନୀଳାଚଳ ଚନ୍ଦ୍ର—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ନୀଳାଚଳ + ଚନ୍ଦ୍ର)—
Nīlāchala chandra ପୁରୀରେ ବିରାଜିତ ଜଗନ୍ନାଥ ମହାପ୍ରଭୁ—
The idol Jagannātha of Puri.

ନୀଳାଚଳନାଥ
ନୀଳାଚଳବିହାରୀ } ଅନ୍ୟରୂପ

ନୀଳାଚଳ ଚନ୍ଦ୍ର ଦେ; ଜଦ ଜଗନ୍ନାଥ ବଡ଼ଯେନା ରସେ ଏ ମହିତ ରଚିତ ।
ବ୍ରଜନାଥ ସମରରଙ୍ଗ ।

ନୀଳାଞ୍ଚଳ— ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ନୀଳାଚଳ)—ପୁରୀ; ଶ୍ରୀକ୍ଷେତ୍ର—
Nīlāñchala Puri, the seat of Lord Jagannath.

ନୀଳାଚଳ ନୀଳାଚଳ

ଜପୋଡ଼ିଶ୍ମର ଶିବିଥକ,
ନିକଟେ ପୁରୀ ନୀଳାଞ୍ଚଳ । ଭୂପତି ବ୍ରହ୍ମପଞ୍ଚାମୃତ

ନୀଲାଞ୍ଜନ – ସଂ. ବି (କର୍ମଧା; ନୀଲ + ଅଞ୍ଜନ)—୧ । ଭୁଗୁ; ଭୁଗୁସ୍ଥା·
Nīlāñjana 1. The blue vitriol.
ସଂ. ନାମ—ସୌବୀରାଞ୍ଜନ; ୨ । ସୌବିରାଞ୍ଜନ—
ପାବଂତେୟା; ବାରସମ୍ଭବ 2. Antimony.
ନୀଲଶର୍ମା ୩ । ନେଳ ସୁରମା—
नीलशर्मा 3. Collyrium.
ତେ. – ନୀଲାଞ୍ଜନମୁ

ନୀଲାଞ୍ଜନା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ନୀଲାଞ୍ଜନ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ) – ବିଦ୍ୟୁତ୍—
Nīlāñjanā Lightning.

ନୀଲାଦ୍ରି—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ନୀଲ + ଅଦ୍ରି)—୧ । ନୀଳାଚଳ (ଦେଖ)
Nīlādri 1. Nīlācbala (See)
୨ । (ପୁଂ) ଲୋକଙ୍କ ନାମ—2. A name given to males.

ନୀଲାଦ୍ରି ନାଥ—ସଂ. ବି.—(ନୀଲାଦ୍ରି + ନାଥ)— ନୀଳାଚଳନାଥ—
Nīlādri nātha The idol Jagannātha at Puri.
(ନୀଲାଦ୍ରିଚନ୍ଦ୍ର, ନୀଲାଦ୍ରିବିହାରୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ନୀଲାଦ୍ରି ମହୋଦୟ—ସଂ. ବି.—ପୁରୀ ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ କ୍ଷେତ୍ରର ମାହାତ୍ମ୍ୟ ଓ
Nīlādri mahodaya ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ପୂଜା ଓ ଉତ୍ସବ ବିଷୟ ଆଦି ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଥିବା ସଂସ୍କୃତ ଗ୍ରନ୍ଥବିଶେଷ—Name of a Sanskrit work dealing with the sacred pilgrimage centre of Puri.

ନୀଲାପରାଜିତା—ସଂ. ବି. (ନୀଲା + ଅପରାଜିତା)—ନୀଳବର୍ଣ୍ଣ ଅପରାଜିତା—
Nīlāparājitā The blue Clitoris flower.

ନୀଲାବ୍ଜ—ସଂ. ବି. (ନୀଳ + ଅବ୍ଜ)—ନୀଳକଇଁ—
Nīlābja The blue water lily.
(ନୀଳାମ୍ବୁଜ, ନୀଳେନ୍ଦିବର, ନୀଳୋତ୍ପଳ; ନୀଳକମଳ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ନୀଲାଭ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନୀଳ + ଆଭା)—ନୀଳବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ—
Nīlābha (ନୀଳାଭା—ସ୍ତ୍ରୀ; ନୀଳାଭତା—ବି) Blue.

ନୀଳାମ୍ବର—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ନୀଳ + ଅମ୍ବର)—୧ । ନେଳଆଲୁଗା—
Nīlāmbara 1. A blue cloth.
୨ । (ବହୁବ୍ରୀହି) ଭୂଇଁ ଅଏଁଳା—2. A species of plant; Flacourtia Cataphracta.
୩ । (ନେଳଲୁଗା ପିନ୍ଧୁଥିବାରୁ) ବଳରାମ—3 Balarāma; the elder step brother of Śrīkṛushṇa.
୪ । ଶନିଗ୍ରହ—4. The planet Saturn.
୫ । ରାକ୍ଷସ—5. A giant; a cannibal.
୬ । (କର୍ମଧା) ନୀଳ ଆକାଶ—6. The blue sky.
(ନୀଳାମ୍ବରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ନୀଳବସ୍ତ୍ରଧାରୀ—
Dressed in blue.

ନୀଳାମ୍ବର ଦାସ—ଦେ. ବି. (ନାମ)—ଜନୈକ ଓଡ଼ିଆ କବି—
Nīlāmbara dāsa An Oria poet.
[ଦ୍ର—ଏ କବି 'ଜୈମିନି ଭାରତ' ଓ 'ପଦ୍ମପୁରାଣ' ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଅନୁବାଦ କରିଥିଲେ । 'ରୁଦ୍ରସୁତ' ଓ 'ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଦେଉଳ କାର୍ଯ୍ୟ' ଏହାଙ୍କର ଅନ୍ୟତମ ଗ୍ରନ୍ଥ । ଭାରଣୀ—ଉତ୍କଳ. ଇତିହାସ ।]

ନୀଳାମ୍ବର ଭଞ୍ଜ—ଦେ. ବି. (ନାମ)—ଜନୈକ ଓଡ଼ିଆ କବି—
Nīlāmbara bhañja An Oria poet.
[ଦ୍ର—ଏ କବି ହଳଦିଆର ରାଜା ଥିଲେ । 'କୃଷ୍ଣଲୀଳାମୃତ' ଓ 'ପଞ୍ଚସାୟକ' ନାମକ ଦୁଇଟି ଗ୍ରନ୍ଥ ଏହାଙ୍କଦ୍ୱାରା ରଚିତ । ଭାରଣୀ—ଉତ୍କଳ. ଇତିହାସ ।]

ନୀଳାମ୍ବର ଶର୍ମା—ସଂ. ବି. (ନାମ)—ଜନୈକ ପଣ୍ଡିତ—
Nīlāmbara śarmā Name of a learned man.
[ଦ୍ର—ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ପଦ୍ଧତି ଅନୁସାରେ ଏ ଗୋଳ ପ୍ରକାଶ ନାମକ ସଂସ୍କୃତ ଗଣିତ ଗ୍ରନ୍ଥ ରଚନା କରିଥିଲେ; ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ଲୀଳାବତୀଙ୍କ ପ୍ରଣୀତ ଗଣିତ ଶାସ୍ତ୍ରର ଟୀକା କରିଥିଲେ । ଏହାଙ୍କର ଜନ୍ମସ୍ଥାନ ପାଟନା ଗଡ଼ଜାତ ।]

ନୀଳାମ୍ବରୀ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ନୀଳାମ୍ବର)—ନୀଳ ଶାଢ଼ୀ—
Nīlāmbarī A blue cloth for ladies.
नीलाम्बरी नीला कपड़ा

ନୀଳାମ୍ବୁ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନୀଳ + ଅମ୍ବୁ)—ସମୁଦ୍ର—
Nīlāmbu The ocean.
ସଂ. ବିଣ.—ଯାହାର ପାଣି ନୀଳବର୍ଣ୍ଣ—
Having the water of blue colour.

ନୀଳାମ୍ବୁଜ—ସଂ. ବି. (ନୀଳ + ଅମ୍ବୁଜ)—ନୀଳକଇଁ—
Nīlāmbuja The blue lily; the blue water-lily.
(ନୀଳାମ୍ବୁଜନ୍ମ - ଅନ୍ୟରୂପ)

ନୀଳା ରତ୍ନ - ଦେ. ବି.—ନୀଳମଣି; ଇନ୍ଦ୍ରନୀଳମଣି—
Nīlā ratna Sapphire.
नीलारत्न नीलम

ନୀଳାସୁନୀ—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ଦେବୀବିଶେଷ—
Nīlāsuṇī Name of a popular Goddess.

ନୀଳି—ଦେ. ବିଣ. ଓ ବି. (ସଂ. ନୀଳ)—ନେଳ—(ଦେଖ)
Nīli Neli (See)
ଦେ. ବି. (ସଂ. ନୀଳ)—ପାଣି ଉପରେ ମାଡ଼ିବା ଅତି କ୍ଷୁଦ୍ର ନେଳୀ; ଶିଉଳୀ—A kind of blue moss consisting of
ଭାଙ୍ଗ small particles spread over the surface of water.

ନୀଳିଆ—ବିଣ. (ସଂ. ନୀଳ)—ନେଳିଆ; ନୀଳବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ—
Nīliā **नील नीला** Blue; indigo-coloured.

ନୀଳିକା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ନୀଳ + କ + ଆ) – ୧ । ନୀଳ ଗଛ—
Nīlikā 1. The indigo plant.
୨ । ଆଖିର ମୋତିଆବିନ୍ଦୁ ରୋଗ—
2. Cataract of the eye.
(ଦ୍ର—ଯେଉଁ ରୋଗରେ ଆକାଶରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଚନ୍ଦ୍ର, ନକ୍ଷତ୍ର, ତାରା, ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଆଦି ଦେଖା ଯାଏ କିନ୍ତୁ ପୃଥିବୀର ବସ୍ତୁମାନ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ ତାକୁ ନୀଳିକା କହନ୍ତି । ହି. ଶବ୍ଦସାଗର ।)
୩ । ବେଗୁନିଆ (ଦେଖ)—3. Begunia (See)

ନୀଳିମା—ସଂ. ବି. (ନୀଳ + ଭାବାର୍ଥେ. ଇମନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Nīlimā ୧ । ନୀଳବର୍ଣ୍ଣ—1. Blue colour.

୨ । ନୀଳତ୍ୱ—2. Blueness; the state of being blue.

ନୀଳୀ— ସଂ. ବିଣ (ନୀଳ+ ଅସ୍ତ୍ୟର୍ଥେ. ଇନ୍; ନୀଳନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Nīlī ନୀଳବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ—Blue.

ସଂ. ବି.— ୧ । ନୀଳ ଗୁଳ୍ମ—1. Indigo plant.

୨ । ନୀଳରଙ୍ଗ—2. Indigo colour.

ନୀଳୀରାଗ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ନୀଳୀ + ରାଗ)—
Nīlīrāga ୧ । ସ୍ଥିର ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟ—

1. Firm attachment; constant friendship.

୨ । ନୀଳବର୍ଣ୍ଣ—2. Blue colour.

୩ । ନାୟକ ନାୟିକାଙ୍କର ମିଳନ ପୂର୍ବରୁ ପୂର୍ବରାଗବିଶେଷ—

3. Attachment between the lover and the beloved before they are actually united.

ନୀଳୋତ୍ପଳ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ନୀଳ + ଉତ୍ପଳ)—ନୀଳ କଇଁ—
Nīlotpala The blue water-lily.

ନୀଳୋପଳ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ନୀଳ + ଉପଳ)—ନୀଳମଣି—
Nīlopala Sapphire.

ନିଷାର—ସଂ. ବି. (ନି + ଶୃ ଧାତୁ = ହିଂସା କରିବା + କର୍ମ. ଅ)—
Nīsāra ୧ । କମ୍ବଳ—1. Blankeg.

୨ । କନାତ; ପର୍ଦ୍ଦା—2. Screen.

୩ । ମଶାରି—3. Mosquito-curtain.

୪ । ଶୀତ ଲୁଗା; ଶୀତନିବାରକ ବସ୍ତ୍ର—

4. Winter-clothing.

ଘୋଡ଼ାଇ ଦେଇ ବେଳେ ସମ୍ମୁଖ ନିଶାରେ । ଭଙ୍ଗ. ପ୍ରେମଖାନିଧ ।

ନିହାର—ସଂ.ବି. (ନି + ହୃ ଧାତୁ = ହରଣ କରିବା + କର୍ମ.ଅ; ନିପାତନ)—
Nihāra ୧ । ହିମ; ଶିଶିର—1. Dew.

୨ । ତୁଷାର—2. Snow.

୩ । ବରଫ—3. Ice.

୪ । କୁହୁଡ଼ି; କୁଜ୍ଝଟିକା—

4. Hoarfrost; fog; mist.

ନିହାର ସ୍ଫୋଟ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ନିହାର + ସ୍ଫୋଟ)—
Nihāra sphoṭa ବରଫର ବିଶାଳ ଖଣ୍ଡ ବା ଚକଡ଼ା—

An avalanche.

ନିହାରିକା—ସଂ. ବି. (ନିହାର + କ + ଷ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Nihārikā ନିହାର ସ୍ତୂପବତ୍ ପ୍ରତୀୟମାନ ଘନସନ୍ନିବିଷ୍ଟ ନକ୍ଷତ୍ର-ପୁଞ୍ଜ— The Nebula.

[ଦ୍ର—ହିନ୍ଦୁ ଜ୍ୟୋତିଷର ୨୭ ନକ୍ଷତ୍ର ମଧ୍ୟରୁ ୮ମ ବା ପୁଷ୍ୟା ନକ୍ଷତ୍ର ଗୋଟିଏ ନିହାରିକା ଅଟେ ।]

ନିହେଲେ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ଅ—
Nihele ୧ । ନୋହିଲେ—1. Otherwise; if not.

୨ । ଅଥବା—2. Or; else.

ନୁ (ଧାତୁ) – ସଂ—୧ । ସ୍ତବ କରିବା—
Nu (root) 1. To pray.

୨ । ପ୍ରଶଂସା କରିବା—2. To praise.

ନୁ (ନୁଁ)—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଭକ୍ତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟୟ—
Nu (nuñ) ୧ । ଠୁଁ; ଠାରୁ; ରୁ—1. From.

୨ । ଅମୁକ ସମୟରୁ ଆରମ୍ଭ କରି—2. Since.

୩ । ଅପେକ୍ଷା—3. Than.

ନୁ(ନୋ)ଆଇଁବା – ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ନମ୍ ଧାତୁ; ନଇଁବାର ଣିଜନ୍ତ ରୂପ)—
Nu(no)āiñbā ୧ । ନମ୍ର କରିବା; ନତ କରିବା –
(ନୋଇଁବା – ଅନ୍ୟରୂପ) 1. To bend.
ନୁଆଁନ, ନୋଆନ ୨ । ବଙ୍କାଇବା— 2. To curve; to make crooked.
ନିବାନା

୩ । ତଳକୁ କରିବା—3. To lower.

ସବନସ୍ୱେ ନିଜ ପରିବସ୍ତ୍ର ଦେଇ ଶିର ନୁଆଁଇ । ରାଧାନାଥ. ଭଷା ।

ନୁଆ(ଆଁ)ଣ – ଦେ. ବି. (ସଂ. ନମ୍ ଧାତୁ)—
Nuā(āñ)ṇa ୧ । ନମ୍ର କରଣ; ନତ କରିବା—
ନୁଅନ, ନୁଆନ 1. Act of bending.
ନିବାନ ୨ । ନିମ୍ନ ସ୍ଥାନ—2. Low place.

ଦେ. ବିଣ—୧ । ନମ୍ର; ନତ—1. Bent.

୨ । ନୁଆଣିଆଁ (ଦେଖ)—2 Nuāṇiāñ (See)

ନୁଆ(ଆଁ)ଣି—ଦେ. ବିଣ—ନୁଆଣିଆଁ (ଦେଖ)
Nuā(āñ)ṇi Nuāṇiāñ (See)

ନୁଆ(ଆ)ଣିଆଁ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ନତ)—୧ । ଈଷତ୍ ନତ—
Nuā(āñ)ṇiāñ 1. Slightly bent.
ନୋଆନା ୨ । ଯେଉଁ ଘରର ଛତର ନିମ୍ନତା ଯୋଗୁଁ ମୁଣ୍ଡକୁ ଲୁଆଇଁ
ନୀଚା ସେ ଘରେ ପଶିବାକୁ ହୁଏ—

2. Low-roofed (house); where a person has to bend his head before entering.

ନୁଆରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ନ ପାରିବା; ସମର୍ଥ ନ ହେବା—
Nuāribā 1. Not to be able.
ନାରା ୨ । ଜାଣି ନ ପାରିବା—

2. Not to be able to know,

୩ । ନିବେଦନ କରିବା; କହିବା—

3. To speak; to inform.

ନୁଉଙ୍ଗା—ଦେ. ବି—ମେହେଙ୍ଗା (ଦେଖ)
Nu-uṅgā Mehengā (See)

ନୁକ୍(କୁ)ସାନ୍(ନି) – ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର; ମେଦିନୀପୁର; ବାଲେଶ୍ୱର)—
Nuk(ku)sān(ni) ବୈଦେ. (ଆ. ନୁକ୍ସାନ୍) ବି—
୧ । ଲୋକସାନ୍; ହାନି; କ୍ଷତି—1. Loss; injury.

୨ । ହାନି—2. Mischief.

୩ । ବ୍ୟବସାୟରେ କ୍ଷତି—3. Loss in business.

ନୁକା(କେ)ଇବା – ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର ଓ ବାଲେଶ୍ୱର) କ୍ରି. (ସଂ. ଲୁକ୍
Nukā(ke)ibā ଧାତୁ; ନୁକିବାର ଣିଜନ୍ତ ରୂପ; ଭୁଲ. ବ. ନୁକାନ)—ଲୁଚାଇବା—
To conceal; to hide.

ନୁକିବା— ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର ଓ ବାଲେଶ୍ୱର) କ୍ରି. (ସଂ. ଲୁକ୍ ଧାତୁ ଭୁଲ. ବଂ. ନୁକା)—ଲୁଚିବା—
Nukibā To hide one's self.

ନୁକୋ – ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ—୧ । ନିକ; ସୁନ୍ଦର—
Nuko 1. Good; fine.
୨ । ଉତ୍କୃଷ୍ଟ—2. Superior; excellent.

ନୁଖୁରା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ରୁକ୍ଷ)—
Nukhurā ୧ । ତୈଳଶୂନ—1. Destitute of oil; not oily
ଉଷ୍କାଖୁସ୍କା ରୁକ୍ଷା ୨ । ଯହିଁରେ ତୈଳ ମିଶି ନ ଥାଏ—
(ନୁଖୁରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 2. Not mixed with oil.
୩ । ଅଚିକ୍କଣ; ଅସ୍ନିଗ୍ଧ—
3. Unsmooth; not glossy.
୪ । ଯେ ଦେହରେ ତୈଳ ଲଗାଇ ନ ଥାଏ—
4. Not anointed with oil.

ନୁଖୁରା ହଳଦି—ଦେ. ବି (ସଂ. ରୁକ୍ଷ ଓ ହରିଦ୍ରା)—ଦେହରେ ବୋଳା ହେବାପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଯେଉଁ ବଟା ହଳଦୀରେ ତେଲ ଗୋଳିଆ ହୋଇ ନ ଥାଏ—
Nukhurā haḷadi Pasted turmeric not mixed with oil.

ନୁଗା (ଇତ୍ୟାଦି) – ପ୍ରା. ବି—ଲୁଗା ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Nugā (etc) Lugā etc (See)

ନୁଙ୍ଗ(ଙ୍ଗୁ)ପୁଙ୍ଗ(ଙ୍ଗୁ)ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଗଡାଗଡ ହେବା; ଫେର୍ ଫାର୍ ହେବା—
Nuṅg(ṅgu)puṅg(ṅgu)hebā 1. To go about.
[ନୁଙ୍ଗୁର୍(ରୁ)ପୁଙ୍ଗୁର୍(ରୁ)ହେବା—ଅନ୍ୟରୂପ)
୨ । ଲୁକ୍କାୟିତଭାବରେ ବୁଲିବା—
2. To walk to and fro stealthily
୩ । କିଛି କାର୍ଯ୍ୟ ନ ଥାଇ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ବୁଲିବା—
3. To rove; to loiter; to loaf about.

ନୁଙ୍ଗୁଡ଼ା—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ—୧ । ଲୁଙ୍ଗୁଡ଼ା; ଯେଉଁ ଲୋକ ସାନ ସାନ ବସ୍ତୁ ଚୋରିକରେ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
Nuṅgurḍā 1. Pilfering.
(ନୋଙ୍ଗଡ଼ା—ଅନ୍ୟରୂପ)
(ନୁଙ୍ଗୁଡ଼ୀ, ନୋଙ୍ଗଡ଼ୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଲମ୍ପଟ—
2. Lewd; lecherous.
୩ । ଦୁଷ୍ଟ; ମନ—3. Wicked; vile.
ଦେ. ବି—୧ । କ୍ଷୁଦ୍ର କ୍ଷୁଦ୍ର ବସ୍ତୁ ଚୋରି କରିବା ବ୍ୟକ୍ତି—
1. Pilferer
୨ । ଲମ୍ପଟ ବ୍ୟକ୍ତି—2. Lecher.
୩ । ମନ ବା ଖଳ ଲୋକ—
3. Vile or wicked person.

ନୁଙ୍ଗୁରା—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ—୧ । ଅପରିଷ୍କୃତ; ଅପରିଚ୍ଛନ୍ନ; ଅତି ମଇଳା—
Nuṅgurā 1. Very filthy; dirty; soiled.
(ନୋଙ୍ଗରା—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ନିନ୍ଦ୍ୟ—
(ନୁଙ୍ଗୁରୀ, ନୋଙ୍ଗରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 2. Foul; blameworthy.
ନୋଙ୍ଗରା ଗନ୍ଧ
୩ । ମନ; ଦୁଷ୍ଟ—3. Wicked; bad.
୪ । ଘୃଣ୍ୟ—4. Detestible.
୫ । ହୀନ—5. Mean.
୬ । ନୁଙ୍ଗୁଡ଼ା (ଦେଖ)—6 Nuṅgurḍā (See)
୭ । ଅଳିଆପୂର୍ଣ୍ଣ—
7. Full of refuse matter.
ଦେ. ବି—୧ । ଅଳିଆ—1. Refuse.
୨ ନୁଙ୍ଗୁଡ଼ା (ଦେଖ)—2. Nuṅgurḍā (See)

ନୁଚ(ଚୁ)କାଳି (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି—ଲୁଚକାଳି ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Nucha(chu)kāḷi (etc) Luchakāḷi etc (See)

ନୁଚା (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ—ଲୁଚା ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Nuchā (etc) Luchā etc (See)

ନୁଚା(ଚେ)ଇବା – ଦେ. କ୍ରି—ଲୁଚାଇବା (ଦେଖ)
Nuchā(che)ibā Luchāibā (See)

ନୁଚିଏ(କ)—ଦେ. ବିଣ—ଲୁଚିଏ (ଦେଖ)
Nuchie(ka) Luchie (See)

ନୁଚିକା(କୁ)ଚି(ଛି) ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—ଲୁଚିକୁଚି ହେବା (ଦେଖ)
Nuchikā(ku)chi(chhi)hebā Luchikuchi hebā (See)

ନୁଚ୍ଛିଜିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଅନ୍ୟର ଶୋଭାଦରେ ମୁଗ୍ଧ ହେବା—
Nuchhi jibā 1. To be charmed with another's beauty.
୨ । ଅନ୍ୟର ମଙ୍ଗଳ କାମନା କରି ତାହାର ଅମଙ୍ଗଳକୁ ଆପଣା ଉପରକୁ ପକାଇବା ପାଇଁ ମନାସିବା—
2. To invoke blessings on a person by wishing his evil to descend upon one's self.

ନୁଟ୍ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି—ଲୁଟ୍ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Nuṭ (etc) Luṭ etc (See)

ନୁଟ(ଡ଼)—ଦେ. ବି—ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କର ଏକପ୍ରକାର ଖେଳ—
Nuṭa(rḍa) A kind of indoor game at hazards.
[ଦ୍ର—ଏଥିରେ ଚାରିକୋଣିଆ ଖଣ୍ଡିଏ କାଠିର ୪ ପାଖେ ଚିତ୍ର ଥାଏ । ତାକୁ ଭୂଇଁରେ ପକାଇଲେ ଯେଉଁ ପାଖ ଉପରକୁ ରହେ ସେଥିରେ ଥିବା ସଂଖ୍ୟା ଅନୁସାରେ ପାଲିରେ ସାର ଚଳାଯାଏ ।]

ନୁଟି (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି—ଲୁଟି ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Nuṭi (etc) Luṭi etc (See)

ନୁଟୁରୁ—ପ୍ରାଦେ (ଗଡ଼ଜାତ) ବି—ବନ୍ୟଲତାବିଶେଷ—
Nuṭuru A kind of wild creeper.
(ନୁଟୁରୁ ନଇ —ଅନ୍ୟରୂପ) [ଦ୍ର—ବର୍ଷାକାଳରେ ଏହାର ଡଙ୍କ କଅଁଳେ । ଏହା ଭାତ ମସକା ଓ ଖାଇବାକୁ ଖଟା । ଲୋକେ ଏହାକୁ ତେଲରେ ପକାଇ ଖାଆନ୍ତି ।]

ନୁଡ଼ୁ(ଡ଼ୁ)କା(କି)—ଲୁଡ଼ୁକା (ଦେଖ)
Nurḍ(ṛḍu)kā(ki) Lurḍukā (See)

ନୁଡ଼(ଡ଼ୁ)ନୁଡ଼ି—ପ୍ରାଦେ (ସିଂହଭୂମ) ବି (ଭୁଲ. ହି. ନୁଦ୍ଦୁଡ଼ି)—ଘଣ୍ଟିକା—
Nurd(rdu)nurdi Uvula.

ନୁଣ (ଇତ୍ୟାଦି)— ପ୍ରା. ବି—ଲୁଣ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Nuṇa (etc) Luṇa etc (See)

ନୁଣା (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ—ଲୁଣା ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Nuṇā (etc) Luṇā etc (See)

ନୁଣି (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ—ଲୁଣି ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Nuṇi (etc) Luṇi etc (See)

ନୁଣିଆ(ଆଁ) - ଦେ. ବିଣ. ଓ ବି— ଲୁଣିଆ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Nuṇiā(āñ) Luṇiā etc (See)

ନୁଣ୍ଡା (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି (ସଂ. ନଡ଼)—ଲୁଣ୍ଡା ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Nuṇḍā (etc) Luṇḍā etc (See)

ନୁଣ୍ଡି (ଇତ୍ୟାଦି) - ଦେ. ବି—ଲୁଣ୍ଡି ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Nuṇḍi (etc) Luṇḍi etc (See)

ନୁତ—ସଂ. ବିଣ. (ନୁ ଧାତୁ=ସ୍ତବ କରିବା+କର୍ମ. ତ)—୧ । ପୂଜିତ—
Nuta 1. Worshipped.
୨ । ପ୍ରଶଂସିତ; ସ୍ତୁତ—
2. Praised; eulogised; extolled.
୩ । ପ୍ରଣତ—3. Humble; obedient.

ନୁତି—ସଂ. ବି. (ନୁ ଧାତୁ+ଭାବ. ତି)—୧ । ସ୍ତୁତି; ପ୍ରଶଂସା—
Nuti 1. Praise; eulogy.
୨ । ପୂଜା—2. Worship; adoration.
୩ । ପ୍ରଣାମ—3. Obeisance; bowing in respect

ନୁତ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ନୁଦ୍ ଧାତୁ=ପ୍ରେରଣ କରିବା+କର୍ମ. ତ)—
Nutta ୧ । ପ୍ରେରିତ—1. Sent.
(ନୁନ୍ନ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ପରିତ୍ୟକ୍ତ—2. Abandoned.
୩ । କ୍ଷିପ୍ତ—3. Scattered; thrown.
୪ । ନିରସ୍ତ—4. Ceased; stopped.
୫ । ଛିନ୍ନ—5. Torn.

ନୁଦ୍(ଦୁ)ବୁଦ୍(ଦୁ)—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଲୁଦ୍‌ବୁଦ୍; ପେଟୁଆ; ସ୍ଥୂଳୋଦର—
Nud-(du)bud(du) 1. Pot-bellied.
ମୁଦି, ମାଟୁମଟୁମ ୨ । ପୃଥୁଳ; ସ୍ଥୂଳକାୟ—
ମୋଟା 2. Fat; corpulent.

ନୁଦ୍‌ବୁଦ୍ ବ୍ୟାଧି—ଦେ. ବି—ସ୍ଥୂଳକାୟ ହେବା ବା ଚର୍ବି ବଢ଼ିବା ରୋଗ-
Nud-bud byādhi ବିଶେଷ; ମେଦବୃଦ୍ଧି—A disease ending in corpulence; obesity; corpulency.

ନୁନ୍—ପ୍ରାଦେ. (କଳାହାଣ୍ଡି) ବି—ଲୁଣ—
Nun Salt.

ନୁନ୍‌ଚୁନ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଗୁଣ୍ଡ; ଗୁଣ୍ଡା—
Nun-chūn Powder.

ନୁନ୍ ନଗେଇବା—ପ୍ରାଦେ. (କଳାହାଣ୍ଡି) କ୍ରି—ତରକାରିଆଦିରେ ଲୁଣ
Nun nageibā ପକାଇବା—To put salt into carry etc.

ନୁନ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି—ଲୁଣ; ଲବଣ—
Nuna Salt.

ନୁନି(ନ୍ନି)—ଦେ. ବି. (ସଂ. ନନ୍ଦ ଧାତୁ=ଆନନ୍ଦିତ କରିବା; ଶିଶୁବଚନ)—
Nuni(nni) ୧ । ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ସ୍ତନ—1. The breasts of
ନୁନୀ young women.
ନୁନୀ ୨ । ଶିଶୁବାଳକଙ୍କର ଲିଙ୍ଗ—
2. The penis of infants.
ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ପରିବାରର ବଡ଼ ଝିଅ—
1. The eldest daughter in the family.
୨ । ଅବ୍ରାହ୍ମଣ ପରିବାରର ଶ୍ରେଷ୍ଠ କନ୍ୟା—
2. A small non-Brāhmaṇa girl

ନୁନିଆରି—ପ୍ରାଦେ. (ଅନୁଗୁଳ) ବି—କାଠ ମଡ଼ମଡ଼ି (ଦେଖ)
Nuniāri Kāṭha mardamardi (See)

ନୁନିଆ(ଆଁ)ଶାଗ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ବର୍ଷାଋତୁ ପରେ ପଡ଼ିଆରେ
Nuniā(āñ) śāg ମନଛୁ ଉଠିବା ଶାକବିଶେଷ—A kind of
(ନୁନିଶାଗ—ଅନ୍ୟରୂପ) wild kitchen herb.

ନୁନୁ—ପ୍ରାଦେ. (ସିଂହଭୂମ) ବି—ପୁଅ—
Nunu Son.
[ଦ୍ର—ରାଜପରିବାରରେ ଏ ଶବ୍ଦ ପ୍ରଚଳିତ ।]

ନୁବାର୍ଡ଼ି—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି—ବନ୍ୟ ଗୁଳ୍ମବିଶେଷ—
Nubārḍi Dalbergia Volubilis (Haines).

ନୁର—ବୈଦେ. ବି. (ଫା. ନୂର=ଜ୍ୟୋତିଃ)—୧ । ଜ୍ୟୋତିଃ—
Nur 1. Radiance.
ନୂର, ନୁର ୨ । ଦାଢ଼ି—2. Beard.
୩ । ଈଶ୍ୱର—3. God.
୪ । ଶ୍ରୀ; ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ—4. Grace; beauty.

ନୁର ଆଲ୍ଲା—ବୈଦେ. ବି. (ଆ)—ଈଶ୍ୱରକ ଜ୍ୟୋତିଃ—
Nur ālla Divine light.

ନୁରଜାହାନ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଫା.ନାମ)—ମୋଗଲ ସମ୍ରାଟ ଜାହାଙ୍ଗିରଙ୍କ
Nur-jāhān ପାଟରାଣୀ—The queen of Jahangir, the
ନୁରଜାହାନ Moghal Emperor of India.
ନୁରଜାହାନ [ଦ୍ର—ଏ ଶବ୍ଦର ବ୍ୟୁତ୍ପତ୍ତିଗତ ଅର୍ଥ ଜଗଜ୍ଜ୍ୟୋତିଃ । ଏହାଙ୍କର ବାଲ୍ୟକାଳର ନାମ ଥିଲା ମେହେରୁନ୍ନିସା; ଏ ଜଣେ ଦରିଦ୍ର କନ୍ୟା ଥିଲେ । ଆକ୍‌ବରଙ୍କ ଉଆସରେ ଆବାଲ୍ୟ ପ୍ରତିପାଳିତ ହୋଇ ଏ ନିଜର ଅପୂର୍ବ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରେ ରାଜକୁମାର ସେଲିମଙ୍କର ପ୍ରୀତି ଆକର୍ଷଣ କରିଥିଲେ । ଆକ୍‌ବର୍ ଏହା ଜାଣିପାରି ଏ ବୟଃପ୍ରାପ୍ତା ହେଲା ପରେ ଏହାଙ୍କୁ ସେର୍‌ଆଫଗାନ୍ ନାମକ ଆପଣାର ଜଣେ ସେନାପତିଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବିବାହ ଦେଇ ଦକ୍ଷିଣଙ୍କୁ ବଙ୍ଗପ୍ରଦେଶକୁ ପଠାଇ ଦେଲେ । ଆକ୍‌ବରଙ୍କ ପରେ ଜାହାଙ୍ଗିର୍ ସମ୍ରାଟ ହୋଇ ସେର୍‌ଆଫଗାନ୍‌ଙ୍କୁ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା ହତ୍ୟା କରାଇ ମେହେରୁନ୍ନିସାଙ୍କୁ ବିବାହ କରି ପାଟରାଣୀରୂପେ ନିଜ ଉଆସକୁ ଆଣିଲେ । ତତ୍ପରେ ଏହାଙ୍କର ନୁରଜାହାନ୍ ନାମ ହେଲା । ଏ ବଡ଼ ବୁଦ୍ଧିମତୀ ଓ ବିଳାସପ୍ରିୟା ଥିଲେ । ରାଜକାର୍ଯ୍ୟର ଅର୍ଦ୍ଧେକ ଭାର ଏହାଙ୍କ ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ ଥିଲା ।

ଜାହାଙ୍ଗିରଙ୍କ ଛବି ସଙ୍ଗେ ଏହାଙ୍କ ମୂର୍ତ୍ତି ମଧ୍ୟ ମୋଗଲ ମୁଦ୍ରା ଉପରେ ଅଙ୍କିତ ରହୁଥିଲା; ଏ ଗୋଲାପ ଅତରର ପ୍ରଥମ ଆବିଷ୍କର୍ତ୍ତ୍ରୀ ବୋଲି ପ୍ରସିଦ୍ଧି ।]

ନୁଲା—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ଲୁଳିତ = ମର୍ଦ୍ଦିତ; ବା ଲୂନ = ଛିନ୍ନ; ତୁଳ. ଫା. ଲୁଲ୍‌ଜା)—ଯାହାର ହାତ ଭଙ୍ଗା; କେଳ୍ଭା—

Nulā

ନୁଲା; ନୁଲୋ

ଲୁଲା

Having a disabled hand; maimed in the hand.

ନୁହ (ଇତ୍ୟାଦି)—ପ୍ରା. ବି—ଲୁହ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)

Nuha (etc) Luha etc (See)

ନୁହିଲେ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ଅ—ନୋହିଲେ; ନହୁବା—

Nuhile Otherwise; else; if not.

ନୂ (ଧାତୁ)—ସଂ—୧ । ସ୍ତବ କରିବା—

Nū (root) 1. To pray.

୨ । ପ୍ରଶଂସା କରିବା—2. To praise.

ନୂଆ—ଦେ.ବିଶ.(ସଂ. ନବ; ନୂତନ; ତୁଳ. ଫା. ନୌ; ଲାଟିନ୍-ନୋଭମ୍)—

Nūā

୧ । ନୂତନ—1. New.

ନୂତୁନ; ନୟା

୨ । ନବ୍ୟ; ନବଜାତ—2. Novel.

ନୟା

୩ । ଅଳ୍ପଦିନ ହେଲା ଘଟିଥିବା—3. Recent.

୪ । ଅଳ୍ପବୟସ୍କ—4. Young.

୫ । ତଟକା—5. Fresh.

ଦେ. ବି—ଚଳିତବର୍ଷର ପ୍ରଥମ ଉତ୍ପନ୍ନ ଧାନ୍ୟ—

Newly harvested paddy for the current year.

(ଯଥା—ନୂଆଖିଆ ।)

ନୂଆ କଳେବର—ଦେ. ବି. (ସଂ. ନବ ଓ କଳେବର)—୧୨ ବର୍ଷରେ

Nūākalebara

ଥରେ ଦୋ-ଅଷାଢ଼ି ପଡ଼ିଲେ ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥଆଦି (ନୂଆକଳବର[ଳ]—ଗ୍ରାମ୍ୟରୂପ) ଠାକୁରଙ୍କ କାଷ୍ଠପ୍ରତିମାର ଘଟ ପରିବର୍ତ୍ତନରୂପ ଉତ୍ସବ—The ceremony of renewing the wooden image of the idols Jagannātha, Balabhadra and Subhadrā once in 12 years.

ନୂଆ ଖବର—ଦେ. ବି—ନୂତନ ସମ୍ବାଦ; ସଜ ଖବର—

Nūā khabara Fresh or recent news.

ନୂତୁନଖବର ନୟାଖବର

ନୂଆ ଖାଇ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. (ତୁଳ. ହି. ଏହି ଅର୍ଥରେ ନୟା

Nūā khāi

କରନା)—ନବାନ୍ନ ଉତ୍ସବ; ନୂଆଖିଆ—

The ceremony of taking the new rice for the year.

[ଦ୍ର—ଗ୍ରାମର ସବୁ ଗୃହସ୍ଥ ପ୍ରତିବର୍ଷ ଭାଦ୍ର ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷରେ ଶୁଭଦିନ ସ୍ଥିର କରି ସେ ବର୍ଷର ନୂଆଧାନର ଚାଉଳ ରାନ୍ଧି ଭୋଜ କରନ୍ତି ଏବଂ ଗାଉଣା ବାଜଣା କରି ଉତ୍ସବ ପାଳନ୍ତି । ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ସମସ୍ତେ ଆମିଷ ଭୋଜନ କରି ଶୁଅନ୍ତି । ଆମିଷ ଖାଇ ନ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ପର ଜନ୍ମରେ ବକ ଯୋନିରେ ଜନ୍ମ ହେବ ବୋଲି ସେମାନଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ।]

ନୂଆ ଖାଇବା—ଦେ. କ୍ରି.—ବର୍ଷର ପ୍ରଥମ ଆମଦାଳ ନୂତନ ଧାନର

Nūā khāibā

ଚାଉଳର ଅନ୍ନ ବା ଚୂଡ଼ା ଆଦି ଦେବତାଙ୍କୁ ପୂଜା କରି ପ୍ରଥମେ ଭୋଜନ କରିବା—To take the new rice for the first time in the year.

ନୂଆ ଖିଆ—ଦେ. ବି.—ନବାନ୍ନ ଭକ୍ଷଣ; ବର୍ଷର ପ୍ରଥମ ଲବ୍ଧ ଧାନ୍ୟର ଅନ୍ନ-

Nūā khiā

ଭୋଜନରୂପ ଗୃହସ୍ଥର ଉତ୍ସବବିଶେଷ—The feast of taking the new rice for the year.

ନୂଆଗଡ଼—ଦେ. ବି. (ନାମ)—ଓଡ଼ିଶାର ଗଡ଼ଜାତବିଶେଷ—

Nūāgarda A State of Orissa.

[ଦ୍ର—ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଶତାବ୍ଦୀ ବା ତତ୍ପୂର୍ବ ପୂର୍ବରୁ ରେବା ରାଜବଂଶର ଜଣେ ରାଜପୁତ୍ର ମହାନଦୀ ବାଟେ ଜଗନ୍ନାଥ ଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ଆସୁଥିଲେ । ପଥରେ ଏହି ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକେ ବାଘ ଭୟରେ ବଡ଼ ଆତୁର ହେଉଥିବାର ଜାଣି ରାଜପୁତ୍ର ବାଘକୁ ମାରିଲେ । ଆଦିମ ଅଧିବାସୀମାନେ କୃତଜ୍ଞତା ସ୍ୱୀକାର କରି ସେମାନଙ୍କର ରାଜା ହେବାକୁ ତାହାଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରିବାରୁ ସେ ଏ ରାଜ୍ୟର ରାଜା ହୋଇଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ବ୍ୟାଘ୍ରମସ୍ତକ ଏ ରାଜବଂଶର ସଙ୍କେତ ହୋଇ ଅଛି । (କୃପାସିନ୍ଧୁ. ଇତିହାସ) ।]

ନୂଆ ଡାହାଣା(ଣୀ)—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—(ସଂ. ନବ+ଡାକିନୀ)—ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ

Nūā ḍāhāṇā(ṇī)

ଲୋକ ଅଳ୍ପଦିନ ହେଲା ଡାହାଣୀ ହୋଇଅଛି—A woman who has recently taken to witchcraft.

ନୂଆ ଡାହାଣୀ ଗୁରୁ ଖାଏ । ଡଗ ।

ନୂଆ ନଈ—ପ୍ରାଦେ. (ଯାଜପୁର) ବି.—କେନାଲ୍—

Nūā naī Canal.

ନୂଆ ପାଞ୍ଜି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ନବ ପଞ୍ଜିକା)—ନବ ବର୍ଷର ପଞ୍ଜିକା—

Nūā pāñji The almanac for the new year.

ନୂଆ ପାଣି—ଦେ. ବି—ନୂତନ ବର୍ଷାଜଳ; ବର୍ଷା ଋତୁର ଆରମ୍ଭରେ

Nūā pāṇi

ହେବା ବର୍ଷାର ପାଣି—Water of the first shower of the rains.

ନୂଆ ବୋହୂ—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ନବବଧୂ)—୧ । ନବବଧୂ—

Nūā bohū 1. A bride newly come to her husband's house.

୨ । ବଡ଼ଭାଇଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ; ଭାଉଜ—

2. Elder brother's wife.

ନୂଆ ଭୂଆ—ଦେ. ବିଶ. (ସହଚର; ୨ୟ ଶବ୍ଦ ନିରର୍ଥକ)—ନୂତନ ଓ

Nūā bhuā

ଅନଭିଜ୍ଞ (ବ୍ୟକ୍ତି)—Stranger; (a man) new to a place.

ନୂତନ—ସଂ. ବିଶ. (ନବ+ସ୍ୱାର୍ଥରେ ତନ; 'ନବ' ସ୍ଥାନରେ 'ନୂ')—

Nūtana

(ନୂତ୍ନ—ଅନ୍ୟରୂପ)

(ନୂତନତା, ନୂତନତ୍ୱ—ବି)

(ନୂତନା—ସ୍ତ୍ରୀ)

୧ । ନବୀନ; ଅଭିନବ; ନୂଆ—

1. New; novel; recent.

୨ । ସଦ୍ୟ; ତଟକା—2. Fresh.

୩ । ଅପୂର୍ବ; ଅଦ୍ଭୁତ—

3. Extraordinary; wonderful.

ନୂତନ ବ୍ରତୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନୂତନ+ବ୍ରତ+ଇନ୍; ୧ମା. ୧କ.)—
Nūtana brati ନୂତନ ବ୍ରତଧାରୀ—A person newly initiated into a vow.

ନୂତ୍ନ—ସଂ. ବିଣ. (ନବ+ସ୍ୱାର୍ଥରେ ତ୍ନ)—ନୂତନ (ଦେଖ)
Nūtna Nūtana (See)

ନୂନ—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ନୂନଂ)—ନିଃସନ୍ଦେହଭାବରେ—
Nūna Undoubtedly.

ନୂନ ଭବେ ଗୋପାଙ୍ଗନା ଅଛି ଭୋର ସଙ୍ଗ । ପ୍ରାଚୀ. ରସବାରିଧି ।

ନୂପୁର—ସଂ. ବି. (ନୂ=ନୂନମ୍=ନିଶ୍ଚିତ+ପୃ ଧାତୁ=ପୂରଣ କରିବା+
Nūpura କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ନେପୁର; ଘୁଙ୍ଗୁରୁଲଗା ବଳା—
A tinkling ring or ornament for the ankle; a tinkling anklet.

ନୃ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ନୀ ଧାତୁ=ନେବା+ସଙ୍ଜ୍ଞାର୍ଥରେ ରୁ)—
Nṛu ନର; ମନୁଷ୍ୟ—Man.

[ଦ୍ର—ଏହା ନର ଅର୍ଥରେ ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ସମାସରେ ଲାଗେ ଯଥା—ନୃପ, ନୃମୁଣ୍ଡ, ନୃସିଂହ, ନୃକେଶରୀ, ନୃପତି ଇତ୍ୟାଦି ।]

ନୃକପାଳ—ସଂ. ବି (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ନୃ+କପାଳ)—
Nṛukapāla ୧ । ନରପାଳ; ନରମୁଣ୍ଡ—1. Human head.
(ନୃକରୋଟିକା—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ନରମୁଣ୍ଡର ଖପୁର—
2. Human skull.

ନୃକେଶରୀ—ସଂ. ବି—ନରକେଶରୀ (ଦେଖ)—
Nṛukeśarī Narakeśarī (See)

ନୃତ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ.—ନାଚିବା—
Nṛut (root) To dance.

ନୃତି—ସଂ. ବି (ନୃତ୍ ଧାତୁ+ଭାବେ. ଇ)—ନୃତ୍ୟ; ନାଟ—
Nṛuti Dance.

ନୃତୁ—ସଂ. ବି (ନୃତ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଉ)—୧ । ନର୍ତ୍ତକ—
Nṛutu 1. A dancer.
୨ । (+ଅଧିକରଣ.ରୁ) ଭୂମି—2. Earth.
୩ । କୃମି—3. A worm.
୪ । ଦୈର୍ଘ୍ୟ—4. Length.

ନୃତୂ—ସଂ. ବି. (ନୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତୂ)—୧ । ନର୍ତ୍ତକ—
Nṛutū 1 Dancer.
୨ । ନରହନ୍ତାସକ ବ୍ୟକ୍ତି—2. Murderer; assassin.

ନୃତ୍ତ—ସଂ. ବି (ନୃତ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ତ)—୧ । ଅଭିନୟ—
Nṛutta 1. An acting.
୨ । ନାଟ—2. Dancing
ସଂ. ବି (+କର୍ତ୍ତୃ ତ) ନର୍ତ୍ତନକାରୀ—Dancing.

ନୃତ୍ୟ—ସଂ. ବି (ନୃତ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଯ)—୧ । ତାଳ; ମାନ; ରସାଶ୍ରୟ ଓ
Nṛutya ବିଳାସସମନ୍ୱିତ ଅଙ୍ଗବିକ୍ଷେପ; ନାଟ; ନାଚ; ନର୍ତ୍ତନ—
1. Dancing.

[ଦ୍ର—ପୁରୁଷର ନୃତ୍ୟକୁ 'ତାଣ୍ଡବ' ଓ ସ୍ତ୍ରୀର ନୃତ୍ୟକୁ 'ଲାସ୍ୟ' ବୋଲାଯାଏ ।]

୨ । ତାମାସା—Mimicry; sports.
୩ । ଅଚେତନ ପଦାର୍ଥର କମ୍ପନ—
3. The shaking of an inanimate object.
ଦେ. ବି—୧ । ଅଙ୍ଗବିକ୍ଷେପ ସହ କଳହ—
ନୃତ୍ୟ 1. A quarrel accompanied with jumping
ନୃତ୍ୟ and waving of the limbs.
୨ । ଲୀଳା; ଖେଳ; କ୍ରୀଡ଼ା—2. Game; sport.

ନୃତ୍ୟ କାରକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ନୃତ୍ୟ+କୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ.ଅକ)—ନାଚୁଆ—
Nṛutya kāraka A dancer.
(ନୃତ୍ୟକାରୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) (ନୃତ୍ୟକାରିକା; ନୃତ୍ୟକାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ନାଚୁଥିବା—Dancing.

ନୃତ୍ୟକୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ନୃତ୍ୟ+କ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଇ)—ନର୍ତ୍ତକୀ—
Nṛutyakī Female dancer.

ନୃତ୍ୟ ଗୁରୁ—ସଂ. ବି (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ନୃତ୍ୟ+ଗୁରୁ)—ନାଟର ଗୁରୁ—
Nṛutya guru Dancing master.

ନୃତ୍ୟ ବିଦ୍ୟା—ସଂ. ବି (ରୂପକ; ନୃତ୍ୟ+ବିଦ୍ୟା)—ନାଚବିଦ୍ୟା—
Nṛutya bidyā The science or art of dancing.

ନୃତ୍ୟ ରାମାୟଣ—ଦେ. ବି. (ନାମ)—କେଶବଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ କୃତ ନାଟ୍ୟ
Nṛutya rāmāyaṇa ରାମାୟଣ (କେଶବଚନ୍ଦ୍ର ପଟ୍ଟନାୟକ ଦେଖ)—The name of the Oria Rāmāyaṇa composed by Keśabachandra. (See Keśabachandra paṭṭanāyaka.)

ନୃତ୍ୟ ଶାଳା—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ନୃତ୍ୟ+ଶାଳା)—୧ । ନାଟଘର;
Nṛutya śālā ନାଚଖାନା—1. Dancing hall; ball-
(ନୃତ୍ୟାଗାର—ଅନ୍ୟରୂପ) room.
୨ । ଅଭିନୟାଗାର; ଥିଏଟର; ରଙ୍ଗଶାଳା—
2. Theatrical stage.

ନୃତ୍ୟାଗାର—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ନୃତ୍ୟ+ ଆଗାର)—ନୃତ୍ୟଶାଳା
Nṛutyāgāra (ଦେଖ)—Nṛutyaśālā (See).

ନୃତ୍ୟାଚାର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ନୃତ୍ୟ+ଆଚାର୍ଯ୍ୟ)—
Nṛutyāchārjya ନୃତ୍ୟଗୁରୁ—Dancing master.

ନୃଦୁର୍ଗ—ସଂ. ବି (ମ ପ. ଲୋ.)—ସେନାର ଚାରିପାଖେ ଘେରିଥିବା
Nṛudurga ମନୁଷ୍ୟରୂପ ଦୁର୍ଗ—Surrounding an army on all sides; an impenetrable barrier formed by men.

ନୃଦେବ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ନୃ+ଦେବ)—
Nṛudeba ୧ । ନରଦେବ; ରାଜା—1. King.
୨ । ବ୍ରାହ୍ମଣ—2 A Brāhmaṇa.

ନୃପ—ସଂ. ବି. (ନୃ=ମନୁଷ୍ୟ+ପା ଧାତୁ=ପାଳନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Nṛupa ୧ । ରାଜା; ନୃପତି—1. King; a ruler of men.
୨ । କୁବେର (ପ୍ରକୃତିବାଦ)—
2. The Hindu God of riches.

ନୃପକନ୍ଦ—ସଂ. ବି.—ପିଆଜ (ହି. ଶ.)—
Nṛupakanda Onion.

ନୃପତା(ତ୍ୱ)—ସଂ. ବି. (ନୃପ+ତ୍ୱ ବା. ତା, ତ୍ୱ)—ରାଜତ୍ୱ; ରାଜପଣ—
Nṛupatā (twa) Kingship; reign.

ନୃପତି—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ନୃ+ପତି)—୧ । ନରପତି; ରାଜା—
Nṛupati 1. King (literally the lord of men).
୨ । କୁବେର (ପ୍ରକୃତିବାଦ)—
2. The Hindu God of riches.

ନୃପପ୍ରିୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ନୃପ+ପ୍ରିୟ) ରାଜାଙ୍କ ପ୍ରିୟ—
Nṛupa priya Beloved or liked by the king; in the favour of a king.
ସଂ. ବି—୧ । ବଂଶବିଶେଷ; ଏକଜାତୀୟ ବାଉଁଶ ଗଛ—
1. A kind of bamboo.
୨ । ରାଜପଲାଣ୍ଡୁ—2. Onion.
୩ । ଶାଳ ଧାନ୍ୟ—3. Winter paddy.
୪ । ଆମ୍ବ—4. Mango.
୫ । ପାହାଡ଼ୀଶୁଆ; ନାହାକ ଶୁଆ (ହି. ଶ)—
5. A kind of big parrot.
୬ । କାଣ୍ଡଶର (ହି. ଶ)—6. A kind of reed.

ନୃପ ବଲ୍ଲଭ—ସଂ. ବିଣ ପୁଂ—ନୃପପ୍ରିୟ (ଦେଖ)
Nṛupa ballabha Nṛupa priya (See).

ନୃପ ମଣି—ସଂ. ବି (୭ମୀ ତତ୍ପୁ; ନୃପ+ମଣି)—ଶ୍ରେଷ୍ଠ ରାଜା—
Nṛupa maṇi A great king.

ନୃପମାନ— ସଂ. ବି—ପୂର୍ବେ ରାଜାଙ୍କ ଭୋଜନ ସମୟରେ ବଜା ଯାଉଥିବା ଏକପ୍ରକାର ବାଜା (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
Nṛupamāna (ନୃପାଭୀର—ଅନ୍ୟରୂପ) A kind of musical instrument which was sounded during royal meal in ancient times.

ନୃପ ସୁତା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ନୃପ+ସୁତା)—୧ । ରାଜକନ୍ୟା—
Nṛupasutā (ନୃପସୁତ—ପୁଂ.) 1. A king's daughter.
୨ । ଚୁଚୁନ୍ଦୁରି (ହି. ଶ)—2. Shrew; mole.

ନୃପାମୟ—ସଂ. ବି. (ନୃପ+ଆମୟ)—ରାଜଯକ୍ଷ୍ମା (ହି. ଶ) —
Nṛupāmaya Pthisis; consumption.

ନୃପାଳ—ସଂ ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ନୃ+ପାଳ=ପାଳକ)—ରାଜା—
Nṛupāla King.

ନୃପାସନ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ନୃପ+ଆସନ)—ରାଜସିଂହାସନ—
Nṛupāsana Throne.

ନୃବାହନ—ସଂ. ବି (ବହୁବ୍ରୀହି; ନୃ+ବାହନ)—(ମନୁଷ୍ୟମାନେ ଏହାଙ୍କର ଶିବିକା ବହନ କରିବା ହେତୁ) କୁବେର—
Nṛubāhana Kubera

ନୃମଣି—ସଂ. ବି (୭ମୀ ତତ୍ପୁ; ନୃ+ମଣି)—୧ । ନରଶ୍ରେଷ୍ଠ—
Nṛumaṇi 1. Chief amongst men.
୨ । ନୃପତି; ରାଜା—2. King.

ନୃମୁଣ୍ଡ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ନୃ+ମୁଣ୍ଡ)—୧ । ନରମୁଣ୍ଡ—
Nṛumuṇḍa 1. Man's head.
୨ । ନରକପାଳ—Human skull.

ନୃମୁଣ୍ଡମାଳିନୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ନୃମୁଣ୍ଡମାଳା+ଇନ୍+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—କାଳୀ—
Nṛumuṇḍmālini Goddess Kālī.

ନୃମେଧ—ସଂ. ବି—ନରମେଧ (ଦେଖ)
Nṛumedha Naramedha (See).

ନୃଯଜ୍ଞ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ନୃ+ଯଜ୍ଞ)—ଗୃହସ୍ଥର ପ୍ରତ୍ୟହକର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପଞ୍ଚଯଜ୍ଞର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅତିଥିପୂଜନରୂପ କର୍ମ—
Nṛujajña Hospitality; one of the five duties enjoined on a householder.

ନୃଲୋକ – ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ନୃ+ଲୋକ)—ପୃଥିବୀ; ମର୍ତ୍ତ୍ୟଲୋକ—
Nṛuloka The inhabited earth.

ନୃଶଂସ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନୃ=ନର+ଶନ୍ସ ଧାତୁ=ହିଂସା କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ନିର୍ଦ୍ଦୟ; କ୍ରୂର—
Nṛuśaṁsa
(ନୃଶଂସା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Cruel; unkind; merciless; noxious.
(ନୃଶଂସତା—ବି) ୨ । ହିଂସ୍ର; ହିଂସାପରାୟଣ—2. Malicious.
୩ । ପରାନିଷ୍ଟକାରୀ—3. Malevolent; malignant.

ନୃଶଂସକ—ସଂ. ବିଣ. (ନୃଶଂସ+ସ୍ୱାର୍ଥେ. କ)—ନୃଶଂସ (ଦେଖ)
Nṛuśaṁsaka Nṛuśaṁsa (See)
ଜାତ ସ୍ୱଭାବେ ନୃଶଂସକ
ଅସୁରେ କହନ୍ତି ବିବେକ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ନୃଶୃଙ୍ଗ – ସଂ. ବି—ମନୁଷ୍ୟଶୃଙ୍ଗ ପରି ଅସମ୍ଭବ ବସ୍ତୁ (ହି. ଶ)—
Nṛuśṛuṅga An impossibility; a chimera.

ନୃସିଂହ—ସଂ. ବି. (୭ମୀ ତତ୍ପୁ; ନୃ+ସିଂହ)—୧ । ନରସିଂହ; ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ଚତୁର୍ଥ ଅବତାର (ଅର୍ଦ୍ଧାଙ୍ଗ ନରାକାର ଓ ଅପରାର୍ଦ୍ଧ ସିଂହାକାର)—1. The 4th incarnation of Bishṇu (half man and half lion).
[ଦ୍ର—ଏ ଅବତାରରେ ବିଷ୍ଣୁ ହିରଣ୍ୟକଶିପୁ ଓ ମୁରାସୁରଙ୍କୁ ବଧ କରିଥିଲେ ।]
୨ । ବିଷ୍ଣୁ—2. Bishṇu.
୩ । ନରଶ୍ରେଷ୍ଠ—3 Chief among men; an excellent man.
୪ । ରତିବନ୍ଧବିଶେଷ—4. A kind of posture at the time of coition.
ଦେ. ବି. ପୁଂ—ଲୋକଙ୍କ ନାମ—
Name given to males.

ନୃସିଂହ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ—ସଂ. ବି—ବୈଶାଖ ଶୁକ୍ଳ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ—
Nṛusiṁha chaturddaśī The 14th day of the bright lunar fortnight of the month of Baiśākha.
[ଦ୍ର—ଏ ଦିନ ନୃସିଂହ ଅବତାରରେ ବିଷ୍ଣୁ ପୃଥିବୀରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଏହା ହନୁଙ୍କର ଗୋଟିଏ ପବିତ୍ର ଉତ୍ସବଦିବସ ।]

ନୃସିଂହ ଜନ୍ମ—ସଂ. ବି—୧ । ନୃସିଂହ ଅବତାରରେ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ପୃଥିବୀରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ—
Nṛusiṁha janma
1. The incarnation of Bishṇu in his Nṛusiṁha form.

୨ । ନୃସିଂହ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ (ଦେଖ)
2. Nṛusimha chaturddaśī (See)

ନୃସିଂହ ପୁରାଣ—ସଂ. ବି—ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ନୃସିଂହ ଅବତାରର ଲୀଳା ବର୍ଣ୍ଣନାତ୍ମକ
Nṛusimha purāṇa ଉପପୁରାଣବିଶେଷ—Name of a secondary Purāṇa enumerating the exploits of the incarnation of Nṛusimha.

[ଦ୍ର—ପୀତାମ୍ବର ଦାସଙ୍କ ରଚିତ ସପ୍ତରତ୍ନାକର ବା ଖଣ୍ଡବିଶିଷ୍ଟ ଓଡ଼ିଆଭାଷାର ନୃସିଂହ ପୁରାଣରେ ନୃସିଂହ ଅବତାରରେ ମୁରାସୁରବଧ ବିଷୟ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଅଛି; କିନ୍ତୁ ହିରଣ୍ୟକଶିପୁ ବଧ ବିଷୟ ନାହିଁ । ଏହା କୌଣସି ସଂସ୍କୃତ ଗ୍ରନ୍ଥର ଅନୁବାଦ ନୁହେଁ ବୋଲି ଅନୁମିତ ହୁଏ, କିନ୍ତୁ ନୃସିଂହପୁରାଣ ନାମରେ ସଂସ୍କୃତରେ ଏକ ଉପପୁରାଣ ଥିବାର ହି. ଶବ୍ଦସାଗରରେ ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି ।]

ନୃହରି—ସଂ. ବି—ନୃସିଂହ ୧।୨ (ଦେଖ)
Nṛuhari Nṛusimha 1.2 (See)

ନେ—ପ୍ରାଦେ. (କଳାହାଣ୍ଡି) ଅ—ରେ—
Ne At; in.
(ଯଥା—ହାତନେ=ହାତରେ ।)

ନେଆଣ—ଦେ. ବି—ନିଆ ଅଣା (ଦେଖ)
Neāṇa Niā'aṇā (See)

ନେଇ—ଦେ. ବି—ଲେଇ (ଦେଖ)
Nei Lei (See)

ଦେ. ଅ—ବିଷୟରେ; ସମ୍ବନ୍ଧରେ; ସଂପର୍କରେ—
Concerning.

(ଯଥା—ଏ କଥା ନେଇ ତାଙ୍କର ମୋର ବହୁତ ବିବାଦ ଲାଗିଲା ।)

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ଅ—ନଞ୍ଜର୍ଥକ ନ; ନାଁ; ନାହିଁ—Not.
(ନେଇଁ—ଅନ୍ୟରୂପ)

[ଦ୍ର—ଏହା କ୍ରିୟାର ପୂର୍ବରେ ଲାଗେ ଯଥା—ଇସୁଗେ କଁଠି (ଲଙ୍ଗଳ କଣ୍ଟିରେ) ହାତ ନେଇ ଦେଲେ ଆର୍ କାମ୍ ନେଇ ଚଲେ । କ୍ରିୟାପରେ ମଧ୍ୟ ଏହା ଲାଗେ ଯଥା କହନେଇଁ—କହନା ।]

ନେଇ ଆଣି ଥୋଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । କୌଣସି ପଦାର୍ଥକୁ ଯତ୍ନପୂର୍ବକ
Nei āṇithoibā ନେବା, ଆଣିବା ଓ ରଖିବା—1. To take, to bring and to keep a thing with care.
୨ । ସାବଧାନତାସହ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା—
2. To act with care and caution.
ନେଇ ଆଣି ଥୋଇ ଜାଣିଲେ ଗେରିବଦ୍ୟା ଭଲ । – କାହାଣୀ

ନେଇ ଆଣିବା—ଦେ କ୍ରି—ନେବା ଓ ଆଣିବା—
Nei āṇibā To take and bring.
ନେଓ୍ୱା ଆନା **लेना लाना**

ନେଇ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ପହଞ୍ଚାଇବା—
Nei karibā To cause to reach.
[ନେଇ ପହଞ୍ଚା (ଞ୍ଚେ) ଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ]
ନିୟେ ପହୁଞ୍ଚାନ
लेकर पहुञ्चाना
ଶ୍ରୀମଙ୍କର ବଚନ ସାରଥି ଘେନିଲ
ବିରୁ ସେନା ମଧ୍ୟରେ ରଥ ନେଇ ବସ୍ତ ।
କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଦ୍ର. ମହାଭାରତ; କର୍ଣ୍ଣ

ନେଇ ଛାଡ଼ିବା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) କ୍ରି—କୌଣସି ସ୍ଥାନରୁ ଚାଲି
Nei chhārdibā ଯାଉଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ବାଟେଇଦେବା; ବାଟ ବଳେଇ ଦେବା—To see a man off; to accompany a departing man to a certain distance.

ନେଉ(ହୁ)ଆ—ବୈଦେ. ବି (ପର୍ତ୍ତୁଗୀଜ୍. ଆନୋନା)—ଆଉଜାତୀୟ ଫଳ-
Neu(hu)ā ବିଶେଷ; ଲେଉଆ—A kind of apple; the
ନୋନା, ନୋଆତ bullock's heart; Anona
रामफल Reticulata.
ଗୁ. ରାମଫଳ
ତା. ରାମ ସୀତା; ରାମସୀତୁ ଫଲମ
ତେ. ରାମପାଣ୍ଡୁ; ରାମ ଫଳମ
ରାମଚନର ପାଣ୍ଡୁ

[ଦ୍ର—ଏ ଗଛ ପୂର୍ବେ ବିଦେଶରୁ ଅଣାଯାଇ ଏ ଦେଶରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଉଠୁଥିବାର ପଣ୍ଡିତମାନେ କହନ୍ତି; ଏହାର ମଞ୍ଜି ଆଉମଞ୍ଜି ପରି କିନ୍ତୁ ଉପର ଗେପା ମସୃଣ ।]

ନେଉଆର—ବୈଦେ. ବି (ଫା. ନେବାର୍)—୧ । ଲେବାର; ସୂତାର
Neuār ମୋଟ ଓ ଚଉଡ଼ା ଫିତା—1. Cotton tape.
[ଦ୍ର—ଏଥିରେ ପଲଙ୍ଗ ଆଦି ବୁଣାଯାଏ ।]
ନେୱାଡ଼ ୨ । ନେପାଳର ଆଦିମ ଅଧିବାସୀଗଣ—
नेवार,निवार 2. The orginal inhabitants of Nepal.
(ନେଓ୍ୱାର୍; ନେବାର୍—ଅନ୍ୟରୂପ)

ନେଉଟ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି ଓ ବିଣ—ଲେଉଟ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Neuṭa (etc.) Leuṭa etc. (See)

ନେଉଟିଆ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି—ଲେଉଟିଆ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Neuṭiā (etc.) Leuṭiā etc. (See)

ନେଉଟିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଲେଉଟିବା (ଦେଖ)
Neuṭibā Leuṭibā (See)

ନେଉତା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. (ସଂ. ନିମନ୍ତ୍ରଣ; ଭୁଲ.ହି.ନ୍ୟୋତା)—
Neutā ୧ । ନିମନ୍ତ୍ରଣ—1. Invitation
୨ । ଭୋଜି—2. Feast.
୩ । ବିବାହଆଦି ଉତ୍ସବରେ ଯୋଗ ଦେବାପାଇଁ ବନ୍ଧୁ-ବାନ୍ଧବଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ—3. Invitation to friends & relatives to attend a family-festival.

ନେଉର୍ ମୂଷା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି—ନେଉଳ—
Neur mūshā An ichneumon.

ନେଉର (ଇତ୍ୟାଦି)—ଗ୍ରାମ୍ୟ (ଇତର) ବି. (ଗାଁଲୋକଙ୍କ ଉଚ୍ଚାରଣ
Neura (etc.) ଦୋଷରୁ ଳ ସ୍ଥାନରେ ର ଉଚ୍ଚାରଣ)—
ନେଉଳ (ଦେଖ)—Neula etc. (See).

ନେଉରି(ଳି) ମାଛ—ଦେ. ବି—ବାଲିଗରଡ଼ାମାଛଙ୍କର ଜାଆଁଳ—
Neuri(li)māchha The fry of Bāligarardā fish.
[ନେଉରି(ଳି)—ଅନ୍ୟରୂପ] [ଦ୍ର—ଏମାନେ ପଞ୍ଚା ପଞ୍ଚା ହୋଇ ଅଳ୍ପ ସ୍ରୋତୋବିଶିଷ୍ଟ ଅଗଭୀର ଜଳରେ ସ୍ରୋତର ପ୍ରତିକୂଳରେ ଗତି କରନ୍ତି । ଏମାନେ ପ୍ରାୟ ଏକ ଇଞ୍ଚ ଲମ୍ବ ହୁଅନ୍ତି ।]

ନେଉଳ—ଦେ. ବ (ସଂ. ନକୁଲ; ପ୍ରା. ନଉଲ)—ସର୍ପନାଶକ ବିଲେଶୟ
Neula ଚତୁଷ୍ପଦ ଜନ୍ତୁବିଶେଷ—An ichneumon;
ନେଉଳ,ବେଁଜୀ mongoose; Herpestes Mongo.
ବୀଜୀ,ନେବଳା [ଦ୍ର—ନେଉଳ ଲମ୍ବରେ ହାତେ ଦେଢ଼ହାତ ହୁଏ । ଏହାର ଲାଞ୍ଜ ଦେହଠାରୁ ଲମ୍ବ ଓ ମୁହଁ ଗୋଜଆ; ରୋମ ପାଣ୍ଡୁର । ଏହା ମାଂସାହାରୀ । ଏହାର ଦାନ୍ତ ଖୁବ୍ ଦାଢ଼ୁଆ; ଏମାନେ ସୁରୁଣାଡ଼ହ, ହୁଙ୍କା, ନଈଅଡ଼ା ଆଦିରେ ଗାତ ଖୋଳି ରହନ୍ତି । ବସନ୍ତ ଋତୁରେ ମାଈନେଉଳ ଏକାଥରକେ ୨।୩ ଟି କୁଆ ଦିଏ । ନେଉଳ ସାଧାରଣତଃ ମୂଷା, ମାଛଆଦି ଖାଆନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସାପକୁ ମାରିବା ବିଷୟରେ ଏମାନଙ୍କର ପ୍ରସିଦ୍ଧି ଅଛି । ସାପକୁ ଏମାନେ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କରି ଦାନ୍ତରେ କାଟି ପକାନ୍ତି । ନେଉଳକୁ ପାଳିଲେ ନେଉଳ ପୋଷା ମାନେ । ଯେଉଁ ଘରେ ପୋଷା ନେଉଳ ଥାଏ ସେ ଘରେ ସାପ ଓ ମୂଷାଙ୍କ ଉପଦ୍ରବ ରହେ ନାହିଁ ।]

ନେଉଳ ଫାଶ—ଦେ. ବ—ନେଉଳ ଧରିବା ସକାଶେ ଶିକାରୀର ବସାଇବା
Neula phāsa ଫାଶ—A trap set to entrap an ichneumon.

ନେଉଳ ଭାଇ—ଦେ. ବ—(କାହାଣୀ)—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି କାହାଣୀକଥିତ
Neula bhāi ନେଉଳ ପରି ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଭାବରେ ସବୁଠାରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେବାର ଦେଖାଯାଏ—A person (like the mongoose in the folktale) who is found wherever and whenever he is wanted to save a situation.
[ଦ୍ର—କାହାଣୀରେ ଅଛି ଯେ ନେଉଳ ଭାଇକୁ ଅନ୍ୟ ସଙ୍ଗୀ ଭାଇମାନେ ଆଦର କରନ୍ତି ନାହିଁ ଏବଂ ସାଙ୍ଗରେ ଯିବାକୁ ଡାକନ୍ତି ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ସେମାନଙ୍କୁ ଅସମୟ ବା ଆପଦ ପଡ଼େ ସେତେବେଳେ ପୁଣି ସେମାନେ ନେଉଳଭାଇକୁ ଖୋଜନ୍ତି ଓ ଖୋଜିଲାବେଳକୁ ନେଉଳଭାଇ ଖୋଜାଯାଉଥିବା ସ୍ଥାନରେ ହାଜର ହୁଏ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କୁ ଆପଦରୁ ରକ୍ଷା କରେ ।]

ନେଉଳ ମୁହାଁ—ଦେ. ବିଣ.—ଯେଉଁ ବଳଦ ଶଗଡ଼ ବା ହଳରେ ମୁଣ୍ଡ
Neula muhāñ ତଳକୁ ପୋଛି ଚାଲେ—(a bullock) Dragging loads with its head bent downwards.

ନେଉଳା—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ.—୧ । ନେଉଳମୁହାଁ (ଦେଖ)
Neulā 1. Neula muhāñ (See
ଦେ. ବ.—ଦୀପିଦଣ୍ଡୀ—
The central post in a tank.

ନେଉଳା ଦାଣ୍ଡି—ଦେ. ବ.—ଦୀପିଦଣ୍ଡୀ (ଦେଖ)
Neulā dāndi Dipidandi (See

ନେକ୍—ବୈଦେ. ବିଣ. (ଫା.)—୧ । ଆଚ୍ଛା; ଉତ୍ତମ—
Nek 1. Good.
ନେକ ୨ । ସଦାଚରଣବିଶିଷ୍ଟ—
ନେକ 2. Of good conduct.
[ଦ୍ର—ଏହା ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ପୂର୍ବେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ; ଯଥା—ନେକ୍ ନଜର, ନେକ୍ ନାମ ।]

ନେକ୍ ଚଳନ—ଦେ. ବିଣ. (ଫା. ନେକ୍ + ସଂ. ଚଳନ)—
Nek chalana ସଦାଚାରୀ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
ନେକଚଳନ **ନେକଚଳନ** (a person) Of good conduct.

ନେକ୍ ଚଳନୀ—ଦେ. ବ. (ଫା. ନେକ୍ + ସଂ. ଚଳନ)—ସଦାଚରଣ—
Nek chalani ନେକ ଚଳନୀ **ନେକଚଳନୀ** Good conduct.

ନେକ୍‌ଟାଇ—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ.)—ସାହେବଙ୍କ କମିଜ ଉପରେ ବେକ
Nektāi ଚାରିପାଖେ ବନ୍ଧା ହେବା ଲମ୍ବ ସରୁଆ କନା; ଗଳାବନ୍ଦ—
ନେକ୍‌ଟାଇ **ନେକ୍‌ଟାଇ** Neck-tie.

ନେକ୍ ନଜର୍ - ବୈଦେ. ବ. (ଫା. ନେକ୍=ଉତ୍ତମ+ନଜର୍=ଦୃଷ୍ଟି)-
Nek najar ୧ । ଶୁଭ ଦୃଷ୍ଟି—
ସୁନଜର 1. Auspicious look.
ନେକ ନଜର ୨ । ଅନୁଗ୍ରହ ଦୃଷ୍ଟି—2. Favourable look.
୩ । କୃପାଦୃଷ୍ଟି—3. Kind eye.
୪ । ଅନୁଗ୍ରହ—4. Favour; good grace.
୫ । କୃପା; ଦୟା—5. Kindness; mercy.

ନେକ୍‌ନାମ୍(ମି)—ବୈଦେ. ବ. (ଫା. ନେକ୍‌ନାମୀ)—୧ । ସୁନାମ;
Neknām(mi) ସୁଯଶଃ; ସୁଖ୍ୟାତି—1. Good name;
ନେକ ନାମ **ନେକ ନାମୀ** reputation.
୨ । ଯଶଃ; ପ୍ରସିଦ୍ଧି—2. Fame; renown.
୩ । ବାହାଦୁରି; ପ୍ରଶଂସା—3. Praise.

ଦ୍ରୁତଗତି ଦେଖିମତ ନେକନାମି ଦୁଇଅଛେ ନାହେର ।
ଫକୀରମୋହନ. ଛମାଣଅଠମୁଣ୍ଡ ।

ନେକନାମୀ ବୈଦେ. ବିଣ. (ଫା. ନେକ୍‌ନାମ)—ସୁଖ୍ୟାତିଯୁକ୍ତ—
ନେକନାମ Renowned.

ନେକ(ଙ୍କ)(ଙ୍କୁ)ଡ଼ା(ଡ଼ି) (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବ. ଓ ବିଣ—
Neka(ṅka) (ṅku) rḍā (rḍi) (etc)
ଲେଙ୍କଡ଼ା ଇତ୍ୟାଦି(ଦେଖ)—Leṅkarḍā etc (See)

ନେକ୍‌ନିୟତ୍(ତି)—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା. ନେକ୍ + ଆ. ନିୟତ୍=ସଙ୍କଳ୍ପ)
Nek-niyat(ti) ୧ । ଉତ୍ତମ ସଙ୍କଳ୍ପକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି; ଯାହାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ
ନେକ୍‌ନିୟତ (ତୀ) ସାଧୁ—1. Of good intention.
ନେକନିୟତ(ତୀ) ୨ । ବିଶ୍ୱାସୀ – 2. Faithful.
ବୈଦେ. ବ. (ଫା. ନେକ୍‌ନିୟତୀ)—୧ । ସଦୁଦ୍ଦେଶ୍ୟ—
1. Good intention.
୨ । ବିଶ୍ୱାସିତା—
2. Trustworthiness; faithfulness.

ନେକା(ଙ୍କା)—ଦେ. ବ.—ଲେଙ୍କା (ଦେଖ)
Nekā(ṅkā) Leṅkā (See)

ନେକା(ଙ୍କା)ପ—ଦେ. ବ.—ମେକାପ (ଦେଖ)
Nekā(ṅkā)pa (ନେପାକ—ଅନ୍ୟରୂପ) Mekāpa (See)

ନେକାର—ଦେ. ବ. (ସଂ. ନ୍ୟକ୍କାର)—୧ । ବମନ—
Nekāra 1. Vomiting.
ନେକାର, ନ୍ୟାକାର ୨ । (ସଂ. ଧିକ୍କାର) ଧିକ୍କାର; ଅବଜ୍ଞା—
କିଁ 2. Disregard; contempt.
୩ । ଧିକ୍କାର ବଚନ—3. Contemptuous words.

୪ । ଉକାର; ବମନେଚ୍ଛା—
3. Tendency to vomit; nausea.

ନେକ—ବୈଦେ. ବି. (ଫା. ନେକୀ)—୧ । ଭଲପଣ—
Neki 1. Goodness.
ନେକୀ ୨ । ସୁନାମ—2. Good name.
ନିକୀ (ନେକେଇ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ନେକ ବଦ—ବୈଦେ. ବି.(ଫା. ନେକୀ ବଦୀ)—୧ । ପ୍ରଶଂସା ଓ ନିନ୍ଦା-
Neki badi 1. Praise and blame.
ନେକବଦ
ନେକବଦି } ଅନ୍ୟରୂପ ୨ । ଦାୟିତ୍ୱ—
ନେକେଇବଦେଇ } 2. Responsibility.
ନେକୀବଦୀ **ନିକୀବଦୀ** ୩ । ହିତ ଓ ଅହିତ—
3. Benefit and injury.

ନେଖନ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଗ୍ରା. ବି.—ଲେଖନ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Nekhana (etc) Lekhana etc (See)

ନେଖା (ଇତ୍ୟାଦି)—ଗ୍ରା. ବି.—ଲେଖା (ଇତ୍ୟାଦି) (ଦେଖ)—
Nekhā (etc) Lekhā etc (See)

ନେଖା(ଖେ)ଇବା - ଗ୍ରା. କ୍ରି.— ଲେଖାଇବା (ଦେଖ)
Nekhā(khe)ibā Lekhāibā (See)

ନେଖିବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି. — ଲେଖିବା (ଦେଖ)
Nekhibā Lekhibā (See)

ନେଗି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର ବି.—କର୍ମୀ—
Negi A clerk.
[ଦ୍ର—ହିନ୍ଦୀରେ ନେଗ୍ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ଶୁଭ କର୍ମରେ ଉତ୍ତ୍ୟାଦିଙ୍କୁ ଦିଆ ଯିବା ବକ୍ସିସ୍ ବା ବଧେଇ ଓ ନେଗୀ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ବଧେଇ ଦିଆଯାଏ ଅର୍ଥାତ୍ ଉତ୍ତ୍ୟାଦି ।]

ନେଙ୍କଡ଼ା (ଇତ୍ୟାଦି)— ଦେ. ବି—ଲେଙ୍କଡ଼ା ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Neṅkarḍā (etc) Leṅkarḍā etc (See)

ନେଙ୍କ(ଙ୍କି)(ଙ୍କୁ)(ଙ୍କେ)ଡ଼ିଆ ଦେ. ବିଣ—ଲେଙ୍କଡ଼ିଆ (ଦେଖ)
Neṅka(ṅki)(ṅku)(ṅke)rḍiā Leṅkarḍiā (See)

ନେଙ୍ଗ(ଙ୍ଗେ)ଡ଼ା (ଇତ୍ୟାଦି)— ଦେ. ବି ଓ ବିଣ —
Neṅga(ṅge)rḍā (etc) ଲେଙ୍ଗଡ଼ା ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Leṅgarḍā etc. (See)

ନେଙ୍ଗୁଟି (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି— ଲେଙ୍ଗୁଟି ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Neṅguṭi (etc) Leṅguṭi etc. (See)

ନେଜକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ନିଜ୍ ଧାତୁ=ଧୌତ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Nejaka ଧୋବା; ରଜକ—Washerman.
(ନେଜକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ଶୋଧକ; ପରିଷ୍କାରକ—
Purifying; cleansing.

ନେଜନ—ସଂ. ବି. (ନିଜ୍ ଧାତୁ=ଧୌତ କରିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Nejana ୧ । ଶୋଧନ; ପରିଷ୍କରଣ—
1. Purification; cleansing.
୨ । ଧୌତକରଣ; ଧୋଇବା—2. Washing.
୩ । ଚୁପୁଡ଼ିବା—3. Rinsing.
୪ । (+ଅଧିକରଣ. ଅନ) ଯେଉଁଠାରେ ଲୁଗା ଧୁଆଯାଏ; ଧୋବା ଘର—4. Washing house; washerman's house.
୫ । ଧୋବା ଭୁଠ—5. Washing place.

ନେଞ୍ଚ – ଗ୍ରା (ଇତର) ବିଣ - ନୀଚ (ଦେଖ)
Neñcha Nīcha (See)
ନୀଁଚ (ନୀଚ— ଅନ୍ୟରୂପ)

ନେଞ୍ଜ—ପ୍ରାଦେ. (ସିଂହଭୂମ) ବି (ସଂ. ଲଞ୍ଜ=ପୁଚ୍ଛ; ବଂ. ନେଜ)—
Neñja ୧ । ଲାଙ୍ଗୁଡ଼—1. Tail.
୨ । ଚିଙ୍କି ଲାଞ୍ଜି—
2. The back end of a threshing jack.

ନେଞ୍ଜରା (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ ବି—ଲେଞ୍ଜରା ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Neñjarā (etc) Leñjarā etc. (See)

ନେଞ୍ଜରା(ରେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଲେନ୍ଦରାଇବା (ଦେଖ)
Neñjarā(re)ibā Lendarāibā (See)

ନେଟ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ନେଟ୍)—
Neṭ ୧ । ଜାଲ —1. Net.
ନେଟ ୨ । ଜାଲ ପରି ଛିଦ୍ର ରଖି ବୁଣା ହୋଇଥିବା ଲୁଗା—
ନେଟ 2. Net cloth.
ନୀଟ ବୈ. ବିଣ. (ଇଂ. ନେଟ୍)— ନୀଟ୍ (ଦେଖ)
ନୀଟ Nīṭ (See)

ନେଟ୍ରିବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି. (ସଂ. ନେତ୍ର)—
Neṭribā ଅପଲକ ନେତ୍ରରେ ଚାହିଁ ରହିବା—
To stare at.
(ଯଥା—ମୋଉଦ (ମୋ ଆଡ଼କୁ) କାଏଁ ଯେ (କିପାଇଁ) ନେଟ୍ରିଛେ (ଅପଲକଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁ ରହିଛ ?)
[ଦ୍ର— ଏହା ଘୃଣାର୍ଥରେ ପ୍ରଯୁକ୍ତ ହୁଏ ।]

ନେଡ଼ା (ଇତ୍ୟାଦି)— ଦେ. ବି—ଲେଡ଼ା ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Nerḍa (etc) Lerḍa etc. (See)

ନେଡ଼ା — ଦେ. ବି — ଲେଡ଼ା (ଦେଖ)
Nerḍā Lerḍā (See)

ନେଡ଼ି (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି—ଲେଡ଼ି ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Nerḍi (etc) Lerḍi etc. (See)

ନେଡ଼େଇବା—ପ୍ରାଦେ (ସିଂହଭୂମ) କ୍ରି—ଶ୍ରେଷ୍ଟେଇବା—
Nerḍheibā To limp.

ନେଣ୍(ଣା)(ଣୀ)—ଦେ. ବି. (ସଂ. ନୀ ଧାତୁ; ନୟନ)—
Neṇ(ṇā)(ṇi) ୧ । ନେବା କ୍ରିୟା—
ନେଣ, ନେଣା 1. Act of taking.
ନେଣ, ନେଣା ୨ । ପ୍ରାପ୍ୟ ଧନ ବା ବସ୍ତୁ—2. Money or thing which is due.
[ଦେଣ୍(ଣା)(ଣୀ) – ବିପରୀତ]
(ନେଏଣ, ନେଏଣା, ନେଏଣୀ – ଅନ୍ୟରୂପ)

ନେଣ୍ ଦେଣ୍—ଦେ. ବି. (ସହଚର; ସଂ. ନୟନ ଓ ଦାନ; ସଂ. ଲବ୍ଧକ ଓ ଦାନ)—
Neṇ deṇ
ନେଣଦେଣ, ନେଣାଦେଣା ୧ । ନେବା ଓ ଦେବା; ନିଆଦିଆ—
ନେଣଦେଣ 1. Giving and taking.
ନେଏଣ ଦେଏଣ } ଅନ୍ୟରୂପ ୨ । ବ୍ୟବସାୟଗତ ଅଦଳବଦଳ—
ନେଣା ଦେଣା } 2. Exchange; barter.
ନେଣୀ ଦେଣୀ }

୩ । ବାଣିଜ୍ୟ; ବ୍ୟବସାୟ; କାରବାର (ଯହିଁରେ ପଣ୍ୟ ଓ ଧନାଦିର ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ ହୁଏ)—
3. Business transaction; trade; mercantile transaction.

୪ । ବିକ୍ରି ଖରିଦ—
4. Sale and purchase of things.

୫ । ବିକ୍ରି ସମ୍ପତ୍ତି ପାଇଁ କ୍ରେତା ବିକ୍ରେତା ମଧ୍ୟରେ ମୂଲ୍ୟର ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ—5. Passing of consideration for a property sold.

୬ । ପାଉଣା ଦେଣା; କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ଅନ୍ୟଠାରୁ ପ୍ରାପ୍ୟ ଓ ଅନ୍ୟକୁ ଦେୟ ଧନ ବା ବସ୍ତୁ—
6 Dues and debts of a person; assets and liabilities of a person.

ନେଣ୍ଟ(ଣ୍ଟା) — ଦେ. ବି—୧ । ଲେଞ୍ଜରା (ଦେଖ)
Neṇṭa(ṇṭā) 1. Leñjarā (See)
ନେଟା, ଲାଠା ୨ । ଅଳିଆ—2. Refuse matter.
ଟଂଟା ୩ । ଗୋଳମାଳ—3. Noise; confusion.

ନେଣ୍ଟି— ଦେ. ବି ଓ ବିଣ — ଲେଣ୍ଟି (ଦେଖ)
Neṇṭi Leṇṭi (See)

ନେଣ୍ଡ—ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର, ପାରକୁଦ ଓ କୁଜଙ୍ଗ) ବି (ସଂ. ଲେଣ୍ଡ)—
Neṇḍa ଲେଣ୍ଡ (ଦେଖ)—Leṇḍa (See)

ନେତ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ନେତ୍ର=ବସ୍ତ୍ରବିଶେଷ; ଓଡ଼ଣା)—
Neta ୧ । ବାଳକାମାନଙ୍କର ପିନ୍ଧିବା ଏକ ପ୍ରକାର ସୂକ୍ଷ୍ମ ପଟ୍ଟବସ୍ତ୍ର; ଅଂଶୁକ—1. A kind of thin silk cloth worn by girls.
ନେତ
ଖୌଡ଼କା

ଦେ ବାଳି ପିନ୍ଧଅଛ ନେତ—ଭୂପତି, ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

ପତାକା ସୁମରନୋ ୨ । ପତକା—2. Flag.

୩ । (ସଂନେତ୍ର=ମନ୍ତ୍ରନରଜ୍ଜୁ; ଏହା ମନ୍ତ୍ରନରଜ୍ଜୁପରି ଲମ୍ବ ଥିବାରୁ) ଦେଉଳ ଉପରେ ପତାକା ଭଳେ ବନ୍ଧା ଯିବା ୧୦-୧୫ ହାତ ଲମ୍ବ ସରୁଆ ପତାକା—
3. A long and narrow flag; streamer.

ସେ ତକେ ନେତ ବନ୍ଧା ହୋଇ,
ପତିତ ଜନଙ୍କର ପାଇଁ । ସଶୋବନ୍ତ. ପ୍ରେମଭକ୍ତି ବ୍ରହ୍ମଗୀତା ।

୪ । ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ରଥଯାତ୍ରାର ପୂର୍ବଦିନ ହେବା ଉତ୍ସବବିଶେଷ; ନେତ୍ରଉତ୍ସବ—4. A festival of the Deity Jagannātha on the eve of the car festival.

୫ । (ସ୍ତ୍ରୀ) ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କ ନାମ; ନେତ୍ରମଣି ନାମ୍ନୀ ସ୍ତ୍ରୀର ଡାକନାମ— 5. A name given to females.

୬ । (ପୁଂ.) ନେତ୍ରାନନ୍ଦର ଡାକନାମ—
6. Name for calling Netrānanda.

ପ୍ରାଦେ. (ପୁରୀ ସହର) ବି —କନ୍ୟାମାନଙ୍କ ଉତ୍ସବବିଶେଷ—
Name of a festival observed by girls.

ଖୋଦାଙ୍କ ସୁନ୍ଦର ବସନ୍ତପଞ୍ଚମୀ ଚୋଖାଙ୍କି ସୁନ୍ଦର ନେତ । ତତ୍ତ୍ୱ ।

[ଦ୍ର—ପୁରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ପଣ୍ଡା ସେବକଙ୍କ କନ୍ୟାମାନେ ଏ ଉତ୍ସବ ପାଳନ୍ତି । ଆଶ୍ୱିନ ଶୁକ୍ଳ ଚତୁର୍ଥୀଠାରୁ ସପ୍ତମୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୃହ ଦିନ ଅବିବାହିତା କନ୍ୟାମାନେ ବେଶଭୂଷା ପିନ୍ଧି ମାର୍କଣ୍ଡେଶ୍ୱରଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରି ଆପଣା ଆପଣା ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଆନ୍ତି । ସେଠାରେ ସେମାନେ ଭୋଜନ କରି ସୁନ୍ଦର ଛନ୍ଦଆଦି ଗୀତ ବୋଲନ୍ତି ।]

ନେତା—ସଂ. ବିଣ ପୁଂ. (ନୀ ଧାତୁ=ନେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ; ୧ମା. ୧ବ)
Netā ୧ । ନାୟକ —1. Leader.
(ନେତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ପରିଚାଳକ ବ୍ୟକ୍ତି —2. Conductor.
୩ । ପଥ ପ୍ରଦର୍ଶକ ବ୍ୟକ୍ତି—3. Guide.
୪ । ସ୍ୱାମୀ; ମାଲିକ—4. Owner.
୫ । ପ୍ରଭୁ; ଖାମିନ୍ଦ—5. Master.
୬ । ସର୍ଦ୍ଦାର—6. Headman.
୭ । କାର୍ଯ୍ୟନିର୍ବାହକ ବ୍ୟକ୍ତି—
7. Superintendent; manager.
୮ । ନିମ ଗଛ (ହି. ଶ.)—8. The Nim tree.
୯ । ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ଏକନାମ (ସହସ୍ରନାମୋକ୍ତ)—
9. A name of Bishṇu.

ସଂ. ବିଣ—୧ । ଯେ ନିଏ —1. Taking.
୨ । ପଥପ୍ରଦର୍ଶକ—
2. Leading; guiding; conducting.
୩ । ପ୍ରେରକ—3 Sending.
୪ । ପ୍ରାପକ—4. Receiving; procuring.
୫ । କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହକ—5. Superintending a work.

ନେତାରଂମନ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନେତାରଂ='ନେତୃ' ଶବ୍ଦର ୨ୟା,
Netāram-manya ୧ବ+ମନ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଯ)—
ଯେ ପ୍ରକୃତରେ ନେତା ନୁହନ୍ତି ଅଥଚ ନେତା ବୋଲି ଗର୍ବ କରନ୍ତି—One who gives one's self the airs of a leader; one who calls himself a leader though he is not actually so.

ନେତି—ସଂ. ବି. (ସଂ. ନ. ଇତି; ଯାହାଙ୍କର ଇତି ବା ଅନ୍ତ ନାହିଁ)
Neti ଈଶ୍ୱର; ପରଂବ୍ରହ୍ମ—The Supreme Spirit; God.

ନେତି(ତୀ) ଧୋ(ଧୌ)ତି(ତୀ)—ଦେ. ବି. (ସଂ. ନେତ୍ର=ମନ୍ତ୍ରନରଜ୍ଜୁ
Neti(tī) dho(dhau)ti(tī) +ଧୋତି=ଧୋଇବା) —
ନେତିଧୋତି ହଠ ଯୋଗ ସାଧନର ପ୍ରକ୍ରିୟାବିଶେଷ; ଖଣ୍ଡିଏ ସରୁ ଲମ୍ବକନା
ନେତୀ ଧୋତୀ ପେଟରେ ଭରତି କରି ଅନ୍ତ ସଫା କରିବାର ଯୌଗିକ ପ୍ରଣାଳୀ —An exercise done by Jōgīs by thrusting a long and narrow strip of cloth into the belly and bringing it out to cleanse the intestines.
(ଧୋତି ୪ ଦେଖ)

ନେତୃତ୍ୱ —ସଂ. ବି. (ନେତୃ+ଭାବାର୍ଥରେ ତ୍ୱ) —୧ । ନାୟକତ୍ୱ—
Netṛutwa 1. Leadership.
(ନେତୃତା—ବି)

୨ । ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରଣ—
2. Guidance; management.

ନେତ୍ର—ସଂ. ବି. (ନୀ ଧାତୁ=ପାଇବା+କରଣ. ତ୍ର) ୧ । ଚକ୍ଷୁ; ଆଖି—
Netra 1. The eye.
୨ । ସୂକ୍ଷ୍ମ ପଟ୍ଟବସ୍ତ୍ରବିଶେଷ—
2. A kind of fine silk cloth.
୩ । ବସ୍ତ୍ର; ଅଂଶୁକ—3. Cloth.
୪ । ବୃକ୍ଷମୂଳ—4. The root of a tree.
୫ । ରଥ—5. Car; chariot; carriage.
୬ । ପଥ—6. Path; road.
୭ । ମନ୍ଥନଦଣ୍ଡବଦ୍ଧ ରଜ୍ଜୁ—7. Churning string; the string of a churning stick.
୮ । ନାଡ଼ୀ—8. Tubular blood vessel; vein.
୯ । ବସ୍ତିଶଳାକା—9. Enema pipe.
୧୦ । ଜଟା—10. Matted hair.
୧୧ । ୩ ସଂଖ୍ୟା—11. The number '3'.
୧୨ । ଦୃଷ୍ଟି—12. Sight; view.
୧୩ । କସ୍ତୁରୀ—13. Musk.
୧୪ । ଦୁଇ ସଂଖ୍ୟା—14. The number two.(Apte).
୧୫ । ନକ୍ଷତ୍ରପୁଞ୍ଜ; ତାରକା—
15. A constellation; star (Apte).
ସଂ ବିଣ.— ୧ । ପଥପ୍ରଦର୍ଶକ—1. Leading.
୨ । ଚାଳକ—2. Guiding.
୩ । ପ୍ରେରକ—3. Sending
୪ । ପ୍ରାପକ—4. Procuring.
୫ । ରକ୍ଷକ—5. Guarding.
୬ । ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ—6. Engaging.
ଦେ. ବି—୧ । ଛିଦ୍ର—1. Hole.

ଗର୍ତ୍ତସ୍ୱଭାବେ ନବ ନେତ୍ର,
ବସ୍ତ୍ରାର ହୋଇ ଦଶ ପତ୍ର । ଜଗନ୍ନାଥ, ଭାଗବତ ।

୨ । (ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ) ନେତ୍ରାନନ୍ଦ ଓ ନେତ୍ରମଣିର ଡାକନାମ—
2. Name for calling (male) Netrānanda and (female) Netramaṇi.

ନେତ୍ର କୋଣ—ସଂ. ବି. (ଏଷ୍ଠୀ ତତ୍; ନେତ୍ର+କୋଣ)—ନାକକୁ
Netra koṇa ଲାଗିଥିବା ଆଖିର ଶେଷଭାଗ—The inner
ନେତ୍ର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ } ଅନ୍ୟରୂପ corner of the eye.
ନେତ୍ର ସନ୍ଧି

ନେତ୍ର କୋଷ—ସଂ. ବି (ଏଷ୍ଠୀ ତତ୍; ନେତ୍ର+କୋଷ)—ନେତ୍ରପଟଳ—
Netra kosha Eyelid.

ନେତ୍ର ଗତ—ସଂ. ବିଣ - ୧ । ନେତ୍ର ଗୋଚର (ଦେଖ)
Netra gata Netra gochara (See)
୨ । ଆଖିରେ ପଶିଥିବା—2. Which has entered into the eye.

ନେତ୍ର ଗୋଚର—ସଂ. ବିଣ (ଏଷ୍ଠୀ ତତ୍; ନେତ୍ର+ଗୋଚର)—ଦେଖା
Netra gochara ଯାଉଥିବା; ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର—Seen; visible; come under sight.

ନେତ୍ରଗୋଚର କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଦେଖିବା—
Netragochara karibā To see.
ନେତ୍ରଗୋଚର କରା **नेत्रगोचर करना**

ନେତ୍ର ଗୋଚର ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—ଦେଖା ଯିବା—
Netra gochara hebā To be seen; to come to view.
ନେତ୍ରଗୋଚର ହଓୟା **नेत्रगोचरहोना**

ନେତ୍ର ଗୋଲକ—ସଂ. ବି (ନେତ୍ର+ଗୋଲକ)—୧ । (ଏଷ୍ଠୀ ତତ୍)—
Netra golaka ଆଖିର ଡୋଳା—1. Eyeball
ନେତ୍ର ପିଣ୍ଡ } ଅନ୍ୟରୂପ ୨ । (ବହୁବ୍ରୀହି) —ବିରାଡ଼ି—
ନେତ୍ର ମଣ୍ଡଳ 2. The cat.

ନେତ୍ରଚ୍ଛଦ—ସଂ. ବି (ଏଷ୍ଠୀ ତତ୍; ନେତ୍ର+ଛଦ୍ ଧାତୁ=ଆଚ୍ଛାଦନ
Netrachchhada କରିବା+କରଣ. ଅ)—ଆଖିପତା; ଚକ୍ଷୁ-
(ନେତ୍ରପଟଳ, ନେତ୍ରପତ୍ର, ନେତ୍ରପଲ୍ଲବ—ଅନ୍ୟରୂପ) ପକ୍ଷ୍ମ—Eyelid.

ନେତ୍ରଜ—ସଂ. ବି (ନେତ୍ର+ଜନ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ଅଶ୍ରୁ; ଲୋତକ;
Netraja ନେତ୍ରଜଳ—Tear.

ନେତ୍ର ଜଳ—ସଂ. ବି (ଏଷ୍ଠୀ; ନେତ୍ର+ଜଳ)—ନେତ୍ରଜ (ଦେଖ)
Netra jala Netraja (See)

ନେତ୍ର ତାରା—ସଂ. ବି (ଏଷ୍ଠୀ ତତ୍; ନେତ୍ର+ତାରା)—ନୟନ ତାରା (ଦେଖ)
Netra tārā Nayana tārā (See)
(ନେତ୍ର କନୀନିକା—ଅନ୍ୟରୂପ) ବୋଲାଇଲ ଏହିକ ନାମ ତାରା
ବହୁ ବନ୍ଧୁ ହୋଇଲ ନେତ୍ରତାରା । ଭକ୍ତ: ବୈଦେହୀଶବିଳାସ—

ନେତ୍ରନାଡ଼ୀ—ସଂ. ବି—ଚକ୍ଷୁରୋଗବିଶେଷ—Loechrymal fistula;
Netra nāṛḍī a disease of the eye.

ନେତ୍ର ପଥ—ସଂ. ବି (ଏଷ୍ଠୀ ତତ୍; ନେତ୍ର+ପଥ)—ନୟନ ପଥ (ଦେଖ)
Netrapatha Nayana patha (See).

ନେତ୍ରପଥରେ ପଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହେବା—
Netrapathare paṛḍibā To be seen.
ନେତ୍ରପଥେ ପଡ଼ା ନେତ୍ରପଥେ ପଡ଼ି ଗଲେ ବି ସେ ଭଜ ।
नेत्रपथमेपड़ना କବିସୂର୍ଯ୍ୟ, ବିଶୋକ ଚକ୍ଷୁ ଶ୍ରୁ ଗୀତ ।

ନେତ୍ର ପାତ—ସଂ. ବି (ଏଷ୍ଠୀ ତତ୍; ନେତ୍ର+ପାତ)—ଦୃଷ୍ଟିପାତ—
Netra pāta Casting an eye upon.

ନେତ୍ର ପିତୁଳା—ଦେ. ବି (ସଂ.ନେତ୍ର+ପୁତ୍ତଳ)—ନୟନ ପିତୁଳା (ଦେଖ)
Netra pituḷā Nayanapituḷā (See)
ପ୍ରିୟମ୍ବଦା, ତୁହ୍ମ ମୋ ନେତ୍ରପିତୁଳା ।
କବିସୂର୍ଯ୍ୟ, ବେଦାକଲ୍ଲୋଳ—

ନେତ୍ରପୁଷ୍କର—ସଂ. ବି—ରୁଦ୍ରଜଟା ନାମକ ଲତା (ହି. ଶ.)—
Netra pushkara A kind of creeper

ନେତ୍ର ପ୍ରାନ୍ତ—ସଂ. ବି. (ଏଷ୍ଠୀ ତତ୍; ନେତ୍ର+ପ୍ରାନ୍ତ)—
Netra prānta ନୟନୋପାନ୍ତ; ଆଖି ଲଞ୍ଜି—
(ନେତ୍ରୋପାନ୍ତ—ଅନ୍ୟରୂପ) The outer corner of the eye.

ନେତ୍ରବନ୍ଧ—ସଂ. ବି – ଆଖି ବୁଜାବୁଜି ଖେଳ (ହି. ଶ.)—
Netrabandha The Blind man's Buff (game).

ନେତ୍ରମଣି—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ନେତ୍ର + ମଣି)—ଚକ୍ଷୁର ତାରା—
Netramaṇi The pupil of the eye.
ଦେ. ବି—ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଙ୍କ ନାମ—
A name given to females.

ନେତ୍ର ମଳ – ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ନେତ୍ର + ମଳ)—
Netra mala ଆଖିର ଲେନେରା; ଆଖିମଧ୍ୟରୁ ବାହାରିବା ମଳ—
(ନେତ୍ରବିଷ୍ଟ—ଅନ୍ୟରୂପ) The concrete rheum of the eyes

ନେତ୍ର ମାର୍ଗ—ସଂ. ବି—୧ । ନେତ୍ରଗୋଲକକୁ ମସ୍ତିଷ୍କ ସଙ୍ଗେ ସଂଯୁକ୍ତ କରି
Netra mārga ଥିବା ସୂତ୍ର (ହି. ଶ)—The nerve connecting the eyeball with the brain.
୨ । ନୟନପଥ (ଦେଖ)—2 Nayanapatha (See)

ନେତ୍ର ଯୋନି—ସଂ. ବି—୧ । (ବହୁବ୍ରୀହି; ନେତ୍ର + ଯୋନି = ଉତ୍ପତ୍ତିସ୍ଥାନ)
Netra joni (ଅତ୍ରିମୁନିଙ୍କ ନୟନରୁ ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଉତ୍ପତ୍ତି ହୋଇଥିବାରୁ)
ଚନ୍ଦ୍ର—1. The moon.
୨ । (ଯୋନି ଚିହ୍ନମାନ ନେତ୍ରରୂପେ ପରିଣତ ହେଲା ଯାହାଙ୍କର)—ଇନ୍ଦ୍ର—2. Indra.
[ଦ୍ର—ଗୁରୁ ଗୌତମଙ୍କ ଶାପରୁ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଶରୀରସ୍ଥିତ ସହସ୍ର ଯୋନିଚିହ୍ନଦ୍ୱାରା ଆବୃତ ହୋଇଥିଲା । ପରେ ଉକ୍ତ ଚିହ୍ନମାନ ନେତ୍ରରୂପେ ପରିଣତ ହେଲା ।]

ନେତ୍ର ରଞ୍ଜନ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ନେତ୍ର + ରଞ୍ଜନ)—ଅଞ୍ଜନ; କଜ୍ଜଳ—
Netra rañjana Collyrium.
ସଂ. ବିଣ—ନୟନ ପ୍ରୀତିକର—
Pleasing to the eye.

ନେତ୍ର ରୋଗ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ନେତ୍ର + ରୋଗ)—ଚକ୍ଷୁର ରୋଗ—
Netra roga Disease of the eye.
[ଦ୍ର—ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ ନେତ୍ରରୋଗ ୭୭ ପ୍ରକାର । ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ୧୦ ବାୟୁଜନ୍ୟ, ୧୩ କଫଜନ୍ୟ, ୧୬ ରକ୍ତଜନ୍ୟ, ୧୦ ପିତ୍ତଜ, ୨୫ ସନ୍ନିପାତଜ ଓ ୨ ବାହ୍ୟ ଅଟେ । ଏହି ୭୭ ରୋଗ ମଧ୍ୟରୁ ୯ ସନ୍ଧିଗତ, ୨୧ ବର୍ତ୍ମଗତ, ୧୧ ଶୁକ୍ଳଭାଗ ସ୍ଥିତ, ୪କୃଷ୍ଣଭାଗ ସ୍ଥିତ, ୧୭ ସର୍ବଚକ୍ଷୁଗତ, ୧୨ ଦୃଷ୍ଟିଗତ ଓ ୨ ବାହ୍ୟ ଅଟେ ।
ହି. ଶବ୍ଦସାଗର ।]

ନେତ୍ରରୋଗହା—ସଂ. ବିଣ. (ନେତ୍ର+ରୋଗ+ହନ ଧାତୁ+କ୍ୱିପ୍) –
Netrarogahā ନେତ୍ରରୋଗର ଆରୋଗ୍ୟକର—
Curing eye-diseases.
ସଂ. ବି—ବିଛୁଆଣ୍ଡ ଗୁଳ୍ମ (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
The stinging nettle plant.

ନେତ୍ର ସ୍ତମ୍ଭ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ନେତ୍ର + ସ୍ତମ୍ଭ) –
Netra stambha ଆଖିର ପଲକ ପଡ଼ିବା ବନ୍ଦ ହେବା—
(ନେତ୍ରସ୍ତମ୍ଭ—ଅନ୍ୟରୂପ) The stoppage of the winking or twinkling of the eye.

ନେତ୍ର ସ୍ରାବ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ନେତ୍ର + ସ୍ରାବ)—
Netra srāba ଆଖିରୁ ପାଣି ବୋହିବା—
The watering of the eyes.

ନେତ୍ରା—ଦେ. ବି. ପୁଂ—ନେତ୍ରାନନ୍ଦର ଅନାଦରାର୍ଥକ ଡାକନାମ—
Netrā A name for calling Netrānanda.

ନେତ୍ରାଞ୍ଚଳ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ନେତ୍ର+ଅଞ୍ଚଳ)—୧ । ନେତ୍ରପ୍ରାନ୍ତ—
Netrāñchala 1. The outer corner of the eye.
(ନେତ୍ରାନ୍ତ – ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଚକ୍ଷୁର ପ୍ରାନ୍ତ ଓ କାନର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଅଂଶ—2. The part between the outer corner of the eye and the ear.

ନେତ୍ରାନନ୍ଦ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନେତ୍ର + ଆନନ୍ଦ)—ନେତ୍ର ପ୍ରୀତିକର—
Netrānanda Pleasing to the eye.
ନେତ୍ରାନନ୍ଦ ଦେ. ବି. ପୁଂ—ଲୋକଙ୍କ ନାମ—
A name given to males.

ନେତ୍ରାଭିଷ୍ୟନ୍ଦ—ସଂ. ବି—ଆଖିଧରା ରୋଗ—
Netrābhishyanda Ophthalmia.
[ଦ୍ର—ଏ ରୋଗରେ ଆଖି ଡୋଳା ଲାଲ ହୁଏ ଓ ବିନ୍ଧେ, ଆଖିଭିତରେ ବାଲି ପଶିଲାପରି ପୀଡ଼ା ଜଣାଯାଏ, ଆଖିଭିତରକୁ ଛୁଞ୍ଚିମାରିଲାଭଳି ବେଦନା ହୁଏ, ମୁଣ୍ଡ ବିନ୍ଧେ, ଆଖିରୁ ପାଣି ଓ ଲେନେରା ବୁହେ । ଏ ରୋଗର ଚିକିତ୍ସା ନ କଲେ ଏହା ମାରାତ୍ମକ ଅଥମନ୍ଥ ରୋଗରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଆଖି ପାଚିଯାଏ ଓ ଆଖି ଫୁଟିଯାଏ । ଏ ରୋଗ ଡିଆଁ ରୋଗ ।]

ନେତ୍ରାମୟ—ସଂ. ବି (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ନେତ୍ର+ଆମୟ) – ଚକ୍ଷୁର ରୋଗ—
Netrāmaya Eye-disease.

ନେତ୍ରାମ୍ବୁ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ନେତ୍ର + ଅମ୍ବୁ)—ଅଶ୍ରୁ; ଲୋତକ—
Netrāmbu Tear.

ନେତ୍ରାରି—ସଂ. ବି (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ନେତ୍ର + ଅରି; ଏଥିର ଶୀର ଆଖିରେ ପଡ଼ିଲେ ଆଖି ଫୁଟିଯାଏ)—ସିଜୁ—Enphorbia.

ନେତ୍ରିକା—ସଂ. ବି—ଏକପ୍ରକାର ଛୋଟ ପିଚକାରୀ (ସୁଶ୍ରୁତ)—
Netrika A kind of small syringe.

ନେତ୍ରୀ – ସଂ. ବିଣ ଓ ବି. (ମା ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ ତୃ = ନେତୃ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—
Netrī ନେତାର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Feminine of Netā.
ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ—1. A female teacher.
୨ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ—2. Goddess Lakshmī.
୩ । ନଦୀ—3. River.

ନେତ୍ରୋତ୍ସବ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ନେତ୍ର + ଉତ୍ସବ)—
Netrotsaba ୧ । ଚକ୍ଷୁର ଆନନ୍ଦଦାୟକ ବସ୍ତୁ—
1. A feast to the eyes; any beautiful object; a delight of the eye.
୨ । ଦେଖିବାର ମଜା—2. Delightful feeling experienced on seeing a lovely object.
ଦେ. ବି—ରଥଯାତ୍ରାର ପୂର୍ବଦିନ ଜଗନ୍ନାଥ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କର ହେବା ଉତ୍ସବ—A festival of the Deity Jagannātha on the eve of the car festival.
[ଦ୍ର—ଏ ଦିନ ନୂତନ ଚିତ୍ରିତ ଜଗନ୍ନାଥ ପ୍ରତିମାଙ୍କର ଚକ୍ଷୁ ରଙ୍ଗାଯାଏ (ଚକ୍ଷୁଦାନ ହୁଏ) ।]

ନେତ୍ରୋପମ ଫଳ—ସଂ. ବି—ବାଦାମ (ଭାବପ୍ରକାଶ)—
Netropama phala Almond.

ନେତ୍ର୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ନେତ୍ର+ଯ)—୧ । ନେତ୍ରର ହିତକର—
Netrya 1. Beneficial to the eye.
୨ । ନେତ୍ରରୋଗର ହିତକର—
2. Effective in the cure of eye-diseases.

ନେଥେଇ ଫୁଲା—ପ୍ରାଦେ. (କଟକ ଓ ପୁରୀ) ବି—
Nethei phuli ୧ । ଅହଂକାରଣୀ ନାରୀ; ଗର୍ବିଣୀ ସ୍ତ୍ରୀ—
(ନେଥେଇ ଫୁଲେଇ—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. An arrogant woman.
୨ । ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ନିଜର ବିଭବ ବା ନିଜର ଅନ୍ୟ ପ୍ରତି ସ୍ନେହ ବାହାରେ ଦେଖାଇ ହୁଏ—2. A vain glorious woman.

ନେଦ(ଦା)—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଲେଣ୍ଡ)—୧ । ବିଷ୍ଠାର ଲଣ୍ଡ; ମଳୋତ୍ସର୍ଗ ସମୟରେ ଗୁହ୍ୟଦ୍ୱାରରୁ ନିର୍ଗତ ବିବ୍ରତ ମଳପିଣ୍ଡ—
Neda(da) 1. A solid cylindrical piece of nightsoil.
ନ୍ୟାଦ, ନେଦ ଲେଂଡ଼, ନେଂଡ଼
୨ । ବିଷ୍ଠାର ପୁଲା ବା ମେଦ—
2. A mass of ordure.

ନେଦି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଲେଣ୍ଡ)—ଲେଦ; ଘୋଡ଼ାଆଦି ପଶୁଙ୍କ ଲଣ୍ଡି—
Nedi Circular bits of the dung of horses and other beasts.
ନେଦୀ ଲେଂଡ଼ୀ

ନେଦି କାଢ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି.—(ଘୋଡ଼ା) ହଗିବା; ଲେଦ କାଢ଼ିବା—
Nedi kārdhibā (a horse) To pass dung.
ନେଦିଛାଡ଼ା ଲେଂଡ଼ୀଛାଡ଼ନା

ନେଦିଷ୍ଠ—ସଂ. ବିଣ. (ଅନ୍ତିକ=ସମୀପ+ଅତିଶୟାର୍ଥେ ଇଷ୍ଠ;ନିପାତନସିଦ୍ଧ)
Nedishṭha ୧ । ଅତି ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ; ନିକଟତମ—
(ନେଦିଷ୍ଠା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Nearest; adjacent.
୨ । ନିପୁଣ—2. Clever.
ସଂ. ବି ଅଙ୍କୋଟ ବୃକ୍ଷ (ଦେଖ)—
Aṅkoṭa tree (See)

ନେଦିଷ୍ଠୀ—ସଂ. ବିଣ—ନିକଟସ୍ଥ (ହି. ଶ)—Adjacent.
Nedishṭhi ସଂ. ବି. ପୁଂ—ସହୋଦର ଭାଇ (ହି. ଶ)—
Uterine brother.

ନେଦୀୟାନ୍—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଅନ୍ତିକ+ଅତ୍ୟର୍ଥେ. ଈୟସ୍; ନେଦୀୟସ୍ ଶବ୍ଦ ୧ମା. ୧ବ.)—ନିକଟତର—
Nediyān Nearer.
(ନେଦୀୟସୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ନେନ୍ତା(ନ୍ଥା)—ଦେ. ବି.—ଲେନ୍ତା (ଦେଖ)
Nentā (nthā) Lentā (See)

ନେନ୍ଦ(ନ୍ଦେ)ରା—ଦେ. ବି.—ଲେନ୍ଦରା (ଦେଖ)
Nenda(nde)rā Lendarā (See)

ନେପ୍‌ଚୁନ—ବୈଦେ. ବି. (ଫାରସୀ ଭାଷା)—ଗ୍ରହବିଶେଷ—
Nep-chun Neptune, the name of a planet.
ନେପଚୁନ ନେପଚୁନ [ଦ୍ର—ଏ ଗ୍ରହର ଅବସ୍ଥିତି ପୂର୍ବେ ଜଣା ନ ଥିଲା; ୧୮୪୬ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ପଣ୍ଡିତମାନେ ଦୂରବୀକ୍ଷଣ ଯନ୍ତ୍ର ସାହାଯ୍ୟରେ ଏ ଗ୍ରହର ଅବସ୍ଥିତି ଆବିଷ୍କାର କଲେ । ଏହା ଆକାରଦୃଷ୍ଟିରେ ଗ୍ରହମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ତୃତୀୟ ଶ୍ରେଣୀର । ଏହା ସୌର ଜଗତରେ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କଠାରୁ ଦୂରତମ ଗ୍ରହ ଅଟେ । ଏଥିର ବ୍ୟାସ ୩୭ ହଜାର ମାଇଲ୍; ଏହା ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଠାରୁ ୨୮୦ କୋଟି ମାଇଲ୍ ଦୂରରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହା ୧୬୪ ବର୍ଷରେ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଚାରି ଆଡ଼େ ଥରେ ଘୂରି ଆସେ । ପୃଥିବୀ ଚାରି ଯାଖେ ଚନ୍ଦ୍ର ବୁଲିଲା ପରି ଏ ଗ୍ରହର ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଚନ୍ଦ୍ର ଅଛି; ଏହି ଚନ୍ଦ୍ର ନେପଚୁନ୍‌ର ଚାରିପାଖେ ୫ ଦିନ ୨୧ ଘଣ୍ଟାରେ ଥରେ ଘୂରିଆସେ । (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର ।)]

ନେପ—ଗ୍ରା. ବି. ଲେପ (ଦେଖ)
Nepa Lepa (See)

ନେପଟିବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି—ଲେପଟିବା (ଦେଖ)
Nepaṭibā Lepaṭibā (See)
[ନେପଟା(ଟେ)ଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ]

ନେପଥ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ନେ=ନାୟକ+ପଥ୍ୟ=ଯୋଗ୍ୟ ବା ମନୋହର)—
Nepathya ୧ । ବେଶ; ସଜ୍ଜା—1. Dress; attire.
୨ । ଅଳଙ୍କାର—2. Ornament.
୩ । ବେଶ ରଚନା ଗୃହ; ଅଭିନେତୃ ଦଳ ଯେଉଁ ଘରେ ସଜ୍ଜିତ ହୁଅନ୍ତି—3. Dressing room; green room.
୪ । ରଙ୍ଗଭୂମି; ରଙ୍ଗଶାଳା—4. Stage; theatre.
୫ । ଅଭିନୟ ସ୍ଥଳର ଅନ୍ତରାଳ—5. The part of the theatre behind the scene.
୬ । ନଟ ଓ ନଟୀଙ୍କ ବେଶ—6. Stage costume.

ନେପଥ୍ୟ ବିଧାନ—ସଂ. ବି.—ସଜ୍ଜା ଗୃହରେ ଅଭିନେତା ଓ ଅଭିନେତ୍ରୀମାନଙ୍କର ବେଶ ପରିଧାନ—
Nepathya bidhāna Dressing in the tiring room.

ନେପଥ୍ୟେ—ସଂ. ଅ.—ରଙ୍ଗମଞ୍ଚର ଅନ୍ତରାଳରେ ଅର୍ଥାତ୍ ବେଶ ଗୃହ ମଧ୍ୟରେ—Behind the scene.
Nepathye
[ଦ୍ର—ଅଭିନୟ ହେବା ସମୟରେ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚର ପଛ ଆଡ଼ୁ କେହି କିଛି କଥା କହିବାର ହେଲେ ତାହାକୁ ନାଟକୀୟ ଭାଷାରେ 'ନେପଥ୍ୟେ' ବୋଲାଯାଏ ।]

ନେପାଳ—ସଂ. ବି. (ନେ+ପାଳ)—ହିମାଳୟ ପର୍ବତର ସାନୁଦେଶସ୍ଥ ଭାରତୀୟ ସ୍ୱାଧୀନ ରାଜ୍ୟବିଶେଷ—Nepal; an independent kingdom in the Himalayas.
Nepāla
[ଦ୍ର—ଏ ରାଜ୍ୟ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କର ଗୋଟିଏ ସ୍ୱାଧୀନ ମିତ୍ର ରାଜ୍ୟ; ଏହାର ଉତ୍ତରରେ ତିବ୍ବତ୍, ପଶ୍ଚିମରେ ଯୁକ୍ତପ୍ରଦେଶ, ଦକ୍ଷିଣରେ ଯୁକ୍ତପ୍ରଦେଶ ଓ ବିହାର ପ୍ରଦେଶ, ପୂର୍ବରେ ବିହାର ପ୍ରଦେଶ ଓ ସିକ୍କିମ; କାଠମାଣ୍ଡୁ ଏ ରାଜ୍ୟର ରାଜଧାନୀ; ଏ ରାଜ୍ୟବାସୀ ଗୁରୁଖାମାନେ ଇଂରାଜଙ୍କ ଭାରତୀୟ ସେନା କର୍ମ କରନ୍ତି । ଏଠାର ରାଜା କ୍ଷତ୍ରିୟ । ହିମାଳୟର ଧବଳଗିରି ଓ ଏଭେରେଷ୍ଟ (ଗୌରୀ-ଶଙ୍କର) ଶୃଙ୍ଗ ଏହି ରାଜ୍ୟରେ ଅବସ୍ଥିତ । ନିୟମପାଳ ନାମକ ଋଷିଙ୍କ ନାମରୁ ଏ ଦେଶର ନାମ ନେପାଳ ହୋଇଥିବାର କେହି କେହି ଅନୁମାନ କରନ୍ତି । କେହି କେହି କହନ୍ତି ତିବ୍ବତବାସୀମାନେ ଗୁରୁଖାଙ୍କ ଅଧ୍ୟୁଷିତ ଦେଶକୁ ପାଳ କହନ୍ତି ଓ ସିକ୍କିମ ଓ ଭୁଟାନ ଅଧିବାସୀମାନେ ନେପାଳର ପୂର୍ବ ଭାଗକୁ ନେ କହନ୍ତି । ଏହି ଦୁଇ

ଶବ୍ଦର ମିଶ୍ରଣରେ ନେପାଲ ଶବ୍ଦ ହୋଇଅଛି । ତିବ୍ବତୀ ଭାଷାରେ ପାଲ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ପଶମ ଓ ଲେପଚା ଭାଷାରେ ନେ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ଗିରିଗୁହା; ଏହି ଦୁଇ ଶବ୍ଦର ସମ୍ମିଶ୍ରଣରେ ଏ ନାମ ହେବାର କେହି କେହି କହନ୍ତି । ରାମାୟଣ ମହାଭାରତ ଆଦିରେ ନେପାଲ ନାମ ମିଳେ ନାହିଁ । ସ୍କନ୍ଦ ପୁରାଣର ରେବା ଖଣ୍ଡ, ନାଗର ଖଣ୍ଡ ଓ ସହ୍ୟାଦ୍ରି ଖଣ୍ଡରେ ଓ ଗରୁଡ଼ ପୁରାଣରେ ଏ ଦେଶର ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି । ଶକ୍ତି ସଙ୍ଗମ ତନ୍ତ୍ର, ବୃହନ୍ନୀଳତନ୍ତ୍ର ଓ ବାରାହୀତନ୍ତ୍ରରେ ଏ ଦେଶର ନାମ ଓ ବର୍ଣ୍ଣନ ମିଳେ । ନେପାଲରେ ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମ ପ୍ରଚଳିତ; ହଜାରେ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଏଠାକୁ ଓଡ଼ିଆ କୃଷ୍ଣାଚାର୍ଯ୍ୟ ବା କାହ୍ନୁପାଦ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ଯାଇ ତାନ୍ତ୍ରିକ ମତ ପ୍ରଚାର କରିଥିବାର ପ୍ରମାଣ ଅଛି । ନେପାଳର ସେନାପତି ରାଜାଙ୍କ ନାମରେ ରାଜ୍ୟ ଶାସନ କରନ୍ତି । ରାଜାମାନେ ହିନ୍ଦୁ । ଏବେ ଓଡ଼ିଶାର ନୂଆଗଡ଼ ରାଜାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ନେପାଳର ରାଜ-ବଂଶର ବିବାହ ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଅଛି ।]

ନେପାଳ ନିମ୍ବ ସଂ. ବି—ନେପାଳ ଜାତ ତିକ୍ତ ତରୁବିଶେଷ—
Nepāla nimba Dirachta tree of Nepal.

[ଦ୍ର—ଏହାର ଅନ୍ୟ ସଂ. ନାମ ନୈପାଳ, ଜ୍ୱରାନ୍ତକ, ଅର୍ଦ୍ଧତିକ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ରାର, ସନ୍ନିପାତହା ଓ ତୃଣ ନିମ୍ବ; ଏହା ଜ୍ୱରର ପ୍ରଧାନ ଔଷଧ ।]

ନେପାଳ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ନେପାଳଦେଶବାସୀ—
Nepāli 1. Nepalese.
ନେପାଳୀ ୨ । ନେପାଳଦେଶୀୟ—
नेपाली 2. Belonging to Nepal.

ତନ୍ତ୍ର ଭଜିଲୀ ଖଣ୍ଡା ନେପାଳ ବଣ୍ଟାର । ରାଧାନାଥ. ମହାଯାତ୍ରା ।

ନେପାଳିକା—ସଂ. ବି. (ନେପାଳ+କ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ; ନେପାଳ ଦେଶରେ
Nepālikā ଏହାର ଉତ୍ପତ୍ତି ହୁଏ ବୋଲି)—
୧ । ମନଃଶିଳା—Red arsenic.

ନେପାଳ ବାଘ—ଦେ. ବି. (ଭୁଲ. ଇଂ. ଲି(ଲେ)ଓପାର୍ଡ୍ =
Nepāli bāgha କେନ୍ଦୁଆ ବାଘ)—
ଚିତାବାଘ ୧ । ହେନ୍ତା ବାଘ—1. Hyena.
नेपाली बाघ ୨ । (ସଂ. ଚିତ୍ର ବ୍ୟାଘ୍ର; ଦ୍ୱୀପୀ)—କେନ୍ଦୁଆ; କଲରା ପଡ଼ିଆ ବାଘ; ଚିତା ବାଘ—2. Leopard; Felis Pardus; Felis Leopardus.

[ଦ୍ର—ଏମାନେ ମହାବଳ ବାଘ ଅପେକ୍ଷା ଛୋଟ ଓ ଏମାନଙ୍କ ଦେହଯାକ କଲରା ପତ୍ର ପରି କଳା ଚେକା ଚେକା ଦାଗ ଥାଏ ।]

ନେପାଳ ମୂଷା—ଦେ. ବି—ଏକ ପ୍ରକାର ବଡ଼ ପାର୍ବତ୍ୟ ମୂଷା—
Nepāli mūshā A species of big mountain-
नेपाली चूहा ପାହାଡ଼ୀ ଇନ୍ଦୁର mouse.

ନେପାଳୀ—ସଂ. ବି. (ବୈଦ୍ୟକ) (ପ୍ରା. ଣୋମାଳଆ)—
Nepāli ୧ । ନବ ମାଳକା; ନିଆଳ ଫୁଲ—
ସଂ. ପର୍ଯ୍ୟାୟ—ମସ୍ତଳା 1. Zambac Floribus
ନବମାଳକା, ବାସନ୍ତୀ Multifli.
୨ । ମନଃଶିଳା—2. Red arsenic.

ନେପୁର—ଦେ. ବି—ନୂପୁର (ଦେଖ)
Nepura Nūpura (See)
ନେପୁର ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—ଗୁଣ୍ଡୁଚିମୂଷା—
नेपुर A squirrel.

ନେପୋଲିଅନ୍—ବୈଦେ. ବି. (ନାମ)—ଖ୍ୟାତନାମା ଫ୍ରାନ୍ସ-ସମ୍ରାଟ—
Nepolian The Emperor Nepoleon of
नेपोलियन **नेपोलियन** France.

(ନେପୋଲିଅନ୍ ବୋନାପାର୍ଟ୍—ଅନ୍ୟରୂପ) [ଦ୍ର—ଏ ଖ୍ରୀ:୧୭୬୯ ରେ କର୍ସିକା ଦ୍ୱୀପରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରି ୧୦ ବର୍ଷ ବୟସରେ ସୈନିକ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପ୍ରବିଷ୍ଟ ହୋଇ ୧୫ ବର୍ଷ ଶିକ୍ଷା ଲାଭକରି ଫ୍ରାନ୍ସର ସେନାଭୁକ୍ତ ହୋଇ ପରେ ସେନାପତି ହେଲେ । ୧୭୯୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ପାରିସ୍‌ନଗରୀର ବିଦ୍ରୋହ ଦମନ କରି ଏ ବିଖ୍ୟାତ ହେଲେ ଓ ଫରାସୀ ସେନାପତିରୂପେ ଇଟାଲୀକୁ ଜୟ କଲେ । ଖ୍ରୀ:୧୭୯୮ରେ ଏ ମିଶର ଦେଶ ଜୟ କଲେ । ଖ୍ରୀ:୧୭୯୯ରେ ଏ ଫ୍ରାନ୍ସରେ 'କନ୍ସଲ୍' ଉପାଧି ଗ୍ରହଣ କରି ରାଜକାର୍ଯ୍ୟ ପରିଚାଳନର ଭାର ନେଲେ । ୧୮୦୪ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଏ ନିଜକୁ ଫ୍ରାନ୍ସର ସମ୍ରାଟ ଘୋଷଣା କଲେ ଓ ଇଉରୋପର ରାଜାମାନଙ୍କୁ କ୍ରମଶଃ ପରାସ୍ତ କଲେ । ଖ୍ରୀ:୧୮୧୨ ରେ ଏ ରୁଷିଆ ଆକ୍ରମଣ କରି ଅକୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ । ଖ୍ରୀ: ୧୮୧୪ ରେ ଇଉରୋପର ରାଜଗଣ ଏହାଙ୍କ ବିରୋଧରେ ସମ୍ମିଳିତ ହେଲେ ଓ ଏହାଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କରି ଏଲ୍‌ବା ଦ୍ୱୀପକୁ ପଠାଇଲେ । ଏ ସେଠାରୁ ପଳାଇ ଆସିଲେ । ବିଖ୍ୟାତ ଓ୍ୱାଟର୍ଲୁ ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ରରେ ଇଂରାଜ ସେନା-ନାୟକ ଓ୍ୱେଲିଙ୍ଗଟନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ୧୮୧୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ନେପୋଲିଅନ୍ ପରାସ୍ତ ହୋଇ ଇଂରେଜମାନଙ୍କଠାରେ ଆତ୍ମସମର୍ପଣ କଲେ ଓ ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସେଣ୍ଟ୍‌ହେଲେନା ଦ୍ୱୀପକୁ ନିର୍ବାସିତ ହୋଇ ସେଠାରେ ବନ୍ଦୀ ଅବସ୍ଥାରେ ୧୮୨୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଇହଲୀଳା ସାଙ୍ଗ କଲେ ।]

ନେଫ(ଫେ)ଡ଼ା—ଦେ. ବି ଓ ବିଣ—ଲେଫଡ଼ା (ଦେଖ)
Nepha(phe)rdā Lephardā (See).

ନେଫ(ଫେ)ଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଲେଫଡ଼ିବା (ଦେଖ)
Nepha(phe)rdibā Lephardibā (See)

ନେବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ନୀ ଧାତୁ)—୧ । ଗ୍ରହଣ କରିବା—
Nebā 1. To take or receive.
ନେଓୟା ଲଓଆ ୨ । ସ୍ଥାନାନ୍ତର କରିବା—2. To remove.
लेना ୩ । (ଦିନ ବା କାଳ) କଟାଇବା; ସାରିବା—
(ଦେବା—ବିପରୀତ) 3. To spend or pass (time).
(ନିବା—ଗ୍ରାମ୍ୟରୂପ) ଭୁଲୁକା ସଙ୍ଗେ ନାନା ଭାବରଙ୍ଗେ ରଙ୍ଗିଲା ଦିବସ ନିଅନ୍ତି—ଉତ୍କଳଚରଣ—ମଧୁସୂଦନମଙ୍ଗଳ ।

୪ । ବଳପୂର୍ବକ ହରଣ କରିବା—
4. To snatch away by force; to kidnap.

ନେବା ଆଣିବା—ଦେ. କ୍ରି (ବିପରୀତାର୍ଥକ ସହଚର; ନୟନ+ଆନୟନ)
Nebā ānibā କୌଣସି ପଦାର୍ଥକୁ ଏକ ସ୍ଥାନରୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତରକୁ
ଲଓୟାଆନା ନେବା ଓ ତାହା ପୁଣି ଫେରାଇ ଆଣିବା—To
लेनालाना take and bring back a thing
(ନିବା ଆଣିବା—ଗ୍ରାମ୍ୟରୂପ) from one place to another.

ନେବା ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି (ବିପରୀତାର୍ଥକ ସହଚର)—କୌଣସି ପଦାର୍ଥକୁ
Nebā debā କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଠାରୁ ନେବା ଓ ତାହା ପୁଣି ଫେରାଇ
ଲଓୟା ଦେଓୟା ଦେବା—To take and give back a
लेनादेना (ନିବା ଦିବା—ଗ୍ରାମ୍ୟରୂପ) thing.

ଦେ. ବ—୧ । ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ—
1. Taking and giving.
୨ । ବ୍ୟବସାୟରେ ବିନିମୟ—
2. Exchange in business; barter.
୩ । କରଜ ନେବା ଓ ସୁଝିବା—
3. Taking a loan and repaying it.
୪ । ବ୍ୟବସାୟୀ ଓ ଖରିଦଦାରଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଧନ ଓ ପଣ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟାଦିର ପରସ୍ପର ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ—
4. Business transaction.

ନେଭ(ଭେ)ଡ଼ା(ରା) — ଦେ. ବିଣ—ଲେଭେଡ଼ା (ଦେଖ)
Nebha(bhe)rdā(rā) Lebherdā (See)

ନେମ—ସଂ. ବ (ନୀ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଅମ୍)—
Nema ୧ । କାଳ; ସମୟ—1. Time.
୨ । ଅବଧି; ସୀମା— 2. Limit.
୩ । ଖଣ୍ଡ—3. Piece.
୪ । ପ୍ରାକାର; କାନ୍ଥ—4. Wall.
୫ । କୈତବ; ଛଳ—5. Guile.
୬ । ଅର୍ଦ୍ଧ; ଅଧ—6. Half.
୭ । ଗର୍ତ୍ତ; ଗାତ—7. Hole, pit.
୮ । ସାୟଂକାଳ—8. Evening.
୯ । ମୂଳ; ଚେର—6. Root.
୧୦ । ଅନ୍ୟ (ହି. ଶ)—10. Another.

ନେମା - ଗ୍ରା. କ୍ରି.—ନେବା (ଦେଖ)—
Nemā Nebā (See)

ଏ ଭବସାଗରୁ ମନେ ଭଣ୍ଡାରଣ ନେମା । ପ୍ରାଚୀ. ରହସ୍ୟମଞ୍ଜରୀ ।
ଖୁଡ଼ଅସୁଣିଗ୍ ବାଦୁଅ ବହ୍ନା, ଚଷା ବୋଲେ ଧାନ ହାଟକୁ ନେମା ।
କୃଷିବଚନ ।

ନେମା(ମ୍ବା)ଳ—ଦେ. ବ. (ନାମ)—ଲେମାଳ (ଦେଖ)
Nemā(mbā)la Lemāla (See)

ନେମ୍ବାଳ ଭବନେ ଚକ୍ରୋତ୍ପାର ଯେ ଶ୍ରୀ । ପ୍ରାଚୀ. ଗୁରୁଭକ୍ତି ଗୀତା ।

ନେମି (ମୀ)—ସଂ. ବ (ନୀ ଧାତୁ=ଯାଇବା + କରଣ. ମି)—
Nemi (mī) ୧ । ଚକ୍ରର ପରିଧି; ପହି; ଚକ୍ରର ଧାର ବା ପ୍ରାନ୍ତ—
1. Circumference of a wheel; rim of a wheel.

ଚକ୍ର ନେମି କ୍ରମେ ଭଗ୍ନ ଭ୍ରମେ ଏ ଜଗତେ
କେବେ ତଳେ ଉପରେ ବା କେବେ ଏହିମତେ । ମଧୁସୂଦନ—କର୍ଣ୍ଣବଧ ।

୨ । କୂଅନନ୍ଦର ଫନ୍ଦ; ଘୋଡ଼ାନନ୍ଦ—
2. The edge of the upper ring surrounding well.
୩ । କୂପୋପରସ୍ଥ କାଠର ଚତୁଷ୍କାଠ ବା ଚୌକାଠ—
3. The trangular or rectangular wooden frame fitted on the mouth of a well (for facility of drawing water).
୪ । ଉନ୍ନତ ଗଛ; ବାନ୍ଧଣ ଗଛ (ଏଥିର ରଥ ଓ ଶଗଡ଼ ଚକର ନେମି ଉଆର ହେଉଥିବାରୁ)—
4. A timber tree; Ougenia Dalbergioides.
୫ । (+ଅଧ. ମି)—ତୀର୍ଥସ୍ଥାନ—
5. A place of pilgrimage.
୬ । ବଜ୍ର—6. Thunder.

ନେମ୍ବୁ—ଦେ. ବ (ସଂ. ନିମ୍ବୁକ)—ଲେମ୍ବୁ (ଦେଖ)
Nembu Lembu (See).
ନେବୁ **ନୀମ୍ବୁ**

ନେମ୍ବୁର—ପ୍ରାଦେ (ଗଡ଼ଜାତ) ବ—ଲେମ୍ବୁର (ଦେଖ)
Nembura Lembura (See)

ନେୟାର୍ଥତା—ସଂ. ବ ଶବ୍ଦଦୋଷବିଶେଷ (କବି ସଙ୍କେତ କରି ଯେଉଁ କଳ୍ପିତାର୍ଥ ପ୍ରୟୋଗ କରନ୍ତି, ତାହା ଯେବେ କୌଣସି ବିଶେଷ ଶବ୍ଦ-ଶକ୍ତିଦ୍ୱାରା ଗୃହୀତ ନ ହୁଏ, ଅର୍ଥାତ୍ ଯେଉଁଠାରେ ଟଣା ଓଟରା କରି ଅର୍ଥ ନିଆଯାଏ ସେଠାରେ ନେୟାର୍ଥତା ଦୋଷ ହୁଏ)—
Neyārthatā A defect in composition where the meaning is farfetched.

ନେରି—ପ୍ରାଦେ (ଯାଜପୁର) ବ—ଲେଡ଼ି; କରତଳ—
Neri Palm of the hand.
ଗ୍ରା. (ଇତର) ବିଣ—ନେଳ (ଦେଖ)
Neli (See)

ନେଳ—ଦେ. ବ (ସଂ. ନୀଳ)—ନୀଳ ଗଛ
Nela Indigo plant.

ନେଳି - ଦେ. ବ—୧ । (ସଂ. ନୀଳ) — ନୀଳବର୍ଣ୍ଣ —
Neli 1. Blue colour.
ନୀଳ ୨ । ନୀଳବଡ଼ି—2. Indigo-ball.
ନୀଳ ୩ । (ସଂ. ନୀଳୀ)— ପାଣି ଉପରେ ମାଡ଼ିଯିବା
ତେ. ନୀଳୀ ଏକପ୍ରକାର ଅତି କ୍ଷୁଦ୍ର ଦଳ ବା ଶିଉଳି—
(ସଂ.ପର୍ଯ୍ୟାୟ—ନୀଳିନୀ, ରଙ୍ଗପତ୍ରୀ, ନୀଳପୁଷ୍ପୀ) 3. A kind of bluish moss which spreads rapidly on the surface of stagnant water.
[ଦ୍ର—ସାନ ବଡ଼ ଭେଦରେ ଏହା ୨ ପ୍ରକାର ।]
ଦେ. ବିଣ—ନେଳିଆ—Blue.

ନେଳିଆ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ନୀଳ)—୧ । ନୀଳବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ —
Neliā 1. Blue.
ନୀଳ ୨ । ଈଷତ୍ ନୀଳ —
ନୀଳା 2. Bluish.

ନେଳି କଇଁ—ଦେ. ବ (ସଂ. ନୀଳକୁମୁଦ) —ନୀଳକଇଁ; ନୀଳୋତ୍ପଳ—
Neli kaiñ A kind of water-lily
ନୀଳ କମଳ blue in colour; Nymphea
ନୀଳ କମଳ Stellatta (Kirtikar)
ଗୁଜରାଟି. ନୀଳକମଳ [ଦ୍ର—ଭାରତର ଗ୍ରୀଷ୍ମପ୍ରଧାନ
ମ. ପେୟାନ, କୃଷ୍ଣକମଳ ଅଞ୍ଚଳ ଓ ଲଙ୍କାରେ ଏହା ଜନ୍ମେ ।
ଅଳ୍ପ ପାଣିଥିବା ପୋଖରୀରେ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ଓ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟର ଅବ୍ୟବହିତ ପୂର୍ବରୁ ଓ ପରେ ଏହାର ଫୁଲ ଫୁଟେ । ଫୁଲ ଈଷତ୍ ନୀଳ ଏବଂ ସାଧାରଣ କଇଁ ଫୁଲଠାରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ଏଥିର ଚେର ଓ ମଞ୍ଜି ଔଷଧରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

ନେଲିଛ—ପ୍ରାଦେ (ଗଡ଼ଜାତ) ବ—ଖାସୀ (ଦେଖ)
Nelichha Khāsī (See)

ନେଲି ଦଲ—ଦେ. ବ (ସଂ. ନୀଲ) ପାଣିରେ ଭାସିବା ଏକପ୍ରକାର ସୂକ୍ଷ୍ମ
Neli dala ଉଦ୍ଭିଦ—A kind of minute weed
ହଡ଼ୀଅଡ଼ୀ, ହରିୟାଳୀ floating on water; duck weed; Lemna.
[ଦ୍ର—ଏହାର ଧଳା ଧଳା ଓ ସୁଡ଼ା ପରି ସୂକ୍ଷ୍ମ ଚେର ଥାଏ; ପକ୍ଷୀ ମାଛ କାଉ ପରି ଅଢ଼ ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ଏହା ପାଣି ଉପରେ ବଡ଼ ବେଗରେ ମାଡ଼ିଯାଏ—Kirtikar]

ନେଶମା—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ଶ୍ଳେଷ୍ମନ୍)—୧ । ଲେଶମା;
Nesamā ଯାହାର ଫୂର୍ତ୍ତି ନ ଥାଏ—
ମାଁଦା 1. Inactive; dull; lethargic.
[ନେଶମାପଣ, ନେଶମାପଣିଆ(ଆଁ)—ବ] ୨ । ଶରଦ ଯୋଗୁଁ ଆଳସ୍ୟଯୁକ୍ତ—2 Feeling lazy on account of cold.

ନେଷ୍ଟୁ—ସଂ. ବ—ମାଟିଢେଲା; ଲୋଷ୍ଟ—
Neshṭu A clod of earth (M. W.)

ନେସ(ସେ)ଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଲେସେଡ଼ିବା (ଦେଖ)
Nesa(se)rdibā Leserdibā (See)

ନେସନ୍—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ.)—ଏକଦେଶ ବା ରାଜ୍ୟବାସୀସମୂହଙ୍କ ଜାତି—
Nesan ନେସନ **ନେସନ** . Nation.

ନେସନ(ନା)ଲ—ଦେ. ବିଣ (ଇଂ. ନେସନାଲ୍)—ଜାତୀୟ;
Nasana(nā)l ଜାତିସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—National.
ନେସନାଲ **ନେସନାଲ**

ନେସିବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଲେସିବା (ଦେଖ)
Nesibā Lesibā (See)

ନେହର୍ ବିନ୍ତି—ପ୍ରାଦେ. (ସଂ ହ୍ରୁମ) ବ. (ଭୁଲ. ହ୍ର. ଏହ୍ର ଅର୍ଥରେ
Nehar bin-ti ନିହୋର ବିନତି)—ନେହୁରା ନମସ୍ତେ; ବାରମ୍ବାର ସବିନୟ ପ୍ରାର୍ଥନା—Repeated humble requests.

ନେହାଇ—ଦେ. ବ.—୧ । ନିହାଇ (ଦେଖ)
Nehāi 1. Nihāi (See)
(ନେହ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଲେହ (ଦେଖ)
2. Lehi (See)

ନେହାତି—ବୈଦେ. ଅ. (ଆ. ନିହାୟତ୍)—ନିହାତି; ଅତ୍ୟନ୍ତ—
Nehāti Very much; excessive.
ନେହାତ **ନିହାୟତ** (ନିହାତି; ନିହାଇତ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ନେହୁଡ଼ା(ଡ଼ି)—ଦେ. ବ.—୧ । ଆଣ୍ଠୁମାଡ଼ି ବସିବା—
Nehurdā (rdi) 1. Kneeling down.
ହାଁଟୁ ଗାଡ଼ା ୨ । ନେହୁଡ଼ିବା (ଦେଖ)
ନିହୁଡ଼ନା, ଘୁଟନାଟେକନ 2. Nehurdibā (See)
୩ । ହେଟାଗୁଡ଼ି (ଦେଖ)—3. Hetāgurdi (See)

ନେହୁଡ଼ା(ଡ଼େ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି.—'ନେହୁଡ଼ିବା'ର ଣିଜନ୍ତ ରୂପ—
Nehurdā(rde)ibā Causative form of Nehurdibā.
(ନେହୁଡ଼ା[ଡ଼େ]ଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ)
ହାଁଟୁ ଗାଡ଼ାନ **ନିହୁଡ଼ାଦେନା, ଘୁଟନା ଟେକାନା**

ନେହୁଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି.—ନେହୁଡ଼ିବା; ଆଣ୍ଠୁ ମାଡ଼ି ବସିବା—
Nehurdibā 1. To kneel down.
(ନେହୁଡ଼ିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ଦେ. ବ. —୨ । ପୂର୍ବକାଳରେ ଗ୍ରାମ୍ୟପାଠଶାଳାରେ ହାଟୁଗାଡ଼ା ପିଲାଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ଦଣ୍ଡବିଶେଷ—2. A kind of
ନିହୁଡ଼ିକର ବୈଠନା, ଘୁଟନା ଟେକନା punishment for children of village schools in olden times.
[ଦ୍ର—ଏ ଦଣ୍ଡ ଭୋଗିବା ପିଲା ଗୋଡ଼କୁ ସିଧା କରି ବା ଆଣ୍ଠେଇ କରି ଅଣ୍ଟା ଲୁଆଇଁ ଦୁଇ କରତଳକୁ ଭୂଇଁରେ ରଖି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟକାଳପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅବସ୍ଥାନ କରେ ।]

ନେହୁରା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ମନୋହରଣ)—୧ । ସବିନୟ ପ୍ରାର୍ଥନା—
Nehurā 1. Humble prayer; humble request.
(ନେହୁରା—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଗ୍ରଟ; ଖୋସାମତ—
ଅନୁନୟ ବିନୟ, କାକୁତି ମିନତି 2. Flattery.
ନିହୋରା ଦେ. ବିଣ ସବିନୟ ପ୍ରାର୍ଥନାକାରୀ; ପ୍ରାବକ—
Beseeching.

ନେହୁରା କରିବା—ଦେ. କ୍ରି.—ବିନୀତ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବା; ସ୍ତୁତି କରିବା—
Nehurā karibā To beseech; to request humbly.
(ନେହୁରା କରିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ମିନତି କରା **ନିହୋରନା**

ନେହୁରା ନମସ୍ତେ ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅତି ଦୀନ ଭାବରେ ପ୍ରାର୍ଥନା
Nehurā namaste hebā କରିବା; ଲକସ୍ତକ ହେବା—To
(ନେହୁରା ନମସ୍ତ ହେବା—ଅନ୍ୟରୂପ) pray in a very humi-
କାକୁତି ମିନତି କରା **ନିହୋରା ବିନତି କରନା** liating tone.

ନେହୁରା ପଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି.—ବିନୀତ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବା—
Nehurā pardibā To request humbly.
ଦେ. ବ.—ଖୋସାମତ; ବିନତି—
Beseeching; humble request.

ନେହୁରା ହେବା—ଦେ. କ୍ରି.—ନେହୁରା କରିବା (ଦେଖ)
Nehurā hebā Nehurā karibā (See)
(ନେହୁରା ହେବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ନେହୁରି(ଲି)ଆ—ଦେ. ବିଣ. ଘୃଂ.—ଯେ ଖୋସାମତ କରେ; ଖୁସାମତିଆ
Nehuri(li)ā (ପୁରୁଷଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ଗାଳି)—(a term of abuse
ଖୁଶାମୁଦେ ଚାପଲୁସ (ନେହୁରି[ଲି]—ସ୍ତ୍ରୀ) applied to males)
Flathering.

ନୈଁ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ଅ.—ନେଇ (ଦେଖ)
Naiñ Nei (See)

ନୈକ—ସଂ. ବିଣ. (ନ + ଏକ)—ଅନେକ; ବହୁ—
Naika Many; various; more than one.
ସଂ. ବ.—ବିଷ୍ଣୁ—Vishṇu (M. W.)

ନୈକଚର—ସଂ. ବିଣ ଘୃଂ—ଯେ ଦଳବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିବାକୁ ସୁଖ ପାଏ—
Naikachara Living in society; gregarious
(ନୈକଚରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) (M W.)

ନୈକଟିକ—ସଂ. ବିଣ. (ନିକଟ + ସ୍ୱାର୍ଥେ. ଇକ)—୧ । ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ—
Naikaṭika 1. Near by.
୨ । ସନ୍ନିହିତ—2. Adjacent; contiguous.

ସଂ. ବି —ଗ୍ରାମ ନିକଟସ୍ଥ ଆଶ୍ରମବାସୀ ଋଷି—A sage having his hermitage near a village.

ନୈକଟ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ନିକଟ + ଭାବାର୍ଥରେ ଯ)—ସାମୀପ୍ୟ; ସନ୍ନିଧି — Naikaṭya Vicinity; nearness; proximity.

ନୈକଧା—ସଂ. ଅ. (ନୈକ + ପ୍ରକାରାର୍ଥେ. ଧା)—ନାନାପ୍ରକାରେ— Naikadhā Variously.

ନୈକଭେଦ—ସଂ. (ବିଣ. ନ + ଏକ ଭେଦ)—୧ । ନାନାବିଧ— Naikabheda 1. Many; several; various.

୨ । ଉଚ୍ଚାବଚ; ଉଣ୍ଣାମୀଗ୍ଧ; ଉଚ୍ଚନୀଚ—
2. Uneven; irregular.

ନୈକରୂପ—ସଂ. ବିଣ(ବହୁବ୍ରୀହି; ନ + ଏକରୂପ) — ୧ । ବହୁପ୍ରକାରର— Naikarūpa 1. Various; multifarious.

୨ । ନାନାକୃତିବିଶିଷ୍ଟ— 2. Multiform.

ସଂ. ବି—ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ନାମ—A name of Bishṇu.

ନୈକଷେୟ—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ନିକଷା = ରାକ୍ଷସୀବିଶେଷ + ଅପତ୍ୟାର୍ଥରେ ଏୟ)—୧ । ରାବଣ—1. Rābaṇa,

୨ । କୁମ୍ଭକର୍ଣ୍ଣ—2. Kumbhakarṇṇa (brother of Rābaṇa.)

୩ । ବିଭୀଷଣ — 3. Bibhīshaṇa.

୪ । ରାକ୍ଷସ—4. A cannibal; a demon.

ନୈକଷେୟୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ନୈକଷେୟ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ) — Naikasheyī ରାବଣର ଭଉଣୀ ସୁର୍ପଣଖା ରାକ୍ଷସୀ— Sūrpaṇakhā; sister of Rābaṇa.

ନୈକୃତିକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନିକୃତି + ଜୀବିକାର୍ଥେ. ଇକ; ଯେ ନିଷ୍ଠୁର କାର୍ଯ୍ୟ କରି ଜୀବିକା ଚଳାଏ)— Naikṛutika (ନୈକୃତିକୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ନିଷ୍ଠୁର—1. Cruel.

୨ । ନିକୃଷ୍ଟ—2. Bad; inferior.

୩ । ରୁକ୍ଷ ସ୍ୱଭାବବିଶିଷ୍ଟ—
3. Harsh; surly; sullen.

୩ । ଅଧାର୍ମିକ—4. Irreligious.

୫ । ପାପୀ—5. Sinful.

୬ । ଅସତ୍—6. Dishonest.

୭ । କଟୁଭାଷୀ—7. Harsh-speaking.

୮ । ନୀଚ; ହୀନ; ନିଷ୍ଠୁ—
8. Low; vile; wicked. (M. W.)

ନୈଗମ—ସଂ. ବିଣ. (ନିଗମ + ଅ)— Naigama ୧ । ନିଗମ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ; ବେଦ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
1. Pertaining to Nigama or the Bedas.

୨ । ବାଣିଜ୍ୟକାରୀ—2 Trading.

୩ । ନାଗରିକ—3. Living in a town.

ସଂ. ବି—୧ । (+ ସ୍ୱାର୍ଥେ. ଅ) ବେଦାନ୍ତ ଶାସ୍ତ୍ର; ଉପନିଷଦ୍—
1. Theology.

୨ । ନଗରବାସୀ; ନାଗରିକ—
2. Citizen; townsman.

୩ । ନୟ ଶାସ୍ତ୍ର—3. Politics.

୪ । ନୀତି ଶାସ୍ତ୍ର—4. Ethics.

୫ । ସୁଖ—5 Felicity.

୬ । ସମୃଦ୍ଧି—6. Prosperity; affluence.

୭ । ପଥ—7. Road; way.

୮ । ଗତି—8 Going; motion.

୯ । ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ—9. Misfortune; ill luck

୧୦ । ଈର୍ଷା—10. Envy.

୧୧ । ନିନ୍ଦା—11. Reproach; blame.

୧୨ । ନାୟକ—
12. A leader; the hero of a plot.

୧୩ । ବେଦର ବ୍ୟାଖ୍ୟାକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି—
13. An interpreter of the Bedas.

୧୪ । କାର୍ଯ୍ୟସାଧନୋପାୟ—
14. Means; expedient. (M.W.)

୧୫ । ଦୂରଦୃଷ୍ଟିଯୁକ୍ତ ଆଚରଣ—
15. Prudent conduct (M. W.)

୧୬ । ବଣିକ—16. Trader; merchant (M. W.)

ନୈଚା— ବୈଦେ. ବି. (ଫା)—ନଇଚା (ଦେଖ) Naichā ନୈଚା नैचा . Naichā (See)

ନୈଚିକ—ସଂ. ବି. (ନୀଚୈଃ + ଚର୍ ଧାତୁ + ଅକ; ନିପାତନ)— Naichika ବୃଷର ଶିରୋଦେଶ—
The head of an ox or bull.

ନୈଚିକୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ନୈଚିକ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)— Naichikī ନୀଚକୀ; ନୀଚିକା; ଉତ୍ତମା ଗାଈ; ସୁଧାର ଗାଈ— (ନୈଚକୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) An excellent cow.

ନୈଜ—ସଂ. ବିଣ. (ନିଜ + ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥରେ ଅ)— Naija ନିଜର; ନିଜ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ; ସ୍ୱୀୟ—
Own; pertaining to one's self.

ନୈତିକ—ସଂ. ବିଣ. (ନୀତି + ସମ୍ବନ୍ଧେ. ଇକ)— Naitika ନୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Relating to morality; moral.

ନୈତିକ ଜୀବନ—ସଂ. ବି. (ଆଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)— Naitika jībana ୧ । ଯେଉଁ ଜୀବନ ସୁନୀତି ଅନୁସରଣ କରି ଅତିବାହିତ ହୁଏ—1 A life passed in following morality.

୨ । ନୀତି ଦୃଷ୍ଟିରେ ପରିଚାଳିତ ଜୀବନ; ସୁନୀତି ବା କୁନୀତି ଅନୁସରଣ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିର ଜୀବନ—
2. Life as judged from a moral standpoint.

ନୈତିକ ବଳ—ସଂ. ବି. (ଆଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)— Naitika bala ୧ । ସୁନୀତି ଅନୁସାରେ କର୍ମ କରିବା ମନୁଷ୍ୟର ଯେଉଁ ବଳ ଜାତ ହୁଏ—1. Moral force; moral strength.

୨ । ମାନସିକ ବଳ—2. Mental strength.

ନୈତିକ ସାହସ—ସଂ. ବି. (ଆଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)—
Naitika sāhasa ୧ । ସୁନୀତି ଅବଲମ୍ବନ କରିବା ଯୋଗୁଁ ମନୁଷ୍ୟର ମନରେ ଯେଉଁ ସାହସ ଜାତ ହୁଏ—
1. Moral courage.
୨ । ଉତ୍ତମ ବା ସୁନୀତି-ଅନୁମୋଦିତ କର୍ମ କରିବା ପାଇଁ ମନୁଷ୍ୟ ମନରେ ଯେଉଁ ନିର୍ଭୀକତା ଜନ୍ମେ—
2. Courage of one's convictions; fearlessness to do or die, resulting from one's adherance to morality.

ନୈତ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ନିତ୍ୟ + ଭାବାର୍ଥରେ ଅ)—
Naitya ୧ । ନିତ୍ୟତା—1. Perpetuity; eternity.
୨ । ସ୍ଥୈର୍ଯ୍ୟ—2. Constancy.
୩ । ନିତ୍ୟ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କର୍ମ (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
3. Daily duty.
ସଂ. ବିଣ—ନୈତିକ (ଦେଖ)—Naitika (See)

ନୈତ୍ୟକ—ସଂ. ବିଣ. (ନିତ୍ୟ + ଭାବାର୍ଥେ. ଇକ)—
Naityika ୧ । ପ୍ରତିଦିନ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ—
1. Performable daily.
୨ । ଦୈନିକ—2. Repeated daily.
୩ । ସନ୍ତତ; ନିୟମିତ ରୂପେ ବା ପ୍ରତିଦିନ ଘଟୁଥିବା—
3. Perpetual; constant; regularly recurring.

ନୈଦାଘ—ସଂ. ବିଣ. (ନିଦାଘ + ସମ୍ବନ୍ଧେ. ଅ)—
—Naidāgha ଗ୍ରୀଷ୍ମକାଳ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
ନୈଦାଘିକ } ଅନ୍ୟରୂପ
ନୈଦାଘୀୟ } Pertaining to the summer season.

ନୈଦାନ—ସଂ. ବିଣ. (ନିଦାନ + ସମ୍ବନ୍ଧେ. ଅ)—
Naidāna ୧ । ନିଦାନ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
(ନୈଦାନିକ—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Pertaining to Nidāna.
୨ । ନିଦାନାଧ୍ୟୟୀ—
2. Reading the Nidāna.
୩ । ନିଦାନାଭିଜ୍ଞ—
3. Versed in the Nidāna.

ନୈଦେଶିକ—ସଂ. ବି (ନିଦେଶ + କରିବା ଅର୍ଥରେ. ଇକ)—
Naidesika ଚାକର; ଦାସ; ଅର୍ଦ୍ଦଲି—
Slave; servant; orderly.

ନୈଦ୍ର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ନିଦ୍ରା + ଅ)—ନିଦ୍ରାଳୁ—
Naidra (ନୈଦ୍ରା—ସ୍ତ୍ରୀ) Sleepy.

ନୈଧାନ—ସଂ. ବିଣ (ନିଧାନ + ଅ)—ନିଧାନସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Naidhāna Pertaining to Nidhāna.
(ନୈଧାନିକ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ନୈଧାନି—ସଂ. ବି (ନିଧାନ + ଇ) —(ସ୍ମୃତି)—ଯେଉଁ ସୀମାର ଚିହ୍ନ ଭୂମିରେ ପୋତାଯିବା କୋଇଲା ବା ଭୁଷଦ୍ୱାରା ଚିହ୍ନିତ ହୁଏ (ହି. ଶ.)—
(Hindu Law) A boundary line which is distinguished by carbon or chaff buried in the ground.
(ନୈଧାନିକ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ନୈପାଳ—ସଂ. ବିଣ (ନେପାଳ + ଭବାର୍ଥେ. ଅ)—
Naipāla ନେପାଳୀ; ନେପାଳଦେଶୀୟ—
Nepalese.
ସଂ. ବି—୧ । ନେପାଳୀ ନିମ୍ବ ଗଛ—
1. The Dirachta tree of Nepal.
୨ । ଏକପ୍ରକାର ଆଖୁ—
2. A species of sugarcane.

ନୈପାଳିକ—ସଂ. ବିଣ (ନେପାଳ + ଭାବାର୍ଥେ. ଇକ)-ନେପାଳଦେଶୀୟ—
Naipālika Nepalese.
ସଂ. ବି – ତାମ୍ର; ତମ୍ବା—Copper.

ନୈପାଳୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ବୈଦ୍ୟକ) (ନେପାଳ + ଅ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—
Naipālī ୧ । ଶେଫାଳିକା; ଗଙ୍ଗଶିଉଳି ଗଛ—
1 A flowering tree; Nyctanthes Arbortrestes.
୨ । ନୀଳ ଗୁଳ୍ମ—2. Indigo plant.
୩ । ମନଃଶିଳା—3. Red arsenic.
୪ । ନବମଲ୍ଲିକା; ନିଆଳି—
4. Double jasmine.

ନୈପୁଣ—ସଂ. ବି (ନିପୁଣ + ଭାବାର୍ଥରେ. ଅ)—
Naipuṇa ୧ । ନିପୁଣତା; ଦକ୍ଷତା; ପଟୁତା—
(ନୈପୁଣ୍ୟ—ଅନ୍ୟରୂପ) 1 Skill; dexterity; cleverness.
୨ । ଯୋଗ୍ୟତା—2 Ability.
୩ । ପ୍ରାଧାନ୍ୟ; ଉତ୍କୃଷ୍ଟତା—
3. Superiority; eminence.
୪ । ପାରିପାଟ୍ୟ—
4. Neatness; elegance; method; orderliness.

ନୈବିଡ୍ୟ—ସଂ. ବି (ନିବିଡ଼ + ଭାବାର୍ଥରେ. ଯ)—୧ । ନିବିଡ଼ତା—
Naibidya 1. Denseness.
୨ । ଘନତା—2. Compactness.

ନୈବିଦ୍ୟ—ଦେ. ବି (ସଂ. ନୈବେଦ୍ୟ)—ଦେବତାଙ୍କୁ ଭୋଗକରାଯିବା
Naibidya ଖାଦ୍ୟବସ୍ତୁ—Offerings of food to a
ନୈବିଦ୍ଦି ନିବେଦ Deity.
[ଦ୍ର—ଦେବତାଙ୍କୁ ଭୋଗ ହେବାପାଇଁ ଅଉପ୍ରେତ ସାମଗ୍ରୀ ନୈବେଦ୍ୟ ଦିଆଯିବା ପୂର୍ବରୁ ଅମୁହୁଆ ଏବଂ ନିବେଦିତ ହୋଇ ସରିଲେ ନୈବେଦ୍ୟ, ନିର୍ମାଲ୍ୟ ବା ପ୍ରସାଦ ଆଖ୍ୟା ପାଏ ।]

ନୈବିଦ୍ୟ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ନୈବେଦ୍ୟ)—ଦେବତାଙ୍କୁ ଭୋଗ
Naibidya karibā ଲଗାଇବା—To offer food to a
ନୈବିଦ୍ୟଦେବା } ଅନ୍ୟରୂପ Deity.
ନୈବିଦ୍ୟ ଲଗା(ଗେ)ଇବା }
ନୈବିଦ୍ଦିଅର୍ପଣକରା ନୀବେଦଚଢ଼ାନା

ନୈବେଦ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ନୈବେଦ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀ)—ଦେବତାଙ୍କୁ
Naibidya sāmagrī ଭୋଗ ଦିଆଯିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ବସ୍ତୁରାଜି; ଅମୁହୁଣ୍ଡିଆ—Things kept ready for being offered to a Deity.

ନୈବେଦ୍ୟ—ସଂ. ବ. (ନିବେଦ + ଯୋଗ୍ୟାର୍ଥେ ଯ)—
Naibedya ୧ । ଦେବତାଙ୍କ ଭୋଗ—
1. Offering to a Deity; oblation.
[ଦ୍ର—ଦେବତାଙ୍କୁ ଅର୍ପିତ ହେବା ପରେ ନୈବେଦ୍ୟ ନିର୍ମାଲ୍ୟ ହୁଏ ।]
୨ । ଉପହାର—2. Present.

ନୈବେଶିକ—ସଂ. ବିଣ. (ନିବେଶ + ହିତାର୍ଥେ. ଇକ)—ବିବାହସମ୍ବନ୍ଧୀୟ;
Naibeśika ବୈବାହିକ—Marital; matrimonial.
ସଂ. ବ—୧ । ଉପହାର—1. Present.
୨ । ନିବେଶ ବା ବିବାହ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କନ୍ୟାଦାନ—
2. Act of presenting one's daughter to a man for marriage

ନୈମୟ—ସଂ. ବ. (ନିମୟ + ଅ)—ବଣିକ୍; ବେପାରୀ—
Naimaya Trader; merchant.

ନୈମିତ୍ତିକ—ସଂ. ବିଣ. (ନିମିତ୍ତ + କୃତ ବା ଦତ୍ତ ଅର୍ଥରେ ଇକ)—
Naimittika ୧ । ନିମିତ୍ତ ବା କାରଣଦ୍ୱାରା ଉତ୍ପନ୍ନ—
1. Produced by a cause.
୨ । ପ୍ରୟୋଜନାର୍ଥକ—2. Casual; incidental.
୩ । ସାମୟିକ—3. Occasional.
୪ । ଯାହା କୌଣସି ନିମିତ୍ତ ବା ପ୍ରୟୋଜନ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ କରାଯାଏ—4. Done for some present purpose or occasion.
(ଯଥା—ନୈମିତ୍ତିକ ଦାନ, ନୈମିତ୍ତିକ ସ୍ନାନ; ନୈମିତ୍ତିକ କର୍ମ)
୫ । ନିମିତ୍ତଜ୍ଞ; ଶକୁନଜ୍ଞ—
5. Expert in divining into auguries.

ନୈମିତ୍ତିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା; ନୈମିତ୍ତିକ + ଅନୁଷ୍ଠାନ)—
Naimittika anushṭhāna ଶାସ୍ତ୍ର-ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବିଶିଷ୍ଟ ଘଟନା
ନୈମିତ୍ତିକ କ୍ରିୟା } ଅନ୍ୟରୂପ ଉପଲକ୍ଷେ ଆଚରିତ କ୍ରିୟା—
ନୈମିତ୍ତିକ କର୍ମ } Ceremonies prescribed by the Śāstras for particular occasions.

ନୈମିତ୍ତିକ ପ୍ରଳୟ—ସଂ. ବ—ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ଦିନର ଅବସାନରେ ଯେଉଁ ପ୍ରଳୟ
Naimittika pralaya ହୁଏ; କଳ୍ପାନ୍ତ ପ୍ରଳୟ—
The incidental deluge which takes place at the end of one day of God Brahmā (when Brahmā, the Creator slumbers).

ନୈମିଷ—ସଂ. ବିଣ. (ନିମିଷ = ସୂକ୍ଷ୍ମ ସମୟ ବା ଚକ୍ଷୁର ପଲକ ପଡ଼ିବା
Naimisha ସମୟ + ଭବାର୍ଥେ. ଅ)—
୧ । କ୍ଷଣିକ—1. Momentary; transient.
୨ । ନିମିଷମାତ୍ର ସ୍ଥାୟୀ—2. Lasting for a moment or twinkling of the eye.
ସଂ. ବ—ନୈମିଷାରଣ୍ୟ (ଦେଖ)
Naimishāraṇya (See)

ନୈମିଷାରଣ୍ୟ—ସଂ. ବ. (ନୈମିଷ + ଅରଣ୍ୟ; ନେମି + ଶୁ ଧାତୁ +
Naimishāraṇya ଅନ୍ୟ; ନିପାତନ)—ଋଷିଗଣ ଅଧ୍ୟୁଷିତ ପ୍ରାଚୀନ ଅରଣ୍ୟବିଶେଷ—Name of a sacred forest inhabited by sages.
[ଦ୍ର—ଏହା ହନୁମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ତୀର୍ଥ । କଥିତ ଅଛି ଯେ ଏଠାରେ ଶୁକ, ଶୌନକାଦି ଋଷିମାନେ ସମବେତ ଋଷିବୃନ୍ଦଙ୍କୁ ମହାଭାରତ, ଭାଗବତ ଓ ପୁରାଣାଦି ଶୁଣାଇଥିଲେ ।
ବରାହ ପୁରାଣ ମତରେ ଭଗବାନ୍ ଦାନବ-କୁଳ ନିର୍ମୂଳ କରି ଗୌରମୁଖ ନାମକ ଋଷିଙ୍କୁ କହିଥିଲେ, "ମୁଁ ଏହି ସ୍ଥାନରେ ନିମିଷ ମଧ୍ୟରେ ଦୈତ୍ୟକୁଳକୁ ନାଶ କଲି । ଅତଏବ ଆଜିଠାରୁ ଏହି ସ୍ଥାନ ନୈମିଷାରଣ୍ୟ ନାମରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ହେବ ।"
ବାୟୁ, ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଓ କୂର୍ମପୁରାଣ ମତରେ ଭଗବାନ୍ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ସମ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ଗୋଟିଏ ଚକ୍ର ସୃଷ୍ଟି କରି ତାହା ଚାଳନପୂର୍ବକ ଋଷିମାନଙ୍କୁ କହିଥିଲେ ଯେ ଏ ଚକ୍ରର ନେମି ଯେଉଁଠାରେ ଶୀର୍ଣ୍ଣ ହେବ ସେହି ସ୍ଥାନହିଁ ତପଶ୍ଚରଣର ଉପଯୁକ୍ତ ସ୍ଥାନ ବୋଲି ଜଣାଯିବ । ଏହା ଶୁଣି ବ୍ରାହ୍ମଣ ଓ ଋଷିମାନେ ସେହି ଚକ୍ରର ପଛେ ପଛେ ଦଉଡ଼ିଲେ ଏବଂ ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ଚକ୍ରନେମି ଶୀର୍ଣ୍ଣ ହେଲା ସେହି ସ୍ଥାନରେ ତପସ୍ୟା କଲେ । ଏହା ନୈମିଷାରଣ୍ୟ ନାମରେ ବିଖ୍ୟାତ ହେଲା । (ହ. ଶ.)
ଏହା ହାବଡ଼ା ରେଲଷ୍ଟେସନଠାରୁ ଇ. ଆଇ. ଆର୍ ରେଲର ମୋଗଲସରାଇ ଜଙ୍କ୍ସନ୍ ବାଟେ ୬୭୫ ମାଇଲ ଦୂର । ଅଯୋଧ୍ୟାର ସୀତାପୁର ଜିଲ୍ଲାରେ ଏହା ଅବସ୍ଥିତ । ବିଷ୍ଣୁପୁରାଣ ମତରେ ଏ ଖେଳସ୍ଥ ଗୋମତୀ ନଦୀରେ ସ୍ନାନ କଲେ ସକଳ ପାପ କ୍ଷୟ ହୁଏ ।]

ନୈମିଷି—ସଂ. ବିଣ—ନୈମିଷାରଣ୍ୟବାସୀ—
Naimishi Inhabiting the Naimishāraṇya.

ନୈମିଷିକ—ସଂ. ବିଣ. (ନିମିଷ + ଇକ)—ନିମିଷ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Naimishika Relating to a Nimisha.
(ନୈମିଷୀୟ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ନୈମେୟ—ସଂ. ବ. (ନି + ମି ଧାତୁ = ମାପିବା + କର୍ମ. ଏୟ = ନିମେୟ;
Naimeya ନିମେୟ + ଅ)—
୧ । ବିନିମୟ; ବଦଳ—1. Exchange; barter.
୨ । ବାଣିଜ୍ୟ—2 Trade.

ନୈୟଗ୍ରୋଧ—ସଂ. ବ. (ନ୍ୟଗ୍ରୋଧ = ବରଗଛ + ଭବାର୍ଥେ. ଅ)—
Naiyagrodha ୧ । ବରଫଳ—
1. The fruit of Ficus Indica.
୨ । ବଟବୃକ୍ଷ—2. Banyan tree; Ficus Indica.

ନୈୟଙ୍କବ—ସଂ. ବିଣ. (ନ୍ୟଙ୍କୁ = ମୃଗଚର୍ମ + ଅ)—ମୃଗଚର୍ମ ନିର୍ମିତ—
Naiyaṅkaba Made of deer skin.

ନୈୟତ୍ୟ—ସଂ. ବ. (ନିୟତ + ଯ)—ଆତ୍ମସଂଯମ—
Naiyatya Self control.

ନୈୟମିକ—ସଂ. ବିଣ. (ନିୟମ + ଆଗତ ଅର୍ଥେ ଇକ)—୧ । ନିୟମିତ—
Naiyamika 1. Regular.

୨ । ବିଧିନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ—2. Enjoined by rules.
୩ । ବୈଧ—3. Conformable to rules.

ନୈୟାୟିକ—ସଂ. ବିଣ. (ନ୍ୟାୟ + ଜ୍ଞାତାର୍ଥେ. ଇକ)—
Naiyāyika ୧ । ତାର୍କିକ; ନ୍ୟାୟଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞ—
1. Versed in logic; dialectic.
୨ । ନ୍ୟାୟଶାସ୍ତ୍ର ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
2. Pertaining to logic.
ସଂ. ବି— ନ୍ୟାୟଶାସ୍ତ୍ର ଅଧ୍ୟୟନକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି; ନ୍ୟାୟଦର୍ଶନ ବେତ୍ତା ବ୍ୟକ୍ତି—Follower of the Nyāya system of Hindu philosophy; a student of the Nyāya philosophy; a logician.

ନୈରନ୍ତର୍ଯ୍ୟ— ସଂ. ବି. (ନିରନ୍ତର + ଭାବେ. ଯ) —୧ । ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନତା—
Nairantorjya 1. Continuity

ନୈରପେକ୍ଷ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ନିରପେକ୍ଷ + ଭାବ. ଯ) — ନିରପେକ୍ଷତା—
Nairapekshya Independence; impartiality.

ନୈରୟିକ—ସଂ. ବିଣ. (ନିରୟ + ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ. ଇକ)—
Nairayika ୧ । ନିରୟ ବା ନରକ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
1. Hellish.
୨ । ପାପୀ—2. Sinful.
୩ । (ବାସକାରୀ ଅର୍ଥରେ ଇକ —ନରକବାସୀ—
3. Living in hell.

ନୈରର୍ଥ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ନିରର୍ଥ + ଯ)—ନିରର୍ଥକତା—
Nairarthya The state of being meaningless.

ନୈରାକାର—ସଂ. ବି. (ନିରାକାର+ଅ)—ନିରାକାର ଅବସ୍ଥା—
Nairākāra The state of being incorporeal.

ନୈରାଶ(ଶ୍ୟ)—ସଂ. ବି. (ନିରାଶ + ଅ; ଯ) — ଆଶାଶୂନ୍ୟତା; ଅଭରସା—
Nairāśa(śya) Desperation; hopelessness; despair; despondency; disappointment.

ନୈରୁକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ (ନିରୁକ୍ତ + ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ. ଅ) —
Nairukta ୧ । ନିରୁକ୍ତ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ (ନିରୁକ୍ତ ଦେଖ)—
(ନୈରୁକ୍ତିକ—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Pertaining to the glossary of the Bedas.
୨ । ନିରୁକ୍ତାଧ୍ୟାୟୀ—2. Studying the Nirukta.

ନୈରୁତ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ନୈର୍ଋତ)—ଦକ୍ଷିଣପଶ୍ଚିମ କୋଣ —
Nairuta The south-western point of the compass.
ଦେ. ବିଣ—ନୈର୍ଋତକୋଣସ୍ଥ—Pertaining to the south western corner; southwestern.

ନୈର୍ଋତ—ସଂ. ବି. (ନିର୍ଋତ=ଦକ୍ଷିଣ ପଶ୍ଚିମ ଦିଗ + ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ. ଅ)—
Nairruta ୧ । ରାକ୍ଷସ—1. A demon; giant.
୨ । ଦକ୍ଷିଣ ପଶ୍ଚିମ କୋଣ—
2. The southwest.
୩ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) ନୈର୍ଋତ କୋଣାଧିପତି ରାହୁ—
3. The ascending node or Dragon s head.
୪ । ଦକ୍ଷିଣ ପଶ୍ଚିମକୋଣର ଅଧିପତି ଦେବ—
4. The Deity presiding over the south-west quarter of the globe.
୫ । ଅସଭ୍ୟ ଜାତିବିଶେଷ—
5. Name of a wild tribe.
୬ । ମୂଳାନକ୍ଷତ୍ର (ହି. ଶ) —6. The 19th asterism.

ନୈର୍ଋତୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ନୈର୍ଋତ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—ନୈର୍ଋତ କୋଣ—
Nairruti The south west quarter.

ନୈର୍ଗୁଣ୍ୟ - ସଂ. ବି. (ନିର୍ଗୁଣ + ଭାବେ. ଯ)—
Nairgunya ୧ । ନିର୍ଗୁଣତ୍ୱ; ଗୁଣହୀନତା—
1. Absence of attributes.
୨ । ମୂର୍ଖତା—2. Illiteracy.

ନୈର୍ବାହିକ - ସଂ. ବିଣ. (ନିର୍ବାହ + ଇକ)—ନିର୍ବାହଯୋଗ୍ୟ—
Nairbāhika Accomplishable.

ନୈର୍ମଲ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ନିର୍ମଳ + ଭାବେ. ଯ)—୧ । ନିର୍ମଳତା —
Nairmalya 1. Transparency.
୨ । ବିଶୁଦ୍ଧତା—2. Purity; spotlessness.
୩ । ବିଷୟ ବୈରାଗ୍ୟ—3. Indifference to worldly affairs.

ନୈର୍ଲଜ୍ଜ—ସଂ. ବି. (ନିର୍ଲଜ୍ଜ + ଭାବେ. ଅ) - ନିର୍ଲଜ୍ଜତା—
Nairlajja Shamelessness.

ନୈଶ—ସଂ. ବି. (ନିଶା + ଭାବ ବା ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ ଅ)—
Naiśa ୧ । ରାତି ବା ନିଶାସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
1 Nocturnal; nightly.
୨ । ରାତିକାଳୀନ—2. Taking place in the night.

ନୈଶ ବିଦ୍ୟାଳୟ—ଦେ. ବି. (ଆଧୁନିକ ବ୍ୟବହାର)—
Naiśa bidyālaya ଯେଉଁ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ରାତିରେ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯାଏ—Night school.
[ଦ୍ର—ଶିଳ୍ପୀ, ମୁଲିଆ ଓ କୃଷକ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକେ ଦିନସାରା ନିଜ ନିଜ ଧନ୍ଦାରେ ଲାଗିଥିବାରୁ ପାଠ ପଢ଼ିବାକୁ ଅବସର ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ଏଣୁ ସେମାନଙ୍କ ଲାଗି ଏହିସବୁ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ସନ୍ଧ୍ୟା ପରେ ପାଠପଢ଼ାର ସୁବିଧା କରାଯାଏ ।]

ନୈଶିକ—ସଂ. ବିଣ (ନିଶା + ଭବାର୍ଥେ. ଇକ)— ନୈଶ (ଦେଖ)
Naiśika Naiśa (See)

ନୈଶୀଥ—ସଂ. ବିଣ. (ନିଶୀଥ + ଭବାର୍ଥେ. ଅ) ନିଶାକାଳୀନ—
Naiśitha Happening in the mid-night.

ନୈଶ୍ଚିତ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ନିଶ୍ଚିତ + ଭାବେ. ଯ)—୧ । ନିଶ୍ଚୟ —
Naiśchitya 1. Certainty.
୨ । ସ୍ଥିରତା—2. Fixedness.

ନୈଷଦକ—ସଂ ବିଣ. (ନି + ସଦ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଇକ) —
Naishadika ୧ । ଉପବେଶନକାରୀ —1. Sitting.
୨ । ନିଷଦ ଦେଶବାସୀ (ହି. ଶ)—
2. Residing in the Nishada country.

ନୈଷଧ—ସଂ. ବିଣ. (ନିଷଧ + ଭବାର୍ଥେ. ଅ)—୧ । ନିଷଧଦେଶୀୟ—
Naishadha Pertaining to the country of Nishadha.
୨ । ନିଷଧ ଦେଶବାସୀ—
2. Residing in the Nishadha country.
ସଂ. ବି—୧ । ନିଷଧଦେଶର ରାଜା—
1. A king of Nishadha.
୨ । ନଳ ରାଜା—2. King Nala, the husband of Damayanti.
୩ । ଶ୍ରୀହର୍ଷରଚିତ ନଳଚରିତ ସମ୍ବଳିତ ସଂସ୍କୃତ ମହାକାବ୍ୟ-ବିଶେଷ—3. Title of a Sanscrit poem written by poet Śriharsha.

ନୈଷଧକାର—ସଂ. ବି— ନୈଷଧ କାବ୍ୟ ପ୍ରଣେତା ଶ୍ରୀହର୍ଷ କବି—
Naishadhakāra The poet Śriharsha, the author of Naishadha.

ନୈଷାଦ(ଦି)—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ନିଷାଦ + ଅପତ୍ୟାର୍ଥରେ ଅ; ଇ)—
Naishāda(di) ନିଷାଦ ବା ବ୍ୟାଧର ପୁତ୍ର—
Son of a hunter.

ନୈଷ୍କର୍ମ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ନିଷ୍କର୍ମନ୍ + ଭାବେ. ଯ)—୧ । ନିଷ୍କର୍ମତା —
Naishkarmya 1. Neglect of work.
୨ । ନିକମାପଣ; ଆଳସ୍ୟ ...
2. Lazines; inactivity; idleness.
୩ । ସର୍ବକର୍ମ ତ୍ୟାଗ—3. The giving up of work; complete cessation of activity.
୪ । ମୁକ୍ତି—4. Final beatitude; liberation.

ନୈଷ୍କିକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. ନିଷ୍କ = ସୁନା ମୋହୋର + ରକ୍ଷାର୍ଥେ. ଇକ)—
Naishkika ୧ । ଟଙ୍କାଶାଳାର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ—1. Mint-master.
୨ । କୋଷାଧ୍ୟକ୍ଷ—2. Treasurer.
ସଂ. ବିଣ—୧ । ନିଷ୍କକ୍ରୀତ —
1. Purchased with a Nishka.
୨ । ନିଷ୍କସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—2. Relating to Nishka.

ନୈଷ୍କିଞ୍ଚନ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ନିଷ୍କିଞ୍ଚନ + ଭାବ. ଯ)—ନିଷ୍କିଞ୍ଚନତା; ଦରିଦ୍ରତା—
Naishkiñchanya Poverty; indigence.

ନୈଷ୍କୃତିକ— ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନିଷ୍କୃତି + ଇକ)—୧ । ନୈକୃତିକ;
Naishkṛutika ଅଧାର୍ମିକ; ପାପୀ—Impious; wicked;
(ନୈଷ୍କୃତିକା; ନୈଷ୍କୃତିକୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) sinful.
୨ । ପରବୃତ୍ତି ଛେଦନତତ୍ପର; ଯେ ପରର ଦାନାରେ ଥୁଳ ଦିଏ (ହି. ଶ)—3. Bent on depriving others of their livelihood.
୩ । ଅନ୍ୟର ହାନି କରି ଆପଣାର ସ୍ୱାର୍ଥସାଧନରେ ରତ—
3. Engaged in furthering one's self interest by harming others.

ନୈଷ୍ଠିକ—ସଂ. ବିଣ. (ନିଷ୍ଠା + ଇକ)—୧ । ନିଷ୍ଠାପର—
Naishṭhika 1. Devoted; given to strict observance of rites.
ନୈଷ୍ଠିକା } ସ୍ତ୍ରୀ
ନୈଷ୍ଠିକୀ
୨ । ଦୃଢ଼ ଭାବରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ—
2. Firmly established.
୩ । ଦୃଢ଼—3. Firm; strict; fixed.
୪ । ଯେ ଚିରକାଳ ପାଇଁ ସଂଯମ ବ୍ରତ ଗ୍ରହଣ କରେ; ଆଜୀବନ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ—4. Vowing life long abstention and continence.
୫ । ସ୍ଥାୟୀ—5. Constant.
୬ । ଅନ୍ତିମ—6. Ulterior; last; final.
୭ । ମରଣକାଳରେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ (କର୍ମ) (ହି. ଶ)—
7. (acts) Proper to be done at the time of one's death.
ସଂ. ବି.—ଗୁରୁଗୃହରେ ଯାବଜ୍ଜୀବନ ବାସ କରି ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ଅବଲମ୍ବନ କରିବା ଛାତ୍ର—A student who lives at his preceptor's house for life and observes lifelong continence.

ନୈଷ୍ଠୁର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ନିଷ୍ଠୁର + ଭାବେ. ଯ) —ନିଷ୍ଠୁରତା; କ୍ରୂରତା—
Naishṭhurjya Cruelty; severity.

ନୈଷ୍ଠ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ନିଷ୍ଠା + ଭାବେ. ଯ)—୧ । ସ୍ଥାୟିତ୍ୱ—
Naishṭhya 1. Permanence.
୨ । ସ୍ଥିତି—2. Establishment.

ନୈସର୍ଗିକ—ସଂ. ବିଣ. (ନିସର୍ଗ + ଭବାର୍ଥେ. ଇକ)—୧ । ସ୍ୱାଭାବିକ;
Naisargika ପ୍ରାକୃତିକ —1 Natural; constitutional.
(ନୈସର୍ଗିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ନିସର୍ଗଜାତ; ସ୍ୱଭାବଜ—1. Inborn; innate; inherent; instinctive.

ନୈସର୍ଗିକ ପ୍ରବୃତ୍ତି— ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ନୈସର୍ଗିକା + ପ୍ରବୃତ୍ତି)—ଜୀବ
Naisargika prabṛutti ଜନ୍ମରୁ ଯେଉଁ ପ୍ରବୃତ୍ତି ପାଇ ଥାଏ—
(ନୈସର୍ଗିକ ବୃତ୍ତି—ଅନ୍ୟରୂପ) Instinct.

ନୈସର୍ଗିକ ବିଧାନ—ସଂ. ବି. ଈଶ୍ୱରକ ନିୟମ; ପ୍ରାକୃତିକ ବିଧି—
Naisargike bidhāna Natural or divine law; law of nature.
(ନୈସର୍ଗିକ ବିଧି—ଅନ୍ୟରୂପ)

ନୈସ୍ତ୍ରିଂଶିକ— ସଂ. ବିଣ. (ନିସ୍ତ୍ରିଂଶ + ଧାରଣାର୍ଥେ. ଇକ)—
Naistrimsika ଖଡ୍ଗଧାରୀ—Bearing a sword.
ସଂ. ବି.—ଖଡ୍ଗଧାରୀ ଯୋଦ୍ଧା—Swordsman.

ନୈସ୍ନେହ—ସଂ. ବି. (ନିସ୍ନେହ + ଭାବେ. ଅ) – ୧ । ଶୁଷ୍କତା—
Naisneha 1. Dryness,
୨ । ନିରସତା—2. Juicelessness.
୩ । ନିଃସ୍ନେହତା; ସ୍ନେହହୀନତା—3. Disaffection.

ନୈହାରିକ ନକ୍ଷତ୍ର— ସଂ. ବି. (ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ ପରିଭାଷା; ନିହାରିକା + ଅ = ନୈହାରିକ + ନକ୍ଷତ୍ର)—
Naihārika nakshatra ନିହାରିକା ଅନ୍ତର୍ଗତ ନକ୍ଷତ୍ରପୁଞ୍ଜ—
Nebulous stars.
[ଦ୍ର—ହିନ୍ଦୁ ଜ୍ୟୋତିଷୋକ୍ତ ୮ମ ବା ପୁଷ୍ୟା ନକ୍ଷତ୍ର ନୈହାରିକ ନକ୍ଷତ୍ର ଅଟେ ।]

ନୋଇ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ନାବିକ; ନୌବାହୀ)—
Noi ୧ । ନାବିକ; ନାଉରୀ—1. Boatman.
ନାଉଡ଼େ ମଲ୍ଲାହ ୨ । ନାବିକଙ୍କ ସର୍ଦ୍ଦାର—2. Head boatman.

ନୋକ୍‌ସାନ୍(ନି) — ବୈଦେ. ବି. (ଆ. ନୁକ୍‌ସାନ୍)—କ୍ଷତି—
Noksān(ni) ନୋକସାନ **नुकसान** Loss.

ନୋକ (ଇତ୍ୟାଦି) ଗ୍ରା. (ଇତର) ବି—ଲୋକ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Noka (etc) Loka etc. (See)

ନୋଚା(ଚି) (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି ଓ ବିଣ —
Nochā(chi) (etc) ଲୋଚ୍ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Lochā etc. (See)

ନୋଚ୍(ଚେ)ଇବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି - ଲୋଚ୍‌ଇବା (ଦେଖ)
Nochā(che)ibā Lochāibā (See)

ନୋଚେତ୍—ସଂ ଅ (ନୋ+ଚେତ) - ୧ । ନୋହିଲେ; ନଉବା—
Nochet 1. If not.
୨ । ଅନ୍ୟଥା ନୁହେଁ—2. Otherwise; or else not

ନୋଟ୍— ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ.)—୧ । ସ୍ମାରକ ଲିପି—
Noṭ 1. Memorandum notes.
ନୋଟ ୨ । ଟିପ୍ପଣୀ—2. Notes; jottings.
नोट ୩ । ଟିପ୍ପଣୀ ବହି—3. Note book.
୪ । ମୁଦ୍ରା ପରିବର୍ତ୍ତରେ ପ୍ରଚଳିତ ସରକାରୀ କାଗଜ —
4. Bank note; currency note.

ନୋଟ୍ କରିବା—ଦେ: କ୍ରି—ଟିପି ରଖିବା; ଟିପି ନେବା; ଟିପାଟିପି କରିବା-
Noṭ karibā To jot down; to note down.
ନୋଟ କରା **नोट करना**
(ନୋଟ୍ ରଖିବା, ନୋଟ୍ ଲେଖିବା, ନୋଟ୍‌ନାଟ୍ କରିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ନୋଟ୍ ପେପର୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ)—
Noṭ pepar ଚିଠି ଲେଖିବା ପାଇଁ ଅଭିପ୍ରେତ କାଗଜ—
ନୋଟ ପେପର **नोट पेपर** Note paper; letter paper.

ନୋଟ୍ ବନ୍ଧା(ନ୍ଧେ)ଇବା— ଦେ. କ୍ରି—ମୁଦ୍ରା ଆଦିକୁ ବଦଳାଇ ନୋଟ୍
Noṭ bandhā(ndhe)ibā ରୂପେ ପରିଣତ କରିବା—
ନୋଟ ବାଁଧାନ **नोट भंजाना** To change money into notes.

ନୋଟ୍ ବହି—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ନୋଟ୍ ଓ ଆ. ବହି)
Noṭ bahi ୧ । ଟିପ୍ପଣୀ ବହି—1. Note book.
ନୋଟ ବହି ୨ । ପକେଟ୍ ବହି—2. Pocket book
नोट बही (ନୋଟ୍ ବୁକ୍—ଅନ୍ୟରୂପ)

ନୋଟ୍ ଭଙ୍ଗା(ଙ୍ଗେ)ଇବା — ଦେ. କ୍ରି—ନୋଟକୁ ବଦଳାଇ ଟଙ୍କାରେ
Noṭ bhaṅgā(ṅge)ibā ପରିଣତ କରିବା—
ନୋଟଭାଙ୍ଗାନ To exchange notes into money.
नोट भंजाना

ନୋଟଣ(ଣି) (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ —
Noṭaṇa(ṇi) (etc) ଲୋଟଣ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Loṭaṇa etc. (See)

ନୋଟଣି ଲତା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି ବନ୍ୟ ଲତାବିଶେଷ —
Noṭaṇi lai A kind of wild creeper.
[ଦ୍ର—ଏହାର ଡାଙ୍ଗ ଖଟା ଏବଂ ତରକାରିରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

ନୋଟା—ଦେ. ବି—ଲୋଟା; ଛାଳ—
Noṭā ଘଟି **लोटा** A small brass water jug.

ନୋଟି—ଦେ. ବି—୧ । ଛୋଟ ଲୋଟା; ଅବଖୁଣ୍ଡ; ସାମସେଇ —
Noṭi 1. A small metal jug.
ଘଟି ୨ । ନୁଟୀ; ନଟେଇ; ନଟୀ—2. A wooden reel for
लोटिया winding silk or cotton thread.
୩ । ଲୁଟ; ଡକାଇତି—3 Dacoity; looting.

ନୋଟିଆ —ଦେ. ବି—ନୋଟି (୧) (ଦେଖ)
Noṭiā Noṭi (1) (See)

ନୋଟିଫିକେସନ୍—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ. ନୋଟିଫିକେଶନ୍)— ବିଜ୍ଞାପନ;
Noṭiphikesan ନୋଟିସ୍—Notification.
ନୋଟିଫିକେସନ **नोटिफिकेसन्**

ନୋଟିବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି—ଲୋଟିବା (ଦେଖ)
Noṭibā Loṭibā (See)

ନୋଟିସ୍(ସି)—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ ନୋଟିସ୍)—୧ । ବିଜ୍ଞାପନ—
Noṭis si) 1. A notice; advertisement.
ନୋଟିସ ୨ । ଇସ୍ତିହାର—2. A notice issued by a
नोटिस public servant; proclamation.

ନୋଟିସ୍ ଜାରି—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ. ନୋଟିସ୍ ଓ ଫା. ଜାରି)—କୌଣସି
Noṭis jāri ବିଜ୍ଞାପନକୁ ପଦମାନଙ୍କଠାରେ ବା ସର୍ବସାଧାରଣରେ
ନୋଟିସଜାରୀ ପ୍ରକାଶ କରିବା—Publication or service of
नोटिसजारी a notice.

ନୋଟିସ୍ ବୋର୍ଡ୍—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ)— କଚେରି ଆଦିର ବାରଣ୍ଡାରେ
Noṭis bord ବା କୌଣସି ପ୍ରକାଶ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ଯେଉଁ ପଟାରେ
ନୋଟିସବୋର୍ଡ ସାଧାରଣଙ୍କ ଅବଗତି ନିମନ୍ତେ ନୋଟିସ୍‌ମାନ
नोटिसबोर्ड ମରାଯାଏ—Notice board.
(ନୋଟିସବୋର୍ଡ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ନୋଟିସୁ—ପ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) ବୈଦେ. ବି (ଇଂ) — ନୋଟିସ୍ (ଦେଖ)
Noṭisu Notis (See)

ନୋଡ଼ା(ଇତ୍ୟାଦି)—ଗ୍ରା. ବି — ଲୋଡ଼ା ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Nor<u>d</u>ā (etc) Lor<u>d</u>ā etc (See).

ନୋଡ଼ିବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି - ଲୋଡ଼ିବା (ଦେଖ)
Nor<u>d</u>ibā Lor<u>d</u>ibā (See)

ନୋତକ—ଗ୍ରା. ବି (ସଂ. ଲୋତକ) ଲୁହ—
Notaka ନୋତକ Tears.

ନୋତରା(ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବିଣ—ଲୋତରା ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Notarā (etc) (ନୋତରୀ - ସ୍ତ୍ରୀ) Lotarā etc (See).

ନୋତରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଲୋତରିବା (ଦେଖ)
Notaribā Lotaribā (See)

ନୋତା—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ଲୋତ) —୧ । ଚୋରା (ମାଲ)—
Nota 1. Stolen (property).
୨ । ଗୁପ୍ତ (ଧନ)—2. Hidden (property).
୩ । ପ୍ରୋଥିତ (ଧନ)—3. Buried (treasure).
ଦେ. ବି—୧ । ଗୁପ୍ତଧନ—1. Hidden treasure
୨ । ପ୍ରୋଥିତ ଧନ —2. Buried treasure.
[ଦ୍ର - କବିତାରେ ଏହି ଅର୍ଥରେ ନୋତା ଶବ୍ଦ ପୋତା ଶବ୍ଦର ସହଚରରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଯଥା, ପୋତାନୋତା ନିଧିନିଖାତ ।]

ନୋଥ—ଦେ. ବ (ସଂ. ନସ୍ତ୍ର=ନାସିକା)—ନୋଥ; ନଥ; ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କର
Notha ବାଆଁ ନାକରେ ପିନ୍ଧାଯିବା ଗୋଲାକାର ଅଳଙ୍କାର—
ନଥ A kind of circular nose ring.
ନଥ [ଦ୍ର—ନୋଥ ଅନେକ ପ୍ରକାର, ଯଥା—କଡ଼ି
ମ. ନଥ ନୋଥ, ଦକ୍ଷିଣି ନୋଥ, ଯାଉଁଳ ନୋଥ,
ଜାଲ୍ଲ ନୋଥ, ଡାର ନୋଥ ଓ ରହ୍ନ ନୋଥ ।]

ନୋଥ ନାକ—ଦେ. ବ—ନାକର ଯେଉଁ ସୁଡ଼ାରେ ନୋଥ ପିନ୍ଧାଯାଏ—
Notha nāka The outer skin of that side of the
ନଥନାକ nostril in which Notha is worn.
ନଥସୁଡ଼ା [ଦ୍ର—ଦେଶବିଦେଶରେ ନାକର ଉଭୟ ଉଭୟ ସୁଡ଼ାରେ
ନୋଥ ପିନ୍ଧାଯାଏ । ଓଡ଼ିଶାରେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ଡାହାଣ ସୁଡ଼ାରେ
ଗୁଣା ଓ ବାଆଁ ସୁଡ଼ାରେ ନୋଥ ଓ ବସଣୀ ପିନ୍ଧନ୍ତି; କୌଣସି
କୌଣସି ଅଞ୍ଚଳରେ ଡାହାଣ ସୁଡ଼ାରେ ମଧ୍ୟ ନୋଥ ପିନ୍ଧାଯାଏ ।]

ନୋଥ(ଥୁ)ରା—ଦେ. ବ. ପୁଂ. (ସଂ. ସ୍ଥୂଳକାୟ)—୧ । ନପୁଂସକ
Notha(thu)rā ବ୍ୟକ୍ତି—1. Impotent person; eunoch.
[ନୋଥ(ଥୁ) (ଥେ)(ଥୋ)ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ]
୨ । ଅଧିକ ବୟସ୍କ ହୋଇ ସୁଦ୍ଧା ଯେ ବିବାହ କରି ନ ଥାଏ—
2. A grown up bachelor.
୩ । ଅତି ସ୍ଥୂଳକାୟ ବ୍ୟକ୍ତି—
3. A fat or corpulent person.

ନୋଥ(ଥି)(ଥୁ)(ଥେ)(ଥୋ)ରି ପଟା—ଦେ. ବ.—ଶଗଡ଼ ଉପରେ ଛାଟ
Notha(thi)(thu)(the)(tho)ri paṭā ରଖିବା ସକାଶେ ଯେଉଁ
ଗାଡ଼ୀକାବାଲା କାଠର ବା ବାଉଁଶର ଫର୍ମା ବା ଚଉକାଠ ସଗଡ଼ର
ଦଣ୍ଡା ଉପରେ ଉଡ଼ା ହୋଇଥାଏ—A wooden frame
put on and tied to the beams of a bullock
cart over which a thatch is adjusted.

ନୋଥ(ଥି)(ଥୁ)(ଥେ)(ଥୋ)ରି—ଦେ. ସ୍ତ୍ରୀ—('ନୋଥରା'ର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ)—
Notha(thi)(thu)(the)(tho)ri ୧ । ସ୍ତ୍ରୀସ୍ୱଭାବରହିତା ନାରୀ;
ହିଜଡ଼ୀ ହେଞ୍ଜଡ଼ୀ—1. A woman showing no
external signs of femininity.
୨ । ବୟସ୍କା କୁମାରୀ; ଅଇଆଁଡ଼ୀ ଦରବୁଢ଼ୀ—
2. A grown up maid.
୩ । ଅତି ସ୍ଥୂଳକାୟା ସ୍ତ୍ରୀ—
3. Very corpulent woman.
୪ । ନୋଥରି ପଟା (ଦେଖ)—4. Nothari paṭā (See).

ନୋଦ—ସଂ. ବ. (ନୁଦ୍ ଧାତୁ=ପ୍ରେରଣ କରିବା+କର୍ମ. ଅ)—
Noda ୧ । ଆଜ୍ଞା—1. Command; order.
୨ । ଅନୁମତି—2. Permission.
୩ । (+ଭାବ. ଅ) ପ୍ରେରଣା—3. Commissioning.

ନୋଦ ଦୁକା—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ.—ଲାଦୁକା (ଦେଖ)—
Noda(du)kā [ନୋଦ(ଦୁ)କା—ସ୍ତ୍ରୀ] Lādukā (See).

ନୋଦନ—ସଂ. ବ. (ନୁଦ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—୧ । ଛେଦନ—
Nodana 1. Cutting.
୨ । ନିବାରଣ—2. Prevention; prohibition.
୩ । ଅପସାରଣ; ତଡ଼ିଦେବା—
3. Removing; driving away.
୪ । ପ୍ରେରଣ—4. Sending.
୫ । (+କର୍ମ. ଅନ) ଆଦେଶ—5. Command, order.
୬ । ଚାଳନ—6. Conducting.
୭ । ଯାନାଦିରେ ଯୋଜିତ ପଶୁମାନଙ୍କୁ ଚଳାଇବା କର୍ମ (ହି.ଶ.);
ଅଡ଼ାଇବା—7. The act of driving beasts
yoked to a conveyance.
୮ । ମଡ଼ାଇବା—8. Impelling; goading.
୯ । (+କରଣ. ଅନ) ପାଞ୍ଚଣ; ପ୍ରତୋଦ (ହି. ଶ.)—
9. A stick used for goading beasts yoked
to a conveyance or plough.

ନୋଦା(ଧା)—ଦେ. ବ—ନଡ଼ିଆ ବା ତାଳଗଛର ଗଣ୍ଡିକୁ ଲମ୍ବ ଭାବରେ
Nodā(dhā) ମଝିରୁ ଚିରି ଉହାଁ ମଧ୍ୟରୁ ଶସ ଯାକ କାଢ଼ି ଯେଉଁ
ସିଉନୀ ଫାଳକଆ ନଳା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଏ (ଯହିଁରେ ପାଣି ଯିବା
କଣ୍ଡୀନ ଆସିବା କରାଯାଏ) ଲୋଧା—A semicircular
tunnel or pipe made from the trunk of a
palm or cocoanut tree by splitting it
lengthwise into two and grooving
it and which is used for the purpose
of passing water through it.
[ଦ୍ର—ଏହି ନୋଦାକୁ ଚାଳର ଓଳତଳେ ଓଳର ସମାନ୍ତରରେ
ଲମ୍ବ ଭାବରେ ବାନ୍ଧି ଦେଲେ ଓଳରୁ ଗଡ଼ିବା ବର୍ଷାଜଳ ନୋଦା
ଉପରେ ପଡ଼ି ନୋଦାର ମୁଣ୍ଡକୁ ଗଡ଼ି ଯାଇ ତଳକୁ ପଡ଼େ ।
କ୍ଷେତ୍ରକୁ ପାଣି ବୋହିବା ବେଳେ ଏହି ନୋଦାର ଏକ
ମୁଣ୍ଡରେ ଜଳାଶୟରୁ ଡେଣ୍ଡାରେ ପାଣି ଉଠାଇ ଢାଳ ଦେଲେ ସେ
ପାଣି ବୋହି ଆସି ଅନ୍ୟ ମୁଣ୍ଡରେ ଥିବା ପାଣି ମାହାରରେ ପଡ଼େ ।
ନୋଦାର ମଝିକୁ ଗୋଟିଏ ଆଡ଼ଧାରଣା ଉପରେ ସଲଗ୍ନ କରି ଏବଂ
ତାହାର ଗୋଟିଏ ମୁଣ୍ଡକୁ ବନ୍ଦ କରି ପାଣିରେ ବୁଡ଼ାଇ ଟେକିଦେଲେ
ସେ ପାଣି ସେହି ନୋଦାରେ ଗଡ଼ି ଆସି ନୋଦାର ଅନ୍ୟ ମୁଣ୍ଡରେ
ଖୋଲା ହୋଇଥିବା ପଦଣୀରେ ଜମା ହୋଇ କଆରରେ ମାଡ଼େ ।
ଏହିପରି ଏକମୁଣ୍ଡ ବୁଜା ନୋଦାକୁ ଜନ୍ତ୍ର କହନ୍ତି ।]

ନୋଦିତ—ସଂ. ବିଣ (ନୁଦ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍+କର୍ମ. ତ)—୧ । ଆଜ୍ଞାପିତ—
Nodita 1. Commanded.
୨ । ପ୍ରେରିତ—2. Sent; commissioned.
୩ । ଅପସାରିତ—3. Removed; driven away
୪ । ଉତ୍ତେଜିତ—4. Goaded; impelled.

ନୋପସ୍ଥାତା—ସଂ. ବିଣ (ନ=ନୁହେଁ+ଉପ+ସ୍ଥା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ;
Nopasthātā ୧ମା. ୧ବ)—ଅସମୀପସ୍ଥ; ଦୂରସ୍ଥ—Distant;
(ନୋପସ୍ଥାତ୍ରୀ ସ୍ତ୍ରୀ) remote.

ନୋବେଲ୍ ପୁରସ୍କାର—ବୈଦେ.ବ (ସ୍ୱିଡେନ୍‌ଦେଶୀୟ ନାମ ନୋବେଲ୍+
Nobel puraskāra ସଂ. ପୁରସ୍କାର)—ସ୍ୱିଡେନ୍ ରାଜ୍ୟରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ
ନୋବେଲପ୍ରାଇଜ **ନୋବେମପ୍ରାଇଜ** ୫ଟି ବାର୍ଷିକ ପୁରସ୍କାର—
Nobel prize; five annual prizes given in
(ନୋବେଲ୍ ପ୍ରାଇଜ୍ ଅନ୍ୟରୂପ) Sweden.

[ଦ୍ର – ଏହି ପୁରସ୍କାର ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଡାକ୍ତର ଆଲ୍‌ଫ୍ରେଡ୍ ବି. ନୋବେଲ୍ (ମୃତ ଖ୍ରୀ ୧୮୯୬) ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ସେ ସ୍ୱିଡେନ ରାଜ୍ୟର ସରକାରଙ୍କ ହସ୍ତରେ ଗୁଡ଼ିଏ ଧନ ସମର୍ପଣ କରି ଯାଇଅଛନ୍ତି ଓ ତାହାର ସୁଧରୁ ପ୍ରତିବର୍ଷ ୫ଟି ବୃତ୍ତି ଦିଆଯିବାର ଖଞ୍ଜା କରିଅଛନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବୃତ୍ତିର ପରିମାଣ ୮ ହଜାର ପାଉଣ୍ଡ ବା ପ୍ରାୟ ଏକଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା । ତାଙ୍କ ନିୟୁକ୍ତ କମିଟି ନିମ୍ନଲିଖିତ ୫ଟି ବିଷୟରେ ଯାହାଙ୍କୁ ପୃଥିବୀରେ ସର୍ବୋତ୍କୃଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି ବୋଲି ସ୍ଥିର କରିବେ ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରତିବର୍ଷ ଏହି ପୁରସ୍କାର ଦେବେ ବୋଲି ସେ କଟକଣା କରି ଯାଇ ଅଛନ୍ତି ଓ ତଦନୁସାରେ ଏ ପୁରସ୍କାର ପ୍ରତିବର୍ଷ ଦିଆ ଯାଉଅଛି ।

୧. ବୈଜ୍ଞାନିକ ଆବିଷ୍କାର, ୨. ରାସାୟନିକ ଆବିଷ୍କାର, ୩. ଜୀବ ବିଜ୍ଞାନ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଆବିଷ୍କାର, ୪. ଆଦର୍ଶ ସାହିତ୍ୟିକ ଗ୍ରନ୍ଥର ରଚନା, ୫. ପୃଥିବୀରେ ଶାନ୍ତି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେବା ପାଇଁ ସର୍ବୋତ୍କୃଷ୍ଟ ଉଦ୍ୟମ । ଭାରତବାସୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କବିବର ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ ଓ ବୈଜ୍ଞାନିକ ସର୍ ରମଣ ଏ ପୁରସ୍କାର ପାଇଅଛନ୍ତି ।]

ନୋଭ (ଇତ୍ୟାଦି) – ପ୍ରା. ବି – ଲୋଭ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Nobha (etc) — Lobha etc (See)

ନୋଭୀ – ପ୍ରା. ବିଣ – ଲୋଭୀ (ଦେଖ)
Nobhī — Lobhī (See)

ନୋଲ – ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି – ଓଳିଆରେ ବ୍ୟବହୃତ ମଲା ପର ଭିଆର କରାଯାଇଥିବା ପାଲ ଦଉଡ଼ିର ମୋଡ଼ା –
Nola — Coiled rope of straw used for tying up Oliās or straw packets for storing corn.

ନୋଲକ – ଦେ. ବି. (ସଂ. ଲୋଳକ) – ୧ । ନାକପୁଡ଼ାର ମଝି ଦଣ୍ଡିରେ କରାଯାଇଥିବା ଛିଦ୍ରରେ ପିନ୍ଧାଯିବା ଏକପ୍ରକାର ଦଣ୍ଡୀ (ଯହିଁରେ ଗୋଟିଏ ନୁଡ଼ୁକା ଲାଗିଥାଏ); ନୁଡ଼ୁକା – 1. A kind of nose ring with a pendant gem.
Nolaka — ନୋଲକ — ଲୋଳକ
ନୁଲକ, ନୁଲୁକ, ନୁଲ୍‌କ, ନୁଲ୍‌କା } ଅନ୍ୟରୂପ
୨ । କାନ ଓ ନାକର ଦଣ୍ଡି ବା ଫାସିଆରେ ଝୁଲୁଥିବା କ୍ଷୁଦ୍ର ଅଣ୍ଡାକାର ସୁନା ବା ରତ୍ନଖଣ୍ଡ – 2. A bit of gem or gold hanging as a pendant from an ear-ring or nose-ring.

ନୋଲା – ଦେ ବି – (ସଂ. ଲୋଲ = ଶିଥିଳ) –
Nolā — ୧ । ମାଛ ପେଟରେ ଥିବା ମଝିର ଏକ ଚରୁଡ଼ା –
ଦାଗ — 1. One of the twin cylinder-like cells of
ବଡ଼ୀ — the roe or spawn found in the belly of big fishes.
ଦାଗ; ନୀଳ — ୨ । ବେତ ପ୍ରହାରଦ୍ୱାରା ଦେହରେ ବସିଯିବା ଲମ୍ବ ନେଳ ନେଳ ଦାଗ – 2. The long bluish marks left on the body after a cane beating.

ନୋଲା ଫଟା(ଟେ)ଇବା – ଦେ. କ୍ରି – ବେତଦ୍ୱାରା ଖୁବ୍ ମାଡ଼ ଦେବା, ଯେପରି କି ଦେହରେ ପ୍ରହାରର ଲମ୍ବ ଦାଗ ବସାନ
Nolā phaṭā(ṭe)ibā — ନୀଳ ଡାଲନା — ଲମ୍ବ ଦାଗମାନ ରହିଯାଏ –
[ନୋଲା ବସା(ସେ)ଇବା – ଅନ୍ୟରୂପ] To leave marks on the body after a cane-thrashing.

ନୋଲା ଫାଟିଯିବା – ଦେ. କ୍ରି – ବେତମାଡ଼ର ଫଳସ୍ୱରୂପ ଦେହରେ ଦାଗ ରହିଯିବା
Nolā phāṭijibā — ଦାଗ ବସା — ଦାଗ ପଡ଼ନା — The marks on the body being left as a result of cane beating.
[ନୋଲା ବସିଯିବା; ନୋଲା ଫାଟିବା; ନୋଲା ରହିବା – ଅନ୍ୟରୂପ]

ନୋଲି – ଦେ. ବି. (ସଂ. ଲୁଲ ଧାତୁ = ଦୋହଲିବା; ଦୋଳିବା) –
Noli — କାନରେ ପିନ୍ଧାଯିବା ବଳୟାକାର ଅଳଙ୍କାରବିଶେଷ –
ମାକଡ଼ୀ — Ear-ring; a ring for the ear.
ବାଲୀ — ଯାହାରଠାରେ ଦେଖୁଥାନ୍ତେ କଣ୍ଠୀ ନୋଲ
ଦେଇଥାନ୍ତେ ତାହା ଛଡ଼ାଇ ଦେଇ ଗାଳ । କୃଷ୍ଣସଂହିତା. ମହାଭାରତ. ଶାନ୍ତି

ନୋଲିଆ – ଦେ ବି. ପୁଂ – ତେଲଙ୍ଗା ଅନାର୍ଯ୍ୟ ଧୀବରଜାତିବିଶେଷ –
Nolia — A class of Telgu fishermen.
ମୁଲିଆ — ଶ୍ରୀପାଟି ପୃଷ୍ଠେ ତରଙ୍ଗେ ଦୋଳିଅ ଗାଏ 'ଜୟ ଗଙ୍ଗେଶ୍ୱର' ।
(ନୋଲିଆଣୀ – ସ୍ତ୍ରୀ) — ସ୍ୱଧ ଗୀତ, ପାଟଗ ।

ବାଲୀ ପହରନେବାଲା — ଦେ. ବିଣ – କାନରେ ନୋଲ ପିନ୍ଧିଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି) – (a person) Wearing ear-rings.

ନୋହ(ହୁ)(ହୋ)ତି – ଦେ. ବି. (ସଂ. ନ ଭବତି) –
Noha(hu)(ho)ti — ୧ । ନ ହେବା କଥା – 1. Negation; no.
ନାଁ; ନା ହଓଆ — (ଯଥା – ସେ ମୋତେ ହୋଇ ନୋହତି କହୁ
ନହୋନା — କହିଲା ନାହିଁ ।)
[ନହୁ(ହୋ)ତି – ଅନ୍ୟରୂପ] ୨ । (ଅଶୁଭ କଥାର ଶୁଭବାଚନ) (ହୋତି – ବିପରୀତ) ଅନହୋତି; ହଇଜା; ଓଲାଉଠା; ଝାଡ଼ାବାଣ୍ଡ – 2. (euphemism) Cholera.
(ଯଥା – ସେ ନୋହୋତିରେ ଗଲା ।)

ନୋହି – ପ୍ରା. ବି – ଲୋହି (ଦେଖ)
Nohi — Lohi (See)

ନୋହିବା – ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ନ + ଭୂ ଧାତୁ) – ୧ । ନ ହେବା –
Nohibā — 1. Not to be.
ନା ହଓୟା — ଗଳକ'ର ନୋହି ବଳାନାଗରୁ ଗଳିଲୁ ଲେ – ବିଦ୍ୟାସୁନ୍ଦର ବିଶୋଷ୍ଟକ ।
ନହୋନା; ଅନହୋତ — ୨ । ନ ଘଟିବା – 2. Not to happen.
ଦେ. ବିଣ – ହୋଇ ନଥିବା – Undone; unperformed.
ନୋହିବା କଥା କେହି ହୋଇବ ମୋହର –
କୃଷ୍ଣସଂହିତା. ମହାଭାରତ. ଅନ୍ୟ ।

ନୋହିଲେ – ଦେ. ଅ. (ସଂ. ନୋଚେତ୍) – ନ ହେଲେ; ନଭୁବା –
Nohile — If not; otherwise; nor; else.
ନାହଲେ — ତାହା ଘରରେ ମୋତେ କହ. ନୋହିଲେ ଭୁଲ ହୋଇ ରହ –
ନହିଁ ତୋ — ଭୂପତି, ପ୍ରେମସଞ୍ଚାମୃତ ।

ନୋହିଲେ ନାହିଁ – ଦେ. ଅ – ନ ହେଲେ ନାହିଁ –
Nohile nāhiñ — Or else not; if not no.
ନା ହଲେ ନେଇଁ — ନହୀତୋ ନହୀଁ

ନୋହୁ – ପ୍ରା. ବି. (ସଂ. ଲୋହ) – ଲହୁ; ରକ୍ତ –
Nohu (ନହୁ – ଅନ୍ୟରୂପ) — Blood.

ନା ହଉକ — ଦେ. କ୍ରି. (ଭବିଷ୍ୟତ ଇଚ୍ଛାସୂଚକ ଅନାଦରାର୍ଥ ୩ୟ ପୁ. ଏବ) – (ସେ ବା ତାହା) ନ ହେଉ –
Let (him) be not; be it not.

(ଯଥା—ମୁଁ ଈଶ୍ୱରଙ୍କୁ ଭାବୁଛି ମୋ ପିଲାଟି ଅନ୍ୟ ଇସ୍କୁଲଆ ପିଲାଙ୍କ ପରି ଅମାନିଆ ନୋହୁ ।)

ଦେ. ଅ—ନୋହୁଣୁ (ଦେଖ)—Nohuṇu (See)

ନୋହୁଁ — ଦେ. କ୍ରି. (ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳ; ୧ମ ପୁ. ମାନ୍ୟାର୍ଥରେ 'ନ ହେଉଁ' ଏହି କ୍ରିୟାର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଆକାର—

Nohuñ

ନଇଁ ୧ । (ଆମ୍ଭେ) ନ ଅଟୁଁ—1. (I) Am not.

ନହୁଁ ୨ । (ଆମ୍ଭେମାନେ) ନ ଅଟୁଁ—2. (we) Are not.

(ଯଥା—ଆମ୍ଭେମାନେ ପରର ଅନିଷ୍ଟକାରୀ ନୋହୁଁ ।)

ନାହତେ ଦେ. ଅ.—ନୋହୁଣୁ (ଦେଖ)

ନହୁହୋତେ Nohuṇu (See)

ସେକାଳ ନୋହୁଁ ଅସ ସମସ୍ତେ ଜଳବା,
ପାଣ୍ଡବଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ବନରେ ରହିବା । କୃଷ୍ଣସଂହି. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ନୋହୁଣୁ(ଣୁଁ) — ଦେ. ଅ.—ନ ହେଉଣୁ ; ନ ହେବା ପୂର୍ବେ—

Nohuṇu(ṇuñ) Before (such a thing) happens

ନାହତେ ହତେ or takes place.

ନହୋତେ ହୋତେ (ଯଥା—ଏ ବର୍ଷ କାର୍ତ୍ତିକ ମାସ ନୋହୁଣୁ ଶୀତ ପଡ଼ି ଗଲା ।)

ନୌ—ସଂ ବି. (ନୁଦ୍ ଧାତୁ=ପ୍ରେରଣ କରିବା+କର୍ମ. ଔ)—ନୌକା;

Nau ଡଙ୍ଗା—Boat.

[ଦ୍ର—ସଂସ୍କୃତ 'ନୌ' ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ତୁଳନା କର ଗ୍ରୀକ୍ ଭାଷାର ନୌସ୍, ଲାଟିନ୍ ନାଭିସ୍ (Navis), ପ୍ରାଚୀନ ଜର୍ମାନ୍ (Nacho) ନାଗ୍ନେ । ଇଂରାଜିରେ ନାଭି (Navy)ର ଅର୍ଥ ରଣତରୀ ସମୂହ ।]

ନବ୍ବଇ ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ. (ସଂ. ନବତି)—ନଉ; ନବେ; ୯୦—

ନବ୍ବେ Ninety; 90.

ନୌଆ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ନବମ)—ନବମ—

Nauā Ninth.

ନଅଇ ଦେ. ବି.—ନଅଟି ବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ତାସ୍; ନହଲା; ନହ—

ନବାଁ A playing card with 9 points on it.

ନହଲା **ନହଲା**

ନୌଅଶଏ(ହେ)—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ. (ସଂ. ନବତ୍ୟୁତ୍ତର ଶତ) (ସଂଖ୍ୟା-

Nauāśae(he) ବାଚକ)—ଏକଶତ ନବେ—One hundred

ଏକଶ ନବ୍ବଇ **ନୌସୈ** and ninety.

(ଯଥା— ଉଣେଇଶି ଦଶାଁ ନୌଆଶହେ ପଣ ଏଗାର କାହାଣ ତତ୍ତ୍ୱଦ ପଣ—ପଣିକିଆ ।)

ନୌକର—ବୈଦେ. ବି. (ଫା. ନଉକ୍କର; ନୌକର) — ୧ । ଗୃହର —

Naukara 1. Servant.

ନୋକର, ନୌକର ୨ । ଗୃହ କର୍ମକାରୀ ଭୃତ୍ୟ—

ନୌକର 2. Domestic menial servant.

(ନୌକରଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ନୌକର ଚାକର—ଦେ. ବି. (ଏକାର୍ଥକ ସହଚର)—ପରିଜନ; ଭୃତ୍ୟାଦି—

Naukara chākara Servants; attendants;

ନୋକର ଚାକର **ନୌକର ଚାକର** retinue.

ନୌକର ସାହି—ଦେ. ବି. (ଆଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)—ଭୃତ୍ୟତନ୍ତ୍ର; ଭୃତ୍ୟ

Naukara sāhi ସମାଜ; ରାଜକୀୟ ଶାସନ ଚଳାଇବା ଭୃତ୍ୟ-

ନୋକର ସାହୀ ମଣ୍ଡଳୀ—Bureaucracy; the body of

ନୌକର ସାହା officials and servants carrying on administration; officialdom.

ନୌକରଣୀ—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ଫା. ନୌକର+ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଆଣୀ);

Naukarāṇi ଦାସୀ; ଗୃହକରଣୀ—Maid servant.

ନୋକରାନୀ **ନୌକରାନୀ**

ନୌକରାନ୍—ବୈଦେ. ବିଣ. (ଫା) — ୧ । ନୌକର ବା ଗୃହକରଗଣ

Naukarān ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—1. Relating to servants.

୨ । ଗୃହକରୀ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—2. Relating to service.

(ଯଥା—ନୌକରାନ୍ ଜାଗିରୀ ।)

ବି.— (ବହୁବଚନ)—ଗୃହକରମାନେ—Servants.

ନୌକରି - ଦେ. ବି. (ଫା. ନୌକର+ଓ. ଇ ପ୍ରତ୍ୟୟ)—୧ । ଦାସତ୍ୱ—

Naukari 1. Slavery.

ନୋକରି ୨ । ଗୃହକର—2 Service.

ନୌକରୀ ୩ । ଗୃହକର ବୃତ୍ତି—3. The profession of service; service as a profession.

ନୌକରେନ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର)—ବି. (ଭୁଲ. ହି. ନୌକରାନୀ)—

Naukaren ଗୃହକରଣୀ—A maid servant.

ନୌକା—ସଂ. ବି. (ନୌ+ସ୍ୱାର୍ଥରେ କ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । ନାବ;

Naukā ଡଙ୍ଗା—Boat.

୨ । ଜାହାଜ—2. Ship.

ନୌକା ଦଣ୍ଡ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ତ୍ୱ; ନୌକା+ଦଣ୍ଡ)—୧ । ଖେପଣୀ;

Naukā daṇḍa କାଠ—1. A bamboo to propel a boat.

୨ । ଆହୁଲା—2. An oar; paddle

ନୌକା ପଟ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ତ୍ୱ; ନୌକା+ପଟ)—ଡଙ୍ଗାରେ ଟଣା

Naukā paṭa ଯିବା ପାଲ—The sail of a boat.

ନୌଚର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନୌ+ଚର୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ନାବିକ;

Nauchara ନୌକାରେ ବିଚରଣକାରୀ—Using boats for

(ନୌଚାରୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) travelling.

ନୌଚାଳନ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ତ୍ୱ; ନୌ+ଚାଳନ)—ଡଙ୍ଗା ଚଳାଇବା

Nauchālana କର୍ମ ବା କୌଶଳ—Navigation; the art of plying a boat.

ନୌଜୀବିକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନୌ+ଜୀବିକା)—ଯେ

Naujībika ନୌକା ସାହାଯ୍ୟରେ ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରେ—

(ନୌଜୀବୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) A sailor; a boatman.

ନୌତନ—ପ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ନୂତନ; ନବତନ)—୧ । ନୂତନ—

Nautan 1. New.

ନୋତନ **ନୌତୁନ** ୨ । ତାଜା; ତଟକା—2. Fresh.

ନୌତା(ତି)—ଦେ ବି — ନଉତି (ଦେଖ)

Nautā ti) Nauti (See)

ନୌଭାର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ତ୍ୱ; ନୌ=ନୌକା+ଭାର୍ଯ୍ୟ)—

Nautārjya ନାବ୍ୟ; ନୌକାଦ୍ୱାରା ପାର ହେବା ଯୋଗ୍ୟ—

Navigable.

ନୌବତ୍ (ଇତ୍ୟାଦି) — ବୈଦେ. ବି (ଆ. ନଉବତ୍; ଫା. ନୌବତ୍)—
Naubat (etc) ନଉବତ୍ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
ନୌବତ **ନୌବତ** Naubat etc (See)

ନୌବଳ—ସଂ. ବି (ରୂପକ ବା ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ନୌ+ବଳ)—
Naubala ୧ । ନୌକାରୋହୀ ସୈନ୍ୟ; ଯୁଦ୍ଧାର୍ଥ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୌକାଚୟ—Naval force; navy; armada.
୨ । ସତରଞ୍ଜ ଖେଳ—2. A game of chess.

ନୌବାହ—ସଂ. ବି. (ନୌ+ବହ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Naubāha ୧ । ଯେ ଡଙ୍ଗା ଚଳାଏ; ନାବିକ—
ନୌବାହକ } ଅନ୍ୟରୂପ 1. Sailor; navigator.
ନୌବାହୀ
୨ । ଆହୁଲା—2. An oar.
ସଂ. ବିଣ—ଯେ ଡଙ୍ଗା ଚଳାଉ ଥାଏ—
Plying a boat.

ନୌବାହିନୀ—ସଂ. ବି. (ରୂପକ କର୍ମଧା; ନୌ+ବାହିନୀ)—
Naubāhinī ୧ । ନୌସେନା (ଦେଖ)
1. Nausenā (See)
୨ । ନୌସେନାବାହୀ ନୌକା ସମୂହ—2. The navy.

ନୌବିଦ୍ୟା—ସଂ. ବି. (ମ. ପ. ଲୋ. କର୍ମଧା; ନୌ+ବିଦ୍ୟା)—
Naubidyā ନୌକା ଚାଳନ ବିଦ୍ୟା—The science or art of navigation.

ନୌବୁତି—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—ଭଣ୍ଡାର ଆଦି ହାଟୁଆ ଜାତିଙ୍କ ବିବାହ ଉପଲକ୍ଷରେ ଜାତିଭୋଜ ବେଳେ ବର ଓ କନ୍ୟା ପକ୍ଷର ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟ ସ୍ଥଳରେ ଖଣ୍ଡିଏ ପୀଢ଼ା ଉପରେ ଉଭୟ ପକ୍ଷରୁ ଭେଟି ସ୍ୱରୂପ ଯେଉଁ ଧନ ରଖାଯାଏ; କୁଳମର୍ଯ୍ୟାଦା ସ୍ୱରୂପ ଦିଆଯିବା ଭେଟୀ ଧନ—
Naubuti A present of cash put on a wooden board by the bride's and bride-groom's parties on the occassion of a marriage before the feast is held, amongst some Śūdra castes. (e.g. barbers).

[ଦ୍ର—ଏହି ଧନ ପୀଢ଼ା ଉପରେ ରଖି ଦେଇ ବର ଓ କନ୍ୟା ଉଭୟଙ୍କ ପକ୍ଷୀୟ ମୁରବ୍ବୀ ପ୍ରଣାମ କରନ୍ତି । ବ୍ରାହ୍ମଣ ସମାଜରେ ମଧ୍ୟ ଏହିପରି ସ୍ଥଳରେ ସଭାକ୍ଷତ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଦିଆ ଯାଏ ।]

ନୌ ବ୍ୟସନ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ନୌ+ବ୍ୟସନ=ବିପଦ୍)—
Nau byasana ଜାହାଜ ଭାଙ୍ଗିଯିବା ବା ଜାହାଜର କୌଣସି ପ୍ରକାର ବିପଦ—Shipwreck or any calamity befalling a ship.

ନୌ ଯାତ୍ରୀ—ସଂ. ବି. (ନୌ+ଯାତ୍ରିନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
Nau jātri ନୌକାରେ ଯେଉଁମାନେ ଯାତ୍ରା କରନ୍ତି—
The passengers of a boat.
ସଂ. ବିଣ.—ନୌକାରେ ଗମନକାରୀ—
Travelling by boat

ନୌ ଯାନ—ସଂ. ବି. (ନୌ+ଯାନ)—
Nau jāna ୧ । (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍)ନୌକାଦ୍ୱାରା ଗମନ—
1. Navigation
୨ । (ରୂପକ କର୍ମଧା) ଜଳରେ ଯିବା ଆସିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ନାବ ଆଦି—2. Boats used as conveyance on water.

ନୌଯାୟୀ—ସଂ. ବି. ଓ ବିଣ (ନୌ+ଯା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ.ଇନ୍; ୧ମା.୧ବ)
Naujāyi ନୌଯାତ୍ରୀ (ଦେଖ)—Naujātri (See)

ନୌରୋଜ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଫା)—୧ । ପାରସିକମାନଙ୍କର ନବବର୍ଷାରମ୍ଭ; ମୁସଲମାନମାନଙ୍କର ବର୍ଷର ପ୍ରଥମ ଦିନ—
Nauroj 1. Mahomedan or Persian New Year's day.
ନୌରୋଜ
୨ । ମୁସଲମାନମାନଙ୍କ ନବବର୍ଷାରମ୍ଭ ଦିନ କରାଯିବା ଉତ୍ସବ—
2. The festival observed by the Mahomedans on the Persian New year's day.

ନୌଲଖା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ନବ+ଲକ୍ଷ; ଯହିଁର ମୂଲ୍ୟ ନଅ ଲକ୍ଷ ମୁଦ୍ରା)—
Naulakhā
ନ ଲାଖେର ବହୁ ମୂଲ୍ୟ (ହାର ଆଦି)—
ନୌଲଖା Very valuable (necklace etc).
(ନୌଲାଖୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ନୌସେନା ସଂ. ବି. (ମ. ପ. ଲୋ. କର୍ମଧା; ନୌ+ସେନା)—
Nausenā ଜଳଯୁଦ୍ଧକାରୀ ସୈନ୍ୟ; ନୌବଳ—
(ନୌସୈନ୍ୟ – ଅନ୍ୟରୂପ) Naval force; navy.

ନ୍ତ—ପ୍ରା. ବି. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ)—୧ । ପ୍ରତ୍ୟୟ (ବହୁବଚନ) ମାନ; ଗଣ—
Nta Plural suffix.

ପୁରେ ପୁରେ ଅନୁସର ବାଟ କଳାରକ୍ତ ଫେର
ଖୋଜ ଦେଇ ମାଳୁଣୀକ ଦେଖିଲେ ଯାଇ । ଦ୍ରୋଣ, ଗର୍ଭସେଣା ।

୨ । ଦ୍ୱିତୀୟା ବିଭକ୍ତିର ପ୍ରତ୍ୟୟ—
2. An inflection for the dative case.

ନ୍ୟକ୍କାର—ସଂ. ବି. (ନ୍ୟକ୍=ଘୃଣାର୍ଥରେ ଅବ୍ୟୟ + କୃ ଧାତୁ+ଭାବ ଅ)
Nyakkāra ୧ । ଘୃଣା; ଅବଜ୍ଞା—
1. Abhorrence; contempt.
୨ । ବମନ; ବାନ୍ତି—2. Vomiting.
୩ । ଧିକ୍କାର—3. Contemptuous words.

ନ୍ୟକ୍କାର ଜନକ—ସଂ. ବିଣ. (ନ୍ୟକ୍କାର+ଜନ ଧାତୁ+ଅକ)—
Nyakkāra janaka ୧ । ଘୃଣାଜନକ—1. Contemptuous; producing aversion.
୨ । ବମନୋଦ୍ୱେଗକାରକ—2. Producing a tendency to vomit.

ନ୍ୟକ୍କୃତ—ସଂ. ବିଣ. (ନ୍ୟକ୍+କୃତ)—ଧିକୃତ; ଅବଜ୍ଞାତ—
Nyakkṛuta Abhorred; loathed.

ନ୍ୟକ୍ଷ—ସଂ. ବିଣ. (ନି+ଅକ୍ଷ)—
Nyaksha ୧ । ନିକୃଷ୍ଟ—1. Base; inferior.
୨ । ନୀଚ—2. Low; mean; vile.

୩ । ସମଗ୍ର—3. Whole; entire.

ସଂ. ବି—୧ । ମହିଷ—1. Buffalo.

୨ । ପରଶୁରାମ—2. Paraśurāma.

୩ । ତୃଣ—3. Grass.

ନ୍ୟଗ୍ରୋଧ—ସଂ. ବି. (ନ୍ୟକ୍=ନିମ୍ନ+ରୁଧ୍ ଧାତୁ=ରୋଧ କରିବା+
Nyagrodha କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯେ ବହୁ ମୂଳ ଦ୍ୱାରା ନିମ୍ନଦେଶକୁ ରୋଧ କରେ)—୧ । ବଟ ବୃକ୍ଷ; ବର ଗଛ—
1. The Banyan tree; Indian fig; Ficus Indica.

୨ । ଶମୀ ବୃକ୍ଷ—2. A tree; Accacia Suma.

୩ । ଚାରି ହାତ ପରିମାଣ—
3. A measure of 4 cubits; fathom.

୪ । ବିଷ୍ଣୁ— 4. A name of Bishṇu.

୫ । ଉଗ୍ରସେନ ରାଜାଙ୍କର ପୁତ୍ର—
5. Name of a son of Ugrasena.

୬ । ଦୁଇ ବାହୁକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ବିସ୍ତାରିତ କରିଲାକୁ ବିସ୍ତୃତ କଲେ ଯେଉଁ ପରିମିତ ଦୂରତା ହୁଏ (ହି. ଶ.)—
6. A measure of the two arms extended in opposite directions.

୭ । ମହାଦେବ (ହି. ଶ.)—7. Śiba.

୮ । ମୂଷିକପର୍ଣ୍ଣୀ; ମୂଷାକାନୀ (ହି. ଶ.) (ଦେଖ)
8. Mūshākāni (See)

ନ୍ୟଗ୍ରୋଧନ—ସଂ. ବି (ନ୍ୟକ୍+ରୁଧ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—ଅବଜ୍ଞାନ—
Nyagrodhana Despising.

ନ୍ୟଗ୍ରୋଧ ପରିମଣ୍ଡଳ—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି;ନ୍ୟଗ୍ରୋଧ+ପରିମଣ୍ଡଳ)-
Nyagrodha parimaṇḍala ସୁନ୍ଦର ବପୁଷ୍ମାନ୍ ପୁରୁଷ; ୪ ହାତ ଉଚ୍ଚ ପରମସୁନ୍ଦର ପୁରୁଷ—
A tall man with proportionate limbs.

ନ୍ୟଗ୍ରୋଧପରିମଣ୍ଡଳା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ବିଶାଳନିତମ୍ବା, କ୍ଷୀଣମଧ୍ୟା, କଠିନ-
Nyagrodhaparimaṇḍala କୁଚ ସୁନ୍ଦରୀ ଅଙ୍ଗନା—
A fair woman with symmetrical and graceful limbs, firm brests and lean waist.

[ଦ୍ର—ଏପରି ସ୍ତ୍ରୀର ଶରୀରର ସ୍ପର୍ଶ ଗ୍ରୀଷ୍ମକାଳରେ ଶୀତଳ ଓ ଶୀତକାଳରେ ଉଷ୍ଣ ବୋଧହୁଏ ।]

ନ୍ୟଗ୍ରୋଧା(ଧୀ)—ସଂ. ବି ସ୍ତ୍ରୀ (ବୈଦ୍ୟକ)—ମୂଷାକାନୀ ଗୁଳ୍ମ—
Nyagrodhā(dhi) A medicinal plant; Mimosa Albida.
(ନ୍ୟଗ୍ରୋଧିକା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ନ୍ୟଙ୍କୁ—ସଂ. ବି (ନି=ନିମ୍ନ+ଅନ୍ଚ୍ ଧାତୁ=ଗମନକରିବା+କର୍ତ୍ତୃ ଉ).
Nyaṅku ୧ । ବହୁଶୃଙ୍ଗ ମୃଗବିଶେଷ; ଶାଖାପ୍ରଶାଖାବିଶିଷ୍ଟ ଶୃଙ୍ଗଯୁକ୍ତ ମୃଗ—1. A sort of antelope; a deer with branching antlers.

୨ । ଖୁରୁଣ୍ଡି; ଅତି କ୍ଷୁଦ୍ର ଚରଣଦେହ ମୃଗବିଶେଷ—
2. A very small variety of deer; Oragulus Meminna.

[ଦ୍ର—ଏହା ପ୍ରାୟ ୮ ଆଙ୍ଗୁଳ ଉଚ୍ଚ ହୁଏ । ଏହାର ଗୋଡ଼ ଅତି ସରୁ; ପଛଆଡ଼ ଉଚ୍ଚା; ଗଳାର ଲୋମ ଦେହ ଲୋମ ଅପେକ୍ଷା ବଡ଼ । ଏହା ଶୃଙ୍ଗହୀନ ।]

୩ । ମୁନିବିଶେଷ—3. The name of a sage.

ସଂ. ବିଣ—ନିତାନ୍ତ ଗମନଶୀଳ—Moving swiftly.

ନ୍ୟଚ୍ଛ—ସଂ. ବି— ଚର୍ମରୋଗବିଶେଷ, ଯହିଁରେ ଦେହରେ ଚକା ଚକା
Nyachchha କଳା ଦାଗମାନ ଦେଖାଯାଏ; ଭଙ୍ଗରୋଗ (ହି.ଶ.)-
A skin disease in which black circular spots appear on the body.

ନ୍ୟଞ୍ଚ୍—ସଂ. ବିଣ (ନି+ଅନ୍ଚ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍)—୧ । ନୀଚ—
Nyañch 1. Vile; mean.

୨ । କ୍ଷୁଦ୍ର—2. Little.

୩ । ନିମ୍ନ—3. Low.

୪ । (+କର୍ମ. କ୍ୱିପ୍)—ହେୟ—
4. Contemptible,

୫ । ଖର୍ବ—5. Dwarfish; short.

ନ୍ୟଞ୍ଚିତ— ସଂ. ବିଣ (ନି+ଅନ୍ଚ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ) —ଅଧଃକ୍ଷିପ୍ତ—
Nyañchita Thrown down.

ନ୍ୟଞ୍ଜଳିକା—ସଂ. ବି (ନି+ଅଞ୍ଜଳ+କ+ଆ) —ତଳଆଡ଼କୁ ପ୍ରସାରିତ
Nyañjalikā ଅଞ୍ଜଳି (ହି. ଶ) —The folded palms extended downwards.

ନ୍ୟୟ—ସଂ. ବି (ନି+ଇ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ) —୧ । ଅପଚୟ; କ୍ଷତି —
Nyaya 1. Loss.

୨ । ବ୍ୟୟ—2. Expense.

୩ । ନାଶ—3. Destruction.

ନ୍ୟସନ—ସଂ. ବି. (ନି+ଅସ୍ ଧାତୁ=କ୍ଷେପଣ କରିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Nyasana ୧ । ଦାନ—1. Giving.
(ନ୍ୟସ୍ତ—ବିଣ) ୨ । ଅର୍ପଣ—2. Depositing.

୩ । ତ୍ୟାଗ—3. Abandonment; relinquishment.

୪ । ରଖିବା; ସ୍ଥାପନ—4. Placing; putting.

ନ୍ୟସ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ନି+ଅସ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ । ନିହିତ;ସ୍ଥାପିତ—
Nyasta 1. Placed; set down.
(ନ୍ୟସ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ପ୍ରେରିତ —2. Sent.

୩ । ନିକ୍ଷିପ୍ତ—3. Thrown.

୪ । ନ୍ୟାସରୂପେ ରକ୍ଷିତ—4. Placed in trust.

୫ । ସମର୍ପିତ—5. Deposited.

୬ । ବିନ୍ୟସ୍ତ; ସଜ୍ଜିତ—6. Arranged; arrayed.

୭ । ତ୍ୟକ୍ତ —7. Abandoned; relinquished.

୮ । ହସ୍ତାନ୍ତରିତ—8 Assigned; transferred.

୯ । ରଚିତ—9. Composed.

୧୦ । ବିସ୍ତାରିତ—10 Expanded; spread.

୧୧ । ବନ୍ଧକ ରଖାଯାଇଥିବା—

11. Pledged; pawned.

ନ୍ୟସ୍ତ ଶସ୍ତ୍ର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ୍ୟସ୍ତ + ଶସ୍ତ୍ର)—୧ । ଯେଉଁଲୋକ
Nyasta śastra ଶସ୍ତ୍ରାଦି କାଢ଼ିଯକାଇ ଅଛି—1. Unarmed; having laid down one's arms.

୨ । ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ପରାଙ୍ମୁଖ—

2. Averse from strife.

ସଂ. ବି—ପିତୃଲୋକ—The souls of the departed ancestors.

ନ୍ୟସ୍ୟ – ସଂ. ବିଣ. (ନି + ଅସ୍ ଧାତୁ + କର୍ମ.ଯ)—୧ । ତ୍ୟଜ୍ୟବ୍ୟ; କ୍ଷେପ୍ୟ—
Nyasya 1. Fit to be thrown away or abandoned.

୨ । ନ୍ୟସ୍ତହେବାର ଯୋଗ୍ୟ—

2. Fit to be deposited.

୩ । ସ୍ଥାପନୀୟ—3. Fit to be placed.

ନ୍ୟାଏ—ଗ୍ରା. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) ବି ଓ ବିଣ—ନ୍ୟାୟ (ଦେଖ)
Nyāe Nyāya (See)

ନ୍ୟାଏ ନଯାଇ ଅପେ କରୁଥାଉ ଦୋଷ ଅପେ ବୁଝେ ନ୍ୟାଏ । ପ୍ରାଚୀ. ବ୍ରହ୍ମନିରୂପଣଗୀତା ।

ନ୍ୟାକ୍ୟ—ସଂ. ବି—ଭୃଷ୍ଟତଣ୍ଡୁଳ; ଚାଉଳଭଜା; ମୁଢ଼ି—
Nyākya Fried rice.

ନ୍ୟାଙ୍କବ—ସଂ. ବି. (ନ୍ୟଙ୍କୁ + ଅ) ନ୍ୟଙ୍କୁ ମୃଗଚର୍ମ—
Nyāṅkabā The hide of Nyaṅku deer.

ନ୍ୟାଜ—ବୈଦେ. ବି. ଓ ବିଣ. (ଫା. ଲହାଜ)—ନିଆଜ (ଦେଖ)
Nyāja Niāja (See)

ନିହାଜ ତଦ୍ର ମାବତକା ଶ୍ୟାମ ବୁଝିଙ୍କର ପ୍ରେମ ହେଲ ନିଜଡ଼େ ନ୍ୟାଜ ।

ନିହାଜ ବଳପୂର୍ବକ, ସଙ୍ଗୀତ ।

ନ୍ୟାଦ – ସଂ. ବି. (ନି + ଅଦ୍ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଅ)—ଆହାର (ହି. ଶ)—
Nyāda Food.

ନ୍ୟାୟ – ସଂ. ବି. (ନି = ନିଶ୍ଚୟ, ସତ୍ୟ + ଇ ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ ଅ; ଯାହା ମନୁଷ୍ୟକୁ ସତ୍ୟଆଡ଼କୁ ନେଇଯାଏ) ୧ । ବିଷ୍ଣୁ—1. Bishṇu.
Nyāya

୨ । ଯୁକ୍ତି; ବିତର୍କ—2. Reasoning; argument.

୩ । ବିଚାର—3. Judgment; consideration; adjudication.

୪ । ଯାଥାର୍ଥ୍ୟ; ଔଚିତ୍ୟ—4. Propriety; fitness.

୫ । ସୁବିଚାର; ଧର୍ମବିଚାରଣା—

5. Righteousness; equity; justice.

୬ । ଆଇନ୍—6. Law.

୭ । ସତ୍ୟ—7. Truth.

୮ । ସତ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ—

8. Ascertainment of truth.

୯ । ଷଡ଼ଦର୍ଶନାନ୍ତର୍ଗତ ଗୌତମ ପ୍ରଣୀତ ଦର୍ଶନଶାସ୍ତ୍ର ବା ଅନ୍ୱୀକ୍ଷିକୀ ଶାସ୍ତ୍ର—9. One of the six systems of Hindu philosophy.

୧୦ । ତର୍କଶାସ୍ତ୍ର; ନ୍ୟାୟଶାସ୍ତ୍ର; ନ୍ୟାୟଦର୍ଶନ—

10. Logic; dialectics.

[ଦ୍ର - ଯୁକ୍ତି ଓ ତର୍କଦ୍ୱାରା କୌଣସି ବିଷୟର ଖଣ୍ଡନମଣ୍ଡନ ଓ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ନ୍ୟାୟଶାସ୍ତ୍ରର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ଏହି ଶାସ୍ତ୍ର ପ୍ରତିଜ୍ଞା, ହେତୁ, ଉଦାହରଣ, ଉପନୟ ଓ ନିଗମନ ଏହି ପଞ୍ଚାଙ୍ଗବିଶିଷ୍ଟ ।]

୧୧ । ଯୁକ୍ତିମୂଳକ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତବିଶେଷ; ନୀତି – 11. Moral precept; the moral of a tale or subject.

(ଯଥା—ଗଡ଼ୁଳିକା ପ୍ରବାହ ନ୍ୟାୟ; କାକତାଳିକା ନ୍ୟାୟ ।)

୧୨ । ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତଦ୍ୱାରା ଆରୋପିତ ତୁଳନା ବା ସାଦୃଶ୍ୟ—

12. Analogy.

୧୩ । ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପ୍ରସଙ୍ଗ ବା ଘଟନା ସମ୍ପର୍କରେ ତୁଳନା ବା ସାଦୃଶ୍ୟ ସୂଚନାକାରୀ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତବାକ୍ୟ—13. Analogical sayings establishing comparision or similarity of one matter with another.

[ଦ୍ର—ଉପସ୍ଥିତ ଘଟନା ବା ବିଷୟ ସଙ୍ଗେ ଅନ୍ୟ ସମ୍ଭବ ବା ଅସମ୍ଭବ ବିଷୟର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତଦ୍ୱାରା ତୁଳନା ବା ଉପମା ଓ ସାଦୃଶ୍ୟସୂଚକ ଯେଉଁ ଆପ୍ତବଚନମାନ ଦେଶରେ ବହୁକାଳରୁ ପ୍ରଚଳିତ ଅଛି ତାକୁ ନ୍ୟାୟ ବୋଲାଯାଏ । ଏହି ନ୍ୟାୟବଚନମାନଙ୍କର ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଏ ଗ୍ରନ୍ଥର ଅକାରାଦିକ୍ରମରେ ଦିଆଯାଇ ଅଛି ।]

ଦେ. ବି—୧ । ନିଷାପ; ପଞ୍ଚାୟତ ବିଚାର—1. Arbitration.

ଇନସାଫ; ନ୍ୟାୟ ୨ । ବିଚାରଣା—2. Adjudication.

ଦେ. ବିଣ—୧ । ପରି—1. Like; similar; resembling; analogous.

ମତନ

ମାଫିକ ୨ । ନ୍ୟାୟ୍ୟ—2. Proper; reasonable.

ଦେ ଜ୍ଞ. ବିଣ—ସଦୃଶ—Similarly; like.

ନ୍ୟାୟକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ନ୍ୟାୟ + କୃ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Nyāyaka ୧ । ବିଚାରକ—1. Judge.

୨ । ତାର୍କିକ—2. A reasoner; logician.

ନ୍ୟାୟକର୍ତ୍ତା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଉପପଦ ତତ୍; ନ୍ୟାୟ + କର୍ତ୍ତା)—
Nyāyakarttā ସୁବିଚାରକ—One who does justice; just; equitable.
(ନ୍ୟାୟକର୍ତ୍ତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ସଂ. ବି—ବିଚାରପତି—Judge.

ନ୍ୟାୟଗତ—ସଂ.ବିଣ. (୨ୟା ତତ୍; ନ୍ୟାୟ + ଗତ)—ନ୍ୟାୟ୍ୟ; ନ୍ୟାୟସଙ୍ଗତ—
Nyāyagata Equitable; righteous.

ନ୍ୟାୟତଃ—ସଂ. ଅ. (ନ୍ୟାୟ + ତସ୍)—୧ । ନ୍ୟାୟାନୁସାରେ—
Nyāyataḥ 1. Equitably.

୨ । ଧର୍ମତଃ—2. In justice.

୩ । ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତରୂପେ—3. Reasonably; rationally.

ନ୍ୟାୟତା—ସଂ. ବି. (ନ୍ୟାୟ + ତା)—୧ । ଉପଯୁକ୍ତତା—1. Fitness.
Nyāyatā ୨ । ଔଚିତ୍ୟ—2. Propriety.

ନ୍ୟାୟନିଷ୍ଠ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ୍ୟାୟ + ନିଷ୍ଠା)—
Nyāyanishṭha ୧ । ନ୍ୟାୟପରାୟଣ—
(ନ୍ୟାୟନିଷ୍ଠା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Righteous; just.

ନ୍ୟାୟନିଷ୍ଠତା । ବ ୨ । ଅପକ୍ଷପାତ—
ନ୍ୟାୟନିଷ୍ଠତ୍ୱ । 2. Impartial in judgment.

ନ୍ୟାୟନିଷ୍ଠା—ସଂ. ବି. (୭ମୀ ତତ୍; ନ୍ୟାୟ + ନିଷ୍ଠା)—
Nyāyanishṭhā ୧ । ନ୍ୟାୟପରାୟଣତା —
1. Justice; righteousness; rectitude.
୨ । ଅପକ୍ଷପାତିତା—2. Impartiality; equity.
ସଂ. ବିଣ—'ନ୍ୟାୟନିଷ୍ଠ'ର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Feminine of Nyāyanishṭha.

ନ୍ୟାୟ ନିସାପ—ଦେ. ବି. (ଏକାର୍ଥକ ସହଚର) —ପଞ୍ଚାୟତ ବିଚାର—
Nyāyanisāpa Arbitration.
ନ୍ୟାୟନିସାପ **न्यायनिसाफ**

ନ୍ୟାୟ ନିସାପ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ନ୍ୟାୟ; ଫା. ଇନ୍‌ସାଫ୍)—
Nyāya nisāpa karibā କୌଣସି ବିଷୟକୁ ପଞ୍ଚାୟତରେ
(ନ୍ୟାୟ କରିବା — ଅନ୍ୟରୂପ) ପକାଇ ବିଚାରଣା କରିବା—
ନ୍ୟାୟ ନିସାପ କରା To arbitrate; to judge a matter
न्याय निसाफ करना by arbitration.

ନ୍ୟାୟ ପଥ—ସଂ. ବି.) ୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ନ୍ୟାୟ + ପଥ)—
Nyāya path ୧ । ଧର୍ମ ମାର୍ଗ; ନ୍ୟାୟ୍ୟ ଉପାୟ; ନ୍ୟାୟସମ୍ମତ ମାର୍ଗ-
1. The path of rectitude; the way of
(ନ୍ୟାୟମାର୍ଗ—ଅନ୍ୟରୂପ) righteousness.
୨ । ଆଇନ୍ ସଙ୍ଗତ ଉପାୟ—2 Legitimate means

ନ୍ୟାୟପର ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ୍ୟାୟ + ପର)—ନ୍ୟାୟପଥଗାମୀ—
Nyāyapara Righteous; just; equitable.
(ନ୍ୟାୟପରା — ସ୍ତ୍ରୀ) (ନ୍ୟାୟପରତା—ବି)

ନ୍ୟାୟ ପରାୟଣ - ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ୍ୟାୟ + ପର = ପ୍ରଧାନ,
Nyāya parāyaṇa ଶ୍ରେଷ୍ଠ + ଅୟନ)—ନ୍ୟାୟପର (ଦେଖ)
(ନ୍ୟାୟପରାୟଣା—ସ୍ତ୍ରୀ; ନ୍ୟାୟପରାୟଣତା—ବି) Nyāyapara (See)

ନ୍ୟାୟବନ୍ତ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ନ୍ୟାୟବାନ୍)—ନ୍ୟାୟପରାୟଣ—
Nyāyabanta Just; equitable.
ନ୍ୟାୟବନ୍ତ ନ୍ୟାୟବନ୍ତ ହୋଇ ଯେ ଦୁରୁସ୍ତ ଜନ
न्यायवन्त ମାଗିନେ ଅର୍ଜି ଦେଉଥିବ ଦୁଃଖୀ ଜନ । ବୃଷ୍ଣକ୍ରି. ମହାଭାରତ ଦେ ।

ନ୍ୟାୟ ବଳ—ଦେ. ବି—ସତରଞ୍ଜ ଖେଳ ପରି ଏକ ପ୍ରକାର ଖେଳ—
Nyāya bala A kind of game at chess.

ଚତୁରଙ୍ଗେ ଅନୁକ୍ଷଣ ଶ୍ରୀକରେ ସାଙ୍କର
ନ୍ୟାୟବଳ ବଳ ରୂପେ କୋଟୀ କୋଟୀ ପ୍ରାଣୀ । ରଥାଳାଟ, ମହାଭାରତ ।

[ଦ୍ର— ସତରଞ୍ଜ ଖେଳରେ ବିପକ୍ଷ ଖେଳାଳିର ସାରିର ବଳ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାକୁ ମାରିବାକୁ ହୁଏ; କିନ୍ତୁ ନ୍ୟାୟବଳ ଖେଳରେ ତାହା ନୁହେ । ବିପକ୍ଷ ପକ୍ଷର ସାରିକୁ ନ୍ୟାୟାନୁମୋଦିତ ଭାବରେ ମାରିବାକୁ ହୁଏ ବୋଲି ଏହାର ନାମ ନ୍ୟାୟବଳ ।]

ନ୍ୟାୟବାନ୍—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନ୍ୟାୟ + ବତ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
Nyāyabān ନ୍ୟାୟପରାୟଣ—Just; righteous.
(ନ୍ୟାୟବତୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) (ନ୍ୟାୟବତ୍ତା - ବି).

ନ୍ୟାୟ ବିଚାର—ସଂ. ବି. (ମ. ପ. ଲୋ; ନ୍ୟାୟାନୁମୋଦିତ ବିଚାର)—
Nyāya bichāra ୧ । ଧର୍ମ ବିଚାରଣା — 1. Adjudication.
୨ । ଅପକ୍ଷପାତ ବିଚାରଣା—
2. Impartial adjudication.

ନ୍ୟାୟ ବିରୁଦ୍ଧ—ସଂ. ବି. (୩ୟା ତତ୍; ନ୍ୟାୟ + ବିରୁଦ୍ଧ)—୧ । ଅନ୍ୟାୟ—
Nyāya biruddha 1. Unfair; opposed to fairness.
(ନ୍ୟାୟ ବିରୋଧୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୩ । ଅଯୌକ୍ତିକ—
3. Unreasonable; absurd; irrational.
୪ । ଅବୈଧ—4. Illegitimate; illegal.
(ନ୍ୟାୟବିରୁଦ୍ଧତା—ବି)

ନ୍ୟାୟ ବୁଦ୍ଧି—ସଂ. ବି. (ମ. ପ. ଲୋ. କର୍ମଧା ବା ୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ନ୍ୟାୟ +
Nyāya buddhi ବୁଦ୍ଧି)—ନ୍ୟାୟାନ୍ୟାୟ ବୋଧଶକ୍ତି; ବିବେକ—
Conscience.

ନ୍ୟାୟ ରତ୍ନ—ଦେ. ବି.— ୧ । ନ୍ୟାୟଶାସ୍ତ୍ର ପାରଦର୍ଶୀ ପଣ୍ଡିତଙ୍କୁ ପ୍ରଦତ୍ତ
Nyāya ratna ଉପାଧିବିଶେଷ—1. A title given to
न्यायरत्न Sanskrit scholars for proficiency. in
न्यायरतन logic.
(ନ୍ୟାୟଭୂଷଣ, ନ୍ୟାୟାଳଙ୍କାର, ନ୍ୟାୟବାଗୀଶ, ନ୍ୟାୟତୀର୍ଥ—ଅନ୍ୟରୂପ)
୨ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନୈୟାୟିକ—2. A master logician.

ନ୍ୟାୟ ଶାସ୍ତ୍ର—ସଂ. ବି.— ୧ । ଗୌତମ ଋଷି ପ୍ରଣୀତ ତର୍କଶାସ୍ତ୍ରବିଶେଷ—
Nyāya śāstra 1. The Hindu philosophy started
by sage Gautama.
୨ । ଯୁକ୍ତିଶାସ୍ତ୍ର—Logic; dialectics.

ନ୍ୟାୟଶୀଳ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ୍ୟାୟ + ଶୀଳ)—
Nyāyasīla ନ୍ୟାୟପର (ଦେଖ)—Nyāyapara (See).
(ନ୍ୟାୟଶୀଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) (ନ୍ୟାୟଶୀଳତା—ବି)

ନ୍ୟାୟସଙ୍ଗତ — ସଂ. ବିଣ. (୩ୟା ତତ୍; ନ୍ୟାୟ + ସଙ୍ଗତ) — ୧ । ନ୍ୟାୟ୍ୟ;
Nyāya saṅgata ନ୍ୟାୟାନୁଗତ—1. Right; conform-
(ନ୍ୟାୟସମ୍ମତ—ଅନ୍ୟରୂପ) able to the rules of logic or
the dictates of justice and equity.
୨ । ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ; ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ—1. Reasonable.
equitable; rational

ନ୍ୟାୟ ସଭା—ସଂ. ବି.—୧ । ଅଦାଲତ—
Nyāya sabhā 1. Court of justice.
୨ । ପଞ୍ଚାୟତୀ ବିଚାରସ୍ଥାନ—2. Court of arbitration.

ନ୍ୟାୟସାରୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନ୍ୟାୟ + ସୃ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍)—ନ୍ୟାୟ
Nyāyasārī ବା ଯୁକ୍ତିପୂର୍ବକ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ବ୍ୟକ୍ତି—Acting
(ନ୍ୟାୟସାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) rightly, justly or reasonably.

ନ୍ୟାୟ ସୂତ୍ର—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ନ୍ୟାୟ + ସୂତ୍ର)—ନ୍ୟାୟଶାସ୍ତ୍ରକଥିତ
Nyāya sūtra ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ପଦ ବା ବାକ୍ୟ—Syllogism;
logical proposition or aphorism.

ନ୍ୟାୟାଗତ—ସଂ. ବିଣ. (୩ୟା ତତ୍; ନ୍ୟାୟ + ଆଗତ)—ନ୍ୟାୟ୍ୟ—
Nyāyāgata Rational; equitable.

ନ୍ୟାୟାଚାର—ସଂ. ବି (ମ. ପ. ଲୋ କର୍ମଧା; ନ୍ୟାୟାନୁଗତ ଆଚାର)—
Nyāyāchāra ସଦାଚାର; ଧର୍ମାଚରଣ—Virtuous course
of action; good conduct.

ନ୍ୟାୟାଧିକରଣ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ନ୍ୟାୟ + ଅଧିକରଣ)—କୋର୍ଟ;
Nyāyādhikaraṇa ଅଦାଲତ—A court of justice.

ନ୍ୟାୟାଧୀଶ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ନ୍ୟାୟ + ଅଧୀଶ) ବିଚାରପତି; ଜଜ-
Nyāyādhīśa (ନ୍ୟାୟାଧିପତି—ଅନ୍ୟରୂପ) A judge.

ନ୍ୟାୟାନୁଗତ—ସଂ. ବିଣ. (୩ୟା ତତ୍ପୁ; ନ୍ୟାୟ + ଅନୁଗତ)—
Nyāyānugata ୧ । ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ—1. Rational; logical.
ନ୍ୟାୟାନୁମତ } ଅନ୍ୟରୂପ ୨ । ବିବେକପରାୟଣ—
ନ୍ୟାୟାନୁମୋଦିତ } 2. Conscientious.
୩ । ନ୍ୟାୟସମ୍ମତ—3. Conformable to the principles of justice, equity or logic.

ନ୍ୟାୟାନ୍ୟାୟ—ସଂ. ବି (ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ; ନ୍ୟାୟ + ଅନ୍ୟାୟ)—୧ । ନ୍ୟାୟ ଓ
Nyāyānyāya ଅନ୍ୟାୟ—1. Right and wrong.
୨ । ବିଚାର ଓ ଅବିଚାର—2. Justice and injustice.
ବିଣ—ନ୍ୟାଯ୍ୟ ଓ ଅନ —Right & wrong.

ନ୍ୟାୟାଲୟ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ନ୍ୟାୟ + ଆଲୟ)—କଚେରି;
Nyāyālaya ଅଦାଲତ—A court of justice.

ନ୍ୟାୟୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ନ୍ୟାୟ + ଅସ୍ତ୍ୟର୍ଥେ ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Nyāyī ୧ । ନ୍ୟାୟପର—1 Righteous; just.
(ନ୍ୟାୟିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ନ୍ୟାୟକର୍ତ୍ତା—2. Doing justice

ନ୍ୟାୟୋପେତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (୩ୟା ତତ୍ପୁ; ନ୍ୟାୟ + ଉପେତ =
Nyāyopeta ଗତ; ପ୍ରାପ୍ତ)—ନ୍ୟାୟୁକ୍ତଷ୍ଟ—Righteous.
(ନ୍ୟାୟୋପେତା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ନ୍ୟାଯ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ନ୍ୟାୟ + ଅନପେତାର୍ଥେ. ଯ)—୧ । ନ୍ୟାୟସଙ୍ଗତ;
Nyājya ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ—1. Reasonable; just; equitable, right
(ନ୍ୟାଯ୍ୟତା, ନ୍ୟାଯ୍ୟତ୍ୱ—ବି)
୨ । ଯଥାର୍ଥ—2. True.
୩ । ଯୋଗ୍ୟ—3. Fit.
୪ । ଉଚିତ—4. Proper.
୫ । ବୈଧ; ଆଇନସଙ୍ଗତ—
5. Legitimate; legal.
୬ । ଯାହା ନ୍ୟାୟ ବା ଆଇନଦ୍ୱାରା ଲଭ୍ୟ—
6. Legally recoverable or receivable

ନ୍ୟାଯ୍ୟ ଦାବୀ—ଦେ. ବି. (କଚେରିଆ)—ଆଇନସଙ୍ଗତ ଦାବୀ—
Nyājya dābī Legitimate claim.

ନ୍ୟାଯ୍ୟ ଦେଣ(ଣା)—ଦେ. ବିଣ. (କଚେରିଆ)—ଯେଉଁ ଧନ ଆଇନ
Nyājya de-eṇa(ṇā) ଅନୁସାରେ ଦେୟ ଅଟେ—
[ନ୍ୟାୟ ଦେୟ (ଣ)(ଣା)—ଅନ୍ୟରୂପ] Legally payable (due).
ଦେ. ବି. (କଚେରିଆ)—ଆଇନ ଅନୁସାରେ ଦେୟ ଧନ—
Legally enforceable due

ନ୍ୟାଯ୍ୟ ପାଉଣା—ଦେ. ବି. (କଚେରିଆ)—ଆଇନଦ୍ୱାରା ଲଭ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ୟ—
Nyājya pāuṇā Legally recoverable dues;
(ନ୍ୟାଯ୍ୟପ୍ରାପ୍ୟ—ଅନ୍ୟରୂପ) legitimate dues.
ଦେ. ବିଣ. (କଚେରିଆ)—ଅଇନ ଅନୁସାରେ ଯାହା କୌଣସି
ବ୍ୟକ୍ତିର ପ୍ରାପ୍ୟ—Legally due to a person.

ନ୍ୟାସ—ସଂ. ବି. (ନି + ଅସ୍ ଧାତୁ = କ୍ଷେପଣ କରିବା + ଭାବ. ଅ)—
Nyāsa ୧ । ଅର୍ପଣ; ଉପାଜିଷ୍ଟ; ସଂରକ୍ଷଣାର୍ଥ ଧନାଦି ଅର୍ପଣ—
1. Commitment; depositing; entrusting.
୨ । ସ୍ଥାପନ; ଥୋଇବା; ରଖିବା—
2. Setting down; placing.
୩ । ନିକ୍ଷେପ—3. Throwing.
୪ । ଶ୍ୱାସ-ପୂରଣ, ଧାରଣ ଓ ରେଚନପୂର୍ବକ ମନ୍ତ୍ରଜପ;ପୂରକ, କୁମ୍ଭକ ଓ ରେଚକପୂର୍ବକ ମନ୍ତ୍ରଜପ—
4. The act of repeating a formula while regulating the breath.
୫ । (+ କର୍ମ. ଅ) ଗଚ୍ଛିତ ଦ୍ରବ୍ୟ—
5. A deposit; a pledge.
୬ । ବନ୍ଧକ ଦେବା—6. Mortgaging; pledging
୭ । ବନ୍ଧକ ଦିଆଯିବା ସମ୍ପତ୍ତି—
7. Mortgaged property; pledge; pawn.
୮ । ତ୍ୟାଗ; ବର୍ଜନ—
8. Abandonment; renunciation.
୯ । ମନରେ କୌଣସି ଭାବର ଦୃଢ଼ାବସ୍ଥାନ; ଧାରଣା—
9. Mental impression; conviction.
୧୦ । ସନ୍ନ୍ୟାସ—10 Renunciation of the world.
୧୧ । (ସଙ୍ଗୀତ) ରାଗର ବିଶ୍ରାମକ ସ୍ୱର (ପ୍ରକୃତିବାଦ)—
11. (music) The tune which ends a musical air.
୧୨ । ପୂଜା କରିବା ସମୟରେ ତାନ୍ତ୍ରିକ ପଦ୍ଧତି ଅନୁସାରେ ମନ୍ତ୍ରପାଠପୂର୍ବକ ଦେବତାଙ୍କ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଅଙ୍ଗରେ (ଯଥା—କର, ହୃଦୟ, ଶିରଃ, ଶିଖା, କବଚ, ନେତ୍ରାଦି ଧ୍ୟାନପୂର୍ବକ ଉକ୍ତ ଅଙ୍ଗମାନଙ୍କରେ) ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ବର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଥାପନ—
12. The symbolical placing of different letters in the different parts of the body of a Deity during esoteric worship.
୧୩ । ଯଥାସମୟରେ ପ୍ରତ୍ୟର୍ପିତ ହେବା ବା ବ୍ୟୟିତ ହେବାପାଇ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କଠାରେ ଅର୍ପିତ ଧନ—13. Deposit on trust for a particular purpose.
୧୪ । କୌଣସି ବାଧା ବା ରୋଗର ଶାନ୍ତ୍ୟର୍ଥେ ବାଧାଗ୍ରସ୍ତ ବା ରୋଗୀର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଅଙ୍ଗରେ ହସ୍ତ ସ୍ଥାପନପୂର୍ବକ ମନ୍ତ୍ରପାଠ (ହି. ଶ)—14. The act of reciting set formulae by touching the different parts of the body of a patient or a person affected by evil influence, to drive away the evil influence; the act of making hypnotic passes with the hand.
ଦେ. ବି – ପରମ୍ପରାଗତ ବ୍ୟବସ୍ଥା—Rule obtaining from time immemorial.

ବିଧୂ ଅଧିକ ବ ଶାଶୁଠାବରୁ
ବୋଧ ଭାଲ୍ ବାଣୀ ଏହି ନ୍ୟାସରୁ । ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

ନ୍ୟାସ ଧାରକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ଉପପଦତତ୍ପୁ; ନ୍ୟାସ + ଧାରକ)—
Nyāsa dhārka ୧ । ବନ୍ଧକଗ୍ରାହୀ—1. Mortgagee;
(ନ୍ୟାସଧାରୀ, ନ୍ୟାସରକ୍ଷକ—ଅନ୍ୟରୂପ) pledgee.
୨ । ଗଚ୍ଛିତବସ୍ତୁର ଜିମ୍ମାଦାର—
2. Trustee; a holder of a deposit.

ନ୍ୟାସ ଧାରଣ—ସଂ. ବି (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ନ୍ୟାସ + ଧାରଣ)—୧ । ଗଚ୍ଛିତ
Nyāsa dhāraṇa ବସ୍ତୁର ସଂରକ୍ଷଣ—1. Holding in trust.
ନ୍ୟାସରକ୍ଷଣ } ଅନ୍ୟରୂପ ୨ । କୌଣସି ବସ୍ତୁକୁ ନ୍ୟାସରୂପେ
ନ୍ୟାସରକ୍ଷା } ରଖିବା—2. Safe custody of a deposit; keeping in trust.

ନ୍ୟାସାପହ୍ନବ—ସଂ. ବି (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ନ୍ୟାସ + ଅପହ୍ନବ = ଅସ୍ୱୀକାର)—
Nyāsāpahnaba ୧ । ନ୍ୟାସର ଅସ୍ୱୀକାର—1. The denial
(ନ୍ୟାସାପହ୍ନୁତି—ଅନ୍ୟରୂପ) of a deposit
୨ । ନ୍ୟସ୍ତ ବସ୍ତୁ ବା ଧନର ଅପବ୍ୟବହାର—
2. Abuse of trust; breach of trust

ନ୍ୟାସିକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ନ୍ୟାସ + କ; ଇ ଆଗମ)—
Nyāsika ୧ । ଗଚ୍ଛିତ ବସ୍ତୁ ବା ଧନର ରକ୍ଷକ—1. Trustee.
(ନ୍ୟାସିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ବନ୍ଧକଗ୍ରହୀତା—2. Mortgagee.
୩ । ସନ୍ନ୍ୟାସୀ—3. A person who has renounced the world.
୪ । ନ୍ୟାସକାରୀ—4. A person who entrusts a thing with another.
ସଂ. ବିଣ—ଯାହା ନିକଟରେ ଗଚ୍ଛିତ ବସ୍ତୁ ରଖାଯାଏ—
Entrusted with a trust property.

ନ୍ୟାସିବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି (ସଂ. ନ୍ୟାସ)—୧ । (କଥା) ପ୍ରୟୋଗ
Nyāsibā କରିବା—To apply (words).
ନ୍ୟାସା ବାଣୀ ନ୍ୟାସେ କେ ଅନ୍ୟାସେ ସେ ଭରତ୍ତ ରତ ସେ ।
ନ୍ୟସନା ରଙ୍ଗ, ଦେବେନ୍ଦ୍ରଶବଳାସ ।
୨ । ଯଥା ସ୍ଥାନରେ ସନ୍ନିବେଶିତ କରିବା—
2. To place or adjust in the proper place
ପଦକ ନ୍ୟାସି ସମ୍ପାରଣେ
ସେ ବଚ୍ଛ ଦେମାତ ଧାରଣେ । ଜଗନ୍ନାଥ, ଭଗବତ ।
୩ । ଅର୍ପଣ କରିବା—3. To entrust.
ଯେ ମୁଷ୍ଟି ଶସ୍ତ୍ରର ଧାରଣେ
ନ୍ୟାସିବ ପରମକାରଣେ । ଜଗନ୍ନ ଥ, ଭଗବତ
୪ । ଦେବା; ଦାନ କରିବା—
4. To give; to make over.

ନ୍ୟାସୀ—ସଂ. ବି ଓ ବିଣ. ପୁଂ. (ନ୍ୟାସ + ଅସ୍ତ୍ୟର୍ଥେ ଇନ୍, ୧ମା. ୧ବ)—
Nyāsī ନ୍ୟାସିକ (ଦେଖ)—Nyāsika (See)
(ନ୍ୟାସିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ନ୍ୟାହି—ଦେ. ବି—ନିହାଇ (ଦେଖ)
Nyāhi Nihāi (See)

ନ୍ୟୁବ୍ଜ—ସଂ. ବିଣ (ନି = ନିଚେ + ଉବ୍ଜ୍ ଧାତୁ = ସରଳ ହେବା + କର୍ତ୍ତୃ.
Nyubja ଅ)—୧ । ବଙ୍କା; ବକ୍ର—1. Crooked; bent.
(ନ୍ୟୁବ୍ଜା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଉପରଆଡ଼କୁ ବାଙ୍କିଥିବା ବା ଗୋଲ
(ନ୍ୟୁବ୍ଜତା—ବି) ହୋଇଥିବା—2. Bent upwards; convex.
୩ । ଅଧୋମୁଖ—3. Stooping; looking downwards.
୪ । ବଙ୍କୀକୃତ—4. Warped
୫ । ଓଲଟ ପଡ଼ିଥିବା—5. Reversed.
୬ । କୁଜା—6. Hump-backed; crook-backed.
ସଂ. ବି—୧ । ଚଟୁ; ଅଣକ—1. A ladle.
୨ । ଗୋଲାକାର ପଦାର୍ଥର ପିଠିଭାଗ—
2. The convex surface of a round thing.
୩ । କରମଙ୍ଗା (ଫଳ) (ଦେଖ)
3. Karamaṅgā (fruit) (See)
୪ । କୁଶ—
4. A kind of sacrificial grass; Poa Cynosuroides.
୫ । ମାଳା (ହି. ଶ)—Rosary of beads.

ନ୍ୟୁବ୍ଜଦେହ - ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ୍ୟୁବ୍ଜ + ଦେହ) - ୧ । କୁଜା
Nyubjadeha ପିଠିଆ—1. Hump backed.
ନ୍ୟୁବ୍ଜଦେହା - ସ୍ତ୍ରୀ ୨ । ଉପର ଆଡ଼କୁ
ନ୍ୟୁବ୍ଜପୃଷ୍ଠ, ନ୍ୟୁବ୍ଜଦେହୀ—ଅନ୍ୟରୂପ କୁଜା—2. Convex.

ନ୍ୟୂନ—ସଂ. ବିଣ (ନି + ଊନ୍ ଧାତୁ = କମ୍ ହେବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Nyūna ୧ । ଜଘନ୍ୟ—2. Vile; detestable.
(ନ୍ୟୂନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ହୀନ; ନୀଚ—2 Low; mean
(ନ୍ୟୂନତା, ନ୍ୟୂନତ୍ୱ—ବି) ୩ । ଅଳ୍ପ; କ୍ଷୁଦ୍ର—3. Small; little.
୪ । ଅଭାବଯୁକ୍ତ—4. Deficient.
୫ । ଅଭୁଲାନ; କମତି—5 Wanting; deficient
୬ । ଅଳ୍ପତର—6. Less.

ନ୍ୟୂନକଳ୍ପେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ନିତାନ୍ତ ପକ୍ଷରେ; ଅତି କମରେ—
Nyūnakalpe 1. At the least computation.
ନ୍ୟୂନକଳ୍ପେ; ନ୍ୟୂନପକ୍ଷେ ୨ । ଅତି କ୍ଷୁଦ୍ରଭାବରେ—
କମସେ କମ 2. On a small scale.
(ନ୍ୟୂନକଳ୍ପରେ; ନ୍ୟୂନପକ୍ଷରେ, ନ୍ୟୂନପକ୍ଷେ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ନ୍ୟୂନଧୀ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ୍ୟୂନ + ଧୀ)—୧ । ଅଜ୍ଞ—
Nyūnadhī 1. Ignorant.
୨ । ହୀନବୁଦ୍ଧିଆ—2. Lowminded; ignoble.

ନ୍ୟୂନପଞ୍ଚାଶଦ୍ଭାବ—ସଂ. ବିଣ—୧ । ଊନପଞ୍ଚାଶତ୍ ବାୟୁଗ୍ରସ୍ତ; ପାଗଳ;
Nyūnapañchāśadbhāba ବାଉଳ—1. Mad; lunatic.
୨ । ହତଜ୍ଞାନ—2. Idiotic; stupid.

ନ୍ୟୂନାଙ୍ଗ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ୍ୟୂନ + ଅଙ୍ଗ)—ବିକଳାଙ୍ଗ—
Nyūnāṅga (ନ୍ୟୂନାଙ୍ଗୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Maimed; mutilated.

ନ୍ୟୂନାତିରିକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (କର୍ମଧା; ନ୍ୟୂନ + ଅତିରିକ୍ତ)—ଅଳ୍ପାଧିକ;
Nyūnātirikta କମ ବେଶୀ; ଅଳ୍ପ ବହୁତ—More or less.
ବିଣ ର ବିଣ—ପ୍ରାୟ—Nearly; almost; about.

ନ୍ୟୂନାତିରେକ—ସଂ. ବି. (ନ୍ୟୂନ + ଅତିରେକ)—ସାମାନ୍ୟରେ କମ
Nyūnātireka ବେଶୀ ଅବସ୍ଥା; ଅଳ୍ପାଧିକ୍ୟ; କମ ବେଶୀ;
ତାରତମ୍ୟ—Deficiency or excess; desparity.

ନ୍ୟୂନାଧିକ—ସଂ. ବିଣ. (ନ୍ୟୂନ + ଅଧିକ)—ନ୍ୟୂନାତିରିକ୍ତ (ଦେଖ)
Nyūnādhika Nyūnātirikta (See)

ନ୍ୟୂନାଧିକ୍ୟ— ସଂ. ବି. (ନ୍ୟୂନ + ଆଧିକ୍ୟ)—ନ୍ୟୂନାତିରେକ (ଦେଖ)
Nyūnādhikya Nyūnātireka (See)

ନ୍ୟୂନେନ୍ଦ୍ରିୟ—ସଂ. ବିଣ. ସୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ନ୍ୟୂନ + ଇନ୍ଦ୍ରିୟ) —ବିକଳେ-
Nyūnendriya ନ୍ଦ୍ରିୟ; ଯାହାର କେତେକ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ନାହିଁ—
(ନ୍ୟୂନେନ୍ଦ୍ରିୟତା—ବି) Deprived of some organs;
(ନ୍ୟୂନେନ୍ଦ୍ରିୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) wanting some of the organs.

ପ—ଏକବିଂଶ ବ୍ୟଞ୍ଜନବର୍ଣ୍ଣ; 'ପ' ବର୍ଗର ପ୍ରଥମ ବର୍ଣ୍ଣ—The 21st
Pa consonant of the alphabet corresponding to 'P'.

[ଦ୍ର—ଏହାର ଉଚ୍ଚାରଣ ସ୍ଥାନ ଓଷ୍ଠ । ଏଥିପାଇଁ ଏହାକୁ ଓଷ୍ଠ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ ବୋଲାଯାଏ । ଏହା ଦୁଇ ଓଷ୍ଠ ସାହାଯ୍ୟରେ ଉଚ୍ଚାରିତ ହୁଏ । ଏହାକୁ ସ୍ପର୍ଶ ବର୍ଣ୍ଣ ବୋଲାଯାଏ ।]

ସଂ. ବି. (ପା ଧାତୁ = ପାଳନ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
୧ । ରାଜା—1. King.
୨ । ରାଜପୁତ୍ର—2. Prince.
୩ । ଶାସ୍ତା; ଶାସନକର୍ତ୍ତା—3. Ruler.
୪ । (ପତ୍ ଧାତୁ = ପଡ଼ିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ) —୧ । ବାୟୁ—4. Air.
୫ । ଅଣ୍ଡ—5. Egg.
୬ । (ପା ଧାତୁ = ପାନ କରିବା + ଭାବ. ଅ) ପାନ—6. Drinking.
୭ । (+ କରଣ. ଅ) ପାତ୍ର—7. Vessel.
୮ । ରକ୍ଷା—8 Protection.

(ପା—ସ୍ତ୍ରୀ) [ଦ୍ର—ଏହା ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ପରେ ପଦାଂଶରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇ ପୁଂଲିଙ୍ଗ ବିଶେଷଣ ଶବ୍ଦ ହୋଇ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଅର୍ଥ ପ୍ରକାଶ କରେ—୧. ଯେ ପାନ କରେ (ଯଥା—ମଧୁପ, ଦ୍ୱିପ, ପାଦପ); ୨. ଯେ ପାଳନ କରେ ବା ରକ୍ଷା କରେ (ଯଥା—ଗୋପ, ହସ୍ତିପ); ୩. ଯେ ଶାସନ କରେ (ଯଥା—ନୃପ, ଭୂପ ।]

ଦେ. ବି—ପଅ (ଦେଖ)—Pa-a (See)

ପଅ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପାଦ)—ପୁଅ; ପଶାଖେଳରେ କାଠିରେ ପଡ଼ିବା
Pa-a ଏକସଂଖ୍ୟକ ଦାନ—The turn of dice repres-
ପୋୟା enting the number 1 (one).
ପଅ (ଯଥା—ପଅ ବାଆର = ୧ + ୧୨ = ୧୩ ।)

ପଅଁ—ଦେ. ଅ (ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକରଣ)—ପଁ (ଦେଖ) Paṅ (See)
Pa-aṅ (ପଅଁ ପଅଁ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଅଁଜମ୍— ବୈଦେ. ବି. (ପା) ପାଉଁଜମ୍ (ଦେଖ)
Pa-añjam Pāuñjam (See)

ପଅଁତିଶ(ଶି)—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ. (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ) —ପଇଁତିରିଶ (ଦେଖ)
Pa aṅtiśa śi) Faiṅtiriśa (See)
(ପଅଁତିରିଶ[ଶି], ପଅଁତ୍ରିଶ[ଶି] ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଅଁତିଶାଶଏ(ହେ)—ଦେ. ବି ଓ ବିଣ (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ)—ଏକଶତ ପଞ୍ଚ-
Pa-aṅtiśāśae(he) ତ୍ରିରିଶ—One hundred thirtyfive
[ପଅଁତିରିଶାଶଏ(ହେ); ପଅଁତ୍ରିଶାଶଏ(ହେ)—ଅନ୍ୟରୂପ]

ପଅଁରା (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି —ପହଁରା ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Pa-aṅrā (etc) Pahaṅrā etc (See)

ପଅଁରି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି (ଭୁଲ. ହ. ପୈରି) —ଗୋଡ଼ର ବଳା—
Pa-aṅri Anklet.

ପଅଁଷଠାଶଏ(ହେ)—ଦେ. ବି ଓ ବିଣ. (ସଂ. ପଞ୍ଚଷଷ୍ଟ୍ୟୁତ୍ତରଶତ)—
Pa-aṅshaṭhāśae(he) ଏକଶ ପଅଁଷଠି; ୧୬୫—
One hundred and sixty five.

ପଅଁଷଠି—ଦେ. ବି ଓ ବିଣ (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ; ସଂ. ପଞ୍ଚଷଷ୍ଟି; ପ୍ରା. ପଞ୍ଚସଟ୍ଠି)—
Pa-aṅshaṭhi ଷାଠିଏ ଅପେକ୍ଷା ୫ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ସଂଖ୍ୟା; ୬୫—
ପୟଁଷଠି ପଁସଠ (ପଁଷଠି - ଅନ୍ୟରୂପ) Sixty five; 65.

ପଅଣ୍ଡ—ଦେ. ବି —ପରଣ୍ଡ (ଦେଖ)
Pa-anda Paranda (See)

ପଅ ଫାଟିବା—ପ୍ରାଦେ. (ସାଜପୁର) ବି. —ଫସର ଫାଟିବା—
Pa-a phāṭiba Daybreak; dawn

ପଅ ବାଆର—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପାଦ)—୧ । ପଶାଖେଳର କାଠିରେ
Pa-a bā-āra ପଡ଼ିବା ୧୩ ସଂଖ୍ୟକ ଦାନ—1. The turn
ପୋୟାବାର, ପଅ'ବାର; ପ'ବାର of dice resulting in 13.

ପଅବାର [ଦ୍ର—୩ଖଣ୍ଡ ପଶାକାଠି ମଧ୍ୟରୁ ଏକ ଖଣ୍ଡରେ '୧' ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଦୁଇଖଣ୍ଡର ପ୍ରତ୍ୟେକରେ '୬' ଦାନ ପଡ଼ିଲେ ପଅ ବାଆର ହୁଏ । ଏପରି ଦାନ ସହଜରେ ପଡ଼େ ନାହିଁ ।]

ପଅବାର, ପ ବାର, ପହବାର, ପୁଅବାର, ପୋବାଆର, ପୋବାର } ଅନ୍ୟରୂପ

୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଆନନ୍ଦର ସମୟ; ସୌଭାଗ୍ୟବେଳ; ସୁଯୋଗ; ମଉଜ ମଜଲିସର ବେଳ—2 A good opportunity; a time of merriment or joy.

(ଯଥା ଅବଧାନେ ଆଜ ଗାଆଁକୁ ଯାଇଛନ୍ତି ବୋଲି ପିଲାଙ୍କୁ ପଅ ବାଆର ପଡ଼ିଛି ।)

ପଅରଦିନ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପରେଦ୍ୟୁଃ)—ପରଶୁଃ; ଗତ କାଲିର ପୂର୍ବ
Pa-aradina ଦିନ ଓ ଆଗାମୀ କାଲିର ପର ଦିନ—Day after
ପରଶୁ ପରସୋ tomorrow; day before yesterday.
(ପଅରଦିନ—ଅନ୍ୟରୂପ) ମୋ ବାଇଦିନ ! ପିଠା କରିବେକ ପଅରଦିନ—
ବେଳାକ ଧୁଡ଼ି ଗା ଗାଡ଼ି ।

ସାଧାରଣ ସେବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇ ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । 'ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରା ଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକ୍ରମେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବିହୀନ ୨ ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ, ବୁଝ ନ ମିଳିଲେ 'ବୁଝ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଉ' ଦେଖିବେ; ଅଗିଆ ନ ପାଇଲେ 'ଅଗ୍ନି' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍ତ' ଦେଖିବେ

ପଇ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପ୍ରଧି)—୧ । ପହି; ଶଗଡ଼ଚକର ପରିଧିକୁ ଘେରି ଥିବା ଲୌହମୟ ବଳୟ—1. The iron-ring surrounding the rim of a cart.
Pai
ସାମା
पहिएका धुरा, पहिया

୨ । ଶଗଡ଼ ଚକର ପରିଧିରେ ଯୋଡ଼ା ହୋଇଥିବା କାଠ ଖଣ୍ଡମାନ; ନେମି—2. The wooden arcs forming the circumference of a wheel.

୩ । ଶଗଡ଼ ଚକଦ୍ୱାରା ଭୂମିରେ ଅଙ୍କିତ ରେଖା—
3. The track or mark left by the wheels of a cart; cart-track.

ବଡ଼ଆଳ ୪ । (ସଂ. ପରିଧି) କ୍ଷେତର ଚାରି ପାଖେ ଦିଆ ଯିବା ମାଟିର ଉଚ୍ଚ ଢିଲା ହାଡ଼—4. A high wall of earth raised round a field with crops in it.

ପଇଆ—ଦେ. ବି (ସଂ. ପରିଧି)—ଶଗଡ଼ ଚକ—
Paiā Cart wheel; the whole circumference of
ଚାକା (ପୈଆ; ପହିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ) of the wheel.

ପଇଆ ମାରିବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଶଗଡ଼ର ଚକ ପଙ୍କରେ ଲାଖି ଗଲେ ଓ
Paiā māriba ବଳଦ ଥକି ଗଲେ ଶଗଡ଼କୁ ଚଳାଇବା ନିମନ୍ତେ
ଚାକାଠେଲା ଚକର ପରିଧିକୁ ହାତଦ୍ୱାରା ଠେଲିବା—To push on
पहिया मारना a cart by applying the hands to
(ପଇଆ ଠେଲିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) the wheel.

ପଇ ଆମ୍ବଗଛ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ)—ବି.—କଲମୀ ଆମ୍ବଗଛ—
Pai āmba gachha Mango graft.

ପଇ ଉଠା(ଠେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି.—କ୍ଷେତର ଚାରି ପାଖେ ମାଟିର ଢେକା-
Pai uṭhā(ṭhe)iba ଦ୍ୱାରା ବାଡ଼ କରିବା—To raise a wall
ଆଳ ଦେଓୟା or high ridge of sods round a field.
(ପଇ ଟେକିବା, ପଇ ଦେବା; ପଇ ବସା[ସେ]ଇବ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଇଁଚାଲିଶ(ଶି) (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ.ବି. ଓ ବିଣ.—ପଇଚାଳିଶ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Paiñchālisa(śi) (etc) Paiñchālisa etc (See)

ପଇଁତିରିଶ(ଶି)— ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ. (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ) (ସଂ. ପଞ୍ଚତ୍ରିଂଶ;
Paiñtirisa(śi) ପ୍ରା. ପଞ୍ଚତ୍ରିସ୍—ତିରିଶ ଅପେକ୍ଷା ୫ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ସଂଖ୍ୟା;
पैंतीस पैंतीश ୩୫ ସଂଖ୍ୟା—35; Thirty five.

ପଇଁତିଶ(ଶି),ପଞ୍ଚତିରିଶ(ଶି)ପେଁତିଶ,
ପେଁତିରିଶ(ଶି), ପେଁତିଶ, ପଇଁତିଶ(ଶି) } ଅନ୍ୟରୂପ

ପଇଁତିରିଶାଶଏ(ହେ)—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ. (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ; ସଂ. ପଞ୍ଚ-
Paiñ tirisā śae(he) ତ୍ରିଂଶୋତ୍ତରଶତ)—ଏକ ଶତ ପଇଁତିରିଶ;
[ପଇଁତିଶାଶଏ(ହେ)]—ଅନ୍ୟରୂପ) ୧୩୫—135; One hundred and thirtyfive.
(ଯଥା—ପନ୍ଦର ନୁଆଁ ପଇଁତିରିଶାଶହେ ପଣ ଆଠ କାହାଣ ସାତପଣ—ପଣିକିଆ; ଏହିପରି ପଇଁତିରିଶା ଦୁଇଶ (ଶ;ଶଅ;ଶହ.) = ୨୩୫)

ପଇଁରି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି.—ପଅଁରି (ଦେଖ)
Paiñri Pa-añri. (See)

ପଇକାର(ରୀ)—ବୈଦେ. ବି. (ଫା. ପୈକାର୍)—କୋଗ୍ଟ ବିକ୍ରି କରିବା
Paikār (rī) ବେପାରୀ; ଯେଉଁ ବେପାରୀ ବଡ଼ ମହାଜନ ଠାରୁ
पैकार(री) କିଣି ଗ୍ରାହକମାନଙ୍କୁ ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ ପରିମାଣରେ ବିକ୍ରି
(ପଇକାରିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ) କରେ—1. Retail trader; a hawker trading in retail.

୨ । ଅଳ୍ପ ମୂଳ ଧନ ବାଲା ବେପାରୀ—2. A petty trader.

ଦେ. ବିଣ.—କୋଗ୍ଟ ବିକ୍ରି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Relating to retail sale or trade.

ପଇକାରି—ବୈଦେ. ବି. (ଫା. ପୈକାରୀ)—୧ । କୋଗ୍ଟ ବିକ୍ରି; ପଣ୍ୟ-
Paikāri ଦ୍ରବ୍ୟର ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ ପରିମାଣରେ ବିକ୍ରୟ—1. Retail
पाईकारी; पईकारी पैकारी sale or trade.
(ପଇକାରିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଯେଉଁ ପ୍ରଜା ଅନ୍ୟର ଜମିକୁ ଭାଗରେ ଚାଷ କରେ—2. A royat holding another. person's land on half of the produce rent

ପଇକାସ୍ତ—ବୈଦେ. ବି. (କଟରିଆ) (ଫା. ପୈକାସ୍ତ୍)—ପାହି ରହିତ;
Paikāsta ଆପଣା ନିବାସ ମଉଜା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ମଉଜାରେ ଜମି ଚାଷ
पयकास्त पैकास्त କରିବା ପ୍ରଜା—A non-resident royat.

ପଇଖାନା—ବୈଦେ. ବି. (ଫା. ପାଖାନା; ପାୟଖାନା)—୧ । ପାଇଖାନା;
Paikhānā ମଳ ତ୍ୟାଗର ସ୍ଥାନ—1. Latrine; privy.
ପାୟଖାନା
पाखाना, पायखाना, पैखाना

୨ । ଝାଡ଼ା ଫେରିବା—
2. Passing of stools
(ଯଥା—ପଇଖାନାକୁ ଯିବା ।)

୩ । ମଳ; ବିଷ୍ଠା—3. Ordure; stools.
(ଯଥା— ପଇଖାନା ଫେରିବା ।)

ପଇଖାନାକୁ ଯିବା—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । ଝାଡ଼ା ଫେରିବାକୁ ଯିବା—
Paikhānā ku jibā To go to the latrine to ease
ପାୟଖାନାୟ ଯାଓୟା **पाखाना फिरना** oneself.

୨ । ଝାଡ଼ା ଫେରିବା—2. To ease one self.
(ପାଇଖାନା ଫେରିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଇଖାନା ଖଟିବା—ଦେ. କ୍ରି.—(ମେହେନ୍ତର ବା ମେହନ୍ତରାଣୀ)
Paikhānā khaṭibā ପାଇଖାନାର ବିଷ୍ଠା ଆଦି ସଫା କରିବା—
ପାୟଖାନା ସାଫ କରା **पाखाना साफ करना** To cleanse a
(ପଇଖାନା ସଫା [ସାଫ୍] କରିବା ଅନ୍ୟରୂପ) privy.

ପଇଖାନା ତଲବ— ବୈଦେ. ବି. (ଫା) - ମଳୋତ୍ସର୍ଗର ବେଗ—
Paikhānā talaba A tendency to pass stools;
ପାୟଖାନା ତଲବ **पाखाना लगना** call of nature.

ପଇଖାନା ପରିସ୍ରା—ଦେ. ବି (ଫା. ପାଖାନା ଓ ସଂ. ପ୍ରସ୍ରାବ)—
Paikhānā parisrā ୧ । ମଳ ତ୍ୟାଗ ଓ ପ୍ରସ୍ରାବ ତ୍ୟାଗ—
ପାୟଖାନା ପିସାବ 1. Passing of stools and urine.
पाखाना पेसाब ୨ । ମଳ ଓ ପରିସ୍ରା —2. Stools and urine.

ପଇଗମ୍ବର—ବୈଦେ. ବି. (ଫା)- ପୟଗମ୍ବର୍ (ଦେଖ)
Paigambar Paegambar. (See)

୧	ଚ	ଛ	ଜ,ଝ	ଞ	ଏ	ସ୍ପର୍ଶ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସ୍ୱରାକ୍ଷର	ଟ	ଠ	ଡ,ଢ	ଣ	ତ	ଥ	ଦ	ଧ	ନ
୨	ଛ	ଝ	ଞ	ଟ	ଠ	ଅଳ୍ପପ୍ରାଣ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଡ	ଢ	ଣ	ଥ	ଧ	ଫ	ଭ	ମ	ଲ

ପଇଚଲା—ପ୍ରାଦେ. (ହିନ୍ଦୋଲ) ବି—କନଲ; ଶଗଡ଼ ଦଣ୍ଡାର ଶେଷ ଫଳ-
Paichalā The uttermost long bit of wood joining the hind ends of the poles of a cart

ପ(ପା)ଇଚାରି କରିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପାଦଚାରୀ)—
Pa pa ichāri karibā ଗୋଡ଼ରେ ଚାଲିବା; ପାଦଚାରଣକରିବା—
ପାଇଚାରୀ କରା **ଦଲ ଚଲନା** To walk on foot.

ଜ—ବୈ ଦେ. ବି. (ଫା. ପୈଜାର)—
Paijār ୧ । ଜୋତା—1. Shoes.
ପୟଜାର **ପୈଜାର** ୨ । ଚଟି ଜୋତା—2. Slippers.

ପଇଞ୍ଚ(ଞ୍ଚି)—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପ୍ରକୋଷ୍ଠ = ହାତର ମଣିବନ୍ଧ ବା କବଜି)—
Paiñcha(ñchi) ପହଁଚ; ଏକ ପ୍ରକାର ଖଡ଼ୁ—
ପଇଁଚ(ଚି), ପଇଞ୍ଚ, ପହଁଚ, ପୈଞ୍ଚ } ଅନ୍ୟରୂପ A kind of bracelet.
ପଇଛା, ପଇଁଛା(ଛୀ) କବଜିରେ ପରେ ଖଡ଼ବ ବ ପଇ
ପୌଁଛୀ, ପହୁଁଚୀ, ପହୁଁଚା ବାହାରେ ବାହାମାନଙ୍କ ଚେଷ୍ଟାଇ ।
କୃଷ୍ଣସିଂହ- ମହାଭାରତ ବସ୍ତ୍ର ।

ପଇଞ୍ଚାଳିଶ(ଶି)—ଦେ. ବି ଓ ବିଣ. (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ) (ସଂ. ପଞ୍ଚଚତ୍ୱା-
Paiñchalisa(si) ରିଂଶତ୍; ପ୍ରା. ପଞ୍ଚଚତ୍ତାଲୀସତ୍ତ; ପଞ୍ଚତାଲୀସା)—
ପୟଁତାଲିସ ଚାଳିଶ ଅପେକ୍ଷା ପାଞ୍ଚ ଅଧିକ; ୪୫—
ପଁତାଲିସ Forty five, 45.

ପଇଞ୍ଚାଳିଶାଶଏ(ହେ)—ଦେ. ବି ଓ ବିଣ. (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ)
Paiñchalisasae(he) (ସଂ. ପଞ୍ଚଚତ୍ୱାରିଂଶତ୍ୟୁତ୍ତରଶତ)—
ଏକ ଶହ ପଇଞ୍ଚାଳିଶ; ୧୪୫ —
One hundred forty five, 145.
(ଏହିପରି ପଇଞ୍ଚାଳିଶାଦୁଇଶ = ଦୁଇଶ ପଇଞ୍ଚାଳିଶ; ୨୪୫)

ପଇଞ୍ଚେଇବା—ପ୍ରାଦେ. (ସଂ ହିନ୍ଦୁ) କ୍ରି—ଖଇଞ୍ଚେଇବା; ମାଛ ଆଦି
Paiñcheibā ଧରିବା ପାଇଁ ପାଣିରେ ଖଇଞ୍ଚି ଚଳାଇବା—
To stir a fishing contrivance or trap in water for catching fish.

ପଇଠ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପୁନରାବୃତ୍ତି; ସଂ. ପ୍ରବିଷ୍ଟ) —
Paiṭa (କୌଣସି ପାଠ ବା ବିଦ୍ୟା) ମୁଖସ୍ଥ ହେବା—
ମୁଖସ୍ଥ The state of being got by heart or
ପଇଠ, ବରଜବାନ committed to memory.
ଦେ. ବିଣ— ମୁଖସ୍ଥ; କଣ୍ଠସ୍ଥ—Learnt or got by heart.

ପଇ ।—ଦେ. ବି (ସଂ. ପୁନରାବୃତ୍ତି)—ପୁନରାବୃତ୍ତି; ମୁଖସ୍ଥୀକରଣ—
Paiṭā Getting by heart.
(ପଇଠା, ପୈଠା—ଅନ୍ୟରୂପ) ବିଣ—ମୁଖସ୍ଥ—Got by heart;
ମୁଖସ୍ଥ ପଇଠ learnt by rote.

ପଇଠା(ଟେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପୁନରାବୃତ୍ତି) —୧ । ମୁଖସ୍ଥ କରିବା—
Paiṭā(ṭe)ibā 1. To get by heart; to commit to memory; to learn by rote.
ପଇଠାଇବା, ପୈଠାଇବା, ପୈଠାଇବା } ଅନ୍ୟରୂପ ୨ । କୌଣସି ପାଠକୁ ବାରମ୍ବାର ଘୋଷିବା—
ମୁଖସ୍ଥକରା 2. To go on reading a passage till it
ପଇଠାନା is mastered.

ପଇଟିଣ୍(ନ୍) ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. Pointing ପଏଣ୍ଟିଙ୍ଗ୍)—
Paiṭin(n) କାନ୍ଥର ଇଟା ଉପରେ ବିବାକ୍ ଚୂନ ପଲସ୍ତର ନ
ପଇଟ୍ଟିଣି, ପଇଟ୍ଟନ୍, ପୈଟ୍ଟନ୍ } ଅନ୍ୟରୂପ କରି ଇଟା ବା ପଥରର ସନ୍ଧି ରେଖା ଗୁଡ଼ିକ ଚୂନ ବା ସିମେଣ୍ଟ ଦ୍ୱାରା ପରିଷ୍କୃତ ଭାବରେ ଦେଖାଇବା କର୍ମ—
ପଏଣ୍ଟିଙ୍ଗ୍ The act of 'pointing' the edges of
ଟୀପକାରୀ the bricks or stones in a brick or stone masonry.

ପଇଟିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପ୍ରବିଷ୍ଟ) —୧ । ମୁଖସ୍ଥ ହେବା—
Paiṭibā 1. To be committed to memory; to be
(ପଇଠିବା— ଅନ୍ୟରୂପ) got by heart.
ମୁଖସ୍ଥ ହଓଆ ୨ । (କୌଣସି ବିଦ୍ୟା) ଆୟତ୍ତ ହେବା—
ବରଜବାନ ହୋନା, ପଇଠଜାନା 2. To come under one's control, so that one can recite the passage; to be mastered.
ମନେ ଆସା ୩ । (ଘୋଷିଥିବା ବିଷୟ) ସ୍ମୃତିପଥାରୁଢ଼ ହେବା—
(ପଇଟ୍ଟିଯିବା - ଅନ୍ୟରୂପ) 3. To be remembered, to occur to one's memory.
(ଯଥା—ଶ୍ଳୋକଟି ମତେ ପଇଟ୍ଟୁ ନାହିଁ ।)

ପଇଠ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପୀଠ; ପୃଷ୍ଠ) —୧ । କର ପୃଷ୍ଠ; ହାତ ପାପୁଲି—
Paiṭha 1. The back of the palm.
ହାତର ପିଠ ୨ । ହାତର ତଳକୁ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ସ୍ଥାପନ କରି
ହଥେଲୀକି ପୀଛେ ଭାଗ କର ପୃଷ୍ଠକୁ ଉପର ଆଡ଼କୁ ରଖିବା—
ପଇଟ୍ଠ, ପୈଠ, ପଇଠି, ପଏଠ, ପୈଠି } ଅନ୍ୟରୂପ 2. Placing of the palm of the hand on a place with its back upwards.
ପୈଠାନ, ଦାଖିଲ **ଜମା, ଦାଖିଲ** ୩ । (ସଂ. ପ୍ରବିଷ୍ଟ, ପ୍ରା. ପାଇଠ; ଭୁଲ. ଫା. ପଏଠ)
(ଧନ ବା ବସ୍ତୁର) ଦାଖଲ—
3. Paying; depositing; delivering.
୪ । ମହାଜନୀ ଖାତାର ଯେଉଁ ଅଂଶରେ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଦେବା ଟଙ୍କା ବା ଜମା ଲେଖାଯାଏ—4. The credit side of a business-account.
୫ । ଖାତକର ମହାଜନଙ୍କୁ ଦେବା ଧନ—5. Payments made to a creditor or trader by a debtor.
୬ । ଟଙ୍କା ଦେବାର ଥର; କିସ୍ତି—
6 Instalment of payment of money
[ଦ୍ର—ମହାଜନମାନଙ୍କଠାରୁ ଖରିଦଦାର ଯେଉଁ ପଦାର୍ଥ ବା ଧନ ନିଏ ତାହା 'ବସ୍ତୁ' ବା 'ବିଏ'—ଏବଂ ଯେ ଯାହା ଧନ ଦିଏ ତାହା 'ପଇଠ' ଘରେ ଲେଖାଯାଏ ।]
୭ । ପଇଟ୍ଠ (ଦେଖ)—7. Paiṭa (See)
ବିଣ —୧ । ମୁଖସ୍ଥ—1. Got by heart; learnt by rote.

୨ । ଦାଖଲ କରି ଯାଇଥିବା—
2. Paid; handed over; delivered.

ପଇଠ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—(ସଂ. ପ୍ରବିଷ୍ଟ)—୧ । ଦାଖଲ କରିବା—
Paiṭha karibā 1. To make payment.
ପୈଠାନ ୨ । ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚାଇବା; ଅର୍ପଣ କରିବା—
दाखलकरना; जमाकरना 2. To deliver.
(ପଏଠ କରିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) (ଯଥା—ଟ୍ରେଜରିରେ ଖଜଣା ପଇଠ କରିବା)
ମୁଖସ୍ଥକରା ୩ । ମୁଖସ୍ଥ କରିବା; କଣ୍ଠସ୍ଥ କରିବା—
बरजबानकरना, पइठाना 3. To get by heart.

ପଇଠ ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ନିକଟରେ ଧନ ବା ବସ୍ତୁ
Paiṭha debā ପହଞ୍ଚାଇବା—1. To pay or deliver a
ପୈଠାନ thing or money to a person.
जमादेना, दाखलदेना ୨ । (ଖାତକ) ଋଣ କାଗଜର ପୃଷ୍ଠରେ,
[ପଇଠ ପକା(କେ)ଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ] ମହାଜନ ନିକଟରେ ଦାଖଲ
କରିଥିବା ଋଣ ବାବଦ୍ ଟଙ୍କା ବା ଧାନର ପରିମାଣ
ଉଲ୍ଲେଖ କରିବା—2. To endorse the part-
payment of a loan on the back of a bond.

ପଇଠ ନେବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଠାରୁ ଧନ ବା ବସ୍ତୁ ଗ୍ରହଣ
Paiṭha nebā କରିବା—To receive payment; to
ପୈଠଲଓଆ **दाखललेना** take delivery of a thing.

ପଇଠି—ଦେ. ବି (ସଂ. ପ୍ରତିଷ୍ଠା; ପ୍ରା. ପଇଟ୍ଠା)—୧ । ଭାର; ନିର୍ଭର—
Paiṭhi 1. Reliance; dependance.
ଭାର ୨ । କରତଳର ଭର—2. Support by means of the
सहारा palms; resting or propping on the palms.
ସର୍ପାଙ୍କ ପଇଠି ବଳ, ନକଲ ପୁର ଯେ । ପ୍ରାତୀ. ପ୍ରତାପ—ଏପିଗ୍ରେମ ।
ପଇଠା ୩ । (ସଂ. ପାଦପୀଠ) ସିଢ଼ି ବା ପାଦାଙ୍କର ଧାପ—
पैड़ी, खड़ी 3. A step of a stair-case.
୪ । ପଇଠ (ଦେଖ)—4. Paiṭha (See)
ବିଣ—ପଇଠ (ଦେଖ,—Paiṭha (See)

ପଇଠିଏ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ନିରୂପିତ ସମୟମାନଙ୍କରେ— At stated
Paiṭhie periods; periodically (Howells).
ଠିକସମୟେ **ठिकवखतमें**

ପଇଠି ବୋଝ—ଦେ. ବି—ଝିଅ ଶାଶୁଘରକୁ ଯିବାର ୧ ସପ୍ତାହ
Paiṭhi bojha ମଧ୍ୟରେ ବାପଘରୁ ଝିଅର ଶାଶୁଘରକୁ ପଠାଯିବା
ପ୍ରଥମତତ୍ତ୍ୱ ସଓଲା ବେଭାର । (ଏଥିରେ ଗୋଟିଏ ପେଡ଼ିରେ ଅଳତା
मरकोरिकासन्देस ସିନ୍ଦୁର, ସିନ୍ଦୂର, ଦଳଘ ଆଦି ଦିଆଯାଏ ଓ
ତହିଁ ସଙ୍ଗେ ଜାଇ, ବଡ଼ି, ପରିବା, ମିଷ୍ଟାନ୍ନ ଆଦି ଦ୍ରବ୍ୟ ମଧ୍ୟ
ପଠାଯାଏ)—A tray or basket of presents
sent to a daughter by her father within
the first week of her going to her
husband's house for the 1st time.

ପଇଡ଼—ଦେ. ବି [ସଂ. ପୟସ୍ = ନଡ଼ିଆ ଗଛ (Apte); ପୟୋଧର =
Pairdā ନଡ଼ିଆ (M W); ପୟସ୍ପେଟିକ; ପୟସ୍ପେଟୀ = ନଡ଼ିଆ (ହି.
ଭାବ ଶ); ପଇଡ଼ର ସ. ନାମ = ଶ୍ରେତ (ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ)]—କଅଁଳ ନଡ଼ିଆ
डाब ଫଳ; କଷି ନଡ଼ିଆ—Young cocoanut fruit.

ମଲ୍ଲ ଗୋଳିଥିଲା ପଇଡ଼ଗାଣି । ବଇଦ ବୋଉଲ ଗୀତ ଗୋଡ଼ାଣି । ଛଗ—

[ଦ୍ର—ନଡ଼ିଆର ଗୋଟିମା ବଡ଼ ହୋଇଗଲେ ତା ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଶସ କ୍ରମଶଃ ଟାଣୁଆ ହେଉଥାଏ ଓ ତହିଁ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଜଳର ପରିମାଣ କମି ଯାଉଥାଏ । ଶସ ଲହୁଣୀପରି କୋମଳ ଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ଓ ନଡ଼ିଆ ମଧ୍ୟରେ ବେଶି ଜଳଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ଉକ୍ତ ନଡ଼ିଆକୁ ପଇଡ଼ ବୋଲାଯାଏ । ଏହାର ଜଳ ସୁସ୍ୱାଦୁ ଓ କାନ୍ତି-କାରକ । ପଇଡ଼ ଭିତରେ ଥିବା କୋମଳ ଶସ ବା ନାଳ ମଧ୍ୟ ଖାଇବାକୁ ରୁଚିକର ହୁଏ; ପଇଡ଼ ପାଣିରେ କର୍ପୂର ମିଶାଇ ତାକୁ କିଛିକ୍ଷଣ କଂସାପାତ୍ରରେ ରଖିଲେ ତାହା ବିଷାକ୍ତ ହୁଏ; ଯେଉଁ ପଇଡ଼ରେ ନାଳ ଲାଗି ନ ଥାଏ ତହିଁର ପାଣି କଷାଳିଆ ଓ ବିସ୍ୱାଦ ।

ନାଳପଇଡ଼ = ଯେଉଁ ପଇଡ଼ର ମଧ୍ୟସ୍ଥ ଶସ ଅତି କୋମଳ ଓ ନାଳୁଆ ହୋଇଥାଏ—A raw cocoanut, the kernel of which is very soft.]

ପଇଡ଼ା—ପ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପ୍ରତିହାରୀ)—ଶୂଦ୍ରଙ୍କ ଉପାଧି ପରିଡ଼ା ଶବ୍ଦର
Pairdā ଅନ୍ୟତର ଆକାର—The family title of some
Śūdras.

ପଇତକ୍ ପଡ଼ା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପୈତ୍ତିକ + ପ୍ରଦାହ)—ପ୍ରସ୍ରାବଜ୍ୱାଳା;
Paitak pardā ପ୍ରସ୍ରାପୋଡ଼ା; ପ୍ରସ୍ରାବ ଯନ୍ତ୍ରଣା ରୋଗ; ପରିସ୍ରା
ପଇଭୁକ ପଡ଼ା; ପଇଭୁକ ପୋଡ଼ା; } କରିବା ସମୟରେ
ପଇତକ୍ ପଡ଼ିବା; ପଇଭୁକ ପୋଡ଼ିବା; } —ଅନ୍ୟରୂପ] ପରିସ୍ରାନଳୀରେ
ପୈତ୍ତିକ ପୋଡ଼ା; ପୈତକ ପୋଡ଼ା } ଯନ୍ତ୍ରଣା ବୋଧ—
प्रस्राव जाला Painful urination.
पेशाब जलन (ଦ୍ର—ଏହା ମେହରୋଗର ପୂର୍ବାବସ୍ଥା ।]

ପଇତା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପବିତ୍ର; ଉପବୀତ)—୧ । ବ୍ରାହ୍ମଣ କ୍ଷତ୍ରିୟ ଓ
Paitā ବୈଶ୍ୟଙ୍କର ଯଜ୍ଞସୂତ୍ର; ଯଜ୍ଞୋପବୀତ—1. The sacred
(ପୈତା—ଅନ୍ୟରୂପ) thread worn by Brāhmaṇas,
ପୈତା Kshatriyas and Baiśyas.
जनेउ ବପୟ ବଳେ ପଇତାରେ ଦାତ ଦେଇ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ବନ ।
୨ । ଯଜ୍ଞୋପବୀତ ଗ୍ରହଣ ଅନୁଷ୍ଠାନ; ବ୍ରତରୂପ ସଂସ୍କାର—
2. The ceremony of being invested with
the sacred thread.

[ଦ୍ର—ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କର ପିନ୍ଧିବା ପଇତାକୁ ୩ଖିଅ ଲେଖାଏଁ କରି ଗଣ୍ଠି ପକାଇବାକୁ ହୁଏ । ଯେଉଁମାନଙ୍କର ପିତା ବଞ୍ଚିଥାନ୍ତି ସେମାନେ ୨ଗଣ୍ଠିଯୁକ୍ତ ୨ ଖିଅ ଓ ମୃତ ପିତୃକମାନେ ୩ଗଣ୍ଠିଯୁକ୍ତ ୯ ଖିଅ ପଇତା ପିନ୍ଧନ୍ତି । ବେଦଭେଦରେ ଓ ବ୍ରାହ୍ମଣ କ୍ଷତ୍ରିୟ ବୈଶ୍ୟ ଭେଦରେ ପଇତାର ଗଣ୍ଠି ବିଭିନ୍ନ । ପଇତାରେ ଗଣ୍ଠି ପକାଇବା ପରେ ତାହାକୁ ଅଭିମନ୍ତ୍ରିତ କରି ପିନ୍ଧିବାକୁ ହୁଏ । ସାଧାରଣତଃ ପଇତା ବାମକାନ୍ଧରୁ ଡାହାଣ ପାଖ ଅଣ୍ଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ (ଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତମତେ ନାଭି-ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲମ୍ବା ହୋଇ) ଲମ୍ବିଥାଏ । ଏ ପ୍ରକାର ପରିଧାନକୁ 'ସବ୍ୟ' ବୋଲାଯାଏ । ପ୍ରେତକର୍ମ ଓ ପିତୃକର୍ମ କରିବାବେଳେ କେବେ କେବେ ପଇତାକୁ ଡାହାଣ କାନ୍ଧରୁ ବାଆଁ ଅଣ୍ଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲମ୍ବାଇବାକୁ ପଡ଼େ; ଏହାକୁ 'ଅପସବ୍ୟ' ବୋଲାଯାଏ ଏବଂ ସନକାଦି ମୁନିମାନଙ୍କୁ ତର୍ପଣ କରିବା ସମୟରେ ଓ ଶ୍ରାଦ୍ଧକ୍ରିୟାରେ ମଧ୍ୟେ ମଧ୍ୟେ କର୍ମ-ବିଶେଷରେ ପଇତାକୁ ମାଳପରି ବେକରେ ଲମ୍ବାଇବାକୁ ହୁଏ;

ଏହାକୁ ନବୀତ ବୋଲାଯାଏ । ପ୍ରସ୍ରାବ କରିବା ଓ ଝାଡ଼ା ଫେର ବସିବା ସମୟରେ ପଇତା କାଲେ ଭୂମିରେ ଲାଗିବ, ଏଥିପାଇଁ ପଇତାକୁ ଅଣ୍ଟାପାଖରୁ ଟେକି ଡାହାଣ କାନରେ ଉଲୁଟେଇ ରଖିବାକୁ ହୁଏ । ସବୁ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କର ତିନିଅଣ୍ଟି ପଇତାଦ୍ୱାରା ଧର୍ମାନୁଷ୍ଠାନ କରାଯାଏ । ମୃତପିତୃକଙ୍କର ନଅଣ୍ଟିଆ ପଇତା ମଧ୍ୟରୁ ୩ଣ୍ଟିଆ 'ଉତ୍ତରୀୟ' ରୂପେ କଳ୍ପିତ ହୁଏ ।

ବିବେକାନନ୍ଦ ସ୍ୱାମୀ କହିଅଛନ୍ତି ଯେ ବେଦରେ ସୂତ୍ରନିର୍ମିତ ଉପବୀତ ବିଷୟରେ କୌଣସି ଉଲ୍ଲେଖ ନାହିଁ । ବେଦର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଗୋଭିଲ ଗୃହ୍ୟସୂତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ସୂତ୍ରନିର୍ମିତ ଉପବୀତର ଉଲ୍ଲେଖ ନାହିଁ । ମାତ୍ର ତତ୍ପରବର୍ତ୍ତୀ ପୁରାଣାଦିରେ ଏହାର ଉଲ୍ଲେଖ ଦେଖାଯାଏ ।

ବୈଦିକଯୁଗରେ ଆଠବର୍ଷ ପୂରିବା ଆଗେ ପିତା ବା ଅଭିଭାବକ ବାଳକକୁ ଗୁରୁଗୃହରେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଆସୁଥିଲେ । ସେହିଠାରେ ରହି ବାଳକ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟବ୍ରତ ପାଳନ କରୁଥିଲା । ଗୁରୁ ଶିଷ୍ୟକୁ ପାଇ ପ୍ରଥମେ ତାହାର ସଂସ୍କାରବିଧାନ କରୁଥିଲେ । ଏହାହିଁ ଆଜିକାଲିର ଉପନୟନ । ଏହି ଉପନୟନର ମନ୍ତ୍ର ଓ ଶ୍ଳୋକଗୁଡ଼ିକରୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରମାଣ ମିଳେ ଯେ ଶିଷ୍ୟକୁ ତାହାର ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟାବସ୍ଥାରେ କିପରି କଠୋର ସାତ୍ତ୍ୱିକ ଜୀବନ ଯାପନ କରିବାକୁ ହେବ ସେ ଗୁଡ଼ିକ ତାହାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ମାତ୍ର ।

ଏହି ସଂସ୍କାର ସମୟରେ ଗୁରୁ ଶିଷ୍ୟର ଅଣ୍ଟାରେ ତ୍ରିବୃତ୍ତ ମୁଞ୍ଜମେଖଳା ବାନ୍ଧି ଦେଉଥିଲେ । ଶିଷ୍ୟ ଏହି ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟାବସ୍ଥାରେ 'କାୟେନ ମନସା ବାଚା' ଅର୍ଥାତ୍ ଶରୀରଦ୍ୱାରା, ମନଦ୍ୱାରା ଓ ବାକ୍ୟଦ୍ୱାରା ଅସତ୍ ବା ଅନ୍ୟାୟ କରିବ ନାହିଁ, ଏହି ସ୍ମୃତିର ଉଦ୍‌ବୋଧନ ପାଇଁ ଦୀକ୍ଷିତ ବାଳକକୁ ଏହି ତ୍ରିବୃତ୍ତ ମେଖଳା ପିନ୍ଧାଇ ଦିଆଯାଉଥିଲା । କ୍ରମେ ବୈଦିକଯୁଗ ଯରେ ଯେତେବେଳେ ସନାତନ ବୈଦିକ ଧର୍ମର ଅବନତି ଘଟିଲା, ଏହି ତ୍ରିବୃତ୍ତ ମୁଞ୍ଜମେଖଳା ପରିବର୍ତ୍ତେ ସୂତ୍ରୋପବୀତର ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ମାତ୍ର ତହିଁରେ ସୂତ୍ରସଂଖ୍ୟା (୩) ଠିକ୍ ରଖାଗଲା—ସ୍ୱାମୀ ବିବେକାନନ୍ଦଙ୍କ ସ୍ୱାମିଶିଷ୍ୟ ସଂବାଦ ।]

ପଇତା କାଟିବା—ଦେ. କ୍ରି—ତୁଳାରୁ ସୂତା କାଟି ଉକ୍ତ ସୂତାରେ ପଇତା ତିଆରି କରିବା—To spin and prepare
Paitā kātibā
ପୈତାକାଟା **ଜନେଉକାତନା** the thread for Paitā from cotton.

ପଇତା ଗଣ୍ଠି—ଦେ. ବି—ଯଜ୍ଞୋପବୀତର ୩ ଖିଅରେ ପକାଯିବା ବିଶିଷ୍ଟ ଗ୍ରନ୍ଥି—The knot with which 3
Paitā ganṭhi
(ପୈତାଗଣ୍ଠି—ଅନ୍ୟରୂପ) rounds or strings of thread are
ପୈତାର ଗାଁଠ made up into one garland to
ଜନେଉକା ଗାଁଠ form Paitā.

[ଦ୍ର—ବିଭିନ୍ନ ବେଦୀୟ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କର ପଇତାର ଗଣ୍ଠି ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଅଟେ । ଗୋଟିଏ ଅଖଣ୍ଡ ସୂତ୍ରକୁ ୩ ମୋଡ଼ କରି ଗଣ୍ଠି ପକାଇ ପଇତା ଉପଯୋଗୀ କରାଯାଏ ।]

ପଇତା ଘର—ଦେ. ବି—ବ୍ରତ ଉତ୍ସବ; ଉପନୟନ ଉତ୍ସବ; ଦ୍ୱିଜବାଳକର
Paitā ghara
ଯଜ୍ଞୋପବୀତ ସଂସ୍କାର—The ceremony of
(ପୈତାଘର—ଅନ୍ୟରୂପ) a twice-born boy of wearing
ପୈତାଘର **ଜନେଉ** the sacred thread for the 1st time.

ପଇତା ଘି(ଘେ)ନିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଯଜ୍ଞୋପବୀତ ଧାରଣ କରିବା—
Paitāghi(ghe)nibā
To put on a new set of
ପଇତାପରା **ଜନେଉପହିନନା** sacred threads.
(ପଇତା ପିନ୍ଧିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଇତା ଧାରୀ—ଦେ. ବିଣ—ପଇତା ପକାଇଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—
Paitā dhārī
(a person) Wearing the sacred
ପୈତାଧାରୀ **ଜନେଉଧାରୀ** thread.

ପଇତା ପକା(କେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଦେହରେ ଯଜ୍ଞୋପବୀତ ଧାରଣ
Paitā pakā(ke)ibā
କରିବା—1. To put on the
ପୈତାପରା **ଜନେଉପହିନନା** sacred thread.
ପଇତାଫେଲ ଦେଓଆ ୨ । ପିନ୍ଧିଥିବା ପଇତାକୁ କାଢ଼ି ପକାଇବା—
ଜନେଉ ଫେଁକଦେନା 2. To put off the sacred thread.

ପଇତା ମନ୍ତ୍ର—ଦେ. ବି—ଯଜ୍ଞୋପବୀତରେ ଗଣ୍ଠି ପକାଇ ସାରି ପିନ୍ଧିବା
Paitā mantra
ପୂର୍ବରୁ ଯେଉଁ ମନ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା ତାକୁ ସଂସ୍କାର କରାଯାଏ—
(ପଇତାମନ୍ତ୍ର—ଅନ୍ୟରୂପ) The incantations with which
ପୈତାମନ୍ତ୍ର the sacred thread is consecrated
ଜନେଉକା ମଂତର before being worn.

ପଇତା ସୂତା—ଦେ. ବି—ଯେଉଁ ସୂତ୍ରରେ ପଇତା ତିଆରି ହୁଏ—
Paitā sūtā
The yarn with which the Paitā is
ପୈତାର ସୁତୋ **ଜନେଉକା ସୁତ** made.

ପଇତି—ଦେ. ବି—ମୁଗ, ବିରି କୋଳଥ ଆଦିର ପାଣିଆ ଡାଲି—
Paiti
Soup or broth of moong or other pulse.
(ପୈତି—ଅନ୍ୟରୂପ) ମାରକଣ୍ଡେଶ୍ୱର ତକାପଥର ଉଚ୍ଚଡ଼ିଲ ମୁଗଡାଲି
ଜୁସ **ପତଲୋଦାଲ** ସେହି ମୁଗଡାଲି ପତଳ କରି ଖାଇଗଲେ ବାତ ହୁଏ । ଦଗ ।

ପଇତୃକ—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ପୈତୃକ)—ପୈତୃକ (ଦେଖ)
Paitṛuka
Paitṛuka (See)

ପଇତ୍ରିକ—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିନୀପୁର; ବଙ୍ଗଳା ତୃ ର ଈ ଉଚ୍ଚାରଣ) ବିଣ—
Paitrika
ପୈତୃକ (ଦେଖ)—Paitṛuka (See)

ପଇଦ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଦାତିକ)—ରାଜସେବକବିଶେଷ; ପିଆଦା—
Paida
A peon; a class of servants attending
ପେୟାଦା **ପଇଦଲ ସିପାହୀ** on a king.

ପଇଦଲ(ଲ)—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପାଦଚଳନ; ପ୍ରା=ପାୟଚଲ; ଭୁଲ=ପା.
Paidala(la)
ପୈଦଲ)—୧ । ପାଦରେ ଚାଲିବା; ପାଦଚାରଣ—
(ପୈଦଲ—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Walking by foot.
ପୟଦଲ ୨ । ଗୋଡ଼ରେ ଚାଲିବା ବ୍ୟକ୍ତି—
ପଇଦଲ 2. Walker; foot passenger.
୩ । ପଦାତି ସୈନ୍ୟ—3. Infantry regiment.
ଦେ. ବିଣ—୧ । ପାଦଚାରୀ—1. Walking.
(ଯଥା—ପଇଦଲ ସିପେଇ ।)
୨ । ଯେଉଁ ରାସ୍ତା ଗୋଡ଼ରେ ଚାଲିବା ଲୋକଙ୍କ ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ (ଯାନାଦିର ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ନୁହେଁ)—
2. (road) Intended for foot passengers.
(ଯଥା—ପଇଦଲ କାଟ; ପଇଦଲ ରାସ୍ତା) ।

କ୍ରି. ବିଣ—ପାଦରେ ଚାଲିକରି—By walking; going on foot.
(ଯଥା—ମୁଁ କଟକରୁ ପଇଦଲ୍ ପୁରୀ ଗଲି ।)

ପଇଦା—ବୈଦେ. ବି (ଫା. ପୈଦା=ଉତ୍ପନ୍ନ; ପୈଦାଇସ୍=ଉତ୍ପତ୍ତି)—
Paidā ୧ । ଜନ୍ମ; ଉତ୍ପତ୍ତି—1 Birth; production.
ପୟଦା,ପୟଦାଇସ ୨ । ଲାଭ; ଆୟ—2. Profit; income
ପୈଦା, ପଦାଇସ ବିଣ—୧ । ଜାତ; ପ୍ରସୂତ—1. Born; begotton.
୨ । ପ୍ରାପ୍ତ; ଅର୍ଜିତ—2. Earned; got.
(ପଇଦାସ୍, ପୈଦା, ପୈଦାସ୍—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଇଦା କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଜନ୍ମ କରିବା—1. To give
Paidā karibā birth; to beget.
ପୟଦାକରା ୨ । ଉତ୍ପାଦନ କରିବା—2. To produce.
ପୈଦାକରନା ନିଜ ବୁଦ୍ଧି, ନିଜ ଚାତୁରୀରେ ମାଟିରୁ ସୁନା ପଇଦା କରିଅଛନ୍ତି ।
ଫକୀରମୋହନ—ଛମାଣ ଅଠଗୁଣ ।
(ପଇଦାସ୍ କରିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ୩ । ଆୟ କରିବା; ଅର୍ଜନ କରିବା—
3. To get; to earn.

ପଇଦାବାର(ରି)—ବୈଦେ. ବି. (ଫା. ପୈଦାବାର)—କ୍ଷେତ୍ରର ଉତ୍ପନ୍ନ
Paidāwār(ri) ଦ୍ରବ୍ୟ; ଫସଲ—Produce of a field.
ପୟଦାବାର ପୈଦାବାର(ରୀ)

ପଇଦା ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଜନ୍ମିବା—1. To be born.
Paidā hebā ୨ । ଉତ୍ପନ୍ନ ହେବା—2. To be produced.
ପୟଦାହେବା ୩ । ଉପାର୍ଜିତ ହେବା—
ପୈଦାହୋନା 3. To be earned.

ପଇଦି—ପ୍ରାଦେ. (ମାନ୍ଦ୍ରାଜ) ବି—୧ । ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ପ୍ରଦେଶରେ ପଇଦି ନାମକ
Paidi ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରଚଳିତ ଏକପ୍ରକାର ବିକୃତ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ।
(ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ୧୯୨୧ସାଲର ସେନ୍ସସ୍ ରିପୋର୍ଟ)—1. A form of the Oriya language spoken by the inhabitants of Paidi in the Madras presidency. (Census Report of 1921).
ପ୍ରାଦେ. (ପୁରୀ) ବି—୨ । ପିଆଦା; ପୁଲିସ୍ କନଷ୍ଟେବଲ—
2. Peon; constable.

ପଇନା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—କମାଣ—
Painā Cannon.

ପଇନ୍ତରା—ଦେ. ବି (ସଂ. ପଣବୃତ; ପ୍ରା. ପଣାଇତ; ହି. ପୈଂତ୍=
Paintarā ଖେଳରେ ବାଜି ରଖିବା)—ମଲ୍ଲଯୁଦ୍ଧ କରିବା ପୂର୍ବରୁ
ତାଲଠୋକନା: ଲଲକାରା ପଏଁତରା ପ୍ରତ୍ୟେକ ଯୋଦ୍ଧା ବା ମଲ୍ଲଙ୍କର ଛକାଛକ ହୋଇ ବାହୁରେ
(ପଇଁତରା—ଅନ୍ୟରୂପ) ଠାଣି—The preparatory pose of wrestlers before wrestling.

ପଇବନ୍ଦ—ବୈଦେ. ବି. (ଫା)—୧ । ଲଥା; ଚକତି; ଲୁଗାର କ୍ଷୁଦ୍ର ଛିଦ୍ର
Paiband କରିବାପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ କ୍ଷୁଦ୍ର ବସ୍ତ୍ରଖଣ୍ଡ—1. A small
ପୟବନ୍ଦ patch of cloth sewn over a hole in a
ପୈବନ୍ଦ cloth.
୨ । ଏକ ଗଛର ଡାଳକୁ କଲମ କରି କାଟି ଅନ୍ୟ ଗଛର ଡାଳରେ ଯୋଡ଼ି ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଫଳ ଉତ୍ପାଦକ ଗଛ ଉତ୍ପାଦନ କରିବାର ରୀତି—3. The system of grafting of a branch on the branch or trunk of another tree for producing good fruits.

ପଇବସ୍ତ(ସ୍ତି)—ବୈଦେ. ବି (କଟରଆ) (ଫା. ପୈବସ୍ତ୍=ଜଳ ଆଦି
Paibasta(sti) ଦ୍ରବ ପଦାର୍ଥ କ୍ଷୌଣସି ଭୂମିରେ ବା ପଦାର୍ଥରେ
ପୟସ୍ତି, ପୈସ୍ତି ମାଡ଼ିଯିବା ବା ଭେଦିବା)—ପଟୁ ପଡ଼ି ଆବାଦ ଯୋଗ୍ୟ
ପୟବସ୍ତ, ପୈବସ୍ତ ହୋଇଥିବା ଭୂମି—Alluvion; land be-
(ପଇବସ୍ତି—ଅନ୍ୟରୂପ) come fit for cultivation by the
(ପଏବସ୍ତ, ପୟବସ୍ତ; ପୈବସ୍ତ—ଅନ୍ୟରୂପ) deposit of riversilt
(ସିକସ୍ତ—ବିପରୀତ) on it.
(ସିକସ୍ତ ପଇବସ୍ତ—ନଈବଢ଼ିରେ ଧୋଇ ହୋଇ ନଦୀ ଗର୍ଭରେ ଯାଇଥିବା ଜମି ଓ ନଈବଢ଼ି ଦ୍ୱାରା ପଟୁ ପଡ଼ିଥିବା ଜମି=
Alluvion & diluvion).

ପଇମାସ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଫା. ପୈମାଇସ୍=ଭୂମିମାପ; ସେଟଲମେଣ୍ଟ୍
Paimās ଯୋଗୁଁ ପ୍ରଚଳିତ ଶବ୍ଦ)—ରାଜସ୍ୱ ବନ୍ଦୋବସ୍ତସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଭୂମିର
ପୟମାସ ଜରିବ—Revenue survey of land; cadastra.
ପୟମାଇସ୍ survey
(ପୈମାସ, ପଇମାଶ, ପଏମାସ୍—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଇମାସ୍ କମ୍ପାସ୍—ବୈଦେ. ବି (ଫା. ପୈମାଇସ୍+ଇଂ. କମ୍ପାସ୍)—
Paimās kampās ରାଜସ୍ୱ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବନ୍ଦୋବସ୍ତର ଭୂମି-
ପୈମାଇସ ଜରୀବ ଜରିବ—Cadastral survey.
(ପଇମାସ ଭୁମ୍ପାସ, ପଇମାସ ମାପ, ପଇମାସ ଜରୀବ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଇମାସ୍ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ—ଦେ. ବି—ରାଜସ୍ୱ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଭୂମି-
Paimās bandobasta ମାପ—Cadastral measure-
ପଏମାସ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ment in connection with Revenue
ପୈମାଇସ ପ୍ରବନ୍ଧ settlement.

ପଇମାସି—ବୈଦେ. ବିଣ. (ଫା. ପୈମାଇସୀ)—ପଇମାସ୍ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Paimāsi Cadastral; relating to cadastral survey.
ପୈମଇସୀ (ପଇମାସିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ)
ପୈମାଇସୀ ବି—ପଇମାସ୍ (ଦେଖ)—Paimās (See)

ପଇରନ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ପଏରନ୍ (ଦେଖ)
Pairan Paeran (See)

ପଇରବ(ବି)—ବୈଦେ. ବି. (କଟରଆ) (ଫା)—ପଏରବ୍ (ଦେଖ)
Pairab bi) Paerab (See)

ପଇରି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—୧ । (ଭୁଲ. ହି. ପୈରୀ) ବେଙ୍ଗଳା
Pairi (ଦେଖ)—1. Bengalā (See)
୨ । (ହି. ପୈଁରୀ)—ପାଇଁରି (ଦେଖ)—2. Pāiñri (See)

ପଇଲମ୍—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପାଲିଲୀ; ପ୍ରା. ପାଇଲୀ)—ପଲମ; ମାଟିର ବଡ଼
Pailam ସରା—An earthen pan.
ପଲମ ପୈଲୀ; ଢଁକନା (ପଏଲମ୍—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଇଲା—ପ୍ରାଦେ. (ସିଂହଭୂମ) ବି. (ଭୁଲ. ହି. ପୈଲା=୪ ସେର ମାପ-
Pailā ପାତ୍ର)—ଏକସେର ଓଜନର ଶସ୍ୟ ମାପିବା ଗରୁଣୀ—
A measure (of one seer only) of corn.
ପୟଲା ପ୍ରା. ବି—୧ । ମାସର ପ୍ରଥମ ତାରିଖ—
ପାହଲା 2. The first day of a month.

୨ । ପ୍ରଥମ ବସ୍ତୁ ବା ବ୍ୟକ୍ତି—2. The first one.

ବିଣ— ପ୍ରଥମ—First; carliest.

(ଯଥା—ପହିଲା କଚେରୀରେ ଏ ମୋକଦ୍ଦମା ପଡ଼ିଲା; ପହିଲା ନମ୍ବର ।)

ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ଇତର) କ୍ରି.—ପଡ଼ିବା କ୍ରିୟାର ଇତର ଜନ ବ୍ୟବହୃତ ଅତୀତ କାଳର ରୂପ; ପଡ଼ିଲା—(a form of the verb to 'fall' in the past tense used by the lower class people) Fell; did fall; has fallen.

[ଦ୍ର—ଏହା ତୃତୀୟ ପୁରୁଷ ଏକବଚନର କ୍ରିୟା; ଯଥା—ଏହା ବା ସେ ପଇଲା, ସେମାନେ ପଇଲେ, ମୁଁ ପଇଲି, ତୁ ପଇଲୁ, ତୁମେ ପଇଲ, ଆମେ ପଇଲୁଁ ।]

ପଇଲି—ଦେ. ବିଣ.—ପହିଲି (ଦେଖ)

Paili Pahili (See)

(ପଇଲୁ[ଲେ]—ଅନ୍ୟରୂପ) ଦେ. ଅ—ପହିଲୁ (ଦେଖ)

Pahilu (See)

ପଇଶ୍—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପ୍ରବେଶ, ପ୍ରା. ପଇସ)—୧ । ପ୍ରବେଶ (ଦେଖ)

Paiś 1. Prabeśa (See)

ପ୍ରବେଶ **ପଇସାର** ୨ । ପୟସ୍ (ଦେଖ)—2. Payas (See)

ବିଣ—ପଶ୍ୟ (ଦେଖ)—Paśya (See)

ପଇସା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପାଦରୁ ପାହୁ; ପାହୁ ସଦୃଶ=ପଇସା, ବା ସଂ. Paisā ପାଦ+ଅଂଶ=ପାଦାଂଶ; ଭୁଲ. ଇଂ. ପାଇସ)—

ପୟସା ୧ । ଏକ ଅଣାର ଚତୁର୍ଥାଂଶ ଓ ଟଙ୍କାର ୬୪ଭାଗରୁ ଏକଭାଗ

ପୈସା ମୂଲ୍ୟର ତାମ୍ରମୁଦ୍ରା—1. One pice.

୨ । ଧନ—2. Wealth; riches.

ଅଛେ ମଇସା, ଛଡ଼ ପଇସା – ଉଗ ।

୩ । ନଗଦ ଅର୍ଥ—3. Cash; money.

(ଯଥା—ତା ହାତରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ବସ୍ତୁର ପଇସା ଅଛି ।)

ପଇସା ଅଜାଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅଜସ୍ର ଧନ ବ୍ୟୟ କରିବା—To

Paisā ajārdibā spend money copiously or

ଅଜସ୍ର ପୟସା ଖରଚ କରା unceasingly; to pour out money

ପୈସା ଉଡ଼େଇବା (ପଇସା ଛୁଡ଼ା(ଡ଼େ)ଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ) like water.

ପଇସା ଉଡ଼ା(ଡ଼େ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ବସ୍ତୁର ଅର୍ଥ ଅପବ୍ୟୟ କରିବା—

Paisā urdā(rde)ibā To squander away money.

ଟାକା ଉଡ଼ାନ **ପୈସା ଉଡ଼ାନା**

(ପଇସା ଉଜାଡ଼ିବା; ପଇସା ବୁହାଇବା – ଅନ୍ୟରୂପ)

(ପଇସା ଉଡ଼ା; ପଇସା ଉଡ଼ିବା; ପଇସା ଉଡ଼ିଯିବା; ପଇସା ଉଜୁଡ଼ିବା, ପଇସାରେ ପକ୍ଷି ଲାଗିବା— ବିଶେଷ୍ୟରୂପ)

ପଇସାକ—ଦେ. ବି—ଏକ ପଇସା ମାତ୍ର—

Paisāka **ଏକ ପୟସା ଏକ ପୈସା** One pice only.

ପଇସା କଉଡ଼ି—ଦେ. ବି (ସହରର ଶବ୍ଦ)—୧ । ଟଙ୍କା ଟୋକର; ଧନ—

Paisā kaurdi 1. Riches

ପୟସା କଡ଼ି ୨ । ମୁଦ୍ରା ଆଦି ଧନ—2. Money.

ପୈସା କୌଡ଼ି ୩ । ନଗଦ ଟଙ୍କା—3. Hard cash.

(ପଇସା ପଇସି, ପଇସା ଫଇସା, ପୈସା କଉଡ଼ି—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଇସା କମା(ମେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଧନ ଅର୍ଜନ କରିବା—

Paisā kamā(me)ibā 1. To earn money.

ପୟସା କାମାନ ୨ । ଅନ୍ୟଙ୍କୁ ଦିଆ ଯାଉଥିବା ଧନର ପରିମାଣ ଊଣା

ପୈସା କମାନା କରିଦେବା—2. To diminish the amount

ପୟସାକମାନ of money which one is in the habit of

ପୈସାଘଟାନା paying to another

ପଇସାକର - ଦେ. ବିଣ—ଏକ ପଇସା ମୂଲ୍ୟର—

Paisākara **ଏକ ପୟସାର ପୈସାକା** Worth one pice only.

(ପଇସାଷ୍ଟକର, ପଇସ୍ଷ୍ଟକର, ପଇସିଷ୍ଟକର—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଇସା କରିବା – ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଧନ ଅର୍ଜନ କରିବା—

Paisā karibā 1. To earn money.

ପୟସା କରା ୨ । ବହୁଧନ ସଞ୍ଚୟ କରିବା—

ପୈସା କରନା 2. To hoard up a large amount.

ପଇସା କାଢ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଧନ ବ୍ୟୟ କରିବା; ଧନ ମୁକୁଛିବା—

Paisā kārdhibā To spend money; to be liberal in spending money.

ପୟସା ବାହିର କରା ଅଣାରୁ ପଇସା କାଢ଼ିବ ନାହିଁ, ବ ଜର ଲୁଡ଼ିବ

ପୈସା ନିକାଲନା ଛଡ଼ିବ ନାହିଁ—ଉଗ ।

(ପଇସା ବାହାର କରିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଇସା କାଢ଼ୁଆ—ଦେ. ବିଣ—ଯେ ଅକୁଣ୍ଠିତଭାବରେ ଧନ ବ୍ୟୟ କରେ—

Paisā kārdhuā Spending money without

ଖରଚୀ ପୈସା ଉଡ଼ାନେବାଲା murmur.

ଅଗ୍ରିମ ଦାଦନୀ ବି—କାମ କରିବା ପାଇଁ ଆଣିବା ଆଗଭୁଗ୍ ମୂଲ ବା କୌଣସି ଦ୍ରବ୍ୟ ବିକିବା ପାଇଁ ଆଣିବା ଆଗଭୁଗ୍ ମୂଲ—Money taken in advance towards one's wages or towards the price of things to be sold.

ପଇସାକିଆ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଏକ ପଇସା ମୂଲ୍ୟର—

Paisākiā 1. Worth one pice only.

ପୟସା ପୟସା,ଏକ ଏକ ପୟସାର ୨ । ଯହିଁର ପ୍ରତ୍ୟେକର ମୂଲ୍ୟ ଏକ

ପୈସେକା ପଇସା—2. Worth one pice each.

(ପଇସ୍କିଆ, ପଇସିକିଆ, ପୈସାକିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଇସା ଖାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଅବୈଧଭାବରେ ଅନ୍ୟର ଧନ

Paisā khāibā ଅପହରଣ ବା ଆତ୍ମସାତ୍ କରିବା—

ପୟସା ଖାଓୟା 1. To misappropriate another's money.

ପୈସାଖାନା, ପୈସା ଢୋ ଲେନା ୨ । ଲାଞ୍ଚ ନେବା—2. To take

(ପଇସା ବୁହାଇବା; ପଇସା ବୋହିବା – ଅନ୍ୟରୂପ) bribe

୩ । ଆୟକୁ ନିଜେ ନେବା—3. To appropriate the income.

ପଇସାଖିଆ—ଦେ. ବିଣ—ଘୁଷ୍‌ଖୋର; ଉତ୍କୋଚଗ୍ରାହୀ—

Paisākhiā Addicted to taking bribe.

ପୈସା ଖାନେବାଲା ଦେ. ବି—ଘୁଷ୍‌ଖୋରୀ—Bribery.

ପଇସାଖୋର—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଧନ ଅର୍ଜନରେ ଅନୁରକ୍ତ—

Paisākhor 1. Addicted to earning money.

ପୟସାଖୋର ୨ । ପଇସାଖିଆ (ଦେଖ)

ପୈସାଖୋର Paisākhiā (See)

ପଇସା ଗର୍ବ—ଦେ. ବ—ଧନଗର୍ବ; ଧନମଦ—Pride of wealth.
Paisā garba
पयसार गर्व **एइसेकी गर्मी**
ପଇସା ଗରବ, ପଇସା ଗରମ, ପଇସା-ଗରମି, ପଇସା ଦମ୍ଭ, ପଇସା ଦମାକ } ଅନ୍ୟରୂପ

ପଇସା ଗମା(ମେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଆପଣା ଧନ ନଷ୍ଟ କରିବା—
Paisā gamā(me)ibā 1. To lose one's money.
पयसा उड़ान **पैसा गँवाना** ୨ । ଅପବ୍ୟୟ କରିବା—
2. To squander away money.

ପଇସା ଜୋର୍—ଦେ. ବ—ଧନବଳ—
Paisā jor Power of wealth.
पयसार जोर **पैसाका जोर** (ପଇସାର ଜୋର୍—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଇସା ଧାଉଡ଼ି—ଦେ. ବ.—୧ । ଅପବ୍ୟୟ—1. Extravagant
Paisā dhāurdi expenditure (Howells).
खरचेर स्रोत ୨ । ଖର୍ଚ୍ଚର ସ୍ରୋତ—2. A flow of expendi-
पैसाका बहाव ture; successive expenditures.
(ପଇସା ସୁଅ, ପଇସାବୁହା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଇସା ପଇସି—ଦେ. ବ. (ନିରର୍ଥକ ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକାରୀ ସହଚର ଶବ୍ଦ)—ପଇସା
Paisā paisi କଉଡ଼ି; ନଗଦ ଧନ—Cash.
(ପୈସା ପୈସି—ଅନ୍ୟରୂପ) ଟାକା ପୟସା **रुपैया पयसा**

ପଇସା ପାଣିକି ପକେଇବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଧନ ଅପବ୍ୟୟ କରିବା—
Paisā pāṇiki pakeibā To squander away money.
ଟାକା ପୟସା ଜଳେ ଫେଲା **पैसाको पानि करना,पैसापानिमे फेकना**
ପଇସା ପାଣିକି ଫୋପାଡ଼ି ଦେବା, ପଇସା ପାଣିକି ଫିଙ୍ଗିବା, ପଇସା ପାଣିକୁ ଫୋପଡ଼େଇ ଦେବା } ଅନ୍ୟରୂପ

ପଇସା ପାଣିରେ ପଡ଼ିବା—ଦେ. ବ.—ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବାଦ୍ୱାରା ଇପ୍ସିତ ଫଳ
Paisā pāṇire pardibā ଲାଭ ନ ହେବା; ଅକାରଣ ଅର୍ଥ
ଟାକା ପୟସା ଜଳେ ପଡ଼ା ବ୍ୟୟ ହେବା—Useless expendi-
पैसा पानीमे पड़जाना ture; expenditure incurred without bearing any fruit.

ପଇସା ପାରି(ଡ଼ି) ଶୋଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ଆକ୍ଷରିକ ଅର୍ଥ—ପଇସାକୁ
Paisā pāri(rdi) śoibā ବିଛଣାରେ ବିଛାଇ ଶୋଇବା)—
पैसापर सोना ୧ । ଖୁବ୍ ଧନୀ ହେବା—1. To be immen-
पयसा बिछिये शोआ sely rich.
୨ । ଧନ ପ୍ରତି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଲୋଭସକ୍ତ ବା ମାୟାଗ୍ରସ୍ତ ହେବା—
2. To have an inordinate attachment for money.
ଣ । ଅତି କୃପଣ ହେବା—3. To be very parsimonious or miserly.

ପଇସା ପୋକ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ.—ତେଲୁଣି ପୋକ (ଯାହାକୁ
Paisā poka ଧରିଲେ ବା ଆଘାତ କଲେ ପଇସା ପରି ଚକ୍ରାକାରରେ କୁଣ୍ଡଳିତ ହୋଇ ଯାଏ)—Galley worm.

ପଇସା ଫଣ୍ଡ୍—ଦେ. ବ.—କୌଣସି ଦେଶହିତକର କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଦେଶର
Paisā phand ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କଠାରୁ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ
पयसा फण्ड **पैसाफण्ड** ପଇସା ଆଦାୟ କରି ଯାଇ ସଂଗୃହୀତ ପାଣ୍ଠି—Pice-fund.

ପଇସା ବନ୍ଧା (ନ୍ଧେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି.—ପଇସାକୁ ଦେଇ ତହିଁ ବଦଳରେ
Paisā bandhā(ndhe)ibā ଟଙ୍କା ଆଣିବା; ଟଙ୍କା ବଦଳାଇବା—
टाका बान्धान To exchange copper into silver or
पैसा बन्धाना other coins; to change copper into currency notes.

ପଇସା ବାଲା—ଦେ. ବିଣ. ସୁଂ—୧ । ଧନବାନ୍; ଧନୀ—
Paisā bālā 1. Wealthy; rich.
(ପଇସା ବୁଆଲା—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଯାହାଠାରେ ଅନେକ ନଗଦ
(ପଇସାବାଲୀ, ପଇସାବୁଆଲୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଟଙ୍କା ଆଛି—2. Possessing
पयसाआला **पैसावाला** a large amount of ready cash.
ଣ । ମୂଲ୍ୟବାନ୍—3. Costly; valuable.

ପଇସା ବୁଡ଼ା(ଡ଼େ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । ଅନ୍ୟର ପ୍ରାପ୍ୟ ଧନକୁ ଚାଲୁ
Paisā burdā(rde)ibā ନ ଦେବା—1. To permanently
पयसा डुबाना withhold paying a person his dues.
पैसा डुबाना ୨ । ଅନ୍ୟର ପ୍ରାପ୍ୟ ଧନକୁ ତମାଦ କରାଇବା—
(ପଇସା ଡୁବା(ବେ)ଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ) 2. To cause another's dues to become time-barred or unrealisable.
ଣ । ପଇସା ଗମାଇବା (ଦେଖ)—
3. Paisā gamāibā (See)

ପଇସା ବୁଡ଼ି ଯିବା—ଦେ. ବ.—ଆପଣାର ପ୍ରାପ୍ୟ ଧନ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଠାରୁ
Paisā burdi jibā ଆଦାୟ ହେବାର ସମ୍ଭାବନା ଲୋପ ହେବା—
पयसा डुबा **पैसाडुबाना** The state of one's dues
ପଇସା ବୁଡ଼ିବା } ଅନ୍ୟରୂପ becoming barred or
ପଇସା ଡୁବିବା } unrealisable.
ପଇସା ଡୁବିଯିବା } ୨ । ଧନରେ ବିଶେଷ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହେବା—2. Suffering of a great loss of money.

ପଇସାବୁହାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ପଇସା ଉଡ଼ାଇବା (ଦେଖ)
Paisā buhāibā 1. Paisā urdāibā (See)
(ପଇସା ବୋହିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଅନ୍ୟଠାରୁ ବହୁପରିମାଣରେ ଅର୍ଥ ନେବା—2. To take a large amount of money from another.
ଣ । ଅନ୍ୟକୁ ବହୁଧନ ଦେବା—
3. To give a large sum to another.
(ପଇସା ବୁହା—ବିଶେଷ୍ୟରୂପ)

ପଇସା ଭଙ୍ଗା(ଙ୍ଗେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଟଙ୍କା ବା ନୋଟ ଦେଇ ତହିଁ
Paisā bhangā(nge)ibā ପରିବର୍ତ୍ତରେ ପଇସା ଆଣିବା; ଟଙ୍କା
टाका भाङ्गान ଭଙ୍ଗାଇବା—To exchange notes or
रुपिया तोड़वाना silver coins into copper coins.
[ଦ୍ର—ଏହା ପ୍ରକୃତରେ ଟଙ୍କା ବା ନୋଟ ଭଙ୍ଗାଇବା ଅଟେ ।]

ପଇସା ମାଡ଼ି ବସିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅନ୍ୟର ପ୍ରାପ୍ୟକୁ ଜବରଦସ୍ତି ନେଇ
Paisā mārdi basibā ଯିବା ବା ନ ଦେବା—To forcibly
पाउना चेपेराखा take another's money; to undeser-
पैसा पचारखना vingly refuse or hush up or appropriate another's money or dues; wrongfully not to pay one's dues.

ପଇସା ମୁଡ଼ୀ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. (ଯେ ପଇସା ପାଇଁ ମୁଣ୍ଡ ବିକେ; ଭୁଲ. ହି. ପୈସା ମୁଁଡ଼ୀ=ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ଠକ କରି ଧନ ନିଏ)—ବେଶ୍ୟା; ଦାସୀ—
Paisā murdi Prostitute.
(ପଇସା ମୁଁଡ଼ୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଇସା ରଖିବା—ଦେ. କ୍ରି—ପ୍ରଭୂତ ଧନ ସଞ୍ଚୟ କରିବା—
Paisā rakhibā To hoard money or cash.
(ପଇସା ସଞ୍ଚିବା - ଅନ୍ୟରୂପ) **पयसा राखा** **पैसा बटोरना**

ପଇସା ଲଢ଼ା(ଢ଼େ)ଇ—ଦେ. ବି—ଦୁଇ ଜଣ ଧନୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଧନ ବ୍ୟୟରେ ପ୍ରତିଯୋଗିତା—Rivalry between two rich men as regards financial matters.
Paisā lardhā(rdhe)i
पयसार लढ़ाई **पैसेकि लढ़ाइ**

ପଉଗଣ୍ଡ—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ)—ପୌଗଣ୍ଡ (ଦେଖ)
Pauganda Pauganda (See)
ନାହିଁ ପଉଗଣ୍ଡ କୁମାରେ, ପ୍ରକାଶ ହୋଇ ସେ କିଶୋରେ।
ପ୍ରାଚୀ. ପୂର୍ଣ୍ଣତମ ଚନ୍ଦ୍ରୋଦୟ।

ପଉଚ—ଗ୍ରା. ବିଶ—ବିସ୍ତୃତ ବା ଉଚ୍ଚ—
Paucha Extensive or high.
ଅଲେଖ ମଣ୍ଡର ଶୋଳ ଯୋଜନ ପଉଚ। ବ୍ରହ୍ମନିରୂପଣ ଗୀତା।

ପଉଞ୍ଚା(ଞ୍ଚେ)ଇବା—ଗ୍ରାମ୍ୟ. କ୍ରି—ପହଞ୍ଚାଇବା (ଦେଖ)
Pauñchā(ñche)ibā Pahañchāibā (See)

ପଉଞ୍ଚି—ଦେ. ବି—ପଇଁଚ (ଦେଖ)
Pauñchi Paiñchi (See)

ପଉଞ୍ଚିବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି—ପହଞ୍ଚିବା (ଦେଖ)
Pauñchibā Pahañchibā (See)

ପଉଟି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପୌତବ)—
Pauṭi ଶସ୍ୟାଦିର ୨୦ ଗୌଣି ପରିମାଣ—A measure of corn measuring 20 Gaunis.
ପୌଟା, ପଉଟା

ପଉତ୍ର—ଗ୍ରା. ବି. (ପଦ୍ୟ) (ସଂ. ପୌତ୍ର)—ପୋତ୍ର; ନାତି—
Pautra Grand-son; son's son.
ଏହାଙ୍କଠାରୁ ବଂଶ ଯେତେ
ପୁତ୍ର ପଉତ୍ର ଅନ୍ତନିତେ। ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ।

ପଉନେ—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ପାଦୋନ; ପ୍ରା. ପାଉନ)—
Paune ପାଏ ଊଣା; ଏକ ପାଆ କମ—
ପୌନେ Less by one quarter.
पौन, पौने (ଯଥା - ମୋତେ ପଉନେ ଦୁଇ ଟଙ୍କା ଦିଅ= ପୌନେ -- ଅନ୍ୟରୂପ) ଟ ୧୯ ଦିଅ।)
[ଦ୍ର—'ପଉନେ' ଶବ୍ଦ ଓଡ଼ିଆରେ ଚଳୁ ନଥିଲା। ଏବେ ହିନ୍ଦି ଓ ବଙ୍ଗଳା ଅନୁକରଣରେ ଗଣିତର ପାଠ୍ୟ ପୁସ୍ତକମାନଙ୍କରେ ଏହି ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର ଦେଖାଯାଏ।]

ପଉରବ—ଗ୍ରା. ବି. (ପଦ୍ୟ)—ପୌରବ (ଦେଖ)
Pauraba Pauraba (See)
ପଉରବ ବଳର ବରଧନ ହୋଇ। କୃଷ୍ଣସିନ୍ଧୁ. ମହାଭାରତ. ଆଦି।

ପଉରଷ—ଦେ. ବିଶ. (ପଦ୍ୟ) (ସଂ. ପୌରୁଷ)—
Paurasha ୧। ପ୍ରଶଂସା—1. Praise.
ପଉରୁଷ } ଅନ୍ୟରୂପ
ପୌରଷ } ବନ୍ଦ୍ୟଚରିତ୍ରାଳୁ ଅଣାଇଣ ପାଶ କରି ଭାହାଳୁ ବହୁତ ପଉରୁଷ ବଖାଣ, ବରଜ ଭମାସ୍ପଣ।

ପୌରସ ୨। ବାହାଦୁରି—2. Excellence; credit.
पुरुषार्थ ପଉରୁଷ ମୋହର ନଉଂରେ ଭାହାର ବରଣ ମ ଜବାର ସ୍ପର୍ଶିଲାରେ। କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ।
୩। ସାମର୍ଥ୍ୟ; ଶକ୍ତି—3. Power; might.
ଦେଖାଅ ଅଛ କେତେ ତୋର ଅଛ ପଉରୁଷ। କୃଷ୍ଣସିନ୍ଧୁ, ମହାଭାରତ. ବନ।

ପଉର୍ଣ୍ଣମୀ—ଗ୍ରା. ବି. (ପଦ୍ୟ) (ସଂ. ପୌର୍ଣ୍ଣମୀ)—
Paurṇṇami ଚନ୍ଦ୍ର ମାସର ଶେଷ ଦିନ, ଯେଉଁ ଦିନ ଚନ୍ଦ୍ର
ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ପୂର୍ଣ୍ଣକଳାବିଶିଷ୍ଟ ହୋଇ ଉଦିତ ହୁଅନ୍ତି—
पूर्णिमा Full-moon day.

ପଉଲିବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି - ପରିବା ଆଦିକୁ ପନିକରେ
Paulibā କାଟି ରନ୍ଧନୋପଯୋଗୀ କରିବା—
To chop the kitchen vegetables with a Paniki (stationary chopper).

ପଏଁରି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. (ଭୁଲ. ହି. ଏହି ଅର୍ଥରେ ପୈଗ)—
Paeñri ଗୋଡ଼ର ବଳା; ଅଳଙ୍କାରବିଶେଷ—
A species of anklet for the leg.

ପଏଁଶିଲା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର, ଲରିଆ) ବି. (ଭୁଲ. ହି. ପହଁସୁଲ)—
Paeñsilā ପନିକ—Fish knife; stationary chopper.

ପଏକାର ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଦାତି)—ପଦାତି ସୈନ୍ୟ—
Paekāra Infantry soldier.
पदातिक **पैदल**

ପଏଖ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଚନ୍ଦ୍ରପକ୍ଷ; ଚନ୍ଦ୍ରମାନ ମାସର ପ୍ରଥମ ବା
Paekh ଶେଷ ୧୫ ଦିନ—Lunar fortnight.

ପଏଖ୍ ପାତର୍—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବି (ସଂ. ପକ୍ଷପାତ)—୧। ପକ୍ଷପାତ—
Paekh pātar 1. Partiality.
ବିଶ—ପକ୍ଷପାତୀ—Partial.

ପଏଗମ୍ବର୍—ବୈଦେ. ବି (ଫା. ପୈଗମ୍ବର୍)—ପୟଗମ୍ବର (ଦେଖ)—
Paegambar Payagambara (See)
(ପଏମ୍ବର୍, ପୈଗମ୍ବର୍, ପଇଗମ୍ବର୍—ଅନ୍ୟରୂପ)
पयगम्बर **पैगम्बर**

ପଏଗୁ—ଦେ. ବି (ସ୍ଥାନର ନାମ)—ପେଗୁ (ଦେଖ)
Paegu Pegu (See)

ପଏଟିଣ୍—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ. ପଏଣ୍ଟିଙ୍ଗ)—ପଇଟିଣ୍ (ଦେଖ)
Paeṭiṇ Paiṭiṇ (See)
(ପଏଟିଣି, ପଏଟିଙ୍—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଏଠ—ଦେ. ବି—ପଇଠ (ଦେଖ)
Paeṭha Paiṭha (See)

ପଏଡ଼୍—ଦେ. ବି (ସଂ. ପ୍ରତିବନ୍ଧକ)—
Paerd ୧। ବ୍ୟାଘାତ; ବାଧା; ପ୍ରତିବନ୍ଧକ—
रोक 1. Obstacle; obstruction.
दाब ୨। କୌଣସି ପଦାର୍ଥ ଉପରେ ମାଡ଼ିବସିବା ଚାପ—
2. A pressure put on a thing or covering it.
पग; डेग ୩। (ସଂ. ପଦକ; ପ୍ରା ପଅଗ, ପଗ) ପାଦ ଦ୍ୱାରା ଥରକେ ଯେତେ ସ୍ଥାନ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହୁଏ; ପାଦୁଣ୍ଡ—3. The space enclosed by one step of a person while walking; one step; a pace.

ପଏଣ୍ଟ—ବୈଦେ.ବି (ଇଂ.ପଏଣ୍ଟ)—୧ ।(ରେଲୱେ ଶବ୍ଦ) ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ
Paent ଗୋଟିଏ ରେଲ୍‌ଲାଇନ୍ ସଙ୍ଗେ ଅନ୍ୟ ଗୋଟିଏ ରେଲ୍‌ଲାଇନ୍
ପଏଣ୍ଟ ମିଶିଥାଏ—1. The point of railway line.
ପୈଂଟ; ପଇଂଟ ୨ । (କ୍ରିକେଟ୍‌ଖେଳ) ବାଟ୍ ଧରି ଖେଳୁଥିବା ଖେଳାଳିର ସମ୍ମୁଖର ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗରେ ଯେଉଁ ବିପକ୍ଷ ପକ୍ଷର ଲୋକ ଜଗିଥାଏ—
2. The point of a cricket ground.
୩ । କୌଣସି ବିଷୟର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ତର୍କସ୍ଥଳ; କୌଣସି ତର୍କର ବିବାଦୀୟ ସ୍ଥଳ—
3. The point of an argument or dealing.
ଯଥା—(ମୁଁ ପଏଣ୍ଟ୍ ଛାଡ଼ି କଥା କହିବି ନାହିଁ)

ପଏଣ୍ଟର—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ. ପଏଣ୍ଟର)—୧ । ଏକପ୍ରକାର ଶିକାରୀ
Paeṇtar ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିଲାତି କୁକୁର—1. A pointer (dog).
ପଏଣ୍ଟର ୨ । ଯହିଁରେ କୌଣସି ସ୍ଥାନ ବା ବସ୍ତୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରାଯାଏ—
ପୈଂଟର 2. Pointer; a pointing stick.

ପଏଣ୍ଟ୍‌ମାନ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ପଏଣ୍ଟସ୍‌ମାନ)—ଯେଉଁ ଲୋକ ଦୁଇ
Paeṇt-mān ରେଲ୍‌ଲାଇନର ସଂଯୋଗସ୍ଥଳକୁ ଜଗିବାର ଭାର ଗ୍ରହଣ
ପଏଣ୍ଟସ୍‌ମାନ୍ କରିଥାଏ—Pointsman.
ପୈଣ୍ଟସମୈନ୍ [ଦ୍ର—ପଏଣ୍ଟସ୍‌ମାନ୍ ପଏଣ୍ଟରେ ଥାଇ ଗୁବ (ପଏଣ୍ଟ୍‌ସ୍‌ମାନ୍—ଅନ୍ୟରୂପ) ମୋଡ଼ିଦେଲେ ରେଲଗାଡ଼ି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଲାଇନ୍ ବାଟେ ଗତି କରେ ।]

ପଏଣ୍ଟିଙ୍ଗ୍(ଣ୍)—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ. ପଏଣ୍ଟିଙ୍ଗ)—ପଇଣ୍ଟିଣ୍ (ଦେଖ)
Paeṇting(ṇ) **Paiṭiṇ** (See)

ପଏତା—ପ୍ରା. ଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ପଇତା—
Paetā **Sacred thread.**

ପଏଦଲ୍—ଦେ. ବି—ପଇଦଲ (ଦେଖ)
Paedal **Paidala** (See)

ପଏଦା—ବୈଦେ. ବି. (ଫା)—ପଇଦା (ଦେଖ)
Paedā (ପଏଦାଇସ୍—ଅନ୍ୟରୂପ) **Paidā** (See)

ପଏଦାର—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଦାତିକ)—ପାଇକ—
Paedāra **A foot soldier.**
ପାଇକ ରାଜାର ମାତ୍ରନ୍ତ ପାଇକ ଯେ ପଏଦାର
ପୈଦଲ ସୈନ୍ୟ ସେନାପତିମାନେ ହୋଇଲେ ବାଡ଼ାର—ସାରଳା, ମହାଭାରତ ।

ପଏପାଟି—ଦେ. ବିଣ—ପରିପାଟି (ଦେଖ)
Paepāṭi **Paripāṭi** (See)

ପଏର୍(ରି)—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର)ବି. (ଭୁଲ. ହି. ଏହି ଅର୍ଥରେ ପୈଣ୍ଡ)—
Paer(ri) ବେଙ୍ଗଳା—Threshing or treading of
paddy sheaves by bullocks.

ପଏରଛା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ. (ସଂ. ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ; ଭୁଲ. ହି.
Paer-chhā ଫତିଗ୍ରହିଁ)—୧ । ଫରଛ; ନିର୍ମଳ—1 Clear.
୨ । ସ୍ୱଚ୍ଛ—2. Transparent.
୩ । ଅମ୍ଳାନ—3. Not pale.
୪ । ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ—4. Bright.
୫ । ମେଘଦ୍ୱାରା ଅନାବୃତ—5. Unclouded.

ପଏରନ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର)ବି—ଠାକୁରଙ୍କଠାରେ ଅଧିଆ ପଡ଼ିବା—
Paeran Lying prostrate before a Deity till one's
wishes are granted.

ପଏରବ୍(ବି)—ବୈଦେ. ବି. (କଚରିଆ) (ଫା)—୧ । ଯତ୍ନ; ଉଦ୍‌ବିର;
Paerab(bi) ଯୋଗାଡ଼—1. Suitable arrangements
ପୟରବୀ ପୈରବୀ taken for an aim.
୨ । ମକଦମା ପାଇଁ ଆନୁସଙ୍ଗିକ ଉଦ୍ୟମ ବା ଉଦ୍‌ବିର—
2. Arrangements necessary for the conduct
of a case.

ପଏରବ୍(ବି)କାର୍—ଦେ. ବି. (କଚରିଆ) (ଫା. ପୈରବ୍+ସଂ. କାର) —
Paerab(bi)kār ମକଦମାରେ ଯେଉଁ ଲୋକ ସମସ୍ତ ଆନୁସଙ୍ଗିକ
ପୟରବୀକାର ଉଦ୍‌ବିର କରେ; ଉଦ୍‌ବିରକାର—A person who
ପୈରବୀକାର looks after the necessary arrangements
of a case.

ପଏଶ୍—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପ୍ରବେଶ) — ୧ । ପଇଶ୍ (ଦେଖ)
Paeś **ହଁସ ଖୟାଲ, ଯାଦ** **Paiś** (See)
୨ । ସ୍ମରଣ—2. Rememberance; recollection.

ପଏଶ୍ ହେବା—ଦେ.କ୍ରି—୧ । ମନେ ପଡ଼ିବା; ସ୍ମୃତିପଥାରୂଢ଼ ହେବା—
Paeś hebā To be remembered.
ହଁସ ହଓଆ ଯାଦ ହୋନା ୨ । ପ୍ରବେଶ ହେବା—2. To arrive;
to enter.

ପଏଶନ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର ବି— ଲୁଗାର ଭରଣି ସୂତା—
Paeśan **The woof of a cloth.**
ଦେ ବି. (ଲରିଆ; ଭୁଲ. ହି. ପସୀନା)—ଝାଳ; ସ୍ୱେଦ—
Sweat; perspiration.

ପଏଶା (ଇତ୍ୟାଦି)—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ପଇସା ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Paeśā (etc) **Paisā** etc (See)

ପଁ—ଦେ. ଅ. (ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକରଣ)—ଅଧୋବାୟୁ ନିଃସରଣକାଳୀନ ନାତ୍ୟୁଚ୍ଚ
Pañ ଶବ୍ଦ—A moderate sound due to the issuing
ପଁ ପୈଁ out of wind through the anus.
[ଦ୍ର—'ଘୁଁ' ଶବ୍ଦ 'ପଁ' ଶବ୍ଦଠାରୁ କ୍ଷୀଣତର । 'ପୈଁ' ଶବ୍ଦ 'ପଁ' ଅପେକ୍ଷା ବହୁକାଳସ୍ଥାୟୀ ।]

ପଁଥୁ—ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର) ବି (ଭୁଲ. ହି. ପଁଖୁଡ଼ୀ)—ମାଛର ଡେଣା—
Pañthu **The fins of fishes.**

ପକଡ଼—ଦେ. ବି—ପଗଡ଼ (ଦେଖ)
Pakarḍa **Pagarḍa** (See)

ପକଡ଼ା—ଦେ. ବି—ପଗଡ଼ା (ଦେଖ)
Pakarḍā **Pagarḍā** (See)

ପକଡ଼ା(ଡ଼େ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ପଗଡ଼ାଇବା (ଦେଖ)
Pakarḍā(rḍe)ibā **Pagarḍibā** (See)
ବୃଷ୍ଟି-ଚାରଣ ଛତ୍ର ନ ପକଡ଼
ନ ମାନେ ନବମାସ ନଗାଇଡ଼ । ନବସୂର୍ଯ୍ୟ, ନବତା ।

ପକା(କ୍କା)—ଦେ.ବି.(ସଂ. ପକ୍ୱ)—କୋଠାଘର—Masonry building.
Pakā(kkā) ଦେ. ବିଣ(ସଂ.ପକ୍ୱ)—୧ । ସୁପରିପକ୍ୱ—1. Ripe.
ପାକା ୨ । ଘିଅପକ୍ୱ—2. Boiled or fried in ghee.

ପକ୍କା ୩ । ରନ୍ଧା ହୋଇଥିବା—3. Cooked.
(ଛଚା—ବିପରୀତ) ୪ । (ଫା.ପକ୍କା) ଚିରସ୍ଥାୟୀ—4. Permanent.
୫ । ଚୂନ ଓ ପଥର ବା ଇଟାରେ କାମ କରାଯାଇଥିବା—
5. Masonry; brick-and-lime built
୬ । ମଜ୍‌ଭୁତ୍; ସୁଦୃଢ଼—6. Strong; substantial; firm.
୭ । ପ୍ରବୀଣ; ସୁଦକ୍ଷ—7. Experienced; expert.
୮ । ଯେ ସବୁକଥାକୁ ତନ୍ନ ତନ୍ନ କରି ଦେଖି କରେ—
8. Thorough; square.
୯ । ଉତ୍ତମରୂପେ କରାଯାଇଥିବା—9. Well done.
୧୦ । ଉତ୍କୃଷ୍ଟ—10. Excellent.

ପକା(କେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପ୍ରକ୍ଷେପ; ତୁଳ. ପାଲି. ପକ୍‌ଖିଅ; Pakkā(ke)ibā ପଚାରିବାର ଣିଜନ୍ତରୂପ) —୧ । ସ୍ଥାପନ କରିବା—
ଫେଲା 1 To place; to put.
ଫେଙ୍କନା ୨ । ପିନ୍ଧିବା—2. To put on; to wear.
୩ । ଫୋପାଡ଼ିବା; ଫିଙ୍ଗିବା; ନିକ୍ଷେପ କରିବା—
3. To throw away.
ସେ ପଦ ତୁଣ୍ଡ ପକାଇଲ
ଦେଖ ଅଭାଗ୍ୟ କର୍ମ ଫଳ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।
୪ । ଭୂମିସାତ୍ କରିବା—4. To fell; to throw down on the ground.
(ଯଥା—ଦୁଇଜଣ ଧୋବା ଗଛଟାକୁ ପକାଇଲେ ।)
୫ । ଖାଇବା—5. To eat; to take.
(ଯଥା—ସେ ଆଜ ଅଫିମ ଟେଲାଏ ପକାଇଛି ।)
୬ । କୌଣସି ପ୍ରସଙ୍ଗ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିବା; ଉତ୍ଥାପନ କରିବା—
6. To put up or introduce a subject; to broach a matter.
ବେଦାର୍ଥନ୍ତୁ ସ୍ୱେଚ୍ଛ ଗଲେ
ପଣ୍ଡିତ ଜନେ ପକାଇଲେ । ଉପଦ. ପ୍ରେମସୁଧାମୃତ ।
୭ । (ପଙ୍ଖାଆଦି) ସଞ୍ଚାଳନ କରିବା—7. To wave; to move.
ଶ୍ରମର ପଙ୍ଖାଇ ମାରସ୍ତ କଲ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ବୃଷ୍ଣସଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।
୮ । ପୋତିବା; ରୋପିବା—8. To plant.
(ଯଥା—ସେ ବଗିଚାରେ ବହୁତ କଦଳୀ ପୁଆ ପକାଇଛି ।)
୯ । (ଶତରଞ୍ଜଆଦି) ଭୂମିରେ ବିଛାଇବା; ପାରିବା—
9. To spread on the ground.
ଯେହୀ ସୁଖେ ଚମ୍ପକ ପକାଇ ଶୋଇଲେ । ବୃଷ୍ଣସଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।
୧୦ । (ଅନ୍ୟ କ୍ରିୟାର ଅସମାପିକାରୂପ ସଙ୍ଗେ ଲାଗେ; ଯଥା:—କରି ପକାଇବା, ଭୁଣ୍ଡାଇ ପକାଇବା)—ଶୀଘ୍ର କୌଣସି କ୍ରିୟା କରିବା—10. To do an act without delay.
ଦୁହୋ ଭୁଲେ ମଥା ଭଣ୍ଡିଅଇ ଚାଙ୍କୁ
ପକାଇ ଲ ନିଧନ ବରଜ ବନକୁ । ବୃଷ୍ଣସଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।
୧୧ । ବୁଜିବା—11. To close; to shut.
ଜନକ ଓଗାଇଲେ ବେ ଗୋଇଲେ ଜମେଷ
ନ ପକାଏ, ଏହା ଜାଣକ ଗ୍ରନ୍ଥିଏଣ । ବୃଷ୍ଣସଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।
୧୨ । (ଧୋବାକୁ ଲୁଗାଆଦି) ଦେବା—12.
(ଯଥା—ସେ ଆଜ ଧୋବାଘରେ ଲୁଗା ପକାଇଛି ।)
୧୩ । ଖଡ଼ିରେ ଲେଖି ଗଣନା କରିବା;—
13. To calculate by writing.
(ଯଥା—ହରନାଥାଙ୍କ କାଲି ଖଡ଼ି ପକାଇବ ।)
୧୪ । ତ୍ୟାଗ କରିବା—14. To part with.
(ଯଥା—ସେ ତୀର୍ଥରେ ନଖବାଳ ପକାଇବ ।)
୧୫ । ବିସ୍ତୃତ କରିବା—15. To cast; to spread; to lay.
(ଯଥା—କେଉଁଠି ନଈରେ ଜାଲ ପକାଇବ ।)
୧୬ । ଆଘାତ କରିବା—16. To strike.
(ଯଥା—କାହିଁକି ପିଲାଟାକୁ ବାଡ଼ିଏ ପକେଇଲୁ ?)
୧୭ । ଜନ୍ମ କରିବା; ଉତ୍ପାଦନ କରିବା—
17. To give birth to; to bring forth.
(ଯଥା—ଗାଈଟି ଏଥର ମାଈ ବାଛୁରୀଟିଏ ପକେଇଛି; ଏ ବର୍ଷ ନାଲି କଦଳୀ ଗଛ କାନ୍ଦିଏ କଦଳୀ ପକାଇଛି ।)
୧୮ । ମଳ ନିଃସାରଣ କରିବା—
18. To discharge faecos or ordure.
(ଯଥା—ପିଲାଟି ପାଣିଆ ପାଣିଆ ପକାଉଛି ।)
୧୯ । ନିଯୁକ୍ତ କରିବା; ଲଗାଇବା—19. To engage; to employ.
(ଯଥା—ଦଶ ଜଣ ଲୋକ ପକାଇଲେ ଏକା ଦିନେକେ ଏ କିଆରୀଟି ଧାନ କଟା ସରି ଯିବ ।)
୨୦ । ଯୋଗ କରିବା—20. To join; to add to.
(ଯଥା—ତମ୍ବାରେ ଦସ୍ତା ପକାଇ ଆଉଟିଲେ ପିତ୍ତଳ ହୁଏ ।)
୨୧ । ସ୍ଥାପନ କରିବା—21. To place; to put.
(ଯଥା—ସେ ବଳଦ ଉପରେ ପଲାଣ ପକାଇଲା; ସେ ତା ପିଠିରେ ହାତ ପକାଇ ଚାଲିଲା ।)
୨୨ । ଦୁଃଖ ଆଦି ଭୋଗ କରାଇବା—22. To cause to suffer or undergo.
(ଯଥା—ମତେ ତୁମେ ଆଣି ଏ ଦଣ୍ଡରେ ପକାଇଲ ।)
୨୩ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବା ଦିଗରେ ପ୍ରେରଣ କରିବା—23. To direct towards.
(ଯଥା—ସେ ମୋ ଉପରେ ବିଜୁଳିବତୀ ପକେଇଲା ।)

ପକା ଉଠା—ଦେ. କ୍ରି.—ବାରଂବାର ପକାଇବା ଓ ଉଠାଇବା କର୍ମ—
Pakāuṭhā The acts of repeatedly throwing
ଫେଲାତୁଲା ଉଠାପଟକ down and lifting up.

ପକାଉଠା କରିବା—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୌଣସି ସ୍ଥାନକୁ
Pakā uṭhā karibā ଉପର୍ଯ୍ୟୁପରି ଗର୍ଜନ ବା ଉଚ୍ଚ ଶବ୍ଦଦ୍ୱାରା
ଫେଲାତୁଲା କମ୍ପମାନ କରିବା—1. (fig) To shake a place
ଉଠାନା ପଟକରନା by repeated roarings and loud
(ପକାଇବା ଉଠାଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ) sounds.
(ଯଥା—ସେ ଦୁହେଁ ଜଳ କଜିଆରେ ଗାଆଁକୁ ପକାଉଠା କରୁଛନ୍ତି ।)
୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ବିଶେଷ ଭାବରେ ଆନ୍ଦୋଳିତ କରିବା—
2. (fig) To create a violent agitation or commotion.

୩ । (ରୋଗର ଯନ୍ତ୍ରଣା) କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଅସ୍ଥିର କରିବା; ଛଟ ପଟ କରାଇବା—3. To make a person restless through pangs.
(ଯଥା—ଏ ରୋଗ ପିଲାଟିକୁ ଭାରି ପକା ଉଠା କରୁଛି ।)

ପକା ଉ(ଓ)ପର—ଦେ. ବି—୧ । କୋଠାର ଛତ—1. The roof of a building.
Pakā u(o) para
ପାକାଘରେର ଛାତ ୨ । କୋଠାର ଦ୍ୱିତୀୟ ତଳ—
ପକ୍କାଉପର 2. The second storey of a building.

ପକା କୋଠା—ଦେ. ବି—ପଥର ବା ଇଟା ଓ ଚୂନ ଗାନ୍ଥିବାରେ ନିର୍ମିତ
Pakā koṭhā
ପାକାବାଡ଼ି ପକ୍କାକୋଠା କୋଠା—Brick or stone and lime masonry building.

ପକା ଗାନ୍ଥ(ନ୍ଥି)ନି—ଦେ. ବି—ବାନ୍ଧ ପ୍ରଭୃତିରେ ଚୂନ ସାହାଯ୍ୟରେ
Pakā gāntha(nthi)ni ଇଟା ବା ପଥର ବସିବା—Brick and
ପାକାଗାନ୍ଥନୀ ପକ୍କାମିଲେବା lime masonry.

ପକା ଘର—ଦେ. ବି—୧ । ଇଟା ଓ ଚୂନ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ ବାନ୍ଧବଶିଷ୍ଟ
Pakā ghara ଛପରଘର—1. A thatched house of
ପାକାବାଡ଼ି brick and lime masonry.
ପକ୍କାଘର ୨ । ଘର—2. A masonry building.

ପକା ଡୋଲା— ଦେ. ବି (ସଂ. ପ୍ରକ୍ଷେପ + ଡୋଳନ)—
Pakā dolā ୧ । ପକାଉଠା (ଦେଖ)—1. Pakā uthā (See)
(ପକାଡୋଲା— ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଅଣଦେଲା—
2. (fig). Neglect.

ପକାଣ—ଦେ. ବି (ସଂ. ପର୍ଣ୍ଣ)—ଶବରପଲ୍ଲୀ; ଶବରମାନଙ୍କ କୁଡ଼ିଆ—
Pakāṇa A woodman's hut;a hamlet of woodmen's huts.

ପକାପକି—ଦେ. ବି—୧ । ଦୁଇଜଣ ଧରାଧରି ହୋଇ ପରସ୍ପରକୁ ତଳେ
Pakāpaki ପକାଇବା—1. Mutual throwing down of
ଫେଲାଫେଲି two combatants.
ଫେଁକାଫେଁକି ୨ । ଦୁଇଜଣ ପରସ୍ପର ଉପରକୁ କୌଣସି ପଦାର୍ଥ ପକାଇବା—2. Mutual throwing of things at each other.

ପାକାପାକୀ ଦେ. ବିଣ—ପକ୍କା ବା ଠିକଣା ହୋଇଥିବା (ବିଷୟ);
ପକ୍କାପକ୍କୀ ସୁସ୍ଥିରୀକୃତ—(any matter) Made permanent or fixed; well settled.

ପକା(କ୍କା) ମାଲ— ଦେ. ବି—୧ । ଅତି ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ପଦାର୍ଥ—1. Very
Pakā(kkā) māla excellent thing.
ପାକାମାଲ ୨ । ଘିଉପକ୍ୱ ସୁଖାଦ୍ୟ—2. Ghee-boiled food.
ପକ୍କା(କ୍କୀ)ମାଲ ୩ । ସୁଦୃଢ଼ ବସ୍ତୁ—3. A strong built thing.
[ପକ୍ୱ(କ୍ୱ)ମାଲ—ଅନ୍ୟରୂପ]

ପକୁ—ଗ୍ରା. ବିଣ (ସଂ ପକ୍ୱ)—ସୁଜୀର୍ଣ୍ଣ; ପରିପକ୍ୱ (ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ)—
Paku ; Well digested (food).

ପକେଟ୍—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ.)—ପାକେଟ୍; ଜାମାରେ ଲାଗି ଥିବା ଥଳ ବା
Paket ମୁଣି—Pocket of a coat.
ପକେଟ ଜେବ, ପାକୀଟ

ପକେଟ୍ ଅଭିଧାନ—ଦେ. ବି (ଇଂ. ପକେଟ୍ ଓ ସଂ. ଅଭିଧାନ) କୁଡ଼ିଆର
Paket abhidhāna ପକେଟ୍‌ରେ ରହି ପାରିବାଭଳି ଆକାରର
ପକେଟ ଅଭିଧାନ ଜେବୀ ଅଭିଧାନ ଅଭିଧାନ—A pocket dictionary.
(ପକେଟ ଡିକ୍ସନାରୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପକେଟ୍ ଆଲାଓ୍ୱାନ୍ସ—ବୈଦେ, ବି (ଇଂ.)—ପକେଟ ଖରଚ; ବଡ଼-
Paket ālāwāns ଲୋକଙ୍କ ପିଲାଙ୍କୁ ଖୁଚୁରା ଖରଚ କରିବା
ପକେଟଆଲାଉଆନସ ପାଇଁ ଅଭିଭାବକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଦିଆଯିବା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଧନ—
ଜେବ ଖରଚ Pocket allowance.

ପକେଟ୍ ଏଡିସନ୍—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ.)—କୌଣସି ପୁସ୍ତକର ପକେଟରେ
Paket edisan ରହି ପାରିବାଭଳି ଛୋଟ ଆକାରରେ ପ୍ରକାଶିତ
ପକେଟ ଏଡିସନ ହୋଇଥିବା ସଂସ୍କରଣ—
ଜେବୀ ସଂସ୍କରଣ Pocket edition.
(ପକେଟ୍ ସଂସ୍କରଣ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପକେଟ୍ ୱାଚ୍—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ.)—ଯେଉଁ ଛୋଟ ଘଣ୍ଟା କୁର୍ତ୍ତା-
Paket wāch ପକେଟ୍‌ରେ ରଖାଯାଏ—Pocket watch.
ପକେଟଓ୍ୱାଚ ଜେବଘଡ଼ୀ (ପକେଟ୍‌ଓ୍ୱାଚ୍—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପକେଟ୍‌କଟା— ଦେ. ବି—୧ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ପିନ୍ଧିଥିବା ଜାମାର
Paket kaṭa ପକେଟରୁ କୌଶଳ କ୍ରମେ କୌଣସି ଦ୍ରବ୍ୟ ଚୋରି
ପକେଟକାଟା କରିବା ଚୋର—1. A pickpocket.
ପାକିଟମାର୍ ୨ । ପକେଟ୍‌ରୁ କୌଶଳ ପୂର୍ବକ ଚୋରି କରିବା—
2. Pick pocketing.
(ପକେଟ୍‌ମାରୁ, ପକେଟ୍ ଚୋର, ପକେଟ୍‌ମାର୍—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପକେଟ୍ ଖରଚ—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ. ପକେଟ୍ ଓ ଆ. ଖର୍ଚ)—
Paket kharacha ୧ । ବଡ଼ଲୋକଙ୍କ ପିଲାଙ୍କୁ ବାଜେ ବା ସଉକୀନା
ପକେଟ ଖରଚ କରିବାପାଇଁ ଦିଆଯିବା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଧନ—1. Pocket
ଜେବଖର୍ଚ୍ଚ allowance.
୨ । ବଡ଼ ଲୋକଙ୍କ ଖାଦ୍ୟ, ପୋଷାକ ଓ ବହୁପତ୍ନୀ ଆଦି ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଖରଚ ଛଡ଼ା ବାଜେ ଖରଚ—2. Private expenses; miscellaneous expenses

ପକେଟ୍ ଗୀତା— ଦେ. ବି (ଇଂ. ପକେଟ୍ ଓ ସଂ. ଗୀତା)— ପକେଟରେ
Paket gītā ରହିପାରିବା ଭଳି ଆକୃତିର ଛୋଟ ଭଗବଦ୍‌ଗୀତା
ପକେଟଗୀତା ଗ୍ରନ୍ଥ; ଭଗବଦ୍ଗୀତାର ପକେଟ୍ ସଂସ୍କରଣ—
ପକେଟଗୀତା Pocket Gita.
[ଦ୍ର—ଏହିପରି 'ପକେଟ୍‌ଚଣ୍ଡୀ' ଆଦି ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟ ହୁଏ ।]

ପକେଟ ଘଡ଼ି—ବୈ. ବି (ଇଂ. ପକେଟ୍ ଓ ସଂ. ଘଟି)—ଉଆର୍; ଶୁନ୍
Paket ghardi ଘଡ଼ି—Pocket watch.
ପକେଟଘଡ଼ି ଜେବଘଡ଼ି (ପକେଟ୍ ଘଣ୍ଟା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପକେଟ୍ ବହି—ବୈଦେ. ବି—ପକେଟରେ ରହି ପାରିବାଭଳି ପୁସ୍ତକ—
Paket bahi Pocket book.
ପକେଟବଇ ପକେଟବହୀ (ପକେଟବୁକ୍—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପକେଟ୍‌ମାରିବା— ଦେ. କ୍ରି—କୌଶଳପୂର୍ବକ ମନୁଷ୍ୟର ପକେଟରୁ ଧନ
Paket māribā ଚୋରି କରିବା—To pick one's pocket.
ପକେଟମାରା ପକେଟମାରନା (ପକେଟ କାଟିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପକୋଡ଼—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପକ୍ୱବଟକ)—ଫେଣ୍ଟା ହୋଇଥିବା ବୁଟ
Pakordi ବେସନ ବା ବୁଟ ବଟାକୁ ଘିଅ ବା ତେଲରେ ଶୁଖି
ପକୋଡୀ; ଫୁଲୁରୀ ଫୁଲବଡ଼ ଆକାରରେ ଭଜା କରିବା ଖାଦ୍ୟ—
ପକୌଡ଼ୀ Small globules of gram-flour mixed with water, made into paste and fried in ghee or oil.

[ଦ୍ର— ଦକ୍ଷିଣାଭ୍ୟରେ ଲଙ୍କାମରିଚ ଫଳକୁ ବୁଟବେସନ ଆଦିରେ ବୁଡ଼ାଇ ତାକୁ ଘିଅ ବା ତେଲରେ ଶୁଣନ୍ତି। ସମୟେ ସମୟେ ବୁଟ ସଙ୍ଗେ ଲଙ୍କା ଓ ପିଆଜ ଆଦି ବଟା ହୋଇ ମଧ୍ୟ ପକୋଡ଼ ଭଜା ହୁଏ ।]

ପକ୍କଣ—ସଂ. ବି. (ପଚ୍ ଧାତୁ=ପାକ କରିବା + ଅଧିକରଣ. କଣ=ଭଣ୍ଡୁଳ-
Pakkaṇa କଣା; ଯେଉଁ ଘରେ ଭଣ୍ଡୁଳକଣା ବା ଖଦ୍ଦ ରନ୍ଧା ଯାଏ)—୧ । ଶବରଗୃହ—1. Woodman's hut.
୨ । ଚଣ୍ଡାଳ କୁଟୀର —2. A poor man's hut.
୩ । (+ କରଣ. କଣ)ଅଗ୍ନି—3. Fire.

ପକ୍କା – ଦେ. ବିଣ. ସଂ. ପକ୍ୱ – ୧ । ଚିରସ୍ଥାୟୀ; ସ୍ଥାୟୀ—
Pakkā 1. Permanent.
ପାକା ୨ । ମଜଭୁତ—2. Strong.
ପକ୍କା ୩ । ଚୂନ ଗାନ୍ଥିନରେ ଭଜା—
3. Made with lime masonry.
(କଚ୍ଚା – ବିପରୀତ) ୪ । ଘୃତପକ୍ୱ—4. Fried in ghee
୫ । ନିପୁଣ; ଚତୁର—5. Clever; skilful.
୬ । ଦେଶଜାତ ବସ୍ତୁରୁ କୌଶଳ ପ୍ରୟୋଗପୂର୍ବକ ନିର୍ମିତ—
6 Manufactured from raw articles.
୭ । ଚାକରିରେ ସ୍ଥାୟୀ ଭାବରେ ନିଯୁକ୍ତ—
7. Confirmed in a service.

ପକ୍କି—ବୈଦେ. ବିଣ. (ଫା. ପକ୍ଲୀ)—୧ । ଅତି ଉତ୍କୃଷ୍ଟ—
Pakki 1. Excellent
ପାକୀ **ପକ୍କୀ** ୨ । ଘୃତପକ୍ୱ—2. Boiled in ghee.

ପକ୍କିମାଲ୍—ଦେ. ବି—୧ । ଘୃତପକ୍ୱ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଖାଦ୍ୟ—
Pakki māl 2. Excellent or rich food fried in ghee.
ପାକୀମାଲ ୨ । ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ପଦାର୍ଥ—2. Excellent thing.
୩ । ଦେଶଜାତ ମୌଳିକ ଦ୍ରବ୍ୟରୁ କୌଶଳ ପ୍ରୟୋଗଦ୍ୱାରା ନିର୍ମିତ—
ପକ୍କୀମାଲ 3. Manufactured articles manufactured from raw materials.

ପକ୍ତା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପଚ୍ ଧାତୁ=ପାକ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ)—
Paktā (ପକ୍ତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ପାକକାରୀ; ପାଚକ—One who cooks.

ପକ୍ତି—ସଂ. ବି (ପଚ୍ ଧାତୁ + ଭାବ. ତି)—୧ । ପାକ; ରନ୍ଧନ—
Pakti 1. Cooking
୨ । ପାଚିବା—2. Ripening.

ପକ୍ୱ—ସଂ. ବିଣ. (ପଚ୍ ଧାତୁ=ପାକ କରିବା + ତ)—
Pakwa ୧ । ପରିଣତ; ପାଚିଲା—1. Ripe; mature.
(ପକ୍ୱତା, ପକ୍ୱତ୍ୱ—ବି) ୨ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ବର୍ଦ୍ଧିତ—
2 Fully developed.
୩ । ପାକନିଷ୍ପନ୍ନ; ସୁସିଦ୍ଧ—3. Well boiled; baked.
୪ । ସୁଜୀର୍ଣ୍ଣ—4. Digested.
୫ । ଦୃଢ଼—5. Strong.
୬ । ସାରଯୁକ୍ତ—6. Substantial.
୭ । ବିଳାସୋନ୍ମୁଖ—7. Decadent.
୮ । ଶୁଭ୍ର (କେଶ)— 8. Grey; white (hair).
୯ । ବୁଦ୍ଧିମାନ୍—2. Intelligent.

ପକ୍ୱଣ—ସଂ. ବି. (ପଚ୍ ଧାତୁ + ଅଧିକରଣ ବଣ; ଯେଉଁଠାରେ ପାକ
Pakwaṇa କରାଯାଏ)— କୁଟୀର—Hut; cottage.

ପକ୍ୱାଧାନ—ସଂ. ବି. (ମ. ପ. ଲୋ; କର୍ମଧା; ପକ୍ୱ + ଆଧାନ)—ପାକସ୍ଥଳୀ;
Pakwādhāna ପାକାଶୟ - The stomach; the digestive organs.
(ପକ୍ୱାଧାର, ପକ୍ୱାଶୟ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପକ୍ୱାନ୍ନ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ପକ୍ୱ + ଅନ୍ନ)—୧ । ରନ୍ଧା ଯାଇଥିବା ଖାଦ୍ୟ—
Pakwānna 1. Cooked food.
୨ । ଘୃତପକ୍ୱ ମିଷ୍ଟାନ୍ନ; ପଲଉ—2. Dainty sweets prepared with ghee; rich food.

ପକ୍ଷ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ – ଗ୍ରହଣ କରିବା—
Paksh (root) To take.

ପକ୍ଷ—ସଂ. ବି. (ପକ୍ଷ୍ ଧାତୁ=ଗ୍ରହଣ କରିବା + କର୍ମ. ଅ)—
Paksha ୧ । ମାସାର୍ଦ୍ଧ; ପକ୍ଷଦଶ ଦିବାରାତ୍ରି—1. Fortnight.

[ଦ୍ର ଶୁକ୍ଳ ପ୍ରତିପଦଠାରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷ ଓ କୃଷ୍ଣ ପ୍ରତିପଦଠାରୁ ଅମାବାସ୍ୟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୃଷ୍ଣପକ୍ଷ ।]

୨ । ପକ୍ଷୀର ଡେଣା—2. Wing of a bird.
୩ । ବାଣ ବା ଶରରେ ଲାଗିଥିବା ପକ୍ଷ ବା ପୁଚ୍ଛ—
3. The feather of an arrow.
୪ । ପାଖ; ପାର୍ଶ୍ୱ—4. Side; flank.
୫ । ଗୁଚ୍ଛ; ସମୂହ – 5. Collection; cluster.
୬ । ଭିତ୍ତି; କାନ୍ଥ—6. Wall.
୭ । ବରଣ୍ଡା; ପିଣ୍ଡା—7. Varanda; aisle.
୮ । ପାର୍ଶ୍ୱଗୃହ—8. Side room.
୯ । ରାଜହସ୍ତୀ—9. A king's elephant.
୧୦ । ବିରୋଧ 10. Opposition.
୧୧ । ଥର; ବାର—11. Time.
୧୨ । ସୈନ୍ୟ; ବଳ—12. Army.
୧୩ । ପ୍ରଶ୍ନ ବା ଉତ୍ତର—13. Question or answer.
୧୪ । ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତର – 14. Reply.
୧୫ । ସହାୟ—15. Help; support.
୧୬ । ସମ୍ପ୍ରଦାୟ; ଗଣ; ଦଳ; ୨ଟି ବିପକ୍ଷ ଦଳ ମଧ୍ୟରୁ ଏକ—
16. Party; one of the contending parties.
୧୭ । ଏକପକ୍ଷଭୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି—17. Partisan.
୧୮ । ଚୁଲିର ପଙ୍ଖା ବା ମୁହଁ—
18. The mouth of an oven.
୧୯ । ଦୁଇ ସଂଖ୍ୟାବୋଧକ ଅଙ୍କ—19. Dual number; two.

୨୦ । ମତ—20. Opinion.

୨୧ । ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ; ଯୋଡ଼ା—21. Couple; pair.

୨୨ । ବିରୁଦ୍ଧ ଯୁକ୍ତିର ଏକ ଦିଗ —
22. One side of an argument.

୨୩ । (ନ୍ୟାୟଦର୍ଶନ) ଅନୁମେୟ ବସ୍ତୁର ଆଧାର—
23. The subject of a logical proposition.

ଦେ. ବି.—୧ । ଏକ କଡ଼ାର ୨ ଭାଗରୁ ଏକ ଭାଗ—
1. ½ of a kardā.

୨ । ଘଟଣା; ଅବସ୍ଥା —2. State; event.

ହେବାରୁ ତୁମ୍ଭେ ମ୍ଭେହେ ଲଟପଟ,
ଭଲ ପକ୍ଷ ଗଢ଼ିବାର ଦଃ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. କବିତାକଲ୍ଲୋଳ ।

୩ । ଚକ୍ଷୁର ଡୋଳା—3. Eye-ball.

ଏମନ୍ତ ଜନ୍ମନ ମଧ୍ୟ ପକ୍ଷ ଅନ୍ତରର ରକ୍ତର ।
ଭକ୍ତ. ପ୍ରେମସୁଧାକାବ୍ୟ ।

ଦେ. ବିଣ.—ବିପକ୍ଷ; ପ୍ରତିକୂଳ—Unfavourable.

ଏବେ ମ୍ ବିଷାଣ ପିଙ୍ଗ ନାହିଁ ପକ୍ଷ ହେବାରୁ ତୁ ଅଙ୍ଗକାରେ ।
କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।

ପକ୍ଷକ—ସଂ. ବି.—୧ । ସହାୟୀ; ସପକ୍ଷ—
Pakshaka 1. Partisan; supporter.

୨ । ପାର୍ଶ୍ୱଦ୍ୱାର; ବାଡ଼ି ଦୁଆର—2. Back door; side door.

୩ । ପାର୍ଶ୍ୱ—3. Side; flank.

ପକ୍ଷକ ଲୋକ—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) ବି.—ଭକ୍ତ—
Pakshaka loka A devotee.
ପକ୍ଷେର ଲୋକ ବଇଷ୍ଣବ-ପକ୍ଷକ-ଲୋକ ଭେଟିତ ।
ପକ୍ଷକା ଅଦମୀ ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶତକାବ୍ୟ ।

ପକ୍ଷ ଗ୍ରହଣ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପକ୍ଷ+ଗ୍ରହଣ)—୧ । ଦୁଇ ବିପକ୍ଷରେ ପକ୍ଷ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ପକ୍ଷକୁ ଆଶ୍ରୟ କରିବା
Paksha grahaṇa
(ପକ୍ଷାବଲମ୍ବନ—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Taking one of the two sides.

୨ । ପକ୍ଷପାତ—2. Partiality towards one party.

ପକ୍ଷଚର—ସଂ. ବି. (ପକ୍ଷ+ଚର ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ଚନ୍ଦ୍ର—
Pakshachara 1. The moon.

୨ । ଅନୁଚର – 2. Follower; attendant.

୩ । ସହଚର—3. Companion.

୪ । ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱଚର; ଚକ୍ରବାକ ପକ୍ଷୀ—4. The ruddy gooes.

୫ । ହସ୍ତୀ – 5. Elephant.

ପକ୍ଷତି—ସଂ. ବି. (ପକ୍ଷ+ମୂଳାର୍ଥରେ. ତି)—୧ । ପକ୍ଷୀ ଡେଣାର ମୂଳ—
Pakhsati 1. The root of a brid's wing.

୨ । ପ୍ରତିପଦ—2. The Ist. day of the moon's wane or increase.

ପକ୍ଷ ଦ୍ୱାର—ସଂ. ବି. (ପକ୍ଷ+ଦ୍ୱାର)—୧ । ବାଡ଼ିଦୁଆର; ଗଳ କବାଟ—
Paksha dwāra 1. Back door;

୨ । ପାର୍ଶ୍ୱ ଦ୍ୱାର—2. Side door.

୩ । ଗଳ କବାଟ; ଗୋପ୍ତ କବାଟ—3. Trap door.

ପକ୍ଷଧର—ସଂ. ବି. (ପକ୍ଷ+ଧୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ଚନ୍ଦ୍ର—
Pakshadhara 1. The moon.

୨ । ପକ୍ଷୀ 2. Bird.

ସଂ. ବିଣ.—ପକ୍ଷଯୁକ୍ତ—Winged.

ପକ୍ଷ ଧରିବା—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । ବିବାଦରେ କୌଣସି ପକ୍ଷ ଗ୍ରହଣ କରିବା-
Paksha dharibā 1. To take a side in a dispute.
ପକ୍ଷ ଧରା ପାଣ୍ଡୁପୁତ୍ରଙ୍କର ଭୟର ହେଲେ ଗୋଟ,
ପକ୍ଷ ଧରନା ପକ୍ଷ ଧରି ଉଡ଼ିବାକୁ ମୋର ନାହିଁ ବଳ । କୃଷ୍ଣଜନ୍ମ: ମହାଭାରତ ।
(ପକ୍ଷ ନେବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ପକ୍ଷପାତୀ ହେବା; ଏକ ପକ୍ଷ ପ୍ରତି ଅନ୍ୟାୟରେ ଆସକ୍ତ ହେବା—2. To be partial to one party.

ପକ୍ଷପାତ—ସଂ. ବି. (ପକ୍ଷ+ପାତ)—୧ । ଏକ ପକ୍ଷ ପ୍ରତି ଅନ୍ୟାୟ ଆସକ୍ତି
Pakshapāta 1. Partiality.

୨ । ଗୋଟିଏ ପାଖକୁ ଆଉଜିବା—2. Inclining to ones

ଦେ. ବିଣ.—ପକ୍ଷପାତୀ—
Partial; one sided; prejudiced.

ପକ୍ଷପାତୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପକ୍ଷ+ପାତିନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—ଏକ ପକ୍ଷ ପ୍ରତି ଅନ୍ୟାୟଭାବରେ ଆସକ୍ତ—Partial; biased.
Pakshapāti
(ପକ୍ଷପାତିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) (ପକ୍ଷପାତିତା—ବି.)

ପକ୍ଷପୁଟ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପକ୍ଷ+ପୁଟ)—ଡେଣା—
Paksha pūṭa Wing.

ପକ୍ଷବାନ୍ – ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ପକ୍ଷ+ବତ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—ପକ୍ଷବିଶିଷ୍ଟ—
Pakshabān Winged.

ପକ୍ଷ ମୂଳ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପକ୍ଷ+ମୂଳ)—ପକ୍ଷତି (ଦେଖ)—
Paksha mūla Pakshati (See)

ପକ୍ଷ ସଞ୍ଚାଳନ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପକ୍ଷ+ସଞ୍ଚାଳନ)—ଡେଣାକୁ
Paksha sañchālana ଇତସ୍ତତ ଚଳାଇବା; ଡେଣା ଝାଡ଼ିବା—
Moving the wings to and fro.

ପକ୍ଷ ସମର୍ଥନ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପକ୍ଷ+ସମର୍ଥନ)—ଏକ ପକ୍ଷର
Paksha samarthana ସହାୟତା—Supporting one
(ପକ୍ଷସମର୍ଥକ—ବିଣ) party.

ପକ୍ଷାଘାତ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପକ୍ଷ+ଆଘାତ)—ବାତ ବ୍ୟାଧିବିଶେଷ;
Pakshāghāta ଏକାଙ୍ଗୀ ବାତ (ଯହିଁରେ ଅଙ୍ଗପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗ ଅବଶ ହୁଏ)—Paralysis; palsey.

ପକ୍ଷାଘାତୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପକ୍ଷାଘାତ+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—ପକ୍ଷାଘାତ
Pakshāghāti (ପକ୍ଷାଘାତିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ରୋଗାକ୍ରାନ୍ତ—
Paralytic; paralysed.

ପକ୍ଷାନ୍ତ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପକ୍ଷ+ଅନ୍ତ)—ପକ୍ଷର ଶେଷ ଦିନ;
Pakshānta ପୌର୍ଣ୍ଣମୀ ବା ଅମାବାସ୍ୟା—The last day of a lunar fortnight.

ପକ୍ଷାନ୍ତର—ସଂ. ବି. (ନିତ୍ୟ ସମାସ; ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷ=ପକ୍ଷାନ୍ତର)—
Pakshāntara ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷ; ଅପର ପକ୍ଷ—The other side; another view of an argument.

ପକ୍ଷାନ୍ତରେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ଅପର ପକ୍ଷରେ; ଅନ୍ୟଥା; ପରନ୍ତୁ—
Pakshāntare Otherwise; on the other side;
(ପକ୍ଷାନ୍ତରରେ—ଅନ୍ୟରୂପ) on the other hand.
ପକ୍ଷାନ୍ତରେ ପକ୍ଷାନ୍ତରମେ

ପକ୍ଷିଆ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବ—ଡେଣ୍ଡାର ଦୁଇ ଖମ୍ବ ଉପରେ ପଡ଼ିଥିବା ଆଡ଼ଧାରଣା—
Pakshiā
ଦେ. ବ—ପଖିଆ (ଦେଖ) —Pakhiā (See)

ପକ୍ଷିଚ(ଜ)ଟା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ପକ୍ଷୀ ଓ ଜଟାୟୁ)—
Pakshicha ja)ṭā ରାମାୟଣବର୍ଣ୍ଣିତ ଜଟାୟୁ ନାମକ ଗୃଧ୍ରରାଜ—
ଜଟାୟୁ, ଜଟାୟୁ Name of the King of vultures mentioned in the Rāmāyaṇa.
[ଦ୍ର— ଏ ଦଶରଥଙ୍କର ମିତ୍ର ଥିଲେ ।]

ପକ୍ଷିଣୀ—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ପକ୍ଷ + ଇନ୍ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—
Pakshiṇī ୧ । ସ୍ତ୍ରୀ ପକ୍ଷୀ — 1. A she-bird.
(ପକ୍ଷୀ—ପୁଂ) ୨ । ଦୁଇ ଦିବା ଓ ତନ୍ମଧ୍ୟସ୍ଥ ରାତ୍ରି—
2. Two days and the night between them; a period of 36 hours beginning from dawn.

ପକ୍ଷି ଧରା – ଦେ. ବ – ବ୍ୟାଧ; ଚଢ଼େଇମାରୁ—
Pakshi dharā A bird-catcher; a fowler.
(ପକ୍ଷିମରା—ଅନ୍ୟରୂପ) **ପକ୍ଷିମାର** **पक्षी पकड़ने वाला**

ପକ୍ଷି ପାଣି—ଦେ. ବ—ଗୁନ୍ଥକାଳକା ଓ କୋଚଲାଖାଇ ଆଦି ପକ୍ଷୀଙ୍କ
Pakshi pāṇi ପକ୍ଷକୁ ପାଣିରେ ସିଦ୍ଧ କରି ସନ୍ଧିପାତ ଓ ଆମବାତ
ପାଖୀର ସୁରୁଆ ଆଦି ରୋଗରେ ଦିଆଯିବା ପାନୀୟବିଶେଷ—
A broth prepared by boiling the wing of certain birds and used as a medicine for certain diseases (e.g. rheumatism).

ପକ୍ଷି ବିଦ୍ୟା—ସଂ. ବ—ପକ୍ଷୀମାନଙ୍କ ବିବରଣ ସମ୍ବଳିତ ବିଦ୍ୟାବିଶେଷ —
Pakshi bidyā Ornithology.

ପକ୍ଷି ମଞ୍ଜାରି—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବ – ରାତିରେ ବୋବାଳି ଛାଡ଼ିବା
Pakshi mañjāri ପକ୍ଷୀବିଶେଷ—A kind of wild bird whose scream is heard in night and is deemed ominous.
[ଦ୍ର— ଏମାନଙ୍କ ଡାକ ଅଶୁଭ ସୂଚକ ।]

ପକ୍ଷିରା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ପକ୍ଷ; ପକ୍ଷ ପରି ପତଳା ହେବା ଯୋଗୁଁ)—
Pakshirā ଜୀର୍ଣ୍ଣ ଶୀର୍ଣ୍ଣ (କବାଟ, ଚିଙ୍କି ଆଦି)—
पातला **खिआया हुआ** Worn out and emaciated.
(ଯଥା— କବାଟଟି ପକ୍ଷିରା ହୋଇ ଗଲାଣି ।)
ଦେ. ବ – ଜୀର୍ଣ୍ଣ ଶୀର୍ଣ୍ଣ ଅବସ୍ଥା—
The state of being worn out.
(ଯଥା —ଏ କବାଟକୁ ପକ୍ଷିରା ବାଧିଲାଣି ।)

ପକ୍ଷିରାଜ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (୭ମୀ ତତ୍; ପକ୍ଷିନ୍+ରାଜନ୍; ୧ମା. ୧ବ) –
Pakshirāja ୧ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପକ୍ଷୀ —1. An excellent bird.
୨ । ଗରୁଡ଼—2. Garuṛda.
୩ । ମୟୂର—3. Peacock.
ଦେ. ବ—କାହାଣୀରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ପକ୍ଷବିଶିଷ୍ଟ ଘୋଟକ—
The winged horse of the folktales.

ପକ୍ଷିରାଜ ଘୋଡ଼ା – ଦେ.ବ—କାହାଣୀ ଓ ପୁରାଣରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଉଡ଼ୁଯୁନଶୀଳ
Pakshirāja ghoṛda ପକ୍ଷଯୁକ୍ତ ଘୋଟକବିଶେଷ—
पक्षिराज घोड़ा **पक्षिराज घोड़ा** The winged horse of mythology and folktales.

ପକ୍ଷି ଶାବକ—ସ. ବ – ଚଢ଼େଇ ଛୁଆ—
Pakshi śābaka The young ones of a bird.

ପକ୍ଷିଶାଳା—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପକ୍ଷୀ + ଶାଳା)—ଚଢ଼ିଆଖାନା—
Pakshiśāḷā An aviary; a bird-house.

ପକ୍ଷୀ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (ପକ୍ଷ+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
Pakshī ୧ । ଚଢ଼େଇ; ବିହଗ; ବିହଙ୍ଗମ—1. Bird.
(ପକ୍ଷିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ବାଣ; ଶର—2. Arrow.
ଦେ. ବ – ପଖୀ (ଦେଖ)—Pakhī (See)
ପ୍ରାଦେ. (ସାଜପୁର) ବ—ମୁଖା (ଦେଖ)—Mukhā (See)

ପକ୍ଷୀନ୍ଦ୍ର ସଂ. ବ. (୭ମୀ ତତ୍; ପକ୍ଷୀ+ଇନ୍ଦ୍ର)—ଗରୁଡ଼; ଖଗେଶ୍ୱର—
Pakshīndra Garuṛda; the king of birds.

ପକ୍ଷୀୟ – ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପକ୍ଷ + ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥରେ ଈୟ)—
Pakshīya ପକ୍ଷଭୁକ୍ତ; ଦଳଭୁକ୍ତ—Belonging to a party or side.

ପକ୍ଷୋଦ୍ଗମ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପକ୍ଷ+ଉଦ୍ଗମ)—
- Pakshodgama ପକ୍ଷୀର ଦେହରେ ପକ୍ଷର ଉତ୍ପତ୍ତି—The coming out of the wings on the body of a bird.
ପକ୍ଷୋଦ୍ଭବ } ଅନ୍ୟରୂପ
ପକ୍ଷୋଭେଦ }

ପକ୍ଷ୍ମ—ସଂ. ବ. (ପକ୍ଷ୍ ଧାତୁ=ଗ୍ରହଣ କରିବା+କର୍ମ. ମନ୍; ପକ୍ଷ୍ମନ୍ ଶବ୍ଦ
Pakshma ୧ମା. ୧ବ)—୧ । ନେତ୍ରଛଦ ଲୋମ; ଆଖିର ପତାର ଲୋମ—1. The eyelashes.
୨ । ଲୋମ —2. Small hair.
୩ । ପକ୍ଷୀର ପାଳକ —3. The down of a bird.
୪ । ପୁଷ୍ପକେଶର —4. The filaments of a flower.
୫ । ସୂତ୍ରାଂଶ —5. Fibre.
୬ । ସୂତାର ଅଗ୍ରଭାଗ—6. The end of a thread.

ପକ୍ଷ୍ମଳ – ସଂ. ବିଣ. (ପକ୍ଷ୍ମନ୍ + ଅଳ୍ଚ ଅର୍ଥରେ. ଳ) –
Pakshmaḷa ନେତ୍ରଲୋମବିଶିଷ୍ଟ—
ଗଢ଼ଳ ପକ୍ଷ୍ମଳ ଉଚ୍ଚ୍ୱଳ ପକ୍ଷ । ଭକ୍ତ, ପ୍ରେମସ୍ପର୍ଧାନିଧି ।

ପଖ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ପକ୍ଷ; ପ୍ରା. ପଖ୍ଖ)—ମାସାର୍ଦ୍ଧ—
Pakha Fortnight
पख ସେ ତନ୍ତ୍ରମାତାର ଶାପ ପାଇ, ବଡ଼ଇ ପଥରେ ଛଡ଼ାଇ ।
पख ଯଶୋଦନ୍ତ, ପ୍ରେମଭକ୍ତି ତରଙ୍ଗିଣୀ ।
୨ । ଶୁକ୍ଳମାନ ପକ୍ଷ—2. Lunar fortnight.

ପଖ(ଖା)ଉଜ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ପକ୍ଷ = ପାର୍ଶ୍ୱ + ଆ ଅଜ୍ଞାତ୍ = ଶବ୍ଦ;
Pakha(khā)uja ପାର୍ଶ୍ୱ ଦେଶରେ ଏହା ବାଜିବା ହେତୁ) –
ପଖୋଜ } ଅନ୍ୟରୂପ ଦୁଇ ପାଖରେ ଚର୍ମାବନ୍ଧ ଗୋଲ ଓ ଲମ୍ବ ବାଦ୍ୟ-
ପଖାଉଜ } ବିଶେଷ; ଢୋଲକୀ; ମର୍ଦ୍ଦଳ —
पखावज A cylindrical drum covered with skin on both ends; Tambourine.

ପଖଡ଼—ଦେ. ବ (ସଂ. ପର୍କଟ; ପ୍ରାକୃ) —ପର୍କଟ (ଦେଖ)
Pakhaṛda **पाकुड़** **पाकर** Parkaṭa (See)

ପଖନ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ (ସଂ. ପାଷାଣ; ଭୁଲ; ହି. ପାଖାନ୍; ଷ
Pakhan ସ୍ଥାନରେ ଖ ଉଚ୍ଚାରଣ)—ପାଷାଣ; ପଥର—Stone.
ଗଢ଼ିବ ବୁଦ୍ଧି ଅବେ, ପଖନ୍ ବୁଢ଼େ ଗୁରେ —ଭକ୍ତଜନ ।

ପଖନା—ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତର) ବି (ସଂ. ପାଷାଣ; ଭୁଲ ହି. ପାଖାନ୍)—ପଥର;
Pakhanā ପାଷାଣ—Stone.

ପଖଲ—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦନୀପୁର) ବି (ବ. ପାଖାଲ) - ପଖାଳ (ଦେଖ)
Pakhal Pakhāla (See)

ପଖଳା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପ୍ରକ୍ଷାଳନ)—୧ । ପ୍ରକ୍ଷାଳନ; ଧୋଇବା—
Pakhalā Washing.
ପାଖଳାନ ୨ । ଭାତ ପଖାଳିବା—
ପଖାରନା 2. Wetting boiled rice.
ଦେ. ବିଣ—ଧୌତ; ପ୍ରକ୍ଷାଳିତ—Washed.

ପଖଳା(ଲେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—'ପଖାଳିବା'ର ଣିଜନ୍ତରୂପ—
Pakshlā(le)ibā Causative form of pakhālibā.
ପାଖଳାନ ପଖରାନା

ପଖା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପକ୍ଷ)—୧ । କଡ଼; ପାର୍ଶ୍ୱ—
Pakhā 1. Side; flank.
ଖାଖା ପଖା ପିଠି ମୁଣ୍ଡ ନାକ ଜାନୁରେ ଶର,
ପାଁଖୁରା ମର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଲେ ହୁଇଲ ପୋଡ଼ା ନର । କୃଷ୍ଣସିନ୍ଧୁ, ମହାଭାରତ, ଦ୍ରୋ—
୨ । ଖୁଆମୁଣ୍ଡି; ବାହୁର ମୂଳ—2. The root of the arm.
୩ । କାନ୍ଧପାଖ ହାଡ଼—3. Shoulder blade.
ପାଖା ୪ । ଚୁଲିର ରନ୍ଧ୍ର ବା ମୁଖ—
4. The mouth of an oven.
ପଂଖା ୫ । ବ୍ୟଜନ; ପଖା—5. Fan.
ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଯେ ପଙ୍ଖାମାନ ପକାଇଲେ ।
ସୁବେହିତ ଶାମଗାନ ଅଇନ୍ଲେ—କୃଷ୍ଣସିନ୍ଧୁ. ମହାଭାରତ ।

ପଖାଇବା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) କ୍ରି (ସଂ. ପାର୍ଶ୍ୱ)—ପାଖେଇବା; ଏକପାଖକୁ
Pakhāibā ଘୁଞ୍ଚିଯିବା; ଆଡ଼େଇଯିବା—To move to a side.

ପଖା କାଡ଼ିବା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) କ୍ରି—୧ । ଗାଡ଼ିକୁ ରାସ୍ତାର ଏକପାଖକୁ
Pakhā kārdhiba ଚଳାଇବା—2. To move a cart to a side of the road.
୨ । ବାଟର ଗୋଟିଏ ପାଖକୁ ଘୁଞ୍ଚିଯିବା; ପାଖେଇବା—
2. To move to a side of the road.

ପଖା ଖସା(ସେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ମାଡ଼ ଦ୍ୱାରା ହାତର ଜୋଡ଼ାକୁ
Pahhā khasā(se)ibā ସ୍ଥାନଚ୍ୟୁତ କରିବା—To displace
ଡେନାଭାଙ୍ଗା the arm from its socket by blows.
ପାଁଖୁରତୋଡ଼ନା ଚଉଡ଼ ଉଣ୍ଡାର ଗୋଖ, ନିତ ଘଙ୍ଗ ଶବ ପଖ—
ଜେବେ ସେ ଯାଇ ଜେବେ ଦେଖା । ଉଗ ।
[ପଖା ଖସା(ସେ)ଇ ଦେବା, ପଖା ଭାଙ୍ଗିବା] } ଅନ୍ୟରୂପ
ପଖା ଭାଙ୍ଗିଦେବା,

ପଖା ପଡ଼ିବା—ଦେ. ବି.—ବ୍ୟଜନ ଚାଲନ—
Pakhā pardibā The going on of a fan
ପାଖାଚଳା ପଂଖାଚଳନା

ପଖାବାଉ—ଦେ. ବି (ଜାହାଜିଆ ଭାଷା)—ଚକ୍ରଯୁକ୍ତ ଯନ୍ତ୍ରର ପରିଧିରେ
Pakhā bārdi ଧରିବାପାଇଁ ବାହାରିଥିବା କାଠି—'nautical,
ପଂଖାଡ଼ାଁଡ଼ The handles on the periphery of the wheel which controls the rudder of a ship.
ବାଇର ପଖାଁଡ଼ି ଧରିଥିବା ଛଳଣ ଖସିଗି ଭାଙ୍ଗିଲେ । ଫକୀରମୋହନ, ଗଳ୍ପସ୍ୱଳ୍ପ ।

ପଖାଳ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପ୍ରକ୍ଷାଳ; ଭୁଲ. ପ୍ରା. ପକ୍ଖାଳ)—୧ । ପାଣିରେ
Pakhāla ବଡୁଗ୍ ହୋଇ ପରେ ଖିଆ ଯିବା ପାଇଁ ରଖାଯାଇ-
ପାନ୍ତାଭାତ, ପଖାଳ, ଭିଜାଭାତ୍, ପାକାଳ୍ ଥିବା ଭାତ; ପ୍ରକ୍ଷାଳିତ
ପକ୍ଖାଳ୍, ପନ୍ଭାତ୍, ପନ୍ଭତା ଅନ୍ନ—1. Stale watered rice;
(ଉବଉ—ବିପରୀତ) boiled rice moistened. with water.
[ଦ୍ର—ଆଜି ପଖାଳ ହୋଇଥିବା ଭାତକୁ ସଜ ପଖାଳ ଏବଂ ଗତ କାଲି ପଖାଳ ହୋଇଥିବା ଭାତକୁ ବାସୀ ପଖାଳ ବୋଲାଯାଏ । ଗରମ ଭାତରେ ପାଣି ଦିଆ ଯିବା ପରେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାକୁ ବ୍ୟବହାର କଲେ ତାକୁ ଗୃହିଁ ପଖାଳ କୁହାଯାଏ ।]
୨ । ପ୍ରକ୍ଷାଳନ; ଧୋଇବା—2 Washing.

ପଖାଳ କରିଆ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପ୍ରକ୍ଷାଳନ) - ଘରେ ପିନ୍ଧା ଯିବା ଲୁଗା;
Pakhāla kariā ଗାଉପିନ୍ଧା; ଯେଉଁ ଲୁଗା ପ୍ରତିଦିନ ଧୁଆଯାଏ—
ଆଟ୍ ପଉରେ A cloth worn every day at home and
ପଖାଳକେରା washed daily.
ପଖାଳକେରିଆ ଅନ୍ୟରୂପ

ପଖାଳଖିଆ—ଦେ. ବି. (ସଂ ପ୍ରକ୍ଷାଳନ ଓ ଖାଦ୍ୟ)—ପଖାଳଭାତ ଖାଇବା
Pakhāla khiā Eating of stale watered rice.
ପକାଳଖାଓୟା ଦେ. ବିଣ.—୧ । ଯେ ପଖାଳଭାତ ଖାଇବାରେ
ପନଭାତ ଖାନା ଅଭ୍ୟସ୍ତ—1. Habituated to taking stale water rice.
୨ । ମୋଟାବୁଦ୍ଧିଆ—2. Dull headed.
୩ । ଗରିବ—3. Poor.

ପଖାଳିଆ—ଦେ. ବିଣ.—ପଖାଳଖିଆ (ଦେଖ)
Pakhāliā Pakālakhiā (See)
ଖାଇବାକୁ ବୁଟ ଭୁମ ଥିଲ ରେ ମାଇଁସ,
ପଖାଳିଆ ଅମେ ଯାଇ କରିବା ବା ବସ । ଉବାସ. ବଟକଳେସ୍ ।

ପଖାଳିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପ୍ରକ୍ଷାଳନ)—୧ । ଧୋଇବା; ପ୍ରକ୍ଷାଳନ
Pakhālibā କରିବା—1. To wash.
ପାଖାଳା ବରିଷିଗଳା ଜଳେ ମୁଣ୍ଡ ପଖାଳା
ପଖାଳନା, ପଖାରନା ଦାଳକୃଷ୍ଣ. ଉତ୍ତରଲୋଚ ।
୨ । ଉବଉଭାତରେ ପାଣି ପୂରାଇବା—2. To moisten boiled rice with water

ପଖାହାଡ଼—ଦେ. ବି.—ପିଠି ଓ ପେଟ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ହାଡ଼—
Pakhā hārda Ribs.
ହାତ ଯୋଡ଼ି ପଦାତ ପଡ଼ି ଉଡ଼ଉଡ଼,
ନ ରଖିଲେ କେହି ଗୋଟିଏ ପଖା ହାଡ । କୃଷ୍ଣସିନ୍ଧୁ, ମହାଭାରତ, କର୍ଣ୍ଣ ।

ପଖିଆ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପକ୍ଷ; ଏହା ପକ୍ଷ ଆକୃତିର ଥିବାରୁ)—
Pakhiā ୧ । ବର୍ଷାରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବା ନିମନ୍ତେ ବ୍ୟବହୃତ ମୁଣ୍ଡ ଠାରୁ
ପାଁଖା; ପଖିଆ ଜଙ୍ଘ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପଡ଼ୁଥିବା ତାଳପତ୍ର ନିର୍ମିତ ଏକପ୍ରକାର ଘୋଡ଼ଣୀ—1. A covering made of palm-leaves matted together extending from the head to the things for protecting the body from rain.

୨ । ଘରର କାନ୍ଥ ଓ ଖମ୍ବ ଉପରେ ଥିବା କାଷ୍ଠଖଣ୍ଡ—
2. A plate of wood passing over the wall and the pillars of a house.

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି.—ଆନୁକୂଲ୍ୟ—Favourableness.

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ.—୧ । ଅନୁକୂଳ—
1 Favourable.

୨ । ପକ୍ଷୀସୃ—2. Belonging to a party.

ପଖିଆ ଘୋଡ଼ା—ପ୍ରାଦେ. (ଯାଜପୁର) ବି.—ପଖିଆ ଆକୃତିର ପୂର
Pakhiā ghordā ଇଣ୍ଡୁର—A kind of steamboiled sandwich.

ପଖୀ—ଦେ. ବି. (ସ. ପକ୍ଷୀ)—୧ । ଚଢ଼େଇ—
Pakhi 1. Bird.
ପାଖୀ **ପଂକ୍ଷୀ(ଖୀ)** ୨ । ଚଢ଼େଇର ପକ୍ଷ—2. Bird's wing.
କଦମ୍ବ ଗଛରେ ଚଢ଼ ପଖୀ ପ୍ରସାର—ପ୍ରାତୀ. ରହସ୍ୟମଞ୍ଜରୀ ।
୩ । ପୁଚ୍ଛ—3. Tail.
୪ । ଚିଙ୍କି ଲାଞ୍ଜି—4. The tail of a husking-jack.
୫ । ଲଙ୍ଗଳର ପଖାକୃତି ଢଳ (ଯାହା ଭୂମି ଉପରେ ଘୁଷୁରେ)—
5. The blade of a plough.
୬ । କବାଟର ଉପର ଦଣ୍ଡୀ—6. The lintel.

ପ୍ରାଦେ. (ଆଳ) ବି.—କହୁଣିଆ (ଦେଖ)
Kahunia (See)

ପଗ—ଦେ. ବି (ସ ପର୍ବ)—୧ । ପର୍ବ; ଆଙ୍ଗୁଳର ଦୁଇ ଗଣ୍ଠିର ମଧ୍ୟସ୍ଥ
Paga ଅଂଶ—1. Inter-node; phalanx of fingers.
ପାବ, ପବ ୨ । ବାଉଁଶ ଓ ବେତର ଦୁଇ ଗଣ୍ଠି ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଅଂଶ-
ପୋର 2. The part between two joints of a piece of bamboo or cane.
(ପବ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଗ ଛଡ଼ା— ଦେ. ବି—(ଆଖୁ ବେତ ଆଦି ଗଛର) ପର୍ବ ଡେଙ୍ଗା ହୋଇ
Paga chhardā ବଢ଼ିଯିବା ଅବସ୍ଥା—The state of the
ପାଡ଼ଦାର stem of a growing tree becoming long or tall.
(ପବଛଡ଼ା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଦେ. ବିଣ—ପଗ ଡେଙ୍ଗା ହୋଇ ବଢ଼ିଥିବା (ବୃକ୍ଷ ଆଦି)—With the stem growing tall.
୨ । ଯେଉଁ ଲୋକ ଲମ୍ବରେ ବେଶି ବଢ଼ିଯାଏ—(a person) Who grows taller than ordinary people.

ପଗଛଡ଼ା ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଗଛର ପର୍ବ ଡେଙ୍ଗା ହୋଇ ବଢ଼ିବା—
Pagachhrdā debā 1. (the stem of a plant) To grow tall.
(ପବଛଡ଼ା ଦେବା—ଅନ୍ୟରୂପ)
୨ । ଡେଙ୍ଗା ହୋଇ ବଢ଼ିବା—
2 To grow tall; to grow in tallness.

ପଗଡ଼—ଦେ. ବି. (ସ. ପ୍ରଗ୍ରହ)—୧ । ବଡ଼ ବଡ଼ ଦାଳା; ଗୋଲା;
Pagardā ପାକଡ଼ାନ **ପକଡ** ଗୁଳା—1. A ball.
୨ । ଅପରାଧୀକୁ ଧରାବନ୍ଧା କରିବା—
2. Arresting; seizure.
୩ । ଧରିବା; ଧରାଧରି—3. Catching; holding.
[ଦ୍ର—ଏହା 'ଧର' ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ସହଚରରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]
୪ । ମାଡ଼ ଆଦିର ଦୁମ୍ବା—
4. A shower or volley of blows or beating.
(ଯଥା—ସେ ତାକୁ ଆଖି ପଗଡ଼େ ମାଡ଼ ଦେଲା ।)

ପଗଡ଼ା—ଦେ. ବି—୧ । ଧରିବା; ଆସ୍ତ୍ରାଧୀନ କରିବା—
Pagardā 1. Holding tight.
ପାକଡ଼ା **पकड़ा** ୨ । ଗିରଫଦାର କରିବା—
2. Arresting; seizing.

ପଗଡ଼ା(ଡ଼େ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ପଗଡ଼ିବାର ଣିଜନ୍ତରୂପ—
Pagardā(rde)ibā Causative form of pagardibā.
ପାକଡ଼ାନ **पकडाना**

ପଗଡ଼ି—ଦେ. ବି (ସ. ପ୍ରଗ୍ରହ)—୧ । ପାଗ; ଟୋକା; ଉଷ୍ଣୀଷ—
Pagardi 1. Turban; head-dress; a pugree.
ପାଗଡ଼ୀ, ପାଗ୍, ପଗ ଚଳିତ ନାହିଁ ତୋ ସ୍ଥାନର ପଗଡ଼ – ଦ୍ରୌପଦୀ ଅ. ବରବାର ।
पगड़ि, पगया, पाग, पगरी
୨ । କାନର ନୋଳ—2. A kind of ear-ring.
[ଦ୍ର—ଏହା ଢଳ କାନରେ ପିନ୍ଧାଯାଏ । ଏହା ସାଧାରଣତଃ ବଡ଼ ବଡ଼ ହୋଇଥାଏ ।]

ପଗଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି.(ସ. ପ୍ରଗ୍ରହ)—୧ । ଧରିବା; ଗିରଫଦାର କରିବା—
Pagardibā 1. To arrest; to seize.
ପାକଡ଼ା ଗଛରେ ଦ୍ରିଜ୍ ବାଟରେ ପଟଡ଼
पकड़ना ଅଳିଲେ ବାଟୁଆ ଜୋଷ ଦାନ୍ତ ଉଡ଼ – କୃଷ୍ଣସିହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।
୨ । ଜୋର କରି ଧରିବା—2. To hold tight.
୩ । ଆକ୍ରମଣ କରିବା—3. To attack.

ପଗତା—ଦେ. ବିଣ—ପୋଖତ; ପ୍ରବୀଣ—Experienced.
Pagatā ପୋଖତା **पोखता**

ପଗରା—ଦେ. ବି. (ବଣିଆ ଶବ୍ଦ) –ସୁନା ରୁଦ୍ରାକ୍ଷ କଣ୍ଠି କମ୍ବା ସୁନା ବା
Pagarā ରୁପା କଙ୍କଣ ସୁନର ଦିଶିବା ଲାଗି ଯେଉଁ ସରୁ ସରୁ ଗାର
नकाशी କଟା ଯାଇଥାଏ; ନକାଶୀ—Artistic lines drawn on ornaments consisting of golden balls.

ପଗଲା(ଲ)—ଦେ. ବିଣ. ଗୁଂ.(ସ. ପାଗଲ)—ବାୟୁ; ପାଗଲ; ବାଉଳ—
Pagalā(lā) ପାଗଲା **पगला** Mad; lunatic.
(ପଗଲ – ସ୍ତ୍ରୀ)

ପଗଲ(ଲେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ବାରମ୍ବାରଲେଇ କଥା କହିବା;
Pagalā(le)ibā ପାଗଲ ପରି କଥା କହିବା—1. To talk like a mad man.
ପାଗଲାମିକରା **पागलपना करना**
(ପଗଲା(ଲ)ମି କର୍ – ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । କଥାରେ ଭଣ୍ଡାଇ ଦେବା—
2. To inveigle.

ପଗଲ କୋଠି—ଦେ. ବି—ବାଉଳାଶ୍ରମ; ପାଗଲମାନଙ୍କର ରହିବା ସ୍ଥାନ—
Pagalā kothi Lunatic assylum.
ପାଗଲଖାନା, ପାଗଲା ଗାରଦ **पागलखाना**
(ପାଗଲଖାନା, ପାଗଲ ଗାରଦ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଗଲ ବୁଦ୍ଧିଆ—ଦେ. ବିଣ – ବାଉଳବୁଦ୍ଧିଯୁକ୍ତ—
Pagalā buddhiā Idiotic; lunatic.
ପାଗଲ **पागलबुद्धिका**

ପଗଲା(ଲ୍ଲ)ମି—ଦେ. ବି. (ବଙ୍ଗଳାରୁ ଅନୁକୃତ)—ବାଉଳତା—
Pagalā(lā)mi Madness; lunacy.
পগলামি **पागलपना**
(ପଗଲା(ଲ୍ଲ)ପଣ, ପଗଲା ପଣିଆ[ଆଁ]—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଗାର—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପ୍ରାକାର ବା ପ୍ରାଗାର)—୧ । କ୍ଷେତ୍ରର ହଡ଼ି ସୀମାବନ୍ଧ—1. Ridge round a field.
Pagāra
পগার ୨ । କ୍ଷେତ୍ରର ସୀମା ହଡ଼ି ଉପରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ବାଡ଼—
মেড় 2. A fence raised over the ridge of a field.
ପ୍ରାଦେ. (ମେଦନୀପୁର) ବି—ଉଦ୍ୟାନ ବା କ୍ଷେତ୍ରର ଚାରିପାଖେ ଖୋଳାଯିବା ଚଉଡ଼ା ଓ ଗଭୀର ଗାତ—Deep and wide ditch round a cornfield or a garden.

ପଗୁ(ବୁ)ଆରି—ଦେ. ବି—ହାଡ଼ଭଙ୍ଗା (ଦେଖ)
Pagu(bu)āri Hārdabhaṅgā (See)
(ପଗ(ବ)ଅଇରି; ପଗୌ(ବୌ)ରି—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଘା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପ୍ରଗ୍ରହ)—ଗୋମେଷାଦି ବାନ୍ଧିବା ରଜ୍ଜୁ—
Paghā A halter or rope for tying cattle.
পাগা, পাগাদড়ি ଗୋଟ ବୁଲୁନ୍ଦାର ଦୋଇଲକ ପସାଡୋର ।
पगहा, पाघा ଡ୍ରାପ- ଶଶିସେଣା ।

ପଘାରିବା—ପ୍ରା. ଦେ. (ସିଂହଭୂମ) କ୍ରି—ବଘାରିବା; ଛୁଙ୍କିବା—
Paghāribā To smoke curry with condiments and ghee or oil.

ପଙ୍କ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ପଙ୍କ; କାଦୁଅ—
Paṅk Mud; soft clay.

ପଙ୍କ୍ତି—ଦେ. ବି.—(ରାଧାଶ୍ୟାମ ଦାସଙ୍କ)—ବ୍ୟାୟାମ ଆଦେଶ ବଚନ—
Paṅkti A term of drill-fall in.

ପଙ୍କ—ସଂ. ବି (ପନ୍‌ଚ ଧାତୁ=ବିସ୍ତାର କରିବା+ଅ)—୧ । କର୍ଦ୍ଦମ; କାଦୁଅ—1. Mud; mire; soft clay.
Paṅka
୨ । ଚନ୍ଦନାଦି କାଷ୍ଠ ମର୍ଦ୍ଦନରୁ ଜାତ ପଙ୍କବତ୍ ପ୍ରଲେପ — 2. Soft paste.
୩ । ପାପ—3. Sin; guilt.

ପଙ୍କ ଉଝ(ଝୁ)ଳା—ଦେ. ବି (ସଂ. ପଙ୍କ ଓ ଉଦ୍ଧାର)—
Paṅka ujha(jhu)lā ପୋଖରୀ ବା କୂଅର ତଳରୁ ପଙ୍କ କାଢ଼ିବା ପଙ୍କୋଦ୍ଧାର କର୍ମ; ପଙ୍କୋଦ୍ଧାର—Cleaning of mud from the bottom of a tank or well.
পঁকউড়াহ

ପଙ୍କଉଝଳା ଏକାଦଶୀ—ଦେ. ବି—ଫାଲ୍ଗୁନ କୃଷ୍ଣ ଏକାଦଶୀ—
Paṅkaujhalā ekādaśi The 11th day of the black fortnight in the month of Fālguna.

ପଙ୍କ ଉଝାଳିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ପଙ୍କ ଓ ଉଦ୍ଧାର)—ପୋଖରୀ ବା କୂଅ
Paṅka ujhālibā ତଳୁ ପଙ୍କ ଉଠାଇବା—To clear mud from the bottom of a tank or well.
পঙ্কোদ্ধারকরা **पङ्कउड़ाहना**

ପଙ୍କଗ୍ରାହ—ସଂ. ବି (ପଙ୍କ+ଗ୍ରହ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ହିଂସ୍ର ଜଳଜନ୍ତୁ ବିଶେଷ; ମକର; ମଗର—Shark.
Paṅkagrāha

ପଙ୍କଜ—ସଂ. ବି (ପଙ୍କ+ଜନ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ପଦ୍ମ—1. Lotus.
Paṅkaja
୨ । ସାରସପକ୍ଷୀ—2. A kind of Indian crane.
ଦେ. ବି. ପୁଂ—ଲୋକଙ୍କ ନାମ— Name given to males.
[ଦ୍ର—ଏହା ଯୋଗରୂଢ଼ ଶବ୍ଦ ।]

ପଙ୍କଜନୟନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଙ୍କଜ+ନୟନ)—ପଦ୍ମ ପରି ସୁନ୍ଦର ଚକ୍ଷୁଯୁକ୍ତ—Lotus-eyed; with eyes as beautiful as the lotus petals.
Paṅkajanayana
ପଙ୍କଜନୟନା, ପଙ୍କଜନୟନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ପଙ୍କଜନ୍ମ—ସଂ. ବି (ପଙ୍କ+ଜନ୍ ଧାତୁ+ମନ୍)—ପଙ୍କଜ (ଦେଖ)
Paṅkajanma Paṅkaja (See).

ପଙ୍କଜିନୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ପଙ୍କଜ+ଇନ୍+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—୧ । ପଦ୍ମିନୀ—
Paṅkajinī 1. Collection of lotuses.
୨ । ପଦ୍ମ ପୋଖରୀ—2. A tank grown with lotuses.

ପଙ୍କତି—ଦେ (ପଦ୍ୟ) ବି (ସଂ. ପଂକ୍ତି)—ପଂକ୍ତି (ଦେଖ)
Paṅkati Paṅkti (See)
[ପିଙ୍ଗଳ ଛନ୍ଦରେ ଚୋଟ-ପଦ୍ୟ—ବିଶ୍ୱନାଥ ।

ପଙ୍କପର୍ପଟୀ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ପଙ୍କ+ପର୍ପଟୀ=ପିଠା)—କାଦୁଅ ଶୁଖିଗଲେ ତା ଉପରେ ପିଠା ଭଳି ଯେଉଁ ଖୋଳ ବା ଚେପା ଉଠେ—Cakes formed on the surface of dried mud.
Paṅkaparpaṭī

ପଙ୍କପ୍ରକ୍ଷାଳନ ନ୍ୟାୟ—ସଂ. ନ୍ୟାୟ—ପ୍ରଥମେ ପଙ୍କରେ ପଶି ଦେହରେ ପଙ୍କ ବୋଳ ହୋଇ ପରେ ଦେହରୁ ତାହା ଛଡ଼ାଇବାଲାଗି ଧୋଇଧାଇ ହେବା ଅପେକ୍ଷା ପଙ୍କରେ ନ ପଶିବା ଭଲ; ଏହିପରି କୌଣସି ଜଟିଳ ବା ଅନିଷ୍ଟଜନକ ବିଷୟରେ ପ୍ରବେଶ ନ କଲେ ପରେ ଉଦ୍ଭବିତ ଆପଦ ବିପଦରୁ ନିଜକୁ ମୁକ୍ତ କରିବା ଦରକାର ପଡ଼େ ନାହିଁ; 'କାଦୁଅରେ ପଶ ରେ ଗୋଡ଼ ଧୋ ରେ' ନ୍ୟାୟ—A simile used in a case where a man should not enter into any inextricable difficulty.
Paṅkapraksh̄ālana nyāya

ପଙ୍କରୁହ—ସଂ. ବି. (ପଙ୍କ+ରୁହ୍ ଧାତୁ=ଜନ୍ମିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯୋଗରୂଢ଼ ଶବ୍ଦ)—ପଙ୍କଜ (ଦେଖ)—Paṅkaja (See)
Paṅkaruha
(ପଙ୍କେରୁହ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଙ୍କା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଅନାର୍ଯ୍ୟ ଗଣ୍ଡାଜାତିଙ୍କ ଗୁରୁ ଓ ପୁରୋହିତଜାତିବିଶେଷ—A caste which officiate as priests for Gaṇḍās of Sambalpur.
Paṅkā

ପଙ୍କିଳ—ସଂ. ବିଣ. (ପଙ୍କ+ଯୁକ୍ତାର୍ଥରେ ଇଲ)—ପଙ୍କଯୁକ୍ତ—
Paṅkil̄a Muddy; miry.

ପଙ୍କୁ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଙ୍କ)—ପଙ୍କ—
Paṅku **পাংক** Mud; mire.

ପଙ୍କୁଆ—ଦେ. ବିଣ—ପଙ୍କିଳ; ପଙ୍କଯୁକ୍ତ—
Paṅkuā Muddy; miry.
পেঁকো **कीचड़वाला; गदला**

ପଙ୍କେଇ—ଦେ. ବି. (ପାନବରଜୀ)—ପାନର ରୋଗବିଶେଷ—
Paṅkei A disease attacking betel creepers.

[ଦ୍ର—ପାନ ବରଜ ଉତରେ ପାଣି ଜମିଗଲେ ପାନଲତାମୂଳ ସଢ଼ିଯାଇ ଏହି ରୋଗ ଜନ୍ମେ ।]

ପଙ୍କେଇ ଯିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ପାନବରଜ)—ବରଜରେ ବହୁତ ପାଣି
Pankei jibā ଜମିଗଲେ ପାନଗଛ ରୋଗାକ୍ରାନ୍ତ ହେବା—
(betel plant) To be attacked with a disease on account of excess watering.

ପଙ୍କେରୁହ—ସଂ. ବି. (ପଙ୍କେ=ପଙ୍କରେ+ରୁହ୍ ଧାତୁ+ଅ,—
Pankeruha ପଙ୍କଜ (ଦେଖ)—Pankaja (See)

ପଙ୍କୋଦ୍ଧାର—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଙ୍କ+ଉଦ୍ଧାର)—ପଙ୍କଉଛଳା—
Pankoddhāra Clearing a tank or well of its mud or mire.

ପଙ୍କ୍ତି—ସଂ.ବି.(ପନ୍‌ଚ ଧାତୁ=ବିସ୍ତୃତ ହେବା+ଭାବ.କ୍ତି—୧ । ଶ୍ରେଣୀ—
Pankti 1. Row; range.
(ପଂକ୍ତି—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଦଳ—2. Cluster.
୩ । ସମୂହ—3. Collection.
୪ । ପନ୍ତି; ଧାଡ଼ି—4. Line.
୫ । ପାକ—5. Cooking.
୬ । ପଞ୍ଚାକ୍ଷରପରିମିତ ଚରଣବିଶିଷ୍ଟ ସଂସ୍କୃତ ଛନ୍ଦୋବିଶେଷ—
6. A sort of Sanskrit metre.
[ଦ୍ର—ଏହାର ଦ୍ୱିତୀୟ ଓ ତୃତୀୟ ବର୍ଣ୍ଣ ଲଘୁ ।]
୭ । ପୃଥିବୀ—7. The earth.
୮ । ଜାତିଆଣ ଭୋଜନରେ ଖାଇ ବସିବା ଲୋକଙ୍କ ଧାଡ଼ି—
8. Row of eaters in a caste-feast.
୯ । ଗୌରବ—9. Respect.

ପଙ୍କ୍ତି ଦୂଷକ—ସଂ. ବିଣ. (ପଂକ୍ତି+ଦୂଷକ)—ପତିତ ବା ସମାଜଚ୍ୟୁତ
Pankti dūshaka (ବ୍ୟକ୍ତି); ଯେ ପଂକ୍ତିଭୋଜନରେ ବସିଲେ ତା ସଙ୍ଗେ ବସିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ପତିତ ବା ଦୂଷିତ ହୁଅନ୍ତି—
Excommunicated (person).

ପଙ୍କ୍ତିପାବନ—ସଂ. ବି ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଂକ୍ତି+ପାବନ —ସର୍ବବେଦଜ୍ଞ
Pankti pābana ବ୍ରାହ୍ମଣ; ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ପଂକ୍ତିରେ ଭୋଜନ
(ପଂକ୍ତିଶୋଧନ—ଅନ୍ୟରୂପ) କଲେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବସିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ପବିତ୍ର ହୁଅନ୍ତି; ଯେଉଁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସମସ୍ତ ବେଦବେଦାଙ୍ଗରେ ବ୍ୟୁତ୍ପନ୍ନ ଓ ଯାହାଙ୍କର ୧୦ ପୁରୁଷ ମଧ୍ୟରେ ବେଦାଧ୍ୟୟନ ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନଭାବରେ ଚଳି ଆସୁଅଛି—A Brāhmaṇa versed in all the Bedas and in whose family the study of the Bedas has become an ancestral pursuit.

[ଦ୍ର—ଋଗ୍‌ବେଦରେ ଅଗ୍ରଗାମୀ, ସମୁଦାୟ ବେଦାର୍ଥବେତ୍ତା, ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ, ବହୁପ୍ରଦ ଓ ଷଟ୍‌ଶତବର୍ଷବୟସ୍କ ବେଦାଙ୍ଗରେ ବ୍ୟୁତ୍ପନ୍ନ, ବଂଶପରମ୍ପରାକ୍ରମେ ବେଦାଧ୍ୟୟନଶୀଳ, ଶ୍ରୋତ୍ରିୟ, ପଞ୍ଚାଗ୍ନିକାରୀ, ବ୍ରାହ୍ମବିବାହଜାତ ସନ୍ତାନ ଓ ସାମବେଦ ଆରଣ୍ୟକ ବ୍ରାହ୍ମଣ, କଠୋପନିଷଦ୍ କଥିତ ନିଚିକେତ ବ୍ରତଧାରୀ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ପଂକ୍ତିପାବନ ବୋଲାଯାଏ । ଏ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ଯେଉଁ ପଂକ୍ତିରେ ବସି ଭୋଜନ କରନ୍ତି, ତାହା ପବିତ୍ର ହୁଏ । ମନୁ ୩।୧୮୪—୧୮୭ ।]

ପଙ୍କ୍ତି ଭୋଜନ—ଦେ. ବି (୭ମୀ ତତ୍; ପଂକ୍ତି+ଭୋଜନ)—ଭୋଜ ଓ
Pankti bhojana ମଉଛବରେ ବହୁ ଲୋକ ଏକ ଧାଡ଼ିରେ ଭୋଜନ କରିବା—Taking food while sitting in a row; eating seated in a row.

ପଙ୍ଖା—ଦେ. ବି (ସଂ. ପକ୍ଷ)—୧ । ପକ୍ଷ—1. Wing.
Pankhā ୨ । ପଖା; ବ୍ୟଜନ—2. Fan.
ପାଙ୍ଖା ୩ । ପକ୍ଷାକୃତି ଆହୁଲା—
ପଙ୍ଖା ପଙ୍ଖ 3. An oar shaped like a wing.
୪ । ଘରର ଛତରୁ ଝୁଲୁଥିବା ବ୍ୟଜନ—4. The pankhā.
୫ । କାନ୍ଧର ହାଡ଼—5. Shoulder blade.
୬ । ବାହୁର ମୂଳ; ଖୁଆମୁଣ୍ଡି—
6. The root of the arms.
୭ । ଚୁଲିର ରନ୍ଧ୍ର—7. The mouth of an oven.

ପଙ୍ଖୁ—ଦେ. ବି—ନଡ଼ିଆ ଫଳର ଶୁଷ୍କ ବା ଅସାର ଅଂଶ—The dried
Pankhu and useless portion of a cocoanut.

ପଙ୍ଗତ—ଦେ. ବି (ସଂ. ପଂକ୍ତି)—୧ । ପଂକ୍ତି ଭୋଜନ—
Pangata 1. Dining while seated in a row.
ପଙ୍ଗତ ୨ । ଅନେକ ଲୋକଙ୍କର ଏକତ୍ର ଭୋଜନ—
ପଙ୍ଗତ 2 Dining together.
୩ । ଜାତିଆଣ ଭୋଜରେ ଓ ବାବାଜି ବୈଷ୍ଣବଙ୍କ ମଉଛବରେ ବହୁ ଲୋକଙ୍କର ଏକତ୍ର ଭୋଜନ—3. Dining together of many persons in a feast.
ଅପଚନ୍ଦ୍ର ସମୟରେ ଥରେ ମାତ୍ର ପଙ୍ଗତ ହୁଏ । ଫକୀରମୋହନ, ଗଳ୍ପସ୍ୱଳ୍ପ ।

ପଙ୍ଗତ ବଢ଼ିବା—ଦେ. ବି—ବହୁ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଏକ ପଂକ୍ତିରେ ଭୋଜନକ୍ରିୟା
Pangata bardhibā ସମାପନ—The finishing of a
ପଙ୍ଗତଶେଷ ହଓଆ caste dinner in a row.

ପଙ୍ଗପାଲ—ଦେ. ବି—(ସଂ. ପତଙ୍ଗ ଓ ପାଲ=ପଂକ୍ତି)—ଝିଟିକା; ରଜୁ ।
Pangapāla ପକ୍ଷୀ ଶସ୍ୟଭୋଜୀ ପତଙ୍ଗବିଶେଷ—Locust;
ପଙ୍ଗପାଲ ଟିଡ଼ୀ grasshopper; Acridium.
[ଦ୍ର—ଏମାନେ ଦଳ ଦଳ ହୋଇ ଦେଶଦେଶାନ୍ତରରୁ ଉଡ଼ି ଆସି ଶସ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରେ ପଡ଼ି ଶସ୍ୟଆଦି ଖାଇ ନିଃଶେଷ କରନ୍ତି । ଏମାନେ ୬ଟି 'ଭୀତି' ବା ବିପଦ ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ ।]

ପଙ୍ଗା—ଦେ. ବି—୧ । ଉଦ୍ଭିଦ ପାଂଶୁରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ଲୁଣ—
Pangā 1. A kind of salt manufactured from
ପାଙ୍ଗା ନୁନ vegetable ashes.
ପଙ୍ଗା ୨ । ସମୁଦ୍ରପାଣିକୁ ନିଆଁରେ ସିଝାଇଲେ ପାଣି ଜଳେ ଯେଉଁ ଲୁଣ ବସିଯାଏ—2 Salt prepared by boiling.
[ଦ୍ର—ଗୋଡ଼ା ଲୁଣ ଲୁଆରୁଆ ଓ ଈଷତ୍ ପାଣ୍ଡୁର, ମାତ୍ର ପଙ୍ଗା ଲୁଣ ସଫା ଓ ଚୂନା ଚୂନା ।]
୩ । ପଙ୍ଗା ମାଛ (ଦେଖ) —Pangā māchha (See)

ପଙ୍ଗା ମାଛ—ଦେ. ବି (ସଂ. ପିଙ୍ଗଶ, ପିଙ୍ଗାଶ)—ଜଳଙ୍ଗ ବା ଆଡ଼ୀଜାତୀୟ
Pangā māchha ଏକପ୍ରକାର ମଧୁର ମାଛ—A kind of
ପାଙ୍ଗାସ ବୁଆ, ଧୁଆଡ଼ି fresh-water-fish; Pangasius
(ପହଙ୍ଗା, ପହଙ୍ଗା ମାଛ—ଅନ୍ୟରୂପ) Buchanani.
[ଦ୍ର—ଏମାନେ ପଙ୍କରେ ରହନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ଦେହ ପାଉଁଶିଆ । ଏମାନେ ଅକାଉଆ ବଡ଼ ମାଛ; ଏମାନଙ୍କ ମୁହଁ ଚଉଡ଼ା, ପ୍ରାୟ

୨ୟ ହାତ ଲମ୍ବ ଓ ୪।୫ ସେର ଓଜନ । ଏମାନଙ୍କ ମୁହଁ ଚଉଡ଼ା ଏବଂ ୪ଟା ଦାଣ ଥାଏ । ଏମାନେ ଭାରି ଢେଲୁଆ ମାଛ । ଏମାନଙ୍କୁ ଭଦ୍ରଶ୍ରେଣୀର ଲୋକେ ଖାଆନ୍ତି ବଳୁ ଏମାନେ ବିଷ୍ଠା ଓ ଶବ ଭକ୍ଷଣ କରନ୍ତି ।]

ପଙ୍ଗିବା ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର ଓ ଗଡ଼ଜାତ)—ଅଯଥା ଗପିବା—
Pangibā To talk inconsistently.

ପଙ୍ଗୁ—ସଂ. ବିଣ—୧ । ଖଞ୍ଜ; ଖେଞ୍ଚା—1. Lame; halt.
Pangu (ପଙ୍ଗୁତା—ବି)
୨ । ପାଦବିକଳ; ଯାହାର ପାଦ କେମ୍ପା ହୋଇଥାଏ—
2. Maimed in the leg; crippled.
୩ । କୁଷ୍ଠରୋଗଜନିତ ବିକଳପାଦ—
3. Maimed by leprosy.
ସଂ. ବି—ଶନିଗ୍ରହ—The planet Saturn.

ପଚ୍(ଧାତୁ)—ସଂ—ପାକ କରିବା—
Pach (root) (ପଚନୀୟ—ବିଣ) To cook.

ପଚ୍‌ପଚ୍—ଦେ. ଅ (ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକରଣ)—୧ । କାଦୁଅ ପରି ଲଡ଼ଲଡ଼ ଓ
Pach pach କୋମଳ—1. Miry and soft.
ପଚପଚ **ପଚପଚ** ୨ । ଭୁଣ୍ଡରୁ ବାରମ୍ବାର ପିକ ପକାଇବାର ଶବ୍ଦ—
(ପରପର, ପଚରପଚର—ଅନ୍ୟରୂପ) 2. The sound of spitting repeatedly.
୩ । କର୍ଦ୍ଦମମୟ (ସ୍ଥାନ)—3. Muddy (place).

ପଚ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ପଚ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ପାଚକ—
Pacha Cook.

ପଚକୀଳା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ସ୍ଫୁଚ+କୀଳକ)—ସଂ. ପଚତ=ସୁସଂଲଗ୍ନ+
Pachakīlā କୀଳକ)—ଶଗଡ଼ଚକର ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ଖଣ୍ଡମାନ କିମ୍ବା
ପଚକୀଳା, ପିଚକୀଳା, ପିଚକୀଳା, ପୁଚକୀଳା, ପୁଚୁକୀଳା } ଶଗଡ଼ ଚକରୁ ଲୁହା ହାଲ ଛୁଗୁଳଗଲେ ଅଥବା ଶଗଡ଼ର କୌଣସି ଅଂଶ ଛୁଗୁଲା ହୋଇଗଲେ ସେ ସ୍ଥାନକୁ ଦୃଢ଼ କରିବାପାଇଁ ତା ନିକଟରେ
ଗୋଁଜାଖୀଲ ପୀଚକୀଳା **ପଚ୍ଚର** ଥିବା ଛିଦ୍ରରେ ଯେଉଁ ପତଳା କାଠ
ଖିଲ ବାଡ଼ିଆ ହୋଇ ଭର୍ତ୍ତି କରାଯାଏ—Thin wooden wedges driven into the holes or slackned parts of a cart to make them tight.

ପଚକୀଳା ମାରିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ କଷ୍ଟ
Pachakīlā māribā ଦେବାର ଉପାୟ କରିବା—To take
ଗୋଁଜାଖୀଲ ମାରା up means of putting a person
ପଚ୍ଚର ଠୁଁକନା in trouble.

ପଚନ—ସଂ. ବି. (ପଚ୍ ଧାତୁ+ଅନ) —୧ । ରନ୍ଧନ; ପାକ—
Pachana 1. Cooking.
୨ । ଅଗ୍ନି—2. Fire.
୩ । ପାଚକ—3. Cook.
୪ । ପଚିଯିବା; ସଢ଼ିଯିବା—4. Rotting; putrefaction.
୫ । ପାଚିଯିବା—5. Ripening.
୬ । ପରିପକ୍ୱ ହେବା—6. Maturing.

ପଚନାଗାର—ସଂ. ବି. (ପଚନ+ଆଗାର)—ପାକଶାଳା—
Pachanāgāra Cook room.

ପଚନାଗ୍ନି—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଚନ କର୍ମ ସମ୍ପନ୍ନ ହୁଏ ଯେଉଁ
Pachanāgni ଅଗ୍ନି ଦ୍ୱାରା)—ଜଠରାଗ୍ନି—The gastric heat; the digestive fire of the belly.

ପଚନିକା—ସଂ. ବି. (ପଚନ+ଇକ+ଆ)—କରେଇ (ହି. ଶ.)—
Pachanikā Frying pan.

ପଚନୀ—ସଂ. ବି. (ପଚ୍ ଧାତୁ+କରଣ ଅନ)—କାଗଜୀ; କାଗଜୀନେବୁ
Pachanī (ହି. ଶ.)—Lime fruit.

ପଚପଚିଆ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଘିଆଳୁ ଓ କୋମଳ (ଖାଦ୍ୟ) (ଯାହାକୁ
Pachapachiā ଚପିଲେ ଘିଅ ବାହାରେ)—1. (food)
ପଚପଚେ Soaked with ghee; rich (food).
ପଚପଚା ୨ । କର୍ଦ୍ଦମାକ୍ତ—2. Muddy.
୩ । କାଦୁଅ ପରି ଲଡ଼ପଡ଼—
3. Soft and yielding like mud.

ପଚପଚିଆ ମାଲ—ଦେ. ବି. (ବ୍ୟଙ୍ଗୋକ୍ତି ବା ରସୋକ୍ତି)—ଘୃତପକ୍ୱ
Pachapachiā māla ବା ଘୃତଦୁଗ୍ଧାଦି ମିଶ୍ରିତ କୋମଳ ସୁଖସେବ୍ୟ
ପଚପଚେ ମାଲ ମିଷ୍ଟାନ୍ନାଦି—(witticism) Delicacies and
ପଚପଚା ମାଲ sweets soft to the taste and fried in or mixed with ghee, milk etc.

ପଚମ୍ପଚା—ସଂ. ବି. (ବୈଦ୍ୟକ) – ଦାରୁହରିଦ୍ରା (ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ)—
Pachampachā Cascinium Fenestratum.

ପଚରା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ପଚ୍ ଧାତୁ)—୧ । ପଚା; ପୋଚିଆ; ପୋଚରା;
Pacharā ସଢ଼ା; ପର୍ଯ୍ୟୁଷିତ—1. Rotten; putrefied; putrid.
ପଚା ଖଡ଼ାହୁଆ ୨ । ମଇଳା—2. Dirty; filthy.
(ପୋଚରା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଜିଜ୍ଞାସା ପଚରା ଦେ. ବି. (ସଂ. ପ୍ରଚ୍ଛ୍ ଧାତୁ)—୧ । ପ୍ରଶ୍ନ କରିବା;
ପଚାରିବା—1. Enquiring; questioning.
ବୋଲେ ଜଗଦେବ ସଙ୍କୋଚନ୍ତେ ବାଳା କିଶୋରଙ୍କର ପଚରାରେ—
କବିସୂର୍ଯ୍ୟ, ସଙ୍ଗୀତ ।

କୂଁଚୀ **କୂଁଚୀ** ୨ । (ସଂ. କୂର୍ଚ୍ଚୀ; କୂର୍ଚ୍ଚିକା) କାନ୍ଥ ଆଦିକୁ ଚୂନ-
ପାଣିଦ୍ୱାରା ସଫେଦ କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଚାମର ପରି ଛୋଟର ବୁରୁସ—2. A brush made of jute fibres used in white-washing walls; a white-washing brush.
ପଚ୍ଚର ୩ । ଶଗଡ଼ଚକର ସୁଠୀକୁ ଅର ସହିତ ଦୃଢ଼ଭାବରେ ଆବଦ୍ଧ ରଖିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଖିଲ—3. A peg used to set the spokes tightly to the rim.

ପଚରା(ରେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ପଚାରିବାର ଣିଜନ୍ତରୂପ—
Pacharā(re)ibā Causative form of Pachāribā.
ଜିଗିସାନ ଏମାନେ ବୁଣିଲରେ ଥାଇଣ ଭୁମ୍ବକ
ପୁଚ୍ଛବାନା ଚରକସଂହିତା ଜାଣ ବୁଣିଲକ୍ଷ – ବୃହତ୍ସଂହିତା, ମହାଭାରତ. ବନ ।

ପଚରା ଉଚରା—ଦେ. ବି. (ସହଜର; ଦ୍ୱିତୀୟ ଶବ୍ଦ ଅନର୍ଥକ)—
Pacharā uchārā ୧ । ଲୁହାବୋଲି; ଗପ; ଗଳ୍ପ—1. Talk.

ବଳାକହା ୨ । ଉଦାରଖ; ଉତ୍ତର ନେବା —
पुच्छताछ 2. Enquiry; interrogatories.

ପଚରା ପଚରି—ଦେ. ବ – ୧ । ଅନ୍ୟୋନ୍ୟରେ ପ୍ରଶ୍ନ କରାକରି —
Pacharā pachari 1. Mutual questioning or interrogating
ବଳାବଳି **पुच्छताछ**
୨ । ଉପର୍ଯ୍ୟପରି ପ୍ରଶ୍ନ କରିବା—
2. Repeated questionings.

ପଚରା ମାରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ପଚରାଦ୍ୱାରା କାନ୍ଥ ଆଦିରେ ଚୂନପାଣି ବୋଳିବା—1. To whitewash a wall with a brush made of jute fibres.
Pacharā māribā
कूंची लगाना

पच्चर मारना ୨ । ଶଗଡ଼ର ଚକ୍ରୀ ସଙ୍ଗେ ଅରକୁ ଖିଲଦ୍ୱାରା ଦୃଢ଼ଭାବରେ ସଂଲଗ୍ନ କରିବା—2. To tightly set a pin to the rim of a wheel by means of a peg.

ପଚା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ପଚ୍ ଧାତୁ)—୧ । ପୋଚିଆ; ସଡ଼ା; ଗଳିତ—
Pachā 1. Putrid; rotten.

ପଚା ସଡ଼ା ୨ । ନଷ୍ଟ; ବିକୃତ—
2. Spoiled; decayed; putrefied.

ଦଇବେ ବୃଷଣ୍ଡେ ଛେଡ଼ିଗଲା ହାତ
ତହିଁରୁ ପଚା ହୋଇ ବହିଲା ରକତ—ବୃଷ୍ଣିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ପଚା ଆସମାନ ୩ । ପୂଜପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିବା କ୍ଷତ—
3. Gangrenous.

୪ । ଈଷତ୍ ନୀଳବର୍ଣ୍ଣ—
4. Bluish; of bluish colour.

ଦେଖ ଗଳକଳର ବସନ୍ତସଜ, ପଚା ଭୃଷଣେ ଅତ ଚୋରନ୍ତା ତେଜ—
ବଳରାମ, ସମ୍ବଳଭଜ ।

ଦେ. ବ – ୧ । ରତ୍ନବିଶେଷ —1. A kind of gem.

ପଚାନ ସଡ଼ାନା ୨ । ପଚାଇବା କ୍ରିୟା—
2. The act of ripening

ପଚା(ଚେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପଚ୍ ଧାତୁ ଣିଜନ୍ତ) – ୧ । (ପାଚିବାର ଣିଜନ୍ତ) ପକ୍ୱ କରାଇବା—
Pachā(che)ibā
पाकान पचाना 1. To cause to ripen.

୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଫଳରେ ପରିଣତ କରାଇବା —
2. (fig) To cause to be effected.

ମୋ ସ୍ୱକୃତ ଫଳ ପଚାଇ—ଦଶରଥ. ସଙ୍ଗୀତ ।

ପଚାନ ୩ । (ପଚିବାର ଣିଜନ୍ତ) ସଡ଼ାଇବା—3. To cause to rot; to promote putrefaction.
सड़ाना

ରଂଗାନା ୪ । ('ପାଚିବା'ର ଣିଜନ୍ତ) — ରଞ୍ଜିତ କରିବା —
4. To dye.

ରଙ୍ଗାଚଷା ଭସେ ପଚାଇ ଚନ୍ଦ୍ର-ଲଜ । ଭକ୍ତ. ଚନ୍ଦ୍ରଶ୍ୟ. ଗ ।

ଖିପାନା ୫ । ଲୁହାକୁ ନିଆଁରେ ନାଲି କରିବା—
लालकरना 5. To redden a piece of iron by fire.

୬ । କଉଡ଼ି ଓ ପଶାଖେଳରେ ଖେଳାଳିର ଦାନ ପକାଇବାଦ୍ୱାରା ଆପଣାର ସାର ପାଚିବାର ଉପାୟ କରିବା—
6. To cause one's bits to pass the ring in a game of dice or cowries.

ହେମ ପଶାସାର ପଛିକ ପାଲରେ ପଚାଇବା ସତ ଶିଖାଇଲୁ ।
ଜଳସ୍ପର୍ଶ. ସଙ୍ଗୀତ ।

ପଚାନା ୭ । ଶରୀରକୁ ଦରଜ କରାଇବା—
7. To cause the body to be painful.

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—ଗୋଡ଼ ହାତଆଦି ଘଷିବା—
To massage.

ଗଇଆ ଉପରେ ଗୋଡ଼ଶ ରଖା
ପଚାଇ ପଚାଇ ଦିଅ ମଜା । ଭଗ ।

ପଚା ଘା—ଦେ. ବ—ଯେଉଁ ଘା ଅନେକଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନ ଶୁଖି ଦୂଷିତ ହୋଇଯାଇ ଥାଏ ଏବଂ ଯାହାର ନିକଟସ୍ଥ ମାଂସଆଦି (ପଚାଘାଆ—ଅନ୍ୟରୂପ) ସଡ଼ି ଯାଇଥାଏ—Gangrene; mortification.
Pachā ghā
ପଚାଘା **सड़ाघव**

ପଚାଦି—ସଂ. ବିଣ. (ସଂ. ବ୍ୟାକରଣ)—ସଂସ୍କୃତରେ ପଚ୍‌ଆଦି କେତେକ ଧାତୁ—A class of verbal roots in Sanskrit Grammar.
Pachādi
(ପଚାଦିଗଣ, ପଚାଦିଗଣୀପୃ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଚା ପତ୍ର—ଦେ. ବ. (ସଂ. ବାରେନ୍ଦ୍ର ପତ୍ର)—୧ । ଏକପ୍ରକାର ସୁବାସିତ ପତ୍ର—1. A kind of scented leaf; Pagostemon Patchouli.
Pachā patra
ପଚାପାତା
पंचपात, पँचौली, पंचपानड़ी [ଦ୍ର—ଏହା ତୁଳସୀଆଦି ବର୍ଗର କଦାକାର ଶାକବିଶେଷ । ପତ୍ର ଶୁଖିଲେ ମଧ୍ୟ ତହିଁରେ ସୁଗନ୍ଧ ଥାଏ ଏହାକୁ ତେଲରେ ପକାଇଲେ ତେଲ ସୁଗନ୍ଧିତ ହୁଏ— ଯୋଗେଶଚନ୍ଦ୍ର ।

ଏ ଗୁଳ୍ମ ପଶ୍ଚିମଭାରତ, ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ, ବୋମ୍ବାଇ ଓ ବେରାରରେ ଜନ୍ମେ । ଏହାର ପତ୍ରରୁ ଓ ଡାଙ୍ଗରୁ ଏକପ୍ରକାର ସୁବାସିତ ତେଲ ବାହାରେ । ଏ ତେଲର ଇଉରୋପରେ ଖୁବ୍ ଆଦର । ଏ ଗଛ ପାନ ବରଜର ଉଚ୍ଚ ଡିହ ଜମିରେ ଦୁଇହାତ ଛଡ଼ାରେ ପୋତାଯାଏ । ଏକ ଗଛରୁ ୬ମାସ ଅନ୍ତରରେ ଦୁଇଥର ଡାଳ କଟାଯାଏ ଓ ଶୁଖିଲା ଡାଳକୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ଗୋଛ ବାନ୍ଧି ବିଦେଶକୁ ରପ୍ତାନି କରାଯାଏ । ୬୬ ସେର ଡାଙ୍ଗ ଓ ପତ୍ରରୁ ୧୫ ସେର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତେଲ ବାଷ୍ପୁଆଣି-ଦ୍ୱାରା ବାହାର କରାଯାଏ—ହ୍ର. ଶବ୍ଦସାଗର ।]

୨ । ସଡ଼ା ପତ୍ର—2. Putrefied or rotten leaf.

ପଚା ପାଡ଼ିଆ—ଦେ. ବିଣ—ପିଚା ପାଡ଼ିଆ (ଦେଖ)
Pachā pārdiā Picha pārdiā (See)
ପାଚାପାଡ଼ **तोनपढ़िया**

ପଚା ପାଣି—ଦେ. ବ – ୧ । ପଚାଫଳଆଦିରୁ ବୋହିବା ପାଣି—
Pachā pāṇi 1. Water oozing out from rotten fruits.
ପଚାନି
सड़ापानी ୨ । ପୂତିଗନ୍ଧଯୁକ୍ତ ମଇଳା ପାଣି—
2. Foetid water.

ପଚା ପ୍ରବନ୍ଧ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ପକ୍ୱ + ପ୍ରବନ୍ଧ)—ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ରୀତି ବା ପଦ୍ଧତି—
Pachā prabandha Excellent mode or arrangement.

ସ୍ୱେଚ୍ଛେ ବୋଲ ପଚା ପ୍ରବନ୍ଧେ କୁମ ସ
ଉଠିଲେ ବଦଥ ଦେଖ । ପ୍ରାଚୀ. ରହସ୍ୟଜଣ୍ଡିକା ।

ପଚାରିବା—ପ୍ରାଦେ. (ଭଜି) କ୍ରି—ପଚାରିବା (ଦେଖ)
Pachārbā Pachāribā (See)

ପଚାରିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପ୍ରଚ୍ଛ୍ ଧାତୁ)—୧ । ପ୍ରଶ୍ନ କରିବା—
Pachāribā 1. To question; to ask.
ଜିଜ୍ଞାସା କରା ପଚାରିବଙ୍କ କଷ୍ଟ କୃଶାଙ୍ଗୀରେ । ବଳରାମ. ସଙ୍ଗୀତ ।
ପୁଛନା ୨ । ତତ୍ତ୍ୱ ନେବା—2. To enquire; to make enquiries.
ଗୋ ପ୍ରସ୍ୱ ସହ, ବଗ୍ରଠଲେ ପଚାରିଲେ ନାହିଁ ।
ଗୋବେକ. ଉଦ୍ଭରେଗ ।

ପଚା(ଞ୍ଚା)ଶ—ଦେ. ବି ଓ ବିଣ. (ସଂ. ପଞ୍ଚାଶତ୍; ପ୍ରା. ପଞ୍ଚାସା)—
Pachā(ñchā)śa ପାଞ୍ଚର ଦଶଗୁଣ ସଂଖ୍ୟା; ୫୦—
ପଞ୍ଚାଶ ପଚାସ Fifty; 50.
ଅର ପଚାଶ ପୁନ୍ନସାଳ;
ତାହାକ କଲେ ଜେଷ୍ଠ ମାନ୍ୟ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ପଚିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପଚ୍ ଧାତୁ)—ସଢ଼ିବା; ପର୍ଯ୍ୟୁଷିତ ହେବା—
Pachibā To rot; to putrefy.
ପଚା ସଡ଼ନା [ପଚା(ଚେ)ଇବା—ଣିଜନ୍ତ]

ପଚିଶ(ଶି)—ଦେ. ବି ଓ ବିଣ (ସଂ. ପଞ୍ଚବିଂଶ, ପ୍ରା. ପଚୀସ)—୨୫—
Pachiśa(śi) 25; Twentyfive.
[ପଞ୍ଚଶ(ଶି)—ଅନ୍ୟରୂପ) ଦେ. ବି—କଉଡ଼ିଖେଳରେ ୫ଟି ଯାକ
ପଚିସ କଉଡ଼ି ଚତ୍ ହୋଇ ପଡ଼ିବା ସାର—The number
ପଚାସ or value assigned to 5 cowries being thrown with the ventral side up in a game of cowries.

ପଚିଶ ସଓ୍ୱାଲ୍—ଦେ. ବି. (ଓ. ପଚିଶ ଓ ଫା. ସୱାଲ୍=ପ୍ରଶ୍ନ)—
Pachiśa sawāl ଗଡ଼ଜାତ ମାହାଲର ସୁପରିଣ୍ଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ ବା କମିଶନର
ପଚିସ ସଓ୍ୱାଲ ସାହେବ ଓଡ଼ିଶାର ଗଡ଼ଜାତ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ଉତ୍ତରାଧି-
ପଚୀସ ସବାଲ କାରତ୍ୱ ବିଷୟକ ପ୍ରଚଳିତ ପ୍ରଥା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ୧୮୧୪ ସାଲରେ ତଦାନୀନ୍ତନ ୧୬ ଗୋଟି ଗଡ଼ଜାତର ରାଜାଙ୍କୁ ପଚାରିଥିବା ୨୫ଟି ପ୍ରଶ୍ନ ଓ ରାଜାମାନେ ଦେଇଥିବା ଉକ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନମାନଙ୍କର ଉତ୍ତର—**The answers to 25 questions put by the Superintendent of the Orissa Tributary Māhāls to the Rājās in 1814 and the replies thereto regarding succession and customs which are taken as authority in questions of succession in the States of Orissa.**

[ଦ୍ର—ଏ ପ୍ରଶ୍ନ ଓ ଉତ୍ତରମାନ ଲିପିବଦ୍ଧ ହୋଇ ଖଣ୍ଡିଏ ପୁସ୍ତକ ସଙ୍କଳିତ ହୋଇଅଛି । ଗଡ଼ଜାତର ରାଜଗାଦିର ଉତ୍ତରାଧିକାରତ୍ୱ ବା ରାଜବଂଶ ପ୍ରଚଳିତ ପ୍ରଥା ସମ୍ବନ୍ଧେ କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିଲେ ତାହା ଏହି 'ପଚିଶ ସବାଲ' ଅନୁସାରେ ମୀମାଂସା କରାଯାଏ ଏବଂ କଲିକତା ହାଇକୋର୍ଟ ମଧ୍ୟ ଉକ୍ତ ପୁସ୍ତକକୁ ଗଡ଼ଜାତ ପ୍ରଚଳିତ ପ୍ରଥା ସମ୍ବନ୍ଧେ ନିଜର ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ଅଛନ୍ତି । ଉକ୍ତ ଉକ୍ତ ରାଜାଙ୍କର ମଧ୍ୟ କେତେକ ପ୍ରଥା ଉକ୍ତ ଉକ୍ତ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଥା ଏହି କି କୌଣସି ମୃତ ରାଜାଙ୍କର ବିବାହିତା ରାଣୀଙ୍କ ଗର୍ଭଜାତ ପୁତ୍ର ନ ଥିଲେ ତାଙ୍କ ସହୋଦର ରାଜଗାଦି ପାଇବେ; ସହୋଦର ନଥିଲେ ସହୋଦରଙ୍କ ପୁତ୍ର ଯୌତୁ, ସେମାନେ ନ ଥିଲେ ଫୁଲବାଇ (ଗାନ୍ଧର୍ବ ମତରେ ବିବାହିତା ସ୍ତ୍ରୀ) ର ପୁତ୍ର ପାଇବେ । ଗଡ଼ଜାତ ରାଜାଙ୍କର ଯୋଇଲ ପୁଅ ବା ଦାସୀପୁତ୍ର ରାଜା ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ଖୋରଧା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କଟକଜାତ ବା ମୋଗଲବନ୍ଦ ମାହାଲରେ ଦାସୀ ପୁତ୍ର ରାଜା ହୋଇ ପାରିବେ ।]

ପଚିଶା କୁଟା—ଦେ. ବି—'କୁଟା' ତଳେ ନୋଟ୍ ଦେଖ—
Pachiśā kuṭā See notes under 'Kuṭā'.
ଦେ. ବି—୨୫ ଗୌଣୀ ଧାନ କୁଟାଳକୁ ଦେଲେ ସେ ୧୦ ଗୌଣୀ ଉସୁନା ଚାଉଳ ଦେବାର ରୀତି—
The practice of delivery of 10 measures of parboiled rice on receipt of 25 measures of paddy.

ପଚୁରି—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ ଓ ଅନୁଗୁଳ) ବି—ଧାନକୁ ବର୍ଷକୁ ସ୍ୱାଇ
Pachuri (½) ସୁଧରେ କରଜ ଲଗାଇବା—
Investment of paddy on 25 per cent interest per season.

ପଚେଲିମ—ସଂ. ବିଣ. (ପଚ୍ + ଏଲିମ)—ସ୍ୱୟଂ ପକ୍ୱ—
Pachelima That which ripens of its own accord.

ପଛ-ବୁଲ୍—ଦେ. ବି—ଯୁବକ ରାଧାଶ୍ୟାମଙ୍କ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ଡ୍ରିଲସମ୍ବନ୍ଧୀୟ
Pachh-bul ଆଦେଶ ବଚନ—A term of Drill 'Aboutturn.

ପଛରା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର ଓ ବାମଣ୍ଡା) ବି. (ଭୁଲ. ହି. ପଛୌରା; ସଂ
Pachhrā ପକ୍ଷ, ପଟ; ପ୍ରା. ପଚ୍ଛ ବଡ଼) —୧ । ପାଛୁଡ଼ା; ଚାଦର—
1. An upper cloth.
୨ । ବିଛଣା ଚଦର—2. Bed-sheet.

ପଛ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଶ୍ଚାତ୍; ପ୍ରା. ପଚ୍ଛା)—୧ । ପୃଷ୍ଠ ଦେଶ—
Pachha 1. Back; hind part.
ପେଛୁନ, ପିଛୁ ୨ । ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ କାଳ—2. Past time.
ପୀଛା, ପୀଛି ୩ । ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳ—3. Future time.
(ଆଗ—ବିପରୀତ) ୪ । ଶେଷ ଭାଗ—4. The latter part.
ଦେ. ବିଣ—୧ । ପଶ୍ଚାଦ୍‌ବର୍ତ୍ତୀ—1. Situate behind.
ପେଛଳୀ ୨ । ପଶ୍ଚାତ୍ ଗମନକାରୀ—2. Following.
ଛିପଲା ୩ । ପରେ ଆସିବା—3. Coming later.
୪ । ଅତୀତ; ପୂର୍ବେ ଘଟିଥିବା—4. Past; previous.
୫ । ଅନ୍ୟର ପରେ ବା ବିଳମ୍ବରେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ(ବ୍ୟକ୍ତି)-
5. Performing a work later than another; behind hand; tardy.
(ଯଥା—ଆଗ ସୁନା ପାଗ, ପଛ ଗୁହ ପୋଛ—ଶିଶୁବଚନ)

ପଛଆଡ଼—ଦେ. ବି—୧ । ପଶ୍ଚାତ୍ ଭାଗ—
Pachha ārda 1. Hind part; back side.
ପଛ ପଟ } ଅନ୍ୟରୂପ ଏସଣ୍ଡ ଭଠି ମୁଣ୍ଡେ ଏଣ୍ଡ ବାଛସ
ପଛ ବାଗ } ଅଗ ପାଛ ପଛ ଅଡ଼ଣ୍ଟ ।ଣ୍ଡ ବେଗ ।
ପେଛନ ଦିଗ ବ୍ରହ୍ମସଂହ. ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।
ପିଛି ତରଫ, ପିଛାଡ଼ୀ, ପିଛବାଡ଼ା, ପିଛଳା ତରଫ
(ଆଗଆଡ଼—ବିପରୀତ) ୨ । ବାଡ଼ିଆଡ଼; ଘରର ସଦର ପାଖର ବିପରୀତ ଦିଗର ଅଂଶ—2. The back part of a house.

ପଛ ଆଡ଼ୁଆ—ଦେ. ବି—୧ । ପଶ୍ଚାଦ୍‌ଭାଗ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Pachha ārduā 1. Pertaining to the back side.
ପେଛନ ଦିଗର ୨ । ପଶ୍ଚାଦ୍‌ବର୍ତ୍ତୀ—2. Back ward.
पिछला तरफका

ପଛ ଓରିଆ—ଦେ. ବି—ବଡ଼ ଲୋକଙ୍କ ଘରେ ଚାକର ବାକରଙ୍କୁ ଯେଉଁ ମୋଟା ଭାତ ଖାଇବାକୁ ଦିଆଯାଏ—
Pachha oriā Coarse boiled rice served to the servants in rich families.
ମୋଟା ଭାତ
मोटा भात

ପଛ କଥା—ଦେ. ବି—୧ । ଅତୀତ ବିଷୟ; ଅତୀତ ଘଟଣା; ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ବିଷୟ—1. Things of the past; previous matters.
ଗତକଥା
पिछेकी बात
୨ । ଯେଉଁ ବିଷୟ ପରେ କରିବା ଉଚିତ—
1. A thing which should be done afterwards.

ପଛ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ପିଠି ଲୁଚାଇ ଦେବା—
Pachha karibā 1. To turn one's back upon.
(ପଛ ଫେରାଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଅନାସ୍ଥା କରିବା—
ପେଛନ ଫିରା 2. (figurative) To neglect.
पिछा दिखाना
ନୂଆ ନୂଆ ବନା କେତେ, ନୂଆ ଦେଖି ପୁରୁଣା ପାସୋର ଦେଲୁ
ପଛ କରି ଦେଲୁ ମତେ—ଭଗ ।

ପଛକରେ—ଦେ. ଅ—ପଛକେ (ଦେଖ)
Pachhakare Pachhake (See)
ପଛ ପଛକରେ କରିବ ପ୍ରବୋଧ । ବୃକ୍ଷସଂହିତା. ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।

ପଛ କାଟ—ଦେ. ବିଣ—ପଛେ କାଟା ହେବା (ଫଳ)—
Pachha kāṭa (fruit) Taken latterly.
ପିଛୁକାଟ **पिछे काटा हुआ, देरीजी**

ପଛକୁ—ଦେ. ଅ—୧ । ପଶ୍ଚାତ୍; ପରେ—1. Afterwards.
Pachhaku ୨ । ପୃଷ୍ଠ ଦିଗକୁ—2. Backwards.
ପରେ ୩ । (ଅନୁକର) ପୃଷ୍ଠ ଦେଶରେ—
बाद 3. To the back of; behind.
(ବିପରୀତ— ଆଗକୁ) ୪ । ଶେଷରେ—4. At last.
ପିଠେ ୫ । ତତ୍ ପଶ୍ଚାତ୍—5. After that.
पीछे ୬ । ଭବିଷ୍ୟତକୁ—6. In future.
୭ । ଅନୁକର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ରୂପେ—
7. As one's successor.
(ଯଥା—ଓଡ଼ିଶାରେ ମଧୁବାବୁଙ୍କ ପଛକୁ ଆମ ଆଖିରେ କେହି ପଡ଼ୁ ନାହିଁ ।)

ପଛକୁ ପକା(କେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ନିକୃଷ୍ଟ ବୋଲି ବିଚାର କରିବା-
Pachhaku pakā(ke)ibā 1 To consider as inferior.
ପେଛୁ ଫେଲା
पीछे छोड़ना
୨ । ଅନାଦର କରିବା—2 To disregard.
ବଧିବେବେ ଅଛ ପଛେ ପକାଇ ଅବଧାନକୁ ନ ଅଧିକ—
ଭକ୍ତ. କୋଣାର୍କ୍ଷେତ୍ରମାହାତ୍ମ୍ୟ ।
୩ । ମନରେ ନ ଧରିବା—3. Not to mind.
ପାସୋର ଚାସର ଲକ, ପଛକୁ ପକାଇ ନ ଦେଲେ—
ନ ବଳେ, ବଧ ନିଷେଧକୁ ଅଜ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ଚକ୍ରାଗୀତ ।
୪ । ପାସୋରି ଦେବା—4. To forget.
୫ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟକୁ ପରେ କରିବା ପାଇଁ ସ୍ଥଗିତ ରଖିବା—
5. To put off a work to be done afterwards.
୬ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଟପି ଚାଲିଯିବା; କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ପଛରେ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯିବା—6. To go ahead of a person by leaving him behind.

ପଛ କୁହା—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଯେ ସମସ୍ତଙ୍କ ପଛରେ କଥା କହେ—
Pachha kuhā 1. One who opens one's mouth last.
चुगलखोर; पीछेमे बोलनेवाला
୨ । ଯେ ପରୋକ୍ଷରେ ନିନ୍ଦା କରେ; ଚୁଗୁଲିଆ; ଚୁଗୁଲିଖୋର—
2. Back-biting; tell-tale.
ଏଣୁ ଏ ପଛକୁହା ଯେବେ, ଦେଖ ଅତି ଅବଶ୍ୟେ ।
ଭୂପତି, ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

ପଛକେ—ଦେ. ଅ—୧ । କାଳେ—1. Lest.
Pachhake ୨ । ଯଦିସ୍ୟାତ୍—2. Even if.
ବରଂ, ପାଛେ ୩ । ସୁଦ୍ଧା—3. Even.
बरन्, शायद ଏହେ ପଛକେ ଶିବ ଚହିଁ ବଦନ୍ତ—ବୃକ୍ଷସଂହିତା, ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।
(ପଛକେ— ଅନ୍ୟରୂପ) ୪ । ହେଲେ ମଧ୍ୟ—4. Inspite of.

ପଛ ଗୋଡ଼ାଣିଆ(ଆଁ)—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଅନୁସରଣିଆ—
Pachha gordāṇiā(āṅ) 1. Dancing attendance on another.
୨ । ଖୋସାମଦିଆ; ସ୍ତାବକ—2. Flattering; meanly servile.

ପଛ ଘୁଞ୍ଚା—ଦେ. ବି—୧ । ପଶ୍ଚାତ୍‌ପଦ ହେବା—1. Back sliding; shrinking back.
Pachha ghuṇchā
ସରେ ପଡ଼ା ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଅନିଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ—
पीछे घुस्तुना 2. (fig) Unwillingness.
ପ୍ରସମାଜକରେ ପ୍ରବେଶ କେତେ ହାଗ, ପାଇ ପଛଘୁଞ୍ଚା ଦେବେ ଅତ ।
ବୃକ୍ଷସଂହିତା. ମହାଭାରତ. ଶ୍ରୀ ।

ପଛଘୁଞ୍ଚା ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ପଶ୍ଚାତ୍‌ପଦ ହେବା—
Pachhaghuñchā deba 1. To shrink back; backslide.
ସରେପଡ଼ା ୨ । କୁଣ୍ଠିତ ହେବା; ଅନିଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କରିବା—
2. To be unwilling.
୩ । ଅସ୍ୱୀକୃତ ହେବା—3. To disagree.

ପଛ ଦେଖା(ଖେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ପଶ୍ଚାତ୍‌ଭାଗ + ପ୍ରଦର୍ଶନ)—ପୃଷ୍ଠ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବା—ହାର କରି ଯୁଦ୍ଧ ଭୂମିରୁ ପଳାଇବା—To run away from the field.
Pachha dekhā(khe)ibā
पिठान देखा **पीछ दीखाना**

ପଛ ଧରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ପଛରେ ଯିବା; ଅନୁସରଣ କରିବା—1. To follow person; to walk behind a person.
Pachha dharibā
ପିଛନ ଧରା
पीछ पकड़ाना पीछे छुटना
୨ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ନିକଟରେ ଫଳପ୍ରାପ୍ତି ବା ଆଶ୍ରୟାର୍ଥ ଅନୁସରଣ କରିବା—2. To follow a person for help; to attend upon a person for help.
୩ । ପଛରେ ଲାଗିବା (ଦେଖ)—
3. Pachhare lāgibā (See).

୪ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ବାରମ୍ବାର କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଜିଦ୍ କରିବା—4. To insist on a person doing anything.

ପଛନ୍ତେ - ଦେ. ଅ. (ସଂ. ପଶ୍ଚାତ୍)—୧ । ପଛରେ; ପୃଷ୍ଠଭାଗରେ—
Pachhante 1. On the back.

ପରେ ୨ । ପରେ—2. Afterwards.

ପିଛେ
ଚନ୍ଦ୍ର-ଲଙ୍କେ ଅର ଏ ସ୍ତବ୍ଧକ ଝଲ,
ପଛନ୍ତେ ଦେବଲୋକେ ପ୍ରକାଶ ହୋଇଲେ ।

୩ । ଶେଷକୁ—3. At last; in the long run.

୪ । ପଛେ ପଛେ; ପଛରେ—4. Behind.

ପଛନ୍ଦ—ଦେ ବ—ପସନ୍ଦ (ଦେଖ)
Pachhanda Pasanda (See)

ପଛ ପକେଇ ନେବା—ଦେ. କ୍ରି (ନାବିକଙ୍କ ଭାଷା)—ଡଙ୍ଗାର ପଛମଙ୍ଗକୁ
Pachha pakei nebā କୂଳ ଆଡ଼କୁ ଆଉଜାଇବା—
(nautical) To ply a boat in such a manner that the back end will approach the shore.

ପଛ ବୁଣା—ଦେ. ବିଣ—(ସଂ. ପଶ୍ଚାତ୍ ବପନ)—୧ । ପଛରେ ବୁଣାଯାଇ-
Pochha bunā ଥିବା—1. Sown after the proper season.
ପରେ ବୁଣା

ପିଛେ ବୋଆବୁଆ ୨ । ପଛରେ ବପନ କରିଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—
2 One who has sown seeds after season

ପଛ ବୁଦ୍ଧି(ଧି)ଆ—ଦେ. ବିଣ—ଯାହାର ଉପସ୍ଥିତ ବୁଦ୍ଧି ନ ଥାଏ; ଯଥା—
Pachha buddhi(dhi)ā ସମୟରେ ଯାହାକୁ ବୁଦ୍ଧି ଦିଶେ ନାହିଁ—
ପ ଛୁବୁଧିଆ; ବୁଦ୍ଧୁ One who has no presence of mind; not ready-witted.

ପଛ ବୁହା—ଦେ. ବିଣ—ଯାହା ହାତ ପଛଆଡ଼କୁ ବନ୍ଧା ହୋଇଥାଏ—
Pachha buhā 1. With hands pinioned,
ପିଛମୋଡ଼ା, ପଟମୋଡ଼ା ଦେ. କ୍ରି—୧ । ପଛଆଡ଼ୁଆ—
ଉଲ୍ଟା ବାଁଧ Backward.

୨ । ଦୁଇ ହାତକୁ ପିଠିଆଡ଼କୁ ବୁଲାଇ ବାନ୍ଧିବା ବା ଧରିବା ଅବସ୍ଥାରେ—2. With hands pinioned or tied at the back.

ପଛଭର—ଦେ. ବିଣ—୧ । ପଶ୍ଚାଦ୍‌ବର୍ତ୍ତୀ—1. Behindhand;
Pachha bhara situated to the rear; going to
ପେଛିଏ ପଡ଼ା the rear or back side.
ପଛଲଗ
୧।ନ ତରଣ ପଛ ଉଲ, ତେଣେ ନିଶ୍ଚେଷ ମୂଳାଧାର ।
ଜଳ୍ପାଅ. ଭାବବ ।

୨ । ପଛରେ ଆସୁଥିବା—2. Following.

ପଛରେ—ଦେ. ଅ (ସଂ. ପଶ୍ଚାତ୍)—୧ । ଅମୁକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଧନ ପାଇଁ—
Pachhare ଯଥା—ପିଲାର ପଢ଼ାପଢ଼ି ପଛରେ ବାପ ଶହ ଶହ
(ଆଗରେ—ବିପରୀତ) ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ କରୁଛି—1. For; in.
ପିଛନେ **ପାଇଁ** ୨ । ଅମୁକର ନିମନ୍ତେ—2. For.

୩ । ଅମୁକକୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇବା ବା ମଗାଇବା ପାଇଁ—
(ଯଥା—ଅମୁକଙ୍କ ପାଇଁ ଭୋଟ ଦେବାକୁ ମୋ ପଛରେ ୪ ଜଣ ଗୋଡ଼େଇଛନ୍ତି ।).

୪ । ଅମୁକର ପାଲନ, ରକ୍ଷଣ ବା ବ୍ୟୟ ନିର୍ବାହାର୍ଥ—
(ଯଥା—ନାଟୁଆଙ୍କ ପଛରେ ବାବୁଙ୍କର ଶହ ଶହ ଟଙ୍କା ଉଡ଼ୁଛି)

୫ । ପୃଷ୍ଠ ଭାଗରେ—5. On the back; on the back side of.

୬ । ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ; ଭବିଷ୍ୟତରେ—
6. In future.
(ଯଥା- ସେ ତାକୁ ପଛରେ ଶୋଧୁଛି ।)

୭ । ଅମୁକର ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ; ପରୋକ୍ଷରେ—7. In the absence of; behind the back of.

୮ । ଅମୁକର ଅଧିନାୟକତ୍ୱରେ—
8. Under the leadership of.

୯ । ଅମୁକକୁ ସାହାଯ୍ୟ ଦେବା ପାଇଁ—
9. In the support of; to support him.

୧୦ । ବହୁ ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ—
10 Far behind in time.

୧୧ । ବହୁ ଦୂରରେ—
11. Far behind in place.

ପଛରୁ ଡାକିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଗମନୋଦ୍ୟତ ବା କୌଣସି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ
Pachharu dākibā ଅନୁକୂଳ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ପଛଆଡ଼ୁ
ପେଛୁନେ ଡାକା ଡାକ ଦେବା (ଏହା ଅଶୁଭ ସୂଚକ ଓ ଏପରି କେହି
ପୀଛେସେ ପୁକାରନା ପଛରୁ ଡାକିଲେ ଅନୁକୂଳ ବିଗିଡ଼େ ବୋଲି
ଲୋକେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି— To call a person from behind while he is going on some mission.

ପଛରେ କହିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ପରୋକ୍ଷରେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ନିନ୍ଦା
Pachhare kahibā କରିବା—1. To blame a person
ପେଛନେ ବୋଲା behind his back.
ପୀଛେସେ କହନା ୨ । ଚୁଗୁଲି କରିବା—2. To back-bite a person.

୩ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି କଥା କହି ସାରିବା ପରେ କଥା କହିବା—
3. To speak after a person.

ପଛରେ ଗୋଡ଼ା(ଡ଼େ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ପ୍ରାର୍ଥନା ସିଦ୍ଧି ପାଇଁ
Pachhare gordā(rde)ibā କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ଅନୁସରଣ
ପେଛୁ ଦୌଡ଼ନ କରିବା—1. To dance attendance on a
ପୀଛେ ଛୁଟନା person for the fulfilment of one's
(ପଛରେ ଛୁଟିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) prayer; to be tied to the purse-strings of another.

୨ । ଖୁସାମଦି କରିବା; ଚାଟୁ କରିବା—
2. To flatter a person

୩ । ଶିକାରକୁ ଆକ୍ରମଣ କରିବା ପାଇଁ ପଶ୍ଚାଦ୍ଧାବନ କରିବା—
3. To chase a prey.

ପଛରେ ଛାଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଚାଲିବା ସମୟରେ କୌଣସି ସ୍ଥାନକୁ
Pachhare chhārdibā ବା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବହୁ ଦୂର ପଛରେ ରଖି
ପେଛନେ ଛାଡ଼ା ଚାଲି ଆସିବା—1. To leave a place or
ପୀଛେ ଛୋଡ଼ନା person far behind.

୨ । କୌଣସି ସ୍ଥାନ ତ୍ୟାଗ କରିବା ସମୟରେ ସେ ସ୍ଥାନକୁ ରକ୍ଷା କରିବା ବା ସେଠାର ତତ୍ତ୍ୱ ନେବା ପାଇଁ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ରଖି ଆସିବା—2. To leave a person at a place to look after the affairs there.

ପଛରେ ପଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ସଙ୍ଗୀ ଲୋକମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଚାଲି ନ
Pachhare phrdiba ପାରି ପଛରେ ରହିଯିବା—
ପେଛନେ ପଡ଼ା 1. To lag behind.
ପୀଛେ ପଡ଼ନା(ରହନା) ୨ । ସଙ୍ଗୀମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ନ ପାରିବା—2. To be behindhand one's mates in progress.

ପଛରେ ଲଗା(ଗେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ଗତିବିଧି
Pachhare lagā(ge)ibā ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ରଖିବା ପାଇଁ ଅନ୍ୟ
ପେଛନେ ଲାଗାନ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ନିଯୁକ୍ତ କରିବା—1. To employ
ପୀଛେ ଲଗାନା a person to watch the movements of another.

୨ । କୁକୁର ଆଦିକୁ ଶିକାର ପଛରେ ଦଉଡ଼ାଇବା—
2. To set a dog on a prey.

୩ । ଅମୁକ କାର୍ଯ୍ୟ ବା ବ୍ୟକ୍ତି ପାଇଁ ଧନ ବ୍ୟୟ କରିବା—
3. To spend money for a certain thing or person.

ପଛରେ ଲାଗିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ଗତିବିଧିକୁ
Pachhare lāgibā ସାବଧାନତା ସହକାରେ ଓ ତାହାର ଅଜ୍ଞାତରେ
ପିଛନେ ଲାଗା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବା—1. To watch the move-
ପୀଛେ ଲଗନା ments of a person.

(ଯଥା—ସନ୍ଦେହୀ ଆସାମୀ ପଛରେ ଡିଟେକ୍ଟିଭ୍ ଲାଗିଛନ୍ତି ।)

୨ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ବା ଜୀବ ଯେଉଁ ବାଟେ ଯାଇଛି ତାହାର ଖୋଜ ବା ଚିହ୍ନକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଅନୁସରଣ କରିବା—
2. To track a person.

(ଯଥା—ଘାଉଆ ବାଘ ପଛରେ ଶିକାରୀଯାକ ଲାଗିଛନ୍ତି ।)

୩ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ଅନିଷ୍ଟାଚରଣ କରିବାକୁ ତାହାର ଛିଦ୍ର ଓ ଦୋଷ ସନ୍ଧାନ କରିବା —3. To be on the look out for the faults of another with a view to injure him.

(ଯଥା—ଜଣକ ପଛରେ ଅଫିସଯାକ ସମସ୍ତେ ଲାଗିଲେ ସେ କେତେଦିନ ଚଳିପାରିବ ?)

୪ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ସେବାରେ ନିଯୁକ୍ତ ହେବା—
4. To be engaged in serving a person

(ଯଥା—ଦିନଗୁଡ଼ି ରଜାଙ୍କ ପଛରେ ୧୦ ଜଣ ସେବାକାରୀ ଲାଗିଛନ୍ତି ।)

୫ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ବା ବସ୍ତୁ ପାଇଁ (ଏତେ ଧନ) ବ୍ୟୟିତ ହେବା—5. To be spent for a certain purpose.

(ଯଥା—ଏ ପିଲାର ପଢ଼ା ପଛରେ ମୋର ବର୍ଷକେ ହଜାରେ ଟଙ୍କା ଲାଗୁଛି ।)

୬ । ପଛରେ ଗୋଡ଼ାଇବା (ଦେଖ)
6. Pachhare gordāibā (See)

୭ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବାରମ୍ବାର ଅନୁରୋଧ କରିବା ବା ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇବା—7. To be engaged in pressing or requesting or inducing or inciting a person to do something.

(ଯଥା - ଭୋଟ ପ୍ରାର୍ଥୀମାନେ ଇଲେକ୍‌ସନ ପୂର୍ବରୁ ଭୋଟରମାନଙ୍କ ପଛରେ ଲାଗନ୍ତି ।)

ପଛ ମଙ୍ଗ—ଦେ. ବି—ଡଙ୍ଗାର ପଛଭାଗର ତ୍ରିକୋଣାକାର ମୁଣ୍ଡ—
Pachha manga The triangular head of a boat
ପୀଛେକା ମାଥା on the hind side.
(ଆଗ ମଙ୍ଗ—ବିପରୀତ) [ଦ୍ର—ଏହା ଉପରେ ପଟା ପଡ଼ିଥାଏ । ଏହାର ମୁଣ୍ଡରେ ମଙ୍ଗଧରା ବା ସୁକାନ ଲାଗିଥାଏ ଏବଂ ମଙ୍ଗଧରା ବ୍ୟକ୍ତି ଏହିଠାରେ ବସେ ।]

ପଛଲା(ଲି)—ଦେ. ବିଣ—ପିଛଲା(ଲି) (ଦେଖ)
Pachhalā(li) Pichhalā(li) (See)

ପଛ ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—ଦୂର ହେବା—
Pachha hebā To be gone.
ପିଛିଏ ଯାଉଥା ଚମତ୍କାରେ ବୁଧାଶ୍ରୁଳାବଣ୍ଣ ମହ
ପିଛେ ହଟନା ଅଛ ଦେଶରେ ତାହା ଦୁଃଖ ଦୁଏ ପଛ—ବୃଷସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ

ପଛା—ପ୍ରାଦେ. (ସିଂହଭୂମ) ବି—ଶଗଡ଼ର ପଛ ଫଳ—
Pachhā The back side cross-bits put across the shafts of a bullock cart.

ପଛା(ଛେ)ଇବା—(ସଂ. ପଶ୍ଚାତ୍)—୧ । ପିଛେଇବା; ପଛଆଡ଼କୁ ଘୁଞ୍ଚିବା;
Pachhā(chhe)ibā ପଛକୁ ହଟିବା—1. To back up; to
ପେଛେନ, ପିଛାନ move backward.
ପିଛେ ଚଲଜାନା ୨ । ପଶ୍ଚାତ୍‌ପଦ ହେବା—
2. To shrink from a work.

୩ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପଛରେ ଆସିବା—
3 To be late; to be behindhand.

୪ । ଅନ୍ୟ ସଙ୍ଗୀମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଚାଲି ନ ପାରି ସେମାନଙ୍କ ପଛରେ ରହିବା—4. To lag behind.

୫ । ନିୟମିତ ଋତୁରେ ନ ହୋଇ ବହୁ ବିଳମ୍ବରେ ହେବା—
5 To be late in the season than ordinary.

(ଯଥା—ଏ ବର୍ଷ ଚଇତ୍ର ମାସରେ ବର୍ଷା ନ ହେବାରୁ ଧାନ-ବୁଣା ଖୁବ୍ ପଛେଇଲା ।)

ପଛାଡ଼—ଦେ. ବିଣ—ପଛଆଡ଼; ପଶ୍ଚାଦ୍‌ଭାଗ —
Pachhārda ପିଛେରଦିକ **ପିଛାଡ଼ୀ** Back side

ପଛି—ଦେ. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) ବି. (ଭୁଲ. ହି. ପଛୀ; ପଛୀ)—ପକ୍ଷୀ—
Pachhi Bird.

ସେସନେ ତବୋଗ୍ୟ ପଛି ବାଲ୍ମଣ କରଇ ଜଗ ଦେସନ ମୋ
ଅଲ୍ପର୍ଥନା ବଟପୋଦରେ । ଗ୍ରାଚୀ. ଉସବାରଥ ।

ପଛି(ଛୁ)ଆଣି—ଦେ. ବି—ପଛଆଡ଼—
Pachhi(chhu)āni Back side.

ଦେ. ବିଣ—୧ । ପଛଆଡ଼ୁ ଆସିଥିବା—1. That which has come or entered through the back side. (ଯଥା—ଆମ ଗ୍ରାମକୁ ନଈବଢ଼ିର ପଛଆଣି ପାଣି ମାଡ଼େ ।)

୨ । ପଛଆଡ଼େ ଥିବା—2. Situated behind.

ପଛୁ(ଛୁ)ଆଣି ପାଣି—ଦେ. ବି—ନଈବଢ଼ିର ଯେଉଁ ପାଣି ବନ୍ଧବାଟେ ବୁଲି ଆସିବାରୁ ସ୍ରୋତର ବିପରୀତ ଦିଗ ପେଛୁନ ଦିଗର ଜଳ ଦେଇ ଗ୍ରାମ ବା କ୍ଷେତ୍ର ମଧ୍ୟକୁ ଆସେ—Back water of a flood.

Pachhi(chhu)āṇi pāṇi

ପିଛଲା ପାନୀ

ପଛୁମ—ଦେ. ବି ଓ ବିଣ (ସଂ. ପଶ୍ଚିମ)—ପଶ୍ଚିମ (ଦେଖ)

Pachhima **ପଚିମ, ପଛିମ** **पच्छिम** Paścima (See)

ପଛୁମା—ଦେ. ବି ଓ ବିଣ. ସୁଂ.—ପଶ୍ଚିମା (ଦେଖ)

Pachhimā **ପଛିମା** **पछिवाँ** Paścimā (See)

(ପଛୁମାଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ପଛୁଲା—ଦେ. ବି ଓ ବିଣ—ପିଛୁଲା (ଦେଖ)

Pachhilā Pichhilā (See)

ପଛୁଆ—ଦେ. ବିଣ. ସୁଂ—୧ । ପଶ୍ଚାଦ୍‌ବର୍ତ୍ତୀ—

Pachhuā 1. Backward.

ପେଛମେର ୨ । ପଶ୍ଚାତ୍ ଆଗତ—2. Arrived later.

ପିଛଲା, ଫିସଡ଼ୀ ୩ । ଯେ ପଛଘୁଞ୍ଚା ହୁଏ—

3. One who moves backward.

୪ । ଯେ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ ସମୟକୁ ପଛରେ କରେ; ଅଳସୁଆ—

4. Lazy; laggard.

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଅନୁଚର; ଭୃତ୍ୟ—

Attendant; retinue.

ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି—ମଞ୍ଚା ଉପରେ ବାଣୁଆକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାପାଇଁ ଓ ବିପଦବେଳେ ଗୁଳି ଆଦି ଚଳାଇବା ସକାଶେ ସମର୍ଥ ଅର୍ଦ୍ଧଳବିଶେଷ—An orderly to help the hunter on the mañchā.

ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବିଣ—ଯେ ବିଳମ୍ବରେ ଶେଯରୁ ଉଠେ—

Rising from bed late in the morning.

ପଛୁଆ(ଏ)ଇବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—୧ । ପଛେଇ ଯିବା—

Pachhuā(e)ibā 1. To fall back.

ପିଛାନ ୨ । ସମୟକୁ ପଛରେ ଯିବା—

ପିଛଲନା 2. To go behind.

ପଛେ—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ପଶ୍ଚାତ୍; ପ୍ରା. ପଛା)—୧ । ପଛକୁ (ଦେଖ)

Pachhe 1. Pachhaku (See)

ପରେ; ପାଛେ ପଛେ ମାରଣ ନଭା ଦେଇକୁ ଅମ୍ବକୁ ।

ପୀଛେ କୃଷ୍ଣସଂହି. ମହାଭାରତ. ବନ ।

୨ । ପଛକେ (ଦେଖ)—2. Pachhake (See)

ଯେବେ ଶୁଦ୍ଧ ହେବ ପଛେ ଭଜନା ଭୁଷର ।

ମଧୁସୂଦନ. ଭକ୍ତିରତ୍ନାକର ।

ପଛେ ପଛେ—ଦେ. ଅ—୧ । ପଛରେ—1. Behind.

Pachhe pachhe ୨ । ଅବ୍ୟବହିତ ପରେ—

ପାଛେ ପାଛେ; ପେଛନେ ପେଛନେ 2. Immediately after.

ପୀଛେ ପୀଛେ ୩ । ଅନୁସରଣ କରି—3. Following.

ଅସ୍ତ୍ରଛତ୍ର ଯେଥା ବେଶେ କଳି ପଛେ ପଛେ ଜଳ-ଅନୁଚରବୃନ୍ଦ ।

ରାଧାନାଥ. ମହାଯାତ୍ରା ।

ପଜା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପିଜ୍ ବା ପିଷ୍ଟ୍ ଧାତୁ=ସ୍ପିଷ୍ଟ ପାଇବା)—୧ । ଶସ୍ତ୍ରାଦିକୁ ଧାର କରିବା—1. Sharpening or whetting an instrument.

Pajā

ଶାଣ ଦେଓୟା

ପୈଜାନା ୨ । ପଝା (ଦେଖ)—2. Pajhā (See)

ପଜା(ଜେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପିଜ ଧାତୁ)—୧ । ଶସ୍ତ୍ରାଦିକୁ ପଥର ଉପରେ ଘଷି ଧାରୁଆ କରିବା—1. To whet or sharpen an instrument.

Pajā(je)ibā

ପାଜନ, ଶାନଦେଓୟା

ଟେନା; ପୈନାନା ୨ । ଲୁହା ଶସ୍ତ୍ରାଦିର ଦନ୍ତୁଡ଼ା ଅଗକୁ ନିଆଁରେ ପୋଡ଼ି ପିଟି ବାଡ଼େଇ ଧାରୁଆ କରିବା—2. To whet a blunt weapon by heating and beating its edge.

ପଜ୍ଜୁଟି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଜ୍ଜୁଟିକା)—ପଜ୍ଜୁଟିକା (ଦେଖ)

Pajjhati Pajjhaṭikā (See)

[ଦ୍ର—ଏ ଛନ୍ଦର କବିତା ଭାଷାରେ ସୁଲଭ ନୁହେଁ । ଫକୀରମୋହନଙ୍କ 'ଛମାଣଆଠଗୁଣ'ରେ ଏ ଛନ୍ଦର ଗୋଟିଏ ଉଦାହରଣ ଦିଆଯାଇଅଛି; କିନ୍ତୁ ତାହା ଛନ୍ଦଟିର ଅବିକଳ ଅନୁରୂପ ହୋଇ ନାହିଁ । ଏଠାରେ ଉଦାହରଣସ୍ୱରୂପ ପଜ୍ଜୁଟିକା ଛନ୍ଦାନୁକରଣରେ ଗୋଟିଏ ଓଡ଼ିଆ ଶ୍ଳୋକ ଦିଆଗଲା :—

ଧାଇଁଛି ସୁଦତ୍ତା ମୁକୁଳିତ-କେଶା
ବନ୍ଧୁଅଛି ଲୋତକ ସୁମଳନ-ବେଶା
ଧାଇଁଛି ଗୁଲିଛି ଗତ୍ତ କରି ଦାଣ୍ଡେ
କବିତା ରଚନ ଶୁଣ ପଜ୍ଜୁଟି ଛନ୍ଦେ ।]

ପଜ୍ଜୁଟିକା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ମାତ୍ରାବୃତ୍ତ ସଂସ୍କୃତ ଛନ୍ଦୋବିଶେଷ—

Pajjhaṭikā A Sanskrit metre with 16 syllables.

[ଦ୍ର—ଏହାର ପ୍ରତିପଦରେ ୧୬ ମାତ୍ରା । ହ୍ରସ୍ୱବର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ ୧ ମାତ୍ରା, ଦୀର୍ଘବର୍ଣ୍ଣ ୨ ମାତ୍ରା ଓ ବ୍ୟଞ୍ଜନବର୍ଣ୍ଣ ଅର୍ଦ୍ଧମାତ୍ରା ଏହିପରି ୧୬ ମାତ୍ରା ଗଣନା କରାଯାଏ । ଏଥିରେ ୯ମ ମାତ୍ରା ଗୁରୁ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏହାର ଲକ୍ଷଣ :—

ପ୍ରତିପଦ ଯମକିତ ଷୋଡ଼ଶ ମାତ୍ରା
ନବମ ଗୁରୁତ୍ୱ ବିଭୂଷିତ ଗାତ୍ରା ।]

ପଝା—ଦେ. ବି—ପଜା; ରୋମନ୍ଥ; ଚର୍ବିତଚର୍ବଣ; ପାଗୁଳ—

Pajhā Ruminating; chewing the cud.

ଜାବର **पागुर**

ପଝା କରିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ତୁଳ. ସଂ. ପର୍ ଧାତୁ)—ପାଗୁଳ କରିବା; ପାଗୁଳିବା; ରୋମନ୍ଥ କରିବା—

Pajhā karibā To chew the cud; to ruminate.

ଜାବର କାଟା

पागुर करना

ପଝା ଗଡ଼େଇବା—ପ୍ରାଦେ. (ସଂ ହିନ୍ଦୀ) କ୍ରି—ପାଗୁଳିବା—

Pajhā gardeibā To ruminate.

ପଝାରି—ଦେ. ବି—ଭଙ୍ଗାରେ ଚଢ଼ି ପାର ହେଉଥିବା ଯାତ୍ରୀ; ନୌକା-ଯାତ୍ରୀ ରୋଷ୍ଟା ବ୍ୟକ୍ତିଗଣ—Passengers in a ferry boat.

Pajhāri

ଯାତ୍ରୀ · ସବାର

ପଝାଡ଼ିଅ ସବ ଗଡ଼ି ମାଲିଅ
କରୁଛ ପଝାରି ପାର । ନିଳକଣ୍ଠ. ନିର୍ଝରିଣୀ ।

ପଞ୍ଚ (ଧାତୁ)—ସଂ—ବିସ୍ତାର କରିବା —
Pañch (root) To spread.

ପଞ୍ଚ —ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ପଞ୍ଚ) – ଛେଣି ୨ (ଦେଖ)
Pañch पंच पंच Chheṇi 2 (See)

ପଞ୍ଚ କରିବା – ଦେ. କ୍ରି—ବ୍ୟବହୃତ କାଗଜ କୋର୍ଟଫିସ୍ ଆଦିରେ ଲୌହ-
Pañch karibā ଯନ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା ଛିଦ୍ର କରିବା—To punch a
पंचकरा पंच करना paper or used courtfees.

ପଞ୍ଚ ଲାଇଟ୍— ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ପଞ୍ଚ = ଲୁବ୍ଧ + ଲାଇଟ୍ = ଆଲୋକ;
Pañch lāiṭ ଆଧୁନିକ ବ୍ୟବହାର)—କେରୋସିନ୍ ବା ପେଟ୍ରୋଲ୍
पंचलाइट ତେଲର ବାଷ୍ପକୁ ଜଳାଇ ଅତି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆଲୋକ
पंचलाइट ଜନ୍ମାଇବା ପ୍ରଦୀପବିଶେଷ—A very bright incandescent petrol lamp.

ପଞ୍ଚ ସଂ. ବି. (ପନଚ୍ ଧାତୁ + ଅନ; ପଞ୍ଚନ୍ ଶବ୍ଦ ୧ମା. ୧ବ)—
Pañcha ଚାରିରୁ ଏକ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟା; ପାଞ୍ଚ ସଂଖ୍ୟା—
Five; 5.

ସଂ. ବିଣ—ପଞ୍ଚସଂଖ୍ୟକ – Numbering five.

ପଞ୍ଚାୟତ୍ ଦେ. ବି—୧ । ପଞ୍ଚାୟତ—1. Panchayet; a
पंच board of arbitrators.

[ଦ୍ର—ଏ ଶବ୍ଦ ପାଞ୍ଚ ସଂଖ୍ୟାରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ ପାଞ୍ଚରୁ ଅଧିକ ବା କମ୍ ମେମ୍ବର ରହନ୍ତି ।]

୨ । ଚଉକିଦାରୀ ପଞ୍ଚାୟତ—2. The body of members of a chawkidari union.

୩ । ଗ୍ରାମ୍ୟ ସହଯୋଗ ସମିତିର ପଞ୍ଚାୟତ—3. The body of members of village co-operative society.

୪ । ସାଲିସ; କୌଣସି ମକଦ୍ଦମାକୁ ଅପୋସିରେ ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିବାପାଇଁ ଉଭୟ ପକ୍ଷ ରାଜି ହୋଇ ଯାହାଙ୍କୁ ଭଲଲୋକ ମାନି ଥାଆନ୍ତି—4. Arbitrators.

୫ । ଏକ ସ୍ଥାନରେ ଏକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବସିଥିବା ୫ଜଣ ବ୍ୟକ୍ତି—
5. Five persons sitting together to discuss a particular subject.

ପଞ୍ଚମୁଖେ ପରମେଶ୍ୱର । ଭଗ ।

୬ । ଏକାଧିକ ବ୍ୟକ୍ତି—6. Many persons.

୭ । ସାମାଜିକ ଅପରାଧ ବିଚାରାର୍ଥ ମନୋନୀତ ଜାତିଭାଇଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେତେଜଣ—7. A board of members of a society who judge about social offences.

ଜାତ ମଧ୍ୟରେ କେହି ଭଲମନ୍ଦ କଲେ
ପଞ୍ଚମାନେ ତାହାକୁ ଜରିମାନା ଦେଉ । ଫକୀରମୋହନ. ଛମାଣଆଠଗୁଣ ।

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଚାରିଗୋଟି ଗ୍ରାମର ଗ୍ରାମବାସିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମନୋନୀତ ପଞ୍ଚାୟତ—A board of members elected by the villagers of four different villages.

[ଦ୍ର—ଏଥିରେ ଗଉଣ୍ଡିଆଙ୍କର ମେମ୍ବର ହୋଇ ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ ବୋଲି ବିବେଚିତ ହୁଏ ।]

ପଞ୍ଚଇ – ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ପଞ୍ଚ ଓ ହି) — ପାଞ୍ଚଗୋଟି ମାତ୍ର; କେବଳ ୫ଟି —
Pañchai Five only (neither more nor less)
पांचई पाञ्चही

ପଞ୍ଚକ—ସଂ. ବିଣ. (ପଞ୍ଚନ୍ + କ)— ୧ । ପାଞ୍ଚସଂଖ୍ୟା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Pañchaka 1. Pertaining to the number 5.

୨ । ପାଞ୍ଚସଂଖ୍ୟକ —2. Five in number; consisting of five.

୩ । ପାଞ୍ଚଜଣଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କ୍ରୀତ —
3. Purchased by 5 persons.

୪ । ପଞ୍ଚଦିବସ ବୟସ୍କ—4. Five days old (Howells).

୫ । ପଞ୍ଚପରିମିତ—5. Measuring five.

୬ । ପଞ୍ଚଅଙ୍ଗ, ଅବୟବ ବା ଭାଗବିଶିଷ୍ଟ—6. Having five limbs or parts or components.

ସଂ. ବି—୧ । ପାଞ୍ଚର ସମୂହ —1. A collection of fives.

୨ । ପାଞ୍ଚର ସମାହାର—2. An aggregate of five; a pentad.

୩ । ପଞ୍ଚାୟତ—3. A board of arbitrators.

୪ । ପଞ୍ଚାୟତ —4. Arbitration.

୫ । ଅନେକ ଲୋକଙ୍କୁ ନେଇ କରାଯିବା ପରାମର୍ଶ—
5. Consultation amongst many persons.

୬ । ପଞ୍ଚକ; କାର୍ତ୍ତିକମାସର ଶେଷ ପାଞ୍ଚଦିନ—6. The last 5 days of the month of Kartik.

୭ । ଜାତିବିଶେଷ—7. A particular caste (M. W)

୮ । ସ୍କନ୍ଦଙ୍କ ଅନୁଚରବିଶେଷ—8. Name of an attendant of Skanda (M.W)

୯ । ନହୁଷଙ୍କ ପୁତ୍ରବିଶେଷ—
9. Name of a son of King Nahusha (M. W)

୧୦ । ଗୌତମ ବୁଦ୍ଧଙ୍କର ପ୍ରଥମ ପାଞ୍ଚଜଣ ଶିଷ୍ୟ—10. The first five disciples of the Buddha

୧୧ । ପଞ୍ଚାଧ୍ୟାୟବିଶିଷ୍ଟ ଗ୍ରନ୍ଥ—
11. A book consisting of five chapters (M.W)

୧୨ । ପାଞ୍ଚଟି କଉଡ଼ିରେ ଖେଳାଯିବା ଖେଳ; କସିପାଞ୍ଚ—
12. Name of a game played with five shells (M. W)

୧୩ । ଯୁଦ୍ଧଭୂମି—13. A field of battle (M. W)

୧୪ । ଶତକଡ଼ା ପାଞ୍ଚ ହିସାବେ ସୁଧ—
14. Interest at five per cent.

୧୫ । ଶକୁନ ଶାସ୍ତ୍ର—15. The science of augery.

ପଞ୍ଚକନ୍ୟା – ସଂ. ବି – (ଦ୍ୱିଗୁ; ପଞ୍ଚ + କନ୍ୟା) ଗୌତମପତ୍ନୀ ଅହଲ୍ୟା,
Pancha kanyā ପାଣ୍ଡବପତ୍ନୀ ଦ୍ରୌପଦୀ, ବାଲୀପତ୍ନୀ ତାରା, ପଣ୍ଡୁ-
ପତ୍ନୀ କୁନ୍ତୀ ଓ ରାବଣପତ୍ନୀ ମନ୍ଦୋଦରୀ—Names of 5 women named in Hindu mythology as ever virgins.

[ଦ୍ର—ପ୍ରତିଦିନ ସକାଳେ ପଞ୍ଚକନ୍ୟାଙ୍କ ନାମ ସ୍ମରଣ କଲେ ମହାପାପର ନାଶ ହୁଏ । ଏ ପାଞ୍ଚଜଣଯାକ ଏକାଧିକ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଭୋଗ୍ୟା ହୋଇଥିଲେହେଁ ଏମାନଙ୍କର ସତୀତ୍ୱ ନଷ୍ଟ ହୋଇ ନ ଥିଲା ବୋଲି ପୁରାଣରେ କଥିତ ।]

ପଞ୍ଚ କବଳ—ସଂ. ବ (ଦ୍ୱିଗୁ; ପଞ୍ଚ+କବଳ)—ସ୍ମୃତି ଅନୁସାରେ ଭୋଜନ
Pañch kabaḷa ପୂର୍ବରୁ ଗୃହସ୍ଥ କୁକୁର, ପତିତ ବା ଚଣ୍ଡାଳ, କୋଢ଼ୀ, ରୋଗୀ ଓ କୁଆଙ୍କ ପାଇଁ ଯେଉଁ ପାଞ୍ଚଗ୍ରାସ ବା ପାଞ୍ଚ ଗୁଣ୍ଡା ଅନ୍ନ କାଢ଼ି ଦିଏ (ହି. ଶ)—The five handfuls of rice kept separate for the dogs, the pariah, the lepers, the sick & the crows by every Hindu house-holder.

ପଞ୍ଚକର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଞ୍ଚ+କର୍ଣ୍ଣ)—ଯେଉଁ ଗୋରୁର କାନରେ
Pañcha karṇṇa ପାଞ୍ଚ ଅଙ୍କପରି ଚିହ୍ନରେ ଛାପ ଦିଆଯାଏ—Branded in the ear with the figure five (as cattle) (M. W)

ପଞ୍ଚକର୍ମ—ସଂ. ବଣ (ଦ୍ୱିଗୁ; ପଞ୍ଚ+କର୍ମ)—ଆର୍ଯ୍ୟ ଚିକିତ୍ସା ଶାସ୍ତ୍ରମତରେ
Pañcha karma ରୋଗ ଚିକିତ୍ସାର ପାଞ୍ଚ ଗୋଟି କ୍ରିୟା—The five-kinds of medical treatment (1. giving emetics, 2. purging, 3. giving strenutatories, 4. administering oily enema & 5. administering an emena which is not oily.

ପଞ୍ଚ କଲ୍ୟାଣ(ଣୀ)—ସଂ. ବ (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଞ୍ଚ+କଲ୍ୟାଣ)—୧ । ଯେଉଁ
Pañha kalyāṇa(ṇī) ଘୋଡ଼ାର ଶୁଭ ଗୋଡ଼ ଓ କପାଳରେ
(ପଞ୍ଚ କଲ୍ୟାଣକ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଧଳା ଲୋମ ଥାଏ—1. A horse with 5 patches of white hair at 5 places (e. g. the 4 legs and the brow)

୨ । ଯେଉଁ ଘୋଡ଼ାର ଶୁଭଗୋଡ଼ର ଲୋମ ଓ ମୁଖରଲୋମ ଧଳା—
2. A horse with white feet & a white mouth (M.W)

ଦେ. ବଣ—ଶୁଭ ଗୋଡ଼ ଓ କପାଳରେ ଧଳାଲୋମ ଥିବା (ଘୋଡ଼ା)—Having white hair on the brow and the 4 legs.

ପଞ୍ଚ କଷାୟ—ସଂ. ବ (ସମାହାର ଦ୍ୱିଗୁ)—ବୈଦ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ କଷାୟ
Pañcha kasbāy ସ୍ୱାଦଯୁକ୍ତ ପାଞ୍ଚ ଗୋଟି ବସ୍ତୁ (ଯଥା—ଜାମୁ, ଶିମିଳ, ବାଡ଼ିଅଅଁଳା, ବଉଳ ଓ ବରକୋଳ ଏହି ପାଞ୍ଚଟି ବୃକ୍ଷର ବକଳ ବା ଫଳ)ର କ୍ୱାଥ—A decoction prepared by boiling in water 5 particular astringent fruits or barks.

[ଦ୍ର—ମତାନ୍ତରେ—ବାସଙ୍ଗ, ପଟୋଳ, ବଚ, ପ୍ରିୟଙ୍ଗୁ ଓ ନିମ୍ବ ଏହି ପାଞ୍ଚ ଦ୍ରବ୍ୟର କ୍ୱାଥ ।]

ପଞ୍ଚ କୃତ୍ୟ—ସଂ. ବ. (ଦ୍ୱିଗୁ)—୧ । ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ସୃଷ୍ଟି ସମ୍ବନ୍ଧେ ପାଞ୍ଚଟି
Pañcha kṛutya କର୍ମ (ସୃଷ୍ଟି, ସ୍ଥିତି ବା ପାଳନ, ଧ୍ୱଂସ ବା ସଂହାର, ତିରୋଭାବ ଓ ଅନୁଗ୍ରହ କର୍ମ)—1. The five actions by which the Supreme Being manifests itself.

୨ । ପ୍ଲକ୍ଷ (ଦେଖ)—2. Plaksha (See)

ପଞ୍ଚକୋଣ—ସଂ ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଞ୍ଚ+କୋଣ)—୧ । ପାଞ୍ଚକୋଣ ବା
Pañchakoṇa ପାଞ୍ଚବାହୁବିଶିଷ୍ଟ କ୍ଷେତ୍ର—1. A pentagon.

୨ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) ଲଗ୍ନଠାରୁ ୯ମ ଓ ୫ମ ସ୍ଥାନ—
2. (astrology) The 9th and the 5th places computed from the 'Lagna'.

ସଂ. ବଣ—ପାଞ୍ଚକୋଣିଆ; ପାଞ୍ଚକୋଣବିଶିଷ୍ଟ—Pentagonal.

ପଞ୍ଚକୋଲ - ସଂ. ବ. (ସମାହାର ଦ୍ୱିଗୁ; ପଞ୍ଚ=୫+କୋଲ=ପିପ୍ପଳ)—
Pañchakoḷa ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ ୫ ଗୋଟି ପିପ୍ପଳଜାତୀୟ ଔଷଧ
(ପଞ୍ଚକୋଲକ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଦ୍ରବ୍ୟ (ଯଥା—ପିପ୍ପଳ, ବଣପିପଳାମୂଳ, ଶୁଇକାଠ, ଧଳାଚିତାମୂଳ ଓ ଶୁଣ୍ଠି)ର ସମାହାର—
A collection or aggregate of 5 bitter drugs mentioned in Hindu medical books (viz long pepper, its root, piper chaba, plumbago; and dry ginger).

ପଞ୍ଚକୋଶୀ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ପଞ୍ଚକ୍ରୋଶୀ)—୧ । ତୀର୍ଥଠାରୁ ୫ କ୍ରୋଶ
Pañchakośī ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ଅବସ୍ଥିତ—1. Situated
ପାଞ୍ଚକୁଶୀ within 5 kros or 10 miles of a sacred place.
ପଚକୋସୀ, ପଂଚକୋସୀ ୨ । ତୀର୍ଥଠାରୁ ୫ କୋଶ ସୀମା ମଧ୍ୟରେ
(ପଞ୍ଚକୋଶୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) ବାସ କରୁଥିବା—
2. Inhabiting a tract of country within 10 miles of a sacred place.

୩ । ପୁରୀଠାରୁ ୫ କ୍ରୋଶ ମଧ୍ୟରେ ବାସ କରୁଥିବା—
3. Inhabiting or hailing from within a radius of 10 miles from Puri.

ଦେ. ବ—କାଶୀତୀର୍ଥର ପରିକ୍ରମା—Circumambulation of the sacred city of Benares.

ପଞ୍ଚକୋଷ(ଶ) - ସଂ. ବ. (ପଞ୍ଚ+କୋଷ=ଆବରଣ)—ବେଦାନ୍ତ-
Pañchakosha(sa) ବର୍ଣ୍ଣିତ ଆତ୍ମାର ୫ ଗୋଟି ଆବରଣ (ଯଥା—ଅନ୍ନମୟ କୋଷ; ପ୍ରାଣମୟ କୋଷ; ମନୋମୟ କୋଷ, ବିଜ୍ଞାନ କୋଷ ଓ ଆନନ୍ଦମୟ କୋଷ—(vedanta) The five fold vestures sheathing the human soul in a living man.

ପଞ୍ଚକ୍ରୋଶ—ସଂ. ବ—୧ । ପାଞ୍ଚକ୍ରୋଶ ଦୂରତ୍ୱ—
Pañchakrośa 1. A distance of 5 krosas or 10 miles

୨ । ବନାରସ ବା କାଶୀର ଚାରି ଦିଗରେ ୫ କ୍ରୋଶ ଆୟତନ ଭୂମି—2. The ground extending to 5 kros around Benares (M. W.).

୩ । କାଶୀ; ବାରାଣସୀ—3. The name of the sacred city of Benares (Apte).

ପଞ୍ଚକ୍ରୋଶୀ—ସଂ. ବଣ.(ବହୁବ୍ରୀହି; ପଞ୍ଚ+କ୍ରୋଶ)—ପଞ୍ଚକ୍ରୋଶ ପରିମିତ
Pañchakrośī ଦୈର୍ଘ୍ୟ ଓ ପ୍ରସ୍ଥରେ ୫ କ୍ରୋଶବ୍ୟାପୀ—
Extendning over a length and breadth of 10 miles.

ସଂ. ବ—ବାରାଣସୀ; ପଞ୍ଚକ୍ରୋଶୀ କାଶୀ—Benares (counted as a sacred place with a radius of 10 miles).

ପଞ୍ଚ କ୍ଷାର—ସଂ. ବ—ପଞ୍ଚ ଲବଣ (ଦେଖ)—
Pañcha kshāra Pañcha labaṇa (See)

ପଞ୍ଚଗଙ୍ଗା – ସଂ. ବ. (ପଞ୍ଚ + ଗଙ୍ଗା = ନଦୀ)—୧ । ହିନ୍ଦୁଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ *ଗୋଟି
Pañcha gaṅgā ତୀର୍ଥନଦୀ (ଯଥା – ଗଙ୍ଗା, ଗୋମତୀ, କୃଷ୍ଣା, ପିନାକିନୀ ଓ କାବେରୀ; ମତାନ୍ତରେ ଗଙ୍ଗା, ଯମୁନା, ଗୋଦାବରୀ, କୃଷ୍ଣା ଓ କାବେରୀ; ମତାନ୍ତରେ ଗଙ୍ଗା, ଯମୁନା, ସରସ୍ୱତୀ, କାରଣା ଓ ଧୂତପାପା)—
1. The 5 sacred rivers according to the Hindu śāstras.
୨ । କାଶୀକ୍ଷେତ୍ର ମଧ୍ୟସ୍ଥ ତୀର୍ଥବିଶେଷ (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
2. Name of a sacred place in Benares.

ପଞ୍ଚଗତ—ସଂ. ବିଣ. (ବୀଜଗଣିତ)—ଯେଉଁ ରାଶିକୁ ପଞ୍ଚଗୁଣିତ କରା
Pañchagata ଯାଇଅଛି—(algebra) Raised to the fifth power (M. W.).

ପଞ୍ଚଗବ୍ୟ—ସଂ. ବ. (ସମାହାର ଦ୍ୱିଗୁ; ପଞ୍ଚ + ଗବ୍ୟ = ଗୋଠାରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ
Pañchagabya ବସ୍ତୁ)—ପଞ୍ଚଗୋବର; ପଞ୍ଚଗୋବର; ଗୋରୁଠାରୁ ପ୍ରାପ୍ତ * ଗୋଟି ଦ୍ରବ୍ୟର ସମ୍ମିଶ୍ରଣରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ପବିତ୍ର ପଦାର୍ଥ—
A mixture of the 5 productions of the cow (milk, curd, ghee, urine and dung).
[ଦ୍ର—ଦଧି, କ୍ଷୀର, ଘୃତ, ଗୋମୂତ୍ର ଓ ଗୋମୟ ଏହି * ଗୋଟି ଦ୍ରବ୍ୟର ସମ୍ମିଶ୍ରଣରେ ପଞ୍ଚଗବ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଏ । ଏହା ପାନ କଲେ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତୀ ବ୍ୟକ୍ତି ପାପମୁକ୍ତ ହୁଏ । ଏଥିରେ ଦିଅ, ଦୁଧ ଓ ଗୋମୂତ୍ର ଏକଏକ ପଳ, ଦହି ପାଞ୍ଚ ସେର ଓ ଗୋବର * ତୋଳା ମିଶାଯାଏ—ହି. ଶବ୍ଦସାଗର ।]
ଦେ. ବ—ପଞ୍ଚଗବ୍ୟ ପାନପୂର୍ବକ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ବିଧିବିଶେଷ—
An expiatory ceremony consisting of taking a mixture of the above 5 ingredients.

ପଞ୍ଚଗୁଣ—ସଂ. ବ – ପଦାର୍ଥର * ଗୋଟି ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗ୍ରାହ୍ୟ ଗୁଣ (ଯଥା—
Pañchaguṇa ରୂପ, ରସ, ଗନ୍ଧ, ସ୍ପର୍ଶ ଓ ଶବ୍ଦ)—The five attributes of a thing perceptible to the organs of sense; the five objects of sense
ସଂ. ବ—ପାଞ୍ଚଗୁଣା—Five fold.

ପଞ୍ଚ ଗୁପ୍ତ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—୧ । ପାଞ୍ଚଟି ଅଙ୍ଗ ଯାହାର ଗୁପ୍ତ;
Pañcha gupta କଚ୍ଛପ – 1. Tortoise.
୨ । (ଯହିଁରେ ପଞ୍ଚ ଇନ୍ଦ୍ରିୟର ଗୋପନ ଉପଦିଷ୍ଟ ହୋଇଅଛି) ଚାର୍ବାକ୍ ଦର୍ଶନ—2. The materialistic system of philosophy; the doctrines of Chārbāka.

ପଞ୍ଚ ଗୋବରି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ପଞ୍ଚଗବ୍ୟ)—ପଞ୍ଚଗବ୍ୟ (ଦେଖ)
Pañcha gobari Pañchagabya (See)
ପଞ୍ଚଗବ୍ୟ ପଂଚଗବ୍ୟ

ପଞ୍ଚ ଗୋସାଇଁ—ଦେ. ବ—ପଞ୍ଚ (ଦେଖ)
Pañcha gosāiñ Pañcha (See)
ପଞ୍ଚାଏତ ଦେହ ଗରବ ଜାତ ଭଲ ଦେଇ ନ ପାରନ୍ତେ ପଞ୍ଚ ଗୋସାଇଁ
ପଞ୍ଚ ବନ୍ଧ ମାନ୍ୟ ହେଇ ତାହାର ଜଠାର ବଞ୍ଚନ୍ତ ।
ପଂଚାରମୋହନ, ଛାଣ୍ଡ ଅଠରୁଣ ।

ପଞ୍ଚ ଗୌଡ଼—ସଂ. ବ—୧ । ପ୍ରାଚୀନ ଗୌଡ଼ ବା ବଙ୍ଗ ଦେଶର *ଗୋଟି
Pañcha gaurda ପ୍ରଦେଶ (ଯଥା—ରାଢ଼, ବରେନ୍ଦ୍ର, ବଙ୍ଗ, ବାଗଡ଼ି ଓ ମିଥିଲା)—1. The five provinces of ancient Bengal.
୨ । ବିନ୍ଧ୍ୟ ପର୍ବତର ଉତ୍ତରରେ ବାସ କରୁଥିବା ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କର * ଭେଦ (ଯଥା—ସାରସ୍ୱତ, କାନ୍ୟକୁବ୍ଜ, ଗୌଡ଼, ମୈଥିଳ ଓ ଉତ୍କଳ (ହି.ଶ.)—2. Five classes of Brāhmaṇas inhabiting the north of the Bindhyas.

ପଞ୍ଚ ଗୌଡ଼ୀୟ—ଦେ. ବିଣ—ପଞ୍ଚ ଗୌଡ଼ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Pañcha gaurdiya Pertaining to the Pañcha Gaurda.

ପଞ୍ଚଗ୍ରାସ—ସଂ. ବ—୧ । ପଞ୍ଚ କବଳ (ଦେଖ)
Pañcha grāsa 1. Pañcha kabaḷa (See)
୨ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଚରୁ କରି ସାର ଭୋଜନ ପୂର୍ବରୁ ପଞ୍ଚପ୍ରାଣ ବାୟୁଙ୍କ ନାମ ଧରି ଯେଉଁ * ଗୁଣ୍ଡା ଅନ୍ନ ଖାଏ—2. The five morsels of food taken by a Brāhmaṇa before taking his meal.

ପଞ୍ଚ ଗ୍ରାସୀ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ପଞ୍ଚଗ୍ରାସ)—ପଞ୍ଚୁଗ୍ରାସୀ (ଦେଖ)
Pañcha grāsi Pañchugrāsi (See)

ପଞ୍ଚ ଚକ୍ଷୁଃ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଞ୍ଚ + ଚକ୍ଷୁ)—ବୁଦ୍ଧଙ୍କ ନାମ—
Pañcha chakshuḥ A name of the Buddha.
[ଦ୍ର—ଏହାଙ୍କର ମାଂସ ଚକ୍ଷୁଃ, ଧର୍ମ ଚକ୍ଷୁଃ, ପ୍ରଜ୍ଞା ଚକ୍ଷୁଃ, ଦିବ୍ୟ ଚକ୍ଷୁଃ ଓ ବୁଦ୍ଧ ଚକ୍ଷୁଃ ଥିବାରୁ ଏହି ନାମ ।]

ପଞ୍ଚ ଚତ୍ୱାରିଂଶ—ସଂ. ବ—ପଇଁଚାଳିଶ ସଂଖ୍ୟାର ପୂରକ—
Pañcha chatwārimśa Forty five.
(ପଞ୍ଚ ଚତ୍ୱାରିଂଶୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ପଞ୍ଚ ଚତ୍ୱାରିଂଶତ୍—ସଂ. ବ ଓ ବିଣ (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ; ପଞ୍ଚ + ଚତ୍ୱାରିଂଶତ୍)-
Pañcha chatwārimśat ଚାଳିଶରୁ ପାଞ୍ଚ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟା; ପଇଁଚାଳିଶ—Forty-five.

ପଞ୍ଚ ଚାମର—ସଂ. ବ—ଷୋଡ଼ଶାକ୍ଷରଯୁକ୍ତ ୪ ପାଦବିଶିଷ୍ଟ ସଂସ୍କୃତ
Pañcha chāmara ଛନ୍ଦୋବିଶେଷ—A Sanscrit metre of 16 syllables in each of the 4 lines.
[ଦ୍ର—ଉଦାହରଣ—
ପ୍ରଣାଦ ଦେବଦେବେଶ, ବିଶ୍ୱାଂପତେ ବିଶ୍ୱେଶ ।
ପ୍ରଣାଦ ଦେବମୋହନ, ପ୍ରଭୋ ସ୍ୱଧାଂଶୁଃଶାଭନ ।]

ପଞ୍ଚ ଚାଳିଶ(ଶି)—ଦେ. ବ ଓ ବିଣ. (ସଂ. ପଞ୍ଚଚତ୍ୱାରିଂଶତ୍; ପ୍ରା. ପଞ୍ଚ-
Pañcha chāḷisa(śi) ଚତ୍ୱାଳିଶା) – ପଇଁଚାଳିଶ; ୪୫—
ପୟଁତାଲୀଶ 45; Forty-five.
ପୈଁତାଲୀସ ପଞ୍ଚ ଚାଳିଶେ ନନ୍ଦନାନ, ସ୍ୱାଦୁଙ୍କ ସମାସସ୍ୱ ଜାଣ ।
ଭାଗ୍ୟ. ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରେ ।ବସ୍ୱ ।

ପଞ୍ଚଚୂଡ଼—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଞ୍ଚ + ଚୂଡ଼ା)—
Pañcha chūrda ପାଞ୍ଚଟି ଶିଖାବିଶିଷ୍ଟ; ପଞ୍ଚଶିଖ—
(ପଞ୍ଚଚୂଡ଼ିକ— ଅନ୍ୟରୂପ) Five-tufted.
(ପଞ୍ଚଚୂଡ଼ା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ପଞ୍ଚଚୂଡ଼ା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ସ୍ୱର୍ଗର ଅପ୍ସରୋବିଶେଷ—The name of a heavenly nymph.
Pañcha chūrdā
(ପଞ୍ଚଶିଖା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଞ୍ଚଜନ—ସଂ. ବିଣ. (ପଞ୍ଚ=ପଞ୍ଚଭୂତ+ଜନ୍ ଧାତୁ=ଜନ୍ମିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯେ ପଞ୍ଚଭୂତରୁ ଜନ୍ମିଅଛି)—ପଞ୍ଚ ମହାଭୂତରୁ ଜାତ—Born of the 5 elements.
Pañcha jana

ସଂ. ବି—୧ । ପ୍ରାଣୀ—1. Animal.

[ଦ୍ର—ଏମାନେ ୫ ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭକ୍ତ । ଯଥା—ଜରାୟୁଜ, ଅଣ୍ଡଜ, ସ୍ୱେଦଜ, ଉଷ୍ମଜ ଓ ଉଦ୍ଭିଜ୍ଜ ।]

୨ । ମନୁଷ୍ୟ—2 Man.

୩ । ଦୈତ୍ୟବିଶେଷ—3. Name of a demon killed by Sree Krushna.

[ଦ୍ର—ଏ ହିରଣ୍ୟକଶିପୁର ପୌତ୍ର; ଶଙ୍ଖରୂପେ ସମୁଦ୍ରରେ ବାସ କରୁଥିଲା ଓ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଗୁରୁ ସନ୍ଦୀପନାଗୁରୁଙ୍କ ପୁତ୍ରକୁ ଚୋରି କରି ନେଇ ଯାଇଥିଲା । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଏହାକୁ ବଧ କରି ଗୁରୁପୁତ୍ରଙ୍କୁ ଉଦ୍ଧାର କଲେ । ଏହାର ଅସ୍ଥିରୁ ପାଞ୍ଚଜନ୍ୟ ଶଙ୍ଖ କରି ସ୍ୱୟଂ ବଜାଉଥିଲେ ।]

୪ । ମନୁଷ୍ୟ—4. Mankind (M. W.)

୫ । ଆତ୍ମା—5. The soul (M. W.)

୬ । ପାଞ୍ଚ ପ୍ରକାର ମହାପ୍ରାଣୀ—
6. The five classes of sentient beings.
(ଯଥା—ଦେବ, ଗନ୍ଧର୍ବ, ମନୁଷ୍ୟ, ନାଗ (ମତାନ୍ତରେ ଅସୁର) ଓ ପିତୃଗଣ ।)

୭ । ପ୍ରାଚୀନ ଆର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କ ଗଣନାକ୍ରମେ ୫ ଜାତି—7. The 5 castes according to the calculation of the ancient Aryans.
(ଯଥା—ବ୍ରାହ୍ମଣ, କ୍ଷତ୍ରିୟ, ବୈଶ୍ୟ, ଶୂଦ୍ର ଓ ନିଷାଦ ବା ଅନାର୍ଯ୍ୟ ।)

୮ । ରାଜା ସଗରଙ୍କର କେଶିନୀଙ୍କ ଗର୍ଭଜାତ ଏକ ପୁତ୍ର—
8. The name of a son of King Sagara.

୯ । ପଞ୍ଚ ମହାଭୂତ—9. The five elements (M. W.)

୧୦ । ଏକ ପ୍ରଜାପତିଙ୍କ ନାମ (ହ. ଶ.)—
10. Name of a progenitor of mankind.

ପଞ୍ଚଜନୀ—ସଂ. ବି. (ସମାହାର ଦ୍ୱିଗୁ; ପଞ୍ଚ+ଜନ)—ପାଞ୍ଚଜଣ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କ ମଣ୍ଡଳୀ; ପଞ୍ଚାଏତ—An assemblage of 5 persons.
Pañchajanī

ପଞ୍ଚଜନୀନ—ସଂ. ବିଣ. (ପଞ୍ଚଜନ+ଇନ୍)—ପାଞ୍ଚ ଜଣସମ୍ବନ୍ଧୀ; ପାଞ୍ଚଜଣିଆ—Pertaining to 5 person.
Pañcha janina

ସଂ. ବି. ପୁଂ.—୧ । ଅଭିନେତା—1. An actor.

୨ । ବିଦୂଷକ—2. A buffoon

ପଞ୍ଚଜନ୍ୟ—ସଂ. ବି.—୧ । ଶଙ୍ଖାସୁରର ପୁତ୍ର—1. Name of the son of Śaṅkhāsura.
Pañcha janya

୨ । ଶଙ୍ଖରୂପଧାରୀ ପଞ୍ଚଜନ୍ୟ ଅସୁରର ଅସ୍ଥି ଯାହାକୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଶଙ୍ଖରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ (ହ. ଶ.)—2 Name of the conch which Krushna was in the habit of carrying with him and blowing.

ପଞ୍ଚତିଆ—ଦେ. ବିଣ—ପାଞ୍ଚୋଟି ବସ୍ତୁ ବା ସଂଖ୍ୟା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Relating to the number five or five things.
Pañchatiā

ପଞ୍ଚତତ୍ତ୍ୱ ସଂ. ବି.—(ପଞ୍ଚ+ତତ୍ତ୍ୱ)—୧ । କ୍ଷିତି, ଅପ୍, ତେଜ, ମରୁତ୍ ଓ ବ୍ୟୋମ ଏହି ପଞ୍ଚ ମହାଭୂତ—1. The five primary or essential elements of the universe
Pañcha tattwa

୨ । ତନ୍ତ୍ରୋକ୍ତ ବାମ ମାର୍ଗର ପଞ୍ଚ ମକାର (ଯଥା—ମଦ୍ୟ, ମାଂସ, ମଦ୍ୟ, ମୈଥୁନ ଓ ମୁଦ୍ରା)—2. The five rituals prescribed in the 'Tantras.

୩ । ତନ୍ତ୍ରୋକ୍ତ ୫ଟି ତତ୍ତ୍ୱ (ଯଥା—ଗୁରୁତତ୍ତ୍ୱ, ମନ୍ତ୍ରତତ୍ତ୍ୱ, ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ, ଦେବତତ୍ତ୍ୱ ଓ ଧ୍ୟାନତତ୍ତ୍ୱ)—3. The five essentials of the Tantric exercise.

ପଞ୍ଚତନ୍ତ୍ର—ସଂ. ବି. (ପଞ୍ଚ+ତନ୍ତ୍ର=ନୀତି) - ପ୍ରାଚୀନ ମିହିଲାରୋପ୍ୟନଗରର ରାଜପୁତ୍ରମାନଙ୍କ ନୀତିଶିକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ପଣ୍ଡିତ ବିଷ୍ଣୁଶର୍ମାଙ୍କ କର୍ତ୍ତୃକ ରଚିତ (ମିତ୍ରଭେଦ, ମିତ୍ରପ୍ରାପ୍ତି, କାକୋଲୁକ, ଲବ୍ଧପ୍ରଣାଶ ଓ ଅସମ୍ପ୍ରେକ୍ଷକାରିତା) ଏହି ପଞ୍ଚଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ ନୀତିଶାସ୍ତ୍ରବିଶେଷ—Title of a Sanskrit moral reader by Bishun Sarma.
Pañcha tantra

[ଦ୍ର—ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥ ବହୁ ପ୍ରାଚ୍ୟ ଓ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଭାଷାରେ ଅନୁବାଦିତ ହୋଇଅଛି । ୬ଷ୍ଠ ଶତାବ୍ଦୀରେ ପାରସ୍ୟ ଭାଷାରେ, ୯ମ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଆରବୀ ଭାଷାରେ ଏବଂ ପରେ ହିବ୍ରୁ, ଗ୍ରୀକ୍, ଲାଟିନ, ଶିରିୟ ପ୍ରଭୃତି ଏବଂ ଆଧୁନିକ ଜର୍ମାନ୍, ଇଂରାଜୀ, ଫରାସୀ ଆଦି ଇଉରୋପୀୟ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ ଭାଷାରେ ଏହା ଅନୁବାଦିତ ହୋଇ ଇଂରାଜରେ 'ପିଲ୍ପେଙ୍କ ଗଳ୍ପ' (Pilpay's fable) ନାମରେ ପ୍ରଚଳିତ ହେଲା । ଏହାର ଆରବୀ ଅନୁବାଦର ନାମ 'ବିଦ୍ ପାଇ' । ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥରୁ ସଂସ୍କୃତ ହିତୋପଦେଶର କାହାଣୀମାନ ସଂଗୃହୀତ ।]

ପଞ୍ଚତନ୍ତ୍ରୀ—ସଂ. ବି.—(ପଞ୍ଚ+ତନ୍ତ୍ର+ଈ)—ପାଞ୍ଚଟି ତାରଯୁକ୍ତ ବୀଣା (ହ.ଶ.)—A five stringed harp.
Pañcha tantrī

ପଞ୍ଚତନ୍ମାତ୍ର—ସଂ. ବି.—(ପଞ୍ଚ+ତନ୍ମାତ୍ର = ସୂକ୍ଷ୍ମଭୂତାଦି)—(ସାଙ୍ଖ୍ୟଦର୍ଶନ) ପଞ୍ଚ ମହାଭୂତ (କ୍ଷିତି, ଅପ୍, ତେଜ, ମରୁତ୍ ଓ ବ୍ୟୋମ) ଓ ସେମାନଙ୍କର ଯଥାକ୍ରମ ଗୁଣ (ରୂପ, ରସ, ଗନ୍ଧ, ସ୍ପର୍ଶ ଓ ଶବ୍ଦ)—(sāṅkhya philosophy) The five primordial matters and their respective attributes.
Pañcha tanmātra

ପଞ୍ଚତପ—ସଂ. ବି. (ପଞ୍ଚ+ତପ = ଅଗ୍ନି) - ୧ । (ବହୁଖ୍ରୀହି) ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ଗ୍ରୀଷ୍ମର ମଧ୍ୟାହ୍ନ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଓ ଭୂତଳରେ ଆପଣାର ଚାରିପାଖେ ଚାରି ଦିଗରେ ଅଗ୍ନିରାଶି ସ୍ଥାପନ କରି ତପସ୍ୟାସାଧନ କରିବା—Practising austerities with the burning noon-sun overhead and four fires lit on one's 4 sides.
Pañchatapa

୨ । ଆପଣା ଶିର ପାଖେ ୪ଗଦା ନିଆଁ ଓ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଏହି ପରି ପଞ୍ଚାଗ୍ନି—2. The five fires to which an ascetic exposes himself.

ପଞ୍ଚ ତପାଃ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଞ୍ଚ + ତପସ୍) —ପଞ୍ଚାଗ୍ନି ସ୍ଥାପନପୂର୍ବକ
Pañcha tapāḥ ତପଃସାଧନକାରୀ—Practising austerities with five burning bodies (viz the sun over head and fire burning on 4 sides) around and above.

ପଞ୍ଚ ତରୁ—ସଂ. ବି. (ଦ୍ୱିଗୁ)—ସ୍ୱର୍ଗରେ ଥିବା ୫ଟି ବୃକ୍ଷ (ଯଥା—ମନ୍ଦାର, ପାରିଜାତ, ସନ୍ତାନ, କଳ୍ପବୃକ୍ଷ ଓ ହରିଚନ୍ଦନ)—
Pañcha taru Five heavenly trees said to thrive in the heavenly garden of Indra.

ପଞ୍ଚତା(ତ୍ୱ)—ସଂ. ବି. (ପଞ୍ଚ + ଭାବ. ତା [ତ୍ୱ])—୧ । ପାଞ୍ଚ ସଂଖ୍ୟକ
Pañchatā (twa) ହେବା ଅବସ୍ଥା—1. Fiveness.

୨ । ପଞ୍ଚଭୂତରେ ମିଶିବା; ପଞ୍ଚଭୂତରେ ଶରୀରର ମିଶଣ; ମୃତ୍ୟୁ—
2. Death; dissolution into the 5 elements of which the animal body is composed.

୩ । ପାଞ୍ଚ ଅଂଶରେ ବିଭାଗ—3. Division of a thing into five parts.

ପଞ୍ଚତିକ୍ତ—ସଂ. ବି. (ସମାହାର ଦ୍ୱିଗୁ; ପଞ୍ଚ + ତିକ୍ତ)—୧ । ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ
Pañcha tikta ୫ ଗୋଟି ତିକ୍ତ ପଦାର୍ଥ (ନିମ୍ବର ଚେରର ବକଳ, ଗୁଳୁଚି, ବାସଙ୍ଗ, ଶୁଣ୍ଠି ଓ ଚିରେଇତା; ମତାନ୍ତରରେ ଗୁଳୁଚି, କଣ୍ଟକାରୀ, ଭୁଇ, ପୋଟଳ ପତ୍ର ବା ଚେର ଓ କଣ୍ଟକାରୀର ସମ୍ମିଶ୍ରଣ—1. A combination of five bitter drugs mentioned in the Hindu medical science.

[ଦ୍ର—ଏହା ଜ୍ୱର, ବିସର୍ପ ଓ କୁଷ୍ଠ ଆଦି ଚର୍ମ ରୋଗରେ ଉପକାରୀ ।]

୨ । (ମତାନ୍ତରେ) ମହିଷ, ବରାହ, ଛାଗ, ମୟୂର ଓ ରୋହିତକ ମତ୍ସ୍ୟ ଏମାନଙ୍କ ପିତ୍ତର ସମ୍ମିଶ୍ରଣରେ ଉତ୍ପନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟ—
2. A combination of the bile of five animals.

ପଞ୍ଚତିରିଶ(ଶି)—ଦେ. ବି ଓ ବିଣ—ପଇଁତିରିଶ (ଦେଖ)
Pañchatirisa(si) Paiñtirisa (See)
[ପଞ୍ଚତ୍ରିଂଶ(ଶି); ପଞ୍ଚତ୍ରିଶ(ଶି)—ଅନ୍ୟରୂପ]

ପଞ୍ଚତିରିଶାଶଏ(ହେ)—ଦେ. ବି ଓ ବିଣ—ପଇଁତିରିଶାଶଏ (ଦେଖ)
Pañchatirisāsae(he) Paiñtirisāsae (See)
[ପଇଁତ୍ରିଶାଶଏ(ହେ), ପଞ୍ଚତ୍ରିଶାଶଏ(ହେ)—ଅନ୍ୟରୂପ]

ପଞ୍ଚ ତୀର୍ଥ—ସଂ. ବି. (ପଞ୍ଚ + ତୀର୍ଥ = ପୁଣ୍ୟସ୍ଥାନ) —୧ । ବରାହପୁରାଣ
Pañchatīrtha ମତରେ ୫ ଗୋଟି ପୁଣ୍ୟ ସ୍ଥାନ (ଯଥା—ବିଶାଳ, ଶୌକର, ନୈମିଷ, ପ୍ରୟାଗ ଓ ପୁଷ୍କର—1. The five sacred places mentioned in the Barāha Purāṇa.

୨ । କାଶୀସ୍ଥ ୫ ଗୋଟି ଶିବାଧିଷ୍ଠିତ ପୁଣ୍ୟସ୍ଥାନ (ଯଥା—ଜ୍ଞାନବାପୀ, ନନ୍ଦିକେଶ୍ୱର, ତାରକେଶ୍ୱର, ମହାକାଳେଶ୍ୱର ଓ ଦଣ୍ଡପାଣି —
2. The five sacred places in Benares.

୩ । ପୁରୀକ୍ଷେତ୍ରସ୍ଥ ୫ଗୋଟି ପୁଣ୍ୟସ୍ଥାନ (ଯଥା—ମାର୍କଣ୍ଡେୟ, ଶ୍ୱେତଗଙ୍ଗା, ରୋହିଣୀକୁଣ୍ଡ, ସମୁଦ୍ର ଓ ଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ)—
3. The five sacred places in Puri

[ଦ୍ର—ଏଥିର ବଚନ—ମାର୍କଣ୍ଡେୟୀ ବଟାକୃଷ୍ଣ ରୋହିଣୀ ତ ମହୋଦଧି, ଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ସରଃସ୍ନାୟୀ ପୁନର୍ଜନ୍ମ ନ ଲଭ୍ୟତେ ।]

ପଞ୍ଚତୀର୍ଥ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି – ପଞ୍ଚତୀର୍ଥ-ଦର୍ଶନ ବା ପଞ୍ଚତୀର୍ଥରେ ସ୍ନାନଦାନାଦି
Pañchatīrtha karibā କରିବା—To visit or bathe
पंचतीर्थ करना पंचतीरथ करना in the 5 sacred places.

ପଞ୍ଚ ତୃଣ—ସଂ. ବି. (ବୈଦ୍ୟକ) (ସମାହାରଦ୍ୱିଗୁ; ପଞ୍ଚ + ତୃଣ)—କୁଶ,
Pañcha tṛuṇa କାଶତଣ୍ଡି, ଅଶଖୁଆ, କାଣ୍ଡଶର ଓ ଆଖୁ ଏହି ପାଞ୍ଚଗୋଟି ତୃଣଜାତୀୟ ଗୁଳ୍ମ-ମୂଳର ସମାହାର—
A collection of three roots of 5 grasses (plants) used in medicine.

[ଦ୍ର—ଏହା ପାଚନରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଭାବପ୍ରକାଶମତରେ ଶାଳ, ଆଖୁ, କୁଶ, କାଶ ଓ କାଣ୍ଡଶରକୁ ପଞ୍ଚତୃଣ ବୋଲାଯାଏ ।]

ପଞ୍ଚତୃଣ କଷାୟ—ସଂ. ବି. (ବୈଦ୍ୟକ) (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଞ୍ଚତୃଣ + କଷାୟ)—
Pañchatṛuṇa kashāya ପଞ୍ଚତୃଣର ସମାନ ଓଜନ (ପ୍ରତ୍ୟେକ ୨ ତରି)ର ମୂଳ ସିଦ୍ଧ ହୋଇ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା କଷାୟଜଳ ବା ପାଚନବିଶେଷ—A decoction made of the roots of Pañchatṛuṇa boiled in water.

ପଞ୍ଚତ୍ରିଂଶ—ସଂ. ବିଣ. (ପଞ୍ଚତ୍ରିଂଶତ୍ + ପୂରଣାର୍ଥେ. ଅ)—
Pañchatrimsa ପଇଁତିରିଶ ସ୍ଥାନୀୟ—Thrity fifth.

ପଞ୍ଚତ୍ରିଂଶତ୍—ସଂ. ବି ଓ ବିଣ. (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ; ପଞ୍ଚ ଅଧିକ ତ୍ରିଂଶତ୍)—
Pañchatrimsat ତିରିଶରୁ ପାଞ୍ଚ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟା; ୩୫—Thirtyfive; 35

ପଞ୍ଚଥୁ—ସଂ. ବି – କୋକିଳ; କୋଇଲି (ହି. ଶ)—
Pañchathu Indian cuckoo.

ପଞ୍ଚଦଶ—ସଂ. ବି ଓ ବିଣ. (ପଞ୍ଚନ୍ + ଦଶନ୍)—୧ । ୧୫; ପନ୍ଦର—
Pañchadaśa 1. 15; fifteen.

୨ । ପନ୍ଦରସ୍ଥାନୀୟ—2. Fifteenth.

ପଞ୍ଚଦଶାହ – ସଂ. ବି. (ପଞ୍ଚଦଶ + ଅହନ୍)—ପନ୍ଦରଦିନ ବ୍ୟାପୀ କାଳ;
Pañchadaśāha ପକ୍ଷ—Fortnight; a period of fifteen days.

ପଞ୍ଚଦଶାହିକ—ସଂ. ବିଣ. (ପଞ୍ଚଦଶାହ + ଇକ)—୧ । ୧୫ ଦିନରେ ସାଧ୍ୟ
Pañchadaśāhika ବା କରଣୀୟ—1. Performable in a fortnight.

୨ । ପକ୍ଷିକ—2. Fortnightly

୩ । ପକ୍ଷବ୍ୟାପୀ —3. Extending over a fortnight.

ପଞ୍ଚଦଶୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ପଞ୍ଚଦଶ + ଈ)—୧ । ବେଦାନ୍ତଗ୍ରନ୍ଥବିଶେଷ—
Pañchadaśi 1. Name of a treatise on vedānta.

୨ । ପକ୍ଷର ପଞ୍ଚଦଶ ତିଥି; ଅମାବାସ୍ୟା ଓ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା—
2. The new moon and the full moon of a mouth.

ପଞ୍ଚ ଦେବତା—ସଂ. ବି—ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଗଣେଶ, ପାର୍ବତୀ, ମହାଦେବ ଓ ବିଷ୍ଣୁ—
Pañcha debatā The five Deities :—the Sun, Ganesha, Pārbati, Mahādeba and Bishṇu.
ପଞ୍ଚଦେବ } ଅନ୍ୟରୂପ
ପଞ୍ଚଦେବତା }

[ଦ୍ର—ଏଥିମଧ୍ୟରୁ ଆଦିତ୍ୟ ରୁଦ୍ର (ମହାଦେବ) ଓ ବିଷ୍ଣୁ ବୈଦିକ ଦେବତା ଅଟନ୍ତି ।]

ପଞ୍ଚ ଦ୍ରବିଡ଼—ସଂ. ବି—ବିନ୍ଧ୍ୟାଚଳର ଦକ୍ଷିଣବାସୀ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କର ୫ଟି
Pañcha drabirda ଶାଖା (ଯଥା—ମହାରାଷ୍ଟ୍ର, ତୈଲଙ୍ଗ, କର୍ଣ୍ଣାଟ, (ପଞ୍ଚଦ୍ରାବିଡ଼—ଅନ୍ୟରୂପ) ଗୁର୍ଜ୍ଜର ଓ ଦ୍ରାବିଡ଼)—The five different sects of Brāhmaṇas inhabiting the south of the Bindhya range.

ପଞ୍ଚ ଦ୍ରାବକ—ସଂ. ବି. (ପଞ୍ଚ + ଦ୍ରାବକ = ରସସାର)—ଗୁଞ୍ଜା, ଟାଙ୍ଗଣା, ମଧୁ,
Pañcha drābaka ଘିଅ ଓ ଗୁଡ଼—The five solvents (red and black berry borax; honey, ghee and molasses).

ପଞ୍ଚଧା—ସଂ. ବି. (ପଞ୍ଚ + ପ୍ରକାରାର୍ଥରେ ଧା)—୧ । ପାଞ୍ଚପ୍ରକାର—
Pañchadhā 1. Five kinds of; of five kinds.
୨ । ପାଞ୍ଚଥର—2. Five times.
୩ । ପାଞ୍ଚଦିଗକୁ—3. To five directions.
୪ । ପାଞ୍ଚଭାଗରେ—4. Into five parts.
୫ । ପାଞ୍ଚବିଷୟ—5. Five subjects.
୬ । ପାଞ୍ଚଗୁଣ—6. Fivefold.

ପଞ୍ଚ ଧାର—ଦେ. ବି—ଓଡ଼ିଶା ଗଡ଼ଜାତ ଆଠମଲ୍ଲିକର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ପର୍ବତ-
Pañchadhāra ବିଶେଷ—The highest mountain in Āṭhamallik State of Orissa.
ପଞ୍ଚଧାର ଜଳଦର ଶ୍ୱେତ-ମଙ୍ଗରୂପୀ । ରାଧାନାଥ ମହାପାତ୍ର ।

ପଞ୍ଚ ନଖ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଞ୍ଚ + ନଖ)— ଯେଉଁ ଜୀବର ପ୍ରତ୍ୟେକ
Pañcha nakha ହାତ ବା ଗୋଡ଼ରେ ୫ ଗୋଟି ନଖ ଥାଏ—Having 5 nails on each foot and hand.
ସଂ; ବି—ପଞ୍ଚନଖବିଶିଷ୍ଟ ଜନ୍ତୁ (ଯଥା—ମନୁଷ୍ୟ, ବାନର, କୂର୍ମ୍ମ, ହସ୍ତୀ, ବ୍ୟାଘ୍ର, କୁକୁର ଆଦି)—An animal having 5 nails or claws (e.g. man, ape, tortoise, elephant, tiger and dog).
[ଦ୍ର—ପଞ୍ଚନଖଯୁକ୍ତ ୫ ପ୍ରକାର ପଶୁ ମନୁସ୍ମୃତିକାର ମତେ ଭକ୍ଷ୍ୟ; ଯଥା—ଠେକୁଆ, କୂର୍ମ୍ମ, ଗଣ୍ଡାର, ଗୋଧି ଓ ସଜାରୁ ବା ଝିଙ୍କ । ଅନ୍ୟ ପଞ୍ଚନଖ ଜୀବମାନଙ୍କ ମାଂସ ଅଖାଦ୍ୟ ।]

ପଞ୍ଚ ନଦ—ସଂ. ବି. (ପଞ୍ଚ + ନଦ = ନଦୀ)—ଶତଦ୍ରୁ (ବା ସତଲଜ୍)
Pañcha nada ବିପାଶା (ବା ବ୍ୟାସ ବା ସିନ୍ଧୁ), ଇରାବତୀ (ବା ରାବି), ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗା (ବା ଚେନାବ) ଓ ବିତସ୍ତା (ବା ଝେଲମ୍) ନାମକ ୫ ଗୋଟି ନଦୀ ସିନ୍ଧୁନଦ ଓ ତାହାର ୪ଟି ଶାଖା—The five rivers—The Sutlej, the Indus or the westernmost branch, the Rabi, the Chenab and the Jhelum.
୨ । ପଞ୍ଚନଦୀ-ମିଳନ-ଦେଶ; ଯେଉଁ ଦେଶରେ ୫ ଗୋଟି ନଦୀ ମିଳିତ ହୋଇଅଛନ୍ତି—2. A country of 5 rivers.
୩ । ପଞ୍ଜାବ ପ୍ରଦେଶ—3. The province of Punjab.
୪ । ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ତୀର୍ଥବିଶେଷ—
4. A sacred place for the Hindus.
ପଞ୍ଚନଦେ ଲଭେଚ୍ଛ ପଞ୍ଚଯାଗ ଫଳ । କୃଷ୍ଣସିଂହ, ମହ ଭାରତ ବନ ।
୫ । ପଞ୍ଚଗଙ୍ଗା; କାଶୀର ଅନ୍ତର୍ଗତ ତୀର୍ଥବିଶେଷ—
5. Name of a sacred place in Benares.

ପଞ୍ଚନବତି—ସଂ. ବିଣ. (ପଞ୍ଚନବତି + ପୂରଣାର୍ଥେ. ଅ)—ପଞ୍ଚାନବେ ସ୍ଥାନୀୟ—
Pañchanabata Ninety fifth.

ପଞ୍ଚନବତି—ସଂ. ବି ଓ ବିଣ. ସଂଖ୍ୟାବାଚକ; ପଞ୍ଚ ଅଧିକ ନବତି)—
Pañchanabati ପଞ୍ଚାନବେ; ନବେରୁ ପାଞ୍ଚ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟା; ୯୫—Ninety-five; 95.

ପଞ୍ଚନାଥ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଞ୍ଚ + ନାଥ)—ଭାରତରେ ଥିବା ପ୍ରସିଦ୍ଧ ୫
Pañchanātha ଗୋଟି ଦେବ—Five famous idols in India.
ପଞ୍ଚନାଥ **पंचनाथ**
(ଯଥା—ପୁରୀରେ ଜଗନ୍ନାଥ, ବଦରୀକାରେ ବଦରୀନାଥ, ଦ୍ୱାରକାରେ ଦ୍ୱାରକାନାଥ, ରାମେଶ୍ୱରରେ ରାମନାଥ ଓ ଶ୍ରୀରଙ୍ଗପଟ୍ଟନରେ ରଙ୍ଗନାଥ ।)

ପଞ୍ଚନାମା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଞ୍ଚ + ଫା. ପ୍ରତ୍ୟୟନାମାହ୍)—
Pañchanāmā ପଞ୍ଚାଏତ ଫୟସଲା—Arbitrator's award.
ପଞ୍ଚାୟତ ଫୟସଲା **पंचनामा**

ପଞ୍ଚନିମ୍ବ—ସଂ. ବି. (ବୈଦ୍ୟକ)—ନିମ୍ବଗଛର ମୂଳ, ଛାଲ, ପତ୍ର, ଫୁଲ
Pañchanimba ଓ ଫଳ ଏହି ୫ଟି ଅଙ୍ଗ—The root, bark, leaves, flower and fruit of the neem tree.
[ଦ୍ର—ଏହା ଔଷଧରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

ପଞ୍ଚ ନୀରାଜନ—ସଂ. ବି. (ପଞ୍ଚ + ନୀରାଜନ = ଆରତି)—ପ୍ରଦୀପ, ପଦ୍ମ,
Pañcha nirājana ବସ୍ତ୍ର, ତାମ୍ର ବା ତାମ୍ବୁଲପତ୍ର ଏହି ଚତୁର୍ବିଧ ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗ ପ୍ରଣିପାତଦ୍ୱାରା ଦେବତାଙ୍କର ଆରତି—The worship of a deity with a lamp, lotus, cloth and betel leaf and with recumbent posture.

ପଞ୍ଚପକ୍ଷୀ—ସଂ. ବି. (ପଞ୍ଚ = ୫ + ପକ୍ଷିନ୍; ୫ ଗୋଟି ପକ୍ଷୀ ଅଛି ଯେଉଁଥିରେ ଗଣିତ
Pañchapakshi ଯେଉଁରେ ଅଛି)—ଶୁଭାଶୁଭ ପ୍ରଶ୍ନସମାଧାୟକ ଶକୁନ ଗ୍ରନ୍ଥବିଶେଷ—Name of a treatise or augury or divination.
[ଦ୍ର—ଅ, ଇ, ଉ, ଏ, ଓ ଏହି ୫ଟି ବର୍ଣ୍ଣ ଯଥାକ୍ରମେ ଶ୍ୟେନ, ଯେଚକ, ବାୟସ, କୁକ୍କୁଟ ଓ ମୟୂରରୂପେ କଳ୍ପନା କରାଯାଇ ଏହି ପଞ୍ଚସ୍ୱର ସାହାଯ୍ୟରେ ବର୍ଣ୍ଣ, ଗ୍ରହ, ନକ୍ଷତ୍ର, ବାର, ତିଥି, ଦେବତା ଆଦି ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ବିବିଧ ପ୍ରଶ୍ନସମାଧାନର ଉପାୟ ଏ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଅଛି । ଇଂରାଜର ଆଗରୀ (augury) ଶକୁନ ଶାସ୍ତ୍ରର ବ୍ୟୁତ୍ପତ୍ତି ପକ୍ଷୀମାନଙ୍କ ଗତିବିଧିରୁ ହୋଇଥିବା ବିଷୟ ଏ ସମ୍ବନ୍ଧେ ତୁଳନୀୟ ।]

ପଞ୍ଚ ପବନ—ସଂ. ବି—ପଞ୍ଚପ୍ରାଣ (ଦେଖ)
Pañcha pabana Pañchaprāṇa (See)

ପଞ୍ଚ ପରମେଶ୍ୱର—ଦେ. ବି—୧ । ଧର୍ମଚର୍ଚ୍ଚାର୍ଥ ପାଞ୍ଚ ବା ଏକାଧିକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର
Pañcha parameśwara ସମାଗମ—1. A religious gathering of 5 or many persons.
ପଞ୍ଚପରମେଶ୍ୱର **पंचपरमेश्वर**
୨ । ପଞ୍ଚାଏତ—2. Arbitrators.
(ପଞ୍ଚପରମେଶ୍ୱର—ଅନ୍ୟରୂପ) ଏହି ପଞ୍ଚପରମେଶ୍ୱର ଶୁଣନ୍ତୁ, ମୁଁ ପଇତା ହୁଏ ବିଚାରକ—ଫକୀରମୋହନ. ଗଳ୍ପସ୍ୱଳ୍ପ ।

ପଞ୍ଚ ପର୍ବ—ସଂ. ବି—ମାସମଧ୍ୟସ୍ଥ ୫ ଗୋଟି ବିଶିଷ୍ଟ ତିଥି (ଯଥା—ଅଷ୍ଟମୀ, ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ, ଅମାବାସ୍ୟା, ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଓ ସଂକ୍ରାନ୍ତି)—
Pañcha parba Five special ceremonial days of the month.

ପଞ୍ଚ ପଲ୍ଲବ—ସଂ. ବି—୧ । (ବୈଦିକ କର୍ମରେ ପ୍ରଯୁକ୍ତ) ଆମ୍ର, ଅଶ୍ୱତ୍ଥ, ବଟ, ପ୍ଲକ୍ଷ (ଜଗୁଗଛ) ଓ ଯଜ୍ଞଡମ୍ବିର ଏହି ଗଛମାନଙ୍କ ପତ୍ର—1. The five kinds of leaves sanctified to be used in vedic rites.
୨ । (ତାନ୍ତ୍ରିକ କର୍ମରେ) ପଣସ, ଆମ୍ର, ଅଶ୍ୱତ୍ଥ, ବଟ ଓ ବକୁଳ ଗଛର ପତ୍ର—2. The 5 kinds of leaves to be used on special occasions as prescribed in the Tantras.
[ଦ୍ର—ଏ ଗଛମାନଙ୍କ ପତ୍ର ପୂଜାବେଳେ କଳସ ଉପରେ ସ୍ଥାପିତ କରାଯିବାର ବିଧି ଅଛି ।]
୩ । (ଔଷଧରେ) ଆମ୍ର, ଜାମ୍ବୁ, କଇଥ, ଟଗର ଓ ବେଲଗଛର ପତ୍ର—3. The 5 kinds of leaves specified to be used in medicine.

ପଞ୍ଚପଲ୍ଲବ ଲାଗି— ଦେ. ବି—ମାଘ ଶୁକ୍ଳ ଶ୍ରୀପଞ୍ଚମୀ ଦିନ ପୁରୀ ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଉପରେ ୫ ଗୋଟି ଗଛର ପତ୍ର ଅର୍ପଣ କରିବାର ଉତ୍ସବବିଶେଷ—A ceremony of putting the leaves of 5 trees on the idol Jagannātha of Puri on the bright 5th day of Māgha.

ପଞ୍ଚ ପାଣ୍ଡବ—ସଂ. ବି. (ଦ୍ୱିଗୁ; ପଞ୍ଚ + ପାଣ୍ଡବ) —ଯୁଧିଷ୍ଠିର, ଭୀମ, ଅର୍ଜୁନ, ନକୁଳ ଓ ସହଦେବ ଏହି ପାଞ୍ଚଜଣ ପାଣ୍ଡୁପୁତ୍ର—
Pañcha pāṇḍaba The five Pāṇḍaba brothers.

ପଞ୍ଚ ପାଣ୍ଡବା—ଦେ. ବି—ନୂଆଗଡ଼ ଓ ଦଶପଲ୍ଲା ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ୫ ଗୋଟି ଶୃଙ୍ଗଯୁକ୍ତ ପର୍ବତବିଶେଷ—A mountain with 5 peaks between Nūāgarḍa and Daśapallā.

ପଞ୍ଚ ପାତକ—ସଂ. ବି.—ପଞ୍ଚ ମହାପାତକ (ଦେଖ)
Pañcha pātaka Pañcha mahāpātaka (See)

ପଞ୍ଚ ପାତ୍ର—ସଂ. ବି.—୧ । ଅମାବାସ୍ୟା ଓ ପିତୃପକ୍ଷରେ ଏବଂ ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତିର ସାମ୍ବତ୍ସରିକ ପିଣ୍ଡୀକରଣ ଶ୍ରାଦ୍ଧାଦିରେ ଯେଉଁ ୫ଟି ପାତ୍ର ବା ପକ୍ଷ (ଯଥା—୨ ଦେବପକ୍ଷ ଓ ୩ ପିତୃପକ୍ଷ) ପିଣ୍ଡ ଦିଆ ଯାଏ—1. The five parties to whom oblations are made at śrāddhas.
୨ । ପୂଜାର୍ଥ ବ୍ୟବହୃତ ପଞ୍ଚ ଧାତୁ (ତମ୍ବା, ସୁନା, ରୂପା, ପିତଳ ଓ କଂସା) ନିର୍ମିତ ଜଳପାତ୍ର; ପଞ୍ଚପାତ୍ରୀ—2. A glass made of 5 metals used during worship.
୩ । ୫ ଗୋଟି ପାତ୍ର—3. A collection of 5 water vessels or pots.
୪ । ପାର୍ବଣ ଶ୍ରାଦ୍ଧ (ଦେଖ) (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)
4. Pārbaṇa śrāddha (See)

ପଞ୍ଚପିତୃ—ସଂ. ବି.—ପିତା ଓ ପିତୃସ୍ଥାନୀୟ ଆଉ ୪ ଜଣ ଗୁରୁଜନ (ଯଥା—ଜନ୍ମଦାତା, ଭୟତ୍ରାତା, ଶ୍ୱଶୁର, ଧର୍ମଗୁରୁ ଓ (ପଞ୍ଚପିତା—ଅନ୍ୟରୂପ) ଅନ୍ନଦାତା—Five persons (father, protector from danger, father-in-law, religious preceptor and master, standing in relation of a father to a person.
[ଦ୍ର—ଜନ୍ମଦାତା ଭୟତ୍ରାତା ଯସ୍ୟ କନ୍ୟା ବିବାହିତା
ଧର୍ମଦାତାନ୍ନଦାତା ଚ ପଞ୍ଚୈତେ ପିତରଃ ସ୍ମୃତାଃ ।]

ପଞ୍ଚ ପିତ୍ତ—ସଂ. ବି.—ଔଷଧାର୍ଥ ବ୍ୟବହୃତ ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ ୫ ଗୋଟି ଜୀବ (ଯଥା—ବରାହ, ଛାଗ, ମହିଷ, ରୋହିମାଛ ଓ ମୟୂରର ପିତ୍ତ—The gall or bile of 5 animals used as medicine.

ପଞ୍ଚ ପୁଷ୍ପ—ସଂ ବି. (ଦ୍ୱିଗୁ)—ଦେବୀ ପୁରାଣ ମତରେ ଦେବତାଙ୍କ ପ୍ରିୟ ୫ ପ୍ରକାର ଫୁଲ (ଯଥା—ଚମ୍ପା, ଆମ୍ର, ଶମୀ, ପଦ୍ମ ଓ କଳଯୁର)—Five kinds of flowers of which the Deities are very fond.

ପଞ୍ଚ ପ୍ରଦୀପ—ସଂ. ବି.—ପାଞ୍ଚ ଗୋଟି ପ୍ରଦୀପଯୁକ୍ତ ଆଲତିଦାନ; ଆଲତି
Pañcha pradīpa ନିମନ୍ତେ ବ୍ୟବହୃତ ପଞ୍ଚମୁଖ ପ୍ରଦୀପବିଶେଷ—A lamp with 5 wicks used at the time of the ceremonial waving of lights before a deity.

ପଞ୍ଚ ପ୍ରାଣ—ସଂ. ବି—ଶରୀରସ୍ଥ ପାଞ୍ଚଗୋଟି ପବନ (ଯଥା—ପ୍ରାଣ, ଅପାନ, ବ୍ୟାନ, ଉଦାନ ଓ ସମାନ)—The 5
Pañcha prāṇa (ପଞ୍ଚପ୍ରାଣବାୟୁ—ଅନ୍ୟରୂପ) internal winds essential to the life of man.
[ଦ୍ର—ହୃଦୟସ୍ଥ ପ୍ରାଣବାୟୁଦ୍ୱାରା ରକ୍ତସଞ୍ଚାଳନ, ଗୁହ୍ୟସ୍ଥ ଅପାନ-ବାୟୁଦ୍ୱାରା ଆହାର୍ଯ୍ୟଗଳନ, କଣ୍ଠସ୍ଥ ଉଦାନବାୟୁଦ୍ୱାରା ସର୍ବାଙ୍ଗରେ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟରକ୍ଷା ଏବଂ ନାଭିସ୍ଥ ସମାନବାୟୁଦ୍ୱାରା ପାଚନକ୍ରିୟା ସାଧିତ ହୁଏ ।]

ପଞ୍ଚ ବଲ୍କଳ—ସଂ. ବି. (ବୈଦ୍ୟକ)(ଦ୍ୱିଗୁ; ପଞ୍ଚ + ବଲ୍କଳ)—ଅଶ୍ୱତ୍ଥ, ପ୍ଲକ୍ଷ
Pañcha balkala (ଜଗୁଗଛ) ଓ ବେତ (ମତାନ୍ତରରେ ପଲାଶ, ଶିରୀଷ), ବଟ, ଯଜ୍ଞଡମ୍ବିର ଏହି ଗଛମାନଙ୍କ ଛେଲି—The barks of 5 specified trees.

ପଞ୍ଚବକ୍ତ୍ର—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଞ୍ଚ + ବକ୍ତ୍ର)—୧ । ପଞ୍ଚାନନ; ମହାଦେବ—1. Mahādeba.
Pañcha baktra
୨ । ପଞ୍ଚମୁଖି ରୁଦ୍ରାକ୍ଷ—
2. A rudrāksha with 5 heads.
ସଂ. ବିଣ.—ପଞ୍ଚମୁଖବିଶିଷ୍ଟ—Having five faces.

ପଞ୍ଚ ବଟ—ସଂ. ବି. (ଦ୍ୱିଗୁ; ପଞ୍ଚ + ବଟ) — ୧ । ଅଶ୍ୱତ୍ଥ, ବେଲ, ବର, ଅଅଁଳା ଓ ଅଶୋକ ଏହି ପାଞ୍ଚଗୋଟି ଗଛ—
Pañcha baṭa 1. The five specified trees.
୨ । ପଞ୍ଚବଟୀ (ଦେଖ)—2. Pañchabaṭi (See)

ପଞ୍ଚବଟୀ— ସଂ. ବ. (ସମାହାର ଦ୍ୱିଗୁ; ପଞ୍ଚ+ବଟ)—
Pañchabaṭī ୧ । ପଞ୍ଚବଟ ରୋପିତ ହୋଇଥିବା ବନ—
1. A forest where the five specific trees are planted side by side.

[ଦ୍ର—ପୂର୍ବରେ ଅଶ୍ୱତ୍ଥ, ଉତ୍ତରରେ ବେଲ, ପଶ୍ଚିମରେ ବର, ଦକ୍ଷିଣରେ ଅଅଁଳା ଓ ଅଗ୍ନିକୋଣରେ ଅଶୋକ ରୋପଣ କଲେ ପଞ୍ଚବଟୀ ହୁଏ ।]

୨ । ଦଣ୍ଡକାରଣ୍ୟର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଗୋଦାବରୀ ତୀରସ୍ଥ ଜନସ୍ଥାନ ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ବନବିଶେଷ—2. Name of the forest whence Rāvana carried off Sītā.

[ଦ୍ର—ଏହି ବନରେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ବାସ କରୁଥିବା ସମୟରେ ରାବଣ ସୀତାଙ୍କୁ ହରଣ କରିଥିଲା । ଏହା ଆଧୁନିକ ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶର ନାଗପୁର ଅଞ୍ଚଳସ୍ଥ ନାସିକ ବିଭାଗ ବୋଲି ଅନୁମିତ ହୁଏ ।]

ପଞ୍ଚ ବର୍ଗ—ସଂ. ବ.(ଦ୍ୱିଗୁ; ପଞ୍ଚ+ବର୍ଗ)—୧ । ବ୍ୟଞ୍ଜନବର୍ଣ୍ଣମାଳା ମଧ୍ୟସ୍ଥ
Pañcha barga କ, ଚ, ଟ, ତ, ପ ଏହି ପାଞ୍ଚଗୋଟି ବର୍ଗ—
1. The 5 classes or groups of consonants containing 5 letters each.

୨ । ପାଞ୍ଚୋଟି ବସ୍ତୁର ସମୂହ—
2. A collection or aggregate of 5 articles.

ପଞ୍ଚ ବର୍ଣ୍ଣ— ସଂ. ବ—୧ । (ଦ୍ୱିଗୁ; ପଞ୍ଚ+ବର୍ଣ୍ଣ)—ଧଳା, କଳା, ନାଲି,
Pañcha barṇa ହଳଦି ଓ ନୀଳ ଏହି ପାଞ୍ଚଗୋଟି ରଙ୍ଗ—
1 The five colours (e. g. white, black, red, yellow and blue).

୨ । (ବହୁବ୍ରୀହି) ପାଞ୍ଚବର୍ଣ୍ଣର ମୁରୁଜ; ପଞ୍ଚବର୍ଣ୍ଣୀ ମୁରୁଜ—
2. Powders of 5 colours.

୩ । ଓଁକାର ପ୍ରଣବର ୫ ଗୋଟି ବର୍ଣ୍ଣ (ଯଥା—ଅ, ଉ, ମ ନାଦ ଓ ବିନ୍ଦୁ—ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—3. The five component letters of sound of the mystic syllable 'Om'.

୪ । ଅରଣ୍ୟବିଶେଷ (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
4. Name of a forest.

୫ । ପର୍ବତବିଶେଷ (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
5. Name of a mountain.

୬ । ପଞ୍ଚମହାଯଜ୍ଞ (ଦେଖ)—
6. Pañcha mahājajña (See)

୭ । ଶରୀରର ପଞ୍ଚେନ୍ଦ୍ରିୟ—
7. The five organs of sense (Apte).

୮ । ଶରୀରର ପାଞ୍ଚଟି ଉପାଦାନ; ପଞ୍ଚଭୂତ—
8. The 5 essential elements of the body(Apte)

ପଞ୍ଚ ବଳା—ସଂ. ବ—ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତ ବଳା, ଅତିବଳା, ମହାବଳା,
Pañcha balā ନାଗବଳା ଓ ରାଜବଳା (ହି.ଶବ୍ଦସାଗର)—
Five particular herbs prescribed in Hindu medical treatises.

ପଞ୍ଚବର୍ଷ ଦେଶୀୟ— ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ —ଯାହାର ବୟସ ଅନାଜ ୫ ବର୍ଷ—
Pañchabarsha deśīya About 5 years old.
(ପଞ୍ଚବର୍ଷ ଦେଶୀୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ପଞ୍ଚବାଣ— ସଂ. ବ—୧ । (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଞ୍ଚ+ବାଣ)—ମଦନ; କାମ;
Pañchabāṇa କନ୍ଦର୍ପ—1. Cupid; the God of amour.

ପଞ୍ଚବିଶିଖ, ପଞ୍ଚଶାୟକ, ପଞ୍ଚଶର (ଅନ୍ୟରୂପ)

୨ । (ଦ୍ୱିଗୁ) କନ୍ଦର୍ପଙ୍କର ସମ୍ମୋହନ (ଅରବିନ୍ଦ), ଉନ୍ମାଦନ (ଅଶୋକ), ଶୋଷଣ (ଆମ୍ର), ତାପନ (ନବମାଳ) ଓ ସ୍ତମ୍ଭନ (ନାଲିକଇଁ ବା ମାଲୋପୁଲ) ନାମକ ୫ ଗୋଟି ପୁଷ୍ପଯୁକ୍ତ ବାଣ—2. The arrow of cupid consisting of 5 flowers with 5 amorous attributes.

ପଞ୍ଚ ବାତ—ସଂ. ବ—ପଞ୍ଚ ପ୍ରାଣ (ଦେଖ)—
Pañcha bāta Pañcha prāṇa (See)
(ପଞ୍ଚବାୟୁ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଞ୍ଚ ବାହୁ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଞ୍ଚ+ବାହୁ)—ଯେଉଁ କ୍ଷେତ୍ରର
Pañcha bāhu ପାଞ୍ଚଟି ବାହୁ ଥାଏ— Pentagonal.
ସଂ. ବ – ପଞ୍ଚବାହୁବିଶିଷ୍ଟ କ୍ଷେତ୍ର— Pentagon.

ପଞ୍ଚ ବିଂଶ—ସଂ. ବ. ଓ ବିଣ. (ପଞ୍ଚବିଂଶତି+ପୂରଣାର୍ଥେ. ଅ)—ପଚିଶି
Pañcha bimśa ସ୍ଥାନୀୟ—Twenty-fifth.

ପଞ୍ଚ ବିଂଶତି—ସଂ. ବିଣ. ଓ ବ (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ; ପଞ୍ଚ ଅଧିକ ବିଂଶତି)—
Pañcha bimśati କୋଡ଼ିଏ ଅପେକ୍ଷା ପାଞ୍ଚ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟା; ପଚିଶ; ୨୫—Twenty five.

ପଞ୍ଚ ବିଂଶତିକା—ସଂ. ବ—ପଚିଶ ସଂଖ୍ୟା ବା ବସ୍ତୁର ସଂଗ୍ରହ—
Pañcha bimśatikā A collection of twenty five.
(ଯଥା—ବେତାଳ ପଞ୍ଚବିଂଶତିକା ।)

ପଞ୍ଚ ବିଧ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଞ୍ଚ+ବିଧା)— ପାଞ୍ଚପ୍ରକାରର—
Pañcha bidha (ପଞ୍ଚବିଧା—ସ୍ତ୍ରୀ) Of five kinds.

ପଞ୍ଚ ଭଦ୍ର—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଞ୍ଚ+ଭଦ୍ର=ଶୁଭଚିହ୍ନ)—
Pañcha bhadra ୧ । ଯେଉଁ ଘୋଡ଼ାର ମୁହଁ, ପିଠି, ହୃଦୟ ଓ ଦୁଇ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଶୁଭଲକ୍ଷଣସୂଚକ ଆବର୍ତ୍ତ ବା ରୋମଭଉଁରୀ ଥାଏ—1. A horse having 5 gyrating fur on 5 specified spots of the body (considered as auspicious to its owner).

୨ । ପାଚନବିଶେଷ (ଏଥିରେ ୫ଟି ଉପାଦାନ ଥାଏ; ଯଥା— ଗୁଳୁଚ, ଖେତପାପଡ଼ା, ମୁଥା, ଚିରେଇତା ଓ ଶୁଣ)—
2. Name of a particular decoction made from 5 ingredients

୩ । ପଞ୍ଚ କଲ୍ୟାଣ (ଦେଖ)—
3. Pañcha kalyāṇa (See)

ପଞ୍ଚ ଭୁଜ—ସଂ. ବ. ଓ ବିଣ—ପଞ୍ଚ ବାହୁ (ଦେଖ)
Pañch bhuja Pañcha bāhu (See)

ପଞ୍ଚଭୂତ—ସଂ. ବ. (ପଞ୍ଚ+ଭୂତ)—ସୃଷ୍ଟିର ୫ ଗୋଟି ମୌଳିକ
Pañchabhūta ଉପାଦାନ(ଯଥା—କ୍ଷିତି, ଅପ, ତେଜଃ, ଓ ମରୁତ୍

ବ୍ୟୋମ)—The 5 primary elements of matter in the creation (e. g. earth, water, light, air and ether).

ପଞ୍ଚଭୂତାତ୍ମା—ସଂ. ବି. (ପଞ୍ଚଭୂତ + ଆତ୍ମନ୍)—ଜୀବାତ୍ମା; ପଞ୍ଚଭୂତରେ ଗଠିତ ଆତ୍ମା ବା ଶରୀର—
Pañcha bhūtātmā
The individual or the body consisting of the 5 primary elements of matter.

ପଞ୍ଚ ଭୌତିକ ଚିକିତ୍ସା—ସଂ. ବି. (ଆଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)—
Pañcha bhautika chikitsā ସ୍ୱଭାବ ଚିକିତ୍ସା (ଦେଖ)
Swabhāba chikitsā (See)

ପଞ୍ଚମ—ସଂ. ବିଣ. (ପଞ୍ଚନ୍ + ପୂରଣାର୍ଥରେ ମ)—
Pañchama ୧ । ପାଞ୍ଚ ସଂଖ୍ୟାର ପୂରକ—1. Fifth.
(ପଞ୍ଚମୀ—ସ୍ତ୍ରୀ). ୨ । ଦକ୍ଷ—2. Skilful; clever.
୩ । ସୁଶ୍ରୀ; ମନୋହର; ସୁନ୍ଦର—2. Beautiful; pleasing.
ସଂ. ବି—୧ । ସଙ୍ଗୀତର ସପ୍ତ ସ୍ୱର; ଗ୍ରାମର ପଞ୍ଚମ ସ୍ୱର; 'ପା'ସ୍ୱର—
1. The 5th of the 7 musical notes of the gamut
[ଦ୍ର—ଏହି ସ୍ୱର ନାଭିରୁ ବାହାରି ବକ୍ଷ, ହୃଦୟ, କଣ୍ଠ ଓ ମସ୍ତକ ଏପରି ପାଞ୍ଚ ସ୍ଥାନରେ ବିଚରଣ କରେ । ଏହା କୋକିଳ କଣ୍ଠରୁ ଶୁଣାଯିବା ସ୍ୱରର ଅନୁରୂପ ବୋଲି କଳ୍ପିତ ।]
୨ । ଛଅ ରାଗ ମଧ୍ୟରୁ ତୃତୀୟ ରାଗ—
2. The 3rd of the 6 tunes of music.
[ଦ୍ର—କେହି କେହି ଏହାକୁ ହିଣ୍ଡୋଳ ରାଗର, କେହି କେହି ଏହାକୁ ଭୈରବ ରାଗର ପୁତ୍ର କହନ୍ତି । ଏହାର ଗାନ ସମୟ ଶରତ୍ ଋତୁର ପ୍ରାତଃକାଳ ବୋଲି କଥିତ ।]
୩ । ମୈଥୁନ—3. Copulation.

ପଇଞ୍ଚମ / **ପଞ୍ଚମ** } ଅନ୍ୟରୂପ ଦେ. ବି. (ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକରଣ) -- ପାହୁଡ଼ ଉପରେ ଗୋଡ଼ର ପେଣ୍ଡାରେ ପିନ୍ଧାଯିବା ଅଳଂକାର ବିଶେଷ—A kind of ornament worn over the anklet round the tibia.

ପାଞ୍ଜର / **ପିଁଜନୀ** ବୈଦେ. ବି. (ଫା. ପାଜେବ୍; ଭୁଲ. ସଂ ପାଦ ପଞ୍ଜରୀ— ପାଉଁଜମ; ଏକ ପ୍ରକାର ନୂପୁର—A kind of broad tinkling anklet.

ପଞ୍ଚମ ଅବସ୍ଥା—ଦେ. —ଶେଷାବସ୍ଥା; ମୃତ୍ୟୁ—
Pañchama abasthā ପଞ୍ଚମ ଦଶା Death.
ଘରର ଦେଖି ବଡ଼ ପଞ୍ଚମ ଅବସ୍ଥା, ହୃଦୟରେ ଦେଇଲେ ମହାଶୋକ ବ୍ୟଥା ।
କୃଷ୍ଣଲୀଳା, ମହାଭାରତ. ବନ ।

ପଞ୍ଚ ମକାର—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଞ୍ଚ + ମକାର = 'ମ' ବର୍ଣ୍ଣ)—
Pañcha makāra ତନ୍ତ୍ରୋକ୍ତ କାମ ମାର୍ଗ ଅନୁସାରେ ଉପାସନାରେ ବ୍ୟବହୃତ ମଦ୍ୟ, ମାଂସ, ମତ୍ସ୍ୟ, ମୈଥୁନ ଓ ମୁଦ୍ରା ନାମକ ସାଧନାବିଶେଷ—A tantric ritual consisting of wine, meat, fish, cohabitation and money.

ପଞ୍ଚମ ତାନ—ସଂ. ବି—ପଞ୍ଚମ ୧ (ଦେଖ)
Pañchama tāna Pañchama 1 (See)

ପଞ୍ଚ ମନ—ଦେ. ବି—ପଞ୍ଚଭୂତାତ୍ମା (ଦେଖ)
Pañcha mana Pañcha bhūtātmā (See)
ବସ୍ତ୍ରାର ପଞ୍ଚତ୍ୱ ଏହିଠାରେ ହେବ ପଞ୍ଚ ଜନେ ଏହା ଜାଣେ ।
ଉଷ୍ଣ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

ପଞ୍ଚମ ବେଦ—ଦେ. ବି—ମହାଭାରତ—
Pañchama beda The epic Mahābhārata.

ପଞ୍ଚମ ସ୍ୱର—ସଂ. ବି—୧ । (ଫଳିତ ଜ୍ୟୋତିଷ ଗଣନା) ସ୍ୱରୋଦୟ ଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ ମୃତ୍ୟୁ ସ୍ୱର—
Pañchama swara
1 (astrology) Name of an inauspicious astrological combination.
[ଦ୍ର ଜ୍ୟୋତିଷର ସ୍ୱରୋଦୟ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ୫ ସ୍ୱର । ବାଳସ୍ୱର, କୁମାର ସ୍ୱର, ଯୁବା ସ୍ୱର, ବୃଦ୍ଧ ସ୍ୱର ଓ ମୃତ୍ୟୁ ସ୍ୱର ।]
୨ । ପଞ୍ଚମ ୧ (ଦେଖ)—1. Pañchama (See)
ପଞ୍ଚ ଦିନରେ ଚଉଦ୍ଦହଁ ସ୍ୱରେ ପଞ୍ଚମ ପଞ୍ଚତ୍ୱ ଅଦରେ ସେ ।
ଉଷ୍ଣ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

ପଞ୍ଚ ମହାପାତକ—ସଂ. ବି. (ଦ୍ୱିଗୁ; ପଞ୍ଚ + ମହାପାତକ)—
Pañcha mahāpātaka ବ୍ରହ୍ମ ହତ୍ୟା, ସୁରାପାନ, ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱ ହରଣ, ଗୁରୁ ପତ୍ନୀ ଗମନ ଓ ଉପରୋକ୍ତ ପାପରେ ଲିପ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ସହିତ ବାସ-ରୂପ ୫ ଗୋଟି ଗୁରୁତର ପାପ (ମନୁସଂହିତା ୧୧।୫୪)—
ପଞ୍ଚ ମହାପାତକୀ—ପୁଂ / ପଞ୍ଚ ମହାପାତକିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ } ବିଣ
The five great sins (viz. murdering a Brāhmaṇa, drinking spirits, stealing from a Brāhmaṇa, adultery with the wife of one's elders and association with the above 4 classes of offenders,

ପଞ୍ଚ ମହାବ୍ୟାଧି—ସଂ. ବି—ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର ମତରେ ପାଞ୍ଚଟି ବଡ଼ ରୋଗ (ଯଥା—ଅର୍ଶ, କୁଷ୍ଠ, ଯକ୍ଷ୍ମା, ପ୍ରମେହ ଓ ଉନ୍ମାଦ)—Five major diseases according to Hindu Medical books (e.g. piles, leprosy, pthisis, gonorrhoea and insanity).

ପଞ୍ଚ ମହାବ୍ରତ—ସଂ. ବି—ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ର ମତରେ ଯତିମାନଙ୍କର ୫ଟି ଅବଶ୍ୟ ଆଚରଣୀୟ କର୍ମ (ଯଥା—ଅହିଂସା, ସୁନୃତା, ଅସ୍ତେୟ, ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ, ଅପରିଗ୍ରହ)—The duties strictly enjoined on ascetics (viz. want of hurtfulness, truthfulness, freedom from stealing, continence and non-acceptance of gifts from others).

ପଞ୍ଚ ମହାଭୂତ—ସଂ. ବି—ପଞ୍ଚଭୂତ (ଦେଖ)
Pañcha mahābhūta Pañcha bhūta (See)

ପଞ୍ଚ ମହାଯଜ୍ଞ—ସଂ. ବି. (ଦ୍ୱିଗୁ; ପଞ୍ଚ + ମହାଯଜ୍ଞ)—
Pañcha mahājajña ବ୍ରହ୍ମଯଜ୍ଞ (ବେଦାଧ୍ୟୟନ), ଦେବଯଜ୍ଞ (ଅଗ୍ନିହୋତ୍ର), ପିତୃଯଜ୍ଞ (ତର୍ପଣ), ଭୂତଯଜ୍ଞ (ବୈଶ୍ୱ ଦେବ) ଓ ନୃଯଜ୍ଞ (ଅତିଥି ପୂଜା) ଗୃହସ୍ଥର ଅନୁଷ୍ଠେୟ ଏହି ୫ ଗୋଟି ଯାଗ ବା ପୂଜା—The five great sacraments enjoined on every house-holder by

the vedas (viz. reading the vedas, performing vedic sacrifice, offering manes, offering oblations to the spirits and hospitality).

[ଦ୍ର—ଗୃହ କର୍ମ ପାଇଁ—୧. ଚୁଲୀ, ୨. ଚକା ଓ ଶିଳ ଶିଳପୁଅ, ୩. ପହଁରି (ଝାଡୁ), ୪. ଚିକିଂ ଓ ଉଦୁଖଲ ମୂଷଳ ଓ ୫. ପାଣି ମାଠିଆ ଏସବୁକୁ ଗୃହସ୍ଥକୁ ପ୍ରତ୍ୟହ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ହୁଏ । ଏମାନଙ୍କର ନାମ ପଞ୍ଚ ସୁନା;—ଏହି ସବୁରେ ବହୁ ଜୀବହତ୍ୟା ବା ଜୀବହିଂସା ଅଜ୍ଞାତ ଭାବରେ କରାଯାଏ. ଗୃହସ୍ଥକୁ ଏହି ପଞ୍ଚସୂନାଜନିତ ଜୀବହତ୍ୟା ପାପରୁ ମୁକ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ମହର୍ଷିମାନେ ପଞ୍ଚଯଜ୍ଞର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଅଛନ୍ତି । ବେଦାଧ୍ୟୟନ ଓ ବେଦାଧ୍ୟାପନ ବ୍ରହ୍ମଯଜ୍ଞ, ଶ୍ରାଦ୍ଧ ଓ ତର୍ପଣ ପିତୃଯଜ୍ଞ, ହୋମ-ଦେବଯଜ୍ଞ; ଅନ୍ନଦାନ ଓ ବୈଶ୍ୱ-ଦେବ-ଭୂତଯଜ୍ଞ ଓ ଅତିଥି ସେବା ନୃଯଜ୍ଞ । ଯେଉଁ ଗୃହସ୍ଥ ଆପଣା ଶକ୍ତି ଅନୁସାରେ ପ୍ରତିଦିନ ଏହି ପଞ୍ଚଯଜ୍ଞ କରନ୍ତି ସେ ଗୃହରେ ବାସକରି ସୁଦ୍ଧା ପଞ୍ଚସୂନା ଦୋଷରେ ଲିପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ (ମନୁ ୩ । ୭୯—୭୧ ଓ ୮୦—୮୧)

ପଞ୍ଚ ମହାଶବ୍ଦ—ସଂ. ବି.—ଶଙ୍ଖ, ଭେରୀ, କାହାଳୀ, ଚକ୍ରା ଓ ଦୁନ୍ଦୁଭି ବା
Pañcha mahāśabda ଡମରୁ ଏହି ପଞ୍ଚବାଦ୍ୟର ଶବ୍ଦ—
The sounds of five kinds of musical instruments.

[ଦ୍ର—ପୂର୍ବେ ଏହି ପଞ୍ଚବାଦ୍ୟ ରାଜମର୍ଯ୍ୟାଦା ଥିଲା ।]

ପଞ୍ଚ ମହିଷ—ସଂ. ବି.—ସୁଶ୍ରୁତ ଅନୁସାରେ ମଇଁଷିଠାରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ପାଞ୍ଚ ପଦାର୍ଥ
Pañcha mahisha (ଯାହା ଔଷଧରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ; ଯଥା—ଗୋବର, ମୂତ୍ର, ଦୁଧ, ଦହି ଓ ଘିଅ)—Five things got from the buffaloes and used as medicine.

ପଞ୍ଚମା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି. (ସଂ. ପଞ୍ଚମ; ହିନ୍ଦୁର ଚାରିବର୍ଣ୍ଣରୁ ବହିର୍ଭୂତ
Pañchamā ଥିବାରୁ)—ନୀଚ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ ଚଣ୍ଡାଳାଦି ଜାତି (ଯଥା—ଦଣ୍ଡାସୀ ଜାତି)—Pariah; the untouchables.

ପଞ୍ଚ ମାଥ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଞ୍ଚ + ମସ୍ତକ)—ପଞ୍ଚାନନ; ଶିବ; ମହାଦେବ—
Pañcha mātha Śiba.

ତୁମ୍ଭ ଦେହ ଶ୍ରୀଣ ଜଟା ବେଷେ ପଞ୍ଚମାଥ । ବଳରାମ. ୦୦୫ ଦାସାସ୍ପଣ ।

ପଞ୍ଚମାସ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ.—୧ । (ପଞ୍ଚମାସ + ୟ)—ପ୍ରତି ପାଞ୍ଚ ମାସରେ
Pañchamāsya ଘଟିବା—1. Happening every fifth month.

୨ । ପଞ୍ଚମାସ ବ୍ୟାପୀ—
Containing five months (M. W.)

୩ । (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଞ୍ଚମ + ଅସ୍ୟ)—ପଞ୍ଚମ ସ୍ୱରରେ ଗୀତ ଗାଉଥିବା—3. Singing in the fifth note of the gamut.

ସଂ. ବି.—କୋକିଳ—The Indian cuckoo.

ପଞ୍ଚମୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ପଞ୍ଚମ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—୧ । ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷ ଚତୁର୍ଥୀର
Pañchamī ପର ତିଥି—1. The 5th. day of the lunar fortnight.

[ଦ୍ର—ନିମ୍ନଲିଖିତ ପଞ୍ଚମୀମାନଙ୍କରେ ବ୍ରତ ଓ ଉପବାସାଦି କରାଯାଏ । ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଶୁକ୍ଳପଞ୍ଚମୀ—ମହାଦେବଙ୍କ ବିବାହ । ଶ୍ରାବଣ କୃଷ୍ଣ ପଞ୍ଚମୀ—ନାଗ ପଞ୍ଚମୀ ବା ମନସା ପଞ୍ଚମୀ—ନାଗପୂଜା । ଶ୍ରାବଣ ଶୁକ୍ଳ ପଞ୍ଚମୀ—ଜାଗ୍ରତ୍‌ଗୌରୀ ପଞ୍ଚମୀ; ଗ୍ରାମଦେବତା ପୂଜା । ଭାଦ୍ର କୃଷ୍ଣ ପଞ୍ଚମୀ—ରକ୍ଷା ପଞ୍ଚମୀ ବା ରେଖା ପଞ୍ଚମୀ; କବାଟରେ ଚିତ୍ରିତ ଘଣ୍ଟାକର୍ଣ୍ଣ ଓ ଭୈରବପୂଜା; ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କର ରେଖା ଲାଗି । ଭାଦ୍ର ଶୁକ୍ଳ ପଞ୍ଚମୀ—ଋଷିପଞ୍ଚମୀ । ଗୁରୁପଞ୍ଚମୀ—ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷ ଗୁରୁବାର ଦିନ ପଞ୍ଚମୀ ତିଥି ପଡ଼ିଲେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପୂଜା । ଆଶ୍ୱିନ କୃଷ୍ଣପଞ୍ଚମୀ—ଅଶ୍ୱପଞ୍ଚମୀ ବା ନାହାଣ ପଞ୍ଚମୀ—ଅଶ୍ୱପୂଜା । ଆଶ୍ୱିନ ଶୁକ୍ଳ ପଞ୍ଚମୀ—ନବପଞ୍ଚମୀ, ଦୁର୍ଗାପୂଜାରମ୍ଭ (ପଞ୍ଚମୀଠାରୁ ନବମୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ) । ମାଘ ଶୁକ୍ଳ ପଞ୍ଚମୀ—ବସନ୍ତପଞ୍ଚମୀ ବା ଶ୍ରୀପଞ୍ଚମୀ—ସରସ୍ୱତୀ ପୂଜା, ଜଗନ୍ନାଥ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ପଞ୍ଚପଲ୍ଲବ ଲାଗି ।]

୨ । ପଞ୍ଚମୀ ବିଭକ୍ତି—2. The ending of the 5th or ablative case of a noun.

୩ । ସଙ୍ଗୀତର ରାଗିଣୀବିଶେଷ—
3. Name of a musical tune.

୪ । ପଶାର ଛକ—4. corner-spots of a dice-plate.

୫ । ବ୍ରତବିଶେଷ (ଏହାକୁ ପ୍ରଥମେ ଶ୍ରୀପଞ୍ଚମୀ ଆରମ୍ଭ କରି ୬ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତି ଶୁକ୍ଳ ପଞ୍ଚମୀରେ କରିବାକୁ ହୁଏ)—
5. A ceremony observed on every 5th day of the bright fortnight of every month for 6 years beginning from śrīpañchamī.

୬ । ଦ୍ରୌପଦୀ (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
6 A name of Draupadī (M. W.).

୭ । (ତାନ୍ତ୍ରିକ ପଞ୍ଚମକାରର ପଞ୍ଚମ ତତ୍ତ୍ୱ)—ମୈଥୁନ—
7. Copulation (as the 5th tantrik tatwa) (M. W.)

୮ । ଏକ ପୁରୁଷର ଦୈର୍ଘ୍ୟର ଏକ ପଞ୍ଚମାଂଶପରିମିତ ଇଷ୍ଟକ (ଏହା ଯଜ୍ଞବେଦୀର ନିର୍ମାଣରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିଲା—
8. A brick having the length of $\frac{1}{5}$ of a man's height (used in the construction of sacrificial altar) (M. W.)

୯ । ପଶାପାଲି—10. A chequered board for playging at draugts (M. W.)

ପଞ୍ଚମୀ ତିଥି—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ଶୁକ୍ଳ ମାନ ପକ୍ଷର ୫ମ ଦିନ—
Pañchamī tithi The 5th day of lunar fortnight.

ପଞ୍ଚମୀ ବିଭକ୍ତି—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ.—(ବ୍ୟାକରଣ) ବିଶେଷ୍ୟର ଅପାଦାନ
Pañchamī bibhakti ବିଭକ୍ତି (ଏହାର ଚିହ୍ନ 'ରୁ', 'ଠାରୁ')—
The ending of the 5th or ablative case of a noun.

ପଞ୍ଚ ମୁଖ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଞ୍ଚ + ମୁଖ)—ପାଞ୍ଚଗୋଟି ମୁଖ
Pañcha mukha (ପଞ୍ଚମୁଖୀ) ବିଶିଷ୍ଟ—Five-faced.

ସଂ. ବି.—୧ । ପଞ୍ଚାନନ; ମହାଦେବ; ଶିବ—1 Śiba.

[ଦ୍ର—ଏହାଙ୍କର ୪ ହାତରୁ ୪ ମୁହଁ ଓ ଆକାଶ ଆଡ଼ରୁ ଏକ ମୁହଁ ଥାଏ ।]

୨ । ପଞ୍ଚାସ୍ୟ; ସିଂହ (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—

2. The lion (M. W.)

୩ । ପାଞ୍ଚଟି ମୁନ ଥିବା ଶର—

3. An arrow with 5 points (M. W.)

୪ । ପାଞ୍ଚ ରେଖାବିଶିଷ୍ଟ ରୁଦ୍ରାକ୍ଷ ବୀଜ (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—

4. A rudrāksha seed with five lines on it.

ଦେ. ବି.—ପାଞ୍ଚଜଣଙ୍କ ମୁହଁ ବା କଥା; ଏକାଧିକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ମୁଖରୁ ନିସୃତ ବାକ୍ୟ—Words uttered by five i.e. many persons.

ପଞ୍ଚମୁଖେ ପରମେଶ୍ୱର । ଭଗ ।

ପଞ୍ଚମୁଖୀ—ସଂ. ବି. (ପଞ୍ଚମୁଖ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—୧ । (ଏହାର ୫ ଟି ପାଖୁଡ଼ା ଥିବାରୁ)—ସାଧାରଣ ଗେଣ୍ଡୁ କୁସୁମ ଫୁଲ—

Pañcha mukhī Gendarusa vulgaris (M. W.)

ପଞ୍ଚମୁଖୀ (ପଞ୍ଚମୁଖା—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଜବା; ମନ୍ଦାରଫୁଲ—

2. China rose.

ଦେ. ବି—୧ । ପାଞ୍ଚଗୋଟି ଥଳିଯୁକ୍ତ ପୂଜା କୋଥଳି—

1. A bag of cloth with 5 pockets used in storing the ingredients of pūjā.

୨ । ପଞ୍ଚମୁଖୀ ମନ୍ଦାର (ଦେଖ)

2. Pañcha mukhī mandāra (See)

୩ । ବାସଙ୍ଗ (ହି. ଶ.) (ଦେଖ)—3. Bāsaṅga.

୪ । ପାର୍ବତୀ (ହି. ଶ.)—4. Pārbatī.

୫ । ସିଂହୀ (ହି. ଶ) —5. A lioness.

ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ ପଞ୍ଚମୁଖର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—

Feminine of pañchamukha.

ପଞ୍ଚମୁଖୀ ମନ୍ଦାର—ସଂ. ବି (ସଂ. ପଞ୍ଚମୁଖୀ ଓ. ମନ୍ଦାର)—ଏକ ପରିଷ୍ଟିଆ

Pañchamukhī mandāra କାଳି ମନ୍ଦାର ଫୁଲ—A kind of

(ପଞ୍ଚମୁଖୀ ଜବା—ଅନ୍ୟରୂପ) single petalled china rose.

[ଦ୍ର—ଏହାର ପାଞ୍ଚଟି ପାଖୁଡ଼ା; ଏଥିରୁ ଯେଉଁ ଗର୍ଭକାଣ୍ଡ ବାହାରି ଥାଏ ତାହାର ଅଗ୍ରଭାଗରେ ପାଞ୍ଚଟି ଶାଖା ଥାଏ ।]

ପଞ୍ଚମୁଣ୍ଡୀ—ସଂ. ବି (ପଞ୍ଚମୁଣ୍ଡ+ସମାହାରାର୍ଥରେ. ଈ)—ତନ୍ତ୍ରମତରେ ପାଞ୍ଚଟି

Pañchamuṇḍī ମୁଣ୍ଡ (ଦୁଇଟି ଚଣ୍ଡାଳର+ଏକ ଶୃଗାଳର+ଏକ ବାନରର+ଏକ ସର୍ପର) ଉପରେ ଆସନ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି

ଯୋଗସାଧନ—A kind of performing joga while sitting on a seat supported by 5 heads or skulls of dead persons and animals.

[ଦ୍ର—ତନ୍ତ୍ରଶାସ୍ତ୍ରମତରେ ଏହା ଏକ ବିଶିଷ୍ଟ ଯୋଗସାଧନ ।]

ପଞ୍ଚମୁଦ୍ରା—ସଂ. ବି (ଦ୍ୱିଗୁ; ପଞ୍ଚ+ମୁଦ୍ରା)—ତନ୍ତ୍ରୋକ୍ତ ପାଞ୍ଚପ୍ରକାର ଅଙ୍ଗୁଳି

Pacñha mudrā ବିନ୍ୟାସ—(ଯଥା—ଆବାହନୀ, ସ୍ଥାପନୀ; ସନ୍ନିଧାପନୀ, ସମ୍ରୋଧନୀ ଓ ସମ୍ମୁଖୀକରଣୀ)—Five poses of the fingers or gestures exhibited during worship of a Deity

ପଞ୍ଚ ମୁଷ୍ଟିକ—ସଂ. ବି—ବୈଦ୍ୟକ ମତରେ ସନ୍ନିପାତ ରୋଗପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ

Pañcha mushṭika ପାଞ୍ଚଟି ପଦାର୍ଥ ଏକମୁଠା ଲେଖାଏଁ ଏକତ୍ର ସିଝିଥିବା ପାଚନ (ଯଥା—ଯଅ, ବରକୋଳି, କୋଳଅଁ, ଶୁଣ, ଓ ଅଏଁଳା କୋଳି)—A decoction made of one handful of each of 5 particular ingredients used as antedote for collapse.

ପଞ୍ଚ ମୂତ୍ର—ସଂ. ବି (ପଞ୍ଚ+ମୂତ୍ର)—ଔଷଧାର୍ଥେ ବ୍ୟବହୃତ ପାଞ୍ଚ ପ୍ରକାର ସ୍ତ୍ରୀ

Pañcha mūtra ପଶୁ (ଗୋରୁ, ମେଷ, ମହିଷ, ଗଧ ଓ ଛାଗଳ)ଙ୍କ ମୂତ୍ର—The urines of 5 female animals (cow, sheep, buffalo, ass and goat) used as medicine.

ପଞ୍ଚମୂଳ—ସଂ. ବି—୧ । (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଞ୍ଚ+ମୂଳ) ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ରମତେ ପାଞ୍ଚ

Pañcha mūla ପ୍ରକାର ବିଭିନ୍ନ ଗଛର ମୂଳଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ ପାଚନ-ବିଶେଷ—1. A decoction made up of 5 roots.

୨ । (ସମାହାର ଦ୍ୱିଗୁ) (ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର) ପାଞ୍ଚ ଗୋଟି ବିଶିଷ୍ଟ ମୂଳର ସମଷ୍ଟି—2. A collection of 5 kinds of roots for medicinal purposes.

[ଦ୍ର—ଆୟୁର୍ବେଦରେ ୯ ପ୍ରକାର ପଞ୍ଚମୂଳ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅଛି—୧ । ସ୍ୱଳ୍ପ ପଞ୍ଚମୂଳ ବା ଲଘୁ ପଞ୍ଚମୂଳ—ଶାଳପର୍ଣ୍ଣୀ, ପୃଷ୍ଠପର୍ଣ୍ଣୀ, ଲଟା-ବେଁକୋଳି, ଅଙ୍କୋଲ୍ଲ ଓ ଗୋଖରୁ ମୂଳ—୨ । ବୃହତ୍ ପଞ୍ଚମୂଳ—ବେଲ, ପାଟେଳି, ଗମ୍ଭାରୀ, ଫଣଫଣା ଓ ଅଗବଥୁ ମୂଳ—୩ । ତୃଣ ପଞ୍ଚମୂଳ—କୁଶ, କାଶ, ଶର, ଆଖୁ ଓ ଶାଳୀଧାନ ମୂଳ—୪ । ଯବାଦିପଞ୍ଚମୂଳ—ଯବତୋଷ, ଭୂଇଁକଖାରୁ, ଜୀବନ୍ତୀ, କ୍ଷୀର-କାକୋଲି ଓ ଜୀବକ ବୃକ୍ଷର ମୂଳ—୫ । ଜୀବକାଦି ପଞ୍ଚମୂଳ—ଜୀବକ, ମେଦା, ମହାମେଦା, ଋଷଭକ ଓ ଜୀବନ୍ତୀମୂଳ—୬ । ବଳାଦି ପଞ୍ଚମୂଳ—ବାଡ଼ି ଅଅଁଳା, ପୁରୁଣୀ, ଗବ, ମୁଗପର୍ଣ୍ଣୀ ବା ମୁଦ୍ଗପର୍ଣ୍ଣୀ ଓ ମାଷପର୍ଣ୍ଣୀ ମୂଳ—୭ । ଗୋକ୍ଷୁରାଦି ପଞ୍ଚମୂଳ—ଗୋଖରୁ, ଶୋଯାଳୁଲ, ମହାବାଲ, ଯୋରଷ ଓ ଗୁଳୁଞ୍ଚାମୂଳ—୮ । ଗୁଡୁଚ୍ୟାଦି ବା ବଳ୍ଲୀ ପଞ୍ଚମୂଳ—ଗୁଳୁଚ, ମେଷଶୃଙ୍ଗୀ, ଚେମେଡ଼ିଲଇମୂଳ, ଭୂଇଁକଖାରୁ ଓ ହଳଦୀମୂଳ—୯ । କଣ୍ଟକ ପଞ୍ଚମୂଳ—କରଞ୍ଜ, ଗୋଖରୁ, ଶତମୂଳୀ ବ୍ରାହ୍ମଣଝାଟିଆ ଓ କଣ୍ଟାଲେଉଟିଆ ମୂଳ ।

ପଞ୍ଚ ମୂଳୀ—ସଂ. ବି—୧ । ପଞ୍ଚମୂଳ ୨ (ଦେଖ)—

Pañcha mūlī 1. Pañchamūla 2 (See)

୨ । ସ୍ୱଳ୍ପ ପଞ୍ଚମୂଳ ବା ଲଘୁ ପଞ୍ଚମୂଳ (ଶାଳପର୍ଣ୍ଣୀ, ପୃଷ୍ଠପର୍ଣ୍ଣୀ, ଲଟାବେଁକୋଳି, ଅଙ୍କୋଲ୍ଲ ଓ ଗୋଖରୁ ମୂଳ—

2. An aggregate or decoction of 5 herbs.

ପଞ୍ଚ ଯଜ୍ଞ—ସଂ. ବି—ପଞ୍ଚ ମହାଯଜ୍ଞ (ଦେଖ)

Pañcha jajña Pañcha mahājajña (See)

ପଞ୍ଚ ଯାମ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପାଞ୍ଚ+ଯାମ; ଯହିଁରେ ୫ଟି ଯାମ ବା

Pañcha jāma ପ୍ରହର ଅଛି; ରାତିର ପ୍ରଥମ ୫ ଦଣ୍ଡ ଓ ଶେଷ ୫ ଦଣ୍ଡକୁ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଗଣାଯାଏ)—ଦିନ; ଦିବସ—

Day.

ପଞ୍ଚ ରଙ୍ଗ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଞ୍ଚ ଓ ରଙ୍ଗ)—୧ । ଏକପ୍ରକାର ସତରଞ୍ଜ
Pañcha ranga ଖେଳ—1. A kind of game at chess.
ପଞ୍ଚରଂଗ [ଦ୍ର—ଏଥିରେ ରାଜା କ୍ରମଶଃ ହସ୍ତୀ, ପଦାତି, ଦାବା, ଅଶ୍ୱ
ପଞ୍ଚରଂଗ ଓ ନୌକା ଏହି ୫ ବଳର ୫ ବସ୍ତୁରେ ମାତ୍ ହୋଇ-
ଯାଏ ।]
୨ । ରଙ୍ଗରସ; ରହସ୍ୟ; ତାମସା—2. Sports.
୩ । ପାଞ୍ଚପ୍ରକାର ବର୍ଣ୍ଣ—3. Five colours.

ପଞ୍ଚ(ଞ୍ଚୁ)ରଙ୍ଗା(ଙ୍ଗୀ)—ଦେ.ବଣ. (ସଂ. ପଞ୍ଚ ଓ ରଙ୍ଗ)—ବହୁବିଧବର୍ଣ୍ଣରଞ୍ଜିତ—
Pañcha(ñchu)rangā(ngī) Multicoloured.
ପାଁଚରଂଗୀ **ପଂଚରଂଗା** [ପଞ୍ଚ(ଞ୍ଚୁ)ରଙ୍ଗିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଞ୍ଚ ରତ୍ନ—ସଂ. ବି—୫ ପ୍ରକାର ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ମଣି, (ଯଥା—ହୀରା, ନୀଳା, ମୋତି
Pañcha ratna ମାଣିକ ଓ ପୋହୋଳା)—The five gems
(viz. diamond, sapphire, ruby, pearl and coral).

ପଞ୍ଚ ରସା—ସଂ. ବି. (ପଞ୍ଚ+ରସ+ଆ)—ଅଅଁଳା (ହି. ଶ)—
Pañcha rasā Embellic Myrobalan.

ପଞ୍ଚ ରାତ୍ର—ସଂ. ବି—୧ । ୫ ଦିନ ଓ ୫ ରାତ୍ରି-ବ୍ୟାପୀ ହରିକୀର୍ତ୍ତନ—
Pañcha rātra 1. The chanting of hymns for 5 days and nights continually.
୨ । ପାଞ୍ଚପ୍ରକାର ଜ୍ଞାନ-ଉପଦେଶକ ବେଦାନ୍ତ ଗ୍ରନ୍ଥ—
2. A treatise on Vedānta.
[ଦ୍ର—ଏଥିମଧ୍ୟରେ ନାରଦ, ବ୍ରାହ୍ମ, ଗୌତମ, ବାଶିଷ୍ଠ, ଶୈବ, କୌମାର ଓ କପିଳ ଏହି ୭ଟି ପଞ୍ଚରାତ୍ର ଗ୍ରନ୍ଥମାନ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ।]
୩ । ପାଞ୍ଚ ଦିନ ଓ ପାଞ୍ଚ ରାତ୍ରିବ୍ୟାପୀ ସମୟ—
3. A period of 5 successive days and nights.
୪ । ପାଞ୍ଚ ଦିନରେ ସମ୍ପାଦନୀୟ ଯଜ୍ଞବିଶେଷ—
4. A vedic sacrifice performable in 5 days.
ଦେ. ବି—ଦିବାନିଶିବ୍ୟାପୀ କିଛି ସମୟ—
A continuous period of time.
(ଯଥା—ମୁଁ ତ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପଞ୍ଚରାତ୍ର ଚଳିଛି, ମୁଁ ତାଙ୍କ ପ୍ରକୃତି ଉତ୍ତମରୂପେ ଜଣାଇଲି ।)

ପଞ୍ଚ ରାଶିକ—ସଂ.ବି. (ପଞ୍ଚ+ରାଶି+କ)—ଗଣିତରେ ୪ ରାଶି ଦତ୍ତ ଥିଲେ
Pañcha rāsika ଅଜ୍ଞାତ ପଞ୍ଚମ ରାଶି ବାହାର କରିବାର ପ୍ରଣାଳୀ—
(mathematics) The method by which an unknown number is found when 4 numbers are given; the mathematical Rule of Five.

ପଞ୍ଚଳ—ସଂ ବି—ଶକରକନ୍ଦ (ଦେଖ)
Pañchala Śakarakanda (See)

ପଞ୍ଚ ଲବଣ—ସଂ, ବି. (ବୈଦ୍ୟକ) (ସମାହାର ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ; ପଞ୍ଚ+ଲବଣ—
Pañcha labaṇa ୫ ପ୍ରକାର ଲୁଣ (ଯଥା—ସୈନ୍ଧବ, ସୌବର୍ଚ୍ଚଳ, ବିଟ, ସଙ୍ଗା ବା ଔଦ୍ଭିଦ୍ଧ ଓ ସାମୁଦ୍ର—The five salts.

ପଞ୍ଚ ଲୁଣ—ଦେ. ବି—ପଞ୍ଚଲବଣ (ଦେଖ)
Pañcha luṇa Pañchalabaṇa (See)

ଲୋକପାଳ—ସଂ. ବି. (ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ; ପଞ୍ଚ+ଲୋକପାଳ)—ଗଣେଶ, ଦୁର୍ଗା
Pañcha lokapāla ବାୟୁ, ଆକାଶ ଓ ଅଗ୍ନି ନିଲୁମାରଦ୍ୱୟ—
Five protectors of the creation according to the Hindus.

ପଞ୍ଚ ଲୋହ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଞ୍ଚଲୌହ)—ପଞ୍ଚଲୌହ (ଦେଖ)
Pañcha lohi Pañchalauha (See)
ଦେ. ବିଣ—ପଞ୍ଚଲୌହ ମିଶାଯାଇ ପ୍ରସ୍ତୁତ (ତେଇଁରଆ)—
Made of five metals.

ପଞ୍ଚ ଲୌହ—ସଂ. ବି—୧ । ୫ ପ୍ରକାର ଧାତୁ (ଯଥା—ସୁନା, ରୁପା, ତମ୍ବା,
Pañcha lauha ରଙ୍ଗ ଓ ସୀସା)—1. The 5 metals:
(ପଞ୍ଚଲୋହ; ପଞ୍ଚଲୋହକ—ଅନ୍ୟରୂପ) gold, silver, copper, tin and lead.
୨ । ପଞ୍ଚପ୍ରକାର ଲୁହା (ଯଥା—ବଜ୍ରଲୌହ, କାନ୍ତଲୌହ, ପିଣ୍ଡଲୌହ, କ୍ରୌଂଚଲୌହ ଓ ସାଧାରଣ ଲୌହ)—
2. Five kinds of iron.

ପଞ୍ଚଶବ୍ଦ—ସଂ. ବି—୧ । ମଙ୍ଗଳ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବାଦିତ ୫ ପ୍ରକାର ବାଦ୍ୟର
Pañcha śabda ଶବ୍ଦ (ଯଥା—ତନ୍ତ୍ରୀ, ତାଳ, ଝାଂଜ, ନାଗରା ଓ ତୁରୀ)—1. The sounds of 5 musical instruments sounded on festive occasions.
୨ । (ବ୍ୟାକରଣ) ସୂତ୍ର, ବାର୍ତ୍ତିକ, ଭାଷ୍ୟ, କୋଷ ଓ ମହାକବି ପ୍ରୟୋଗ ନାମକ ପାଞ୍ଚପ୍ରକାର ଶବ୍ଦ—2. (grammar) The classification of words into 5 classes.
୩ । ବେଦଧ୍ୱନି, ବନ୍ଦୀଧ୍ୱନି, ଜୟଧ୍ୱନି, ଶଂଖଧ୍ୱନି ଓ ବାଦ୍ୟଧ୍ୱନି—
3. Five kinds of sounds produced by men.

ପଞ୍ଚ ଶର—ସଂ. ବି—ପଞ୍ଚବାଣ (ଦେଖ)
Pañcha śara Pañchabāṇa (See)

ପଞ୍ଚ ଶସ୍ୟ—ସଂ. ବି—୫ପ୍ରକାର ଶସ୍ୟ (ଯଥା ଧାନ, ବିରି, ଯବ, ରାଶି ବା
Pañcha śasya ଶ୍ୱେତସର୍ଷପ ଓ ମୁଗ)—The 5 grains (viz. paddy, biri, barey, linseed or white mustard and mung.

ପଞ୍ଚ ଶାଖ—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଞ୍ଚ+ଶାଖା)—ପଞ୍ଚଶାଖାବିଶିଷ୍ଟ—
Pañcha śākha Having 5 branches; five-branched.
(ପଞ୍ଚଶାଖା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବି—୧ । (୫ଟି ଅଙ୍ଗୁଠି ଥିବାରୁ) କର; ହସ୍ତ—
Hand.
୨ । ପାଞ୍ଚଶାଖାଯୁକ୍ତ ମସାଲ (ହି. ଶ.)—
2. A torch with 5 prongs.

ପଞ୍ଚ ଶାଖା—ସଂ. ବି—ପଞ୍ଚଶାଖାଯୁକ୍ତ ମସାଲ (ହି. ଶ.)—
Pañcha śākhā A torch with five prongs.

ପଞ୍ଚ ଶାସନ—ଦେ. ବି—ପଞ୍ଚାଏତ—Pañchayet; a board of
Pañcha śāsana arbitrators.
ଅଚିରାତ୍ର ଅଦାଲତ ଦୁଆର ମେଲ
ପଞ୍ଚଶାସନ ଜିତ ମାନ୍ଦ । ଫକୀରମୋହନ ଛମାଣଅଠଗୁଣ୍ଠ ।

ପଞ୍ଚ ଶିଖ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଞ୍ଚ+ଶିଖ)—ପଞ୍ଚଚୂଡ଼ା; ଯାହାର
Pañcha śikha ୫ ଗୋଟି ଚୂଡ଼ା ବା ଅଗ୍ରଭାଗ ଅଛି—
Having five tufts.
ସଂ. ବି—୧ । ସିଂହ—1. Lion.

୨ । ଧର୍ମଙ୍କ ଔରସରେ ହିଂସାର ଗର୍ଭସଂଭୂତ ମୁନିବିଶେଷ—
2. Name of a sage.
୩ । ଶିଂଘା ବାଜା (ହି. ଶ.)—3. Horn blown as a musical instrument.
୪ । ମହର୍ଷି କପିଲଙ୍କ ପୁତ୍ର ଓ ସାଂଖ୍ୟଦର୍ଶନର ଜଣେ ପ୍ରଧାନ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ (ହି. ଶ.)—4. Name of a son of sage Kapila and a great philosopher.

ପଞ୍ଚ ଶିଖୀ—ସଂ. ବିଣ (ପଞ୍ଚନ୍+ଶିଖା+ଇନ୍)—ପଞ୍ଚଶିଖ—
Pañcha śikhī Having five tufts.

ପଞ୍ଚଶୀର୍ଷ—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଞ୍ଚ+ଶୀର୍ଷ)—ପାଞ୍ଚ ମୁଣ୍ଡିଆ—
Pañcha śīrsha Five headed.
ସଂ. ବି—ମହାଦେବ—Śiba.

ପଞ୍ଚ ଷଠି—ଦେ. ବି ଓ ବିଣ (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ)—ପଞ୍ଚଷଷ୍ଟି (ଦେଖ)
Pañcha shaṭhi Pañcha shashṭi (See)
ପଞ୍ଚଷଠି ପଁସଠ (ପଅଁଷଠି—ଅନ୍ୟରୂପ)
(ପଞ୍ଚଷଠାଶଏ(ହେ)=ଏକଶତ ପଞ୍ଚଷଠି=One hundred and sixty five.

ପଞ୍ଚଷଷ୍ଟ—ସଂ.ବିଣ (ପଞ୍ଚଷଷ୍ଟି+ପୂରଣାର୍ଥେ. ଅ)—ପଞ୍ଚଷଷ୍ଟି ସଂଖ୍ୟାର ପୂରକ—
Pañcha shashṭa Sixty fifth.

ପଞ୍ଚଷଷ୍ଟି—ସଂ. ବି. ଓ ବିଣ (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ; ପଞ୍ଚ ଅଧିକ ଷଷ୍ଟି)—ପଅଁଷଠି; ଷାଠିଏରୁ ୫ ଅଧିକ—Sixty five.
Pañcha sha

ପଞ୍ଚ ସ୍ତୁରୀ—ଦେ. ବି ଓ ବିଣ—(ସଂଖ୍ୟାବାଚକ ପଞ୍ଚସପ୍ତତି) ପଞ୍ଚସ୍ତରୀ (ଦେଖ)
Pañchasturī Pañchastarī (See)

ପଞ୍ଚସପ୍ତତ—ସଂ. ବିଣ. (ପଞ୍ଚସପ୍ତତି+ପୂରଣାର୍ଥେ. ଅ)—ପଞ୍ଚସପ୍ତତି ସ୍ଥାନୀୟ
Pañcha saptata Seventy fifth.

ପଞ୍ଚସପ୍ତତି—ସଂ. ବି. ଓ ବିଣ.—(ସଂଖ୍ୟାବାଚକ; ପଞ୍ଚ ଅଧିକ ସପ୍ତତି)—
Pañcha saptati ପଞ୍ଚସ୍ତର; ସତୁରି ଅପେକ୍ଷା ପାଞ୍ଚ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟା ୭୫—Seventy five; 75.

ପଞ୍ଚସିଦ୍ଧାନ୍ତିକା—ସଂ. ବି.—ଶକ ୫ମ ଶତାବ୍ଦୀର ମଧ୍ୟଭାଗରେ ବରାହ-ମିହିର ବ୍ରାହ୍ମ, ବାଶିଷ୍ଠ, 'ରୋମକ, ପୌଲିଶ ଓ ସୌର ଏହି ପୁରାତନ ପଞ୍ଚସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଅବଲମ୍ବନରେ ଯେଉଁ ଜ୍ୟୋତିଷକରଣ ଗ୍ରନ୍ଥ ରଚନା କରିଥିଲେ—
Pañcha siddhāntikā The title of a Sanskrit astronomical treatise compiled by Barāhamihira and based on the conclusions of five ancient Indian and foreign astronomical systems in the 5th century of Śaka'era.

ପଞ୍ଚ ସୁଗନ୍ଧିକ—ସଂ. ବି (ଦ୍ୱିଗୁ; ପଞ୍ଚ+ସୁଗନ୍ଧିକ) ପାଞ୍ଚ ଗୋଟି ସୁଗନ୍ଧଦ୍ରବ୍ୟ
Pañcha sugandhika (ଯଥା—କର୍ପୂର, କକ୍ଷୋଳ ବା ଶୀତଳ ପଞ୍ଚସୁଗନ୍ଧିକ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଚନ, ଲବଙ୍ଗ, ଗୁଆ ଓ ଜାଇଫଳ; ମତାନ୍ତରରେ ଲବଙ୍ଗ, ଶୀତଳ ଚନ, ଅଗରୁ ଚନ୍ଦନ, ଜାଇଫଳ ଓ କର୍ପୂର)—Five scented things.

ପଞ୍ଚ ସୂନା—ସଂ. ବି. (ଗୃହସ୍ଥର ନିତ୍ୟ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଗୃହକାର୍ଯ୍ୟ କରାଯିବା
Pañcha sūnā ଉପଲକ୍ଷରେ ପାଞ୍ଚଟି ଦ୍ରବ୍ୟ ବ୍ୟବହାର କରିବା-ବେଳେ (ଅର୍ଥାତ୍ ୧. ଚୁଲୀ ଜାଳିବା, ୨. ଚଉ ପେଷିବା ବା ବାଟିବା, ୩. ଘର ଓଲାଇବା, ୪. ଢିଙ୍କି କୁଟିବା ଓ ୫. ପାଣି ମାଠିଆ ବ୍ୟବହାର କରିବାରେ) ଗୃହସ୍ଥ ଅଜ୍ଞାତରୂପେ ଯେଉଁ ଜୀବହିଂସା କରେ (ପଞ୍ଚ ମହାଯଜ୍ଞ ତଳେ ନୋଟ ଦେଖ)—
The unintentional injury to animals which a person commits daily while performing his domestic dutes (viz. 1. lighting the oven 2. grinding & pestling, 3. sweeping the floors 4. husking corn etc. 5. Using the water jar)
[ଦ୍ର—ଏ ପଞ୍ଚସୂନାଜନିତ ପାପରୁ ମୁକ୍ତ ହେବା ପାଇଁ ପଞ୍ଚ ମହାଯଜ୍ଞ କରାଯାଏ ।]

ପଞ୍ଚସ୍ତରୀ—ଦେ. ବି ଓ ବିଣ (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ; ସଂ ପଞ୍ଚସପ୍ତତି; ପ୍ରା. ପଚହତ୍ତର
Pañchastarī ୭୫; ସତୁରିରୁ ୫ ଅଧିକ—75; seventy five.
ପଚହତ୍ତର ପଚହତ୍ତରପ
(ପଞ୍ଚ ସତୁରି, ପଞ୍ଚସ୍ତରି, ପଞ୍ଚସ୍ତୋର—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଞ୍ଚ ସ୍ନେହ—ସଂ. ବି—ପାଞ୍ଚପ୍ରକାର ଚିକ୍କଣାଦ୍ରବ୍ୟ (ଯଥା—ଘିଅ, ତେଲ,
Pañcha sneha ଚରବି, ମଜ୍ଜା ଓ ମହଣ)—Five kinds of oily things (viz. ghee, oil, fat, marrow and wax.

ପଞ୍ଚ ସ୍ୱର—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଞ୍ଚ+ସ୍ୱର+ଆ)—ପଞ୍ଚସ୍ୱରଯୁକ୍ତ
Pañch swara (ରାଗିଣୀ)—(a melody) With 5 tunes.
ସଂ. ବି—ଫଳିତ ଜ୍ୟୋତିଷ ଗ୍ରନ୍ଥବିଶେଷ—Name of a work on astrology

ପଞ୍ଚସ୍ୱରୋଦୟ—ସଂ. ବି—ଅ, ଇ, ଉ, ଋ, ଌ ଏହି ୫ଟି ସ୍ୱରଘଟିତ
Pañcha swarodaya ଗଣନାପଦ୍ଧତିବିଶିଷ୍ଟ ଜ୍ୟୋତିଷ ଗ୍ରନ୍ଥ-ବିଶେଷ—Name of a treatise on astrology.

ପଞ୍ଚସ୍ୱେଦ—ସଂ ବି—ହିନ୍ଦୁବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର ମତରେ ପାଞ୍ଚ ପ୍ରକାରର ସେକ
Pañchasweda (ଯଥା—ଲୋଷ୍ଟ୍ରସ୍ୱେଦ, ବାଲୁକା ସ୍ୱେଦ, ବାଷ୍ପ ସ୍ୱେଦ, 'ଘରସ୍ୱେଦ ଓ ଜ୍ୱାଳାସ୍ୱେଦ)—Five kinds of heating operations prescribed in the Hindu medical treatises.

ପଞ୍ଚ ହତା—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ପଞ୍ଚହସ୍ତ)—୧ । ପାଞ୍ଚହାତ ଉଚ୍ଚ—
Pañcha hatā 1. Five cubits high.
ପାଁଚହାତ ଲମ୍ବା ୨ । ଖୁବ୍ ଲମ୍ବ; ଅତି ଡେଙ୍ଗା—2. Very tall.
ପଚହତ୍ତା ପଚହତ୍ତା ମର୍ତ୍ତ. ଗାଲ ଓଠ ସତରେ ଲଗିଯାଇଛି—
ପଚାରମେ ଚନ. ଗଲ୍ପଶ୍ରେ ।

ପଞ୍ଚା—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ପଞ୍ଚନ୍)—'ପାଞ୍ଚ' ସଂଖ୍ୟା ଦ୍ୱାରା ଗୁଣିତ—
Pañchā Multiplied by 5.
ପାଁଚେ ପାଁଚି ଚନ ପଞ୍ଚା ପଚରପଣ—ପଣବଣ୍ଣ ।

ପଂଜା ଦେ. ବି—୧ । ପାଞ୍ଚଟିପ ଯୁକ୍ତ ତାସ୍—
ପଂଜା 1. A card with 5 points.
୨ । ପଶାଖେଳରେ ୫ ସଂଖ୍ୟକ ସାର—2. A throw of dice resulting in 5 points.

ବିଚାର ୩ । ବିଚାର; ପାଞ୍ଚ—
ବିଚାର 3. Consultation; adjudication.

ବଥରେ ପରଶ ରୁଥର ସଞ୍ଚା, ବକଶିଲ ସ୍ପଷ୍ଟ ପରସ୍ପେ ପଞ୍ଚା—
ଭକ୍ତ, ବୈଦେହ୍ମଶବଳାଶ ।

ଚାନ୍ଦା ୪ । ଗ୍ରାମର ପାଞ୍ଚଜଣ ବା ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ସାଧାରଣ କାର୍ଯ୍ୟ
चंदा ନିମନ୍ତେ ଆଦାୟ କରାଯିବା ଚେଦା; ଚାନା—
4 Subscription raised from villagers for a common purpose.

ବାହିରେର କୁଠରୀ ୫ । ଗୃହର ଚାଳରୁ ବଢ଼ାଇ ପିଣ୍ଡାରେ କରାଯାଇଥିବା
पौली କୋଠରି— 5. A room made in the veranda by elongating the thatch; out room.

ଦୁବଧା ୬ । ସନ୍ଦେହ—6. Doubt.
ଏହି ସକାଶରୁ ବାଟରେ ବସା ସଞ୍ଚା
କରଥ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ନ କର କଛ ପଞ୍ଚା—ବୃଷ୍ଣ ଦ୍ରୁ ମହାଭାରତ. ଉଦ୍ଯୋଗ

ପଞ୍ଚାଅଶି — ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ; ସଂ. ପଞ୍ଚାଶୀତି; ପ୍ରା. ପଞ୍ଚାସାଇ;
Pañchāaśi ପଚାସୀ)—୮୫, ଅଶିରୁ ୫ ଅଧିକ—Eighty
पचाँशी पचासी (ପଞ୍ଚାଶି—ଅନ୍ୟରୂପ) five; 85.
(ଯଥା—ପଞ୍ଚାଅଶିଆଶଏ(ହେ) = ଏକଶହ ପଞ୍ଚାଅଶି = ୧୮୫)

ପଞ୍ଚା(ଞ୍ଚେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । (ପଞ୍ଚବାର ଶିଜନ୍ତରୂପ) ଦୋଳରେ
Pañchā(ñche)ibā ବସାଇ ହଲାଇବା—
दोलान हिलाना 1. To rock as in a cradle.
(ପଞ୍ଚା(ଞ୍ଚେ)ଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଜାଲବୁଣା ସୂତାରୁ ବଳବା—
2. To prepare threads for nets by rolling.
୩ । ଜାଲବୁଣା ସୂତାରୁ ବଳବା ପାଇଁ ତାକୁଡ଼ିରୁ ଘୁରାଇବା—
3. To roll a spindle in order to prepare threads for nets.
୪ । ପାଞ୍ଚବାର ଶିଜନ୍ତରୂପ—
4. To cause to think or infer.

ପଞ୍ଚାଏତ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଞ୍ଚାୟତନ = ପାଞ୍ଚ ଦେବତାଙ୍କ ସମୂହ)—
Pañchāeta ୧ । କୌଣସି ବିବାଦ ଆପୋଷିରେ ଛୁଟାଇବା ପାଇଁ
पंचायत ଏକାଧିକ (ସାଧାରଣତଃ ୫ ବା ଅଯୁଗ୍ମସଂଖ୍ୟକ) ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ
पञ्चायत ଦଳ—1. A board of arbitrators.
[ଦ୍ର—ପୁରାକାଳରେ ଭାରତର ଗ୍ରାମପ୍ରାନ୍ତର ମଧ୍ୟରେ ୫ ଜାତି (ସଂ. ପଞ୍ଚଜାତି) (ଯଥା—ବ୍ରାହ୍ମଣ, କ୍ଷତ୍ରିୟ, ବୈଶ୍ୟ, ଶୂଦ୍ର ଓ ଶଙ୍କର) ବାସ କରୁଥିଲେ । ଏ ୫ ଜାତି ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରତିନିଧିରୂପେ ନିର୍ବାଚିତ ୫ ଜଣଙ୍କଦ୍ୱାରା ଗଠିତ ସଭାକୁ ପଞ୍ଚାଏତ ବୋଲାଯାଉଥିଲା । ସେହି ସଭା ଗ୍ରାମର ବିଷୟ ବୁଝାସୁଝା କରୁଥିଲେ । ସେହି ପ୍ରଥାରୁ ସାଧାରଣ ବିବାଦ ମୀମାଂସା ପାଇଁ ଉଭୟଙ୍କ ନିର୍ବାଚିତ ଏକାଧିକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ କମିଟିକୁ ପଞ୍ଚାଏତ ବୋଲାଯାଏ । Havell's Indian allegory in art].
୨ । କୌଣସି ବିଷୟର ବିଚାର ନିମନ୍ତେ ନିର୍ବାଚିତ ଏକାଧିକ ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କ ବୈଠକ—
2. Panchayet; a meeting of arbitrators.
୩ । ଏ ଶବ୍ଦର ଅବଶିଷ୍ଟ ଅର୍ଥ ପାଇଁ ପଞ୍ଚ ଶବ୍ଦର ଅନ୍ୟ ଅର୍ଥମାନ ଦେଖ—3. For the other meanings see under the word Pañcha

ପଞ୍ଚାଏତଦାର୍—ଦେ. ବି. (ପଞ୍ଚାଏତ୍ + ଫା. ପ୍ରତ୍ୟୟ ଦାର୍)—ପଞ୍ଚାଏତର
Pañchāetadār ସଭ୍ୟ—Members of a Pañchāyata.
पंचाएत पञ्चायतदार

ପଞ୍ଚାଏତ ନାମା—ଦେ. ବି. (ପଞ୍ଚାଏତ୍ + ଫା. ନାମାହ୍)—ଯେଉଁ
Pañchāeta nāmā ଦଲିଲଦ୍ୱାରା ପକ୍ଷମାନେ କୌଣସି ବିବାଦ ନିଷ୍ପତ୍ତି
पंचाएत नामा ନିମିତ୍ତ ପଞ୍ଚାଏତ ମୁକରର କରନ୍ତି—A deed
पञ्चायतनामा appointing a board of arbitrators.

ପଞ୍ଚାଏତ(ତି) ଫଇସଲା—ଦେ. ବି—୧ । ପଞ୍ଚାଏତଙ୍କ ମୀମାଂସା—
Pañchāeta(ti) phaisalā 1. Adjudication by
पंचाएत फयसला पञ्चायती फैसला arbitrators.
୨ । ପଞ୍ଚାୟତମାନଙ୍କ ରାୟ—
2. Arbitrator's award or judgment.

ପଞ୍ଚାଏତି - ଦେ. ବି—୧ । ପଞ୍ଚାଏତଙ୍କ ବୈଠକ—
Pañchāeti 1. A meeting of arbitrators.
पंचायति ୨ । ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କଦ୍ୱାରା ବିବାଦ ମୀମାଂସା—
पञ୍चायती 1. Arbitration.
ଦେ. ବିଣ—ପଞ୍ଚାୟତ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Pertaining to a Pañchāyet.

ପଞ୍ଚାକ୍ଷର—ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଞ୍ଚ + ଅକ୍ଷର)—ପାଞ୍ଚଟି ଅକ୍ଷରଯୁକ୍ତ
Pañchākshara (ମନ୍ତ୍ର)—(a mantra) Consisting
(ପଞ୍ଚାକ୍ଷରୀ -- ସ୍ତ୍ରୀ) of 5 letters.
[ଦ୍ର—ଶିବ ପଞ୍ଚାକ୍ଷର ମନ୍ତ୍ରଃ—ନମଃ ଶିବାୟ, ବିଷ୍ଣୁ ପଞ୍ଚାକ୍ଷର—ବିଷ୍ଣବେ ନମଃ ।]
ସଂ. ବି—୧ । ପଞ୍ଚ ଅକ୍ଷରବିଶିଷ୍ଟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ନାମକ ବୃତ୍ତ (ଛ.ଶ.)—
1. Name of a Sanscrit metric.
୨ । ଶିବ ପଞ୍ଚାକ୍ଷର ମନ୍ତ୍ରଃ; ନମଃ ଶିବାୟ—
2. A formula of Śiba coosisting of 5 letters.

ପଞ୍ଚାଗ୍ନି—ସଂ. ବି—୧ । (ଦ୍ୱିଗୁ; ପଞ୍ଚ + ଅଗ୍ନି) ବେଦୋକ୍ତ ୫ ଗୋଟି
Pañchāgni ଯଜ୍ଞାଗ୍ନି—1. The five sacrificial fires.
[ଦ୍ର— ଅନ୍ୱାହାର୍ଯ୍ୟ, ପଚନ ବା ଗାର୍ହପତ୍ୟ, ଆହବନୀୟ, ସଭ୍ୟ ଓ ଆବସଥ୍ୟ ଏହି ପାଞ୍ଚଗୋଟି ଅଗ୍ନି ।]
୨ । ତପସ୍ୱୀମାନଙ୍କର ଚାରି ଦିଗରେ ଜଳୁଥିବା ଚାରିଗୋଟି ଅଗ୍ନି ଓ ଉପରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଏପରି ପାଞ୍ଚଗୋଟି ଉତ୍ତାପଦାୟକ ତେଜ—
2 The four fires lighted on the 4 sides of a devotee and the blazing sun overhead.
୩ । (ବହୁବ୍ରୀହି) ତପସ୍ୱୀବିଶେଷ; ଚାରିପାଖରେ ଚାରି ଗଦା ଜଳି ଜାଳ ଉପରେ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ଚାହିଁ ଯେଉଁ ତପସ୍ୱୀ ତପଃ ସାଧନ କରନ୍ତି—3. A devotee performing austerities with 4 fires around and with the sun overhead.

ପଞ୍ଚାଙ୍ଗ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଞ୍ଚ + ଅଙ୍ଗ)—
Pañchānga ୧ । ପଞ୍ଚ ଅବୟବବିଶିଷ୍ଟ—
1 Having 5 limbs or parts.
୨ । ବାହୁଦ୍ୱୟ, ଜାନୁଦ୍ୱୟ, ମସ୍ତକ, ବକ୍ଷସ୍ଥଳ ଓ ଚକ୍ଷୁଦ୍ୱାରା ସାଧିତାୟ (ପ୍ରଣାମ)—2. (obeisance) Done with the 5 parts of the body.

ସଂ. ବି—୧ । ରାଜ୍ୟ ରକ୍ଷାର ୫ଟି ଉପାୟ—1. The five expendients for maintaining a kingdom; the 5 terms of political expedients.

[ଦ୍ର—ସହାୟ, ସାଧନୋପାୟ, ଦେଶକାଳ ଭେଦ, ବିପତ୍ ପ୍ରତିକାର ଓ ସିଦ୍ଧି ଏହି ପାଞ୍ଚ ଗୋଟି ରାଜ୍ୟ ରକ୍ଷାର ଉପାୟ ବା ପଞ୍ଚାଙ୍ଗ; ମତାନ୍ତରରେ ସହାୟ, ସାଧନ ଉପାୟ, ଦେଶକାଳ ଭେଦ, ବିପତ୍ ପ୍ରତିକାର ପଞ୍ଚାଙ୍ଗ ଅଟେ ।]

୨ । କଚ୍ଛପ—2. Tortoise.

୩ । ଘୋଡ଼ା—3. Horse

୪ । ଜପ, ତପ (ବା ହୋମ), ତର୍ପଣ, ଅଭିଷେକ ଓ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଭୋଜନ ଏହି ପାଞ୍ଚ ଗୋଟି ତାନ୍ତ୍ରିକ କର୍ମ—4. The fivefold duties of a devotee according to the Tantric rites.

୫ । (ବୈଦ୍ୟକ) ଗଛର ମୂଳ, ଛାଲ, ପତ୍ର, ଫୁଲ ଓ ଫଳ—5. The five parts of a tree.

୬ । ମନୁଷ୍ୟର ପାଞ୍ଚଟି ଅଙ୍ଗ—6. The 5 limbs of man.

[ଦ୍ର— ବାହୁ, ଜାନୁ, ମସ୍ତକ, ବକ୍ଷସ୍ଥଳ ଓ ଚକ୍ଷୁ, ମନୁଷ୍ୟର ଏହି ପାଞ୍ଚ ଗୋଟି ଅଙ୍ଗ ପ୍ରଣାମ କରିବା ସମୟରେ ଭୂମିରେ ଲଗା ହୁଅନ୍ତି ।]

୭ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) ତିଥି, ବାର, ନକ୍ଷତ୍ର, ଯୋଗ ଓ କରଣ—7. (astrology) The five ascertainable data of a particular time.

୮ । ଦୁଇ ହାତ, ଦୁଇ ଆଣ୍ଠୁ ଓ ମୁଣ୍ଡକୁ ଭୂମିରେ ଲଗାଇ କରାଯିବା ପ୍ରଣାମ (ହି. ଶ.)—8. Obeisance done by touching the ground with one's two hands, two knees and the head.

୯ । ପଞ୍ଚକଲ୍ୟାଣ ଘୋଡ଼ା (ହି. ଶ.)—9. A horse whose 4 legs and head are white.

୧୦ । ନ୍ୟାୟ ଶାସ୍ତ୍ରର ୫ଟି ଅଙ୍ଗ (ପ୍ରତିଜ୍ଞା, ହେତୁବାଦ, ଉଦାହରଣ ଉପନୟ ଓ ନିଗମନ)—10 (Logic) The 5 component processes of arriving at a logical conclusion; the 5 members of a syllogism.

ପଞ୍ଚାଙ୍ଗ ପ୍ରଣାମ—ସଂ. ବି. (ମ ତ. ତ୍ମ; ପଞ୍ଚାଙ୍ଗ ଯୁକ୍ତ ପ୍ରଣାମ)—

Pañchānga pranāma ୧ । ବାହୁ, ଜାନୁ, ମସ୍ତକ, ବକ୍ଷସ୍ଥଳ ଓ ଚକ୍ଷୁ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଣତି—1. Obeisance with the 5 limbs of the body.

୨ । ଦୁଇ ହାତ, ଦୁଇ ଆଣ୍ଠୁ ଓ ମୁଣ୍ଡକୁ ଭୂମିରେ ଲଗାଇ କରାଯିବା ପ୍ରଣାମ—2. The obeisance done by touching the ground with one's two hands, two knees and the brow.

ପଞ୍ଚାଙ୍ଗ ଯୋଗ—ସଂ. ବି. (ଜ୍ୟୋତିଷ)—ବାର, ତିଥି, ନକ୍ଷତ୍ର, ଯୋଗ ଓ

Pañchānga joga କରଣ ଏହି ପାଞ୍ଚ ଗୋଟିର ଅନୁକୂଳ ଅବସ୍ଥା—Auspicious time as regards the 5 items required by astrology.

ପଞ୍ଚାଙ୍ଗ ଶୁଦ୍ଧି—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ପଞ୍ଚାଙ୍ଗ+ଶୁଦ୍ଧି)—

Pañchānga suddhi ନ୍ୟାସବିଶେଷ; ପୂଜା ସମୟରେ ହୃଦୟ, ଶିରଃ, ଶିଖା, ବାହୁମୂଳ ଓ ନେତ୍ର ଏହି ୫ ଗୋଟି ଅଙ୍ଗକୁ ମନ୍ତ୍ର ଦ୍ୱାରା ଶୋଧନ କରିବା ପ୍ରକ୍ରିୟା—The ritual of consecrating the 5 limbs of the worshipper.

ପଞ୍ଚାଙ୍ଗୀ—ସଂ. ବି—ହାତୀର ଅଣ୍ଟାରେ ବନ୍ଧାଯିବା ରଜ୍ଜୁବିଶେଷ—

Pañchāngi A rope for tying an elephant on the waist.

ପଞ୍ଚାଙ୍ଗୁଳ—ସଂ. ବି. (ଦ୍ୱିଗୁ; ପଞ୍ଚ+ଅଙ୍ଗୁଳ)—୧ । ପଞ୍ଚ ଅଙ୍ଗୁଳ ପରିମିତ

Pañchāngula ଦୈର୍ଘ୍ୟ—1 A length of five digits.

୨ । (ବହୁବ୍ରୀହି) ଗଦ ଗଛ; ଏରଣ୍ଡ ବୃକ୍ଷ—2. The castor seed plant.

[ଦ୍ର—ଏହାର ପତ୍ରର ଆକୃତି ୫ଟି ଅଙ୍ଗୁଳ ପରି ।]

୩ । ତେଜପତ୍ର (ହି. ଶ.)—3. Cassia leaves.

ପଞ୍ଚାଣ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଞ୍ଚାନନ)—

Pañchāṇa ୧ । ସିଂହ—1. Lion.

୨ । ପାଞ୍ଚ; ବିଚାର—2 Adjudication; consideration.

୩ । ଆଲୋଚନା—3. Consultation; review.

୪ । ପଞ୍ଚାଣ ଉରା (ଦେଖ)—4. Pañchāṇa, urā (See)

୫ । ଯେଉଁ ତାଳୁଡ଼ି ଦ୍ୱାରା ଜାଲ ବୁଣା ସୂତା ବଳାଯାଏ—5 A spindle to spin thread for fishing nets.

ଦେ. ବିଣ—ଶ୍ରେଷ୍ଠ; ଉତ୍କୃଷ୍ଟ—Excellent.

ପଞ୍ଚାଣ ଉରା—ଦେ. ବି—ପାଞ୍ଚ ଶ୍ରେଣୀଆ ଚାଳଘରର ଉପରର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଉରା—

Pañchāṇa urā The topmost cross-beam of a thatched house.

ପଞ୍ଚାତପା—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଞ୍ଚ+ଆତପ+ଆ)—

Pañchātapā ଯୋଗୀର ଆସନର ୧ ହସ୍ତ ପରିମିତ ଦୂରରେ ୪ ଦିଗରେ ୪ ଗଦା ଜଳି ଓ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଏପରି ୫ଟି ଆତପ ଯୁକ୍ତ ସ୍ଥାନରେ ତପସ୍ୟା—Austerity undergone in the midst of 4 fires around and with the blazing sun overhead.

ପଞ୍ଚାତ୍ମକ—ସଂ. ବିଣ. (ପଞ୍ଚ+ଆତ୍ମନ୍+କ)—

Pañchātmaka ୧ । ପଞ୍ଚଭୂତ ସଂକ୍ରାନ୍ତ—1. Pertaining to (ପଞ୍ଚାତ୍ମିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) the five primary elements of the creation.

୨ । ସାଂସାରିକ—2. Material; mundane.

୩ । ପାଞ୍ଚ ସଂଖ୍ୟକ—3. Consisting of five.

ପଞ୍ଚାନ—ଦେ. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) ବି ଓ ବିଣ—ପଞ୍ଚାବନ (ଦେଖ)

Pañchāna Pañchābana (See)

ପଞ୍ଚାନ ଚୁଣ ଯେ ସୁଗନ ସମସ୍ତ ସିଦ୍ଧି ନିଶେଚନ ।
ପ୍ରାଚୀ. ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରୋଦୟ ।

ପଞ୍ଚାନନ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଞ୍ଚ+ଆନନ)—ପଞ୍ଚମୁଖବିଶିଷ୍ଟ—

Pañchānana Five-faced.

(ପଞ୍ଚାସ୍ୟ—ଅନ୍ୟରୂପ) ସଂ. ବି.—୧ । ମହାଦେବ; ଶିବ—Siba.

୨ । ସିଂହ—2. Lion.

[ଦ୍ର—ଶିବଙ୍କୁ ପଞ୍ଚାନନ ବୋଲାଯିବାର ବୃତ୍ତାନ୍ତ କେହି କେହି 'ପଞ୍ଚ ଅର୍ଥାତ୍ ବିସ୍ତୃତ ଆନନ ଯାହାର' ଏପରି କରନ୍ତି; କେହି କେହି ଶିବଙ୍କର ଏକମୁଖ ଓ ଚାରିଟି ପଞ୍ଚା ତାହାର ମୁଖର କାର୍ଯ୍ୟ କରେ-ବୋଲି କହନ୍ତି—(ହି. ଶ.) ।]

୩ । ସଙ୍ଗୀତରେ ସ୍ୱରସାଧନର ଏକ ପ୍ରଣାଳୀ—3. A kind of exercise of the scales of music.

[ଦ୍ର—ଆରୋହୀ ପଞ୍ଚାନନ ଯଥା;—ସାରେଗମପ, ରେଗମପଧ, ଗମ ପଧନ, ମପଧନସା

ଅବରୋହୀ ପଞ୍ଚାନନ ଯଥା;—ସାନ୍ଧପଧମ, ନ୍ଧପଧମଗ, ଧପମଗରେ, ପମଗରେସା—ହି. ଶବ୍ଦସାଗର ।]

ପଞ୍ଚାନନ ମେଳା ପ୍ରାଦେ.(ଯାଜପୁର)ବି.—ପାଞ୍ଚଅଣାର ବା ପାଞ୍ଚ ପଇସାର
Pañchānana melā ୫ଟି ଜିନିଷ (ଯଥା—ଗଞ୍ଜେଇ,ପାଚିଲାକଦଳୀ, ପାନ, ଗୁଆ ଓ ତେଲ) ମହାଦେବଙ୍କୁ ଭୋଗ କରିବା ଉତ୍ସବବିଶେଷ — A festival of offering 5 articles (ganja, ripe plantain, betel, areca nut and oil) each worth five pice or five annas to God Śiba.

[ଦ୍ର—କଟକ ଜିଲ୍ଲାର କେତେକ ସ୍ଥାନରେ ବିନାଥ ମେଳା ହେବା ପରି ଏ ମେଳାରେ ତେଲ ତକ ଦୀପରେ ଜଳା ଯାଏ, ସମବେତ ଭକ୍ତମାନେ ଗଞ୍ଜେଇକୁ ଧୂଆଁ ଖାଆନ୍ତି ଓ ଶେଷରେ କଦଳୀ, ପାନ ଓ ଗୁଆ ଖାଆନ୍ତି ଓ ଏ ମେଳା ବିଷୟକ ରଚିତ ଗୀତ ବୋଲନ୍ତି ।]

ପଞ୍ଚାନନୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ପଞ୍ଚାନନ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—ପାର୍ବତୀ; ଦୁର୍ଗା—
Pañchānanī Goddess Durgā.

ପଞ୍ଚାନବେ—ଦେ.ବି. ଓ ବିଣ. (ସଂ. ପଞ୍ଚନବତି, ପ୍ରା.ପଞ୍ଚନଉଇ)—୯୫—
Pañchānabe ପଂଚାନବ୍ବଇ पंचानवे 95.

(ପଞ୍ଚାନୋଇ; ପଞ୍ଚାଣୋଇ, ପଞ୍ଚାଁଲୋଇ, ପଞ୍ଚାଲବେ, ପଞ୍ଚାନବେ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଞ୍ଚାପଞ୍ଚି—ଦେ. ବି.—୧ । ଅନ୍ୟୋନ୍ୟରେ ବଳ କଷାକଷି ହୋଇ ଯୁଝ
Pañchāpañchi କରିବା—1. Hand to hand fight; ବଳ କସାକସି; ପାଞ୍ଚାପାଞ୍ଚି duel.

(ପାଞ୍ଚାପାଞ୍ଚି—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଅନ୍ୟୋନ୍ୟରେ ବିଚାର—
2. Consultation; taking counsel of each other.

ପଞ୍ଚାପ୍ସରଃ—ସଂ. ବି. (ପଞ୍ଚ+ଅପ୍ସରସ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—୧ । ଦଣ୍ଡକାରଣ୍ୟସ୍ଥ
Pañchāpsaraḥ ସରୋବରବିଶେଷ—1. Name of a tank in the forest of Daṇḍakā.

[ଦ୍ର—ମନକର୍ଣ୍ଣି ଋଷି ଏହି ସରୋବର ଖନନ କରାଇଥିଲେ—(ଆପ୍ତେ) । କେହି କେହି ଏହାକୁ ପମ୍ପା ସରୋବର ବୋଲି କହନ୍ତି । ଏହା ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏଠାରେ ଶାତକର୍ଣ୍ଣି ବା ମନକର୍ଣ୍ଣି ନାମକ ଋଷି ତପସ୍ୟା କରୁଥିଲେ, ତାଙ୍କ ତପସ୍ୟାର କଠୋରତାରେ ଭୀତ ହୋଇ ତାଙ୍କ ତପୋଭଙ୍ଗ କରିବା ପାଇଁ ଇନ୍ଦ୍ର ପଞ୍ଚୋଷ୍ଟ ଅପ୍ସରାଙ୍କୁ ପଠାଇ ଥିଲେ;(ହି. ଶ.) । ଏହି ସରୋବରର ଜଳ ଉପରେ ଶାତକର୍ଣ୍ଣି ଋଷି ଉକ୍ତ ୫ ଗୋଟି ଅପ୍ସରାଙ୍କ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଗୁପ୍ତ ଘର ନିର୍ମାଣ କରି ଥିଲେ (M. W) । ଏହି ହ୍ରଦ ଗର୍ଭରୁ ସର୍ବଦା ଅପ୍ସରାମାନଙ୍କ ଗୀତବାଦ୍ୟ ଧ୍ୱନି ଶୁଣା ଯାଏ ବୋଲି ପ୍ରବାଦ ଅଛି । ମଧୁସୂଦନ ତାଙ୍କ କବିତାବଳୀର 'ଅଯୋଧ୍ୟା ପ୍ରତ୍ୟାଗମନ'ରେ ଏହି ଧ୍ୱନିକୁ ଲକ୍ଷ କରି ଲେଖି ଅଛନ୍ତି—

ପମ୍ପାସ୍ୱର ସରେ ରାମ ରମଣୀ;
ବୀଣାଧ୍ୱନି ଶୁଣି ଏଣୀ ନୟନୀ]

୨ । ପଞ୍ଚତୀର୍ଥ (ଯଥା—ଦକ୍ଷିଣସାଗର ସନ୍ନିହିତ ଅଗସ୍ତ୍ୟ ତୀର୍ଥ, ସୌଭଦ୍ର ତୀର୍ଥ, ପୌଲୋମ, କାବନ୍ଧ ଓ ଭାରଦ୍ୱାଜ ତୀର୍ଥ; ୫ ଟି ଅପ୍ସରା ଏହିଠାରେ ବାସ କରୁଥିବାରୁ); ବାରତୀର୍ଥ—2. Name of a sacred place in South India.

ପଞ୍ଚାବଟ—ସଂ. ବି.—ଯଜ୍ଞୋପବୀତ—The sacrificial cord worn
Pañchābaṭa across the shoulder (Apte)

ପଞ୍ଚାବନ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ. (ସଂ. ପଞ୍ଚ ପଞ୍ଚାଶତ୍; ପ୍ରା. ପଞ୍ଚପଣ୍ଣା)—୫୫;
Pañchābana ପଚାଶରୁ ୫ ଅଧିକ—Fifty five; 55.
ପଂଚାନ୍ନ पचपन

ପଞ୍ଚାବୟବ—ସଂ. ବି.—ପଞ୍ଚାଙ୍ଗ ୧୦ (ଦେଖ)
Pañchābayaba Pañchāṅga 10 (See)

ପଞ୍ଚାମରା—ସଂ. ବି. (ପଞ୍ଚ=୫+ଅମରା=ଦୀର୍ଘଜୀବୀ ଗଛ)—ପାଞ୍ଚ ଗୋଟି
Pañchāmarā ଦୀର୍ଘଜୀବୀ ବୃକ୍ଷ [ଯଥା—ଦୂର୍ବା, ବିଜୟା (ଗଞ୍ଜେଇ) ବେଲ, ନିର୍ଗୁଣ୍ଡୀ (ବେଶୁଣିଆ) ଓ କଳା ତୁଳସୀ]—Five long-lived plants and trees.

ପଞ୍ଚାମୃତ—ସଂ. ବି. (ଦ୍ୱିଗୁ; ପଞ୍ଚ+ଅମୃତ)—୧ । ଦହି, ଦୁଧ, ଘିଅ, ମହୁ
Pañchāmṛuta ଓ ଗୁଡ଼ ମିଶ୍ରିତ ପାନୀୟବିଶେଷ—1. A drink prepared by mixing together milk, curd, honey, ghee and molasses.

[ଦ୍ର—ଏଥିରେ ଦେବତାମାନଙ୍କୁ ସ୍ନାନ ଓ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯାଏ । ଏହା ମଧ୍ୟ ଗର୍ଭବତୀମାନଙ୍କୁ ଗର୍ଭ ଶୋଧନାର୍ଥ ସେବନ କରିବାକୁ ଦିଆଯାଏ ।]

୨ । (ବୈଦ୍ୟକ) ଗୁଳୁଚ, ଗୋଖରୁ, ତାଳମୂଳୀ, ଗୋରଖମୁଣ୍ଡୀ ଓ ଶତାବରୀ; ଗୁଣକର ୫ ଦ୍ରବ୍ୟ—2. Five particular herbs prescribed in the Hindu medical books.

ପଞ୍ଚାମୃତ ଯୂଷ—ସଂ. ବି. (ବୈଦ୍ୟକ) (ପଞ୍ଚାମୃତ+ଯୂଷ)—କୋଲଥ, ମୁଗ,
Pañchāmṛuta jūsha ବିରି, ହରଡ଼ ଓ ବରଗୁଡ଼ିକୁ ସିଝାଇ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯିବା କ୍ୱାଥବିଶେଷ—A decoction made by boiling together 5 kinds of particular pulse.

ପଞ୍ଚାମ୍ନାୟ—ସଂ. ବି. (ପଞ୍ଚ+ଆମ୍ନାୟ=ବେଦ)—ଶିବଙ୍କ ପଞ୍ଚମୁଖରୁ ନିର୍ଗତ
Pañchāmnāya ତନ୍ତ୍ର ଶାସ୍ତ୍ର—The Tantras.

ପଞ୍ଚାମ୍ର—ସଂ. ବି. (ଦ୍ୱିଗୁ; ପଞ୍ଚ+ଆମ୍ର)—୧ । ଅଶ୍ୱତ୍ଥ, ନିମ୍ବ, ଚମ୍ପକ,
Pañchāmra ବଉଳ ଓ ନାରକେଳ ଏହି ୫ଟି ଗଛ—
1. Five particular trees.

୨ । ୧ ଅଶ୍ୱତ୍ଥ, ୧ ନିମ୍ବ, ୨ ଚମ୍ପା, ୩ ନାଗେଶ୍ୱର, ୨ ତାଳ ଓ ୧ ନଡ଼ିଆ, ଏହିପରି ଏକତ୍ର ଲାଗିଥିବା ୨୩ ଗଛ (ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର ଓ ପ୍ରକୃତବାଦ)—2. Five kinds of trees planted together and 23 in number.

ପଞ୍ଚାମ୍ଳ—ସଂ. ବ (ଦ୍ୱିଗୁ; ପଞ୍ଚ + ଅମ୍ଳ)—ପାଞ୍ଚଗୋଟି ଖଟା ଜିନିଷ—
Pañchāmla Five acid vegetables.
[ଦ୍ର—ବରକୋଳି, ତାଳମ୍ବ, ଟକା, ଖଟାଯାଳଙ୍ଗ ଓ ତିନ୍ତୁଳି ଏମାନେ ପଞ୍ଚାମ୍ଳ; ମତାନ୍ତରରେ ଅମ୍ଳ ବେତସ, ତନ୍ତୁଳ, ଜଂଖିରଲେମ୍ବୁ କାଗଜୀ ଓ ଟକା ପଞ୍ଚାମ୍ଳ ଅଟେ – ହେ. ଶ]

ପଞ୍ଚାୟତ (ଇତ୍ୟାଦି) – ଦେ. ବ. ପଞ୍ଚାଏତ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Pañchāyata (etc) Pañchāeta etc (See)

ପଞ୍ଚାୟତନ—ସଂ., ବ.—କୌଣସି ଦେବତାଙ୍କ ୫ଟି ମୂର୍ତ୍ତିର ସମାହାର—
Pañchāyatana A collection of five idols or images of a Deity.
(ଯଥା—ଶିବ ପଞ୍ଚାୟତନ)

ପଞ୍ଚାୟତି (ଇତ୍ୟାଦି) - ଦେ. ବ ଓ ବିଣ—ପଞ୍ଚାଏତ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Pañchāyati (etc) Pañchāeti etc (See).

ପଞ୍ଚାରୀ—ସଂ. ବ—ପଶା ପାଲୀ—
Pañchārī Chess-board (Apte).

ପଞ୍ଚାଳ—ସଂ. ବ (ପଞ୍ଚ୍ ଧାତୁ = ବିସ୍ତାର କରିବା + ସଙ୍ଖ୍ୟାର୍ଥରେ ଆଳ; କିମ୍ବା ପଞ୍ଚ + ଅଳ)—୧ । ଗଙ୍ଗାର ଉତ୍ତର ଓ ଦକ୍ଷିଣରେ ଅବସ୍ଥିତ ପ୍ରାଚୀନ ଦେଶବିଶେଷ; ଦ୍ରୁପଦ ରାଜ୍ୟ—1. Name of an ancient kingdom on both sides of the Ganges.
(ପଞ୍ଚାଳକ—ଅନ୍ୟରୂପ)

[ଦ୍ର– ବର୍ତ୍ତମାନ ବେରିଲିଠାରୁ ବୁନେଲଖଣ୍ଡ; ସିନ୍ଧିଆ ଇତ୍ୟାଦି ଏ ଦେଶର ଅନ୍ତର୍ଗତ । ସରସ୍ୱତୀ ଓ ଦୃଷଦ୍ୱତୀ ନଦୀ ଦ୍ୱୟର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଦେଶର ନାମ ବ୍ରହ୍ମାବର୍ତ୍ତ; କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର, ମତ୍ସ୍ୟ, ପଞ୍ଚାଳ ଓ ଶୂରସେନକ ଦେଶର ନାମ ବ୍ରହ୍ମର୍ଷି ଦେଶ । ଏମାନ ବ୍ରହ୍ମାବର୍ତ୍ତର ସମୀପସ୍ଥ ଦେଶ । ଏତଦ୍ଦେଶପ୍ରସୂତ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କଠାରୁ ପୃଥିବୀର ସମସ୍ତ ଲୋକମାନେ ସ୍ୱ ସ୍ୱ ଚରିତ୍ର ଶିକ୍ଷା କରିବେ । ମନୁସଂହିତା ୨ । ୧୮—୨୦ । ରାଜା ଦଶରଥ ଅଯୋଧ୍ୟାର ପଶ୍ଚିମ ଦେଶର ରାଜ୍ୟ ଅଧିକାର କଲେ ଏବଂ କହିଲେ ଯେ ମୋର ପଞ୍ଚ ପୁତ୍ର (ସୁଦ୍ୟୁମ୍ନ, ସୁଂଜୟ, ବୃହଦ୍ଧନୁ ପ୍ରଭୃତି ଓ କାଂପିଲ୍ୟ) ମୋ ରାଜ୍ୟ ରକ୍ଷା ପାଇଁ ଅଳଂ (ଯଥେଷ୍ଟ) ଅଟନ୍ତି । ଏହି ଉପାଖ୍ୟାନରୁ (ପଞ୍ଚ + ଅଳଂ) ପଞ୍ଚାଳ ଶବ୍ଦର ଉତ୍ପତ୍ତି ହୋଇ ଥିବାର ପଣ୍ଡିତମାନେ କହନ୍ତି । ମହାଭାରତରେ ହିମାଳୟଠାରୁ ଚର୍ମଣ୍ୱତୀ ବା ଚମ୍ବଲ ନଦୀପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ତୃତ ଗଙ୍ଗାର ଉଭୟ ପାର୍ଶ୍ୱସ୍ଥ ଦେଶକୁ ପଞ୍ଚାଳ ଦେଶ ବୋଲି ଯାଇଅଛି । ଦ୍ରୁପଦ ପଞ୍ଚାଳର ରାଜା ଥିବାରୁ ତାଙ୍କ କନ୍ୟା ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କୁ ପାଞ୍ଚାଳୀ ବୋଲାଯାଏ ।]

୨ । ପଞ୍ଚାଳଦେଶବାସୀ ବ୍ୟକ୍ତି—
2 An inhabitant of Pañchāla.

୩ । ପଞ୍ଚାଳ ଦେଶର ରାଜା—3. A king of Pañchāla.

୪ । ମହାଦେବ; ଶିବ (ହେ. ଶ)—4. Siba.

୫ । ବଢ଼େଇ ଓ କାମାର କାମ କରୁଥିବା ଦକ୍ଷିଣ ଦେଶର ଏକ ଜାତି (ହେ. ଶ)—5. Name of a caste of men of S. India who work as carpenters & smiths.

୬ । ଋଷିବିଶେଷ—6. Name of a sage.

୭ । ବିଷଧର କୀଟବିଶେଷ (ହେ: ଶ)—
7. A particular venomous insect (M. W).

୮ । ଛନ୍ଦ ବା ଛନ୍ଦବିଶେଷ—
8. Name of a metre (M. W)

୯ । ନାଗ ଗନ୍ଧର୍ବବିଶେଷ—
9. Name of a serpent demon.

ସଂ. ବିଣ—୧ । ପଞ୍ଚାଳ ଦେଶୀୟ—
1. Pertaining to the Pañchāla country.

୨ । ପଞ୍ଚାଳ ଦେଶବାସୀ—
2. Residing in the Pañchāla country.

ପଞ୍ଚାଳି—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ବିଷମ ସମସ୍ୟା; ଦୋଘାଇ—
Pañchāli 1. Dilemma.
ହେୟାଁଲୀ ଶୁଣି ବେଦ ଗୋପବାଳ, ବୋଲନ୍ତି ଚଢ଼ିଲୁ ପଞ୍ଚାଳି—
ମଂବରଜାଲ, ପହେଲୀ ଜଗନ୍ନାଥ, ଭାଗବତ ।

୨ । ପ୍ରହେଳିକା; ପହଳି—2. Riddle.

ପଞ୍ଚାଳିକା—ସଂ. ବ (ପଞ୍ଚାଳ + ଇକ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ) ୧ । ପିତୁଳା; ପୁତ୍ତଳି—
Pañchālikā 1 A doll
(ପଞ୍ଚାଳୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ପଶାର ଛକ—2. The corner posts of a dice board.
୩ । ଗୀତବିଶେଷ—3. A popular song.

ପଞ୍ଚାଳିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଦୁଇ ହାତରେ ମଳିବା ବା ମଳିବା; ଚକଟିବା—To work or press a thing with both palms into a mass; to knead.
Pañchālibā
କଚଲାନ୍ ଗୁଁଧନା, ସାନନା

ପଞ୍ଚାଳିଶ(ଶି)—ଦେ. ବ ଓ ବିଣ (ସଂ. ପଞ୍ଚ ଚତ୍ୱାରିଂଶ ପ୍ରା. ପଞ୍ଚଚତ୍ତାଳିଶ) ୪୫; ଚାଳିଶରୁ ୫ ଅଧିକ—Fortyfive; 45.
Pañchālisa(si)
[ପଅଁ(ଇ)ଚାଳିଶ(ଶି), ପେଁଚାଳିଶ(ଶି), ପୈଁଚାଳିଶ(ଶି)—ଅନ୍ୟରୂପ]
ପୟଁତାଳିଶ୍ ପୈଁତାଳିସ

ପଞ୍ଚାଳୀ—ସଂ. ବ (ପଞ୍ଚାଳ + ଈ)—୧ । ପିତୁଳା; କଣ୍ଢେଇ—1. Doll.
Pañchālī ଛଡ଼ ପଞ୍ଚାଳୀ ଛଟକେ ଚାହିଁବ—ବଳଭଦ୍ର, କଣ୍ଢେଇଚରିତ୍ର ୫ ଗୀତ ।

୨ । ଦ୍ରୌପଦୀ—2. A name of Draupadī.

୩ । ପଶାଖେଳର ପାଲୀ—3. Diceboard; mat on which the dice is played.

୪ । ଏକପ୍ରକାର ଗୀତ; ପାଞ୍ଚାଳୀ—
4. A kind of popular song or poem.

ପଞ୍ଚାଶ—ଦେ. ବ ଓ ବିଣ (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ; ସଂ. ପଞ୍ଚାଶତ୍—ପଚାଶ (ଦେଖ)
Pañchāsa (ପଞ୍ଚାଶୀ – ସ୍ତ୍ରୀ) Pachāsa (See)
ସଂ. ବିଣ—(ପଞ୍ଚାଶତ୍ + ପୂରଣାର୍ଥେ. ଅ)—ପଚାଶ ସ୍ଥାନୀୟ—
Fiftyfifth.
(ପଞ୍ଚାଶିତ—ଅନ୍ୟରୂପ) [ଦ୍ର—ହିନ୍ଦୀ ଶବ୍ଦସାଗରରେ 'ପଞ୍ଚାସ' ଶବ୍ଦର ଏହି ଅର୍ଥ ଲେଖା ଯାଇଅଛି, କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନରେ ଏହା 'ପଞ୍ଚାଶତ୍' ଶବ୍ଦର ପୂର୍ବେ ସ୍ଥାନ ପାଇଥିବାରୁ 'ପଞ୍ଚାଶ' ସ୍ଥଳରେ 'ପଞ୍ଚାସ' ମୁଦ୍ରାକର ପ୍ରମାଦରୁ ଘଟିଅଛି । ମଳିଅର୍କ୍ଷ ଲିଅମ୍ବଙ୍କ ଶବ୍ଦକୋଷରେ 'ପଞ୍ଚାଶ' ଶବ୍ଦର ଏହି ଅର୍ଥ ଅଛି ।]

ପଞ୍ଚାଶକ—ସଂ. ବ. (ପଞ୍ଚାଶତ୍ + କ)—
Pañchāsaka ପଚାଶ ସଂଖ୍ୟକ ବସ୍ତୁର ସମାହାର—
(ପଞ୍ଚାଶିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) A collection or aggregate of fifty.

ପଞ୍ଚାଶତ୍ – ସଂ. ବି ଓ ବିଣ. (ପଞ୍ଚ ଗୁଣିତ ଦଶତ୍; ପଞ୍ଚନ୍ + ଦଶତ୍; ଭୁଲ.
Pañchāśat ତ୍ରିଂଶତ୍; ଚତ୍ୱାରିଂଶତ୍ ଇତ୍ୟାଦି —ପଚାଶ—
Fifty; 50.

ପଞ୍ଚାଶୀତି—ଦେ. ବି ଓ ବିଣ (ପଞ୍ଚ + ଅଶୀତି) – ପଞ୍ଚାଅଶୀ; ୮୫—
Pañchāśīti Eighty five; 85.
(ପଞ୍ଚାଶି, ପଞ୍ଚାଅଶି—ଦେଶଜ ରୂପ)

ପଞ୍ଚାସ୍ୟ—ସଂ. ବି ଓ ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି, ପଞ୍ଚ + ଆସ୍ୟ = ମୁଖ) —
Pañchāsya ୧ । ପଞ୍ଚାନନ (ଦେଖ) —
1. Pañchānana (See)
୨ । ପାଞ୍ଚଟି ମୁନଥିବା (ଶର)—2. Five-pointed (arrow).

ପଞ୍ଚାସ୍ର – ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଞ୍ଚ + ଅସ୍ର = କୋଣ) –
Pañchāsra ପଞ୍ଚଭୁଜ କ୍ଷେତ୍ର—Pentagon.
ସଂ. ବିଣ—ପଞ୍ଚଭୁଜସମ୍ବନ୍ଧୀୟ; ପଞ୍ଚଭୁଜାକୃତି; ପାଞ୍ଚ କୋଣିଆ—
Five cornered; pentagonal.

ପଞ୍ଚାହ – ସଂ. ବି. (ପଞ୍ଚ + ଅହନ୍)—୧ । ପାଞ୍ଚ ଦିନ ସମୟ—
Pañchāha 1. A period of 5 days. (M.W.)
୨ । ପାଞ୍ଚ ଦିନରେ ସମ୍ପାଦନୀୟ ଯଜ୍ଞବିଶେଷ (ହ. ଶ.)—
2. A vedic sacrifice performable in 5 days.
ସଂ. ବିଣ —ପାଞ୍ଚ ଦିନ ସମୟ ବ୍ୟାପୀ—
Lasting five days (M. W.).

ପଞ୍ଚାହିକ—ସଂ. ବିଣ. (ପଞ୍ଚାହ + ଇକ)—
Pañchāhika ପାଞ୍ଚ ଗୋଟି ପର୍ବ ବା ଉତ୍ସବ ଦିନ ସହିତରେ ଥାଏ—
Containing 5 feast days or festivals. (M W)

ପଞ୍ଚି ତନମାତ୍ର—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବି—ପଞ୍ଚତନ୍ମାତ୍ର (ଦେଖ)
Pañchi tanamātra Pañchatanmātra (See)
ମହତ୍ତତ୍ତ୍ୱ ଅହଂକାର ମାତ୍ର, ତା ଛଡ଼ା ପଞ୍ଚ ତନ୍ମାତ୍ର ।
ଧ୍ରୁବ୍ୟ. ପ୍ରଥମ ତରଙ୍ଗୋଦୟ ।

ପଞ୍ଚୀ—ସଂ. ବିଣ. (ପଞ୍ଚନ୍ + ଇନ୍)—ପଞ୍ଚ ପରିମାଣ ଯୁକ୍ତ—
Pañchī Measuring 5; pertaining to 5.

ପଞ୍ଚୀକରଣ—ସଂ. ବି. (ପଞ୍ଚ + ଅଭୂତ ଭାବେ ଚ୍ୱି + କରଣ)—
Pañchīkaraṇa ବେଦାନ୍ତ ମତରେ ପଞ୍ଚଭୂତର ବିଭାଗବିଶେଷ—
(ପଞ୍ଚୀକୃତ—ବିଣ) (in Bedānta philosophy) The combination of the 5 primary elements of nature in certain definite proportions.

ପଞ୍ଚୁ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଞ୍ଚ)—
Pañchu ୧ । ପଞ୍ଚାଏତ—1. Panchayet.
ପଞ୍ଚାଏତ ୨ । '୫' ସଂଖ୍ୟା—2. The number '5'.
ପଞ୍ଚାୟତ ୩ । ବୈଷ୍ଣବମାନଙ୍କର ଏକତ୍ର ପଙ୍ଗତ—
3. The dining together of Baishnabas.
୪ । ୫ ଜଣ ଭଲଲୋକ—4. Five arbitrators.
୫ । (ଆଦରାର୍ଥକ) (ସଂ. ପଞ୍ଚାନନ) ଲୋକଙ୍କ ନାମ -
5. Name given to males.
(ପଞ୍ଚୁଆ- ଅନାଦରାର୍ଥକ) [ଦ୍ର- ଅପରିଆଣୀ ବାଳକମାନଙ୍କୁ ଛକଡ଼ିଆ, (ପଞ୍ଚୀ, ପଞ୍ଚେଇ ସ୍ତ୍ରୀ) ନକଡ଼ିଆ ନାମ ଦିଆଯିବା ପରି ପାଞ୍ଚକଡ଼ିଆ ବା ପଞ୍ଚୁ ନାମ ଦିଆଯାଏ । ବାଳିକାଙ୍କୁ ପଞ୍ଚୀ, ପଞ୍ଚେଇ ନାମ ଦିଆଯାଏ ।]
ଗ୍ରା. ବିଣ—ପାଞ୍ଚ ସଂଖ୍ୟକ—Numbering five.
ସେ ସ୍ଥାନେ ପଞ୍ଚ ତୀର୍ଥ ଦିଶେ ପଞ୍ଚ ଆ ପାଉକ ବନାଏ ।
ଯଶୋବନ୍ତ. ପ୍ରେମଭକ୍ତିଚନ୍ଦ୍ରିକା ।
(ପଞ୍ଚୁଆ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଞ୍ଚୁଆତ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପଞ୍ଚ ଜାତ)—ପଞ୍ଚାଏତ—
Pañchuāta Panchayet.
…ଅଇ ପଞ୍ଚୁଆତଙ୍କ ଅଣ୍ଟିରେ ଧୂଳ ପକାଇବାର ବାଟ ନାହିଁ ।
ଫକୀରମୋହନ, ଛମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ ।

ପଞ୍ଚୁଆତି—ଦେ ବି. (ସଂ. ପଞ୍ଚମ ଓ ରାତ୍ରି)—
Pañchuāti ୧ । ନବଜାତ ଶିଶୁର ଜନ୍ମର ୫ମ ଦିବସ—
1. The 5th day of an infant's birth.
୨ । ପଞ୍ଚମ ରାତ୍ରି କୃତ୍ୟ ଜାତକର୍ମବିଶେଷ; ଶିଶୁର ଜନ୍ମର ୫ମ ଦିବସରେ ପ୍ରତିବେଶୀ ଓ ବାଳକ ବାଳିକାମାନଙ୍କୁ ଗୁଡ଼ୁଲଭଜା ଆଦି ବାଣ୍ଟିବା ଉତ୍ସବବିଶେଷ—2. A ceremony performed on the 5th day of a child's birth when fried rice is distributed.
ପଞ୍ଚୁଆତ ଷଠୀ ଦିନ ଉତ୍ସବ ଗଲା, ଏକବିଂଶ ଦିବସ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ।
ଚିତ୍ରନାଥ, ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶପଦୀ ।
୩ । ଶିଶୁର ଜନ୍ମର ୫ମ ଦିବସରେ ବଣ୍ଟାଯିବା ଭର୍ଜିତ ପଞ୍ଚ ଶସ୍ୟ ମିଶ୍ରିତ ଭୋଗ—3. An offering of 5 kinds of fried grain distributed on the 5th day of a child's birth.
ତ୍ରୀହି ଆଦି ପଞ୍ଚଶସ୍ୟ ପଞ୍ଚ ଆତ ରେ । ଭକ୍ତ, ଦୈବେଷ୍ଟିବିଳାସ ।
୪ । ପଶା ଖେଳରେ ୫ ସଂଖ୍ୟକ ଦାନ –4. The turning up of the dice resulting in 5 points.

ପଞ୍ଚୁଆତି ଚାଉଳ—ଦେ. ବି—୧ । ଶିଶୁ ଜନ୍ମର ୫ମ ଦିବସରେ ବଣ୍ଟାଯିବା
Pañchuāti chāula ମୁଢ଼ି ଆଦି—1. Fried rice distributed on the 5th day of a child's birth.
୨ । ପଞ୍ଚୁଆତି ୩ (ଦେଖ)—2. Pañchuāti 3 (See)

ପଞ୍ଚୁଆ ଫତୁରି—ପ୍ରାଦେ. (ପୁରୁ) ବି—ଇଂରାଜ ସରକାରଙ୍କ ବିପକ୍ଷରେ
Pañchuā phaturi ୧୮୧୮ ସାଲରେ ଘଟିଥିବା ଖୋରଧା ବାଣପୁରର ପାଇକ ବିଦ୍ରୋହ—The name of the rising of the Paikas of Khurda (in Puri district) in the year 1818.
[ଦ୍ର—'ପଞ୍ଚୁ' ନାମକ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଏହାର ନେତା ଥିବାରୁ ଏହାର ଏପରି ନାମ ହୋଇଅଛି ।]

ପଞ୍ଚୁଆଳ—ଗ୍ରା. ବି. ଓ ବିଣ. (ସଂ. ପଞ୍ଚ)—ପାଞ୍ଚ; ୫—
Pañchuāla Five; 5.
ପଞ୍ଚୁଆଳ ବର୍ଷ ସେଠାରେ ଗଲା ସରି । କୃଷ୍ଣକିଙ୍କ, ମହାଭାରତ, ବନ ।

ପଞ୍ଚୁକ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଞ୍ଚକ)—ପଞ୍ଚକ (ଦେଖ)
Pañchuka Pañchaka (See)
ପଞ୍ଚକ ପଞ୍ଚକ

ପଞ୍ଚୁ କୁ(କୋ)ଳ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଞ୍ଚକୋଳ)—ପଞ୍ଚକୋଳ (ଦେଖ)
Pañchu ku(ko)la Pañchakola (See)

ପଞ୍ଚକୋଶ(ଶୀ)—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ପଞ୍ଚକୋଶୀ)—ପଞ୍ଚକୋଶୀ (ଦେଖ)
Pañchukośa (śi) Pañchakośī (See)
ପାଞ୍ଚକୁଶୀ ପଞ୍ଚକୋଶ ପୁଣ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର ସ୍ଥିତିର ଅଟେ,
पचकोशी ଦାରୁ ରୂପେ ବଳେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦେବଙ୍କ ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ଭାବା: ଶଶିସେଣା ।

ପଞ୍ଚଗବ୍ୟ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପଞ୍ଚଗବ୍ୟ)—ପଞ୍ଚଗବ୍ୟ (ଦେଖ)
Pañchugabya Pañchagabya (See)

ପଞ୍ଚଗୋବରି—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପଞ୍ଚଗବ୍ୟ)—ପଞ୍ଚଗବ୍ୟ (ଦେଖ)
Pañchu gobari Pañchagabya (See)
(ପଞ୍ଚଗୁରୁରି, ପଞ୍ଚଗୋରୁରି—ଅନ୍ୟରୂପ) **पंचगव्य पञ्चगव्य**

ପଞ୍ଚଗ୍ରାସୀ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପଞ୍ଚଗ୍ରାସୀ) - ୧ । ବିବାହ ଦିନ ବରକନ୍ୟାଙ୍କର
Pañchugrāsī ବିବାହ ବେଦିରୁ ଉଠିଗଲା ପରେ ଏକତ୍ରରେ ୫
पंचग्रासी ଗୁଣ୍ଡା ଭୋଜନ କରିବା—1. The taking of 5 handfuls of food by the married couple just after the marriage rites.
୨ । ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ଚରୁ କରି ସାରିବା ପରେ ଭୋଜନ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ପଞ୍ଚ ପ୍ରାଣବାୟୁଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଯେଉଁ ପ୍ରଥମ ୫ ଗୁଣ୍ଡା ଅନ୍ନ ଖାଆନ୍ତି—2. The first five morsels of rice taken by a Brāhmaṇa before beginning his meal.
୩ । ବ୍ରତଘର ଦିନ ଯଜ୍ଞୋପବୀତ ଗ୍ରହଣ ପରେ ନୂଆ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯେଉଁ ୫ ଗୁଣ୍ଡା ଅନ୍ନ ଖାଏ—3. The first five morsels of rice taken by the newly initiated Brāhmaṇa just after his initiation.

ପଞ୍ଚତୀର୍ଥ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପଞ୍ଚତୀର୍ଥ)—ପଞ୍ଚତୀର୍ଥ (ଦେଖ)
Pañchutīrtha Pañchatīrtha (See)

ପଞ୍ଚଦୋଳ—ଦେ. ବି.—ଦୋଳପୂର୍ଣ୍ଣିମା ପରେ ପ୍ରତିପଦାଠାରୁ ୫ ଦିନ ଭିନ୍ନ
Pañchu dola ଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ରାଧାକୃଷ୍ଣ ବିଗ୍ରହମାନଙ୍କର ମିଳନ—
पंचदोल Exhibitions of the images of Rādhā and Kṛushṇa during the five days after Dolapūrṇṇimā.

ପଞ୍ଚନରିଆ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ପଞ୍ଚନ୍ + ସଂ. ଲହରୀ)—ପାଞ୍ଚନରି; ପାଞ୍ଚ-
Pañchu nariā ସରିଆ; ପାଞ୍ଚ ସୂତ୍ରବିଶିଷ୍ଟ—Five stringed
पाँचनरी पचलड़ी (necklace).
ପଞ୍ଚନରି, ପଞ୍ଚସରି, ପଞ୍ଚସରିଆ } ଅନ୍ୟରୂପ ·ଦେ. ବି.—ପାଞ୍ଚସରିଆ ହାର—
Five stringed necklace.

ପଞ୍ଚପରାଣ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପଞ୍ଚପ୍ରାଣ)—ପଞ୍ଚପ୍ରାଣ (ଦେଖ)
Pañchu parāṇa Pañcha prāṇa (See)
ତୁହି ମୋ ହୃଦେ ତୁଷଣ, ତୁହି ମୋ ପଞ୍ଚପରାଣ । ଭାବା, ରସବାରିଧି ।

ପଞ୍ଚପଲବ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପଞ୍ଚପଲ୍ଲବ)—ପଞ୍ଚପଲ୍ଲବ (ଦେଖ)
Pañchu palaba Pañcha pallaba (See)
पंचपल्लव

ପଞ୍ଚପାଣ୍ଡବ(ବେ)—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପଞ୍ଚପାଣ୍ଡବ)—୧ । ପଞ୍ଚପାଣ୍ଡବ (ଦେଖ)
Pañchu pāṇḍaba(be) 1. Pañcha pāṇḍaba (See)
पंचपाण्डव ୨ । (ପ୍ରହେଳିକା) ୫ ଫଡ଼ାବିଶିଷ୍ଟ ଓଉ ଫଳ—
2. (a riddle) Dillenia Speciosa (a sour fruit with 5 petals).

ବ-ଥର କିହେ ଜଳଥରୁ ବଳଥର ବାଁ। ମଲେ
ସ୍ୱର୍ଗରୁ ପଡ଼ିଲେ ପଞ୍ଚପାଣ୍ଡବ ମାର ବିଜିବ ସ ଗଲେ । ପ୍ରହେଳିକା ।

ପଞ୍ଚପାତ୍ରୀ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପଞ୍ଚପାତ୍ର)—ପଞ୍ଚପାତ୍ର (୨) (ଦେଖ)
Pañchu pātrī Pañchapātra (2) (See)

ପଞ୍ଚବଟୀ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପଞ୍ଚବଟୀ)—ପଞ୍ଚବଟୀ (ଦେଖ)
Pañchubaṭī Pañchabaṭī (See)

ପଞ୍ଚବଣୀ(ନ୍ନୀ)—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ପଞ୍ଚବର୍ଣ୍ଣ) —୫ ବର୍ଣ୍ଣର (କଳା, ଧଳା,
Pañchubani (nni) ନୀଳ, ରଙ୍ଗ ଓ ହଳଦିଆ) (ମୁରୁଜ)—
पंचरंगी पचरंग (powder) Of 5 colours.
(ପଞ୍ଚବର୍ଣ୍ଣୀ; ପଞ୍ଚବଣ୍ଣୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଗ୍ରା. ବି.—ପାଞ୍ଚପ୍ରକାର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ
ବର୍ଣ୍ଣର ମୁରୁଜ—Powder of five different colours.

ପଞ୍ଚବାଣ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପଞ୍ଚବାଣ)—ପଞ୍ଚବାଣ (ଦେଖ)
Pañchubāṇa Pañchabāṇa (See)
ମଲସ୍ନାତକ ପଞ୍ଚବାଣ ଦ୍ୱାସ୍ପେକ ଗାଣେ ଗଲ୍ଲଭରମାରେ ।
ଭାବା. ରସବାରିଧି ।

ପଞ୍ଚଭୂତ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପଞ୍ଚଭୂତ)—ପଞ୍ଚଭୂତ (ଦେଖ)
Pañchubhūta Pañchabhūta (See)

ପଞ୍ଚମନ—ଦେ. ବି.—ପଞ୍ଚଭୂତାତ୍ମା (ଦେଖ)
Pañchu mana Pañchabhūtātmā (See)
ଜୀବଆତ୍ମା ପଞ୍ଚ ମନ ହେଉଅଛି ଦୋଷ ।
ଭାବା. ବ୍ରହ୍ମନରୂପଣ ଗୀତା ।
[ଦ୍ର—ପାଞ୍ଚ ମନ, ଯଥା—ମନ; ସୁମନ, ବିମନ, ଭୁମନ ଓ ଅମନ ।]

ପଞ୍ଚମୁଖ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପଞ୍ଚମୁଖ)—ପଞ୍ଚମୁଖ (ଦେଖ)
Pañchu mukha Pañchamukha (See)
ପଞ୍ଚମୁଖେ ହର । ପ୍ରବଚନ ।

ପଞ୍ଚମୂଳ(ଳି)—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପଞ୍ଚମୂଳ)—ପଞ୍ଚମୂଳ (ଦେଖ)
Pañchu mūḷa(ḷi) **पंचमूल** Pañchamūḷa (See)

ପଞ୍ଚମେଳ—ଗ୍ରା. ବି—ପାଞ୍ଚ ଗୋଟି ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ବସ୍ତୁର ସମ୍ମିଶ୍ରଣ—
Pañchumeḷa The mixing together of 5 different
पंचमेल पचमेल things.
ଗ୍ରା. ବିଣ—୧ । ଯହିଁରେ ପାଞ୍ଚୋଟି ବସ୍ତୁ ମିଶ୍ରିତ ହୋଇଥାଏ—
1. Consisting of a mixture of 5 things.
୨ । ବହୁ ପଦାର୍ଥର ସମ୍ମିଶ୍ରଣରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ—
2. Consisting of a mixture of many things.

ପଞ୍ଚରଙ୍ଗ(ଙ୍ଗା, ଙ୍ଗୀ)—ଗ୍ରା. ବିଣ—୧ । ପାଞ୍ଚବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ—
Pañchuraṅga(ṅgā, ṅgī) 1. Having 5 colours.
पांच रंगेर ୨ । ବହୁବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ; ହରରଙ୍ଗୀ—
पंचरङ्गा (ପଞ୍ଚରଙ୍ଗିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ) 2 Multicoloured.

ପଞ୍ଚଲବଣ—ଗ୍ରା. ବି—(ସଂ. ପଞ୍ଚଲବଣ) – ପଞ୍ଚଲବଣ (ଦେଖ)
Pañchulabaṇa Pañchalabaṇa (See)
पंचलवण पचलोना

ପଞ୍ଚେଇ—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । 'ପଞ୍ଚୁଆ'ର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗରୂପ—
Pañchei 1. Feminine form of 'Pañchuā'.

୨ । ବାଟମଙ୍ଗଳା (ଦେଖ)—2. Bāṭamangalā (See).

ପଞ୍ଚେନ୍ଦ୍ରିୟ—ସଂ.ବି. (ଦ୍ୱିଗୁ; ପଞ୍ଚ+ଇନ୍ଦ୍ରିୟ)—୧ । ଚକ୍ଷୁ, କର୍ଣ୍ଣ, ନାସିକା
Pañchendriya ଜିହ୍ୱା ଓ ତ୍ୱକ୍, ପ୍ରାଣୀର ଏହି ୫ଟି ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ରିୟ—
1. The five organs of sense, (viz the eye, the ear, the nose, tongue and the skin).
[ଦ୍ର— ଚକ୍ଷୁ- ଦର୍ଶନେନ୍ଦ୍ରିୟ, କର୍ଣ୍ଣ—ଶ୍ରବଣେନ୍ଦ୍ରିୟ, ନାସିକା—ଘ୍ରାଣେନ୍ଦ୍ରିୟ, ଜିହ୍ୱା— ରସନେନ୍ଦ୍ରିୟ, ତ୍ୱକ୍—ସ୍ପର୍ଶେନ୍ଦ୍ରିୟ ।]

୨ । ବାକ୍ ବା ଗଳା, ପାଣି, ପାଦ, ପାୟୁ ଓ ଉପସ୍ଥ, ପ୍ରାଣୀର ଏହି ୫ ଗୋଟି କର୍ମେନ୍ଦ୍ରିୟ—2. The five organs of action, (viz the layrnx, the hands, the legs, the anus and the organ of generation)

(ପଞ୍ଚେନ୍ଦ୍ରିୟା— ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବହୁ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି) ଯାହାର ୫ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଅଛି—Having the five organs of sense.

ପଞ୍ଚେଷୁ—ସଂ. ବି (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଞ୍ଚ+ଇଷୁ=ବାଣ)—ପଞ୍ଚଶର; କନ୍ଦର୍ପ
Pañcheshu ମନ୍ମଥ—Cupid.

ପଞ୍ଚୋପଚାର—ସଂ. ବି. (ପଞ୍ଚ+ଉପଚାର)—ପାଞ୍ଚପ୍ରକାର ଉପକରଣସମ୍ପନ୍ନ
Pañchopachāra ଦେବପୂଜା—1. Worshipping a
(ପଞ୍ଚୋପଚାରକ—ଅନ୍ୟରୂପ) Deity with five kinds of oblations.

୨ । ଦେବପୂଜାରେ ବ୍ୟବହୃତ ୫ ପ୍ରକାର ଉପକରଣ, ଯଥା— ଆସନ, ଅର୍ଘ୍ୟ, ଗନ୍ଧ, ପୁଷ୍ପ ଓ ନୈବେଦ୍ୟ—2. The five kinds of oblations offered to a Deity.
[ଦ୍ର— ଦେବପୂଜା ନିମନ୍ତେ ଷୋଡ଼ଶ ଉପଚାରର ବିଧି ଅଛି, କିନ୍ତୁ ସାଧାରଣରେ ସଂକ୍ଷେପରେ ଲୋକେ ପଞ୍ଚୋପଚାରର ଦେବପୂଜା କରି ଥାଆନ୍ତି ।]

ପଞ୍ଚୋଷଣ—ସଂ. ବି. (ଦ୍ୱିଗୁ; ପଞ୍ଚ+ଉଷଣ)—ପିପ୍ପଳୀ, ପିପ୍ପଳୀ ମୂଳ, ଚବ୍ୟ,
Pañchoshaṇa ମରିଚ ଓ ଚିତକ ଏହି ୫ଟି ଔଷଧ ଦ୍ରବ୍ୟ—
Five particular medicinal articles mentioned in the Hindu medical treatises.

ପଞ୍ଜ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ—ବାସ କରିବା—To live.
Pañj (root)

ପଞ୍ଜ୍‌ନା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଗୋଡ଼ ବଳାଗଣ୍ଠି ଉପରେ ପିନ୍ଧାଯିବା
Pañj-nā ଏକପ୍ରକାର ଅଳଙ୍କାର—A kind of anklet.

ପଞ୍ଜଡ଼—ଦେ. ବି—୧ । ପଞ୍ଜଡ଼ (ଦେଖ)—
Pañjarḍa 1. Pañjarḍi (See)

୨ । ପଞ୍ଜମ (ଦେଖ)—2. Pañjama (See)

ପଞ୍ଜଡ଼ା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଞ୍ଚ)—୧ । ମହୋତ୍ସବ ବା ଆମୋଦ ପ୍ରମୋଦ
Pañjarḍā ଉପଲକ୍ଷରେ ବହୁଲୋକଙ୍କର ମେଳ—1. A gathering for the sake of an amusement or a festival.

୨ । ପଞ୍ଜଡ଼ (ଦେଖ)—2. Pañjarḍi (See)

୩ । ପଞ୍ଜରା ୪ (ଦେଖ)—3. Pañjarā 4 (See)

ପଞ୍ଜଡ଼ି—ଦେ. ବି ୧ । ପଞ୍ଜମ (ଦେଖ)—
Pañjarḍi 1. Pañjama (See)

୨ । (ସଂ. ପଞ୍ଚ; ଫା. ପଞ୍ଜ୍)—ପଶା ଓ କଉଡ଼ି ଖେଳରେ ୫ ସଂଖ୍ୟକ
ପଞ୍ଜଡ଼ୀ; ପଞ୍ଜୁଡ଼ୀ ଦାନ—2. The throw of dice or cowrie
पँजड़ी, पांजुरी resulting in the turning up of 5
(ପଞ୍ଜୁଡ଼ି—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଞ୍ଜମ – ଦେ. ବି. (ସଂ. ପାଦମଞ୍ଜୀର, ଫା. ପାଜେବ୍) – ପାଉଞ୍ଜମ୍; ପାଉଞ୍ଜବ;
Pañjama ପାଉଞ୍ଜେର; ପାଦନୂପୁର; ବାଜେଣୀ—A woman's
पाँजर, पाँजड़ पैजना tinkling anklet.
(ପଞ୍ଜବ, ପଞ୍ଜେବ, ପଞ୍ଜଡ଼, ପଞ୍ଜଡ଼—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଞ୍ଜର—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. (ସଂ. ପଞ୍ଜର)—ପିଞ୍ଜରାହାଡ଼—
Pañjar Rib.

ପଞ୍ଜର—ସଂ. ବି. (ପଞ୍ଜ୍‌ଧାତୁ+ଅଥକରଣେ ଅର, ଯହିଁ ମଧ୍ୟରେ ମନୁଷ୍ୟ
Pañjara ବାସ କରେ)—୧ । ଅସ୍ଥି କଙ୍କାଳ—
1. Skeleton.

୨ । ଶରୀର; ଥାଟ—2. Body; frame.

ଫେରିଲା ଲହଡ଼ି ଚୋହଲିଲା ଥାଇ ଗୋଟ ପଞ୍ଜର । ରଥାନାଥ. ଇଶା ।

୩ । ପଞ୍ଜୁରି—3. A cage; aviary.

୪ । ପିଞ୍ଜରାହାଡ଼—4. The ribs.

୫ । ଜାଲ—5. Net (M. W.).

୬ । କେତେକ ସ୍ତବ ଓ କବଚର ନାମ (ଯଥା—ବିଷ୍ଣୁ ପଞ୍ଜର)—
6. Name of particular prayers and formularies (M. W.).

୭ । କଳିଯୁଗ—7. The Kali Age (M. W.).

୮ । ଗାଈମାନଙ୍କର ସଂସ୍କାରବିଶେଷ (ହି. ଶ.)—
8. A purificatory ceremony performed on cows (M. W.).

୯ । କୋଳକନ; ବାରାହୀକନ; ଭୁଇଁକଖାରୁ (ହି. ଶ.)—
9. A kind of bulbous plant (M.W.); Disocorea.

ଦେ. ବି—୧ । ଗୃହ—1. House; abode.

ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଚିନ୍ତା ଲସ୍ୟ ଧ୍ୟାନ କର
ଦୁରିତଲଙ୍କନ ହେତୁ ଅଭୟ ପଞ୍ଜର । ପ୍ରଭାତ. ଶଶିଶେଖର ।

୨ । ଜଳାକବାଟୀ; ଝରକା—2. Window; latticed window.

୩ । ସ୍ଥାନ—3. Place.

୪ । ଭାଜନ; ପାତ୍ର—4. Receptacle.

ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି—କୌଣସି ବଡ଼ କଆଶ୍ୱର ଚାରିପଟରେ ଥିବା ଛିପ କଆଶ୍ୱମାନ, ଯହିଁରୁ ପାଣି ବହି ଆସି ବଡ଼ କଆଶ୍ୱରେ ପଶେ—Sloping fields on the sides of a big field from which water flows down into the latter.

ପଞ୍ଜରକ – ସଂ. ବି—(ପଞ୍ଜର+ସ୍ୱାର୍ଥେ କ)—୧ । ପଞ୍ଜୁରି—1. Cage.
Pañjaraka ୨ । ପଞ୍ଜୁରି ପରି ବୁଣା ଯାଇଥିବା ଟୋକେଇ—
A basket woven like a cage.

ପଞ୍ଜର ଖେଟ—ସଂ. ବି—ଖଇଣ୍ଟ—A sort of basket or wicker
Pañjara kheṭa trap in which fish are caught.
(M. W.)

ପଞ୍ଜର ଚାଲନ ନ୍ୟାୟ—ସଂ. (ଉଦାହରଣ ବରନ ବା ନ୍ୟାୟ)—ପଞ୍ଜୁର ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ପକ୍ଷୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପଞ୍ଜୁର ହଲିବା ନ୍ୟାୟ—The analogy of many birds being able to shake a cage.
Pañjara chālana nyāya

ପଞ୍ଜର ମୂଳ - ଦେ. ବ—୧ । ଝରକାର ପାଖ—1. The side of a window.
Pañjara mūla
ଝରକାର ପାଶ ୨ । ଝରକାର ଭିତର ପାଖ—
झरकाका पास 2. The inner side of a window.
(ଯଥା—ବଡ଼ଲୋକଙ୍କ ମାଇପେ ପଞ୍ଜର ମୂଳେ ଠିଆ ହୋଇ ଦାଣ୍ଡରେ ହେଉଥିବା ତମାସା ଦେଖୁଛନ୍ତି ।)

ପଞ୍ଜରା—ଦେ. ବ—(ସଂ. ପଞ୍ଜର)—୧ । ଅସ୍ଥି କଙ୍କାଳ—
Pañjarā 1. Skeleton
ପାଜରା, ପାଁଜରା ୨ । କଙ୍କାଳ ହାଡ଼—2. The ribs.
पसलि, पंजरी ୩ । ଜଳାକବାଟ—2. Window.
୪ । ଘର ଚାଲର ଏକପାଖ—
4. One of the sloping halves of a thatch.

ପଞ୍ଜରା ହାଡ଼—ଦେ. ବ (ସଂ. ପଞ୍ଜର) —ଅସ୍ଥି କଙ୍କାଳ—
Pañjarā hārda **ପାଁଜର ଠଠରୀ** The skeleton.

ପଞ୍ଜରି—ଦେ. ବ (ସଂ. ପଞ୍ଜର)—ପଞ୍ଜୁର; ଆବଦ୍ଧ ପକ୍ଷୀର ବନ୍ଧନଶାଳା;
Pañjari ପିଞ୍ଜରା—Cage; aviary.
ପିଞ୍ଜରା କବିର ମାଳକ ଶୁଆ ପଞ୍ଜର ଦେଇବେ—
पिंजड़ा; पञ्जरी ପ୍ରାଚୀ—ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଭକ୍ତି ଗୀତା ।
ପ୍ରାଦେ (ସିଂହଭୂମ) ବ—ଶଗଡ଼ର ଫଳ—The rib-like cross pieces in the ground-frame of a cart.

ପଞ୍ଜରିଆ—ଦେ. ବଣ—ଶଠ; ଧୂର୍ତ୍ତ; ଠକ—
Pañjariā Deceptive; fraudulent.
ଦେ. ବ—ଅନେକ ଗୋବରା ଚଢ଼େଇଙ୍କୁ ଜଣିଥିବା ଯେଉଁ ଗୋବରାକୁ ପିଞ୍ଜରରେ ରଖାଯାଏ—
The bulbul kept in a cage after having vanquished many other rival birds.
[ଦ୍ର—ଯେଉଁ ଚଢ଼େଇ ହାରିଯାଏ ତାର ପେଟକୁ କାଟି ତାକୁ ଉଡ଼ାଇ ଦିଅନ୍ତି; ତାକୁ ପେଟକଟା ବୋଲାଯାଏ ।]

ପଞ୍ଜା (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବ (ସଂ. ପଞ୍ଚ; ଫା. ପଂଜା)—୧ । ପଞ୍ଜା
Pañjā (etc) (ଇତ୍ୟାଦି) (ଦେଖ)—1. Pañjhā (etc) (See)

ପଞ୍ଜାବ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଫା. ପଂଜାବ୍; ଭୁଲ. ସଂ ପଞ୍ଚ+ଅପ୍=ଜଳ ବା
Pañjāb ଜଳଭାଗ; ଯେଉଁ ପ୍ରଦେଶରେ ପାଞ୍ଚ ଗୋଟି ନଦୀ ବହି ଯାଉଅଛି)—୧ । ଭାରତର ଉତ୍ତର ପଶ୍ଚିମସ୍ଥ ପଞ୍ଚନଦ ପ୍ରଦେଶ-
1. The Pañjāb; the country of the five rivers in N. W. India.
[ଦ୍ର—ଭାରତର ମାନଚିତ୍ରରୁ ଦେଖାଯାଏ ଯେ ପଞ୍ଜାବ ବା ପଞ୍ଚନଦ ପ୍ରଦେଶରେ ଯେଉଁ ୫ଟି ନଦୀ ବହି ଯାଉଅଛି ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ସବୁ ପଶ୍ଚିମରେ ସିନ୍ଧୁ (ଯାହାରେ କାବୁଲ ନଦୀ ପଡ଼ିଅଛି) ତହିଁର ପୂର୍ବକୁ ଝେଲମ(ବିତସ୍ତା, ଯାହା ଚେନାବ୍ ସଙ୍ଗେ ମିଶି ଅଛି), ତା ପୂର୍ବକୁ ଚେନାବ(ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗା ବା ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗା, ଝେଲମ ଓ ଚେନାବ ଦୁଇ ନଦୀ ମିଳିତ ହୋଇ ଚେନାବ ନାମ ଧାରଣ କରିଅଛି), ତା ପୂର୍ବକୁ ରାବି (ଇରାବତୀ), ତା ପୂର୍ବକୁ ସତ୍‌ଲେଜ ଶତଦ୍ରୁ (ଏହାହିଁ ପୂର୍ବତମ ନଦୀ ଅଟେ) ଅଛି । ଶତଦ୍ରୁର ବ୍ୟାସ ନାମରେ ଗୋଟିଏ କ୍ଷୁଦ୍ର ଉପନଦୀ ଅଛି, କିନ୍ତୁ ତାହା ଅତି କ୍ଷୁଦ୍ର ନଦୀ ଅଟେ । ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ବିପାସା ବା ବ୍ୟାସା ନଦୀର ଠିକଣା କିରି ହେଉ ନାହିଁ; ସମ୍ଭବତ ସିନ୍ଧୁ ନଦର ପଶ୍ଚିମତମ ଧାରର ଅନ୍ୟ ନାମ ବିପାସ ଅଟେ ?]
୨ । ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ପଞ୍ଜାବ ପ୍ରଦେଶ—
2. The Province of Panjab.
[ଦ୍ର—ଏଥିର ଉତ୍ତରରେ କାଶ୍ମୀର ରାଜ୍ୟ, ପୂର୍ବରେ ଆଗ୍ରା ଓ ଅଯୋଧ୍ୟା ଯୁକ୍ତପ୍ରଦେଶ, ଦକ୍ଷିଣରେ ରାଜପୁତାନା ଓ ସିନ୍ଧୁ ପ୍ରଦେଶ ଓ ପଶ୍ଚିମରେ ଉତ୍ତରପଶ୍ଚିମ ସୀମାନ୍ତ ପ୍ରଦେଶ ଓ ବେଲୁଚିସ୍ଥାନ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହା ଜଣେ ଲାଟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଶାସିତ । ଏଥିର ରାଜଧାନୀ ଲାହୋର ।]

ପଞ୍ଜାବି—ଦେ. ବଣ—୧ । ପଞ୍ଜାବ ଦେଶୀୟ—
Pañjābi 1. Pertaining to the Panjab.
ପାଞ୍ଜାବୀ ୨ । ପଞ୍ଜାବ ଦେଶବାସୀ—
पञ्जाबी 2. Inhabiting the Panjab.
ଦେ. ବ - ୧ । ପଞ୍ଜାବ ଦେଶବାସୀ—1. A Panjabese.
୨ । ଫରଗୁସୁହାଁ ଆସ୍ତୀନ୍ (ହାତ) ଓ ବେକ ପାଖେ ବୋତାମ ଥିବା ଏକପ୍ରକାର କୁର୍ତ୍ତା—2. A kind of coat with wide sleeves.

ପଞ୍ଜାରି—ଦେ. ବ—ପନ୍ଦାର୍ଡ଼ି (ଦେଖ)
Pañjāri Pandārdi (See)

ପଞ୍ଜି (ଞ୍ଜୀ)—ସଂ. ବ. (ପିନ୍‌ଜ ଧାତୁ=ସଂଯୁକ୍ତ ହେବା+ଇ, ଈ)—
Pañji (ñjī) ୧ । ପାଞ୍ଜି; ଦିବସ ଓ କାଳଜ୍ଞାପକ ଗ୍ରନ୍ଥ; ପଞ୍ଚାଙ୍ଗ (ପଞ୍ଜିକା—ଅନ୍ୟରୂପ) ପଞ୍ଜିକା—1. Calendar; almanac.
୨ । ହିସାବ ଖାତା—2. Account book.
୩ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶବ୍ଦର ବ୍ୟାଖ୍ୟାଯୁକ୍ତ ନୋଟ୍—3. Commentary explaining and analysing every word.
୪ । ତୁଳାର ବଳଣା—4. A roll of carded cotton.
୫ । ପ୍ରସ୍ତାବନା—5. Prologue.
୬ । ବ୍ୟାକରଣର ବୃତ୍ତିଗ୍ରନ୍ଥ ବିଶେଷ—
6 A grammatical commentary.

ପଞ୍ଜି (ଞ୍ଜୀ)କ(କା)ର - ସଂ.ବ—(ପଞ୍ଜୀ+କୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ.ଅ)—୧ । ପଞ୍ଜିକା
Pañji(ñjī)ka(kā)ra ଗଣେତା—1. The author or compiler of an almanac.
(ପଞ୍ଜିକାକାର—ଅନ୍ୟରୂପ)
୨ । ପାଞ୍ଜିଆ କରଣ—2. An accountant; a clerk in charge of accounts.

ପଞ୍ଜିରି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ପଇଁରି (ଦେଖ)
Pañjiri Paiñri (See)

ପଞ୍ଜୁର୍ଡ଼ି(ରି)—ଦେ. ବ. (ସଂ. ପିଞ୍ଜର)—୧ । ଆବଦ୍ଧ ପକ୍ଷୀ ରହିବାର
Pañjurdi(ri) ଆଧାର; ପିଞ୍ଜରା—1. Cage.
ପିଞ୍ଜରା; ଖାଁଚା ୨ । ଅଠା ସଙ୍ଗେ ଚିନି ଓ ଧନିଆ ପ୍ରଭୃତି ମସଲାର ଗୁଣ୍ଡ
पिञ्जरा, पंजीरी ମିଶାଯାଇ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିବା ଏକପ୍ରକାର ଖାଦ୍ୟ—
2. A kind of powder made of coriander seeds and sugar pounded together.

[ଦ୍ର—ଏହା ପଶ୍ଚିମା ବାବାଜୀମାନେ ହରିଜନ୍ମାଷ୍ଟମୀ ଓ ସତ୍ୟ-ନାରାୟଣ ପୂଜା ସମୟରେ ଠାକୁରଙ୍କୁ ଭୋଗ କରନ୍ତି । ଅଟ୍ଟାଳୁ ଘିଅରେ ଭାଜି ଚିନିରେ ଧନିଆଁ, ଚିନି, ଶୁଣ୍ଠି, ଜିରା ଚୂନା ମିଶାଇ ଏହା କରାଯାଏ । ଏହା ଉତ୍ତର ପଶ୍ଚିମ ଭାରତରେ ପ୍ରସୂତା ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ତିଆରି ହୁଏ ଓ ଭାର ବେଭାର ଆଦରେ ମଧ୍ୟ ପଠାଯାଏ । ହି. ଶବ୍ଦସାଗର ।]

ପଞ୍ଜୁରିଆ—ଦେ. ବି—ପଞ୍ଜରିଆ (ଦେଖ)
Pañjuriā Pañjariā (See)

ପଞ୍ଜୁରିପାଣି—ପ୍ରାଦେ. (ପୁଷ୍ପ) ବି—ସ୍ୱଚ୍ଛ ଓ ନିର୍ମଳ ତରଳ ବସ୍ତୁ—
Pañjuripāṇi Clear and transparent liquid.
(ଯଥା—ଏ ମାଳପା ପଞ୍ଜୁରିପାଣି ଭଳି ବିଶୁଦ୍ଧ ।)

ପଞ୍ଜା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପୁଞ୍ଜ ବା ପଞ୍ଚ; ଫା. ପଂଜା)—୧ । ପାଞ୍ଚ ଆଙ୍ଗୁଠି ଯୁକ୍ତ କରତଳର ଦାଗ ବା ଛାପ—1. The mark or impression left on a surface by the extended palm.
Pañjhā
ପଞ୍ଜା, ପଞ୍ଜା ପଂଜା

୨ । ଦଳ; ସମୂହ—
2. A herd; group; a party; flock; club; crowd.
ପଞ୍ଜାଏ ଖଣ୍ଡ ବର୍ଷ ବିଦି, କଥା କହନ୍ତି ହସି ହସି—
ମଧୁସୂଦନ, ବର୍ଣ୍ଣବୋଧ ।

୩ । ପାଞ୍ଚ ଆଙ୍ଗୁଠିଯୁକ୍ତ କରତଳ—3. The palm of the hand with the five fingers.

୪ । ଦୁଇ ଜଣ ମଲ୍ଲ ପରସ୍ପରଙ୍କ ହାତର ପଞ୍ଜା ଉଡ଼ାଉଡ଼ି ଓ ଚପାଚପି କରି ଅନ୍ୟୋନ୍ୟରେ ବଳ ପରୀକ୍ଷା କରିବା—
4. The squeezing and twisting of the palms of each other by two athlets.

[ଦ୍ର—ଏଥିରେ ଦୁହେଁ ପରସ୍ପରର ଅଙ୍ଗୁଳିମାନ ଛନାଛନି କରନ୍ତି ଓ କରତଳକୁ ଜୋରରେ ଚପନ୍ତି, ଯେ ସମ୍ଭାଳି ନ ପାରେ ସେ ହାରିଯାଏ ।]

୫ । ଗଞ୍ଜପା ବା ତାସ ଖେଳର ପାଞ୍ଚ ଛିପଯୁକ୍ତ ସାର—
5. The card with five points.

୬ । ପଶା ଖେଳରେ ପାଞ୍ଚ ସଂଖ୍ୟକ ଦାନ—
6. The throw of dice resulting in five.

୭ । ପଶୁପକ୍ଷୀଙ୍କ ନଖଯୁକ୍ତ ପାଦତଳ—
7. The claw of birds and the paw of beasts.

୮ । ଦୋମୁହାଁ କୋଡ଼ି ବା ଖୁରୁପି—2. Fork-hoe.

୯ । ମନୁଷ୍ୟର ହାତର ପଞ୍ଜା ଆକାରରେ କଟା ହୋଇ ଲମ୍ବ ବେଣ୍ଟ ଲାଗିଥିବା ଧାତୁମୟ ପତ୍ର—
9. A thin metal plate cut in the shape of the extended palm and carried in the Tajia procession by the Mahomedans.

[ଦ୍ର—ଏହାକୁ ପତାକା ପରି ମୁସଲମାନମାନେ ତାଜିଆ ଶୋଭା-ଯାତ୍ରାରେ ବହନ କରନ୍ତି ।]

୧୦ । ଦେହରେ ଯେଉଁ ଅଂଶକୁ ହାତ ନ ପାଇବ (ଯଥା - ପିଠି) ସେ ଅଂଶକୁ ଚୁଣ୍ଡାଇବା ପାଇଁ ମନୁଷ୍ୟର ପଞ୍ଜା ଆକାରର ଲମ୍ବ ବେଣ୍ଟଲଗା ଯନ୍ତ୍ର—
10. A kind of twiglike pick shaped like the extended palm with which men scratch the itching back.

ପ୍ରାଦେ. (ସିଂହଭୂମ)—ପଝା (ଦେଖ)—
Pajhā (See)

ପଞ୍ଜାଏ—ଦେ. ବି ଓ ବିଶ - ଏକଦଳ—
Pañjhāe A herd or company of.

ପଞ୍ଜା ଛକା(କ୍କା)—ଦେ. ବି—୧ । ଦୁଇ ଜଣଙ୍କର ପରସ୍ପର ପ୍ରତି ସତର୍କ ଓ କପଟ ବ୍ୟବହାର; ଶ୍ରୁଲ୍‌ବାଜୀ—
Pañjhā chhakā(kkā)
ପଂଜା ହକ୍କା ପଂଜା ଛକ୍କା
1. Mutual tactics between two persons.

୨ । ଓରଆର; ପରସ୍ପରକୁ ଜିତିବା ପାଇଁ ବା ହଇରାଣରେ ପକାଇବା ପାଇଁ ସୁବିଧା ବା ଦାଉ ଅନ୍ୱେଷଣ—2. Being on the look-out to over reach one another.

ପଞ୍ଜା ଧରିବା—ଦେ. କ୍ରି.—ତାସ ଖେଳରେ ଉପର୍ଯ୍ୟୁପରି ପାଞ୍ଚ ଥର ଜୟ
Pañjhā dharibā
ପଂଜାଧରା ପଂଜା ଧରନା
ଲାଭ କରିଥିବା ଦଳ ଜୟର ଚିହ୍ନ ସ୍ୱରୂପ ପାଞ୍ଚ ବିନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ କାଗଜ ଖଣ୍ଡେ ରଖିବା—To put a card with five tips as a trophy to show that a party has been the winning party for five times consecutively.
(ପଞ୍ଜା ଧରିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଞ୍ଜା ପଞ୍ଜା—ଦେ. କ୍ରି. ବିଶ.—ଦଳ ଦଳ ହୋଇ—
Pañjhā pañjhā In clusters or groups.

ପଞ୍ଜା ମାରିବା—ଦେ. କ୍ରି.—ପଶୁପକ୍ଷୀଙ୍କର ପଞ୍ଜା ସାହାଯ୍ୟରେ ଝାମ୍ପ ମାରିବା
Pañjhā māribā To strike with the claws or talons or paw.
ପଂଜାମାରା ପଂଜା ମାରନା

ପଞ୍ଜା ଲଡ଼ା (ଡ଼ା,ଡ଼େ)ଇ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଞ୍ଚ+ଫା. ଲଡ଼ାଇ) ଦୁଇ-ଜଣଙ୍କର ବଳ କଷାକଷି
Pañjhā lardā(rdhā, rdhe)i
ପଂଜା ଲଡ଼ାନ ପଂଜା ଲଡ଼ାଇ
ହେବା ପାଇଁ ପରସ୍ପରର ପଞ୍ଜା ଛୁଇଁ ଛୁଇଁ—Mutual squeezing of the palms to test each other's strength.

ପଞ୍ଜା ଲଡ଼ା(ଡ଼େ, ଡ଼ା ଡ଼େ)ଇବା
ପଞ୍ଜା ପକା(କ୍କେ)ଇବା } ଅନ୍ୟରୂପ

ପଟ୍—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଟ ଧାତୁ ବା ପଟ୍ଟାଭ)—କୌଣସି ଚେପ୍ଟା ପଦାର୍ଥର ପଛଭାଗ—The back side of a flat thing.
Paṭ

ଦେ. ଅ.—(ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକରଣ)—ପଟ୍ ପଟ୍ (ଦେଖ)
Paṭ paṭ (See).

ପ୍ରାଦେ. ସମ୍ବଲପୁର)—ବି. (ସଂ. ପଟ୍ଟ; ତୁଳ. ହି. ପଟ୍)—
୧ । ଝୋଟ—1. Flax.

୨ । ଅଂଶୁ—2. Fibre.

ପଟ୍‌କନ୍ (ଣ) (ଣି)—ଦେ. ବି.—(ସଂ. ପଟ୍ ଧାତୁ) (ସଂ. ପାତନ)—
Paṭ-kan(ṇa) (ṇi)
ପଟକନ ପଟକନ(ନୀ)
୧ । ଫୋପାଡ଼ି ଦେବା; କଚାଡ଼ିବା—1. Dashing of a thing on the ground.

୨ । (ସଂ. ପତନ) ଭୂମିରେ ପଡ଼ିତ ହେବା; କଚାଡ଼ା—
2. Falling down; being dashed to the ground with a thud.

ପଟ୍‌କା—ଦେ. ବି.—୧ । ପଟ୍‌କନ୍ (ଦେଖ)
Paṭkā
ପଟକା **ପୁଟକୀ** 1. Paṭ-kan (See)
୨ । ଅଗ୍ନି ସଂଯୋଗର ଫଟ୍ ଶବ୍ଦପୂର୍ବକ ବିସ୍ଫୋଟ ହେବା ତାଳ-ଫଟକା; ତାଳଫଟକା; ଫୁଟକି; ଫୋଟକା—2. A cracker.
୩ । ପଟକା (ଦେଖ)—3. Paṭakā (See)
୪ । (ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକରଣ) ଉଚ୍ଚ ପଟ୍ ଶବ୍ଦ—
4. A loud cracking or bursting sound.
ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର)—ବି.—ଗାମୁଛା—Napkin.

ପଟ୍‌କିନି—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ. (ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକରଣ; ସଂ. ପଟ୍‌ତ)—୧ । ପଟ୍ ଶବ୍ଦ
Paṭ-kini କରି; ପଟାପଟ୍; ପଟ୍‌ପଟ୍ (ପଡ଼ିଯିବା)—
ପଟକରେ, ପଟାତକରେ 1. With a snapping sound.
ପଟକରନେ, ପଟସେ ୨ । ଉପର୍ଯ୍ୟୁପରି ଅତିଶୀଘ୍ର—2. In quick succession.
ପଟ୍‌କରି, ପଟ୍‌କରି, ପଟ୍‌କିନା, ପଟାଉକିନି, ପଟ୍‌ପାଟ, ପଟ୍‌ଦସ୍, ପଟାକ୍‌ଦସ୍; ପଟାଉଦସ୍ } ଅନ୍ୟରୂପ

ପଟ୍‌କୁଟି—ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତର) ବି.—୧ । ପିଠି—
Paṭ-kuti 1. Back.
୨ । ପିଠି ଆଡ଼—2 Back side.

ପଟ୍‌ନି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି.—୧ । ଫଲି (ଦେଖ)
Paṭ-ni 1. Phali (See)
୨ । ଆଟୁ ବା ଛବା ଘରର ଛତରେ ପକାଯିବା ରୁଅ, ଯହିଁ ଉପରେ ମାଟି ବା ଟାଇଲ ଦିଆଯାଏ—2. The beams or rafters of a two-thatched house, on which tiles are fixed.
୩ । ଆଡ଼ କାଠ (ଦେଖ)—3. Ārḍi kāṭha (See)

ପଟ୍‌ପଟ୍—ଦେ. ଅ. (ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକରଣ) (ସଂ. ପଟ୍‌ତ; ପଟ୍)—୧ । ଅଠାଳିଆ
Paṭ-paṭ ବା ନାଳୁଆ ପଦାର୍ଥରେ ଘନ ବସ୍ତୁ ଛୁଇଁ ଲାଗି ଓ ଛାଡ଼ି
ପଟ ପଟ୍ ପଟ୍ ଛାଡ଼ି ଘଷିହେବାର ଶବ୍ଦ; ଫଟ୍ ଫଟ୍ ଶବ୍ଦ—
ପଟ 1. The sound of a hard substance rolling
(ପଟର ପଟର—ଅନ୍ୟରୂପ) or moving along a gummy substance by coming in contact with it and by being separated from it at times.
୨ । ଦଉଡ଼ି ଆଦି ଜୋରରେ ଛିଣ୍ଡିଯିବା ଶବ୍ଦ—
2. Snapping sound of a rope.

ପଟ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ.—୧ । ବେଷ୍ଟନ କରିବା—
Paṭ (root) 1. To envelop; to surround.
୨ । ଛେଦନ କରିବା—2. To cut.
୩ । ବିଦାରଣ କରିବା—3. To pierce.
୪ । ଗମନ କରିବା—4. To go.

ପଟ—ସଂ. ବି. (ପଟ୍ ଧାତୁ=ବେଷ୍ଟନ କରିବା+କରଣ. ଅ)—(ଭୁଲ.
Paṭa ତା. ପଟ୍ଟୁଇ)—୧ । ବସ୍ତ୍ର—1. Cloth.
୨ । (+କର୍ତ୍ତୃ ଅ) ଯେଉଁ ବସ୍ତ୍ର ବା କାଗଜ ଆଦି ଉପରେ ଛବି ଅଙ୍କା ଯାଏ—2. Ground of a picture; plate; canvas or screen or paper on which a picture is drawn.
୩ । ଚିତ୍ରପଟ; ଛବି—3. Picture
ଅପଣ ସେ ତ ପଟ ପଟକେ ଛୋଇଅଛ ଚିତ୍ର ହେ—
କବିସୂର୍ଯ୍ୟ—କବିତା ।
୪ । ପିଆଳ ଗଛ—4. A timber tree; Buchanania Latifolia.
୫ । ଅଖା; ପାଲ—5 Canvas; gunny.
୬ । ଛତ; ଚାଳ—6. Thatch; roof.
୭ । ଗଛର ଛାଲ; ବଲ୍କଳ—7. Bark of a tree.
୮ । ପରଦା—8. Screen.
୯ । ଗଛର ଅଂଶୁମୟ ବଲ୍କଳ—
9. Fibrous bark of a tree

ଦାନ **ପଟ** ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଟ୍ଟ)—୧ । ପଶା ଖେଳରେ ପଶା କାଠିକୁ ଗଡ଼ାଇଲେ ଯେଉଁ ଦାନ ପଡ଼େ—1. The throw of dice resulting in the turning up of certain points.
୨ । ଦିଗ; ତରଫ; ଆଡ଼—2. Direction; quarter.
ସେହି ଜନର ଗୃହ ପଟ ଯାକ ମାଡ଼ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।
୩ । କଦଳୀ ଗଛର ଛାଲ; ପଟୁକା; ବାସୁଙ୍ଗା—3. The fibre of the bark of a plantain tree.
୪ । ଫୁଲ ଗୁନ୍ଥାଯିବାର ପଟୁକା—4. The fibre or thread with which flowers are strung into a garland
୫ । ପାର୍ଶ୍ୱ; ପାଖ—5. Side.
ଗୃହ ଗୋ ନଥ ଗୃହ ପଟରେ ଜାତ
ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ଗ୍ରହି ଉପ ବଳେ ଥିର ମାଳ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।
୬ । ବ୍ୟକ୍ତି—6. Person.
୭ । ପକ୍ଷ; ତରଫ—7. Party; side.
ବହୁ ଯାଦାକୁ ଉତ ବାହାପଟ
ବହୁ ବ ଦୋଷେ ଜୁହୁଁ ଭାଦା ପଟ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ, କବିତା ।
୮ । ଅଖା; ବସ୍ତା; ପଲ୍ଲଣ; ଅଖାରେ ନିର୍ମିତ ମୁଣା—
8. Gunny bag.
୯ । ଦୁଇ ବା ବହୁ ଖଣ୍ଡ ମଧ୍ୟରୁ ଏକ ଖଣ୍ଡ; ଏକ ଗୋଟା—
9. One piece of many or a pair of things.
(ଯଥା—ଏକ ପଟ ଚଳ, ପଟେ ବଳଦ, ଏକ ପଟ ଜନ ।)
୧୦ । କବାଟର ଏକ ଖଣ୍ଡ—
10. A piece or panel of a door.
୧୧ । ସୁବିଧା—11. Opportunity.
୧୨ । ବିଆପଟ; ବିଆ ଗଛର ଶିଅ—
12 The æreal root of a screwpine tree.
୧୩ । ଛଣ ପଟ—13. Hemp.
୧୪ । ଥର; ବାର—14. Times.
ଅଗହ୍ନ ଥରୁର ନ୍ୟହିଁ, ବ୍ରଜ ଗୃହ ପଟ ସହ । ଦୁଃଖନାଥ, ସଂମରତ୍ନରଙ୍ଗ ।
୧୫ । ପଟ୍ଟୁ (ଦେଖ)—15. Paṭu (See)
୧୬ । ପ୍ରତିଯୋଗିତା—16. Rivalry; competition.
(ଯଥା—ସେ ମୋ ସଙ୍ଗେ ପଟ ପକାଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।)

୧୭ । ପ୍ରତିଯୋଗୀ ବା ସହକର୍ମୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସମାନସ୍ପର୍ଦ୍ଧା—
17. Equality between rivals or calleagues.

୧୮ । ଏକ ସଂଖ୍ୟା; ଗୋଟା —18. Unit; individual.

(ଯଥା—ପଦ୍ମରାଜେ ରାହାଙ୍କ ଶାସନରେ ଭଟ୍ଟମିଶ୍ରଙ୍କ ଘରେ ୩ ପଟ ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧିଲେ ।)

୧୯ । (ସଂ. ପୃଷ୍ଠ) ଦୁଇ ପାଖଥିବା ବସ୍ତୁର ପୃଷ୍ଠ ଭାଗ; ପିଠି—
19. The back side of a double-faced thing.

୨୦ । କୁସ୍ତୀ କଲାବେଳେ ପହଲ୍‌ବାନ୍‌ର ଭୂମିକୁ ମୁହଁ ବା ପେଟ (ଚିତ—ବିପରୀତ) ପାଖ ରହିବା ଅବସ୍ଥିତି—20. The position of a wrestler when he faces downwards and not upwards.

[ଦ୍ର— ଖେଳାଳୀ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦୀକୁ ଚିତ କରି ନ ପାରିଲେ ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦୀର ପଟ ହୋଇଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦୀ ହାରିଲା ବୋଲି କୁହାଯାଏ ନାହିଁ ।]

ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ପଟ)—ଶ୍ରେଷ୍ଠ; ଉତ୍କୃଷ୍ଟ—
Best; excellent.

କଣ୍ଠରେ ଲମ୍ବିତ ଏ ଜଣେ କପଟ ବହେ ଅମୂଲ୍ୟ ପଟ ମୁକୁଟ ।
ଭକ୍ତ, ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

ପ୍ରାଦେ. (ପୁଗ) ବି—ନଡ଼ିଆର ସଂଖ୍ୟାବିଶେଷ; ଗୁରି ପଣ ୧୦ ଗଣ୍ଡା ବା ୩୬୦ କଡ଼ା ନଡ଼ିଆ—A unit of 360 cocoanuts.

[ଦ୍ର—୨ ପଟ = ୧ ଛେଲା = ୯ ପଣ (ନଡ଼ିଆ)]

ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ିଜାତ) ବି—ଜଙ୍ଗଲରେ ବାଡ଼ା ସମ୍ବର ଆଦି ଗଡ଼ିଥିବା କାଦୁଆ ଭୂମି—Muddy soil where deer and wild hogs wallow.

ପଟକ—ସଂ. ବି. (ପଟ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Paṭaka ୧ । ତମ୍ବୁ; ଶିବିର—1. Tent.

୨ । ସୂତା ଲୁଗା (ହି. ଶ.)—2. Cotton cloth.

ଦେ. ବି—ଏକପଟ ବା ଗୋଟାମାତ୍ର—
One only; one piece only.

ପଟ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ପଟକିବା (ଦେଖ)
Paṭa karibā 1. Paṭakibā (See)

୨ । (ଭୁମ୍ବ ବାଣର) ଭୁମ୍ବ କାଠକୁ ସମତଳ ଭାବରେ ଭୂମିଉପରେ ସଂଲଗ୍ନ କରି ସ୍ଥାପନ କରିବା—2. To place the log of a tumba firework horizontally on the ground.

ପଟକା— ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଟ୍ଟ)—୧ । କଟି ବସ୍ତ୍ର; କମର ପଟ୍ଟ—
Paṭakā 1. A cloth tied at the waist; belt.

ପଟକା ୨ । କଦଳୀ ଗଛର ଅଂଶୁମୟ ସୂକ୍ଷ୍ମ ବଲ୍କଳ—
2. The fibre of plantain tree.

୩ । ମସ୍ତକରେ ବନ୍ଧା ହେବା ପାଗ—
3. Turban tied round the head.

ବସ୍ତ୍ରରେ ଅତ ବିବିଧ ରଙ୍ଗ ଦିଶ
ଚକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ ଚର୍ମରେ ଅବିତ

ଏ ସବାଶୁ ସେ ଚର୍ମ ଟେକ କରିଥିବେ
ବାନ୍ଧିଥାନ୍ତି କପାଳେ ପଟକା ଗୋଟିଏ । କୃଷ୍ଣଦ୍ୱିଜ. ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।

୪ । ପଟ୍‌କା (ଦେଖ)—4. Paṭ-kā (See)

ପଟକା(କେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ପଟକିବା (ଦେଖ)
Paṭakā(ke)ibā 1 Paṭakibā (See)

୨ । ପଟକିବାର ଣିଜନ୍ତ ରୂପ—
2. Causative of Paṭakibā.

ପଟକାଣିଆ—ଦେ. ବିଣ—ଦୁଇ ପଟ ବା ଏକ ଯୋଡ଼ା ପଦାର୍ଥ ମଧ୍ୟରୁ ଏକ ପଟ ପଦାର୍ଥ ନ ଥିବା ଅବସ୍ଥା ଯୁକ୍ତ—
Paṭakāṇiā Wanting one thing out of a pair.

ପଟକା ପଟକି କରିବା—ଦେ.କ୍ରି-୧ । ବହଲାଇବା; ଭଣ୍ଡାଇବା; ଫୁସୁଲାଇବା—
Paṭakā paṭaki karibā 1. To inveigle.

୨ । ଭୁଲାଇ ଦେବା; ଭଣ୍ଡାଇ କରି ରାଜି କରାଇବା—
2. To persuade a person by sweet words.

୩ । ଖୋସାମତ କରିବା—3. To flatter.

ପଟକାର—ସଂ. ବି. (ପଟ୍ + କୃ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Paṭakāra ୧ । ଚିତ୍ରକର—1. Painter.

୨ । ତନ୍ତୁବାୟ—2. Weaver.

ପଟକିବା—ଦେ. କ୍ରି— (ସଂ. ପତନ)—୧ । ଅନ୍ୟକୁ ଭୂମିରେ କଚାଡ଼ିବା—
Paṭakibā 1. To dash another on the ground; to throw down on the ground with force.
ପଟିକାନ

ପଟକନା ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଫୁସୁଲାଇ ନିଜର ପକ୍ଷକୁ ଟାଣି ଆଣିବା; ପଟକାଇବା—
ପଟକି ଦେବା, ପଟକାଇବା, ପଟକେଇବା } ଅନ୍ୟରୂପ
2. (figurative) To bring a person to one's party by persuation or fraud.

୩ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୌଣସି ଦ୍ରବ୍ୟକୁ କଳ କୌଶଳରେ ବିଚି ଆଦି ଦ୍ୱାରା ଆପଣା ହସ୍ତରୁ ଛଡ଼ାଇ ଦେବା—3. (figurative) To get rid of a thing by hook or crook.

୪ । ଭୂମିରେ (ନିଜର ମୁଣ୍ଡ ଆଦି) ବାଡ଼େଇବା—
4. To strike (one's head) on the ground.

୫ । କୁସ୍ତୀରେ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦୀ ମଲ୍ଲକୁ ଭୂମିରୁ ଟେକି ଭୂମିରେ କଚାଡ଼ି ଦେବା—5. To dash one's adversary wrestler on the ground after making him lose his foothold.

ପଟଚର—ସଂ. ବି—(ପଟଚ୍=ଶବ୍ଦାନୁକରଣ+ଚର୍ ଧାତୁ=ଆଚରଣ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ଚୋର—1. Thief.
Paṭachchara

୨ । ଜୀର୍ଣ୍ଣ ବସ୍ତ୍ର—
2. Rag; worn grament; torn cloth.

୩ । ମହାଭାରତ ଓ ପୁରାଣରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଭାରତର ପ୍ରାଚୀନ ଦେଶ-ବିଶେଷ—3. Name of a country of ancient India.

[ଦ୍ର—ମହାଭାରତରେ ଏ ଦେଶର ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି । କେହି କେହି ଏହାକୁ ପ୍ରାଚୀନ ଗୌଳ, କେହି କେହି ମଦ୍ର ଦେଶର ଅଂଶ,

କେହି କେହି ମଧ୍ୟ ଦେଶର ଦକ୍ଷିଣରେ ଓ ଚେଦ ଦେଶ ନିକଟରେ ଥିବାର କହନ୍ତି—ହି. ଶ ।]

୪ । ଉକ୍ତ ଦେଶର ଅଧିବାସୀ—

4. Name of the people residing in the above country.

ପଟଣା(ନା) – ଦେ. ବି (ସଂ. ପତ୍ତନ)—୧ । ପାଟଣା; ଗ୍ରାମ—

Paṭaṇā(ṇā) 1. Village.

ପାଟନା ୨ । ବଡ଼ ଗ୍ରାମକୁ ଲାଗିଥିବା କ୍ଷୁଦ୍ର ଗ୍ରାମ—2. A hamlet

ପଟନା on the outskirts of a big village.

୩ । ନଗର—3. Town.

(ଯଥା—ବିଶାଖା ପଟଣା)

୪ । ଅନେକ ପାହୁ ଜମିର ରୟତଙ୍କ ସମ୍ମିଶ୍ରଣରେ ଗଠିତ ଉପନିବେଶ—4. A colony of non-resident tenants.

୫ । (ନାମ) (ପ୍ରାଚୀନ ସଂସ୍କୃତ ନାମ ପାଟଳିପୁତ୍ର) ବିହାର ପ୍ରଦେଶାନ୍ତର୍ଗତ ପାଟଣା ବିଭାଗ, ଜିଲ୍ଲା ଓ ବିହାର ପ୍ରଦେଶର ରାଜଧାନୀ—5. Patna; the name of a town, district and division in the Province of Bihar and Orissa.

[ଦ୍ର—ପ୍ରାଚୀନ ନାମ 'ପାଟଳୀ ପୁତ୍ର ପତ୍ତନ' ଶବ୍ଦରୁ 'ପାଟଳୀ ପୁତ୍ର' ଲୋପ ପାଇ କେବଳ 'ପତ୍ତନ' ବା 'ପଟଣା' ବାକି ରହି ଯାଇଅଛି ।]

ପଟତନ – ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଟ୍ଟତଳ ବା ପଟ୍ଟାଚ୍ଛାଦନ)—୧ । ନୌକାରେ

Paṭatana ବା ଗାଡ଼ି ଆଦିରେ ସୁବିଧାରୂପେ ବସିବା ବା

ପାଟାତନ ଶୋଇବା ନିମନ୍ତେ ବିଛା ହୋଇଥିବା ପଟା—1. Planks

ତଖତା, ପାଟରା spread over a boat or in carts and

ପଟ୍ଟାତନ, ପଟ୍ଟୋତନ } ଅନ୍ୟରୂପ carriages to enable men to sit or lie down at ease.

ପାଟୋଳୀ ୨ । ପଟା ବିଛା ହୋଇଥିବା ବଡ଼ ଡଙ୍ଗା—2. A big

ପଟେଲା country-boat spread over with planks.

(ଯଥା—ଏ ଡଙ୍ଗାରେ ଘୋଡ଼ା, ଗୋରୁ ଓ ଗାଡ଼ି ଆଦିକୁ ପାର କରାଯାଏ ।)

୩ । ଘର ଆଦିର ତଳରେ ପଟା ବିଛାଇବା—

3. Planking of a floor.

ପଟତନ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଡଙ୍ଗାରେ ପଟା ବିଛାଇବା—

Paṭatana karibā To spread planks over a boat.

ପାଟାତନ କରା **ପଟରା ବିଛାନା**

ପଟ ଧରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଏକପକ୍ଷ ପ୍ରତି ଅଯଥା ଆସକ୍ତି ଦେଖାଇବା;

Paṭa dharibā ପକ୍ଷପାତ କରିବା—1. To be partial; to

ପକ୍ଷଧରା **ପକ୍ଷ ଲେନା** lean to one party.

ପଟ ନେବା, ପଟ ମାଡ଼ିବା } ଅନ୍ୟରୂପ ୨ । ପକ୍ଷ ସମର୍ଥନ କରିବା—2 To take sides; to support a party.

ସାହିବ ପଟ ଧରି ଅବଶ୍ୟ କହନ୍ତି
ତହିଁ ଜାଗରୁକ ଶିବ ନିରପତ
କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ-ଶାନ୍ତି ।

୩ । ସାହାଯ୍ୟ କରିବା; ସହାୟତା କରିବା—3 To support.

ପଟନାୟକ—ଦେ. ବି (ସଂ. ପଟ୍ଟ ଓ ନାୟକ)—ଉଚ୍ଚବଂଶୀୟ କରଣମାନଙ୍କ

Paṭanāyaka ଉପାଧିବିଶେଷ The family-title of

ପଟ୍ଟନାୟକ, ପଟ୍ଟ-ନାଏକ, ପଟ୍ଟନାହାକ } ଅନ୍ୟରୂପ some high class Karaṇas of Orissa.

ପଟ ପକା(କେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ସମକକ୍ଷ ହେବା—

Paṭa pakā(ke)iba **ବାଜୀ ରାଖା** 1. To compete.

ହୋଡ଼ କରନା ୨ । ସମକକ୍ଷ ହେବାକୁ ଯତ୍ନ କରିବା; ପ୍ରତିଯୋଗିତା

(ପଟ ମାରିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) 2. To emulate; to vie; to try to be equal.

ପଟପଟ – ଦେ. ବିଣ. (ଏହା ନାଲ ଶବ୍ଦ ପରେ ଯୁକ୍ତ ହୁଏ, ଯଥା—

Paṭapaṭa ନାଲ ପଟପଟ)—ସରସର; (ଲାଳଦ୍ୱାରା) ଦେହ ଭରାମ

ଆବୃତ—Covered over with (saliva or slime).

ପଟପଟ ଦେ. ଅ. (ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକରଣ)—୧ । ଲାଳାମୟ ମସୃଣ ବସ୍ତୁ

ପଟପଟ କୌଣସି ଛିଦ୍ରରେ ଉପର୍ଯ୍ୟପରି ପଶିବା ଓ ବାହାରିବାବେଳେ ଉତ୍ପନ୍ନ ଶବ୍ଦ—1. The sound produced by a slimy thing being thrust into and brought out from a hole.

୨ । ପଟପାଟ (ଦେଖ) —2. Paṭapāṭa (See)

ପଟପାଟ—ଦେ. ଅ.(ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକରଣ)—୧ । ଦଉଡ଼ି ଛିଣ୍ଡିଯିବାର ଶବ୍ଦ—

Paṭapāṭa 1. Snapping sound.

ପଟପାଟ ୨ । ଉପର୍ଯ୍ୟପରି ଠକ୍‌ଠାକ ଶବ୍ଦ କରିବା—

ପଟପାଟ, ପଟାପଟ 2. Producing repeated snapping

(ପଟପଟ, ପଟପାଟେ, ପଟାପଟ—ଅନ୍ୟରୂପ) sounds.

ଭୂମେ ପଟପାଟେ ହେଉଛେଲେ ଗିଠିହାଡ଼—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ସଭା ।

୫ । ଉପର୍ଯ୍ୟପରି—3. In quick succession.

ତା ହସ୍ତ ଲାଘବେ ଧନୁଶର ପିଛି
ପଟପାଟେ ଗଳଲେ ଶୁଭ୍ରାବ ଗଣ୍ଡିଛି—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

୪ । (ସଂ. ଝଟିତି) ଝଟପଟ; ଅତିଶୀଘ୍ର—4. Quickly.

ପଟବାଦ୍ୟ—ସଂ. ବି—ଗୀତ ଆଦି ବୋଲି ଯିବାବେଳେ ତାଳ ଦେବା ପାଇଁ

Paṭa bādya ପ୍ରାଚୀନକାଳରେ ବ୍ୟବହୃତ ଏକପ୍ରକାର ଝାଞ୍ଜ

(ହି. ଶବ୍ଦସାଗର) —A kind of cymbals used in ancient times to beat measure during singing

ପଟ ବାସ—ସଂ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ କର୍ମଧା; ପଟ ନିର୍ମିତ ବାସ)—

Paṭa bāsa ୧ । ବସ୍ତ୍ରଗୃହ; ତମ୍ବୁ; ଗୃହଟି—1. Tent.

(ପଟବାସକ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଚଉଡ଼ା ଧଡ଼ି ଥିବା ପାଟଶାଢ଼ୀ—

2. A broad bordered silk cloth for women.

୩ । ଗନ୍ଧଚୂର୍ଣ୍ଣ; ଫଗୁଚୂର୍ଣ୍ଣ, ସୁଗନ୍ଧ ଅବିର—

3. Scented powder (which is sprinkled over people in festivals).

୪ । ପିଠିଉ; ବଟା ଚାଉଳ—

4. Rice paste; dough for preparing cake.

୫ । ଲୁଗା ଆଦିକୁ ସୁଗନ୍ଧିତ କରାଯିବା ବସ୍ତୁ (ହି. ଶ.)—
5. Thing used for perfuming clothes.
୬ । ଲହଙ୍ଗା (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର) (ଦେଖ)
6. Lahaṅgā (See)

ପଟ ବେଶ୍ମ—ସଂ. ବି. (ମ. ପ. ତତ୍ପୁ. କର୍ମଧା, ପଟନିର୍ମିତ ବେଶ୍ମ)—
Paṭa besma ବସ୍ତ୍ରଗୃହ; ତମ୍ବୁ—Tent.

ପଟଭାକ୍ଷ—ସଂ. ବି—ଦେଖିବା ବିଷୟରେ ଆଖିକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ
Paṭabhāksha ପ୍ରାଚୀନକାଳରେ ବ୍ୟବହୃତ ଯନ୍ତ୍ରବିଶେଷ (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—A kind of optical instrument used in ancient India.

ପଟମ୍—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପତ୍ତନ; ଏହା ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ପରେ ଲାଗି ସ୍ଥାନ ବା
Paṭam ନଗରମାନଙ୍କ ନାମରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ)—ନଗର—
ପାଟନା—ପଟନା Town.

ପଟଣ, ପାଟଣା, ପଟନ, ପଟନା, ପଟ୍ଟମ୍, ପଟ୍ଟନ, ପଟାମ, ପାଟମା, ପଟନା } ଅନ୍ୟରୂପ (ଯଥା—ବିଶାଖାପଟମ୍ ବା ବିଶାଖାପଟଣ, ମଛଲିପଟମ୍ ।)

ପଟ ମଞ୍ଜରୀ—ସଂ. ବି—ରାଗିଣୀବିଶେଷ—
Paṭa mañjarī Name of a secondary musical air.
[ଦ୍ର—ଏହା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜାତିର ଏକ ଶୁଦ୍ଧ ରାଗିଣୀ । ଏହା ପଞ୍ଚମ ରାଗର, ମତାନ୍ତରେ ଶ୍ରୀରାଗର ଓ ମତାନ୍ତରରେ ହିଣ୍ଡୋଲରାଗର ପତ୍ନୀରୂପେ କଳ୍ପିତ । ଦିନର ୬ ଦଣ୍ଡଠାରୁ ୧୦ ଦଣ୍ଡ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହା ଗେୟ; କେହି କେହି କହନ୍ତି ଯେ ନଟ ଓ ମାଳଶ୍ରୀ ରାଗଦ୍ୱୟର ମିଳନରେ ଏହା ଉତ୍ପନ୍ନ—ହି. ଶ. ।]

ପଟ ମଣ୍ଡପ—ସଂ. ବି.(ମ. ପ. ତତ୍ପୁ. କର୍ମଧା, ପଟ ବା ବସ୍ତ୍ର ନିର୍ମିତ ମଣ୍ଡପ)—
Paṭa maṇḍapa ତମ୍ବୁ; ଗାଉଟି; ବସ୍ତ୍ରଗୃହ—Tent.
(ପଟ୍ଟଶାଳା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଟମସୁ—ଗ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି—ଦେବଦାରୁଜାତୀୟ ବନ୍ୟବୃକ୍ଷ-
Paṭamasu ବିଶେଷ—Pinus Ceraceoides. (Haines).
କୁଡୁମୀ

ପଟମୁ—ଦେ. ବି (ସଂ. ପତ୍ତନ=ନଗର; ପତ୍ତନବାସୀ)—କୁମ୍ଭୁଟୀମାନଙ୍କ
Paṭamu ଉପାଧିବିଶେଷ—A family title of a trading caste.

ପଟର ପଟର—ଦେ. ଅ (ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକରଣ)—ଚଟ୍ଟ ଯୋତା ମାଡ଼ି ଚଞ୍ଚଳ
Paṭara paṭara ଚାଲିଯିବାର ଶବ୍ଦ—The sound
ପଟର ପଟର produced by briskly walking with slippers on.
[ଦ୍ର—ଗୋଡ଼ର ଗୋଇଠି ଚଟ୍ଟଜୋତାର ତଳାର ଉତର ଅଂଶରେ ବାରଂବାର ବାଜି ଏହି ଶବ୍ଦ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ ।]

ପଟଲ—ସଂ. ବି (ପଟ୍ ଧାତୁ=ଛେଦନ, ବିଦାରଣ, ଆଚ୍ଛାଦନ+କରଣେ.
Paṭala ଅଲ)—୧ । ଅଂଶ; ବିଭାଗ—1. Part; division.
(ପଟଳକ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ତନ୍ତ୍ରର ପରିଚ୍ଛେଦ—2. Chapter of a Tantra.
୩ । ବେଦାଂଶ—3. A portion of the Bedas.
୪ । ଧାନ୍ୟାଦି ରଖିବାର ଆଧାର—
4. A receptacle for storing corn.
୫ । ଗୁନ୍ଦିଆ—5. Canopy.
୬ । ବହୁ—6. Many; multitude; assemblage.
୭ । ରାଶି; ସ୍ତୂପ—7. Heap; conglomeration; mass.
ମଧ୍ୟ ଲକ୍ଷଣ ପ୍ରାୟେ ବପଟ ପଟଳ ତ । ଉଣ, ପ୍ରେମସୁଧାନିଧି ।
୮ । ଛତ; ଚାଲ—8. Roof; thatch of a house.
୯ । ପେଟରା—9. A wooden box or trunk.
୧୦ । ତିଳକ; ଟିକା—10. A mark of sandal paste put on the forehead.
୧୧ । ଗ୍ରନ୍ଥର ଅଂଶ—11. Section of a book.
୧୨ । ନେତ୍ରରୋଗବିଶେଷ, ପରଳ, ମୋତିଆ ବିନ୍ଦୁ—12. Film in the eye; cataract; pearl in the eye.
୧୩ । ଓଢ଼ଣା; ଘୋଡ଼ଣ—13. A veil or cover.
୧୪ । ଟୋକେଇ—14. A basket.
୧୫ । ସିନ୍ଧୁକ; ବାକ୍ସ—15. A chest; a box.
୧୬ । ଗହଣରେ ଥିବା ଚାକର ବାକର, ପରିଚର, ଅନୁଚରବର୍ଗ—16. Train; retinue.
୧୭ । ଗଛ; ବୃକ୍ଷ—17. Tree; stalk.
୧୮ । ପରଦା (ହି. ଶ.)—18. Screen.
୧୯ । ପରସ୍ତ; ଭାଙ୍ଗ (ହି. ଶ)—19. Layer; fold.
୨୦ । ପହଲ; ପାର୍ଶ୍ୱ; ବସ୍ତୁର ଉଭୟ ଉଭୟ ପାଖ (ହି. ଶ.)—20. Face or side of a thing.
୨୧ । କାଠର ପଟା (ହି. ଶ.)—21. Wooden plank.
ଦେ. ବି—ଚିଲିକାରେ ମିଳୁଥିବା ଏକପ୍ରକାର ମାଛ—A kind of fish found in Chilkā.
ପ୍ରାଦେ (ଆଠମଲ୍ଲିକ) ବି.—ଛଛୁନ୍ଦା; ଛଚନ୍ଦା—Snake gourd.

ପଟଲପ୍ରାନ୍ତ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଟଲ+ପ୍ରାନ୍ତ)—୧ । ଚାଲର ଶେଷ-
Paṭala prānta ଭାଗ; ଓଳି—1. The eaves of a
(ପଟଲାନ୍ତ—ଅନ୍ୟରୂପ) thatch.
୨ । ଛତର ଶେଷଭାଗ—2. The edge of a roof.
୩ । ଆଚ୍ଛାଦନ ବସ୍ତ୍ରର ଶେଷଭାଗ—3. The end or hem of a covering cloth.

ପଟଲା—ପ୍ରାଦେ (ଭଦ୍ରଣ) ବି.—ପଟ୍ଟତନ ଡଙ୍ଗା—A boat covered
Paṭalā over with planks; a boat with a planked deck.

ପଟଲୀ—ସଂ. ବି. (ପଟଲ+ଈ)—୧ । ସମୂହ; ଗଣ—
Paṭalī Many; assemblage; collection.
ନୂଆ ନଟ ପଟଲୀ ମୁଖ ହେ । ଜଗନ୍ନାଥ, ସଙ୍ଗୀତ ।
୨ । ବେଦାଂଶ—2. A portion of Beda.
୩ । ତନ୍ତ୍ରର ପରିଚ୍ଛେଦ—3. A chapter of Tantra.
୪ । ସଞ୍ଚୟ—4. Saving.
୫ । ବାକ୍ସ—5. Box.
୬ । ପେଟରା—6. Trunk.
୭ । ଛପର; ଛତ (ହି. ଶ)—7. Thatch; roof.

ପଟହ—ସଂ. ବି (ପଟ୍=ପଟଶବ୍ଦ+ହା ଧାତୁ=ତ୍ୟାଗ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯେ ପଟ୍ ପଟ୍ ଶବ୍ଦ କରେ)—୧ । ନାଗରା; ଢୋଲ; ଢାଉଁ—1. Drum; kettle drum.

Paṭaha

୨ । ରଣ ଢକ୍କା—2. War-drum.

୩ । (ଅଧିକରଣ. ଅ) ଆଡ଼ମ୍ବର—3. Ado.

୪ । ମାରଣ; ବଧ—4. Killing; murder.

୫ । କର୍ଣ୍ଣ ପଟହ; କାନ ଭିତରର ଝିଲ୍ଲି, ଯହିଁରେ ଶବ୍ଦ ଯାଇ ବାଜେ—5. Ear-drum; tympanum; the drum-like membrane of the ear on which external sounds strike; tympanic membrane of the ear.

ପଟା(ଟା)—ଦେ. ବି (ସଂ. ପଟ୍ଟ)—୧ । କାଠର ପତଳା ଲମ୍ବଖଣ୍ଡ—1. Plate; wooden plank.

Paṭā(ṭṭā)

ପାଟା ୨ । ଅଧିକାର ପତ୍ର; ସନନ୍ଦ (ପୂର୍ବେ ଧାତୁ ଫଳକ ଉପରେ ଏହା ଅଙ୍କିତ ହେଉଥିଲା)—2. Sanad; a deed of gift or authority.

ପଟା, ପଟ୍ଟା, ପଟ୍ଟା

୩ । ପାଛଆ—3. Strip.

୪ । ଲମ୍ବା ଓ ସରୁଆ ଭୂଖଣ୍ଡ—4. A long and narrow strip of land; a narrow belt of land.

୫ । ଚଉଡ଼ା ରେଖା—5. A broad line.

୬ । ଓଢ଼ଣୀ; ଚାଦର—Sheet; scarf.

୭ । (ସଂ. ପଟ୍ଟ) ଜମିଦାର ରୟତଙ୍କୁ ରୟତି ଭୂମି ଦେବାର ସନନ୍ଦ ପତ୍ର—7. Lease of rayati holding given by the landlord.

ପଟା ଦେଇ ପରଜାଙ୍କ ଦୁଇସୁଣ ନେବେ—ପ୍ରତୀ ଶ୍ରୀସନ୍ତୁ ଉକ୍ତି ଗାଥା ।

୮ । ଲମ୍ବା ଓ ଚଉଡ଼ା ଦାଗ—

8. A long broad line; a stripe.

(ଯଥା—ତା ଦେହରେ ନାଲି ପଟା ବସିଛି ।)

୯ । ଥର—9. Time.

(ଯଥା—ଏ ଛଲରେ ଚାରି ପଟା ମଇ ଦେଲଣି ।)

୧୦ । ବସ୍ତ୍ରାଦି—10. Clothes.

(ଯଥା—ଲୁଗାପଟା; କନାପଟା ।)

୧୧ । ରଙ୍ଗ ବା ନାଲି ପାଟକୁଗା—11. Red silk cloth.

ଦୁଇ ସେନା ଯାଇବ ବଞ୍ଚେ ଭକତେ
ବୁଡ଼ନ୍ତେ ପଟାପର ଛଡ଼ିଲେ ସେ ହେତେ । କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାଭାରତ ଦ୍ରୋଣ ।

୧୨ । ଏକପ୍ରକାର ଲୁଣି ମାଛ—

12. A kind of sea fish.

ଦେ. ବିଣ—ପଟା ପରି ସମତୁଲ ବା ଚେପଟା—

Flat or level like a plank.

(ଯଥା—ରୋଗ ଓ ବୟସ ଯୋଗୁଁ ତା ଛାତି ପଟା ହୋଇ ଗଲାଣି ।)

ଦେ. ବି—ତରବାରି ଖେଳ ଶିଖିବାପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଅଦାଉଆ ଖଣ୍ଡା—Foil; blunt sword used in fencing.

ପଟା

ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି—ମଲ୍ଲକ୍ରୀଡ଼ାରେ ଆତ୍ମରକ୍ଷା ବା ଶତ୍ରୁକୁ ଆକ୍ରମଣ କରିବା ପାଇଁ ମଲ୍ଲର ଦୁଇ ହାତରେ ଧରିଥିବା ଯଷ୍ଟିଦ୍ୱୟ—A pair of sticks held by both hands for defence and attack in fencing.

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—୧ । ମଇ (ଦେଖ)—

1. Mai (See)

୨ । ସଙ୍ଗା; ଭାଡ଼ି—2. Scaffolding used as a loft.

ପଟା ଆଟୁ—ଦେ. ବି—ପଟା ଭାଡ଼ି (ଦେଖ)—

Paṭā āṭu Paṭā bhārḍi (See)

ପଟାଇ—ଦେ. ବିଣ. (କଟରିଆ)—୧ । ପଟ୍ଟାସଂକ୍ରାନ୍ତ—

Paṭāi 1. Appertaining to a lease.

ପାଟାଇ ୨ । ପଟ୍ଟାଦ୍ୱାରା ରଇତଙ୍କୁ ଦତ୍ତ—2. Leased out.

ପଟ୍ଟାଇ (ଯଥା—ପଟାଇ ଜମି; ପଟାଇ ସ୍ୱତ୍ୱ ।)

ପଟା(ଟେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପୁଟ୍ ଧାତୁ=ମିଳନ)—

Paṭā(ṭe)ibā ୧ । ଧନ ବା ବସ୍ତୁଆଦି ଦାଖଲ କରିବା—

ପଟାଇଦେବା } ଅନ୍ୟରୂପ
ପଟେଇଦେବା }

1. To pay or deliver money or things.

ପଟାନ (ଯଥା—ଖଜଣାଖାନାରେ ମୁଁ ଲାଟବନ୍ଦୀ ଖଜଣା ପଟାଇ ଦେଲି ।)

ପଟାନା

୨ । ମିଷ୍ଟବାକ୍ୟ ବା ପ୍ରଲୋଭନଦ୍ୱାରା କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ କବୁଲିତ କରିବା; ପଟାଇବା—2. To win over a person by oily words; to seduce.

୩ । ସମ୍ମତ କରାଇବା—3. To make one agree.

ପଟାଏ—ଦେ. ଅ—ଥରେ—Once.

Paṭāe ଏଥରକ ବୁଢ଼ାକୁ ଅଛା କରି ପଟାଏ ଶିକ୍ଷାଦେବାକୁ ହେବ ।

ଏକବାର **एकदफा** ଉଦାହ. ଯୌବୁକ ।

ପଟାଏତ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି. (ସଂ. ପଟ୍ଟପୁତ୍ରରୁ)—

Paṭāeta ରାଜାଙ୍କର ମଝିଆଁ ପୁଅ ବା ଜ୍ୟେଷ୍ଠପୁତ୍ରଙ୍କ ତଳପୁଅ—

Younger prince; a Raja's second son.

(ପଟାଇତ, ପଟେଇତ, ପଟ୍ଟାଇତ, ପଟ୍ଟାଏତ, ପଟ୍ଟାସ୍ପୃତ, ପଟ୍ଟାସ୍ପୃତ, ପଟ୍ଟାସ୍ପୃତ୍ —ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଟାକ୍—ଦେ. ଅ. (ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକରଣ)—୧ । ପଟ୍ ପଟ୍ ଶବ୍ଦ; ଦୁଇଟି କୋମଳ ପଟାପର ବସ୍ତୁର ଉପର୍ଯ୍ୟପରି ଆଘାତ ଜନିତ ଶବ୍ଦ—

ପଟାତ୍ } ଅନ୍ୟରୂପ
ପଟାକ୍(ତ୍)ଦ(ଧ)ସ୍ }

1. With a plattering sound.

ପଟାଂ ୨ । କୋରଡ଼ା ମାରିବାର ଶବ୍ଦ—

ପଟାକ୍ 2. Smacking sound of whipping.

ପଟା କରି ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—ରଇତଙ୍କୁ ଜମି ପଟା ଦେବା—

Paṭā kari debā To lease out a land.

ପାଟା ଦେଓଆ **पट्टा देना**

ପଟା କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ପଟ୍ଟାଦ୍ୱାରା ଜମି ଗ୍ରହଣ କରିବା; ପଟ୍ଟାନେବା—

Paṭā karibā To take a piece of land on lease.

ପାଟାକରା **पट्टालेना** (ପଟା କରିନେବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଟା କବୁଲିୟତ୍—ଦେ. ବି. (କଟରିଆ; ବିପରୀତ ସହଚରଶବ୍ଦଦ୍ୱୟ)

Paṭā kabuliyat (ସଂ. ପଟ୍ଟା+ଫା. କବୁଲିୟତ୍)—ଜମିଦାର

ପଟା କବୁଲିୟତ — ରଏତଙ୍କୁ ଲେଖିଦେବା ରଇତଜମିର ସନନ୍ଦ ଓ ରଇତ ଜମିଦାରଙ୍କୁ ଲେଖିଦେବା ସ୍ୱୀକାର ପତ୍ର—Lease and counterpart of a lease; Patta and Kabuliat.

ପଟା କବୁଲିୟତ
ପଟା କବୁଲିୟତ
ପଟା କବୁଲ୍ୟତ
ପଟା କବୁଲଅତ
} ଅନ୍ୟରୂପ

ପଟା କବୁଲିୟତ ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ —ଦେ. ବି. (କଟରଆ)—ରଏତଭୂମି ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ପାଟା ଓ କବୁଲିୟତର ଆଦାନପ୍ରଦାନ ସମୟରେ ଜମିଦାର ଓ ପ୍ରଜା-ମଧ୍ୟରେ ପଟା ଓ କବୁଲିୟତର ଦିଆ ନିଆ—The exchange of Patta and Kabuliat between the landlord and the tenant on the occassion of granting a lease.

Paṭa kabuliyata ādāna pradāna
पट्टा कबुलियतोंका आदान प्रदान

ପଟା ଖେଳ —ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି—୧ । ଦୁଇ ହାତରେ ଯଷ୍ଟିଦ୍ୱୟ ବା ଅଦାଡ଼ୁଆ ଖଣ୍ଡାଦ୍ୱୟ ଏକ ସମୟରେ ବୁଲାଇବା ରୂପ ମଲ୍ଲ କ୍ରୀଡ଼ା—1. Athletic sport consisting of brandishing two sticks or foils simultaneously with both hands.

Paṭā khela

୨ । ଦୁଇ ମଲ୍ଲଙ୍କର ଅଦାଡ଼ୁଆ ଖଣ୍ଡା ଦ୍ୱାରା କ୍ରୀଡ଼ା—2. Fencing with foils.

ପଟା ଗଜ—ଦେ. ବି—ରାଜମିସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଯେଉଁ ପଟା ଖଣ୍ଡ ଦ୍ୱାରା ପଲସ୍ତରାକୁ ସମତଳ କରନ୍ତି—A long and thin plank of wood used by masons to plane a plastering.

Paṭā gaja

ପଟା ଗ୍ରହୀତା— ଦେ. ବି. (କଟରଆ; ସଂ. ପଟ୍ଟ + ଗ୍ରହୀତା)— ଯେ ପଟା ନେଇ ଥାଏ —A lessee; lease-holder.

Paṭā grahitā
पट्टा ग्रहीता **पट्टादार**

ପଟାଙ୍ଗିର— ଦେ. ବି (ବଣିଆ ଶବ୍ଦ)—ଏକପ୍ରକାର ମୁନିଆ ଚିମୁଟା—A kind of pointed tongs.

Paṭāngir

ପଟା ଚାନ୍ଦୁଆ—ଦେ. ବି—କାଠ ପଟାରେ ତିଆରି ହେବା ଚାନ୍ଦୁଆ—An awning made of planks.

Paṭā chānduā

ପଟା ଜଗତି · ଦେ. ବି—ଯେଉଁ ଜଗତି ବା ଟୁଙ୍ଗି ଘରର ଛତ ପଟାରେ ତିଆରି ହୋଇଥାଏ—A room thatched with planks.

Paṭā jagati

ପଟା ଝାଉଁ—ଦେ. ବି— ଏକ ପ୍ରକାର ଝାଉଁ ଗଛ—Thurja Orientalis (tree).

Paṭā jhāuñ

[ଦ୍ର—ଏହାର ପତ୍ର ଚେପ୍ଟା ଓ ଏହା ଚିରହରିତ୍ ।]

ପଟା ଟପ୍ — ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ. (ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକରଣ)—

Paṭā ṭāp

ପଟାପଟ
(ପଟ୍ଟପଟ୍ଟ – ଅନ୍ୟରୂପ)

୧ । ପଟ୍ଟପାଟ୍ଟ; ପଟ୍ ପଟ୍ ଶବ୍ଦ କରି; ଟପଟପ ଶବ୍ଦ କରି—1. With a plattering sound.

पटापट

୨ । କ୍ରମାଗତ ପଟ୍ ପାଟ୍ ଶବ୍ଦ କରି—2. With repeated clattering sounds.

୩ । ଅତି ଶୀଘ୍ର; ଟପାଟପ; ଝଟ ପଟ—3. Quickly; in quick succession.

ଅଗ ଦୁଇ ଲଙ୍ଗର ପଛ ଲଡ଼ାଡ଼ ପଛେଇ ଦେଲ, ପଟାପଟ୍ ଛାଡ଼ିଗଲା ।
ଫକୀରମୋହନ. ଛମାଣ ଅଠଗୁଣ ।

୪ । ବାରଂବାର—4. Repeatedly.

ପଟା ଟପ—ଦେ. ବି. ଓ ଅ. (ସଂ. ପଟ୍ଟ ଓ ଆଟୋପ)—

Paṭā ṭapa

ପଟା ଟୋପ—ଦେ. ବି. ଓ ଅ.— ୧ । ପଟା ଟପ (ଦେଖ)

Paṭā ṭopa

ସଭାରେ କଥା ପଡ଼ିଥିଲେ ଗୁରୁ ବୋଧ
କରି କହୁଥାନ୍ତି ଅସଲ ପଟା ଟୋପ । କୃଷ୍ଣସିନ୍ଧୁ. ମହାଭାରତ ବସ୍ତ୍ର ।

୨ । ଘରର ତଳାଣ ତଳେ ଧନ ଆଦି ଲୁଗ୍ଇ ରଖିବା ପାଇଁ ଖୋଳା ଯାଇଥିବା ଗର୍ତ୍ତ (ଯାହା ଉପରେ ପଟା ପଡ଼ିଥାଏ)—2 A hole dug in the floor of a house to conceal things, over which planks are laid.

[ଦ୍ର—ଲୋକେ ପୂର୍ବକାଳରେ ଘର ତଳେ ଗାତ ଖୋଳି ସେଥିରେ ଧନ ଆଦି ଲୁଗ୍ଇ ରଖୁଥିଲେ ଓ ସେ ଗାତର ମୁହଁକୁ ପଟା ଦ୍ୱାରା ଘୋଡ଼ାଇ ରଖୁଥିଲେ । ଧନ ଆଦି କାଢ଼ିବାର ଦରକାର ହେଲେ ପଟାକୁ କାଢ଼ୁଥିଲେ । ଅନ୍ୟ ସମୟରେ ଉକ୍ତ ଟୋପରର ମୁହଁ ପଟାରେ ବନ୍ଦ ରହୁଥିଲା ଓ ବାହାରର ଲୋକେ ଏହାକୁ ଠଉରାଇ ପାରୁ ନ ଥିଲେ ।]

ପଟା ତାଲିକା—ଦେ. ବି—ଜମିଦାରଙ୍କର ରଏତମାନଙ୍କଠାରୁ ଅସୁଲ ହେବା ଖଜଣାର ତାଲିକା—Rent roll; list of assests realisable from rayats of an estate.

Paṭā tālikā

ପଟା ଦାତା—ଦେ. ବି. (କଟରଆ)—ଯେ ପଟା ଦେଇ ଥାଏ—A lessor.

Paṭā dātā
पट्टा देने वाला
(ପଟାଗ୍ରହୀତା—ବିପରୀତ)

ପଟାଦାର—ଦେ. ବି. (କଟରଆ)—ପଟା ଗ୍ରହୀତା (ଦେଖ)

Paṭādāra
पट्टादार

Paṭā grahitā (See)

ପଟା ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—ପଟ୍ଟା ଦ୍ୱାରା ରଏତଙ୍କୁ ଜମି ବିକ୍ରି କରିବା—To lease out a land to a tenant.

Paṭā debā
पट्टा देना

ପଟା ଦୋଳି – ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଟ + ଦୋଳି)—

Paṭā doli

ପଟା ନେବା—ଦେ. କ୍ରି—ପଟ୍ଟା ଦ୍ୱାରା ଜମିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବା—To take a land on lease.

Paṭā neba
पट्टा लेना

ପଟାନ୍ତର—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଟ = ଚିତ୍ରପଟ + ଅନ୍ତର = ଅନ୍ୟ, ଏଥିର ଅକ୍ଷରକ ଅର୍ଥ; ଏହି ବସ୍ତୁର ଚିତ୍ରର ଅନ୍ୟ ଚିତ୍ର)—

Paṭāntara

ଦେଖ ଏ ବେହୁଣୀ ଭୁନର
ଦୋଷ କରିବ ପଟାନ୍ତର । ଜଗନ୍ନାଥ, ଭାଗବତ ।

୧ । ତୁଳନା; ଉପମା—1. Comparision.

୨ । ସମତା—2. Similitude; similarity.

୩ । ଉପମା ଯୋଗ୍ୟ ବସ୍ତୁ —
3. A thing worthy of comparision.
ତୁମ୍ଭେ ସେ ଭାଙ୍କ ପଟାନ୍ତର । ଉପମା ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

ପଟା ପଟା—ଦେ. ଅ — ଲମ୍ବ ଲମ୍ବ ଦାଗ ବା ରେଖାଯୁକ୍ତ ହୋଇ—
Paṭā paṭa With long stripes; striped.
(ପଟାକୁ ପଟା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଟାପଟି—ଦେ. ବି—ଫୁସୁଲି ଫୁସୁଲି; ଭଣ୍ଡାଇବା; ଫୁସୁଲାଇବା—
Paṭāpaṭi Gaining over; seduction; inveigling.
ପଟାପଟୀ **पटापटी**
ଏହୁ ରୂପେ ଇନ୍ଦ୍ର, କରନ୍ତେ ପଟାପଟି
ମନେ ସବୁ ପ୍ରେମ ହୋଇ ପିଟାପିଟି । କୃଷ୍ଣଜନ୍ମ, ମହାଭାରତ ଶାନ୍ତି ।

ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—କଳହ—Quarrel.

ପଟା ପତ୍ର—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଟ୍ଟ ଓ ପତ୍ର)—
Paṭā patra ୧ । ସନନ୍ଦ—1. A royal grant.
ପାଟ୍ଟା ୨ । ଦତ୍ତପତ୍ର—2. Deed of gift.
पट्टा ୩ । ଅଧିକାର ପତ୍ର—2. Title deed.

ପଟା ପଥର—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଟ + ପ୍ରସ୍ତର)—
Paṭā pathara ପଥରର ଚତୁରସ ଓ ପତଳା ଖଣ୍ଡ—A slab
ପାଟା ପାଥର **पटिया** of stone.

ପଟା ପୋଶ – ପ୍ରାଦେ (ଗଡ଼ଜାତ) ବିଣ—ଗୁହାଳିଆ (ଦେଖ)
Paṭā poṣa Guhāliā (See)

ପଟା ବଦଳ(ଲି)—ଦେ. ବି—ନିଆଦ ପଟାର ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସମୟ ପୂରିଯିବା
Paṭā badala(li) ପରେ ଜମିଦାରଙ୍କର ପ୍ରଜାକୁ ନୂଆ ପଟା ଲେଖିଦେବା—Renewal of a lease.

ପଟା ବାଜ୍—ବୈଦେ. ବିଣ—ଯେ ଲୋକ ଗଞ୍ଜପା ଆଦି କୌଣସି ପ୍ରକାର
Paṭābāj ଖେଳରେ ମାତେ—(A person) Addicted to
(ପଟାବାଜୀ—ବି) playing at card.

ପଟା ବାଡ଼—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ ପ୍ରତିଦିନ ସମ-
Paṭā bārda ବେତ ହେବା ପାଇଁ ବା ସଭା କରିବା ପାଇଁ ଗଛ
(ପଟାବାନ୍ଧ—ଅନ୍ୟରୂପ) ମୂଳେ ବନ୍ଧା ହୋଇଥିବା ମାଟିର ପିଣ୍ଡି—
An earthen platform at the foot of a tree where the villagers assemble daily to hold meetings.

ପଟା ଭାଡ଼ି—ଦେ. ବି—ପଟା ଆଡୁ ; କାଠ ପଟାରେ ତିଆରି ହୋଇଥିବା
Paṭa bhārdi ଭାଡ଼ି ବା ଘରର ଭିତର ଛତ—An inner roof of a thatched house made of planks.

ପଟା ମଇ—ଦେ. ବି—କାଦୁଆ କ୍ଷେତକୁ ସମତୁଲ କରିବା ନିମନ୍ତେ
Paṭā mai ବ୍ୟବହୃତ ଏକ ପ୍ରକାର ମଇ—A harrow or small ladder drawn over a muddy field to make it smooth.

ପଟା ମଣ୍ଡୋଇ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଟ + ମଣ୍ଡପ)—ଯେଉଁ ମଣ୍ଡପର ଉପରେ
Paṭā maṇḍoi ଛତଭଳେ ପଟା ବିଛା ହୋଇଥାଏ—A pavillion laid over with planks below the roof.
(ପଟା ମୁଣ୍ଡେଇ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଟା ମଣ୍ଡୋଇ ଉଡ଼ୁ ଉଡ଼ୁ ଛଳଛଳ ଗଳନ୍ତି ନାଃ ମଳର ।
ପ୍ରାଗୀ – ରହସ୍ୟ ମଞ୍ଜରୀ ।

ପଟା ମାରିବା—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି.—ମଇ ଦ୍ୱାରା କର୍ଷିତ କ୍ଷେତ୍ରର ଟେଲା
Paṭā māribā ଆଦି ଭାଙ୍ଗି ଭୂମିକୁ ସମତଳ କରିବା; ମଇ ଦେବା-
To level up a ploughed field with a ladder.

ପାଟା ମୁଣ୍ଡାଇ – ଦେ. ବି (ନାମ)—୧ । କଟକ ଜିଲ୍ଲାରେ ଥିବା ପ୍ରାଚୀନ
Paṭāmuṇḍāi ବନ୍ଦରବିଶେଷ—1. An ancient port in the Cuttack district.
୨ । କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ସବ୍‌ଡିଭିଜନରେ ଥିବା ଆଧୁନିକ ଥାନା ଓ ଗ୍ରାମ-
ବିଶେଷ—2. Name of a Police Station and village in the Kendrapara subdivision of Cuttack.
୩ । ପଟାମଣ୍ଡୋଇ (ଦେଖ)—3. Paṭāmaṇḍoi (See)

ପଟାମୁଣ୍ଡି—ଦେ. ବି – ନାନା ପଟା ଖେଳ; ଛୋଟ ପଟା ଦ୍ୱାରା ଏକପ୍ରକାର
Paṭā muṇḍi ଖେଳ—A kind of game with foils; wrestling with foils.
ଯହିଣ୍ଡି ଖାପି ଖାଇଛି ପଟାମୁଣ୍ଡି ଖେଳ – ଗୀତାମ୍ବର; ନୃସିଂହ ପୁରାଣ ।

ପଟାମ୍ବର—ସଂ. ବି (ପଟ + ଅମ୍ବର) – ପାଟ ଖଦି; ପଟ୍ଟ ବସ୍ତ୍ର—
Paṭāmbara Silk cloth.
ଗୀତ ପଟାମ୍ବର କାଂଚୁଳୀ
ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ବି ଛକିତ ଦାମିନୀ – ଉପଦେଶ, ପ୍ରେମପଞ୍ଚ ମୃତ ।

ପଟାଲମ—ବୈଦେ. ବି—(ଇଂ. ପ୍ଲାଟୁନ୍; ବାଟାଲିଅନ୍ = ସେନାଦଳ; ଫ୍ରାଂ.
Paṭālam ବଟେଲନ୍)—ପଲଟନ; ସିପାହୀ—Army; a
पल्टन body of soldiers; platoon; batallion.
पलटन
କଟକରୁ ନିଜେ ଭୂପ୍ରଳ ପଟାଲମ ସେନ ଅସିବ,
ଗାଁଲୋକେ ଯେ ବନ୍ଧା ଛଡା ହେବେ ଏହା ନିଃସନ୍ଦେହ ।
ପଞ୍ଚର ନୋହନ – ଛମାଃ ଅଠଗୁଣ୍ଠ ।

ପଟାଲି—ଦେ. ବି (ସଂ. ପଟ୍ଟଲି)—୧ । ସାଗ କିଆରି—A plot or
Paṭāli ସ୍ୱାଡ଼ square of land prepared for growing kitchen-vegetables.
बेड़ा ୨ । ନଈରେ ଭାସି ଆସିବାର ଉପଯୋଗୀ ଏକତ୍ର ଆବଦ୍ଧ କାଠ
ବା ବାଉଁଶର ସମଷ୍ଟି—A raft of bamboos or logs; a float of logs or bamboos for transportation; a fleet of logs.

ପଟାଲିଆ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ପଟାପରି ପତଳା ବା ରେପଟା—
Paṭāliā 1. Flat like a plank.
୨ । ପଟାହାରିଆ (ଦେଖ)—2. Paṭāhāriā (See)

ପଟାଲି ଛିଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି.—କାଠ ବା ବାଉଁଶକୁ ଏକତ୍ର ପଟାଳି ବାନ୍ଧି
Paṭālichchardibā ନଈ ଆଦିରେ ଭସାଇ ଦେବା—To raft; to transport logs etc by forming a raft.

ପଟାଲି ପଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି.—(ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ସଂକ୍ରାମକ ଜ୍ୱର ବା ଓଲାଉଠ
Paṭāli pardibā ଦ୍ୱାରା ଏକ ସମୟରେ ମୃତ ହୋଇ ଥିବା
ପଟାଳି ପରି ପଡ଼ିବା; ପଟାଳି ପରି ଶୋଇବା ପଟାଳି ପରି ମରିବା } ଅନ୍ୟରୂପ] ଲୋକଙ୍କର ଶବ କାଠ ପଟାଳି ପରି ଲଗାଲଗି ହେ ଇ ଏକସ୍ଥାନରେ ପଡ଼ିବା—
पटराहोजाना (figurative) To lie down like logs in a raft (said of people dying in large numbers).

ପଟାଳିବା—ଦେ. କ୍ରି.—(ଭୁଲ. ଓ. ପୋଟାଳିବା) – ସମ୍ବର ଯୁଗ୍ମ (ମିଥୁନ)
Paṭāḷibā ଲୁଣି ବା କାଦୁଅ ମାଟିରେ ଗଡ଼ାଗଡ଼ି ହେବା—
(a couple of Sambhar deer) To wallow together in a muddy ground.

[ଦ୍ର—ସମ୍ବର ମିଥୁନ ଜୋଡ଼ା ପଡ଼ିବା ଋତୁରେ ଏହିପରି ଗଡ଼ାଗଡ଼ି ହେବାର ଦେଖାଯାଏ ।]

ପଟାଳି ବାନ୍ଧିବା—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । ଗୁଡ଼ିଏ କାଠ ବାଉଁଶକୁ ଏକତ୍ର କରି
Paṭāḷi bāndhibā ପଟାଳି କରିବା—1. To make logs into a raft; to raft.

୨ । ଶାଗ ଆଦି ଲଗାଇବା ନିମନ୍ତେ କ୍ଷେତକୁ ଛୋଟ ଛୋଟ ପଟାଳିରେ ପରିଣତ କରିବା ବା କ୍ଷୁଦ୍ର ସୀମାବଦ୍ଧ ଭୂଖଣ୍ଡରେ ବିଭକ୍ତ କରିବା—2 To make a field into small plots or blades for growing kitchen-vegetables.

ପଟା ଶିମ୍ବ— ଦେ. ବି.— ଏକପ୍ରକାର ଶିମ—A kind of bean.
Paṭā śimba [ଦ୍ର—ଏଥିର ଛୁଇଁ ପଟାଳିଆ ବା ଚେପ୍ଟା ଓ
(ପଟାଶିମ— ଅନ୍ୟରୂପ) ଚଉଡ଼ା ।]

ପଟାସ୍— ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ପଟାସ୍)—ବୃକ୍ଷର ପାଉଁଶରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ଏକ
Paṭās ପ୍ରକାର ସାର—Potash
(ପୋଟାସ୍— ଅନ୍ୟରୂପ) **ପଟାସ ପଟାସ**

ପଟା ସଲାମି—ଦେ. ବି.—(ସଂ. ପଟ୍ଟା ଓ ଫା. ସଲାମୀ)—ରୟତ
Pāṭā salāmi ଜମିଦାରଠାରୁ ଜମି ପଟା ନେବା ବେଳେ ଯେଉଁ
ପାଟା ସେଲାମୀ ଟଙ୍କା ଭେଟ ଦିଏ—Premium paid to a land-
ପଟା ସଲାମୀ lord by a rayat for a lease.

ପଟାସିଅମ୍—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ. ପୋଟାସ୍ସିଅମ୍)—
Paṭāsiam ଏକ ପ୍ରକାର ଧାତବ ମୌଳିକ ପଦାର୍ଥ—
ପଟାସିଅମ ପଟାସିଅମ Potassium.

ପଟା ହାଡ଼—ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର) ବି.—ପଲାଣ ବାନ୍ଧିବା ବେଳେ
Paṭā hārda ବଳଦର ପେଟତଳ ଦେଇ ବନ୍ଧା ହୋଇଥିବା ଦଉଡ଼ିର
(ପଟାହାଡ଼—ଅନ୍ୟରୂପ) ଗୋଛା—A bunch of strings passed below the belly of a pack-bullock.

ପଟାହାରିଆ—ଦେ. ବିଣ.—ଯାହା ଦେହରେ ପଟା ପଟା ବା ଚଉଡ଼ା ଓ
Paṭā hāriā ଲମ୍ବ ଗାରମାନ ଥାଏ—Striped.
ଧାରୀଦାର

ପଟାହାରିଆ ବାଘ ଦେ. ବି. (ସଂ ନାମ. ଶାର୍ଦ୍ଦୂଳ)—ଯେଉଁ ବାଘର
Paṭāhāriā bāgha ଦେହଯାକ ପଟା ପଟା ଡୋରିଆ କଳାଦାଗ-
ଗୋବାଘ **ସେର** ମାନ ଥାଏ—Striped tiger; Felis Tigris.

ପଟାହାରିଆ ମହାବଳ, ପଟାରିଆ ମହାବଳ, ପଟାଳିଆ ବାଘ, ପଟାଳିଆ ମହାବଳ } ଅନ୍ୟରୂପ

ପଟି—ସଂ ବି. (ପଟ୍ ଧାତୁ = ବେଷ୍ଟନ କରିବା + ଇ)— ୧ । ବସ୍ତ୍ରବିଶେଷ-
Paṭi 1. A kind of cloth.

୨ । ପଲ୍ଲୀ; ପଡ଼ା—
2. Hamlet; quarter of a town or village.

୩ । ସମ ବ୍ୟବସାୟୀମାନଙ୍କର ଦୋକାନ ଶ୍ରେଣୀ—3. A row of shops vending the same commodity.

ପାଟୀ ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଟ୍ଟ; ପଟ୍ଟୀ ବମ୍ବା ପାଟୀ)—୧ । ଛୋଟ ଚିତ୍ରପଟ—
ପଟୀ 1. A small picture.
(ପଟ୍ଟି — ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ପାଲ; କେରେପାଲ—
2. Gunny; tarpaulin.

୩ । ଛୋଟ ପଟା—3. A small plank or plate.

୪ । ପଟା—4. Strip; plank; plate.

୫ । ପଟା ପଟା ଦାଗ—5. Stripe.

୬ । ଅଳ୍ପ ଚଉଡ଼ା ଲମ୍ବା ଭୂଖଣ୍ଡ —
6. A long & narrow strip of land.

୭ । ତାଳ ଖଜୁରି ଆଦି ପତ୍ରରେ ବୁଣା ହୋଇଥିବା ବିଛଣା ବା ଆସନ—7. A mat made of palm leaves.
(ଯଥା—ଶୀତଳପଟ୍ଟୀ; ଖଜୁରି ପଟ୍ଟୀ)

୮ । ଶ୍ରେଣୀ; ଧାଡ଼ି—1. Row.

୯ । ବଣ୍ଟାରେ କୌଣସି ପକ୍ଷର ହିସ୍ସାରେ ଦିଆଯିବା ଲମ୍ବ ଭୂଖଣ୍ଡ; ସିଲ୍ଲ—9. A long strip alloted to a party during partition; a cosharer's particular allotment.

୧୦ । କ୍ଷତ ଉପରେ ଔଷଧ ପ୍ରଲେପ ଦେଇ ତହିଁ ଉପରେ ସ୍ଥାପିତ ବସ୍ତ୍ର ଖଣ୍ଡ—10. Poultice; bandage; a rag covering a wound rubbed with ointments.

୧୧ । ଚିରା ଲୁଗାରେ ସିଆଁ ହେବା ତାଳି —
11. A patch of cloth patched over a hole.

୧୨ ଛଳ; ଛଳନା —
12. Feigning; pretence; fraud.

୧୩ । ଜମିଦାରଙ୍କ ଅଧୀନ ଏକପ୍ରକାର ମଧ୍ୟ ସ୍ୱତ୍ୱ ବିଶିଷ୍ଟ ଭୂମି —
13. An under tenure.

୧୪ । ପିଛୁଡ଼ା—14. Glance; wink.

୧୫ । ଲମ୍ବ ଓ ଅଳ୍ପ ଚଉଡ଼ା ଲୁଗାର ଖଣ୍ଡ—
15. A long & narrow strip of cloth

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—୧ । ବଣ୍ଟାରା ଆଇନ୍ ଅନୁସାରେ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବଣ୍ଟା ହେବା ଭୂସମ୍ପତ୍ତି ମଧ୍ୟରୁ ଯେଉଁ ଏକତ୍ର ସଂଲଗ୍ନ ଅଂଶ ଜଣେ ହିସ୍ସାଦାରଙ୍କୁ ଦିଆଯାଏ—
1 A compact block alloted to one cosharer in a partition by Government,

୨ । ଖେତ କଆଁରର ଅଂଶ—
2. Part of a field of corn.

ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତର). ବି—କର; ଖଜଣା—Tax; rent.

ପଟ୍ଟିଆ—ଦେ. ବି—୧ । ପଟାଦ୍ୱାରା ଏକପ୍ରକାର ଖେଳ—
Paṭiā A kind of game with bats or foils

୨ । କଟକ ଜିଲ୍ଲାର ଗୋଟିଏ ଲାଖରାଜ ଜିଲ୍ଲା—2. Name of a revenue-free estate in the Cuttack district.

୩ । ଏକପ୍ରକାର ମୋଟା ଧାନ—
3. Name of a coarse kind of paddy.

ଦେ. ବିଣ—୧ । ଯେ ପକ୍ଷ ନିଏ—
1. Partisan; siding with one party.

୨ । ସହାୟକ—
2. Supporting; helping; propping up.

୩ । ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଥିବା—3. Pertaining to a side.

[ଦ୍ର—ଏହା ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଲାଗେ; ଯଥା—କଡ଼ପଟ୍ଟିଆ; ପଛପଟ୍ଟିଆ; ଡାହାଣପଟ୍ଟିଆ ।]

୪ । ପଟ୍ଟିକିଆ (ଦେଖ)—4. Paṭikiā (See)

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର). ବି. (ସଂ. ପଟ୍ଟ)—୧ । ଚଟେଇ; ମଣିଷା-(ପଟ୍ଟିଯା—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Mat.

୨ । ଖଜୁରି ପଟ୍ଟ—2. Mat made of date leaves.

୩ । ଗୃହଛାଡ଼ା; ଚଲେଇ—3 Bamboo-matting.

ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର) ବି—ପଟ୍ଟଛନ ଡଙ୍ଗା—A boat floored with wooden planks.

ପଟ୍ଟିଆମ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି—କାପ; କର୍ଣ୍ଣାଳଙ୍କାରବିଶେଷ—
Paṭiāma Name of a ear-ornament.

ପଟ୍ଟିଆ ମୂଷା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଛାତିଆ ମୂଷା—
Paṭiā mūshā Rats frequenting thatches.

ପଟ୍ଟିଆ ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ପକ୍ଷ ସମର୍ଥନ କରିବା—
Paṭiā hebā To take up or support the cause or side of a person.
(ପଟ୍ଟିଆ ବାହାରିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଟ୍ଟିକା—ସଂ. ବି—(ପଟ୍ଟ+ସ୍ୱାର୍ଥେ କ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । ପଟ୍ଟ (ଦେଖ)
Paṭikā Paṭi (See)

୨ । ବୁଣା ଲୁଗା—2. Woven cloth. (Apte)

ପଟ୍ଟିକିଆ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଦୁଇଟି ବା ଯୋଡ଼ା ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିକିଆ ହୋଇ ରହିବା—1. Being one left out of a pair.

ପଟ୍ଟିଆ, ପଟ୍ଟିକିଆ, ପଟ୍ଟିକା } ଅନ୍ୟରୂପ ୨ । ପଟ୍ଟକାଣିଆ; ଏକାକୀ; ଗୋଟିକିଆ—2. Single; singular.

ପଟ୍ଟିଦାର୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—୧ । ପଟ୍ଟି ନାମକ ମଧ୍ୟସ୍ୱତ୍ୱର ଅଧିକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି—1. An undertenant.
ପଟ୍ଟୀଦାର ୨ । କ୍ଷୁଦ୍ର ଜମିଦାର—2. A small zamindar.
ପଟ୍ଟୀଦାର ୩ । ଲମ୍ବା ଭୂମିର ଅଧିକାରୀ—2 Owner of a long strip of land.
(ପଟ୍ଟିଦାର୍—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଟ୍ଟି ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଧପ୍ପା ମାରିବା; ଧପାଇବା—
Paṭi debā 1. To win a thing fraudulently or slyly; to defraud.
ପଟ୍ଟୀ ଦେଓଆ
ପଟ୍ଟୀ ଦେନା ୨ । ଛଳନା କରିବା—2. To feign.
(ପଟ୍ଟି ମାରିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । କ୍ଷତ ଆଦିର ପ୍ରଲେପ ଉପରେ ବନ୍ଧା ମାରିବା—3. To apply poultice or bandage over a wound.

୪ । କନାରେ ତାଳ ପକାଇବା—4. To patch up.

ପଟ୍ଟି ପକା(କେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଚିରା ଲୁଗାରେ ତାଳ ଦେବା—
Paṭi pakā(ke)ibā To put patches on a torn cloth.

ପଟ୍ଟିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପୁଟ୍ ଧାତୁ ମିଳନେ)—
Paṭibā ୧ । ରାଜି ହେବା; ମନର ମେଳ ହେବା; ଏକମତ ହେବା—2. To be of one mind; to agree.
ପଟା
ପଟନା

(ଯଥା—ତୁମ ସଙ୍ଗେ ମୋର ପଟ୍ଟିବ ନାହିଁ ।)

୨ । ମେଳ ଖାଇବା; ଜୋଟ ଖାଇବା—2. To suit.

୩ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର ଅନୁକୂଳ ହେବା—
3. To suit one's purpose.

ମୁଁ ତନମାନ ବୁଲିବଣି ବନ୍ଧ କାହିଁ ପଟ୍ଟିଲ ନାହିଁ ।
ପକାଇମୋହନ. ଛମାଣ ଅଠଗଣ୍ଡ ।

୪ । ଖାପ ଖାଇବା—4. To tally; to coincide.

୫ । ମନୋମତ ହେବା—5 To meet one's choice.

(ଯଥା—ଏ ଲୁଗାର ଛାଉ ନ ପଟ୍ଟିବାରୁ ମୁଁ କିଣିଲି ନାହିଁ ।)

ପଟ୍ଟିବାଜ୍—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଯେ କୌଶଳ ବା ଛଳନା ଦ୍ୱାରା କାର୍ଯ୍ୟ ହାସଲ କରେ; କୌଶଳୀ—
Paṭibāj 1. Ingeneous; feigning; sly.
ପଟ୍ଟିବାଜ
ପଟ୍ଟେବାଜ ୨ । ଲମ୍ପଟ—2. Lecherous; adulterous.
(ପଟ୍ଟିବାଜ୍—ଅନ୍ୟରୂପ) [ପଟ୍ଟ(ଟ୍ଟି)ବାଜୀ - ବିଶେଷ୍ୟ]

ପଟ୍ଟିମା—ସଂ. ବି. (ପଟୁ+ଭାବାର୍ଥେ. ଇମନ୍)—୧ । ପଟୁତା—
Paṭimā 1. Dexterity; cleverness.

୨ । ଖଟା ପଣ—2. Acidity; sourness. (Apte)

ପଟ୍ଟି ଯିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । (ଦୁଇ ଜଣଙ୍କ କଳହ ବା ବିବାଦ) ମେଣ୍ଟିଯିବା—
Paṭi jibā 1. To be settled (said of a quarrel or dispute).
ପଟ୍ଟେ ଯାଓଆ
ପଟ୍ଟଜାନା ୨ । ଅନ୍ୟର କଥାରେ ବଶୀଭୂତ ହେବା—2. To be won over by another; to be inveigled.

(ଯଥା—ତାଙ୍କମ ମୋ କଥାରେ ପଟ୍ଟି ଗଲେଣି ।)

ପଟ୍ଟିଷ୍ଠ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ପଟୁ+ଅତିଶୟାର୍ଥେ ଇଷ୍ଠ)—
Paṭishṭha ପଟୁତମ; ଖୁବ୍ ପଟୁ—Very dexterous; very expert.

ପଟ୍ଟୀ—ସଂ. ବି. (ପଟ ଧାତୁ+ଈ)—ପଟ୍ଟ (ଦେଖ)
Paṭī Pati (See)

ଦେ. ଓ ପ୍ରାଦେ. ବି—ପଟ୍ଟ (ଦେଖ)—Pati (See)

ପଟ୍ଟୀ ମାଫ—ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତର) ବିଣ—ନିଷ୍କର (ଜମି)—
Paṭī māpha Rent-free (holding).

ପଟ୍ଟୀୟାନ୍—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ପଟୁ+ଅତିଶୟାର୍ଥେ. ଈୟସ୍, ୧ମା. ୧ବ.)—
Paṭiyān ପଟୁତର; ଦୁଇ ଜଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବେଶି ପଟୁ—More dexterous.
(ପଟ୍ଟୀୟସୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ପଟ୍ଟୀର—ସଂ. ବି (ପଟ୍ ଧାତୁ ଗମନ କରିବା+ଅଧିକରଣେ ଈର)—
Paṭīra ୧ । କ୍ଷେତ୍ର—1. Field.

୨ । (+ଭବ. ଇର) ଉଚ୍ଚତା—2. Height; eminence.
୩ । ପେଣ୍ଡୁ—3. A ball to play with.
୪ । ଚନ୍ଦନ—4. Sandal.
୫ । ମେଘ—5. Cloud.
୬ । କାମଦେବ—6. Cupid.
୭ । ଉଦର—7. Belly.
୮ । ମୂଳା—8. Radish.
୯ । ଖଦିର—9. Catechu.
୧୦ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ଇର) ଚାଲୁଣି—10. Seive.
୧୧ । ଆମବାତ—11. Rheumatism. (Apte).
୧୨ । ଶର୍ଦ୍ଦି—12. Catarrh. (Apte).
ସ. ବିଣ - ୧ । ସୁନ୍ଦର—1. Beautiful. (Apte).
୨ । ଉଚ୍ଚ—2. High. (Apte).
୩ । ଡେଙ୍ଗା—3. Tall.

ପଟୁ—ସ. ବିଣ. (ପାଟ ଧାତୁ = ଦୀପ୍ତି ପାଇବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଉ)—
Paṭu ୧ । ନିପୁଣ—1. Expert, dexterous; skilful; proficient.
ପଟୁ, ପଟ୍ଟୀ } ସ୍ତ୍ରୀ ୨ । ସମର୍ଥ—2. Able.
୩ । ନୀରୋଗ; ସୁସ୍ଥ—3. Healthy; sound.
୪ । ଚତୁର—4. Clever.
୫ । ଧୂର୍ତ୍ତ—5 Cunning; sly; roguish.
ପଟୁତା, ପଟୁତ୍ୱ } ବି ୨ । ଉଷ୍ଣ - 6. Warm.
୨ । ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ—7. Bright.
୮ । ତୀକ୍ଷ୍ଣବୁଦ୍ଧି—8. Sharp; smart.
୯ । ଶକ୍ତ; ସବଳ—9. Strong.
୧୦ । ପ୍ରସ୍ଫୁଟିତ—10. Blown; expanded.
୧୧ । ନିଷ୍ଠୁର—11. Cruel.
୧୨ । ଅତ୍ୟଧିକ - 12. Violent; intense. (Apte).
୧୩ । ତୀକ୍ଷ୍ଣ ସ୍ୱରଯୁକ୍ତ—13. Shrill; sharp sounding.
୧୪ । ବାବଦୂକ—14. Eloquent; talkative.
ସ. ବି—୧ । କଲରା—1. Memordica Charantia (a bitter fruit).
୨ । ପଟୋଳ—2. Trichosanthes Dioeca (an edible fruit).
୩ । ଛତାକ; ଛତୁ—3. Mushroom.
୪ । ଲବଣ—4. Salt.
ଦେ. ବି—୧ । (ସ. ପଟ୍ ଧାତୁ)—ନଈବଢ଼ିରେ ପାଣିରେ
ପଲି ଗୋଳ ହୋଇ ଆସି ଭୂମିରେ ପଡ଼ିଯିବା ପଙ୍କ ଓ କାଦୁଅ
ରେତ ମାଟିର ସ୍ତର—1. Silt; alluvial deposit.
୨ । ମଳ; ମଇଳା—2. Dirt.

ପଟୁ ୩ । (ସ. ପଟ)—ଏକପ୍ରକାର ମୋଟ ପଶମ ଲୁଗା—
ପଟ୍ଟ 3. Worsted; coarse wollen stuff.
(ପଟ୍ଟ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଦେ. ବିଣ—୧ । ଚେମଡ଼ା—
1. Tenacious.
୨ । କୋଚଟ; ମଇଳା—2. Dirty; filthy
୩ । ପଟୁମାଟି ଯୁକ୍ତ—3. Alluvial.

ପଟୁଆ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ପଟୁମାଟି ଯୁକ୍ତ—1. Alluvial.
Paṭuā ୨ । କୋଚଟ; ମଇଳା—2. Dirty.
୩ । ଚେମଡ଼ା—3. Tenacious.
୪ । ଯେ ପକ୍ଷ ଧରିଥାଏ—4. Partisan; avowing the cause of one party.
୫ । ଏକ ପାଖକୁ ଆଉଜ ଥିବା—
5. Leaning to a side.
ଦେ. ବି—୧ । ଦୁଧ ବା ଦହି ମାଠିଆ—
1. Milk or butter jug or pitcher.
[ଦ୍ର—ଏହା ମାଠିଆରୁ ଛୋଟ ଓ ଠେକଠାରୁ ବଡ଼ ।]
୨ । ଛୋଟ ଡଙ୍ଗା—2. Small country boat.
୩ । କଦଳୀପଟୁକା—3. The fibre of plantain tree.
ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି—ଏକଜାତୀୟ କଣ୍ଟାଳିଆ ଗଛ—
A thorny plant.
[ଦ୍ର—ଏହାର ଫଳ କମଳା ପରି କିନ୍ତୁ ଅଖାଦ୍ୟ ।]
ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର) ବି—କଦଳୀଗଛର କଞ୍ଚା କାଣ୍ଡର ଖଣ୍ଡିତ ଅଂଶ; କଦଳୀ ଘୋଡ଼ା—A piece cut from the trunk of a plantain tree.

ପଟୁଆର—ଦେ. ବି—୧ । ନୃତ୍ୟ ବାଦ୍ୟାଦିସହ ଶୋଭାଯାତ୍ରା—
Paṭuāra 1, Ceremonial procession attended with music and dancing.
ପଟ୍ଟୋଆର, ପଟ୍ଟୋଆର } ଅନ୍ୟରୂପ (ଯଥା—ଓଲକଣା ମେଲଣକୁ ଯିବା ସମୟରେ ଭଦ୍ରେଶ୍ୱରଙ୍କର ପଟୁଆର ସମସ୍ତଙ୍କର ଚିତ୍ତ ହରଣ
ଶୋଭାଯାତ୍ରା ଠାଠ; ଜୁଲୁସ କରେ ।)
୨ । ପଟୁଆରରେ ଯାଉଥିବା ଲୋକେ; ପାଇକଦଳ—
2. Retinue accompanying a procession.
ପଟ୍ଟ ଆରଟ ରହ ଅଛନ୍ତି ପାଇକେ
ଫର ଖଣ୍ଡା ଧରଣ ଶାଇଛନ୍ତି ଥୋକେ । କୃଷ୍ଣଙ୍ଗ ହ. ମହାଭାରତ ଆଦି ।
ପ୍ରାଦେ. (ପୁରୀ) ବି—ଚନ୍ଦନଯାତ୍ରାରେ ଗୃହରୁ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ବିଜେ-ପ୍ରତିମା ମଦନମୋହନ ବିମାନରେ ଫେରି ଆସିଲାବେଳେ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ରହି ରହି ପାର୍ଶ୍ୱସ୍ଥ ଘରର ପିଣ୍ଡାରେ ଦିଆଯିବା ଭୋଗ ଗ୍ରହଣ କରି ଧୀରେ ଧୀରେ ଗତି କରିବାବେଳେ ନୃତ୍ୟ, ଗୀତ, କୀର୍ତ୍ତନ ଆଦି ହେଉଥିବା ଶୋଭାଯାତ୍ରା—The very slowly marching procession of the idol Madanamohana (of Puri) while returning from the boat during the Chandanajātrā festival.

ପଟୁଆର କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ନୃତ୍ୟ ବାଦ୍ୟାଦି ସମ୍ଭାରବ୍ୟାହାରରେ ଶୋଭା-
Paṭuāra karibā ଯାତ୍ରା କରିବା—To go in a procession accompanied with music and dancing.
ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଦେବ ଗ୍ରମର ପଡ଼ୁଥିବ
ପଟ୍ଟ ଆର କରି ମୋ ନଗରକୁ ଯିବା । କୃଷ୍ଣଙ୍ଗ ହ. ମହାଭାରତ ଆଦି ।

ପଟୁଆର—ଦେ. ବି—୧ । ପଟୁଆର (ଦେଖ)—
Paṭuāri 1. Paṭuāra (See)
ପାଟୋୟାରି ୨ । (ସଂ. ପଟ୍ଟବାରକ; ହି. ପଟ୍‌ବାରୀ)—ଗ୍ରାମର ରାଜସ୍ୱ
पटवारी ସଂକ୍ରାନ୍ତ କାଗଜ ପତ୍ର ଓ ହିସାବ ରଖିବା
(ପଟୋଆର—ଅନ୍ୟରୂପ) କର୍ମଚାରିବିଶେଷ—2. A village officer in charge of revenue papers; village accountant.
କ । ଅମିନ; ଗ୍ରାମସ୍ଥ ସରକାରୀ ମାପ କର୍ମଚାରୀ—
3. A village surveyor.

ପଟୁଆର ଜାଗିର—ଦେ. ବି—ପଟୁଆରମାନଙ୍କୁ ଦରମା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଦିଆ-
Paṭuāri jāgiri ଯାଇଥିବା ଭୂମି—Service land granted
ପାଟୋୟାରି ଯାଏଗୀର **पटवारी जायगीर** to a Paṭuāri.

ପଟୁକ—ସଂ. ବି. (ପଟୁ + ସ୍ୱାର୍ଥେ. କ) —ପଟୋଳ—An edible fruit
Paṭuka and its creeper; Trichosanthes Dioeca.

ପଟୁକା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଟ୍ଟକ)—
Paṭukā ୧ । ଅଣ୍ଟାରେ ଭିଡ଼ିବା ଲମ୍ବବସ୍ତ୍ର ଖଣ୍ଡ; କଟିବନ୍ଧ; ପେଟୀ—
ପଟୁକା **पटका** 1. Belt; girdle; sash.
ପାଟୁୟା **रेस** ୨ । କଦଳୀ ଗଛର ପଟ—
ପାଗଡ଼ୀ 2. Fibre of plantain plant.
पगड़ी କ । ପଗଡ଼ି—3. Turban.

ସେଷଣି ଇଠି ମଣ୍ଡେ ପଟୁକା ବାନ୍ଧିଲା.
ଅଗ ଅଗ୍ର ପଛ ଅଡ଼ିକୁ ଗୋଟି ଦେଲା । କୃଷ୍ଣସଂହ, ମହାଭାରତ ଦ୍ରୋଣ ।

ପଟୁତା—ସଂ. ବି. (ପଟୁ + ତ୍ୱାର୍ଥେ. ତା)—
Paṭutā ୧ । ଦକ୍ଷତା—1. Dexterity.
(ପଟୁତ୍ୱ – ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଚତୁରତା—2. Cleverness; skilfulness.

ପଟୁ ପଡ଼ିବା—ଦେ. ବି—ଜମି ଉପରେ ପଟୁମାଟିର ସ୍ତର ବିସ୍ତୃତ ହେବା—
Paṭu pardibā Deposit of silt on a land after
ପଲିପଡ଼ା **रेत जमना** flood.
(ପଟୁ ବସିବା; ପଟୁ ଜମିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଟୁ ବଉଳ—ବି. (ବୈଦ୍ୟକ)—ଏକ ପ୍ରକାର ବନ୍ୟଗଛ—
Paṭu baula A kind of wild tree.

[ଦ୍ର—କୌଣସି ଅଙ୍ଗ ଶସ୍ତ୍ର ଦ୍ୱାରା ଛିନ୍ନ ହେଲେ ଏହି ଗଛର ଛେଲି ବାଟି ଛିନ୍ନ ଅଙ୍ଗରେ ଲେପନ କରନ୍ତି । ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ. କଳ୍ପଦ୍ରୁମ]

ପଟେ—ଦେ. ବି—୧ । ଏକ ପଟ ମାତ୍ର; ଏକ ଗୋଟି ମାତ୍ର—
Paṭe 1. One only.

ବାଦ୍ୟ ନାଦ ଛଳେ ବୋଲେ ଲଗା ଲଗା ଅଛି ପଟେ ନାହିଁ ହୁଏ ଯେ ।
ଉକ୍ତ, ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

୨ । ଯୋଡ଼ାକ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ—2. One of a pair.

ପଟେ ଗଙ୍ଗା ବହୁ କୁମାର ଥାଇ କୁଟ
ସ୍ୱରହାରେ ମହା ସ୍ୱରକୁ କଲ ଲୁଟ । କୃଷ୍ଣସଂହ, ମହାଭାରତ ଶାନ୍ତି ।

କ । ସମକକ୍ଷ ଲୋକ—3. One's equal.

ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ଦିଗରେ; ଆଡ଼ରେ; ପାଖେ; ପାଖରେ; ପାର୍ଶ୍ୱରେ—On a side.

ସହସ୍ର ଦଶ ହାତ ଲେଖେ ମରି ପଟେ ।
କୃଷ୍ଣସଂହ, ମହାଭାରତ, ସଭା ।

ପଟେରକ—ସଂ. ବି—ପାଣି କୂଳେ ଜନ୍ମିବା ଏକ ପ୍ରକାର ତୃଣ; ପରୁଡ଼
Paṭeraka ସନ୍ତରା—A kind of reed.
ସଂ. ନାମ—ପଟେରକ, ଗୁଜ୍ର, ରଛ, ଶରୀ, ଶିବ, ଶୃଙ୍ଗବେରାଭ-ମୂଳକ, ଏରକା
ସାନ୍ତରା, ହୋଗଳା
पटेर, गोंज पटेर

[ଦ୍ର—ଏହାର ପତ୍ର ଏକ ଇଞ୍ଚ ଚଉଡ଼ା ଓ ୪।୫ ଫୁଟ ଲମ୍ବ ଏବଂ ମୋଟା; ଏହି ପତ୍ରକୁ ଶୁଖାଇ ଲୋକେ ପରୁଡ଼ ମଶିଣା ବୁଣନ୍ତି । ଏଥିରେ ବାଜରା ପରି କେଣ୍ଡା ଥିବା ଶସ୍ୟ ଫଳେ । ବୈଦ୍ୟକ ମତରେ ଏହା କଷାୟ, ମଧୁର, ଶୀତଳ, ରକ୍ତ ପିତ୍ତ ନାଶକ ଓ ମୂତ୍ର, ଶୁକ୍ର, ରଜଃ ଓ ସ୍ତନ୍ୟର ଶୁଦ୍ଧିକର । ହ.ଶ.]

ପଟେଲ୍—ଦେ. ବିଣ—ଧୂର୍ତ୍ତ; ଧୂର୍ତ୍ତ—
Paṭel Sly; cunning.
(ପଟ୍ଟେଲ—ଅନ୍ୟରୂପ) ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. (ଭୁଲ.ହି. ପଟେଲ୍)-
୧ । ବଂଶୋପାଧିବିଶେଷ—1. A family-title.
୨ । ଗ୍ରାମର ମୁଖିଆ ବ୍ୟକ୍ତି; ସରକାରୀ ରାଇତମାନଙ୍କର ରାଜକୀୟ କାର୍ଯ୍ୟ ପରିଚାଳନ ପାଇଁ ନିଯୁକ୍ତ ପ୍ରତିନିଧି—
2. A person appointed to represent a body of government royats in their dealings with the authorities.

[ଦ୍ର—ସମ୍ବଲପୁର ମାନୁଆଲ୍ (୧୯୨୮) ଅନୁସାରେ 'ପଟେଲ' ଉପାଧି ଓ ଅଧିକାର ବଂଶାନୁକ୍ରମିକ, ମାତ୍ର ମନ.ଆଚରଣ ଯୋଗୁଁ ଏ ଅଧିକାର କାଢ଼ି ନିଆଯାଏ । ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ ଗ୍ରାମର ପଟେଲ ନିଯୁକ୍ତ କରନ୍ତି ।]

ପଟୋଟଜ୍—ସଂ. ବି. (ପଟ + ଉଟଜ = ଗୃହ)—ବସ୍ତ୍ର ଗୃହ; ତମ୍ବୁ—
Paṭoṭaja Tent.

ପଟୋଳ—ସଂ. ବି. (ପାଟି ଧାତୁ = ଉତ୍ପାଟନ କରିବା; ବୀପ୍ତି ପାଇବା + କର୍ତ୍ତୃ ଓଳ; ଏହା ଶାରୀରିକ ଦୋଷମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ପାଟନ କରେ)—
ଅନ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧ ନାମ—ପଟଳ, ଲୁଷ୍ଣାଣ୍ଡାଦି ବର୍ଗର ଫଳ ଶାକ ଲତା ଫଳ; ଭିକ୍ତକ, ଭୁଲକ, ପଟ୍ଟ, ପଟ୍ଟକ, କର୍କଶଦଳ, ଭୁଲଜ, ରାଜମାନ୍, ରାଜଫଳ, ରାଜ-ପଟୋଳ, ବରଭିକ୍ତ, ଅମୃତ ଫଳ, ଭିକ୍ତ ଭଦ୍ରକ, କଟୁଫଳ, କଟୁକ, କଟୁ, କର୍କଶଚ୍ଛଦ, ପ୍ରତୀକ, ରାଜେସ୍ୱ, ରାଜନାମା, ପାଣ୍ଡୁ, ପାଣ୍ଡୁ ଫଳ, ବୀଜଗର୍ଭ, ନାଗ ଫଳ, ଲୁଷ୍ଣାର, କାଶ ମର୍ଦ୍ଦନ, ପଞ୍ଚମ, ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନୀ, କଟୁପୁଷ୍ପୀ, ପଟଳ
पटोल, परवल
ମ. ପଡ଼ବଲ୍
ତେ. ଚୋନ୍ନ ପୋଟଲ୍
ଓ. ପୋଟଲ, ପଟୋଳ

[ଦ୍ର—ସଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ଗଛ ପୃଥକ; ଫୁଲ ଧଳା; ପତ୍ର ତିତା; ଫଳ ମଧ୍ୟ ଭିକ୍ତ, କୃଷି ଯୋଗେ ସ୍ୱାଦ ବିଶିଷ୍ଟ ହୁଏ; ଏହାର ପତ୍ର ଓ ଲତା ଔଷଧରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ; ଏହା ଜ୍ୱରଘ୍ନ । ଏହା କଟୁ ତିକ୍ତ ମଧୁର ରସ, ଉଷ୍ଣବୀର୍ଯ୍ୟ, ଲଘୁପାକ, ଅଗ୍ନି ବର୍ଦ୍ଧକ, ସ୍ନିଗ୍ଧ, ସାରକ, ପାଚକ, ରୁଚିକର, ଶୁକ୍ର ବର୍ଦ୍ଧକ ଏବଂ କଫ, ପିତ୍ତ, କଣ୍ଡୁ, କୁଷ୍ଠ, ଜ୍ୱର, ଦାହ, କାଶ, କୃମି, ରକ୍ତ ଓ ତ୍ରିଦୋଷର ଉପକାରକ । ପଟୋଳର ପତ୍ର ପିତ୍ତ ନାଶକ ଏବଂ ମୂଳ ବିରେଚକ ।]

ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—ଚିଚିଙ୍ଗା; ସାପୁଖ—Snake gourd.

ପଟୋଳକ—ସଂ. ବି. (ପଟୋଳ+ସାଦୃଶ୍ୟାର୍ଥେ. କ)—ଶାମୁକା; ଶୁକ୍ତି—
Paṭolaka Oyster-shell.

ପଟୋଳିକା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ପଟୋଳ+କ୍ଷୁଦ୍ରାର୍ଥେ କ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Paṭolikā ୧ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପଟୋଳ; ଛୁଆମଇଦା—1. A species of Paṭola of small size.
(ପଟୋଳୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)
୨ । ଜଭି—2. A kitchen fruit of a creeper.

ପଟ୍ଟ—ସଂ. ବି. (ପଟ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ମ. ତ)—୧ । ପଟ୍ଟା;
Paṭṭa ତକ୍ତା—1. Plank; plate.
୨ । ରାଜକୀୟ ଶାସନ; ସନନ୍ଦ—
2. Sanad; firman; a royal grant.
୩ । ଧୋବା ଗଣ୍ଡି—
3. Washerman's washing board.
୪ । ଚାଦର; ଓଢ଼ଣ—4. Sheet; upper garment.
୫ । ପେଷଣାର୍ଥ ବ୍ୟବହୃତ ଶିଳାପଟ୍ଟ—5. Pestling stone; stone-slab for grinding.
୬ । ଗ୍ରାମ—6 Village; hamlet.
୭ । ନଗର—7. Town; city.
୮ । ପୀଠ; ପୀଢ଼ା—8. A wooden seat or slab.
୯ । ଚତୁଷ୍ପଥ; ଛକ—9. A crossing of roads; a place where four roads meet.
୧୦ । ରାଜାସନ; ସିଂହାସନ—10. Throne.
୧୧ । ଚାନ୍ଦୁଆ—11. Curtain.
୧୨ । ଟସର; ପାଟ; ରେଶମ—12. Silk; tussar.
୧୩ । ପଗଡ଼ି—13. Turban.
୧୪ । ଢାଲ—14. Shield.
୧୫ । ଲୁଗା—15. Cloth; garment.
୧୬ । ଝୋଟ—16. Jute; hemp.
୧୭ । ନାର—17. Town; city. (Apte)
୧୮ । କ୍ଷତାଦି ବନ୍ଧନାର୍ଥ ବ୍ୟବହୃତ ବସ୍ତ୍ର ଖଣ୍ଡ; ପଟ୍ଟୀ—
18. Bandage; ligature.
୧୯ । ଜମିଦାର ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ଜମି ଖଜଣାରେ ଦେବାର ଲିଖିତ ପତ୍ର (ହି. ଶ)—19. Lease.
୨୦ । ମୁକୁଟ—20. Tiara; diadem. (Apte).
୨୧ । ପଟ୍ଟି; ଲମ୍ବ ସରୁଖଣ୍ଡ; ପାଉଆ—21. Strip. (Apte).
୨୨ । କାଷ୍ଠାସନ; ଚଉକି—22. Chair; stool. (Apte).
୨୩ । ଘୋଡ଼ାର ପେଟୀ—24. A horse's girth. (Apte).

[ଦ୍ର—ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବା ପ୍ରଧାନ ଅର୍ଥରେ ଓ ରାଜକୀୟ ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟକ୍ତି ଆଦିଙ୍କ ପୂର୍ବରେ ସଂ 'ପଟ୍ଟ' ଓ ଓଡ଼ିଆ 'ପାଟ' ଯୁକ୍ତ ହୁଏ । ଯଥା—ପଟ୍ଟ ଜ୍ୟୋତିଷୀ; ପଟ୍ଟଶିଷ୍ୟ; ପାଟଯୋଗୀ; ପାଟ ମହାଦେଇ; ପାଟହାତୀ; ପାଟ ଅଗଣା ।]

ପଟ୍ଟକ—ସଂ. ବି. (ପଟ୍ଟ+ସ୍ୱାର୍ଥେ. କ)—
Paṭṭaka ୧ । ପାଟଲୁଗା—1. Silk cloth.
୨ । ସନନ୍ଦ ଲେଖିବାରେ ବ୍ୟବହୃତ ଧାତୁ ଫଳକ—
2. A plate of metal for inscription of royal edicts.
୩ । କ୍ଷତାଦିରେ ବନ୍ଧାଯିବା ପଟ୍ଟୀ—3. Bandage (Apte).
୪ । ଦଲୀଲ; ଲେଖ—4. Document (Apte).

ପଟ୍ଟ ଗୃହ—ସଂ. ବି—ତମ୍ବୁ; ରାଉଟୀ—Tent.
Paṭṭa gṛuha (ପଟ୍ଟବାସ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଟ୍ଟଜ—ସଂ. ବି. (ପଟ୍ଟ+ଜନ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Paṭṭaja ରେଶମି ବସ୍ତ୍ର; ପାଟଲୁଗା—Silken cloth.
(ପଟ୍ଟଜାତ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଟ୍ଟ ଜ୍ୟୋତିଷୀ—ସଂ. ବି - ରାଜାଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ଜ୍ୟୋତିଷୀ ପଣ୍ଡିତ—
Paṭṭa jyotishī Raja's chief astronomer; the astronomer royal.
(ପଟ୍ଟ ଜ୍ୟୋତିଷିକ—ଅନ୍ୟରୂପ)
ତାଙ୍କ ପରେ ଗୁରୁ ପ୍ରଯୋଜିତ ପଟ୍ଟ ଜ୍ୟୋତିଷ । ବିଧାନାଥ. ଭଥା ।

ପଟ୍ଟ ଦେବୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ସିଂହାସନ ଯୋଗ୍ୟା କୃତାଭିଷେକା ରାଜ୍ଞୀ; ପାଟ-
Paṭṭa debī ରାଣୀ; ରାଜାଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ରାଣୀ—The Raja's first Ranee; the queen consort.

ପଟ୍ଟନ—ସଂ. ବି. (ପଟ୍ ଧାତୁ+ଅଧିକରଣେ. ଅନ)—
Paṭṭana ୧ । ନଗର—1. Town; city.
(ପଟ୍ଟନୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଗ୍ରାମ; ପଟଣା—2. Village; hamlet.

ପଟ୍ଟ ନାୟକ—ସଂ. ବି. (ପଟ୍ଟ=ପ୍ରଧାନ+ନାୟକ=ଗୁଲକ)—
Paṭṭa nāyaka ରାଜକର୍ମଚାରୀଙ୍କ ଉପାଧିବିଶେଷ—
The title of a king's officer.
ଦେ. ବି—ପଟ୍ଟନାୟକ (ଦେଖ)—Paṭanāyaka (See)

ପଟ୍ଟ ବସ୍ତ୍ର—ସଂ. ବି—୧ । ପାଟ ଲୁଗା—
Paṭṭa bastra 1. Silk cloth.
(ପଟ୍ଟବାସଃ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ପଟ୍ଟଭବନ; ତମ୍ବୁ—2. Tent.

ପଟ୍ଟ ଭବନ—ସଂ. ବି—ତମ୍ବୁ; ରାଉଟି; ବସ୍ତ୍ର ଗୃହ—
Paṭṭa bhabana Tent.

ପଟ୍ଟ ମହିଷୀ—ସଂ. ବି—ପଟ୍ଟ ଦେବୀ (ଦେଖ)
Paṭṭa mahishī Paṭṭa debī (See)
(ପଟ୍ଟରାଜ୍ଞୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଟ୍ଟଶାକ—ସଂ. ବି—ନଳତା ଶାଗ—
Paṭṭaśāka The leaves of jute plant.

ପଟ୍ଟ ଶିଷ୍ୟ—ସଂ. ବି. ପୁଂ—ଗୁରୁଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ଶିଷ୍ୟ; ବଡ଼ ଗୁଣ—
Paṭṭa śishya The seniormost or chief disciple; the head scholar.
ପଟ୍ଟ ଶିଷ୍ୟ ମହ ଦୁଃଖ କରୁଛନ୍ତି । ବିଧାନାଥ. ଚଉକା ।

ପଟ୍ଟବାସ—ସଂ. ବି—ତମ୍ବୁ; ପଟ୍ଟ ଗୃହ—
Paṭṭabāsa Tent.

ପଟ୍ଟାମ୍ବର—ସଂ. ବି—ପାଟ ଖଦି—
Paṭṭāmbara Silken cloth.

ପଟ୍ଟିକା—ସଂ. ବି. (ପଟ୍ଟ+କ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Paṭṭikā ୧ । ପାଟ—1. Silk.

୨ । ପାଟ ଲୁଗା—2. Silken cloth.

୩ । ଶ୍ଳେଟ ପଟା—3. Tablet.

୪ । ଖତାଦି ଉପରେ ବନ୍ଧାଯିବା ପଟ୍ଟୀ—4. Bandage (Apte).

ଦେ. ବ—ଅଣ୍ଟାଲ—Sail.

ଅଦୂରେ ଜାଳଦୀ ଦ୍ୟୋତେ ଧାର୍ଣ୍ଣ ଜର ବେଳେ
ଗଳାଉଛ, ରଙ୍ଗେ ଦୋଳ ଧବଳ ପଟ୍ଟିକା । ରଘୁନାଥ. ମହାଯାତ୍ରା ।

ପଟ୍ଟିକା ଲୋଧ୍ର—ସଂ. ବ—ନାଲି ଲୋଧ୍ର; ରକ୍ତ ଲୋଧ୍ର (ଗଛ)—
Paṭṭikā lodhra Red Symplocos Racemosa (used in colouring yarn).
(ପଟ୍ଟିକାଖ୍ୟ—ଅନ୍ୟନାମ) **ପାଟି ଲୋଧ** **ପଟାନୀ ଲୋଧ**

ପଟ୍ଟିଲ—ସଂ. ବ—ପୂତି କରଞ୍ଜ (ଦେଖ) (ହ୍ର. ଶ.)
Paṭṭila Pūti karañja (See)

ପଟ୍ଟିଶ(ସ)—ସଂ. ବ. [ପଟ୍ଟ୍ ଧାତୁ+ଟିଶ(ସ)]—ଦୁଇ ଆଡ଼େ ଦାଢ଼ଥିବା ତରବାରି ବିଶେଷ—A very long double-bladed sword.
Paṭṭiśa(sa) [ପଟ୍ଟିଶ(ସ)—ଅନ୍ୟରୂପ]

ବ୍ୟାକୋଶ ପୁଷ୍ପ ମଣ୍ଡଳ କୋଷଗ୍ରାହ ପଟ୍ଟିଶ ବ ଭେଦ ହୋଇଛ ଯେ ।
ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବଳାସ ।

[ଦ୍ର—ଏହା ଭଳି ଖୁବ ଲମ୍ବା; ଏଥିର ଦୁଇ ପାଖ ଦାଢ଼ୁଆ, ଅଗ ଅଣ୍ଡ ସରୁ ଓ ମୁନଆଁ, ଏଥିର ମୁଠାରେ ହସ୍ତତ୍ରାଣ ଥାଏ ।]

ପଟ୍ଟୁ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ପଟ୍ଟ) —ଏକ ପ୍ରକାର ଖୁବ ମୋଟା ଓ କମ ଚଉଡ଼ା ପଣମ୍ବା ଲୁଗା—A kind of coarse wollen cloth of small breadth.
Paṭṭu **ପଟ୍ଟୁ** **ପଟ୍ଟ**

ପଟ୍ଟୋଲିକା—ସଂ. ବ (ପଟ୍ଟ=ରାଜକୀୟ ସନନ୍ଦ+ଉଲ+କ+ଆ)—
Paṭṭolikā ୧ । ଜମିର ପଟ୍ଟା—1. A lease of a land.

୨ । ଆଇନ୍ ବିଷୟକ ଲିଖିତ ମନ୍ତବ୍ୟ—
2. A written legal opinion (Apte)

ପଟ୍ୱାରି—ଦେ. ବ—ପଟୁଆରି (ଦେଖ)
Paṭwāri Paṭuāri (See)

ପଠ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ—୧ । ପାଠ ପଢ଼ିବା—
Paṭh (root) 1. To read; to study.
(ପାଠି ଧାତୁ—ଣିଜନ୍ତ ରୂପ) ୨ । ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ୱରରେ ପାଠ କରିବା—
2. To read aloud.

୩ । ଦେବତାଙ୍କୁ ଡାକିବା—3. To invoke a Deity.

୪ । ଗ୍ରନ୍ଥାଦିରେ ଲିଖିତ ବିଷୟର ଉଲ୍ଲେଖ କରିବା—
4. To cite; to quote; to mention (Apte).

୫ । ପ୍ରକାଶ କରିବା—5. To declare; to describe; to express. (Apte).

୬ । ପଢ଼ାଇବା—6. To teach (Apte).

୭ । ଗୁରୁଙ୍କଠାରୁ ଶିକ୍ଷା କରିବା—
7. To learn from a teacher. (Apte).

ପଠ୍‌ଚା—ପ୍ରାଦେ. (ଲରଆ) ବ—କାନ୍ଥଭୁଗ—
Paṭh-chā Niche in the wall.

ପଠଉଣୀ—ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ପଠାଣ ସ୍ତ୍ରୀ—
Paṭhauṇī Paṭhāṇ woman.
ପଠାନ୍ନୀ, ପାଠାନୀ **ପଠାନିନ, ପଠାନୀ**
(ପଠାଉଣୀ, ପଠଉଣୀ, ପଠୋଣୀ, ପଠୌଣୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଠକ—ସଂ. ବିଣ. (ପଠ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ ଅକ)—ପଢ଼ୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି); ପାଠକ
Paṭhaka (ହ୍ର. ଶ.)—Reading; studying.

ପଠଦ୍ଦଶା—ସଂ. ବ. (ପଠ୍ ଧାତୁ+ଅତ୍=ପଠତ୍+ଦଶା)—ପଢ଼ିବା ଅବସ୍ଥା; ଛାତ୍ରାବସ୍ଥା; ପାଠାବସ୍ଥା—Student life; (ପଠଦବସ୍ଥା—ଅନ୍ୟରୂପ) the time when a person is engaged in his studies; studentship career.
Paṭhaddśā

ପଠନ—ସଂ. ବ. (ପଠ୍ ଧାତୁ+ଭାବ ଅନ)—୧ । ପଢ଼ିବା; ଅଧ୍ୟୟନ—
Paṭhana 1. Reading; studying.

୨ । ଲେଖାକୁ ପାଠ କରିବା—
2. Perusal of a written matter.

୩ । ମୁହଁରେ ବୋଲିବା; ଆବୃତ୍ତି—3. Recital.

ପଠନ ପାଠନ(ନା)—ସଂ.ବ. (ପଠ୍ ଧାତୁ+ଅନ ଓ ପଠ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍+ଅନ)—
Paṭhana pāṭhana(nā) ନିଜେ ପଢ଼ିବା ଓ ଅନ୍ୟକୁ ପଢ଼ାଇବା; ଅଧ୍ୟୟନ ଓ ଅଧ୍ୟାପନା—Learning and teaching.

ପଠନୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (ପଠ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ ଅନୀୟ)—୧ । ପାଠ୍ୟ—
Paṭhanīya 1. Readable.

୨ । ଶିକ୍ଷଣୀୟ—2. Fit to be learnt; deserving to be studied.

ପଠନେଚ୍ଛୁ(ଚ୍ଛୁକ)—ସଂ.ବିଣ. ପୁଂ. (୭ମୀ ତତ୍; ପଠନ+ଇଚ୍ଛୁ)—ପଢ଼ିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ;ପଠନାଭିଳାଷୀ—
Paṭhanechchhu(chchhuka) Wishing to study; desirous of reading.
(ପଠନେଚ୍ଛା—ବ)

ପଠା—ଦେ. ବ—୧ । (ସଂ. ପୃଷ୍ଠ ବ୍ରଣ)—ପିଠିରେ ହେବା ମାରାତ୍ମକ ବ୍ରଣ ବିଶେଷ; ପୃଷ୍ଠ ବ୍ରଣ—1. Carbuncle; a boil on the back; wasp's nest; furuncle.
Paṭhā
ଚୋଟିଣ, ଚାଁଚନି **ପିଠିଆଘାବ**

[ଦ୍ର—ଏହି ବ୍ରଣ ସାଧାରଣତଃ ମଝି ପିଠିରେ ଅର୍ଥାତ୍ ମେରୁହାଡ଼ଉପରେ ଉଠେ ଓ ଏହା କ୍ରମଶଃ ଗୋଟିଏ ଚଉଡ଼ା ପିଠାର ଆକାର ଧାରଣ କରେ ଓ ଚଉଡ଼ା ପିଠାପରି ତାର ବହୁ ସଂଖ୍ୟକ ଛିଦ୍ର ହୋଇଯାଏ । ବହୁମୂତ୍ର ରୋଗୀଙ୍କୁ ଏ ବ୍ରଣ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଆକ୍ରମଣ କରେ ଓ ଏହା ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ମାରାତ୍ମକ ହୁଏ ।]

ଟାପୁ ୨ । (ସଂ. ପ୍ରସ୍ଥ) ନଦୀ ଗର୍ଭସ୍ଥ ତୃଣମୟ ଉଚ୍ଚ ଭୂମି ବା କ୍ଷୁଦ୍ର ଦ୍ୱୀପ—
2. An is let or a small grassy eminence in the bed of a river.

ବହୁଗା ଟିଙ୍ଗେ ଭଣ୍ଡ ପଠାଣ୍ଡ ଭଥାଙ୍ଗ-ବଧୂ-ବଦାପ ।
ରଘୁନାଥ. ଯଯାତ ।

୩ । (ସଂ. ପ୍ରସ୍ଥାପନ) ପ୍ରେରଣ—3. Sending.

ଦେ. ବିଣ—ପ୍ରେରିତ—Sent.

ପଠା(ଠେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପ+ସ୍ଥା ଧାତୁ ଣିଚ୍=ସ୍ଥାପି ଧାତୁ)—
Paṭhā(ṭhe)ibā ୧ । ପ୍ରେରଣ କରିବା—1. To send.
ପାଠାନ ୨ । ଅନ୍ୟଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରଣ କରାଇବା—
ପଠାନା, ଭେଜନା 2. To cause to be sent.

ପଠାଣ—ବୈଦେ. ବ. (ପୁସ୍ତ ଭାଷା—ପୁଖ୍‌ତାନା ଶବ୍ଦରୁ ଉର୍ଦ୍ଦୁ. ପଠାନ)—
Paṭhāṇa ୧ । ଭାରତର ଉତ୍ତର ପଶ୍ଚିମ ସୀମାନ୍ତ, ଆଫଗାନିସ୍ଥାନ ଓ ଲାହୋରର ଉତ୍ତରପଶ୍ଚିମବାସୀ ମୁସଲମାନ ଜାତିବିଶେଷ—
ପାଠାନ **ପଠାନ** 1. The Pathans.

[ଦ୍ର—ପଠାଣମାନେ ଭେଙ୍ଗା ଓ ଦୀର୍ଘକାୟ ଅଟନ୍ତି । ଏମାନେ ମୁସଲମାନଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ । ଏମାନଙ୍କ ସାମାଜିକ ବନ୍ଧନ ଖୁବ୍ ଦୃଢ଼ ଅଟେ । ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ସତୀତ୍ୱ ରକ୍ଷା ପ୍ରତି ଏମାନଙ୍କର ତୀବ୍ର ଦୃଷ୍ଟି ଥାଏ । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅଧିକାଂଶ ବିବାହ ସ୍ତ୍ରୀଘଟିତ ଅଟେ । ଏମାନଙ୍କ ଉତ୍ତରାଧିକାର କୋରାନ୍ ଅନୁସାରେ ନ ହୋଇ ସାମାଜିକ ପ୍ରଥା ଅନୁସାରେ ହୁଏ । ଏମାନଙ୍କ ପୂର୍ବ ପୁରୁଷମାନେ ପ୍ରାଚୀନ ଗାନ୍ଧାର, କାମ୍ବୋଜ, ବାହ୍ଲିକ ଆଦିରେ ରହୁଥିଲେ । ଏମାନେ ଆଫଗାନିସ୍ଥାନର ଅଧିକାଂଶ, ଭାରତର ସୀମାନ୍ତ ପ୍ରଦେଶ, ପଞ୍ଜାବ ଓ ରୋହିଲଖଣ୍ଡର ଅଧିବାସୀ ଅଟନ୍ତି । ଏମାନେ କ୍ରୂର ଓ ହିଂସ୍ର, ଯୁଦ୍ଧପ୍ରିୟ ଓ ସ୍ୱାଧୀନତା ପ୍ରିୟ ଅଟନ୍ତି । ଏ ଜାତି ଅନେକ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଓ ଶାଖାରେ ବିଭକ୍ତ; ଏ ସମ୍ପ୍ରଦାୟମାନଙ୍କ ନାମ ସଙ୍ଗେ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ସୂଚକ ଶବ୍ଦ, ଯଥା ଖେଲ୍ (ଜକ୍ରା ଖେଲ୍), ଜୟୀ (ଭୁରଙ୍ଗ ଜୟୀ; ଗୀଲଜୟୀ) ଲଗାଯାଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଜଣେ ସର୍ଦ୍ଦାର ଥାଆନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ମାଲିକ୍ ବୋଲାଯାଏ । ଭାରତର ଉତ୍ତରପଶ୍ଚିମ ସୀମାନ୍ତ ଅଞ୍ଚଳରେ ଏହି ମାଲିକ୍‌ମାନେ ଶାସକ ଅଟନ୍ତି । ସୀମାନ୍ତ ପ୍ରଦେଶର ପଠାଣମାନେ ପ୍ରାୟଶଃ ଅସଭ୍ୟ; ମୃଗୟା, ଡକାଇତି ଓ ଯୁଦ୍ଧ ଏମାନଙ୍କର ପ୍ରିୟ ବସ୍ତୁ । ଅଫଗାନିସ୍ଥାନର ପଠାଣମାନେ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ସଭ୍ୟ । ଭାରତବାସୀ ପଠାଣମାନେ ଉକ୍ତ ଦୁଇ ସ୍ଥାନର ପଠାଣମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଅଧିକତର ସଭ୍ୟ ଓ କ୍ଷେତ ଓ ଚାକିରି କରି ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରନ୍ତି । ପଠାଣମାନେ ଉଗ୍ର (fanatic) ମୁସଲମାନ୍ ଅଟନ୍ତି (ହି. ଶ.) ।]

୨ । ମୁସଲମାନ୍—2. Mahomedan; Muslim.

୩ । ମ୍ଳେଚ୍ଛ; ବିଜାତୀୟ—Non-Hindu.

ସୁଯୋଧନ ସ୍ୱକା ପଠାଣ ଥାଇ ମଲେ
ବୋଲି ଖେବେ ଶୁଣିବ କାହିଁକି ସେ ଭଲେ । କୃଷ୍ଣକିଙ୍କର. ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।

୪ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ; ମୁସଲମାନଙ୍କ ଦୁଷ୍ଟାମି ହନୁମାନଙ୍କର ଚରିତ୍ରଭୂତ ଥିବାରୁ) ଦୁଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି—4. Wicked person.

ନୁର ମରଦର ଭା କରନ ପାଇଁ ବଡ଼ମଶର ପଠାଣ—କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।

ପଠାଣ କେଳା—ଦେ. ବି—ଏକପ୍ରକାର କେଳା—
Paṭhāṇa kela A kind of Kelā.
[ଦ୍ର—ଏମାନଙ୍କ ପୁରୁଷମାନେ ବାହୁଁଶ ଉପରେ ନାନାପ୍ରକାର କସରତ୍ ଓ ଖେଳି ଦେଖାନ୍ତି ।]

ପଠାଣ ଗେହିପ(ପୋ)—ଗ୍ରା. ବି (ଅଶ୍ଳୀଳ ଗାଳି)—ଯେଉଁ ହିନ୍ଦୁ ସନ୍ତାନର ମାତା ମୁସଲମାନ୍ ପୁରୁଷ ସଙ୍ଗେ ସହବାସ କରିଥାଏ—(A vile term of abuse) Son of a Hindu mother by a Mahomedan male.
Paṭhāṇa gehipa(po)
ପଠାଣ ଗେହ୍ନାପୁଅ
ପଠାଣ ବେହ୍ନ ପ (ପୋ) } ଅନ୍ୟରୂପ
ପାଠାନେର ହେଲେ
ପଠନେଟା

ପଠାଣି—ଦେ. ବିଣ—ଅପର୍ତ୍ତିଆଣିଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ନାମ—
Paṭhāṇi A name given to persons whose elders were dead before they were born.
(ଯଥା—ପଠାଣି ସାଆନ୍ତ)
[ଦ୍ର—ଅପର୍ତ୍ତିଆଣି ତଳେ ନୋଟ୍ ଦେଖ ।]

ଦେ. ବିଣ—୧ । ପଠାଣସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
(ପଠାଣିୟା—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Pertaining to a Pathan
ପାଠାନେ ୨ । ମୁସଲମାନ୍ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
ପାଠାନୀ 2. Muslim; Mahomedan.

ପଠାଣି ଯିବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି. (ସଂ. ପ୍ରଥମ + ପ୍ରସ୍ଥାନ)—
Paṭhāṇi jibā ବିବାହିତା କନ୍ୟା ରଜସ୍ୱଳା ହେବା ପରେ ପ୍ରଥମେ ସ୍ୱାମୀଘରକୁ ଯିବା; ପହିଲପାଳି ଯିବା—(said of a matured girl) To go to the husband's house for the first time after puberty.

ପଠାଣି ସାଆନ୍ତ—ଦେ. ବି. (ନାମ)—ଉତ୍କଳର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଜ୍ୟୋତିଷୀ ମହାମହୋପାଧ୍ୟାୟ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ସାମନ୍ତଙ୍କ ଡାକନାମ—Name by which the great Oria astronomer, the late Chandraśekhara Sāmanta was popularly known.
Paṭhāṇi sā-ānta
(ପଠାଣି ସାମନ୍ତ—ଅନ୍ୟରୂପ)
[ଦ୍ର—ସେ ଅପର୍ତ୍ତିଆଣି ଥିବାରୁ ପିତାମାତା ଶିଶୁକୁ ପଠାଣି ନାମ ଦେଇଥିଲେ ।]

ପଠିଆ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପ୍ରସ୍ଥାପନ)—ପ୍ରେରଣ—
Paṭhiā Sending.
ପାଠାନ (ପଠିଆ ପଠେଇ, ପଠିଆପଠି—ଅନ୍ୟରୂପ)
ପଠାବନୀ ଦେ. ବିଣ—ପ୍ରେରିତ—Sent.

ପଠିଆଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ପଠାଇବା (ଦେଖ)—
Paṭhiāibā Paṭhāibā (See)
ଜାଇତ ରହିବ ପଠିଆଇ ଥିବ ଚୋର
ଶ୍ରୀକର ମୁଦ୍ରା । ଭକ୍ତ. ପ୍ରେମସୁଧାନିଧି ।

ପଠିତ—ସଂ. ବିଣ. (ପଠ୍ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)—୧ । ପଢ଼ାଯାଇଥିବା—
Paṭhita 1. Read; learnt; studied.
୨ । ବୋଲା ଯାଇଥିବା; ଆବୃତ୍ତ—2. Recited.
୩ । ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ୱରରେ ପୁସ୍ତକାଦିରୁ ପଢ଼ାଯାଇଥିବା—
3. Read aloud from a writing.

ପଠିନୀ—ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ପାଠିନୀ; ସମାସରେ ଅନ୍ୟଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଲାଗେ)—ପାଠକାରିଣୀ—Reading.
Paṭhinī
ସଙ୍ଗୀତ ପଠିନୀ ଇଙ୍ଗିତ ଗୀତରେ
ଉତ୍ତ ପୁନଃ ପୁନଃ ଗାଇବେ । ଭକ୍ତ. ପ୍ରେମସୁଧାନିଧି ।

ପଠିବା—ଦେ.(ପଦ୍ୟ) କ୍ରି. (ସଂ. ପଠ୍ ଧାତୁ)—୧ । ପଢ଼ିବା; ପାଠକରିବା—
Paṭhibā 1. To read.
ପଢ଼ା ପଠନେ ପଠରୁ ଅଭିନ୍ନ କାରଣ । ଭକ୍ତ. କୋଣାର୍କଚ୍ଛାଣସୁନ୍ଦରୀ ।
ପଢ଼ିବା
ପଢ଼ନା ୨ । କହିବା; ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବା; ବୋଲିବା—
2. To say; to utter.
ବଦନ ହରି ସଙ୍ଗେ ହରି ହେଲ
ବିଭେଦ ରାମ ରାମ ପଠିଲ । ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀବିଳାସ ।

ପଡ଼୍ ପଡ଼୍—ଦେ. ଅ. (ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକରଣ)—୧ । ପଡ଼ ପଡ଼ ଶବ୍ଦ—
Pard pard 1. Crackling sound.
ପଡ଼ପଡ଼ (ଯଥା—ସେ ବେତରେ ରାମକୁ ପାଞ୍ଚପାହାର ପଡ଼୍ ପଡ଼୍
ପଡ଼ାପଡ଼ କରି ପିଟି ପକେଇଲା ।)

ପଡ଼୍ ପଡ଼ର୍ ପଡ଼ର୍ ପଡ଼୍ପାଡ଼୍ ପଡ଼ାକ୍ ପଡ଼ାଡ଼୍ } ଅନ୍ୟରୂପ
୨ । ଲୁଗା ଚିରିଯିବା ବା ଫାଟିଯିବାର ଶବ୍ଦ—
2. Sound produced by the ripping of a cloth.
୩ । ବାରଂବାର ଅଧୋବାୟୁ ନିର୍ଗମନର ଶବ୍ଦ—
3. Sound made by repeated loud discharge of wind from the anus.
[ଦ୍ର—ପଡ଼ ପଡ଼ ଅପେକ୍ଷା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶବ୍ଦ ପୁଡ଼୍ପାଡ଼୍; ପୁଡ଼୍ ପୁଡ଼୍ ।]

ପଡ଼ଗ୍ଚ(ଚେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସକର୍ମକ) (ସଂ. ପରି + ଚକ୍ଷ ଧାତୁ)—
Pardachā(che)ibā ୧ । ନିନ୍ଦା କରିବା—1. To blame.
ଛିଡ଼ନା ୨ । ଛିଗୁଲେଇବା; ବ୍ୟଙ୍ଗ କରିବା; ଉପହାସ କରିବା—
ପଡ଼ଗ୍ଚେଇବା ପଡ଼ଚିବା ପଡ଼ୁଚେଇବା ଧଡ଼ଚୁଆ ଦେବା } ଅନ୍ୟରୂପ
2. To jeerat; to gibe.
୩ । ଗାଳିଦେବା—3. To rebuke.
୪ । ପରୋକ୍ଷରେ ହୋଇଥିବା ନିନ୍ଦା-ବାଦକୁ କହିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ସଙ୍ଗେ ମୁକାବିଲା ବା ମୁଆଜା କରିବା—4. To confront a slanderer with the person slandered about what the former had reported behind the latter.

ପଡ଼ଚୁଆ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପରିଚକ୍ଷା = ଦୋଷୀ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିବା)—
Pardachuā ୧ । ନିନ୍ଦା—1. Blame.
ଯେବେ ଦଇବେ ନୁଡ଼ି ନ ଜାଣ ଯାଉଁ
କେତେ ଠାରେ କେତେ ପଡ଼ଚୁଆ ପାଇଁ । ଶ୍ରୀପଞ୍ଚମୀ ଗୀତ ।
ବୋଲିଟୋଲି, ଛିଡ଼ଛାଡ଼ ୨ । ଛିଗୁଲା; ବ୍ୟଙ୍ଗ—
(ପରିଚୁଆ—ଅନ୍ୟରୂପ) 2. Irony; gibe.
୩ । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ ପ୍ରମାଣ—3. Direct evidence.

ପଡ଼ଣ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପତ୍ ଧାତୁରୁ ପତନ; ପ୍ରା. ପଡ଼ଣ)—ପଡ଼ିବା—
Pardaṇa ପଡ଼ନ **ପଡ଼ନା** Falling.

ପଡ଼ତାଳ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପରିତୋଳନ; ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ଇଲାକାରେ ବ୍ୟବହୃତ
Pardatāla ଶବ୍ଦ)—ପ୍ରତାଳ (ଦେଖ)—Pratāla (See)
ପଡ଼ତାଳ (ପରିତାଳ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଡ଼ତାଳିବା—ଦେ. କ୍ରି—ପ୍ରତାଳ କରିବା (ଦେଖ)—
Pardatālibā **ପଡ଼ତାଳନା** Pratāla karibā (See)

ପଡ଼ା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପତ୍ତନ) —୧ । ପଲ୍ଲୀଗ୍ରାମ—
Pardā 1. Village; hamlet.
ପାଡ଼ା (ଯଥା—ବିଶ୍ୱାଳପଡ଼ା; କଳପଡ଼ା ।)
ପାଡ଼ା, ଟୋଳା ୨ । ଗ୍ରାମ ବା ସହରରେ କୌଣସି ବିଶିଷ୍ଟ ଜାତି ବାସ କରିବା ଅଂଶ—2. Quarter of a town or village inhabited by a particular class.
(ଯଥା—ପଟ୍ଟନାୟକ ପଡ଼ା, ମୋଚି ପଡ଼ା ।)
୩ । (ସଂ. ପତନ; ପ୍ରା. ପଡ଼ଣ) — ପଡ଼ିବା; ପତନ—
3. Falling; fall.
୪ । ପରି; ଅନ୍ୟଦ୍ୱାରା ଗଛରୁ ଫଳ ତୋଳାଇବା—
4. Having the fruits plucked through others.
୫ । ନଡ଼ିଆଆଦି ଗଛରୁ ଫଳ ତୋଳାଯିବାର ବାର ବା ଥର—
5. The plucking of fruits (cocoanuts) from trees.
(ଯଥା —ଆମ ବାଡ଼ିଗଛରୁ ଏ ବରଷ ନଡ଼ିଆ ତିନି ପଡ଼ା ହେଲା ।)

ପଡ଼ା(ଡ଼େ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପତ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍ = ପାତ୍ ଧାତୁ)—
Pardā(rde)ibā ୧ । ପକାଇବା—1. To fell.
ପାତାନ ୨ । ଅନ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଫଳ ତୋଳାଇବା—
ପଡ଼ାନା 2. To have the fruits plucked from trees by others.
ପରାଇବା ଯରେଇବା } ଅନ୍ୟରୂପ
୩ । ଅନ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଶଯ୍ୟାଦି ପକାଇବା—
2. To have the bedding laid by another.
ପେଣିଣ ଅଳୀଅଳି ଚନ୍ଦ୍ରନିଶରେ ଚହୁଁ ଶଯ୍ୟାବି ପଡ଼ାଇବ ।
ଭକ୍ତ: ପ୍ରେମସୁଧାନିଧି ।

ପଡ଼ାଂ—ଦେ. ଅ. (ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକରଣ)—୧ । ବେତ ବା ଚାବୁକ ମାରିବା
Pardām ଶବ୍ଦ—1. Loud crackling sound.
ପଡ଼ାଂ ୨ । ହଠାତ୍ (ପଡ଼ିଯିବା)—
ପଡ଼ାକ୍ 2. Suddenly (to fall down).
(ପଡ଼ାକ୍, ପଡ଼ାଙ୍ଗ୍, ପଡ଼ାଂକନା, ପଡ଼ାଂକନ, ପଡ଼ାଙ୍ଗ୍‌କନା, ପଡ଼ାଙ୍ଗ୍ କର ପଡ଼ାଙ୍ଗ୍‌କନ, ପଡ଼ାଙ୍ଗ୍ ଦଶ୍, ପଡ଼ାଙ୍ଗ୍ ଧସ୍—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଡ଼ା ଗାଁ(ଗାଆଁ)—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପତ୍ତନ + ଗ୍ରାମ)—କ୍ଷୁଦ୍ର ଗ୍ରାମ—
Pardā gāñ(gā-āñ) Small village; hamlet.
ପାଡ଼ା ଗାଁ ପୁରବା (ପଡ଼ା ଗାଁଆଁ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଡ଼ାଣିଆଁ (ଆ)—ଦେ. ବିଣ —ଗଡ଼ାଣିଆ; କ୍ରମନିମ୍ନ—
Pardāṇiāñ(ā) Sloping.
ଢାଲୁ ଉତାରା ହୁଆ ଦେ. ବି—ନିମ୍ନ ଭୂମି —Low land.
(ଉଠାଣିଆଁ—ବିପରୀତ)

ପଡ଼ାପଡ଼୍—ଦେ. ଅ. (ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକରଣ) —ପଡ଼ପଡ଼୍—
Pardāpard Pard-pard.

ପଡ଼ାପଡ଼ି—ଦେ. ବି—ଧରାପରା; ଅନ୍ୟୋନ୍ୟରେ ଗଡ଼ାଗଡ଼ି ହେବା—
Pardāpardi Throwing each other on the ground; tussle; felling together.
ପକଡ଼ାପକଡ଼ି
(ପରାପରି — ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଡ଼ା ପଡ଼ସା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପତ୍ତନ + ପ୍ରତିବାସୀ)—୧ । ସାଇ ପଡ଼ଶା—
Pardā pardisā 1. Neighbours.
ପାଡ଼ା ପଡ଼ସେ ୨ । ନିଜ ଗୃହର ସମୀପବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ଥାନମାନ—
ଅଡ଼ୋସୀ ପଡ଼ୋସୀ, ପାସ ପଡ଼ୋସ 2. Places adjoining one's residence.
[ପଡ଼ା ପଡ଼ୋସ୍, ପଡ଼ା ପ୍ରତିବାସୀ, ପଡ଼ାପଡ଼ି(ଡ଼ୋ)ସି—ଅନ୍ୟରୂପ]

ପଡ଼ି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପତ୍ ଧାତୁ)—
Pardi ୧ । କୌଣସି ଲୋକର ଭରଣପୋଷଣାର୍ଥ ଦିଆଯିବା ଦୈନିକ
ପାତଡ଼ା ଖଞ୍ଜା ଧାନ୍ୟ ବା ଖାଦ୍ୟସାମଗ୍ରୀ—1. Daily quota of
ପେଟ ଖରଚୀ, ରୋଜାନା paddy or provisions supplied for the maintenance of a person; a dole; a daily ration.
୨ । ଗୀତର ଶେଷରେ ବୋଲାଯିବା ଅନ୍ୟ ରାଗାତ୍ମକ ପଦ—
2. The diverted refrain of a song.

୩ । ଏକ ଜଣର ଉପଯୁକ୍ତ ଖାଦ୍ୟ ଉଣ୍ଣୁଲାଦ; ସଞ୍ଚା—
3. Victuals sufficient for one person.

ତା ପଡ଼ି ଭୋଇ ଦୋଠୁଁ ଦେଇ
ଅକର୍ମ ଦାମ ଭୁ ବୋଲଇ । ଉପଦ. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର, ଗଡ଼ଜାତ) ବି—ପରି (ଦେଖ)
Pari (See)

ପଡ଼ିଆ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଡ଼ିତ)—୧ । ପଡ଼ିତ ଭୂମି; ଅନାବାଦ ଜମି—
Pardiā 1. Fallow land; uncultivated field;
ପଡ଼ୋ, ପଡ଼ା, ପଡ଼ତ୍ waste land.
पड़ती ୨ । ସମତଳ ଘାସ ଭୂମି—2. Meadow.
୩ । ସଦା ଜାଗା; ଉନ୍ମୁକ୍ତ ସ୍ଥାନ—3. Open field.
୪ । ନିମ୍ନ ଭୂମି—4. Low land.
୫ । ନଦୀର ଅଳ୍ପ ଜଳ ଥିବା ସ୍ଥାନ—
5. Shallow part of a river.
୬ । ହଳିଆ ବା ମୁଲିଆ ଯେଉଁ ଦିନ କାମ କରିବାକୁ ନ ଆସେ ସେ ଦିନର ଅନୁପସ୍ଥିତି—6. Absence of a labourer from work on any day
୭ । ଲୁଗାର ଯେଉଁ ଅଂଶର ସୂତା ଠିକ୍‌ରୂପେ ବୁଣା ହୋଇ ଯାଇ ନ ଥାଏ—7. Part of a cloth where the woof and the warp threads have not been woven regularly.
୮ । ଶଗଡ଼ର ଗୋଟିଏ ଚକ ଉଚ୍ଚ ଜାଗାରେ ଓ ଅନ୍ୟ ଚକ ଖାଲି ଜାଗାରେ ପଡ଼ିବା ଅବସ୍ଥା—8. The condition of one wheel of a cart being on a lower ground than the other.

ଦେ. ବିଣ—୧ । ପଡ଼ିତ; ଅକର୍ଷିତ—
(ଉଠିଆ—ବିପରୀତ) 1. Uncultivated; waste; fallow.
पड़ंत ପଡ଼ିଆ ଭୂଇଁ ଥାଇଁ ଉଠିଆ ଭୂମି ଦେଲେ
पड़ती ସେ ସୁକୃତ କହ୍ନ ନ ପାରଇଁ ଭଲେ । କୃଷ୍ଣସଂହି.-ମହାଭାରତ. ଅନୁଶାସନ ।

୨ । ଅନିଯୋଜିତ—2. Unemployed.
(ଯଥା ଆଜି ମୋର ଉନ୍ନ ପଡ଼ିଆ ।)
୩ । (ବାଛୁରୀ ବଢ଼ିଯାଇ ଥିବାରୁ) ଯେଉଁ ଗାଈ ବିଷିକି ଯାଇଥାଏ ଅର୍ଥାତ୍ ଯାହାର ଦୁଧ କମି ଯାଇଥାଏ—3. (a milch cow) That has become dry.
୪ । ଦୋକାନରେ ପଦାର୍ଥ ବିକ୍ରି ନ ହେବା (ସମୟ)—
4. Slack (season).
୫ । ନିରସା; ନିକୃଷ୍ଟ—5. Inferior.
୬ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଖାଇବା ସକାଶେ ପ୍ରତିଦିନ ପଡ଼ି ପାଏ—
6. Depending on a dole of rice.
୭ । ବାସ ପରିତ୍ୟକ୍ତ; ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ କେହି ବାସ କରୁ ନାହିଁ (ଯଥା—ପଡ଼ିଆ ଘର)—7. Uninhabited; abandoned (house); untenanted.
୮ । ବିକ୍ରି ନ ହୋଇ ଦୋକାନରେ ପଡ଼ି ରହିଥିବା (ପଣ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ)
8. (any commodity) Which remains undisposed of in the shop

ପଡ଼ିଆ ଉଠିଆ—ଦେ. ବିଣ. (ବିପରୀତାର୍ଥକ ସହଚର)—୧ । ଉଚ୍ଚ ନୀଚ
Pardiā uṭhiā (ଭୂମି)—1. Undulating (ground).
पड़ती आबादी ୨ । ଅନାବାଦୀ ଓ ଆବାଦୀ (ଜମି)—
20. Waste and arable (land).

ପଡ଼ିଆ ଗାଈ—ଦେ. ବି—ବାଛୁରୀ ବଢ଼ି ଗଲେ ଯେଉଁ ଦୁହାଁଳୀ ଗାଈଠାରୁ
Pardiā gāi ଦୁଧ ଦୁହାଁ ବନ୍ଦ କରି ଦିଆଯାଏ—A milch cow
बिषखी हुई गाय which has become dry.

ପଡ଼ିଆ ଜୁଆର—ଦେ. ବି—ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଅମାବାସ୍ୟା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ତିଥିରେ
Pardiā juāra ହେବା ଅଳ୍ପ କ୍ଷୀତିଯୁକ୍ତ ଜୁଆର—Ebb tide;
घटतोज्वार (ଉଠିଆ ଜୁଆର—ବିପରୀତ) low tide.

ପଡ଼ିଆଣ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପ୍ରତିବାଣୀ କିମ୍ବା ପ୍ରତିତନ୍ତୁ)—ଲୁଗାର ଭରଣୀ
Pardiāna ବା ତଉଡ଼ା ବାଗର ସୂତା—The woof of a
पड़ियान, पड़्यान भरनी, बाना cloth; weft.

ପଡ଼ିଆଣି ଜୁଆର—ଦେ. ବି. (ଜାହାଜିଆ ଭାଷା)—ପାଣିର ଉଚ୍ଚତା କମି
Pardiāni juāra ଯାଉଥିବା ଜୁଆରର ଅବସ୍ଥା; ଶ୍ରୋତଣୀ—
ज्वारकी घटती The subsiding state of a flow tide;
the ebbing of a tide.

ଦେଖେଦେଖେ ପଡ଼ିଆଣି ଜୁଆର,
ଜାହାଜ ନହାତ ଗାଇତଡ଼ାରେ ବନ୍ଦି ଯାଇଛି । ଫକୀରମୋହନ—ଗଳ୍ପସ୍ୱଳ୍ପ ।

ପଡ଼ିଆ ଭୂଇଁ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଡ଼ିତ ଭୂମି)—୧ । ପଡ଼ିତ ଜମି—
Pardiā bhuiñ Fallow ground.
पड़त् जमि ୨ । ଗୋଚର ଜମି—
पड़ती जमीन् 2. Grazing ground.

ପଡ଼ିଆ ବାଡ଼ି
ପଡ଼ିଆ ଜମି
ପଡ଼ିଆ ଭୂମି } ୩ । ଗ୍ରାମ୍ୟ ସାଧାରଣଙ୍କର ଝାଡ଼ା ଫେରିବା ସ୍ଥାନ—
ଅନ୍ୟରୂପ] 3. The common easing ground of a village.

ଦେଖ, ଦ୍ୟାଇବ, ଦେ ପଦ ଗୋଇବ,
ପଡ଼ିଆ ଭୂଇଁରେ ଗୋଧନ ଚରାଇବ ହେ—ଚକ୍ରଧର ପଣ୍ଡା ଗୀତ ।

ପଡ଼ିଆରୀ—ଦେ. ବି—ପଡ଼ିଆରୀ (ଦେଖ)
Pardiārī Pardhiārī (See)

ପଡ଼ିଆ ସୁନା—ଦେ. ବି.—ନିରସା ବା ଭେଲ ସୁନା—Mixed gold.
Pardiā sunā **निरसा सुना गोबराहा सोना**

ପଡ଼ି ଉଠି ଧାଇଁବା—ଦେ. କ୍ରି—ବାଧା ବିପଦକୁ ନ ଗଣି ଅତିଶୟ
Pardiuthi dhāiñbā ବ୍ୟଗ୍ର ହୋଇ ଖୁବ୍ ବେଗରେ ଗତି
पड़ते उठते भागना କରିବା—To run very quickly by
ignoring all the difficulties.

ପଡ଼ି ଉଠି ପଳା(ଲେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅତି ଉଦ୍ବେଗରେ ବାଧା ବିଘ୍ନ
Pardi uṭhi palā(le)ibā ନ ଗଣି କୌଣସି ସ୍ଥାନ ତ୍ୟାଗ
କରିବା—To leave a place in hot haste.

ଘଟୋତ୍କଚ ସଙ୍ଗରୁ ଯୁଦ୍ଧ ଛଡ଼ି ଦେଇ,
ଚାଲିଲେ ପଡ଼ି ଉଠି ହେ ନରପତି । କୃଷ୍ଣସଂହି. ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।

ପଡ଼ି କାଟ—ଦେ. ବି—୧ । ଦୈନିକ ଖଞ୍ଜା ଥିବା ପଡ଼ି ବା ଖାଦ୍ୟର
Pardi kāṭa ଅପ୍ରାପ୍ତି—1. Lack or deprivation of the
खुराक बन्द daily supply or dole given out to a
person; non-receipt of one's daily dole.

୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଭୋଜନାଭାବ—2. (figurative) Lack of one's daily food or supply.

ପଡ଼ି ଖିଆ — ଦେ. ବିଣ — ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ପ୍ରତିଦିନ ପଡି ବା ଖଞ୍ଜା ଖାଦ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀ ମିଳେ—A person who gets dole.
Pardi khiā

ପଡ଼ିଚ୍ଛ—ଦେ. ବି—ପରିଚ୍ଛ (ଦେଖ)
Pardichhā Parichhā (See).

ପଡ଼ି ଦାତା – ଦେ. ବିଣ—ଯେ ପଡ଼ିଖିଆ ଲୋକଙ୍କୁ ଦୈନିକ ଖୋରାକ ଦିଏ—Almoner; one who distributes doles; distributer of provisions.
Pardi dātā

ପଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପତ୍ ଧାତୁ; ସଂ. ପତନ; ପ୍ରା. ପଡ଼ନ)—
Pardibā ୧ । ପତିତ ହେବା—1. To fall.

ପଡ଼ା ଦୋଳାଇଲା ପରି ଚଳି ଚଳେ ପଡ଼ିଯିବା ଭଳି
ପଡ଼ନୀ ବିଚିତ୍ରର୍ଯ୍ୟ. ବିଶୋଷବଣ୍ଣ. ଚ ଗୀତ ।

(ପଡ଼ିଯିବା ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଝଡ଼ିବା; ଭୂମିରେ ପତିତ ହେବା—
2. To drop down; to fall to the ground.

୩ । (ସମୟ) ଉପସ୍ଥିତ ହେବା—3. (a time) To arrive.

ଯଥା—ଆଜିକାଲି ବଡ଼ ମହାର୍ଘକାଳ ପଡ଼ିଛି—

୪ । ଲୋଟିବା; ଗଡ଼ିବା; ଭୂମିରେ ଲୁଣ୍ଠିତ ହେବା—4. To roll on the ground; to wallow on the ground.

୫ । ଅନ୍ୟର ଗୋଡ଼ତଳେ ଦଣ୍ଡବତ୍ ପତିତ ହେବା—
5. To lie prostrate at one's feet.

୬ । ସ୍ଖଳିତ ହେବା; ସ୍ୱସ୍ଥାନରୁ ନିମ୍ନକୁ ଖସିବା—
6. To slip down.

ଯଥା – ଘୋଡ଼ାରୁ ପଡ଼ିଯାଇ ଗମର ଅଣ୍ଡା ଭାଙ୍ଗିଗଲା ।

୭ । (ନଦୀ) ବହିଯାଇ ସାଗର ଆଦିରେ ମିଶିବା—
7. (a river) To flow and fall into (the sea).

ଯଥା—ଏ ନଈ ଚିଲିକାରେ ପଡ଼ିଛି ।

୮ । ନିଷ୍କ୍ରାନ୍ତ ହେବା; ବାହାରିବା—
8. To come out; to issue.

ଯଥା—ମେଘରୁ ବର୍ଷା ପଡ଼ୁଛି; ତା ପାଟିରୁ ରକ୍ତ ପଡ଼ୁଛି ।

୯ । ଶୋଇବା; ଶଯ୍ୟାଗତ ହେବା—
9. To lie down; to be confined to bed.

ଯଥା—ତା ଘରେ ତିନି ପ୍ରାଣୀଯାକ ରୋଗରେ ପଡ଼ିଛନ୍ତି ।

୧୦ । ଧୃତ ହେବା; ଧରା ହେବା—10. To be caught.

'ବାଳିଅ ଫାନ୍ଦେ ନିତ ଲେ ! ନ ପଡ଼ିବୁଟି' – ସଙ୍ଗୀତ ।

୧୧ । ହସ୍ତଗତ ହେବା; ଅଧିକାରକୁ ଆସିବା—
11. To come under one's control or disposal.

୧୨ । ଉପସ୍ଥିତ ହେବା; ଆସିବା—
12 To come; to arrive at.

ଅଇଲ ଧାଇଁ ପଡ଼ିଲ ଜାହିଁ ସୁଅଦ ଶବଦ ଶୁଣିଏ ନାହିଁ—ଭଗ ।

୧୩ । ମନ ମିଳିବା ବା ସଙ୍ଗହୋଇ ଚଳିବା—
13. To be on friendly or good terms.

ଯଥା—ସେ ଘରଭାମାଇପଙ୍କର ଭାରି ପଡ଼ିଛି ।

୧୪ । ଚାଳିତ ହେବା; କଥା ଅନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା—
14. To be led or guided by; to act according to the advice of.

ଯଥା—ତା କଥାରେ ପଡ଼ି ଆଜି ମୋର ଏ ଦଶା ହେଲା ।

୧୫ । ଆସକ୍ତ ହେବା; ଅନୁରକ୍ତ ହେବା—
15. To be attached or addicted to.

ଯଥା—କୁସଙ୍ଗରେ ପଡ଼ି ସେ ପଢ଼ାପଢ଼ି ଛାଡ଼ି ଦେଲା ।

୧୬ । ମିଳିବା; ମେଳ ହେବା—16. To tally with.

ଯଥା—ତୋ କଥାକୁ ମୋ କଥା ପଡ଼ିଗଲା ।

୧୭ । ସମକକ୍ଷ ହେବା; ଅନୁକୂଳ ହେବା—
17. To be equal to; to fit in with.

ଯଥା—ବରପାତ୍ର ଜାତକ ସଙ୍ଗେ କନ୍ୟାପାତ୍ର ଜାତକ ଭଲ ପଡ଼ିଛି ।

୧୮ । ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିବା—18. To stay waiting.

ଯଥା – ଆମ ମାମଲା ଧରାଯିବ ବୋଲି ଆମେ କଟକରେ ତିନି ଦିନ ହେଲା ପଡ଼ିଛୁଁ ।

୧୯ । ଲୋଡ଼ା ହେବା; ଆବଶ୍ୟକ ହେବା—
19. To be necessary; to be wanted.

ଯଥା—ଏ ବର୍ଷ ଶୀତ ପାଇଁକି ଖଣ୍ଡିଏ ମାଠ କିଣିବାକୁ ପଡ଼ିଲାଣି ।

୨୦ । ଦନ୍ତୁରା ହେବା—20. To become blunt.

ଯଥା—ଏ କଟୁଖିର ଦାଢ଼ି ପଡ଼ିଗଲାଣି ।

୨୧ । ଲାଗିବା; ବ୍ୟୟ ହେବା—21. To cost.

ଯଥା—ଦେଉଳଟିଏ ତୋଳାଇବାକୁ ହଜାରେ ଟଙ୍କା ପଡ଼ିବ ।

୨୨ । ହେବା—22. To be.

ଯଥା—ଏ ଲୁଗାର ଦାମ କେତେ ଟଙ୍କା ପଡ଼ିବ ? ଏ କଥା କିଅଣ ମୋଫତ୍ ପଡ଼ିଛି କି ?

୨୩ । ଆଲୋଚିତ ହେବା; ପ୍ରସଙ୍ଗକ୍ରମେ ଉତ୍ଥାପିତ ହେବା—
23. To be discussed; to be raised during a discourse or conversation.

ତିନିକୂଟେ ଅନୁସ୍ୱାମୀଙ୍କର ସଙ୍ଗରେ
ସ୍ୱାମୀ ଯା ପଡ଼ିଲା କହିବା ତା କେତେ । କୃଷ୍ଣକିଶ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

୨୪ । ଭାବର ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ ହେବା; ପ୍ରଶ୍ନୋତ୍ତର କ୍ରମେ ଚର୍ଚ୍ଚା କରାଯିବା—24. To be dealt with in the shape of questions & answers thereto.

(ଯଥା—ତାର ମୋର ବହୁତ ଦୁଖ ସୁଖ ପଡ଼ିଲା ।)

୨୫ । ବିଖ୍ୟାତ ହେବା; ପ୍ରକଟିତ ହେବା—
25. To be published.

କାଠରେ ଚିରିଲେ ନାଁ ପଡ଼େ, ବେଦନ ତୋଳେଇଲେ ନାଁ ପଡ଼େ ।—ଚ—

୨୬ । ବିଲମ୍ବିତ ହେବା; ଲମ୍ବିବା—26. To hang down.

ଓଡ଼ଣା ପଡ଼ିଛି ଚୁଣ୍ଡ ସରିକ
ପାଟ ଶୁଭ୍ରଅଛି ଚଉପାଡ଼ିକ—ଚ—

୨୭ । ଚଢ଼ାଉ କରିବା; ଉଜାଡ଼ କରିବା—27. To attack; to commit depredations upon.

ଧୂମ୍ରାକ୍ଷ କରି ମୂଳକ ଯାକ, ଧନ କାଞ୍ଚନ ଲୁଣ୍ଠ ଅନେକ
ଯାଇଁ ପଡ଼ିଲେ ଖାଠିଏ ବାଟ ବନ ଉତର ଯେ । ଚ୍ଚଳକାଥ – ସମର ତରଙ୍ଗ ।

୨୮ । ଅନୁଭୂତ ହେବା—
28. To be felt or experienced.
ଯଥା—ଏ ବର୍ଷ ଭାରି ଶୀତ ପଡ଼ୁଛି ।
୨୯ । ଘଟିବା—29. To happen; to occur.
ପଡ଼ିଲା ଏବେ ଅସି ଦାଦାଗ୍ରି ବଧ—କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଚ. ମହାଭାରତ, ବନ ।
୩୦ । ପ୍ରସ୍ତାବିତ ହେବା—30. To be proposed.
ଗେଲେଇ ନାଳକ ଚର ପଡ଼ିଛି ଅର ସାର ବଣଗୁଆ—ଭଗ ।
୩୧ । ମୁଦା ହେବା; ବନ୍ଦ ହେବା—
31. To be closed or shut up.
ଯଥା—ସନ୍ଧ୍ୟା ନ ବୁଡ଼ୁଣୁ ଗାଆଁ ଯାକ ଭାଟି କବାଟ ପଡ଼ିଲାଣି ।
୩୨ । ଫଳ ଘଟିବା—32. To result.
ଯଥା—ପରଶକୁ ପାଞ୍ଚରେ ହରଲେ କେତେ ପଡ଼ିବ ?
୩୩ । ଇତସ୍ତତଃ ସଞ୍ଚାଳିତ ହେବା—
33. To be waved to and fro.
ଚମ୍ପକ ଉଦ୍ୟାନ ବହଳ ଗମର ଗର ପାଉଣରେ ପଡ଼େ—ଦୀନକୃଷ୍ଣ. ଜଗମୋହନ ।
୩୪ । ଉପର୍ଯ୍ୟପରି ପ୍ରହାରିତ ହେବା—
34. To be struck repeatedly.
ଟିକି ପଡ଼େ ଧମ ଧମ, ସାହାର ଗୁଳିର ଭର କଠିନ,
ଝାଳ ବୁହେ ଗମ ଗମ—ଭଗ ।
୩୫ । ରହିତ ହେବା; ଅକ୍ଷମ ହେବା; ଅବଶ ହେବା—
35. To become useless or unfit for work.
ଯଥା—ଗ୍ରୀଷ୍ମପାକ ଗୀତ ଗାଇଗାଇ ମୋ କଣ୍ଠ ପଡ଼ିଲାଣି ।
୩୬ । ଖିଆ ପିଆ ହେବା—
36. To be eaten; to be partaken.
ଯଥା—ଆଜି ଝୋପାଏ ନାଲି ପାଣି ପଡ଼ିବାରୁ ଭାଲୁ ଭିନପୁର କଥା ଦିଶୁଛି ।
୩୭ । (ସୁବିଧା) ଜୁଟିବା—37. To come to pass; (an opportunity) to present itself.
ଯଥା—ଖଞ୍ଜ ପଡ଼ିଲେ ସେ ଭାଲୁ ଗ୍ରେଟେ ଦିବ ।
୩୮ । ପଡ଼ିଆ ହେବା; ଅକର୍ଷିତ ହୋଇ ରହିବା—
38 To lie fallow.
ଯଥା—ବିହନ ଅଭାବରୁ ମୋର ଏ ବର୍ଷ ୪ ମାଣ ଜମି ପଡ଼ି ରହିଲା ।
୩୯ । ଭୂମି ଉପରେ ବିସ୍ତୃତ ହେବା—33. To be spread on the ground.
ଯଥା—ବିଛଣା ପଡ଼ିଛି ।
୪୦ । ଆଶ୍ରୟ କରି ରହିବା—
40. To remain as a dependant on.
ଯଥା—ମୁଁ ତ ସାଆନ୍ତାଙ୍କ ପାଖେ ପଡ଼ିଛି, ସେ ରଖିବେ ରଖନ୍ତୁ, ମାରଲେ ମାରନ୍ତୁ ।
୪୧ । ଫଳରେ ଜଣା ଯିବା; ଦେଖାଯିବା—
41. To turn out to be; to be found.
ଯଥା—ଏ ବଳଦଟି ଭାରି ଟାଣୁଆ ପଡ଼ିଲା ।
୪୨ । ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇବା; ଅଧୋଗାମୀ ହେବା—
42. To descend; to go down.
ଯଥା—ଭରାଜୁର ଗୋଟାଏ ପଛା ପଡ଼ି ଯାଇଛି ।
୪୩ । ଦେଖା ଯିବା—43. To appear; to be seen.
ଯଥା—ମେଘ ଛଡ଼ିଯିବାରୁ ଆକାଶରେ ତାରା ପଡ଼ିଲେଣି ।
୪୪ । (ଗଛରେ ଫଳ) ଧରିବା—44. (said of a fruit) To appear on a tree; to be borne by a tree.
ଯଥା—ମୋ ବାଡ଼ିରେ ଭିନ ଜାତି କଦଳୀ ପଡ଼ିଲାଣି ।
୪୫ । ଅତିକ୍ରମ ହେବା—45. To be overtaken.
ଉଦ୍ଧତ ଜରେ କୃଷ୍ଣ ପାଦେ,
ନ ପଡ଼େ ଦୋଷ ମୋହ ହଦେ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।
୪୬ । ଉଚ୍ଚାରିତ ହେବା—
46. To be pronounced or uttered.
ଯଥା—ସତ୍ୟନାରାୟଣ ପୂଜାରେ ଆଜି ଖୁବ୍ ହରିବୋଲ ହୁଳହୁଳ ପଡ଼ିଲା ।
୪୭ । (ଦନ୍ତ ଆଦି) ସ୍ଥାନଚ୍ୟୁତ ହେବା—
47. To be dislocated.
ଯଥା—ବୁଢ଼ାଦିନେ ଅଧିକାଂଶ ଲୋକଙ୍କର ଦାନ୍ତ ପଡ଼ିଯାଏ ।
୪୮ । (ଶାପ ଆଦି) କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଠାରେ ଫଳିବା—
48. (a curse) To bear fruit on a person.
ଯଥା—ତା ଉପରେ ମୋ ଜଣାସ ପଡ଼ିଲା ।
୪୯ । ପ୍ରେରିତ ହେବା—49. To be sent or issued.
ଯଥା—ବିଭାଘରକୁ ସମ୍ବନ୍ଧିଙ୍କ ଘରେ ଆମର ଗୁଆ ପଡ଼ିଛି ।
୫୦ । କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ସ୍ଥାପିତ ହେବା—
50. To be raised or pitched at a place.
ଯଥା—ବିଲ୍ଲା ପଡ଼ିଆରେ ତମ୍ବୁ ପଡ଼ିଛି ।
୫୧ । ଆରବ୍ଧ ହୋଇଥିବା—51. To be begun.
ଯଥା—ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଯୋଧ୍ୟାକାଣ୍ଡ ପଡ଼ିଛି ।
୫୨ । ଉତ୍ପନ୍ନ ହେବା; ଜାତ ହେବା—
52. To be born; to grow.
ଯଥା—ଆମ ଗାଈର ଗୋଟିଏ ମାଈ ବାଛୁରୀ ପଡ଼ିଛି ।
୫୩ । (ରାସ୍ତା ଆଦି) ନୂତନ ତିଆରି ହେବା—
53. (a road) To be constructed or laid.
ଯଥା—ଗ୍ରୀଷ୍ମମାସ ହେଲା ଆମ ଗାଁଆଁକୁ ପକା ସଡ଼କ ପଡ଼ୁଛି ।
୫୪ । (ରୋଗ) ଆକ୍ରମଣ କରିବା—54. To attack.
ଯଥା—ମୋର ପିତ୍ତଳ ପଡ଼ିଛି; ଗୋବିନ ମାଆଙ୍କର ଥନହରା ପଡ଼ିଛି ।
୫୫ । ପାତିତ ହେବା—55. To be laid.
ଯଥା—ଖାଇବାକୁ ପତର ପଡ଼ିଛି ।
୫୬ । ଛାଉଣି ପକାଇବା—56. To encamp.
ଯଥା—ଆମ ତୋଟାରେ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ହାକିମ ପଡ଼ିଛନ୍ତି ।
୫୭ । ମିଶ୍ରିତ ହେବା—57. To be mixed.
ଲଙ୍କରେ ପଡ଼ିଛି କପୂର ବାସ,
ସବ ଖାଇଲେ ଛଡ଼ିବ ବାସ । ଶିଶୁଗୀତ ।
୫୮ । ତଳକୁ ଖସାଯିବା—58. To be lowered.

ଯଥା—ଜାହାଜର ଲଙ୍ଗର ପଡ଼ିଲା; ରେଲର ସିଗ୍ନାଲ୍ ପଡ଼ିଲାଣି ।

୫୯ (ଘରର ଶୁଭଆଦି) ଦିଆଯିବା—

59. (a foundation) To be laid.

ଯଥା— ଆଜି ଘରେ ଶୁଭ ପଡ଼ିଲା ।

୬୦ । କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେବା—

60. To arrive at a place.

ଯଥା—ମୃଗ କଥାରେ ପକ୍ଷେ ମାଙ୍କଡ଼ ପଡ଼ିଛନ୍ତି

୬୧ । ଚିତ୍ର ବା କାରୁକାର୍ଯ୍ୟରୂପେ ଖଚିତ ହେବା—

61. To be decorated with ornamental works.

ଯଥା—ଏ ଶାଢ଼ୀରେ ଲୁମ୍ବ ପଡ଼ିଛି ।

୬୨ । ଇତସ୍ତତଃ କ୍ଷିପ୍ତ ହେବା—

62. To be strewn or scattered about.

ଯଥା—ଲୁଗା ପଟାଯାକ ଘରେ ଏଣେ ତେଣେ ପଡ଼ିଛି ।

୬୩ । ସଂଯୋଜିତ ହେବା—6. To be set or joined to.

ଯଥା—ଏଥର ତନ୍ତ୍ରରେ ଗୋଟାଏ ବାରହାତିଆ ଶାଢ଼ୀ ପଡ଼ିଛି ।

୬୪ । ନିମ୍ନସ୍ଥ ବସ୍ତୁକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିବା—

64 To touch a thing which is below.

ବାଳ ଛିଡ଼ିଥିବ ଭୂଇଁରେ ପଡ଼ୁ, ଲଖେ ବଣ୍ଟାଫୁଲ ଝଡ଼ୁ । ଭଗ ।

୬୫ । ଉକ୍ତି ପ୍ରତ୍ୟୁକ୍ତିରୂପେ କଥିତ ହେବା—

65. To be exchanged as questions & replies.

ଯଥା—ସେ ଦୁହିଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଭାରି ଡାହାକା ପଡ଼ିଛି ।

୬୬ । ଶବ୍ଦିତ ହେବା—66. To be sounded.

ଯଥା—ତୋପ ପଡ଼ିଲା ।

୬୭ । ରୋପିତ ହେବା; ବୁଣା ହେବା—

67. To be planted; to be sown.

ଯଥା—ଏ ବିଲରେ ତିଳ ପଡ଼ିଛି; ଲୁଣରେ କୋବି ଗଛ ପଡ଼ିଛି ।

୬୮ । ପ୍ରଦତ୍ତ ହେବା—4 To be given.

ଯଥା—ଚୁଡ଼ା ପାଇଁ କେଉଟ ଘରେ ୫ ଗୌଣି ଧାନ ପଡ଼ିଛି; ଧୋବାଘରେ ଲୁଗା ପଡ଼ିଛି ।

୬୯ । ଟଣା ଯିବା—69. To be drawn; to be dragged.

ଯଥା— ପୋଖରୀରେ ଜାଲ ପଡ଼ିଛି ।

୭୦ । ବାଜିବା; ଲାଗିବା—70. To touch.

ପଦ୍ମୋତ୍ପଳିଙ୍କ ତଳ ପଦ୍ମର ଯାର ଦେହେ
ସେ କେବେ ନ ପଡ଼ିବ ଏ ସଂସାର ମୋହେ । ବ୍ରହ୍ମସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

୭୧ । କମିବା—To come down.

ଯଥା— ଭାତ ପଡ଼ିଲା ।

୭୨ । ବରଷିବା; (ଅମୁକ) ଉପରେ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରୁ ପତିତ ହେବା—

72. To be showered upon; to rain.

ଯଥା — ତୋ ମୁଣ୍ଡରେ ବର୍ଷା ପାଣି ପଡ଼ୁଛି ।

୭୩ । ମାଗଣାରେ ମିଳିବା—

73. To be available for nothing.

ଯଥା—ଏଠେଇଁ କଅଣ ସଦାବର୍ତ୍ତ ପଡ଼ିଛି ଯେ, ତୁମେ ନିତି ଏଠାକୁ ଦଉଡ଼ୁଛ ?

୭୪ । (ବ୍ରଣ, ଫୁଲ, ବାଘୀ ଆଦି ଶୀତିଯୁକ୍ତ ରୋଗ) ଦେହରେ ଦେଖାଯିବା—74. To come out (said of boils & swellings).

୭୫ । (କୋଲପ, ଗୁବ, ଶିକୁଳି ଆଦି ଦ୍ୱାରା) ଗୃହର କବାଟ ବନ୍ଦ ହେବା—75. To be locked up with padlock or chain (said of the door of a house).

ଯଥା—ଦୋକାନରେ କୋଲପ ପଡ଼ିଛି ।

[ଦ୍ର—ଅନ୍ୟ ଧାତୁ ସଙ୍ଗେ ପଡ଼ିବା ଯୋଗ ହେଲେ ସେ ଧାତୁର ଅର୍ଥକୁ ଦୃଢ଼ତର କରେ । ଯଥା—ଧାଇଁ ପଡ଼ି ହୋ; ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ିବା; ବସିପଡ଼ିବା; ଉଠିପଡ଼ିବା ଓ ଶୋଇ ପଡ଼ିବା ଇତ୍ୟାଦି ।

ପଡ଼ିବା ପୂର୍ବେ ବ୍ୟବହୃତ ଅସମାପିକା କ୍ରିୟା; ଯଥା—ଧାଇଁ ପଡ଼ିବା; ଉଠି ପଡ଼ିବା; ବସି ପଡ଼ିବା; ଶୋଇ ପଡ଼ିବା; ଗଡ଼ି ପଡ଼ିବା; ନଇଁ ପଡ଼ିବା; ଭେଇଁ ପଡ଼ିବା; ଚମକି ପଡ଼ିବା; ମାଡ଼ି ପଡ଼ିବା; ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିବା ଝଡ଼ି ପଡ଼ିବା ଇତ୍ୟାଦି ।

ପଡ଼ିବାର ଅସମାପିକା ରୂପ ପରେ ବ୍ୟବହୃତ କ୍ରିୟା—ଯଥା ପଡ଼ିଯିବା; ପଡ଼ି ଉଠି ଧାଇଁବା; ପଡ଼ି ମରିବା ଓ ପଡ଼ି ରହିବା ଇତ୍ୟାଦି ।

ପଡ଼ିବାର ସହଚର କ୍ରିୟା—ପଡ଼ିବା ଉଠିବା; ଉଠିବା ପଡ଼ିବା]

ପଡ଼ିବା ଉଠିବା—ଦେ. କ୍ରି—କ୍ଷିପ୍ତ ହେବା ଓ ଉତ୍କ୍ଷିପ୍ତ ହେବା—

Pardibā uthibā 1. To be thrown up and down.

ପଁଡ଼ାଉଠା ୨ । ଦଉଡ଼ିଲାବେଳେ ଅସମତଳ ବା ଖସଡ଼ା ଭୂମିରେ ପଡ଼ି

ପଡ଼ନା ଉଠନା ଯିବା ଓ ପୁଣି ଉଠିବା—2. To fall down and get up while running over an uneven or slippery surface.

ଯଥା—ଜମିଦାରଙ୍କର ତଲବ ହୋଇଛି ବୋଲି ଅନ୍ଧାର ରାତିରେ ପ୍ରଜାମାନେ ପଡ଼ି ଉଠି ଧାଇଁଛନ୍ତି ।

୩ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଘନ ଘନ ଗର୍ଜନ ବା ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ୱର ବା ଅଭ୍ୟାଗତର ଯୋଗୁଁ କମ୍ପମାନ ବା ଅସ୍ଥିର ହେବା—3. (a place) To shake violently owing to repeated loud roaring or loud reports.

ଯଥା—ବାମ୍‌ବାଜି ଫୁଟିବାରୁ ସେ ଗାଁ ପଡ଼ୁଛି ଉଠୁଛି ।

୪ । (କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି) ରୋଗର ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ଅସ୍ଥିର ହେବା; ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ଦେହ ହାତ ଗୋଡ଼ ବାଡ଼େଇବା କଚାଡ଼ିବା—

4 (a person) To strike one's arms and legs in the paroxysms of a disease.

ପଡ଼ି ବାଣୁଆ—ପ୍ରା. ଦେ (ଗଡ଼ଜାତ)—ବି—ପେଣ୍ଠିଆ (ଦେଖ)

Pardi bānuā Penthiā (See)

ପଡ଼ି ଭାତ—ଦେ. ବି—ଦୈନିକ ଖଞ୍ଜା ବା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅନ୍ନ—

Pardi bhāta Daily quota or dole of boiled rice.

ତଇବ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡେ ଯେତେକ
ସବୁକ୍ ଦେଇ ପଡ଼ି ଭାତ । ପ୍ରାଚୀ, ନିର୍ବୁଣ ମାହାତ୍ମ୍ୟ ।

ପଡ଼ି ମରିବା—ଦ୍ରେ. କ୍ରି—୧ । କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଜୋରରେ ପତିତ

Pardi maribā ହେବା—1. To fall down with force.

୨ । ଅତି ଦୁଃଖ ବା କଷ୍ଟରେ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ପଡ଼ି ରହିବା—

2. To continue to stay at a place with great difficulty.

ପଡ଼ି ରହିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ବହୁକାଳ ଏକସ୍ଥାନରେ ପଡ଼ିବା—
Pardi rahibā 1. To lie at one place for a long time.
୨ । କାର୍ଯ୍ୟ ଅସମାପ୍ତ ବା ଅକୃତ ହୋଇ ବହୁକାଳ ରହିବା—
2. To be pending; (a work) to remain undone or unfinished.
୩ । ବହୁକାଳ ଅପେକ୍ଷା କରିବା—
3. To wait for a long time.
୪ । ବହୁକାଳ ରୋଗ ଯୋଗୁଁ ଶଯ୍ୟାଗତ ହୋଇ ରହିବା—
4. To be confined to bed for a long time.

ପଡ଼ିସା—ଦେ. ବି. ପୁଂ. (ସଂ. ପ୍ରତିବେଶୀ; ପ୍ରତିବାସୀ, ପ୍ରା. ପଡ଼ିବେସ)—
Pardisā ୧ । ପ୍ରତିବାସୀ; ସାଇପଡ଼ୁଶା—
ପଡ଼ଶ, ପଡ଼ଶୀ 1. Neighbour.
ପଡ଼ୋସ ଡାକୁଅଲେ ପଡ଼ଶାର ମହାଶ୍ରଦ୍ଧା ବହୁ । ରାଧାନାଥ. ଫୁଲରଣୀ ।
ପଡ଼ଶି, ପଡ଼ୋଶ, ପଡ଼ୋଶି } ଅନ୍ୟରୂପ ୨ । ପାଖରେ ଥିବାଲୋକ—
2. A person living close by.
ବୈଷ୍ଣବ ପଡ଼ଶା ଯେ ଜନ
୩ । ତହୁଁ ନାହିଁ ଟ ମୋ ପଣ ।ରୂପକ. ପ୍ରେମପୀୟୂଷ ।
ପଡ଼ଶୁଣୀ, ପଡ଼ୁଶୁଣୀ, ପଡ଼ୋଶୁଣୀ, ପଡ଼ଶାଣୀ } ସ୍ତ୍ରୀ ଦେ. ବିଣ—ପ୍ରତିବେଶୀ; ପାର୍ଶ୍ୱସ୍ଥ—
Neighbouring; adjoining.

ପଡ଼ିହାରୀ—ଦେ. ବି—ପଡ଼ିଆରୀ (ଦେଖ)—
Pardihārī Pardhiārī (See)
ମୁଁ ବ ବୋଇଲା ସଣ ସ୍ତ
କରିବ ପଡ଼ିହାରୀ ଦୂତ । ରୂପକ. ପ୍ରେମପୀୟୂଷ ।

ପଡ଼େକ୍—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିନୀପୁର) ବି—ପାଠଶାଳାରେ ପଢ଼ିବା ପିଲା—
Pardek A student.

ପଡ଼ୋତି—ପ୍ରାଦେ. (ଯାଜପୁର) ବିଣ—ପଡ଼ନ୍ତି (ମାଲ); ବିକ୍ରି ନ ହୋଇ
Pardoti ଦୋକାନରେ ପଡ଼ି ରହିଥିବା (ପଣ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟମାନ)—
(commodities) Which lie unsold in the shop.

ପଡ଼ୟା—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିନୀପୁର) ବିଣ. (ସଂ. ପତିତ)—ପଡ଼ିଆ—
Pardyā Waste (land).

ପଡ଼ଉ—ଦେ. ବି. (ତା. ପଡ଼ଗୁ)—୧ । ଛୋଟଡ଼ଙ୍ଗା; ଡଙ୍ଗୀ—
Pardhau 1. Small boat; lifeboat.
ଜାଲିବୋଟ ୨ । ଜାଲବୋଟ—2. Jollyboat; lifeboat.
ଜାଲୀ

ପଢ଼ଣ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି. (ସଂ. ପଠ୍ ଧାତୁ)—ପଠନ—Reading.
Pardhana ପଢ଼ା **ପଢ଼ନ୍ତ**

ପଢ଼ରେନ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଗଡ଼ାଣି; ଢଲଆଡ଼କୁ ଢାଲୁ—
Pardharen Downward slope.
(ଉଢ଼ରେନ୍—ବିପରୀତ) ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ—ଢଲଆଡ଼କୁ ଢାଲୁ ହୋଇଥିବା; ଗଡ଼ାଣିଆଁ—Sloping downward.

ପଢ଼ା— ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଠ୍ ଧାତୁ)—୧ । ପଠନ—
Pardhā 1. Reading.
ପଢ଼ା; ପଢ଼ା ୨ । ଶୁଆସାରୀଙ୍କର ପଦ ବୋଲିବା—
ପଢ଼ାଇ 2. Recitation by parrots and myna birds.
୩ । ଶିକ୍ଷା—3. Learning.
୪ । ସନ୍ଧ; ଗୁରୁଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ଦୈନିକ ପାଠ—4. Lesson.
ଦେ. ବିଣ—୧ । ପଠିତ; ପଠିତ ହୋଇଥିବା—
ପଢ଼ା 1. Read; learnt.
ପଢ଼ାହୁଆ ୨ । ପଢ଼ୁଆ; ପଢ଼ୁଥିବା—2. Reading.
୩ । ଯେଉଁ ଶୁଆ ବା ସାରୀ ପଦ ଧରି ବୋଲୁଥାଏ—
3. Reciting words; talking (parrot or myna)
ପିଞ୍ଜରେ ମଣ୍ଡନ ପଢ଼ା ସାରିକା
ପଢ଼ା ଛଡ଼ି କଲେ ମଣ୍ଡୁକ ଉଡ଼ା । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. କବିତା ।
୪ । ପାଠୁଆ; ଶିକ୍ଷିତ—4. Learned; educated.

ପଢ଼ା(ଢ଼େ)ଇବା— ଦେ. କ୍ରି—୧ । (ପଢ଼ିବାର ଣିଜନ୍ତରୂପ) — ଅଧ୍ୟାପନା
Pardhā(rdhe)ibā କରିବା—1.Causative of Pardhibā;
ପଢ଼ାନ୍; ପଢ଼ାନ୍ To teach.
ପଢ଼ାନା; ପଢ଼ବାନା ୨ । ପରାମର୍ଶ ଦେବା—2. To advise.
ବନ ଭ୍ରମନ ଭ୍ରମନା ଏକାକରେ ଉଲ୍ଲ ପଢ଼ାଇଛ ଜଟ ଧାରୀ ଗୋ ବାମାଏ !
ଉଷ୍ଣ. ବୈଦେହୀଶବଳାସ ।

ପଢ଼ାକ—ଦେ. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) ବିଣ—ଶିକ୍ଷିତ—
Pardhāka Learned; educated.
ଅପେ ପଢ଼ାକ ପଣ୍ଡିତ ଅପଣେ ମୂରୁଖ ଛାକୀ. ବ୍ରହ୍ମନରୂପଣଗୀତା ।

ପଢ଼ା କରିବା — ଦେ· କ୍ରି – ପଠନ କରିବା; ବିଦ୍ୟାଶିକ୍ଷା କରିବା—
Pardhā karibā To study; to learn.

ପଢ଼ା ଘେନିବା—ଦେ. କ୍ରି—(ଶିଷ୍ୟ) ଗୁରୁଙ୍କଠାରୁ ସନ୍ଧ ଘେନିବା—
Pardhā ghenibā To take a lesson from the teacher for preparing it.
ପଢ଼ାଦିନିବା, ପଢ଼ାଆଣିବା } ଅନ୍ୟରୂପ

ପଢ଼ା ପଢ଼ି—ଦେ.ବି—ପଠନକର୍ମ; ବିଦ୍ୟାଶିକ୍ଷା; ଲେଖାପଢ଼ା. ପାଠଶାଠ—
Pardhā pardhi Learning; studying; education.
ପଢ଼ାପଢ଼ି; ପଢ଼ାପଢ଼ି **ପଢ଼ାପଢ଼ୀ**

ପଢ଼ାବନ୍ତି—ଦେ (ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରୟୋଗ) କ୍ରି. (ସଂ. ପଠ୍ ଧାତୁ)—
Pardhābanti (ପଢ଼ିବା କ୍ରିୟାର ଣିଜନ୍ତ ପଢ଼ାନ୍ତିର ବିକଳ୍ପରୂପ)
(ସେ ବା ସେମାନେ) ଅଧ୍ୟାପନ କରନ୍ତି—Do teach (An obsolete form of Pardhānti).
ଅନେକ ସଜନ କରି ପଢ଼ାବନ୍ତି ମନ୍ତ୍ର । ଗୁପ୍ତ ଗଣିଗେଣ ।

ପଢ଼ାଯିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ପଢ଼ିବା କ୍ରିୟାର କର୍ମବାଚ୍ୟରୂପ)— ପଠିତ ହେବା—
Pardhājibā To be read; to be deciphered.
ପଢ଼ାଯାଉଆ **ପଢ଼ାଜାନା** (ପଢ଼ାହେବା— ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଢ଼ାର—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଟହ)—ବାଇଦ; ଢାଉଁ—
Pardhāra Drum.

ପଢ଼ା ସଙ୍ଗ—ଦେ. ବି (ସଂ. ପଠନ ସଙ୍ଗୀ)—ସହାଧ୍ୟାୟୀ; ସହପାଠୀ—
Pardhā sanga Class-mate; class-friend.
(ପଢ଼ାସଙ୍ଗୀ, ପଢ଼ାସାଙ୍ଗ, ପଢ଼ାସାଙ୍ଗୀ, ପଢ଼ୁଆସଙ୍ଗୀ, ପଢ଼ୁଆସାଙ୍ଗ, ପଢ଼ୁଆ-ସାଙ୍ଗୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଢ଼ି—ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର) ବ—ମୂଲ୍ୟଆଙ୍କ ବର୍ତ୍ତନ; ମୂଲ—
Pardhi Wages,

ପଢ଼ିଆରୀ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ପ୍ରତିହାରୀ)—୧ । ଦ୍ୱାରୀ; ଦ୍ୱାରରକ୍ଷକ—
Pardhiārī 1. Door-keeper.
ପଡ଼ିହାରୀ ୨ । ପୁରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ସେବକବିଶେଷ—
परहारी 2. A class of servants of the idol Jagannātha at Puri.

[ଦ୍ର—ଏମାନେ ଦେଉଳରେ ଡାକରା ହାକରା (ଅର୍ଦ୍ଦଳ କାମ) କରନ୍ତି ଓ ଦେଉଳରେ ଗୃହ ଖୋଲି ସେବକମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱ ସ୍ୱ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାପାଇଁ ଡାକନ୍ତି ।]

୩ । ରାଜାଙ୍କ ଅନ୍ତଃପୁରରୁ ଖବର ନେବା ଆଣିବା କରିବା ଭୃତ୍ୟ—
3. A servant or orderly of a Raja's harem.

୪ । କେତେକ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କର ଉପାଧି—4. The family-title of certain Brāhmaṇas.

ପଢ଼ିକି—ପ୍ରା. ବଣ—ପାଠ ପଢ଼ିଥିବା; ପଢ଼ୁଆ—
Pardhiki Learned.

ପଢ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପଠ୍ ଧାତୁ) (ସକର୍ମକ; ଅକର୍ମକ)—
Pardhibā ୧ । ପାଠ କରିବା—
पढ़ा पढ़ना 1. To read.
(ପଢ଼ାଇବା – ଣିଜନ୍ତ) ୨ । ଅଧ୍ୟୟନ କରିବା; ବିଦ୍ୟାଶିକ୍ଷା କରିବା—
2. To learn.
୩ । ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବା; ଆବୃତ୍ତି କରିବା—
3. To recite; to speak; to utter.
କେତେ ଯତ ଅର୍ଥ ବେଦକୁ ପଢ଼ନ୍ତି । କୃଷ୍ଣସିଂହ, ମହାଭାରତ. ଅନ୍ତ ।
୪ । ଲେଖା ଅକ୍ଷରକୁ ପାଠ କରିବା—
4. To decipher a writing.

ପଢ଼ି ହେବା—ଦେ. କ୍ରି. (ପଢ଼ିବା କ୍ରିୟାର କର୍ମବାଚ୍ୟ)—
Pardhi hebā କୌଣସି ଅକ୍ଷର ସ୍ପଷ୍ଟରୂପେ ପଠିତ ହୋଇପାରିବା—(a writing) To be legible.

ପଢ଼ୁଆ—ଦେ. ବଣ (ସଂ. ପଠ୍ ଧାତୁ)—୧ । ପାଠାଧ୍ୟାୟୀ—
Pardhwā 1. Reading; studying.
ପଢ଼ୁଆ; ପଢ଼ୋ ୨ । ଯେ ଭଲ ପଢ଼େ; ପାଠରେ ମନୋଯୋଗୀ—
पढ़वैया; पढ़ैया 2. Attentive to his studies.
୩ । ଯେ ପଢ଼ିଥାଏ—3. Read.
(ଯଥା—ଇଂରାଜୀ ପଢ଼ୁଆ)।
ଦେ. ବ—୧ । ଛାତ୍ର—1. Student; scholar.
୨ । ଶିଷ୍ୟ—2. Pupil.
୩ । ଛୋଟ ଡଙ୍ଗା; ପଢ଼ାଉ—
3. A small boat; a jolly boat.

ପଢ଼ୁଆଁ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ପ୍ରଥମ; ପ୍ରା. ପଢ଼ଅଁ)—ପୋଢ଼ୁଆଁ; ପ୍ରଥମ ଜାତ ସନ୍ତାନ—First born; eldest (son).
ଦେ. ବ.—ପ୍ରଥମଜାତ ସନ୍ତାନ—Eldest born child.
(ପୋଢ଼ୁଆଁ, ପୋଢ଼ୁହାଁ, ପୋରୁଆଁ, ପୋରୁହାଁ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଢ଼ୁଆଁ ଅଷ୍ଟମୀ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ପ୍ରଥମାଷ୍ଟମୀ)—ମାର୍ଗଶିର କୃଷ୍ଣ ଅଷ୍ଟମୀ—
Pardhuāñ ashṭamī The 8th day of the dark fortnight of the month of Mārgaśira.

[ଦ୍ର—ଏ ଦିନ ପରିବାରର ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ସନ୍ତାନମାନେ ନୂଆ ଲୁଗା ପିନ୍ଧନ୍ତି ଓ ପରିବାରରେ ପିଠାପଣା ହୁଏ ।]

ପଢ଼ୁଆଁ ଗାଈ—ଦେ. ବ—ଯେଉଁ ଗାଈ ପ୍ରଥମ ଗର୍ଭମାନ ପ୍ରସବ କରିଥାଏ—
Pardhuāñ gāī A cow which has given birth to a calf for the 1st time.

ପଢ଼ୁଆଁ ପଦା—ଦେ. ବ—ପ୍ରଥମା ପଦା (ଦେଖ)
Pardhuāñ padā Prathamā padā (See).

ପଢ଼େଇଁ—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବ (ଭୁଲ. ହି. ପନହୀ)—ଯୋତା—
Pardheiñ Shoe.

ପଢ଼ୋଉ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ପଟ୍ଟ)—ପଢ଼ାଉ; (ଦେଖ)
Pardhou Pardhau (See).

ପଣ୍(ଧାତୁ)—ସଂ.—୧ । କ୍ରୟ ବିକ୍ରୟ କରିବା; ବେପାର କରିବା—
Paṇ (root) 1. To trade.
୨ । ସ୍ତୁତି କରିବା—2. To pray.

ପଣ୍କା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ (ଭୁଲ.ହି. ପଣ୍ଡୁକ୍)—କପୋତ; କାପ୍ତା—
Paṇ-kā Dove.

ପଣ୍ଚୁ— ପ୍ରାଦେ. (ସିଂହଭୂମ) ବ. (ସଂ. ପଟଂଚିକା)—ଧନୁର୍ଗୁଣ—
Paṇ-chu Bow-string.

ପଣ—ସଂ. ବ. (ପଣ୍ ଧାତୁ=କଣିବା; ସ୍ତୁତି କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Paṇa ୧ । ଅଶି ସଂଖ୍ୟା; କୋଡ଼ିଏ ଗଣ୍ଡା କଉଡ଼ି; କାହାଣର ଏକ ଷୋଡ଼ଶାଂଶ—1. Eighty of anything; eighty cowries.
୨ । ଅଣା; ବିଶ୍ୱା—2. One anna or biswā.
୩ । (+କର୍ମ. ଅ)—ବାଜି—
3. Wager; a stake at play.
୪ । ସରେତ—4. Stipulation; condition.
ସେ କନ୍ୟା ବୋଇଲ ମୋ ପଣ୍ଡିତ ଅଛ,
ତା ଭାଲେ ମୋତେ ପାଇବ ନୃପଚନ୍ଦ୍ରି । କୃଷ୍ଣସିଂହ, ମହାଭାରତ. ବନ ।
୫ । କ୍ରୟ ବିକ୍ରୟ ଦ୍ରବ୍ୟ—5. Merchandise.
୬ । ଚୁକ୍ତି—6. Contract; pact.
୭ । ପ୍ରତିଜ୍ଞା—7. Vow; resolution; resolve.
କେବେ ନ ସହିବ ଏ ମୋ ପଣ ବଜ୍ର ଜାଣି । ରଘୁନାଥ. ବେଣୀସଂହାର ।
୮ । ବାଜି ରଖି ଯେଉଁ ଖେଳ ଖେଳାଯାଏ; ଦ୍ୟୂତ; ଜୁଆଖେଳ—
8. Gambling; a game at hazards.
୯ । ଭଡ଼ା—9. Hire.
୧୦ । ମୂଲ୍ୟ—10. Price; purchase-money; consideration money.
୧୧ । ବିବାହରେ ବର ବା କନ୍ୟା ପାତ୍ରୀର ମୂଲ୍ୟସ୍ୱରୂପ ଗୃହୀତ ଅର୍ଥ ବା ଶୁଳ୍କ; କନ୍ୟାପଣ; ବରପଣ—
11. Marriage fee; price taken for giving a boy or girl in marriage.
୧୨ । ବେପାର; ବେଭାର; ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ—12. Bargain; trade; barter; exchange.
୧୩ । ବ୍ୟବହାର—13. Treatment; use.
୧୪ । ବେତନ—14. Wages, salary.

୧୫ । ବଦ୍ଧ ମୁଷ୍ଟି—15. Closed fist.

୧୬ । ସତ୍ତା—16. Existence.

୧୭ । ସ୍ତୁତି; ପ୍ରଶଂସା (ହୁ. ଶ.)—17. Eulogy; praise.

୧୮ । ପ୍ରାଚୀନ କାଳର ଏକମୁଠା ଶସ୍ୟର ପରିମାଣ (ହୁ. ଶ.)—
18. An ancient standard measure equal to the weight of one handful of grain.

୧୯ । ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ମୁଦ୍ରାରୂପେ ପ୍ରଚଳିତ ୧୧ ମସା (ମତାନ୍ତରରେ ୨୦ ମସା) ଓଜନର ତମ୍ବା ଖଣ୍ଡ (ହୁ. ଶବ୍ଦସାଗର)—
19. A bit of copper used in ancient India as currency weighing 11 or 20 Masās.

୧୭ । କାର୍ଷାପଣ; କାହାଣ; ଷୋଳପଣ—
17. One Kāhāṇa or sixteen Paṇas.

ଦେ. ବ—୧ । (ସଂ. ପ୍ରଜ୍ଞା; ଭୁଲ ପାଲି. ପଣ୍ଣା) ବାଲଙ୍ଗି; ଦମ୍ଭ; ମୁହଁ ଭୁରୁଡ଼ୁ—1. Bragging.

ଭ୍ରାଣ ନିଏ ପଣ ସରେ ନାହିଁ । ତ୍ରିଭ ।

୨ । (ବିଶେଷ୍ୟ ଓ ବିଶେଷଣ ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ) (ଅମୁକ) କାର୍ଯ୍ୟ—
2. The act of.

ଯଥା—ଗ୍ରେରପଣ ଦୁଷ୍ଟପଣ ।

(ପଣିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପନା

୩ । ଶ୍ଳେଷ ଭାଷା—3. A pun (Howells).

୪ । ଅଣା; ଷୋଳ ଭାଗର ଏକ ଭାଗ—
4. One sixteenth of any thing

୫ । (ସଂ. ପଣ = ବ୍ୟବହାର) ଅବସ୍ଥା—
5. State; condition.

କାମାତୁର ନବୀନାଙ୍କ କାମନା ପୂରଇ,
ସାର୍ଥକ ପୁରୁଷପଣ କରି ଏ ବସୁସେ । ଗୀତାଗୋବିନ୍ଦ. ମହାଯାତ୍ରା ।

[ଦ୍ର—ସଂ. ତ୍ୱ ଓ ତା ପ୍ରତ୍ୟୟର ଅର୍ଥ ।]

୬ । ଅଧିକାର—6. Authority.

ତାହାଙ୍କ ଅଛି ପରମାଣେ ବୈଷ୍ଣବ ମଧ୍ୟେ ହେଲେ ଜଣେ
ଉକତ ଥାଇ ବା ନ ଥାଇ ଅମ୍ବର ପଣ ନାହିଁ ଅଛି ।
ରୂପଚ. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

୭ । କିଛି ଧନ—7. Some money.

ପାଇଲେ ପଣେ କ୍ଷଣେ ଟେକ ସେ କହନ୍ତି—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ସଭା ।
ବ୍ରାହ୍ମଣେତ ସବୁ ଅଡ଼ରେ ବୁଲୁଥାନ୍ତି,
ପାଇଲେ ପଣେ କ୍ଷଣେ ଟେକ ସେ କହନ୍ତି । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ସଭା ।

ପନ ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ ପାଉଣ୍ଡ; ଅନ୍ୟ ସଂଖ୍ୟାବାଚକ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ
ପୌନ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ; ଯଥା—୧୬ ପଣ କାଗଜ; ୧୮ ପଣ କାଗଜ)—
ଅଧସେରରୁ ଏକ ଦୋପଇସା କମ ଓଜନ ପରିମାଣ—
A pound; a weight little less than ½ seer.

ପଣ ଅଜା—ଦେ. ବ. ପୁଂ—ବୃଦ୍ଧ ପ୍ରପିତାମହ; ବୃଦ୍ଧ ପ୍ରପିତାମହ; ଅଜାଙ୍କ
Paṇa ajā ଅଜା—One's great great grand father.
(ପଣଆଇ—ସ୍ତ୍ରୀ) [ଦ୍ର—ଅଜାଙ୍କ ପିତାଙ୍କୁ ଅଣଅଜା ବୋଲାଯାଏ ।]
ପରଦାଦା

ପଣ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିବା—
Paṇa karibā To vow.

ପଣକରା ସତ୍ୟ କରି ପଣ କରୁଛ ତୁମ୍ଭ ଆଗେ,
ପନ କରନା ପାଣ୍ଡବେ ପାଞ୍ଚ ଜେ ହେ ରହିଲେ ମୋ ଭାଗେ ।
କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ

ପଣ କାହାଣିଆ(ଆଁ)—ଦେ. ବିଣ—୧ । ବିପଦରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବା ପାଇ
Paṇa kāhāṇiā(āṁ) ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଉଚିତ ସମୟରେ ପଣେ
(ପଣ କାହାଣିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଖରଚ ନ କରି କଥା ବଳ ପଡ଼ିଲେ
କାହାଣେ ଖରଚ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୁଏ; କୃପଣ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
1. Penny-wise pound-foolish (person); close-fisted; one who instead of spending one anna in time spends one rupee when the proper time is over, to save himself from danger.

୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଅତ୍ୟଧିକ ଆଡ଼ମ୍ବରଯୁକ୍ତ (ଯେ ପଣେ ଖରଚ ହେବା ସ୍ଥାନରେ କାହାଣେ ଖରଚ କରେ)—
2. (figurative) Ostentatious; unduly showy.

ଯଥା—ଭୁମର ଏ ପଣକାହାଣିଆ ବେଭାରକୁ ମୁଁ କି ପାଇ ?

ପଣକିଆ—ଦେ. ବ—୧ । ପଣ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଗଣିତ—
Paṇakiā 1. Arithmetical multiplicatiou table
ପଣକିୟା; ନାମତା for computing paṇas or annas.
ପହାଡ଼ା (ପଣିକିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ)

[ଦ୍ର—ଗଣିତ ଗୁଣନ ଓ ହିସାବ ମୁଖସ୍ଥ କରିବାର ନାନାପ୍ରକାର ପଣକିଆ ଅଛି । ଯଥା—ସାଧା ପଣକିଆ; ପାହ୍ନ ପଣିକିଆ; କଡ଼ାଗଣ୍ଡା ପଣିକିଆ ।]

ପଣକିଆ ପ୍ରତି ସଂଖ୍ୟାର ଏକଗୁଣ ଠାରୁ ଦଶ ଗୁଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଥାଏ । ପ୍ରତି ସଂଖ୍ୟା ବା ଖନ୍ଦାର ପଣିକିଆକୁ ଉକ୍ତ ସଂଖ୍ୟାରେ 'କ' ଲଗାଇ ଏକକ, ଦୁଇକ, ତିନିକ ଏହିପରି ପଚଶିକ ପଣିକିଆ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶିଶୁମାନେ ମୁଖସ୍ଥ କରନ୍ତି ।

ଦୁଇକ ସାଧା ପଣକିଆ ଯଥା—

୵	।	।୵	୨	୨୵	୩	୩୵	୧	୧୵	୧।
୨	୪	୬	୮	୧୦	୧୨	୧୪	୧୬	୧୮	୨୦
୧	୨	୩	୪	୫	୬	୭	୮	୯	୧୦
୨	୨	୨	୨	୨	୨	୨	୨	୧	୨

୧ମ ଖନ୍ଦା ଦୁଇ କେ ଦୁଇ ପଣ । ୨ୟ ଖନ୍ଦା ଦୁଇ ଦୁଣେ ଚାରି ପଣ । ୩ୟ ଖନ୍ଦା ଦୁଇ ତିରି ଛଅ ପଣ । ୪ର୍ଥ ଖନ୍ଦା ଦୁଇ ଚାରି ଆଠ ପଣ । ୫ମ ଖନ୍ଦା ଦୁଇ ପଞ୍ଚା ଦଶ ପଣ । ୬ଷ୍ଠ ଖନ୍ଦା ଦୁଇ ଷୋହୋ ବାର ପଣ । ୭ମ ଖନ୍ଦା ଦୁଇ ସତାଁ ଚଉଦ ପଣ । ୮ମ ଖନ୍ଦା ଦୁଇ ଅଷ୍ଟାଁ ଷୋଳ ପଣ କାହାଣେ । ୯ମ ଖନ୍ଦା ଦୁଇ ନୁଆଁ ଅଠର ପଣ କାହାଣେ ଦୁଇ ପଣ । ୧୦ମ ଖନ୍ଦା ଦୁଇ ଦଶାଁ କୋଡ଼ିଏ ପଣ କାହାଣେ ଚାରି ପଣ । ଏହିପରି ପିଲାମାନେ ପଢ଼ନ୍ତି ।

ଶିଶୁମାନେ ଏହିପରି ପଢ଼ି ପଣକିଆମାନ ମୁଖସ୍ଥ କରନ୍ତି । ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ପଣକିଆମାନଙ୍କର ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ଡାକ ଅଛି । (ପାହ୍ନ ପଣକିଆ; କଡ଼ାଗଣ୍ଡା ପଣକିଆ)

୨ । ଏକ ପ୍ରକାର ମାଇପଙ୍କର କାଚ—
2. A kind of glass bangles.

ଦେ. ବିଣ—ପଣ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Pertaining to one paṇa.

ପଣ ଗୋସାଇଁ ବାପ(ପା)—ଦେ. ବ. ପୁଂ—୧ । ପିତାମହଙ୍କ ପିତାମହ, ବୃଦ୍ଧ ପ୍ରପିତାମହ—1. Great great grand-father.
Paṇa gosāiñ bāpa(pā)
ପଣ ଗୋସେଇଁ ବାପ (ପା) } ଅନ୍ୟରୂପ
ପଣ ଯେଯେ ବାପ (ପା)
ପଣ ଗୁସ ବାପ (ପା)
୨ । ପ୍ରପିତାମହ—2. Great grand-father; father of grand-father.
ପଣ ଗୋସାଇଁ ମାଆ—ସ୍ତ୍ରୀ
ପରଦାଦା; ପଡ଼ଦାଦା
ବୋଇଲ ରେ ପିଲେ ନ କର ଆଜ ତପ
ଅହିଲି ମୁଁ ତୁମ୍ଭ ପଣ ଗୋସେଇଁ ବାପ । କୃଷ୍ଣସଂହି. ମହା ଭାରତ. ବନ ।

ପଣ ଗ୍ରନ୍ଥି—ସଂ. ବ.—ବଜାର; ହାଟ—
Paṇa granthi Market.

ପଣତ(ନ୍ତ)—ଦେ. ବ. (ସଂ. ପଟ୍ଟାନ୍ତ; ପଟ୍ଟପ୍ରାନ୍ତ; ପ୍ରା. ପଡ଼ନ୍ତ; ପାଲି. ପନ୍ତ)
Paṇata (nta) ୧ । ପିନ୍ଧିବା ବସ୍ତ୍ରର ଶେଷଭାଗ; ବସ୍ତ୍ରାଞ୍ଚଳ—
ଆଁଚଳ 1. The end of a wearing cloth.
ଅଂଚଳ, ଅଂଚଲା ୨ । ଲୁଗାର ଗୋଟିଏ ଅଂଶ ବା ଅର୍ଦ୍ଧ—
ପଣତ କାନ୍ଧ } ଅନ୍ୟରୂପ
ପଣନ୍ତ କାନ୍ଧ } 2. One half of a cloth.
ଦମୟନ୍ତୀଙ୍କ ଲୁଗା ପଣତ ପିନ୍ଧିଲେ ।
କୃଷ୍ଣସଂହି. ମହାଭାରତ. ବନ ।
ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ଅନ୍ତ)—ଅନ୍ତ୍ୟ; ଅନ୍ତିମ—Last.
(ଯଥା —ପଣତ କାଳ)
ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବ—ଯେଉଁ ପଟାମାନ ଯୋଡ଼ା ହୋଇ ଗୋଟିଆ ଶଗଡ଼ର ଅରଘ୍ରାନ ଚକ୍ର ଭିଆର ହୋଇଥାଏ—
The planks which form the solid wheel of a Goṭiā cart.

ପଣତ(ନ୍ତ) କାଳ—ଦେ. ବ—୧ । ଅନ୍ତିମ ସମୟ; ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ—
Paṇata(nta) kāla 1. Last days; old age.
୨ । ମୃତ୍ୟୁର ସମୟ—2. The time of death.

ପଣତ ଗୁଡ଼ି—ଦେ. ବ—ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ପିନ୍ଧିଥିବା ଶାଢ଼ିର ଶେଷ କାନ୍ଧ ବା ପଣତରେ ଯକା ଯାଇଥିବା ଗଣ୍ଠି—A knot made up of the free end of a woman's cloth.
Paṇata gurḍi
(ପଣନ୍ତ ଗୁଡ଼ି— ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଣନ—ସଂ. ବ. (ପଣ୍ ଧାତୁ + ଅନ)—୧ । ବିନିମୟ; ପଣ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟର ବଦଳ—
Paṇana 1. Exchange; barter.
୨ । ବିକ୍ରୟ—2. Sale.

ପଣ ନାତି—ଦେ. ବ. ପୁଂ—(ସଂ. ପରପୌତ୍ର; ପ୍ରନପ୍ତା)—୧ । ନାତିର ନାତି-
Paṇa nāti 1. Grandson's grandson.
ପଡ଼ ପୋତା, ପନାତୀ ୨ । ନାତୁଣୀର ନାତି—
ପଣ ନାତୁଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ 2. Grand-daughter's grandson.
[ଦ୍ର— ନାତିର ପୁଅକୁ ଅଣନାତି ବୋଲାଯାଏ]

ପଣନୀୟ—ସଂ. ବିଣ (ପଣ୍ ଧାତୁ + କର୍ମ ଅନୀୟ)—୧ । ବିକ୍ରୟ ଯୋଗ୍ୟ—
Paṇanīya 1. Fit for sale; vendible.
୨ । ଯାହା କ୍ରୟ ବିକ୍ରୟ କରାଯାଇ ପାରେ—2. Negotiable,
୩ । ଯାହା ପଣରୂପେ ରଖାଯାଇ ପାରେ—
3. Proper to be laid as a wager.

ପଣ ପଣ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଅସଂଖ୍ୟ—
Paṇa paṇa 1. Innumerable; countless.
୨ । ଏକ ପଣ ବା ଅଶି ସଂଖ୍ୟାରେ ଗଣିତ—
2. In groups of eighties.
ଦେ. ବ—ଅସଂଖ୍ୟ ବସ୍ତୁ ବା ଜୀବ—
Innumerable things or animals.

ପଣ ଫର—ସଂ. ବ. (ଜ୍ୟୋତିଷ)—
Paṇa phara ଜନ୍ମ ପତ୍ରିକାରେ ଲଗ୍ନର ୨ୟ, ୫ମ, ୮ମ ଓ ୧୧ଶ ସ୍ଥାନ—(astrology) The 2nd, 5th, 8th and 11th places computed from one's Lagna in the horoscope.

ପଣବ—ସଂ. ବ. (ପଣ୍ ଧାତୁ = ସ୍ତୁତି କରିବା + କରଣାର୍ଥେ ଅବ; ଯାହା ସାହାଯ୍ୟରେ ସ୍ତୁତି କରାଯାଏ)—
Paṇaba
୧ । ଆନକ ବାଦ୍ୟବିଶେଷ; ପଖୋଜ; ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଢୋଲ—
1. A kind of small drum.
ଦୁହିଁଙ୍କ ଯୁଦ୍ଧ ଦେଖି ପଣବ ଝର୍ଜର
ମରଦଳ ମୃଦଙ୍ଗ ବଜାଇଲେ ନରେ । କୃଷ୍ଣସଂହି. ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।
୨ । ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାର ଦଶାକ୍ଷର ଛନ୍ଦୋବିଶେଷ—
2. A Sanskrit metre of ten letters.
୩ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନାଗରା—3. A small kettle drum.
ଦେ. ବ—ଯୁଦ୍ଧାସ୍ତ୍ରବିଶେଷ—
A kind of weapon of war.
ତୋମର ଅଙ୍କୁଶ ଯେ ପଣବ ଲାଙ୍ଗଳ । କୃଷ୍ଣସଂହି. ମହାଭାରତ ବନ ।

ପଣ ବନ୍ଧ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ପଣ + ବନ୍ଧ)—
Paṇa bandha ୧ । ସନ୍ଧି—1 Treaty.
୨ । ବାଜି ରଖିବା—2. Laying a wager.
ସଂ. ବିଣ—କୃତପ୍ରତିଜ୍ଞ (ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର)—Resolved.

ପଣବାନକ—ସଂ. ବ—ନାଗରା (ହ୍ର. ଶ.)—
Paṇabānaka Kettle drum.

ପଣସ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ପନସ; ପ୍ରା. ପଣସ)—
Paṇasa ବୃହତ୍ କଣ୍ଟକାକୀର୍ଣ୍ଣ ଖାଦ୍ୟ ଫଳ ଓ ତହିଁର ଅକଣ୍ଟକ
ସଂ. ରସାଳ, ମୃଦଙ୍ଗ ଫଳ, ଗଛ—Jack fruit; Autocarpus Integrifolius.
କଣ୍ଟକ ଫଳ, କଣ୍ଟକୀ ଫଳ,
କଣ୍ଟା ଫଳ
କାଁଟାଳ, କାଁଠାଳ
କଟହଲ,କଠଲ,ପନସ,କଟହର,
ତେ. ପନସ
[ଦ୍ର—ଏହା କଞ୍ଚା ବେଳେ ତରକାରୀ ହୁଏ । ପାଚିଲେ ଏଥିର ଫୁଟିରୁ ମଞ୍ଜିକୁ କାଢ଼ି ପକାଇ ଖୋସା ଖିଆଯାଏ ଓ ମଞ୍ଜିକୁ ତରକାରୀ କରି ଖିଆଯାଏ । ଏଥିର କାଠ ହଳଦିଆ ଓ ଗଣ୍ଠିଆ । କସି ପଣସକୁ ପଣସ କଠା ବୋଲାଯାଏ ।]
ସଂ. ବ—କ୍ରୟ ବିକ୍ରୟର ବସ୍ତୁ; ପଣ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ; ସଉଦା (ହ୍ର.ଶ)—
Commodity; merchandise.

ପଣସ ଅଠା—ଦେ. ବ—ପଣସ ଫଳରେ ଥିବା ଅଠାମୟ ପଦାର୍ଥ—
Paṇasa aṭhā The gum inside the jack fruit.

ପଣସ କଠା—ଦେ. ବ—କସି ପଣସ ଫଳ—
Paṇasa kaṭhā Young jack fruit.

ପଣସ କଡ଼ିଆ—ଦେ. ବିଣ—ପଣସ ଫୁଲର କଡ଼ର ଆକୃତିବିଶିଷ୍ଟ
Paṇasa kaṛḍhiā (ଅଲଙ୍କାର)—ornament) Shaped like the bud of the flower of jack fruit.

ପଣସ କୋଷା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର, ଯାଜପୁର) ବି—ପଣସ ଖୋଷା (ଦେଖ)—Paṇasa khoshā (See)
Paṇasa koshā

ପଣସ କୋଷା ମାଳ—ପ୍ରାଦେ. (ଯାଜପୁର) ବି—ଚମ୍ପାଫୁଲର ପାଖୁଡ଼ାମାନଙ୍କୁ ଆଗ ଆଡ଼ୁ ଚପି ଦେଇ ପଣସ-ଫୁଟ ପରି କରି ତହିଁରେ ଗୁନ୍ଥା ଯାଇଥିବା ଫୁଲ ମାଳ—A garland made by stringing Champaka flowers the ends of which are pressed to resemble the capsules of a ripe jack fruit.
Paṇasa koshā māla

ପଣସ ଖୋଷା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପନସ+କୋଷ)—
Paṇasa khoshā
କାଠାଳର କୋଷା
कटहलका कोआ

୧ । ଯେଉଁ ସୁସ୍ୱାଦୁ ଖୋଳ ମଧ୍ୟରେ ପଣସ ମଞ୍ଜି ଥାଏ—1. The juicy capsules enclosing the seeds of the jack fruit.

୨ । ଚିନି ଓ ଅଟାରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଏକ ପ୍ରକାର ମିଠେଇ—2. A kind of sweetmeat made of sugar & flour.

ପଣସ ଚକଟା—ଦେ. ବି—ପାଚିଲା ପଣସ ଭିତରେ ଥିବା ସୁସ୍ୱାଦୁ ଫୁଟ ଗୁଡ଼ିକ ପାଣି ବା ଦୁଧ ସଙ୍ଗେ ଚକଟି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯିବା ତରଳ ଖାଦ୍ୟ—A gruelly food prepared by pressing the juice out of the pulpy capsule of the jack fruit.
Paṇasa chakaṭā

ପଣସ ପିଠିଆ ଖଡ଼ୁ—ଦେ. ବି. (ବଣିଆ ଶବ୍ଦ)—ଏକପ୍ରକାର ଖଡ଼ୁ—A kind of bracelet.
Paṇasa piṭhiā khardu

ପଣସ ପେଟା—ଦେ. ବିଶ. ପୁଂ—ପୁରୁଷଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ଏକପ୍ରକାର ଗାଳି; ବଡ଼ପେଟୁଆ—A term of abuse applied to males; potbellied. (ପଣସ ପେଟିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ) (ପଣସ ପେଟୀ, ପଣସ ପେଟେଇ—ସ୍ତ୍ରୀ)
Paṇasa peṭā

ପଣସ ଫୁଟ—ଦେ. ବି—ପଣସ ଖୋଷା (ଦେଖ)
Paṇasa phuta Paṇasa khosā (See)

ପଣସ ବୋଟା—ଦେ. ବି—ପାଚିଲା ପଣସର ଚୋପା—The outer rind of a ripe jack fruit. (ପଣସ ବୋଟ—ଅନ୍ୟରୂପ)
Paṇasa botā

ପଣସ ଭଣ୍ଡା—ଦେ. ବି—ପଣସ ଫଳର ଡେମ୍ଫକୁ ଲାଗିଥିବା ଫଳ ମଧ୍ୟସ୍ଥ ମୃଦୁରାକୃତି ଅଂଶ—A cylindrical part inside the jack fruits (which is really a part of the stem).
Paṇasa bhaṇḍā
ପଣସ ଭଣ୍ଡି } ଅନ୍ୟରୂପ
ପଣସ ଭୁଣ୍ଡି }

ପଣ ସୁନ୍ଦରୀ—ସଂ. ବି. (ମ. ପ. ଲୋ; ପଣ=ମୂଲ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଗୃହୀତା ସୁନ୍ଦରୀ)—ବେଶ୍ୟା—Whore; prostitute.
Paṇa sundarī
(ପଣ ସ୍ତ୍ରୀ, ପଣଯୋଷିତ୍, ପଣନାରୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଣସ୍ଥି—ସଂ. ବି—କପର୍ଦ୍ଦକ; କଉଡ଼ି (ହି. ଶ.)—Sea-shell.
Paṇasthi

ପଣା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପ୍ରପାନକ)—
Paṇā
ପାନା

୧ । ଗୁଡ଼ ବା ନବାତ ମିଶ୍ରିତ ପାନୀୟ; ସରବତ୍—1. Sherbat; syrup; solution of sugar.

पन्ना, पना ଏହା ବହୁ ପଣା ପରଡ଼ କାଳା ଏକା
ଶ୍ରୀଅଳ ହର ନେବାରୁ ତାଙ୍କ ମଳ୍ଲା—କୃଷ୍ଣବିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

[ଅନେକ ପ୍ରକାରର ପଣା ହୁଏ; ଯଥା—ଛେନାପଣା, ଗୁଡ଼ପଣା, କଦଳୀପଣା, ଚିନିପଣା, ପଇଡ଼ପଣା, ଦୁଧପଣା ଇତ୍ୟାଦି । ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଭୋଗ ହେବା ପ୍ରପାନକକୁ ଅଧରପଣା କହନ୍ତି ।]

୨ । ପେୟ ଦ୍ରବ୍ୟ—2. A drink.

୩ । ପଣିବା (ଦେଖ)—3. Paṇibā (See)

୪ । ପଣା ସଂକ୍ରାନ୍ତି (ଦେଖ)
4. Paṇā saṁkrānti (See)

ପଣା । ଅଣ୍ଟ ପାଚେ ବଣା । ଭଗ ।

ଦେ. ବିଣ—କୁଟିବା ନିମନ୍ତେ ଢିଙ୍କିମୁଣ୍ଡା ଗାତରେ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଥିବା—Filled in the pounding receptacle of a Ḍhiṅki.

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଆଖୁ ଦୋରୁଅ—Juice pressed from sugarcane.

ପଣା(ଣେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ପଣିବାର ଣିଜନ୍ତରୂପ—Causative of Paṇibā.
Paṇā(ṇe)ibā

ପଣା(ଣେ)ଇ ହେବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପଣ)—୧ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିବା—1. To resolve to do a thing; to vow to do a thing.
Paṇā(ṇe)i hebā

୨ । ଦୃଢ଼ ପ୍ରତିଜ୍ଞା ସହ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା—
2. To act with a resolve.

ପଣାଙ୍ଗନା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ମ. ପ. ଲୋ. କର୍ମଧା; ପଣ=ମୂଲ୍ୟଦ୍ୱାରା ଗୃହୀତା ଅଙ୍ଗନା)—୧ । ବରପକ୍ଷଠାରୁ ମୂଲ୍ୟ ଗ୍ରହଣପୂର୍ବକ ପିତା ଯେଉଁ କନ୍ୟାକୁ ଦେଇଥାନ୍ତି—1. A bride for whom thefather receives price.
Paṇāṅganā

୨ । ବେଶ୍ୟା—2. Prostitute.

ପଣାପଣ—ସଂ. ବି. (ପଣ+ଆପଣ)—କୌଣସି ପଣ୍ୟର ଦରଦାମ ନିରୂପଣ; ମୂଲ୍ୟଗୁଳି କରିବା—Settling the price of a commodity.
Paṇāpaṇa

ପଣାୟିତ—ସଂ. ବିଣ. (ପଣ୍ ଧାତୁ+ଆୟ+କର୍ମ. ତ)—
Paṇāyita
୧ । ସ୍ତୁତ—1. Prayed.

୨ । ପ୍ରଶଂସିତ—2. Praised.

୩ । ବ୍ୟବହୃତ—3. Used.

୪ । ବିକ୍ରୀତ—4. Sold.

୫ । କ୍ରୀତ—5. Purchased.

୬ । ବର୍ଣ୍ଣିତ—6. Described.

ପଣା ସଂକ୍ରାନ୍ତି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପ୍ରପାନକ+ଓ. ସଂକ୍ରାନ୍ତି)—ମହାବିଷୁବ ସଂକ୍ରାନ୍ତି; ମେଷ ସଂକ୍ରାନ୍ତି; ବୈଶାଖ ମାସର ପ୍ରଥମ ଦିନ—The sun's equinoxial passage in summer; the first day of the solar month of Baiśākha.
Paṇā saṁkrānti
चरख संक्रान्ति
(ପଣାସଂକ୍ରାନ୍ତି—ଅନ୍ୟରୂପ)

[ଦ୍ର—ଏଦିନ ଚଡ଼କ ପୂଜା ହୁଏ ଓ ପାଟୁଆ ନାଚନ୍ତି । ଏଦିନ ପଣା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ଛତା ଓ ପଙ୍ଖା ଆଦି ସହିତ ଦାନ କରାଯାଏ । ଦେବତା ଓ ତୁଳସୀ ଗଛ ଉପରେ ଜଳପୂର୍ଣ୍ଣ ବସୁନ୍ଧରା ଘଟ ଦିଆଯାଏ । ଗଡ଼ଜାତରେ ଝାମୁନାଟ ଏହି ଦିନଠାରୁ ହୁଏ ।]

ପଣି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ପଣ) – ଟଙ୍କାମୁଣ୍ଡେ ଅଣାଏ ବା କାହାଣମୁଣ୍ଡେ
Paṇi ପଣେ ହିସାବରେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ରାଜସ୍ୱ ବା କମିଶନ୍—Rent or commission calculated at the rate of one Paṇa for every Kāhāṇa of one sixteenth.
ଦେ. ବିଣ—ପଣିଆ (ଦେଖ)—Paṇiā (See)
ବୈଦେ. ବ – ପଣ (ଦେଖ)—Paṇa (See)
ବିଣ—ଏତେ ପାଉଣ୍ଡ ଓଜନର—Of the weight of so many pounds.

ପଣିଅଜା—ଦେ. ବ. ପୁଂ—ପଣଅଜା—
Paṇiajā Great great grandfather.
(ପଣିଅଣ୍ଡ – ସ୍ତ୍ରୀ) ତୁମ୍ଭର ପଣିଅଜା ସହଦେବଙ୍କର
परदादा ମୋହିଁ ତ ଅଛ ପୁନ୍ଦ୍ ଏ କଥା ଗୋଚର ।
କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ସଭା ।

ପଣିଆ(ଆଁ)—ଦେ. ବ—(ବିଶେଷ୍ୟ ଓ ବିଶେଷଣ ପରେ ଭାବାର୍ଥ ପ୍ରତ୍ୟୟ;
Paṇiā(āñ) ଯଥା – ମନୁଷ୍ୟପଣିଆ; ସୁନ୍ଦରପଣିଆଁ)—An Oria
पना पनी suffix meaning the state of (like the
(ପଣିଆ – ଅନ୍ୟରୂପ) English ness in manliness).
ଦେ. ବିଣ—୧ । (ଅନ୍ୟ ସଂଖ୍ୟାବାଚକ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ)—
ପଣ ସମ୍ବନ୍ଧୀ—1. Relating to a paṇa.
(ଯଥା—ଏ ବର୍ଷ ଆମଆଡ଼େ ଚାରପଣିଆ ଫସଲ ହୋଇଅଛି ।)
गनी ୨ । ପାଉଣ୍ଡିଆ; ପାଉଣ୍ଡସମ୍ବନ୍ଧୀ—
2. Relating to pound (weight).
(ଯଥା—୨୦ ପଣି ଫୁଲ୍‌ସ୍କାପ୍ କାଗଜ । [ଯେଉଁ ଏକ ରମ୍ କାଗଜର ଓଜନ ୨୦ ପାଉଣ୍ଡ] ।)

ପଣିକା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ପଣ)—ଦୁଇ ପାଣ୍ଡୁଲ୍ଲ—
Paṇikā Two pies; ⅛ of a pice.

ପଣିକିଆ – ଦେ. ବ—ପଣକିଆ (ଦେଖ)
Paṇikiā Paṇakiā (See)

ପଣିତ – ସଂ. ବିଣ. (ପଣ୍ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)—ପଣାୟିତ (ଦେଖ)
Paṇita Paṇāyita (See)

ପଣିତବ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ପଣ୍ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତବ୍ୟ)—
Paṇitabya ୧ । ପଣ୍ୟ; କ୍ରୟ ବିକ୍ରୟ ଯୋଗ୍ୟ—
1. Negotiable; vendible; saleable.
୨ । ବାଜିରୂପେ ରଖାଯିବାର ଉପଯୁକ୍ତ—
2. Fit to be placed as a wager or bet.

ପଣିତା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପଣ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ; ୧ମା. ୧ବ.)—
Paṇitā ୧ । ସ୍ତୋତା—1. Praying.
(ପଣିତ୍ରୀ – ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । କ୍ରେତା—2. Vendee; purchaser.
୩ । ବିକ୍ରେତା – 3. Vendor.
ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ପଣ୍ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
୧ । କ୍ରୀତା—1. Purchased.
୨ । ବିକ୍ରୀତା—2. Sold.

ପଣିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ତା. ପଣ = ବ୍ୟବହାରୋପଯୋଗୀ କରିବା) –
Paṇibā ୧ । କୁଟିବା ନିମନ୍ତେ କୌଣସି ବସ୍ତୁକୁ ଢିଙ୍କିମୁଣ୍ଡାରେ ସଞ୍ଚିତ କରିବା ବା ଭରିବା—
1. To put or push in a thing for pounding into the pounding hole of a Ḍhiṅki.
୨ । ଢିଙ୍କି ଗାତରେ କୁଟିବା ଦ୍ରବ୍ୟ ପୂରାଇବା ପରି ବହୁ ପରିମାଣରେ କୌଣସି ଖାଦ୍ୟକୁ ମୁଖଗହ୍ୱରକୁ ନିକ୍ଷେପ କରିବା ଓ ତାହା ଗିଳିବା—2. To gulp in large quantities; to put large quantities of food into the mouth voraciously; to swallow greedily or voraciously.
୩ । ବିଧାଆଦିଦ୍ୱାରା ଉପର୍ଯ୍ୟୁପରି ବହୁ ପ୍ରହାର କରିବା—
3. To administer a volley of fists or strokes.
୪ । କୁଟିବା—4. To pound.
୫ । କୌଣସି ବସ୍ତୁକୁ ପଣ ପଣ କରି ଗଣିବା—5. To count things by groups of one paṇa or 80
୬ । ବହୁତଗୁଡ଼ାଏ କଥା ଉପର୍ଯ୍ୟୁପରି କହିବା; ନହଲକା—
6. To bable forth a volley of words.
୭ । କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ କୌଣସି ବସ୍ତୁକୁ ବହୁ ପରିମାଣରେ ଭରିବା—7. To fill up a place with any thing.
୮ । କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ କୌଣସି ବସ୍ତୁ ବହୁ ପରିମାଣରେ ଯୋଗାଇବା—8. To supply anything abundantly at a place.

ପଣେ—ଦେ. ବ—କିଛି ଧନ—
Paṇe Some money.
ବସ୍ତ୍ର ପଣେ ନିମନ୍ତ୍ରେଣ ଗୁରୁ ବୋଲଇବେ । ପ୍ରାଚୀ. ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଭକ୍ତଗୀତା ।
ଦେ. ଅ—୧ । ସଂଖ୍ୟାରେ ଏକପଣ ବା ୮୦ ଗୋଟା—
1. Eighty in number.
୨ । ଏକ ଷୋଡ଼ଶାଂଶ—2. One sixteenth.
୩ । ବହୁସଂଖ୍ୟକ—3. Many.
ଢିଙ୍କି ପଡ଼ିଛି ପଣେ । ଶୁଖେଇ ଦିବାକୁ ଜଣେ । ପ୍ରହ୍ଲାଦିକା ।

ପଣ୍ଡ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ.—ଗମନ କରିବା—
Paṇḍ (root) To go.

ପଣ୍ଡ୍‌କା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ. (ସଂ. ପଣ୍ଡୁକ; ପେଣ୍ଡୁକା)—
Paṇḍ-kā କପୋତ; କାପ୍ତା—Dove.
[ଦ୍ର—ପଣ୍ଡ୍‌କା ତିନି ପ୍ରକାରର, ଯଥା—୧ । ଟାମଟୁର୍‌କୁ—ଧୂସର ବର୍ଣ୍ଣ ଓ ସାନ; କୁରର । ୨ । ଛିଦ୍‌କେଲ୍—କଳାବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ, ଈଷତ୍ ନାଲି । ୩ । ବୁଢ଼େଲ୍—ଯାହା ପରି ବଡ଼ ।]

ପଣ୍ଡ—ସଂ. ବିଣ. (ପଣ୍ଡ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ ଅ; କିମ୍ବା ପଣ୍ ଧାତୁ + ଡ)—
Paṇḍa ୧ । ବ୍ୟର୍ଥ; ବିଫଳ—
ପଣ୍ଡକ } ଅନ୍ୟରୂପ 1. Fruitless; ineffectual.
ପଣ୍ଡଗ } ୨ । ନପୁଂସକ—2. Impotent.
(ପଣ୍ଡତା, ପଣ୍ଡତ୍ୱ—ବ) ୩ । ନିଷ୍ଫଳ (ବୃକ୍ଷ)—3. Barren (tree)
୪ । ଅଣ୍ଡିରା ଗଛ—4. Male (plant).
ଦେ. ବ—୧ । ଗର୍ବ —1. Pride; arrogance.
ଦେ. ବ. ପୁଂ—୨ । ନପୁଂସକ ବ୍ୟକ୍ତି—2. An eunoch.

ପଣ୍ଡତା—ଦେ. ବ—(କାମକୁ ବଶୀଭୂତ କରିଥିବାରୁ)—ଋଷି—
Paṇḍatā Sage.

ଲୋକିକ ବୋଲେ ଭୋ ପଣ୍ଡ ।,
କହ ତୁ ଅବଧୂତ କଥା । ଦ୍ରାତୀ, ନିର୍ବ୍ଦେଦମାହାତ୍ମ୍ୟ ।

ପଣ୍ଡରା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲାର ପାଟକବିଶେଷ—
Paṇḍarā Name of a Śūdra caste in the Ganjam district.

ପ୍ରାଦେ. (ଉତ୍ତରଭାଷା; ବସ୍ତ୍ରର) ବିଣ—ଧଳା—White.

ପଣ୍ଡ ଶ୍ରମ—ସଂ. ବି (କର୍ମଧା)—ନିଷ୍ଫଳ ପରିଶ୍ରମ; ବୃଥା ଆୟାସ—
Paṇḍa śrama Ineffectual or fruitless labour; labour in vain.

ପଣ୍ଡା—ସଂ. ବି. (ପଣ୍ଡ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ ଅ + ଆ)—୧ । ତୀକ୍ଷ୍ଣ ବୁଦ୍ଧି—
Paṇḍā 1. Sharp intellect.
୨ । ଜ୍ଞାନ—2. Wisdom.
୩ । ଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞାନ—3. Insight into the śāstras.
୪ । ବିଦ୍ୟା—4. Learning.
୫ । ବିଜ୍ଞାନ—5. Science, spiritual knowledge.
୬ । ବେଦୋଦ୍ଧୁଳା ବୁଦ୍ଧି—6. Intellect sharpened by the study of the Bedas.

ପାଣ୍ଡା ପରଡା ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଣ୍ଡା = ବେଦୋଦ୍ଧୁଳା ବୁଦ୍ଧି)—୧ । ଦେବ-ପୂଜକ ନିମ୍ନ ଶ୍ରେଣୀର ବ୍ରାହ୍ମଣ; ପୂଜାହାରୀ ବ୍ରାହ୍ମଣ—
1. Priest; a Brāhmaṇa of lower status in society whose occupation is the worship and service of idols.

[ଦ୍ର—ଏମାନେ ଅଶ୍ରୋତ୍ରୀୟ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କର ତିନି ଶ୍ରେଣୀ ମଧ୍ୟରୁ ଏକ ଶ୍ରେଣୀର ଅନ୍ତର୍ଗତ । ଶ୍ରୋତ୍ରୀୟ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ଏମାନଙ୍କ ସହିତ ବୈବାହିକ ସମ୍ବନ୍ଧ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଦେବସେବା ଏମାନଙ୍କର ପ୍ରଧାନ କାର୍ଯ୍ୟ (କୃପାସିନ୍ଧୁ. ଇତିହାସ) । ଏମାନେ ଆଜିକାଲି ଅନ୍ୟ ଲୋକଙ୍କର ପାଚକ କାର୍ଯ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟ କରିବାର ମଧ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ ।]

୨ । ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କର ବଂଶୋପାଧିବିଶେଷ—
2. The family-title of certain Brāhmaṇas.

[ଦ୍ର—ସମ୍ଭବତଃ ପୂର୍ବେ 'ପଣ୍ଡା' ଉପାଧି ବେଦାଧ୍ୟାୟୀ ଓ ଉଚ୍ଚଶ୍ରେଣୀୟ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ଦିଆଯାଉଥିଲା । ପୁଣି ରାଜାମାନେ 'ସାମନ୍ତ' ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ବଡ଼ପଣ୍ଡା ଉପାଧି ଦେଉଥିଲେ ।]

୩ । ତୀର୍ଥରେ ଦର୍ଶନାଦି କରାଇବା ପାଇଁ ନିଯୁକ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଯାତ୍ରୀର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ତୀର୍ଥଗୁରୁ—
3. The particular priest of a pilgrim at a sacred place of pilgrimage.

୪ । ଅଣ୍ଡିରା ମଇଁଷି; ପୋଡ଼ୁଆ—4. Male buffalo.

ମୁଣ୍ଡିଆ ବଡ଼ପଣ୍ଡା ମୁଣ୍ଡ ପର ନିପଣ୍ଡ କଲା—
ଫକୀରମୋହନ. ଛମାଣ ଅଠଗୁଣ୍ଠ ।

୫ । ଶଗଡ଼ ଆଦିରେ ମଣ ହୋଇ ନ ଥିବା ଅଣ୍ଡିରା ବାଛୁରୀ—
5. A male calf not yet broken to the plough or cart.

୬ । (ସଂ. ପଣ୍ଡ) ଅଣ୍ଡିରା ଗଛ—6 A male tree.

୭ । ଛଣ, ନଡ଼ା ବା ଧାନ ଡଲାକୁ ଗଦା ମାଡ଼ିଲେ ସେହି ଗଦାର ଯେଉଁ ଚତୁଷ୍କୋଣ ଅଂଶ ଭୂମି ଓ ଛପରର ତ୍ରିକୋଣ ଚାଲୁ ଅଂଶ ମଧ୍ୟରେ ଥାଏ—7. The main body of a straw rick from the ground upto the part from where the thatch begins to taper.

[ଦ୍ର—ଗଦାର ସର୍ବୋର୍ଦ୍ଧ୍ୱସ୍ଥ ରେଖାକୁ ମୁଣ୍ଡ ବା ମଥାନ କହନ୍ତି । ଗଦାର ଯେଉଁ ଅଂଶ କ୍ରମଶଃ ଚାଲୁ କରାଯାଇ ଛପର କରାଯାଏ ସେହି ତ୍ରିଭୁଜାକାର ଅଂଶକୁ ଗଭା ବୋଲାଯାଏ । ଗଭାର ନିମ୍ନସ୍ଥ ଭୂମି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲାଗିଥିବା ଚତୁରସ୍ର ଅଂଶକୁ ପଣ୍ଡା ବୋଲାଯାଏ]

ଦେ. ବିଣ—୧ । (ସଂ. ପଣ୍ଡ) ଅଣ୍ଡିରା (ଗଛ)—
1. Male (tree).
(ଯଥା—ପଣ୍ଡା ତାଳଗଛ ।)

୨ । ରସ ବା ବୀଜହୀନ (ରୁଗ୍ଣ ଫଳ)—
2. Sapless or seedless (diseased fruit).
(ଯଥା—ପଣ୍ଡା ପଣସ ।)

ପଣ୍ଡା ଗଛ—ଦେ. ବି—ଯେଉଁ ଗଛରେ ଫଳ ହୁଏ ନାହିଁ; ଅଣ୍ଡିରା ଗଛ—
Paṇḍā gachha A tree which bears no fruit; a male tree.
(ଯଥା—ପଣ୍ଡା ତାଳ; ପଣ୍ଡା ଅମୃତଭଣ୍ଡା ।)

ପଣ୍ଡା ଗୋସା(ସେ)ଇଁ - ଦେ. ବି.(ପଣ୍ଡାଙ୍କ ପ୍ରତି ସମ୍ମାନାର୍ଥକ ସମ୍ବୋଧନ)—
Paṇḍā gosā(se)iñ ୧ । ପଣ୍ଡା—1. Paṇḍā.
ପାଣ୍ଡାଠାକୁର ପରଡାଜୀ (ପଣ୍ଡା ଠାକୁର, ପଣ୍ଡାଜୀ — ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ସାଧାରଣତଃ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ବା ପଣ୍ଡାଙ୍କୁ ସମ୍ବୋଧନ—
2. A name by which a Paṇḍā or Brāhmaṇa is generally addressed to.

ପଣ୍ଡା ଜଗାଲି—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—ପୋଡ଼ୁଆ ମାହାର (ଦେଖ)
Paṇḍā jagāli Porḍhua māhāra (See)

ପଣ୍ଡା ପଡ଼ିଆରି—ଦେ. ବି. (ସହଚର ଶବ୍ଦ)—ଦେବପୂଜକ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଓ ଶୂଦ୍ର ସେବକମାନେ—
Paṇḍā parḍhiāri Brāhmaṇas and Śūdras serving in a temple.

ପଣ୍ଡା ପଣସ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଣ୍ଡ ଓ ପନସ)—ରସହୀନ ବା ଅସ୍ୱାଦୁ ପଣସ—
Paṇḍā paṇasa A juiceless jack fruit.

ପଣ୍ଡା ମଇଁଷି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଣ୍ଡ ଓ ମହିଷ)—ଅଣ୍ଡିରା ମଇଁଷି—
Paṇḍā maiñshi Male buffalo.

ପଣ୍ଡା ମଡ଼ିଆ—ଦେ. ବି. (ସହଚର ଶବ୍ଦ; ଅନାଦରାର୍ଥକ ବ୍ୟବହାର)—
Paṇḍā mardhiā ନିମ୍ନଶ୍ରେଣୀୟ ବ୍ରାହ୍ମଣଗଣ—
Brāhmaṇas of lower order.

ପଣ୍ଡା ମାରିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପଣ୍ଡ)—(ଧାନଗଛ ପ୍ରଭୃତି) ଅତିରିକ୍ତ ରୂପେ ବଢ଼ିବା; ବଲ୍ଲା ହୋଇ ବଢ଼ିବା—
Paṇḍā māribā (said of paddy plants) To grow up very luxuriantly.

[ଦ୍ର—ଯେଉଁ ଧାନ ଗଛର ପତ୍ର ଆଦି ଅତିରିକ୍ତରୂପେ ବଢ଼ିଯାଏ ଫଳତଃ ସେ ଗଛରେ ଧାନ ଅଳ୍ପ ଫଳେ ।]

ପଣ୍ଡା ସୁଆଲି—ଦେ. ବି—ଏକପ୍ରକାର ସିଧା ସଳଖ ଘାସ—
Paṇḍā suāli Iseilema Lexum (grass).

[ଦ୍ର – ଏହା ଉଚ୍ଚରେ ୧ ଠାରୁ ୩ ଇଞ୍ଚ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଢ଼େ—
Haines.]

ପଣ୍ଡିଆ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର ଓ ଗଡ଼ଜାତ) ବିଣ—ପାଣ୍ଡୁର—
Paṇḍiā Grey.

ପଣ୍ଡିଆଣୀ— ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ପଣ୍ଡାଜାତିର ସ୍ତ୍ରୀ—A female of the
Paṇḍiāṇī Paṇḍā Brāhmaṇa class.

ପଣ୍ଡିକି—ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତର) ବି. (ଭୁଲ. ହି. ପେଣ୍ଡୁକୀ)—କପୋତ—
Paṇḍiki Dove.

ପଣ୍ଡିଚେରି—ଦେ. ବି—ଭାରତର ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ପ୍ରେସିଡେନ୍ସିରେ ଫ୍ରାନ୍ସଦେଶ
Paṇḍi cheri ଶାସିତ ସମୁଦ୍ରକୂଳବର୍ତ୍ତୀ ନଗର—

[ଦ୍ର—ଏହା ଫ୍ରେଞ୍ଚ୍ ଭାରତର ରାଜଧାନୀ । ମାନ୍ଦ୍ରାଜର ଦକ୍ଷିଣକୁ ୧୨୨ ମାଇଲ ଦକ୍ଷିଣଆର୍କଟ ଜିଲ୍ଲାଦ୍ୱାରା ଏ ନଗର ଚାରିଆଡ଼େ ବେଷ୍ଟିତ ଓ ଏହାର ପଶ୍ଚିମରେ ଆରବସାଗର । ଉଲ୍ଲିପୁରମ୍‌ଠାରୁ ଏସ. ଆଇ. ଆର୍. ରେଲର ଗୋଟିଏ ଶାଖା ପେଣ୍ଡିଚେରି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଇଅଛି । ଖ୍ରୀ.୧୬୮୩ ସାଲରେ ଏଠାରେ ପ୍ରଥମେ ଫରାସି ବସ୍ତି ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲା । ଯୁଦ୍ଧବିଗ୍ରହ ଓ ଅଶାନ୍ତିରେ ଏହା ବହୁବାର ଇଂରାଜଙ୍କ ହସ୍ତଗତ ହୋଇ ଶେଷରେ ଖ୍ରୀ.୧୮୧୬ ଠାରୁ ଏହା ସ୍ଥାୟୀରୂପେ ଫ୍ରାନ୍ସର ହସ୍ତଗତ ହୋଇଅଛି । ଏହା ଗୋଟିଏ ସମୃଦ୍ଧିଶାଳୀ ବଡ଼ ସହର ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର ସ୍ଥାନ । ଏହା ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ବାଣିଜ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ବନ୍ଦର । ପ୍ରତିବର୍ଷ ସମୁଦ୍ର ବାଟେ ଏ ବନ୍ଦରରେ ୫୦୦ ଜାହାଜ ଲାଗେ । ଫ୍ରାନ୍ସ ଭିଆରି ଜିନିସ ଏଠାରେ ଭାରତର ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନ ଅପେକ୍ଷା ଶସ୍ତାରେ ମିଳେ । ଫରାସୀ ସେନାପତି ଡୁପ୍ଲେଙ୍କ ମର୍ମର ମୂର୍ତ୍ତି ଏଠାରେ ଅଛି । ଭାରତରେ ଫରାସୀ ଅଧିକୃତ ଅନ୍ୟସ୍ଥାନମାନ ଯଥା—ଚନ୍ଦନ ନଗର, ମାହି, କରାଇକାଲ ଓ ଯେନାମ୍]

ପଣ୍ଡିତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପଣ୍ଡା = ଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞାନ + ଇତ=ଯୁକ୍ତ) —
Paṇḍita ୧ । ଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞ—1. Versed in the sacred lore.
(ପଣ୍ଡିତା—ସ୍ତ୍ରୀ; ମୂର୍ଖ—ବିପରୀତ)

୨ । ବିଦ୍ୱାନ୍—2. Learned.

୩ । ଜ୍ଞାନୀ—3. Wise.

[ଦ୍ର—ବିବେକ ଦ୍ୱାରା ସଦସତ୍ ଜ୍ଞାତା, ଧର୍ମାତ୍ମା, ସତ୍ୟବାଦୀ, ସତ୍ୟପ୍ରିୟ, ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ, ବିଦ୍ୱାନ୍ ଓ ସର୍ବ ହିତକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ପଣ୍ଡିତ ବୋଲାଯାଇ ଅଛି ।]

୪ । କୌଣସି ବିଦ୍ୟାରେ ନିପୁଣ; କୁଶଳ; ଦକ୍ଷ—4. Versed in or skilled in any art; adept; proficient

ଚେଇ ଗେଲ ପଣ୍ଡିତ ବୋଲି ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଯାହା ନାମ ।
ବିଦ୍ୟାସୁନ୍ଦର ସଙ୍ଗୀତ ।

୫ । ସଙ୍ଗୀତ, ନୃତ୍ୟ ଓ ବାଦ୍ୟରେ ଦକ୍ଷ—5. Versed in the arts of singing, dancing and music.

ସଂ. ବି—୧ । ବିଦ୍ୱାନ୍ ବ୍ୟକ୍ତି—
1. A scholar; a seer; a learned man.

୨ । ବୁଧ ଗ୍ରହ—2. The planet Mercury.

୩ । ନୃତ୍ୟ ବାଦ୍ୟଜ୍ଞ ବ୍ୟକ୍ତି; ଓସ୍ତାଦ୍—
3. A master musician; a professor of music.

ଦେ. ବିଣ—ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାଭିଜ୍ଞ—Learned in Sanskrit

ଦେ. ବି—୧ । ସଂସ୍କୃତ ଓ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଶିକ୍ଷକ—
1. A Sanskrit teacher; an Oriya teacher.

୨ । ଗୁରୁ; ଅବଧାନ—2. A teacher of primary school.

୩ । ସରକାରଙ୍କ ଗୁରୁ ଟ୍ରେନିଙ୍ଗ୍ ବା ପଣ୍ଡିତଟ୍ରେନିଙ୍ଗ୍ ବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ଶିକ୍ଷକ—3. A passed or trained teacher.

[ଦ୍ର—ପ୍ରାଥମିକ ଓଡ଼ିଆ ଶିକ୍ଷା ଦେବା ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ଗୁରୁ ବା ଅବଧାନ; ଉଚ୍ଚ ଓଡ଼ିଆ ଓ ସଂସ୍କୃତ ଶିକ୍ଷା ଦେବା ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ପଣ୍ଡିତ ଓ ଇଂରାଜ ଶିକ୍ଷା ଦେବା ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ମାଷ୍ଟର ବୋଲାଯାଏ । ପ୍ରାଥମିକ ଫାରସୀ ଓ ଆରବୀ ଶିକ୍ଷା ଦେବା ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ମିଆଁଜୀ, ଉଚ୍ଚ ଫାରସୀ ଓ ଆରବୀ ଶିକ୍ଷା ଦେବା ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ମୌଲବୀ ବୋଲାଯାଏ । କଲେଜରେ ଇଂରାଜ ଭାଷାରେ ଶିକ୍ଷା ଦେବା ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ଲେକ୍‌ଚରର ବା ପ୍ରୋଫେସର୍ ବୋଲାଯାଏ । ଗୁରୁ, ପଣ୍ଡିତ, ମାଷ୍ଟର, ମିଆଁଜୀ ଓ ମୌଲବୀମାନଙ୍କୁ ତାଲିମ୍ କରିବା ପାଇଁ ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ଟ୍ରେନିଙ୍ଗ୍ ସ୍କୁଲ ଓ ଟ୍ରେନିଙ୍ଗ କଲେଜମାନ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରି ଅଛନ୍ତି ।]

୪ । ଜ୍ୟୋତିଷଜ୍ଞ ବ୍ରାହ୍ମଣ—
4. An astrologer Brāhmaṇa.

୫ । ଏକ ପ୍ରକାର ଶୂଦ୍ର ଜାତି—5. A class of Śūdras.

[ଦ୍ର—ଏ ଜାତିଙ୍କର ଆଦିପୁରୁଷ ପଣ୍ଡିତ ବା ବୁଧଗ୍ରହ ।]

୬ । କାଶ୍ମୀରୀ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କର ବଂଶୋପାଧିବିଶେଷ—
6. A family title of some Kashmiree Brāhmaṇas.

୭ । ବିହାରୀ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କର ବଂଶୋପାଧିବିଶେଷ—
7. A family title of some Brāhmaṇas of Bihar.

୮ । ସାଧାରଣ ଭଦ୍ର ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ନାମ ପୂର୍ବରେ ଲାଗିବା ମାନ୍ୟାର୍ଥକ ପଦ—8. A title attached before the names of educated Brāhmaṇas.

(ଯଥା—ପଣ୍ଡିତ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାଶ; ପଣ୍ଡିତ ନୀଳକଣ୍ଠ ଦାଶ ।)

୯ । ପଣ୍ଡିତ ବାର (ଦେଖ)—9. Paṇḍita bāra (See)

ରବି ଦଶମୀ, ସୋମ ଚତୁର୍ଥୀ, ବାର ମଙ୍ଗଳ, ପଣ୍ଡିତ ଷଠୀ,
ଗୁରୁ ଚତୁର୍ଦ୍ଦ, ମନ୍ଦା ଅଠ, ଭଦ୍ରା ଅଷ୍ଟ ଶନିର ପାଠ୍ । ଖନ.ବଚନ ।

ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—୧ । ପଣ୍ଡିତ ବଂଶୋପାଧିବିଶିଷ୍ଟ ଏକ ଜ୍ୟୋତିଷୀ ଶୂଦ୍ରଜାତି—1. A class of Śūdras who are astrologers by profession.

୨ । କମା ବ୍ରାହ୍ମଣ—2. A generic title for Telugu Brāhmaṇas.

[ଦ୍ର—ଏ ସଂସ୍କୃତ ଶବ୍ଦ ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ ମଧ୍ୟ ଚଳିଲାଣି ।]

ପଣ୍ଡିତକ—ସଂ. ବି—୧ । (ନାମ) ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କ ଏକପୁତ୍ର—
Paṇḍitaka 1. Name of a son of Dhṛutarāshṭra.

୨ । (ପଣ୍ଡିତ + କ) —ପଣ୍ଡିତ (ଦେଖ)—2. Paṇḍita (See)

ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ପଣ୍ଡିତ (ଦେଖ) —Paṇḍita (See)

ପଣ୍ଡିତ ଗୋଷ୍ଠୀ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଣ୍ଡିତ + ଗୋଷ୍ଠୀ) —
Paṇḍita goshṭhi ୧ । ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କର ସମ୍ମିଳନୀ; ପଣ୍ଡିତସଭା—
1. An assemblage of Pandits.

ପଣ୍ଡିତ ମଣ୍ଡଳ
ପଣ୍ଡିତ ମଣ୍ଡଳୀ } ଅନ୍ୟରୂପ
ପଣ୍ଡିତ ସମାଜ

୨ । ବିଦ୍ୱନ୍ମଣ୍ଡଳୀ—
2. Learned men collectively, the wise.

ପଣ୍ଡିତ ଜାତୀୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପଣ୍ଡିତ + ଈଷଦର୍ଥେ ଜାତୀୟ)—
Paṇḍita jātīya ସାମାନ୍ୟରେ ଚତୁର—Somewhat
(ପଣ୍ଡିତ ଜାତୀୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) clever (Apte).

ପଣ୍ଡିତ ଟ୍ରେନିଂ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଣ୍ଡିତ ଓ ଇଂ. ଟ୍ରେନିଙ୍ଗ୍)—
Paṇḍita ṭrenim ଯେଉଁ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଓଡ଼ିଆ ପଢ଼ାଇବା
(ପଣ୍ଡିତ ଟ୍ରେନିଙ୍ଗ୍—ଅନ୍ୟରୂପ) ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କୁ ତାଲିମ୍ କରାଯାଏ—
A school or class for training pandits or vernacular teachers; a vernacular teacher-training institution.

ପଣ୍ଡିତ ପ୍ରବର—ସଂ. ବିଣ—ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପଣ୍ଡିତ—A chief Pandit.
Paṇḍita prabara (ପଣ୍ଡିତବର—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଣ୍ଡିତ ବାର—ସଂ. ବି—ବୁଧବାର—Wednesday.
Paṇḍita bāra (ପଣ୍ଡିତବାସର—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଣ୍ଡିତ ବିଦାକି—ଦେ. ବି—ରାଜା ଓ ବଡ଼ଲୋକଙ୍କ ସଭା ଓ ଉତ୍ସବାଦିରୁ
Paṇḍita bidāki ନିମନ୍ତ୍ରିତ ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ଉପଢୌକନ—
Presents given to Pandits invited on special occasions by rich men.

ପଣ୍ଡିତ ବିଭାଗ—ଦେ. ବି—ପଣ୍ଡିତ ଟ୍ରେନିଂ (ଦେଖ)—
Paṇḍita bibhāga Paṇḍita ṭrenim (See)

ପଣ୍ଡିତ ବିଶ୍ୱନାଥ—ଦେ. ବି—ଜଣେ ଉତ୍କଳର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସଂସ୍କୃତଜ୍ଞ ପଣ୍ଡିତ—
Paṇḍita biśwanātha A famous Sanskrit Pandit of Orissa.

[ଦ୍ର—ଏ 'ସାହିତ୍ୟ ଦର୍ପଣ' ଓ 'ସାହିତ୍ୟ ଦର୍ପଣାଲୋଚନା' ନାମକ ପ୍ରାମାଣିକ ସଂସ୍କୃତ ଅଲଙ୍କାର ଗ୍ରନ୍ଥ ପ୍ରଣୟନ କରିଥିଲେ । ଏ ତିକଳଙ୍ଗାଧିପତିଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ (ଜଗବନ୍ଧୁ-ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳ) । ଏହାଙ୍କର ପୂର୍ବ ନାମ ପଣ୍ଡିତ ବିଶ୍ୱନାଥ କବିରାଜ ।]

ପଣ୍ଡିତ ମଣ୍ଡଳ(ଳୀ)—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ପଣ୍ଡିତ + ମଣ୍ଡଳ) —
Paṇḍita maṇḍala(lī) ପଣ୍ଡିତ ଗୋଷ୍ଠୀ (ଦେଖ)—
Paṇḍita goshṭhi (See)

ପଣ୍ଡିତ ମହାଶୟ—ସଂ. ବି.—ପଣ୍ଡିତଙ୍କୁ ମାନ୍ୟାର୍ଥକ ସମ୍ବୋଧନ—
Paṇḍita mahāśaya A respectful address to a
ପଣ୍ଡିତ ମଶାଇ **पण्डित जी** Pandit.

ପଣ୍ଡିତମାନୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପଣ୍ଡିତ + ମନ୍ ଧାତୁ = ବୋଧ କରିବା +
Paṇḍitamānī ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—୧ । ସାମାନ୍ୟ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ
(ପଣ୍ଡିତ ମାନିକ—ଅନ୍ୟରୂପ) ହୋଇ ଯେ ମହାପଣ୍ଡିତ ବୋଲି ଅଭିମାନ
(ପଣ୍ଡିତ ମାନିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) କରନ୍ତି—1. Pedantic; pedagoguic; fancying one's self to be a big Pandit.

୨ । ମୂର୍ଖ—2. Unlettered; ignorant.

ପଣ୍ଡିତ ମାଷ୍ଟର—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଣ୍ଡିତ + ଇଂ. ମାଷ୍ଟର)—
Paṇḍita māshṭara ସଂସ୍କୃତ ଶିକ୍ଷକ ଓ ଇଂରାଜି ଶିକ୍ଷକ—
ପଣ୍ଡିତ ମାଷ୍ଟର Sanskrit teacher and English teacher.
पन्डित माष्टर

ପଣ୍ଡିତ ମୂର୍ଖ - ସଂ. ବି. (ବ୍ୟଙ୍ଗ୍ୟ)—ବିଦ୍ୱାନ୍ ଅଥଚ ନିର୍ବୁଦ୍ଧି ବ୍ୟକ୍ତି—
Paṇḍita mūrkha A learned fool; an impractical learned man.

ପଣ୍ଡିତମ୍ମନ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପଣ୍ଡିତଂ + ମନ୍ ଧାତୁ + ଯ; ଯେ ଆପଣାକୁ
Paṇḍitammanya ପଣ୍ଡିତ ବୋଲି ଗର୍ବ କରେ)—
(ପଣ୍ଡିତମ୍ମନ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ପଣ୍ଡିତ ମାନୀ (ଦେଖ)—
(ପଣ୍ଡିତଂ ମନ୍ୟ—ଅନ୍ୟରୂପ) Paṇḍita mānī (See).

ପଣ୍ଡିତ ସଭା—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ପଣ୍ଡିତ + ସଭା)—୧ । ସଂସ୍କୃତଜ୍ଞ
Paṇḍita sabhā ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କ ସମ୍ମିଳନୀ—1. Pandit-sabha; a gathering or association of learned men.

(ଯଥା—ପୁରୀ ମୁକ୍ତିମଣ୍ଡପ ପଣ୍ଡିତ ସଭା)

୨ । ଶାସ୍ତ୍ର ଚର୍ଚ୍ଚା, ବ୍ୟବସ୍ଥା ବା ନ୍ୟାୟ ଦର୍ଶନାଦି ଆଲୋଚନା କରିବା ପାଇଁ ରାଜା ଓ ଧନୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିମନ୍ତ୍ରିତ ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କର ସମ୍ମିଳନ—
2. A gathering of Pandits invited by Rajas and rich men for holding learned discussions.

ପଣ୍ଡିତା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ପଣ୍ଡିତ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ବିଦୁଷୀ; ବିଦୁଷୀ (ନାରୀ)—
Paṇḍitā Learned (woman).

ପଣ୍ଡିତାଣୀ—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ପଣ୍ଡିତା)—
Paṇḍitāṇī ୧ । ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ—1. A Pandit's wife.
ପଣ୍ଡିତାନୀ ୨ । ବିଦୁଷୀ—2. A learned woman.
पण्डितानी
(ପଣ୍ଡିତଆଣୀ, ପଣ୍ଡିତୁଣୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଣ୍ଡିତାଭିମାନୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପଣ୍ଡିତ + ଅଭିମାନ + ଇନ; ୧ମା.୧ବ)
Paṇḍitābhimānī ପଣ୍ଡିତମାନୀ (ଦେଖ)
Paṇḍitamānī (See).

ପଣ୍ଡିତାୟମାନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପଣ୍ଡିତ + ଆଚରଣାର୍ଥେ ଆୟ = ପଣ୍ଡିତାୟ
Paṇḍitāyamāna ନାମ ଧାତୁ + ଶାନ)—ଯେ ପୂର୍ବେ ପଣ୍ଡିତ ନ ଥିଲେ କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ପଣ୍ଡିତ ପାଲଟି ଅଛନ୍ତି, କିମ୍ବା ପଣ୍ଡିତ ପରି ଆଚରଣ କରୁ ଅଛନ୍ତି; ହଠାତ୍ ପଣ୍ଡିତ (ବ୍ୟକ୍ତି); ଭୁସ୍ ପଣ୍ଡିତ—
A person who was not formerly a Pandit but has now turned out to be a Pandit; a person who shows himself off as a Pandit; a person professing himself to be a Pandit or passing himself off
(ପଣ୍ଡିତାୟମାନା—ସ୍ତ୍ରୀ) as a Pandit; pedagoguic.

ପଣ୍ଡିତି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ)—୧ । ପଣ୍ଡିତ ପଣିଆଁ—1. The
Paṇḍiti state or quality of being a pandit.
ପଣ୍ଡିତାଇ **पण्डिताई**

୨ । ପଣ୍ଡିତ ଚାକିରି—2. The post of a retained
(ପଣ୍ଡିତାଇ, ପଣ୍ଡିତେଇ—ଅନ୍ୟରୂପ) Pandit.

୩ । ଶିକ୍ଷକତା—3. Teachership.

୪ । ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ; ବିଦ୍ୱତ୍ତା—4. Learning; the state of being learned.

ଦେ. ବିଣ—୧ । ପଣ୍ଡିତ ସୁଲଭ; ପଣ୍ଡିତ ଯୋଗ୍ୟ—
ପଣ୍ଡିତୀ **पण्डिताउ** 1. Pedantic; becoming a
(ପଣ୍ଡିତଆ, ପଣ୍ଡିତେଇ—ଅନ୍ୟରୂପ) learned man.

୨ । ପଣ୍ଡିତ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—2. Pertaining to a Pandit

ପଣ୍ଡିତିଆ—ଦେ. ବିଣ—ପଣ୍ଡିତ (ଦେଖ)
Paṇḍitiā Paṇḍiti (See)

ପଣ୍ଡିତିମା—ସଂ. ବି. (ପଣ୍ଡିତ + ଭାବାର୍ଥେ ଇମନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
Paṇḍitimā ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ—Learning (Apte).

ପଣ୍ଡିତିଆ କଥା—ଦେ. ବି—ସଂସ୍କୃତ ପଣ୍ଡିତମାନେ ସାଧାରଣତଃ ଲେଖା ଓ କଥାରେ ବ୍ୟବହାର କରିବା ସଂସ୍କୃତ ଶବ୍ଦ-ବହୁଳ ଓ ଆଡ଼ମ୍ବରପୂର୍ଣ୍ଣ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା—
Paṇḍitiā kathā
ପଣ୍ଡିତୀ ଭାଷା
पण्डिताउ भाषा High flown Oria language as used by Pandits; affected or pedantic Oria language.
(ପଣ୍ଡିତେଇ ଭାଷା—ଅନ୍ୟରୂପ)

[ଦ୍ର—ଏହିପରି ପଣ୍ଡିତିଆ ବଙ୍ଗଳା, ପଣ୍ଡିତିଆ ହିନ୍ଦି ଆଦି ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

ପଣ୍ଡୁ—ଦେ. ବି—୧ । ମାର୍ଗଶିର ପୂର୍ଣ୍ଣିମା; ପଣ୍ଡୁ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା—
Paṇḍu 1. The fullmoon day of Mārgaśira.

ଯଥା—ଅଇଲେ ପଣ୍ଡୁ ମଲେ ମଶା,
ଗୋଡ଼ଫାଟି ଗେଲେ ମରୁକ ଦଶା – ଡଗ ।

[ଦ୍ର—ଏ ଦିନ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଓଷା ।]

୨ । ଶୀତ ଋତୁର ଆରମ୍ଭ—
2. The beginning of winter.

ସଂ. ବିଣ—୧ । ପାଣ୍ଡୁର; ମାଟିଆ ମିଶା ହଳଦିଆ (ହି. ଶ) —
1. Brown.

୨ । ଫିକା ଧଳା—2. Greyish white.

୩ । ଈଷତ୍ ହଳଦିଆ—3. Yellowish.

ସଂ. ବି.—ପାଣ୍ଡୁର ବର୍ଣ୍ଣ—Brown or grey colour.

ପଣ୍ଡୁଆ—ଦେ. ବିଣ—ପଣ୍ଡ (ଦେଖ)
Paṇḍuā Paṇḍa (See)

ମନ ପଣ୍ଡୁଆ ବୁଦ୍ଧି ଦଣ୍ଡରେ
ଭାରତ ହାଣି ସେ ଧରଣ କରେ । ପ୍ରାଚୀ. ପରଚେ ଗୀତ ।

ପଣ୍ଡୁଆ କାବତା—ପ୍ରାଦେ (ଗଡ଼ଜାତ) ବି. (ଭୁଲ. ହି. ପଣ୍ଡୁକ୍)—କୁଆପରି ବଡ଼ ଅଣ୍ଡିରା କପୋତ—A kind of big he-dove.
Paṇḍuā kābatā

ପଣ୍ଡୁ ଓଷା—ଦେ. ବି—ପଣ୍ଡୁ (ଦେଖ)
Paṇḍu oṣā Paṇḍu (See)

ପଣ୍ଡୁ କାଆଁଳ—ଦେ. ବି—ମାର୍ଗଶିର ମାସରେ ମେଘ ଘୋଡ଼ାଘୋଡ଼ା କରିବା ଧାଗ—Cloudy weather appearing in the month of Mārgaśira.
Paṇḍu kā-āñla
ପଣ୍ଡୁ କାଆଳ, ପଣ୍ଡୁ-କାହାଳ, ପଣ୍ଡୁ କାହାଁଳ } ଅନ୍ୟରୂପ

ପଣ୍ଡୁ ପୁନେଇ(ଈ)—ଦେ. ବି—ପଣ୍ଡୁ (ଦେଖ)
Paṇḍu punei in) Paṇḍu (See)
[ପଣ୍ଡୁ ପୁନଅ (ଅଁ), ପଣ୍ଡୁ ପୁନ(ନ୍ନ)ମୀ; ପଣ୍ଡୁ ପୂର୍ଣ୍ଣିମୀ—ଅନ୍ୟରୂପ]

ପଣ୍ଡୁ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା—ସଂ. ବି—ମାର୍ଗଶିର ପୂର୍ଣ୍ଣିମା—
Paṇḍu pūrṇṇimā The fullmoon day of Mārgaśira.

ପଣ୍ଡୁର—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ—ପାଣ୍ଡୁର (ଦେଖ)
Paṇḍura Pāṇḍura (See)
ପାଣ୍ଡୁରା ପଣ୍ଡୁର ବର୍ଣ୍ଣେ ପନ୍ନ ପନ୍ନ
ପଂଡ଼ରା ଧୂମ୍ର ମଣ୍ଡଳ ସଦୃଶବର୍ଣ୍ଣ – ଜଗନ୍ନାଥ-ବଳରାମ ।

ପଣ୍ଡେଇ—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲ ପୁର) ବି. (ଭୁଲ. ହି. ପନ୍ଧୀ)—ଯୋତା—
Paṇḍhei Shoe.

ପଣ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ପଣ୍ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଯ)—୧ । ବିକ୍ରେୟ; ଯାହା ବିଣାଯାଇ ପାରେ ବା ବିକାଯାଇ ପାରେ—1. Saleable; vendible; marketable; venal.
Paṇya

୨ । ବ୍ୟବହାର୍ଯ୍ୟ; ଚଳନ୍ତି—2. Useful; current.

୩ । ପଣ ବା ମୂଲ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଗୃହୀତ; କ୍ରୀତ—3. Obtained by payment of price; purchased.

୪ । ଯାହା ବଜାରରେ କିଣିବାକୁ ମିଳେ—
4. Available in the market.

୫ । ବିକ୍ରୀତ—5. Sold.

୬ । ପ୍ରଶଂସନୀୟ (ହି. ଶ.)—
7. Praiseworthy; commendable.

ସଂ. ବି—୧ । ବିକ୍ରେୟ ବସ୍ତୁ—1. A thing sold or offered in the market.

୨ । ସଉଦା—
2. Ware; merchandise; commodity.

୩ । ମୂଲ୍ୟ—3. Price.

୪ । ମାସୁଲ; ଶୁଳ୍କ—4. Fee; customs.

୫ । ଭଡ଼ା—5. Hire.

୬ । ବେପାର; ବ୍ୟବସାୟ (ହି. ଶ.)—6. Trade.

୭ । ବଜାର; ହାଟ (ହି. ଶ.)—7. Market; mart.

୮ । ଦୋକାନ (ହି. ଶ.)—8. Shop.

ପଣ୍ୟଜୀବ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଣ୍ୟ + ଜୀବ୍ ଧାତୁ + ଅ)—
Paṇyajiba ୧ । ବ୍ୟବସାୟୀ; ବେପାରୀ—1. Tradesman.
ପଣ୍ୟଜୀବା—ସ୍ତ୍ରୀ ୨ । ସଉଦାଗର; ବଣିକ—
ପଣ୍ୟଜୀବୀ; ପଣ୍ୟ-ଜୀବକ, ପଣ୍ୟଜୀବ } ଅନ୍ୟରୂପ
2. Trader; merchant.

ପଣ୍ୟ ଦାସୀ—ସଂ. ବି. (ମ ତ. ତତ୍ପୁ; ପଣ୍ୟ ଦ୍ୱାରା କ୍ରୀତା ଦାସୀ)—
Paṇya dāsī ପୋଇଲୀ—A hired maid servant.

ପଣ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ପଣ୍ୟ + ଦ୍ରବ୍ୟ)—
Paṇya drabya ସଉଦା; ସଉଦା ପାତ୍ର; ମାଲ; ବଜାରରେ ବିକା (ପଣ୍ୟବସ୍ତୁ—ଅନ୍ୟରୂପ) କିଣା ହେବା ଦ୍ରବ୍ୟ—
Ware; commodity; merchandise.

ପଣ୍ୟ ପତି—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ; ପଣ୍ୟ + ପତି)—
Paṇya pati ବଡ଼ ବେପାରୀ; ସଉଦାଗର (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
A merchant; big trader.

ପଣ୍ୟ ଫଳ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ; ପଣ୍ୟ + ଫଳ)—
Paṇya phala ବେପାରରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ଲାଭ—
Profit derived from trade.

ପଣ୍ୟ ବୀଥିକା—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ; ପଣ୍ୟ + ବୀଥିକା)—
Paṇya bīthikā ୧ । ଦୋକାନ—1. Shop; stall.
ପଣ୍ୟବୀଥୀ, ପଣ୍ୟଶାଳା } ଅନ୍ୟରୂପ
୨ । ହାଟ—2. Market; fair.
୩ । ଶ୍ରେଣୀବଦ୍ଧ ଦୋକାନ; ବଜାର—
3. Bazar; a row of shops.

୪ । ଗୋଦାମ—4. Godown; warehouse.

ପଣ୍ୟ ଭୂମି—ସଂ. ବ—ପେଣ୍ଠାରେ ସଉଦା ପଣ୍ୟ ଜମା ରଖାଯାଏ;
Paṇya bhūmi ଗୋଦାମ; ଗୋଲା; ଗଞ୍ଜ (ହି. ଶ)—
Mart; warehouse.

ପଣ୍ୟ ଯୋଷିତା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ମ. ପ. ତତ୍ପୁ; ପଣ୍ୟ=ମୂଲ୍ୟ ଦ୍ୱାରା
Paṇya joshitā ଗୃହୀତା+ଯୋଷିତା)—ବେଶ୍ୟା—
Prostitute; harlot; courtesan.
(ପଣ୍ୟ ବିଳାସିନୀ, ପଣ୍ୟ ଯୋଷିତ୍, ପଣ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀ, ପଣ୍ୟାଙ୍ଗନା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଣ୍ୟାଜୀବ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଣ୍ୟ+ଆଜୀବ)—
Paṇyājība ପଣ୍ୟଜୀବ (ଦେଖ)
(ପଣ୍ୟାଜୀବା—ସ୍ତ୍ରୀ) Paṇyajība (See)

ପତ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ—୧ । ପଡ଼ିବା—1. To fall.
Pat (root) ୨ । ଯିବା; ଗତି କରିବା—
2. To go; to move (Apte).
୩ । ଅଧୋଗମନ କରିବା—3. To descend.
୪ । ତଳକୁ ଖସି ପଡ଼ିବା—4. To drop; to fall down
୫ । ଓହ୍ଲାଇବା; ଉଚ୍ଚ ସ୍ଥାନରୁ ତଳକୁ ଅବତରଣ କରିବା—
5. To get down; to alight (Apte).
୬ । ଉଡ଼ିବା; ଶୂନ୍ୟକୁ ଉଠିବା—
6. To fly; to soar (Apte).
୭ । (ସୂର୍ଯ୍ୟାଦି) ଅସ୍ତଗତ ହେବା—
7. (a luminary) To set (Apte).
୮ । ସ୍ୱସ୍ଥାନରୁ ବା ସ୍ୱଜାତିରୁ ବା ସ୍ୱସମାଜରୁ ଚ୍ୟୁତ ହେବା—
8. To forfeit or lose one's caste, position or rank (Apte).
୯ । ଘଟିବା—9. To come to pass; to occur (Apte).
୧୦ । (ଦୃଷ୍ଟି) ପାତିତ ହେବା—10. (one's look) To be directed to (Apte).
୧୦ । ନିଜର ଭାଗ୍ୟରେ ବା ହସ୍ତାରେ ମିଳିବା—
10. To fall to one's lot or share (Apte).
୧୨ । ନିଜର ଶରୀରକୁ ଭୂମିରେ ପାତିତ କରିବା—
12. To lay oneself on the ground.

ପତ—ସଂ. ବ. (ପତ୍ ଧାତୁ = ଯିବା+କରଣ. ଅ)—
Pata ୧ । ପକ୍ଷ—1. Wing.
୨ । (+ଭାବ. ଅ ଉଡ଼ିବା—2. Flight; flying (Apte).
୩ । ପତନ—4. Falling.
୪ । ଅବତରଣ—4. Alighting (Apte).
୫ । ଗମନ—5. Going (Apte).
ସଂ. ବିଣ—ସୁପରିପୁଷ୍ଟ—Cherished; wellfed (Apte).

ପତକ—ସଂ. ବିଣ. (ପତ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—ପଡ଼ୁଥିବା—
Pataka Falling (Apte).
ସଂ. ବ—ଜ୍ୟୋତିଷିକ ତାଲିକା—
An astronomical table (Apte).

ପତକା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ପତାକା)—
Patakā ୧ । ବାନା; ପତାକା—1. Flag.
୨ । ଛୋଟ ବାଳିଆ ମାଛ—2. Small Bāliā fish.
[ଦ୍ର—ଛୋଟ ଅର୍ଥରେ ଏ ଶବ୍ଦ ଅନ୍ୟ ମଧ୍ୟବାଚକ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ବ୍ୟବହୃତ ଯଥା—ବାଳିଆ ପତକା—Corresponding to the English suffix 'let' as in brook-let; rivulet; stream-let.]
୩ । ଛୋଟ ମାଛ—3. A small fish.

ପତକା ମାଛି—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବ—
Patakā māchhi ଯୋତକ ପରି ଏକ ପ୍ରକାର ସାନ ମାଛି—
A kind of very small fly.

ପତଗ—ସଂ. ବ. (ପତ = ପକ୍ଷ+ଗମ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯେ ପକ୍ଷ ଦ୍ୱାରା
Pataga ଗତି କରେ କିମ୍ବା ପତନ=ଆକାଶରେ ଉଡ଼ି କରି+
(ପତଙ୍ଗ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଗମ୍ ଧାତୁ+ଅ)—
୧ । ପକ୍ଷୀ—1. Bird.
୨ । ଶଳଭ; ଝିଣ୍ଟିକା—2. Locust; a grasshopper.
୩ । ଉଡ଼ା ପୋକ—3. Moth.
୪ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—4. The sun.
୫ । ଅଗ୍ନି—5. Fire.
୬ । ବାଣ—6. Arrow.
୭ । ପାରଦ—7. Mercury.
୮ । ଚନ୍ଦନବିଶେଷ—8. A kind of sandal wood.
୯ । ଶାଳ ବା ଶାରଦ ଧାନବିଶେଷ—
9. A kind of winter paddy.
୧୦ । ଲେଖା ଆଦିରେ ବ୍ୟବହୃତ ଯୁକ୍ତ '+' ଚିହ୍ନ; କ୍ରସ—
10. A cross mark made in writing,
୧୧ । ମହୁମାଛି—11. Bee (Apte).
୧୨ । ଖେଳିବାର ପେଣ୍ଡୁ—
12. A ball for playing with (Apte).
୧୩ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ନାମ—
13. A name of Śrīkṛushṇa (Apte).

ପତଙ୍ଗ ଦେ. ବ. (ସଂ. ପତଙ୍ଗ = ଯାହା ଉଡ଼େ)—
ପତଙ୍ଗ ୧ । ପିଲାମାନଙ୍କର କାଗଜର ଖେଳନା ବିଶେଷ—
1. A kind of plaything made of paper.

ଯେ ଡୋର କର ପଦ୍ମ ଧର
ପତଙ୍ଗ ଖେଳାଇ ସୁନ୍ଦର । କଳନ୍ଧାଥ ଭଗବତ ।

[ଦ୍ର—ଏହା କାଗଜ ବା ତାଳପତ୍ରରେ ନିର୍ମିତ ପକ୍ଷଯୁକ୍ତ ଗୋଲାକାର ଫୁଲ । ଏହା ଖଣ୍ଡିଏ କାଠିର ଅଗରେ ଝୁଲା ହୋଇ ଗୁନ୍ଥା ହୋଇଥାଏ ଓ ପବନ ଆଡ଼କୁ ତାକୁ ଦେଖାଇ କାଠି ଖଣ୍ଡି ଧରିଲେ ସେ ଫୁଲଟି ପବନ ବେଗରେ ଘୁରୁଥାଏ ।]
୨ । କାଗଜର ଘୁଡ଼ି—2. Paper kite.
୩ । (ସଂ. ପତଙ୍ଗ) ବକମ (ଦେଖ) (ହରେକୃଷ୍ଣ—ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ),
3. Bakama (See).

ପତଙ୍ଗ ବୃତ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପତଙ୍ଗ ପରି ବୃତ୍ତ=ବ୍ୟବହାର ଯାହାର)—ପତଙ୍ଗ ପ୍ରକୃତିକ; ପତଙ୍ଗ ଯେପରି
Patanga brutta
(ପତଙ୍ଗ ବୃତ୍ତି—ସ୍ତ୍ରୀ) ଆଲୋକ ଦେଖି ଅଗ୍ନିରେ ଭେଇଁ ପଡ଼େ ସେହି-ପ୍ରକାର ବିପଦ ବା ମୃତ୍ୟୁ ନିଶ୍ଚୟ ଜାଣି ସୁଦ୍ଧା ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଆପାତମନୋରମ ବସ୍ତୁ ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହୁଏ—Following the ways of the moth; jumping into danger knowing beforehand the dire result.

ପତଙ୍ଗ ବୃତ୍ତି—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପ; ପତଙ୍ଗ+ବୃତ୍ତି)—ପତଙ୍ଗ ନିଆଁକୁ
Patanga brutti
ଭେଇଁ ପଡ଼ିବାପରି ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ ବିପଦକୁ ଆକୃଷ୍ଟ ହେବା—The state of being knowingly attracted to a danger (like a moth).

ପତଙ୍ଗ ଭବ—ସଂ. ବିଣ. (ପତଙ୍ଗ=ସୂର୍ଯ୍ୟ+ଭୂ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ-
Patanga bhaba
ଠାରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ—Born of the sun.
(ପତଙ୍ଗ ଭବା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଦେ. ବି.—କାଳିନ୍ଦୀ; ଯମୁନା—The Kālandi or Jamunā river.

ଅଥ ପତଙ୍ଗ ଭବ ବ୍ରୁତ ଜଳ
କମଳ ଦଳ ପର ଚଳ ଚଳ । ଭକ୍ତି. ଯେମନ୍ଦ୍ରଧାରଥ ।

ପତଙ୍ଗମ—ସଂ. ବି. (ପତ=ପକ୍ଷ+ଗମ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ପତଗ (ଦେଖ)
Patangama Pataga (See
(ପତଙ୍ଗୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପତଙ୍ଗିକା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ପତଙ୍ଗ+କ+ସ୍ତ୍ରୀ ଆ)—୧ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମହୁମାଛି;
Patangikā
ନିକୃଷ୍ଟ ମହୁମାଛି—1. Tiny bee; a kind of small bee.
୨ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପକ୍ଷୀ—2. A small bird.

ପତଞ୍ଚିକା—ସଂ. ବି—ଧନୁର ଡୋର (ହି. ଶ.)
Patañchikā Bowstring

ପତଞ୍ଜଳି—ସଂ. ବି. (ନାମ) (ଅପତତ୍=ପଡ଼ିଥିଲେ+ଅଞ୍ଜଳି=କରପୁଟ;
Patañjali
ନିପାତନ)—ମୁନିବିଶେଷ; ପାତଞ୍ଜଳ ବା ଯୋଗ ଦର୍ଶନ ଓ ପାଣିନି ବ୍ୟାକରଣର ମହାଭାଷ୍ୟ ପ୍ରଣେତା—The name of a sage; the founder of the system of the Hindu joga philosophy and the commentator of the aphorisms of the Sanskrit Grammar of Pāṇini.

[ଦ୍ର—ପ୍ରବାଦ ଅଛି ଯେ ସ୍ୱର୍ଗରୁ ପାଣିନି ମୁନିଙ୍କର ଅଞ୍ଜଳି ମଧ୍ୟକୁ ଏ ମୁନି ସର୍ପାକାରରେ ପତିତ ହୋଇଥିଲେ । ଏହାଙ୍କର ଦର୍ଶନଗ୍ରନ୍ଥର ନାମ ଯୋଗସୂତ୍ର । ସାଧାରଣତଃ ଯୋଗଦର୍ଶନକାର ଓ ମହାଭାଷ୍ୟକାର ପତଞ୍ଜଳି ଜଣେ ଥିବାର ଲୋକେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ପାଣିନି ବ୍ୟାକରଣର କାତ୍ୟାୟନଙ୍କ କୃତ ବାର୍ତ୍ତିକର ମହାଭାଷ୍ୟର ରଚୟିତା ପତଞ୍ଜଳି ଦର୍ଶନକାର ପତଞ୍ଜଳିଙ୍କଠାରୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଓ ଦର୍ଶନକାରଙ୍କର ବହୁ ବର୍ଷ ପରେ ଥିବାର ପ୍ରମାଣ ମିଳିଅଛି । ହି. ଶ.]

ପତଡ଼ା ଜଙ୍ଗଲ୍—ପ୍ରାଦେ (ସିଂହଭୂମ) ବି - ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୁଦାଥିବା ବଣ—
Patarda jangal A jungle of small bushes.

ପତତ୍—ସଂ. ବିଣ. (ପତ୍ ଧାତୁ+ଅତ୍; ପୁଂ. ପତନ୍; ସ୍ତ୍ରୀ. ପତତୀ)—
Patat
୧ । ପତନଶୀଳ—2 Fallible.
୨ । ତଳକୁ ପଡ଼ୁଥିବା—
2. Falling down; descending.
୩ । ଉଡ଼ୁଥିବା—3. Flying.
ସଂ. ବି—ପକ୍ଷୀ—Bird.

ପତତ୍ ପତଙ୍ଗ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ପତତ୍+ପତଙ୍ଗ)—ଅସ୍ତ ହେଉଥିବା
Patat patanga
ସୂର୍ଯ୍ୟ—The setting sun.

ପତତ୍ ପ୍ରକର୍ଷତା—ସଂ. ବି. (ପତତ୍+ପ୍ରକର୍ଷ+ତା)—ରଚନାର ଦୋଷ-
Patat prakarshatā
ବିଶେଷ—A defect in composition.

[ଦ୍ର—ଯେଉଁଠାରେ ଅନୁପ୍ରାସାଦିର ପ୍ରକର୍ଷ କ୍ରମେ କମିଯାଏ ବା ରଚନାର ଭଙ୍ଗୀ ଶିଥିଳ ହୋଇପଡ଼େ ସେଠାରେ ପତତ୍ପ୍ରକର୍ଷତା ଦୋଷ ହୁଏ ।
ଯଥା—୧ । ସ୍ୱଳ୍ପ କାଳେ ଶିଳ୍ପ କଳାଦରେ ଗାମା ହେଲ କୁଶଳା,
ମାଳ ଶଷ୍ପଶିଷ୍ୟ ପ୍ରତି ମନ ଭାର ସ୍ୱଭାବେ ଦେଲ । ବିଶ୍ୱନାଥ, ଭକ୍ତି ।
ଏଠାରେ ପ୍ରଥମ ପାଦର 'ଳ' ଗତ ଅନୁପ୍ରାସ ଦ୍ୱିତୀୟ ପାଦରେ ରହି ପାରିଲା ନାହିଁ, ତେଣୁ କବିତାର ପ୍ରକର୍ଷ ପତିତ ହେଲା ।
୨ । ମହାଶର ବ୍ରୋଦସ୍ୱନ୍ତ ପୂତ ଶିଳାମୟୀ
ଗଣ୍ଡ ଶ୍ରୀର ଘାର ଖଡ଼ି ଚୂର୍ଣ୍ଣୀଭୂତ ଅସି
ନିର୍ମୋକ ନିର୍ମୁକ୍ତ ଭଗ୍ନପ୍ରାୟ କଳ୍ପଦ୍ରୁମ
ମାରୁତଧାରଣୀ ସାରଲାଞ୍ଛିତ ଧ୍ୱଜିନୀ
ମେଥିଲ୍ୟ, ମହାଦକ୍ଷ ବପକ୍ଷ ବଦନେ । ବିଶ୍ୱନାଥ, ମହାଯାତ୍ରା ।
ଏଠାରେ ରଚନାର ଭଙ୍ଗୀ କ୍ରମେ ଶିଥିଳ ହୋଇ ଯାଇଥିବାରୁ ଭଙ୍ଗୀ ଶୈଥିଲ୍ୟ ଦୋଷ ହେଲା ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରତତ୍ ପ୍ରକର୍ଷତା ଦୋଷ ହେଲା ।]

ପତତ୍ର—ସଂ. ବି. (ପତ=ପକ୍ଷ+ତ୍ରୈ ଧାତୁ=ରକ୍ଷା କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ
Patatra
କିମ୍ବା ପତ୍ ଧାତୁ=ପଡ଼ିବା+ତ୍ରୈ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ ଅ; ଯାହା ପକ୍ଷୀକୁ ପଡ଼ିଯିବାରୁ ରକ୍ଷା କରେ; କିମ୍ବା ପତ୍ ଧାତୁ=ଉଡ଼ିବା+କରଣ. ଅତ୍ର)—୧ । ପକ୍ଷ; ପକ୍ଷୀର ଡେଣା—
1. The wing of a bird; pinion.
୨ । ପକ୍ଷୀର ପର—2. Feather (Apte).

ପତତ୍ରି (ତ୍ରୀ)—ସଂ. ବି. (ପତ୍ ଧାତୁ+ଅତ୍ରି; ପତତ୍ର+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
Patatri (tri)
୧ । ପକ୍ଷୀ—1. Bird.
୨ । ଶର; ବାଣ—2. Arrow.
୩ । ଘୋଡ଼ା—3. Horse (Apte).
ସଂ. ବିଣ—୧ । ଉଡ଼ୁଥିବା—1. Flying.
୨ । ଡେଣାବିଶିଷ୍ଟ—2. Winged.

ପତତ୍ରିରାଜ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପ; ପତତ୍ରି+ରାଜନ୍)—
Patatrirāja
ପକ୍ଷୀରାଜ; ଗରୁଡ଼—Garurda.

ପତଦ୍‌ଗ୍ରହ—ସଂ. ବି. (ପତତ୍=ପଡ଼ୁଥିବା ଅର୍ଥାତ୍ ମୁଖସ୍ଥିତ ଜଳଆଦି+
Patad-graha
ଗ୍ରହ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ ଅ; ଯାହା ମୁହଁରୁ ପଡ଼ିବା ଥୁକଆଦିକୁ ଗ୍ରହଣ କରେ)—୧ । ପିକଦାନୀ—
1. Spittle pot; spittoon.
୨ । ଅସମୟରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରଖା ଯାଇଥିବା ସୈନ୍ୟଦଳ—
2. The reserve of an army (Apte).

୩ । ଯେଉଁ କମଣ୍ଡଳୁରେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀମାନେ ଉଷାନ୍ନ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି—
3. The bowl in which ascetics receive their doles.

ପତଦ୍ ଭୀରୁ—ସଂ. ବି. (ପତତ୍+ଭୀରୁ) —ଚଞ୍ଚାଣ—
Patad-bhiru Hawk; falcon (Apte).

ପତନ—ସଂ. ବି. (ପତ୍ ଧାତୁ - ଭାବ. ଅନ) —୧ । ଉଡ଼ିବା—
Patana 1. Flying.
୨ । ଚଳନ—2. Motion.
୩ । ସ୍ଖଳନ—3. Slipping.
୪ । ଓହ୍ଲାଇବା—4 Descent.
୫ । ଖସିପଡ଼ିବା; ତଳକୁ ପଡ଼ିଯିବା; ଅଧଃପତନ—
5. Falling down; downfall.
୬ । ଭ୍ରଂଶ—6. Decay; decline.
୭ । ନାଶ—7. Ruin; destruction.
୮ । ପାପ—8. Sin.
୯ । ସ୍ୱଧର୍ମରୁ ସ୍ଖଳନ ବା ଚ୍ୟୁତି—9. Apostacy.
୧୦ । ଅସ୍ତଗମନ – 10. Setting (as of the sun) (Apte).
୧୧ । ଭୂମିରେ ନିଜ ଦେହକୁ ଦଣ୍ଡବତ୍ ପକାଇବା; ଗୋଡ଼ତଳେ ପଡ଼ିବା—1. Laying one's self prostrate on the ground.
୧୨ । ସ୍ୱାଧିକାରରୁ ବା ଧର୍ମରୁ ବା ସ୍ଥାନରୁ ଚ୍ୟୁତି; ସ୍ୱସ୍ଥାନଚ୍ୟୁତି—
12 Falling from dignity, virtue or position.
୧୩ । ମୃତ୍ୟୁ—13 Death (Apte).
୧୪ । (ସ୍ତନ) ତଳକୁ ଓହଳି ପଡ଼ିବା—14. Hanging down; becoming flaccid (as breasts) (Apte).
୧୫ । ଗର୍ଭପାତ—15. Miscarriage (Apte).
୧୬ । (ଗଣିତ) ବିୟୋଗ; ଫେଡ଼ାଣ—
16. (arithmetic) Subtraction (Apte).
୧୭ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) ଗ୍ରହର ଅକ୍ଷାଂଶ—
17. (astronomy) The latitude of a planet (Apte).

ଦେ. ବି. (ସଂ ପତ୍ତନ=ମୂଳଦୁଆ) —୧ । ସମତଳତା—
ପତ୍ତନ **ପତ୍ତନ; ପାଟନ** 1. Level.
ଯଥା—ମୋଜଆ ପତ୍ତନ ।
୨ । ମୂଳଦୁଆ—2. Foundation.

ପତନଶୀଳ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପତନ+ଶୀଳ)—ବିନାଶ୍ୟ; ଯାହାର
Patanasila ପତନ ବା ବିନାଶ ଅବଶ୍ୟଂଭାବୀ—
ପତନଶୀଳା—ସ୍ତ୍ରୀ } Fallible; subject to decay.
ପତନଶୀଳତା—ବି }

ପତନି - ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଟ୍ଟନ)—୧ । ଲୁଗା—
Patani 1. Cloth.
୨ । ସରୁ ଲୁଗା—2 Fine cloth.
ପୃଥକ୍ ପିନ୍ଧାଏ ପାଟ:ପତନ
ଝଅକୁ ପିନ୍ଧ ଏ ନେତ । ଖୋଓଁରେ ବାସ୍ତା ଖୋ ଗୀତ ।
୩ । (ସଂ. ପତ୍ନୀ)—ଭାର୍ଯ୍ୟା – 3. Wife.

ପତନ ୪ । (ସଂ. ପତ୍ତନ) ବଙ୍ଗ ଦେଶର ଏକ ପ୍ରକାର ମଧ୍ୟସ୍ୱତ୍ତ୍ୱ; ପତ୍ତନ—
4. An under tenure in Bengal.
[ଦ୍ର—ପତନର ଅଧୀନ ମଧ୍ୟସ୍ୱତ୍ତ୍ୱକୁ ଦରପତନୀ ଓ ଦରପତନୀର ଅଧୀନ ମଧ୍ୟସ୍ୱତ୍ତ୍ୱକୁ ସେ-ପତନୀ ବୋଲାଯାଏ ।]

ପୁଆଳ ପ୍ରାଦେ. (ପୁଗ) ବି—୫ । (ସଂ. ପତନ) ବେଙ୍ଗଳା ପଡ଼ିବା ପରେ ମେର ଚାରିପାଖରେ ବିସ୍ତୃତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବା କୁଟା ବା ପାଳ—5. Crushed straw lying scattered round the central threshing post.

ପତନି ଆଜ୍ଞା ହେବା—ଦେ. ବି. (ମାଦଳାପାଞ୍ଜି)—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ
Patani ājñā hebā ରାଜାଙ୍କଠାରୁ ଶାଢ଼ୀ ବା ଅଧିକାର ଦିଆ ଯିବା—A person being granted a cloth in token of a certain honour or office.

ପତନି ଉଠା(ଠେ)ଇବା—ପ୍ରାଦେ. (ପୁଗ) କ୍ରି—୧ । ବେଙ୍ଗଳା
Patani uṭhā (ṭhe)ibā ପଡ଼ିବା ଉତ୍ତାରୁ ବଳଦ ଫିଟିଗଲା ପରେ (ପତୁନ ଉଠା[ଠେ]ଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ମେର ଚାରିପାଖରେ ବିସ୍ତୃତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବା କୁଟା ଓ ଧାନକୁ ଉଠାଇ ନେବା—
1. To pick up the straw lying scattered round the threshing post after threshing.
୨ । କୃଷିର ଯେଉଁ କଆରରେ ପ୍ରଥମ ଅନୁକୂଳ ହୋଇ ଅଖିମୁଠ ବୁଣା ଯାଇଥାଏ ଓ ଶୁକ୍ରବାର ଦିନ ଉକ୍ତ କଆରରୁ ଧାନ କଟା ଅନୁକୂଳ ହୋଇଥାଏ, ସେ କଆରରୁ କଟା ହୋଇ ଆସି ଖଳାରେ ଯେଉଁ ଧାନ ଢଳା ପୃଥକରୂପେ ଗଦାମରା ଯାଇଥାଏ, କୃଷିର ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ବିଲର ଧାନ ବେଙ୍ଗଳା ପଡ଼ି ସାରିଲା ପରେ ଉକ୍ତ ଅନୁକୂଳ ଜମିର ଧାନକୁ ଗଦାରୁ ଭାଙ୍ଗି ବେଙ୍ଗଳା ପକାଇବା, ଅର୍ଥାତ୍ କୃଷିର ବର୍ଷକର ଧାନ ଅମଳ କାମର ସର୍ବଶେଷ ବେଙ୍ଗଳା ପକାଇ ଧାନକୁ ଅମଳ କରିବା—
2. To thresh and garner the last paddy sheaves of the season.

ପତନୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (ପତ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅନୀୟ)—୧ । ପତନାର୍ହ—
Patanīya 1. Deserving to fall down.
୨ । ପତନଶୀଳ—2. Liable to fall.

ପତନୋଦ୍ୟତ ସଂ. ବିଣ. (୭ମୀ ତତ୍; ପତନ+ଉଦ୍ୟତ) - ପଡ଼ିବାକୁ
Patanodyata ଯାଉଥିବା; ଯାହା ଶୀଘ୍ର ପଡ଼ିଯିବ—
(ପତନୋନ୍ମୁଖ ଅନ୍ୟରୂପ) About to fall.

ପତପତ—ଦେ. ଅ. (ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକରଣ) ୧ । ବାୟୁ ଚାଳିତ ପତ୍ରାଦିର
Patapata ଶବ୍ଦ—1. The rustling sound of moving leaves.
ମରମର ପତପତ ଉଡ଼ୁ ଦିଶଣେ—ଜଳକ.ଲ. ଜଗନ୍ନାଥ ।

ପତପତ, ଲାହାଲୁଟ ୨ । ଭୋକ ଶୋଷରେ ଅତି ଆକାନ୍ତ—
2. Overpowered with hunger and thirst.
(ଯଥା—ସେ ପିଲାଟି ଭୋକରେ ପତପତ ହେଉଅଛି ।)
୩ । (ଭୟାଦିରେ) ଥରଥରୁ; କାନ୍ତ—
3. Enervated through fear.

ପତପତ ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—କ୍ଷୁଧାରେ ଅବଶ ହେବା; କ୍ଷୁଧାକ୍ରାନ୍ତ ହେବା—To be overpowered with hunger.
Patapata hebā
पटपट होना
(ପତପତେଇବା; ପତପତେଇ ଯିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପତପତ ହୋଇଯିବା—ପ୍ରାଦେ. (ସାଜପୁର) କ୍ରି—ଡରଯିବା—To become nervous.
Patapata hoijibā

ପତପତା—ଦେ. ବି—ଚିଲିକା ହ୍ରଦରେ ମିଳୁଥିବା ଏକପ୍ରକାର ମାଛ—A class of salt water fish found in the Chilkā lake.
Patapatā

ପତର—ସଂ. ବି. (ପତ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅର) —ଗମନଶୀଳ —Moving.
Patara
ସଂ. ବି—ଲୌହ ପିତ୍ତଳାଦି ଧାତୁର ପାତଳା (ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ରା—Thin plate of metal.

ପାତା **पत्ता** ଦେ. ବି. (ସଂ. ପତ୍ର)—୧ । ଗଛର ପତ୍ର—1. Leaf.
ପତ୍ରପତ୍ରର ପତ୍ର ଅଃଇ ନସ୍ନ—କୃଷ୍ଣଦିଂହ. ମହାଭାରତ. ଆଦି ।
[ଦ୍ର—ଯେଉଁ ଗଛର ପତର ସେ ପତର ସେ ଗଛର ନାମଦ୍ୱାରା ଚିହ୍ନାଯାଏ; ଯଥା—କଲରାପତର, ଆମ୍ବପତର ଇତ୍ୟାଦି ।]

ପାତ **पत्ती** ୨ । ପାତ; ଧାତୁ ଆଦିର ପାତଳା—2. Thin slip of metal.

ପତ୍ର **पत्र** ୩ । ପତ୍ର; ଚିଠି—3. Letter.
୪ । ଲେଖା—4. A writing.

ପାତା **पन्ना** ୫ । ପୁସ୍ତକର କାଗଜ—5. The leaf of a book.
[ଦ୍ର—ପୁସ୍ତକର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପତରରେ ୨ ପୃଷ୍ଠା ଥାଏ ।]

ପାତା **पत्तल** ୬ । ଖାଇବା ପାଇଁ ପକାଯିବା ପଦ୍ମ ଓ କଦଳୀପତ୍ର—6. A plantain or lotus leaf on which food is served.

ପାତ **पत्ती** ୭ । ଛୁରୀ ବା ଖଡ୍ଗାଦିର ଲମ୍ବ ଓ ପତଳା ଫଳକ —7. Thin blade of knife or sword.
୮ । ଧୂଆଁପତ୍ର—8. Tobacco leaves.
୯ । ଲେଖନଦ୍ୱାରା ଲେଖିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ତାଳପତ୍ର—9. Palm leaf used for writing upon with iron stylos.
ପ୍ରାଦେ. (ଆଠମଲ୍ଲିକ) ବି—ପାନ—Betel-leaf.

ପତର ଉଠା(ଠେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଖାଇସାରିବା ପରେ ଅଇଁଠା ପତ୍ରକୁ ଖାଇବା ସ୍ଥାନରୁ ଉଠାଇ ନେବା—To clear away the leaves on which people have eaten.
Patara uṭhā (ṭhe) ibā
ପାତା ଓଠାନ
पत्ता उठाना

ପତର କଟା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—(ଯେଉଁମାନେ ତାଳପତ୍ର କାଟି ଲେଖନ୍ତି) କରଣଜାତି—The writer or Karaṇa caste.
Patara kaṭā
ପତର କଟା, ଭତ୍ତର କଟା, ଗଉଡ଼ୁଣୀ, ମାଇ
ଏ ଗୁରୁ ଜାତିକ ବିଶ୍ୱାସ ନାଇଁ—ସମ୍ବଲପୁର ପ୍ରବଚନ ।

ପତର କାଟିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଭୋଜନ ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ହେବା କ୍ରମରେ କଦଳୀ ଗଛରୁ ପତ୍ର ଦାଆ ଆଦିଦ୍ୱାରା କାଟିବା—1. To cut plantain leaves from the trees for being used as plates during meal.
Patara kāṭibā
ପାତା କାଟା
पत्ता काटना
୨ । ଲେଖିବା ପାଇଁ ତାଳପତ୍ରର ପାର୍ଶ୍ୱସ୍ଥ ଅଂଶମାନ ଲେଖନଦ୍ୱାରା ସଜାଡ଼ି କରି କାଟିବା—2. To cut the edges of a palm leaf with the blade of a Lekhana (iron pen) to make it of proper size for writing upon.

ପତର କୁଡ଼ିଆ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପତ୍ର କୁଟୀ)—ପତ୍ର କୁଟୀର; ପର୍ଣ୍ଣ—A hut of leaves.
Patara kuṛdiā
ପାତାର କୁଡ଼େ ଘର **पत्तकुटी**

ପତରଖଣ୍ଡି ଦଖଣ୍ଡି କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—କିଛି ମାତ୍ର କାମ ନ କରି ନିଷ୍କର୍ମା ହୋଇ ବସି ରହିବା—To idle way one's time.
Patara khaṇḍi dikhaṇḍi karibā
(ପତର ଖଣ୍ଡିକ ଦଖଣ୍ଡି ନ କରିବା – ଅନ୍ୟରୂପ)
ମାମୁଁ ଘରେ ବସି ସେ ପତର ଖଣ୍ଡି ଦଖଣ୍ଡି କରୁଛି – ଭଗ ।

ପତର ଗୋଟା(ଟେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଜାଳ କରିବା ପାଇଁ ଗଛରୁ ଝଡ଼ିଥିବା ଶୁଖିଲା ପତ୍ରମାନ ଓଲାଇ କରି ସଂଗ୍ରହ କରିବା—To gather the fallen leaves which have dropped from trees for the purpose of fuel.
Patara goṭā(ṭe)ibā
ପାତା ଗୁଟାନ
पत्ता बिछाना, पत्ता खररना

ପତର ଗୋଟିଆ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ—୧ । କାଷ୍ଠ ଅଭାବରୁ ଚୁଲିରେ ଜାଳିବା ନିମନ୍ତେ ଯେ ଗଛରୁ ଝଡ଼ିଥିବା ଶୁଖିଲା ପତ୍ର ସଂଗ୍ରହ କରେ—1. One who gathers dry leaves fallen from trees to use as fuel.
Patara goṭiā
ପତର ଗୋଟେଇ } ସ୍ତ୍ରୀ
ପତର ସାଉଣ୍ଟୀ }
(ପତର ସାଉଣ୍ଟା—ଅନ୍ୟରୂପ)
पत्ता खररनेवाला
୨ । ଅତି ଗରିବ—2. Very poor.

ପତର ଚଟା—ଦେ. ବି ଓ ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ଗାଳିରେ ବ୍ୟବହୃତ)—ଅଇଣ୍ଠାଖିଆ (ଦେଖ)—Aiṇṭhākhiā (See)
Patara chaṭā
ପାତା ଚାଟା **जुठाखाना, जुठाखोर**

ପତର ଚାଟିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଅଇଣ୍ଠା ଖାଇବା (ଦେଖ)
Patara chāṭibā
ପାତା ଚାଟା **जुठाखाना**
Aiṇṭhā khāibā (See)

ପତର ଝଡ଼ା ଦେ. ବି—ଶୀତ ଋତୁରେ ଗଛମାନଙ୍କରୁ ପତ୍ରସାକ ଝଡ଼ିପଡ଼ିବା—1. The falling of leaves from trees in winter.
Patara jhaṛḍa
ପାତା ଝଡ଼ା **पत झड़**
[ଦ୍ର—ପୁଷ ଓ ମାଘ ମାସରେ ଅଧିକାଂଶ ଗଛରୁ ପୁରୁଣା ପତ୍ରମାନ ଝଡ଼ି ପଡ଼େ ଓ ବସନ୍ତ ଋତୁ (ଫାଗୁଣ ଓ ଚୈତ୍ର) ରେ ଗଛରେ ନୂଆ ପତ୍ରମାନ କଢ଼ାଁଲେ ।]
୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଶୁଖିଯିବା – 2. The state of becoming shrivelled and shrunk.
(ପତରଝଡ଼ାଦେବା—କ୍ରିୟା)
(ଯଥା—ଏତେ ଖାଇ ଏତେ ପିଇ ସେ ପିଲାଟା ପତରଝଡ଼ା ଦଉଡ଼ି ।)

ପତର ତୁରୁକ—ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତର) ବି – ଗଧିଆ ବାଘ – Wolf; hyena.
Patara turuki

ପତର ନିନ୍ଦା—ଦେ. ବି—କୃତଘ୍ନତା—
Patara nindā (ପତର ନିନ୍ଦିବା—କ୍ରିୟା) Ungratefulness.

ପତର ନିନ୍ଦୁରା ଦେ. ବିଶ. ପୁଂ—ନିମକ ହାରାମ; ଅକୃତଜ୍ଞ—
Patara nindurā Ungrateful.
(ପତର ନିନ୍ଦୁରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) (ପତର ହଗା, ପତର ହଗୁରା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପତର ପକା(କେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଖାଇବା ପାଇଁ କଦଳୀ ଆଦିର
Patara pakā(ke)ibā ପତ୍ର ତଳେ ବିଛାଇବା—
ପାତା ପାଡ଼ା, ପାତାକରା 1. To spread plantain or other
ପତ୍ତଳ ଡାଲନା leaves on the ground over which meal will be served.

୨ । ଅଇଁଠା ପତ୍ରକୁ ଉଠାଇ ନେଇ ବାହାରକୁ ନିକ୍ଷେପ କରିବା—
2. To throw the leaves used as plates during a meal.

ପତର ପାଣି—ଦେ. ବି—୧ । ଖାଇବା ନିମନ୍ତେ ପତର ବିଛାଇବା ଓ ତହିଁ
Patara pāṇi ଉପରେ ପାଣି ଛିଞ୍ଚିବା—The spreading of plantain leaves and sprinkling water over them preparatory to the serving of food thereon.

୨ । ଖାଇବା ପତ୍ର ଉପରେ ପାଣି ଛିଞ୍ଚିଲା ପରି ସାମାନ୍ୟ ବିନ୍ଦୁପାତ ସହ ବର୍ଷା ହେବା—2. Raining in very small drops.

ପତର ପାଣିଆଁ(ଆଁ)—ଦେ. ବି—ଖାଇବା ପତ୍ରରେ ପାଣି ଛିଞ୍ଚିବା ଭଳି
Patara pāṇiā(āñ) ଅତି ସାମାନ୍ୟ ବର୍ଷା—A sprinkling shower; drizzle.

ପତର ପୋଡ଼ା—ଦେ.ବି—ଶାଗ ବା ଚୁନା ମାଛ ଆଦିରେ ଲୁଣ, କେସର,
Patara porḍā ହଳଦି, ତେଲ ଆଦି ଗୋଳାଇ ପତ୍ରରେ ପୁଡ଼ା
(ପତରପୁଡ଼ା—ଅନ୍ୟରୂପ) ବାନ୍ଧି ନିଆଁରେ ପୋଡ଼ି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯିବା
ବ୍ୟଞ୍ଜନ—Curry prepared by putting pot-herbs, or small fish etc in a packet wound over with leaves and burnt in charcoal fire.

ପତର ଫଳ—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିନୀପୁର) ବି—ଜହ୍ନି—
Patara phaḷa Luffa Acutangula

ପତର ଫୁଟା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର)ବି—ରାତି ପାହିବା; ଫମର ଫାଟିବା—
Patara phuṭā Dawn; break of day.

ପତର ମୂଷା(ଷି) ଦେ. ବି. (ସଂ. ପତ୍ର ଓ ମୂଷିକ)—କାହାଣୀରେ
Patara mūshā(shi) ବର୍ଣ୍ଣିତ ଛେଳି (ଏ ଛେଳି ପଙ୍କରେ ଲୋଟି ଶୁଖିଲାରେ ପତର ଝଡ଼ିଥିବା ସ୍ଥାନରେ ଗଡ଼ି ଦେହସାକ ପତ୍ରରେ ଆବୃତ ହୋଇ ଗୋଟିଏ କିମ୍ଭୂତ ରୂପ ଧାରଣ କରିଥିଲା)—
(folk tale) A goat (which rolled in mud and then rolled over ground strewn leaves which struck to the mud on its body and made it very weird-looking.

ପ୍ରଶ୍ନ—ପତର ମୂଷି ଲେ ପତର ମୂଷି ! ନିଁ ବି ଦେଖିଛୁ ବି ?
ଉତ୍ତର—ମୁଁ ବି ଜାଣେ ନିଁ ଫଁ, ମୁଁ ଯାଇଥିଲି ରଜ.ଘର
ପତର ସିଁ - କାହାଣୀ ।

ପତର ଲଚ୍ଛା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି—ସମ୍ଭାଲୁଆ ପରି ଏକପ୍ରକାର
Patara lachhā ପୋକ—A kind of poisonous cater-
(ପତର ଲେଚ୍ଛା—ଅନ୍ୟରୂପ) pillar; geometrid worm.

[ଦ୍ର—ଏମାନେ ଭେଣ୍ଡି ଓ ଜହ୍ନି ପତରରେ ଥାଆନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଦେହରେ ରୁମ ନ ଥାଇ କଣ୍ଟା ଥାଏ । ସେହି କଣ୍ଟା ମନୁଷ୍ୟ ଦେହରେ ଲାଗିଲାକଣି ଲାଗିଲା (ଘୋଡ଼ା ଲୁହାରେ ଚିଆଁ ଦେଲା) ଭଳି ଜ୍ୱାଳା ଜଣାଯାଏ । ଏମାନେ ୨।୩ ଆଙ୍ଗୁଳ ଲମ୍ବ ଓ ଏମାନଙ୍କ ଆଗରେ ଓ ପଛରେ ପୁଞ୍ଛାଏ ଲେଖାଏ ଟିକିଟିକି ଗୋଡ଼ ଥାଏ । ଏହି ଗୋଡ଼ଦ୍ୱାରା ଏମାନେ ଡେଇଁ ଡେଇଁ ଚାଲନ୍ତି ।]

ପତର ଶଉରା—ଦେ. ବି. ପୁଂ. (ସଂ. ପତ୍ର ଶବର)—ଏକପ୍ରକାର
Patara śaurā ଜଙ୍ଗଲୀ ଅସଭ୍ୟ ଜାତି; ବନ୍ୟ ଶବରଜାତି—
ପତର ଶଉରାଣୀ } ସ୍ତ୍ରୀ An aboriginal hill-tribe.
ପତର ଶଉରୁଣୀ }
ବଣ ଚେବଟାଙ୍କୁ ପତର ଶଉରୁଣୀ ବୁଝାଏ—ଚଗ ।

ପତର ସାଉଣ୍ଟା ଦେ. ବି ଓ ବିଶ. ପୁଂ—ପତର ଗୋଟିଆ (ଦେଖ)
Patara sāuṇṭā Patara goṭiā (See)
(ପତର ସାଉଣ୍ଟା; ପତର ସାଉଣ୍ଟେଇ—ସ୍ତ୍ରୀ)
(ପତର ସାଉଣ୍ଟିବା କ୍ରିୟା)

ପତର ସିଇଁବା—ଦେ. କ୍ରି—ଶାଳ ଆଦି ଗଛର ପତରମାନଙ୍କୁ ବଡ଼
Patara si-iñbā ଖଲିପତ୍ର କରିବା ସକାଶେ ଖଡ଼ିକାଦ୍ୱାରା
(ପତର ସେଇଁବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ସେଇଁବା—To sew small
śāla leaves on their edges to make up larger circular plates for meal.

ପତର ସିଜୁ(ଝୁ)—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପତ୍ର + ସୀହୁଣ୍ଡ)—ପତରିଆ ସିଜୁ
Patara siju(jhu) (ଦେଖ)—Patariā siju (See)

ପତର ସୁନା—ଦେ. ବି—ପତଳା ପତ୍ର ଆକାରରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ସୁନା—
Patara sunā Leaf gold; excellent gold made in-
ପାତ ସୋନା **ପତ୍ତର ସୋନା** to thin leaves.
(ଇଷ୍ଟ ସୁନା—ବିପରୀତ)

ପତରିଆ ସିଜୁ(ଝୁ)—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପତ୍ର + ସୀହୁଣ୍ଡ)—ଖୀରା କଣ୍ଟକ
Patariā siju(jhu) ତରୁବିଶେଷ—Enphorbia Nivulia;
ସଂ. ମନସା, ସ୍ନୁହୀ, ବଜ୍ର, ସେହୁଣ୍ଡ Euphorbia Lengularia.
ମନସାସିଜ; ପାତାସିଜ [ଦ୍ର—ଏ ଗଛ ଝାମ୍ପୁଡ଼ା, ବକଳ ମୋଟା,
ଥୁହର କଣ୍ଟା ଯୋଡ଼ି ଯୋଡ଼ି, ପତ୍ର ମୋଟ, ମସୃଣ, ମସକା ଓ ଲମ୍ବ ଓ ପତ୍ରର ଅଗ ଗୋଲ ।]

ପତରୁ—ସଂ. ବିଶ. (ପତ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅରୁ)—ଗମନଶୀଳ—
Pataru Moving.

ପତଲ—ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତର) ବିଶ—ପତଳା—
Patala Thin.

ପତଲନ୍(ମ୍)—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ ପାଣ୍ଟାଲୁନ୍)—ପାଇଜାମା—
Patalan(m) ପେଣ୍ଟୁଲ **ପତଲୁନ** Trousers; drawers.
[ପେଣ୍ଟଲୁନ୍(ମ୍); ପତଲୁନ୍(ମ୍)—ଅନ୍ୟରୂପ]

ପତଳା—ଦେ. ବିଶ.(ସଂ.ପତ୍ରଭୁଲ୍ଲ ବା ପତ୍ରଳ; ସଂ. ପ୍ରାକୃତ; ପା. ପାତ୍ତଡ଼)—
Patalā ୧ । ପାତଳ; ସରୁ; ଯାହାର ବେଧ ଅତି କମ—
ପାତଳା ପତଳା, ପତୋଳ 1. Thin; fine

(ପତଳୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) (ଯଥା—ପତଳା ଲୁଗା ।)

ପତଳାପଣ } ବି ୨ । ଛଡ଼ାଛଡ଼ା; ଅଘନ—2. Sparse.
ପତଳାପଣିଆ(ଆଁ) } (ଯଥା—ପତଳା ବାଳ ।)

୩ । ଶୀଣ୍ଣ—3. Lean.
(ଯଥା—ପତଳା ଦେହ; ପତଳା ମନୁଷ୍ୟ ।)

୪ । କ୍ଷୀଣ; ଦୁର୍ବଳ—4. Slender; weak.

୫ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ତରଳ—5. Very watery; liquid.
(ଯଥା—ପତଳା ଝାଡ଼ା ।)

୬ । ଧୈର୍ଯ୍ୟହୀନ (ମନ)—
6. Impatient; nervous (mind).

ପତଳା କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଗାଢ଼ ପଦାର୍ଥକୁ କୌଣସି କ୍ରିୟାରେ ତରଳ
Patalā karibā କରି ଦେବା—To liquefy a solid.
ପାତଳା କରା **पतला करना**

ପତଳା କାନ—ଦେ. ବି—୧ । ଚୁଗୁଲି ଶୁଣିବା ପ୍ରବୃତ୍ତି; ଅଯଥା ବିଶ୍ୱାସ
Patalā kāna କରିବା ଖୋଇ—1. Credulousness.
କାନ ପାତଳା ୨ । ଅତି ଚୁପ୍‌ଚୁପ୍ କଥା ଶୁଣି ପାରିବାର ଶକ୍ତି—
पतला कान 2. The power of hearing very lowly uttered talk.

ପତଳା କାନି(ନୁ)ଆ(ଆଁ)—ଦେ. ବିଶ. ପୁଂ—୧ । ଯେଉଁ ଲୋକ ଚୁଗୁଲି
Patalā kāni(nu)ā(āñ) ଶୁଣି ହଠାତ୍ ବିଶ୍ୱାସ କରେ—
କାନ ପାତଳା **कन पतला** 1 Credulous.

(ପତଳା କାନା)—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଯେଉଁ ଲୋକ ଅତି
ପତଳାକାନୀ } ସ୍ତ୍ରୀ ଚୁପ୍ ଚୁପ୍ କଥା ଶୁଣି ପାରେ—
ପତଳା କାନେଇ ଇଁ) } 2. Having the power of hearing very low sound.

ପତଳା ଚମ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପାତ୍ରଟ + ଚର୍ମ)—ପତଳା ଚମଡ଼ା—
Patalā chama Thin skin.
ପାତଳା ଚମଡ଼ା **पतला चमड़ा** (ପତଳା ଚମଡ଼ା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପତଳା ଝାଡ଼ା—ଦେ. ବି—ତରଳଥା ଝାଡ଼ା—
Patalā jhārdā Loose stools.
ପାତଳା ଦାସ୍ତ **पतला झाड़ा**
(ପତଳା ଦସ୍ତ, ପତଳା ବାହାରକୁ, ପତଳା ପୋଖରୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପତଳା ନିଦ—ଦେ. ବି—ଯେଉଁ ନିଦ ଅତି ସାମାନ୍ୟ ଓ କ୍ଷୀଣ ଶବ୍ଦରେ
Patalā nida ମଧ୍ୟ ଭାଙ୍ଗିଯାଏ; ଖୁବ୍ ନିଦ—
ପାତଳା ସୁମ **पतला नींद** Very light sleep.

ପତଳା ଲୁଗା—ଦେ. ବି—ସୂକ୍ଷ୍ମ ବସ୍ତ୍ର—
Patalā lugā Fine texture; fine cloth.
ପାତଳା କାପଡ଼ **पतला कपड़ा** (ପତଳା କପଡ଼ା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପତଳୀ—ଦେ. ବି—ପତଳାର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Patalī Feminine of Patalā
ପାତଳୀ ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ବେଙ୍ଗଳା (ଦେଖ)
पतली Bengalā (See)

ପତା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପତ୍ର)—୧ । ଆଖିର ଉପରସ୍ଥ ପିଛଡ଼ା, ପଲକ—
Patā **पाता** **पपोटा** 1 Eye lid.

ପାତ୍ତା, ପତ୍ତା ୨ । ସାନ ବାଳିଆ ମାଛ ବା ବାଳିଆ ପତକା—
पत्ता, पता 2. Small Bālia fish.

୩ । (ସଂ. ପ୍ରତ୍ୟୟ; ପ୍ରା. ପତ୍ତଅ=ଖ୍ୟାତି ହି. ଶ.) ବସ୍ତୁର ବା ବ୍ୟକ୍ତିର ଅବସ୍ଥିତି ସମ୍ବନ୍ଧେ ପରିଚୟ ବା ସୂଚନା; ଠିକଣା—
3. The whereabouts of a person or thing.

୪ । ଚିହ୍ନ—4. Trace; token.

୫ । ଖବର; ସମ୍ବାଦ—5. News.

ମାନ ବାପ ମାର ନାତି ବ୍ରହ୍ମ ଓ ଦେଶର ପତା ନ ଲାଗିବାରୁ ବର ଜୁଟିଲା ନାହିଁ ।
ଫକୀରମୋହନ. ଗଳ୍ପସ୍ୱଳ୍ପ ।

୬ । ହଜିଥିବା ବସ୍ତୁର ସନ୍ଧାନ; ଖୋଜ—6. Information about a lost or missing thing; clue.

୭ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ରହିବା ସ୍ଥାନର ଠିକଣା—
7. The address of a person.

୮ । ଗୂଢ଼ ତତ୍ତ୍ୱ; ରହସ୍ୟ—8. Secret.

ପତା(ତେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପାତ୍ତ ଧାତୁ)—
Patā(te)ibā ୧ । ପାତ୍ତତ କରିବା—1. To lay down.
ପାତାନ, ପାତା ୨ । (କର) ପ୍ରସାରିତ କରିବା; ବଢ଼ାଇବା—
फैलाना 2. To extend.

ବେଣ୍ଟ କଥିଲା କଣ୍ଟକ ପିଙ୍ଗି କର ପତାଇ । ରାଧାନାଥ- ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗା ।

୩ । ଆଘାତ ଅପେକ୍ଷାରେ ମୁଣ୍ଡକୁ ବା ଶରୀରର କୌଣସି ଅଙ୍ଗକୁ ଦେଖାଇବା; ଆଡ଼ିବା—2. To show one's head or other limb ready to receive a blow.

୪ । (ସଂ. ପ୍ରତ୍ୟୟ) ପ୍ରତ୍ୟୟ କରିବା; ବିଶ୍ୱାସ କରିବା—
4. To be confident; to trust.
(ଯଥା—ଏଡ଼େ ବଡ଼ କାମ କରିବାକୁ ମୋ ଖୁବ ପତାଉ ନାହିଁ । ଖୁବ ପତାଇବା=ମନରେ ସାହସ ହେବା)

ପତାକା—ସଂ. ବି. (ପତ୍ ଧାତୁ=ଯିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ + ଆ)—
Patākā ୧ । ନିଶାଣୀ; ଧ୍ୱଜା; ଅଗରେ ଇତସ୍ତତଃ ସଞ୍ଚାଳିତ ବସ୍ତ୍ର ଖଣ୍ଡ ଯୁକ୍ତ ଦଣ୍ଡ—1. Flag; ensign; banner; standard.

୨ । ନିଶାଣ; ଚିହ୍ନ; ଲକ୍ଷଣ—
2. Mark; sign; symbol; emblem; token.

୩ । ନାଟକର ଅଙ୍ଗବିଶେଷ—3. Episode or episodical incident in a drama. (M. W)

[ଦ୍ର—ଯେଉଁ ସ୍ଥଳରେ ନାଟକୀୟ କଣେ ପାତ୍ରର ଚିତ୍ତାଗତ ଭାବର ବା ବିଷୟର ଅନ୍ୟ ଆଗନ୍ତୁକ ପାତ୍ରର ଭାବ ବା ବିଷୟଦ୍ୱାରା ପୋଷଣ ହୁଏ ସେଠାରେ ପତାକା ହୁଏ । ହି. ଶ.]

୪ । ସୌଭାଗ୍ୟ—4. Prosperity; good fortune.

୫ । ଜ୍ୟୋତିଷିକ ରକ୍ଷା-ଚକ୍ରବିଶେଷ—5. An astrological figure employed as a charm.

୬ । ଦଶ ଖର୍ବ ସଂଖ୍ୟା; ଦଶ ହଜାର କୋଟି ସଂଖ୍ୟା—
6. One trillion (number).

ଦେ. ବି—ଶ୍ରେଷ୍ଠତା; ପ୍ରତିଷ୍ଠା; ଉତ୍କର୍ଷ—
Distinction; excellence; superiority,

ରୂପରେ କେଳତ ଉପରେ ପତାକା ଦିଅଇଲ ଯେ ବ୍ରଜାଳ ।
କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. କବିତାକଲ୍ଲୋଳ ।

ପତାକା ଦଣ୍ଡ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ ; ପତାକା+ଦଣ୍ଡ)—
Patākā daṇḍa ଯେଉଁ ବାଉଁଶ ବା କାଠର ଲମ୍ବ ସରୁ ଦଣ୍ଡର ଅଗରେ ପତାକାର କନା ଲାଗିଥାଏ—Flagstaff.

ପତାକିକ—ସଂ. ବିଣ (ପତାକା+ଇକ)—
Patākika ୧ । ଧ୍ୱଜ ଯୁକ୍ତ—1. Furnished with a flag.
୨ । ଧ୍ୱଜବାହୀ—2 Carrying a flag.

ପତାକୀ—ସଂ. ବିଣ. (ପତାକା+ଇନ୍ ; ୧ମା. ୧ବ.)—
Patākī ପତାକାଧାରୀ—Having a standard; standard-bearing.
(ପତାକିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
ସଂ. ବି—୧ । ପତାକା ଚକ୍ର (ଦେଖ)
1. Patākī chakra (See)
୨ । ରଥ—2. Car; chariot.
୩ । ସେନା—3. Army.
୪ । ପତାକାଧାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି—4. Standard-bearer.
୫ । ପତାକା—5. Flag. (M. W)

ପତାକୀ ଚକ୍ର—ସଂ. ବି—(ଜ୍ୟୋତିଷ) ଶିଶୁର ଜନ୍ମ ଗଣନାର୍ଥେ ଅଙ୍କିତ
Patākī chakra ଗ୍ରହ ଚକ୍ରବିଶେଷ—(astrology) A circle drawn to calculate the evil influence on a child of planets at its birth.

ପତାଙ୍ଗି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. (ସଂ. ପତଙ୍ଗ)—କାଗଜର ଗୁଡ଼ି—
Patāṅgi Flying kite; paper-kite.

ପତାଣ୍ଡି—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି—ମାଣ୍ଡିଆ ଓ ଧାନର ଅଗାଡ଼ି—
Patāṇḍ Chaff of paddy or Māṇḍiā grain.

ପତାଣ୍ଡି ଅଗାଡ଼ି—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି—ଯେଉଁ ଧାନର ଅଗାଡ଼ି ଭିତରେ କିଛି ମାତ୍ର ଶସ୍ୟ ନ ଥାଏ—
Patāṇḍi agāṛḍi Empty chaff of paddy.

ପତା ଲାଗିବା—ଦେ. ବି.—ସନ୍ଧାନ ମିଳିବା; ଠିକଣା ମିଳିବା—
Patā lāgiba Trace of one's whereabouts; clue to some matter.
(ପତା ମିଳିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)
ମାଙ୍ଗ ଗାପ ମ.ର ଜ.ତ ବୁଲ ଓ ଦେଶର ପତା ନ ଲାଗିବାରୁ ବର ଜୁଇଲ ନାହିଁ ।
ଫକୀରମୋହନ. ଗଳ୍ପସ୍ୱଳ୍ପ ।

ପତାଲେଇ(ହି)—ଦେ. ବି. ସଂ. ପତ୍ର ଓ ଲିହ ଧାତୁ=ଚାଟିବା; ଏମାନେ
Patālei(hi) ଗଛର ପତ୍ର ଖାଇବାରୁ) - ସମ୍ବାଲୁଆ
Caterpillar.
[ଦ୍ର—ଏମାନେ ଗଛର ଡାଳ ପତ୍ର ଆଦିରେ ଜାବୁଡ଼ି କରି ଲାଗି ରହି ପତ୍ରକୁ ଖାଇ ଯାଆନ୍ତି । ଏଥିପାଇଁ ଯେଉଁ ଲୋକ ଅନ୍ୟ ଲୋକ ସଙ୍ଗରେ ନାଛୋଡ଼ବନ୍ଦା ହୋଇ ଲାଗି ଥାଏ ଓ ତାର ସର୍ବନାଶ ଘଟାଏ ତାକୁ କହନ୍ତି ଯେ ତା ସାଙ୍ଗେ ପତାଲେଇ ଭଳିଆ ଲାଗିଛି ।]

ପତି—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ପା ଧାତୁ = ରକ୍ଷା କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅଚ୍)—
Pati ୧ । ପାଳକ; ରକ୍ଷକ—1. Protector; preserver.
(ପତ୍ନୀ - ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ପ୍ରଭୁ; ମାଲିକ—2. Lord; master.
୩ । ଭର୍ତ୍ତା; ସ୍ୱାମୀ—3. Husband.
୪ । ନାୟକ; ନେତା; ଚାଳକ—4. Leader; guide.
୫ । ଦ୍ରବ୍ୟାଦିର ଅଧିକାରୀ—5. Owner; possessor.
୬ । ରାଜା—6. King; sovereign.
କହଇ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଧରାକୋଟି ପତି ।
କୃଷ୍ଣଙ୍କ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ପତ୍ତି ଦେ. ବି. (ସଂ. ପତ୍ର) ଗଞ୍ଜେଇ ଗଛର ପତ୍ର—
ସବଜୀ ଭାଂଗ 2. The leaves of Cannabis Sativa.
୩ । (ସଂ. ପତ୍ନୀ) ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ଉପାଧିବିଶେଷ—
3. Family title of some Brāhmaṇs.
ଯଥା—ଭୁଣ୍ଡି ନାହିଁ, ବାଡ଼ି ନାହିଁ ଶଙ୍କରୀସ ପତ୍ତି ।)
୪ । (ଜାତି ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ସହଚର ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ; ଜାତିପତ୍ତି)—ସମାଜ—4 Society.
(ଯଥା - ସେ ମଦ ଖାଇ ଜାତିରୁ ଗଲା ପତ୍ତିରୁ ଗଲା ।)
ଦେ. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) ବିଣ. -- ପତ୍ତିତ—Fallen.
ଲୁଚଲି ଚୁଡ଼ଗଡ଼ତ ଅନ୍ତରେ ଶ୍ରୁତ ମଡ଼ଛଲ ଲଇ ବ ବପତ୍ତପତ ହେ
ଜଳଧର ! ଭଞ୍ଜ. ଚେମ୍ବୁଧାନ୍ୟ ।

ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି.—ଏକ ପ୍ରକାର ଅଭିମନ୍ତ୍ରିତ ଜଡ଼ି—
A kind of charm.
[ଦ୍ର—ଶ୍ୱେତ ଅପରାଜିତା ପତ୍ରକୁ ଅଭିମନ୍ତ୍ରିତ କରି ବାଘର ଖୋଜକୁ ଭଣ୍ଡି, ଅକ୍ଷତ ଖୋଜ ଚିହ୍ନ ଉପରେ ଉକ୍ତ ପତ୍ରକୁ ପକାଇଲେ, ବାଘ ସେହି ବାଟେ ଫେରି ଆସେ ଓ ଶିକାରୀ ସେହି ବାଟକୁ ଜଗି ରହି ବାଘକୁ ମାରେ ।]

ପତିଆରା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପ୍ରତ୍ୟୟ; ପ୍ରା. ପତ୍ତୟ)—୧ । ବିଶ୍ୱାସ; ଆସ୍ଥା—
Patiārā 1. Confidence; trust; reliance; faith.
ପତ୍ୟାରା ପତିଆରା ସେବେ ନୋହୁଛ ଭୂମ୍ବର,
ପତ୍ତାରା ଭମ୍ବୁକ ରଗ ଢେଲେ । ଉକାବ, ସାଆନ୍ତିଆ ବାହା ।
(ପତିଆର, ପତ୍ୟାର—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଜାମିନ୍; ପ୍ରତିଭୂ—
2. Surety; security.
୩ । ଖାତିର; ବ୍ୟବସାୟଗତ ସୁନାମ—
3. Credit in business; good will.
ଦେ. ବିଣ.—ବିଶ୍ୱସ୍ତ—Trust worthy; trusty.

ପତିଆରା ଉଠିଯିବା—ଦେ. ବି.—୧ । ଅନାସ୍ଥା—
Patiārā uṭhi jibā 1. Loss of confidence.
ପତ୍ୟାରା ଉଠେ ଯାଓୟା ୨ । ବ୍ୟବସାୟଗତ ସୁନାମର ଲୋପ—
ପତ୍ତାରା ଛୁଟଜାନା 2. Loss of business-credits.
(ପତିଆରା ବୁଡ଼ି ଯିବା; ପତିଆରା ଡୁବିଯିବା — ଅନ୍ୟରୂପ)

ପତିଆରା କରିବା—ଦେ. କ୍ରି. - ବିଶ୍ୱାସ କରିବା; ଆସ୍ଥା ରଖିବା—
Patiārā karibā To have trust in; to believe; to rely on.
ପତିୟାରା ପତ୍ୟାବାକରା **ପତିଆନା**
(ପତିଆରା ଯିବା - ଅନ୍ୟରୂପ)

ପତିଆରା ଜାମିନ୍—ଦେ. ବି. (କଟରଆ)—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର କାର୍ଯ୍ୟ
Patiāra jāmin ନିମନ୍ତେ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଜାମିନ୍ ବା ପ୍ରତିଭୂ
ପତ୍ୟାରା ଜାମିନ ହେବା—1. Personal security.
ପତ୍ତାରା ଜାମିନି ୨ । ଅନ୍ୟର କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଜାମିନ୍ ହେବା ବ୍ୟକ୍ତି—
(ପତିଆରା ଜାମିନ — ଅନ୍ୟରୂପ) 2, A person who stands surety for another.

ପତିଆଲା—ଦେ. ବି. (ନାମ)—ଉତ୍ତର ଭାରତର ରାଜପୁତ ରାଜ୍ୟବିଶେଷ—
Patiālā Patiala, name of a Rajput state in N. India.
(ପଟିଆଲା—ଅନ୍ୟନାମ)

[ଦ୍ର—ଏ ରାଜବଂଶ ସଙ୍ଗେ ଅଧୁନା ଉତ୍କଳର ଢେଙ୍କାନାଳ ଓ ଷଡ଼େଇକଳା ରାଜବଂଶମାନଙ୍କର ବୈବାହିକ ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଅଛି ।]

ପତିଂବରା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ପତିଂ=ପତିଙ୍କୁ+ବରୁ ଧାତୁ=ବରଣ କରିବା +କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । ସ୍ୱୟଂବରା; ଯେଉଁ
Patimbarā
(ପତିମ୍ବରା—ଅନ୍ୟରୂପ) ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ୱୟଂ ପତି ନିର୍ବାଚନ କରି ବିବାହ କରନ୍ତି—1. A woman choosing a partner or husband for herself.

୨ । କଳାଜୀରା (ହି. ଶ.)—2. Black cuminseed.

ପତିକ—ସଂ. ବି—କାର୍ଷାପଣ ନାମକ ଏକ ପ୍ରାଚୀନ ମୁଦ୍ରା—
Patika An ancient coin of India

ପତିକାମା—ସଂ. ବିଣ. (ପତି+କାମ+ଆ)—ସ୍ୱାମୀ ପ୍ରାପ୍ତି ନିମନ୍ତେ
Patikāmā ଇଚ୍ଛୁକା (ସ୍ତ୍ରୀ)—(a woman) Desiring to get a husband.

ପତିଗତପ୍ରାଣ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପତିଗତ ପ୍ରାଣ ଯାହାର)—
Patigataprāṇa ପତିଙ୍କଠାରେ ଏକାନ୍ତ ଆସକ୍ତ—Attached
(ପତିଗତପ୍ରାଣା – ସ୍ତ୍ରୀ) to one's lord or master.

ପତିଗତପ୍ରାଣା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—୧ । ପତିଗତପ୍ରାଣର
Patigataprāṇā ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—1. Feminine of Patigata prāṇa.

୨ । ସତୀ (ସ୍ତ୍ରୀ); ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀର ପ୍ରାଣ ପତିଙ୍କ ପ୍ରାଣ ସଙ୍ଗେ ଆବଦ୍ଧ, ଅର୍ଥାତ୍ ପତିଙ୍କ ପ୍ରାଣ ଗଲେ ଯେ ବଞ୍ଚି ପାରେ ନାହିଁ—
2. (a woman) Whose life is exclusively dedicated to the service of her husband; devoted and chaste (woman).

ପତିଘାତୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ଯେ ଆପଣା ପ୍ରଭୁ ବା ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରେ—
Patighātī Murdering one's master or lord.

ପତିଘାତିନୀ—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ପତି+ହନ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇ; ଉପାଦାନ)—
Patighātinī ୧ । ସ୍ୱାମୀ ହତ୍ୟାକାରିଣୀ—
(ପତିଘ୍ନୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Killing her husband; murderess of her husband.

୨ । ଜ୍ୟୋତିଷ ବା ସାମୁଦ୍ରିକ ଅନୁସାରେ ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀର ଜାତକରେ ବୈଧବ୍ୟ ଯୋଗ ଥାଏ—2. (a woman) Who according to astrology or palmistry is destined to be a widow.

ପତିଘ୍ନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ପତିଘାତୀ (ଦେଖ)
Patighna Patighātī (See)

ସଂ. ବି—ଜ୍ୟୋତିଷ ବା ସାମୁଦ୍ରିକ ମତରେ ବୈଧବ୍ୟସୂଚକ ଯୋଗ ବା ଲକ୍ଷଣ (ହି. ଶ.)—Astrological indication of a woman becoming a widow.

ପତିତ—ସଂ. ବିଣ. (ସଂ. ପତ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ପଡ଼ିଯାଇଥିବା—
Patita 1. Fallen.
(ପତିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ପରାଜିତ—2. Defeated.

୩ । ଅଧୋଗତ; ଅଧୋଗାମୀ ହୋଇଥିବା—
3. Descended; lowered; fallen down.

୪ । ଚ୍ୟୁତ; ସ୍ଖଳିତ—4. Slipped.

୫ । ଅକର୍ଷିତ; ପଡ଼ିଆ—
5. Waste; uncultivated; fallow.

୬ । ଜାତିଚ୍ୟୁତ; ସମାଜ ବହିର୍ଭୂତ—6. Outcasted.
(ପତିତତା[ତ୍ତ]—ବି) ୭ । ଜାତି ବା ବର୍ଣ୍ଣର ଉପଯୁକ୍ତ କ୍ରିୟାକର୍ମ କରୁ ନ ଥିବା; ଆଚାରଚ୍ୟୁତ—7. Not observing the duties of one's caste or society.

୮ । ଚଳିତ—8. Moved.

୯ । ଗଳିତ; କ୍ଷରିତ—
9. Oozed; flowing down.

୧୦ । ଧର୍ମଭ୍ରଷ୍ଟ; ପାପୀ—
10. Sinful; sinning; fallen from virtue.

୧୧ । ଆଗତ—11. Come; arrived.

୧୨ । ସ୍ୱଧର୍ମତ୍ୟାଗୀ—12. Apostate.

୧୩ । ଅତି ଅପବିତ୍ର (ହି. ଶ.)—
13. Very unholy or impure.

୧୪ । ଅତି ନୀଚ—14. Very low or mean.

ପତିତ ଜମି—ଦେ. ବି—୧ । ପଡ଼ିଆ ଜମି—1. Waste land;
Patita jami land which is lying fallow.
ପତିତ ଜମି ୨ । ଅନାବାଦ ଜମି; ଯେଉଁ ଜମିରେ କୃଷି ହୋଇ
पतती जमीन ପାରେ ନାହିଁ—2. Uncultivable waste land.
(ପତିତଭୂମି—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପତିତ ଜାତି—ଦେ. ବି—୧ । ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ ବା ନୀଚ ଜାତି—
Patita jāti 1. Low caste.
ପତିତଜାତ ୨ । ପାପୀ ଜାତି—2. Sinning people.
पतितजात ୩ । ପରପଦଦଳିତ ଜାତି—
3. Downtrodden people.

ପତିତତ୍ରାହି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପତିତ+ତ୍ରୈ ଧାତୁ)—ପତିତପାବନ; ରାମ;
Patitatrāhi ବିଷ୍ଣୁ—Rāma; Saviour of the sinful.
(ପତିତତ୍ରାଣ—ଅନ୍ୟରୂପ) ବଚନେ ମେ ପତିତତ୍ରାହି ଦୂତ
ସୁବେଳେ ଶୁ.ବଳ ଗ'ରି ଯେ—ଉଷ. ଚୈତ୍ରୋଶତକଳାସ ।

ପତିତ ପାବନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ପାପୀର ତ୍ରାଣକାରୀ; ପାପୀର ଉଦ୍ଧାର-
Patita pābana କାରୀ; ପାପୀଙ୍କୁ ଯେ ଉଦ୍ଧାର କରେ—
(ପତିତ ପାବନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Saviour; purifying the sinful.
(ପତିତତ୍ରାତା—ଅନ୍ୟରୂପ)

[ଦ୍ର—ଦେବମାନଙ୍କୁ ପତିତପାବନ ଓ ଦେବୀମାନଙ୍କୁ ପତିତପାବନୀ ସମ୍ବୋଧନ କରାଯାଏ ।]

ସଂ. ବି. ପୁଂ—ପାପୀର ତ୍ରାଣକର୍ତ୍ତା; ଈଶ୍ୱର—
God; the Saviour of the sinful.

ଦେ. ବ—୧ । ପୁରୀ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ସିଂହଦ୍ୱାର ସମ୍ମୁଖର କାନ୍ଥରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ମୂର୍ତ୍ତି—1. The image of the Deity Jagannātha just inside the lions-gate of the Puri temple.

[ଦ୍ର—ଅଶ୍ପୃଶ୍ୟ ଜାତିମାନେ ମନ୍ଦିର ବା ବେଢ଼ା ଭିତରକୁ ଯାଇ ନ ଥିବାରୁ ସିଂହଦ୍ୱାର ନିକଟରେ ଏହି ପତିତପାବନଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରନ୍ତି]

୨ । ଦେବାଳୟମାନଙ୍କରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କେବଳ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ମୂର୍ତ୍ତି—2. The image of Lord Jagannātha only set up and worshipped in a temple.

[ଦ୍ର—ପୁରୀ ମନ୍ଦିରରେ ଜଗନ୍ନାଥ, ବଳଭଦ୍ର ଓ ସୁଭଦ୍ରାଙ୍କର ୩ ମୂର୍ତ୍ତି ଅଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ସିଂହଦ୍ୱାରସ୍ଥ ସମ୍ମୁଖରେ କେବଳ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ମୂର୍ତ୍ତି ସ୍ଥାପିତ । ଯେଉଁ ଦେଉଳମାନଙ୍କରେ ଜଗନ୍ନାଥ, ବଳଭଦ୍ର ଓ ସୁଭଦ୍ରାଙ୍କର ୩ ମୂର୍ତ୍ତି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ନ ହୋଇ କେବଳ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ମୂର୍ତ୍ତି ପୂଜା ପାଉ ଥାଆନ୍ତି, ସେ ଦେଉଳରେ ପତିତପାବନ ଅଛନ୍ତି ବୋଲି ବୋଲାଯାଏ ।]

ପତିତ ପାବନ ବାନା—ଦେ. ବିଣ—(ସଂ. ପତିତ ପାବନ + ଫା. ବାନା
Patita pābana bānā ପାପୀ ଲୋକଙ୍କୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବା ପାଇଁ ଯେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ, ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରଭୁ ପରମେଶ୍ୱର; ଭଗବାନ ବା ବିଷ୍ଣୁ (ଦେବତାଙ୍କୁ, ବିଶେଷତଃ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ସ୍ତବ କରିବା ସମୟରେ ପ୍ରଯୁକ୍ତ ସମ୍ବୋଧନ)—(a term addressed to a Deity specially to Bishṇu in prayer) An epithet of God Bishṇu; One who holds the banner of delivering the fallen.

ପତିତ ବୃତ୍ତ—ସଂ. ବିଣ—ଜାତିଚ୍ୟୁତ ହୋଇ ଯେ ଜୀବନ ଯାପନ କରେ—
Patita bṛutta Passing one's life in a fallen or outcasted condition.

ପତିତବ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ପତ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ ତବ୍ୟ)—୧ । ପତନଯୋଗ୍ୟ—
Patitabya 1. Fit to fall.

୨ । ଯାହା ପଡ଼ିବ—2. About to fall.

ପତିତ ସାବିତ୍ରୀକ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—ଯେଉଁ ଦ୍ୱିଜ ବିଶଜାତ ବ୍ୟକ୍ତି
Patita sābitrika ଉପଯୁକ୍ତ ବୟସରେ ବ୍ରତ ହୋଇ ନ ଥିବାରୁ ପତିତ ହୋଇଅଛି; ସାବିତ୍ରୀଭ୍ରଷ୍ଟ (ଦ୍ୱିଜାତି)—(a twice born) On whom the ceremony of investiture has not been performed in due time.

ପତିତୋତ୍ପନ୍ନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—ପତିତା ବା କୁଳଭ୍ରଷ୍ଟା ନାରୀ
Patitotpanna ଗର୍ଭଜାତ (ସନ୍ତାନ)—Born of a fallen woman.
(ପତିତୋତ୍ପନ୍ନା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ପତିତୋଦ୍ଧାରଣ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—ପତିତପାବନ (ଦେଖ)—
Patitoddhāraṇa Patitapābana (See)
(ପତିତୋଦ୍ଧାରଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବି—ପତିତପାବନ (ଦେଖ)
Patitapābana (See)

ପତିତ୍ୱ—ସଂ. ବି. (ପତି + ଭାବେ. ତ୍ୱ)—୧ । ପ୍ରଭୁତ୍ୱ—
Patitwa 1. Mastery.

୨ । ପାଣିଗ୍ରହଣ ଦ୍ୱାରା ସ୍ତ୍ରୀର ସ୍ୱାମୀ ହେବାର ଭାବ—
2. The state of being a husband.

ପତି ଦେବତା—ସଂ. ବି. (ରୂପକ; ପତିରୂପ ଦେବତା)—ଦେବତାଙ୍କ ପରି
Pati debatā ସ୍ତ୍ରୀ ଦ୍ୱାରା ପୂଜିତ ସ୍ୱାମୀ—A husband worshipped as a Deity by the wife.

ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ବହୁବ୍ରୀହି; ପତି ଅଛନ୍ତି ଦେବତା ଯାହାର)—
ପତି ଦେବା, ପତି-ଦୈବତା, ପତି ଧର୍ମବତୀ } ଅନ୍ୟରୂପ ପତିପ୍ରାଣା (ଦେଖ)
Patiprāṇā (See)

ପତି ଧର୍ମ—ସଂ. ବି—୧ । (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପତି + ଧର୍ମ) ପତିର ସ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରତି
Pati dharma କର୍ତ୍ତବ୍ୟ—1. The duties of a husband towards his wife.

୨ । (ମ. ପ. ଲୋ) ପତି ପ୍ରତି ପତ୍ନୀର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ (ହ. ଶ,)—
2. The duties of a married woman towards her husband.

ପତି ପତ୍ନୀ—ଦେ. ବି.(ସହଚର)—ସ୍ୱାମୀ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ; ଦମ୍ପତ୍ତି; ଗେରସ୍ତ ଭାରିଯା;
Pati patnī ଘରତା ମାରିଯ—Husband and wife; a married couple.

ପତିପଦା—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପ୍ରତିପତ୍)—ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷର ପ୍ରଥମ ଦିବସ—
Patipadā The first day of the lunar fortnight.
ପ୍ରତିପଦ **ପଡ଼ିବା** (ପତିପ, ପତିପଦ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପତିପ୍ରାଣା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ବହୁବ୍ରୀହି; ପତି ଅଛନ୍ତି ପ୍ରାଣ ଯାହାର)—
Patiprāṇā ପତିଙ୍କଠାରେ ଏକାନ୍ତ ଆସକ୍ତା; ସାଧ୍ୱୀ (ସ୍ତ୍ରୀ)—
ପତି ପରାୟଣା, ପତିଗତ ପ୍ରାଣା } ଅନ୍ୟରୂପ (a wife) Devoted to her husband; chaste and devoted (woman); virtuous and doting (wife).

ପତିବତ୍ନୀ—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ପତି + ବତ୍ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—
Patibatnī ସଧବା; ଅହୁଅ (ସ୍ତ୍ରୀ); ସଭର୍ତ୍ତୃକା—
(ପତିବତୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) (a woman) Having her husband living.

ପତି ବରତ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପତିବ୍ରତ)—ପତିବ୍ରତ (ଦେଖ)
Pati barata Patibrata (See)

ପତିବରତା—ଗ୍ରା. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ପଦ୍ୟ) (ସଂ. ପତିବ୍ରତା)—
Patibaratā **ପତିବ୍ରତା** ପତିବ୍ରତା (ଦେଖ)
Patibratā (See)

ପତିବ୍ରତ—ସଂ. ବି. (ମ. ପ. ଲୋ)—ସ୍ତ୍ରୀର ପତି ସେବା ଓ ସତୀତ୍ୱ ରୂପ
Patibrata ବ୍ରତ; ପାତିବ୍ରତ୍ୟ—Chastity; devotion to one's husband.

ପତିବ୍ରତା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପତି ଅଛନ୍ତି ବ୍ରତ ଯାହାର)—
Patibratā ପତିଙ୍କଠାରେ ଏକାନ୍ତ ଆସକ୍ତା; ପତିପ୍ରାଣା; ସତୀ; ସାଧ୍ୱୀ-
(ପାତିବ୍ରତ୍ୟ—ବି) (a wife) Devoted to her husband; chaste and devoted (woman).

ପତିମତୀ—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ପତି + ମତ୍ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—Having her
Patimati ସଧବା; ସଭର୍ତ୍ତୃକା— husband living.

ପତି ମହାପାତ୍ର—ଦେ. ବି. (ନାମ)—ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ସେବକବିଶେଷ; ବିଦ୍ୟା-
Pati mahāpātra ପତିଙ୍କର ବଂଶଧର—The descendants of Bidyāpati who had brought the idol of Jagannātha from the village of the Śabara in the forest to Puri.

[ଦ୍ର—ଜଗନ୍ନାଥ ମହାପ୍ରଭୁ ଅଣସର ଘରେ ଥିଲାବେଳେ ଏହି ପତ୍ତି ମହାପାତ୍ରମାନେ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ସେବା ଓ ଭୋଗଆଦି କରନ୍ତି । ଏମାନେ ଜଗନ୍ନାଥ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କର ପ୍ରଥମ ସେବକ । ତେଣୁ ଦେବସ୍ନାନ ପୂର୍ଣ୍ଣିମାଠାରୁ ଗୁଣ୍ଡିଚା ଯାତ୍ରାର ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜଗନ୍ନାଥ ମହାପ୍ରଭୁ ସେମାନଙ୍କର ଖାସ୍ ମାରଫତରେ ରହନ୍ତି ଓ ଜଗନ୍ନାଥ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କର ବାର୍ଷିକ ଆୟରୁ ଏକ ମାସର ଆୟ ଏମାନେ ପାଆନ୍ତି । ଏ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ମହାରାଜାଙ୍କ ସମୟରେ ଛତିଶା ନିଯୋଗ ସୃଷ୍ଟି-କାଳରୁ ରହିଅଛି ।]

ପତି ମିଶ୍ର—ପ୍ରାଦେ. (ଯାଜପୁର) ବି—ଯାଜପୁରର କୁଳୀନ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବଂଶ-
Pati misra ବିଶେଷ—A respectable Brāhmaṇa family of Jajpur.

ପତିମ୍ବରା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ପତିଂବରା (ଦେଖ)
Patimbarā Patimbarā (See)

ପତି ସହଗମନ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ପତି+ସହ ଗମନ)—
Pati sahagamana ପତିଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ପତିଙ୍କ ଚିତାନଳରେ
(ପତି ସହମରଣ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଜୀବିତା ପତ୍ନୀଙ୍କର ଆରୋହଣପୂର୍ବକ
ମରଣ—A widow's voluntary sacrifice by ascending the funeral pyre of her dead husband.

ପତିଷ୍ଠ—ସଂ. ବିଣ. (ପତ୍ ଧାତୁ+ଶୀଳାର୍ଥେ. ଇଷ୍ଠ)—
Patishṭha ପତନଶୀଳ—Fallible.

ପତୁଆ—ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର) ବି—ଦନା ପୁଡ଼ୁଗା (ଦେଖ)
Patuā Danā purdugā (See)

ପତୁଆ ପୁଅ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. ପୁଂ—
Patuā pua ପରିବାରର ବା ପିତା ମାତାଙ୍କର ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ସନ୍ତାନ—
The eldest son of the parents.

ପତୁରି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପତ୍ର)—ଧାନ ଗଛର ପତ୍ରମାନ ଖୁବ ଲମ୍ବ ଲମ୍ବ
Paturi ହୋଇ ବଢ଼ିଯିବା ଅବସ୍ଥା—The state of the
ପତୁରି ପଡ଼ିବା
ପତୁରି ପଡ଼ିଯିବା } ଅନ୍ୟରୂପ leaves of paddy plants
ପତୁରି ମାରିବା growing inordinately long.
ପତୁରି ମାରିଯିବା [ଦ୍ର—ଏଥିରେ ଧାନ ଭଲ ଫଳେ ନାହିଁ ।]

ପତୁରିଆ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ପତ୍ର)—ପତ୍ର ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Paturiā Leafy.
(ପତରିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ) (ଯଥା—ପତୁରିଆ ସିଜୁ ।)

ପତୁରିଆ ଶଅର—ଦେ. ବି—ପତରା ଶଉରା (ଦେଖ)
Paturia śa-ara Patara śaurā (See)
(ପତୁରିଆ ଶହର—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପତୁରିଆ ସିଜୁ(ଝୁ)—ଦେ. ବି—ପତରିଆ ସିଜୁ(ଝୁ) (ଦେଖ)
Paturiā siju(jhu) Pataria siju(jhu) (See)

ପତୁରି ଖଇର—ଦେ. ବି—ପତ୍ରି ଖଇର (ଦେଖ)
Paturi khaira Patri khaira (See)

ପତୁଲି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପାତ୍ର; ପାତ୍ରଳୀ=ହାଣ୍ଡି; ଭୁଲ. ଫା. ପାତିଲ; ମ.
Patuli ପାତେଲୀ; ପର୍ତ୍ତୁଗାଲ୍. ଭୁଜେଲ)—
ପାତିଲ, ତିଜେକ ୨ । ବଡ଼ମୁହାଁ ଚେପ୍ଟା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ହାଣ୍ଡି—
ପତିଲୀ 1. A small flat earthen pot.
(ପାତୁଲି—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ବେଙ୍ଗଳା—2. Thrashing of paddy with bullocks treading on the sheaves in a circle.
୩ । ଧାନ ମଳା ହୋଇ ଉଡ଼ା ହେବା ପରେ କରାଯିବା ଧାନ ଗଦା-
3. A heap of winnowed and cleansed paddy.

ପତ୍ତଙ୍ଗ—ସଂ. ବି—ପତ୍ରାଙ୍ଗ (ଦେଖ)
Pattanga Patrānga (See)

ପତ୍ତନ—ସଂ. ବି. (ପଦ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ମ. ଅନ)—
Pattana ୧ । ନଗର—1. City.
୨ । ଗ୍ରାମ; ପଟ୍ଟଣା—2. Village; hamlet.
ବିଚେତନ ପତ୍ତନ ଗୋଷ୍ଠା ଚେତୁଁ ପତ୍ତନ—ବାହୁଡ଼ାକୁ ଆଦର ସେ ।
ଉକ୍ତ. ବୈଦେହୀ ବିଳାସ ।
୩ । ମୃଦଙ୍ଗ—3. A drum of earth.
୪ । ମୂଳଦୁଆ (ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର) 4. Foundation.
୫ । ସୁତ୍ରପାତ; ଆରମ୍ଭ (ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର)—5. Beginning.
୬ । ଉପନିବେଶ (ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର)—6. Colony.
ଦେ. ବି—୧ । ପତନ; ସମତଳ—1. Level
୨ । ମୂଳଦୁଆ ପକାଇବା—2. Laying the foundation

ପତ୍ତନି—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିନୀପୁର) ବି. (ସଂ. ପତ୍ତନ=ଗ୍ରାମ; ବଂ. ପତ୍ତନୀ)—
Pattani ଏକ ପ୍ରକାର ମକଦମୀ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱତ୍ୱ—The Pattni tenure in Bengal; a kind of middleman's tenure
[ଦ୍ର—୧ମ ପତ୍ତନିର ଅଧୀନ ମଧ୍ୟସ୍ୱତ୍ୱକୁ ଦରପତ୍ତନି ଓ ତନ୍ନିମ୍ନସ୍ଥ ସ୍ୱତ୍ୱକୁ ସେପତ୍ତନି ବୋଲାଯାଏ ।]

ପତ୍ତନି ତାଲୁକ—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିନୀପୁର) ବି.—ପତ୍ତନି (ଦେଖ)
Pattani tāluka Pattani (See)
(ପତ୍ତନିମାହାଲ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପତ୍ତନିଦାର—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିନୀପୁର) ବି.—ମକଦମ; ମଧ୍ୟସ୍ୱତ୍ୱାଧିକାରୀ—
Pattanidār Under tenure holder.

ପତ୍ତର—ଦେ. ବି. (ମୁସଲମାନୀ ଅଳଙ୍କାର)—ଫାସିଆରେ ଓହଳି ଥିବା
Pattara ଧାତୁର ପାନ-ଆକୃତି ପତଳା ଖଣ୍ଡ—A betel leaf-shaped bit of metal which is attached to an earring as a pendant.

ପତ୍ତା—ଦେ. ବି.—ପତା (ଦେଖ)
Pattā Patā (See)

ପତ୍ତି—ସଂ. ବି. (ପଦ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+ଭାବ. କ୍ତି) - ୧ । ଗମନ;
Patti ଗତି—1. Motion.
୨ । (+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ତି) ବୀର—2. Hero.
୩ । ପଦାତିକ; ସୈନ୍ୟ—
3. Infantry; foot soldier.
ସେତି ହୋଇ ଗଲେ ପତ୍ତି ଅଶ୍ୱ, ଅଶ୍ୱ ରଥେ । ଉତ୍କଳାଥ. ମହାଭାରତ ।
୪ । ଯୋଦ୍ଧା—4 Warrior.

୫ । ୧ ହସ୍ତୀ, ୧ ରଥ, ୩ ଅଶ୍ୱ, ୫ ପଦାତିକ ସମନ୍ୱିତ ସେନା—
5. A detachment of army consisting of one elephant, one car, three horses and five footmen.
୬ । ୫୫ ଜଣ ପଦାତିକ—6. 55 foots-soldiers.

ପଞ୍ଚାନନ ପଦାତ୍ତିରେ ବୃଥଇ ପତ୍ତି ।
କୃଷ୍ଣସିନ୍ଧୁ. ମହାଭାରତ. ଉଦ୍‌ଯୋଗ ।

ପତ୍ତିକ—ସଂ. ବି. (ପତ୍ତି+କ)—୧ । ଦଶ ଘୋଡ଼ା, ୧୦ ହାତୀ, ୧୦ ରଥ ଓ ୧୦ ପଦାତି ସମନ୍ୱିତ ସେନାଦଳ (ହି. ଶ.)—
Pattika
1. A company of soldiers consisting of 10 horsemen; 10 elephant riders; 10 cars and 10 foot-soldiers.
(ଯଥା—ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ୧୦ ପତ୍ତିକକୁ ସେନା ଓ ୧୦ ସେନାକୁ ବଳ ବୋଲାଯାଉଥିଲା ।)
୨ । ଉପର୍ଯ୍ୟୁକ୍ତ ସେନାର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ—
2. The commander of the above company.

ପତ୍ନୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ପତି+ଙ୍କୀ. ଈ)—ଆପଣାର ବିବାହିତା ସ୍ତ୍ରୀ; ଭାର୍ଯ୍ୟା; ସହଧର୍ମିଣୀ—One's married wife; spouse.
Patnī
(ପତ୍ନୀର ଅନ୍ୟ ସଂ. ନାମ—ଜାୟା, ଭାର୍ଯ୍ୟା, ଦୟିତା, କଳତ୍ର, ବଧୂ, ସହଧର୍ମିଣୀ, ଦାରା, ଦାର, ଗୃହିଣୀ, ପାଣିଗୃହୀତା, କ୍ଷେତ୍ର, ଜନ, ଗୃହ ହି. ଶବ୍ଦସାଗର ।]

ପତ୍ନୀ ବତ୍ସଳ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ.—ଆପଣା ଭାର୍ଯ୍ୟା ପ୍ରତି ଏକାନ୍ତ ଅନୁରକ୍ତ—
Patnī batsala
Attached to one's wife.

ପତ୍ନୀବ୍ରତ—ସଂ. ବି. (ମ. ପ. ଲୋ; ପତ୍ନୀ+ବ୍ରତ)—ଆପଣାର ବିବାହିତା ସ୍ତ୍ରୀ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀ ଅଭିଗମନ ନ କରିବାରୂପ ବ୍ରତ ବା ସଙ୍କଳ୍ପ—The vow of fidelity to one's married wife
Patnī brata

ପତ୍ୟାରା (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି.—ପତିଆରା ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Patyārā (etc)
Patiārā etc (See)

ପତ୍ର—ସଂ. ବି. (ପତ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ର)—୧ । ଦଳ; ଗଛର ପତ୍ର—
Patra
1. Leaf of a tree
୨ । ବହିର କାଗଜ—2. Leaf of a book.
୩ । ଚିଠି—3. Letter.
୪ । ଲେଖା; ଲିପି; ଦଲିଲ—
4. Document; deed; a writing.
୫ । ହୁକୁମନାମା—5. Order.
୬ । ଅଙ୍ଗୀକାର ପତ୍ର—
6. Deed of agreement or contract.
୭ । ପକ୍ଷ; ଡେଣା—7. Wing of a bird.
୮ । ଧାତୁର ପାତଅ—8. Foil of metal.
୯ । ବାଣର ପକ୍ଷ—9. The feather of an arrow.
୧୦ । ଯାନ; ବାହନ—10. Vehicle; conveyance.
୧୧ । ଶସ୍ତ୍ରାଦିର ଫାଳ—11. Blade of a weapon.
୧୨ । ଦେହରେ ପତ୍ରାକୃତି ରଚନାବଳୀ—
12. Leaf-like painting on the body.
୧୩ । ଅନ୍ନାଦି ଖାଇବା ପାଇଁ ଭୂମିରେ ପାରିବା ପତ୍ର—
13. Leaves used as plates for meal.
୧୪ । ତେଜପତ୍ର (ହି. ଶ.)—14. Cassia leaf.
୧୫ । ପକ୍ଷୀ (ହି. ଶ.)—15. Bird.
ଦେ. ବି. (ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ସହଚର ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ, ଯଥା—ପଇସା ପତ୍ର; ହିସାବ ପତ୍ର; ଚିଠି ପତ୍ର; କାଗଜ ପତ୍ର; ଜିନିଷ ପତ୍ର; ପାଉଣା ପତ୍ର)—
୧ । ସମୂହ—1. Collection.
୨ । ଆଦି; ଇତ୍ୟାଦି—2. Etcetra.
ଦେ. ବି (ଜାହାଜଅ ଶବ୍ଦ)—ନୌକାରେ ବ୍ୟବହୃତ ଆହୁଲାର ଚଟୁ ପର ଚଉଡ଼ା ଅଗ୍ରଭାଗ ବା ଆହୁଲାର ପଙ୍ଖା—
The fan-shaped end of an oar; the spoon-shaped blade of an oar.

ପତ୍ରକ—ସଂ. ବି. (ପତ୍ର+ସ୍ୱାର୍ଥ. କ)—୧ । ପତ୍ର—2. Leaf.
Patraka
୨ । ତେଜ ପତ୍ର—2. The Cassia leaf.
୩ । ପତ୍ରାବଳି ରଚନା—
3. Leaf-like paintings on the body.

ପତ୍ର କୀଟ—ସଂ. ବି—ବହି ଓ କାଗଜରେ ଯେଉଁ ପୋକ ଲାଗନ୍ତି—
Patra kīṭa
Moths attacking books.

ପତ୍ର କୁଟୀ—ସଂ. ବି. (ମ. ପ. ଲୋ)—ପତ୍ରକୁଡ଼ିଆ—
Patra kuṭī
A hut of leaves and branches.
(ପତ୍ରକୁଟୀର—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପତ୍ର କୁଡ଼ିଆ—ଦେ. ବି. (ମ. ପ. ଲୋ)—
Patra kurḍiā
ଗଛର ଡାଳଅ ପତ୍ରରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିବା ପାତାର କୁଡ଼େ
ପତ୍ରକୁଟୀ
କୁଟୀର; ପର୍ଣ୍ଣ କୁଟୀର—A but of leaves and branches.

ପତ୍ର କୋବି—ଦେ. ବି. (ବେଦ୍ୟକ)—ଏକ ପ୍ରକାର ବନ୍ଧା କୋବି—
Patra kobi
A kind of cabbage.
ବାଁଧାକପି
ବନ୍ଧଗୋଭୀ
[ଦ୍ର—ଏହା ଘିଅରେ ଭାଜି ଖାଇଲେ ରକ୍ତ ପୁଷ୍ଟି ଓ ଆୟୁର୍ବୃଦ୍ଧି ହୁଏ ।]

ପତ୍ର ଗୁଣ୍ଡି—ଦେ. ବି—ପନାସିଆ (ଦେଖ)
Patra gunḍi
Panāsiā (See)

ପତ୍ରଦାରକ—ସଂ. ବି. (ମ. ପ. ଲୋ; ପତ୍ର ବିଶିଷ୍ଟ ଦାରକ)—କରତ—
Patradāraka
A saw.

ପତ୍ର ପରଶୁ—ସଂ. ବି. (ଅନ୍ୟ ସଂସ୍କୃତ ନାମ—ଛେଦନୀ)—
Patra paraśu
ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣାଦି ଧାତୁ ଛେଦକ ଶସ୍ତ୍ର; ଛେଣି—
(ପତ୍ର ପର୍ଶୁ—ଅନ୍ୟରୂପ)
A tool for cutting metal.

ପତ୍ରପାଠେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଶ—ପତ୍ର ପାଠ ମାତ୍ରକେ—
Patrapāṭhe
Immediately on reading the letter.
ପତ୍ରପାଠେ (ଯଥା, ପତ୍ରପାଠେ ଆପଣ ଆସିବେ)

ପତ୍ରପାଳ—ସଂ. ବି—ଲମ୍ବ ଛୁରି ବା କଟାରି (ହି. ଶ.)—
Patrapāla
A long knife or dagger.

ପତ୍ରପାଳୀ—ସଂ. ବି—୧ । ବାଣର ପଛ ଭାଗ (ହି. ଶ.)—
Patrapāḷi
1. The hind part of an arrow.

୨ । କଇଞ୍ଚି; କତୁର (ହି. ଶ.)—2. Scissors.

ପତ୍ରପୁଟ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପତ୍ର+ପୁଟ)—ଚଉପଦ; ପତର ଠୋଙ୍ଗ—
Patraputa A cup made of leaves.

ପତ୍ରପୁର୍ଦ୍ଦା—ଦେ. ବି—ପ୍ରାଚୀନ ଜଳଯାନବିଶେଷ—
Patrapurdā A kind of ancient boat.
[ଦ୍ର—ଭୋଜରାଜାଙ୍କ ପ୍ରଣୀତ 'ଯୁକ୍ତିକଳ୍ପତରୁ' ଗ୍ରନ୍ଥ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ—ଜଗବନ୍ଧୁ. ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳ ।]

ପତ୍ରପୁଷ୍ପ(ଷ୍ପା)—ସଂ. ବି—ରକ୍ତ ତୁଳସୀ; କଳାତୁଳସୀ—
Patrapushpa(shpā) Ocimum Sanctum..

ପତ୍ରପୁଷ୍ପକ—ସଂ. ବି— ଭୂର୍ଜପତ୍ର ଗଛ—
Patrapushpaka Birch tree; Betula Utilus.

ପତ୍ର ବନ୍ଧ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପତ୍ର ପରି ବନ୍ଧ=ରଚନା ଯାହାର)—
Patra bandha ୧ । ପତ୍ରପୁଷ୍ପାଦିର ଚିତ୍ର—1. Painting or drawing of flowers and leaves.
୨ । ଚିତ୍ରକାବ୍ୟବିଶେଷ—
2. Name of a pictorial composition.

ପତ୍ରବାହ—ସଂ. ବି—ବାଣ—
Patrabāha Arrow.
(ପତ୍ରବାହକ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଲିପିବାହୀ; ଯେ ଚିଠି ବୁହାଏ—
2. Messenger; bearer of a letter; letter-carrier.
ଦେ. ବି—ଡାକହରକରା—Postman.

ପତ୍ର ବିଶେଷ—ସଂ. ବି—୧ । ଚିତା ଘେନିବା; ଉଲକ ଚିହ୍ନ; ଦେହରେ
Patra bisesha ପତ୍ରାଦି ଚିତ୍ରଣ—1. Painting of foliage on the body.
ପତ୍ରବିଶେଷକ, ପତ୍ରଲେପ, ପତ୍ରାଙ୍ଗୁଳ } ଅନ୍ୟରୂପ ୨ । ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ସ୍ତନ କପୋଳାଦିରେ କସ୍ତୁରି ଚନ୍ଦନଦ୍ୱାରା ପତ୍ର ରଚନା—
2. Painting of various designs on the breasts and cheeks of women.

ପତ୍ର ବେଷ୍ଟ—ସଂ. ବି. (ପତ୍ର=ପତ୍ରାକାର+ବେଷ୍ଟ=ବଳୟ)—
Patra beshṭa ୧ । ତାଡ଼—1. Amulet.
(ପତ୍ରଦ୍ରୁମ— ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଭାଟିଙ୍କି—
2. A kind of earring.

ପତ୍ର ବ୍ୟବହାର—ସଂ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପତ୍ର+ବ୍ୟବହାର)—ଦୁଇ ଜଣଙ୍କ
Patra byabahāra ମଧ୍ୟରେ ପତ୍ରର ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ—
Exchange of letters between two persons; carrying on of correspondence.

ପତ୍ର ଭଙ୍ଗ—ସଂ. ବି—ପତ୍ରବିଶେଷ (ଦେଖ)
Patra bhaṅga Patrabiśesha (See)
[ପତ୍ରଭଙ୍ଗି(ଙ୍ଗୀ), ପତ୍ରରଚନା, ପତ୍ରଲେଖ(ଖା), ପତ୍ରବଲ୍ଲରୀ]—ଅନ୍ୟରୂପ

ପତ୍ରମଞ୍ଜରୀ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—୧ । ପତ୍ରର ଅଗ୍ରଭାଗ—
Patramañjarī 1. The apex of a leaf.
୨ । (ବହୁବ୍ରୀହି; ପତ୍ରର ମଞ୍ଜରୀ ପରି ମଞ୍ଜରୀ ଯାହାର) ପତ୍ରର ଅଗପରି ଉଲକ ରଚନା—2. Painting on the body resembling the apex of leaves.

ପତ୍ରମୁଦ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପତ୍ର+ମୁଦ୍ରା)—ମୁଦ୍ରିତ ପତ୍ର; ମୁଦା ଚିଠି—
Patramuda An enveloped or sealed letter.
ମୁଦାଚିଠି ଏମନ୍ତ ବାଳକା କୁସୁମମାଳିକା ଟେକ୍ଲେ ପଦ୍ମଦେ ପାଇଲା ।
ଚନ୍ଦ୍ରଚିଠି ଉଷ୍ଟ. କୋଷ୍ଟବହ୍ନାଶ୍ରୁଦଳ ।

ପତ୍ର ରଥ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପତ୍ର ଅଛି ରଥ ଯାହାର)—୧ । ପକ୍ଷୀ—
Patra ratha 1. Bird.
୨ । ବାଣ—2. Arrow.

ପତ୍ରଳ—ସଂ. ବି. (ପତ୍ ଧାତୁ+ରଳ)—ପାତଳ ଦହି; ଘୋଳଦହି—
Patraḷa Whey; churned curd.

ପତ୍ର ଲିଖନ—ସଂ. ବି—ଚିଠି ଲେଖିବା—Writing of letters.
Patra likhana (ପତ୍ରଲେଖନ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପତ୍ର ଲେଖ—ସଂ. ବି—ପତ୍ରବିଶେଷ (ଦେଖ)
Patra lekha (ପତ୍ରଲେପ—ଅନ୍ୟରୂପ) Patrabiśesha (See)
ଦେ. ବି—ଚିଠି—Letter.

ପତ୍ର ଲେଖା—ସଂ. ବି—ପତ୍ରବିଶେଷ (ଦେଖ)
Patra lekhā Patrabiśesha (See)
ଦେ ବି - ଚିଠି ଲେଖିବା—Writing of a letter.

ପତ୍ର ଶବର—ସଂ. ବି (ମ. ପ. ଲୋ; ପତ୍ର ପରିଧାନକାରୀ ଶବର)—ପତର
Patra śabara ଶଉରୀ (ଦେଖ) Patara śaurā (See)
(ପତ୍ର ଶବରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) (ପତ୍ରଶଉରୀ-ଦେଶଜରୂପ)

ପତ୍ର ଶିରା—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପତ୍ର+ଶିରା)—ପତ୍ରରେ ଥିବା ଉଚ୍ଚ
Patra śirā ଶିରା ବା ରେଖାମାନ—The lines or ridges on a leaf.
(ପତ୍ରନାଡ଼ିକା – ଅନ୍ୟରୂପ)

ପତ୍ର ଶ୍ରେଷ୍ଠ—ସଂ. ବି. (୭ମୀ ତତ୍; ପତ୍ର+ଶ୍ରେଷ୍ଠ)—ବେଲପତ୍ର (ହି.
Patra śreshṭha ଶ.)—The leaves of the Bela tree.

ପତ୍ରସିଜୁ(ଝୁ)—ଦେ. ବି—ପତରସିଜୁ (ଦେଖ)
Patrasiju(jhu) Patarasiju (See)

ପତ୍ର ସୂଚୀ—ସଂ. ବି—୧ । କଣ୍ଟା; କଣ୍ଟକ (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
Patra sūchī 1. Thorn.
୨ । ସୂଚୀପତ୍ର (ଦେଖ)—2. Sūchīpatra (See)

ପତ୍ରା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—୧ । ସାନ ସାନ ବୁଦା—
Patrā 1. Small bushes.
୨ । ସାନ ସାନ ବୁଦା ଥିବା ସ୍ଥାନ—
2. A place overgrown with bushes.

ପତ୍ରାଖ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ପତ୍ର+ଆଖ୍ୟା—ନାମ ଯାହାର)—୧ । ତେଜପତ୍ର—
Patrākhya 1. Cassia leaf.
୨ । ତାଳିଶପତ୍ର—2. The leaf of the Silver fir; Abies Webbiana.

ପତ୍ରାଙ୍କ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ପୁସ୍ତକର ପୃଷ୍ଠାଙ୍କ; ବହିର ପ୍ରତ୍ୟେକ
Patrāṅka ପୃଷ୍ଠାରେ ଯେଉଁ କ୍ରମିକ ସଂଖ୍ୟା ଲେଖା ଯାଇଥାଏ—
The figure or number of a page of a book; page-number of book.

ପତ୍ରାଙ୍ଗ—ସଂ. ବି.—୧ । ରକ୍ତ ଚନ୍ଦନ—
Patrāṅga 1. Red sandal;
(ପତ୍ରାନ୍ୟ, ପତ୍ରାଢ୍ୟ—ଅନ୍ୟନାମ) Pterocarpus Santalinus.
୨ । ବକମ ଗଛ—2. Caesalpinia Sappan.

ପତ୍ରାବଳି(ଲୀ)—ସଂ. ବି.—୧ । ପତ୍ରବିଶେଷ (ଦେଖ)
Patrābali(lī) 1. Patra bisesha (See)
୨ । ପତ୍ର ସମୂହ—2. A collection of leaves.
୩ । ଚିଠିମାନଙ୍କ ସମୂହ—3. A collection of letters.
୪ । ଗେରୁ (ହି. ଶ.)—4. Red ochre.

ପତ୍ରାଳି—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର). ବି.—ଛୋଟ ଛୋଟ ଝୁଦାଆନ୍ଦ ଥିବା ସ୍ଥାନ—
Patrāli A place full of small bushes.

ପତ୍ରି—ଦେ. ବି—୧ । ବନ୍ୟ ଗୁଳ୍ମବିଶେଷ—
Patri 1. Flueggea Obovata.
୨ । ପଣ୍ଡା ଜାତୀୟ ବ୍ରାହ୍ମଣବିଶେଷ—
2. A caste of Brāhmṇas.
୩ । ଦେବତାଙ୍କର ସେବକବିଶେଷ; ପତ୍ରିବଡ଼ୁ—
3. A class of Sebaks or attendants of idols.
[ଦ୍ର—ଏମାନେ ପୂଜାପଣ୍ଡାଙ୍କୁ ପୂଜାର ଉପକରଣ ଓ ତୁଳସୀ, ବେଲପତ୍ର, ପୁଷ୍ପାଦି ଯୋଗାନ୍ତି ।]
ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବି.—ଖଲି ପତ୍ର—Leaves sewn together and used as plate for taking meals on.

ପତ୍ରିକା—ସଂ. ବି. (ପତ୍ର+କ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । ଚିଠି—
Patrikā 1. Letter.
୨ । ଗେଜେଟ୍; ସମ୍ବାଦପତ୍ର—
2 Gazette; newspaper.
୩ । ସାମୟିକ ପତ୍ର—3. Magazine.

ପତ୍ରି ଖଇର—ଦେ. ବି—ତାଳ ପତ୍ର ଗୁଡ଼ା ହୋଇଥିବା କଳା ଖଇର—
Patrikhaira Blocks of black catechu wound round with palm leaves.

ପତ୍ରିଙ୍ଗା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପତ୍ରଙ୍ଗ)—ଶାଖାଶ୍ରୟୀ ବର୍ଗର କ୍ଷୁଦ୍ର ପକ୍ଷି ବିଶେଷ; ବାଉଁଶ ପଡୁରିଆ ପକ୍ଷୀ—The Indian Bee-eater.
Patriṅgā

ପତ୍ରିଣୀ—ସଂ. ବି. (ପତ୍ର+ଇନ୍+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—କୋମଳପତ୍ର; ନବ ପଲ୍ଲବ—
Patriṇī Tender leaf.

ପତ୍ରି ବଡ଼ୁ—ଦେ. ବି—ଭୁବନେଶ୍ୱର ଓ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କର ନିଯୋଗ ବା ସେବକବିଶେଷ—A class of attendants of the idols at Puri and Bhubaneswar.
Patri bardu
[ଦ୍ର—ଏମାନେ ପୂଜା ସମୟରେ ପୂଜା ପଣ୍ଡାଙ୍କ ନିକଟରେ ଫୁଲ, ତୁଳସୀ ପତ୍ର, ବେଲ ପତ୍ର ନେଇ ଯୋଗାନ୍ତି ।]

ପତ୍ରି ମସିଣା—ପ୍ରାଦେ (ବାଲେଶ୍ୱର). ବି.—ପଡୁଡ଼ି ମସିଣା—
Patri masiṇā A mat made of a wide-bladed reed.

ପତ୍ରୀ—ସଂ. ବି. (ପତ୍ର+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—୧ । ପକ୍ଷୀ—
Patrī 1. Bird.
୨ । ଶର; ବାଣ—2. Arrow.
୩ । ପର୍ବତ—3. Mountain.
[ଦ୍ର—ପୁରାଣମତେ ପର୍ବତମାନଙ୍କର ପୂର୍ବେ ପକ୍ଷ ଥିଲା ।]
୪ । ରଥ—4. Car.
୫ । ବୃକ୍ଷ—5. Tree; plant.
୬ । ତାଳ ଗଛ—6. Palm tree.
୭ । (ପତ୍ର+ସ୍ତ୍ରୀ ଈ) ପତ୍ରିକା; ଚିଠି—Letter.
୮ । ଶ୍ୟେନ; ଭଲ୍ଲାଣ (ହି. ଶ.)—8. Falcon.
ସଂ. ବିଣ.—ପତ୍ରବିଶିଷ୍ଟ—Leafy.

ପତ୍ରୋର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବି. (ପତ୍ର+ଉର୍ଣ୍ଣା+ଅ)—୧ । ଧୌତ କୌଷେୟ—
Patrorṇṇa 1. Washed silken cloth.
୨ । ଫଣଫଣା; ଶ୍ୟେନାକ—
2. Bignonia Indica (plant).

ପତ୍ରୋପସ୍କର—ସଂ. ବି – କାସମର୍ଦ୍ଦ (ଦେଖ)
Patropaskara Kāsamardda (See)

ପତ୍ରୋଲ୍ଲାସ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ପତ୍ର+ଉଲ୍ଲାସ)—
Patrollāsa ଫୁଲର କଢ଼ି; ମୁକୁଳ—
Flower-bud; blossom.

ପଥ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ—ଗମନ କରିବା—
Path (root) To go.

ପଥ୍‌ରିଆ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ପଥୁରିଆ—
Path-riā Stone-mason.

ପଥ—ସଂ. ବି. (ପଥ୍ ଧାତୁ+ଅ; ତୁଳ. ଇଂ. ପାଥ୍; ଗ୍ରୀକ୍ ପୋଟୋସ୍)—
Patha ୧ । ରାସ୍ତା; ବାଟ; ମାର୍ଗ—1. Path; road; way.
୨ । ରନ୍ଧ୍ର; ଛିଦ୍ର—2. Hole.
୩ । ଦ୍ୱାର—3. Exit; door.
୪ । କୌଶଳ; ଉପାୟ; କାର୍ଯ୍ୟ ସାଧନର ଉପାୟ—
4. Contrivance; means; ways and means.
କ ବିରବ ନ ବିଶ୍ରାମ ପଥ । ବିବସ୍ତୁର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।
୫ । ଗତି; ଚଳନ—
5. Line of conduct; mode of living.
୬ । ରୀତି; ପଦ୍ଧତି; କାର୍ଯ୍ୟ ସାଧନର ବିଧାନ—
5. Manner; mode of work.
୭ । ଦୃଷ୍ଟି ଆଦିର ସୀମା—
7. Reach (of the eye).
(ଯଥା—ନୟନ ପଥ; ଦୃଷ୍ଟି ପଥ; କର୍ଣ୍ଣ ପଥ ।)
୮ । କାର୍ଯ୍ୟର ଗତି ବା ଧାରା—8. Course.
(ଯଥା—ଧର୍ମ ପଥ, ନୀତି ପଥ ।)

ପଥକ—ସଂ. ବି. (ପଥ+କ)—
Pathaka ୧ । ଯେ ବାଟ ଦେଖାଏ; ପଥ ଦର୍ଶକ—
1. A guide.
୨ । ଜିଲ୍ଲା; ପ୍ରଦେଶ—
2. A district; canton (M. W.)

ପଥ କଢ଼ା(ଢ଼େ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଆଗରେ ଥାଇ ପଶ୍ଚାଦ୍‌ବର୍ତ୍ତୀ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ
Patha kardhā(rdhe)ibā ବାଟ ଦେଖାଇବା—
पथ दिखाना To lead the way; to guide.
राह बताना ମୋଲକ୍ତ କଢ଼ାଅ ହେ ପଥ, ଅଗ ହୋଇଲେ ଗୋସାଇଁ ।
[ପଥ ଦେଖା(ଖୋ)ଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ] ଜଗନ୍ନାଥ. ଭଗବତ ।

ପଥ କର—ଦେ. ବି.(ଇଂ. ରୋଡ୍ ସେସ୍‌ର ଅନୁବାଦ; ଆଧୁନିକ ବ୍ୟବହାର)—
Patha kara ରୋଡ୍ ସେସ୍; ରାଜ୍ୟର ସାଧାରଣ ରାସ୍ତାମାନ ଭଲରେ
पथकर ଓ ମରାମତି କରିବା ନିମନ୍ତେ ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା
रोड सैस ଭୂସ୍ୱାମୀମାନଙ୍କ ଉପରେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଟାକା—
Road-cess.

ପଥ କଳ୍ପନା—ସଂ. ବି—ଇନ୍ଦ୍ରଜାଲ—
Patha kalpanā Juggling tricks: conjuring.

ପଥ ଖରଚ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଥ+ଫା. ଖର୍ଚ)—
Patha kharacha ଯାତ୍ରାପଥ; ବାଟ ଖରଚ; କୌଣସି ସ୍ଥାନକୁ
पथ खरच ଯାଉଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିର ବାଟରେ ଯାହା ବ୍ୟୟ ହୁଏ—
राह खर्चा Journey-expenses; travelling expenses.

ପଥଗାମୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ପଥ+ଗମ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)-
Pathagāmi ବାଟରେ ଯାଉଥିବା—Travelling in a road.
(ପଥଗାମିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବି. ପୁଂ—ପଥିକ; ବାଟୋଇ—
(ପଥଗୃହୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) Traveller; passenger; wayfarer.

ପଥ ଦର୍ଶକ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ପରିଚାଳକ; ଯେ ବାଟ କଢ଼ାଏ—
Patha darśaka A leader; a guide; a conductor.

ପଥ ଦେଖା(ଖୋ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ବାଟ ଦେଖାଇବା; ବାଟ
Patha dekhā(khe)ibā କଢ଼ାଇବା—1. To lead the way; to guide.
୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ପରବର୍ତ୍ତୀ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ନୂଆ ଉପାୟ ବା ରୀତି ଆରମ୍ଭ କରିବା—2. (figurative) To do a new thing which others will follow
ତାହାଙ୍କୁ ପ୍ରଣାମି ଦେଖାଇଲେ ପଥ
ଏବେ ଜନଗଣଙ୍କ ସ୍ନେହ କୁମର । ଉତ୍କାଷ. ଗୀତ ଲହରୀ ।

ପଥ ପାର୍ଶ୍ୱ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଥ+ପାର୍ଶ୍ୱ)—ବାଟ ପାଖ—
Patha pārśwa Wayside.

ପଥ ପ୍ରାନ୍ତ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଥ+ପ୍ରାନ୍ତ)—
Patha prānta ୧ । ବାଟ ପାଖ—1. Wayside; side of the road.
୨ । ପଥର ସୀମା—2. The end of a road; terminus.

ପଥ ବାହିବା—ଦେ. କ୍ରି—ବାଟ ଚାଲିବା—
Patha bāhibā To walk.
पथचला ମୋତେ ପରମ ଜ୍ଞାନ ଦେଇ, ବପ୍ରେ ଯେ ଗଲେ ପଥ ବାହି ।
रास्ता चलना ଜଗନ୍ନାଥ. ଭଗବତ ।

ପଥ ଭୁଲିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ବାଟ ଭୁଲିବା; ଭୁଆଁ ବୁଲିବା—
Patha bhulibā 1. To lose one's track; to make
पथ हारान mistake about the road one has
पथ भूलना to take.
୨ । ଅବାଟରେ ଯିବା—
2. To go on a wrong track.

ପଥ ଭ୍ରାନ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—୧ । ଯେ ବାଟ ଭୁଲିଛି—
Patha bhrānta 1. One who has lost his way.
(ପଥଭ୍ରାନ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ବିପଥଗାମୀ—2. Proceeding in a wrong path.

ପଥର—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପ୍ରସ୍ତର; ପ୍ରାକୃତ ପଥ୍ଥର)—
Pathara **पाथर** **पत्थर** ୧ । ପ୍ରସ୍ତର; ପାଷାଣ—1. Stone.
[ଦ୍ର—ପଥର ଅନେକ ପ୍ରକାରର; ଯଥା—୧. ମୁଗୁନି (chlorite), ୨. ବାଲିଆ ପଥର (କନ୍ଦା ବା କୁଣ୍ଡା) (sandstone), ୩. ଶଙ୍ଖମର୍ମର (marble), ୪. ଖଡ଼ିପଥର (ଦୁଧିଆ ଓ ମାଟିଆ ଆଦି) (chalkstone, soapstone), ୫. ମାକଡ଼ା ପଥର (laterite), ୬. ସ୍ଫଟିକ ବା ସ୍ୱଚ୍ଛିକ (quartz), ୭. ଅକର୍ମଶୀଳା ପଥର (volcanic stone), ୮. ଗେଙ୍ଗୁଟି (ghooting), ୯. ଶ୍ଲେଟପଥର (slate stone), ୧୦. ବାଲିଗରଡ଼ା (pebble, gravel), ୧୧. ବଉଳମାଳା (spotted stone) । ଏ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଶ୍ରେଣୀ ଅଛି ।
ବାବୁ ଚିନ୍ତାମଣି ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ତାଙ୍କର 'ଭୁବନେଶ୍ୱର ନାମକ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ପଥରକୁ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭକ୍ତ କରିଅଛନ୍ତି । ଯଥା—(୧) ଡାଳମ୍ବା—(କ) ଶୁକ୍ଳ (ଖ) ରଙ୍ଗ, (୨) ରାଜରାଣିଆ—(କ) ରଙ୍ଗ (ଖ) ହଳଦିଆ, (୩) କନ୍ଦା—(କ) ଖଡ଼ିଆ (/) ଟାଣ (//) ନରମା, (ଖ) ବଗଡ଼ା କନ୍ଦା—(/) ସରୁ (//) ମୋଟ, (୪) ମାଙ୍କଡ଼ା (୫) ବଉଳମାଳା, (୬) କୁଣ୍ଡାପଥର (୭) ମୁଗୁନି ପଥର (୮) ଖଡ଼ିପଥର ଓ (୯) ଚକ୍ ।]
୨ । ପଥର ପରି ଟାଣୁଆ ବସ୍ତୁ—
2. Any hard thing compared to stone.
ଦେ. ବିଣ.—୧ । (ପଥର ପରି) ଦୁଃଖ ସହନଶୀଳ (ହୃଦୟ)—
1. Capable of endurance (heart)
ଛାତି ପଥର କଲିଣି ସହ ସହ, ଆଗୋ ପ୍ରିୟ ସହ । ସଙ୍ଗୀତ ।
୨ । ଧୈର୍ଯ୍ୟଶୀଳ—2. Patient.
୩ । ନିର୍ଦ୍ଦୟ; ନିଷ୍ଠୁର; ନିଷ୍କରୁଣ—
3. Hard-hearted; cruel; unfeeling.
୪ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ସାହସୀ; ନିର୍ଭୀକ—
4. Courageous; dauntless.

ପଥର ଖଡ଼ି—ଦେ. ବି.—(ସଂ. ପ୍ରସ୍ତର+ଖଟ୍ଟୀ)—ଚକ୍ ଖଡ଼ିଠାରୁ ଟାଣୁଆ
Pathara khardi ପଥର; ଖଡ଼ି ପଥର—Chalk stone.

ପଥର ଗାର—ଦେ. ବି.—ପଥର ଉପରେ ପକା ଯିବା ରେଖା—
Pathara gāra A line drawn on stone.
पाथरेर उपर दाग ଦେ. ବିଣ.—(ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ); ପଥର ଉପରେ ଗାର
पत्थरकी लकीर ପଡ଼ିଲେ ଯେପରି ଦୃଢ଼ଭାବରେ ରହେ ଓ ଲିଭେ
ପଥରର ଗାର } ଅନ୍ୟରୂପ ନାହିଁ ସେହିପରି)—୧ । ଚିରସ୍ଥାୟୀ—
ପଥରରେ ଗାର } 1 (figurative) Long lasting; permanent; firm as a rock.
(ପାଣିର ଗାର—ଅନ୍ୟରୂପ)

୨ । ଅଟଳ (ଅଙ୍ଗୀକାର ବା ପ୍ରତିଜ୍ଞା), ଅପରିବର୍ତ୍ତନୀୟ—
2. Inviolable (promise); unchangeable.

ପଥର ଗୁଟୁ—ଦେ. ବି. — ଏକ ପ୍ରକାର ଗଡ଼ଶା ଜାତୀୟ ମାଛ—
Pathara guṭu A kind of freshwater fish.
[ଦ୍ର ଏମାନେ ପାଣିରେ ପଥର ସନ୍ଧିରେ ରହନ୍ତି; ଦେହ କଜଳ ପରି କଳା ।]

ପଥର ଗେରୁ—ଦେ. ବି. (ବୈଦ୍ୟକ)—ଗୈରିକ (୧) (ଦେଖ)
Pathara geru Gairika (1) (See)

ପଥର ଚି(ଚୁ)ପୁଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି.— (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ; ପଥରକୁ ଚୁପୁଡ଼ିବା
Pathara chi(chu)purdibā ଯେଉଁପରି ଅସମ୍ଭବ ସେହିପରି)—
ପାଥର ନିଙ୍ଗଡ଼ାନ ୧ । ଯେଉଁ କର୍ମରୁ ଫଳ ଲାଭ ନ ହେବ, ଫଳ ଲାଭ
पत्थर निचोड़ना ଆଶାରେ ସେପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା—1. To do a thing from which it is imposible to get any result.
୨ । ଅତି କୃପଣ ଓ ଅଦାତା ଠାରୁ କିଛି ଦାନ ଆଶା କରିବା—
2. To hope for any gift from a miser.

ପଥର ଚୂନ—ଦେ ବି.—ପଥର ପୋଡ଼ି କରି ତହିଁରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଚୂନ—
Pathara chūna Stone lime.
ପାଥରଚୂନ **पत्थरकाचूना**

ପଥର ଟାଶରା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି.— ସମତଳ ବିସ୍ତୃତ ପଥର—
Pathara ṭāśarā A big level slab of stone.

ପଥର ପାଣି ହୋଇ ଯିବା—ଦେ. ବି.—(ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିଷ୍ଠୁର
Pathara pāṇi hoi jibā ହୃଦୟ ମଧ୍ୟ ଦୟାରେ ତରଳିଯିବା—
पत्थर पिघलना, पत्थर पसीजना The melting of a very hard heart.
ପଥର ପାଣି ହେବା } ଅନ୍ୟରୂପ
ପଥର ପାଣେଇବା }
ସେ କାନ୍ଦ ଶୁଣିଲେ ପଥର ବି ପାଣି ହୋଇଯିବ ।
ଗୋଲକଣ୍ଠଦାଶ. ପିଲକ ରାମାୟଣ ।

ପଥର ଫୋଡ଼—ଦେ. ବି. (ସଂ. ନାମ, ପାଷାଣଭେଦୀ) ରୁକୁଣୀ ହାତ ପୋଛ
Pathara phorda ଗୁଳ୍ମ—Coleus Aromaticus.
ପାଥର ଚୁର **पत्थरचूर** (a herbarious plant).
[ଦ୍ର—ତୁଳସ୍ୟାଦି ବର୍ଗର ଶାକବିଶେଷ, ପତ୍ର ସୁଗନ୍ଧ, ମୋଟା ଓ ମାଂସଳ ଏବଂ ଶିରାଯୁକ୍ତ । ପତ୍ର ଓ ଡାଳ ଭାରି ମସକା । ଫୁଲ ଶ୍ୱେତ ଶ୍ୱେତ ଓ ଈଷତ୍ ନାଲ । ପେଟ ବିଗିଡ଼ିଲେ ଏ ପତ୍ରକୁ ମରିଚ ସଙ୍ଗେ ବାଟି ପିଅନ୍ତି ।]

ପଥର ବାଉରାଣୀ—ଦେ. ବି ସ୍ତ୍ରୀ—ନିରାଶ୍ରୟା ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ—
Pathara bāurāṇī A helpless woman.

ପଥର ବାସନ—ଦେ. ବି.—ପଥରରେ ନିର୍ମିତ ପାତ୍ରାଦି—
Pathara bāsana Stone utensils.
ପାଥରେ ବାସନ **पत्थरका बरतन**

ପଥର ଭିକା(ଖା)ରୀ— ଦେ. ବି. ପୁଂ—୧ । ଗୃହହୀନ ଭିକୁକ; ଯେ ବାଟରେ
Pathara bhikā(khā)rī ବୁଲି ଭିକ୍ଷା କରେ—1. A home-
ପଥେର ଭିକାରୀ **पथका भिखारी** less beggar.
[ପଥର ଭିକା(ଖା)ରୁଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ] ୨ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗରୀବ ଓ ବାସହୀନ ବ୍ୟକ୍ତି—2. An utterly destitute and homeless person.

ପଥର ମୁଣ୍ଡି—ଦେ. ବି.—ଲୁଣି ମାଛ ବିଶେଷ—
Pathara muṇḍi A kind of fish found in the sea
[ଦ୍ର—ଏହାର କାଣ୍ଡ ଥାଏ । ଏହା ୨ ଇଞ୍ଚ ଲମ୍ବ । ଏ ମାଛର ମୁଣ୍ଡ ଉତରୁ ବାଲିଗରଡ଼ା ପରି ପଥର ବାହାରେ ।]

ପଥର ମୁଣ୍ଡେଇ—ଦେ. ବି.—ଏକପ୍ରକାର ନାଲି ବିଷାକ୍ତ ସାପ—
Pathara muṇḍei A kind of red coloured poisonous snake

ପଥରର ଛାତି—ଦେ. ବି.—୧ । ଅତି ନିଷ୍ଠୁର ହୃଦୟ—
Patharara chhāti 1. Hard heart.
ପାଥରେର ବୁକ୍ ୨ । ଦୁଃଖ ଶୋକାଦିରେ ଅବିଚଳିତ ମନ—
पत्थरकी छाती 2. A mind which is not moved by any feeling; unperturbed mind
ପଥରର ବୁକୁ } ଅନ୍ୟରୂପ
ପଥର ହୃଦୟ }
ପଥର ଛାତି }
୩ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଧୈର୍ଯ୍ୟଶୀଳ ମନ—
3. Very patient mind.
୪ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ସହନଶୀଳ ହୃଦୟ—4. A mind which can bear much suffering.

ପଥର ଶଙ୍ଖାଳି—ଦେ. ବି—ବାଟରେ ସହାୟ ହେବା ପଦାର୍ଥ—
Pathara śaṅkhāli Help on the way.
(ପଥକୁ ଶଙ୍ଖାଳି—ଅନ୍ୟରୂପ) ଦୋ. ନାମ ପଥକୁ ଶଙ୍ଖାଳି—
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ପଥରୋଧ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଥ+ରୋଧ)—ଯିବା ବାଟରେ
Patharodha ଉପସ୍ଥିତ ବାଧା—Obstruction of one's path.

ପଥଶରମ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଥଶ୍ରମ)—୧ । ପଥଶ୍ରମ; ବାଟ ଚାଲିବା
Pathaśarama ଯୋଗୁଁ ଜନ୍ମିବା କ୍ଲାନ୍ତି—
ପଥଶର୍ମ } 1. Fatigues of journey.
ପନ୍ଥଶରମ } ଅନ୍ୟରୂପ ୨ । (ସଂ. ପରିଶ୍ରମ) ପରିଶ୍ରମ—
ପନ୍ଥଶର୍ମ } 2. Labour; toil.

ପଥଶରମି—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ପଥଶ୍ରମୀ)—୧ । ପଥଶ୍ରାନ୍ତ; ଭ୍ରମଣକ୍ଲାନ୍ତ—
Pathaśarami 1. Tired or fatigued with journey.
(ପଥଶର୍ମି—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । (ସଂ. ପରିଶ୍ରମୀ) ପରିଶ୍ରମଶୀଳ—
2. Laborious.

ପଥଶ୍ରମ—ସଂ. ବି. (ମ. ପ. ତତ୍ପୁ; ପଥଶ୍ରାନ୍ତ)—୧ । ଭ୍ରମଣଜନିତ କ୍ଲେଶ—
Pathaśrama 1 Troubles of a journey.
୨ । ଭ୍ରମଣଜନିତ କ୍ଲାନ୍ତି—
2. Fatigues of a journey.
ଗ୍ରା. ବି – ପରିଶ୍ରମ—Labour; exertion.

ପଥଶ୍ରମୀ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ପଥଶ୍ରମ+ଇନ୍; ୧ମା.୧ବ.)—ପଥଶ୍ରାନ୍ତ—
Pathaśramī Fatigued by a journey.
(ପଥଶ୍ରମିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଗ୍ରା. ବିଶ—ପରିଶ୍ରମୀ—Laborious.
ବେଶ ପଣ୍ଡିତ ମୋର ସ୍ୱାମୀ
ତହ ସାଥିରେ ପଥଶ୍ରମୀ — ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ପଥଶ୍ରାନ୍ତ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ—ବାଟ ଚାଲି ଚାଲି କ୍ଲାନ୍ତ—
Pathaśrānta Tired with the journey; way worn.

ପଥଶ୍ରାନ୍ତି—ସଂ. ବି - ବାଟ ଚାଲିବା ଯୋଗୁଁ କ୍ଲାନ୍ତି—
Pathaśrānti Fatigues due to a journey.

ପଥହରା—ଦେ. ବିଣ—(ସଂ. ପଥ + ହୃ ଧାତୁ)—ଯେଉଁ ଲୋକ ଗନ୍ତବ୍ୟ
Patha harā ପଥକୁ ଭୁଲି ଅବାଟରେ ଯାଉଛି; ପଥ ହରାଇଥିବା;
ପଥହାର ବାଟ ବଣା—Having lost one's way.

ପଥି—ଦେ. ବି—୧ । (ସଂ. ପଥ୍ୟ) ରୋଗୀର ଯୋଗ୍ୟ ଖାଦ୍ୟ; ସୁପଥ୍ୟ—
Pathi 1. Invalid's diet; food beneficial for an
ପତ୍ତି invalid; regimen.
ପରହେଜ ୨ । ସଦ୍ୟ ପ୍ରସୂତିର ପଥ୍ୟ ଖାଦ୍ୟ—2. Fit diet for the newlly delivered mother.
୩ । (ସଂ. ପଥିନ୍) ପଥିକ—
3. Traveller; wayfarer.
ସଂ. ବି. ୧ । (ପଥ୍ ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା + ଅଥିକରଣ. ଇ)
ପଥ; ମାର୍ଗ — 1. Path; road; course.
ପରନ୍ତୁ ଏହି ପ୍ରହ୍ଲାଦ ଭୀତ, ପଠନେ ଗାନେ ଭାଙ୍କର ଗତ
ପାଇବା ପଥା ବୈକୁଣ୍ଠପଥ, ପାଇବା ସାଧ ହେ—ଅନନ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ର, ଭକ୍ତ ପ୍ରହ୍ଲାଦ,
୨ । ମତବାଦ; ମତବାଦୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ—
2. Sect; doctrine (M. W)
୩ । ନରକବିଶେଷ—3. A divisicn of hell. (M. W)
ଦେ. ବିଣ— ରୋଗୀର ପଥ୍ୟ (ଖାଦ୍ୟ)—(food) Beneficial for an invalid

ପଥିକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ସଂ. ପଥିନ୍ = ପଥ + ଗତ୍ୟର୍ଥରେ. କ)—
Pathika ୧ । ପଥଭ୍ରମଣକାରୀ—1. Wayfaring; travel-
(ପଥିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ling.
୨ । ଗୃହଠାରୁ ବହୁଦୂରସ୍ଥ ବିଦେଶବାସୀ; ପ୍ରବାସୀ—
2. Sojourning.
ସଂ. ବି—୧ । ଯାତ୍ରୀ; ବାଟୋଇ—1. Traveller; wayfarer.
୨ । ବିଦେଶବାସୀ ବ୍ୟକ୍ତି; ପ୍ରବାସୀ—2. Sojourner.
୩ । ପଥଦର୍ଶକ—A guide (M. W,)

ପଥିକଜନ ବଧୂ—ସଂ. ବି (କର୍ମଧା ଓ ୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଥିକ + ଜନ + ବଧୂ)
Pathikajana badhū ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀର ସ୍ୱାମୀ ପ୍ରବାସୀ—Wif- of a sojournere.

ପଥିକ ନିବାସ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ; ପଥିକ + ନିବାସ)—ଯାତ୍ରୀ ନିବାସ; ଚଟ୍ଟୀ—
Pathika nibāsa A serai; traveller's resting place;
(ପଥିକ ବାସ, ପଥିକ ଶାଳା, ପଥିକାଶ୍ରମ—ଅନ୍ୟରୂପ) an inn.

ପଥି କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—(ରୋଗୀ) ପଥ୍ୟ ଖାଇବା—
Pathi karibā To take diet (said of an invalid).
(ପଥି ଧରିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ପତ୍ତିକରା **पथ्य करना**

ପଥିକା—ସଂ. ବି. ଓ ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ପଥିକ + ଆ)—ପଥିକର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Pathikā Feminine of Pathika.
ସଂ. ବି— ମୁନକ୍କା; ନୀଳ ଦ୍ରାକ୍ଷାଫଳ (ହ, ଶ.)—
Red grapes. (M. W)

ପଥି ଜଗିବା—ଦେ. କ୍ରି—(ରୋଗୀ) କୁପଥ୍ୟ ତ୍ୟାଗ କରି ସୁପଥ୍ୟ ଖାଇବା—
Pathi jagibā To live on a regular diet which is
ପଥ୍ୟତେଥାକା **पथ्यसेरहना** beneficial for an invalid.
(ପଥି ଜଗି ଚଳିବା, ପଥି ଧାରା ରଖିବା, ପଥିରେ ରହିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଥି ଦେୟ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଥିନ୍ + ଦେୟ)—ରାଜପଥରେ ଯିବା
Pathi deya ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କରୁ ଆଦାୟ କରାଯିବା ଶୁଳ୍କ—
A toll levied on a public road. (M. W)

ପଥି ଦ୍ରୁମ—ସଂ. ବି.—ଖଇର ଗଛ—
Pathi druma Acacia Catechu (tree).

ପଥି ପଥ—ଦେ. ବି—ବଡ଼ ରାସ୍ତାକୁ ଲାଗିଥିବା ଛୋଟ ରାସ୍ତା ବା ଗଳି—
Pathi patha Lane.
କାନ୍ତ କଳାନ୍ତ କଥିବା ଦେଣ
ପଥି ପଥେ ମିଳିଗଲେ ଦେଣ—ପ୍ରାଚୀ. ଉପବାରଥି ।

ପଥି ମଧ୍ୟରେ—ଦେ. ଅ (ସଂ. ପଥିମଧ୍ୟ ଶବ୍ଦର ୭ମୀ ବିଭକ୍ତି)—ଅଧ
Pathi madhyare ବାଟରେ; ବାଟରେ—Half way on
(ପଥି ମଧ୍ୟେ—ଅନ୍ୟରୂପ) the road; on one's way.
ପଥିମଧ୍ୟେ **पथिमधेर**

ପଥିଲ—ସଂ. ବି—(ପଥି + ଲା ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ପଥିକ; ଯାତ୍ରୀ—
Pathila Traveller; wayfarer. (M. W)

ପଥୀ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ପଥ + ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—୧ । ପଥିକ—
Pathī Traveller,
୨ । ପଥ ଦର୍ଶକ—2. Guide.
କୃଷ୍ଣ ଯାହା ହୃଦେ ପଥୀ, କୃଷ୍ଣ ପଥମୀ ଯେ ତଥି ।
(ପଥିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଭକ୍ତ, କୋଟୀବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡବଳ ।

ପଥୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (ପଥ + ଈୟ) ୧ । ପଥ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Pathīya 1. Relating to the road.
୨ । ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
2. Sectorial; relating to a sect.

ପଥୁକ—ପ୍ରା. ବି (ସଂ. ପଥିକ)—ପଥିକ; ଯାତ୍ରୀ—
Pathuki way farer; traveller.
ପଥୁୟା ଫୁଟିଲୁ ଯଙ୍କ ବାଟେ ଭ୍ରମି
मुसाफीर, राहगीर ଯେଉଁ ପ୍ରାସ୍ତେ ପଥଭ୍ରମୀ—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।
ପ୍ରା. ବିଣ—୧ । ପଥ ଭ୍ରମଣକାରୀ; ପଥିକ—
1. Travelling; wayfaring.
୨ । ଅନୁଭବୀ—2, Experienced.

ପଥୁକ ବଧୂ—ପ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପଥିକ ବଧୂ)—ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀର ସ୍ୱାମୀ ପ୍ରବାସୀ—
Pathuki badhū Wife of a sojourner.
ମଦନ ପ୍ରବଳ ମନରେ ଜାତ
ପଥିକବଧୂ ବିଳାପର ତତ୍ତ୍ୱ—ପ୍ରାଚୀ, ରହସ୍ୟମଞ୍ଜରୀ ।

ପଥୁରିଆ—ଦେ. ବି (ସଂ. ପ୍ରସ୍ତର)—୧ । ପଥର କାଟିବା ମିସ୍ତ୍ରୀ—
Pathuriā 1. A stone cutter; stone-mason.
ପାଥୁରେ ୨ । ପଥୁରିଆ ରୋଗ (ଦେଖ)—
पत्थर फोड़ा 2. Pathuriā roga (See)
ପାଥରିୟା ଦେ. ବିଣ—୧ । ପଥରପରି ଟାଣୁଆ—
पथरीला 1, Hard as stone.
୨ । ପ୍ରସ୍ତରମୟ—2. Stony,

ପଥୁରିଆ ଟିଙ୍କ—ଦେ. ବି—(ପଥର ପରି) ଦୃଢ଼ ଶରୀର ଓ ଚେପ୍ଟା
Pathuriā ṭiṅka ଟିଙ୍କ—A kind of flat-bodied tick.
(ଦ୍ର—ଟିଙ୍କ ତଳେ ନୋଟ ଦେଖ ।)

ପଥୁରିଆ ରୋଗ—ଦେ. ବ—ମୂତ୍ରାଶୟର ଅଶ୍ମରୀ ରୋଗ—
Pathuriā roga Gravel; the calculus of the bladder or the kidneys.
ପାଥରୀ ପଥରୀ
(ପଥର ରୋଗ—ଅନ୍ୟରୂପ) [ଦ୍ର—ଏ ରୋଗୀର ମୂତ୍ରାଶୟରେ ପଥରର କ୍ଷୁଦ୍ର ରେଣୁମାନ କ୍ରମଶଃ ଘନୀଭୂତ ହୋଇ ବାଲିଗରଡ଼ା ପରି ବଢ଼ିଯାଏ ଓ ମୂତ୍ରାଶୟର ଦ୍ୱାରରେ ଏହା ଅଟକି ଯାଇଁ ପ୍ରସ୍ରାବ ନିର୍ଗମନରେ ବାଧା ଦିଏ ।]

ପଥୁରୀ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ପ୍ରସ୍ତରଣୀ)—୧ । ପଥର ବାସନ—
Pathuri 1. Stoneware; stone utensil.
ପାଥରୀ
୨ । ପଥରର କଂସା, ଗିନା ବା କୁଣ୍ଡୀ—
ପଥରୌଟା, ପଥରୌଟୀ, ପଥରୀ 2. A cup of stone.

ପଥ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ପଥ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+ଯୋଗ୍ୟାର୍ଥେ ଯ)—
Pathya ୧ । ଉପକାରକ; ହିତକର—1. Beneficial.
୨ । ଯୋଗ୍ୟ—2. Fit; proper.
୩ । ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର—3. Healthy; wholesome.
୪ । (ପଥ+ଯ) ପଥସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
4. Belonging to the way.
ସଂ. ବି—୧ । ରୋଗୀର ଯୋଗ୍ୟ ଆହାର; ପଥ୍ୟ—
1. Invalid's diet; regimen.
୨ । ସୁପଥ୍ୟ ଖାଦ୍ୟ—2. Beneficial diet.
୩ । ସୈନ୍ଧବଲୁଣ (ହି. ଶ.)—3. Rock salt.
୪ । ହିତ; ମଙ୍ଗଳ—4. Good; benifit.
୫ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ହରଡ଼ା ଗଛ—5. Small myrobalan tree; Terminalia or Citrina. (M. W).

ପଥ୍ୟା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ପଥ୍ୟ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । ହରଡ଼ା; ହରିତକୀ—
Pathyā 1. Myrobalan
୨ । ରାସ୍ତା; ବାଟ—
2. Path; way; road. (M. W).
୩ । ସଂସ୍କୃତ ଛନ୍ଦୋବିଶେଷ—
3. Name of a Sanscirt metre.
୪ । ଚର୍ଚ୍ଚିଟା (ହି. ଶ.); କାକୁଡ଼ି—4. Cucumber.
୫ । ଗଙ୍ଗା (ହି. ଶ.)—5. The river Ganges.
୬ । ଲବଣବିଶେଷ—6. A kind of salt (M. W).

ପଥ୍ୟାପଥ୍ୟ—ସଂ ବିଣ. (ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ; ପଥ୍ୟ+ଅପଥ୍ୟ)—ପଥ୍ୟ ଓ ଅପଥ୍ୟ
Pathyāpathya (ଖାଦ୍ୟ)—(foods) Wholesome and unwholesome.

ପଥ୍ୟାଶୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପଥ୍ୟ+ଅଶ୍ ଧାତୁ+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
Pathyāsi ଯେ ପଥ୍ୟ ଖାଏ—Eating wholesome diet.
(ପଥ୍ୟାଶିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ପଦ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ—୧ । ଗମନ କରିବା—
Pad (root) 1. To go.
୨ । ଦୃଢ଼ରୂପେ ଠିଆ ହେବା—
2. To stand fast or fixed. (M. W).

ପଦ୍ରା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ. ପୁଂ—ପାରୁଡ଼ା; ପାଡ଼ୁରା—
Pad-rā Given to much breaking wind.
(ପଦ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ପଦ୍ରା ପୋକ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର)—ପାଡ଼ୁରା ପୋକ (ଦେଖ)
Pad-rā poka Pārdurā poka (See)

ପଦ—ସଂ. ବି. (ପଦ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କରଣ. ଅ)—
Pada ୧ । ଚରଣ; ଗୋଡ଼—1. Leg.
୨ । ତଳପା; ପାଦ—2. Foot; sole of the foot.
୩ । ପଦଚିହ୍ନ—3. Foot print.
୪ । ଲକ୍ଷ୍ୟ—4. Aim.
୫ । (ବ୍ୟାକରଣ) ବାଚକ ଶବ୍ଦ; ବିଭକ୍ତିଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ—
5. An inflected word; a word derived from a root.
[ଦ୍ର—ଶବ୍ଦରେ ବିଭକ୍ତି ଯୁକ୍ତ ହେଲେ ତାହାକୁ ପଦ ବୋଲାଯାଏ ।]
୬ । ଅବସ୍ଥାନ; ସ୍ଥାନ—6 Spot; station.
୭ । ଶ୍ଳୋକର ଚରଣ; ଶ୍ଳୋକର ପାଦ—
7. Foot of a verse; quarter of a verse.
୮ । ଉପାଧି; ପଦବୀ—
8. Rank; title; position in life.
୯ । ଆଧିପତ୍ୟ—9. Mastery.
୧୦ । ଚିହ୍ନ—10. Trace; mark.
୧୧ । ସମ୍ମାନସୂଚକ ଅଧିକାର; ଚାକିରି—
11. Office; employment.
୧୨ । ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ; କ୍ଷମତା—12. Power; affluence.
୧୩ । ସମ୍ମାନ; ମର୍ଯ୍ୟାଦା; ଗୌରବ—13. Dignity.
୧୪ । ଛଳ; କପଟ—14. Guile; deceit.
୧୫ । ନିନ୍ଦା, ପ୍ରଶଂସା ଆଦିର ବିଷୟ—
15. Subject; object of praise or blame.
୧୬ । ପ୍ରକରଣ; ଗ୍ରନ୍ଥର ବିଭାଗ—16. Chapter.
୧୭ । ବାକ୍ୟ—17. Sentence.
୧୮ । ବସ୍ତୁ; ପଦାର୍ଥ—18. Article; thing.
୧୯ । କିରଣ—19. Ray of light.
୨୦ । ଚତୁର୍ଥାଂଶ—20. Quarter; a fourth part.
୨୧ । ଯୋଗ୍ୟତା ଅନୁସାରେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ସ୍ଥାନ (ହି. ଶ.)—
21. Position according to one's fitness.
୨୨ । ମୋକ୍ଷ; ନିର୍ବାଣ; ମୁକ୍ତି (ହି. ଶ.)—
22. Final beatitude; salvation.
୨୩ । ପ୍ରଦେଶ (ହି. ଶ.)—
23. Province; part of a country.
୨୪ । ଈଶ୍ୱରଭକ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଗୀତ; ଭଜନ; ପଦ୍ୟରେ ରଚିତ ସ୍ତବ—
24. Hymn; prayer in verse.
୨୫ । ପଦକ୍ଷେପ—35. Step; pace; stride. (Apte).
୨୬ । ଛାପ—26. Impression. (Apte).
୨୭ । ସମ୍ମାନସୂଚକ ପଦବୀ ବା ଉପାଧି—
27. Dignty; honorific title.
୨୮ । ଆଧାର—28. Receptacle. (Apte).
୨୯ । ବାହାନା—29. Pretext. (Apte).

୩୦ । (ଗଣିତ) ବର୍ଗମୂଳ—
30. (arithmetic) Square root. (Apte).
୩୧ । ରକ୍ଷା; ଆଶ୍ରୟ—
31. Protection; preservation (Apte).
୩୨ । ପଶା ବା ସତରଞ୍ଜ ପାଲୀର ଘର—
32. A square or house on a chess-board.(Apte)
୩୩ । ବାକ୍ୟର ଅଂଶ—
33. Part of a sentence. (Apte).
୩୪ । କ୍ଷେତ୍ର—34. A plot of ground. (Apte).
ଦେ. ବ—୧ । ଗୀତ—1. Song.
୨ । ପଦ୍ୟ—2. Poetry.
୩ । ଗାରୁଡ଼ି ମନ୍ତ୍ର—3. Charm; magical sentence or incantation; estoteric or magical formula.
୪ । ଆଦେଶ—4. Order.
୫ । ମାର୍ଗ; ପଥ—5. Path.
ପାପ ପଦେ ଦେବ ଧର୍ମେ ଦେଲୁ ସୁଖାଞ୍ଜଳି—ଚନ୍ଦ୍ରାମଣି, ଚନ୍ଦ୍ରମାଦର୍ଶ ।
୬ । ବାହନ—6. Conveyance.
କରୁଣାସାଗର ଧର୍ମ ତରିଧର—
ପଦ ଏହି ପରକାଶେ ସେ କାମିନୀ । ସ୍ତୋତ୍ରକୃଷ୍ଣ, ରସକଲ୍ଲୋଳ ।
୭ । ପଦ୍ମନାଭର ଡାକ ନାମ—
7. Name for calling Padmanābha.

ପଦକ—ସଂ. ବି. (ପଦ + ସଂଜ୍ଞାର୍ଥ.କ)—୧ । ଲିପିଯୁକ୍ତ ମୁଦ୍ରାକୃତି ଧାତୁ ଖଣ୍ଡ;
Padaka ତକମା—2. Medal.
୨ । କଣ୍ଠହାରସ୍ଥ ମୁଦ୍ରାକୃତି ବର୍ତ୍ତୁଳ ଫଳକବିଶେଷ—
2. A coin-like ornament for the neck.
୩ । ଜଣ୍ଟ—3 A standard weight of gold.
ଦେ. ବ—୧ । ଏକ ପଦ ବା ବାକ୍ୟ ମାତ୍ର—
(ପଦକ, ପଦେ—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. One sentence only.
୨ । ପଦାତି—2. Foot solder.
ବାଜି ଗଜ ରଥ ପଦକ । ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

ପଦ କଟକ—ସଂ. ବି—ନୂପୁର—
Pada kaṭaka A tinkling ornament worn round the ankles.
ହସ୍ତ ବଳସ୍ୱ ପଦ କଟକର, ସ୍ୱନ ସ୍ତୁଷ୍ଟର ମର୍ଦ୍ଦଳ ଝର୍ଝର ।
ଭକ୍ତ. ପ୍ରେମସୁଧାନିଧି ।

ପଦ କମଳ—ସଂ. ବି—(ରୂପକ କର୍ମଧା; ପଦ+କମଳ—ଭକ୍ତିସୂଚକ
Pada kamala ପ୍ରୟୋଗ) ପାଦପଦ୍ମ; ପଦ୍ମପାଦ; ପଦ୍ମପରି ସୁନ୍ଦର
ଗୋଡ଼—Lotus foot; foot as lovely as the lotus.
ପଦ ନଳିନ, ପଦ ସରୋଜ, ପଦାବ୍ଜ, ପଦାମ୍ବୁଜ
ପଦାମ୍ଭୋଜ, ପଦାରବିନ୍ଦ, ପଦ ପଙ୍କଜ, ପଦ ପଦ୍ମ } ଅନ୍ୟରୂପ

ପଦ କାଟୁ କରିବା—ଦେ. ବ—ମନ୍ତ୍ର ସଫଳ ହେବା—
Pada kāṭu karibā The taking effect of an incantation.

ପଦକାର—ସଂ. ବି. (ପଦ + କୃ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ବେଦର ମନ୍ତ୍ର-
Padakāra ପଦ-ବିଭାଜକ ଗ୍ରନ୍ଥ ପ୍ରଣେତା—1. The author
(ପଦକୃତ୍—ଅନ୍ୟରୂପ) of the work which paraphrases vedic fomulae.
୨ । ଗୀତ ରଚୟିତା—2. Composer of a song.
୩ । କବି—3. Poet.

ପଦ କ୍ରମ - ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ପଦ+କ୍ରମ)—୧ । ଚାଲିବା—
Pada krama 1. Walking.
୨ । ପଦକ୍ଷେପ; ପାଦକ୍ଷେପ—2. Step.

ପଦ କ୍ଷେପ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ପଦ+କ୍ଷେପ)—୧ । ପାଦକ୍ଷେପ ପକାଇ
Pada kshepa ଚାଲିବା; ପଦାର୍ପଣ—1. Stepping; pacing.
ପଦ କ୍ଷେପଣ
ପଦ ବିକ୍ଷେପ } ଅନ୍ୟରୂପ ୨ । ପାଦକ୍ଷେପ—
ପଦପାତ 2. Pace.

ପଦଗ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ପଦ+ଗମ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ପଦଗାମୀ—
Padaga Walking.
(ପଦଗା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବି—୧ । ପଦାତି—1. Foot solder.
୨ । ପିଆଦା—2 Peon.
ଦେ. ବି.—ପଦଗମନ; ପାଦରେ ଚାଲିକରି ଯିବା—
Walking on foot.
ତରଣୀ ପୁତ୍ର ନାଟେଶ୍ୱର ଶୋଭାକୁ ବଢ଼ାଇ ପଦଗରେ ଭଟ ।
ଭକ୍ତ. କୋଶଳଚନ୍ଦ୍ରାଶ୍ରବନ୍ଦ ।

ପଦ ଗତି—ସଂ. ବି(୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ପଦ + ଗତି)—ଚାଲିବାର ଢଙ୍ଗ; ଚାଲି—
Pada gati Gait, manner of going or walking (Apte)

ପଦ ଗର୍ବ—ସଂ. ବି (ମ. ପ. ସ୍ତ୍ରୀ. କର୍ମଧା; ପଦଜନିତ ଗର୍ବ)—ଅଧିକାର
Pada garba ଯୋଗୁଁ ମନରେ ହେବା ଗର୍ବ—Pride of power; vanity arising out of one's high position.

ପଦ ଗର୍ବିତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (୫ମୀ ତତ୍ପୁ; ପଦ + ଗର୍ବିତ)—ଅଧିକାର
Pada garbita ପାଇବା ଯୋଗୁଁ ଗର୍ବ ପ୍ରକାଶ କରିବା (ବ୍ୟଙ୍ଗ)—
(ପଦଗର୍ବୀ – ଅନ୍ୟରୂପ) Proud of one's power.
[ପଦ ଗର୍ବିତା, ପଦ ଗର୍ବିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ]

ପଦ ଗୌରବ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ପଦ+ଗୌରବ)—ପଦ ବା
Pada gauraba ଆଧିପତ୍ୟ ଜନିତ ସମ୍ମାନ—Dignity of a
(ପଦ ମର୍ଯ୍ୟାଦା—ଅନ୍ୟରୂପ) position or station.

ପଦଚର—ସଂ. ବି. (ପଦ+ଚର୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ପଦାତିକ
Padachara (ହି. ଶ.) Foot soldier.

ପଦ ଚାରଣ—ସଂ. ବି—ଚାଲିବା; ଟହଲିବା; ପାଇଚାରି—
Pada chāraṇa Walking.

ପଦଚାରୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପଦ+ଚର୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍ ୧ମା: ୧ବ)—
Padachāri ଗୋଡ଼ରେ ଚାଲିବା (ବ୍ୟଙ୍ଗ)—a person)
(ପଦଚାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ Walking on foot.

ପଦ ଚିହ୍ନ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ପଦ+ଚିହ୍ନ)—ଚଳିବାର ଦାଗ;
Pada chihna ଭୂମିରେ ଚାଲିଲେ ପାଦର ଯେଉଁ ଚିହ୍ନ ବା ଦାଗ
ଭୂମିରେ ପଡ଼େ—Footprint; footmark left on the ground.

ପଦଚ୍ଛାୟା—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଦ—ଛାୟା; ସନ୍ଧି ଯୋଗୁଁ ଛ ସ୍ଥାନରେ
Padachchhāyā ଚ୍ଛା)—୧ । ଚରଣାଶ୍ରୟ —1. Patronage.
୨ । ପ୍ରଭୁ ବା ମହତ୍ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପାଦତଳେ ଶରଣ—
2. Taking shelter under the feet of a Deity or great personage.

ପଦଚ୍ଛେଦ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଦ+ଛେଦ; ସନ୍ଧି ଦ୍ୱାରା ଛେ ସ୍ଥାନରେ
Padachchheda ଚ୍ଛେ)—(ବ୍ୟାକରଣ) ସନ୍ଧି ବା ସମାସଯୁକ୍ତ
ପଦବିଚ୍ଛେଦ } ଅନ୍ୟରୂପ କୌଣସି ବାକ୍ୟରେ ଥିବା ପଦମାନଙ୍କୁ
ପଦବିଗ୍ରହ } ପୃଥକ କରିବା—Resolution of a compound word or sentence into its component parts.

ପଦ ଚ୍ୟୁତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (୫ମୀ ତତ୍; ପଦ+ଚ୍ୟୁତ)—୧ । ଅଧିକାର
Pada chyuta ଭ୍ରଷ୍ଟ; କୌଣସି ଅଧିକାରରୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ଯାଇଥିବା-
(ପଦଭ୍ରଷ୍ଟ—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Removed from one's
(ପଦଚ୍ୟୁତା, ପଦଭ୍ରଷ୍ଟା—ସ୍ତ୍ରୀ) position.
(ପଦଚ୍ୟୁତ—ବି) ୨ । ବରଖାସ୍ତ ହୋଇଥିବା—2. Dismissed.

ପଦଜ—ସଂ. ବିଣ. (ପଦ+ଜନ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ପଦରୁ ଜାତ—
Padaja Born of the foot.
ସଂ. ବି.—୧ । ଗୋଡ଼ର ଆଙ୍ଗୁଠି—
1. The fingers of the leg.
୨ । (ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ପଦରୁ ଶୂଦ୍ର ଜାତ ହୋଇଥିବାରୁ) ଶୂଦ୍ର—
2 A Śūdra.

ପଦ ଟୀକା—ସଂ. ବି. (ଆଧୁନିକ ବ୍ୟବହାର; ଇଂରାଜି ଫୁଟ୍‌ନୋଟ୍‌ର
Pada ṭīkā ଅନୁବାଦ)—କୌଣସି ପୁସ୍ତକର ମୌଳିକ ଅଂଶରେ
(ପାଦଟୀକା—ଅନ୍ୟରୂପ) ଲେଖା ଥିବା ଦୁର୍ବୋଧ୍ୟ ବିଷୟର ବ୍ୟାଖ୍ୟା,
ଯାହା କି ସେହି ପୃଷ୍ଠାର ନିମ୍ନ ଦେଶରେ ଲେଖା ଯାଇଥାଏ—
Footnote.

ପଦ ତଳ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଦ+ତଳ)—ତଳପା—
Pada tala Sole of the foot.

ପଦ ତ୍ୟାଗ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଦ+ତ୍ୟାଗ)—କର୍ମତ୍ୟାଗ; ଇସ୍ତଫା—
Pada tyāga Resignation.

ପଦ ତ୍ରାଣ—ସଂ. ବି. (ପଦ+ତ୍ରୈ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ)—ଜୋତା—
Pada trāna (ପଦତ୍ରାଣ—ଅନ୍ୟରୂପ) Shoes.

ପଦତ୍ରୀ—ସଂ. ବି.—ପକ୍ଷୀ (ହି. ଶ.)—
Padatrī Bird.

ପଦ ଦଳିତ—ସଂ. ବିଣ.—(୩ୟା ତତ୍; ପଦ+ଦଳିତ)—ଚରଣ ମର୍ଦ୍ଦିତ—
Pada dalita Trodden under the feet.

ପଦ ଦାରିକା—ସଂ. ବି. (ପଦ+ଦାରିକା)—ଗୋଡ଼ ଫାଟ ରୋଗ—
Pada dārikā A disease of the soles; chilblain.

ପଦ ଦୋଷ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଦ+ଦୋଷ)—ଯେଉଁ ଦୋଷ
Pada dosha ବାକ୍ୟ ମଧ୍ୟସ୍ଥ ପଦକୁ ଆଶ୍ରୟ କରି ରହିଥାଏ—
Some defects in composition as regards the component words.
[ଦ୍ର—ଶ୍ରୁତିକଟୁତା, ଅଶ୍ଳୀଳତା, ଅନୁଚିତତା, ଗ୍ରାମ୍ୟତା, ସନ୍ଦିଗ୍ଧତା, ନେୟାର୍ଥତା, ନିହତାର୍ଥତା, କ୍ଲିଷ୍ଟତା, ବିରୁଦ୍ଧମତିକାରତା, ନିରର୍ଥକତା ଅସାଧୁତା, ଅନନୁଗୁଣତା, ପୁନରୁକ୍ତତା, ଅଧିକ ପଦତା, ନ୍ୟୂନପଦତା, ପତତ୍ ପ୍ରକର୍ଷତା, ଦୂରନ୍ୱୟ, ଅକ୍ରମତା, ଅସମାନ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ, ବିଧେୟା-ବିମର୍ଶ, ଯତିଭଙ୍ଗ ଓ ପ୍ରସିଦ୍ଧିତ୍ୟାଗ—ଏହି ସବୁ ଦୋଷ ପଦଦୋଷର ଅନ୍ତର୍ଗତ ।]

ପଦ ଧୂଳି—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଦ+ଧୂଳି)—ଚରଣ ରଜ; ପାଦ ତଳେ
Pada dhūli ଲାଗିଥିବା ଧୂଳି—The dust of one's foot.
[ଦ୍ର—ଗୁରୁଜନ ଓ ପୂଜ୍ୟବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପଦଧୂଳି ଶିଷ୍ୟ ଓ ବାଳକ ବାଳିକାମାନଙ୍କ ଉପରେ ପଡ଼ିଲେ ତାହା ଶୁଭଜନକ ବୋଲି ବିବେଚିତ ହୁଏ ।]

ପଦଧୂଳି ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । ଗୁରୁଜନ ବା ପୂଜ୍ୟବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପାଦର
Padadhūli debā ଧୂଳିକୁ ଶିଷ୍ୟ ବା ବାଳକବାଳିକାଙ୍କ ଉପରେ
(ପଦଧୂଳି ପକାଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ପକାଇବା—
ପଦଧୂଳା ଦେଓୟା 1. To lay the dust of the feet of the
ପୈରୋକୋ ଧୂଲ ଦେନା elders on a disciple or infant.
୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ନିଜେ ଯାଇ ଉପସ୍ଥିତ ହେବା; କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ପଦାର୍ପଣ କରିବା—
2. (figurative) To arrive at a place.

ପଦ ନ୍ୟାସ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଦ+ନ୍ୟାସ)—୧ । ପଦକ୍ଷେପ—
Pada nyāsa 1. Stepping; step; pace.
୨ । ପଦଚିହ୍ନ—2. Foot mark.
୩ । ଗୋଖରୁ (ଦେଖ)—3. Gokharā (See)

ପଦ ପକା(କେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । ବାକ୍ୟ କହିବା—
Pada pakā(ke)ibā 1. To speak sentences.
୨ । ଗୀତ ବୋଲିବା—2 To sing songs.
୩ । ମନ୍ତ୍ର ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବା—3. To utter incantations.
୪ । ରଚିତ ପଦ୍ୟରେ ମିତ୍ରାକ୍ଷର ମିଳାଇବା—
4. To harmonise the rhyme in a composition.
୫ । ପଦକ୍ଷେପ କରିବା—5. To step; to pace.

ପଦ ପଡ଼ିବା—ଦେ. ବି.—୧ । ପଦ୍ୟରେ ମିତ୍ରାକ୍ଷର ଘଟିବା—
Pada pardibā 1. Rhyming.
୨ । ବାକ୍ୟର କଥନ—2. Speaking of sentences.

ପଦ ପଦକେ—ଦେ. ଅ.—୧ । ପ୍ରତି ପଦରେ—
Pada padake 1. In every word or sentence.
ପଦେ ପଦେ ୨ । ପ୍ରତି ପଦବିକ୍ଷେପରେ—
ବାତୋ ବାତୋମେ (ପଦେ ପଦେକେ—ଅନ୍ୟରୂପ) 2. At every step.
ନ ଜାଣି ତହିଁକି ପଦ ବଢ଼ାଇଲେ ପଦପଦକେ କଟକ—ସଙ୍ଗୀତ ।
୩ । ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ—3. At every moment.

ପଦ ପଲ୍ଲବ—ସଂ. ବି. (ରୂପକ କର୍ମଧା; ପଦ+ପଲ୍ଲବ)—କୋମଳତ୍ୱ ସଦୃଶ
Pada pallaba କୋମଳ ଚରଣ—Foot delicate like a tender leaf.

ପଦ ପାଠ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଦ+ପାଠ)—ବୈଦିକ ପଦମାନଙ୍କର
Pada pāṭha ପୃଥକ୍ ଲେଖନ ବା ଉଚ୍ଚାରଣ—
(ସଂହିତା ପାଠ—ବିପରୀତ) The arrangement of the vedic text in which each word is written and pronounced in its original form and independently of phonetic changes. (Apte.)

ପଦପୃଷ୍ଠ – ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଦ + ପୃଷ୍ଠ)—ଗୋଡ଼ ତଳପାର ଉପର-
Pada pṛushṭha ଭାଗ ବା ଗୋଡ଼ର ପାପୁଲି—The instep; the bridge of the feet.

ପଦପ୍ରାନ୍ତ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଦ + ପ୍ରାନ୍ତ)—୧ । ପଦତଳ—
Pada prānta 1. Sole of the foot.
୨ । ଚରଣର ଅଗ୍ରଭାଗ—
2. The extremity of the foot.
୩ । ପଦର ନିକଟସ୍ଥ ସ୍ଥାନ—
3. A place near one's foot.
(ଯଥା—ଏ ଗରିବକୁ ଆପଣଙ୍କ ପଦପ୍ରାନ୍ତରେ ସ୍ଥାନ ଦେବେ ।)

ପଦ ପ୍ରାର୍ଥୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଉପପଦ ତତ୍; ପଦ + ପ୍ରାର୍ଥୀ)—
Pada prārthī ୧ । ଅଧିକାରଲାଭେଚ୍ଛୁ; ଉମେଦ୍‌ବାର—
(ପଦପ୍ରାର୍ଥିନୀ - ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Seeking employment.
୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଆଶ୍ରୟ ବା ଅନୁଗ୍ରହପ୍ରାର୍ଥୀ—
2. (figurative) Seeking shelter or favour.

ପଦବନ୍ଧ—ସଂ. ବି—ପଦକ୍ଷେପ; ପାଦୁଣ୍ଡ—
Padabandha Footstep; step (Apte).

ପଦବି(ବୀ)—ସଂ. ବି. (ପଦ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା + କରଣ. ଅବି;
Padabi(bī) ଅଥବା ପଦ=ପାଦ + ଅବ୍ ଧାତୁ=ରକ୍ଷା କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଇ)—୧ । ମର୍ଯ୍ୟାଦା—1. Dignity.
୨ । ଅବସ୍ଥିତି—2. Position; rank.
୩ । ଅଧିକାର—3. Office; post· authority.
୪ । ରାସ୍ତା; ପଥ—4. Road; way.
୫ । ବିଶିଷ୍ଟ ଅଧିକାରଯୁକ୍ତ ସ୍ଥାନ—
5. Authoritative position.
୬ । ସମ୍ମାନସୂଚକ ଉପାଧି—6. Honorific title.
୭ । ବଂଶଗତ ଉପାଧି; ଉପନାମ—
7. Family title; surname.
୮ । ପଦ୍ଧତି; ରୀତି—8. Mode; manner.
୯ । ବ୍ୟବସାୟ—9. Profession.
୧୦ । ସଦାଚରଣ—
10. Good conduct or behaviour (Apte).
ଦେ. ବି—ଆଡ଼ମ୍ବର—Pomp; splendour.
ପଦବୀ ଦେଖାଇ ପଦବୀରେ ଗଳାମାଳା
ଦେଖାରେ ମହାଇସ୍ତବେ ଭଦ୍ରକ ପଡ଼ିଲା । ଭକ୍ତ. କୋଟିବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡସୁନ୍ଦରୀ ।

ପଦ ବୃଦ୍ଧି—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଦ + ବୃଦ୍ଧି)—ଅଧିକାରର ବୃଦ୍ଧି—
Pada bṛuddhi 1. Advancement in rank or position.
୨ । ପ୍ରମୋସନ୍; ଚାକିରିରେ ଉପର ପାହ୍ୟାକୁ ଉଠିବା—
2. Promotion in service.
୩ । ଗୋଡ଼ଫୁଲା—3. Swelling of the foot.
୪ । ଗୋଦର—4. Elephantiasis.

ପଦ ବ୍ରଜ(ଜ୍ୟା)—ସଂ. ବି. (୩ଯ୍ଟା ତତ୍; ପଦ + ବ୍ରଜ[ଜ୍ୟା] = ଗମନ)—
Pada braja(jyā) ପଦଦ୍ୱାରା ଗମନ; ଚାଲିବା—
Walking; going by foot.

ପଦ ଭଞ୍ଜନ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଦ+ଭଞ୍ଜନ) —
Pada bhañjana ୧ । ଦୁରୂହ ଶବ୍ଦର ବ୍ୟାଖ୍ୟା—
1. Explanation of difficult words.
୨ । ସନ୍ଧି ବା ସମାସଯୁକ୍ତ ବାକ୍ୟର ପଦମାନଙ୍କର ପୃଥକ କରଣ—
2. Analysis of words; etymology.

ପଦ ମତ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (୩ଯ୍ଟା ତତ୍; ପଦ + ମତ୍ତ)—ଅଧିକାର ଯୋଗୁଁ
Pada matta ଗର୍ବିତ—Inflated with the pride of
(ପଦମଦ; ପଦମତ୍ତତା—ବି) (ପଦମତ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) power.

ପଦ ମର୍ଦ୍ଦନ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଦ + ମର୍ଦ୍ଦନ) —
Pada marddana ୧ । ଗୋଡ଼ ମୋଡ଼ିବା; ଗୋଡ଼ ଘଷିବା—
1. Rubbing of the feet; massage of the feet.
(ପଦସଂବାହନ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଖୋସାମତ କରିବା—
2. (figurative) Flattering.

ପଦ ମର୍ଯ୍ୟାଦା—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଦ + ମର୍ଯ୍ୟାଦା)—
Pada marjyādā ୧ । ଅଧିକାରର ଉପଯୁକ୍ତ ସମ୍ମାନ—1. Due respect or decorum.
୨ । ଅଧିକାରଜନିତ ମର୍ଯ୍ୟାଦା—
2. Respect due to a rank.

ପଦ ମିଳା(ଲେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି.—ରଚନାରେ ପଦମାନଙ୍କୁ ମିତ୍ରାକ୍ଷର-
Pada milā(le)ibā ବିଶିଷ୍ଟ କରିବା—To harmonise the
ପଦ ମିଳାନ rhyme while composing a poem.
पद मिलाना (ପଦ ମିଳିବା—ବି)

ପଦର—ପଦ. ବି. (ସଂ. ପ୍ରାନ୍ତର) – ୧ । ପ୍ରାନ୍ତର—
Padara 1. An open field.
ମାଠ ୨ । ପଡ଼ିଆ ଭୂମି—2. Waste land.
ମୈଦାନ ୩ । ବିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ସମତଳ ଭୂଖଣ୍ଡ—
3. A large tract of open country.
୪ । ସମୁଦ୍ର ପନ୍ତାର ବା ପନ୍ତା—4. The vast sandy plain on the sea beach.

ପଦ ରଜଃ—ସଂ. ବି—(ମ. ପ. ତ୍ପୁ. କର୍ମଧା; ପଦ + ରଜଃ)—ପଦଧୂଳି—
Pada rajaḥ Dust of one's foot.
(ପଦ ରେଣୁ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଦର ବାଡ଼ି—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ; ସହଚର) ବି—ବାଡ଼ି ବଗିଚା—
Padara bārḍi Garden.

ପଦର ବୁଲୀ—ଦେ. ବିଣ ସ୍ତ୍ରୀ—(ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ଗାଳି—a term
Padara bulī of abuse applied to females)—
ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ସର୍ବଦା ଏଣେ ତେଣେ ବୁଲିବାକୁ ସୁଖ ପାଏ—
(a woman) Who loves to loaf about.

ପଦ ଲେହନ—ସଂ. ବି—(୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଦ+ଲେହନ)—୧ । ଅନ୍ୟର
Pada lehana ଗୋଡ଼ ଚାଟିବା—1. Licking the foot of another.
୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ତୋଷାମଦ କରିବା—2. (fig) Flattering.

ପଦ ଲେହୀ—ସଂ. ବିଣ.—(ପଦ+ଲିହ୍ ଧାତୁ+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
Pada lehī ଖୋସାମଦକାରୀ—One who flatters.

ପଦ ଶବ୍ଦ—ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଦ+ଶବ୍ଦ)—ଚାଲିଲାବେଳେ ପାଦ
Pada śabda ପକାଇବାର ଶବ୍ଦ—Sound of foot steps while walking,

ପଦଶୃଙ୍ଖଳା—ସଂ. ବ—ନୂପୁର—
Pada śṛuṅkhalā A tinkling ornament worn round the ankles,

ପଦ ଶୃଙ୍ଖଳା ବଡ଼ ସେଇଟା ଆଉ ଶୃଙ୍ଖଳା ନିଶି । ଉଦ୍ଧ. ପ୍ରେମସୁଧାନିଧି ।

ପଦଷ୍ଠୀବ—ସଂ. ବ.—(ପଦ+ଅଷ୍ଠୀବ; ସମାହାର ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ; ଯୁଗପତ୍ ଉଦ୍ଭୂତ
Padashṭhiba ଚରଣ ଓ ଜାନୁଦ୍ୱୟ)—୧ । ବସିବାବେଳେ ଜାନୁ ଓ ଚରଣ ଦ୍ୱୟ ଏକତ୍ର କରିବା; ଢେର ହୋଇ ବସିବା—
1, Bringing together the feet and the knees while sitting; sitting down on the heels,

ପଦ ସେବା—ସଂ ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଦ+ସେବା)—୧ । ଗୋଡ଼ ଘଷିବା—
Pada sebā 1, Massage of the feet,
୨ । ଆଶ୍ରୟ କରିବା—2, Taking shelter.

ପଦ ସେବକ—ସଂ. ବ. ପୁଂ—୧ । ଗୋଡ଼ ଘଷିବା ଚାକର—
Pada sebaka 1. Humble servant,
(ପଦସେବିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । (ବିନୟ ବଚନ) ବିନୀତ ଭୃତ୍ୟସ୍ୱାମୀଯୁ ବ୍ୟକ୍ତି—2. Most obedient and humble servant, (a term of humilty)

ପଦ ସ୍ଖଳନ—ସଂ. ବ.—(ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଦ+ସ୍ଖଳନ)—୧ । ଗୋଡ଼ ଖସି
Pada skhalana ଯିବା—1, Slipping of the feet.
୨ । ପଦଚ୍ୟୁତି—2. Dismissal.
୩ । କଥା କହୁ କହୁ କୌଣସି ପଦ ଛାଡ଼ିଯିବା—
3, Omitting some words while talking.

ପଦ ସ୍ଖଳିତ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଦ+ସ୍ଖଳିତ)—ସ୍ଖଳିତ ପଦ—
Pada skhalita ଯାହାର ଗୋଡ଼ ଖସି ଯାଇଥାଏ—Slipped.
(ପଦ ସ୍ଖଳନ—ବ) (ପଦ ସ୍ଖଳିତା—ସ୍ତ୍ରୀ)—

ପଦସ୍ଥ—ସଂ. ବିଶ. (ପଦ+ସ୍ଥା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ପଦ ବା
Padastha ଅଧିକାରରେ ଅଧିଷ୍ଠିତ ବା ନିଯୁକ୍ତ—1, Employed
(ପଦସ୍ଥା—ସ୍ତ୍ରୀ) or placed in a posion or rank; invested with office,
୨ । ମାନ୍ୟ; ସମ୍ମାନିତ—
2. Respectable; of postion.
୩ । ଉଚ୍ଚପଦଧାରୀ—3. Holding a high office.
୪ । ଗୋଡ଼ରେ ଚାଲୁଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—
4. Pedestrian (Howells).

ପଦା—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ପଦ ବା ପ୍ରାନ୍ତର)—୧ । ଶୂନ୍ୟ—
Padā 1. Empty.
ଖୋଲା ଖୁଲା ୨ । ଉନ୍ମୁକ୍ତ ଖୋଲା—2 Open.
୩ । ବୃକ୍ଷାଦି ହୀନ—3. Treeless.

ବେଶିଲ ଅଶୋକବନ ହୋଇଅଛି ପଦା । ବଳରାମ. ବିରଚିତ୍ରମାୟଣ ।

୪ । ବହିଃସ୍ଥ—4. Outer.
୫ । ପଡ଼ିଆ ପରି ଜନଶୂନ୍ୟ—
5. Solitary like a waste.

ଉଜାଡ଼ ଉଜାଡ଼ ୬ । ବିନଷ୍ଟ—6. Destroyed.
ଦେ. ବ—୧ । ପଡ଼ିଆ—1. Waste.
୨ । ବାହାର—2. Outside.
୩ । ବିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରାନ୍ତର—3. Open field; plain.
୪ । ବୃକ୍ଷ ଲତାହୀନ ସ୍ଥାନ—
4. Treeless field; open place; wilderness.
୫ । (ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ ହେଲେ) ସ୍ଥାନ—5 Place.
(ଯଥା—ଶୂଳିଆପଦା; ମସାଣିପଦା ।)

ପଦା କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । କୌଣସି ସ୍ଥାନର ବୃକ୍ଷଲତାଦି ଓପାଡ଼
Padā karibā ବା କାଟି ତାହାକୁ ପଡ଼ିଆରେ ପରିଣତ କରିବା—
ଉଜଡ଼ାନ ଉଜାଡ଼ନା 1. To turn a place into an open field by clearing trees and jungles.

ଏହି ସମୟରେ ସେ ଭ୍ରମ ଧରି ଗଦା
ପାଇଗଲେ ପବନେ ତନ ଦରି ଦେ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ, ଦ୍ରୋ ।

୨ । ଜନଶୂନ୍ୟ କରିବା—2. To desolate.
(ଯଥା—ମାଲେରିଆ ଜର ସେ ଗାଁକୁ ପଦା କରି ଦେଲାଣି ।)
୩ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିନାଶ କରିବା—
3. To destroy.

ଭ୍ରମଙ୍କ ଅନୁଚର ଅଛି ଯେ ଗଦା
କରିବେ ତହିଁ ଯୁଦ୍ଧେ ଶତ୍ରୁକୁଳ ପଦା । କୃଷ୍ଣସିଂହ, ମହାଭାରତ, ସଭା ।

୪ । ଖରାପ କରିବା—
4. To devastate; to waste.

ପଦାକୁ ଯିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ବାହାରକୁ ଯିବା—1, To go out;
Padāku jibā to go out to the open.
ବାହି ଯାଓଆ ୨ । ପୋଖରୀପାଣି ଯିବା; ଝାଡ଼ାଫେର ଯିବା—
बाहर जाना 2, To go out to ease one's self,
(ପଦାଆଡ଼େ ଯିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଦାଘାତ—ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଦ+ଆଘାତ)—ଗୋଇଠା;
Padāghāta ପଦପ୍ରହାର—Kick.

ପଦାଙ୍କ—ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଦ+ଅଙ୍କ=ଚିହ୍ନ)—୧ । ପଦଚିହ୍ନ—
Padāṅka 1. Foot-print.
୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଆଚରିତ ପନ୍ଥା—
2, One's course of action or conduct.

ପଦାଙ୍ଗୁଳି—ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଦ+ଅଙ୍ଗୁଳି)—ଗୋଡ଼ର
Padāṅguli ଆଙ୍ଗୁଠି—Toe.

ପଦାଙ୍ଗୁଷ୍ଠ—ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଦ+ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠ)—ଗୋଡ଼ର ବୁଢ଼ା
Padāṅgushṭha ଆଙ୍ଗୁଠି—The great finger or thumb of the foot.

ପଦାର୍ଦ୍ଦି—ଦେ. ବ—ଗଦା—
Padārdi Mace; a club,

ପଦାତ(ତି)—ସଂ. ବ. (ପଦ=ଗୋଡ଼+ଅତ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+
Padāta(ti) କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ପଦଗତି ସୈନ୍ୟ—1. Infantry;
(ପଦାତିକ; ପଦାତୀୟ—ଅନ୍ୟରୂପ) foot soldier.
୨ । ଯାଇକ; ପିଆଦା—2, Peon; footman.
୩ । ସମ୍ବାଦବାହକ—3, Messenger; courier.

ପଦାନତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (୭ମୀ ତତ୍; ପଦ+ଆନତ)—
Padānata ୧ । ଚରଣତଳେ ନପଡ଼ିତ; ଗୋଡ଼ତଳେ ପଡ଼ିଥିବା—
(ପଦାନତା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1, Lying prostrate at the feet of a
(ପଦାବନତ—ଅନ୍ୟରୂପ) person.
୨ । ଅଧୀନ—2, Subordinate.
୩ । ଅତି ହୀନ—3. Very humble.
୪ । ଅନୁଗତ; ବଶମ୍ବଦ—
4, Subservient; obedient,

ପଦାନି—ଦେ. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) ବି. ବହୁବଚନ (ସଂ. ପଦାନି)—
Padāni ପାଦୁଣ୍ଡମାନ—Steps.
ପଥପୋନ ବସ୍ତ୍ରେଣ 'ବୃଷ୍ଣ' ଆସନ୍ତସ୍ମ – ପ୍ରାଚୀ: ଉପନାରଥ ।

ପଦାନୁବର୍ତ୍ତୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଦ+ଅନୁବର୍ତ୍ତୀ)—
Padānubartti ୧ । ପଦାନୁସରଣକାରୀ; ପଦ ଅନୁସରିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—
(ପଦାନୁବର୍ତ୍ତିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1, Following the foot-steps of.
(ପଦାନୁଗ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଅଧୀନ—2, Subordinate.

ପଦାନ୍ତି—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପଦାତି)—ପଦାତିକ—
Padānti Foot soldier,
ପଦାନ୍ତି ବେଶେ ଚୂଣ ବେଳ କଳିଦେଶେ – କୃଷ୍ଣମିଶ୍ର, ମହାଭାରତ, ଅଦି ।

ପଦାନ୍ୱୟ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଦ+ଅନ୍ୱୟ)—ବାକ୍ୟସ୍ଥ ପଦମାନଙ୍କର
Padānwaya ଅନ୍ୱୟ ବା ଅନ୍ୟୋନ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧ—The construction of the words in a sentence; connection of one word with another in a sentence; parsing,

ପଦାବଳି(ଲୀ)—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଦ+ଆବଳି[ଲୀ])—
Padābali(lī) ୧ । ଶବ୍ଦସମୂହ—1, Series of words.
୨ । ଗୀତସମୂହ—2, Series of verses.
୩ । ଭଜନମାନ—3. A number of psalms.

ପଦାବୃତ୍ତି—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଦ+ଆବୃତ୍ତି)—୧ । ଗୋଟିଏ ପଦର
Padābṛutti ପୁନରୁଚ୍ଚାରଣ—1, Repetition of a word.
୨ । (ଅଳଙ୍କାର ଶାସ୍ତ୍ର) ପୃଥକ ଅର୍ଥରେ ଏକ ଶବ୍ଦର ଏକାଧିକଥର ପ୍ରୟୋଗ—2, (rhetoric) The use of the same word with many meanings,

ପଦାଭିଳାଷୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଉପପଦ ତତ୍; ପଦ+ଅଭିଳାଷୀ)—
Padābhilāshi କୌଣସି ପଦ ବା ଅଧିକାର ପାଇବା ପାଇଁ
(ପଦାଭିଳାଷିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଇଚ୍ଛା କରିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—Desirous
(ପଦାଭିଳାଷ—ବି) of a rank or office.

ପଦାମ୍ବୁଜ—ସଂ. ବି. (ରୂପକ କର୍ମଧା; ପଦ+ଅମ୍ବୁଜ)—୧ । ପାଦପଦ୍ମ; ପଦ୍ମ
Padāmbuja ପରି ସୁନ୍ଦର ଚରଣ; ଚରଣ ପଦ୍ମ—1 Lotus
(ପଦାମ୍ଭୋଜ—ଅନ୍ୟରୂପ) feet; feet as graceful as the
(ପଦାରବିନ୍ଦ—ଅନ୍ୟରୂପ) lotus.
୨ । ମାନ୍ୟବ୍ୟକ୍ତି ବା ଗୁରୁଜନଙ୍କ ପଦ—
2 The feet of one's elders.
[ଦ୍ର—ଏହିପରି ପଦନଳିନ, ପଦସରୋଜ, ପଦାମ୍ଭୋରୁହ, ପଦ-ପଙ୍କଜ ଆଦି ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

ପଦାର—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଦ+ଅର=ଧୂଳି)—୧ । ଚରଣରେଣୁ-
Padāra 1. The dust of one's feet.
୨ । ନୌକା—2. A boat.

ପଦାରଥ—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବି. (ସଂ. ପଦାର୍ଥ)—ପଦାର୍ଥ (ଦେଖ)
Padāratha Padārtha (See)

ପଦାର୍ଘ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ମ. ପ. ତତ୍; ପଦ+ଅର୍ଘ୍ୟ)—ଅତିଥି ବା ଆଗନ୍ତୁକ
Padārghya ଗୁରୁଜନଙ୍କ ପାଦ ଧୋଇବା ନିମନ୍ତେ ଦିଆଯିବା ଜଳ-
Water given to wash the feet of an honoured guest.

ପଦାର୍ଥ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଦ+ଅର୍ଥ)—୧ । ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ—
Padārtha 1, Import or meaning of a word.
୨ । ଶବ୍ଦର ପ୍ରତିପାଦ୍ୟ ବସ୍ତୁ—
2. A thing denoted by a word.
୩ । ବସ୍ତୁ; ଦ୍ରବ୍ୟ—3. Thing; article.
୪ । ଜଡ଼ ପଦାର୍ଥ—4. Inanimate object.
୫ । ସାର; ସତ୍ତ୍ୱ—5. Substance.
୬ । (ବୈଶେଷିକ ଦର୍ଶନ) ପ୍ରମାଣଯୋଗ୍ୟ ୬ ଗୋଟି ବିଷୟ—
6. (philosophy) The 6 objects of proof; categories.
[ଦ୍ର—ଯଥା—ଦ୍ରବ୍ୟ, ଗୁଣ, କର୍ମ, ସାମାନ୍ୟ, ବିଶେଷ ଓ ସମବାୟ ଏହା ଛଡ଼ା 'ଅଭାବ' ଅନ୍ୟ ଏକ ପ୍ରମାଣଯୋଗ୍ୟ ବିଷୟ ।]
ଦେ. ବି—ଧନ; ସମ୍ପତ୍ତି—Riches.

ପଦାର୍ଥ ଦର୍ଶକ—ସଂ. ବି—ବସ୍ତୁ ବିଜ୍ଞାନ; ପ୍ରାକୃତିକ ବିଜ୍ଞାନ; ଯେଉଁ ବିଦ୍ୟା
Padārtha darśana ଦ୍ୱାରା ଚେତନାଚେତନ ବସ୍ତୁମାନଙ୍କର
ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନ } ଅନ୍ୟରୂପ ଉତ୍ପତ୍ତି, ଗୁଣ ଓ କର୍ମାଦି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଜ୍ଞାନ-
ପଦାର୍ଥ ବିଦ୍ୟା } ଲାଭ ହୁଏ; ଜଡ଼ ବିଜ୍ଞାନ—Natural philosophy; Natural science; physics.

ପଦାର୍ଥ ବାଦ—ସଂ. ବି—ଜଡ଼ବାଦ; ଯେଉଁ ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ଜଡ଼ ପଦାର୍ଥକୁହିଁ
Padārtha bāda ଏ ସୃଷ୍ଟିର ପ୍ରଧାନ ବା ପ୍ରଥମ ମୂଳ ବୋଲି
(ପଦାର୍ଥବାଦୀ—ବିଣ. ପୁଂ.) ଉପସ୍ଥାପିତ କରାଯାଏ—Materialism; materialistic theory of the universe.

ପଦାର୍ଥ ବିତ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପଦାର୍ଥ+ବିଦ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍)—
Padārtha bit ୧ । ବୈଜ୍ଞାନିକ—1. Scientist.
୨ । ପ୍ରକୃତ ବିଜ୍ଞାନାଭିଜ୍ଞ; ପ୍ରାକୃତିକ ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞ—
2. Naturalist; versed in physical science.

ପଦାର୍ପଣ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଦ+ଅର୍ପଣ)—୧ । ଚରଣ ବିନ୍ୟାସ—
Padārpṛna 1. Setting one's foot.
୨ । ପ୍ରବେଶ—2. Entry.
୩ । ଆସି ପହଞ୍ଚିବା; ଉପସ୍ଥାନ—3. Arrival.

ପଦାୟତ—ସଂ. ବିଣ. (ପଦ+ଆୟତ)—ପାଦ ସମାନ ଲମ୍ବ—
Padāyata As long as a foot

ପଦାୟୁତା—ସଂ. ବି. (ପଦାୟତ+ଆ) ଯୋତା—
Padāytā Shoe (M. W)

ପଦାଶ୍ରୟ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ପଦ+ଆଶ୍ରୟ)—୧ । ଚରଣାଶ୍ରୟ;
Padāśraya କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ଚରଣରେ ଆଶ୍ରୟ—
1. Shelter under one's foot.
୨ । ମହତ୍ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କଠାରେ ଆଶ୍ରୟ; ଅନ୍ୟର ପଦତଳେ ଶରଣ—
2, Protection of a greatman patronge.

ପଦାଶ୍ରିତ - ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (୭ମୀ ତତ୍ପୁ; ପଦ+ଆଶ୍ରିତ)—୧ । ଅନ୍ୟର
Padāśrita ପଦତଳେ ଆଶ୍ରୟ ପ୍ରାପ୍ତ—1. Sheltered under
(ପଦାଶ୍ରିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) another's feet; patronised or protected by another,
୨ । ଅନୁଗତ; ବଶଂବଦ—2 Humble; obedient; subservient; dependant,

ପଦାସନ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ପଦ+ଆସନ)—ପାଦପୀଠ; ପାଦାସନ;
Padāsana ଗୋଡ଼ ଥୋଇବା ପାଇଁ ପୀଢ଼ା—Foot stool.

ପଦାସ୍ତ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ ଇତର) ବି ପଦାର୍ଥ—
Padāsta Article,

ପଦାହତ—ସଂ. ବିଣ—(୩ଯା ତତ୍ପୁ; ପଦ+ଆହତ)—ଯାହାକୁ ପଦଦ୍ୱାରା
Padāhata ଆଘାତ କରାଯାଇଅଛି—Kicked or struck by
(ପଦାହତା—ସ୍ତ୍ରୀ) (ପଦୋପହତ—ଅନ୍ୟରୂପ) the feet

ପଦି—ଦେ. ବି—୧ । ପୁଂ—ପଦ୍ମନାଭର ଆଦରାର୍ଥକ ଡାକ ନାମ—
Padi A name for calling Padmanābha,
(ପଦିଆ—ଅନାଦରାର୍ଥକ) ୨ । ସ୍ତ୍ରୀ—ପଦ୍ମାବତୀର ଡାକ ନାମ—
A name for calling Padmābati,

ପଦିଆ ମାକଡ଼—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି—ଗେଧ; ଅଣ୍ଡିରା ମାଙ୍କଡ଼—
Padiā mākard Male monkey,

ପଦିଏ—ଦେ. ବି. (ଆଦରାର୍ଥକ)—ଏକ ପଦ ବା ବାକ୍ୟ ମାତ୍ର—
Padie One word or sentence only,
(ପଦେ—ଅନ୍ୟରୂପ) (ଯଥା—ତା ମୁହଁରୁ ପଦିଏ କଥା ଶୁଣିଲେ ମୋ ମନ ଆନନ୍ଦରେ ନାଚି ଉଠେ ।]

ପଦିକ—ସଂ. ବି. (ପଦ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇକ)—୧ । ପଦାତି—
Padika 1, Infantry; foot solder,
(ପଦିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଗୋଡ଼ର ଅଗ; ପଦାଗ୍ର—
2, The point of the foot or extremity (M,W)
୩ । ପାଇକ; ପିଆଦା—3, Peon; footman.
ସଂ. ବିଣ—୧ । ପାଦରେ ଚାଲୁଥିବା—
1, Going on foot; pedestrian;
୨ । ଏକ ପଦ ଲମ୍ବ—2, One foot long.
୩ । ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଅଂଶ ବା ଖଣ୍ଡବିଶିଷ୍ଟ—3; Comprising only of one division or partition (M. W)
(ପଦିକ – ଅନ୍ୟରୂପ) ଦେ. ବି. (ଆଦରାର୍ଥ)—ପଦେ; ଏକ ପଦମାତ୍ର—
One word or sentence only.

ପଦିକା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଦ)—୧ । ନଳ; ଭୂମି ମାପ କରିବା ସକାଶେ
Padikā ବ୍ୟବହୃତ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଯଷ୍ଟିବିଶେଷ—1. A land-mea-
ନଳ ଲଟ୍ଠା suring rod of certain length.
[ଦ୍ର—ପୂର୍ବେ ଆମ ଦେଶରେ ପଦିକାଦ୍ୱାରା ଭୂମି ମାପ କରାଯାଉ ଥିଲା । ଏହାର ଦୈର୍ଘ୍ୟ ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଥିଲା; ଯଥା ୨୪ ଦସ୍ତି ପଦିକା, ବିଶି ଦସ୍ତି ପଦିକା, ୧୬ ଦସ୍ତି ପଦିକା, ୧୨ ଦସ୍ତି, ୧୪ ଦସ୍ତି ପଦିକା, ଛସ୍ତି ଛଳେ ଟୀକା ଦେଖ ।]
୨ । ଚାରିପଣ; ଚାରିଅଣା—2. 4 panas; 4 annas.

ପଦିକା ଚଳିବା—ଦେ. କ୍ରି.—କୌଣସି ଏକ ସ୍ଥାନରୁ ପଦିକା ମାପର
Padikā chalibā. ଆରମ୍ଭ କରାଯିବା—Beginning of the measurement of a land with the rod from one place to another.

ପଦିକା ପକା(କେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଭୂମି ମପିବା ସକାଶେ ପଦିକା
Padikā pakā(ke)ibā ଚାଳିବା—To measure land
ପଦିକା ଚଳା(ଚାଲି)ଇବା } ଅନ୍ୟରୂପ by means of a
ପଦିକା ଚାଳିବା } rod.

ପଦିକା ମାପ—ଦେ. ବି.—ପଦିକାଦ୍ୱାରା ଜମିର ଜରିବ—
Padikā māpa Measurement of a land by means
ନଳେ ମାପ ଲଟ୍ଠମେ ନାପ of a rod.

ପଦୁଆଁ (ଇତ୍ୟାଦି)—ପ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପଦ୍ମ)—ପଦ୍ମ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Paduañ (etc) ପଦୁମ Padma etc (See)

ପଦୁଆଁ—ପ୍ରା. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—(ସଂ. ପଦ୍ମାବତୀ)—ପଦ୍ମାବତୀର ଡାକ ନାମ—
Paduañ ପଦୁମା, ପଦିମିନୀ A name for calling
(ପଦୁଆଁବତୀ – ଅନ୍ୟରୂପ) Padmābati.

ପଦେ—ଦେ. ବି.—ପଦକ; ଏକ ପଦ ମାତ୍ର—
Pade One word or sentence or quarter song
ଏକଟା କଥା ଏକ ବାତ only.
ଦେ. ଅ.—ରୂପେ; ସ୍ୱରୂପ—In the shape of; as.
ସେ ହର ସର୍ବଭୂତ ମଧ୍ୟେ, ନିତ୍ୟେ ବହରେ ଅସ୍ତପଦେ ।
ଜଗନ୍ନାଥ ଭାଗବତ ।

ପଦେ ଅଧେ—ଦେ. ବି.—୧ । ଅଳ୍ପ କଥା ବା ବାକ୍ୟ ମାତ୍ର—
Pade adhe 1. A few words only; a sentence or
ଅଳ୍ପସଳ୍ପ ଏକ ଦେ ବାତ a half.
୨ । ଅଳ୍ପ ମାତ୍ର—2. A little.
ପଦେ ଦଧେ ଚିଣି ଗୁରୁ ହୋଇବେ ଅଦାଇ । ଶ୍ରୀ ଗୁରୁଭକ୍ତି ଗୀତା ।

ପଦେଇବା—ଦେ. କ୍ରି.—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ମୁଣ୍ଡରେ ଥାପି ବା ଚାପଡ଼ା
Padeibā ମାରିବା—To pat on the head of a person
ଅପଡ଼ାନ, ଚଡ଼ମାରା

ପଦେ ପଦେ—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । ପ୍ରତି ପଦରେ; ପ୍ରତି ପଦକ୍ଷେପରେ—
Pade pade 1. At every foot step.
ପଦେପଦେ ଅକସର ୨ । ପ୍ରତିଥର—2. Every time.
୩ । ଉପର୍ଯ୍ୟୁପରି; ବାରମ୍ବାର—3. Repeatedly.
(ଯଥା—ମତେ ପଦେ ପଦେ ବିପଦ ପଡ଼ୁଛି ।)
୪ । ଏକ ଏକ ଶବ୍ଦ ଉଚ୍ଚାରଣ କରି—
4. One word at a time.
୫ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଏକ ପଦ ମାତ୍ର—5. One word each.
(ଯଥା—ସେ ଓ ମୁଁ ଦୁହେଁ ପଦେ ପଦେ କଥା ଭାଷା ହୋଇ ବିଦାୟ ହେଲୁଁ ।)
୬ । ଠିକେ ଠିକେ; ଚୁମ୍ବକରୂପେ—6. In short; shortly.

୭ । ପଦକୁପଦ; ପଦେ କଥାକୁ ପଦେ ଉତ୍ତର; ପଦକାପଦ—
7. Word for word; one word in reply to another.

ପଦେ ପଦେ ପଡ଼ୁଥିବ ଛନ୍ଦଗୁଣା ବଡ଼ୁଥିବ । ଚଗ ।

୮ । ପଦେ କଥା କହି କଛିଷଣ ଥମି ଯାଇ ଫେର୍ ପଦେ କଥା କହିବା ପ୍ରକାରେ; ଏକ ଏକ ପଦ କର—
8. Uttering one word at intervals.

ପଦୋଦକ—ସଂ. ବି. (ମ. ପ. ତତ୍ପୁ; କର୍ମଧା; ପଦ + ଉଦକ)—ଗୁରୁଜନ
Padodaka ବା ଦେବତାଙ୍କର ପାଦ ଧୁଆ ପାଣି; ପାଦୋଦକ; ପାଦୁକ; ଚରଣାମୃତ—Washings of the foot of an elder or of a Deity.

ପଦୋନ୍ନତି—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ପଦ + ଉନ୍ନତି)—୧ । ଅଧିକାର ବା
Padonnati କ୍ଷମତାର ବୃଦ୍ଧି—1. Increase of power.
୨ । ଚାକିରିରେ ଉନ୍ନତି—2. Promotion.

ପଦ୍ଧଟିକା—ସଂ. ବି.—ପଜ୍ଜଟିକା (ଦେଖ)
Paddhaṭikā Pajjhaṭikā (See)

ପଦ୍ଧତି(ତୀ)—ସଂ. ବି. (ପଦ = ଗୋଡ଼ + ହନ୍ ଧାତୁ = ବଧ କରିବା + କର୍ମ.
Paddhati(tī) ତି + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ—ଯାହାକୁ ଗୋଡ଼ଦ୍ୱାରା ଆଘାତ କରାଯାଏ ।)—୧ । ପଥ—1. Road; path.
୨ । ଲଙ୍ଗଳ; ଶଗଡ଼ ବା ମନୁଷ୍ୟ ଯାଇ ଥିବା ଯୋଗୁଁ ଭୂମିରେ ପଡ଼ି ଥିବା ଚିହ୍ନ—2. Trace; track.
୩ । ବିଧି; ନିୟମ—3. Rule; system.
୪ । ପ୍ରଣାଳୀ—4. Method; mode.
୫ । ଶ୍ରେଣୀ; ଧାଡ଼ି, ପଂକ୍ତି—5. Row.
୬ । ଉପାଧି; ପଦବୀ—6. Title; rank.
୭ । ରେଖା—7. Line.
୮ । ପ୍ରବାହ—8. Flow; current.
୯ । ଆଚାର; ରୀତି—9. Custom; practice.
୧୦ । ଆଚାରନିର୍ଣ୍ଣାୟକ ଗ୍ରନ୍ଥ; ଯେଉଁ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ବିଭିନ୍ନ ବେଦ ଅନୁସାରେ ଲିଖିତ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଗୃହ୍ୟ ସୂତ୍ରମାନଙ୍କୁ ବିଶଦଭାବରେ ବୁଝାଇ ଦିଆ ଯାଇ ଥାଏ—10 A guide book or a manual laying down rituals or ceremonials of different Bedas.
୧୧ । କାର୍ଯ୍ୟପ୍ରଣାଳୀ (ହି. ଶ.)—
11. Mode or method of work.

ପଦ୍ମ ସଂ. ବି. (ପଦ୍ ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା + କର୍ମ୍ମ ମନ୍; ଯେ ଜଳରେ
Padma ଗମନ କରେ)—୧ । ଜଳଜାତ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଲତା ପୁଷ୍ପ ବିଶେଷ; ଉତ୍ପଳ; ପଙ୍କଜ—
[ସଂ. ପର୍ଯ୍ୟାୟ—ନଳିନ, ଅରବିନ୍ଦ, କମଳ, ଶତପତ୍ର, ପଙ୍କଜ, ପଙ୍କେରୁହ, ତାମରସ, ସାରସ, ସରସୀରୁହ, ସରୋରୁହ, ବାରଜ, ରାଜୀବ, ଅମ୍ଭୋଜ, ଅମ୍ବୁଜ, ଅମ୍ଭୋରୁହ, ଶ୍ରୀବାସ, ଶ୍ରୀପର୍ଣ୍ଣ, ଇନ୍ଦିରାଲୟ, ଅବ୍ଜ, କଞ୍ଜ, ନଳ, ନାଳକ, ବନଜ, ଅମ୍ଳାନ, ପୃଷ୍ଠକ ।]
1. Lotus; Saluadora Indicus; Nelumbium Speciosum.
[ଦ୍ର—ଶ୍ୱେତ, ରକ୍ତ, ନୀଳ, ଭେଦରେ ଏହା ତିନି ପ୍ରକାର, ଏହା ଲଙ୍କା, ପାରସ୍ୟ, ଚୀନ, ଜାପାନ ଓ ମାଲୟ ଦ୍ୱୀପରେ ଏବଂ ଭାରତରେ ସର୍ବତ୍ର ଜନ୍ମେ । ଏହି ଲତା ସିଧା, ସରୁ ଓ କଣ୍ଟକମୟ; ବହୁତ ଉଚ୍ଚକୁ ଓ ଦୂରକୁ ମାଡ଼େ । ଏହାର ପତ୍ର ପାଣି ଉପରେ ଭାସୁଥାଏ; ଫୁଲ ଧଳା ଓ ନୀଳ ମିଶା ଏବଂ ସୁଗନ୍ଧଯୁକ୍ତ; ଚେର, ନାଡ଼, ପତ୍ର, ମଞ୍ଜି ଆଦି ସବୁ ଅଂଶ ଔଷଧରେ ଲାଗେ । ପଦ୍ମଫୁଲ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟରେ ଫୁଟି ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ ବେଳକୁ ବୁଜି ହୋଇଯାଏ ବୋଲି ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ପଦ୍ମବନ୍ଧୁ ବୋଲାଯାଏ ।]

ପଦ୍ମ
ତା. ଅମ୍ବଲ

୨ । ନାଗସର୍ପବିଶେଷ—
2. A variety of cobra snakes.
୩ । ଲକ୍ଷ କୋଟି; ୧,୦୦୦୦୦୦,୦୦୦୦୦୦୦୦—
3. One-thousand millions or billions (M. W)
[ଦ୍ର—ଏ ସଂଖ୍ୟା ସମ୍ବନ୍ଧେ ମତାନ୍ତର ଦୃଷ୍ଟ ହୁଏ; ମଧ୍ୟ କେହି କେହି ଏହାକୁ ୧୪୧୫୧୬ ଶୂନ୍ୟବିଶିଷ୍ଟ ସଂଖ୍ୟା ବୋଲି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରନ୍ତି ।]
୪ । ନିଧିବିଶେଷ; ପଦ୍ମରାଗ ମଣି—
4. Spinel ruby; a gem.
୫ । ରତିବନ୍ଧବିଶେଷ; ପଦ୍ମବନ୍ଧ—
5. A posture in copulation.
୬ । ପଦ୍ମାକାରରେ ରଚିତ ସେନାବ୍ୟୂହବିଶେଷ—
5. A form of battle array; an army arrayed in the form of a lotus. (M. W)
୭ । ତନ୍ତ୍ରୋକ୍ତ ଦେହାଭ୍ୟନ୍ତରସ୍ଥିତ ଷଡ଼ଚକ୍ର—
7. Six imaginary circles inside the human body according to Tantra.
(ଷଟ୍‌ଚକ୍ର ଯଥା—ମୂଳାଧାର, ସ୍ୱାଧୀନତା, ମଣିପୁର, ଅନାହତ, ବିଶୁଦ୍ଧ ଓ ଆଜ୍ଞାନ ।)
୮ । ହାତୀର ଶୁଣ୍ଢ ଓ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଥିବା ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଚିହ୍ନବିଶେଷ—
8. Circular red spots on the head and trunk of an elephant.
୯ । ସୀସା (ହି. ଶ.)—2. Lead.
୧୦ । କୁବେରଙ୍କ ନିଧିବିଶେଷ—
10. One of the gems of Kubera.
୧୧ । ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ହସ୍ତଧୃତ ଏକ ଆୟୁଧ—
11. One of the weapons held by Bishnu.
(ଯଥା—ବିଷ୍ଣୁ ଚାରି ହାତରେ ଚାରିଟି ଆୟୁଧ ଧରନ୍ତି ଯଥା—ଶଙ୍ଖ, ଚକ୍ର, ଗଦା, ପଦ୍ମ ।)
୧୨ । ଗଳାରେ ପିନ୍ଧାଯିବାର ଏକପ୍ରକାର ଅଳଙ୍କାର (ହି. ଶ.)—
12. An ornament for the neck.
୧୩ । ସାମୁଦ୍ରିକ ମତରେ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ପାଦରେ ଥିବା ଭାଗ୍ୟସୂଚକ ଚିହ୍ନବିଶେଷ—13. An auspicious mark on the foot of great men.
୧୪ । ମନୁଷ୍ୟର ଦେହରେ ଥିବା ଏକପ୍ରକାର ଧଳା ଜାଇମନା (ହି. ଶ.)—14. A particular mark or mole on the human body. (M. W)

୧୫ । (ବାସ୍ତୁ ବିଦ୍ୟା) ସ୍ତମ୍ଭର ସପ୍ତମଭାଗ (ହି. ଶ.)—
15. (architecture) A particular part of a column or pillar. (M.W)

୧୬ । ପଦ୍ମକାଷ୍ଠ (ଦେଖ) (ହି. ଶ.) —
16- Padma kāshṭha (See)

୧୭ । ଭୂମି ଆଦିରେ ଅଙ୍କିତ ପଦ୍ମାକାର ଚିହ୍ନ——
17. The form or figure of a lotus drawn on the ground or other surface. (M.W)

୧୮ । ମନ୍ଦିରବିଶେଷ—18. A kind of temple. (M.W.)

୧୯ । ପଦ୍ମାସନ—19. A particular posture of the body in religious meditation. (M.W.)

୨୦ । କେତେକ ନାଗସାପଙ୍କ ଫଣା ଉପରେ ଥିବା ପଦ୍ମାକାର ଚିହ୍ନ (ହି. ଶ.)—20. Circular mark on the hood of some cobra snakes.

୨୧ । ବଳଦେବଙ୍କ ନାମ—21. A name of Baladeba.

୨୨ । ଏକପ୍ରକାର ଲୋଭାନ୍—
22. A species of bdellium. (M.W.)

୨୩ । ନକ୍ଷତ୍ରପୁଞ୍ଜବିଶେଷ—
23. A particular constellation.(M.W.)

୨୪ । ଶୀତାକ୍ରାନ୍ତ ନରକବିଶେଷ—
24. Name of a particular cold hell.(M.W.)

୨୫ । ପୁଷ୍କର ମୂଳ (ହି. ଶ.)—25. The root of Nelumbium Speciosum. (M.W.)

୨୬ । ହସ୍ତୀ—26. Elephant. (M.W).

୨୭ । ଜମ୍ବୁଦ୍ୱୀପର ଦକ୍ଷିଣ ପଶ୍ଚିମସ୍ଥ ପୌରାଣିକ ଦେଶବିଶେଷ—
27. Name of a mythological country.

୨୮ । ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ନାମ—28. A name of Rāma, the son of Daśaratha. (M W.)

୨୯ । ପଦ୍ମପୁରାଣ – 29. Name of a Purāṇa.

୩୦ । ସ୍ଥଳ ପଦ୍ମ—30. Hibiscus Mutabilis (flower and plant).

ଦେ. ବି.—୧ । ପେନ୍ଦ; ପ୍ରସବାନ୍ତେ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ଯୋନିବାଟେ ଓ ରକ୍ତାତିସାର ରୋଗରେ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ଗୁହ୍ୟ ବାଟେ ବାହାରି ପଡ଼ିବା ମାଂସପିଣ୍ଡ—1. Prolapse of the uterus through the female organ or prolapse of the rectum through the anus.

୨ । ପଦ୍ମଚରଣ, ପଦ୍ମନାଭ ଆଦିଙ୍କ ଡାକ ନାମ—
2. Name for calling Padmacharaṇa, Padmanābha etc.

ପଦ୍ମକ—ସଂ. ବି. (ପଦ୍ମ + ସାଦୃଶ୍ୟ ଅର୍ଥରେ କ) — ୧ । ହାତୀ ଦେହରେ ଥିବା
Padmaka ପଦ୍ମ ପରି ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଚିହ୍ନ ବା ବିନ୍ଦୁ—1. Red circular marks or spots found on the skin of an elephant.

୨ । ପଦ୍ମକାଷ୍ଠ (ଦେଖ)—2. Padmakāshṭha (See)

୩ । କୁଷ୍ଠରୋଗ—3. Leprosy.

୪ । ପଦ୍ମାକୃତି ସେନା ବ୍ୟୂହ—4. An army arrayed in the form of a lotus flower.

୫ । ପଦ୍ମାସନ (ଦେଖ)—5. Padmāsana (See)

୬ । କୁଚ—6. Costum or Arabicus. (M.W)

ପଦ୍ମ କଣ୍ଟକ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ପଦ୍ମ + କଣ୍ଟକ)—୧ । ପଦ୍ମ ନାଡ଼ିରେ
Padma kaṇṭaka ଥିବା କଣ୍ଟା—1. The thorns on the stem of a lotus.
(ପଦ୍ମିନୀ କଣ୍ଟକ—ଅନ୍ୟରୂପ)

୨ । ଦେହରେ ପଦ୍ମକଣ୍ଟା ପରି ଫଳିଯିବା ରୋଗବିଶେଷ—
2. A kind of pimple; Lichen Papillaris.

ପଦ୍ମ କନ୍ଦ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ପଦ୍ମ + କନ୍ଦ)—ପଦ୍ମମୂଳ—
Padma kanda The root of a lotus plant.

ପଦ୍ମ କର—ସଂ. ବି.—୧ । (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଦ୍ମ + କର)—ସୂର୍ଯ୍ୟ—
Padma kara The sun.

୨ । (ରୂପକ) ପଦ୍ମ ପରି ସୁନ୍ଦର ହସ୍ତ; କର ପଦ୍ମ—
2. A lotus-like hand.

ପଦ୍ମ କାନ୍ତ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ପଦ୍ମ + କାନ୍ତ)—୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—
Padma kānta 1. The sun.

୨ । ପଦ୍ମରାଗ ମଣି—2. Ruby.

ପଦ୍ମ କାଷ୍ଠ—ସଂ. ବି. (ମ. ପ. ଲୋ; କର୍ମଧା; ପଦ୍ମ ଗନ୍ଧଯୁକ୍ତ କାଷ୍ଠ)—
Padma kāshṭha ପଦ୍ମ ତୁଲ୍ୟ ସୁଗନ୍ଧ କାଷ୍ଠବିଶିଷ୍ଟ ପାଦପ୍ୟ
[ସଂ. ପଦ୍ମକ, ପଦ୍ମ, ପଦ୍ମଗନ୍ଧ, ବୃକ୍ଷବିଶେଷ—A tree having the
ପଦ୍ମାଗ, ମଲୟ, ଗୁରୁ, scent of a lotus; Prunus
ପୀତରକ୍ତ, ସ୍ତ୍ରୀପ୍ରିୟ, ଏବଂ Padam; Cerasum
ପଦ୍ମବାଚକ ସମସ୍ତ ଶବ୍ଦ ।] Puddum.

ତେ. ପଦ୍ମପୁଚକ୍ରୋ, [ଦ୍ର—ଏହାର କାଠ ବିସର୍ପ, ଦାହ
ଏଣୁଗୁସହଦେବୀ ବିଷୋଟ, କୁଷ୍ଠ, କଫ, ରକ୍ତପିତ୍ତ,
ପଦ୍ମକାଠ ପଦ୍ମାକ, ପଡ୍ଡମପାୟ ବମି, ବ୍ରଣ ଓ ପିପାସାନାଶକ ।]

ପଦ୍ମ କିଞ୍ଜଲ୍କ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ପଦ୍ମ + କିଞ୍ଜଲ୍କ)—ପଦ୍ମ ଫୁଲ ମଧ୍ୟରେ
Padma kiñjalka ଥିବା ସୂକ୍ଷ୍ମ କେଶର—The filaments inside the lotus flower.
(ପଦ୍ମକେଶର—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଦେ. ବି.—କୋମଳ ପଦ୍ମ ବୀଜ—Soft lotus seeds.

ପଦ୍ମକେତୁ—ସଂ. ବି.—ପଶ୍ଚିମାକାଶରେ ସମୟେ ସମୟେ ଚାରି ଭମାମ୍ ଦେଖା
Padmaketu ଯିବା ଧୂମକେତୁବିଶେଷ (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
A particular comet appearing in the western sky.

ପଦ୍ମକେଶରୀ ଗୁଣା—ଦେ. ବି. (ବଣିଆ ଶବ୍ଦ)—ପଦ୍ମକେଶର ପରି ବିଶୁ-
Padma keśarī guṇā ଥିବା ରୁଆବସା ନାକରେ ପିନ୍ଧିବା
ଆଠକୋଣିଆ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଅଳଙ୍କାରବିଶେଷ—A kind of gold ornament for the nose, looking like the filaments of a lotus flower.

ପଦ୍ମ କୋଶ(ଷ)—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ପଦ୍ମ + କୋଶ)—ପଦ୍ମଫୁଲର
Padma kośa (sha) ବୀଜକୋଷ—The calyx of lotus flower

ପଦ୍ମ କ୍ଷେତ୍ର—ସଂ. ବି.—ଓଡ଼ିଶାର କଟକ ଜିଲ୍ଲାର କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ାରେ ଥିବା
Padma kshetra ତୀର୍ଥ—Name of a place held sacred by the Hindus in Kendrapara in the Cuttack district of Orissa.

ପଦ୍ମ ଖସିପଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଗୁହ୍ୟଦ୍ୱାରବାଟେ ପଦ୍ମ ବାହାରିବା—
Padma khasipardibā Prolapse of the rectum through the anus.
ପଦ୍ମଖସେପଡ଼ା
(ଯଥା—ବନ୍ଧୁନ୍ଦନ ଅଛିସାର ବା ନାଲରକ୍ତ ଝାଡ଼ା ହେଲେ ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଗୁହ୍ୟଦ୍ୱାର ବାଟେ ମଧ୍ୟ ପଦ୍ମ ଖସିପଡ଼େ ।)

ପଦ୍ମ ଗନ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଦ୍ମ + ଗନ୍ଧ)—ପଦ୍ମପରି ଗନ୍ଧଯୁକ୍ତ—
Padma gandha Scented like a lotus flower.
(ପଦ୍ମଗନ୍ଧା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ପଦ୍ମଫୁଲର ଗନ୍ଧ—
The scent of a lotus flower.

ପଦ୍ମଗନ୍ଧା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ପଦ୍ମଗନ୍ଧ + ସ୍ତ୍ରୀ ଆ)—'ପଦ୍ମଗନ୍ଧ'ର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Padmagandhā Feminine of Padmagandha.
ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ସୀତାଙ୍କ ନାମାନ୍ତର (ଦେହ ପଦ୍ମପରି ବାସୁ ଥିବାରୁ)—
An epithet of Sītā.

ପଦ୍ମଗନ୍ଧି(ନ୍ଧୀ)—ସଂ. ବିଣ. [ପଦ୍ମଗନ୍ଧ + ଇ (ଇନ୍)]—ପଦ୍ମଗନ୍ଧବିଶିଷ୍ଟ—
Padmagandhi(ndhī) Lotus scented.
ସଂ. ବି. (ବୈଦ୍ୟକ)—ପଦ୍ମକାଷ୍ଠ (ଦେଖ)—
Padmakāshtha (See)

ପଦ୍ମ ଗର୍ଭ—ସଂ. ବି—୧ । (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଦ୍ମ + ଗର୍ଭ)—ପଦ୍ମଫୁଲର
Padma garbha ଅଭ୍ୟନ୍ତର—1. The interior of a lotus flower.
୨ । (ବହୁବ୍ରୀହି) ବ୍ରହ୍ମା (ପ୍ରଳୟ ପରେ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ନାଭିଦେଶସ୍ଥ ପଦ୍ମରୁ ଜାତ ହୋଇ ଥିବାରୁ)—2. Brahmā.
୩ । ଶୁକ୍ତିକା; ଶାମୁକା—3. Oyster.
୪ । ସୂର୍ଯ୍ୟ (ହ. ଶ)—4. The sun.
୫ । ବିଷ୍ଣୁ—5. Bishṇu. (M. W.).
୬ । ବୁଦ୍ଧ—6. The Buddha. (M. W.).
୭ । ଶିବ—7. Śiba. (M.W.).

ପଦ୍ମ ଗୁଲଞ୍ଚ—ସଂ. ବି. (ବୈଦ୍ୟକ)—ପଦ୍ମଗୁଲୁଚି (ଦେଖ)—
Padma gulañcha Padmaguluchi (See)

ପଦ୍ମ ଗୁଲୁଚି—ଦେ. କ୍ରି—ଔଷଧରେ ବ୍ୟବହୃତ ଲତାବିଶେଷ—
Padma guluchi Tinospora Tomentosa; Plumeria Rubra.
ପଦ୍ମଗୁଲଞ୍ଚ
ପଦ୍ମ ଗୁହ୍ୟ [ଦ୍ର—ଏହା ଗୁଲଞ୍ଚ ପରି ବୁଦାଳିଆ ଲତା; ଗ୍ରୀଷ୍ମପ୍ରଧାନ ଦେଶରେ ଜଙ୍ଗଲରେ ଜନ୍ମେ । ଏହାର ଫୁଲ ନାଲିଆ; ଛାଲରେ ଆବୁ ଥାଏ । ଏହା ଗୁଲଞ୍ଚ ପରି ବଳକାରକ ।']

ପଦ୍ମଗୃହା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଦ୍ମ + ଗୃହ + ଆ)—ପଦ୍ମାଳୟା;
Padmagṛuhā ଲକ୍ଷ୍ମୀ—A name of Lakshmī.

ପଦ୍ମ ଗୋଖର—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଦ୍ମ ଓ ଗୋକ୍ଷୁର)—ନାଗବିଶେଷ—
Padma gokhara A kind of cobra.
(ଯଥା—ଏହାର ଫଣା ଉପରେ ପଦ୍ମଫୁଲପରି ଗୋଲାକାର କଳା ଚିହ୍ନ ଥାଏ ।)

ପଦ୍ମଚାରିଣୀ—ସଂ. ବି. (ପଦ୍ମ + ଚର୍ ଧାତୁ + ଇନ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—
Padmachāriṇī ୧ । ସ୍ଥଳପଦ୍ମ; ସ୍ଥଳକମଳ; ଥଳକମଳ—
1. Hibiscus Mutabilis.
[ଦ୍ର—ଜବାଦିବର୍ଗର ଏହି ପୁଷ୍ପଗୁଳ୍ମ ୫।୬ ହାତ ଉଚ୍ଚ ହୁଏ । ଏହାର ପତ୍ର ବଡ଼ ବଡ଼; ଫୁଲ ଶରତ୍‌କାଳରେ ଫୁଟେ । ଏ ଫୁଲ ପ୍ରଥମେ ଧଳା ଓ ପରେ ପଦ୍ମବର୍ଣ୍ଣ ଅର୍ଥାତ୍ ଈଷତ୍ ଲାଲ ହୁଏ ।]
୨ । ହଳଦୀ (ହ. ଶ)—2. Turmeric.
୩ । ଗେଣ୍ଡୁ; କୁସୁମ ଫୁଲ (ହ. ଶ)—3. Safflower.
୪ । ଲାଖ (ହ. ଶ)—4. Shell lac.

ପଦ୍ମଜ—ସଂ. ବି. (ପଦ୍ମ + ଜନ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ବ୍ରହ୍ମା—
Padmaja God Brahmā.

ପଦ୍ମ ତନ୍ତୁ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଦ୍ମ + ତନ୍ତୁ)—୧ । ମୃଣାଳ; ପଦ୍ମର
Padma tantu ନାଡ଼ି—1. The stem of a lotus.
୨ । ମୃଣାଳର ସୂତ୍ର—2. The fibre of lotus stalk.

ପଦ୍ମତୋଳା—ଦେ. କ୍ରି—କେଳାମାନଙ୍କର ସାପ ଧରିବା ବା ସାପ
Padmatolā ଖେଳାଇବା ନିମନ୍ତେ ବୋଲିବା ଗୀତ—
ମାଟ ମାର୍ଜାର ସର୍ପ ଫେଣ ନ ଧରେ ଯେତେ ପଦ୍ମତୋଳା ଗାଉଛେ ।
ଦୀନକୃଷ୍ଣ. ଜଗମୋହନ ।
[ଦ୍ର—ପ୍ରବାଦ ଅଛି ଯେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ 'ପଦ୍ମତୋଳା'ର ପଦମାନ ବୋଲି କାଳିୟହ୍ରଦ ବା ଯମୁନାରୁ ପଦ୍ମ ତୋଳିଥିଲେ ଏବଂ କାଳିୟନାଗକୁ ଦମନ କରିଥିଲେ । କେଳାମାନେ ସାପଙ୍କୁ ଖେଳାଇଲାବେଳେ ପଦ୍ମତୋଳା ବୋଲନ୍ତି । ପଦ୍ମତୋଳା ଗୀତରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଚରିତ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଥାଏ । ଯଥା—"କାଳୀ ହ ବନମାଳ ! ଅନ୍ଧାରେ ନ ଦିଶଇ ବାଟ ! ହ ଗୋବିନ୍ଦ ହରି ! ମେଘ ଯେ ମାଳ ମାଳ ! ବିଜୁଳି କଡ଼ାଉଛି ବାଟ ! ହ ଗୋବିନ୍ଦ ହରି !"
ଫଳତଃ ଦେଖାଯାଇ ଅଛି ଯେ କେଳାମାନେ 'ପଦ୍ମତୋଳା' ପଦମାନ ବୋଲିବା ସମୟରେ ଗୋଖର ସାପମାନେ ପଡ଼ିଆ ଓ ଗାଛଆଦିରୁ ବାହାରନ୍ତି ଏବଂ ଫେଣ ଟେକି ଶାସ୍ତ୍ରକଆଡ଼କୁ ସ୍ଥିର-ଭାବରେ ଚାହିଁ ରହନ୍ତି । ନାଗସାପ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ସାପ ପଦ୍ମତୋଳା ମାନେ ନାହିଁ । ନାଗେଶ୍ୱରୀ ବଜାଇଲେ ମଧ୍ୟ ସାପମାନେ ମୁଗ୍ଧ ହେବା ଦେଖାଯାଏ ।]

ପଦ୍ମ ଦଳେକ୍ଷଣ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଦ୍ମ + ଦଳ + ଇକ୍ଷଣ)—
Padma dalekshaṇa ଯାହାର ଆଖି ପଦ୍ମଫୁଲର ପାଖୁଡ଼ା ପରି—
(ପଦ୍ମଦଳେକ୍ଷଣା—ସ୍ତ୍ରୀ) Lotus-leaf-eyed.

ପଦ୍ମ ନାଗ—ସଂ. ବି—ନାଗବିଶେଷ; ପଦ୍ମଗୋଖର—
Padma nāga A kind of cobra.

ପଦ୍ମ ନାଡ଼—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଦ୍ମନାଳ)—ପଦ୍ମଲତାର ନାଡ଼ି; ମୃଣାଳ—
Padma nārda The stem or stalk of a lotus.
ପଦ୍ମର ନାଳ **ପଦ୍ମକୀ ଡଣ୍ଟୀ**

ପଦ୍ମନାଭ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଦ୍ମ ନାଭିରେ ଯାହାର ବା ପଦ୍ମବତ୍
Padmanābha ନାଭି ଯାହାର)—୧ । ବିଷ୍ଣୁ; ନାରାୟଣ—
1. The God Bishṇu,
[ଦ୍ର—ଏହାଙ୍କ ନାଭିରୁ ଯେଉଁ ପଦ୍ମ ବାହାରି ଥିଲା ସେହି ପଦ୍ମରେ ବ୍ରହ୍ମା ଥିଲେ ଓ ବ୍ରହ୍ମା ତହିଁରୁ ବାହାରି ସୃଷ୍ଟି କଲେ ।]

୨ । ବ୍ରହ୍ମା—2. The God Brahmā.

୩ । ନାଗବିଶେଷ—3. A species of cobra.

୪ । ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କ ଶତପୁତ୍ର ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ—4. Name of one of the hundred sons of Dhṛutarāshṭra.

୫ । ଅଗ୍ରହାୟଣ ମାସ—5. The name of the eleventh month reckoned from Mārgaśira. (M.W.)

୬ । ଶତ୍ରୁ ପ୍ରତି କ୍ଷିପ୍ତ ଅସ୍ତ୍ରକୁ ଅପମନ୍ତ୍ରିତ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରଯୁକ୍ତ ମନ୍ତ୍ର ବିଶେଷ (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—6. Name of a magical formula spoken over weapons. (M. W.)

୭ । ନାଗ ରାକ୍ଷସବିଶେଷ—

7. Name of a serpent demon.

୮ । ଭାବୀ ଉତ୍ସର୍ପିଣୀର ପ୍ରଥମ ଅର୍ହତଙ୍କ ନାମ—8. Name of the Ist Arhat of the future Utsarpiṇī. (M. W.)

ଦେ. ବି. ପୁଂ.—ପୁରୁଷଙ୍କୁ ଦିଆ ଯିବା ନାମ—

A name given to males.

ପଦ୍ମନାଭ ଦେବ—ଦେ.ବି (ନାମ) – ଓଡ଼ିଶା ଗଡ଼ଜାତର ଜନୈକ ରାଜା-

Padmanābha deba A king of a Feudatory state of Orissa.

[ଦ୍ର—'ପ୍ରଭାବତୀ' ନାମକ କାବ୍ୟ ଏହାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବିରଚିତ— ଡାରଣୀ. ଉତ୍କଳ-ସାହିତ୍ୟ. ଇତିହାସ । ଏ ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ସର୍ବଦା ଯତ୍ନ କରୁଥିଲେ ଓ ଓଡ଼ିଆ ଲେଖକ ଓ ଗ୍ରନ୍ଥକାର-ମାନଙ୍କୁ ନାନାରୂପେ ଉତ୍ସାହିତ କରୁଥିଲେ ।]

ପଦ୍ମନାଭ ନାରାୟଣ ଦେବ—ଦେ. ବି. (ନାମ)—ଚନ୍ଦ୍ରମହାରାଜା (ଦେଖ)

Padmanābha nārāyaṇa deba Chandra mahārājā (See)

[ଦ୍ର— ଏ 'ପ୍ରହ୍ଲାଦ ନାଟକ' ଓ 'ଅହଲ୍ୟା ଶାପ ମୋଚନ' ପ୍ରଭୃତି କେତେକ ଓଡ଼ିଆ ନାଟକ ରଚନା କରିଥିଲେ । ଡାରଣୀ. ଉତ୍କଳ-ସାହିତ୍ୟ. ଇତିହାସ ।]

ପଦ୍ମନାଭ ପରୀକ୍ଷା—ଦେ. ବି. (ନାମ)—ଜନୈକ ଓଡ଼ିଆ ସଙ୍ଗୀତଜ୍ଞ—

Padmanābha parīkshā A famous Oria musician.

[ଦ୍ର—ଏ ସଙ୍ଗୀତ ଶିକ୍ଷା ବିଷୟକ 'ଗୀତ ତାଲ ପ୍ରବନ୍ଧ' ନାମକ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରଣୟନ କରିଥିଲେ । ଡାରଣୀ. ଉତ୍କଳ. ସାହିତ୍ୟ ଇତିହାସ]

ପଦ୍ମନାଭ ଭଞ୍ଜ—ଦେ. ବି. (ନାମ)—ଭଞ୍ଜ ଯୁଗର ଜନୈକ ଓଡ଼ିଆ କବି-

Pādmanābha bhañja An Oria poet of the Bhañja period.

[ଦ୍ର—ଏ 'ଶଶିରେଖା' ନାମକ ଗ୍ରନ୍ଥ ପ୍ରଣୟନ କରିଥିଲେ ।]

ପଦ୍ମ ନାଳ—ସଂ. ବି—ପଦ୍ମ ଜନ୍ମ; ମୃଣାଳ—

Padma nāla The stalk or fibre of lotus.

ପଦ୍ମ ନିଧି—ସଂ. ବି—କୁବେରଙ୍କର ରତ୍ନମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ—

Padama nidhi Name of one of the gems possessed by Kubera.

ପଦ୍ମ ନେତ୍ର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଦ୍ମ+ନେତ୍ର)—ପଦ୍ମତୁଲ୍ୟ ସୁନ୍ଦର ନୟନବିଶିଷ୍ଟ—Lotus-eyed.

ପଦ୍ମ ନେତ୍ରା } ସ୍ତ୍ରୀ
ପଦ୍ମ ନେତ୍ରୀ }

ସଂ. ବି—୧ । ପକ୍ଷିବିଶେଷ—

1. Name of a bird (M. W).

୨ । ଭବିଷ୍ୟତରେ ଅବତାର ଗ୍ରହଣ କରିବା ବୁଦ୍ଧବିଶେଷ—

2. Name of a future Buddha. (M. W)

ପଦ୍ମ ପତ୍ର—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ପଦ୍ମ+ପତ୍ର)—୧ । ପଦ୍ମ ଗଛର ପତ୍ର—

Padma patra 1. Lotus leaf

ପଦ୍ମ ଦଳ } ଅନ୍ୟରୂପ
ପଦ୍ମ ପର୍ଣ୍ଣ }

[ଦ୍ର—ଏଥିରେ ପାଣି ପଡ଼ିଲେ ତଳ ତଳ ହୁଏ ଏବଂ ପାଣି ପତ୍ରର ଦେହରେ ନ ଲାଗି ଖସି ପଡ଼େ । ଗରିବ ଲୋକେ ପଦ୍ମ ପତ୍ରରେ ଅନ୍ନାଦି ଖାଆନ୍ତି ।]

୨ । ପୁଷ୍କର ମୂଳ (ହି. ଶ.) (ଦେଖ)—

2. Pushkara mūla (See)

ଦେ. ବି – ବଡ଼ ଲୋକଙ୍କ ଭୋଜନ ପାତ୍ରରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ପଦ୍ମପତ୍ରାକାର ରୌପ୍ୟପାତ୍ରବିଶେଷ—A silver plate resembling a lotus-leaf used by rich men.

୩ । କୁଢ଼ (ଦେଖ)—3. Kurdha (See).

ପଦ୍ମ ପଦ୍ମ—ଦେ. ବି ଓ ବିଣ—ଅସଂଖ୍ୟ—

Padma padma Innumerable.

ପଦ୍ମ ପଦ୍ମ କରି ପଦ୍ମ ମନୋଜ – ଭକ୍ତ. କୋଟି ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ସୁନ୍ଦରୀ ।

ପଦ୍ମ ପରାଗ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ପଦ୍ମ+ପରାଗ)—ପଦ୍ମ ଫୁଲ ମଧ୍ୟସ୍ଥ ରେଣୁ—The pollen of a lotus flower.

Padma parāga

ପଦ୍ମ ପଲାଶ ଲୋଚନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ ଓ ବହୁବ୍ରୀହି; ପଦ୍ମ+ ପଲାଶ+ଲୋଚନ)—ପଦ୍ମ ଫୁଲର (ପଦ୍ମ ପଲାଶ ଲୋଚନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ପାଖୁଡ଼ା ପରି ନେତ୍ରବିଶିଷ୍ଟ—

Padma palāsa lochana Having eyes like the lotus petal.

ପଦ୍ମ ପାଖୁଡ଼ା—ଦେ. ବି – ପଦ୍ମ ଫୁଲର ଦଳ—

Padma pākhurdā The petal of a lotus flower.

ପଦ୍ମେରପାପଁଡ଼ି **ପଦ୍ମକୀପସୁଡ଼ୀ**

ପଦ୍ମ ପାଣି—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଦ୍ମ ପାଣିରେ ଯାହାର)—୧ । ପଦ୍ମକର; ସୂର୍ଯ୍ୟ—1. The sun.

Padma pāṇi

(ପଦ୍ମ ହସ୍ତ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ପଦ୍ମପରି କୋମଳ ହସ୍ତ—

2. Hands as delicate as the lotus.

୩ । ବିଷ୍ଣୁ—Bishṇu.

୪ । ବ୍ରହ୍ମା—4. Brahmā.

୫ । ବୁଦ୍ଧ—5. The Buddha.

(ପଦ୍ମହସ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ, ବିଣ. ପୁଂ.—୧ । ଯାହା ହାତରେ ପଦ୍ମପରି ଚିହ୍ନ ଅଛି—1. Having the mark of a lotus flower on the hand.

୨ । ପଦ୍ମ ଫୁଲ ହାତରେ ଧରିଥିବା—

2. Holding a lotus flower.

ପଦ୍ମ ପାଦ—ସଂ. ବି. (ରୂପକ କର୍ମଧା; ପଦ୍ମ+ପାଦ)—ପଦ୍ମ ପରି ସୁନ୍ଦର ପାଦ; ପାଦ ପଦ୍ମ—Foot resembling a lotus flower.

Padma pāda

ପାଦ ପଦ୍ମ ଦେ. ବି—ପାଦର ପାପୁଲି ଉପରେ ପିନ୍ଧାଯିବା ଅଳଙ୍କାର

ପାଉଁ ପଦ୍ମ ବିଶେଷ; ପାପଦ୍ମ—An ornament put on over the back of the feet consisting of a circular piece of metal put in position with chains connected with the ankle and the toes.

ପଦ୍ମ ପୁରାଣ—ସଂ. ବି—ମହର୍ଷି ବେଦବ୍ୟାସକୃତ ମହାପୁରାଣବିଶେଷ—
Padma purāṇa One of the 18 Hindu Purāṇas.

ପଦ୍ମ ପୁଷ୍କର—ଦେ. ବି—ସୁପକ୍ୱ ଓ ଶୁଷ୍କ ପଦ୍ମବୀଜ—The ripe
Padma pushkara and dry seed of lotus flower.

ପଦ୍ମେରବୀଚି [ଦ୍ର—ପଦ୍ମବୀଜ ପରିପକ୍ୱ ହୋଇ ଶୁଖିଗଲେ କଳା
କମଳଗଟ୍ଟା ଦିଶେ । ଲୋକେ ତାହାକୁ ଫୋଡ଼ି ମାଳା କରି ପିନ୍ଧନ୍ତି ।
ଏହାକୁ ପୁଷ୍କରମାଳା ବୋଲାଯାଏ ।]

ପଦ୍ମ ପୁଷ୍ପ—ସଂ. ବି—୧ । ପଦ୍ମଫୁଲ—1. The lotus flower.
Padma pushpa ୨ । କରବୀଫୁଲ (ହି. ଶ)—
2. Oleander.
୩ । ଏକପ୍ରକାର ପକ୍ଷୀ (ହି. ଶ)—3. A kind of bird.

ପଦ୍ମ ପୋଖରୀ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଦ୍ମ ଓ ପୁଷ୍କରିଣୀ)—ପଦ୍ମାକର; ପଦ୍ମବହୁଳ
Padma pokharī ଜଳାଶୟ—A tank full of lotus-
ପଦ୍ମପୁଖୁର ପଦ୍ମକାତାଳ flowers.

ପଦ୍ମପ୍ରଭ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଦ୍ମ+ପ୍ରଭା)—
Padmaprabha ପଦ୍ମଫୁଲ ପରି ପ୍ରଭାବିଶିଷ୍ଟ—Having the
(ପଦ୍ମପ୍ରଭା—ସ୍ତ୍ରୀ) glow of a lotus flower.
ସଂ. ବି—ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କ ଭାବୀ ଅବତାରବିଶେଷ (ହି. ଶ)—
Name of a future incarnation of the Buddha.

ପଦ୍ମପ୍ରିୟା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଦ୍ମ+ପ୍ରିୟ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Padmapriyā ମନସାଦେବୀ—Goddess Manasā; the
Goddess over the serpents.

ପଦ୍ମ ବନ୍ଧ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଦ୍ମ+ବନ୍ଧ=ରଚନା ପ୍ରଣାଳୀ)—
Padma bandha ୧ । ପଦ୍ମଫୁଲ ଆକୃତିର ଚିତ୍ରକାବ୍ୟବିଶେଷ—
1. A sort of artificial composition in the
form of a lotus flower.
୨ । ରତିବନ୍ଧବିଶେଷ—2. A posture in copulation.

ପଦ୍ମବନ୍ଧୁ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ପଦ୍ମ+ବନ୍ଧୁ)—୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—
Padma bandhu 1. The sun.
୨ । ମଧୁକର; ଭ୍ରମର—2. The Black bee.
[ଦ୍ର—ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପଦ୍ମ ଫୁଟେ ଏବଂ ଫୁଟିଲା ପଦ୍ମରୁ
ମଧୁ ସଂଗ୍ରହ କରିବା ପାଇଁ ଭ୍ରମର ତାହା ପାଖକୁ ଆସେ । ଏଣୁ
କବିକଳ୍ପନାରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଓ ଭ୍ରମର ପଦ୍ମଫୁଲର ବନ୍ଧୁ ।]
୩ । ଆକନ୍ଦ ଗଛ; ଅର୍କଗଛ—3. Calotropis Gigantea
(plant).

ପଦ୍ମ ବର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବି. (ରୂପକ କର୍ମଧା; ପଦ୍ମ+ବର୍ଣ୍ଣ)—
Padma barṇṇa ୧ । ପଦ୍ମଫୁଲ ପରି ଈଷତ୍ ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ—
1. Rosy colour.
୨ । ଯଦୁଙ୍କର ଏକପୁତ୍ର—2. Name of a son of king
Jadu.
ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—ପଦ୍ମଫୁଲ ପରି ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ—
(ପଦ୍ମବର୍ଣ୍ଣା—ସ୍ତ୍ରୀ) Rosy; rose-coloured.

ପଦ୍ମ ବାଳ—ସଂ. ବି. (ପଦ୍ମ+ବାଳ=ବାଳକ; ପଦ୍ମରୁ ଜାତ ବୋଲି)—
Padma bāla ବିଧାତା; ବ୍ରହ୍ମା—Brahmā.

ଯାହାର ଅଲଖାଇ ତ୍ରିର ମଣ୍ଡକାଳ
ଜାଣି ଛଡ଼ିଗଲେ ଛଡ଼ିଲ ପଦ୍ମବାଳ । କୃଷ୍ଣସଂହି. ମହାଭାରତ ଇବୋଗ ।

ପଦ୍ମବାସା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଦ୍ମ+ବାସ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Padmabāsā ୧ । ପଦ୍ମାଳୟା; ଲକ୍ଷ୍ମୀ—
1. Goddess Lakshmī.
୨ । କମଳାସନା; ସରସ୍ୱତୀ—2. Goddess Saraswatī.

ପଦ୍ମ ବୀଜ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ପଦ୍ମ+ବୀଜ)—ପଦ୍ମଫୁଲ ମଧ୍ୟସ୍ଥ ଫଳ ବା
Padma bīja ମଞ୍ଜି—The seed of lotus flower.

ପଦଭବ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଦ୍ମ+ଭବ=ଉତ୍ପତ୍ତି)—ବ୍ରହ୍ମା—
Padmabhaba God Brahmā.
ଭବନ ଛଡ଼ି ଛଣେ କେଣେ ନ ଯାଏ ଏହା କଲି ଦିନ । ପଦ୍ମଭବ ।
ଭକ୍ତ. ପ୍ରେମସୁଧାନିଧି ।

ପଦ୍ମଭାସ—ସଂ. ବି. (ପଦ୍ମ+ଭାସ୍+ଅ)—ବିଷ୍ଣୁ—Bishṇu.
Padmabhāsa (ପଦ୍ମଭାସ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଦ୍ମଭୂ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଦ୍ମ+ଭୂ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍)
Padmabhū ବ୍ରହ୍ମା—God Brahmā.

ପଦ୍ମ ମଧୁ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ପଦ୍ମ+ମଧୁ)—ପଦ୍ମଫୁଲର ମହୁ—
Padma madhu Lotus honey.
[ଦ୍ର—ଏହା ଔଷଧରେ ଲାଗେ ଏବଂ ଚକ୍ଷୁରୋଗରେ ବିଶେଷ
ଉପକାରୀ; ପଦ୍ମପୁଷ୍ପ ପୋଖରୀ ନିକଟରେ ମହୁମାଛିମାନେ ପଦ୍ମଫୁଲରୁ
ଯେଉଁ ମହୁ ସଂଗ୍ରହ କରନ୍ତି ତାକୁ ପଦ୍ମମଧୁ ବୋଲାଯାଏ ।]

ପଦ୍ମ ମୁଖ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଦ୍ମ+ମୁଖ)—
Padma mukha ଯାହାର ମୁଖ ପଦ୍ମଫୁଲ ପରି ସୁନ୍ଦର—
(ପଦ୍ମମୁଖୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) With face as graceful as a lotus.
ସଂ. ବି—୧ । ବିଷ୍ଣୁ—1. Bishṇu.
୨ । ବ୍ରହ୍ମା—2. Brahmā.

ପଦ୍ମମୁଖୀ—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ପଦ୍ମମୁଖ+ସ୍ତ୍ରୀ ଈ)—ସୁନ୍ଦରମୁଖୀ—
Padmamukhī With face as graceful as a lotus.
ସଂ. ବି—ଦୂର୍ବା ଲତା— The creeping cynoden.

ପଦ୍ମ ମୁଦ୍ରା—ସଂ. ବି—ତନ୍ତ୍ରୋକ୍ତ କଳ୍ପିତ ପଦ୍ମର ଆକାରସଦୃଶ ଅଙ୍ଗୁଳି
Padma mudrā ମୁଦ୍ରାବିଶେଷ—A posture or figure
made by the fingers used in Tantrik
rituals.

ପଦ୍ମ ଯୋନି—ସଂ. ବି (ବହୁବ୍ରୀହି ପଦ୍ମ+ଯୋନି=ଉତ୍ପତ୍ତିସ୍ଥାନ)—
Padma joni ପଦ୍ମଭୂ (ଦେଖ)—Padmabhū (See)

ପଦ୍ମ ରାଗ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଦ୍ମ+ରାଗ=ବର୍ଣ୍ଣ)—
Padma rāga ୧ । ତାମ୍ରବର୍ଣ୍ଣ ମଣିବିଶେଷ; ପନ୍ନା—
1. Ruby; spinel ruby.
୨ । ପୋହୋଳା; ପ୍ରବାଳ—2. Coral.

ପଦ୍ମ ରେଖା—ସଂ. ବି. (ମ. ପ. ଲୋ. କର୍ମଧା; ପଦ୍ମାକୃତି ରେଖା)—
Padma rekhā (ଜ୍ୟୋତିଷ) କରତଳସ୍ଥ ଶୁଭ ଲକ୍ଷଣ ସୂଚକ
ରେଖା—A slighty red line on the palm of
the hands of certain person from which
it is inferred that the persons will
become very rich.

[ଦ୍ର—ଏ ରେଖା ତାର୍ ଚିହ୍ନପରି, ❋। ହାତରେ ଏ ରେଖା ଥିଲେ ମନୁଷ୍ୟ ବହୁ ଧନଶାଳୀ ଓ ରାଜା ହୁଏ।]

ପଦ୍ମ ଲାଞ୍ଛନ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଦ୍ମ + ଲାଞ୍ଛନ = ଚିହ୍ନ) —
Padma lānchchana ୧। ପଦ୍ମଯୋନି; ବ୍ରହ୍ମା—
1. God Brahmā,
୨। (ପଦ୍ମାକୃତି ରେଖା ଚିହ୍ନ ଯାହାର) ନୃପତି; ରାଜା—
2. A king,
୩। କମଳ ପାଣି; ସୂର୍ଯ୍ୟ—2. The Sun-god.
୪। (ଏହାଙ୍କର ପଦ୍ମମଣି ଥିବାରୁ) କୁବେର—
4. The Hindu God of wealth.

ପଦ୍ମ ଲାଞ୍ଛନା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ପଦ୍ମ ଲାଞ୍ଛନ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧। ଲକ୍ଷ୍ମୀ—
Padma lānchhanā 1. The Goddess of wealth.
୨। ସରସ୍ୱତୀ—2. The Goddess of learning.
୩। ଦୁର୍ଗା—3. The Goddess Durgā.

ପଦ୍ମ ଲୋଚନ—ସଂ. ବି. (ଉପମିତ କର୍ମଧା)—ପଦ୍ମପରି ସୁନ୍ଦର ନେତ୍ର—
Padma lochana Eye like a lotus flower.
(ପଦ୍ମଲୋଚନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ଉପମିତ ବହୁବ୍ରୀହି)—ପଦ୍ମତୁଲ୍ୟ ସୁନ୍ଦର ଚକ୍ଷୁଯୁକ୍ତ—Lotus-eyed.
ଦେ. ବି ପୁଂ.—ଲୋକଙ୍କ ନାମ—
A name given to males.

ପଦ୍ମ ସ୍ନୁଷା— ସଂ. ବି—୧। ଗଙ୍ଗାନଦୀ—
Padma snushā 1. A name of the Ganges.
୨। ଦୁର୍ଗା—2. Durga.

ପଦ୍ମା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ପଦ୍ମ + ଅଛି ଅର୍ଥରେ ଅ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧। ଲକ୍ଷ୍ମୀ;
Padmā ପଦ୍ମାଳୟା—1. Goddess Lakshmī.
୨। ଲବଙ୍ଗ—2. Cloves.
୩। ମନସା ଦେବୀ—3. Goddess Manasā.
୪। ପଦ୍ମଚାରିଣୀ (ଦେଖ)—4, Padmachāriṇī (See)
୫। ମଣ୍ଡା କୁସୁମ ଫୁଲ—
5. The safflower; Carthamus Tinctoria.
୬। ଚନ୍ଦ୍ରାବଳୀଙ୍କର ଏକତମା ସଖୀ—
6. One of the companions of Chandrābalī.
ପଦ୍ମା ବୃଦ୍ଧିରେ ରସନିଧିରେ ଅଛିଅଛୁ ବଳେ ବଳେ—
ଚଉମନ୍ତ୍ର, ବଦଗ୍ଧ - ଚନ୍ଦ୍ର ମଣି।
୭। ବ୍ରହ୍ମପୁତ୍ର ନଦ ଓ ଗଙ୍ଗାନଦୀ ମିଳିତ ହେବା ପରେ ପୂର୍ବ ବଙ୍ଗରେ ଯେଉଁ ପ୍ରକାଣ୍ଡ ନଦୀ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଅଛି—
7. Name of a river formed by the Brahmaputra and the Ganges joined together and flowing into the Bay of Bengal.

[ଦ୍ର—ଏହାର ଅନ୍ୟ ନାମ 'ମେଘ୍ନା'। ଏହାର ସ୍ରୋତର ଗତି ଅତି ପରିବର୍ତ୍ତନଶୀଳ ଥିବାରୁ ଏହା ଅନେକ ପୁରାତନ ଗ୍ରାମ ଧ୍ୱଂସ କରି ନୂତନ ଚର ସୃଷ୍ଟି କରୁଅଛି। ପ୍ରାଚୀନ ରାଜାମାନଙ୍କର ଅନେକ ପୁରାତନ କୀର୍ତ୍ତି ଗର୍ତ୍ତସାତ୍ କରିଥିବାରୁ ଏହାର ଅନ୍ୟ ନାମ 'କୀର୍ତ୍ତିନାଶା'।]

୮। ଭାଦ୍ରବ ଶୁକ୍ଳ ଏକାଦଶୀ (ହି. ଶ.)—8. The 11th day of the bright lunar fortnight of Bhādra.

ପଦ୍ମାକର—ସଂ. ବି (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ପଦ୍ମ + ଆକର) —ପଦ୍ମବହୁଳ ଜଳାଶୟ;
Padmākara ପଦ୍ମ ଯୋଖଣ୍ଡ—A tank full of lotus flowers.

ପଦ୍ମାକ୍ଷ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଦ୍ମ + ଅକ୍ଷି)— କମଳ ଲୋଚନ—
Padmāksha Lotus-eyed.
(ପଦ୍ମାକ୍ଷୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବି—୧। (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ)—୧। ପଦ୍ମବୀଜ—
2. Lotus seed.
୨। ବିଷ୍ଣୁ—2. Bishṇu.

ପଦ୍ମାବତୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ପଦ୍ମ + ଅଛି ଅର୍ଥରେ ବତ୍ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—
Padmābatī ୧। ମନସା ଦେବୀ—1. Goddess Manasā.
୨। ପଦ୍ମାନଦୀ—2. The Padma river.
୩। ଉଜ୍ଜୟିନୀ ନଗରର ପୁରାତନ ନାମ—3. The ancient name of the town Ujjain in N. W. P.
୪। ଦାତା କର୍ଣ୍ଣ ରାଜାଙ୍କ ପତ୍ନୀ—4. Name of the wife of king Karṇṇa.
୫। ପାଟଣା ନଗରର ପ୍ରାଚୀନ ନାମ (ହି. ଶ.)
5. Ancient name of the city of Patna.
୬। ଗେଣ୍ଡୁ ଫୁଲ—(ହି. ଶ.)—6. Safflower.
୭। ପନ୍ନା ନଗରର ପ୍ରାଚୀନ ନାମ (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
7. Ancient name of the town Panna.
୮। ଅପ୍ସରୋବିଶେଷ (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
8. Name of a heavenly nymph.
ଦେ. ବି—୧। କବି ଜୟଦେବଙ୍କ ପତ୍ନୀ—
1. The wife of poet Jayadeba.
୨। ନଦିଆବାସୀ ମହାତ୍ମା ନିତ୍ୟାନନ୍ଦଙ୍କ ମାତା—
2. The name of the mother of Sree Nityananda of Nuddea.
୩। ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କ ନାମ - 3. A name given to females.
୪। କାଞ୍ଚୀ ରାଜକନ୍ୟା; ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଦେବଙ୍କ ପଟ୍ଟ ମହିଷୀ—
4. Name of the queen of Purushottama Deba, king of Orissa.

ପଦ୍ମାଳୟା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଦ୍ମ + ଆଳୟ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Padmālayā ୧। ଲକ୍ଷ୍ମୀ—1. Goddess Lakshmī.
୨। ଲବଙ୍ଗ (ହି. ଶ)—2 Cloves.

ପଦ୍ମାସନ—ସଂ. ବି—୧। (କର୍ମଧା; ପଦ୍ମ + ଆସନ) — ଯୋଗାସନବିଶେଷ—
Padmāsana 1. A posture in sitting prescribed in the Sastras.

[ଦ୍ର—ପଦ୍ମାସନରେ ବେକାପକାଇ ବସି ବାମ ଉରୁ ଉପରେ ଦକ୍ଷିଣ ପଦ ଓ ଦକ୍ଷିଣ ଉରୁ ଉପରେ ବାମ ପଦ ବିନ୍ୟାସପୂର୍ବକ ପଦଦ୍ୱୟର ବୃଦ୍ଧାଙ୍ଗୁଷ୍ଠ ଦ୍ୱୟକୁ ସ୍ୱୀୟ ପଛ ପଟ ବାଟେ ହାତ ଦ୍ୱୟକୁ ବୁଲାଇ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଧରିବାକୁ ହୁଏ ଏବଂ ହୃଦୟରେ ଚିବୁକ ରକ୍ଷା କରି ଏକପ୍ରକାର ଦୃଷ୍ଟିରେ ନାସାଗ୍ରକୁ ଚାହିଁବାକୁ ହୁଏ।]

୨ । କମଳ ବା ପଦ୍ମଫୁଲ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ ଆସନ—2. A seat made up of lotus flowers.

୩ । ରତିବନ୍ଧବିଶେଷ; ପଦ୍ମବନ୍ଧ—
3. A posture in copulation.

୪ । (ବହୁବ୍ରୀହି) ବ୍ରହ୍ମା—4. Brahmā.

୫ । ଶିବ (ହି. ଶ)—5. Śiba.

୬ । ସୂର୍ଯ୍ୟ (ହି. ଶ) – 6. The sun.

ପଦ୍ମାସନା – ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ପଦ୍ମାସନ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ) – ଲକ୍ଷ୍ମୀ—
Padmāsanā Lakshmī.

ପଦ୍ମିନୀ—ସଂ. ବି.— ୧ । (ପଦ୍ମ + ଅସ୍ତି ଅର୍ଥରେ ଇନ୍+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—
Padminī ମୂଳ, ନାଡ଼, ପତ୍ର, ପୁଷ୍ପାଦି ସହିତ ପଦ୍ମ ଲତା—
1. The lotus plant.

୨ । ହସ୍ତିନୀ; ମାଈ ହାତୀ—2. A female elephant.

୩ । କାମଶାସ୍ତ୍ର ବିଭାଗମତେ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀସ୍ଥା ଅତି ଉତ୍କୃଷ୍ଟା ପଦ୍ମଗନ୍ଧା ସ୍ତ୍ରୀ—3. The 1st of the 4 classes into which young women are divided in the erotic science of ancient India.

[ଦ୍ର— ଏମାନେ ଗୌରବର୍ଣ୍ଣା, ଅତି ସୁନରୀ, କ୍ଷୀଣମଧ୍ୟା, ପୀନସ୍ତନା ଓ ନିତମ୍ବିନୀ । ଏମାନଙ୍କ ଦେହ ଓ ମୁଖରୁ ପଦ୍ମ ଗନ୍ଧ ବାହାରୁ ଥାଏ । ଏମାନେ ଅତି ସୁକୁମାରୀ, ସାଧ୍ୱୀ, ଦୟାଶୀଳା, ସୁଲକ୍ଷଣା ଓ ମଧୁର ପ୍ରେମଶୀଳା । ଏ ଶ୍ରେଣୀର ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର 'ଶଶ' ଜାତୀୟ ପୁରୁଷମାନେ ଉପଯୁକ୍ତ ସ୍ୱାମୀ ।

ଭବତି କମଳନେତ୍ରା, ନାସିକା କ୍ଷୁଦ୍ର ରନ୍ଧ୍ରା, ଅବିରଳ କୁଚଯୁଗ୍ମା, ଦୀର୍ଘକେଶୀ କୃଶାଙ୍ଗୀ । ମୃଦୁ ବଚନ ସୁଶୀଳା ନୃତ୍ୟଗୀତାନୁରକ୍ତା ସକଳ ତନୁ ସୁବେଶା ପଦ୍ମିନୀ ପଦ୍ମଗନ୍ଧା ।]

୪ । (+ସମୂହାର୍ଥରେ ଇନ୍+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—ପଦ୍ମ ସମୂହ—
4. A collection of lotus flowers,

୫ । ପଦ୍ମ ବହୁଳ ପୁଷ୍କରିଣୀ—5. A pond full of lotus.

ଦେ. ବି.— ଚିତୋରର ରାଣା ଭୀମସିଂହଙ୍କ ପତ୍ନୀ—The wife of Rāṇā Bhīmasiṁha of Chitor.

ପଦ୍ମିନୀ କାନ୍ତ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ପଦ୍ମିନୀ + କାନ୍ତ)—ସୂର୍ଯ୍ୟ—
Padminī kānta The sun.
(ପଦ୍ମିନୀବଲ୍ଲଭ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଦ୍ମୀ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ପଦ୍ମ + ଅସ୍ତି ଅର୍ଥରେ ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Padmī ୧ । (ପଦ୍ମ ପରି ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଚିହ୍ନ ଥିବାରୁ) ହସ୍ତୀ—
(ପଦ୍ମିନୀ – ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Elephant.

୨ । ବିଷ୍ଣୁ—2. Bishṇu.

୩ । ପଦ୍ମ ସମୂହ (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର —
2. A collection of lotus flowers.

୪ । ପଦ୍ମବିଶିଷ୍ଟ ଦେଶ (ହି. ଶ.)—
4. A country abounding in lotus.

୫ । ଭବିଷ୍ୟତ୍ ବୁଦ୍ଧବିଶେଷ—
5 Name of a future Buddha.

ସଂ. ବିଣ.—ପଦ୍ମବିଶିଷ୍ଟ—
Having or abounding in lotus flowers.

ପଦ୍ମେଶୟ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଦ୍ମେ=ପଦ୍ମରେ+ଶୟ=ଯେ
Padmeśaya ଶୟନ କରନ୍ତି)—୧ । ବ୍ରହ୍ମା—1. Brahmā.

୨ । ବିଷ୍ଣୁ—2. Bishṇu.

ପଦ୍ମୋଦ୍ଭବ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଦ୍ମ + ଉଦ୍ଭବ)—ପଦ୍ମେଶୟ
Padmodbhaba ୧ (ଦେଖ)—Padmeśaya 1 (See)

ପଦ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ପଦ = ଚରଣ + ଯୁକ୍ତାର୍ଥରେ ଯ)—୧ । ଛନ୍ଦୋଯୁକ୍ତ
Padya ରଚନା; ଶ୍ଳୋକ; ଛନ୍ଦ—Metrical composition;
(ଗଦ୍ୟ—ବିପରୀତ) verse; poem; poetry.

୨ । (ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ପଦରୁ ଜାତ ବୋଲି)—ଶୂଦ୍ର—2, A Śūdra.

୩ । ଶଠତା (ହି. ଶ.)—3. Fraud; deceit.

ସଂ. ବିଣ.—୧ । ପଦ୍ୟଯୁକ୍ତ—1, Metrical; poetical.

୨ । ପଦ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—2. Relating to the foot.

ପଦ୍ୟମୟ—ସଂ. ବିଣ. (ପଦ୍ୟ + ଅବ୍ୟୟାର୍ଥ. ମୟ)—୧ । ପଦ୍ୟଯୁକ୍ତ
Padyamaya (ରଚନା)—1. Poetical.

୨ । ପଦ୍ୟ ପରି ମଧୁର (ଜୀବନ)—2, (life) Full of
(ପଦ୍ୟମୟୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) poetry; sweet as poetry.

୩ । ପଦ୍ୟ ପରି ମଧୁର ଭାବ ବା କଳ୍ପନା ପୂର୍ଣ୍ଣ—
3. Full of poetic sentiments; romantic.

ପଦ୍ୟା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ପଦ୍ ଧାତୁ+ଯ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । ସ୍ତବ; ସ୍ତୁତି—
Padyā 1. Hymn.

୨ । ପ୍ରଶଂସା—2 Praise, enlogy.

୩ । ପଥ; ରାସ୍ତା—3. Path; road; way.

ପଦ୍ୟାବଳି(ଲୀ) – ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ; ପଦ୍ୟ + ଆବଳି (ଲୀ)] – ପଦ୍ୟସମୂହ—
Padyāba̱li(ḷī) Collection of verses.

ପଧାନ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପ୍ରଧାନ)—୧ । ରାଜନିଯୁକ୍ତ ଗ୍ରାମର ପ୍ରଧାନ
Padhāna ବ୍ୟକ୍ତି—1. Village headman.
ଅଧାନ ୨ । ଦଳବେହେରା; ଗ୍ରାମର ରାଜସ୍ୱ ଅସୁଲକାରୀ କର୍ମଚାରୀ—
ପ୍ରଧାନ, ମୁଖିଆ 2. Village rent-collector,

୩ । ଶୂଦ୍ରଙ୍କ ଉପାଧିବିଶେଷ—
3, A family title of certain Śūdras,

ଦେ. ବିଣ.—ଶ୍ରେଷ୍ଠ—Chief.

ପଧାନ(ନି) ହେତା—ଦେ. ବି.— ପଧାନ କାର୍ଯ୍ୟର ପାରିଶ୍ରମିକ ସ୍ୱରୂପ
Padhāna(ni) hetā ପଧାନଙ୍କୁ ଦିଆ ଯାଇ ଥିବା ଭୂମି—
ମୁଖୋତର ଜାଗିର Service land granted to a Padhāna.
[ପଧାନ(ନି) ଜାଗିର—ଅନ୍ୟରୂପ]

ନ ଜାଣି ଚଢ଼ିଲି ପଧାନ ହେତା, ଲାଭ ଯାକ ନେଇ ଗଲେ ଭେଣ୍ଡା – ଚଗ ।

ପଧାନି—ଦେ ବି.—୧ । ପଧାନର ଅଧିକାର ବା କର୍ମ—1. The
Padhāni post or occupation of a Padhāna.

୨ । ପଧାନର ପାରିଶ୍ରମିକ—2. The remuneration of a Padhāna.

ଦେ. ବିଣ.—ପଧାନ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ —
Pertaining to a Padhāna.

ପଧାନି ସରବରାକାର—ଦେ. ବି (ସଂ. ପ୍ରଧାନ ଓ ଫା. ସରବରାହ)—
Padhāni sarabarākāra ଓଡ଼ିଶାର ମଧ୍ୟସ୍ୱତ୍ୱାଧିକାରୀବିଶେଷ—A class of under tenants of Orissa.
[ଦ୍ର—ଏମାନେ ସାଧାରଣ ସରବରାକାର ଅପେକ୍ଷା ଦୃଢ଼ତର ସ୍ୱତ୍ୱ-ବିଶିଷ୍ଟ ମଧ୍ୟସ୍ୱତ୍ୱାଧିକାରୀ ଅଟନ୍ତି ।]

ପଧାନି ସରବରାକାରି—ଦେ. ବି—ଜମିଦାରଙ୍କ ଅଧୀନ ମଧ୍ୟସ୍ୱତ୍ୱବିଶେଷ—
Padhāni sarabarākāri A class under tenure under a landlord in Orissa.

ପନ୍(ଧାତୁ)—ସଂ.—୧ । ସ୍ତୁତି କରିବା—
Pan (root) 1. To pray.
୨ । ବ୍ୟବହାର କରିବା—2. To use.

ପନ୍ଖି—ପ୍ରାଦେ. (ସିଂହଭୂମ ଓ ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ପନିକି (ଦେଖ)
Pan-khi Paniki (See)

ପନକ—ସଂ. ବି—ଏକପ୍ରକାର ସାରୁ—
Panaka A kind of arum. (M. W)

ପନଗା(ଙ୍ଗା) ନାରାୟଣ—ପ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପନ୍ନଗ ଓ ନାରାୟଣ)—ସାରଳା
Panagā(ṅgā) nārāyaṇa ମହାଭାରତ ଓ ନୃସିଂହ ପୁରାଣାଦିରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନଙ୍କର ନାମାନ୍ତର—A name given to Durjyodhana in Purāṇas.

ପନଙ୍ଗ—ପ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପନ୍ନଗ)—ସର୍ପ; ସାପ—
Panaṅga **ପନ୍ଗ** Serpent.

ପନଦ(ନ୍ଦ)—ଦେ. ବି—ପରନ୍ଦ (ଦେଖ)
Panada(nda) Paranda (See)

ପନରା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି—(ସଂ. ଯବନାଳ; ଜାବନାଳ)—
Panarā ବାଜରା ଜାତୀୟ ଏକପ୍ରକାର ଶସ୍ୟ; ଜନାର—A kind of maize (corn).

ପନଶୀଳ—ସଂ. ବି—ରାମାୟଣ ବର୍ଣ୍ଣିତ ମର୍କଟ ଯୂଥପତି—
Panaśīla Name of a commander of the monkey troops mentioned in the Rāmāyaṇa.
ବ୍ରହ୍ମନକାରକ ପନଶୀଳରେ ସୁଶୀଳ—ଉଷ୍ଟ, ବୈଦେହୀଶବଳାସ ।

ପନସ୍—ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତର) ବି—ପଣସ—
Panas Jack fruit.

ପନସ—ସଂ. ବି (ପନ୍ ଧାତୁ=ସ୍ତୁତି କରିବା+କର୍ମ, ସଙ୍କାର୍ଥରେ ଅସ୍)—
Panasa ୧ । ପଣସ (ଦେଖ)—1. Paṇasa (See)
୨ । ବାନରବିଶେଷ—2 A species of monkey.
୩ । ରାମାୟଣ ବର୍ଣ୍ଣିତ ବାନର ଯୂଥପତି—3. Name of a monkey chief mentioned in the Rāmāyaṇa.
କର୍ଣ୍ଣ ମଧୁରେ କଞ୍ଚନ ଭାଳମ୍ବ ଭଦ୍ରଫଳ୍ଳ
ବ୍ୟେଷ୍ଟିତେ ପନସ କଣ୍ଟକ ସଫର । ଉଷ୍ଟ. ବୈଦେହୀଶବଳାସ ।
୪ । କଣ୍ଟକ—4. Thorn. (M. W)
୫ । ଏକ ପ୍ରକାର ସାପ—
5. A species of serpent. (M. W)

ପନସ କୀଳ—ସଂ. ବି (ଏଷ୍ଟୀ ତତ୍; ପନସ+କୀଳ)—ପଣସ ଭଣ୍ଡି—
Panasa kīla The cylindrical part inside a jack fruit.

ପନସତା(ନା)ଲିକା—ସଂ. ବି—ପଣସ ଗଛ—
Panasatā(nā)likā The jack fruit tree. (M. W)

ପନସା(ସୀ)—ସଂ. ବି—ଏକ ପ୍ରକାର ବ୍ରଣଯୁକ୍ତ ଚର୍ମରୋଗ—
Panasā(sī) A kind of malady; postular phlegmonoid inflammation of the skin or extenal organs. (Apte).

ପନସାରୁ—ପ୍ରାଦେ. (ସାଜପୁର) ବି. (ସଂ. ପନକ)—ସାରୁ ମୁଣ୍ଡାରେ ଲାଗିଥିବା ଶାଖା ସାରୁ; ସାରୁଗୁଳି; ଗୁଳିସାରୁ—
Panasāru The long protuberances coming out of the main bulb of the arum root.

ପନସାସ୍ଥି—ସଂ. ବି (ଏଷ୍ଟୀ ତତ୍; ପନସ+ଅସ୍ଥି)—ପଣସ ଭଣ୍ଡି—
Panasāsthi The kernel of the jack fruit. (M. W)

ପନସିକା—ସଂ. ବି—କାନ ଓ ବେକରେ ବାହାରିବା ବିସ୍ଫୋଟକ ରୋଗ
Panasikā ବିଶେଷ—Postules on the ear & neck. (M. W)

ପନହ—ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତର) ବି. (ସଂ. ଉପାନହ; ଭୁଲ. ହି. ପନହୀ)—
Panaha ଜୋତା; ପାଣ୍ଟୋଇ—Shoes.

ପନା(ହ୍ନା)—ଦେ. ବି—୧ । (ସଂ. ପ୍ରସ୍ରବ)—ଗୋ ଆଦି ପଶୁଙ୍କ ସ୍ତନ—
Panā(hnā) 1, The udder of cows and other beasts.
ପାନା, ପାଲାନ୍ ଥନ, ଅୟନ
୨ । (ସଂ. ପରିଣାହ) ଲୁଗାର ପ୍ରସ୍ଥ—
2. The breadth of cloth.
ପାନା ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. (ସଂ ପ୍ରପାନକ)—ଆଖୁ ଦୋରୁଅ—
ପନହା Sugarcane juice.

ପନା(ନେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ଆପୀନ)—୧ । (ଗାଈ ଆଦି ସ୍ତ୍ରୀ ପଶୁ-ମାନଙ୍କର ବେଶୀ ଦୁଧ ଦେବାର ପରିଚୟକ) ବଡ଼ [ପନ୍ନା(ନ୍ନେ)ଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ] ପନ୍ନା ବାହାର କରିବା; (ଦୁଧଆଳ ଗାଈ
ପନହାନା ବା ଛେଳି) ନିଜର ପନ୍ନା ସ୍ତନ୍ୟଦୁଗ୍ଧ ଥିବାର ଦର୍ଶାଇବା—
(a milch cow or goat) To exhibit signs of the full udder being ready to be milked.

ପନାୟିତ—ସଂ. ବିଣ. (ପନ୍ ଧାତୁ+ଆୟ+କର୍ମ. ତ)—୧ । ବର୍ଣ୍ଣିତ—
Panāyita 1. Described.
୨ । ପ୍ରଶଂସିତ—2. Praised.
୩ । ସ୍ତୁତ—3. Prayed; besought.

ପନାସି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଣ୍ୟାହ୍ୱା, ପଣଧା ଓ ପଣ୍ୟଧା)—ମଧ୍ୟଭାରତ
Panāsi ଓ ଗଡ଼ଜାତରେ ଜନ୍ମିବା ଏକ ପ୍ରକାର ଘାସ; ସବାଇ—
ବାବଇ, ବାବୁଇ, ସବାଇ
ଭାମର, ବମନୀ, ବବରୀ, ବବଇ A kind of grass with which ropes are made; Pollindium Augustifolium; Ischaemum Augustifolium.
[ଦ୍ର—ଏହା ଧାନ୍ୟାଦି ବର୍ଗର ଦୀର୍ଘାୟୁଃ ଆରଣ୍ୟ ଘାସ । ଏହାର ପତ୍ର ଲମ୍ବରେ ୧½ ବା ୨ ହାତ ବଢ଼େ । ଉତ୍ତର ଭାରତ, ମଧ୍ୟ-ପ୍ରଦେଶ ଓ ଓଡ଼ିଶା ଗଡ଼ଜାତର ଜଙ୍ଗଲରେ, ପାହାଡ଼ିଆ ଓ ଶୁଖିଲା ଭୂମିରେ ଏ ଘାସ ଜନ୍ମେ । ଏ ଘାସକୁ ବଳି ଦଉଡ଼ି କରାଯାଏ । ଏହି ଘାସକୁ କୁଟି ତହିଁରୁ କାଗଜ ମଧ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଏ । କାଗଜପାଇଁ ଓଡ଼ିଶା ଗଡ଼ଜାତରୁ ଏ ଘାସର ବହୁତ ରପ୍ତାନି ହେଉଥିଛି ।]

ପନାସିଆ—ଦେ. ବ—ବନ୍ୟ ତୃଣବିଶେଷ—A kind of wild
Panāsiā grass; Elaeocarpus Robustus (Haines).

ପନାସି ଦଉଡ଼ା(ଡ଼ି)—ଦେ. ବ—ପନାସି ଘାସରେ ବଳାଯିବା ଦଉଡ଼ି—
Panāsi daurdā(rdi) Rope made of Panāsi grass.
ସବାଇର ଦଡ଼ୀ **ବମନୋକୀରସ୍ସୀ**

ପନାସି ପଟ—ଦେ. ବ—ପନାସି ଘାସର ଅଂଶୁ—
Panāsi pata The fibres of the Panāsi grass.
ବମନୋକା ରେସା

ପନି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ପର୍ଣ୍ଣ=ପତ୍ର; ଏହା ପତ୍ରପରି ପତଳା ଥିବାରୁ)—
Pani ୧ । ରଙ୍ଗତା; ପତଳା ଜରି ପାତଅ—
ରାଂତା 1. Thin slices of coloured metal foil;
ପନ୍ନୀ tin foil.
୨ । ସୁନେଲି ଓ ରୁପେଲି କାଗଜ—
2. Paper coloured with gold or silver colour.
[ଦ୍ର—ଏହାଦ୍ୱାରା ଦେବୀ ପ୍ରତିମାଆଦିଙ୍କୁ ସଜ୍ଜିତ କରାଯାଏ ।]
କ । (ସଂ. ପର୍ଣ୍ଣ=ଲଙ୍ଗଳର ପକ୍ଷାକୃତି ଫଳ, ଯାହା ମାଟିରେ ଘୁଷୁରେ ଓ ଯାହାର ମଝିରେ ଲଙ୍ଗଳଲୁହା ପଶିଥାଏ)—
ଲଙ୍ଗଳର ପକ୍ଷ—3. Plough blade.

ପନିଅର—ଦେ. ବ—୧ । ପରିବା ପତ୍ର—
Paniara 1. Kitchen vegetables.
ସବଜୀ ୨ । ବାଇଗଣ ଫଳ—2. Brinjal (fruit).
କ । (ସଂ. ପନ୍ନୀର)—ସୁବାସିତ ଜଳ—3. Scented water (sprinkled over guests and images).
ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବ—କ୍ଷୌର ହେବା—Shaving.

ପନିଅର(ରି) ବ୍ରାହ୍ମଣ—ଦେ. ବ—ପଣ୍ଡାଶ୍ରେଣୀସ୍ଥ ବ୍ରାହ୍ମଣ; ଯେଉଁ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ
Paniara(ri) brāhmaṇa ପରିବା ପତ୍ର ଫସଲ କରି ବିକି ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରନ୍ତି; ସାରୁଆ ବ୍ରାହ୍ମଣ—A lower class of Brāhmaṇas who earn their livelihood by raising and selling kitchen vegetables.
[ଦ୍ର—ଏମାନେ ଅଶ୍ରୋତ୍ରିୟ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କର ଛନ ଶ୍ରେଣୀମଧ୍ୟରୁ ୧ ଶ୍ରେଣୀର ଅନ୍ତର୍ଗତ । ଶ୍ରୋତ୍ରିୟ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ଏମାନଙ୍କ ସହିତ ବୈବାହିକ ସମ୍ବନ୍ଧ କରନ୍ତି ନାହିଁ । କୃପାସିନ୍ଧୁ. ଇତିହାସ ।]

ପନିଅର ଲାଗି—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବ—ରଜାଙ୍କର କ୍ଷୌର ହେବା
Paniara lāgi ବିଧି—The process of the shaving of Rajas; shaving operation.
ପନ୍ନର ଲାଗି } ଅନ୍ୟରୂପ
ପନ୍ୟର ଲାଗି } ବିଣ—କ୍ଷୌର ହେଉଥିବା—
Undergoing the process of being shaven.

ପନିଆ(ହା)—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ପାନିଆଁ; କଙ୍କତିକା—
Paniā(hā) Haircomb.

ପନିଆ(ଏ)ଲା—ଏକପ୍ରକାର ଚିକଣିଆ ତୁଳା ସୂତାର କନା, ଯାହା ଗରମ
Paniā(e)lā କନା ତଳେ ଅସ୍ତର ଦିଆଯାଏ—A kind of
ପାନିଏଲା smooth cotton stuff used as lining
ପନ୍ନୈଲା under woollen cloth.

ପନି କାଚ—ଦେ. ବ—ରଙ୍ଗତା ମଢ଼ାଯାଇଥିବା ହାତରେ ପିନ୍ଧିବା କାଚ—
Pani kācha Glass bangles overlaid with tinfoils.
ରାଂତାରଚୁଡ଼ୀ **ପନ୍ନୀକାଚୁଡ଼ୀ**

ପନିକ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ବଙ୍କି=ପିଞ୍ଜରାହାଡ଼; ପିଞ୍ଜରାହାଡ଼ ପରି ବଙ୍କା-
Paniki ଥିବାରୁ)—ପରିବାଆଦି କାଟିବା ନିମନ୍ତେ ବ୍ୟବହୃତ
(ପନକ—ଅନ୍ୟରୂପ) ପୀଢ଼ା ଉପରେ ସଂଲଗ୍ନ ହୋଇଥିବା ଲୁହାର
ବଂଟୀ, ବୋଁଟୀ ବଙ୍କାଛୁରୀ; ପୀଠବିଶିଷ୍ଟ କର୍ତ୍ତରୀ—
ପହଁସୁଲ, ହଁସିଆ A curved knife attached to a
ତେ. କାତ୍ତୀପୀଠ wooden board for chopping
ଉର୍ଦ୍ଦୁ. ହଁସିଆ kitchen vegetables; vegetable chopper.

ପନି ପରିବା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ପନ୍ନୀର)—ପରିବାପତ୍ର; ରନ୍ଧନୋପଯୋଗୀ
Pani pariba ଶାକସବଜୀ—Kitchen vegetables inclu-
ସାକସବଜୀ; ତରୀତରକାରୀ ding potherbs.
ସାକସବଜୀ; ହରୀତରକାରୀ; ତରତରକାରୀ

ପନିର—ଦେ. ବ. (ସଂ. ପନ୍ନୀର)—ପନିଅର କ (ଦେଖ)—
Panira Paniara 3 (See)
ଅମଳ କମଳ କୋମଳ ତରଣ ଗିଡ଼ା ଜୋହ୍ନିବାକୁ ପାଞ୍ଚଲେ
ପନିରେ, ଲଭିସାର ଗୋଳ ସିଞ୍ଚଲେ । ଭକ୍ତ. ଲବଣାବଗ୍ଗ ।
ବୈଦେ. ବ. (ଫା)—ଗୋବତ୍ସର ଆମାଶୟ ରସଦ୍ୱାରା ଦୁଧକୁ
ପନୀର ଛିଣ୍ଡାଇ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଥିବା ଛେନା—Cheese.
ପନୀର

ପନିର ଝରି—ଦେ. ବ—ଗୋଲାପ ପାସ୍ (ଦେଖ)—
Panira jhari Golāpa pās (See)

ପନ୍ତ୍ରା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ (ସଂ. କନ୍ଥା)—ଛୋଟ ଛୋଟ ଶିଶୁଙ୍କ
Pant-rā ଗାଣ୍ଡିତଳେ ପକାଯିବା କନା; ପିଲାଙ୍କ ଗୁହ୍ୟକନା—
A rag or piece of cloth put under the body of an infant lying on the bed.
ଦେ. ବ. (ସଂ. ପ୍ରାନ୍ତର)—ପନ୍ତାର (ଦେଖ)—
Pantāra (See)

ପନ୍ତ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ପନ୍ଥା)—୧ । ମାର୍ଗ; ବାଟ—
Panta 1. Road; path; way.
ପନ୍ଥ ୨ । (ସଂ. ପଂକ୍ତି)—କ୍ରମ—
ପଂଥ 2. Regular succession.

ପନ୍ତା—ପ୍ରାଦେ—୧ । (ସିଂହଭୂମ) ବ. (ସଂ. ପଂକ୍ତି; ଭୁଲ. ହି. ପାଁତି)
Pantā ପଂକ୍ତି; ଧାଡ଼ି—1. Row.
୨ । (ମାଲଗିରି) ବ—ହାକା; ବନ୍ଧୁଲୋକ ମିଳି ଶିକାରୀନିକଟକୁ
ବନ୍ୟଜନ୍ତୁମାନଙ୍କୁ ଘଉଡ଼ାଇ ଆଣିବା କର୍ମ—3. A beat or driving of beasts to a hunter.
ଦେ. ବ. (ସଂ. ପ୍ରାନ୍ତର)—ପଡ଼ିଆ; ବୃକ୍ଷାଦିହୀନ ପ୍ରଶସ୍ତକ୍ଷେତ୍ର—
Prairie; an extensive open field.

ପନ୍ତା ଜଗିବା—ପ୍ରାଦେ. (ମାଲଗିରି) କ୍ରି—ଶିକାର ବେଳେ କୌଶସି
Pantā jagibā ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସୀମାର ଚାରି ଆଡ଼େ ଘେରି ରହିବା—
The act of surrounding a specified limit by the beaters.

ପନ୍ତାଡ଼(ର)—ଦେ. ବ. (ସଂ. ପ୍ରାନ୍ତ; ପ୍ରାନ୍ତର)—
Pantārda(ra) ୧ । ପ୍ରାନ୍ତ—1. End.
ପାନ୍ତର ୨ । ପ୍ରାନ୍ତର; କୌଣସି ଆଶ୍ରୟଶୂନ୍ୟ ଦୀର୍ଘ ପ୍ରଶସ୍ତ ପଡ଼ିଆ—
ପାଁତର 1. Prairie.
୩ । ବୃକ୍ଷାଦି ଶୂନ୍ୟ ମରୁଭୂମି—3. Treeless desert.
୪ । ପୋଖରୀର ବନ୍ଧ ଓ ପାଣି ଧାର ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଶୁଖିଲା ଅଂଶ; ବଗଚର—4. The dry shore of a tank between the highest and the lowest water line.
୫ । ଦୁଇ ଗ୍ରାମ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ବୃକ୍ଷଲତାବିହୀନ ଖୁବ୍ ବଡ଼ ପଡ଼ିଆ; ଗମ୍ଭୀର—5. An extensive plot of open land between two villages.
୬ । ବୃକ୍ଷାଦି ଶୂନ୍ୟ ଦୂର ପଥ—
6. A lonely treeless distance,
୭ । ନଈ ଆଦିର କୂଳ—7. Shore.
ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବ.—ନଦୀର ଉଭୟ କୂଳସ୍ଥ ସମୁଦାୟ ଭୂମି—The land on both banks of a river.
(ଯଥା—ନଈ ପନ୍ତାର ମାଡ଼ି ବଢ଼ିଛି ।)

ପନ୍ତାରି—ଦେ. ବ. (ପାନବରଜୀ)—ପାନ ବରଜରେ ଛଞ୍ଚିମାନଙ୍କ ଉପରେ
Pantāri ଆଡ଼ ବାଗରେ ବିଛ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବା ବାଉଁଶ—
Long bamboos put across the eves of the thatch of a betel plantation.

ପନ୍ତାରି ଆଖୁ—ଦେ. ବ.—ସମୁଦ୍ର କୂଳ ବା ବାଲି ଭୂମିରେ ଜାତ ଆଖୁ—
Pantāri ākhu Sugarcane produced on the sea-shore and sandy land.

ପନ୍ତା ଲଗାଇବ—ପ୍ରାଦେ. (ବାମଣ୍ଡା) କ୍ରି.—ଭାଡ଼ି ଚହଲେଇବା (ଦେଖ)
Pantā lagāibā Bhārdi chahaleibā (See)

ପନ୍ତି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ପଂକ୍ତି)—୧ । ଧାଡ଼ି; ଶ୍ରେଣୀ—
Panti 1. Row; line.
ପାଁତି ପାଁତି ୨ । ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି ହୋଇ ବଡ଼ା ହୋଇଥିବା ଭୋଗ—
2. Offerings placed in a row before a Deity.
୩ । ବୁଣା ଜାଲର ଘରମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଧାଡ଼ି—
3. A row of squares in a net.
[ଦ୍ର—ଦୁଇ ଧାଡ଼ି ବା ପନ୍ତିରେ ଏକ ଘର ହୁଏ ।]
୪ । ପନ୍ତି ଭୋଗ (ଦେଖ)—
4. Panti bhoga (See)
୫ । ସମୂହ; ରାଶି—5. Multitude.
କର୍ଣ୍ଣିକର କାଣ୍ଡ ପନ୍ତିକ ସେ ନକୁଳ,
କାଟିଲେ ଯୁଦ୍ଧ ବାଣ୍ଡେ ହୋଇ ବିକଳ । କୃଷ୍ଣସଂହି. ମହାଭାରତ. କର୍ଣ୍ଣ ।

ପନ୍ତି ଖେଳ—ଦେ. ବ.—ଧାଡ଼ି ଧୋକଡ଼ା(୨) (ଦେଖ)
Panti khela Dhārdi dhokarda(2) (See)

ପନ୍ତିବାହୁ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ପଂକ୍ତି ଓ ବାହୁ)—ଦଶଭୁଜ ରାବଣ—
Panti bāhu Rābaṇa,

ପନ୍ତି ଭୋଗ—ଦେ. ବ.(ସଂ. ପଂକ୍ତି+ଭୋଗ; କିମ୍ବା ପଥ+ଭୋଗ)—ଉତ୍ସ-
Panti bhoga ବାଦ୍ୟ ଉପଲକ୍ଷେ ଦେବପ୍ରତିମା ଗ୍ରାମ ଦାଣ୍ଡରେ ବିଜେ
ପଂଥୀ ଭୋଗ କଲା ବେଳେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗୃହସ୍ଥର ସାମନା ଦାଣ୍ଡରେ କିଛିକ୍ଷଣ ଠିଆ ହୋଇ ଉକ୍ତ ଗୃହସ୍ଥର ଘରେ ବା ପିଣ୍ଡାରେ ବଢ଼ା ହୋଇଥିବା ଯେଉଁ ଭୋଗ ବା ନୈବେଦ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ଅର୍ପିତ ହୁଏ—
Offerings offered to an idol while being taken on the road in a procession during some festivals.

ପନ୍ତି ଭୋଜନ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ପଂକ୍ତି ଭୋଜନ)—ଏକା ଜାତିର ଲୋକେ
Panti bhojana ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି ହୋଇ ବସି କରିବା ଭୋଜନ;
ପଂଗତ, ପଂଗତୀ ପଙ୍ଗତ—Caste-dinner of people sitting in rows.

ପନ୍ତି ମୁଖ(ଖା)—ଦେ. ବ. (ସଂ. ପଂକ୍ତି ଓ ମୁଖ)—ବ୍ରହ୍ମା—
Panti mukha(khā) Brahmā.
[ପନ୍ତିମୁହଁ(ହାଁ)—ଅନ୍ୟରୂପ] ପନ୍ତି ମୁଖ ଦେଲୁ ଏ ବିପତ୍ତି ।
ଅଭିମନ୍ୟୁ. ବିଦଗ୍ଧ ଚିନ୍ତାମଣି ।

ପନ୍ତିରଥ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ପଂକ୍ତି ଓ ରଥ)—ରାଜା ଦଶରଥ—
Panti ratha King Daśaratha.

ପନ୍ତୁଆ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ. (ସଂ. ପ୍ରାନ୍ତ)—ଋତୁମତୀ ସ୍ତ୍ରୀର ପଣତ
Pantuā କାନ୍ଥ—The end of the wearing cloth of a woman during her menses.
[ଦ୍ର—ରୋଗୀ ଏବଂ ବିଶେଷତଃ ଆଖି ଧରି ଥିବା ଲୋକର ଦେହର ପନ୍ତୁଆ ବାଜିଲେ ରୋଗ ସହଜରେ ଭଲ ହୁଏ ନାହିଁ ବୋଲି ସମ୍ବଲପୁରବାସୀଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ।]

ପନ୍ଥ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ପଥିନ୍ ଶବ୍ଦର ୧ମା. ୧ବ. ପନ୍ଥାଃ)—୧ । ଦୂରତ୍ୱ—
Pantha 1. Distance.
ପନ୍ଥ ପଂଥ ୨ । ମାର୍ଗ; ପଥ—2. Way.
୩ । ଶିଖ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ—3. The Sikh sect.

ପନ୍ଥ ଶ୍ରାଦ୍ଧ—ଦେ. ବ.—ଅର୍ଦ୍ଧପଥ ଶ୍ରାଦ୍ଧ (ଦେଖ)—Arddha patha
Pantha śrāddha śrādha (See)

ପନ୍ଥା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ପଥିନ୍ ଶବ୍ଦ ୧ମା. ୧ବ. ପନ୍ଥାଃ;)—୧ । ପଥ; ମାର୍ଗ
Panthā 1. Way; road.
ପଂଥା ପଂଥା, ୨ । ଉପାୟ—2. Means.
୩ । ସ୍ୱଭାବ—3. Nature.
୪ । କୌଣସି ଧର୍ମସମ୍ପ୍ରଦାୟ—
4. Any religious sect.
୫ । ଅଭିପ୍ରାୟ—5. Intention.
୬ । ଧର୍ମ ମତ—6. Tenet; doctrine.

ପନ୍ଥୀ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ପନ୍ଥାଃ)—ଧର୍ମସମ୍ପ୍ରଦାୟଭୁକ୍ତ—Professing
Panthi the tenets of a sect or religion.
ପନ୍ଥୀ ପଂଥ; ପଂଥ [ଦ୍ର—ଏହା ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ଯଥା—ନାନକ ପନ୍ଥୀ; କବୀର ପନ୍ଥୀ ।]

ପନ୍ଥୁକୀ—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ପଥିକ)—ପଥିକ—
Panthukī Traveller; wayfarer.
ପଥାଥୁ **ପଂଥକୀ**

ପନ୍ଥେଇ—ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ପନ୍ଥେଇ ଓଷାରେ ପୂଜା କରି ଯିବା
Panthei ଦେବତା—1. The Deity worshipped in Panthei oshā.
୨ । ପନ୍ଥେଇ ଗାଡ଼ (ଦେଖ)—
2. Panthei gārda (See)

ପନ୍ଥେଇ ଓଷା—ଦେ. ବ—ବାଟମଙ୍ଗଳାଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପୁଷମାସରେ ଗ୍ରାମ
Panthei oshā ଦାଣ୍ଡରେ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା କରାଯିବା ପୂଜା ଓ ବ୍ରତ—
(ପନ୍ଥେଇ ପୂଜା—ଅନ୍ୟରୂପ) Festival of worshipping the Panthei Deity during the month of Pusha.
[ଦ୍ର—ଏଥିରେ ପୁଷମାସ ଆରମ୍ଭରୁ ୩ଦିନ, ୫ଦିନ ବା ବାରଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳ ପରେ ଗ୍ରାମ ଦାଣ୍ଡରେ ପ୍ରତି ଗୃହସ୍ଥର ଘର ସାମନାରେ ଗାତ ଖୋଳି ଗାତ ଉପରେ ବାଲି ଗଦା କରି ଅପମାରଙ୍ଗ ଗଛ ପୋତି ଗ୍ରାମର ବୃଦ୍ଧତମା ସ୍ତ୍ରୀ ଗ୍ରାମର ବାଟକୁ ଓଲାନ୍ତି ଓ ଥରକେ ଗୋଟିଏ ପିଲାକୁ ରାଖେଇ ତାର ଦୀର୍ଘ ଜୀବନ କାମନା କରୁ ଥାଆନ୍ତି ଓ ଉକ୍ତ ବାଲିଗଦାକୁ ମୁଡ଼ି, ଉଖୁଡ଼ା, ଚାଉଳ ପିଠା ଓ ବରାଅଦ ପିଠା ପୂଜା କରନ୍ତି । ଶେଷରେ ସମସ୍ତେ ହୁଲହୁଳି ଦେଇ ଘରକୁ ଯାଆନ୍ତି ।]

ପନ୍ଥେଇ ଗାଡ଼—ଦେ. ବ—ପୁଷ ମାସରେ ସନ୍ଧ୍ୟାପରେ ପନ୍ଥେଇ
Panthei gārda ଠାକୁରାଣୀଙ୍କୁ ପୂଜା କରିବା ନିମନ୍ତେ ଦାଣ୍ଡ ମଝିରେ ଖୋଳା ଯାଇ ଲିପା ପୋଛା ହୋଇଥିବା ଗର୍ତ୍ତ—
Hole dug on the village road for the worship of Panthei.
[ଦ୍ର—ଏହି ଗାତରେ ଖଣ୍ଡିଏ ପଥର ବା ମାଟି ବା ବାଲିଗୁଡ଼ିଏ ଥୋଇ ତାକୁ ପନ୍ଥେଇ ଠାକୁରାଣୀ କଳ୍ପନା କରି ପୂଜା କରାଯାଏ । ଏହି ଠାକୁରାଣୀ ସବୁଦିନେ ସେଠାରେ ଥାଆନ୍ତି, ମାତ୍ର ପୁଷମାସରେ କେବଳ ପୂଜା ପାଆନ୍ତି ।]

ପନ୍ଦ—ଦେ. ବ—ଡଙ୍ଗାର ବିନ୍ଧାସାର ବା ମୂଳଦଣ୍ଡାରେ ଫୋଡ଼ା ହୋଇ
Panda ପଡ଼ିବା ଆଡ଼ ପଟା—Cross beams joining the two side-plates of a country boat.

ପନ୍ଦର—ଦେ. ବ ଓ ବିଣ. (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ ସଂ. ପଞ୍ଚଦଶ; ପ୍ରା. ପଣରହ
Pandara ପାଲି. ପଣ୍ଣରହ)—ପଞ୍ଚଦଶ—15; fifteen.

ପନେର, ପନର ଦେ. ବ—ବଜ୍ର—Thunderbolt.

ପନ୍ଦରହ ମନର କେନ ମୋ ଘରରେ ଥିବାରୁ ପଦର ପଡ଼ିଲ ଶିରେ—
ଭକ୍ତ, ଲବଣାଳନ୍ଧ ।
ସଂ. ବ—ବିଷ୍ଣୁ ପୁରାଣୋକ୍ତ ପର୍ବତବିଶେଷ—
Name of a mythological mountain. (M. W)

ପନ୍ଦରା—ଦେ. ବ—ପନ୍ଦାଡ଼ (ଦେଖ)—
Pandara Pandārda (See)
ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ପନ୍ନ ପରିବା ବ୍ୟବସାୟୀ ନୀଚ ଶୂଦ୍ରଜାତି ବିଶେଷ—Name of a low caste dealing in the kitchen vegetables.
[ଦ୍ର—ପ୍ରବାଦ ଅଛି ଯେ ଓଲିଭଳେ (ପନ୍ଦାଡ଼ରେ) ପଡ଼ିଥିବା ଗୋଟିଏ ଅଜ୍ଞାତ ପିତୃମାତୃକ ଶିଶୁ ଏ ଜାତିର ପୂର୍ବପୁରୁଷ ।]

ପନ୍ଦାଡ଼(ର)—ଦେ. ବ—୧ । ପନ୍ଦାଡ଼ (ଦେଖ)
Pandārda(ra) 1. Pantārda (See)
ପନ୍ଦଡ଼ା(ରି) । ଅନ୍ୟରୂପ ୨ । ଘରର ହାତିଅନ୍ଧ ତଳେ ଥିବା ଥାଆ-
ପନ୍ଦାଡ଼ିଆ । ଭାଗ ବା ପିଣ୍ଡାର ଶେଷଭାଗ—
ଛାଚଳୋ 2. The end of the veranda under the
ଓଲାରା gable of a thatched house.
୩ । ଘରର ଚାଳର ଗୋଟିଏ ପାଖ—
3. One half of the thatch of a house.
୪ । ଘରର ଓଳି—4. Eaves of a thatch.
୫ । ଓଳିତଳ—5. The ground below the eaves of a thatched house.

ପନ୍ଦାଡ଼ି(ରି)—ଦେ. ବ—୧ । ପନ୍ଦାଡ଼ (ଦେଖ)
Pandārdi(ri) 1. Pandārda (See)
୨ । ଶଗଡ଼ ଚକର ଭୁମ୍ବ(ହାଣ୍ଡି) ମଧ୍ୟସ୍ଥ ଛିଦ୍ରର ଦୁଇ ମୁହଁରେ ବସିଥିବା ଲୌହବଳୟ ବା ବଳା; ଓଲୁଆ—
2. Iron ring set round the axle-hole of the hub of a cart-wheel.

ପନ୍ନ—ସଂ. ବିଣ. (ପଦ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ପତିତ—
Panna 1. Fallen.
୨ । ଚ୍ୟୁତ—2. Separated; displaced.
୩ । ଅଧୋମୁଖ—3. Facing downwards.
୪ । ନଷ୍ଟ—4. Spoiled; ruined.

ପନ୍ନଗ—ସଂ. ବ. ପୁଂ (ପନ୍ନ=ପତିତ+ଗମ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯେ ଭୂମିରେ
Pannaga ପଡ଼ି ପଡ଼ି ଗମନ କରେ; କିମ୍ବା ପଦ୍=ପାଦ+ନ=
(ପନ୍ନଗୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ନାହିଁ+ଗମ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ପାଦ ନାହିଁ ଅଥଚ ଗମନ କରୁଥିବାରୁ)—୧ । ସର୍ପ—1, Serpent.
୨ । ସୀସା—2. Lead (metal)
୩ । ପଦ୍ମ କାଷ୍ଠ—3. A kind of fragrant wood.

ପନ୍ନଗ କେଶର—ସଂ. ବ.(ବହୁବ୍ରୀହି; ପନ୍ନଗ=ସର୍ପ ପରି ବକ୍ର+କେଶର)
Pannaga keśara ନାଗେଶ୍ୱର; ନାଗକେଶର ଫୁଲ—
The Messua Ferra flower.

ପନ୍ନଗାରି—ସଂ. ବ—(ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପନ୍ନଗ+ଅରି)—୧ । ଗରୁଡ଼—
Pannagāri 1. Garurda
୨ । ମୟୂର—2. Peacock.
୩ । ନକୁଳ—3. Ichneumon

ପନ୍ନଗାଶନ—ସଂ. ବ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପନ୍ନଗ=ସର୍ପ+ଅଶନ=ଭୋଜନ)—
Pannagāśana ଗରୁଡ଼—Garurda.

ପନ୍ନଦ୍ଧା—ସଂ. ବ (ପଦ୍=ପାଦ+ନହ ଧାତୁ=ବାନ୍ଧିବା+ତ)—
Pannaddhā ପାଣ୍ଟୋଇ; ଜୋତା; ଚର୍ମ ପାଦୁକା—Shoes.
(ପନ୍ନଦ୍ଧ୍ରୀ, ପନ୍ନଧ୍ରୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପନ୍ନା—ଦେ. ବ—(ସଂ. ପର୍ଣ୍ଣ, ବୃକ୍ଷର ପତ୍ରପରି ହରିଦ୍ବର୍ଣ୍ଣ ଥିବାରୁ ବା ପନ୍ନା
Pannā ନାମକ ସ୍ଥାନର ଖଣିରୁ ବାହାରୁଥିବାରୁ)—ମରକତ ମଣି-
ପନ୍ନା ପନ୍ନା Emerald,
[ଦ୍ର—ସଂ ନାମ—ମରକତ, ମରକ୍ତ, ଗାରୁତ୍ମକ, ଗାରୁତ୍ମତ, ଗରୁଡ଼ାଶ୍ମ, ବ୍ରଜନୀଲ, ଅଶ୍ମଗର୍ଭ, ହରିନ୍ମଣି, ରୌହିଣେୟ, ଗରୁଡ଼ାଙ୍କିତ, ଗରୁଡ଼ୋଦ୍ଭୀର୍ଣ୍ଣ, ସୌପର୍ଣ୍ଣ, ବୁଧରତ୍ନ, ଗରଳାରି, ବାଯବୋଲ, ଗରୁଡ଼, ଗାରୁଡ଼, ଗରୁଡ଼ୋତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ, ବାପ୍ରବୋଲ ।

କୋମ୍ପିୟମ୍ ନାମକ ମୌଳିକ ଉପାଦାନ ଏଥିରେ ଥିବାରୁ ଏହାର ବର୍ଣ୍ଣ ହରିତ୍ ବା ସାବଜା ହୁଏ । ଦକ୍ଷିଣ ଆମେରିକାର କଲମ୍ବିଆର ଖଣିରୁ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ପନ୍ନା ମିଳେ । ଭାରତର ପନ୍ନା ରାଜ୍ୟର ଖଣିରୁ ମଧ୍ୟ ଏହା ମିଳେ । ଫଳତ ଜ୍ୟୋତିଷମତରେ ଏହାର ଅଧିଷ୍ଠାତା ବୁଧଗ୍ରହ ଓ ଏହା ଧାରଣ କଲେ ବୁଧଗ୍ରହର କୋପ ଶାନ୍ତ ହୁଏ । ବୈଦ୍ୟକମତରେ ଏହା ମଧୁରରସ, ରୁଚିକର, ପୁଷ୍ଟିକର, ବୀର୍ଯ୍ୟ-ବର୍ଦ୍ଧକ ଓ ପ୍ରେତବାଧା, ଅମ୍ଳପିତ୍ତ, ଜ୍ୱର, ବମନ, ଶ୍ୱାସ, ମନ୍ଦାଗ୍ନି, ପାଣ୍ଡୁ, ବାଘୀ ଓ ବିଷଦୋଷର ନାଶକ—ହ୍ର. ଶ.]

ପନ୍ନୀର—ସଂ. ବି. (ପତ୍+ନୀର)—ଭୂମିରେ ଛଞ୍ଚାଯିବା ସୁବାସିତ ଜଳ—
Pannīra Scented water used for sprinkling on the ground.

ପନ୍ହଇ—ପ୍ରାଦେ. (ଭତଖିଉଖା) ବି—ଜୋତା; ପାଣ୍ଟୋଇ—
Panhai Shoes.

ପନ୍ହା—ପ୍ରାଦେ. (ସିଂହଭୂମ) ବି—ମାଛ ଯାଆଁଳ—
Panhā The fry of fishes.

ପପୟା—ଦେ. ବି. (ନବ୍ୟ ସଂ. ନାମ—ପପୀତା. ପପୋତା)—
Papayā ଅମୃତଭଣ୍ଡା (ଗଛ ଓ ଫଳ)—
ନବ୍ୟ ସଂ. ନାମ—ନଳକାଦଳ; ମଧୁକର୍କଟୀ; ଏରଣ୍ଡଚର୍ଚ୍ଚିଟ; ପପୀତା; ପପୋତା
(ପପେୟା - ଅନ୍ୟରୂପ)
ପେଁପେ, ପେପେ
ପେଁପୟ, ପପୈୟା; ପପିତା
The Papaya; Caricia Papaya (tree); Papaw (fruit).
[ଦ୍ର—ଏହା ଆମେରିକାର ଗଛ । ପ୍ରାୟ ୪୦୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ପର୍ତ୍ତୁଗୀଜ୍-ମାନେ ଏହାକୁ ଏ ଦେଶକୁ ଆଣି-ଥିଲେ ଓ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହା ଭାରତର ସର୍ବତ୍ର କୃଷିଦ୍ୱାରା ଉତ୍ପାଦିତ ହେଉଅଛି । ଏହା ୨୦ ହାତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଚ୍ଚ ହୁଏ । ଏହାର ପତ୍ରର ଡେଙ୍ଗ ଲମ୍ବା; ପତ୍ର ଗବପତ୍ରାକୃତି । ଏହି ଗଛର ଗଣ୍ଡି ଓ ପତ୍ରର ଡେଙ୍ଗ ଫମ୍ପା । ଅଣ୍ଡିରି ଓ ମାଈଗଛ ଅଲଗା । ଏହାର ଫଳ କଦଳୀଭଣ୍ଡାକୃତି । ଏହା ପାଚିଲେ ସୁସ୍ୱାଦୁ ଓ ଜୀର୍ଣ୍ଣକର । କଞ୍ଚାଫଳ ତରକାରିରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

ପପି(ପୋ)ତା – ନବ୍ୟ ସଂ. ବି—ପପୟା (ଦେଖ)—
Papi(po)tā Papayā (See)

ପପି(ପେ)ୟା—ଦେ. ବି—୧ । ପପୟା (ଦେଖ)
Papi(pe)yā 1. Papayā (See)
ପାପିୟା କୋଲାବୁଲାବୁଲ ୨ । ଚାତକ ପକ୍ଷୀ—
ପପୀହା 3. Coccyster; Jacobinus (bird)
ସଂ. ନାମ. ଚାତକ, ନୋକକ; ମେଘ ଜୀବନ; ଶାରଙ୍ଗ ସାରଙ୍ଗ, ସ୍ରୋତକ

ପପୀ—ସଂ. ବି—ଚନ୍ଦ୍ର—
Papī The moon.

ପ ଫାଟିବା—ପ୍ରାଦେ. (ସାଜପୁର) ବି.—ଫସର ଫାଟିବା—
Pa phāṭibā The day breaking forth; day-break
(ପଥ ଫାଟିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପବ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପବ)—ପଗ (ଦେଖ)
Paba **ପୋର** ପଗ Paga (See)

ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠ ପବ ମାଟ ଦୋଇ,
ଖାଟ ସତ୍ରସ୍ତ ମନ ଭଣ୍ଡ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ସଂ. ବି. (ପୂ ଧାତୁ=ଶୁଦ୍ଧ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ପବନ—
1. Air.
୨ । ଗୋବର—2. Cowdung.
୩ । (+ଭାବ ଅ) ଧାନରୁ ଅଗାଡ଼ି ସଫା କରିବା—
3. Winnowing of corn.

ପବଅଇରି—ଦେ. ବି. —ହାଡ଼ଭଙ୍ଗା (ଦେଖ)
Paba airi Hārdabhaṅgā (See)
(ପବଇରି, ପବଉରି, ପର୍ବୈରି, ପର୍ବୌରି—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପବତା(ଦା)—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପର୍ବତ ମତ୍ସ୍ୟ)—ଅକାଉଆ ଶ୍ୱେତବର୍ଣ୍ଣ
Pabatā(dā) ମତ୍ସ୍ୟବିଶେଷ—The butter fish; Pabda;
ପାବଦା ପପତା Callichrous Bimaculatus.
[ଦ୍ର—ଏହା ବଟୁଆ ମାଛ ପରି । ଏହାର ତଳ ଓଠ ଦୀର୍ଘ । ଏହାର ମେରୁଦଣ୍ଡ ଛଡ଼ା ଆଉ କଣ୍ଟା ନାହିଁ ।]

ପବନ—ସଂ. ବି. (ପୂ ଧାତୁ=ଶୁଦ୍ଧ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ)—୧ । ବାୟୁ—
Pabana 1. Air; wind.
୨ । ବାୟୁ ଦେବତା—2. The God of wind; ælus.
୩ । (+ଭାବ. ଅନ) ଧାନ୍ୟାଦିରୁ ତୁଷ ଉତ୍ସାରଣ—
3. Winnowing of husks from grains.
୪ । ଶୋଧନ—4. Refining; cleansing.
୫ । କୁମ୍ଭାରର ଉହା—5. Potter's kiln.
୬ । ଜଳ; ପାଣି (ହ୍ର. ଶ.)—6. Water.
୭ । ଶ୍ୱାସ (ହ୍ର. ଶ.)—7. Breath.
୮ । ପ୍ରାଣବାୟୁ (ହ୍ର. ଶ.)—8. Vital air of the body.
୯ । ବିଷ୍ଣୁ—9. Bishṇu.
୧୦ । ଉତ୍ତମ ମନୁଙ୍କ ପୁତ୍ରର ନାମ (ହ୍ର. ଶ)
10. Name of a son of Uttama Manu.
୧୧ । ଚାଲୁଣୀ—11. Sieve; strainer. (Apte)
ସଂ. ବିଣ—୧ । ପବିତ୍ର—1. Pure.
୨ । ପରିଷ୍କୃତ—2. Cleansed; clean.
ଦେ. ବି – ୧ । ଝଡ଼—1. Storm.
୨ । ଦ୍ୱାଦଶ ଗୋପାଳ ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ (ବାରସୁତ ଦେଖ)—
2. One of the 12 Gopālas of Oria Baishṇaba literature.

ପବନ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ପଙ୍ଖାଦ୍ୱାରା ବିଞ୍ଚିବା—
Pabana karibā To fan.

ପବନ ଗତି—ସଂ. ବି—୧ । ବାୟୁର ଗତିପରି ଦ୍ରୁତ—
Pabana gati Velocity like that of the wind.
(ପବନ ବେଗ – ଅନ୍ୟରୂପ ୨ । ବାୟୁବେଗ—
2. The vilocity of wind.

ପବନଚକ୍ର(ଚ୍ରୀ) – ଦେ. ବି (ପବନ+ଚକ୍ର; ଆଧୁନିକ ବ୍ୟବହାର)—
Pabana chakra(kri) ଯେଉଁ ଚକ ବା କଳ ପବନ ଦ୍ୱାରା
ପବନ ଚକ୍ର ଚାଲେ—Wind mill; weather cock.
ପବନ ଚକ୍କୀ ସଂ. ବି—ଘୂର୍ଣ୍ଣିବାୟୁ (ହ୍ର. ଶ.)—Whirlwind.

ପବନ ଦେବତା—ସଂ. ବି—ଦେବତା ରୂପେ କଳ୍ପିତ ବାୟୁ—
Pabana debatā Wind God; Aeolus.

ପବନ ନନ୍ଦନ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ପବନ+ନନ୍ଦନ)—୧ । ମାରୁତି;
Pabana nandana ହନୁମାନ୍—1. Hanumān.
ପବନ କୁମାର, ପବନ ତନୟ, ପବନ-ନନ୍ଦ, ପବନ ସୁତ, ପବନ-ସୁତ } ଅନ୍ୟରୂପ ୨ । ଭୀମ—2. Bhīma.

ପବନ ପଥ—ସଂ. ବି—(୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ପବନ+ପଥ)—ଆକାଶ ପଥ—
Pabana patha 1. Aerial way.
୨ । ଆକାଶ—2. The sky.
୩ । ବାୟୁସଞ୍ଚାଳନ ପଥ—
3. The space left for ventilation.

ପବନ ବହ—ଦେ. ବି (ପବନ+ବହ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ନାକ;
Pabana baha ନାସିକା—Nose.
ପବନ ବହ ସର ସଗ୍ରହ ସହ ଅର୍ଣ୍ଣବ ଫଳ – ଅଭିମନ୍ୟ. ବଦଗ୍ ଯଜ୍ଞାନଣ ।

ପବନ ବାନ୍ଧିବା—ଦେ. କ୍ରି.—ବାୟୁ ସାଧନାଦ୍ୱାରା ନିଶ୍ୱାସ ପ୍ରଶ୍ୱାସ ବାୟୁର
Pabana bāndhibā ଗତି ସଂଯତ କରିବା—To restrain
ପବନ ରୁନ୍ଧିବା } ଅନ୍ୟରୂପ the breath by exercise.
ପବନ ରୋଧିବା
ଶ୍ୱାସରୋଧକରା କେ ଦୁଧ ପିଅନ୍ତି ପବନ ବାନ୍ଧି—
ଶ୍ୱାସ ରୋକନା ପ୍ରାଚୀ. ପରବେଗୀତା ।

ପବନ ବାହନ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପବନ+ବାହନ)—ଅଗ୍ନି—
Pabana bāhana Fire. (Apte)

ପବନ ବ୍ୟାଧି—ସଂ. ବି—୧ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ସଖା ଉଦ୍ଧବ—1. A name
Pabana byādhi of Śrikṛushṇa's friend Uddhaba.
(Apte).
୨ । ଆମବାତ—2. Rheumatism. (Apte).

ପବନା—ଦେ. ବିଣ. ସୁଂ—୧ । ଯେ ପବନ ପରି ଗତି କରେ; ଦ୍ରୁତ-
Pabanā ଗତିବିଶିଷ୍ଟ—1. Quickly moving like
(ପବନା—ସ୍ତ୍ରୀ) wind.
୨ । ଯେ ପବନ ପରି ବେଗରେ କଥା କହେ—
2 One who talks swiftly or glibly.
୩ । ମିଥ୍ୟାବାଦୀ; ବାହାପିଆ—3. A telltale; a liar.

ପବନାଶନ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପବନ+ଅଶନ)—୧ । ଯେ ପବନ
Pabanāśana ଖାଇ ବଞ୍ଚେ—1. Subsisting on air.
ପବନଭୁକ୍, ପବନାଶ, ପବନାହାର, ପବନାହାରୀ } ଅନ୍ୟରୂପ ୨ । ନିରାହାର—2. Fasting.
ସଂ. ବି—ସର୍ପ—Serpent.

ପବନାଶନାଶ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପବନାଶନ+ଅଶ୍ ଧାତୁ+ଅ)—
Pabanāśanāśa ୧ । ମୟୂର—1. Peacock.
(ପବନାଶନାଶନ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଗରୁଡ଼—2. Garuḍa.

ପବନୀ—ସଂ. ବି. (ପୂ ଧାତୁ+କରଣ. ଅନ+ଈ)—ଝାଡୁ—
Pabanī Broom. (Apte)

ପବମାନ—ସଂ ବି. ସୁଂ. (ପୂ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଆନ; ମ ଆଗମ)—
Pabamāna ୧ । ବାୟୁ—1. Wind.
୨ । ଗାର୍ହପତ୍ୟ ଅଗ୍ନି—
2. One of the 5 sacrificial fires.
ସଂ. ବିଣ—ପବିତ୍ରକାରୀ—Purifying.

ପବାକା—ସଂ. ବି—ଘୂର୍ଣ୍ଣିବାୟୁ—
Pabākā Whirlwind (Apte).

ପ ବାର—ଦେ. ବି—ପଅ ବାଆର (ଦେଖ)
Pa bāra Pa-a bā-āra (See)

ପବି—ସଂ. ବି. (ପୂ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇ)—୧ । ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ବଜ୍ର—
Pabi 1. The thunder of Indra.
୨ । ବାଣ—2. Arrow (Apte).
୩ । ବାକ୍ୟ—3. Speech (Apte).
୪ । ଅଗ୍ନି—4. Fire (Apte).

ପବିତ—ସଂ. ବିଣ. (ପୂ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ । ପୂତ—
Pabita 1. Sacred.
୨ । ପରିଶୋଧିତ—2. Purified.
ସଂ. ବି—୧ । ଯଜ୍ଞୋପବୀତ; ପଇତା—
1. The sacred thread.
୨ । ଗୋଲମରିଚ—2. Black pepper.

ପବିତର—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବିଣ—ପବିତ୍ର (ଦେଖ)
Pabitara Pabitra. (See)
ପବିତ୍ତର ବାଲକୀଡ଼ାକରିଥିଲେ ଯେ ପବିତ୍ତର
ଏଭେଳ ନାମ ଜାଣ କାର୍ତ୍ତିକେୟଙ୍କର—କୃଷ୍ଣକିଂ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ପବିତା—ସଂ. ବିଣ. (ପୂ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ ୧ମା. ୧ବ)—ପବିତ୍ରକାରକ—
Pabitā (ପବିତ୍ରୀ – ସ୍ତ୍ରୀ) Purifying.

ପବିତ୍ର—ସଂ. ବିଣ. (ପୂ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇତ୍ର)—୧ । ଶୁଦ୍ଧ; ପୂତ—
Pabitra 1. Pure; sacred.
ପବିତ୍ରତା, ପବିତ୍ରତ୍ୱ } ବି ୨ । ପାପହୀନ—2. Sinless.
୩ । ପାପହାରକ—3. Removing sin.
ସଂ. ବି—୧ । କୁଶ—1. The Kuśa grass.
୨ । ଜଳ—2. Water.
୩ । ବେଦମନ୍ତ୍ର—3. A vedic formula.
୪ । ପଇତା; ଯଜ୍ଞୋପବୀତ—
4. The sacred thread worn by the twice-born.
୫ । ଘୃତ—5. Ghee.
୬ । ତାମ୍ର—6. Copper.
୭ । ମଧୁ—7. Honey.
୮ । ଅର୍ଘ୍ୟପାତ୍ର—8. Water pot.
୯ । ରାଶି ଗଛ—9. The sessamum plant.
୧୦ । (+କରଣ. ଇତ୍ର) ପରିଷ୍କାରକ ଯନ୍ତ୍ର; (ଯଥା—ଚାଲୁଣୀ)—
10. An instrument for cleansing or purifying, such as a sieve (Apte).
୧୧ । ବୈଦିକ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଅନାମିକା ଅଙ୍ଗୁଳିରେ ପିନ୍ଧାଯିବା କୁଶର ମୁଦି—11. A ring of Kuśa grass worn on the ring finger on certain religious occasions (Apte).

୧୨ । ହୋମର ଘୃତକୁ ଛିଞ୍ଚିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ କୁଶଦ୍ୱୟ—
12. Two blades of Kuśa grass used in purifying and sprinkling ghee in sacrifices (Apte).
୧୩ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍ଦ୍ର) ବର୍ଷା—13. Rain (Apte).
୧୪ । (+ଭାବ. ଇନ୍ଦ୍ର) ସଫା କରିବା—
14. Cleansing (Apte).
୧୫ । ଘର୍ଷଣ; ଘଷିବା—15. Rubbing (Apte).

ପବିତ୍ରକ—ସଂ. ବି. (ପବିତ୍ର+ସଙ୍କାର୍ଥରେ. କ)—୧ । କ୍ଷତ୍ରିୟର ଯଜ୍ଞସୂତ୍ର—
Pabitraka 1. A Kshatriya's sacred thread.
୨ । କୁଶ—2. The Kuśa grass.
୩ । ଅଶ୍ୱତ୍ଥଗଛ—
3. The sacred fig tree; Ficus Religiosa.
୪ । ଉଦୁମ୍ବର—4. The sacrificial fig tree.

ପବିତ୍ର ଧାନ୍ୟ—ସଂ. ବି—ଯବଧାନ—
Pabitra dhānya Barley.

ପବିତ୍ର ମନାଃ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପବିତ୍ର+ମନସ୍)—
Pabitra manāḥ ପବିତ୍ରାତ୍ମା—Pure in soul and mind.
(ପବିତ୍ର ଚେତାଃ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପବିତ୍ରା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ପବିତ୍ର+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । ତୁଳସୀ—
Pabitrā 1. Tulasī (plant and leaf); the Holy Basil.
୨ । ହରିଦ୍ରା; ହଳଦୀ—2. Turmeric.
୩ । ନଦୀବିଶେଷ—3. Name of a river.
୪ । ଶ୍ରାବଣ ଶୁକ୍ଳ ଏକାଦଶୀ (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
4. The eleventh day of the bright lunar fortnight of Śrābaṇa.
୫ । ଅଶ୍ୱତ୍ଥ (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
5. The religious fig tree.

ପବିତ୍ରାଇବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ)କ୍ରି. (ସଂ. ପବିତ୍ରୀକରଣ)—
Pabitrāibā ୧ । 'ପବିତ୍ରିବା' କ୍ରିୟାର ଣିଜନ୍ତ ରୂପ; ଅନ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ପବିତ୍ରାନ ପବିତ୍ରିତ କରାଇବା—1. To cause to be purified.
ପବିତ୍ର କରନା
୨ । ପବିତ୍ରିବା; ପବିତ୍ର କରିବା—2. To purify.
ଦେବେ ମଧ୍ୟ ଭତ ସକାଶୁ ସ୍ୱର୍ଗେ ଯାଇ
ଚିନ୍ତିଛନ୍ତି ଅଗ ଶସ୍ତର ପଚାଇ । କୃଷ୍ଣସଂହି. ମହାଭାରତ.ଶାନ୍ତି ।

ପବିତ୍ରାତ୍ମା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପବିତ୍ର+ଆତ୍ମନ୍)—ବିଶୁଦ୍ଧାତ୍ମା—
Pabitrātmā Pure-minded.

ପବିତ୍ରାରୋପଣ—ସଂ. ବି—୧ । ଶ୍ରାବଣ ଶୁକ୍ଳ ଦ୍ୱାଦଶୀ ତିଥିରେ ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରଭୃତି ଦେବତାଙ୍କୁ ପଇତା ପିନ୍ଧାଇବାରୂପ ଉତ୍ସବ-
Pabitrāropaṇa (ପବିତ୍ରାରୋହଣ—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. A ceremony of presenting the sacred thread to idols in the month of Śrābaṇa.
୨ । ଉପନୟନ; ବ୍ରତ—2. Investiture with the sacred thread (Apte).

ପବିତ୍ରିତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ପବିତ୍ର ନାମ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Pabitrita ୧ । ଯାହାକୁ ପବିତ୍ର କରାଯାଇଅଛି—
(ପବିତ୍ରିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Purified.
ସବୁ ଦେବ ଦେବୀ ସ୍ନାନେ ପବିତ୍ରିତ
ଜଳାଚଳ ଦେବ ବନ୍ଦେ ଯେ ସଚ୍ଚିତ । ଦ୍ୱାରାଗାଥ. ତଲ୍ଲିକା ।
୨ । ନିର୍ମଳୀକୃତ—2. Cleansed.

ପବିତ୍ରିବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି (ସଂ. ପବିତ୍ରିତ)—ପବିତ୍ରିତ କରିବା—
Pabitribā To purify.

ପବୀଧର—ସଂ. ବି. (ପବୀ+ଧୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ଇନ୍ଦ୍ର—
Pabīdhara A name of Indra.

ପବୀର—ସଂ. ବି—୧ । ଲଙ୍ଗଳ ଲୁହା (ହି. ଶ.)—
Pabīra 1. Ploughshare.
୨ । ଶସ୍ତ୍ର (ହି. ଶ.)—2. Weapon.
୩ । ବଜ୍ର (ହି. ଶ)—3. Thunderbolt.

ପବ୍ୟ—ସଂ. ବି (ପୂ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—ଯଜ୍ଞପାତ୍ର (ହି. ଶ.)—
Pabya Sacrificial vessel.

ପବ୍ଲିକ୍—ବୈଦେ. ବି. ଓ ବିଣ(ଇଂ)—ସର୍ବସାଧାରଣ—
Pablik ପବ୍ଲିକ **पब्लिक** Public.

ପବ୍ଲିକ୍ ପ୍ର(ପ୍ରୋ)ସିକ୍ୟୁଟର୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ.ପବ୍ଲିକ୍ ପ୍ରୋସିକିଉଟର୍)—
Pablik pra(pro)sikyuṭar ଫଉଜଦାରି ମକଦ୍ଦମାରେ ସରକାର ତରଫରୁ ମକଦ୍ଦମା ଚଳାଇବା ଓକିଲ ବା ପ୍ଲିଡର୍
ପବ୍ଲିକ ପ୍ରସିକିଉଟର୍ **पब्लिक प्रसिकिउटर** କର୍ମଗୁଣ—Public prosecutor.

ପବ୍ଲିକ୍ ମିଟିଙ୍ଗ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ)—ସାଧାରଣ ସଭା; ଯେଉଁ ସଭାରେ ସର୍ବସାଧାରଣ ଯୋଗ ଦେଇ ପାରନ୍ତି—
Pablik miṭing
ପବ୍ଲିକ ମିଟିଙ୍ଗ **पब्लिक मिटिङ्ग** Public meeting.

ପବ୍ଲିକ୍ ଲାଇବ୍ରେରୀ—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ)—ଯେଉଁ ପୁସ୍ତକାଳୟର ପୁସ୍ତକମାନଙ୍କୁ ବ୍ୟବହାର କରିବା ପାଇଁ ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କର ଅଧିକାର ଅଛି—Public library.
Pablik lāibreri

ପବ୍ଲିକ୍ ୱାର୍କ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ)—ପୂର୍ତ୍ତ ବିଭାଗ; ସର୍ବ-ସାଧାରଣଙ୍କ ନିମନ୍ତେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ବିଭାଗ; ବାରିକ ମିସ୍ତ୍ରିର
Pablik wārk ḍipārṭmeṇṭ
(ପବ୍ଲିକ୍ ୱାର୍କ୍ସ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ—ଅନ୍ୟରୂପ)
ପବ୍ଲିକ ଓୟାର୍କସ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ **पब्लिक वर्क्स डिपार्टमेंट** Public Works Department.
[ଦ୍ର—ଏହାର ସାଙ୍କେତିକ ଚିହ୍ନ P. W. D. (ପି. ଡବ୍ଲିଉ. ଡି)]

ପବ୍ଲିକ୍ ହଲ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ)—ଯେଉଁ ଲମ୍ବ କାମରାରେ ସର୍ବ-ସାଧାରଣ ସଭା ଆଦି ହୁଏ—Public hall.
Pablik hal
ପବ୍ଲିକ ହାଲ **पब्लिक हाल**

ପବ୍ଲିକ୍ ହେଲ୍ଥ ଅଫିସର୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ)—ସର୍ବସାଧାରଣ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପରିଦର୍ଶକ କର୍ମଗୁଣବିଶେଷ—
Pablik helth aphisar
ପବ୍ଲିକ ହେଲ୍ଥ ଅଫିସର **पब्लिक हेल्थ अफसर** Public Health Officer.

ପବ୍ଲିକ୍ ହେଲ୍ଥ୍ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ) —
Pablik helth dipārtment ସର୍ବସାଧାରଣ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ-ବିଭାଗ—
ପବ୍ଲିକ ହେଲ୍‌ଥ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ Public Health Department.
पबलिक हेल्थ डिपार्टमेंट

ପବ୍ଲିଶର୍— ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ)—(ପୁସ୍ତକାଦିର) ପ୍ରକାଶକ—
Pablisar Publisher.
ପବ୍ଲିସର **पब्लिसर**

ପମେଟମ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ପୋମେଟମ୍)—
Pameṭam କେଶ ଓ ଚର୍ମର କୋମଳତା ବୃଦ୍ଧି ନିମନ୍ତେ ବ୍ୟବହୃତ
ପମେଟମ ବିଦେଶୀୟ ସ୍ନିଗ୍ଧ ଦ୍ରବ୍ୟବିଶେଷ—Pomatum;
पमेटम (ପମେଡ୍—ଅନ୍ୟରୂପ) Pomade.

ପମ୍ପ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ)—୧ । ଜଳ-ଉତ୍ତୋଳକ ଯନ୍ତ୍ରବିଶେଷ; ଦମକଳ —
Pamp 1. Pump; water-pumping machine.
ପମ୍ପ **पंप** ୨ । ବାୟୁପୂରାଇବା ନଳ —2. Airpump.

ପମ୍ପ୍‌ସୁ—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ)—ପାତଳା ତଳବିଶିଷ୍ଟ ଯୋତା—
Pampsū Pump shoe.
ପମ୍ପ ଜୁତା **पंपसू** (ପାମ୍ ସୁ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପମ୍ପା—ସଂ. ବି. (ପା ଧାତୁ=ପାନ କରିବା+କର୍ମ. ପ=ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ; ନିପା-
Pampā ତନ)—୧ । ଋଷ୍ୟମୂକ ପର୍ବତରୁ ବାହାରି ଓଡ୍ରଦେଶର ମଧ୍ୟ ଦେଇ ତୁଙ୍ଗଭଦ୍ରାରେ ପଡ଼ୁଥିବା ନଦୀବିଶେଷ (ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର)—1. Name of a river in central India.

[ଦ୍ର—ଏହି ନଦୀ କୂଳରେ ମତଙ୍ଗ ମୁନିଙ୍କର ଆଶ୍ରମ ଥିଲା । ରାମାୟଣ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଏହି ନଦୀ ସ୍ଥିରଜଳା ଥିବାରୁ ଏହା ମଧ୍ୟ ସରୋବର ନାମରେ ଖ୍ୟାତ (ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର) ।]

୨ । ମଧ୍ୟଭାରତର ବିନ୍ଧ୍ୟାଚଳ ନିକଟରେ ଗୋଦାବରୀ ତୀରରେ ଅଗସ୍ତି ମୁନିଙ୍କ ଆଶ୍ରମ ନିକଟସ୍ଥ ଦଣ୍ଡକାରଣ୍ୟର ସରୋବର-ବିଶେଷ—2. Name of a tank in central India near the Bindhya range.

ପମ୍ବାଲୁ—ପ୍ରାଦେ. (ପୁରୁଷ) ବିଣ—ସ୍ଥୂଳକାୟ—
Pambālu Fat.

ପୟଃ—ସଂ. ବି. (ପା ଧାତୁ=ପାନ କରିବା+କର୍ମ. ଅସ୍; ପୟସ୍ ଶବ୍ଦ
Payaḥ ୧ମା· ୧ବ.)—୧ । ଜଳ—1. Water.
(ପୟସ୍—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଦୁଗ୍ଧ—2. Milk.
୩ । ରସ—3. Vital sap; juice.
୪ । ଜଳୀୟ ବସ୍ତୁ—4. Fluid.
୫ । ବର୍ଷାଜଳ—5. Rain water.
୬ । ରେତଃ—6. Semen; virile. (Apte)
୭ । ଖାଦ୍ୟ—7. Food. (Apte)

ପୟଃ କନ୍ଦା—ସଂ. ବି (ବହୁବ୍ରୀହି; ପୟଃ+କନ+ଆ)—ଭୁଇଁକଖାରୁ—
Payaḥ kandā (ଦେଖ) (ହି. ଶ.)—Bhūiñ kakhāru. (See)

ପୟଃପୂର—ସଂ. ବି.—ପୁଷ୍କରଣୀ (ହି. ଶ.)—
Payaḥ pūra Pond.

ପୟଃ ପେଟୀ—ସଂ. ବି—ନଡ଼ିଆ (ହି. ଶ.)—
Payaḥ peṭī Cocoanut.

ପୟଃ ପ୍ରଣାଳୀ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପୟଃ+ପ୍ରଣାଳୀ)—୧ । ପାଣି-
Payaḥ praṇālī ନଳା—1. Watercourse; water-channel.
୨ । ପାଣି ମାହାରି; ପାଣି ଗଡ଼ିଯିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ପହଣି—
2. Drain.
୩ । ନର୍ଦ୍ଦମା; ଯେଉଁ ବାଟରେ ପାଣି ସ୍ୱତଃ ଗଡ଼ିଯାଏ—
3. Gutter.

ପୟଃ ଫେନ—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପୟଃ+ଫେନ)—ଦୁଧର ଫେଣ—
Payaḥ phena Froth of milk.

ପୟଗମ୍ବର—ବୈଦେ. ବି (ଫା. ପୈଗମ୍ବର)—ମୁସଲମାନ୍‌ମାନଙ୍କ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର
Payagambara ବର୍ଣ୍ଣିତ ଈଶ୍ୱର-ପ୍ରେରିତ ଦୂତ—
ପଇଗମ୍ବର, ପଏଗମ୍ବର, ପୟ-ଗାମ୍ବର, ପୈଗମ୍ବର, ପୟମ୍ବର } ଅନ୍ୟରୂପ Heavenly messenger; angel; prophet.
ପୟଗମ୍ବର **पैगम्बर, पैगम, पैयम** [ଦ୍ର—ମହମ୍ମଦ୍ ଭଗବାନଙ୍କର ପୟଗମ୍ବର ଥିଲେ ।]

ପୟଗମ୍ବରି—ବୈ. ବି—ଈଶ୍ୱର ପ୍ରେରିତ ଦୂତର କର୍ମ—
Payagambari The state of being a heavenly messenger
ପୟଗମ୍ବରୀ **पैगम्बरि, पैयम्बरि** (ପୟମ୍ବର – ଅନ୍ୟରୂପ)

ପୟଗୁ—ବୈ. ବି—ପେଗୁ (ଦେଖ)
Payagu Pegu (See)

ପୟମାସ(ସି)—ବୈଦେ. ବି—ପଇମାସ୍ (ଦେଖ)
Payamāsa(si) Paimāsa (See)

ପୟର—ବୈ. (ପଦ୍ୟ) ବି—(ସଂ. ପଦ; ପ୍ରା. ପୟ)—ଗୋଡ଼—
Pāyara Leg.
ପାୟ ଓଲ୍ଲାଇ ଯାଉ ମୋ ଭରସା ତା ଶିର-ଚମଡ଼ି ପୟର ଯାଏ ।
ପୈର ରାଧାନାଥ, ସମାଚ ।

ପୟର ଧରିବା—ବୈ. କ୍ରି—ଗୋଡ଼ ଧରି କ୍ଷମା ବା ଦୟା ଭିକ୍ଷା କରିବା—
Payara dharibā To hold another's leg while
ପାୟ ଧରା **पैर थामना** praying for mercy or favour.

ପୟଲା—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିନୀପୁର) ବି (ଭୁଲ, ବଂ. ପୟଲା)—ପହିଲା—
Payalā The first day of a month.
ବିଣ—ପହିଲି; ପ୍ରଥମ—First.

ପୟସ—ସଂ. ବି—(ପା ଧାତୁ=ପିଇବା+କର୍ମ. ଅସ)—ଜଳ—
Payasa Water.
ବୈ. ବି—ଖିଆଲ—Whim.

ପୟସ୍ତ (ସ୍ତି)—ବୈଦେ. ବି (କଚରିଆ) (ଫା. ପୈବସ୍ତ)—ନଦୀର କୂଳରେ
Payast(sti) ବା ନଦୀଗର୍ଭରେ ବାଲି ବା ପଟୁ ପଡ଼ି ଯେଉଁ ଜମି
ପୟସ୍ତ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ—Alluvial formation in the bed or
ପୈବସ୍ତ shore of a river.
[ପୟବସ୍ତ (ସ୍ତି)—ଅନ୍ୟରୂପ] (ବିପରୀତ—ସୀକସ୍ତ)

ପୟସ୍ୱଳ—ସଂ. ବିଣ (ପୟସ୍+ବଳ)—୧ । ଜଳଯୁକ୍ତ—
Payaswala 1. Watery.
୨ । ଦୁଗ୍ଧମୟ—2. Milky.
(ପୟସ୍ୱଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବି—ଛାଗ; ଛେଳି—Goat.

ପୟସ୍ୱାନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପୟସ୍+ବତ୍; ୧ମା. ୧ବ)—୧ । ଜଳଯୁକ୍ତ—
Payaswān Watery.
(ପୟସ୍ୱତୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଦୁଗ୍ଧଯୁକ୍ତ; ଦୁଗ୍ଧମୟ—2. Milky.
ସଂ. ବି—ମେଘ—Cloud.

ପୟସ୍ୱିନୀ—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ପୟସ୍+ଅସ୍ତି ଅର୍ଥରେ ବିନ୍+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—
Payaswinī ଦୁଧଆଳୀ—Milch; giving plenty of milk.
ସଂ. ବି—୧ । ଦୁଧଆଳୀ ଗାଈ; ଯେଉଁ ଗାଈ ପ୍ରଚୁର ଦୁଧ ଦିଏ—
1. A cow giving a large quantity of milk.
୨ । ନଦୀ—2. River.
୩ । ରାତ୍ରି—3. Night.
୪ । ଛାଗୀ—4 A she-goat.
୫ । କ୍ଷୀରକାକୋଳି—5. A medicinal herb.

ପୟସ୍ୱୀ—ସଂ. ବିଣ. (ପୟସ୍+ବିନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—୧ । ଜଳପୂର୍ଣ୍ଣ—
Payaswī 1. Watery; full of water.
(ପୟସ୍ୱିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଦୁଗ୍ଧମୟ—2. Milky.

ପୟସ୍ୟ—ସଂ. ବି—୧ । (ପୟସ୍=ଦୁଧ+ବିକାରାର୍ଥରେ. ଯ)—
Payasya ଦୁଧରୁ ତିଆରି ଦହି, ଛେନାଆଦି ଦ୍ରବ୍ୟ—
1. Curd, cheese etc made from milk.
୨ । (ପୟସ୍+ପ୍ରିୟାର୍ଥରେ ଯ)—ବିରାଡ଼ି—2. Cat.
ସଂ. ବିଣ—୧ । ଦୁଗ୍ଧରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ—
1. Prepared from milk.
୨ । ଜଳୀୟ—2. Watery.

ପୟସ୍ୟା—ସଂ. ବି. (ପୟସ୍ୟ+ଆ)—୧ । ଆମିଷା; ଛେନା—
Payasyā 1. Cheese.
୨ । ବସାଦହି—2. Curd (Apte).
୩ । କ୍ଷୀରକାକୋଳି—3. A kind of herb.
୪ । କଳମାରି (କବିରାଜ ହରେକୃଷ୍ଣ. ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ)—
4 Name of a medicinal plant.

ପୟା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଦ; ପ୍ରଥା)—ଶଗଡ଼ଚକର ପରିଧି—
Payā The rim of a cart-wheel.
(ପହ, ପହିଆ, ପହ୍ୟା—ଅନ୍ୟରୂପ) **ପହିୟା**

ପୟା(ୟାଁ) ଅମାବାସ୍ୟା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପ୍ରଦୀପାମାବାସ୍ୟା)—
Payā(yāñ) amābāsyā କାର୍ତ୍ତିକ ଅମାବାସ୍ୟା; ପିପେଇ
ଦେଓୱାଳୀ ଅମାବାସ୍ୟା—The new-moon of the month
ଦୀବାଳୀ (ପୟା ଅମାସ୍ୟା—ଅନ୍ୟରୂପ) of Kārtika.
[ଦ୍ର—ଏହି ଅମାବାସ୍ୟାରେ ହିନ୍ଦୁ ଗୃହସ୍ଥମାନେ ପିତୃ-ଶ୍ରାଦ୍ଧ କରନ୍ତି ଓ ପୂର୍ବପୁରୁଷମାନଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଦୀପାଲୋକ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରନ୍ତି । ଶୂଦ୍ରମାନେ ଏହାକୁ 'ବଡ଼ବଡ଼ିଆଉକା' ଉଆଁସ ବୋଲି କହନ୍ତି ।]

ପୟାଁଖଡ଼ା ବାହାରିବା—ପ୍ରାଦେ. (କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା) ବି—ଦୁଃଖର ଚରମ ସୀମା
Payāñkhardā bāhāribā ଭୋଗ ହେବା—The
suffering of great misery.

ପୟାଁ ଶ୍ରାଦ୍ଧ—ପ୍ରାଦେ. (ଯାଜପୁର) ବି—ପୟା ଅମାବାସ୍ୟା (ଦେଖ)—
Payāñ śrāddha Payā amābāsyā (See)

ପୟାଣ—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) ବି. (ସଂ. ପ୍ରୟାଣ)—ପ୍ରସ୍ଥାନ—
Payāṇa Departure.
ପୟାନ ମହାସମାରୋହେ ଗଳା କଲେକ ପୟାଣ ।
ପୟାନ ବଳ୍ଲଭାଥ. ଚକ୍ରେଶ୍ୱରମାହାତ୍ମ୍ୟ ।

ପୟା ମାରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ବିଳମ୍ବରେ ଚାଲୁଥିବା ବା ସ୍ଥଗିତ ହୋଇଥିବା
Payā māribā ଶଗଡ଼କୁ ଚଳାଇବା ନିମନ୍ତେ ଚକକୁ ହାତଦ୍ୱାରା
ପହିୟା ମାରନା ପେଲିବା—To put the hands to the
wheel of a slow or stationary cart.

ପୟାର—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଦାବଳୀ)—୧ । ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶାକ୍ଷରରେ ରଚିତ
Payāra ଦୁଇପାଦବିଶିଷ୍ଟ ଗୀତବିଶେଷ; ଚତୁର୍ଦ୍ଦଅକ୍ଷରୀ ଛନ୍ଦ—
ପୟାର Name of a metre consisting of 14
ଶର୍କରୀ; ଦୋହା letters in each of the two lines.
[ଦ୍ର—ଓଡ଼ିଆ ନରସିଂହପୁରାଣଆଦି ପୟାରରେ ରଚିତ ।]
୨ । ସଂସ୍କୃତ ଶ୍ଳୋକର ଓଡ଼ିଆ ପଦ୍ୟାନୁବାଦ—2. Metrical
Oria translation of Sanscrit slokas.

ପୟା ଶ୍ରାଦ୍ଧ—ଦେ. ବି—ଦୀପାବଳୀ ଅମାବାସ୍ୟା ଦିନ ପିତୃଲୋକଙ୍କୁ ଦୀପଦାନ-
Payā śrāddha ଆଦି ଦେବାରୂପ ଶ୍ରାଦ୍ଧ—Śrāddha perfor-
med in the Debāli evening.

ପୟେକାର—ବୈଦେ. ବି. (ଫା. ପୈକାର)—୧ । ପଇକାର (ଦେଖ)
Payekāra 1. Paikāra (See)
ଦାନ ହୋଇଥିବା ଧନରତ୍ନର
ଅଗ୍ରର ଭୋଗ ପୟେକାର । ଗ୍ରାଟ୍, ନର୍ସିଂହାସ୍ୟ ।

ପୟେକାରୀ—ବୈଦେ. ବି—ପଇକାରୀ (ଦେଖ)
Payekārī Paikārī (See)

ପୟୋଘନ—ସଂ. ବି. (ପୟସ୍=ଜଳ+ଘନ=ଘନୀଭୂତ)—
Payoghana କରକା; ଲୁଆପଥର— Hailstone.
(ପୟୋଗଳ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପୟୋଦ—ସଂ. ବି. (ପୟଃ+ଦା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ମେଘ—
Payoda 1. Cloud.
୨ । ମୁଥା—2. Bulbous grass- root.

ପୟୋଦନ—ସଂ. ବି. (ମ. ପ. ତତ୍ପୁ; ପୟଃମିଶ୍ରିତ ଅଦନ)—ଦୁଧଭାତ—
Payodana Boiled rice mixed with milk.

ପୟୋଧର—ସଂ. ବି. (ପୟଃ+ଧୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
payodhara ୧ । ଜଳଧର; ମେଘ—1. Cloud.
୨ । ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ସ୍ତନ—2. Woman's breast.
୩ । ପଶୁଙ୍କ ପଣ୍ଡା—3. Udder of a beast.
୪ । ନଡ଼ିଆ—4. Cocoanut.
୫ । ନାଗର ମୁଥା (ଦେଖ)—5. Nāgara muthā (See).
୬ । ତଡ଼ାଗ; ପୁଷ୍କରିଣୀ (ହି. ଶ)—6, Tank.
୭ । ପର୍ବତ (ହି. ଶ)—7. Mountain.

୮ । ଅର୍କଗୁଳ୍ମ (ହ. ଶ)—8. Calotropris Gigantea.
୯ । ସମୁଦ୍ର (ହ. ଶ)—9. The sea.
ସଂ. ବିଣ—୧ । ଦୁଗ୍ଧଧାରଣକାରୀ—1. Containing milk.
୨ । ଜଳପୂର୍ଣ୍ଣ—2. Full of water.
ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଦୁଧଆଳୀ (ଗାଈ)—
Full of milk; milch (cow).

ବସ୍ତ୍ରକ ସହ ସୁରଭି ପୟୋଧର ଚ୍ରକ ଚ୍ରକ ଝଃକଲ୍ପ ।
ଭକ୍ତ, ବୈଦେହୀଶବଳାସ ।

ପୟୋଧି—ସଂ. ବି. (ପୟସ୍ + ଧା ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଇ)—୧ । ଜଳଧି;
Payodhi ସମୁଦ୍ର—1. Ocean; the sea.
୨ । ମେଘ—2. Cloud.

ପୟୋଧିକ—ସଂ. ବି. (ପୟସ୍ + ଅଧିକ)—ସମୁଦ୍ର ଫେଣ—
Payodhika The bone of cuttle fish.

ପୟୋନିଧି—ସଂ. ବି (ପୟସ୍ + ନି + ଧା ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ ଇ)—
Payonidhi ପୟୋଧି—ଦେଖ—Payodhi (See)

ପୟୋବାହ—ସଂ. ବି (ପୟସ୍ + ବହ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ମେଘ—
Payobāha 1. Cloud
୨ । ମୁଥା—2. Bulbous grass-root.

ପୟୋବ୍ରତ—ସଂ. ବି (ପୟସ୍ = ଦୁଗ୍ଧ + ବ୍ରତ)—୧ । ଫାଲ୍‌ଗୁନ ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷରେ
Payobrata ଅନୁଷ୍ଠେୟ ବ୍ରତବିଶେଷ—1. A vow observed in the bright lunar fortnight of Fālguna in which the devotee subsists on milk only.

[ଦ୍ର—ଫାଲ୍ଗୁନ ଶୁକ୍ଳ ପ୍ରତିପଦଠାରୁ ତ୍ରୟୋଦଶୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୧୨ ଦିନ ଏହି ବ୍ରତ ପାଳନ କରାଯାଏ । ଏଥିରେ କେବଳ ଦୁଗ୍ଧପାନ କରି ରହିବାକୁ ହୁଏ ଏବଂ ଉପାସ୍ୟ ଦେବତା ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ପୟସ୍ ଅର୍ଥାତ୍ ଦୁଗ୍ଧଦ୍ୱାରା ସ୍ନାପନ କରାଯାଏ ।]

୨ । ଏକଦିନ ଓ ଏକରାତ୍ରି ବା ତିନିରାତ୍ରିବ୍ୟାପୀ କାଳ କେବଳ ଜଳ ପାନ କରି କରାଯିବା ବ୍ରତ (ମତ୍ସ୍ୟପୁରାଣ)—(ହ. ଶ.)—
2. Name of a vow observed by subsisting on water only for a day and night or for a period coverd by 3 successive nights.

ପୟୋମୁକ୍—ସଂ. ବି. (ପୟସ୍ + ମୁଚ୍ ଧାତୁ = ତ୍ୟାଗ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍; ପୟୋମୁଚ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—୧ । ମେଘ—
Payomuk (ପୟୋମୁଚ୍—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Cloud.
୨ । ମୁଥା (ହ. ଶବ୍ଦସାଗର)—
2. Bulbous grass root.

ପୟୋମୁଖ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପୟସ୍ + ମୁଖ)—୧ । ଯେଉଁ ପାତ୍ରରେ
Payomukha ମୁହଁପାଖରେ କେବଳ ଦୁଧ ଥାଏ (ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ ଅସାର ପଦାର୍ଥରେ ପୂର୍ଣ୍ଣହୋଇଥାଏ)—1. (a pot) With milk at the mouth only.
୨ । ଦୁଗ୍ଧପାୟୀ (ଶିଶୁ); ସ୍ତନନ୍ଧୟ (ହ. ଶ.)—
2. Sucking (child); subsisting on milk.

ପର୍ (ଧାତୁ) — ସଂ—ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବା—
Par (root) To fill.

ପର୍—ଦେ. ଅ. (ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକରଣ)—ଫରୁର; ପତଳା ଲୁଗାକୁ ଲମ୍ବ କରି
Par ଚିରିବାର ଶବ୍ଦ—The sound of tearing a cloth
ଚରର (ପରର୍—ଅନ୍ୟରୂପ) into long slices.

ପରଉଆ—ବୈଦେ. ବି. (ଫା. ପରୱାହ୍)—୧ । ଭାବନା; ଚିନ୍ତା;
Par-uā ଉଦ୍ୱେଗ—1. Anxiety; care.
ପରବାୟ, ପରୋୟା ୨ । ଦକ—2. Fear.
ପରବାହ ୩ । ଧ୍ୟାନ; ମନୋଯୋଗ—3. Attention.

ପରଉଆ, ପରବା, ପରବାୟ, ପରବେଇ, ପରୁଆ, ପରବାଇ, ପରେଇ } ଅନ୍ୟରୂପ

ପରଉଆ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଭାବିତ ବା ଚିନ୍ତିତ ହେବା—
Par-uā kariba 1. To be anxious for.
ପରବାୟ କରା ୨ । କୌଣସି ବିଷୟ ପାଇଁ ଚିନ୍ତା ବା ଭାବନା କରିବା—
ପରବାହ କରନା 2. To think about.
୩ । ଖାତିର କରିବା—
3. To care; to treat with regard.

ପରଉଆନା—ବୈଦେ. ବି. (କଚରିଆ) (ଫା. ପରୱାନା)—
Par-uānā ୧ । ଆଦେଶପତ୍ର; ହୁକୁମନାମା—
ପରଓୟାନା, ପରୋୟାନା 1, Order; writ
ପରବାନା ୨ । ନୋଟିସ୍—2. Notice; process.

ପରଉଆନା, ପରୁଆନା, ପରୋଆନା, ପରଗଣା, ପରୀନା, ପରୱାନା } ଅନ୍ୟରୂପ

୩ । ଓ୍ୱାରଣ୍ଟ—
3. Warrant.
୪ । ଛାଡ଼ପତ୍ର —4. Permit; pass.
୫ । ସମନ—5. Summons.

ପରଉଆନା ଜାରି କରିବା—ଦେ. କ୍ରି. (କଚରିଆ)—୧ । କୌଣସି
Par-uānā jāri kariba ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଆଦେଶପତ୍ର
ପରୋୟାନା ଜାରୀ କରା ଦେବା—1. To serve a notice or
ପରବାନା ଜାରୀ କରା process on a person
୨ । ହୁକୁମ ପ୍ରକଟନ କରିବା—
2. To publish a notice.
୩ । ଆଦେଶପତ୍ର ବାହାର କରିବା—
3. To issue a notice.

ପରଉଆନା ନବିସ୍—ବେଦେ. ବି. (କଚରିଆ) (ଫା)—ହୁକୁମନାମା-
Par-uānā nabis ଲେଖକ—A clerk who writes
ପରୋୟାନା ନବିସ **ପରବାନା ନବୀସ** orders and warrants.

ପରଉଆର—ବୈଦେ. ବି. (ଫା)—୧ । ପରଉଆ (ଦେଖ)
Par-uār 1. Par-uā (See)
ପରଓୟାର ୨ । ଜୈନମାନଙ୍କ ବଂଶୋପାଧିବିଶେଷ—
ପରବାର 2. A family title of certain Jainas.
(ପରବାର; ପରୱାର—ଅନ୍ୟରୂପ)
ପରଓୟାର ବୈଦେ. ବିଣ. (ଫା. ପରବର = ପ୍ରତିପାଳକ)—
ପରବର ରକ୍ଷକ; ପ୍ରତିପାଳକ—One who protects.
(ଯଥା—ଗରୀବ ପରଉଆର ।)

ପରୁଘନିଆଁ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଅନାର୍ଯ୍ୟ ଗଣ୍ଡଜାତିର ଦଳପତି—
Par-ghaniāñ The headman of the 'Gond' community.

ପରୁଛି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଗୃହଦ୍ୱାରର ଦୁଇପାଖର ଗୃହ ମଧ୍ୟରୁ
Par-chhi ଗୋଟିଏ ପାଖ ବା ପଞ୍ଜର—One of the flanks of the thatch of a house.

ପରୁଛିତ୍(ତି)—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପର+ଛତ୍ର)—୧ । ଗୃହପାଖେ ବୁଲାଯିବା
Par-chhit(ti) ପାଚରି—1. Compound wall.
ପରଛିତ, ପରଛତୀ ୨ । ଯେଉଁ ମାଟିକାନ୍ଥର ପାଚରି ଉପର ଛପର
ପରଛତ୍ତୀ ହୋଇଥାଏ—2. Thatched compound wall of earth.

ପରୁଜାଏତ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. (ପର=ଅନ୍ୟ+'ଜାତି' ସ୍ଥଳରେ
Par-jāet 'ଜାଏତ୍' ଉଚ୍ଚାରଣ; ଭୁଲ. ନଦୀ=ନଏଦ୍ ଓ ଗାଈ =ଗାଏତ୍)—ଅନ୍ୟ ଜାତି—Another caste.
ଦେ. ବିଣ—ଅନ୍ୟଜାତୀୟ; ଅସବର୍ଣ୍ଣ—
Belonging to another caste.

ପରୁଝିବା—ପ୍ରଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—ପରଜିବା (ଦେଖ)
Par-jhibā Parajibā (See)

ପରୁଦେଶ୍—ଦେ. ବି. (ସଂ· ପରଦେଶ)—୧ । ବିଦେଶ—
Par-deś 1. Foreign country.
ବିଦେଶ ପରଦେଶ ୨ । ପ୍ରବାସ—2. Sojourn.

ପରୁଦେଶୀ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ବିଦେଶୀ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
Par-deśī 1. Belonging to a foreign country.
ବିଦେଶୀ ପରଦେଶୀ ୨ । ପ୍ରବାସୀ—2. Living abroad;
(ପରୁଦେଶୀଆ—ଅନ୍ୟରୂପ) sojourning.

ପରୁବସ୍ତ୍(ସ୍ତି)—ବୈଦେ. ବି. (ଫା. ପରୁବରିଶ୍)—ପାଳନ; ପୋଷଣ—
Par-bast(sti) Bringing up; maintaining.
ପରବସ୍ତ ବିଣ—ପାଳିତ; ପ୍ରତିପୋଷିତ—
ପରବରିସ, ପରବସ୍ତ Brought up; maintained.

ପରୁବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—ପଡ଼ିବା (ଦେଖ)
Par-bā Pardibā (See)
ବୈଦେ. ବି.—ପରୁଆ (ଦେଖ)—Paruā (See)
(ପରୁବାଏ, ପରୁବାଇ,ପରୁବାୟ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପରୁହୁର—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. (ଭୁଲ. ପରୁଗ=ଗତବର୍ଷର
Par-hur ପୂର୍ବବର୍ଷ)—୧ । ଗତବର୍ଷ—1. Last year.
୨ । ଆଗାମୀବର୍ଷ—2. Next year.

ପରୁହେଜ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଫା) - ୧ । ପଥ୍ୟ; ପଥ୍ୟଜିବା—
Par-hej 1. Taking of articles or diet beneficial to a patient.
ପରହେଜ ୨ । ସଂଯମ—2. Self-control.

ପରୁହେଜ୍‌ଗାର—ବୈଦେ. ବିଣ. (ଆ. ପରୁହେଜ୍‌ଗାର=ସଂଯମୀ; ଯେ
Par-hej-gār ପଥ୍ୟରେ ଚଳେ)—୧ । ସାଧୁ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
ପରହେଜଗାର 1. Honest (person).
ପରହେଜଗାର ୨ । ସଂଯମୀ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
(ପରୁହେଜ୍‌ଗାର୍—ବି) 2. Self-controlled (person).
୩ । ଯେ ପଥ୍ୟରେ ଚଳେ—3. Observing rules of dietary.

ପର—ସଂ. ବିଣ. (ପୃ ଧାତୁ=ପାଳନ କରିବା+କରଣେ ଅ)—
Para ୧ । ଅପର; ଅନ୍ୟ—1. Other; another.
୨ । ଅନାତ୍ମୀୟ; ନିଃସମ୍ପର୍କୀୟ—
2. Foreign; strange; unconnected.
୩ । ଭିନ୍ନ; ପୃଥକ୍—3. Separate; different.
୪ । (ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ ହେଲେ) ନିଷ୍ଠ; ପରାୟଣ;ଆସକ୍ତ—
4. Attached to; devoted to; absorbed in.
୫ । ଉତ୍ତମ—5. Good.
୬ । ପରମ; ପ୍ରଧାନ; ଶ୍ରେଷ୍ଠ—
6. Principal; chief; supreme.
୭ । ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ—7. Distant.
୮ । ପରବର୍ତ୍ତୀ; ଭବିଷ୍ୟତ୍—8. Succeeding; future.
ସଂ. ସର୍ବନାମ—୧ । ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି; ଅପର ଲୋକ—
1. Another person.
୨ । ନିଃସମ୍ପର୍କୀୟ ବା ଅନାତ୍ମୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି—
2. Outsider; stranger.
ସଂ. ବି—୧ । ଶତ୍ରୁ—1. Enemy.
୨ । ନିର୍ବାଣ; ମୁକ୍ତି—2. Salvation; deliverance; beatitude.
୩ । ପରମାତ୍ମା; ପରଂବ୍ରହ୍ମ—3. God; the Universal Soul.
୪ । ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ଆୟୁସ୍ଥାଳ—
4. The age or lifetime of Brahmā.

ପରଂ—ସଂ. କ୍ରି. ବିଣ—୧ । କେବଳ—1. Only.
Param ୨ । ନିଶ୍ଚିତଭାବରେ—2. Surely.
୩ । କିନ୍ତୁ—3. But.
୪ । ପଶ୍ଚାତ୍; ପରେ—4. Afterwards; later on.

ପରଂଚ—ସଂ. ଅ—୧ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ; ଏବଂ ମଧ୍ୟ—
Paramcha 1. And also.
(ପରଞ୍ଚ, ପରଂଚୁ, ପରନ୍ତୁ—ଅନ୍ୟରୂପ)
୨ । ତେବେ ସୁଦ୍ଧା—2. Then even.
୩ । ଅପର ପକ୍ଷରେ ମଧ୍ୟ—3. On the other hand also.

ପରଂବ୍ରହ୍ମ ସଂ. ବି—ପରବ୍ରହ୍ମ ୧ (ଦେଖ)—
Parambrahma Parabrahma 1 (See)

ପରଃଶତ—ସଂ. ବି. (ପର+ଶତ; ନିପାତନ)—ଶତାଧିକ ସଂଖ୍ୟା—
Parahśata More than a hundred.
ସଂ. ବିଣ—ଶତାଧିକ ସଂଖ୍ୟକ—
Above a hundred; exceeding a hundred.

ପରକଟ—ପ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବିଣ. (ସଂ.ପ୍ରକଟ)—ପ୍ରକଟିତ; ବିଖ୍ୟାତ; ଖ୍ୟାତ—
Parakaṭa Known; celebrated
ପ୍ରକଟ ବ,ଛସର ବୋଲି ତା ନାମ ପରକଟ ।
ପରଘଟ, ପ୍ରଗଟ ବୃଷସିଂହ, ମହାଭାରତ ବନ ।

ପରକଟା—ଦେ. ବିଣ. (ଫା. ପର୍=ପକ୍ଷ+କର୍ତ୍ତିତ)—
Parakaṭā ଯେଉଁ ପକ୍ଷୀର ଡେଣା କଟା ହୋଇଥାଏ—
ପରକାଟା (a bird) Whose pinions have been clipped.
ପରକଟା (ଯଥା—ପରକଟା ପାରା ।)

ପରକଟିବା—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି—ପ୍ରକଟିବା (ଦେଖ)
Parakaṭibā Prakaṭibā (See)
ପ୍ରକଟା
ପ୍ରଗଟନା ବ୍ୟ୍ରମେ ଝଙ୍ଗ ଖଙ୍ଗ ଅଙ୍ଗ କଇର ଗଙ୍ଗ
[ପରକଟା(ଟେ)ଇବା—ଣିଜନ୍ତରୂପ] ଦେଖେ ପରକଟ ସେ ।
ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

ପରକନା—ଦେ. ବି—୧ । କଣ୍ଟାଗୁଳ୍ମ କାଟିବା ସମୟରେ ବ୍ୟବହୃତ
Parakanā ଦୁଇଶାଖିଆ ଯଷ୍ଟିବିଶେଷ—
ଦୁଶାଖା 1. A pronged or forked stick used in
ଦୋକନ୍ହା cutting brambles or thorns.
ପରକାନୀ ୨ । ତୋପ ଓ ବନ୍ଧୁକର ପାଖରେ ଥିବା କର୍ଣ୍ଣିବତ୍ ସ୍ଥାନ,
ପରକାନା ଯହିରେ ଛିଦ୍ରବାଟେ ନିଆଁ ଲଗାଯାଏ—1. The lateral hole on the base of a gun-barrel or cannon through which the gun or cannon is ignited.

ପରକରଣ—ଦେ. ବି—ଦେଉଳର ହିସାବ ଲେଖିବା ବ୍ୟକ୍ତି—
Parakaraṇa Accountant of a temple.

ପର କଲମ—ବୈଦେ. ବି. (ଫା. ପର୍+କଲମ୍)—ପକ୍ଷୀକଲମ—
Para kalama **ପରକଲମ** **ପରକଲମ** Quill pen.

ପରକଳା—ବୈଦେ. ବି. (ଫା. ପରକାଲ୍ଲ; ପର୍‌ଗାଲହ୍)—୧ । ଡାକସାଜ
Parakalā ମଝିରେ ବସାଯିବା ଆରସି ବା କ୍ଷୁଦ୍ର କାଚଖଣ୍ଡ—
ପରକଳା 1. Small bits of mirror or glass set
ପରକାଳା in finery.
୨ । ଛୋଟ କାଚଖଣ୍ଡ—2. Small bit of glass.

ପରକାୟ ପ୍ରବେଶ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ ଓ ୭ମୀ ତତ୍; ପର+କାୟ+
Parakāya prabeśa ପ୍ରବେଶ)—ଆପଣାର ଆତ୍ମାକୁ ଅନ୍ୟ
(ପରକାୟା ପ୍ରବେଶ—ଦେଶଜରୂପ) ବ୍ୟକ୍ତିର ବା ପ୍ରାଣୀର ଦେହରେ
ପ୍ରବିଷ୍ଟ କରିବାର ଯୋଗସାଧକର ସିଦ୍ଧିବିଶେଷ—
An operation performed by Jogi experts by which their spirit enters the body of another person or animal.

ପରକାର—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବି. (ସଂ. ପ୍ରକାର)—ପ୍ରକାର—
Parakāra Kind; manner.
ପରକାର ଜାଣିଣ ଏ ସଂହୁତା ନାନା ପରକାରେ ।
ପରକାର, ପ୍ରକାର କୃଷ୍ଣସଂହ. ମହାଭାରତ ଅନ୍ତ ।

ଦେ. ଅ—ପର; ସଦୃଶ—Like.
ବାର ଜୀବକ ପରକାର, ବରଜିବ ମୃତ ଶବର ।
ଭକ୍ତ, ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

ପରକାରଜୀ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ପର+କାର୍ଯ୍ୟୀ)—
Parakārajī ୧ । ପରୋପକାରୀ—1. Philanthropic;
(ପରକାର୍ଜୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) beneficent.
ପରକାଯୀ ୨ । ପରର ସେବାରେ ନିଯୁକ୍ତ—2. Devoted to the
ପରକାଜୀ service of others.

ପରକାର୍ଯ୍ୟ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପର+କାର୍ଯ୍ୟ)—୧ । ପରୋପକାର—
Parakārjya Doing good or rendering service
ପରକାରଜ } ଅନ୍ୟରୂପ to others.
ପରକାମ
ଲୋକ ବୈଷ୍ଣବ ପରଜନେ, ସାମର୍ଥପଣ ପରକାର୍ଯ୍ୟେ ।
ପରେର କାଯ ଭୂପତ. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

ଦୁସରାକା କାମ ୨ । ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର କାମ—
2. Another person's work.
ସବୁ ଖାଇ ପରକାମ କରେ ବଏ ବାପା !
ଫକୀରମୋହନ. ଉତ୍କଳ ଭ୍ରମଣ ।
ଖ । ଅନ୍ୟର ସେବା—3. Service of another.

ପର କାଳ—ସଂ. ବି.(କର୍ମଧା; ପର+କାଳ)—ମୃତ୍ୟୁର ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟ—
Parakāla The future state after death.
(ବିପରୀତ—ଇହକାଳ)

ପରକାଶ—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବି—ପ୍ରକାଶ (ଦେଖ)
Parakāśa **ପରକାଶ** **ପରକାସ** Prakāśa (See)

ପରକାଶିବା—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି. (ସଂ. ପ୍ରକାଶ)—
Parakāśibā ୧ । ପ୍ରକାଶ କରିବା—1. To publish;
ପରକାଶା to exhibit.
ପରକାସନା ବମଳ ଜଳ ସ୍ପର୍ଶି ଅନନ୍ଦେ ପରକାଶି । ମଧୁସୂଦନ. ଜଳମାଳା ।
୨ । ପ୍ରକାଶିତ ହେବା; ଦେଖାଯିବା—
2. To open out; to appear.

ପରକୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (ପର+ସମ୍ବନ୍ଧେ. ଈୟ; କ ଆଗମ; ତୁଳନା କର
Parakīya ରାଜକୀୟ, ସ୍ୱକୀୟ)—୧ । ଅନ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
(ପରକୀୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1 Pertaining to another.
(ବିପରୀତ—ସ୍ୱକୀୟ) ୨ । ଅନ୍ୟସମ୍ବନ୍ଧୀୟ; ଅନ୍ୟର—
[ପରକୀୟା(ଭ)—ବି] 2. Belonging to a 2nd person or stranger.
୨ । ଯେ ଆପଣାର ନୁହେଁ; ଅନାତ୍ମୀୟ—3. Strange; not belonging to oneself.
୪ । ବିପକ୍ଷ; ବିପକ୍ଷତାଗ୍ରସ୍ତ—4. Hostile. (M. W.)

ପରକୀୟ ରସ—ସଂ. ବି—ପର ପୁରୁଷ ଓ ପର ସ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟରେ ଘଟିବା ପ୍ରଣୟ-
Parakīya rasa The attachment between a
ପରକୀୟ ପ୍ରଣୟ } ଅନ୍ୟରୂପ woman and her
ପରକୀୟ ପ୍ରୀତି,
ପରକୀୟପ୍ରେମ paramour.

ପରକୀୟ ସାଧନ(ନା)—ସଂ. ବି. (ବୈଷ୍ଣବ ସାହିତ୍ୟ)—
Parakīya sādhana(nā) ପରକୀୟା ନାୟିକାର ପରପୁରୁଷ
ପ୍ରତି ଯେପରି ଗଭୀର ପ୍ରଣୟ ଥାଏ ଈଶ୍ୱରଙ୍କୁ ସେହିପରି
ଏକାନ୍ତ ଅନୁରାଗସହ ଭଜିବା ପ୍ରଣାଳୀ—
Mode of being devoted with intense love to God like that of a woman to her paramour.

[ଦ୍ର—ଆଧୁନିକ ବୈଷ୍ଣବମାନେ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ଭଜନା କରିବା ପାଇଁ ପରକୀୟା ନାୟିକାର ପରପୁରୁଷ ପ୍ରତି ପ୍ରଦର୍ଶିତ ସେବା ଓ ପ୍ରୀତିର ଉଲ୍ଲେଖ ଦିଅନ୍ତି । ଚୈତନ୍ୟଦେବ କଥାପ୍ରସଙ୍ଗରେ କହିଥିଲେ ଯେ ପରକୀୟା ନାୟିକା ଅର୍ଥାତ୍ ବିବାହିତା ସ୍ତ୍ରୀ ପରପୁରୁଷ ପ୍ରତି ଯେପରି ଗଭୀର ଅନୁରାଗ ଦେଖାଏ, ଭକ୍ତ ଭଗବାନଙ୍କଠାରେ ସେହିପରି ଭକ୍ତି ନ କଲେ ଭଗବତ୍‌ପ୍ରାପ୍ତି ଘଟେ ନାହିଁ । ଚୈତନ୍ୟଙ୍କ ପରବର୍ତ୍ତୀ ବୈଷ୍ଣବଧର୍ମଧ୍ୱଜୀମାନେ ତାହାଙ୍କର ଏହି ଭକ୍ତିର ବିଶ୍ଳେଷଣରେ ରାଧିକା ଓ ଗୋପୀମାନେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ପରକୀୟା ନାୟିକା ଥିବାର ଦୋହି ଦେଇ ପରକୀୟ ରସର ଆସ୍ୱାଦନକୁ ଭକ୍ତି ମାର୍ଗର ସାଧନ ପଥ ବୋଲି କାର୍ଯ୍ୟତଃ ଦେଖାଇଲେ ଏବଂ ତାହାର ଫଳରେ ସମାଜରେ ଉଚ୍ଛୃଙ୍ଖଳତା ଓ ବ୍ୟଭିଚାର ପ୍ରବେଶ କଲା ।]

ପରକୀୟା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ପରକୀୟ + ଆ)—ପରକୀୟର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Parakīyā Feminine of Parakīyā.

ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ପରକୀୟ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—

୧ । ପର ପୁରୁଷ ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟା ସ୍ତ୍ରୀ—
1. A woman devoted a paramour.

୨ । କାବ୍ୟବର୍ଣ୍ଣିତ ନାୟିକାବିଶେଷ—
2. A class of heroines described in love-stories.

[ଦ୍ର—ସଂସ୍କୃତ କାବ୍ୟମାନଙ୍କର ନାୟିକାମାନଙ୍କୁ ୩ ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଅଛି, ଯଥା—ସ୍ୱୀୟା ବା ସ୍ୱକୀୟା (ସ୍ୱାମୀ ପ୍ରତି ଆସକ୍ତା) ଅନ୍ୟା ବା ପରକୀୟା (ପରପୁରୁଷ ପ୍ରତି ଆସକ୍ତା), ସାଧାରଣସ୍ତ୍ରୀ (ବେଶ୍ୟା) । ପରକୀୟା ନାୟିକାଙ୍କର ଦୁଇ ଭେଦ; ଯଥା—ଅନୂଢ଼ା (ଅବିବାହିତା) ଓ ଊଢ଼ା (ବିବାହିତା) । ସ୍ୱେଚ୍ଛାକ୍ରମେ ପରପୁରୁଷ-ଠାରେ ଆସକ୍ତା ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧା ଓ ପର ପୁରୁଷର କୌଶଳ ବା ଚତୁରତାକ୍ରମେ ତାହାଠାରେ ଆସକ୍ତା ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଉଦ୍‌ବୋଧିତା ବୋଲାଯାଏ । ପରକୀୟାଙ୍କର ପୁଣି ୨ ଭେଦ ଅଛି ଯଥା—ଗୁପ୍ତା, ବିଦଗ୍ଧା, ଲକ୍ଷିତା, କୁଳଟା, ଅନୁଶୟାନା ଓ ମୁଗ୍ଧିତା—ହ୍ର. ଶ.]

ପରକୁତି (ଇତ୍ୟାଦି)—ପ୍ରା. ବି (ସଂ. ପ୍ରକୃତି)—
Parakuti (etc) ପ୍ରକୃତି ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
ପରକିତି ପରକିତି Prakṛuti etc (See)

ପର କୁତ୍ସା—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପର + କୁତ୍ସା)—ପରର ନିନ୍ଦା—
Para kutsā Reviling a person.
(ପରନିନ୍ଦା, ପରଗ୍ଲାନି, ପରକୁତ୍ସନ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପର କ୍ଷଣ—ସଂ. ବି—ଅନ୍ୟ ମୁହୂର୍ତ୍ତ; ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟ—
Para kshaṇa Next moment.

ପର କ୍ଷେତ୍ର—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପର+କ୍ଷେତ୍ର)—୧ । ଅନ୍ୟର ଜମି—
Para kshetra 1. Another person's field.

୨ । ପର ସ୍ତ୍ରୀ—2. Another person's wife.

୨ । ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ଶରୀର—
2. Another person's body.

ପରଖ—ଦେ. ବି (ସଂ. ପରୀକ୍ଷା; ପ୍ରା. ପରକ୍ଖ)—୧ । ପରୀକ୍ଷା—
Parakha 1. Test; trial; experiment.
ପରଖ, ପରୋଖ୍ ଲୁଚିର ପରଖ କର—ରାଧାନାଥ. ଯଜ୍ଞ ।

ପରଖ ୨ । ଗୁଣ ଦୋଷର ବିବେଚନା—2. Consideration; discrimination between right & wrong.

୩ । ପରୀକ୍ଷ; ଔଷଧର ଅନୁପାନ—
3. A vehicle for a dose of medicine.

ପରଖ ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ପରୀକ୍ଷା ଦେବା; ପରୀକ୍ଷିତ ହେବା ପାଇଁ
Parakha debā ଉପସ୍ଥିତ ହେବା—1. To appear at a test.
ପରଖ ଦେଓୟା ପରଖ ଦେନା

୨ । କୌଣସି ଔଷଧ ସେବନ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ତହିଁରେ ମଧୁଆଦି ଅନୁପାନ ଯୋଗ କରିବା—2. To add a vehicle before taking a medicine.

ପରଖର—ପ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବିଣ—ପ୍ରଖର (ଦେଖ)
Parakhara Prakhara (See)
ଏତେ ବୋଲି ବଳଗଲେ ପରଖର – ପ୍ରାଚୀ. ନିଳ ବଉଦ ।

ପରଖା—ଦେ. ବି (ସଂ. ପରୀକ୍ଷା)—ପରଖ; ପରୀକ୍ଷା କରିବା—
Parakhā Testing.
ପରଖା ଦେ. ବିଣ—୧ । ପରୀକ୍ଷିତ—1. Tested.

ପରଖାଇ ୨ । ପରୀକ୍ଷାକାରୀ; ଚିହ୍ନାରୀ—2. Testing.

ପରଖାଦ୍ୟର ଥରେ ଏଡ଼େ ପରଖା ଭେଦ ହେଲେ ବି

ପରଖବୈୟା ଥରେ ଥରେ ଗୋଟାଏ ଜଳ ପଡ଼େ—ଫକୀର ମୋହନ. ଗଳ୍ପସ୍ୱଳ୍ପ ।

ପରଖାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧—(ସଂ. ପର + ଖାଦ ଧାତୁ) ଅନାତ୍ମୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି
Parakhāibā ଆପଣାର ଧନକୁ ଭୋଗ କରିବା—1 (outsiders) To appropriate one's property or money.
ପରଖାନା **ପରଖାନା** ୨ । ପରଖିବାର ଣିଜନ୍ତରୂପ—
2. Causative of Parakhibā.

ପରଖାଉ—ଦେ. ବି—ମଲ୍ଲାଙ୍ଗ (ଅନ୍ୟଗଛର ଖାଦ୍ୟରେ ବଞ୍ଚୁ ଥିବାରୁ)—
Parakhāu Parasitic plant; mistletoe.
ପରଗାଛା ଦେ. ବିଣ.—ପରୋପଜୀବୀ—
ପରଗାଛା Living upon others

ପରଖା ପରଖି—ଦେ. ବି.ଓ ବିଣ.—୧ । କଷାକଷି; ପରସ୍ପରର ପରସ୍ପରକୁ
Parakhā parakhi ପରୀକ୍ଷା କରିବା—1. Testing each other.
ପରଖା ପରଖି ପରଖା ପରଖି

୨ । ଭଲ ମନ୍ଦ ପରୀକ୍ଷା କରିବା ବା ବାଛିବା—
2. Testing; examining.
ଟଙ୍କା ଗଣି ଗଣି ଚଳିଲା ପରଖିରେ ଘଡ଼ିଏ ଚଳିଗଲା ।
ଫକୀରମୋହନ. ଗଳ୍ପସ୍ୱଳ୍ପ ।

ପରଖିଆ—ଦେ. ବିଣ.—ପରୋପଜୀବୀ—Living upon another;
Parakhiā dependent; toady.

ପରଖିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପରୀକ୍ଷା—୧ । ପରୀକ୍ଷା କରିବା—
Parakhibā 1. To test; to experiment.
(ପରଖ କରିବା, ପରଖ ନେବା—ଅନ୍ୟରୂପ)
ପରଖକରା, ପରଖା ପରଖନା

ପରଗଛ(ଛୀ)—ଦେ. ବି. (ସଂ. ନାମ ବନ୍ଦାକ)—୧ । ମଲ୍ଲାଙ୍ଗ—
Paragachhā (chhī) 1. Mistletoe.
ପରଗାଛା ୨ । ନିର୍ମୂଳୀ (ଦେଖ)
ପରଗାଛା, ବାଁଦା 2. Nirmūlī (See)

ପରଗଣ—ଦେ. ବି.—ପ୍ରବାସ—
Paragaṇa Sojourn.
ପରଦେଶ ପରଦ୍ଦେଶ ମୋର ଗାଇଁଟେଲେ ପରଗଣ, କଇଁ କଇଁ କଇଁ !—ଶିଶୁଗୀତ ।

ପରଗଣା(ନା)(ନ୍ନା)—ବୈଦେ. ବି.(ଫା. ପରଗନା; ଭୁଲ ସଂ. ପରଗଣ=
Paraganā(nā)(nnā) ଗୃହ)—ଜିଲ୍ଲାର ରାଜସ୍ୱ ବିଭାଗ; ପ୍ରଗନ୍ନା;
ତଳ୍ଲା—Fiscal subdivision of a district; pergunna.
ପରଗନା, ପରଗଣା ପରଗନା
[ଦ୍ର—ମୁସଲମାନ୍ ରାଜତ୍ୱରେ ଏ ରାଜସ୍ୱ ବିଭାଗ ହୋଇଥିଲା; ଏହା ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଧ୍ୟ ଚଳୁ ଅଛି । କେତେଗୁଡ଼ିଏ ମଉଜାର ସମଷ୍ଟି ପରଗଣା; ଗୁଡ଼ିଏ ପରଗଣାର ସମଷ୍ଟି ଥାନା; ଗୁଡ଼ିଏ ଥାନାର ସମଷ୍ଟି ତହସିଲ; ଗୁଡ଼ିଏ ତହସିଲର ସମଷ୍ଟି ଜିଲ୍ଲା ।]

ପରଗଣେ—ଦେ. ଅ. (କଟରଆ)—ପ୍ରଗଣେ (ଦେଖ)
Paragaṇe Pragaṇe (See)

ପରଗ୍ରନ୍ଥି—ସଂ. ବି.—୧ । ଆଙ୍ଗୁଳର ଗଣ୍ଠି—
Paragranthi 1. Finger joint.
୨ । ଆଙ୍ଗୁଠିର ପବ—2. Internode of the finger.

ପର ଗ୍ଲାନି—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପର+ଗ୍ଲାନି)—ପରର ନିନ୍ଦା;
Para glāni ପରାପବାଦ—Slander; backbiting.
(ପରନିନ୍ଦା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପରଘଟ—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ପ୍ରକଟିତ)—ପ୍ରକଟିତ; ସର୍ବତ୍ର ପ୍ରକାଶିତ—
Paraghaṭa Widely published; published broadcast.
ପ୍ରକଟ **ପରଘଟ**

ପର ଘର—ଦେ. ବି.—୧ । ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ଘର—
Para ghara 1. Another person's house.
ପରର ଘର ୨ । ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ପରିବାର—
ଦୁସରାକା ଘର 2. Another person's family.

ପରଘର କରି ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ସଂସାର ଉପର
Paraghara kari debā ଚଳିବ ଭାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ଦେବା—
To arrange for the wellbeing of another person's household or family.

ପରଘର ପଶା—ଦେ. ବି. ପୁଂ. (ଗାଳି)—୧ । ଚୋର—
Paraghara pasā 1. Thief.
(ପରଘର ପଶୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ପରାନ୍ନଭୋଜୀ ବ୍ୟକ୍ତି—
2. A hanger on.
୩ । ଲମ୍ପଟ ବ୍ୟକ୍ତି—3. An adulterer; a lecher.
ଦେ. ବିଣ—ଯେ ପରର ଗୃହରେ ପ୍ରବେଶ କରେ—
Entering another person's house.

ପରଘର ବୁଡ଼ା—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ—୧ । ଯେ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ସର୍ବନାଶ
Paraghara burdā ଘଟାଏ—1. Bringing about ruin to another's family.
(ପରଘର ବୁଡ଼େଇ—ସ୍ତ୍ରୀ)
୨ । ଯେ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ପରିବାର ନାମରେ କଳଙ୍କ ରଟନା ବା ଦୋଷାରୋପ କରେ—2. Publishing scandals regarding another's family; scandal-monger.

ପରଘର ଭଙ୍ଗା—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ—୧ । ଯେ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ପରିବାର
Paraghara bhangā ମଧ୍ୟରେ କଳହ-ବୀଜ ରୋପଣ କରେ—
(ପରଘର ଭଙ୍ଗେଇ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. One who sows seeds of dissension and disruption in another's family.
୨ । ଯେ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ସର୍ବନାଶ କରେ—2. One who brings about ruin to another's family.

ପରଙ୍ଗ—ଦେ. ବି. (ନାମ)—ସୁଖିଜଲ୍ଲା ଖୋର୍ଦ୍ଧା ସବ୍‌ଡିଭିଜନର ପ୍ରସ୍ତରମୟ
Paraṅga ବା ଟାଙ୍ଗି ଅଞ୍ଚଳ—The general name of the high lands of Khurdhā Subdivision which are of a high level and watered by springs and produce good paddy crop every year.
[ଦ୍ର—ଏ ଅଞ୍ଚଳ ନିର୍ଝରବହୁଳ ଥିବାରୁ ଏଥିର କ୍ଷେତ୍ରମାନଙ୍କରେ ଝର ପାଣି ମାଡ଼େ ଓ ଭଲ ଧାନ ଫସଲ ହୁଏ; ବେଶି ବର୍ଷା ହେଲେ ଏ ସ୍ଥାନ ଉଚ୍ଚ ଥିବାରୁ ପାଣି ଜମା ହୋଇ ରହେ ନାହିଁ । ଅତଏବ ଏ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଧୋଇ ବା ମରୁଡ଼ି ବାଧେ ନାହିଁ ।]

ପରଙ୍ଗିଆ—ପ୍ରାଦେ. (ସ୍ତ୍ରୀ) ବିଣ—୧ । ପରଙ୍ଗ ଅଞ୍ଚଳୀୟ—
Paraṅgiā 1. Relating of Paraṅga.
୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଓଲା; ନିର୍ବୋଧ—
2. (figurative) Stupid; foolish.

ପରଚ(ଚେ)—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପରିଚୟ)—ଚିହ୍ନା; ପରିଚୟ—
Paracha(che) Acquaintance.
ପରିଚୟ, ଚେନା ଅର୍ଦ୍ଧ ପରତେ ହୋଇଛ ସତ
ପରଚେ, ପରଚୈ, ପରଚତ କୋହ୍ଲିଛ ବେନ ଅଙ୍ଗ ନିଶ୍ଚିତ—
ଭକ୍ତ. କୋଟ୍‌ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡସୁନ୍ଦରୀ ।
(ପରେଚ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଦେ. ବିଣ—ପରିଚିତ—Acquainted.
ଚୋଡେ ଭୁଲିଛ ପରତେ ହୋଇଲୁ—ପ୍ରାଚୀ. ପରଚେଗୀତା ।

ପରଚଖା—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦନୀପୁର) ବି—କାଞ୍ଜିପାଣି (ଦେଖ)
Parachakhā Kāñjipāṇi (See)

ପରଚଣ୍ଡ—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବିଣ—ପ୍ରଚଣ୍ଡ (ଦେଖ)
Parachaṇḍa **ପରଚଂଡ** Prachaṇḍa (See)
ଏହା ଶୁଣି ଶୁଣି ଯେ ବଳ ପରଚଣ୍ଡେ
କାମଦେବ ଋଷିଙ୍କି ଜଳାଇଲେ କାଣ୍ଡେ—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ, କର୍ଣ୍ଣ ।

ପରଚଣ୍ଡା—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବିଣ—ପ୍ରଚଣ୍ଡ (ଦେଖ)
Parachaṇḍā Prachaṇḍa (See)
ଅନିରୁଦ୍ଧ ଖଡ଼ଗ ତ ଯୁଦ୍ଧେ ପରଚଣ୍ଡା
ଢାଳିବେ ଶତ ସୈନ୍ୟ ଧରି ଫର ଶଣ୍ଡା—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ, କର୍ଣ୍ଣ ।

ପରଚରିବା—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି. (ସଂ. ପ୍ରଚର)—ପ୍ରଚରିବା; ହେବା;
Paracharibā ଘଟିବା—To come into existence.
ବର୍ଣ୍ଣନ୍ତେ ଏରୂପେ ସ୍ୱରଭଙ୍ଗ ପରଚରେ—ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

ପର ଚର୍ଚ୍ଚା—ସଂ. ବି.(୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପର+ଚର୍ଚ୍ଚା)—ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ବିଷୟରେ
Para charchchā ଆଲୋଚନା—Discussion on the affairs or suject of others.

ପରଗ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଫା. ପରଗ୍)—ପାରଗ୍; ବନୋବସ୍ତ ଖାନାପୁରୀ
Parachā ଅମୀନ ରୟତ ଜମିର ଯେଉଁ ପ୍ରାଥମିକ ବିବରଣଲିପି
ପାଚା **परचा** ପ୍ରଜାକୁ ଦିଅନ୍ତି—A slip of paper given to a rayat by a Settlement Amīna.

ପରଗ୍(ଚେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପରିଚୟ)—୧ । ପରିଚିତ
Parachā(che)ibā କରାଇବା—
1. To cause to be acquainted with.
୨ । ଜଣାଇବା—2. To inform.
୩ । ପଡ଼ିଚୁଆ ଦେବା—
3. To make sinister innuendoes.

ପରଗ୍ରର—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବି. (ସଂ. ପ୍ରଗ୍ରର)—ପ୍ରଗ୍ରର (ଦେଖ)
Parachāra ପରଚାର **परचार** Prachāra (See)
ରସନିଧ ବରସିଦ୍ଧି ପରଗ୍ରର ବିଗ୍ରର ଭରଙ୍ଗବଶେ—
ଅର୍ଜୁନଦାସ. ବିଚାର୍‌ଧିଚନ୍ଦ୍ରାମଣି ।

ପରଗ୍ରରିବା—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି. (ସଂ. ପ୍ରଗ୍ରର)—ପ୍ରଗ୍ରର କରିବା—
Parachāribā ପରଚାରା **परचारना** To publish.

ପରଗ୍ଲି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର ଓ ସିଂହଭୂମ) ବି—ଲଙ୍ଗଳର ଯୁଆଳର
Parachāli ବାଲୁଲି (ଯାହାର ମୁହଁ ଜଳଆଡ଼କୁ ହୋଇଥାଏ)—
The wooden pins attached to the ends of the yoke of a plough.

ପରଚିତ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଜ୍ଞାନ—ସଂ. ବି—ଅନ୍ୟର ମନୋଗତ ଭାବକୁ ଜାଣି
Parachitta parjyāya jñāna ପାରିବା (ହି.ଶ.)—Divining at the thoughts of others; thought-reading.

ପରଚିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପରିଚୟ) —୧ । ପରିଚୟ ଦେବା—
Parachibā 1. To introduce a person to another.
୨ । ଚିହ୍ନା ଦେବା—2. To give out one's identity.

ପରଚୁଆ—ଦେ. ବି—ପଡ଼ିଚୁଆ (ଦେଖ)—
Parachuā Pardachuā (See)

ପରଚୁଳ(ଲା)(ଲ)—ଦେ. ବି—କୃତ୍ରିମ କେଶ; ଛଦ୍ମ ବେଶ ପାଇଁ ପରିହିତ
Parachūla(lā)(la) କେଶ—Wig; periwig; false
ପରଚୁଲା **बालोंकी टोपी** hair

ପରଚ୍ଛନ୍ଦ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପର+ଛନ୍ଦ=ଇଚ୍ଛା, ଅଭିଳାଷ; ଛ
Parachchhanda ସ୍ଥାନରେ ସଜ୍ଜଦ୍ୱାରା ଚ୍ଛ)—ପରର ଅଭିପ୍ରାୟ—
Another's will or intention.
ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି)—ପରବଶ; ପରାଧୀନ—
Dependent on another.

ପରଚ୍ଛନ୍ଦାନୁବର୍ତ୍ତୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରଚ୍ଛନ୍ଦ+ଅନୁବର୍ତ୍ତିନ୍;=ପରଚ୍ଛନ୍ଦାନୁ-
Parachchhandānubartti ବର୍ତ୍ତିନ୍, ୧ମା. ୧ବ)—
(ପରଚ୍ଛନ୍ଦାନୁବର୍ତ୍ତିନୀ - ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ପରାଧୀନ—1. Dependent
(ପରଚ୍ଛନ୍ଦାନୁବର୍ତ୍ତିତା—ବି) on another.
୨ । ଯେ ପରର ମନ ଜଗି କାମ କରେ—
2. Acting according to the pleasure or dictates of another.
୩ । ଖୋସାମଦିଆ—3. Sycophant; flattering.

ପରଚ୍ଛିଦ୍ର—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପର+ଛିଦ୍ର; ସନ୍ଧି ଯୋଗୁଁ 'ଛ' ସ୍ଥାନରେ
Parachchhidra 'ଚ୍ଛ')—୧ । ଅନ୍ୟବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଦୋଷ—
1. Other people's faults or weak points.
୨ । ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ଗୁପ୍ତ କଥା—
2. The secrets of others.

ପରଚ୍ଛିଦ୍ରାନୁସାରୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରଚ୍ଛିଦ୍ର+ଅନୁସାରିନ୍;ପରଚ୍ଛିଦ୍ରାନୁସାରିନ୍
Parachchhidrānusārī ୧ମା. ୧ବ)—ଯେ ପରର ଦୋଷ
(ପରଚ୍ଛିଦ୍ରାନୁସାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଧରେ—Fault-finding;cavilling.
(ପରଚ୍ଛିଦ୍ରାନୁସାରିତା—ବି)

ପରଚ୍ଛିଦ୍ରାନ୍ୱେଷଣ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପରଚ୍ଛିଦ୍ର+ଅନ୍ୱେଷଣ)—
Parachchhidrānweshaṇa ପରର ଦୋଷ ଖୋଜି ବୁଲିବା—
Seeking for a hole in other peoples' coats.

ପରଚ୍ଛିଦ୍ରାନ୍ୱେଷୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରଚ୍ଛିଦ୍ରାନ୍ୱେଷିନ୍ ୧ମା. ୧ବ)—
Parachchhidrānweshī ପରଦୋଷ ଖୋଜିବୁଲିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—
(ପରଚ୍ଛିଦ୍ରାନ୍ୱେଷିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Seeking for others' faults.
(ପରଚ୍ଛିଦ୍ରାନ୍ୱେଷିତା—ବି)

ପରଚ୍ଛାଇ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପ୍ରତିଚ୍ଛାୟା)—ଦର୍ପଣ ଓ ପାଣିଆଦିରେପଡ଼ିବ
Parachhāi କୌଣସି ବସ୍ତୁର ଛାୟା; ପ୍ରତିବିମ୍ବ—
ପ୍ରତିବିମ୍ବ Image of a thing on mirror or water;
परछाईं reflected image.

ପରଚ୍ଛିତ୍(ତି)—ଦେ. ବି—୧ । ପାଚିର; ପ୍ରାଚୀର—
Parachhit(ti) 1. Compound wall.
परछती ୨ । ଛପର ହୋଇଥିବା ମାଟି ପାଚିର—
परछत्ती 2. A thatched compound wall of earth.

ପରଚ୍ଛିଦ୍ର—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପରଚ୍ଛିଦ୍ର)—୧ । ପରର ଦୋଷ—
Parachhidra Other peoples' faults or weak
ପରେର ଛିଦ୍ର **दुसराकाछिद्र** points.
ତହିଁ ବ ଶକ୍ରନ୍ତଳା ବୋଲିଲେ ସଜନ
ପରଚ୍ଛିଦ୍ର ଘୋଷ ଭ୍ରମାଣେ ଥିଲେ ଯେଉ । କୃଷ୍ଣଦାସ ହ. ମହାଭାରତ ଆଦି ।
୨ । ପରର ଗୁପ୍ତ କଥା—2. Other peoples' secrets.

ପରଜ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପରଜକା)—ସଙ୍ଗୀତର ରାଗବିଶେଷ—
Paraja A musical tune.
परज [ଦ୍—ଏହା ଗାନ୍ଧାର, ଧନାଶ୍ରୀ ଓ ମାରୁ ରାଗର ମିଳନରେ
परज ଜାତ । ରାତି ୧୧ ଦଣ୍ଡ ଠାରୁ ୧୫ ଦଣ୍ଡ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହା ଗେୟ ।
ଏଥିରେ ଋଷଭ, ଧୈବତ କୋମଳ ଓ ମଧ୍ୟମ ତୀବ୍ର ସ୍ୱର ଲାଗେ ।
ଏହା ହିନ୍ଦୋଲରାଗର ସହଚରୀ—ହି. ଶ.]
ସଂ. ବିଣ. (ପର+ଜନ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ପରଠାରୁ ଜାତ—
(ପରଜା—ସ୍ତ୍ରୀ) Born of another.
ସଂ. ବି—ପରଞ୍ଜ (ଦେଖ)—Parañja (See)

ପର ଜଞ୍ଜାଳ—ଦେ. ବି—ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ଜଞ୍ଜାଳ—
Para jañjāla Another's trouble or complication.

ପରଜଞ୍ଜାଳିଆ—ଦେ. ବିଣ—ଯେ ପରର ଜଞ୍ଜାଳ ବା ଦୁଃଖରେ ଦାଖିଲ ହୁଏ-
Parajañjāliā Troubled with other peoples'
(ପରଜଞ୍ଜାଳୀ, ପରଜଞ୍ଜାଳେଇ—ସ୍ତ୍ରୀ) troubles or affairs.
(ପରଜଞ୍ଜାଳ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପରଜଣା—ପ୍ରାଦେ· (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ଛୁଙ୍କ (ଦେଖ)
Parajaṇā Chhuṅka (See)

ପରଜନ—ସଂ. ବ—୧ । ଶତ୍ରୁ—1. Enemy.
Parajana ୨ । ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି—2. Another person.

ପରଜ(ଜ୍ୱ)ଳିବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି. (ସଂ. ପ୍ରଜ୍ୱଳନ)—୧ । ଜଳିବା—
Paraja(jwa)libā 1. To burn.
ପରଜ୍ୱାଳା ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କ୍ରୋଧରେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ହେବା—
परजरना 2. (figurative) To fire in anger; to become furious with anger.
ଶୁଣି ଅସୁରେ ପରଜ୍ୱଳିତ ଯେସନେ ସମ୍ବର, ଉଛୁଳ । ଜଗନ୍ନାଥ, ଭାଗବତ ।

ପରଜା—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବ. (ସଂ. ପ୍ରଜା)—୧ । ରୟତ; ପ୍ରଜା—
Parajā 1. Tenant; subject; royat.
प्रजा परजा
ଦସ୍ତିନାକୁ ଆସିଲେ ସମସ୍ତ ପରଜା । କୃଷ୍ଣସିଂହ, ମହାଭାରତ. ବନ ।
୨ । ପରଝା (ଦେଖ)—2. Parajhā (See)
୩ । ଗୋଣ୍ଡୀ ଭାଷାର ଏକ ଭାଷା—
3. A dialect of the Gondī language.
୪ । ବିଶାଖାପାଟଣାର ଜୟପୁର ଆଦି ମାଳ ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କରେ ବାସ କରୁଥିବା ଓଡ଼ିଆଭାଷୀ ଅନାର୍ଯ୍ୟ ଜାତିବିଶେଷ—
4. A non-aryan people living in the agency tracts of Vizag district.
[ଦ୍ର— ଏମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ବିଶାଖାପାଟଣା ଜିଲ୍ଲାର ଲୋକସଂଖ୍ୟାର ଶତକଡ଼ା ୫ ।]
୫ । ବସ୍ତର ଅଞ୍ଚଳର କୃଷକ ଜାତିବିଶେଷ—
5. A caste of agriculturists in Bastar.

ପରଜାପତି—ଗ୍ରା. ବ. (ସଂ. ପ୍ରଜାପତି)—୧ । ବ୍ରହ୍ମା—
Parajāpati 1. Brahma.
ଧନ୍ୟ ସେ ପରଜାପତି, ବରକୁ କନ୍ୟା ଘଟାଘଟି । ଭଗ ।
୨ । ସୁନ୍ଦର-ପକ୍ଷଯୁକ୍ତ ପୋକବିଶେଷ—2. Butterfly.

ପରଜା ପାଟକ—ଗ୍ରା. ବ. (ସହରର)—ରାଜ୍ୟବାସୀ ପ୍ରଜା ଓ ନାନାଜାତିଯୁ
Parajā pāṭaka ବ୍ୟକ୍ତିଗଣ—Subjects and people of different classes in a kingdom.

ପରଜି(ଝି)ବା—ଦେ. କ୍ରି—ତିଅଣକୁ ବଘାରିବା ବା ଫୁଟେଇବା—
Paraji(jhi)bā To curry; to fry or season curry with oil or ghee and spices.
[ପରଜା (ଝା)ଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ]
छोंका बघारना, छौंकना
ଘିଅ ଦେଙ୍କ ମସଲାଅଦ ପରଜାଇ
ଚେଲେ ଦିନ ଭୁଞ୍ଜିବା ପାତ୍ରକରେ ଜେଇ । କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାଭାରତ ସଭା ।

ପରଝା—ଦେ. ବ—ତିଅଣକୁ ବଘାରିବା କର୍ମ—The process of seasoning curry with oil or ghee and spices.
Parajhā
छोंक छौंक; तड़का

ପର ଝିଅ—ଦେ. ବ—୧ । ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ଦୁହିତା—
Para jhia 1. Another's daughter.
परेर मेयें ୨ । ବୋହୂ; ଅନ୍ୟ ପରିବାରରୁ ଆପଣା ପରିବାରକୁ ବଧୂ ରୂପେ ଆଗତା କନ୍ୟା—
दुसराकी लड़की 2. Daughter-in-law.

ପରଞ୍ଜ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ଘର ଛଆର ସମୟରେ କାଠଆଦିକୁ ଚାଳକୁ ଉଠାଇ କାମ କରିବା ପାଇଁ ଛଆର କରିବା ଭାଡ଼ି ବା ମଞ୍ଚ—A temporary platform or scaffolding made of planks to enable workmen to work high up in side the thatchframe.
Parañja

ସଂ. ବ. (ପରଂ = ପରକୁ + ଜ ଧାତୁ = ଜୟ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ) —
୧ । ତେଲ ଘଣା (ପ୍ରକୃତିବାଦ)—1. Oil mill.
୨ । ଛୁରୀର ଦାଢ଼—2. Sharp edge of knife.
୩ । ଫେଣ—3. Froth; foam.

ପରଞ୍ଜୟ—ସଂ. ବ. (ପରଂ = ଶତ୍ରୁକୁ + ଜ ଧାତୁ = ଜୟ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ) – ଶତ୍ରୁ ଜୟକାରୀ; ରିପୁଞ୍ଜୟ—
Parañjaya The vanquisher of one's enemies.

ପରଞ୍ଜା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ – ଚାଳ ଘରର ରୁଅ; ରୁଅ—
Parañjā Rafters of a thatched house.

ପରଟ(ଟା)—ଦେ. ବ. (ସଂ. ପ୍ରଲୋଠନ)—ଘିଅ ବୋଳା ଯାଇ ସେକାଯାଇ ପରସ୍ତ ପରସ୍ତ ଭାଙ୍ଗ କରା ଯାଇଥିବା ରୁଟି—
Parata(ṭā (ପରେଟା, ପରୋଟା—ଅନ୍ୟରୂପ) A flat bread or pie be smeared with ghee and made into many folds.
पराँठा

ପରଢାଲା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ହୁଦା—
Paradhālā A badge.

ପରଣ—ଦେ. ବ· (ସଂ. ପରିଧାନ)—୧ । ପରିଧାନ; ପିନ୍ଧିବା—
Paraṇa 1. Wearing.
(ପହିରଣ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ପିନ୍ଧା; ପିନ୍ଧିବା ଲୁଗା—
परन् पहनावा 2. Cloths worn.
୩ । ଲୁଗା ପିନ୍ଧିବାର ଢଙ୍ଗ—
3. Mode of wearing cloth or dressingo.

ପରଣାମ୍—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବ. (ସଂ. ପ୍ରଣାମ)—ପ୍ରଣାମ (ଦେଖ)
Paraṇām ପେନାମ **परनाम** Praṇāma (See)

ପରଣାମିବା—ଗ୍ରା. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) କ୍ରି. (ସଂ. ପ୍ରଣାମ)—
Paraṇāmibā ପ୍ରଣାମ କରିବା—To bow down.
ପେନାମକରା ମୁଖେ ବସିଲେ ମନ ଗଣେ, ପୁଣିହୁଁ ରାଜା ପରଣାମେ ।
परनामना ଜଗନ୍ନାଥ, ଭାଗବତ ।

ପରଣାମୀ—ଗ୍ରା. ବ – ପ୍ରଣାମୀ (ଦେଖ)
Paraṇāmī ପେନାମୀ **परनामी** Praṇāmī (See)

ପରତ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ପ୍ରସ୍ତ; ପଣ୍ଡ; ପଟଳ)—
Parata ୧ । ସ୍ତର; ତହ—1. Layer.
परत ୨ । ପ୍ରସ୍ତ; ଭାଙ୍ଗ—2. Fold; plait.
परत ୩ । (ସଂ. ପ୍ରତ୍ୟୟ) ପରତେ (ଦେଖ)
3. Parate (See)

ପରତଃ—ସଂ. ଅ. (ପର + ତସ୍)—
Paratah ୧ । ପରଲୋକରେ—1. In the existence after death.

୨ । ପରଠାରୁ—2. From another.
୩ । ଭବିଷ୍ୟତରେ—3. In future.
୪ । ପରୋକ୍ଷରେ—4. Indirectly.

ପରତଃ ପ୍ରମାଣ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପରତଃ + ପ୍ରମାଣ) —
Paratah pramāṇa ଯାହା ସ୍ୱତଃ ପ୍ରମାଣିତ ନୁହେଁ; ପରୋକ୍ଷରେ ପ୍ରମାଣିତ; ଯାହା ଅନ୍ୟ ପ୍ରମାଣର ଅପେକ୍ଷା ରଖେ—
Not self-evident; requiring other proof.

ପରତକ୍ଷ—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ)—ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ—
Parataksha Direct; seen with one's own eyes.
ପରତେକ **परतच्छ**

ପରତଚ୍ଛୁ(ଚ୍ଛୁ)—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପ୍ରତିଚକ୍ଷୁଃ)—ପ୍ରଚକ୍ଷୁ; ଚଷମା—
Paratachhu(chchhu) Spectacles.

ପର ତନ୍ତ୍ର—ସଂ. ବିଣ. (ପର + ତନ୍ତ୍ର = ଅଧୀନ)—ପରାଧୀନ; ପରବଶ—
Para tantra Dependent on or subject to another.

ପରତଳା(ଲ୍ଲା)—ଦେ. ବି—୧ । ଚମଡ଼ାର ବା କନାର ଯେଉଁ ପଟୀ କାନ୍ଧ
Paratalā(lā) ବାଟେ ଅଣ୍ଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପଇତା ପରି ଲମ୍ବି ଥାଏ ଓ
ପରତାଳା **परतला** ସହିତରେ ତରବାରି ଓ ସଙ୍ଗୀନ୍ ଆଦି ଲମ୍ବକା ଯାଏ—
1. A leathern or cloth band or strap which is worn along one shoulder and reaches the other side of the waist and from which a sword is suspended; a shoulder-belt.
୨ । ପିଆଦାଙ୍କ ବୋଦ୍ଧା—2. Peon's badge or belt.

ପରତା(ତେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପ୍ରସ୍ତ; ପତ୍ର)—
Paratā(te)ibā ପ୍ରସ୍ତ ପ୍ରସ୍ତ କରି ଭାଙ୍ଗିବା—
ତହକରା **तहकरना** To fold in layers.

ପରତାପ—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବି. (ସଂ. ପ୍ରତାପ)—ପ୍ରତାପ (ଦେଖ)
Paratāpa Pratāpa (See)
ପରତାପ ଦେବଣର ପରତାପେ ଜଳ ସ୍ଥଳ ହେଇ କରତ କମ୍ପିତ ହେ ।
परताप ବଳରାମ, ବଳଭଦ୍ର ରାମାୟଣ ।

ପରତାପୀ—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବିଣ. (ସଂ. ପ୍ରତାପୀ)—ପ୍ରତାପୀ; ପ୍ରତାପବାନ୍—
Paratāpi Powerful; mighty.
ମହା ପରାକ୍ରମୀ ସ୍ୱେ ବିକ୍ରମ ବେଶରେ । ଦ୍ରୋଣ. ପ୍ରତାପ ଶଶିଶେଖର ।

ପରତାଳ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି—ପ୍ରତାଳ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)—
Paratāla (etc) Pratāla etc. (See)
ପରତାଳ **परताल**

ପରତା(ଲ୍ଲା)ଲା—ଦେ. ବି—ପରତଳା (ଦେଖ)
Paratā(lā)lā Paratalā (See)

ପରତାଳିବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି—ପ୍ରତାଳ କରିବା—
Paratālibā To test by remeasurement.
ପରତାଳକରା **परताल करना**

ପରତିଜ୍ଞା—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପ୍ରତିଜ୍ଞା)—
Paratijñā ୧ । ପ୍ରତିଜ୍ଞା—Vow.
ପରତିଜ୍ଞା **परतिज्ञा** ୨ । କ୍ଷମତା—2. Power.

ପରତୀତ—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବିଣ. (ସଂ. ପ୍ରତୀତ)—ପ୍ରତୀତ (ଦେଖ)
Paratīta Pratīta (See)
ପରତୀତ ମନ ଧନ ରେଖ ପରତୀତ ଗୋ ।
परतीत ଅର୍ଜୁନ୍ୟ, ବଦରଥ ଚନ୍ଦ୍ରାନନ୍ଦ ।

ପରତୀତି—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବି. (ସଂ. ପ୍ରତୀତି)—ପ୍ରତୀତି (ଦେଖ)
Paratīti Pratīti (See)
ପରତୀତ ରଙ୍ଗ ମୃତ୍ତିକା ଚକ୍ରିତ ଅଙ୍ଗ ସ୍ପର୍ଶ-ଲତା-ପଙ୍କ ପରତୀତ ଗୋ ।
परतीत ଅର୍ଜୁନ୍ୟ. ବଦରଥ ଚନ୍ଦ୍ରାନନ୍ଦ ।

ପରତେ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପ୍ରତ୍ୟୟ)—୧ । ପ୍ରତେ; ବିଶ୍ୱାସ—
Parate I. Confidence; trust; faith; belief.
୨ । ଅନୁମାନ—2. Guess; inference.
ପତ୍ୟାରା ମଂତେ ଏହିରୂପେ ହେଲଅଛି ପରତେ ।
पतियारा କୃଷ୍ଣସଂହ. ମହାଭାରତ. ସ୍ତ୍ରୀ ।

ପରତେ(ତ୍ୟେ)କ(କେ)—ଗ୍ରା. ସର୍ବ. (ସଂ. ପ୍ରତ୍ୟେକ)—ପ୍ରତ୍ୟେକ—
Parate (tye)ka(ke) Each.

ପରତେ ଜିବା—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । ବିଶ୍ୱାସ କରିବା—
Parate jibā 1. To believe.
ପରତେ କରିବା } ଅନ୍ୟରୂପ ପରତେ ଜିବ ସବୁ କଥା ଜଣ ତେବେ ।
ପରତେ ପାଇବା } କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।
ପତ୍ୟାରା କରା **पतियाना** ୨ । ଅନୁମାନ କରିବା—2. To guess.

ପରତ୍ୱ(ତା)—ସଂ. ବି. (ପର + ଭାବାର୍ଥରେ ତ୍ୱ)—୧ । ପ୍ରଭେଦ—
Paratwa(tā) 1. Difference.
୨ । ଶତ୍ରୁତା—2. Hostility.
୩ । ଅନାତ୍ମତ୍ୱ—3. The state of being foregin or strange.
୪ । (ନ୍ୟାୟଶାସ୍ତ୍ର) ସାଧାରଣ ଗୁଣର ପ୍ରକାର; ବହୁଦେଶଗତ ଓ ବହୁ କାଳଗତ ଗୁଣ—4. (Logic) Nature of common or generic property (Howells).
୫ । ଦୂରତ୍ୱ; ଦୂରବସ୍ତିତ—5. Remoteness.

ପରତ୍ର—ସଂ. କ୍ରି. ବିଣ. (ପର + ସ୍ଥାନାଧିକରଣାର୍ଥେ. ତ୍ର)—୧ । ଅନ୍ୟତ୍ର;
Paratra ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ—1. Elsewhere.
(ଅତ୍ର—ବିପରୀତ) ୨ । ପରକାଳରେ—
2. In future; after death.
୩ । ପରେ; ଭବିଷ୍ୟତରେ—3. Hereafter.

ପରତ୍ର ଭୀରୁ—ସଂ. ବିଣ. (ପରତ୍ର = ପରକାଳରେ + ଭୀରୁ) – ଯାହାର
Paratra bhīru ପରକାଳର ଭୟ ଅଛି; ଧର୍ମଭୀରୁ; ଧାର୍ମିକ—
Religious; god-fearing.

ପରଦଳା—ଦେ. ବି. —ପରତଳା (ଦେଖ)
Paradalā Paratalā (See)
ଖଣ୍ଡା ପରଦଳା ସହିତରେ ପକାଇ,
ବାଟ ହୋଇଲେ ଲୁଟା ଚିତ କରି ତହିଁ । କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାଭାରତ ବନ ।

ପରଦା—ବୈଦେ.ବି.(ଫା.ପର୍ଦା)—୧ । ଭିତରର କଥା ବାହାରକୁ ଦେଖାନ
Paradā ଯିବା ପାଇଁ ଲୁଗା ଆଦିର ଯେଉଁ ଖଣ୍ଡ ଲମ୍ବକାଇ ଦିଆ ଯାଇ
ପରଦା **परदा** ଥାଏ; ଯବନିକା; ପଟ—1. Screen; curtain.
(ପର୍ଦା—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଆବରଣ; ଘଟାଟପ—
2. Cover; covering.

୩ । ଗୁପ୍ତତା —3. Secrecy; privacy.

୪ । ଅନ୍ତଃପୁର; ଅବରୋଧ—

4. Seraglio; female apartments.

[ଦ୍ର—ଏ ଶବ୍ଦ ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ ମଧ୍ୟ ଚଳନ୍ତି ।]

୫ । ମହତ୍ତ; ଇଜ୍ଜତ୍—

5. Ijjat; position; decency; honour.

୬ । ସିତାରର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ୱର ପ୍ରକାଶକ ଲୁହା ବା ପିତଳର ଆଡ଼-କାଠି ବା ଘାଟ—6. Cross-pieces of a guitar.

୭ । ବ୍ୟବଧାନ; ବାଡ଼—7. Fencing; partition.

୮ । ଲଜ୍ଜା—8. Shame; modesty.

୯ । ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ଅନ୍ତଃପୁରରେ ଅବରୁଦ୍ଧ ରହିବା ପ୍ରଥା; ଅବରୋଧ ପ୍ରଥା; ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ପ୍ରକାଶ୍ୟ ଭାବରେ ଦାଣ୍ଡକୁ ନ ବାହାରିବା ପ୍ରଥା—9. The system or custom of females being confined to the inner apartments of the house and not coming out to public view.

୧୦ । ପରସ୍ତ; ପରତ; ସ୍ତର—10. Layer.

୧୧ । କାନ ଭିତରେ ଓ ଆଖିର ଡୋଳା ଉପରେ ଥିବା ଖୁବ୍ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଚର୍ମ; ଝିଲ୍ଲୀ—11. Membrane.

୧୨ । ଲୋକଚକ୍ଷୁର ଅନ୍ତରାଳରେ ଅବସ୍ଥିତି—13. Staying behind the reach of public gaze; privacy.

୧୩ । ହାରମୋନିଅମରୁ ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରୁ ସ୍ୱର ଉତ୍ପାଦିତ ହୁଏ—

13. The part of a harmonium from which sounds issue.

ପରଦା ଖୋଲ୍—ଦେ. ବିଣ.—୧ । ଯାହାର ଗୁପ୍ତ ରହସ୍ୟ ଉଦ୍‌ଘାଟିତ ହୋଇ ଥାଏ—1. Having the mystery cleared up.

Paradā khol

ବେପରଦା **परदा खुलना**

୨ । ଯାହାର ଆବରଣ ଉନ୍ମୁକ୍ତ ହୋଇ ଥାଏ—

2 Having the curtain lifted up; unvieled.

୩ । ସର୍ବତ୍ର ପ୍ରକାଶିତ—3. Published broadcast.

ପରଦା ଖୋଲିବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଗୁପ୍ତ ରହସ୍ୟ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରିବା—

Paradā kholibā To publish any secret.

ପରଦା ଖୋଲା **परदा खोलना**

ପରଦାଜ୍—ବୈଦେ. ବିଣ. (ଫା.)—ସମ୍ପାଦନକାରୀ—

Paradāj Performing.

ପରଦାଜ **परदाज** (ଯଥା—କାର୍‌ପରଦାଜ୍ = କର୍ମ ସମ୍ପାଦକ ।)

ପରଦାନ—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବି. (ସଂ. ପ୍ରଦାନ)—ପ୍ରଦାନ (ଦେଖ)

Paradāna Pradāna (See)

କେବେ ପାଶେ ଭଙ୍ଗ ଭଙ୍ଗୀ ନିକର,
ବାଜେଣୀ ବନା ପରଦାନ ପ୍ରକାର । ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

ପରଦାନସିନ୍—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା.)—୧ । ଯେ (ଅନ୍ତଃପୁରବାସିନୀ ସ୍ତ୍ରୀ) ସର୍ବଦା ପରଦା ପଛଆଡ଼େ ଲୋକଚକ୍ଷୁର ଅନ୍ତରାଳରେ ରହେ; ଅବରୋଧବାସିନୀ; ଅସୂର୍ଯ୍ୟଂପଶ୍ୟା; ଅନ୍ତଃପୁର—

Paradā nasin

ପରଦାନସୀନ **परदानसीन**

ପରଦାନସୀନ ବାସିନୀ—1. Living behind the curtain; confined to the female compartments; cenfined in the Zenana.

୨ । ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ସର୍ବସାଧାରଣରେ ବାହାରକୁ ବାହାରନ୍ତି ନାହିଁ—

2. (a woman) Who does not come out in public.

ପରଦା ବନ୍ଧା(ନ୍ଧେ)ଇବା—ଦେ.କ୍ରି—'ପରଦା ବାନ୍ଧିବା'ର ଣିଜନ୍ତରୂପ—

Paradā bandhā(ndhe)ibā Causative form of 'Paradā bāndhibā')—

ପରଦା ଫେଲାନ **परदा डलवाना** ପ୍ରକାଶ ନ କରିବା; ଗୁପ୍ତ ରଖିବା—

To keep secret.

ପରଦା ପଡ଼ିବ ଗୋଲ ହିନା ମଙ୍ଗ ପରଦାବନ୍ଧାଇ ବଚନରେ—
କବିସୂର୍ଯ୍ୟ, ସଙ୍ଗୀତ ।

ପରଦା ବାନ୍ଧିବା—ଦେ. କ୍ରି (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)—୧ । ଗୋପନ କରିବା;

Paradā bāndhibā ଲୁଗ୍ଧିବା—1. To conceal.

ପରଦା ବାନ୍ଧା ୨ । ସଂଯତ କରିବା—2. To control; to check; to restrain.

ପରଦାଡାଲନା ୩ । କୌଣସି ବିଷୟକୁ ଗୁପ୍ତ ରଖିବା—

3. To keep any matter secret.

[ପରଦା ଟାଣିବା, ପରଦା ପକା(କେ)ଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ]

ପରଦାର(ରାଃ)—ସଂ. ବି.(୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ପର + ଦାର[ରାଃ])—ପରସ୍ତ୍ରୀ—

Paradāra(rāh) Another man's wife.

ପରଦାର **परदार** ଦେ. ବି. (ସଂ. ପରଦାର ଗମନ)—ପରସ୍ତ୍ରୀ ସଙ୍ଗେ ସହବାସ;

ଲମ୍ପଟ୍ୟ —Adultery.

(ପରପତ୍ନୀ, ପରନାରୀ, ପରସ୍ତ୍ରୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପରଦାର(ରା) କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ପରସ୍ତ୍ରୀ ସଙ୍ଗେ ସହବାସ କରିବା—

Paradāra(rā) kariba To commit adultery with another's wife

ପରଦାର କରା **परदारा करना**

ସେ ବର୍ତ୍ତା କଲେ ପରଦାର—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ପରଦାର ଗମନ—ସଂ. ବି—ପରସ୍ତ୍ରୀ ସହିତ ସଂସର୍ଗ—

Paradāra gamana Adultery with another man's wife.

(ପରଦାରାଭିଗମନ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପରଦାରଗାମୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରଦାର + ଗମ୍ ଧାତୁ + ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—ପରସ୍ତ୍ରୀ ସଂସର୍ଗକାରୀ—

Paradāragāmi Adulterous (person); committing adultery, with another's wife.

[ପରଦାରାଭିଗାମୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପରଦାରିକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରଦାର+ଇକ) —ପରଦାରଗାମୀ —

Paradārika Adulterous (person).

ପରଦାରି(ରେ)ଣୀ—ଗ୍ରା. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ପରଦାରର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ) —ବ୍ୟଭିଚାରିଣୀ;

Paradāri(re)ṇi ଭ୍ରଷ୍ଟା (ସ୍ତ୍ରୀ)—Adulterous (woman).

ପର ଦିନ—ସଂ. ବି.—ପରବର୍ତ୍ତୀ ଦିବସ —

Para dina Next day.

ଦେ. ବି —ପଅର ଦିନ (ଦେଖ)—

Pa-ara dina (See)

ପର ଦେଶ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ପର + ଦେଶ,—ଉତ୍ତମଦେଶ; ବିଦେଶ—

Paradeśa Foreign land; strange country.

ପରଦେଶ **परदेश** ଦେ. ବି—ପ୍ରବାସ—Sojoarn.

(ସ୍ୱଦେଶ—ବିପରୀତ)

ପରଦେଶିଆ — ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ପରଦେଶୀୟ)—୧ । ପ୍ରବାସୀ—
Paradeśiā (ପରଦେଶୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Sojourning.
ପରଦେଶୀ ୨ । ଉନ୍ନଦେଶାଗତ—2. Come from abroad;
परदेशी come from a strange country.
୩ । ବିଦେଶୀ—3. Foreign.

ପରପୁଅ ପରଦେଶିଆ ବନ୍ଧୁ, କେତେ ବାଟୁନେଇ ଜାଉ । ଭଗ ।

ପରଦେଶୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (ପରଦେଶ + ଈୟ)—ଅନ୍ୟ ଦେଶର—
Para deśiya Relating to a foreign country; foreign.

ପର ଦ୍ୱେଷୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରଦ୍ୱେଷ + ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Paradweshi ୧ । ପରପ୍ରତି ଈର୍ଷାନ୍ୱିତ—1. Envious.
(ପରଦ୍ୱେଷିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ଶତ୍ରୁଭାପନ୍ନ—
(ପରଦ୍ୱେଷ୍ଟା—ଅନ୍ୟରୂପ) 2. Inimical; hostile.

ଧନରେ ବନ୍ଧୁ ଅରଜିବା— ଦେ. ନ୍ୟାୟ—ପରଧନ ବ୍ୟୟ କରି
Para dhanare bandhu arajibā ଆପଣାର ଉପକାରର
ବା ବନ୍ଧୁଲାଭର ପନ୍ଥା କରିବା—To earn a personal
friend or benifit by spending another's money.
(ପରଧନରେ ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପର ଧର୍ମ—ସଂ. ବି—୧ । (କର୍ମଧା) ନିଜର ଧର୍ମ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଧର୍ମ—
Para dharma 1. An alien religion.
(ସ୍ୱଧର୍ମ—ବିପରୀତ) ୨ । (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍) ଅନ୍ୟ ଜାତି ବା ବର୍ଣ୍ଣର
ଆଚରିତ ଧର୍ମ—2. Law or duties of another
person or caste.
୩ । (ଯୋଗ ଦର୍ଶନ) ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଶକ୍ତି (ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର)—
3. (joga philosophy) Sensualism.

ପର ଧାମ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ପର + ଧାମ)—୧ । ବୈକୁଣ୍ଠ; ସ୍ୱର୍ଗ—
Paradhāma 1. Heaven.
୨ । ମୁକ୍ତି; ମୋକ୍ଷଗତି—2. Salvation.
୩ । ପରମେଶ୍ୱର (ହି. ଶ.)—3. God.

ପର ଧାରତା—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଠାରେ
Para dhāratā ଋଣୀ—1. A person indebted to
(ପରଧାର୍ତ୍ତ; ପରଧାରୁଆ—ଅନ୍ୟରୂପ) another.
୨ । ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ଖାତକ—
2. Another person's debtor.
୩ । ଋଣ ହେତୁ ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଠାରେ ଆବଦ୍ଧ ବା
ପରାଧୀନ—3. A person who is not his own
master, being indebted to another.
ଦେ. ବି—ପରଠାରୁ ଆଣିଥିବା ଋଣ—
Loan incurred from another.

ପରନ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. (ସଂ. ପଦ୍ ଧାତୁ)—ଅଧ୍ୟା;
Paran ଦେବତାଙ୍କ ନିକଟରେ ଧାରଣା—
Lying prostrate before a Deity till one's
wishes are fulfilled or granted.

ପରନ୍ ପଡ଼ିବା – ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—ଦେବତାଙ୍କ ନିକଟରେ
Paran pardibā ଅଧ୍ୟା ପଡ଼ିବା—
To lie prostrate before a Deity till one's
wishes are granted.

ପରନା—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ପାରଣା (ଦେଖ)
Paranā Pāraṇā (See

ପର ନିନ୍ଦକ—ସଂ. ବିଣ—ପରର ନିନ୍ଦାକାରୀ—
Para nindaka Reviling other people.
(ପରନିନ୍ଦୁକ—ଦେଶଜରୂପ)

ପରନ୍ତପ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରଂ = ଶତ୍ରୁକୁ + ତପ୍ ଧାତୁ = ତାପ ଦେବା
Parantapa + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ଶତ୍ରୁର ପୀଡ଼ାଦାୟକ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
(ପରଂତପ—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Oppressive to the enemy.
୨ । ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ—2. Self-denying; self-controlled.
ସଂ. ବି. (ନାମ)—୧ । ମଗଧର ଜନୈକ ରାଜା—
1. Name of a king of Magadha.
୨ । ତାମସ ମନୁଙ୍କର ଏକ ପୁତ୍ର—
2. Name of a son of Tāmasa Manu.

ପରନ୍ତୁ—ସଂ. ଅ. (ପରମ୍ + ତୁ)—୧ । କିନ୍ତୁ—
Parantu 1. But; on the other hand.
(ପରଂତୁ = ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ତଥାପି—2. Yet; still.
୩ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ; ଅଧିକନ୍ତୁ—3. Moreover.
୪ । କିନ୍ତୁ ମଧ୍ୟ—4. But also.
୫ । ଏବଂ ମଧ୍ୟ—5. And also.

ପରନ୍ଦ—ଦେ. ବି—ଡଙ୍ଗାର ଦୁଇ ପାଖର ଫନ୍ଦରେ ଥିବା ଦୁଗୁଣା ବା ଏକ
Paranda ମଙ୍ଗରୁ ଅନ୍ୟ ମଙ୍ଗକୁ ଲାଗିଥିବା ଦୁଇଟି ସ୍ଥୂଳ ଓ ଲମ୍ବ
ଆଡ଼ା କାଠ ପଟାକୁ ଘଡ଼ି ରଖିଥିବା ଆଡ଼ କାଠ ଖଣ୍ଡମାନ—
The cross—beams which join the two edges
of a country boat.

ପରପଞ୍ଚ(ଞ୍ଚା)—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପ୍ରପଞ୍ଚ = ଭ୍ରମ; ବଞ୍ଚନା)—
Parapañcha(ñchā) ୧ । ମାୟା—Delusion.
ପ୍ରପଞ୍ଚ; परपंच ୨ । ବଞ୍ଚନା—2. Cheating; fraud.
୩ । ହଟହଟା—3. Awkward position.
୪ । ଅମଙ୍ଗଳ—4. Evil.
୫ । କପଟତା—5. Hypocricy.
ଦେ. ବିଣ—୧ । ଅମଙ୍ଗୁଳିଆ; ଅଶୁଭ—
1. Unpropitious; inauspicious.
୨ । କଦାକାର; ବିକଟ; ଅସୁନ୍ଦର; କୁତ୍ସିତ—
परपंचक, परपंची 2 Ugly.

ଯାଇଥିଲି ମଞ୍ଚ, ଦେଖି ଅଛଇ ପରପଞ୍ଚ – ଭଗ ।

୩ । ମନ୍ଦ—2. Bad; evil.
୪ । ଅତି ଦୁଷ୍ଟ; ଧୂର୍ତ୍ତ—4. Very wicked.
୫ । କପଟୀ; ମାୟାବୀ—5. Deceptive; illusive.

ପର ପତ୍ର—ସଂ. ବି—କୌଣସି ପୁସ୍ତକରେ ପୃଷ୍ଠାର ଶେଷରେ ଲେଖାଯିବା
Para patra ଅଧିକା ଶବ୍ଦ (ଯାହା ପୁଣି ପରବର୍ତ୍ତୀ ପୃଷ୍ଠାର ଆଦ୍ୟରେ ଲେଖା ଯାଇଥାଏ ଏବଂ ଯହିଁରୁ ପର ପର ପୃଷ୍ଠାମାନ ଧରି ପଢ଼େ)—Catchword; a word under the last line of a page which is repeated at the top of the next page (Howells).

ପର ପଦ—ସଂ. ବି. (ପର=ଉତ୍କୃଷ୍ଟ; ଶ୍ରେଷ୍ଠ+ପଦ=ସ୍ଥାନ)—
Para pada ୧। ମୁକ୍ତି—1. Salvation.
(ପରମ ପଦ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨। ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ସ୍ଥାନ—
2. Excellent place.

ପର ପର—ଦେ.ଅ—କ୍ରମିକ; କ୍ରମଶଃ ପରବର୍ତ୍ତୀ; ଉତ୍ତରୋତ୍ତର—
Para para Serial; consecutive.
ପରପର **सिलसिला, तरतीब**

ପର ପରମେଶ୍ୱର—ଦେ. ବି—ପରାତ୍ପର ପରମେଶ୍ୱର (କୁନ୍ତଳାକୁମାରୀ ନଥ ଭୁଣ୍ଡୀ)—The Great God
Para parameśwara

ପରପାଟ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବିଣ—ଭ୍ରମାତ୍ମକ; ଭୁଲ; ଭ୍ରାନ୍ତ—
Parapāṭa Wrong; mistaken.
ବି—ଭ୍ରମ; ଭ୍ରାନ୍ତି—Mistake.

ପରପାନକ—ପ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବି. (ସଂ. ପ୍ରପାନକ)—
Parapānaka ପଣା; ସୁସ୍ୱାଦୁ ପାନୀୟବିଶେଷ—
ପାନା **पन्ना** Syrup; sherbat.
ପରପାନକ ସ୍ୱାଦୁ ଘର୍ଷି ଘର୍ଷିଲେ ହର୍ଷିବେ ମାମା ଗୋପର ।
ଅର୍ଜୁନଦାସ. ବଦଳ୍ଯଚନ୍ଦ୍ରାନଣି ।

ପର ପିଣ୍ଡାଦ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ପର=ଅନ୍ୟ+ପିଣ୍ଡ=ଅନ୍ନ+ଅଦ୍ ଧାତୁ =ଖାଇବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Para piṇḍāda ପରାନ୍ନଭୋଜୀ; ପରାନ୍ନଜୀବୀ—Feeding at another's table; a sponger; feeding at another's cost.

ପର ପୁଅ—ଦେ.ବି—୧। ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ପୁତ୍ର—
Para pua 1. The son of another person.
ପରେର ଛେଲେ ୨। ଅନାତ୍ମୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି—2. Outsider; not related to one's self.
दुसराका लड़का
ପର ପୁଅ ମଜ, ମାଁ, ସ୍ୱେଗ ବାହାରେ ବାହାରେ ଗଲା—ଭୃଗ ।
୩। ପର ପୁରୁଷ; ଜାର—3. A paramour; gallant.
ପର ପୁଅ ପରଦେଶିଅ ବନ୍ଧୁ, କେତେ ବାଟୁଳେଇ ଜାଣ—ଭୃଗ ।

ପର ପୁରୁଷ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ପର+ପୁରୁଷ)—
Para purusha ୧। ଅନାତ୍ମୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି—1. An outsider.
୨। ଅନ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀର ସ୍ୱାମୀ—
2. Husband of another woman.
୩। ଉପନାୟକ; ଉପପତି—
3. Paramour; illicit lover; a gallant.
୪। ପରମ ପୁରୁଷ; ବିଷ୍ଣୁ—4. Bishṇu.

ପର ପୁରୁଷ ଗାମିନୀ—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ବ୍ୟଭିଚାରିଣୀ—
Para purush gāmini Adulterous (woman); going after another husband.

ପୁଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ (କ୍ୟଚ୍ ଭାବ; ପର+ପୁଷ୍ଟ)—
Para pushṭa ୧। ଅନ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିପାଳିତ—
1. Nourished by a stranger
୨। ଯେଉଁ ଜୀବ ବା ଉଦ୍ଭିଦ ଅନ୍ୟ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ—
2. Parasitic.
ସଂ. ବି—କୋକିଳ—Cuckoo.
[ଦ୍ର—କୋକିଳ ଆପଣା ଡିମ୍ବକୁ ଫୁଟାଇ ନ ପାରି କୁଆ ବସାରେ କୁଆ ଡିମ୍ବ ସଙ୍ଗେ ଥୋଇ ଦେଇ ଆସେ । କୁଆ ବାରି ନ ପାରି କୋଇଲି ଡିମ୍ବକୁ ଫୁଟାଇ ଦିଏ ଏବଂ କୁଆଙ୍କୁ ଆଧାର ଦେଇ ବଢ଼ାଏ । କୋଇଲି କୁଆ ବଡ଼ ହୋଇ ଉଡ଼ି ପାରିଲାରୁ କୁଆ ବସା ଛାଡ଼ି ଆପଣା ମାଆ ପାଖକୁ ଉଡ଼ି ଆସେ ।]

ପରପୁଷ୍ଟା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ପରପୁଷ୍ଟ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Parapushṭā ୧। ମଲ୍ଲାଙ୍ଗ—1. Mistleto.
୨। ବେଶ୍ୟା—2. Harlot.
ସଂ. ବିଣ—ଅନ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିପାଳିତା—Maintained or brought up by another.

ପରପୂର୍ବା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପର+ପୂର୍ବ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Parapūrbā ପୂର୍ବେ ଅନ୍ୟ ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ବିବାହ କରିଥିବା ସ୍ତ୍ରୀ; ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀର ବର୍ତ୍ତମାନ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଛଡ଼ା ଆଉ ଜଣେ ସ୍ୱାମୀ ଥିଲେ—
A woman previously married to another; a woman who has had a former husband.
[ଦ୍ର—ପରପୂର୍ବା ଦୁଇ ଶ୍ରେଣୀର,ଯଥା, କ୍ଷତା (ଯେ ପ୍ରଥମ ସ୍ୱାମୀର ସହବାସ କରି ଥାଏ) ଓ ଅକ୍ଷତା (ଯେ ପ୍ରଥମ ସ୍ୱାମୀର ସହବାସ କରି ନ ଥାଏ) ।]

ପରବ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପର୍ବ)—୧। ବ୍ରତାଦି ଧର୍ମୋତ୍ସବ—
Paraba 1. Religious festival.
ପରବ **तीहार** ୨। ଉତ୍ସବ—2. Festival
୩। (ପଦ୍ୟ) ପୂର୍ଣ୍ଣିମା—3. Full moon day.
ପ୍ରାଣବନ୍ଧୁ ଗରବ କାହିଁ କରେ, ପରବ ଚନ୍ଦ୍ରମା ଚଢ଼େ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ: ସଙ୍ଗୀତ ।
୪। ଧୂମ୍ ଧାମ୍—4. Ado.
୫। ମହୋତ୍ସବ; ଭୋଜୀ—5. Feast.
୬। ଆଶ୍ୱିନ ମାସର ଦୁର୍ଗାପୂଜା—6. Durgā pūjā performed during the month of Āswina.
୭। ମହାଭାରତ ଗ୍ରନ୍ଥର ଖଣ୍ଡ (ସଂଖ୍ୟାରେ ୧୮ଟି)—
7. A volume of the Mahābhārata
ଶୁଣ ଏହାଙ୍କର ପରବ ସମ୍ଭବ,
ଏହିଟି କରି ପାରେ ପାତକ ନିଷ୍ପ୍ରଭ—କୃଷ୍ଣସିନ୍ଧୁ. ମହାଭାରତ. ଆଦି ।
୮। ଅମାବାସ୍ୟା—8. The new moon.
[ଅଷ୍ଟମୀ, ପୂର୍ଣ୍ଣିମା, ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ, ଅମାବାସ୍ୟା ଓ ସଂକ୍ରାନ୍ତି ଏହି ସବୁ ଦିନକୁ ପର୍ବ ବୋଲାଯାଏ ।]
୯। ମୁଖାଦିର ଭଙ୍ଗୀ—
9. Bodily gesture or expression.
ଶ୍ରୀମତ ପରବକୁ ସ୍ମରି କର । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।

ପରବ ଚନ୍ଦ୍ର—ଦେ. ବି.—ପୂର୍ଣ୍ଣିମାଚନ୍ଦ୍ର—
Paraba chandra Full moon.

ପରବ ଚନ୍ଦ୍ର ଚମ୍ପକ ପିଇବା ପୀଯୂଷ,
ପରଣତ ସମ୍ବେ ସେ ହେବ ସେଇକ ବଷ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।

ପରବତ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପର୍ବତ)—୧ । ପର୍ବତ—
Parabata 1. Mountain.
ପରବତ ପରବତ ମନୋରଥ ଗତ ଅସିଥିବ ଉଣ୍ଡୀ ମାଲ୍ୟଗିରି ପରବତେ ।
ରଘୁନାଥ. ପାର୍ବତୀ ।

୨ । ଜନୈକ ଋଷି—2. Name of a saint
ପରବତ ନାରଦ ଦୁଇ ଋଷିବର ।
କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ପରବତ କାଉଁରିଆ—ଦେ. ବି.—ଛୋଟ ଜାତୀୟ ଅମ୍ଳ ବନ୍ୟଗୁଳ୍ମବିଶେଷ-
Parabata kāuñriā (ଏଥିର ଡେଙ୍ଗ ନାଲି ଓ ପତ୍ର ଖଟା; ଲୋକେ ପଟ ଶାକ ଶାଗ ଓ ତରକାରି କରି ଖାଆନ୍ତି ଓ ଏ ଗଛର ତନ୍ତୁ **ପଟୁଆ ଶାଗ** ବାହାରେ)—A red variety of Jute plant.

ପରବତା—ଦେ. ବି.—ଯେଉଁ କାଠ ଖୁଣ୍ଟରେ ହାବିଲ ବାଣ ଭେଟି ଯାଇ
Parabatā ମରିଯାଏ—A post used as a support to the tail of a rocket before it is set fire to.

ପରବତିଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ.ସଂ. (ପାର୍ବତୀୟ)—ପାର୍ବତୀୟ; ପାର୍ବତ୍ୟ—
Parabatiā Mountainous; hilly.
ଦେ. ବି.— ନାହାକା ଶୁଆ—
A big species of parrot.

ପରବନ୍ଧ—ଗ୍ରାମ୍ୟ. ବି. (ସଂ. ପ୍ରବନ୍ଧ)—ପ୍ରବନ୍ଧ (ଦେଖ)
Parabandha Prabandha (See)
ପରବନ୍ଧ ପ୍ରବନ୍ଧ ଇଥି ଅଷ୍ଟର ହୋଇଛି ଭଣ୍ଡା ପରବନ୍ଧ ।
ଗୀତା: ବ୍ରହ୍ମନରୂପଣ ଗୀତା ।

ପରବ ପରବାଣୀ—ଗ୍ରା. ବି. (ସହଚର; ସଂ. ପର୍ବ ଓ ପର୍ବାଣୀ)—ପୁଣ୍ୟ ପର୍ବ
Paraba parabāṇi ଉତ୍ସବାଦି—Feasts and festivals.
(ପରବ ପବାଣୀ; ପର୍ବପର୍ବାଣୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) **ତମୋହାର**

ପରବ ପୁନିଆଁ—ଗ୍ରା. ବି. (ସହଚର; ସଂ. ପର୍ବ ଓ ପୁଣ୍ୟ)—ବିଶିଷ୍ଟ
Paraba puniañ ଉତ୍ସବମାନ—Various festivals.
(ପରବପୁଣ୍ୟ, ପରବପୁନେଇଁ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପରବଲ—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବିଣ.—ପ୍ରବଳ (ଦେଖ)
Parabala **ପରବଲ** Prabala (See)
ଅସିତ ପରବଳରୁ ଦରଂମସ,
ଭଞ୍ଜ. କୋଣାର୍କ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡବନ୍ଧ ।

ଗ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତ୍ରର) ବି.—୧ । ଶମ୍ବାଳୁଆ ପୋକ; ଶୁଆଁ ବାଳ—
1. Caterpillar; the wooly bear.
୨ । ପ୍ରବାଳ (ଦେଖ)—2. Prabāla (See)

ପର ବଲେଇ—ଦେ. ବି.—ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ଦାୟିତ୍ୱ ବା ଜଞ୍ଜାଳ—
Para balei Another person's responsibility or
(ପରର ବଲେଇ, ପରର ବଖ୍ୟ—ଅନ୍ୟରୂପ) affairs.

ପରବଶ(ଶ୍ୟ)—ସଂ. ବିଣ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପର+ବଶ; ବଶ୍ୟ=ବଶୀଭୂତ)—
Parabaśa(śya) ୧ । ପରତନ୍ତ୍ର; ପରାଧୀନ—Dependent
[ପରବଶା(ଶ୍ୟା)—ସ୍ତ୍ରୀ] on another; under the domi-
[ପରବଶ(ଶ୍ୟ)ତା—ବିଶେଷ୍ୟ] nation of another.

୨ । ଅଧୀନ; ଅଭିରକ୍ତ ରୂପେ ଆସକ୍ତ—2. Subject to; addicted to dominated by.
[ଦ୍ର—ଏହା ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ; ଯଥା —କ୍ରୋଧ-ପରବଶ; କାମପରବଶ ।]

ପରବସ୍(ସ୍ତ)(ସ୍ତି)—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା. ପରବରସ୍)—ପ୍ରତିପାଳିତ—
Parabas (sta) (sti) Brought up; maintained.
ପରବରିସ ପରବରିସ
ବୈଦେ. ବି. (ଫା.)—୧ । ପ୍ରତିପୋଷଣ—1. Maintenance.
୨ । ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ—2. Livelihood.

ପରବସ୍ (ସ୍ତ)(ସ୍ତି)କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ପ୍ରତିପାଳନ କରିବା—
Parabas(sta) (sti) karibā To maintain.
ପରବରିସ କରା ପରବରିସ କରନା

ପରବସ୍(ସ୍ତ)(ସ୍ତି) ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—ନିଜର ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରିବା;
Parabas(sta)(sti) hebā ଚଳାଚଳ ହେବା—To get on in the world; to earn one's living.
ପରବରିସ ହୋନା ପରବରିସ ହୋନା

ପରବା(ଇତ୍ୟାଦି)—ପରୁଆ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Parabā (etc) Par-uā (etc) (See)
[ପରବାଇ(ସ୍ତ)—ଅନ୍ୟରୂପ]

ପରବାଣୀ—ସଂ. ବି—୧ । ଧର୍ମାଧ୍ୟକ୍ଷ (ହି. ଶ.)—
Parabāṇi 1. A religious head.
୨ । ବତ୍ସର (ହି. ଶ.)—2. Year.
୩ । ମୟୂର (ହି. ଶ.)—3. Peacock.

ପରବାନ୍—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପର+ବତ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—ପରାଧୀନ—
Parabān Subordinate; subservient.
(ପରବତୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ପରବାନା—ବୈଦେ. ବି. (ଫା.)—ପରୁଆନା (ଦେଖ)
Parabānā Par-uānā (See)
(ପରୁଆନା—ଅନ୍ୟରୂପ) ଦେଖାଇବେ ଚଲିବର ପରବାନା—
ରଘୁନାଥ ଦରବାର ।

ପରବାର୍—ବୈଦେ. ବି—ପରୁଆର (ଦେଖ)
Parabār Par-uār (See)

ପରବାରି—ଦେ. ବି—(ସଂ. ପରିବାର)—ଦାସୀ; ପରିବାରି—
Parabāri A maid servant.

ପରବାରେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ସିଧା ସିଧା—
Parapāre 1. Directly; straightway.
(ଯଥା - ସେ ପୁରୀରୁ ପରବାରେ କଲିକତା ଚାଲିଗଲେ ।)
(ପରବାହାରେ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଆଦୌ—2. At all.
(ଯଥା —ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ପରବାରେ ଦେଖି ନାହିଁ ।)

ପରବାସ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପର+ବାସ)—ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର
Parabāsa ବାସସ୍ଥାନ—Another's house.
ପରବାସ ଗ୍ରା. ବି (ସଂ. ପ୍ରବାସ) — ପ୍ରବାସ; ବିଦେଶବାସ—
ପରଦେଶ Residence in a foreign country; sojournment.
କେଉଁଠାରେ କରୁଣ ଥିଲ ପରବାସ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ବନ ।

ପରବାସିକା—ସଂ. ବି.—ମଲ୍ଲାଙ୍ଗ—
Parabāsikā (ପରବାସୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) Mistletoe.

ପରବାସୀ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ପ୍ରବାସୀ)—ପ୍ରବାସୀ—
Parabāsi Residing away in a foreign country; living away from home; sojourning.
(ପରବାସିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ)
ପରବାସୀ **परदेशी**
ପରବାସୀ ଚମନୀ ଅଧିକ ଲେଖା ଗତି—ଶିଶୁଶଙ୍କର, ଜଗା ଅରକାଷ ।

ପରବୀଣ—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବିଣ (ସଂ. ପ୍ରବୀଣ)—ପ୍ରବୀଣ (ଦେଖ)
Parabiṇa Prabiṇa (See)
परबीन ବଦନ୍ତ ଗତିଶାସ୍ତ୍ରରେ ପରବୀଣ । କୃଷ୍ଣସିନ୍ଧୁ, ମହାଭାରତ ସଭା ।

ପରବୁଦ୍ଧି—ସଂ.ବି (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପର + ବୁଦ୍ଧି)—ଅନ୍ୟର ବୁଦ୍ଧି ବା ପରାମର୍ଶ-
Para buddhi Another's advice.

ପର ବୁଧିଆ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ନିର୍ବୁଦ୍ଧିଆ—
Para budhiā 1. Lacking in intelligence.
परमतिया ୨ । ଯେ ପରର ପରାମର୍ଶରେ ଚାଳିତ ହୁଏ—
2. Led by the advice of another person.
୩ । ପଛ ବୁଦ୍ଧିଆ; ଯାହାର ଉପସ୍ଥିତ ବୁଦ୍ଧି ନାହିଁ—
3. Having no presence of mind.

ପରବେଶ—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବି. (ସଂ. ପ୍ରବେଶ)—ପ୍ରବେଶ (ଦେଖ)
Parabeśa Prabeśa (See)

ପ୍ରବେଶ ଦେ. ବିଣ—ପ୍ରବିଷ୍ଟ (ଦେଖ)—
परवेश Prabishṭa (See)
ଦମୟନ୍ତୀ ପାଶରେ ହେଲେ ପରବେଶ—କୃଷ୍ଣସିନ୍ଧୁ, ମହାଭାରତ ବନ ।

ପରବେଶ ହେବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି. (ସଂ. ପ୍ରବେଶ)—୧ । ପ୍ରବେଶ କରିବା;
Parabeśa hebā ପ୍ରବିଷ୍ଟ ହେବା—1. To enter.
(ପରବେଶିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଉପସ୍ଥିତ ହେବା—
परवेशा 2. To arrive; to be in attendance.
परवेशना ପାଣ୍ଡବଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସକଳ ପ୍ରକାରେ
ସେ ହରି ପରବେଶ ହେଲେ ନିରନ୍ତରେ । କୃଷ୍ଣସିନ୍ଧୁ, ମହାଭାରତ ଆଦି

ପରବେଶ୍ମ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ପର + ବେଶ୍ମନ୍)—ସ୍ୱର୍ଗ—
Parabeśma Heaven.

ପର ବୈରାଗ୍ୟ—ଦେ. ବି (ମହିମାଧର୍ମର ପରିଭାଷା)—ମହିମାଧର୍ମୀବଲମ୍ବୀ
Para bairāgya ମାନଙ୍କର ସାଧନାର ଶେଷ ଫଳ—The consummation of the Sannyāsa of the Mahimā sect of Orissa.

[ଦ୍ର—ମହିମା ଗୋସାଇଁ ଅବଧୂତାଶ୍ରମ ସନ୍ନ୍ୟାସ ପନ୍ଥାକୁ ଦୁଇ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରି ଅଛନ୍ତି;—ଅପର ବୈରାଗ୍ୟ ଓ ପର ବୈରାଗ୍ୟ । ସନ୍ନ୍ୟାସୀର ପ୍ରଥମେ ବିଷୟବାସନାରେ ବୈରାଗ୍ୟ ଜନ୍ମିଲେ ତ୍ୟାଗୀ ହୋଇ ଯେଉଁ ସନ୍ନ୍ୟାସ ଆଶ୍ରମ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ହୁଏ ତାକୁ ଅପର ବୈରାଗ୍ୟ ସନ୍ନ୍ୟାସ ବା ମଧ୍ୟଶରଣତ୍ୱ ବୋଲାଯାଏ । ତତ୍ପରେ ସମାଧି 'ସାଧନ ସମ୍ପତ୍ତି' ମୁମୁକ୍ଷୁତ୍ୱ ପ୍ରଭୃତିରେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ତତ୍ତ୍ୱ ବିବେକରେ ଅଧିକାର ଜନ୍ମିଲା ପରେ ଗୁରୁଙ୍କଠାରୁ ତତ୍ତ୍ୱମସ୍ୟାଦି ମହାବାକ୍ୟ ଉପଦେଶ ଦ୍ୱାରା 'ସୋଽହଂ' ଅର୍ଥାତ୍ ଅହଂ ବ୍ରହ୍ମାସ୍ମି ଭାବ ଜନ୍ମିଲେ ଯେଉଁ ସନ୍ନ୍ୟାସ ତାହାକୁ ପର ବୈରାଗ୍ୟ ସନ୍ନ୍ୟାସ ବା ଅନ୍ତ ମାତ୍ର ଶରଣ ବୋଲାଯାଏ । ପ୍ରାଚୀ—ବିଶ୍ୱନାଥ ବାବା ମହିମାଧର୍ମ ପ୍ରତିପାଦକ ।]

ପରବୋଧ—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବି (ସଂ. ପ୍ରବୋଧ)—୧ । ପ୍ରବୋଧ; ସାନ୍ତ୍ୱନା—
Parabodha 1. Consolation.
परबोध **परबोध** ୨ । ଚରିତ—2. Episode.
ନବମ ଛନ୍ଦ ବର୍ଣ୍ଣନେ କେବଳ କେବଳ ବିନୋଦ
କହିବାକୁ ଥିଲା ହେଉ ଏଥିର ଯେ ପରବୋଧ । ପ୍ରାଚୀ, ରହସ୍ୟମଞ୍ଜରୀ ।

ପରବୋଧ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—(ସଂ. ପ୍ରବୋଧ)—ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେବା—
Parabodha kariba To console.
ପରବୋଧ ଦେବା } ଅନ୍ୟରୂପ **परबोधा**
ପରବୋଧିବା } **परबोधना**

ପରବ୍ୟଥା—ଦେ. ବି. (ଆଧୁନିକ ଚିକିତ୍ସା ଶାସ୍ତ୍ରରେ ବ୍ୟବହାର; ଇଂରାଜର
Parabyathā ଅନୁବାଦ)—ପ୍ରସବ ବାସିନ୍ଦନ କିମ୍ବା ତା ପରେ
परव्यथा ପ୍ରସବବେଦନା (ଶୂଳ) ପରେ ଅନୁଭୂତ ହେବା ବେଦନା—Afterpain.
[ଦ୍ର—ଜରାୟୁଭିତରେ ରକ୍ତ ଜମିଥିଲେ କିମ୍ବା ଫୁଲର କୌଣସି ଅଂଶ ଛିଣ୍ଡି ପେଟ ମଧ୍ୟରେ ରହିଗଲେ ଏପରି ବେଦନା ହୁଏ—(ରାଜକିଶୋର. ପ୍ରସୂତିଚର୍ଯ୍ୟା)]

ପର ବ୍ରତ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପର + ବ୍ରତ)—ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର (ହି. ଶ)—
Para brata A name of Dhṛutarāshṭra.

ପର ବ୍ରହ୍ମ—ସଂ. ବି—୧ । ପରମେଶ୍ୱର; ପରଂବ୍ରହ୍ମ—
Para brahma 1. God; the Supreme Spirit.
୨ । ପରଂବ୍ରହ୍ମ ପ୍ରତିପାଦକ ଉପନିଷଦ୍‌ବିଶେଷ—
2. A Bedānta treatise treating of the all-pervading Essence of the universe as God.

ପରଭା—ଗ୍ରା. ବି—୧ । (ସଂ. ପ୍ରଭା)—ପ୍ରଭା (ଦେଖ)—
Parabhā 1. Prabhā (See)
୨ । (ସଂ. ପ୍ରଭାବ) ପ୍ରଭାବ (ଦେଖ)—2. Prabhāba (See).

ପର ଭାଗ—ସଂ. ବି—୧ । (କର୍ମଧା; ପର + ଭାଗ)—ଶ୍ରେଷ୍ଠାଂଶ—
Para bhāga 1. Chief part.
୨ । ଉତ୍କର୍ଷ—2. Excellence; pre-eminence.
୩ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅଂଶ—3. Next part.
୪ । ଉତ୍ତରାଂଶ; ଶେଷଭାଗ—4. Last part; latter part.
୫ । (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ଅଂଶ—
5. The portion of another.

ପର ଭାଗ୍ୟୋପଜୀବୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଉପପଦ ତତ୍; ପରଭାଗ୍ୟ +
Para bhāgyopajibi ଉପଜୀବୀ)—୧ । ଯେ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର
(ପରଭାଗ୍ୟୋପଜୀବିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଭାଗ୍ୟ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ଆପଣା ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରେ—1. One who ekes out one's existence depending on the fortunes of another person.
୨ । ପରାନ୍ନଭୋଜୀ—2. Feeding at another's expense.

ପରଭାତ—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବି—୧ । (ସଂ. ପ୍ରଭାତ) ପ୍ରଭାତ; ସକାଳ—
Parabhāta 1. Morning.
ପରଭାତ ୨ । (ସଂ. ପର + ଭକ୍ତ) ପରାନ୍ନ; ଅନ୍ୟବ୍ୟକ୍ତିର ଖାଦ୍ୟ—
परभात 2. Another person's food.
୩ । ପରପ୍ରଦତ୍ତ ଅନ୍ନ—3. Food given by another person.

ତୁମ୍ଭଙ୍କ ନାଉ କରି ପରଭାତ ଖାଇ
ଯା ଜୀବନ ମୋର ଅଜନ୍ୟ ଏଥି ନାହିଁ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ଉଦ୍‌ଯୋଗ

ପରଭାତୁଆ—ଦୈ. ବିଣ. ପୁଂ— ପରାନ୍ନଜୀବୀ—
Parabhātuā Living on another's food.

ପରଭାବ—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବି. (ସଂ. ପ୍ରଭାବ) – ପ୍ରଭାବ (ଦେଖ) —
Parabhāba **परभाव** Prabhāba (See)

ପରଭୁ—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବି. (ସଂ. ପ୍ରଭୁ)—ପ୍ରଭୁ (ଦେଖ)—
Parabhu Prabhu (See)

ପରଭୁରେ ଭୁରେ ବାର ପାରଛୁକେ ଇଛିତ ବାସ ଲେପର ।
ଅର୍ଜୁନ. ବଦର୍ଥ ଚନ୍ଦ୍ରାମଣି ।

ପର ଭୁକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ ପୁଂ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପର + ଭୁକ୍ତ) —
Para bhukta ୧ । ପୂର୍ବେ ଅନ୍ୟଦ୍ୱାରା ଭୁକ୍ତ ବା ଭୋଗ କରାଯାଇ-
(ପରଭୁକ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଥିବା—1. Previously enjoyed by another.
୨ । ଅନ୍ୟଦ୍ୱାରା ଅଧିକୃତ—2. Possessed by another.

ପରଭୃତ୍—ସଂ. ବି. (ପର = ଅନ୍ୟ + ଭୃ ଧାତୁ = ପୋଷଣ କରିବା +
Parabhrut କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍; ଯେ ଅନ୍ୟ ଅର୍ଥାତ୍ କୋକିଳକୁ ପାଳନ
କରେ)—କାକ—The crow.

ପରଭୃତ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀତତ୍;ପର = ଅନ୍ୟ କର୍ତ୍ତୃକ + ଭୃତ = ପାଳିତ) —
Parabhṛuta କୋକିଳ—Cuckoo.
(ପରଭୃତା— ସ୍ତ୍ରୀ) ଦେ. ବି—୧ । ପରପୁରୁଷ; ଉପନାୟକ—
1. Paramour; illicit lover.

ବେଶ୍ୟା ପରି ଚୂଡ ପରେ ପରଭୃତ ବସାଇ ଗୀତ ଗାଅ ଯେ ।
ଉଷ୍ଣ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

୨ । ଦୂତ—2. Messenger.

ବିଶେଷରେ ମନ ଭନସ୍ୱ ନ କରି ପରଭୃତ ନାମୋଦସ୍ୱ ।
ଉଷ୍ଣ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

ଦେ. ବିଣ —ଅତ୍ୟନ୍ତ; ମହତ୍—Great.

ବଳସନ୍ତ ପରଭୃତ ଭ୍ରମରେ, ବରଷ୍ଣିତ ସହିଁ ମଧ୍ୟରେ ।
ଉଷ୍ଣ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

ପରମ—ସଂ. ବିଣ. (ପର = ଉତ୍ତମ, ଶ୍ରେଷ୍ଠ + ମା ଧାତୁ = ମାପିବା + କର୍ତ୍ତୃ.
Parama ଅ)—୧ । ସମଧିକ; ସର୍ବୋତ୍ତମ—1. Highest;
supreme.
(ପରମା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ପ୍ରଥମ; ଆଦ୍ୟ—2. First; primary.
୨ । ଚରମ—3. Final.
୪ । ପ୍ରଧାନ; ଶ୍ରେଷ୍ଠ—4. Best; superior; chief.
୫ । ମହତ୍—5. Great.
୬ । ଅତ୍ୟନ୍ତ—6 Extreme; excessive.
୭ । ମହତ୍ତମ—7. Greatest.
୮ । ପ୍ରକୃତ—8. Actual; true.
ବିଣର ବିଣ—ଅତ୍ୟନ୍ତ—Very; excessively;
profoundly.
(ଯଥା—ପରମ ପରଭୁଷ୍ଣ ।)

[ଦ୍ର—ପରମ ଶବ୍ଦ ବିଶେଷ୍ୟର ବିଶେଷଣ ଓ ବିଣର ବିଣ ରୂପେ
ନାନା ଶବ୍ଦ ପୂର୍ବେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ, ଯଥା—ପରମଦୁଃଖ; ପରମଦୁଃଖିତ;
ପରମକ୍ରୁଦ୍ଧ; ପରମଦୁର୍ମେଧାଃ; ପରମପ୍ରୀତ; ପରମପ୍ରୀତି;ପରମ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ;
ପରମଭାସ୍ୱର; ପରମମନ୍ୟମାନ୍, ପରମମହାନ୍; ପରମବ୍ୟାମ୍ନିକ;
ପରମଶୋଭନ; ପରମସମ୍ମତ; ପରମାଙ୍ଗନା; ପରମାର୍ତ୍ତ ।]
କ୍ରି. ବିଣ—୨ । ଅତ୍ୟନ୍ତ—1. Very; much; extremely.
୨ । ସମଧିକରୂପେ—2. Highly; greatly.
ସଂ. ବି—୧ । ଶିବ (ହି. ଶ)—1. Śiba.
୨ । ବିଷ୍ଣୁ (ହି. ଶ)—2. Bishṇu.
ଦେ. ବି—ପରମାତ୍ମା; ମନୁଷ୍ୟଠାରେ ଈଶ୍ୱରସତ୍ତା—
The Divine particle or soul in man.

ଜୀବ ପରମ ବେନ ଅଂଶ ଏ ବଳ ମୁକ୍ତିରେ ପ୍ରବେଶ ।
ଭୂପତି, ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

ପରମ କ୍ରୁଦ୍ଧ—ସଂ ବିଣ. ପୁଂ—ଅତ୍ୟନ୍ତ ରାଗାନ୍ୱିତ—
Parama kruddha (ପରମ କ୍ରୁଦ୍ଧା—ସ୍ତ୍ରୀ) Extremely angry.

ପରମ ଗତି—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ପରମା + ଗତି) —
Parama gati ୧ । ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଗତି—1. The supreme
path (to heaven).
୨ । ସର୍ବୋତ୍କୃଷ୍ଟ ଆଶ୍ରୟ—
2. Supreme resort or refuge.
୩ । ମୋକ୍ଷ; ନିର୍ବାଣ—3. Final deliverance; final
beatitude; salvation.

ପରମ ଗବ—ସଂ. ବି—ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ବଳଦ—
Parama gaba An excellent bull. (M. W.)

ପରମ ଗହନ—ସଂ. ବିଣ—ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୁପ୍ତ ବା ଅବୋଧ୍ୟ—
Parama gahana Very mysterious or profound.

ପରମ ଗୁରୁ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ପରମ + ଗୁରୁ)—
Parama guru ଗୁରୁଙ୍କ ଗୁରୁ; ଅଜା ଗୁରୁ—
One's preceptor's preceptor.
ଦେ. ବି—ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ରାଜଦତ୍ତ ଉପାଧିବିଶେଷ—
A title given by Rajas to Brāhmaṇas.

ପରମ ଜ୍ୟୋତିଃ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପରମ + ଜ୍ୟୋତିଃ)—
Parama jyotiḥ ୧ । ପରମେଶ୍ୱର—1. God.
୨ । (କର୍ମଧା) ଦିବ୍ୟ ଜ୍ୟୋତିଃ; ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ପ୍ରଭା—
2. Divine light; heavenly halo.

ପରମ ତତ୍ତ୍ୱ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ପରମ + ତତ୍ତ୍ୱ)—
Parama tattwa ୧ । ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ୱ—1. The supreme
(ପରମ ତତ୍ତ୍ୱ—ଅନ୍ୟରୂପ) principle.
୨ । ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ତତ୍ତ୍ୱ—
2. The ultimate truth or secret; metaphysical
truth.
୩ । ସର୍ବୋତ୍କୃଷ୍ଟ ସତ୍ୟ—3. The highest truth.

ପରମଦା—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବି (ପ୍ରମଦା) —ପ୍ରମଦା; ସ୍ତ୍ରୀ—
Paramadā Woman.

ପରମଦା ବିଲ ସହ, ପରମ ଦାରୁଣ ଫଳ ଖଳ ପାଇବେ ଅନୁସରି ଅଛି ମୁହିଁ ।
ବିଦଗ୍ଧ ଚିନ୍ତ ତୃଣ୍ଣା ଗୀତ ।

ପରମଦ୍ରୁ—ସଂ. ବି—ଅଗୁରୁ ଚନ୍ଦନ—
Paramadru Amyris Agallocha (tree). (M. W.)

ପରମ ଧାମ—ସଂ. ବି (କର୍ମଧା)—ବୈକୁଣ୍ଠ; ସ୍ୱର୍ଗ—
Parama dhāma Heaven.

ପରମ ପଦ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ପରମ+ପଦ)—
Parama pada ୧ । ମୋକ୍ଷ—1. The final beatitude.
୨ । ସର୍ବୋଚ୍ଚ ସ୍ଥାନ—
2. The highest position imaginable.
୩ । ଅପବର୍ଗ—3. Summum bonum of life.
୪ । (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ତ) ପରମ ଦେବତାଙ୍କର ଚରଣ—
4. The Feet of God.

ପରମ ପଦାର୍ଥ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ପରମ+ପଦାର୍ଥ)—
Parama padārtha ପରମ ପଦ (ଦେଖ)
Parama pada (See)

ପରମ ପରମ—ସଂ. ବି—ସର୍ବୋତ୍କୃଷ୍ଟ; ସର୍ବୋଚ୍ଚ—
Parama parama Highest or most excellent of all. (M. W.)

ପରମ ପରିତୋଷ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ପରମ+ପରିତୋଷ)—
Parama paritosha ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆନନ୍ଦ—
ପରମ ପରିତୁଷ୍ଟି } ଅନ୍ୟରୂପ
ପରମ ସନ୍ତୋଷ } Supreme happiness.
(ପରମ ପରିତୁଷ୍ଟ, ପରମ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ—ବିଣ)

ପରମ ପିତା—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ଜଗତର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପିତା)—
Parama pitā ପରମେଶ୍ୱର; ଜଗନ୍ମାତା ଈଶ୍ୱର—
The Almighty Father; God.

ପରମ ପୁରୁଷ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ପରମ+ପୁରୁଷ)—ପରମେଶ୍ୱର—
Parama purusha The Supreme Spirit; God.
(ପରମ ପୁଂସ, ପରମ ପିତା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପରମ ଫଳ—ସଂ. ବି—୧ । ସର୍ବାପେକ୍ଷା ଉତ୍ତମ ଫଳ; ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ପରିଣାମ—
Parama phala 1. Excellent result.
୨ । ମୋକ୍ଷ; ମୁକ୍ତି—Salvation; final beatitude.

ପରମ ବନ୍ଧୁ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ପରମ+ବନ୍ଧୁ)—
Parama bandhu ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବନ୍ଧୁ—An excellent or eminent friend.
ଦେ. ବି—୧ । ବନ୍ଧୁର ବନ୍ଧୁ—1. One's friend's friend; one's relative's relative.
୨ । ପ୍ରୀତି ବନ୍ଧୁ; ମହାପ୍ରସାଦ ବନ୍ଧୁ—2. A person related to one by god-relationship; a god-relation.

ପରମ ବୈଷ୍ଣବ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (କର୍ମଧା; ପରମ+ବୈଷ୍ଣବ)—
Parama baishṇaba ବିଶେଷ ବିଷ୍ଣୁଭକ୍ତ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
(ପରମ ବୈଷ୍ଣବୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Greatly devoted to Bishṇu.

ପରମ ବୈଷ୍ଣବୀ—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ଯେଉଁ ଦେବୀ ବା ଶକ୍ତି ପ୍ରଭୁଙ୍କ
Parama baishṇabī ଆଗରେ ଜୀବ ବଳି ପଡ଼େ ନାହିଁ
(ପରମ ବ୍ରହ୍ମଗୃହିଣୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) (ଯଥା—ଭୁବନେଶ୍ୱରର ଲିଙ୍ଗରାଜ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ବେଢ଼ା ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଭୁବନେଶ୍ୱରୀ ମୂର୍ତ୍ତି)—
1. A Goddess before whom victims are not sacrificed.
୨ । ଦୁର୍ଗା—2. A name of Durgā.

ପରମ ବ୍ରହ୍ମ—ସଂ. ବି—ପରମ ପୁରୁଷ; ପରମେଶ୍ୱର—
Parama brahma The Suprem Spirit; God.

ପରମ ଭକ୍ତ—ସଂ. ବି—ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନୁଗତ ଭକ୍ତ—
Parama bhakta A very faithful devotee or adherent.

ପରମ ଭଟ୍ଟାରକ—ସଂ.ବି. ପୁଂ—ସମ୍ରାଟଙ୍କର ପ୍ରାଚୀନ ଉପାଧିବିଶେଷ—
Parama bhaṭṭāraka A title given to emperors
(ପରମ ଭଟ୍ଟାରିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) in ancient times.

ପରମ ମାୟା—ସଂ. ବି—ପରମେଶ୍ୱର—
Parama māyā God.

ପରମ ମୁକ୍ତି—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ପରମ+ମୁକ୍ତି)—ନିର୍ବାଣ; ମୁକ୍ତି—
Parama mukti Final beatitude.
(ପରମ ମୋକ୍ଷ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପରମ ଯୋଗୀ—ସଂ. ବି—୧ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଯୋଗୀ—
Parama jogī 1. An eminent devotee or ascetic.
୨ । ମହାଦେବ—2. An epithet of Śiba.

ପରମର୍ଦ୍ଧିକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରମ+ଋଦ୍ଧି+କ)—ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭାଗ୍ୟବାନ—
Paramarddhika Very fortunate.
(ପରମର୍ଦ୍ଧିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ପରମ ରସ—ସଂ. ବି.-ଘାଣି ମିଶା ଦହି; ଜଳ ମିଶ୍ରିତ ତକ୍ର (ହି. ଶ.)—
Parama rasa Churned buttermilk mixed with water.

ପରମ ରହସ୍ୟ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା, ପରମ+ରହସ୍ୟ)—ଅତ୍ୟନ୍ତ
Parama rahasya ଗୋପନୀୟ ବା ଗୂଢ଼ ତତ୍ତ୍ୱ—
Profound or the deepest mystery.

ପରମର୍ଷୀ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ପରମ+ଋଷି)—ମହର୍ଷି; ଶ୍ରେଷ୍ଠମୁନି
Paramarshī (ବେଦବ୍ୟାସ, ନାରଦ, ଶୁକ, ମାର୍କଣ୍ଡେୟଆଦି)—
An eminent sage; a saint of the 1st rank.

ପରମ ସମୁଦୟ—ସଂ. ବିଣ—୧ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ମଙ୍ଗଳ ସୂଚକ—
Parama samudaya 1. Very auspicious. (M W.)
୨ । ଅତ୍ୟନ୍ତ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ—2. Very successful. (M.W)

ପରମ ସମ୍ମତ—ସଂ. ବିଣ—ଅତ୍ୟନ୍ତ ସମ୍ମାନିତ—Highly esteemed;
Parama sammata much revered (M. W.)

ପରମ ସର୍ବତ୍ର—ସଂ. ଅ—ସବୁଠାରେ—Everywhere;
Parama sarbatra throughout. (M. W.)

ପରମ ସୁଖ—ସଂ. ବି—ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆନନ୍ଦ—Supreme happiness.
Parama sukha (ପରମସୁଖୀ—ବିଣ)

ପରମ ସୁନ୍ଦର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁନ୍ଦର—
Parama sundara Very beautiful.
(ପରମ ସୁନ୍ଦରୀ, ପରମାସୁନ୍ଦରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ପରମ ହଂସ—ସଂ. ବି. ପୁଂ (କର୍ମଧା; ପରମ=ପ୍ରଧାନ+ହଂସ=ଯୋଗୀ)-
Parama haṁsa ୧ । ଧ୍ୟାନ ଦ୍ୱାରା ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଦମନ କରିଥିବା

ଯୋଗୀ; ସିଦ୍ଧପୁରୁଷ; ମହାଯୋଗୀ—1. An ascetic of the highest order; a religious man who has subdued all his senses by abstract meditation.

[ଦ୍ର—ଯେଉଁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଜ୍ଞାନର ପରମ ଅବସ୍ଥାରେ ଉପନୀତ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି ଅର୍ଥାତ୍ ଯେ ପରମ ବ୍ରହ୍ମଙ୍କ ସତ୍ତା ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପରେ ଅନୁଭବ କରି ପାରିଅଛନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ପରମହଂସ ବୋଲାଯାଏ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ସନ୍ନ୍ୟାସ ଅବଲମ୍ବନ କଲେ ଶିଖାସୂତ୍ର ତ୍ୟାଗ କରି ଦଣ୍ଡ କମଣ୍ଡଳୁ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ସେ ପରମହଂସ ଅବସ୍ଥା ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ ତାଙ୍କର ଦଣ୍ଡ କମଣ୍ଡଳୁ ଗ୍ରହଣ ଆବଶ୍ୟକ ହୁଏ ନାହିଁ; ସେ ସବୁ ପ୍ରକାର ବନ୍ଧନରୁ ମୁକ୍ତ ହୁଅନ୍ତି; ତାଙ୍କୁ ଶ୍ରାଦ୍ଧ, ସନ୍ଧ୍ୟା, ତର୍ପଣ, ଦେବାର୍ଚ୍ଚନ ଆଦି କରିବାକୁ ହୁଏ ନାହିଁ ଓ ସେ କାହାକୁ ନମସ୍କାର କରିବେ ନାହିଁ । ସେ ସର୍ବଦା ଅଧ୍ୟାତ୍ମନିଷ୍ଠ, ନିର୍ଦ୍ୱନ୍ଦ, ନିରାଗ୍ରହ ଓ ବ୍ରହ୍ମବିତ୍ ହୋଇ ବ୍ରହ୍ମରେ ସ୍ଥିତ ହୁଅନ୍ତି । ଅବଧୂତମାନଙ୍କର ୪ଟି କ୍ରମ ଅଛି, ଯଥା—କୁଟୀଚକ, ବହୂଦକ, ହଂସ ଓ ପରମହଂସ । ପରମ ହଂସ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ । ପରମହଂସ ନିସ୍ତ୍ରୈଗୁଣ୍ୟ ପଥରେ ବିଚରଣ କରନ୍ତି—(ହ. ଶବ୍ଦସାଗର)]

୨ । ସିଦ୍ଧପୁରୁଷଙ୍କ ଉପାଧିବିଶେଷ—

2. A title of an eminent saint.

୩ । ପରମାତ୍ମା; ପରମେଶ୍ୱର—

3. The Supreme Spirit; God.

ଦେ. ବି. (ନାମ)—କଟକ ସହରଠାରୁ ୧୦ ମାଇଲ ପୂର୍ବରେ ଅବସ୍ଥିତ ଗ୍ରାମବିଶେଷ—Name of a village 10miles east of the town Cuttack.

[ଦ୍ର—ଏଠାରେ ପରମହଂସ ନାଥ ନାମକ ଶିବଲିଙ୍ଗ ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ଶିବରାତ୍ରିରେ ଏଠାରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ମେଳା ହୁଏ । ଏହି ଗ୍ରାମର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ସଫିପୁର, ବମ୍ବୁର ଓ ଅଥଙ୍ଗାରେ ଭଲ 'ପାନ' ଫସଲ ହୁଏ । ଏହି ପାନ ପରମହଂସୀ ପାନ ନାମରେ ଉତ୍କଳରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ।]

ପରମା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ପରମ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)— 'ପରମର' ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—

Paramā Feminine of 'Parama'

ସଂ. ବି.—ଚବ୍ୟ (ହ. ଶ.) — Piper Chaba.

ଦେ. ବି.—ପରମାନନ୍ଦର ଅନାଦରାର୍ଥକ ଡାକ ନାମ—

Name by which a person named Paramānanda is called.

(ପରମି, ପରମୁ—ଆଦରାର୍ଥକ ରୂପ)

ପରମାକ୍ଷର—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ପରମ + ଅକ୍ଷର)—ଓଁକାର—

Paramākshara The sacred syllable Om (M.W.)

ପରମାଣ—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବି ଓ ବିଣ (ସଂ. ପ୍ରମାଣ)—

Paramāṇa ୧ । ପ୍ରମାଣ (ଦେଖ)—1. Pramāṇa (See).

ପରମାଣ ଯଦି ସଂସାର ପରମାଣ, ଭୂତ ଭବିଷ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନ

ପରମାନ ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

୨ । (ସଂ. ପରିମାଣ) ପରିମାଣ (ଦେଖ) Parimāṇa (See).

ପରମାଣିକ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପ୍ରମାଣିକ) – ୧ । ଜାତିର ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟକ୍ତି—

Paramāṇika 1. The headman of a caste.

ପରାମାଣିକ ଅତି ଅତି ହାଟୁଆ ଜାତିର ପରି ଭନ୍ତିମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଜଣେ ପରମାଣିକ

ଠାକୁର ଅଛନ୍ତି । ଫକୀରମୋହନ ଛମାଣ ଅଠଗଡ଼ ।

୨ । ଭନ୍ତିମାନଙ୍କ ଉପାଧିବିଶେଷ—

2. Family-title of some weavers.

୩ । ଭନ୍ତିସମାଜର ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟକ୍ତିର ଉପାଧି—

3. A title of the headman amongst weavers.

୪ । ଭଣ୍ଡାରି ଜାତିର ମୁଖ୍ୟବ୍ୟକ୍ତିର ଉପାଧି—

4. A title of the headman of the barber cast.

ପରମାଣିବା—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି—୧ । (ସଂ.ପରିମାଣ) ପରିମାଣିବା (ଦେଖ).

Paramāṇibā 1. Parimāṇibā (See)

ପରମାଣା ହେତୁକର ଅତ୍ୟୁତ ବଚନ ପରମାଣି—ପ୍ରାଚୀ. ଶ୍ରୀ ଗୁରୁଭକ୍ତି ଗୀତା ।

ପରମାନନା ୨ । (ସଂ. ପ୍ରମାଣ) ପ୍ରମାଣ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବା—

2. To accept as evidence.

୩ । ସ୍ୱୀକାର କରିବା—3. To agree.

ପରମାଣୁ—ସଂ. ବି (ପରମ + ଅଣୁ = କଣା, ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ ପରିଭାଷା) —

Paramāṇu ୧ । ସୂକ୍ଷ୍ମତମ ଅଂଶ—1. Infinitesimal particle or atom.

୨ । ଜଡ଼ ପଦାର୍ଥର ସୂକ୍ଷ୍ମତମ ଅଂଶ—2- Molecule.

[ଦ୍ର—ବୈଶେଷିକ ଦର୍ଶନ ମତରେ ପଞ୍ଚଭୂତ ମଧ୍ୟରୁ ଆକାଶର ପରମାଣୁ ନାହିଁ; ଆଉ ଚାରିଭୂତ (ପୃଥିବୀ, ଜଳ, ତେଜଃ ଓ ବାୟୁ)ର ପରମାଣୁ ଅଛି । ବସ୍ତୁକୁ କ୍ରମଶଃ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଅଂଶରେ ବିଭକ୍ତ କଲେ ଅଣୁ ହୁଏ; ଅଣୁକୁ ସୂକ୍ଷ୍ମାଂଶରେ ବିଭକ୍ତ କଲେ ପରମାଣୁ ହୁଏ । ପରମାଣୁ ଚକ୍ଷୁରାଦି ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଦ୍ୱାରା ଅନୁଭୂତ ହୋଇ ନ ପାରେ । ପରମାଣୁମାନଙ୍କ ସଂଯୋଗରେ ଭାବତୀୟ ବସ୍ତୁର ଉତ୍ପତ୍ତି । ଦୁଇ ଦୁଇ ପରମାଣୁର ମିଳନରେ ଦ୍ୱ୍ୟଣୁକ ବା ଅଣୁ ; ୩ ଦ୍ୱ୍ୟଣୁକର ମିଳନରେ ତ୍ରସରେଣୁ; ଚାରିଦ୍ୱ୍ୟଣୁକର ମିଳନରେ ଚତୁରଣୁକ ହୁଏ । ଏହି ପରମାଣୁମାନଙ୍କ ସଂଯୋଗରେ ବାୟୁ, ବାୟୁର ପରମାଣୁଗଣର ସଂଯୋଗରେ ଜଳ, ଜଳର ପରମାଣୁଗଣର ସଂଯୋଗରେ ପୃଥିବୀର ଓ ପୃଥିବୀ ପରମାଣୁଗଣର ସଂଯୋଗରେ ତେଜଃ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ; ଏହାହିଁ ବୈଶେଷିକ ଦର୍ଶନର ପରମାଣୁବାଦ । ପରମାଣୁ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଓ ଅନନୁମେୟ ଅଟେ, ଏହା ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗ୍ରାହ୍ୟ ନୁହେଁ । ଆଧୁନିକ ରସାୟନ ଓ ଜଡ଼ବିଜ୍ଞାନ ମତରେ ୭୫ ଟି ମୂଳ ପଦାର୍ଥର ପରମାଣୁଦ୍ୱାରା ଏ ଜଗତର ସମସ୍ତ ବସ୍ତୁ ନିର୍ମିତ । ପରମାଣୁମାନଙ୍କ ଚଳନଦ୍ୱାରା ଆଲୋକ, ବିଦ୍ୟୁତ, ତାପ ଆଦି ଜାତ ହୁଏ—ହ. ଶ. ସୂର୍ଯ୍ୟ କିରଣର ଗୋଟିଏ ଅଣୁ ୩୦୦ ଟି ପରମାଣୁର ସମଷ୍ଟି ଅଟେ—M.W ।]

ପରମାଣୁ ବାଦ—ଦେ. ବି (ଜଡ଼ ବିଜ୍ଞାନ ଓ ବୈଶେଷିକ ଦର୍ଶନ)—ଜଡ଼

Paramāṇu bāda ଜଗତର ଯାବତୀୟ ବସ୍ତୁ ପରମାଣୁମାନଙ୍କ

(ପରମାଣୁ ବାଦ—ବିଣ. ପୁଂ.) ଯୋଗାକର୍ଷଣର ଫଳ ବୋଲି ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ଯେଉଁ ମତ ପୋଷଣ କରନ୍ତି—The atomic theory of the universe; the atomistic system of the Baiseshika system of Hindu philosophy.

ପରମାଣେ—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ଅ—ପ୍ରମାଣେ (ଦେଖ)

Paramāṇe Pramāṇe (See).

ପ୍ରମାଣେ ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ଗୋପୀମାନେ
ବରାବର ବୋଲନ୍ତି ଅଜ୍ଞ ପରମାଣେ – ଭୂପତି. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

ପରମାତ୍ମା—ସଂ. ବି (କର୍ମଧାରୟ; ପରମ + ଆତ୍ମନ୍)—୧ । ପରମେଶ୍ୱର;
Paramātmā ପରବ୍ରହ୍ମ—1. God; the Supreme Spirit.
୨ । ଜୀବିତ ମନୁଷ୍ୟର ଅଭ୍ୟନ୍ତରରେ ଥିବା ଈଶ୍ୱରସତ୍ତା—
2. The Divine Particle or Soul in man; the Supreme or Unievrsal Soul.
[ଦ୍ର—ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟର ଶରୀରରେ ଜୀବାତ୍ମା ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜୀବାତ୍ମାରେ ସୂକ୍ଷ୍ମରୂପେ ପରମାତ୍ମା ବା ଈଶ୍ୱରସତ୍ତା ବିରାଜିତ ।]

ପରମାତ୍ମୀୟ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (କର୍ମଧା; ପରମ+ଆତ୍ମୀୟ)—ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ବନ୍ଧୁ—
Paramātmīya One's very close or intimate friend.
(ପରମାତ୍ମୀୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ପରମାଦ—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବି (ସଂ. ପ୍ରମାଦ)—ପ୍ରମାଦ (ଦେଖ)
Paramāda Pramāda (See)
ପରମାଦ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ଧ୍ୱଂସୀ ଶ୍ରୀମଦାଭିପ୍ରସାଦେ
ପରମାଦ ଜାତ ବଧ୍ୱଂସ ହେଲେ ପରମାଦେ । ଜଗନ୍ନାଥ,
ବିଣ (ସଂ. ପ୍ରମାଦଦାୟକ)—ଦୁଃଖଦାୟକ—
Painful; afflicting.
ପ୍ରିୟସନ୍ତ, ପରମାଦ ବଡ଼ ଭୁଜ୍ଜ ଗୋ । ଜଗନ୍ନାଥ, ଜଗୋସ୍ତବଙ୍ଗ. ୨ ଗୀତ ।

ପରମାଦର—ସଂ. ବି (କର୍ମଧା; ପରମ + ଆଦର)—ଅତିଶୟ ଆଦର;
Paramādara ସମାଦର—Greatest respect or regard.
(ପରମାଦୃତ, ପରମାଦରଣୀୟ—ବିଣ)

ପରମାଦ୍ୱୈତ—ସଂ. ବି (କର୍ମଧାରୟ; ପରମ+ଅଦ୍ୱୈତ)—ପରମାତ୍ମା;
Paramādwaita ପରମେଶ୍ୱର—God; the Supreme Spirit.

ପରମାନନ୍ଦ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧାରୟ; ପରମ + ଆନନ୍ଦ)—୧ । ଅତ୍ୟନ୍ତ
Paramānanda ଆନନ୍ଦ—1. Supreme delight or bliss; highest felicity.
୨ । ଅଖଣ୍ଡାନନ୍ଦ; ଚିରସ୍ଥାୟୀ ସୁଖ—
2. Permanent bliss; eternal happiness.
୩ । ପରମେଶ୍ୱର—3. God; the Supreme Being.
୪ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ—4. Śrīkṛushṇa.
ପରମାନନ୍ଦଙ୍କୁ ପରାଇବୁ ଦୁଗ ! ଶ୍ରୀଚିହ୍ନାଇ ଦେଲେ—ସଙ୍ଗୀତ ।
ଦେ. ବି. ପୁଂ – ଲୋକଙ୍କ ନାମ —
Name given to males.
ଦେ. ବିଣ—ପରମ ଆନନ୍ଦିତ—Highly pleased.
ପରମାନନ୍ଦ ହେଲେ ବ୍ରହ୍ମା—ଭୂପତି. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

ପରମାନ୍ନ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ପରମ + ଅନ୍ନ = ଖାଦ୍ୟ)—(ଦୈବ ଓ
Paramānna ପିତୃକାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବାରୁ) କ୍ଷୀର; ପାୟସାନ୍ନ; ଦୁଗ୍ଧ ଓ ଶର୍କରାଦ୍ୱାରା ପକ୍ୱ ଅନ୍ନ—
A kind of rice-gruel; rice boiled with milk and sugar (lit. best food).

ପରମାପଦ—ଦେ. ବି. (କର୍ମଧା; ପରମ + ଆପଦ୍)—ଘୋର ସଙ୍କଟ—
Paramāpada . . . Extreme danger.

ପରମାପ୍ୟାୟିତ—ସଂ. ବିଣ—ଅତି କୃତାର୍ଥ—
Paramāpyāyita Much gratified.

ପରମାୟୁ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପରମାୟୁସ୍)—ପରମାୟୁଃ (ଦେଖ)
Paramāyu Paramāyuh (See)
ପରମାୟୁଷ } ଅନ୍ୟରୂପ [ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଜୀବଙ୍କ ପରମାୟୁ ସମ୍ବନ୍ଧରେ
ପରମାଇଷ } ନିମ୍ନଲିଖିତ ପ୍ରବଚନ ଅଛି; ଯଥା—
ପରମାୟୁ ନରକୁଞ୍ଜର ବିଶାଶତ (୧୨୦ ବର୍ଷ)
ପରମାୟୁ ତିନି ପନ୍ଦରେ ଘୋଡ଼ା ଷସ୍ତେ (୪୫ ବର୍ଷ)
ଗୋରୁ ତିରିଶ, କୁକୁର ବାଆର
ତିନିଶ ବର୍ଷରେ ମରେ କର୍ମୀର
ଛଅଶ ଶାଗୁଣା, ନଅଶ କୁଆ
ବାୟୁ ହେଲେ ମରେ ବିଲୁଆ ।
ଜ୍ୟୋତିଷ ମତରେ ମନୁଷ୍ୟର ପରମାୟୁ ବିଶାଶହେ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରୁ ଜନ୍ମ ନକ୍ଷତ୍ରଦ୍ୱାରା ଦଶାଗଣାକ୍ରମେ ରବିଦଶା ୬, ଚନ୍ଦ୍ର ୧୦, ମଙ୍ଗଳ ୭, ରାହୁ ୧୮, ବୃହସ୍ପତି ୧୬, ଶନି ୧୯, ବୁଧ, ୧୭, କେତୁ ୭ ଓ ଶୁକ୍ର ୨୦ ବର୍ଷ, ଏପରି ଭୋଗ ହୁଏ ।]

ପରମାୟୁଃ—ସଂ. ବି. (ପରମ + ଆୟୁସ୍)—୧ । ପ୍ରାଣୀର ଜୀବନ-କାଳ;
Paramāyuh ଆୟୁଷ—1. Duration or span of life of an animal; life time.
୨ । କୌଣସି ଜାତୀୟ ପ୍ରାଣୀର ଜୀବନକାଳର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ସୀମା—
2. Longest period of life attained by any class of animals.
ସଂ. ବିଣ—ଯେ ବହୁକାଳ ଜୀବିତ ରହିଅଛି—
Reaching to a very advanced age. (M W).

ପରମାୟୁଷ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପରମ + ଆୟୁସ+ଅ; ଯାହା ବହୁ
Paramāyusha ଦିନ ବଞ୍ଚେ)—ପିଆଶାଳ ଗଛ (ହି. ଶ.)—
Terminalia Tomentosa. (M. W).

ପରମାୟୁ ହାନି—ଦେ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ପରମାୟୁଃ+ହାନି)—ରୋଗ ଓ
Paramāyu hāni ପାପାଦିଦ୍ୱାରା ପରମାୟୁ କମିଯିବା—
(ପରମାୟୁ କ୍ଷୟ—ଅନ୍ୟରୂପ) Shortening of the span of one's life.

ପରମାର—ଦେ. ବି—ଅଗ୍ନିକୁଳର ଅନ୍ତର୍ଗତ ରାଜପୁତ ଜାତିବିଶେଷ—
Paramāra ପରମାର **ପରମାର** A sect of Rajputs.
[ଦ୍ର—ଏମାନେ ମାଳବରେ ରାଜତ୍ୱ କରୁଥିଲେ ।]

ପରମାହ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ପରମ + ଅହନ୍)—୧ । ଶୁଭଦିନ—
Paramāha 1. An auspicious day.
୨ । ଉତ୍ତମ ଦିବସ—2. An excellent day.

ପରମାର୍ଥ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ପରମ+ଅର୍ଥ)—୧ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବସ୍ତୁ—
Paramārtha 1. Supreme thing; any excellent or important object.
୨ । ଜୀବନର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ—2. The supreme object of life; summum bonum of life.
୩ । ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଜ୍ଞାନ—
3. Spiritual knowledge. (Howells).

ସାଧାରଣ ଭାବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିଆଯାଇ ୧ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ସ୍ୱରେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନାହିଁ । 'ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ ବୋଲିସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମ ଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେହେଁ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ କ୍ରମାନ୍ୱୟେ ଚିହ୍ନିତ ବସିବାର ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ, କୁଅ ନ ମିଳିଲେ 'କୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଉ' ଦେଖିବେ; ଅର୍ଥୀ ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଥୀ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବତ୍' ଦେଖିବେ ।

୪ । ଧର୍ମ—4. Religion.

୫ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସତ୍ୟ—5. Whole truth. (Howells).

୬ । ଯାଥାର୍ଥ୍ୟ—6. Exactitude; reality.

୭ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଧନ—7. Best kind of wealth

୮ । ଇପ୍ସିତ ଧନ—1. Longed for riches.

୯ । ପରଂବ୍ରହ୍ମ—9. The Supreme Being.

୧୦ । ସର୍ବୋତ୍ତମ ଅର୍ଥ ବା ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ—
10. Excellent sense or meaning.

୧୧ । ବେଦାନ୍ତାଦି—11. The Bedānta etc. (M. W).

୧୨ । ମୋକ୍ଷ—12. Final beatitude.

୧୩ । (ନ୍ୟାୟଦର୍ଶନ) ଦୁଃଖର ସର୍ବଥା ଅଭାବରୂପ ସୁଖ (ହି. ଶ)—
13. (Nyāya Philosophy) Happiness due to the total absence of misery.

ଦେ. ବି—ଧର୍ମକାର୍ଯ୍ୟ—
Religious object; spiritual object.

ପରମାର୍ଥ ତତ୍ତ୍ୱ—ସଂ. ବି—ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ—The supreme knowledge
Paramārtha tattwa of the divinity of God.

ପରମାର୍ଥ ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରମାର୍ଥ + ତତ୍ତ୍ୱ + ଜ୍ଞା ଧାତୁ + ଅ)—
Paramārtha tattwajña ୧ । ବେଦାନ୍ତଜ୍ଞ—
(ପରମାର୍ଥବିତ୍—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Versed in the Bedānta.

୨ । ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞ; ଈଶ୍ୱରତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞ—2. Knowing the Supreme Being; knowing the highest truth.

ପରମାର୍ଥ ଦରିଦ୍ର—ସଂ. ବିଣ—ଫଳତଃ ଗରୀବ; ନାଦାନ୍ ଛଅ ବିଣ୍ଣା
Paramārtha daridra ଦରିଦ୍ର—Really poor.

ପରମାର୍ଥବିତ୍—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରମାର୍ଥ + ବିଦ୍ ଧାତୁ + କ୍ୱିପ୍; ୧ମା. ୧ବ)—ପରମାର୍ଥତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞ (ଦେଖ)—
Paramārthabid Paramārtha tattwajña (See)
(ପରମାର୍ଥଜ୍ଞ, ପରମାର୍ଥବାଦୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପରମାର୍ଥ ବିଦ୍ୟା—ସଂ. ବି—ଅଧ୍ୟାତ୍ମବିଦ୍ୟା—Theology;
Paramārtha bidyā philosophy; spiritual knowledge.

ପରମାର୍ଥୀ—ସଂ. ବିଣ—୧ । ମୁମୁକ୍ଷୁ—1. Seeking salvation.
Paramārthi ପରମାର୍ଥ ତତ୍ତ୍ୱଜିଜ୍ଞାସୁ—2. Inquisitive of; the highest truth.

ପରମାରଥ ଦେ. ବିଣ—ଗୋଡ଼ା ବୈଷ୍ଣବ—
A devoted Baishnaba.

ଦେ. ବି—ଧର୍ମ କର୍ମ; ପୁଣ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ—
A pious or religious act.

ପରମି(ମେ)ଶର—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପରମେଶ୍ୱର)—ପରମେଶ୍ୱର – God.
Parami(me)śara **ପରମେସର**

ପରମୀକରଣ ମୁଦ୍ରା—ସଂ. ବି—ଦେବତାଙ୍କୁ ଆହ୍ୱାନ କରିବା ଉପଲକ୍ଷରେ
Paramīkaraṇa mudrā ତାନ୍ତ୍ରିକ ଦେବପୂଜାରେ ବ୍ୟବହୃତ ଆଙ୍ଗୁଳି ମୁଦ୍ରା ବିଶେଷ; ମହାମୁଦ୍ରା (ହି. ଶ)—
A posture of the fingers during worship.

[ଦ୍ର—ଏଥିରେ ଦୁଇହାତର ବୁଢ଼ା ଆଙ୍ଗୁଠିକୁ ପରସ୍ପର ସଙ୍ଗେ ଛନ୍ଦ ଅନ୍ୟ ଆଙ୍ଗୁଠିମାନଙ୍କୁ ପଙ୍ଖା ପରି ମେଲାଇ ପ୍ରତିମାଙ୍କୁ ଦେଖାଇବାକୁ ହୁଏ । ହି. ଶ. ।]

ପରମୁଖାପେକ୍ଷା—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ଓ ୨ୟା ତତ୍ ; ପର + ମୁଖ + ଅପେକ୍ଷା)—
Paramukhāpekshā ପରନିର୍ଭରତା; ଅପରର ସାହାଯ୍ୟ ବା ଉପଦେଶ-ପ୍ରତ୍ୟାଶା—Dependence on another; mean servility.

ପରମୁଖାପେକ୍ଷିତା—ସଂ. ବି. (ପରମୁଖାପେକ୍ଷା + ଇନ୍ + ଭାବାର୍ଥରେ ତା)—
Paramukhāpekshitā ପରନିର୍ଭରଶୀଳତା; ପରମୁହଁକୁ ଚାହିଁ-ରହିବା ଭାବ—The state of depending on another; subserviency.

ପରମୁଖାପେକ୍ଷୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରମୁଖାପେକ୍ଷା + ଇନ୍; ୧ମା ୧ବ)—
Paramukhāpekshī ଅପରର ସାହାଯ୍ୟ ବା ଆଦେଶପ୍ରତ୍ୟାଶୀ—
(ପରମୁଖାପେକ୍ଷିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Depending on another;
(ପରମୁଖାପେକ୍ଷିତା—ବି) subservient.

ପରମେଟା—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ପାରମାଟ୍ଟା)—ଏକପ୍ରକାର ମୋଟଲୁଗା—
Parameṭā Paramatta.

ପାରମେଟା [ଦ୍ର—ଏଥିର ଟାଣୀ ସୂତା ତୁଳାର ଓ ଭରଣୀ
ପରମାଟା ପଶମର । ଏହା ମୋଟା ଓ ଚିକଣା କନା ।
[ପାରମା(ମେ)ଟା—ଅନ୍ୟରୂପ] ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆର ପରମାଟା ନାମକ ସ୍ଥାନରୁ ଆମଦାନି ହେଉଥିବା ମେଣ୍ଢାରୁମ (ପଶମ)ରୁ ଏ ଲୁଗା ଆଗେ ବୁଣା ଯାଉଥିଲା ବୋଲି ଏ ଲୁଗାର ଏହି ନାମ ରହିଅଛି—ହି. ଶ]

ପରମୃତ୍ୟୁ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ପରମ + ମୃତ୍ୟୁ)—
Paramṛutyu କାକ; କୁଆ (ହି. ଶ)—Crow.

ପରମେଶ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ପରମ + ଈଶ)—୧ । ଜଗଦୀଶ୍ୱର—
Parameśa 1. God.
(ପରମେଶ୍ୱର—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଶିବ; ମହାଦେବ—
2. God Siba.

୩ । ବିଷ୍ଣୁ—3. Bishṇu.

ପରମେଶୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ପରମେଶ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—ପାର୍ବତୀ; ଦୁର୍ଗା—
Parameśī (ପରମେଶ୍ୱରୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) Goddess Durgā.

ପରମେଶ୍ୱର—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ପରମ + ଈଶ୍ୱର)—
Parameśwara ୧ । ପରମେଶ (ଦେଖ)—
1. Parameśa (See)

୨ । ଇନ୍ଦ୍ର—2. God Indra. (M. W.)

୧	ଇ	ଉ	ଋ	ଌ	ଏ	ସ୍ୱରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଯ	ଳ	ଶ,ଷ	କ୍ଷ	ଜ୍ଞ	ଉଅ	ଉ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ୡ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ସ	ର୍ଯ୍ୟ	ଇଅ	ଃ	ନ୍

ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କୁ ନୈବେଦ୍ୟ ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି. (ଶିଷ୍ଟ ନିମନ୍ତ୍ରଣରେ ବ୍ୟବହୃତ) ଭୋଜନ କରିବା—To eat; to dine.
Parameśwaraṅku naibedya debā
(ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କୁ ଶାକାନ୍ନ ଦେବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପରମେଶ୍ୱରୀ—ସଂ. ବି. (ପରମେଶ୍ୱର+ଈ. ଈ)—୧ । ଦୁର୍ଗା—1. Goddess Durgā.
Parameśwarī
୨ । ସୀତା—2. A name of Sītā (M. W.).

ପରମେଷ୍ଠୀ—ସଂ. ବି. (ପରମେ=ଅତି ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ସ୍ଥାନରେ, ସ୍ୱର୍ଗରେ+ସ୍ଥା. ଧାତୁ=ରହିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ୧ମା. ୧କ)—
Parameshthī
୧ । ଶିବ—1. Śiba.
୨ । ବିଷ୍ଣୁ—2. Bishṇu.
୩ । ବ୍ରହ୍ମା—3. Brahmā.
୪ । ଶାଳଗ୍ରାମ ମୂର୍ତ୍ତିବିଶେଷ—4. Name of a peculiarly shaped śālagrāma.
୫ । ଇଷ୍ଟମନ୍ତ୍ରଦାତା ଗୁରୁ—5. Spiritual preceptor.
୬ । ଗରୁଡ଼ (ହି. ଶ)—6. Garurda.

ପରମୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ପରମ+ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ)—ବିପୁଳବିଭବ—Supreme grandeur or power.
Paramaiswarjya

ପରମୋତ୍କୃଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ. (ପରମ+ଉତ୍କୃଷ୍ଟ)—ଅତି ଉତ୍ତମ—Superlatively good.
Paramotkrushṭa

ପରମୋଦ—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବି. (ସଂ. ପ୍ରମୋଦ)—ପ୍ରମୋଦ (ଦେଖ) Pramoda (See)
Paramoda
ପରମୋଦ
परमोद

ବଢ଼ାଇଲେ ଯୁଦ୍ଧରେ ମୋର ପରମୋଦ ।
କୃଷ୍ଣସିନ୍ଧୁ, ମହାଭାରତ ବନ ।

ପରମୋନ୍ନତି—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ପରମ+ଉନ୍ନତି)—୧ । ଉନ୍ନତିର ଚରମସୀମା—1. Culmination; the highest pitch.
Paramonnati
୨ । (ଜ୍ୟୋତିଷ)—ଗ୍ରହର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଅବସ୍ଥା—
2. (astronomy) Culmination of a planet.

ପରମ୍ପର—ସଂ. ବିଣ. (ପରଂ+ପର)—ଧାରାବାହିକ; ଏକର ପର ଅନ୍ୟ—Successive; one after another.
Parampara
ସଂ. ବି—୧ । ଅନୁକ୍ରମ—1. Succession.
୨ । ଅଣନାତିର ପୁଅ; ପଣନାତି; ପ୍ରପୌତ୍ରର ପୁଅ—
2. Great great grandson.
୩ । ପୁତ୍ର, ପୌତ୍ର, ପ୍ରପୌତ୍ର, ପରପୌତ୍ରଆଦି; ବଂଶ; ସନ୍ତତି—
3. Progeny; one's lineal descendants.
୪ । ମୃଗମଦ; କସ୍ତୁରୀ (ହି. ଶ)—4. Musk.
୫ । ଏକପ୍ରକାର ହରିଣ—5. A species of deer (M. W.).

ପରମ୍ପରା—ସଂ. ବି. (ପର+ପର+ଆ)—୧ । ଧାରା; ପୂର୍ବାପର କ୍ରମ—1. System; order.
Parampara
୨ । ସମୂହ—2. Collection; series.
୩ । ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଧାରା; ଅନୁକ୍ରମ—
3. Continuous succession; uninterrupted line; unbroken series.
୪ । ଅନ୍ୱୟ; ବଂଶପରମ୍ପରା—4. Family; lineage; progeny; a line of descendents.
୫ । ହିଂସନ; ମାରଣ—5. Hurting; killing.
ଦେ. ବିଣ—୧ । ଧାରାବାହିକ—I. Regular.
୨ । ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନ—2. Unbroken.
ଦେ. ଅ—୧ । ଆବାଲ୍ୟରୁ—1. From infancy.

ବିଚକ୍ଷଣ ହୋଇଲେ କି ହେବ ପରମ୍ପରା – ଉଡ଼ି. ବୈଦେହୀଶ ବିଳାସ ।

୨ । ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଭାବରେ—
2. In an unbroken line or series.
୩ । ଧାରାବାହିକରୂପେ—
3. In regular succession.

ବାଙ୍ଗାଗଡ଼ଇଥ ପଣ୍ଡିତଭୁରଙ୍କ ପରମ୍ପରା ହୋଇ ଏ ଥିଲା ।
ଉଡ଼ି. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

୪ । ଆବହମାନ କାଳରୁ—
4. From time immemorial.

ପରଣ ଭାଲେ ଗାଣୀ ପୁଣି ଜାଣିଲି ଶୁଣି ନ ଥିଲଇ ପରମ୍ପରା ।
ଉଡ଼ି. ପ୍ରେମସୁଧାନିଧି ।

୫ । ବହୁ ପୁରୁଷ ହେଲା ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନରୂପେ—
5. Uninterruptedly for generations.

ପରମ୍ପରା କ୍ରମେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ଧାରାନୁକ୍ରମେ; କ୍ରମାନୁସାରେ; ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଧାରାରେ—In continuous succession; successively.
Parampara krame
ପରମ୍ପରା କ୍ରମେ **परंपरा**

ପରମ୍ପରା ଗତ—ସଂ. ବିଣ (ପରମ୍ପରା+ଗତ; ଆଗତ)—
Parampara gata
୧ । ଯାହା ଧାରାବାହିକରୂପେ ଆସେ, ଘଟେ ବା ଚଳି ଆସୁଅଛି—1. Successive; happening or come down in regular succession.
୨ । ବଂଶାନୁଗତ—2. Hereditary.
୩ । ପିତୃପୈତାମହିକ; ବଂଶାନୁକ୍ରମେ ଆଗତ—
3. Traditional; propagated from father to son for generations; descended in regular succession.

ପରମ୍ପରିତ ରୂପକ—ସଂ. ବି—ରୂପକ ଅଳଙ୍କାରବିଶେଷ (ରୂପକ ତଳେ ନୋଟ୍ ଦେଖ)—
Paramparita rūpaka
A kind of simile; a figure of speech. (See notes under 'Rūpaka')

[ଦ୍ର– ରୂପକ ଅଳଙ୍କାର ୩ ପ୍ରକାର ଯଥା—ସାଙ୍ଗ, ନିରଙ୍ଗ ଓ ପରମ୍ପରିତ ।]

ପରମ୍ପରୀଣ—ସଂ. ବିଣ (ପରମ୍ପରା + ଅଛି ଅର୍ଥରେ ଇନ)—
Paramparīna ୧ । କ୍ରମାଗତ—1. Successive.
୨ । ଧାରାବାହିକ—2. Serial; methodical; systematic.
୩ । ବଂଶପରମ୍ପରାକ୍ରମେ ଆଗତ; ବଂଶାନୁଗତ—
3. Hereditary; traditional.

ପରରାତ୍ର—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଅପରରାତ୍ର ?)—ଅପରରାତ୍ର; ଶେଷରାତ୍ର—
Para rātra The short hours of the night; the latter or closing part of the night; the last watch of the night.
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଆମା ପରରାତ୍ରେ
ଉଠିଗ ଅସୁଧ ଧରି ତ୍ରସ୍ତେ । ଜଗନ୍ନାଥ, ଭାଗବତ ।

ପରଲ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଟଳ)—ନେତ୍ରରୋଗବିଶେଷ; ମୋତିଆବିନ୍ଦୁ;
Paraḷa ଆଖି ଡୋଳାଉପରେ ମାଡ଼ିଯିବା ଆବରଣ—
ଛାନି **ପିଟାରା, ମୋତିଆବିନ୍ଦ** Film in the eye; cataract; pearl in the eye.

ପରଲା—ଦେ. ବି.—ଘରର ରୁଅମାନଙ୍କ ଉପରେ ବତା ବିଛାଇବା—
Paraḷā Laying of a layer of split bamboos on the rafters of a thatched house.

ପରଲି—ପ୍ରାଦେ. (କଳାହାଣ୍ଡି) ବି—ବାଉଁଶ ଡାଲା—
Parali A tray of wicker work.

ପରଲିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପଟଳ)—
Paraḷibā ଘରର ରୁଅମାନଙ୍କ ଉପରେ ବତା ବିଛେଇବା; [ପରଲା(ଲେ)ଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ] ବେଢ଼ୁରେଇବା—
ଠାଠ ବାଁଧନା To lay a layer of split bamboos on the rafters of a thatched house.

ପରଲୋକ—ସଂ. ବି (କର୍ମଧା; ପର + ଲୋକ)—୧ । ମୃତ୍ୟୁର ପରବର୍ତ୍ତୀ
Paraloka ଅବସ୍ଥା—1. The state after death; the (ଇହଲୋକ—ବିପରୀତ) realm of the departed.
୨ । ଲୋକାନ୍ତର; ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ଜୀବ ଯେଉଁ ଲୋକ ବା ଜଗତକୁ ଯିବାର କଳ୍ପିତ ହୁଏ—2. The next world; the future world (after death).
[ଦ୍ର—ଈଶ୍ୱର ଓ ପରଲୋକରେ ବିଶ୍ୱାସ ନ କରିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ନାସ୍ତିକ ବୋଲାଯାଏ ।]
ଦେ. ବି—(ସଂ. ପରଲୋକ ଗମନ)—୧ । ମୃତ୍ୟୁ—
1. Death.
୨ । ବାଜେ ମନୁଷ୍ୟ; ଅନାତ୍ମୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି—2. Outsider; a person not related to one's self.
ଏଣୁ ପରଲୋକେ ପଳାଇଲେ ଛନ୍ଦ—ଚିନ୍ତାମଣି ।

ପରଲୋକ ଗତ—ସଂ.ବିଣ. ପୁଂ. (୨ୟା ତତ୍; ପରଲୋକ + ଗତ)—ମୃତ
Paraloka gata Dead; departed; deceased.
(ପରଲୋକ ପ୍ରାପ୍ତ, ପରଲୋକ ଯାତ୍ରୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)
(ପରଲୋକଗତା, ପରଲୋକପ୍ରାପ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ପରଲୋକ ଗତି—ସଂ. ବି. (୨ୟା ତତ୍; ପରଲୋକ + ଗତି) – ୧ । ମୃତ୍ୟୁ—
Paraloka gati 1. Death.
୨ । ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ମୋକ୍ଷ—
2. Final beatitude after death.

ପରଲୋକ ଗମନ—ସଂ. ବି. (୨ୟା ତତ୍; ପରଲୋକ + ଗମନ)—ମୃତ୍ୟୁ—
Paralokā gamana Death; decease.
(ପରଲୋକ ପ୍ରାପ୍ତି, ପରଲୋକ ଯାତ୍ରା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପରଲୋକ ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—ମୃତ ହେବା; ମରିବା—
Paraloka hebā To die; to be dead.
(ପରଲୋକ ଗମନ କରିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)
ପରଲୋକ ହଓୟା **परलोकगामी हाना**

ପରଶ—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) ବି. (ସଂ. ସ୍ପର୍ଶ)—୧ । ସ୍ପର୍ଶ—
Paraśa 1. Touch.
ପରଶ **परस** ପରଶୁମଣି ପରଶରେ ଲୌହ କାଞ୍ଚନ ହୁଏ ଉଲେ—
ଭୂପତି. ପ୍ରେମପୀୟୂଷ ।
୨ । ସଙ୍ଗଭାବ—2. Association.
କୃଷ୍ଣ ପରଶରେ ପଟ ନିଷ୍ଠରେ—ଭଗ ।
୩ । କଷଟ୍ଟ ପଥର—3. Touchstone.
୪ । ଚୁମ୍ବକ ପଥର—4. Magnetic stone.
ପୁରୁଷ ଲୌହକୁ ନିଷ୍ଠେ ନାମ ପରଶ—ଭକ୍ତ, ପ୍ରେମ ସୁଧାନିଧି ।
୫ । ସ୍ପର୍ଶ ମଣି—5. The philosopher's stone.

ପରଶଂସା—ପ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବି. (ସଂ. ପ୍ରଶଂସା)—
Paraśaṁsā ପରଶଂସା Praśaṁsā (See)
परशंसा ବହୁତ ପରଶଂସା କଲେ ଭୁଷ୍ଟ ଭଲେ—କୃଷ୍ଣସିଂହ, ମହାଭାରତ ଦ୍ରୋଣ ।

ପରଶଂସିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ପ୍ରଶଂସା) —ପ୍ରଶଂସା କରିବା—
Paraśaṁsibā ପରଶଂସା To praise.
परशंसना କୃଷ୍ଣ ମହିମା ପରଶଂସି ଏକକୁ ଅରେକ ବିଶେଷ—
ଭୂପତି, ପ୍ରେମପୀୟୂଷ ।

ପରଶଂସୀ—ଦେ. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) ବିଣ (ସଂ. ପ୍ରଶଂସିତ)—ପ୍ରଶଂସିତ—
Paraśaṁsī Praised; eulogised.
ଅତ ମୋର କାଣ୍ଡକୁ ଦେବ ଯେବେ ଜାଣି
ତେବେ ବିନା ହେବ ଜଗତେ ପରଶଂସୀ । କୃଷ୍ଣସିଂହ, ଦ୍ରୋଣପର୍ବ ।

ପରଶନ—ପ୍ରା. ବି (ସଂ. ପ୍ରଶ୍ନ)—ପ୍ରଶ୍ନ; ଜିଜ୍ଞାସା—
Paraśana Question; query.
ପରଶନ **प्रसन** ପରସନ ହେବା ନ ହେବା ସନ୍ଦେହୁଁ ପରଶନ ଦେଖି ଦେଖି—
କବିସୂର୍ଯ୍ୟ, ସଙ୍ଗୀତ ।

ପରଶ ମଣି—ଦେ. ବି (ସଂ. ସ୍ପର୍ଶମଣି)—୧ । ସ୍ପର୍ଶମଣି—
Paraśa maṇi 1. The philosopher's stone.
ପରଶ ପଥର, ପରଶୁ ପଥର, ପରଶୁ ମଣି } ଅନ୍ୟରୂପ [ଦ୍ର—ଏ ମଣି ଯାହାକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିବ ତାହା ସୁନା ହୋଇଯିବ ବୋଲି ପ୍ରବାଦ ଅଛି ।]
ପରେଶ ପାଥର,ପରଶ ପାଥର ୨ । କଷଟ୍ଟ ପଥର—
पारस पत्थर 2. Touch stone.
୩ । ଚୁମ୍ବକ ପଥର—3. Magnet.

ପରଶାଳା—ସଂ. ବି (ବହୁବ୍ରୀହି; ପର + ଶାଳା —ମଲ୍ଲାଙ୍ଗ (ହ୍ର. ଶ)—
Paraśāḷā Mistletoe.

ପରଶିବା—ପ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି. (ସଂ. ସ୍ପର୍ଶ) —
Paraśibā ୧ । ସ୍ପର୍ଶ କରିବା—1. To touch.

ପରଶ ଶ୍ରେ ପରଶୁ ଶ୍ରେ-ପରଶୁ-ପର-ଭମ୍ବ ହସି ।
ପରସନା ଭକ୍ତ. ଶ୍ରୋଷ୍ଟ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡପୁରାଣ ।

୨ । (ସଂ. ପରିବେଷଣ)—ପରଷିବା (ଦେଖ)

2. Parashibā (See)

ପରଶୁ—ସଂ. ବି. (ପର=ଶତ୍ରୁ+ଶୁ ଧାତୁ=ହିଂସା କରିବା+କରଣ ଉ)-
Paraśu ପରଶୁଧ; ଯୁଦ୍ଧ କୁଠାର; ଟାଙ୍ଗି; ଟାଙ୍ଗିଆ—
Battle axe; hatchet

[ଦ୍ର—ଏଥିରେ ଗୋଟିଏ ଦଣ୍ଡର ମୁଣ୍ଡରେ ଅର୍ଦ୍ଧ ଚନ୍ଦ୍ରାକୃତି ବିସ୍ତୃତାସ୍ୟ ତୀକ୍ଷ୍ଣଲୌହ ଫଳକ ଲାଗି ଥାଏ ।]

ପରଶ ଦେ. ବି—୧ । ପରଶମଣି (ଦେଖ)
ପରଶା 1. Paraśamaṇi (See)

୨ । ପରଶୁରାମ (ଦେଖ)—2. Paraśurāma (See)

ଭବ୍ର ପରଶ୍ର ଅବତାର, ତୀକ୍ଷ୍ଣ କୁଠାର ଦେଇ କର ।
ପ୍ରାଚୀ. ନର୍ଗୁଣମାହାତ୍ମ୍ୟ ।

(ପରଶୁଆ—ଅନାଦରାର୍ଥକ) ୩ । (ଆଦରାର୍ଥକ) ପରଶୁରାମ ନାମକ ବ୍ୟକ୍ତିର ଡାକ ନାମ—3. Name by which a person named Paraśurāma is called.

ପରଶୁ କେଦାର—ଦେ. ବି—ଏକ ପ୍ରକାର ଗଦ (ଯାହାଙ୍କରେ ସାପ ବିଷ
Paraśu kedāra ଦୂର ହୁଏ)—A kind of vegetable root which is antidote against snake poison.

ନ୍ଦ୍ରଇ ପରଶୁ କେଦାର ପର
ପାଇଲ ଫଣି ଫଣା ମଣି ହର । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. କବିତା ।

ପରଶୁଧର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ପରଶୁ+ଧୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Paraśudhara ଯେ ପରଶୁ ଧରିଥାଏ—Holding a battle-axe; armed with a hatchet.

ପରଶୁଧାରୀ } ଅନ୍ୟରୂପ
ପରଶୁପାଣି }

ସଂ. ଅ—୧ । ମହାଦେବ; ଶିବ—1. Śiba.

୨ । ପରଶୁରାମ (ଦେଖ)—2. Paraśurāma. (See)

୩ । ଗଣେଶ—
3. God Gaṅeśa; the younger son of Śiva.

ପରଶୁ ରତନ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ସ୍ପର୍ଶ ରତ୍ନ)—
Paraśu ratana ପରଶମଣି; ସ୍ପର୍ଶମଣି—
ପରସ ପାଥର The philosopher's stone.
ପାରସ ପତ୍ଥର ଲଭିବେ ପରଶୁ ରତନ. ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଭଣ୍ଡାର ବହନ ।
ଭୂଗର୍ଭ. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

ପରଶୁମଣି } ଅନ୍ୟରୂପ
ପରଶୁ ପଥର }

ପରଶୁରାମ—ସଂ. ବି. (ମ. ପ. ତତ୍ପୁ; ପରଶୁ=କୁଠାର [ଯୁକ୍ତ]+ରାମ=
Paraśurāma ରାମାବତାର)—ଜମଦଗ୍ନି ଋଷିଙ୍କ ପୁତ୍ର; ଭାର୍ଗବ—
Paraśurāma; a son of Jamadagni.

[ଦ୍ର—ଏ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ୬ଷ୍ଠ ଅବତାର; ପୃଥିବୀକୁ ୨୧ ବାର ନିକ୍ଷତ୍ରିୟ କରିଥିଲେ । ଏହାଙ୍କର ଅସ୍ତ୍ର ପରଶୁ । ଏ ପିତ୍ରାଦେଶରେ ସ୍ୱୀୟ ମାତା ରେଣୁକାଙ୍କୁ ବଧ କରିଥିଲେ ଓ ପରେ ପିତାଙ୍କୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରି ମାତାଙ୍କୁ ପୁନରୁଜ୍ଜୀବିତ କରାଇଥିଲେ । ଏ ମହାବୀର ଥିଲେ; ଏହାଙ୍କ ପିତୃହନ୍ତା କାର୍ତ୍ତବୀର୍ଯ୍ୟାର୍ଜୁନ ବା ସହସ୍ରାର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଏ ବଧ କରିଥିଲେ ।

ରାମଚନ୍ଦ୍ର ବିବାହ ହୋଇ ସାର ସୀତାଙ୍କୁ ଘେନି ମିଥିଲାରୁ ଫେରି ଆସିବା ସମୟରେ ବାଟରେ ଏ ତାଙ୍କୁ ଭେଟି ଧନୁ ପରୀକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ଆହ୍ୱାନ କରିଥିଲେ । ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଏହାଙ୍କ ହାତରୁ ଧନୁ ନେବା ସମୟରେ ଏହାଙ୍କ ଦେହରେ ଥିବା ବିଷ୍ଣୁ ତେଜଃ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଦେହରେ ପ୍ରବେଶ କଲା ଏବଂ ଏ ହତପ୍ରଭ ହୋଇ ତପସ୍ୟା କରିବାକୁ ଗଲେ । ଏହାଙ୍କର ଅନ୍ୟ ଚାରି ଭାଇଙ୍କ ନାମ ସମନ୍ତାନ୍, ସୁଷେଣ, ବସୁ ଓ ବିଶ୍ୱାବସୁ ।]

ପରଶ୍ୱ(ଶ୍ୱଃ)—ସଂ. ଅ. (ପର+ଭବିଷ୍ୟତାର୍ଥେ ଶ; ଶସ୍)—
Paraśwa(śwaḥ) ୧ । ଆଗାମୀ ପଅର ଦିନ; ଆଗାମୀ କାଲିର
ପରଶ୍ୱ **ପରସୋଁ** ପରଦିନ—1. Day after tomorrow.

୨ । ଗତ କାଲିର ପୂର୍ବ ଦିନ—
2. Day before yesterday. (Ganguli).

ପରଶ୍ୱଧ—ସଂ. ବି. [ପର=ଶତ୍ରୁ+ଶନ୍=କୁକୁର (ପର)+ଧେ ଧାତୁ=
Paraśwadha ପାନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯେ କୁକୁର ପର
(ପରସ୍ୱଧ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଶତ୍ରୁର ରକ୍ତକୁ ପାନ କରେ]—
ପରଶୁ; କୁଠାର—Battle-axe.

ପରଶ୍ରୀ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପର+ଶ୍ରୀ)—
Paraśrī ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ଶ୍ରୀ ବା ସମ୍ପଦ—
Prosperity of another person.

ପରଶ୍ରୀ କାତର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (୭ମୀ ତତ୍; ପରଶ୍ରୀ+କାତର)—
Paraśrī kātara ଅସହିଷ୍ଣୁ; ଯେ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ସୁଖ ସମ୍ପଦ
(ପରଶ୍ରୀକାତରା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଦେଖିଲେ ବ୍ୟଥିତ ହୁଏ; ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର
(ପରଶ୍ରୀକାତରତା—ବି) ସୁଖ ଯାହା ଆଖିରେ ଯାଏ ନାହିଁ—
Envious; pained at another person's weal or prosperity.

ପରଷା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପରିବେଷଣ)—ପରିବେଷଣ—
Parashā **ପରଷା** Serving of food.
ପରୋସନା, ପରସନା ମାଧ ବରଷା ମାଆ ପରଷା—ଭଗ ।

ପରଷା(ଷେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—'ପରଷିବା'ର ଣିଜନ୍ତ ରୂପ—
Parashā(she)ibā Causative form of
ପରଷାନ **ପରସାନା** Parashibā.

ପରଷାଣ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପରିବେଷଣ)—ପରିବେଷଣ—
Parashāṇa Serving out of meal to guests.
ପରଷା **ପରସନା**

ପରଷା ପରଷି—ଦେ. ବି—ପରିବେଷଣ କର୍ମ—
Parashā parashi The act of serving out meal
ପରଷା ପରଷି **ପରସା ପରସି** to guests.

ପରଷିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପରିବେଷଣ)—
Parashibā ଖାଦ୍ୟ ପରିବେଷଣ କରିବା; ଖାଇବା ଲୋକର ପତ୍ରରେ
ପରଷା ବା ପାତ୍ରରେ ଖାଦ୍ୟ ଦେବା—
ପରସନା To serve food.
(ପରଷି ଦେବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ହିଜଙ୍କ ପରଷିଲେ ଅନ୍ନ ଭୋଷମନେ ।
କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ସଭା ।

ପରଷୁଣୀ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ପରିବେଷଣ)—
Parashuṇī ପରିବେଷଣକାରୀ—Serving meal.
(ପରଷାଳୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଭୂସର ବିକାର ଦୁଲଣୀ, ସେ ସଙ୍ଗେ ଅଳ୍ପ ପରଷୁଣୀ ।
पारिवेषुनी परीसिया ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।
[ପରଷୁଣିଆ(ଆଁ) – ଅନ୍ୟରୂପ] ଦେ. ବି – ପିଣ୍ଡା; ଏକ ପ୍ରକାର ପତଳା କଂସାପାତ୍ର (ଯାହା ଦ୍ୱାରା ପାତ୍ରରୁ ଭାତ ଆଦି ନିଆଯାଇ ପତରରେ ପରଷା ହୁଏ—A thin bell metal utensil used in serving out rice from big pots.

ପରସଙ୍ଗ——ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପ୍ରସଙ୍ଗ)—ପ୍ରସଙ୍ଗ (ଦେଖ)
Parasaṅga **परसङ्ग परसंग** Prasaṅga (See)

ପରସନ(ନ୍ନ)—ସଂ. ବି. (ସଂ. ପ୍ରସନ୍ନ) —
Parasana(nna) ୧ । ଅନୁକୂଳ; ପ୍ରସନ୍ନ—1. Favourable;
परसन्न परसन propitious; kind.
ହରଷ ଉତ୍କଣ୍ଠାରେ ମନ
ହୁଅଇ ସଦା ପରସନ । ଜଗନ୍ନାଥ, ଭାଗବତ ।
୨ । ସନ୍ତୁଷ୍ଟ—2. Satisfied.
ଏକେଇ ଜେ, ଭଣ୍ଡିକ ଜାଡ଼ ଆ ଗୋସେଇଁ ପରସନ – ଭର ।
ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପ୍ରସନ୍ନତା)—ପ୍ରସନ୍ନତା; ସନ୍ତୋଷ; ଅନୁଗ୍ରହ—
Satisfaction; favour.
ବଳ ଭ୍ରମ ସୋଦରଜ ବହେ ପରସନ୍ନ । ଭକ୍ତ ବୈଦେହୀଶ ବଳାସ ।
ତୋହର ପରସନ୍ନ ତାର, ସକଳ ହୁଅଇ ସଫଳ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ପରସା (ଇତ୍ୟାଦି)—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପ୍ରସ୍ରାବ)—
Parasā (etc) ପ୍ରସ୍ରାବ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
पेछाब परसाद Praśrāba etc (See)
(ପରସ୍ରା, ପରସାବ, ପରସ୍ରାବ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପରସାଦ—ଗ୍ରା. ବି (ପଦ୍ୟ) (ସଂ. ପ୍ରସାଦ)—
Parasāda ୧ । ଦେବତାଙ୍କୁ ନିବେଦିତ ଭୋଗ—
परसाद 1. Offering to a Deity.
परसाद ୨ । ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ଭୋଜ୍ୟ; ଅଇଁଠା—
2. The leavings of a person's meal.
୩ । ଅନୁଗ୍ରହ—3. Favour.
ଚକ ବିଷ୍ଣୁନେ, ଚଳାଇ ମଦନ ରଥକୁ, ଯାହା ପରସାଦେ ଭାହାର
କହିବା ଗୋଚର ନୋହେ ବିସ୍ମୟକୁ । ଭକ୍ତ, ପ୍ରେମସୁଧାନିଧି ।

ପରସାଦି—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ପ୍ରସାଦୀକୃତ)—
Parasādi ୧ । ନିବେଦିତ – 1. Offered.
परसादी ୨ । ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ (ଖାଦ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ)—
परसादि 2. (food) Left after dinner.
୩ । ଉପଭୁକ୍ତ; ପରିଭୁକ୍ତ ଓ ତ୍ୟକ୍ତ—
3. Abandoned or discarded after enjoyment.
(ଯଥା—ହଥିଙ୍କର ପରସାଦି ମାଳ ମୋ ବେକରେ ପକାଇ ଦିଅ ।)
ଗ୍ରା. ବି—ପରସାଦ (ଦେଖ)—Parasāda (See)

ପରସା ପୋଡ଼ା—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପ୍ରସ୍ରାବ ଜ୍ୱାଳା)—
Parasā porḍā କ୍ଷୁଦ୍ର ମେହ ରୋଗବିଶେଷ—
ପରସ୍ରା ପୋଡ଼ା, ପରସାବ ପୋଡ଼ା, ପରସା ଜଳା } ଅନ୍ୟରୂପ Painful and scanty urination; a disease of the urethral organ.
पेछाब यन्त्रणा [ଦ୍ର—ଏଥିରେ ପ୍ରସ୍ରାବ କରିବା ସମୟରେ ଜନ-
पिशाबकि ज्वाला ନେନ୍ଦ୍ରୟ ମଧ୍ୟରେ ଭାରି ପୋଡ଼ାଜଳା ହୁଏ;
ପରସ୍ରା ହଳଦିଆ ବା ନାଲି ହୋଇ ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ କ୍ଷରିତ ହୁଏ ।]

ପରସା ମୁଣ୍ଡେଇବା—ପ୍ରାଦେ. (କଳାହାଣ୍ଡି) କ୍ରି—(ସ୍ତ୍ରୀ) ନିଜ ଇଚ୍ଛାରେ
Parasā muṇḍeibā ସ୍ୱାମୀ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଯିବା—
(a woman) To look out for a husband of one's choice; to go out to select a husband for one's self.

ପରସିଦ୍ଧି(ଧି)—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବି. (ସଂ. ପ୍ରସିଦ୍ଧି)—
Parasiddhi (dhi) ପ୍ରସିଦ୍ଧି; ଖ୍ୟାତି – Celebrity.
परसिद्धि परसिद्धि ଗ୍ରା. ବିଣ. – ପ୍ରସିଦ୍ଧ—Celebrated.
[ପରସିଦ୍ଧ(ଧ)—ବିଣ]
ସୁବଳ ଶ୍ରୋକ କୃଷ୍ଣ ଅବ
ଏମନ୍ତେ ନାମ ପରସିଦ୍ଧି । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ପରସୀମା—ସଂ. ବି. (ପର + ସୀମା; ୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍) –
Parasīmā ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ଜମିର ବା ରାଜ୍ୟର ସୀମା —
परेर सीमा The boundary of the land or
दुसराका सिवाना country of another.

ପରସ୍ତ(ସ୍ଥ)—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପ୍ରସ୍ଥ = ବିସ୍ତାର; ସଂ.ପଞ୍ଚ; ସଂ. ପ୍ରସ୍ତର = ପଡ଼
Parasta (stha) ଶଯ୍ୟା)—୧ । ପ୍ରସ୍ଥ; ସ୍ତର—1. Layer.
परस्त, परत ୨ । ବାର; ଥର—2. Time.
परत ୩ । ଭାଙ୍ଗ—3. Fold; plait.
ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର) ବି—ଖଞ୍ଜା; ଅଗଣା—
Courtyard.

ପରସ୍ତ ପରସ୍ତ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ପ୍ରସ୍ଥ ପ୍ରସ୍ଥ ହୋଇ—
Parasta parasta 1. In layers.
परत परत ୨ । ସ୍ତର ପରେ ସ୍ତର—
परत परत 2. Layer after layer.
(ପରସ୍ତକା ପରସ୍ତ, ପରସ୍ତକୁ ପରସ୍ତ – ଅନ୍ୟରୂପ)

ପରସ୍ତା(ସ୍ତେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ପରସ୍ତ ପରସ୍ତ କରି ଭାଙ୍ଗିବା; ତହିଇବା-
Parastā(ste)ibā To fold into layers; to plait;
परतान तह करना, तहियाना to braid.

ପରସ୍ତାତ୍—ସଂ. ଅ (ପର + ତାତ୍; ନିପାତନ)—
Parastāt ୧ । ପଶ୍ଚାତ୍—1. Behind.
୨ । ପରେ—2. After.
୩ । ଆହୁରି; ପୁନଶ୍ଚ—3. Again; also.

ପରସ୍ତା ପରସ୍ତି—ଦେ. ବିଣ—ସ୍ତର ସ୍ତର ହୋଇ ସଞ୍ଚିତ; ତହିତାତହିତ-
Parastā parasti ପରତାପରତି Folded up in layers.

ପରସ୍ରାବ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପ୍ରସ୍ରାବ)—୧ । ପ୍ରସ୍ରାବ—
Parastāba 1. Proposal.

୨ । ପ୍ରସଙ୍ଗ—2. Course of conversation; connection.

୩ । ବିଷୟ—3. Subject.

ମୁଁ ଯେ ନୋହଇ ତୋ ଭକ୍ତ,
ସ୍ପର୍ଶିବ ମାନା ପରସ୍ତାକ । ଭୂପତ ପ୍ରେମପଙ୍ଖାମୃତ ।

ପରସ୍ତିଆ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ—ପ୍ରସ୍ତ)—(ଏତେ) ପରସ୍ତ ବା ସ୍ତରଯୁକ୍ତ—
Parastiā
तहबाला Folded in layers.

[ଦ୍ର—ଅନ୍ୟ ସଂଖ୍ୟାବାଚକ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଲାଗେ । ଯଥା—ତିନି ପରସ୍ତିଆ ।]

ପରସ୍ତିରୀ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପରସ୍ତ୍ରୀ)—ପରସ୍ତ୍ରୀ; ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ଭାର୍ଯ୍ୟା—
Parastirī Another person's wife.

(ପରଭିରୀ, ପରଭିରଲ୍ଲ, ପରଭିଲ୍ଲା; ପରଭିର୍ଲ୍ଲ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପରସ୍ତିରୀ ହରଣ ସେ ଦଣ୍ଡାରଙ୍ଗୀ ଗୃଣ୍ଡୀ – ପ୍ରାଚୀ ଶ୍ରୀଗୁରୁଭକ୍ତି ଗୀତା ।

ପରସ୍ତୁତ—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ପ୍ରସ୍ତୁତ)—୧ । ଉପସ୍ଥିତ; ବିଦ୍ୟମାନ—
Parastuta 1. Present.

ପରସ୍ତୁତ परस्तुत ୨ । ଉଦ୍ୟତ—2. Ready.

ଭୂମ୍ବ ହୁତେ ପ୍ରାଣ ଛଡ଼ି ତ ପରସ୍ତୁତ – କୃଷ୍ଣସିନ୍ଧୁ, ମହାଭାରତ ସଭା ।

୩ । ଯଥାକ୍ରମେ; କ୍ରମାନୁସାରେ—3. Respectively.

ପରସ୍ତେ—ଗ୍ରା. ଅ—୧ । ଏକ ପ୍ରସ୍ତ—
Paraste 1. One layer or fold.

एकपरत ଏକପରତ ୨ । ଏକଥର—2. Once.

ସମ୍ବନ୍ଧୁଣୀ ସମ୍ବନ୍ଧୁଣୀ କହୁ ପ୍ରବୋଧ ନାସିଚାଧାରଣୀମାନଙ୍କୁ ପରସ୍ତେ ବୁଝାଇଗଲେ । ଫକୀରମୋହନ. ଛମାଣ ଅଠଗୁଣ୍ଠ ।

୩ । ଚୁହେ; (ଗାଳି, ମାଡ଼ ଆଦିର) ଏକ ହୁଣ୍ଡା—
3. A shower of (rebuke or beating).

ଯଥା—ତାକୁ ଆଜି ଆଚ୍ଛା କରି ପରସ୍ତେ ଶୋଧିଦେଇ ଆସିଲି ।

ପରସ୍ତ୍ରୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—(ପର + ସ୍ତ୍ରୀ)—ଅନ୍ୟବ୍ୟକ୍ତିର ଭାର୍ଯ୍ୟା—
Parastrī Another man's wife.

(ପରସ୍ତ୍ରୁରୁଷ—ପୁଂ) ଦେ. ବି—ପର ସ୍ତ୍ରୀ ଗମନ—
Adultery with anothers' wife.

ପରସ୍ତ୍ରୀ ଗମନ—ସଂ. ବି.—(ପରସ୍ତ୍ରୀ + ଗମନ)—ଅନ୍ୟର ସ୍ତ୍ରୀ ସଙ୍ଗେ ଜାର-
Parastrī gamana କର୍ମ; ବ୍ୟଭିଚାର କର୍ମ—
Adultery with a woman.

(ପରସ୍ତ୍ରୀ ସଙ୍ଗ, ପରସ୍ତ୍ରୀ ସଙ୍ଗମ, ପରସ୍ତ୍ରୀ ସହବାସ, ପରସ୍ତ୍ରୀ ହରଣ, ପରସ୍ତ୍ରୀ ସଂଭୋଗ; ପର ସ୍ତ୍ରୀ ସଂସର୍ଗ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପରସ୍ତ୍ରୀଗାମୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରସ୍ତ୍ରୀ + ଗମ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ.ଇନ୍)—
Parastrīgāmī ପର ସ୍ତ୍ରୀ ସଙ୍ଗେ ସହବାସକାରୀ—Adulterer.

ସଂ. ବି. ପୁଂ—ପରସ୍ତ୍ରୀ ସହବାସକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି—
(ପରସ୍ତ୍ରୁରୁଷଗାମିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) An adulterer.

ପରସ୍ପର—ସଂ. ବିଣ. (ପର + ପର; ନିପାତନ)-ଅନ୍ୟୋନ୍ୟ; ଇତରେତର—
Paraspara Mutual; reciprocal.

ସଂ. କ୍ରି ବିଣ—୧ । ଅନ୍ୟୋନ୍ୟରେ; ଜଣେ ଅନ୍ୟ ଜଣକୁ ଏହିପରି ଭାବରେ; ଜେଠା—1. Mutually.

୨ । ଆପଣା ଆପଣା ମଧ୍ୟରେ; ଆପୋସିରେ—
2. Amicably.

୩ । ଯଥାକ୍ରମେ; କ୍ରମାନୁସାରେ—3. Respectively.

ସଂ. ବି.—୧ । ମୃଗବିଶେଷ—A kind of deer.

୨ । ପ୍ରପୌତ୍ରର ପୁତ୍ର—2. Great great grandson.

୩ । ବଂଶ—3. Race; progeny.

ସଂ. ସର୍ବନାମ—ଅନ୍ୟୋନ୍ୟ—Each other; one another.

ପରସ୍ପର ବିରୋଧୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରସ୍ପର + ବିରୋଧୀ)—
Paraspara birodhī ୧ । ଏକଜଣ ଅନ୍ୟର ପ୍ରତିକୂଳ—
(ପରସ୍ପର ବିରୁଦ୍ଧ—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Opposing each other.

୨ । ଅନ୍ୟୋନ୍ୟର ବିପରୀତ—
2. Contrary to each other.

(ପରସ୍ପର ବିରୋଧିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ପରସ୍ୱ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପର + ସ୍ୱ; ଭୁଲ; ଦେବସ୍ୱ; ଶିବସ୍ୱ; ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱ)—
Paraswa ପରଦ୍ରବ୍ୟ; ପରଧନ—
Another's property; the property of others.

ପରସ୍ୱାପହରଣ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପରସ୍ୱ + ଅପହରଣ)—ପରଧନ
Paraswāpaharaṇa ହରଣ; ଚୋରି—Theft.

ପରସ୍ୱାପହାରକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରସ୍ୱ + ଅପହାରକ)—ଚୋର—
Paraswāpahāraka Thief.

(ପରସ୍ୱାପହାରୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)

(ପରସ୍ୱାପହାରିକା; ପରସ୍ୱାପହାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ପରସ୍ମୈପଦ—ସଂ. ବି. (ପରସ୍ମୈ = ପର ଶବ୍ଦର ଚତୁର୍ଥୀ ବିଭକ୍ତି ୧ବଚନ;
Parasmaipada ଅନ୍ୟନିମିତ୍ତ;+ପଦ = ତି, ତସ୍ ଓ ଅନ୍ତି ଆଦି
(ଆତ୍ମନେପଦ—ବିପରୀତ) ଚିହ୍ନ (ସଂସ୍କୃତ ଧାତୁର ବିଭକ୍ତିବିଶେଷ)—
କର୍ତ୍ତୃ ବାଚ୍ୟରେ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ କ୍ରିୟାର ବିଭକ୍ତି; କର୍ତ୍ତୃବାଚ୍ୟର କ୍ରିୟାରୂପ ।
The form of a Sanscrit verb in the active voice when the action denoted is performed for the benefit of another; the active voice of verbs.

(ଯଥା—ସେ କରୁଛି = ସଃ କରୋତି (ପରସ୍ମୈପଦ = ସେ ପର-ପାଇଁ କରୁଅଛି)—Active voice.

ତାହାଦ୍ୱାରା କରାଯାଉଅଛି—ସଃ କୁରୁତେ—ସେ ନିଜ ପାଇଁ କରୁଅଛି (ଆତ୍ମନେପଦ)—Passive voice.]

ପର ହସ୍ତ—ସଂ. ବି. (ପର + ହସ୍ତ)—୧ । ଅନ୍ୟବ୍ୟକ୍ତିର ହାତ—
Para hasta 1. The hand of another person.

୨ । ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ଅଧିକାର; ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ଜିମାଦାରି—
2. The control or custody of another person.

ପରହସ୍ତଗତ—ସଂ. ବିଣ. (ପରହସ୍ତ + ଗତ)—୧ । ଆପଣାର ଆୟତ୍ତରେ
Parahastagata ନ ଥିବା—1. Beyond one's own
(ପରହସ୍ତଗତା—ସ୍ତ୍ରୀ) (ପରହସ୍ତକ—ଦେ. ରୂପ) control.

୨ । ପରର ହାତକୁ ଯାଇଥିବା (ଧନ); ଯେଉଁ ଧନ ବା ବସ୍ତୁ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର କବଳଗତ ହୋଇଥାଏ—2. (property or thing) Which has gone to the possession, control or custody of another.

ପର ହାତ—ଦେ. ବ (ସଂ. ପରହସ୍ତ)—ପର ହସ୍ତ (ଦେଖ)
Para hāta Para hasta (See)
ପରେରହାତ ଦେ. ବଣ—ପରହାତିଆ (ଦେଖ)
ଦୁସରାକା ହାଥ Para hātiā (See)

ପରହାତ ଚଢ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । (ଧନାଦି) ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର କବଳଗତ
Para hāta chardhibā ହେବା—1. (property) To
ପରେରହାତେ ଚଢ଼ା go to the control of another.
ଦୁସରାକାହାଥମେ ଗୀରନା ୨ । (କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି) ଅପର ବ୍ୟକ୍ତିର
ପରହାତ ହେବା } ପରାମର୍ଶ ବା ଅଧିକାରାଧୀନ
ପର ହାତରେ ଚଢ଼ିବା } ଅନ୍ୟରୂପ] ହେବା—2. To become
ପର ହାତରେ ପଡ଼ିବା } subservient to another
person.

ପରହାତିଆ—ଦେ. ବଣ—୧ । ପର ହସ୍ତଗତ (ଦେଖ)
Para hātiā 1. Para hastagata (See)
୨ । ପରର ଅଧିକାର ବା କ୍ଷମତାଭୁକ୍ତ—
2. Under the control or disposal of another.
୩ । ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଦ୍ୱାରା ସାଧ୍ୟ—
3. Accomplishable by another.

ପର ହିତ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପର+ହିତ)—ପରର ମଙ୍ଗଳ;
Para hita ପରୋପକାର—The good of other people;
benefit to others.

[ଦ୍ର—ଏଥିରୁ ପରହିତରତ, ପରହିତାନୁଷ୍ଠାନ, ପରହିତାନୁଷ୍ଠାତା, ପରହିତାନୁଷ୍ଠାନୀ, ପରହିତାକାଙ୍କ୍ଷା, ପରହିତାକାଙ୍କ୍ଷୀ, ପରହିତାକାଙ୍କ୍ଷିଣୀ, ପରହିତ ବ୍ରତ, ପରହିତୈଷଣା, ପରହିତୈଷୀ, ପରହିତୈଷିଣୀ, ପରହିତେଚ୍ଛୁ, ପରହିତେଚ୍ଛା, ପରହିତାଭିଳାଷ, ପରହିତାଭିଳାଷୀ, ପରହିତାଭିଳାଷିଣୀ, ପରହିତ ସାଧକ ଓ ପରହିତ ସାଧିକା ଆଦି ପଦ ନିଷ୍ପନ୍ନ ହୁଏ ।]

ପରା—ସଂ. ଅ—(ଉପସର୍ଗ) (ପୃ ଧାତୁ=ପୂରଣ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଆ)—
Parā ନିମ୍ନଲିଖିତ ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟବହୃତ ଉପସର୍ଗ—A prefix
used in the following senses.
୧ । ପ୍ରଧାନ୍ୟ—1. Preeminence.
୨ । ସର୍ବତୋଭାବ—2. In all ways; in every way.
(ଯଥା—ପରାକ୍ରମ)
୩ । ଅତିକ୍ରମ—3. Passing over; surpassing.
୪ । ଅତ୍ୟନ୍ତ; ବିଶେଷ ଭାବରେ—4. Excessively.
(ଯଥା—ପରାମର୍ଶ)
୫ । ଗମନ—5. Going.
(ଯଥା—ପରାଗତ)
୬ । ଶେଷ, ଅନ୍ତିମ—6. Final.
(ଯଥା—ପରାକାଷ୍ଠା)
୭ । ବଧ—7. Killing.
(ଯଥା—ପରାହତ)
୮ । ଦୂରକୁ—8. Far; to a distance.
୯ । କ୍ଷତି—9. Loss.
୧୦ । ଆଭିମୁଖ୍ୟ—10. Situation in front.
୧୧ । ପ୍ରାତିଲୋମ୍ୟ—11. Inversion; against the grain.
୧୨ । ସହିତ—12. With.
(ଯଥା—ପରାଗ)
୧୩ । ବିକ୍ରମ—13. Power; might.
୧୪ । ତିରସ୍କାର—14. Rebuke.
୧୫ । ଲେଉଟିବା—15. Returning.
(ଯଥା—ପରାବୃତ୍ତ)
୧୬ । ପ୍ରାତିକୂଲ୍ୟ—16. Opposition.
(ଯଥା—ପରାସ୍ତ)
୧୭ । ବିପରୀତ—17. Opposite.
(ଯଥା—ପରାଜୟ)
୧୮ । ଅନାଦର; ଅବଜ୍ଞା; ଅବହେଳା—
18. Slighting; disregard.
(ଯଥା—ପରାକରଣ)
୧୯ । ପୁନର୍ବାର—19. Again.
୨୦ । ଭଙ୍ଗ—20. Breaking.
୨୧ । ପଛଆଡ଼କୁ—21. Backwards.
(ଯଥା—ପରାପତିତ)
୨୨ । ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ—22. Upwards.
(ଯଥା—ପରାବହ)
୨୩ । ନିନ୍ଦିତ—23. Blameworthy.
(ଯଥା—ପରାଭବ)
୨୪ । ମୁକ୍ତି—24. Liberation
(ଯଥା—ପରାକୃତ)

ସଂ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ପର+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । ପରର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
1. Feminine of Para.
୨ । ଉତ୍କୃଷ୍ଟା; ପରମା—2. Excellent.
୩ । ପ୍ରଧାନା; ମୁଖ୍ୟା—3. Chief; principal.
୪ । ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ ପ୍ରତିପାଦିକା—
4. Demonstrating spiritual knowledge.

ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ନାଭିମୂଳଠାରୁ ପ୍ରଥମେ ଜାତ ନାଦ ସ୍ୱରୂପ ବର୍ଣ୍ଣ—1. The element of the letter when it emanates first from inside the root of the navel.
୨ । ବେଦାନ୍ତ; ଉପନିଷଦ—2. Bedānta philosophy.

ଦେ. ଅ. (ସଂ. ପ୍ରାୟ)—୧ । (ସଂଶୟାର୍ଥକ; ପ୍ରଶ୍ନାର୍ଥକ)—ଟି ?—
1. (Interrogative or denoting doubt) Is it so ? will you ?

ଯିବୁ ପରି ପରଣ ସଙ୍ଗିନି ଭଠିଥିରେ । ସଙ୍ଗୀତ ।

୨ । (ଅନୁରୋଧାର୍ଥକ ବାକ୍ୟ ଶେଷରେ ବ୍ୟବହୃତ)—ଭଲା—
2. (denoting request) Please; wont you ?

ଠଣାଠୁଙ୍କି ଭାପଛାଣ ମୁଣ୍ଡେ ମନମଥ ପାଶ,
ବନ୍ଧନ କରି ତୁ ପରା ମୋତରେ । ବିଦ୍ୟାସୁନ୍ଦର ଠ ଗୀତ ।

୩ । (ବାକ୍ୟ ଶେଷରେ; ଦୃଢ଼ାର୍ଥ ପ୍ରକାଶକ)—ତ—
3. (used in emphasis at the end of a sentence) Certainly; too.
(ଯଥା—ମୁଁ ଜାଣେ ପରା; ଏ ଲୋକ ମତେ ଅଧବାଟରେ ଦଗା ଦେବ ।)
ମତନ ୪ । ପରାଏ; ପ୍ରାୟ; ସମାନ; ପର—4. Like.
ବରାବର; ଏକସାଁ ମୋହୋପରି ଲୋକ ଚଳାଇ ଅଛିଲଇ ।
କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ବଗଡ଼ ।
[ଦ୍ର—ଏହା ଚତୁର୍ଥ ଅର୍ଥରେ ଯେଉଁ ଶବ୍ଦ ପରେ ଲାଗେ ସେ ଶବ୍ଦର ୬ଷ୍ଠୀ ବିଭକ୍ତି ହୁଏ । ଯଥା ତା ପରା ଲୋକ]
ଗ୍ରା. ବି. (ଶୂଦ୍ରଙ୍କ ବ୍ୟବହୃତ) (ସଂ. ପାତନ)—୧ । ଫଳଆଦି ଗଛରୁ
ପାଡ଼ା ତୋଳା ହେବା—1. The plucking of fruits
ତାଡ଼ନା, ତୋଡାଇ from trees.
ପାତନା (ଯଥା—ଆମ୍ବପରା, ନଡ଼ିଆ ପରା ।)
୨ । ପାରିବା, ଭୂମିରେ ପକାଇବା—
2. Felling (of a person) on the ground.
(ଯଥା—ଧରା ପରା ଲଗାଇବା, ପରାପରି ଲଗାଇବା ।)
୩ । ଭୂମିରେ ବିଛା ହେବା—
3. Being laid or spread on the ground.
(ଯଥା—ଶେଯ ପରା ।)
ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ପ୍ରକାର)—୧ । ପର; ପ୍ରକାର; ସଦୃଶ—
ମତନ 1. Similar; like.
ଏକସା (ଯଥା—ଚାରପରା ସୁନର ମୁହଁକୁ ବସନ୍ତ ଦାଗ ଖରାପ କରିଦେଲା ।)
ତୋଡ଼ାହୁଆ ୨ । ତୋଳା ହୋଇଥିବା (ଫଳ)—
ପାଡ଼ା 2. Plucked (fruit)
ଫଳାହୁଆ ୩ । ଭୂମିରେ ବିଛା ହୋଇଥିବା (ବିଛଣା)—
ପଡ଼ା 3. (bed) Spread on the ground.
ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ପଡ଼ା; ସାଇ—
A quarter of the town or village.
କାଁଚ କାଁଚ କାଁଚ, ଅମର ପରାରୁ ନ ଯିବୁ ନାଚ,
ଚିଣ୍ଡ ତଳେ ଦେବୁ ଖାଁଚ । ଦୋଳଗୀତ ।

ପରାଇ—ଦେ. ଅ. (ପଦ୍ୟ) (ସଂ. ପ୍ରାୟ)—ପ୍ରାୟ—Like.
Parāi ସରଦାରମାନେ ନିଷ୍ଠୁର ବଚନେ କହିଲେ ପରାଗ ପରାଇ ।
ମତନ ଏକସାଁ ଦ୍ରୁଜନାଥ. ଷମରତରଙ୍ଗ ।

ପରା(ରେ)ଇବା—(ଶୂଦ୍ରଙ୍କ ବ୍ୟବହୃତ) ଗ୍ରା. କ୍ରି. (ପାରିବାର ଣିଜନ୍ତରୂପ; ସଂ.
Parā(re)ibā ପାଢ ଧାତୁ)-୧ । ଗଛଆଦିରୁ ଫଳ ଅନ୍ୟଦ୍ୱାରା ତୋଳା-
ପାଡ଼ାନ୍ ଇବା; ପଡ଼ାଇବା—1. To cause to be plucked.
ପଡ଼ାନା (ଯଥା—ସାଆନ୍ତ ବସି ନଡ଼ିଆ ପରାଉ ଅଛନ୍ତି ।)
ପବାନ ୨ । (ସଂ. ପରିଧାପନ)—ଭୂଷିତ କରାଇବା; ପିନ୍ଧାଇବା;
ପହନାନା ପହିରଣ କରାଇବା—2. To cause to put on.
ପାତାନ ୩ । ଅନ୍ୟଦ୍ୱାରା ବିଛଣାଆଦି ଭୂମିରେ ବିଛାଇବା—
ଫଳାନା 3. To cause to be spread.
ପ୍ରାଦେ. (ଭତରଭାଷା) କ୍ରି. (ଭୁଲ. ହି. ପରାନା)—ପଳାଇବା—
To fly away.
ଗ୍ରା (ଇତରବ୍ୟବହୃତ ଉଚ୍ଚାରଣ)—କ୍ରି—ପଳାଇବା-To flee away.

ପରାଏ—ଦେ. ଅ. (ପଦ୍ୟ) (ସଂ. ପ୍ରାୟ) —ପ୍ରାୟ—Like.
Parāe ପିଅନ ଶାଳଲ ପିଅଦା ପରାଏ ମାରୁ ଝିଙ୍କେ ଅମୃ ଥାଇ ।
ମତନ ବରାବର (ପରାଏକ—ଅନ୍ୟରୂପ) ବଳରାମଦାସ, ସଙ୍ଗୀତ ।

ପରାଏଣ—ଗ୍ରା. ଅ. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) (ସଂ. ପ୍ରାୟ)—ପରାଏ (ଦେଖ)
Parāeṇa Parāe (See)
କ୍ଷୁଦ୍ର ଦାସ ପରାଏଣ ସଂସାରେ ରହୁଛେ । ପ୍ରାଚୀ. ଶ୍ରୀ ଗୁରୁ ଭକ୍ତି ଗୀତା ।

ପରାଂଗତି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପରା+ଗତି)—୧ । ମୋକ୍ଷ; ମୁକ୍ତି—
Parāṁgati 1. Salvation.
(ପରାଙ୍ଗତି—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଉଦ୍ଧାର—2. Deliverance.
(ଯଥା—ମୁଁ ପରାଂଗତି ପାଇଗଲି ।)

ପରାକ୍—ସଂ. ଅ—ପରାଙ୍ (ଦେଖ)—
Parāk Parāṅ (See)

ପରାକ୍‌ପୁଷ୍ପୀ—ସଂ. ବି—ଅପାମାର୍ଗ—
Parāk-pushpī Achyranthes Aspera (plant).

ପରାକ—ସଂ. ବି. (ପରା=ଉତ୍ତମ+ଅକ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+
Parāka କରଣ ଅ)—୧ । ଦୂରତ୍ୱ—1. Distance.
୨ । ଦ୍ୱାଦଶ ଦିନବ୍ୟାପୀ ଉପବାସ ବ୍ରତ ବା ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତବିଶେଷ—
2. A religious penance or expiation perfomed in 12 days.
୩ । ବଳି ପକାଇବାର ଖଡ୍ଗ—3. A sacrificial sword (Apte).
୪ । ଜନ୍ତୁବିଶେଷ—4. A kind of animal (M. W.).
୫ । ରୋଗବିଶେଷ—5. A kind of disease (Apte).
ସଂ. ବିଣ—କ୍ଷୁଦ୍ର—Small.

ପରାକରଣ—ସଂ. ବି. କ୍ଲୀ. (ପରା=ପୂର୍ବେ+କୃ ଧାତୁ=କରିବା+
Parākaraṇa ଭାବ. ଅନ; କିମ୍ବା ପରା=ଅବଜ୍ଞା+କରଣ)—
୧ । ଅବଜ୍ଞା କରିବା; ଅବହେଳନ—
1. Slighting; disregarding; disdaining.
୨ । ରଦ୍ କରିବ —2. Setting aside (M. W.).

ପରାକର୍ମ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପରାକ୍ରମ)—ପରାକ୍ରମ; ବଳ—
Parākarma Might; potency.
ନିଜ ଚେତ ପରା ଯା ପରାକର୍ମ
ଗୋପୀମାନଙ୍କ ବଳ ଚେ ଜାଣିମ । ପ୍ରାଚୀ. ରହସ୍ୟମଞ୍ଜରୀ ।

ପରାକାଷ୍ଠା—ସଂ. ବି. (ପରା=ଶେଷ+କାଷ୍ଠା=ସୀମା)—୧ । ଚରମ ସୀମା—
Parākāshṭhā 1. Extreme limit; acme.
(ପରାକୋଟି - ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଆତିଶୟ—2. Excess.
୩ । ସର୍ବୋଚ୍ଚ ସୀମା—3. Highest pitch.
୪ । ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ଆୟୁର ଅର୍ଧେ—4. Half of the lifetime of Brahmā.

ପରାକୃତ(ତି)—ଗ୍ରା. ବି ଓ ବିଣ. (ସଂ. ପ୍ରାକୃତ)—୧ । ପ୍ରାକୃତ ଭାଷା—
Parākuta(ti) 1. The Prākṛuta language.
(ପରାକୃତ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବ ପରାକୃତ ସଂସ୍କୃତ
ସେ ଭବଗ୍ରାମ୍ଭ ବଳମ୍ବିତ
ଗାଳ ଶୁଣେ ଗୋପୀମନେ
ବେଦ ନ ଶୁଣେ ତେଣେ ସ୍ପଷ୍ଟେ । ରୂପଚ. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

୨ । ଓଡ଼ିଆଭାଷା—2. The Oria language.
(ଯଥା—ବାଲ୍ମୀକି ରାମାୟଣକୁ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେହି ପରାକୃତରେ ଭାଙ୍ଗି ନାହାନ୍ତି ।)

୩ । ପ୍ରଚଳିତ ଦେଶୀୟ ଭାଷା—
3. The vernacular of a country.

ପରାକ୍ରମ—ସଂ. ବି. (ପରା=ସର୍ବତୋଭାବରେ+କ୍ରମ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା +କରଣ. ଅ)—୧ । ଶକ୍ତି; ଶକ୍ତି; ସାମର୍ଥ୍ୟ—
Parākrama 1. Power; potency.

୨ । ସାହସ—2. Courage; valour.

୩ । ବିକ୍ରମ—3. Might.

୪ । ବଳ—4. Strength; prowess.

୫ । ପୁରୁଷକାର—5. Exertion.

ପରାକ୍ରମ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ବଳ ବା ସାହସ ଦେଖାଇବା—
Parākrama karibā 1. To show one's valour or prowess.
पराक्रम दिखाना
ଯୁଦ୍ଧରେ ଯେଉଁ ଲୋକ ପରାକ୍ରମ କରେ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ସଭା ।

ପରାକ୍ରମ କାଢ଼ିବା
ପରାକ୍ରମ ଦେଖାଇବା
ପରାକ୍ରମ ଦେଖେଇବା } ଅନ୍ୟରୂପ] ୨ । ନିଜର ବାହାଦୁରି କହିହେବା—2. To praise one's own prowess; to brag; to boast.

ପୁରୁଷ ହୋଇ ସ୍ତ୍ରୀସଙ୍ଗରେ ମାରିବ
ପରାକ୍ରମ କରି ତା ସଭାରେ କହିବ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ସଭା ।

ପରାକ୍ରମଶାଳୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରାକ୍ରମ+ଅସ୍ତି ଅର୍ଥରେ ଶାଳିନ୍, ୧ମା. ୧ବ)—୧ । ଶକ୍ତିଶାଳୀ; ବଳୁଆ—
Parākramaśālī 1. Potent; powerful; mighty.
(ପରାକ୍ରମଶାଳିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
(ପରାକ୍ରମଶାଳିତା—ବି) ୨ । ସାହସୀ—2. Valorous; valiant.

ପରାକ୍ରମୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରାକ୍ରମ+ଅସ୍ତି ଅର୍ଥରେ ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—ପରାକ୍ରାନ୍ତ (ଦେଖ)—
Parākramī Parākrānta (See)
(ପରାକ୍ରମିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ପରାକ୍ରାନ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରା+କ୍ରମ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ପରାକ୍ରମଶାଳୀ; ଶକ୍ତିସମ୍ପନ୍ନ—
Parākrānta 1. Powerful; mighty.
(ପରାକ୍ରାନ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ)

୨ । ସାହସୀ—2. Valiant; heroic.

ପରାଗ—ସଂ. ବି. (ପରା=ସହିତ+ଗମ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯେ ବାୟୁ ସହିତ ଗମନ କରେ ବା ଉଡ଼ିଯାଏ)—
Parāga

୧ । ଧୂଳି—1. Dust.

୨ । ପୁଷ୍ପରେଣୁ—2. The farina or pollen of a flower.

୩ । ଗନ୍ଧଦ୍ରବ୍ୟ ଚୂର୍ଣ୍ଣ—3. Scented powder.

୪ । ଚୂର୍ଣ୍ଣ; ଗୁଣ୍ଡା—4. Powder.

୫ । ଚନ୍ଦନ—5. Sandal.

୬ । (ପରା+ଗମ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—ସୁନାମ; ଖ୍ୟାତି—
6. Good name; reputation; fame.

୭ । ସୂର୍ଯ୍ୟୋପରାଗ; ସୂର୍ଯ୍ୟଗ୍ରହଣ; ଚନ୍ଦ୍ରଗ୍ରହଣ—
7. Lunar or solar eclipse (M. W.).

ସର୍ଲିହିତ ଗର୍ତ୍ତରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ପରାଗରେ
ସ୍ନାନ କରନ୍ତି ଯେବେ ସେଇ ସ୍ପର୍ଦ୍ଧରେ । କୃଷ୍ଣସିଂହ, ମହାଭାରତ ବନ ।

୮ । ସ୍ୱାଧୀନତା—8. Independence (M. W.).

୯ । ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦ ଗତି (ହି. ଶ)—9. Unrestricted motion.

୧୦ । ପର୍ବତବିଶେଷ (ହି. ଶ)—
10. Name of a mountain.

ପରାଗ କେଶର—ସଂ. ବି. (ପରାଗ+କେଶର)—ଶିରୋଦେଶରେ ରେଣୁ ଯୁକ୍ତ ପୁଷ୍ପ ମଧ୍ୟସ୍ଥ ସୂକ୍ଷ୍ମ ସୂତ୍ର ସମୂହ—
Parāga kēśara Stamen of flowers.

[ଦ୍ର—ଏହା ବୃକ୍ଷମାନଙ୍କର ସୁଂଜନନେନ୍ଦ୍ରିୟ ଅଟେ ।]

ପରାଗତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରା=ପଶ୍ଚାତ୍; ବିପରୀତଭାବେ+ଆ+ଗମ୍ ଧାତୁ +କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ପଶ୍ଚାଦାଗତ—
Parāgata 1. Come late; arrived late.
(ପରାଗତା—ସ୍ତ୍ରୀ)

୨ । ବିସ୍ମୃତ—2. Forgotten.

୩ । ପ୍ରତ୍ୟାଗତ—3. Returned.

୪ । ବ୍ୟାପ୍ତ—4. Spread.

୫ । ବିକସିତ—5. Explanded; blown.

୬ । ଯୁକ୍ତ—6. Joined; attached.

ପରାଙ୍—ସଂ. ଅ—ପଶ୍ଚାତ୍; ପଛକୁ—
Parāṅ Backwards.

ପରାଙ୍ମୁଖ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପରାଙ୍=ପଛ ଆଡ଼କୁ ମୁଖ ଯାହାର)—୧ । ପଶ୍ଚାତ୍‌ପଦ—1. Shrinking; averse from.
Parāṅmukha
(ପରାଙ୍ମୁଖୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
[ପରାଙ୍ମୁଖତା—ବି]

୨ । ଅନିଚ୍ଛୁକ—
2. Unwilling; reluctant.

୩ । ପଛଆଡ଼କୁ ମୁହଁ ବୁଲାଇଥିବା; ବିମୁଖ—
3. Having the face turned away or averted.

୪ । ପ୍ରତିକୂଳ—4. Unfavourable; adverse.

୫ । ନିବୃତ୍ତ; କ୍ଷାନ୍ତ—
5. Ceased; discontinued; stopped.

୬ । ଉଦାସୀନ—6. Indifferent.

୭ । ପ୍ରତିନିବୃତ୍ତ—7. Turning away from.

ପରାଚ୍—ସଂ. ବିଣ—୧ । ପ୍ରତିସ୍ରୋତଗାମୀ; ଓଲଟାଗତି କରୁଥିବା—
Parāch 1. Moving against the current.

୨ । ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଗାମୀ—2. Going upwards.

୩ । ପରୋକ୍ଷଗମ୍ୟ—3. Indirectly comprehensible.

୪ । ବାହ୍ୟୋନ୍ମୁଖ (ହି. ଶ.)—4. Facing outwards.

୫ । ବିମୁଖ—
5. With the face averted; averse.

ପରାଚିତ — ଗ୍ରା (ଇତର) ବି (ସଂ. ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ)—୧ । ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ—
arā chita 1. Expiatory rites.
ପରାଚିତ୍ — ଅନ୍ୟରୂପ) ଅପେ ପରାଚିତ ହୋଇ ଅପେ ଯେନେ ଦାନ — ପ୍ରାଚୀ, ବ୍ରହ୍ମନରୂପଣ ଗୀତା ।

ସଂ. ବିଣ— (ପର + ଆ + ଚିତ = ପ୍ରତିପାଳିତ) —
୧ । ପର ପୁଷ୍ଟ; ଅନ୍ୟ କର୍ତ୍ତୃକ ପ୍ରତିପାଳିତ—
1. Brought up or fostered by another.
୨ । ସମ୍ୟକ୍ ବ୍ୟାପ୍ତ—3. Well spread; diffused.

ପରାଚିନ—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ପଦ୍ୟ) (ସଂ. ପ୍ରାଚୀନ) —ପ୍ରାଚୀନ; ପୁରୁଣା—
Parāchina Old; ancient.

ପରାଚୀ—ଗ୍ରା. ବି. (ନାମ) (ସଂ. ପ୍ରାଚୀ)—୧ । ପୁରୀଜିଲ୍ଲାର ପ୍ରାଚୀନଦୀ—
Parāchī 1. The Prāchī river in Puri district.
୨ । (ପଦ୍ୟ) ପ୍ରାଚୀ—ଦେଖ—2. Prāchī (See)
ଦେଖୁ ଦେଖୁ ଦେଖାଦେଲ ପାଟଳମା ପରାଚୀମୂଳେ—ବଳଭଦ୍ର ଯାତ୍ରା ।

ପରାଚୀନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରାଚ୍=ବିମୁଖ + ଇନ୍)—୧ । ବିମୁଖ;
Parāchīna ପରାଙ୍ମୁଖ—1. Shrinking from; turning
(ପରାଚୀନା—ସ୍ତ୍ରୀ) back one's face upon; averted.
୨ । ଅନିଚ୍ଛୁକ—2. Disinclined to; averse from.
୩ । ଯେ କୌଣସି ବିଷୟକୁ ଖାତିର ନ କରେ—
3. Not minding; not caring about.
୪ । ପରେ ଘଟିବା—
4. Happening subsequently or afterwards. (Apte)
୫ । ଅପର ପାର୍ଶ୍ୱରେ ବା ସୀମାର ବାହାରେ ଅବସ୍ଥିତ—
5. Situated on the other side; being beyond.
ଗ୍ରା. ବିଣ—ପ୍ରାଚୀନ—Old; ancient.

ପରାଜୟ — ସଂ. ବି — (ପର = ବ୍ୟତିକ୍ରମ; ବିପରୀତ + ଜି ଧାତୁ = ଜୟ
Parājaya କରିବା + ଭାବ. ଅ)—୧ । ପରାଭବ; ପରାସ୍ତ ହେବା -
(ପରାଜିତ — ବିଣ) 1. Defeat; overthrow.
[ବିଜୟ — ବିପରୀତ] ୨ । ମକଦ୍ଦମାରେ ହାରିବା—
2. Defeat or discomfiture in a law suit.
ଦେ. ବି—ପରାଞ୍ଜୟ — (ଦେଖ)—Parānjaya (See)

ପରାଜିତ—ସଂ. ବିଣ.ପୁଂ. (ପର + ଜି ଧାତୁ = ଜୟ କରିବା + କର୍ମ. ତ)—
Parājita ୧ । ପରାଭୂତ; ବିଜିତ; ଯେ ଅନ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ହାରିଛି—
(ପରାଜିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Defeated; vanquished; overthrown.
୨ । ଯେ ମକଦ୍ଦମାରେ ହାରିଛି—
2. Defeated in a law suit.

ପରାଞ୍ଚ୍ — ସଂ. ବିଣ.—ଖରାର୍ (ଦେଖ)
Parānch Parāch (See)

ପରାଞ୍ଜୟ—ଗ୍ରା. ବି—(ସଂ. ପରାଜୟ)—୧ । ଭର୍ତ୍ସନା; ତିରସ୍କାର; ଗାଳିମନ୍ଦ-
Parānjaya 1. Rebuke; censure.
୨ । ଭୁଲ୍ଲା; ନିନ୍ଦା—2. Blame.
୩ । ଅବମାନନ—3. Humiliation.
ଗ୍ରା. ବିଣ—ପରାଜିତ—Vanquished; overpowered.

ପରାଟ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁରୀ) ବି—ପରାତ; ଧାତୁ ନିର୍ମିତ ବଡ଼ ଥାଳୀ—
Parāṭ A large metal plate.

ପରାଟା—ଦେ. ବି—ପରଟା (ଦେଖ)
Parāṭā Paraṭā (See)

ପରାଣ— ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) (ସଂ. ପ୍ରାଣ)—୧ । ଜୀବନ—
Parāṇa ପରାନ **जान, जी, परान** 1. Life.
ବ ସ୍ପର୍ଶ, ହେ ପାଣ୍ଡୁନାଥ ଏ ଦଗ୍ଧ ପରାଣେ ଗୃହେ ଥାଇ—
ରାଧାନାଥ. ମହାଭାରତ ।
୨ । (ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ) (ପ୍ରେମିକ ପ୍ରେମିକାଙ୍କର ପରସ୍ପର ପ୍ରତି ସମ୍ବୋଧନ; ସଙ୍ଗୀ ବା ଅତି ପ୍ରିୟତମ ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରତି ସମ୍ବୋଧନ) ପ୍ରାଣଧନ; ପ୍ରିୟତମ ବ୍ୟକ୍ତି—2. One's dearest or beloved person.

ପରାଣ ଘେନିବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି—(ସଂ. ପ୍ରାଣ + ଗ୍ରହଣ)—ମାରି ପକାଇବା—
Parāṇa ghenibā To kill.
ପରାନ ଲଓଆ **जानलेना** ଭୀଷ୍ମ ଉପାଖ୍ୟାନେ ଘେନିବା ପରାଣ ।
(ପରାଣ ନେବା—ଅନ୍ୟରୂପ) କୃଷ୍ଣସିଂହ-ମହାଭାରତ ଅନ୍ତ ।

ପରାଣ ଛାଡ଼ିବା — ଗ୍ରା. କ୍ରି—ମରିବା—
Parāṇa chhārdibā To die.
ପ୍ରାଣ ଛଡ଼ା ଗ୍ରା. ବି—ମୃତ୍ୟୁ; ପ୍ରାଣ ତ୍ୟାଗ; ଦେହରୁ ପ୍ରାଣ ବାୟୁର
जी छोड़ना ବହିର୍ଗମନ--Dying; death; breathing
(ପରାଣ ଛାଡ଼ିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) one's last.
ପ୍ରାଣ ଛାଡ଼ା **प्राण निकलना**
(ପରାଣ ଉଡ଼ିଯିବା, ପରାଣ ଯିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପରାଣ ଦେବତା—ଗ୍ରା. ବି. (ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ)—
Parāṇa debatā ୧ । ପରାଣ ଧନ (ଦେଖ)
ପରାନ ଦେବତା 1. Parāṇa dhana (See)
୨ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭକ୍ତି କରାଯାଏ—2. A person to whom one is very much devoted.

ପରାଣ ଦେବା — ଗ୍ରା. କ୍ରି—ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ପାଇଁ କିମ୍ବା କୌଣସି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ
Parāṇa debā ସାଧନାର୍ଥ ନିଜର ପ୍ରାଣ ସମର୍ପଣ କରିବା; ପ୍ରାଣ
ପରାନ ଦେଓଆ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିବା—To sacrifice or offer
जान देना one's life for another or for attaining some object.

ପରାଣ ଧନ—ଦେ. ବି ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ପ୍ରାଣ + ଧନ)—
Parāṇa dhana (ପ୍ରେମିକ ପ୍ରେମିକାଙ୍କର ପରସ୍ପର ସମ୍ବୋଧନ; ସଙ୍ଗୀ ବା ଅତି ପ୍ରିୟତମ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ପରସ୍ପର ସମ୍ବୋଧନ;) ପ୍ରାଣ ଧନ; ଅତି ପ୍ରିୟତମ ବ୍ୟକ୍ତି; ପ୍ରାଣ ସର୍ବସ୍ୱ; ପ୍ରାଣପ୍ରିୟ ବ୍ୟକ୍ତି—One's dearest person.

ମୋ ଭଣ ପରାଣ ଧନ ବାରେ ଫେରି ଗୃହ ଯାରେ । ସଙ୍ଗୀତ ।
ଯିବୁ ପଛ ପରାଣ ସଙ୍ଗିକା ଉଠିଥାରେ । ସଙ୍ଗୀତ ।
ପରାଣ ଚିତ୍ରୁଳା ବ ମୋ ହେ ନେଲ ଛଡ଼ାଇ । ସଙ୍ଗୀତ ।
ଏ ଗୁଣ ସାଗର ନାଗର ହେଲେ ମୋ ପରାଣ ସଖା ।
ରାଧାନାଥ. ଭକ୍ତି ।

[ପରାଣ ବନ୍ଧୁ, ପରାଣ ପିତୁଳା, ପରାଣ ବନ୍ଧୁ, ପରାଣ ସଙ୍ଗାଳ, ପରାଣ ସଙ୍ଗାଳ—ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ]

ପରାଣ ସଖା, ପରାଣ ସଙ୍ଗୀ—ପୁଂ
ପରାଣ ଧନ, ପରାଣ ପିତୁଳୀ, ପରାଣ ସଙ୍ଗିନୀ, ପରାଣ ସଖୀ—ସ୍ତ୍ରୀ—
ଅନ୍ୟରୂପ]
ପରାଣ ଧନ, ପରାଣ ପୁତୁଳ, ପରାଣ ବନ୍ଧୁ—ପୁଂ
ପରାଣ ଧନୀ, ପରାଣ ପୁତଳୀ—ସ୍ତ୍ରୀ **प्राण प्यारा(री)**

ପରାଣ ଧରିବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି—ଜୀଇଁବା; ବଞ୍ଚି ରହିବା—
Parāṇa dharibā To live; to exist; to subsist.
ପରାନ ଧରା **जीना**

ପରାଣ ନାଟିକା—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପ୍ରାଣ + ନାଟିକା)—
Parāṇa nāṭikā ୧ । ମନୁଷ୍ୟ ଜୀବନକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବା ନାଡ଼ୀ; ଜୀବନ ନାଟିକା; ହୃଦୟର ରକ୍ତବାହୀ ଶିରା—
1. Life-string; heart-string.
୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ମନୁଷ୍ୟର ଅତି ପ୍ରିୟତମ ବ୍ୟକ୍ତି; ଜୀବନ ସର୍ବସ୍ୱ ବ୍ୟକ୍ତି—2. (figurative) One's dearest person.

ପରାଣ ପାଇବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି—ମୃତ୍ୟୁରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବା; ବଞ୍ଚିବା; ଜୀବିତ ହେବା—To be saved from death; to live.
ପରାନ ପାଓଆ **जान पाना**
ଦୁରନ୍ତର ଜଳନ୍ତର ଧରମରବଗ ସ୍ୱର ପରାଣ ପାଇଲେଟ ପ୍ରଣଂସାରେ ।
କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।

ପରାଣ ମୂରୁଛିବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି—୧ । ପ୍ରାଣ ପ୍ରତି ମାୟା ତ୍ୟାଗ କରିବା—
Parāṇa mūruchhibā 1. To be indifferent to one's life.
ପ୍ରାନେର ଆଶା ତ୍ୟାଗକରା
जीकी आशा तयागना ୨ । ପ୍ରାଣର ଆଶା ତ୍ୟାଗ କରିବା—
2. To give up the hope of life.
ଏ ସମସ୍ତ ସୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ଭଲ ବାସି
ଯୁଦ୍ଧ କରୁ ଅଛନ୍ତି ପରାଣ ମୂରୁଛି । କୃଷ୍ଣଚରିତ୍ର, ମହାଭାରତ ଦ୍ରୋଣ ।

ପରାଣୀ—ଗ୍ରା. ବି. (ପଦ୍ୟ) (ସଂ. ପ୍ରାଣୀ)—୧ । ପ୍ରାଣୀ; ଜୀବ; ଜନ୍ତୁ—
Parāṇi 1. Animal, living being.
ପ୍ରାଣୀ **प्राणी** ୨ । ବ୍ୟକ୍ତି; ଜନ—2. Person.
ତିଠା ଚରଣେ ପଡ଼ି ତନ ପରାଣୀ, ମାତାମାନଙ୍କ ମାନ୍ୟ କରଣ ସେ.
ବେଗେ ଚାଲେ ମେଲାଣି । ବଳରାମ, ବିଚିତ୍ରରାମାୟଣ ।
୩ । ପ୍ରାଣବନ୍ଧୁ, ପ୍ରାଣକୃଷ୍ଣ, ପ୍ରାଣନାଥ ଆଦିଙ୍କ ଡାକ ନାମ—
3. Name for calling persons named Prāṇa-bandhu, Prāṇ aṛushṇa and Prāṇanātha.

ପରାଣେ ମରିବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି—୧ । ମୃତ ହେବା; ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କରିବା—
Parāṇe maribā 1. To die.
ପ୍ରାନେ ମରା ୨ । ପ୍ରାଣାନ୍ତକ କଷ୍ଟ ଭୋଗ କରିବା—
2. To suffer a great misery.
'ଶାମ ସଙ୍ଗେ ପୀରତି କଲି—ପରାଣେ ମରି' । ସଙ୍ଗୀତ ।

ପରାଣେଶ୍ୱରୀ—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ପ୍ରାଣେଶ୍ୱରୀ)—ପ୍ରାଣେଶ୍ୱରୀ—
Parāṇeśwari One's dearest woman.
ପରାଣେଶ୍ୱରୀ ବିନା ଆନ ବନଜେ, ଭାବନ୍ତ ନାହିଁ ତୋତେ ଭଜିଲା ବନେରେ ।
ଭକ୍ତ ଭବଶ୍ୟବତ ।

ପରାତ୍(ତ)—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପତ୍ର; ପର୍ତ୍ତୁଗୀଜ୍. ପ୍ରାଟୋ; ଇଂ. ପ୍ଲେଟ୍)—
Parāt(ta) ଧାତୁ ନିର୍ମିତ ବଡ଼ ଥାଳି—
ପରାତ **परात** A big metal plate or tray.
[ଦ୍ର—ଏଥିରେ ଅଟା ଦଳିବା ଓ ବେଶି ପରିମାଣର ମିଠାଇ ଆଦି ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବଙ୍କ ଘରକୁ ଉପହାର ପଠାଇବା ଆଦି ହୁଏ ।]

ପରାତ୍ପର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ପରାତ୍=ଶ୍ରେଷ୍ଠଠାରୁ+ପର=ଶ୍ରେଷ୍ଠ)—
Parātpara ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅପେକ୍ଷା ଶ୍ରେଷ୍ଠତର—Greatest; highest; supreme.
(ପରାତ୍ପରା—ସ୍ତ୍ରୀ)
ସଂ. ବି. ପୁଂ—ପରମେଶ୍ୱର—God.

ପରାତ୍ପରୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ପରାତ୍ପର+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—ଭଗବତୀ; ଦୁର୍ଗା—
Parātpari Goddess Durgā.

ପରାତ୍ମନ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପରାତ୍ମନ୍)—ପରମାତ୍ମା—
Parātmana God.
ସର୍ବଦା ଅଛି ଭଗବାନ, ଜଗତ ଅବର ପରାତ୍ମନ ।
ଗୀତା. ପୂର୍ଣ୍ଣତମ ଚନ୍ଦ୍ରୋଦୟ ।

ପରାତ୍ମା—ସଂ. ବି. (ପରାତ୍ମନ୍; କର୍ମଧା; ପର=ଶ୍ରେଷ୍ଠ+ଆତ୍ମନ୍)—
Parātmā ପରମାତ୍ମା; ପରମେଶ୍ୱର—God; the Supreme Spirit.

ପରାଦ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ପର+ଅଦ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ପରାନ୍ନଜୀବୀ
Parāda (ଦେଖ)—Parānnajibi (See).
(ପରାଦା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ପରାଦାନ—ସଂ. ବି. (୪ର୍ଥୀ ତତ୍; ପର+ଆଦାନ)—ପରାର୍ଥେ ଦାନ;
Parādāna ପରୋପକାରାର୍ଥ ଦାନ—
A gift for the benifit of others.

ପରାଧି—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପର+ଆଧି)—୧ । ଅନ୍ୟବ୍ୟକ୍ତିର ରୋଗ—
Parādhi 1. The disease or sickness of other people.
୨ । (କର୍ମଧା; ପର+ଆଧି)—ଉତ୍କଟ ବ୍ୟାଧି—
2. Severe illness.

ପରାଧିକାର—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପର+ଅଧିକାର)—
Parādhikāra ୧ । ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ଆଧିପତ୍ୟ—
1. Another's supremacy.
(ସ୍ୱାଧିକାର—ବିପରୀତ) ୨ । ଅନ୍ୟର ଇଲାକା—
2. Another's jurisdiction.
୩ । ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ଦଖଲ—3. Another's possession.
୪ । ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ବିଷୟ ବା ସମ୍ପର୍କ—
4. Another person's affair or concern.

ପରାଧିକାର ଚର୍ଚ୍ଚା—ସଂ. ବି. (ପରାଧିକାର+ଚର୍ଚ୍ଚା)—ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି
Parādhikāra charchchā ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା—
Officiousness; meddlesomeness; discussion about a matter relating to another person; interference with another's concern.

ପରାଧୀନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପର+ଅଧୀନ)—ପରତନ୍ତ୍ର;
Parādhīna ଅସ୍ୱାଧୀନ; ଅନ୍ୟର ବଶୀଭୂତ—Subject to another; depending on others.
(ପରାଧୀନା—ସ୍ତ୍ରୀ)
(ସ୍ୱାଧୀନ—ବିପରୀତ) (ପରାଧୀନତା, ପରାଧୀନତ୍ୱ—ବି)

ପରାନ୍—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—(ଶ ସ୍ଥାନରେ ନ ଓ ପଦର ଶେଷବର୍ଣ୍ଣର
Parān ହଳନ୍ତ ଉଚ୍ଚାରଣ; ଭୁଲ. ହିନ୍ଦୀ. ପରାନ୍)—ପ୍ରାଣ—Life.

ଠେଙ୍ଗା ଶାଳ ପରକ ମାଣି (ଠେଙ୍ଗାକାସରେ ପ୍ରାଣ ସାଂ)—ଭଗ ।

ପରାନ୍ତକ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁରୁଷ; ପର = ସଂସାର + ଅନ୍ତକ =
Parāntaka ନାଶକ)—ମହାଦେବ—Siba.

ସଂ. ବିଣ—ଶତ୍ରୁନାଶକ; ଶତ୍ରୁସଂହାରକ—
Destructive of the enemy.

ପରାନ୍ନ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପର + ଅନ୍ନ) — ୧ । ଯେଉଁ ଖାଦ୍ୟ
Parānna ସ୍ୱୋପାର୍ଜ୍ଜିତ ନୁହେଁ—1. Food not earned by the sweat of one's brow.

୨ । ସ୍ୱଜନେତର ବ୍ୟକ୍ତି ଦ୍ୱାରା ରନ୍ଧା ହୋଇଥିବା ଅନ୍ନ ବା ଖାଦ୍ୟ-
2. Food cooked by a stranger.

୩ । ପରସ୍ୱାମିକ ଅନ୍ନ—3. Food supplied by or belonging to another.

[ଦ୍ର—ଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ—ଗୁରୁ, ମାତୁଳ, ଶ୍ୱଶୁର, ପିତା, ପୁତ୍ର ଓ ଭତ୍ପତ୍ନୀମାନଙ୍କ ପକ୍ୱାନ୍ନ ପରାନ୍ନ ନୁହେଁ ।]

୪ । ଓପର ଭୋଜନ; ଫୋକଟ ଭୋଜନ—
4. Meal at the table of others; eating at another's expense.

୫ । ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ପାଇଁ ଅଭିପ୍ରେତ ଖାଦ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ—
5. Food intended for another; another's food.

ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି)—ଭୃତ୍ୟ—Servant. (M. W.)

ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି)—ପରାନ୍ନଜୀବୀ (ଦେଖ)—
Parannajibi (See).

ପରାନ୍ନଜୀବୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରାନ୍ନଜୀବିନ୍; ପରାନ୍ନ + ଜୀବ୍ ଧାତୁ +
Parānnajibi ଅସ୍ତ୍ୟର୍ଥେ ଇନ୍)—ପରାନ୍ନଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିପାଳିତ; ମାଗଣାଖିଆ—Living or subsisting on another's food; sponging.

(ପରାନ୍ନପରପୁଷ୍ଟ, ପରାନ୍ନପୁଷ୍ଟ, ପରାନ୍ନଭୋଗୀ, ପରାନ୍ନଭୁକ୍, ପରାନ୍ନ-ଭୋଜୀ, ପରାନ୍ନଧ୍ୱଂସୀ, ପରାନ୍ନୋପଜୀବୀ —ପୁଂ—ଅନ୍ୟରୂପ)

(ପରାନ୍ନଜୀବିନୀ, ପରାନ୍ନପୁଷ୍ଟା, ପରାନ୍ନଭୋଜିନୀ, ପରାନ୍ନପରପୁଷ୍ଟା, ପରାନ୍ନଧ୍ୱଂସିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ)

ପରାପତ—ଗ୍ରା (ପଦ୍ୟ) ବିଣ (ସଂ. ପ୍ରାପ୍ତ)—ପ୍ରାପ୍ତ—
Parāpata Received.

ଏବଥେ ଅଛହିଁ ଦୁରତ, ଭ୍ରାଣୀ ଗୋଡକେ ପରାପତ—ରୁଦେ. ପ୍ରେମଗଙ୍ଗାମୃତ ।

ପରାପତି—ଗ୍ରା (ପଦ୍ୟ) ବି (ସଂ. ପ୍ରାପ୍ତି)—ପ୍ରାପ୍ତି—
Parāpati Receipt.

ତାହା ପରାପତି ମୋ ହୋଇବ କେହ—ଉଷ. କୋଷ୍ଟକ୍ରୋଡ଼ପ୍ରସ୍ତବନ୍ଧ ।

ପରାପତିତ—ସଂ. ବିଣ. (ପର + ଆ + ପତ୍ ଧାତୁ=ଆଗମନ କରିବା +
Parāpatita କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ପ୍ରତ୍ୟାବୃତ୍ତ; ପ୍ରତ୍ୟାଗତ—
1. Returned; come back.

୨ । ସମାଗତ—2. Come; arrived.

ପରାପବାଦ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପର + ଅପବାଦ)—ପରନିନ୍ଦା; ପର
Parāpabāda ନାମରେ ଅପବାଦ—Defamation.

ବିରୁଠାରେ ସମସ୍ତେ ସୁଖବନ୍ତ ହୋଉ,
ଥାଉ ପରାପବାଦ ହେଉଥାନ୍ତୁ ନହ । ବ୍ରହ୍ମଗୀତା. ମହାଭାରତ ବ୍ରହ୍ମ ।

ପରାପର—ସଂ. ବିଣ. (ପର + ଅପର)—୧ । ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ଓ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ—
Parāpara 1. Distant and nearer; remote and proximate.

(ପରାପରା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ପ୍ରାଥମିକ ଓ ପରବର୍ତ୍ତୀ—
2. Primary & secondary; prior & subseqent.

୩ । ଉଚ୍ଚତର ଓ ନିମ୍ନତର; ଉଚ୍ଚ ଓ ନୀଚ—3. High and low; higher and lower; highest and lowest.

୪ । ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଉତ୍ତମ ଓ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ମନ୍ଦ—
4. Better and worse.

୫ । ଆଗ ଓ ପଛ—5. That which comes first and that which comes after; frontal and hind.

୬ । ପ୍ରଥମେ ଘଟୁଥିବା ଓ ପରେ ଘଟୁଥିବା—
6. Earlier and later.

ସଂ. ବି.—ପରୂଷକ; ଫାରସା (ଗଛ ଓ କୋଳି) (ହି. ଶ.)—
Asiatica Grewia (tree and plum). (M.W.)

ଦ୍ୱେ. ବି—ଶତ୍ରୁ ଓ ମିତ୍ର—Enemy and friend.

ଉଭୟ ହୋଇଲେ ନ ଚର୍ଚ୍ଚିଲେ ପରାପର—ଗ୍ରାବ୍ୟ, ନଳଚରିତ ।

ପରାବର—ସଂ. ବିଣ. (ପର + ଆବର)—୧ । ପରାପର (ଦେଖ)
Parābara 1. Parāpara (See)
(ପରାବରା—ସ୍ତ୍ରୀ)

୨ । କାଳପରମ୍ପରାକ୍ରମେ ଆଗତ—2. Traditional; handed down from earlier to later times (M. W.).

୩ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପରବର୍ତ୍ତୀ—3. Each successive (M. W.).

ସଂ. ବି. (ବହୁବଚନ ପ୍ରୟୋଗ; ପରାବରାଃ)—୧ । ପୂର୍ବପୁରୁଷଗଣ ଓ ବଂଶଧରଗଣ—1. Ancestors and descendants (M. W.).

୨ । କାରଣ ଓ କାର୍ଯ୍ୟ—2. Cause and effect (M.W.).

୩ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଓ ଫଳ—3. Motive and consequence (M. W.).

୪ । ଜଗତ୍—4. Universe (M. W.).

୫ । ବେଦାନ୍ତ—5. Bedānta.

ପରାବର୍ତ୍ତ—ସଂ. ବି. (ପରା + ବୃତ୍ ଧାତୁ=ବର୍ତ୍ତମାନ ରହିବା + ଭାବ. ଅ) —
Parābarta ୧ । ବିନିମୟ; ବଦଳ—
1. Exchange; barter.

୨ । ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ—2. Returning

୩ । ପଛକୁ ଲେଉଟିବା—3. Turning back.

୪ । ମୁହଁ ବୁଲାଇବା—4. Turning round.

ପରାବର୍ତ୍ତନ—ସଂ. ବି. (ପରା + ବର୍ତ୍ତନ)—୧ । (ବିଜ୍ଞାନ ପରିଭାଷା)
Parābarttana ପ୍ରତିଫଳନ—1. Reflection.

୨ । ପରାବର୍ତ୍ତ (ଦେଖ)—2. Parābartta (See)

ପରାବର୍ତ୍ତନ ବ୍ୟବହାର—ସଂ. ବି (ହିନ୍ଦୁସ୍ଥ ତ)—ଥରେ ବିଚାର ହୋଇ-
Parābarttana byabahāra ଥିବା ମକଦ୍ଦମାର ପୁନର୍ବିଚାର
(ହି. ଶ)—Review or revision of a case.

ପରାବର୍ତ୍ତିତ—ସଂ. ବିଣ (ପରା + ବର୍ତ୍ତି ଧାତୁ = ବର୍ତ୍ତମାନ ରହିବା + କର୍ମ. ତ)—
Parābarttita
୧ । ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତିତ—1. Returned.
୨ । ପ୍ରତିଫଳିତ—2. Reflected.

ପରାବହ—ସଂ. ବି. (ପରା = ଉପରକୁ + ବହ୍ ଧାତୁ = ବୋହିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ପ୍ରବାହିତବାୟୁ; ସପ୍ତବାୟୁ ମଧ୍ୟରୁ ଅନ୍ୟତମ—One of the 7 kinds of winds; wind which rushes upwards.
Parābaha
[ଦ୍ର—ଏହା ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ପ୍ରବାହିତ ହୁଏ ।]

ପରାବୃତ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ପରା = ପୁନରାସ୍ୟ + ବୃତ୍ ଧାତୁ = ବିଦ୍ୟମାନ ରହିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ପ୍ରତ୍ୟାବୃତ୍ତ—
Parābṛutta
1. Returned; turned back.
୨ । ପରିବର୍ତ୍ତିତ—2. Changed.
୩ । ପଳାୟିତ—3. Fled away.
୪ । ବଦଳା ଯାଇଥିବା—4. Exchanged; bartered.
୫ । ଅନ୍ତର୍ହିତ—5. Passed away; disappeared. (M. W.).
୬ । ଭୂମିରେ ଲୁଣ୍ଠିତ; ଗଡ଼ୁଥିବା—6. Wallowing; rolling. (M. W.).
୭ । (ହିନ୍ଦୁ ସ୍ମୃତି) ରଦ କରାଯାଇଥିବା (ଆଦେଶ)—
7. (Law) Reversed; set aside (as a judgment). (M. W.).
୯ । ଫେରାଇ ଦିଆଯାଇଥିବା—
9. Restored; given back. (M. W.).
୧୦ । ପ୍ରତିହତ; ପ୍ରତିଘାତ ପ୍ରାପ୍ତ—
10 Recoiled; rebounded. (M. W.).

ପରାବୃତ୍ତି—ସଂ. ବି. (ପରା + ବୃତ୍ତି; ପରି + ଆବୃତ୍ତି)—୧ । ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ—
Parābṛutti
1. Coming back.
୨ । ପରିବର୍ତ୍ତନ—2. Change.
୩ । ପଳାୟନ—3. Fleeing.
୪ । ବଦଳ—4. Exchange; interchange; barter.
୫ । ମକଦ୍ଦମାର ରାୟର ରଦ ହେବା—5. Reversion of a sentence or judgment in law.
୬ । ନିଆ ଯାଇଥିବା ସମ୍ପତ୍ତିର ଫେରସ୍ତ—
6. Restoration of property. (M. W.).
୭ । ପ୍ରତିଘାତ—7. Recoiling; rebounding. (M. W.).
୮ । ସଫଳ ନ ହେବା; ବିଫଳ ହେବା—
8. Not taking effect. (M. W.).

ପରାବ୍ୟାଧ—ସଂ. ବି. (ପରା + ବିଧ୍ ଧାତୁ + ଘଞ୍. ଅ)—କୌଣସି ଢେଲା ବା ଯନ୍ତ୍ରରୁ ନିକ୍ଷିପ୍ତ ଗୁଳିଆଦି ଆଘାତ କରିବାର ଶେଷସୀମା—A stone's throw; the range of any missile. (M. W.).
Parābyādha

ପରାଭବ—ସଂ. ବି. (ପରା = ନିନ୍ଦିତ + ଭୂ ଧାତୁ = ହେବା + ଘଞ୍. ଅ)—
Parābhaba
୧ । ତିରସ୍କାର—1. Rebuke.
(ପରାଭାବ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ପରାଜୟ—
2. Defeat; overthrow.
ତାହାଙ୍କ ସହିତେ ଦେଇ ପରାଭବ । କୃଷ୍ଣସିଂହ, ମହାଭାରତ ସଭା ।
୩ । ବିନାଶ—3. Destruction; ruin; dissolution.
ଧର୍ମ ମୋ ଯେବେ ସତ ହେବ
ଏହି ପାଇବେ ପରାଭବ । ଭୂତେ. ଗେମଗୋମ୍ବ ।
୪ । ବିଫଳତ୍ୱ—4. The state of being ineffectual.
୫ । ଅତିକ୍ରମ—5. Surpassing.
୬ । ଅଦୃଶ୍ୟ ହେବା; ଅନ୍ତର୍ଧାନ—
6. Vanishing; disappearance (M. W.).
୭ । ବିଚ୍ଛେଦ—7. Separation (M. W.).
୮ । ଅବମାନନ; ସମ୍ମାନଧ୍ୱଂସ—
8. Humiliation; mortification (M. W.).
ଛଡ଼ି ଅବା ଗଲେ ବୃଷ୍ଣ ସେହି ପରାଭବେ । କେଶବକୋଇଲି ।
୯ । ଘୃଣା—9. Contempt (M. W.).
୧୦ । କ୍ଷତି—10. Injury (M. W.).
୧୧ । ବାର୍ହସ୍ପତ୍ୟ ୬୦ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରୁ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ବା ଚତ୍ୱାରିଂଶ ବର୍ଷର ନାମ—11. Name of the 14th or fortieth year in Jupiter's cycle of sixty years (M. W.).
[ଦ୍ର—ଜ୍ୟୋତିଷମତରେ ଏ ବର୍ଷ ପୃଥିବୀରେ ଅଗ୍ନି, ଶସ୍ତ୍ରପୀଡ଼ା ଓ ରୋଗ ବେଶି ହୁଏ ଓ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କର ବିଶେଷ ଭୟ ହୁଏ । ହ.ଶ ।]
ଦେ. ବି—୧ । କଷ୍ଟ; ଦୁଃଖ—1. Trouble.
ସବ ସମ୍ପଦ ଏଣେ ଲଭେ, ଜୀବନ ପଡ଼େ ପରାଭବେ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।
୨ । ନିର୍ଯ୍ୟାତନ—2. Oppression; harassment.
ମ୍ମ ଭୁମ୍ମ ପାପେ ଆଇ ଆଇ କ ରକାର୍
ଅପିଣ ପରାଭବ ଦେଉ ମୋ ଦେବକ୍ଷ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ପରାଭବୀ—ସଂ. ବିଣ. (ପରା + ଭୂ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
Parābhabi
ପରାଭବକାରୀ; କଷ୍ଟଦାୟକ—
Troublesome; harassing.
ଜଗତ୍ପତି ପତ ପରାଭବୀ ବାମ ନାଗର ଠାକୁର ରହ ରହ ।
(ପରାଭବିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଭକ୍ତ. ଦୋଷଦ୍ରୁହାଣସ୍ତୁତିକ ।
ଦେ. ବିଣ—୧ । ପରାସ୍ତ; ପରାଭୂତ—
1. Defeated; overthrown.
ବହୁ ଦେଉ ବହୁ ଗ୍ରାମ ଦେଇ, ମ୍ମ ଦୋରେ ହେଇ ପରାଭବୀ ଯେ ।
ଭକ୍ତ. ଦୋଷଦ୍ରୁହାଣସ୍ତୁତିକ ।
୨ । ଦୁଃଖ ଭୋଗୀ—2. Beset with trouble.
ଦେଉ ମ୍ମ ବିଷ୍ଣୁ, ପାଦେ ସେବ, କ୍ରମେ ହେଇ ପରାଭବୀ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ପରାଭିନ(ନ୍ନ)—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପ୍ରଭିନ୍ନ)—ପ୍ରଭେଦ—
Parābhina(nna)
Difference.

ପରାଭୂତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ପରା + ଭୂ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)—
Parābhūta
୧ । ପରାଜିତ—1. Defeated; vanished.
(ପରାଭୂତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ନିନ୍ଦିତ—2. Blamed.
୩ । ତିରସ୍କୃତ—3. Censared.

୪ । ଅତିକ୍ରାନ୍ତ—4. Surpassed; overcome.
୫ । ବିନଷ୍ଟ—5. Perished; ruined.
୬ । ଅବମାନିତ—
6. Humiliated; degraded; humbled.
୭ । କଷ୍ଟ ପ୍ରାପ୍ତ—7. Forlorn (M. W).

ପରାଭୂତି—ସଂ. ବି. (ପରା+ଭୂ ଧାତୁ+ଭାବ. ତି)—ପରାଭବ (ଦେଖ)
Parābhūti Parābhaba (See)

ଅବା ତା ପଥେ ସିନ୍ଧା, ଜାଣି କଳପି ଥିବା, ତା ପଛେ ଯେତେ ପରାଭୂତ କରେ ।
କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।

ପରାଭୃତ—ସଂ. ବିଣ. (ପରା+ଭୃ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Parābhṛuta ୧ । ଲୁକ୍କାୟିତ—1. Concealed; hidden (M. W.).
୨ । ବାହିତ—2. Borne (M. W.).
୨ । କଢ଼ା ଯାଇଥିବା—
3. Taken off; put aside (M. W.).

ପରାମନନ—ସଂ. ବି. (ପରା+ମନ୍ ଧାତୁ=ବୋଧ କରିବା; ଅନୁତାପ
Parāmanana କରିବା+ଭାବ. ଅନ; ପରା=ଶ୍ରେଷ୍ଠ; ବିଶେଷ;
ପ୍ରଗାଢ଼+ମନନ=ଚିନ୍ତା—୧ । ପ୍ରଗାଢ଼ ଚିନ୍ତା—
1. Deep meditation
୨ । ବ୍ରହ୍ମ ବିଷୟକ ଚିନ୍ତା; ଧ୍ୟାନ—
2. Spiritual meditation.
୩ । ଅନୁତାପ—3. Repentance.

ପରାମର୍ଶ—ସଂ. ବି. (ପରା=ବିଶେଷ ଭାବରେ+ମୃଶ୍ ଧାତୁ=ବିବେଚନା
Parāmarśa କରିବା+ଭାବ. ଅ)—୧ । ବିଶେଷ ମନ୍ତ୍ରଣା—
1. Consultation.
୨ । ବିବେଚନା; ବିଚାର—2. Consideration; judgment; reflection; thought.
୩ । ଯୁକ୍ତି—3. Reasoning; argument.
୪ । ଉପଦେଶ—4. Advice.
୫ । (ନ୍ୟାୟ ଦର୍ଶନ) ବ୍ୟାପ୍ତିବିଶିଷ୍ଟର ପକ୍ଷଧର୍ମତ୍ୱ ବୁଦ୍ଧି ଜ୍ଞାନ (ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର)—5. (logic) Deduction; ascertaining that the Paksha or subject possesses the Hetu or cause; inference; drawing conclusion from analogy or experience.
୬ । ଧରିବା; ଓଟାରିବା (ଯଥା—କେଶ ପରାମର୍ଶ)—
5. Seizing; pulling (M. W.).
୭ । (ଧନୁ) ଆମଞ୍ଚନ; ଟାଣିବା; ନୁଆଇଁବା—
6. Bending or drawing (as a bow).
୭ । ଅବମାନନ; ଅତ୍ୟାଚାର; ଆକ୍ରମଣ—
7. Violent assault; attack.
୮ । ଧର୍ଷଣ—8. Violation; ravishment.
୯ । ବାଧା ପ୍ରଦାନ—
9. Disturbance; hindrance (M. W.).
୧୦ । ସ୍ମୃତି; ସ୍ମରଣ କରିବା—1. Calling to mind; recollection; rememberance.
୧୧ । ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ; ନିଶ୍ଚୟ—11. Ascertainment.
୧୨ । ଧୀର ଭାବରେ ସ୍ପର୍ଶନ—12. Touching gently.
୧୩ । ରୋଗାକ୍ରମଣ—13. Affection by disease (Apte).
୧୪ । ପ୍ରତିଜ୍ଞାର ପ୍ରଧାନ ଓ ଅପ୍ରଧାନ ଅଙ୍ଗ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ପର୍କ ଥିବା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଜ୍ଞାନ—14. (logic) Knowledge of the minor premise in its connection with the major (Apte).

ଦେ. ବି—ଗାଳି ମନ; ତିରସ୍କାର—Rebuke.

ପରାମର୍ଶ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ବିଚାର କରିବା; ମନ୍ତ୍ରଣା କରିବା—
Parāmarśa karibā 1. To consult; to hold
ପରାମର୍ଶ କରିବା **परामर्श करना** consultation.
୨ । (ନିଶ ଆଦି) ଆଙ୍ଗୁଳିବା—1. To stroke; to caress.
(ଯଥା— ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୁକ୍ତାଶିଖା ପରାମର୍ଶ କରି ହଠାତ ଗୃଣକ୍ୟ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ଦେଖା ଦେଲେ ଏବଂ ଅଭିନୟର ସୂତ୍ରପାତ ହେଲା । ମୃଚ୍ଛକଟିକ. ମୁଦ୍ରା ରାକ୍ଷସ ନାଟକ ।)

ପରାମର୍ଶ ଦାତା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ପରାମର୍ଶ+ଦାତୃନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
Parāmarśa dātā ଯେ ବୁଦ୍ଧି ଦିଏ; ମନ୍ତ୍ରଣା ଦାତା—
(ପରାମର୍ଶ ଦାତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Advisor; counsellor.

ପରାମର୍ଶ ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଉପଦେଶ ଦେବା; ବୁଦ୍ଧି ଦେଇବା—
Parāmarśa debā 1. To advice.
ପରାମର୍ଶ ଦେଓଆ ୨ । ଗାଳି ମନ କରିବା—2. To rebuke
परामर्श देना ୩ । ଅପମାନ ଦେବା—3. To insult.
(ପରାମର୍ଶ ଦେବା—ଗ୍ରାମ୍ୟରୂପ)

ପରାମର୍ଶ ସିଦ୍ଧ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପରାମର୍ଶ+ସିଦ୍ଧ)—
Parāmarśa siddha ମନ୍ତ୍ରଣା ଦ୍ୱାରା ସ୍ଥିରୀକୃତ—Arrived at or settled after consultation.

ପରାମର୍ଷ—ସଂ. ବି. (ପରା+ମୃଷ୍ ଧାତୁ—କ୍ଷମା କରିବା; ସହିବା+ଭାବ. ଅ)
Parāmarsha ସହିବା—Bearing; suffering.

ପରାମର୍ଶ—ଗ୍ରା. ବି.—୧ । (ପରାମର୍ଶ) ପରାମର୍ଶ; ଆଲୋଚନା—
Parāmaśa 1. Consultation.
୨ । ତିରସ୍କାର—2. Rebuke.
୩ । ଅବମାନନା—3. Insult.

ପରାମୃତ—ସଂ. ବିଣ. (ପରା+ମୃତ)—ମୃତ୍ୟୁ ଆଦିର ବନ୍ଧନରୁ ମୁକ୍ତ
Parāmṛuta (ହ. ଶ.)—Released from the bond of death etc.

ସଂ. ବି. (ପରା=ଅତ୍ୟୁତ୍ତମ+ଅମୃତ)—ବୃଷ୍ଟି (ହ. ଶ)—
Raining.

ପରାମୃଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ—(ପରା+ମୃଶ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ । ସମ୍ୟକ
Parāmṛushṭa ବିବେଚିତ;ବିଚାରିତ—1. Well considered.
୨ । ସ୍ପୃଷ୍ଟ—2. Touched.
୩ । ନିର୍ଣ୍ଣୀତ—3. Ascertained.
୪ । ଯଥାସମ୍ଭବ ମନ୍ତ୍ରଣା କରାଯାଇଅଛି—4. Consulted.
୫ । ଧୃତ—5. Seized.

୬ । ଅବମାନିତ—6. Insulted.

୭ । ଧର୍ଷିତ—7. Violated; ravished.

୮ । ପୀଡ଼ିତ—8. Attacked with disease.

ପରାମ୍ଭବ—ପ୍ରା. ବି (ସଂ. ପରାଭବ)—ପରାଭବ (ଦେଖ)
Parāmbhaba Parābhaba (See).

ପରାୟ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି—ପର୍‌ଭଆ (ଦେଖ)
Parāy (etc) Par-uā. (See)

ପରାୟ—ଦେ. ଅ—(ସଂ. ପ୍ରାୟ)—୧ । ପ୍ରାୟ; ପରାଏ; ପ୍ରାୟେ; ତୁଲ୍ୟ—
Parāya ମତନ ବରାବର 1. Like; similar to.

ଡୋଳା ପ୍ରତିମାକୁ ପରାୟେ ଚୁମ୍ବନ୍ ସଗୋଟା ଅଛନ୍ତି ପାଠ—
ଭବ୍ୟୁର୍ଦ୍ଧ, ବଗୋପ ଚକ୍ର, ତ ଗୀତ ।

୨ । ପ୍ରକାରେ; ଅନୁସାରେ—2. According to.

ଜଣି ଅସି ବହୁଲେ ବହୁବା ପରାୟେ—କୃଷ୍ଣକ୍ରିତ, ମଣ୍ଡାଚରିତ ଚ ।

ଦେ. ବିଣ—ତୁଲ୍ୟ; ସମ—Similar.

ପରାୟେ } ଅନ୍ୟରୂପ ଚକ୍ରବାରର ପଃ ପରାୟେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବଣେ,
ପରାୟେକ } ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ. ରସକଲ୍ଲୋଳ ।

ପରାୟଣ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପର=ଏକମାତ୍ର+ଅୟନ=
Parāyaṇa ଆଶ୍ରୟ, ସ୍ଥାନ)—୧ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ କୌଣସି ବିଷୟରେ ଲାଗିଥିବା—1. Wholly occupied with any matter.

(ପରାୟଣା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅତି ଅନୁରକ୍ତ, ଏକାନ୍ତ ଆସକ୍ତ; ଅନୁରକ୍ତ,
[ପରାୟଣତା—ବି] ଏକନିଷ୍ଠ—Devotedly attached to; devoted to.

୩ । ସେବା କରିବାକୁ ତତ୍‌ପର ବା ଉଦ୍ୟୁକ୍ତ—3. Dedicated to the service of; ready to serve the cause of.

୪ । ଅଭିଳାଷୀ—4. Wished for; desired.

[ଦ୍ର—ଏହା ଅନ୍ୟ ବିଶେଷ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ ହୁଏ । ଯଥା—ଧର୍ମପରାୟଣ, ସେବାପରାୟଣ, ଉଦରପରାୟଣ, ଇନ୍ଦ୍ରିୟପରାୟଣ, ଈଶ୍ୱରପରାୟଣ, କର୍ତ୍ତବ୍ୟପରାୟଣ ।]

ସଂ. ବି—(କର୍ମଧା; ପର=ଉତ୍ତମ+ଅୟନ=ଆଶ୍ରୟ)—
୧ । ଉତ୍ତମ ଅବଲମ୍ବନ—1. Good support.

୨ । ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଅବସ୍ଥା—2. Highest stage.

୩ । ଚରମ ଆଶ୍ରୟ; ଶେଷ ଅବଲମ୍ବନ—
3. Ultimate resort.

ପୃଥିବୀରେ ଅଛନ୍ତି ଯେତେ ନରନାରୀ
ତାଙ୍କର ଚୁମ୍ବେ ତ ଅଃ ପରାୟଣ—କୃଷ୍ଣକ୍ରିତ, ମଣ୍ଡାଚରିତ ଚ

୪ । (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପର=ସଂସାର+ଅୟନ=ଆଶ୍ରୟ)—
ନାରାୟଣ; ଭଗବାନ—4. God.

ପରାୟତି—ସଂ. ବିଣ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ପରର ଆୟତି=ଆୟତ୍ତତା ଯହିଁରେ;
Parāyati ପର+ଅୟ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+ଅତି)—
୧ । ପରାଧୀନ—1. Dependent on another.

୨ । ଅତି ବିସ୍ତୃତକାୟବିଶିଷ୍ଟ—
2. Having an extensive body.

୩ । ପଶ୍ଚାଦ୍‌ଗାମୀ—3. Going after; following.

ସଂ. ବି—(କର୍ମଧା; ପର+ଆୟତି)—ଅତିଶୟ ବିସ୍ତାର—
Expanse.

ପରାୟତ୍ତ—ସଂ. ବିଣ—(ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପର+ଆୟତ୍ତ=ଅଧୀନ)—
Parāyatta ୧ । ପରାଧୀନ; ପରବଶ—1. Dependent on another.
(ପରାୟତ୍ତ—ବି)

୨ । ଅନ୍ୟର ଅଧିକୃତ—
2. In the possession of another.

ପରାୟୁଃ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପର+ଆୟୁସ୍)—ଯେଉଁ ଲୋକ ଶତବର୍ଷ
Parāyuḥ ବୟସ୍ସ ଅତିକ୍ରମ—One who has reached the highest age or 100 years. (M. W.)

ସଂ. ବି—ବ୍ରହ୍ମା—Brahmā.

ପରାରଧ—ପ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବି. (ସଂ. ପରାର୍ଦ୍ଧ)—ପରାର୍ଦ୍ଧ (ଦେଖ)
Parāradha Parārddha. (See)

ପରାରି—ସଂ. ଅ. (ପର=ଅନ୍ୟ; ଗତ+ଅରି=ପୂର୍ବତରସ୍ମିନ୍ ବର୍ଷେ;
Parāri ବିଯାତନସିବ)—୧ । ଗତ ବର୍ଷର ପୂର୍ବବର୍ଷ; ବିତସ୍ତା ବର୍ଷ—
1. Year before last.

୨ । ଆସନ୍ତା ବର୍ଷର ପରବର୍ତ୍ତୀ ବର୍ଷ—
2. Year after next.

ସଂ. ବିଣ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପର+ଅରି)—ପରର ଶତ୍ରୁ—
The enemy of another.

ପରାରୁ—ସଂ. ବି—(ପୃ ଧାତୁ=ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବା+ଆରୁ)—କଲରା ଫଳ ଓ
Parāru ଗଛ (ହି. ଶ.)—Memordica Charantia (M. W.).

ପରାର୍ଥ—ସଂ. ବିଣ—(ବହୁବ୍ରୀହି; ପର=ଅନ୍ୟ+ଅର୍ଥ=ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ)—
Parārtha ଅନ୍ୟୋଦ୍ଦେଶ୍ୟଯୁକ୍ତ—Having another object.

ସଂ. ବି—(ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପର+ଅର୍ଥ)—୧ । ପରର ଉପକାର—
Other people's benefit or interest.

୨ । (କର୍ମଧା; ପର+ଅର୍ଥ)—ପ୍ରଧାନ ପ୍ରୟୋଜନ; ପ୍ରଧାନ ସ୍ୱାର୍ଥ—
3. Highest interest.

୪ । ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ—4. Principal aim.

୫ । ମୁଖ୍ୟ ଅର୍ଥ—5. Chief meaning.

୬ । ରତି; ସଙ୍ଗମ—6. Sexual intercourse.

ପରାର୍ଥ ପର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପରାର୍ଥ+ପର)—୧ । ନିଃସ୍ୱାର୍ଥ—
Parārtha para 1. Unselfish.

(ପରାର୍ଥପରାୟଣ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ପରୋପକାର କରିବାକୁ ସର୍ବଦା
ପରାର୍ଥପରା } ସ୍ତ୍ରୀ ତତ୍‌ପର—2. Always ready to
ପରାର୍ଥପରାୟଣା } render service or benefit to others.

(ସ୍ୱାର୍ଥପର, ସ୍ୱାର୍ଥପରାୟଣ—ବିପରୀତ)
[ପରାର୍ଥପରତା(ତ୍ୱ), ପରାର୍ଥପରାୟଣତା(ତ୍ୱ)—ବି]

ପରାର୍ଦ୍ଧ—ସଂ. (ପର = ଅତିଶୟ + ଋଧ୍ ଧାତୁ = ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା + କର୍ତ୍ତୃ.ଅ)
Parārddha ୧ । ଶତସହସ୍ରଲକ୍ଷ କୋଟି ସଂଖ୍ୟା—
୧୦୦୦୦୦୦୦୦୦୦୦୦୦୦୦୦୦୦; ଏକସଂଖ୍ୟା ପରେ ୧୭ଟି ଶୂନ୍ୟ ବସାଇଲେ ଯେଉଁ ସଂଖ୍ୟା ହୁଏ—
1. One hundred thousand billions (M.W.).
୨ । ସର୍ବୋଚ୍ଚ ସଂଖ୍ୟା —2. The highest number.
୩ । ଅପରାର୍ଦ୍ଧ; ଶେଷାର୍ଦ୍ଧ —3. The second half.
୪ । (ପର = ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର + ଅର୍ଦ୍ଧ = ଆୟୁଷ୍କାଳର ଅଧେ) — ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ଆୟୁର ଶେଷାର୍ଦ୍ଧ—
4. The second half of the lifetime of Brahmā.
ବ୍ରହ୍ମାର ଆୟୁଷ ଯେ ହୋଇ,
ଅର୍ଦ୍ଧେକ ପରାର୍ଦ୍ଧ ବୋଲଇ । ଜନ୍ମୋତ୍ତ. ଭାଗବତ ।
୫ । (ପର = ସମ୍ୟକ୍ + ଋଦ୍ଧ = ସମୃଦ୍ଧିଯୁକ୍ତ) — ବିଷ୍ଣୁ—
5. A name of Bishṇu.

ପରାର୍ଦ୍ଧକ—ସଂ. ବି. (ପରାର୍ଦ୍ଧ + କ) — କୌଣସି ବସ୍ତୁର ଅଧେ—
Parārddhaka One half of anything (M.W.).

ପରାର୍ଦ୍ଧ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ପର + ଅର୍ଦ୍ଧ + ଯୁକ୍ତାର୍ଥେ. ଯ) — ୧ । ଶ୍ରେଷ୍ଠଠାରୁ
Parārddhya ଶ୍ରେଷ୍ଠ; ଅତି ଉତ୍କୃଷ୍ଟ—
1. Chiefest; supreme.
୨ । ଅପରାର୍ଦ୍ଧରେ ଅବସ୍ଥିତ—
2. Being on the remote or other half (M.W.).
ସଂ. ବି.—୧ । ସ୍ୱର୍ଗଲୋକ—1. Heaven.
୨ । (ପରାର୍ଦ୍ଧ + ସ୍ୱାର୍ଥେ. ଯ) ପରାର୍ଦ୍ଧ (ଦେଖ)—
2. Parārddha (See).

ପରାଲବ୍ଧ—ପ୍ରା. ବି. (ପଦ୍ୟ) (ସଂ. ପ୍ରାଲବ୍ଧ) — ଅଦୃଷ୍ଟ; କପାଳ—
Parālabdha **परालब्ध** Luck; fortune.
ପରାଲବ୍ଧେ ଥିଲେ ସନ୍ତପାଦଚଳେ ଥିଅ — ଧ୍ରୁବ. ଉତ୍ତମ୍ୟମଙ୍ଗଳ ।

ପରାଶର—ସଂ. ବି. (ନାମ) (ପର = ଉତ୍ତମ + ଆ + ଶୃ ଧାତୁ = ସମ୍ପନ୍ନ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ) —୧ । ମୁନିବିଶେଷ; ବ୍ୟାସଦେବଙ୍କ ପିତା—1. Name of a sage.
[ଦ୍ର—ଏ ବଶିଷ୍ଠଙ୍କର ପୁତ୍ର (ମତାନ୍ତରରେ ପୌତ୍ର) ଥିଲେ । ଏହାଙ୍କର ସ୍ମୃତି (ପରାଶରସଂହିତା) କଳିଯୁଗରେ ପ୍ରଚଳିତ । ଏ ମତ୍ସ୍ୟଗନ୍ଧା ନାମ୍ନୀ ଧୀବର କନ୍ୟାଠାରେ ଆସକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ଉକ୍ତ କନ୍ୟା ଗର୍ଭରୁ ବ୍ୟାସଦେବଙ୍କର ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲା; ପରାଶର ଋଗ୍ବେଦ ସଙ୍କଳନ କରିଥିବାର କଥିତ । (M. W.)
୨ । (ନାମ) ଆୟୁର୍ବେଦର ଏକ ଆଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ନାମ
2. Name of a professor of Hindu medicine.
୩ । (ନାମ) ଜଣେ ଜ୍ୟୋତିଷାଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ନାମ—
3. Name of an author of astronomical work.
୪ । ଇନ୍ଦ୍ର—4. Indra.
୫ । ଚନ୍ଦ୍ର—5. Moon
୬ । ନାଗବିଶେଷ—6. Name of a Nāga.

ପରାଶର ସଂହିତା—ସଂ. ବି. (ମ.ଯ.ଲୋ. ପରାଶର + ସଂହିତା) —
Parāśara samhitā ପରାଶର ମୁନିଙ୍କ କୃତ ସ୍ମୃତିଶାସ୍ତ୍ର—
Name of a code of Hindu Law compiled by sage Parāśara.

ପରାଶରୀ—ସଂ. ବି. (ପରାଶର = ପରାଶରକୃତ ବିଧାନ + ଅସ୍ତ୍ୟର୍ଥେ ଇନ୍)
Parāśari ଚତୁର୍ଥାଶ୍ରମୀ; ଋଷି—
A Hindu who has taken to the last stage of life.

ପରାଶ୍ରୟ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ପର + ଆଶ୍ରୟ)—୧ । ପରଠାରେ ଶରଣ
Prāśraya ନେବା—1. Taking shelter under another.
୨ । ପରାଧୀନତା—2. Subservience.
୩ । ଶତ୍ରୁର ଆଶ୍ରୟସ୍ଥଳ—3. A refuge to enemies.
ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ.—ପରାଶ୍ରିତ; ପରାବଲମ୍ବୀ—
(ପରାଶ୍ରୟୀ — ସ୍ତ୍ରୀ) Dependent on another.

ପରାଶ୍ରୟା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ - ମଲ୍ଲିକା; ନିର୍ମ୍ମଳୀ ଲତା—
Parāśrayā Mistletoe.

ପରାଶ୍ରିତ—ସଂ. ବିଣ. (ପର + ଆଶ୍ରିତ)—୧ । ଅନ୍ୟର ଶରଣାଗତ—
Prāśrita 1. Taking shelter under another.
(ପରାଶ୍ରିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ପରାଧୀନ—2. Subservient.
ସଂ. ବି.—ଦାସ; ଭୃତ୍ୟ—Servant; slave (M.W.).

ପରାସ—ସଂ. ବି. (ପରା + ଅସ୍ ଧାତୁ + ଅ)—କୌଣସି ସ୍ଥାନରୁ ଫିଙ୍ଗାଯିବା
Parāsa ଢେଲା ବା ଶର ବା ଗୋଲା ଆଦି ପଡ଼ିବାର ଦୂରତ୍ୱ—
Stone's throw; the range of a missile; the range or distance of any thing thrown.

ଦରଦ **दर्द** ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ପ୍ରାସ = ଲୁନ୍ନ)—ବ୍ୟଥାଯୁକ୍ତ; ଦରଜ ହୋଇଥିବା — Painful.
ପାଟେସ୍ତ ଡେଇଁବା ଅଟହୁ ଯା ପଦ ଜଳନ ପରାସ ଗୋ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ ସଙ୍ଗୀତ ।
ଦୁଃଖଦାୟକ; ଦୁଃଖଜନକ—Grievous; affecting.
ଦେବଣ ଭୁଷ୍ମ ଗଣ୍ଡେ ନ ସିଂଗ ସଙ୍ଗ୍ରୋଷ,
ସେ ଗଣ୍ଡ ହୋଇଲା ଏବେ ପ୍ରାଣକୁ ପରାସ । ସ୍ତୀତା, ଉତ୍ତମ୍ୟମଙ୍ଗଳ ।
ଦେ. ବି—୧ । ଦେହର କୌଣସି ଅଂଶର ଦରଜ; ବ୍ୟଥା—
1. Pain in any part of the body.
୨ । ଦୁଃଖ—2. Sorrow; misery; grief.
୩ । କଷ୍ଟ—3. Trouble.

ପରାସନ—ସଂ.ବି. (ପର = ଶତ୍ରୁ + ଅସ୍ ଧାତୁ = ବଧ କରିବା + ଭାବ.ଅନ୍ଟ)-
Parāsana ହନନ; ବଧ—Killing; slaughter.

ପରାସ ଲାଗିବା—ଦେ. ବି—୧ । (ଦେହରେ କୌଣସି ଅଂଶ) ଦରଜ
Parāsa lāgibā ହେବା—1. Pain in any part of the
ଦରଦ ହଓଆ **दर्द होना** body.
(ପରାସ ହେବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ମନକୁ ବାଧିବା—
2. Pain in the mind.

ପରାସୁ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପର = ଅନ୍ତର; ଦୂର + ଅସୁ = ପ୍ରାଣ)—
Parāsu ମୃତ; ଗତପ୍ରାଣ—Dead.

ପରାସୁତା—ସଂ. ବି. (ପରାସୁ + ଭାବାର୍ଥେ. ତା)—
Parāsutā ୧ । ମୃତ୍ୟୁ—1. Death.

୨ । ନିଦ୍ରାପ୍ରବଣତା—2. Sleepiness.

ପରାସ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ପରା=ନିନ୍ଦିତ+ଅସ୍ ଧାତୁ=ହେବା; ବିଶେଷ କରିବା+କର୍ମ. ତ)—
Parāsta

୧ । ନିନ୍ଦିତ; ତିରସ୍କୃତ—1. Rebuked; blamed.

୨ । ପରାଜିତ—2. Vanquished; defeated.

୩ । ଅତିକ୍ରାନ୍ତ—3. Surpassed; overcome.

୪ । ପରିତ୍ୟକ୍ତ—4. Abandoned.

୫ । ଫିଙ୍ଗା ଯାଇଥିବା—5. Thrown away.

୬ । ଅସ୍ୱୀକୃତ—6. Repudiated; rejected (M.W.).

ପରାହ—ସଂ. ବି. (ପର=ପଶ୍ଚାତ୍; ଆଗତ+ଅହନ୍=ଦିନ)—
Parāha ପରଦିନ—Next day.

ପରାହତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରା+ହନ୍ ଧାତୁ=ପରାଜିତ କରିବା+
Parāhata କର୍ମ. ତ)—୧ । ପରାଜିତ; ବିଜିତ—
(ପରାହତା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Defeated; vanquished.

୨ । ତିରସ୍କୃତ—1. Rebuked.

୩ । ଚୂର୍ଣ୍ଣ; ବିନଷ୍ଟ—3. Powdered; crushed.

୪ । ଆକ୍ରାନ୍ତ—4. Overtaken; attacked.

୫ । ଆହତ—5. Hurt.

୬ । ବାଧା ପ୍ରାପ୍ତ—6. Obstructed.

୮ । ପଛକୁ ହଟା ଯାଇଥିବା—
8. Driven back; repulsed.

ପରା ହେବା—ଗ୍ରା. କ୍ରି (ସଂ. ପାରିବା କ୍ରିୟାର କର୍ମବାଚ୍ୟ; ସଂ. ପାରିତ)—
Parā heba ୧ । (ଆମ୍ବ ଆଦି ଫଳ) ଗଛରୁ ତୋଳା ହେବା—
ତୋଡ଼ା ଯାନା 1. To be plucked (said of fruit).
ପାତାହଓଆ ୨ । (ବିଛଣା ଆଦି) ଭୂମିରେ ପାତିତ ହେବା—
ବିଛା ହୋନା 2. To be laid (said of bed).

୩ । ଭୂମିରେ ବିଛା ହେବା; ବିସ୍ତୃତ ହେବା—
3. To be spread on the ground.

ପରାହ୍ଣ—ସଂ. ବି. (ଅଷ୍ଟମୀ ତତ୍; ପର+ଅହନ୍=ଦିବସ; ଦିବସର ପର ବା
Parāhṇa ଶେଷ ଭାଗ)—ଅପରାହ୍ଣ; ଓପର ଓଡ଼; ଦିନ ଦ୍ୱି ପ୍ରହର
(ପୂର୍ବାହ୍ଣ—ବିପରୀତ) ଠାରୁ ସନ୍ଧ୍ୟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମୟ—
Afternoon.

ପରି—ସଂ. ଅ. (ଉପସର୍ଗ) (ପୃ ଧାତୁ=ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଇ;
Pari ଯାହା ଧାତୁର ପୂର୍ବରେ ବସି ଅର୍ଥ ପୂରଣ କରେ)—
A prefix used in the following senses.

୧ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ; ସର୍ବତୋଭାବରେ—
1. Completely.

ଯଥା—ପରିଚ୍ଛଦ; ପରିଣୟ, ପରିତ୍ୟାଗ ।

୨ । ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ—2. On all sides; around.

ଯଥା—ପରିକ୍ରମା, ପରିକ୍ଷିପ୍ତ, ପରିବେଷ୍ଟ ।

୩ । ଅତିଶୟ; ଅତ୍ୟନ୍ତ—3. Very much.

ଯଥା – ପରିଷ୍କାର, ପରିଶ୍ରମ, ପରିତୃଷ୍ଣ ।

୪ । କ୍ରମଶଃ; ବାରମ୍ବାର—4. Repeatedly; gradually.

ଯଥା—ପରିଚ୍ଛଦ; ପରିବେଷଣ ।

୫ । ଭାଗ—5. Part.

୬ । ଦୋଷ କୀର୍ତ୍ତନ—6. Speaking evil of others.

ଯଥା—ପରିବାଦ, ପରିପନ୍ଥୀ, ପରିଭାଷଣ ।

୭ । ଶେଷ—7. End.

ଯଥା—ପରିପାକ ।

୮ । ପ୍ରସାଧନ; ଭୂଷଣ—8. Decoration.

ଯଥା—ପରିକର୍ମ ।

୯ । ଶୋକ — . Sorrow.

ଯଥା—ପରିଦେବନ ।

୧୦ । ପୂଜା—10. Worship.

ଯଥା—ପରିଚର୍ଯ୍ୟା ।

୧୧ । ଚିହ୍ନ; ସଙ୍କେତ—11. Sign; indication.

ଯଥା—ପରିଭାଷା ।

୧୨ । ସମ୍ୟକ୍; ବିଶେଷ ଭାବରେ—12. Greatly.

ଯଥା—ପରିଚୟ, ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ, ପରିଗଣନ ।

୧୩ । ବ୍ୟାପ୍ତି—13. Diffusion.

ଯଥା—ପରିସର ।

୧୪ । ସର୍ବତ୍ର—14. At all places

ଯଥା—ପରିପ୍ଲୁତ ।

୧୫ । ଆବୃତ୍ତି—15. Repetition.

ଯଥା—ପରିହାସ ।

୧୬ । ବର୍ଜନ; ତ୍ୟାଗ—16. Abandonment.

ଯଥା—ପରିହାର ।

୧୭ । ଆଲିଙ୍ଗନ—17. Embracing.

ଯଥା—ପରିରମ୍ଭ ।

୧୮ । ନିରସନ—18. Refutation.

୧୯ । ଗାଢ଼—19. Deep.

ଯଥା—ପରିଷ୍ୱଙ୍ଗ ।

୨୦ । ଅଭିମୁଖ—20. Facing.

ଯଥା—ପରିଗ୍ରାମ ।

୨୧ । ବ୍ୟାଧି—21. Sickness.

୨୨ । ସହ; ପଶ୍ଚାତ୍—22. With; after.

ଯଥା – ପରିଚର ।

୨୩ । ପ୍ରତି ବଦଳ—23 Exchange.

ଯଥା—ପରିଦାନ, ପରିଶୋଧ ।

୨୪ । କ୍ଷୁଦ୍ର—24. Small.

ଯଥା—ପରିକଥା ।

୨୫ । ପୁନର୍ବାର—25. Again.

ଯଥା—ପରିବୃତ୍ତ ।

୨୬ । ଉପରି—26. Above; over.

ଯଥା—ପରିବେଶ; ପରିଘୋଷ ।

୨୭ । ନିବୃତ୍ତି—27. Cessation.

ଯଥା—ପରିକାଙ୍କ୍ଷିତ ।

୨୮ । ସର୍ବାଙ୍ଗରେ—28. In all limbs; throughout the whole body.

ଯଥା—ପରିକ୍ଷତ ।

୨୯ । ପୂର୍ବରୁ—29. Before.

ଯଥା—ପରବେତ୍ତା, ପରବେଦନ ।

୩୦ । ଏକତ୍ର—30. Together.

ଯଥା—ପରଷଦ୍ ।

୩୧ । କ୍ରମ; କ୍ରମ—31. Succession.

ଯଥା—ପରଚ୍ଛେଦ ।

ପରଶୁ **परसौं** ଦେ. ବ. (ସ. ପରେ ଦ୍ୟୁ)—୧ । ପଥର ଦିନ; ଗତ କାଲିର ପୂର୍ବଦିନ—1. Day before yesterday.

୨ । ଆସନ୍ତା କାଲିର ପରଦିନ—

2. Day after tomorrow.

ଯଥା—ସେ କାଲି ପରଶୁ ଆସି ପହଞ୍ଚିବେ ।

(ପରଶୁ—ଅନାଦରାର୍ଥକ) ୩ । (ଆଦରାର୍ଥକ) ପରମାନନ୍ଦର ଡାକନାମ—

3. A name for calling Paramānanda.

ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର, ଗଡ଼ଜାତ) ବ—ପଡ଼; ହଳିଆକୁ ଘରେ ଖାଇବାକୁ ନ ଦେଇ ଖାଇବା ପାଇଁ ମାସ ହିସାବରେ ଦିଆଯିବା ଧାନ—Paddy given to one's ploughman in lieu of food.

ମତନ **बराबर** ଦେ. ଅ—୧ । (ସ. ପ୍ରାୟ) ପରି; ସମାନ; ପ୍ରାୟ; ତୁଲ୍ୟ; ସଦୃଶ—1. Like.

ଗୋଲସ ମାଂସେ ଚଣ୍ଡେଘଟ ପରି ବ ଅସରା ଜଡ଼ ।

କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. କଣୋଷ ଚଉ. ଗୀତ ।

ପରେ **पर** ୨ । (ପଦ୍ୟ) (ସ. ଉପରି)—ଉପରେ—

2. Over; on.

ଶ୍ରବଣେ ଚପ୍ରାଳ ଖୁଣ ପରପାଳ ମୋହପର ଜଳୁଛନ୍ତେ—କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।

ମତନ **मुताबिक** ୩ । (ସ. ପ୍ରକାର) (କ୍ରିୟା ସଙ୍ଗେ ଲାଗେ) ପ୍ରକାରେ; ଅନୁସାରେ—3. According to.

ବୋଲିବା ପରି ହେ ଅଥର ହେଉ ରଥ,
କସ ଯାଇ ତୁମ୍ଭେ ତହିଁରେ ମହାରଥ । ବୃଷପର୍ବ. ମହାଭାରତ ଦ୍ରୋଣ ।

ପରିଆଏର୍—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବ (ସ. ପରାର) —୧ । ଗତବର୍ଷର ପୂର୍ବ ବର୍ଷ; ଉଦସ୍ତା—1. Year after next.

Pariāer

ପରିଆଙ୍ଗୁଠି—ଦେ. ବ. (ସ. ପରି ଉପସର୍ଗ=କ୍ଷୁଦ୍ର + ଅଙ୍ଗୁଳି)—

Pari āṅguṭhi ଅନାମିକା ଅଙ୍ଗୁଳି—Ring finger.

ପରିଆଣ—ଦେ. ବ. (ତନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଭାଷା) — ଉରଣୀ ସୂତା—

Pariāṇa Woof; weft.

ପରିକଥା—ସ. ବ. (ସ. ପରି=କ୍ଷୁଦ୍ର + କଥା)—୧ । ଉପକଥା; ଅଖ୍ୟାୟିକା

Parikathā 1. Story; fable.

୨ । ଏକ କାହାଣୀର ଅନ୍ତର୍ଗତ ତତ୍ପ୍ରସଙ୍ଗ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଅନ୍ୟ କାହାଣୀ—2. Episode

୩ । ଧର୍ମ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଅଖ୍ୟାନ—

3. Religious tale (M. W.).

ପରିକଣା—ଦେ. ବ—ପରକଣା (ଦେଖ)—

Parikanā Parakanā (See).

ପରିକର—ସ. ବ. (ପରି + କୃ ଧାତୁ=କରିବା + ଅଧିକରଣ. ଅ)—

Parikara ୧ । ପର୍ଯ୍ୟଙ୍କ; ଶଯ୍ୟା—1. Bedstead; bed.

୨ । ପୁଂ. (ପରି+କୃ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ସହଚର—

(ପରିକରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 2. Companion.

୩ । ପରିବାର; ପରିଜନ—3. Family.

୪ । ପରିଚାରକ; ଭୃତ୍ୟ; ଅନୁଚର—

4. Attendant; servant; retinue; entourage.

ତୋର ପରିକର ରେ ସ୍ୱାମୀ ! ତୋର ପରି କର,
ଆଜ ତୁହି ଉଠେ ମୋତେ ତୋର ପରି କର । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।

୫ । ଯାନ ବାହନ—5. Conveyance.

୬ । (ପରି + କୃ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଅ) — ଉପକରଣ—

6. Material.

୭ । ସମୂହ—7. Collection.

୮ । କଟିବନ୍ଧ—8. Belt; zone; girdle.

୯ । ଆରମ୍ଭ—9. Beginning.

୧୦ । ନିଶ୍ଚୟ—10. Decision.

୧୧ । ପ୍ରଗାଢ଼ ଚେଷ୍ଟା—11. Great exertion.

[ଦ୍ର—କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଦୃଢ଼ ପରିକର ହେବା=ଅର୍ଥାତ୍ ଉକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ କ୍ରମରେ ଅଣ୍ଟା ଭଡ଼ିବା ବା ପ୍ରଗାଢ଼ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ।]

୧୨ । ବିବେକ—12. Conscience.

୧୪ । ଦୃଢ଼ ସଙ୍କଳ୍ପ—14. Strong determination; resolve.

୧୫ । (ପରି + କର) ବାହାଡ଼ା ଆଙ୍ଗୁଠି; ଆଙ୍ଗୁଠିରୁ ବାହାରିଥିବା ଅନ୍ୟ ଅଧିକା ଆଙ୍ଗୁଠି—

15. A redundant or extra finger.

୧୬ । କାବ୍ୟାଲଙ୍କାରବିଶେଷ—

16. A figure of speech in which many significant epithets or adjectives are employed, one after the other, to give force to a statement.

[ଦ୍ର—ଅଭିପ୍ରାୟଯୁକ୍ତ ବିଶେଷଣମାନ ଯେଉଁଠାରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇ ଥାଏ, ସେଠାରେ ପରିକର ଅଲଙ୍କାର ହୁଏ ।

ଇତିହାସ ରଙ୍ଗଶାଳୀ ବୁ ଚଲିବା
ଘୋର ଟେରେ ପଥ ଶ୍ରମଗ ମାଣିବା ।
ତୁମ୍ଭ ଭକ୍ତ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସ୍ୱାଦରେ ଲବଣୀ
ଭକ୍ତ ଭାଗ୍ୟ ଭକ୍ତ ଭକ୍ତ ଚକ୍ରାମଣି । (ଚଲିବା)
ବ୍ରଜମଣି—ଅଳଙ୍କାର ତରଙ୍ଗିଣୀ ।]

ଦେ. କ୍ରି—ଅମୁକ ପରି ବା ଭଳି କର—Make like.

ଦାସର ସ୍ୱରେ ବରଣ ସଙ୍ଗ
ଦାସକୁ ଦାସ ପରି କର ଆଜ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।

ପରିକରଣ—ଦେ. ବ. (ସ. ପ୍ରକରଣ)—ଧାରା; ପ୍ରକରଣ—

Parikaraṇa Article; paragraph; item.

ଯଥା—ସନ ୧୮୦୫ ମସିହାର ୧୬ କାନୁନର ୭ ପରିକରଣ ।

ପରିକର୍ତ୍ତା—ସଂ. ବି. ପୁଂ—(ପରି+କର୍ତ୍ତୃ; ୧ମା. ୧ବ)—ଜ୍ୟେଷ୍ଠ
Parikartta ଅବିବାହିତ ଥାଇ କନିଷ୍ଠ ଭାଇର ବିବାହ ସଂସ୍କାରକାରୀ ଯାଜକ—A priest who officiates at the marriage ceremoney of a person whose elder brother is still unmarried.

ପରିକର୍ମ—ସଂ. ବି—କ୍ଳୀ—(ପରି=ଭୂଷଣ+କୃ୍ଣ୍ଣ=କର୍ମ)—
Parikarma ୧ । ଅଙ୍ଗ ସଂସ୍କାର; ପ୍ରସାଧନ; ବେଶ ହେବା—
1. Toilet; decoration of the body.
୨ । ଗାଧୋଇବା ପରେ ଦେହରେ ଗନ୍ଧ ଚନ୍ଦନାଦି ଲେପନ—
2. Painting or perfuming of the body after bath.
୩ । ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି ସଜବାଜ ହେବା—3 Dressing.
ସଂ. ବି—ଭୃତ୍ୟ (ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର)—Servant.

ପରିକର୍ମା—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ପରି+କୃ୍ଣ୍ଣ)—ପରିଚାରକ; ଭୃତ୍ୟ—
Parikarmā Attendent; servant.

ପରୀକରମା ଗ୍ରା. ବି—(ସଂ. ପରିକ୍ରମା)—ପରିକ୍ରମ ୩—(ଦେଖ)
Parikrama 3. (See).

ପରିକର୍ମୀ—ସଂ. ବି.ପୁଂ. (ପରିକର୍ମ+ଅସ୍ତ୍ୟର୍ଥେ ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
Parikarmi ୧ । ବେଶକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି; ପ୍ରସାଧକ—1. One who dresses up a person.
(ପରିକର୍ମିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଭୃତ୍ୟ; ପରିଚାରକ—
2. Attendant; servant.
ସଂ. ବିଣ—୧ । ପରିଷ୍କାରକାରୀ—1. Cleansing.
୨ । ବେଶକାରୀ—2. Dressing; decorating.

ପରିକର୍ମେ—ଗ୍ରା. କ୍ରି. ବିଣ—(ସଂ. ପରିକ୍ରମେ)—୧ । ଅନୁସାରେ—
Parikarme 1 According to.
୨ । ଏକର ପରେ ଅନ୍ୟ, ଏହିରୂପେ; ଏକାଦିକ୍ରମେ—
2. In succession; one after the other; seriatim.

ପରିକଳନ(ନା)—ସଂ. ବି. (ପରି+କଲ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Parikalana(nā) ୧ । ଗୋଡ଼ାଇବା—1. Chasing. (M.W.)
(ପରିକଳିତ—ବିଣ) ୨ । ଧରିବା—2. Seizing; taking hold. (M. W.)
୩ । ଗିଳିବା—
3. Devouring; swallowing. (M. W)
୪ । ବ୍ରତାଦିର ଆଚରଣ—
4. Practice; observance. (M. W.)
୫ । ବିଚାର କରିବା; ବିବେଚନ—
5. Consideration. (M. W.)
ଦେ. ବି—ଗଣନା; ଇୟତ୍ତା—Counting; estimate.

ପରିକଳିବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି—(ସଂ. ପରି+କଲ୍ ଧାତୁ)—ଅଭ୍ୟାସ
Parikalibā କରିବା; ବ୍ରତାଦି ଆଚରଣ କରିବା—To practise; to observe.

ଯୋଗଧାରଣା ପରାବଳ
ନିଜ ଶରୀରେ ଅଗ୍ନି ଜାତ
ପଞ୍ଚ ପବନ ନିଜ ପିଣ୍ଡେ
ହୋମ କରିବ ଅର୍ଚ୍ଚିକୁଣ୍ଡେ । ଜଗନ୍ନାଥ ଭଗବତ ।

ପରିକଳ୍କନ—ସଂ. ବି. (ପରି+କଲ୍କ ଧାତୁ+ଭାବ ଅନ)—ପ୍ରବଞ୍ଚନା;
Parikalkana ଦଗାବାଜୀ (ହ. ଶ.)—Deceit; cheating. (M W.)

ପରିକଳ୍ପନ(ନା)—ସଂ.ବି (ପରି=ସମ୍ୟକ୍+କ୍ଲୃପ୍ ଧାତୁ=କଳ୍ପନା କରିବା+
Parikalpana (nā) ଭାବ ଅନ)—୧ । କଳ୍ପନା; ଆବିଷ୍କରଣ—
1 Invention; contrivance; imagination.

ପରିକଳ୍ପିତ } ବିଣ
ପରିକ୍ଲୃପ୍ତ }
୨ । ରଚନା—2. Arranging; composing.
୩ । ସ୍ଥିରୀକରଣ—3. Fixing; settling.
୪ । ବଣ୍ଟନ—4 Division; distribution.
୫ । ପ୍ଲାନ୍; ନକ୍ସା—5. Design; plan.

ପରିକଳ୍ପିତ—ସଂ. ବିଣ—(ପରି+କ୍ଲୃପ୍ ଧାତୁ=ସମର୍ଥ ହେବା; କଳ୍ପନା
Parikalpita କରିବା+କର୍ମ. ତ)—୧ । ରଚିତ; ଚିହ୍ନିତ—
1. Arranged; composed.
୨ । ଆବିଷ୍କୃତ—2. Invented; contrived.
୩ । ସ୍ଥିରୀକୃତ; ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ—3. Settled; fixed.
୪ । ଅନୁଷ୍ଠିତ; ସମ୍ପାଦିତ—4. Accomplished; done.
୫ । ଆଶା କରାଯାଇଥିବା—5. Wished for; expected.

ପରିକା—ଗ୍ରା. ଅ—(ସଂ. ପ୍ରାୟ)—ପରି (ଦେଖ)
Parikā ମତନ **କେପେସା, ବରାବର** Pari (See.
ଭ୍ରମର ପରିକା ଧୂଳିଅ ପିଣ୍ଡାରେ ବସି ମାତ ଇପୁଥିବେ ।
ଉଦାର—ସାଅନ୍ତିଅ ବାହା ।

ପରିକାଙ୍କ୍ଷିତ—ସଂ. ବି. (ପରି=ଗତ+କାଙ୍କ୍ଷା=ଅଭିଳାଷ+ଅସ୍ତ୍ୟର୍ଥେ
Parikānkshita ଇତ; ଯାହାର ପାର୍ଥିବ ଭୋଗାଭିଳାଷ ନାହିଁ)—
ତପସ୍ୱୀ; ଯୋଗୀ—An ascetic.
ସଂ. ବିଣ—୧ । (ପରି+କାଙ୍କ୍ଷ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ଯେ ସମସ୍ତ ପାର୍ଥିବ ଅଭିଳାଷ ତ୍ୟାଗ କରିଅଛି 1. Having renounced all worldly desires.
୨ । (ପରି+ସମ୍ୟକ୍ ରୂପେ+କାଙ୍କ୍ଷ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
ଅଭିଳଷିତ—2. Wished for.

ପରିକାତର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରି=ଅତ୍ୟନ୍ତ+କାତର)—ଅତି ଭୀରୁ—
Parikātara Very timid; coward. (M. W.)
(ପରିକାତରା—ସ୍ତ୍ରୀ) (ପରିକାତରତା—ବି)

ପରିକୀର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି=ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ+କୀର୍ଣ୍ଣ=ବିକ୍ଷିପ୍ତ)—୧ । ବିକ୍ଷିପ୍ତ;
Parikirṇṇa ବ୍ୟାପ୍ତ—1. Diffused; scattered; strewn about.
୨ । ସମର୍ପିତ—2. Delivered; given over.
୩ । ବିସ୍ତୃତ—3. Spread.
୪ । ଚାରିଆଡ଼େ ଘେରି ହୋଇଥିବା; ବେଷ୍ଟିତ—
4. Surrounded.
୫ । ବହୁ ବ୍ୟକ୍ତି ବା ବସ୍ତୁରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ; ଗହଳିଆ—
5. Crowded (M. W)

ପରିକୀର୍ତ୍ତନ—ସଂ. ବି. (ପରି=ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ + କୀର୍ତ୍ତନ=ପ୍ରଶଂସା)—
Parikirttana ୧ । ପ୍ରଶଂସା—1. Eulogy; praise.
୨ । ଗାନ—2. Song.
୩ । ପ୍ରଚାର—3. Proclamation; announcement.
୪ । ଉଚ୍ଚାରଣ—4. Utterance.

ପରିକୀର୍ତ୍ତିତ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି=ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ + କୀର୍ତ୍ତିତ=ପ୍ରଶଂସିତ)—
Parikirttita ୧ । ପ୍ରଶଂସିତ—1. Praised; eulogised.
୨ । ଗୀତ—2. Sung.
୩ । ବ୍ୟକ୍ତ; ପ୍ରକାଶିତ—3. Expressed.
୪ । ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ୱରରେ ପ୍ରଚାରିତ—
4. Published aloud; proclaimed.
୫ । ଉଚ୍ଚାରିତ; କଥିତ—
5. Uttered; said; pronounced.
୬ । ଉଦ୍ଘୋଷିତ; ସର୍ବତ୍ର ପ୍ରଚାରିତ—
6. Proclamed on all sides.
୭ । ଆହୂତ—7. Called.

ପରିକୃଶ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରି=ଅତ୍ୟନ୍ତ + କୃଶ=କ୍ଷୀଣ)—
Parikṛuśa ଅତି କ୍ଷୀଣ—Very thin; emaciate. (M.W.).
(ପରିକୃଶା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବି—ଅତି କ୍ଷୁଦ୍ର ଆକାର—
(ପରିକୃଶତା—ବି) Slender size (M. W).

ପରିକେଶ—ସଂ. ବି. (ଅବ୍ୟୟୀଭାବ; ପରି=ଉପରିଭାଗ + କେଶ)—
Parikeśa କେଶର ଉପରିଭାଗ—The surface or upper-part of the hair.

ପରିକ୍ୱଣନ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି+କ୍ୱଣ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ)—
Parikwaṇana ଉଚ୍ଚ ଗର୍ଜନକାରୀ—Loud sounding; loud (M. W).
ସଂ. ବି—ମେଘ (ହ. ଶ)—Cloud.

ପରିକ୍ରମ—ସଂ. ବି. (ପରି=ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ + କ୍ରମ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା + ଭାବ. ଅ)—୧ । ଧାରାବାହିକତା; ଧାରା—
ପରିକ୍ରମା } ଅନ୍ୟରୂପ 1. Succession; series; order.
ପରିକ୍ରମଣ } ୨ । ଇତସ୍ତତଃ ପାଦଚାଳନ; ଚାଲିବା—
(ପରିକ୍ରାନ୍ତ—ବିଣ) 2. Walking to and fro.
୩ । ପ୍ରଦକ୍ଷିଣୀକରଣ; କୌଣସି ବସ୍ତୁର ବା ବ୍ୟକ୍ତିର ବା ସ୍ଥାନର ଚାରିପାଖେ ବୁଲି ଆସିବା—3. Circumambulation; going round a thing, person or place.
ଗରୁଡ଼ ଅତି ଥରେ ନତ ସେ ଜିରିବ
ପରିକ୍ରମ କରଣ ଯାଆନ୍ତ ଘରକୁ । କୃଷ୍ଣଙ୍କ ହ. ମହାଭାରତ ଶାନ୍ତି ।
[ଦ୍ର—ଦେବଭଗ୍ରହ, ମନ୍ଦିର, ତୁଳସୀବୃକ୍ଷ, ଗୁରୁଜନ ଓ ତୀର୍ଥଆଦିର ଚାରିପାଖେ ବୁଲି ଆସିବାକୁ ପରିକ୍ରମ ବୋଲାଯାଏ । ନଦୀର ଉତ୍ପତ୍ତି ସ୍ଥଳଠାରୁ ନଦୀର ଗୋଟିଏ କୂଳ ପାଖେ ପାଖେ ନଦୀର ସଙ୍ଗମସ୍ଥଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଇ ସେଠାରୁ ପୁଣି ନଦୀର ଅପରକୂଳ ବାଟେ ଉତ୍ପତ୍ତି ସ୍ଥଳକୁ ଆସିବାର ନାମ ପରିକ୍ରମ ।]
୪ । ପର୍ଯ୍ୟଟନ—4. Travelling.
ବହୁତ ଜାତିମାନ ପରିକ୍ରମ କରି । କୃଷ୍ଣଙ୍କ ହ. ମହାଭାରତ ଆଦି ।
୫ । ଗମନ—5. Going.
୬ । ଗତି କରି ଟପିଯିବା—6. Outstripping; overtaking.
୭ । କୌଣସି ବସ୍ତୁର ବା ସ୍ଥାନର ବା ବ୍ୟକ୍ତିର ବାଟ ବା ପାଖଦେଇ ଚାଲିଯିବା—7. Going past (M. W.).

ପରିକ୍ରୟ—ସଂ. ବି. (ପରି=ପୁନର୍ବାର + କ୍ରୟ)—୧ । ବିକ୍ରୀତ ବସ୍ତୁର
Parikraya ପୁନର୍ବାର କ୍ରୟ—1. Purchasing of a thing which had been once sold.
(ପରିକ୍ରୀତ—ବିଣ)
୨ । ଟଙ୍କାଦେଇ ଶାନ୍ତିକ୍ରୟ—
2. Purchasing of peace with money.
୩ । ଭଡ଼ା—3. Hire.
୪ । ବନ୍ଧକ ବସ୍ତୁକୁ ମୁକୁଳାଇବା—4. Releasing of a pledged article; redemption of a mortgaged property.
୫ । ଟଙ୍କା ଦେଇ ଯେଉଁ ଶାନ୍ତି କିଣାଯାଏ—
5. Peace purchased with money.
୬ । ମୂଲ—6. Wages (M. W.).
୭ । ନଗଦଟଙ୍କା ଦେଇ ଜିନିଷ କିଣିବା—7. Cash purchase; purchasing of an article by paying the price cash.
୮ । କିଣିବା; କ୍ରୟ—8. Purchasing.

ପରିକ୍ରିୟା—ସଂ. ବି. (ପରି=ଚାରିଆଡ଼େ + କ୍ରିୟା=ଖାତଦ୍ୱାରା ବେଷ୍ଟନ
Parikriyā କରିବା)—୧ । ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ପରିଖାଦ୍ୱାରା ବେଷ୍ଟନ କରିବା—1. Digging a moat round a place.
୨ । ସଂସ୍କରଣ—2. Consecration; purification.
୩ । ଏକଦିନସାଧ୍ୟ ଯାଗବିଶେଷ—
3. A sacrifice performable in a day.
ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପ୍ରକ୍ରିୟା)—କୌଣସି ଔଷଧ ବା ପ୍ରୟୋଗର ଗୁଣ ବା ଫଳ—The effect of a medicine or appliance.

ପରିକ୍ଲିଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି=ଅତ୍ୟନ୍ତ + କ୍ଲିଶ୍ ଧାତୁ=କ୍ଲେଶ ପାଇବା
Pariklishṭa + କର୍ତ୍ତୃ. କ)—୧ । ଅତ୍ୟନ୍ତ କ୍ଲେଶପ୍ରାପ୍ତ—1. Much troubled.
୨ । ଉତ୍ପୀଡ଼ିତ—2. Harassed.
୩ । ବିନଷ୍ଟ—3. Ruined.

ପରିକ୍ଷ—ଗ୍ରା. ବି—୧ । (ସଂ. ପରୀକ୍ଷା)—ପରିଖ (ଦେଖ)—
Pariksha 1. Parikha (See)
୨ । (ସଂ. ପରିକ୍ଷିତ)—ପରିକ୍ଷିତ୍ (ଦେଖ)—
2. Parikhit (See)
ଶୁଣ ପରିକ୍ଷ ବିରଚାଟ, କୃଷ୍ଣଚରିତ ଭାଗବତ । ଜଗନ୍ନାଥ ଭାଗବତ ।

ପରିକ୍ଷତ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି=ସର୍ବାଙ୍ଗରେ + କ୍ଷତ=କ୍ଷୟ ପ୍ରାପ୍ତ)—
Parikshata ୧ । ବିନଷ୍ଟ—1. Ruined.
(ପରିକ୍ଷତ—ବି) ୨ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆହତ—2. Much hurt.
୩ । ସର୍ବାଙ୍ଗରେ କ୍ଷତ; କ୍ଷତବିକ୍ଷତ—
3. Wounded in all the limbs.

ପରିକ୍ଷୟ—ସଂ. ବି. (ପରି=ସମୂଳେ+କ୍ଷୟ; ପରି+କ୍ଷି ଧାତୁ=କ୍ଷୟହେବା
Parikshaya +ଭାବ. ଅ)—୧ । ବିନାଶ—
1. Ruin; destruction.
୨ । କ୍ଷୟ—2. Decay; wane.
୩ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିବୃତ୍ତି—3. Cessation.
୪ । ଶେଷ; ଅନ୍ତ—4. End.

ପରିକ୍ଷା—ସଂ. ବି. (ପରି+କ୍ଷି ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ;+ଆ)—୧ । କାଦୁଅ-
Pariksha 1. Clay; mud. (M. W.)
୨ । ମଇଳା; ମଳ—2. Dirt. (M. W.)

ପରିକ୍ଷାଣ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି+କ୍ଷି ଧାତୁ=କ୍ଷୟିତ ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ନ)—
Parikshāṇa ଭସ୍ମୀଭୂତ—Charred or burnt to cinder. (M. W.)

ପରିକ୍ଷାମ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ପରି=ଅତ୍ୟନ୍ତ+ଶାମ)—ଅତ୍ୟନ୍ତ କୃଶୀ-
Parikshāma ଭୂତ—Excessively emaciated or
(ପରିକ୍ଷାମା—ସ୍ତ୍ରୀ) (ପରିକ୍ଷାମତା—ବି) dried up. (M. W).

ପରିକ୍ଷିତ୍(ତ)—ସଂ. ବି. (ନାମ) (ପରି+କ୍ଷି ଧାତୁ=କ୍ଷୀଣ ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ.
Parikshit (ta) କ୍ୱିପ୍; କିମ୍ବା କର୍ମ. ତ)—ଅଭିମନ୍ୟୁଙ୍କ ପୁତ୍ର,
ପରୀକ୍ଷିତ } ଅନ୍ୟରୂପ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ନାତି; ଜନମେଜୟ ରାଜାଙ୍କ ପିତା—
ପରୀକ୍ଷିତ୍ } Name of the son of Abhimanyu and father of Janamejaya.

[ଦ୍ର—କୁଳର ଅତି କ୍ଷୀଣ ଅବସ୍ଥାରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିବାରୁ କିମ୍ବା କୁରୁ କୁଳର କ୍ଷୟ ପରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରି ଥିବାରୁ ଏହାଙ୍କୁ ଏ ନାମ ଦିଆ ଯାଇଥିଲା । ପାଣ୍ଡବମାନେ ଏହାଙ୍କୁ ଶୈଶବରେ ରାଜ୍ୟ-ଭାର ଦେଇ ମହାପ୍ରସ୍ଥାନ କରିଥିଲେ । ଜଣେ ମୁନିଙ୍କ ଶାପରେ ଏହାଙ୍କୁ ତକ୍ଷକ ଦଂଶିବାରୁ ଏ ମୁମୂର୍ଷୁ ଅବସ୍ଥାରେ ଶୁକ ମୁନିଙ୍କଠାରୁ ଭାଗବତ ଆଦି ପୁରାଣ ଶୁଣିଥିଲେ । କୁରୁଙ୍କର ଏକ ପୁତ୍ରଙ୍କ ନାମ ମଧ୍ୟ ପରିକ୍ଷିତ ଥିଲା । ଆଉ ଜଣେ ଜନମେଜୟଙ୍କ ଭାଇ ତାଙ୍କ ନାମ ମଧ୍ୟ ପରିକ୍ଷିତ ଥିଲା । ଅଯୋଧ୍ୟାର ଜଣେ ରାଜାଙ୍କ ନାମ ମଧ୍ୟ ପରିକ୍ଷିତ ଥିଲା । (M. W.)]

ଦେ. ବି. ପୁଂ.—ଲୋକଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ନାମ—
A name given to males.

ପରିକ୍ଷିପ୍ତ—ସଂ. ବିଣ.—(ପରି=ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ+କ୍ଷିପ୍ ଧାତୁ=କ୍ଷେପଣକରିବା
Parikshipta +କର୍ମ. ତ)—୧ । ଚାରି ଆଡ଼େ ଘେରି ହୋଇଥିବା;
ପରିବେଷ୍ଟିତ—1. Surrounded; encircled.
୨ । ବିକ୍ଷିପ୍ତ—2. Scattered.
୩ । ପରିତ୍ୟକ୍ତ—3. Abandoned.
୪ । ନିକ୍ଷିପ୍ତ—4. Thrown.

ପରିକ୍ଷୀଣ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି=ଅତିଶୟ+କ୍ଷୀଣ=କ୍ଷୟ ପ୍ରାପ୍ତ)—
Parikshīṇa ୧ । ଅତିଶୟ କ୍ଷୟପ୍ରାପ୍ତ—1. Much decayed.
୨ । ଅତି କ୍ଷୀଣ—2. Excessively emaciated.
୩ । ଅତି ଦୁର୍ବଳ—3. Very weak.

ପରିକ୍ଷେପ—ସଂ. ବି. (ପରି+କ୍ଷିପ୍ ଧାତୁ=କ୍ଷେପଣ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—
Parikshepa ୧ । ପରିବେଷ୍ଟନ—1. Surrounding
୨ । ନିକ୍ଷେପ—2. Throwing.
୩ । ପରିତ୍ୟାଗ—3. Abandonment.
୪ । ବିକ୍ଷେପ; ବୁଣିବା—4. Scattering.
୫ । ବୃତ୍ତର ପରିଧି—5. Circumference. (M. W.)

ପରିକ୍ଷେପକ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି+କ୍ଷିପ୍ ଧାତୁ=କ୍ଷେପଣ କରିବା+
Parikshepaka କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—୧ । ଯେ ପରିବେଷ୍ଟନ କରେ—
(ପରିକ୍ଷେପିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Surrounding; encircling.
୨ । ଯେ ଇତସ୍ତତଃ ବିକ୍ଷିପ୍ତ କରେ—2. Scattering.
୩ । ଯେ ନିକ୍ଷେପ କରେ—3. Throwing.

ପରିଖ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପରୀକ୍ଷା)—୧ । ପରୀକ୍ଷା—
Parikha 1. Test; examination.
ପରଖ ୨ । ଔଷଧରେ ଅନୁପାନ ମିଶ୍ରିତ କରିବା—
ପରିଖ 3. Mixing of a vehicle with a medicine.
୩ । ରାଜ ଉପକରଣବିଶେଷ—
3. One of the royal paraphernalia.
୪ । ପିକଦାନୀ—4. Spittoon.
ବାର୍ମେ ଅଛନ୍ତି ଦ୍ରୋଣଙ୍କୀ
ପାନ ପରଖ କରେ ଧରି – ଗୀତା. ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଚନ୍ଦ୍ରୋଦୟ ।

ପରିଖା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ପରି=ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ+ଖନ୍ ଧାତୁ=ଖୋଳିବା+
Parikhā କର୍ମ. ଅ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ନଗର ବା ଗଡ଼ର ଚାରିପାଖେ
ଖୋଳା ଯାଇଥିବା ଗଭୀର ନାଳ; ଗଡ଼ଖାଇ—A ditch
or moat round a fort or town.

ପରିଖିବା—କ୍ରି. କ୍ରି—(ସଂ. ପରୀକ୍ଷା)—ପରଖିବା; ପରୀକ୍ଷା କରିବା—
Parikhibā To test; to examine.
ପରଖକରା ପରିଖିବା

ପରିଖୀକୃତ—ସଂ. ବିଣ—(ପରିଖା ଅଦ୍ଭୁତ ଭାବେ କ୍ୱି+କୃ ଧାତୁ=
Parikhīkṛuta କରିବା+କର୍ମ. ତ;)—ଯେଉଁ ସ୍ଥାନର ଚାରିପାଖରେ
ପରିଖା ଖୋଳା ଯାଇଅଛି; ପରିଖାଦ୍ୱାରା କୃତ ବେଷ୍ଟନ—
Surrounded by a moat

ପରିଖ୍ୟାତ—ସଂ. ବିଣ—(ପରି=ସର୍ବତ୍ର+ଖ୍ୟାତ)—୧ । ପ୍ରଖ୍ୟାତ; ଅତି.
Parikhyāta ପ୍ରସିଦ୍ଧ; ବିଖ୍ୟାତ—Celebrated; reputed.
(ପରିଖ୍ୟାତ—ବି) ୨ । ଅମୁକ ନାମରେ ଜ୍ଞାତ ବା ଡକା ଯାଉଥିବା—
2. Called as; named as.

ପରିଗଣନ(ନା)—ସଂ. ବି—(ପରି=ବିଶେଷ ଭାବରେ+ଗଣ୍ ଧାତୁ=
Parigaṇana(nā) ଗଣନା କରିବା+ଭାବ ଅନ;+ଆ)—ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ
(ପରିଗଣିତ—ବିଣ) ବା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣକଗଣନ—Complete or
accurate enumeration.

ପରିଗତ—ସଂ. ବିଣ—(ପରି+ଗମ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା; ଜାଣିବା+
Parigata କର୍ମ. ତ)—ପରିଜ୍ଞାତ—1 Known.
୨ । ପ୍ରାପ୍ତ—2. Attained; received.
୩ । ବେଷ୍ଟିତ—3. Surrounded; encompassed.
୪ । ଯାହାର ଚାରିପାଖେ ପରିକ୍ରମା କରାଯାଇ ଅଛି—
4. Circumambulated; gone round. (M. W.)
୫ । ଅନୁଭୂତ—5. Experienced. (M. W.)
୬ । ବିସ୍ମୃତ—6. Forgotten. (M. W.)

୭ । (କର୍ତ୍ତୃ. ତ) ଗତ—7. Gone.
୮ । ବିସ୍ତୃତ—8. Spread; diffused.
୯ । ଚେଷ୍ଟିତ—9. One who has exerted or tried.
୧୦ । ମୃତ (ହି. ଶ.)—10. Dead; deceased.

ପରିଗଦିତ—ସଂ. ବି. (ପରି+ଗଦ୍ ଧାତୁ=କହିବା+ଭାବ. ତ)—
Parigadita ସମ୍ୟକ୍ କୀର୍ତ୍ତନ; ପରିକୀର୍ତ୍ତନ—
Relation; narrating.
ସ. ବିଣ. (+କର୍ମ.ତ)—ବର୍ଣ୍ଣିତ—Related; narrated.

ପରିଗମିତ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି=ସମ୍ୟକ୍+ଗମ୍ ଧାତୁ ଣିଚ+କର୍ମ. ତ)—
Parigamita ୧ । ପରିଚାଳିତ—1. Conducted.
୨ । ଅତିବାହିତ (ସମୟ)—2. Spent (time); passed.

ପରିଗର୍ଭିକ—ସଂ. ବି.—ଅଇଁଠି ଆରୋଗ; ଗର୍ଭିଣୀମାତାର ସ୍ତନ୍ୟପାନ କରିବା
Parigarbhika ଯୋଗୁଁ ଶିଶୁର ହେବା ରୋଗ (ହି. ଶ.)—
Infantile diarrhoea due to sucking the breast of a pregnant mother.

[ଦ୍ର—ଏଥିରେ ଶିଶୁର କାଶ ହୁଏ, ଅରୁଚି ଓ ତନ୍ଦ୍ରା ହୁଏ, ଶରୀର ଦୁର୍ବଳ ହୁଏ, ଅଙ୍ଗୀଣ୍ଡି ହୁଏ ଓ ପେଟ ବଡ଼ ହୋଇଯାଏ । ବୈଦ୍ୟକ ମତରେ ଏଥିରେ ଶିଶୁକୁ ଅଗ୍ନିଦୀପକ ଔଷଧ ଦିଆଯିବା ଉଚିତ— (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର) ।]

ପରିଗୁଣ—ଦେ. ବି. (ଭୁଲ ସଂ. ପ୍ରଗମ=ପ୍ରାଥମିକ ପ୍ରକାଶ)—୧ । ଅବସ୍ଥା-
Pariguṇa 1. State; condition; first manifestation. (M.W.)
୨ । ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ଅବସ୍ଥା—2. Internal condition.
୩ । ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ସୂଚନା; ଲକ୍ଷଣ—3. First indication.

ଗାଆ ପରିଗୁଣ, ଧୋବା ଭୁଠରୁ ବିଶେ,
ଗୋଡ଼ ପରିଗୁଣ, ନିଜ ଶାଶୁ ଘରେ ।
ଶାଶୁ ପରିଗୁଣ, ପାଞ୍ଚରେ ବସେ,
ମାଆ ପରିଗୁଣ, ଭଲ ପରଶେ ।
ପୁଅ ପରିଗୁଣ, ଡାକିଲେ ଥସେ,
ଝିଅ ପରିଗୁଣ, ମାଆ ସଙ୍ଗେ ନିଶେ । ଭଗ ।

ପରିଗୁଣିତ—ସଂ. ବି. (ପରି+ଗୁଣ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ । ପୁନଃ କଥିତ;
Pariguṇita ପୁନରାବର୍ତ୍ତିତ—1. Repeated; reiterated.
୨ । ସଂଖ୍ୟା ଯୋଗ କରାଯାଇ ବର୍ଦ୍ଧିତ—
2. Augmented by addition of. (M.W.)

ପରିଗୁଣ୍ଠିତ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି+ଗୁଣ୍ଠ ଧାତୁ କର୍ମ. ତ)—୧ । ଆବୃତ;
Pariguṇṭhita ଘୋଡ଼ା ହୋଇଥିବା—
1. Covered with (M. W.)
୨ । ଲୁକ୍କାୟିତ—2. Hidden.

ପରିଗୁଣ୍ଡିତ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି+ଗୁଣ୍ଡ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—ଧୂଳି ବା ଗୁଣ୍ଡା
Pariguṇḍita ଦ୍ୱାରା ଆବୃତ (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
Covered with dust. (M. W.)

ପରିଗୂଢ଼—ସଂ. ବିଣ (ପରି+ଗୁହ୍ ଧାତୁ=ଗୋପନ କରିବା+କର୍ମ. ତ)-
Parigūḍha ଅତି ଗୁପ୍ତ—Very secret.

ପରିଗୃଦ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି+ଗୃଧ୍ ଧାତୁ=ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆକାଂକ୍ଷା କରିବା+
Parigṛuddha କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—ଅତି ପେଟୁ; ଲୁବ୍ଧମୂର—
(ପରିଗ୍ରୋଧ—ବି) Very greedy (M. W.).

ପରିଗୃହୀତ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି+ଗ୍ରହ୍ ଧାତୁ=ଗ୍ରହଣ କରିବା+କର୍ମ. ତ)-
Parigṛuhita ୧ । ଅଙ୍ଗୀକୃତ; ସ୍ୱୀକୃତ—
1. Agreed to; accepted; admitted.
(ପରିଗୃହୀତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ମଞ୍ଜୁର କରାଯାଇଥିବା—
2. Granted; sanctioned.
୩ । ବେଷ୍ଟିତ—3. Surrounded; enveloped; fenced.
୪ । ଧୃତ—4. Seized; grasped.
୫ । ପ୍ରାପ୍ତ—5. Obtained.
୬ । ପାଳିତ (ଆଦେଶ)—6. Obeyed.

ପରିଗୃହ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି=ସର୍ବତୋଭାବରେ+ଗ୍ରହ୍ ଧାତୁ=ଗ୍ରହଣ
Parigṛuhya କରିବା+କର୍ମ. ଯ)—୧ । ଗ୍ରହଣ ଯୋଗ୍ୟ;
(ପରିଗୃହ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ପରିଗୃହୀତ ହେବାର ଯୋଗ୍ୟ—
1. Acceptable; admissible.
୨ । ସ୍ୱୀକାର୍ଯ୍ୟ—2. Agreeable.
୩ । ପ୍ରାପ୍ୟ—3. Obtainable.
୪ । ମଞ୍ଜୁର କରାଯିବାର ଯୋଗ୍ୟ—4. Fit to be granted.

ପରିଗୃହ୍ୟା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ପରିଗୃହ୍ୟ+ଆ)—୧ । ବିବାହିତା ସ୍ତ୍ରୀ—
Parigṛuhyā 1. Married woman (M. W.).
୨ । ଧର୍ମ ପତ୍ନୀ (ହି. ଶ.)—2. Wedded wife.

ପରିଗ୍ରହ—ସଂ. ବି. (ପରି+ଗ୍ରହ୍ ଧାତୁ=ଗ୍ରହଣ କରିବା ଇତ୍ୟାଦି+
Parigraha ଭାବ. ଅ)—୧ । ସ୍ୱୀକାର—1. Admission.
ପରିଗୃହୀତ } ବିଣ ୨ । ଦାନ ଗ୍ରହଣ—
ପରିଗ୍ରହୀତା } 2. Acceptance of a gift.
୩ । ସଂସର୍ଗ—3. Intercourse; association.
୪ । ଅର୍ଜନ; ପ୍ରାପ୍ତି—4. Acquisition; attainment.
୫ । ଦଖଲ ନେବା; ଆତ୍ମୀକରଣ—
5. Taking possession.
୬ । ଧାରଣା—6. Retention; conception.
୭ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ଗ୍ରହଣ—7. Solar eclipse.
୮ । ଦଖଲ; ଅଧିକାର—
8. Authority; dominion; control.
୯ । ସମ୍ପତ୍ତି—9. Property.
୧୦ । ପିନ୍ଧିବା; ପରିଧାନ—10. Putting on.
୧୧ । ବିବାହ; ଦାରପରିଗ୍ରହ—
11. Marrying; marriage; taking of a wife.
୧୨ । ଅନୁଗ୍ରହ—12. Grace; favour. (M. W.)
୧୩ । ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ—
13. Homage; reverence. (M. W).
୧୪ । ଦଣ୍ଡ—14. Punishment. (M.W.)
୧୫ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ନିଜ ଘର ମଧ୍ୟକୁ ପ୍ରବେଶ କରାଇବା—
15. Admittance into one's house. (M. W.)

୧୬ । ବୋଧ; ବୁଝିବା—16. Understanding.
୧୭ । ବାଡ଼ ବୁଜିବା—17. Fencing round.
୧୮ । ଘେରାଇବା; ବେଷ୍ଟନ—
18. Enclosing;surrounding.
୧୯ । ରୂପ ଗ୍ରହଣ—19. Assuming of a form. (M. W.)
୨୦ । (+କର୍ମ. ଅ)–ପତ୍ନୀ—20. Wife.
୨୧ । ରକ୍ଷିତା ସ୍ତ୍ରୀ—21. Concubine; mistress.
୨୨ । ପରିଜନ; ଗହଣ— 2. Attendants; retinue.
୨୩ । ଶପଥ—23. Oath.
୨୪ । ଅଭିସମ୍ପାତ—24. Imprecation; curse.
୨୫ । ରାହୁଗ୍ରସ୍ତ ସୂର୍ଯ୍ୟ—25. Eclipsed sun.
୨୬ । ସେନାର ପଶ୍ଚାଦ୍‌ଭାଗ—
26. The rear or reserve of an army.
୨୭ । ଘରକରଣା—27. Household. (M. W.)
୨୮ । ସ୍ତ୍ରୀପୁତ୍ରାଦି ପରିବାର—28. Family.(M. W.)
୨୯ । ରାଜାଙ୍କର ଅନ୍ତଃପୁର—
29. The seraglio of a prince. (M. W.
୩୦ । ଗୃହ—39. House; abode. M. W.
୩୧ । ମୂଳ; ମୂଳକାରଣ—
31. Root; origin; foundation. (M. W.)
୩୨ । ଦତ୍ତବସ୍ତୁ; ଦାନ—32. Gift; present.
୩୩ । ଯୋଗଫଳ—33. Sum; totality
୩୪ । (+ ଭାବ. ଅ) ସାଦର ଗ୍ରହଣ (ହି. ଶ.)—
34. Hospitable reception.
[ଦ୍ର—ଦାର ପରିଗ୍ରହ=ବିବାହ; ପତ୍ନୀ ଗ୍ରହଣ; ମୂର୍ତ୍ତି ପରିଗ୍ରହ= ରୂପ ଧରିବା ।]

ପରିଗ୍ରହ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—(ସଂ. ପରିଗ୍ରହ)—ବିବାହ କରିବା—
Parigraha karibā To marry.

ନିର୍ଜିତ ନାମେ କନ୍ୟା ପରିଗ୍ରହ କରି,
ରକ୍ଷିବ ବଂଶ ଭର୍ତ୍ତୁ ଭରତର୍ଷ ହେଲା ।। କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାଭାରତ – ଆଦି ।

[ଦ୍ର—ଏଥିର ଅନ୍ୟ ଅର୍ଥ ପାଇଁ ପରିଗ୍ରହ ଶବ୍ଦର ଅନ୍ୟ ଅର୍ଥମାନ ଦେଖ]

ପରିଗ୍ରହ ଦ୍ୱିତୀୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି, ପରିଗ୍ରହ + ଦ୍ୱିତୀୟ)—
Parigraha dwitiya ୧ । ସସ୍ତ୍ରୀକ; ଯାହା ସଙ୍ଗେ ଭାର୍ଯ୍ୟା ଅଛନ୍ତି
1. Accompanied by one's wife.
୨ । ସପରିବାର—
2. Accompanied by one's family.

ପରିଗ୍ରହିବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି—(ସଂ. ପରିଗ୍ରହ)—(ମୂର୍ତ୍ତି) ଗ୍ରହଣ ବା
Parigrahibā ଧାରଣ କରିବା—To assume (a form).

ମୂର୍ତ୍ତି ପରିଗ୍ରହି ଭବେ, ବ ସାହସ !—ଦ୍ୱିଧାଳାଥ. ଚରିତ୍ର ।

[ଦ୍ର—ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅର୍ଥ ପାଇଁ ପରିଗ୍ରହର ଅନ୍ୟ ଅର୍ଥମାନ ଦେଖ]

ପରିଗ୍ରାମ—ସଂ. ଅ. (ଅବ୍ୟୟୀଭାବ; ପରି=ଅଭିମୁଖେ + ଗ୍ରାମ)—
Parigrāma ୧ । ଗ୍ରାମାଭିମୁଖେ—Towards a village.
୨ । ଗ୍ରାମର ସମ୍ମୁଖରେ—2. In front of a village.
ସଂ. ବି—ଗ୍ରାମର ସାମନା ଭାଗ (ହି. ଶ.)—
The front part of a village.

ପରିଗ୍ରାହକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରି=ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ+ଗ୍ରହ୍ ଧାତୁ=ଗ୍ରହଣ
Parigrāhaka କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—୧ । ଯେ ପରିଗ୍ରହ
[ପରିଗ୍ରହୀତା— ଅନ୍ୟରୂପ] କରେ—1. Accepting.
ପରିଗ୍ରାହିକା } ସ୍ତ୍ରୀ ୨ । ଗ୍ରହୀତା—2, Taking.
ପରିଗ୍ରହୀତ୍ରୀ } ୩ । ସ୍ୱୀକାରକର୍ତ୍ତା—
3. Admitting; agreeing.

ପରିଗ୍ରାହ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି + ଗ୍ରହ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଯ)—ପରିଗୃହୀତ
Parigrāhya ହେବାର ଯୋଗ୍ୟ –Fit to be accepted.

ପରିଘ—ସଂ. ବି—(ପରି=ସର୍ବତୋଭାବରେ + ହନ୍ ଧାତୁ=ବଧ କରିବା+
Parigha କରଣ. ଅ)–୧ । ପ୍ରାଚୀନ କାଳର ଯୁଦ୍ଧାସ୍ତ୍ରବିଶେଷ—
1. A kind of iron weapon used in ancient times in fighting; a bludgeon or club studded with iron.

ପାଣରେ ଯେ ପରିଘ ଥିଲା ହୋଇଥିବ ।
ଭୀମବୃତ୍ତି ଦେବତ ଚହିଁ ବାସ କରି । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ସଭା ।

[ଦ୍ର—ଏହାର ଆକାର ମୁଦ୍ଗର ପରି ଗୋଲ ଓ ମୋଟା; ଏହା ପୁରୁଷ ପ୍ରମାଣ ଲମ୍ବା ଓ ବଳପୂର୍ବକ ଶତ୍ରୁ ପ୍ରତି ନିକ୍ଷିପ୍ତ ହେଉଥିଲା । ଏହାର ମୁଣ୍ଡରେ ଲୁହାର ବଳା ବସୁ ଥିଲା ।]
୨ । ଲୁହାର ବଳଣୀ; କବାଟ ବଳିବାର ଅର୍ଗଳ—
2. Iron bar for shutting a door.
୩ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) ବିଷ୍ଣୁ ଆଦି ସପ୍ତବିଂଶ ଯୋଗ ମଧ୍ୟରୁ ତ୍ରୟୋବିଂଶ ଯୋଗ—3. One of the 27 astrological conjunctions.
୪ । ଘଟ; କଳସ—4. Pitcher; jar.
୫ । (ପରି+ହନ୍ ଧାତୁ+ ଭାବ. ଅ) ବ୍ୟାଘାତ; ବାଧା—
5. Obstacle; hindrance.
୬ । ଆଘାତ—6. Stroke.
୭ । (+କର୍ମ ଅ) ତୋରଣ ଦ୍ୱାର; ଫାଟକ; ଗୋପୁର—
7. Gateway; gate.
୮ । କାଚ ଘଡ଼ି—8 A glass pitcher. (M. W.)
୯ । ଘର (ହି. ଶ.)—9 House.
୧୦ । ପର୍ବତ (ହି. ଶ.)—10. Mountain.
୧୧ । ବଜ୍ର— 11. Thunder.
୧୨ । ଶେଷ ନାଗ; ବାସୁକି – 12, Bāsuki.
୧୩ । ଚନ୍ଦ୍ର—13. Moon.
୧୪ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—14. Sun.
୧୫ । ନଦୀ—15. River.
୧୬ । ସ୍ଥଳ—16. Land.
୧୭ । ଅବିଦ୍ୟା (ହି. ଶ.)—17. Ignorance.
୧୮ । ସୁପ୍ତଭୋଜ୍ୟ ମୃତଗର୍ଭବିଶେଷ (ହି. ଶ.); ଜନ୍ମ ହେବା ସମୟରେ ଯେଉଁ ଭ୍ରୂଣ ଯୋନି ଦ୍ୱାରରେ ଅଙ୍କଡ଼େଇ କରି ଅଟକିଯାଏ (ହି. ଶ.)—18. Dead foetus; a child which presents a peculiar crooss position in birth.(M. W).

୧୯ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଦୟ ବା ଅସ୍ତ ହେବାବେଳେ ଯେଉଁ ମେଘ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ଘୋଡ଼ାଏ (ହୁ. ଶ.)—19. A cloud which hides the sun during sunrise or sunset.

ପରିଘଟ୍ଟନ—ସଂ. ବି. (ପରି+ଘଟ୍ଟ ଧାତୁ=ଘଷିବା+ଭାବ ଅନ)—
Parighaṭṭana ୧ । ଘଷିବା; ଆଲୋଡ଼ନ—1 Stirring up.
(ପରିଘଟ୍ଟିତ—ବିଣ)
୨ । ଘଷିବା—2. Rubbing.

ପରିଘାଇ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ. (ସଂ. ପରିଘ; ପରିଘାତ—୧ । ଦୃଢ଼ରୂପେ—
Parighāi 1. Sturdily; strongly.
୨ । ଉପର୍ଯ୍ୟୁପରି—2. Repeatedly.

ପରିଘାତ—ସଂ. ବି. (ପରି+ହନ୍ ଧାତୁ=ବଧ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—
Parighāta ୧ । ହନନ; ବଧ—1. Killing; slaughter.
(ପରିଘାତନ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଆଘାତ—2. Striking.
୩ । (+କରଣ. ଅ)—ବିଘ୍ନ; ପ୍ରତିବନ୍ଧକ—
3. Obstacle; hindrance.
୪ । ପରିଘ; ଲୌହମୁଖ ମୁଦ୍ଗର—
4. A club studded with iron.
୫ । ଅର୍ଗଳ—5. Bolt; bar.
୬ । ଯେଉଁ ଅସ୍ତ୍ରରେ ହତ୍ୟା କରାଯାଏ—
6. A weapon used for killing.

ପରିଘୋଷ—ସଂ. ବି. (ପରି=ଉପରସ୍ଥ+ଘୋଷ=ଶବ୍ଦ)—
Parighosha ୧ । ମେଘର ଗର୍ଜନ; ଘଡ଼ଘଡ଼ି—
1. The roar of clouds.
୨ । ଆରାବ; ଶବ୍ଦ—2. Sound
୩ । (ପରି=ନିନ୍ଦିତ+ଘୋଷ)—ଅକଥ୍ୟ କଥା—
3. Unuterable speech.

ପରିଚ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପରିଚୟ)—ପରିଚୟ—Acquaintance.
Paricha ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ପରିଚିତ)—ପରିଚିତ—
ପରେଚ **ପରିଚେ; ପରିଚା** Acquainted.

ପରିଚୟ—ସଂ. ବି. (ପରି=ସର୍ବତୋଭାବେ+ଚି ଧାତୁ=ଏକତ୍ର କରିବା
Parichaya +ଭାବ. ଅ)—୧ । ଆଲାପ; କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ନାମଧାମାଦି ଜାଣିବା—1. Acquaintance.
(ପରିଚିତ—ବିଣ) ୨ । ଅନ୍ତରଙ୍ଗ୍ଜ୍ଞାନ—
2. Intimate knowledge.
୩ । ପ୍ରଣୟ; ଘନିଷ୍ଠତା; ଜଣାଶୁଣା—
3. Intimacy; friendship.
୪ । ଅଭ୍ୟାସ (ହୁ. ଶ)—4. Practice. (M W.)
ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ପରିଚିତ)—ପରିଚିତ—Acquainted.

ପରିଚୟ କରା(ରେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି
Parichaya karā(re)ibā ସଙ୍ଗେ ଚିହ୍ନାଇ ଦେବା—
ପରିଚୟ କରାନ To introduce a person to another.
परिचय कराना

ପରିଚୟ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଆଲାପ କରିବା; ଘନିଷ୍ଠତା ସ୍ଥାପନ
Parichaya karibā କରିବା—To pick up acquaintance with a person.
ପରିଚୟ କରା

ପରିଚୟ ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଚିହ୍ନାଦେବା; ଆପଣାର ସ୍ୱରୂପ ପ୍ରକାଶ
Parichaya debā କରିବା—1. To make one's self known.
ପରିଚୟ ଦେଓଆ
परिचय देना ୨ । ପ୍ରମାଣ ଦେଖାଇବା—2. To testify.

ପରିଚୟ ପାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ପ୍ରମାଣ ପାଇବା—
Parichaya pāibā 1. To get proof of.
ପରିଚୟ ପାଓୟା ୨ । ଜାଣି ପାରିବା—
परिचय पाना 2. To come to know.

ପରିଚର—ସଂ. ବି. (ପରି=ପଶ୍ଚାତ୍+ଚର୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ
Parichara ଅ) - ୧ । ସହଚର—1. Companion.
୨ । ଅନୁଚର—2. Attendant.
୩ । ପରିଚାରକ; ଭୃତ୍ୟ—3. Servant.
୪ । ଶରୀର ରକ୍ଷକ—4. Body-guard.
୫ । ସେନା ନାୟକବିଶେଷ—
5. A kind of commander of an army.
୬ । ଚୌକିଦାର—6. Watchman.
୭ । ରୋଗୀର ସେବାକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି—
7. A person who tends sick people.
୮ । (+ଭାବ. ଅ)—ସେବା; ଭୃତ୍ୟତ୍ୱ—
8. Service; homage.

ପରିଚର୍ଯ୍ୟା—ସଂ. ବି. (ପରି+ଚର ଧାତୁ=ସେବା କରିବା ଇତ୍ୟାଦି+
Paricharjyā ଭାବ. ଯ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । ସେବା; ଭୃତ୍ୟପଣ—
1. Personal service; attendance.
୨ । ଶୁଶ୍ରୂଷା—2 Tending.
୩ । ସତ୍କାର; ପୂଜା—3. Worship; adoration.
୪ । ଉପାସନା—4. Prayer.
୫ । ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ—5. Circumambulation.

ପରିଚାୟକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରି+ଚି ଧାତୁ=ଏକତ୍ର କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ
Parichāyaka ଅକ)—୧ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ସଙ୍ଗେ ଯେ ପରିଚୟ କରାଇଦିଏ—1. Introducing a person to another.
(ପରିଚାୟିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଯେ ଚିହ୍ନାଇ ଦିଏ—
2. Making known.
୩ । ଜ୍ଞାପକ—3. Intimating.
୪ । ପ୍ରଦର୍ଶକ—4. Showing.
୫ । ସୂଚକ—5. Indicating.

ପରିଚାର—ସଂ. ବି. ପୁଂ—ପରିଚର (ଦେଖ)
Parichāra Parichara. (See)

ପରିଚାରଣ ଅମ। ମାଝିକା ଭ୍ରମର
ଦରପରେ ଯେ ଚହିଁ ବେଡେ ପରିଚାର । କୃଷ୍ଣଦ୍ୱିଜ ମହାଭାରତ ଅଦ ।

ପରିଚାରକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ.—(ପରି+ଚର୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ
Parichāraka ଅକ)—୧ । ସେବକ; ଭୃତ୍ୟ—2. Servant.
(ପରିଚାରିକା—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ରୋଗୀ ସେବାରେ ନିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି—
2. A person engaged to tend a patient.

ପରିଚାରିକା } ସ୍ତ୍ରୀ
ପରିଚାରିଣୀ }
• । ଦେବମନ୍ଦିରର ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରକ; ପରିଚାରିକା—
2. Superintendent of a temple.

ପରିଚର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରି + ଚର୍ ଧାତୁ + କର୍ମ ଯ)—ପରିଚର୍ଯ୍ୟା
Parichārjya ଯାଇବା ଯୋଗ୍ୟ; ସେବ୍ୟ—Deserving to be
(ପରିଚର୍ଯ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) tended or looked after.

ପରିଚାଳକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ପରି + ଚଳ୍ ଧାତୁ ଣିଚ + କର୍ତ୍ତୃ ଅକ)—
Parichālaka ୧ । ନେତା—1. Leader.
(ପରିଚାଳିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ତଦାରକି ବ୍ୟକ୍ତି—
2. Superintendent.
• । ଅଧ୍ୟକ୍ଷ—3. Head.
୪ । ଯେ ଗାଡ଼ି ଆଦିକୁ ଚଳାଏ—
4. Conductor; driver.
ସଂ. ବିଣ—ପରିଚାଳନକାରୀ—Guiding; leading.
ସଂ. ବି.—(ବିଜ୍ଞାନ ପରିଭାଷା)—ଯାହା ଏକ ପରମାଣୁରୁ ଅନ୍ୟ ପରମାଣୁକୁ ତାପାଦି ଚଳାଏ—Conductor (of heat or light or electricity.)

ପରିଚାଳକତା—ସଂ. ବି. (ବିଜ୍ଞାନ ପରିଭାଷା)—୧ । ଜଡ଼ ବସ୍ତୁର ଏକ
Parichālakatā ପରମାଣୁରୁ ଅନ୍ୟ ପରମାଣୁକୁ ତାପ ଆଦି ସଞ୍ଚାଳନ କରିବାର ଗୁଣ—1. The property of a thing of conducting heat etc.
୨ । ଅଧ୍ୟକ୍ଷତା; ନେତୃତ୍ୱ—2. Leadership.

ପରିଚାଳନ—ସଂ. ବି. (ପରି + ଚଳ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍ = ଚଳାବା + ଭାବ. ଅନ)—
Parichālana ୧ । ସମ୍ପାଦନ; ନିର୍ବାହ—
(ପରିଚାଳିତ—ବିଣ) 1. Accomplishment.
୨ । ସଞ୍ଚାଳନ—2. Moving.

ପରିଚାଳିତ—ସଂ. ବିଣ.—(ପରି + ଚଳ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍ + କର୍ମ. ତ)—
Parichālita ୧ । ସମ୍ପାଦିତ; ନିର୍ବାହିତ—
1. Accomplished; conducted.
୨ । ଚାଳିତ—2. Moved.

ପରିଚି—ପ୍ରା. ବି. —(ସଂ. ପରିଚୟ)—ପରିଚୟ—
Parichi Acquaintance.
ବିଣ. (ସଂ. ପରିଚିତ)—ପରିଚିତ—Acquainted.

ପରିଚିତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ପରି+ଚି ଧାତୁ=ଏକତ୍ର କରିବା+କର୍ମ.
Parichita ତ.)—୧ । ଜ୍ଞାତ—1. Known.
(ପରିଚିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଚିହ୍ନିତ—2. Recognised
(ପରିଚିତ—ବି) • । ଜଣା ଶୁଣା, ଯାହା ସଙ୍ଗେ ଆଲାପାଦି ଅଛି—
3. Acquainted; well known.
୪ । ଗଦା କରି ଯାଇ ଥିବା—4. Heaped up; collected.

ପରିଚିନ୍ତନ—ସଂ. ବି.—(ପରି + ଚିନ୍ତନ)—୧ । ପରିକଳ୍ପନ (ଦେଖ)
Parichintana 1. Parikalpana (See)
୨ । ମନନ—2. Reflection.
[ଦ୍ର—ଏଥିରୁ ପରିଚିନ୍ତକ, ପରିଚିନ୍ତିତ, ପରିଚିନ୍ତନୀୟ, ପରିଚିନ୍ତ୍ୟ ବିଶେଷଣ ଶବ୍ଦ ହୁଏ ।]

ପରିଚେୟ—ସଂ ବି. ପୁଂ—(ପରି + ଚି ଧାତୁ + କର୍ମ. ଯ)—
Paricheya ୧ । ପରିଚୟର ଯୋଗ୍ୟ—
(ପରିଚେୟା – ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Fit to be known.
୨ । ସବୁଆଡ଼ୁ ସଂଗୃହୀତ ହୋଇ ଗଦା କରାଯିବାର ଯୋଗ୍ୟ—
2 To be collected all round or from every side (M. W.).

ପରିଚୁମ୍ବନ—ସଂ. ବି. (ପରି+ଚୁମ୍ବ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—ପ୍ରେମ ପୂର୍ବକ
Parichumbana ଚୁମ୍ବନ—Loving kiss.

ପରିଚ୍ଛଦ୍—ସଂ. ବିଣ. (ପରି + ଛଦ୍ ଧାତୁ=ଆଚ୍ଛାଦନ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ.
Parichchhad ବ୍ୟପ୍)—ଭୂଷଣ ବିଶିଷ୍ଟ—Adorned with.

ପରିଚ୍ଛଦ—ସଂ. ବି (ପରି = ସର୍ବତୋଭାବରେ + ଛଦ୍ ଧାତୁ = ଆଚ୍ଛାଦନ
Parichchhada କରିବା + କର୍ମ. ଅ)—୧ । ବେଶ; ପୋଷାକ—
୨ । ପରିଜନ; କୁଟୁମ୍ବ—2. Relative.
• । ପିନ୍ଧିବା ଲୁଗା—3. Cloth used for wearing.
୪ । (ପରି+ଛଦ୍ ଧାତୁ+ଭାବ.ଅ)—ଆଚ୍ଛାଦନ; ଘୋଡ଼ଣି; ଆବରଣ – 4. Covering.
୫ । ଯାନ ବାହନାଦି—5. Conveyance.
୬ । ଅସବାବ ପତ୍ର; ଚଳନ୍ତି ସମ୍ପତ୍ତି—6. Furnitures; fittings; goods and chattels.
୭ । ରାଜ ଚିହ୍ନ—7. Paraphernalia of royalty.

ପରିଚ୍ଛଦ୍—ଦେ. ବି —ପରିଚ୍ଛନ୍ (ଦେଖ)
Parichchhan Parichhan (See)

ପରିଚ୍ଛନ୍ଦ—ସଂ. ବି. – (ପରି+ଛଦ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ ଅ)—୧ । ପରିଚ୍ଛଦ;
Parichchhanda ପୋଷାକ—1. Dress.
୨ । ଅଙ୍ଗରଖା; ଅଙ୍ଗାବରଣ; କୁର୍ତ୍ତା—2. Coat.
• । ସାଞ୍ଜୁ—3. Coat of armour.
୪ । ସହଚରଗଣ; ଅନୁଚର—4. Train; retinue.

ପରିଚ୍ଛନ୍ନ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି+ଛଦ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ । ଆଚ୍ଛାଦିତ;
Parichchhanna ଆବୃତ—1. Covered.
୨ । ପରିଚ୍ଛଦଯୁକ୍ତ; ପୋଷାକ ପରିହିତ—2. Dressed.
• । ପରିଷ୍କୃତ—3. Cleansed.
୪ । ସଜ୍ଜିତ—4. Furnished; equipped.
୫ । ଅଳଂକୃତ—5. Adorned.
୬ । ଉତ୍ତମ – 6. Good.
୭ । ଲୁକ୍କାୟିତ – 7. Concealed; hidden.
୮ । ଛଦ୍ମ ବେଶ ଦ୍ୱାରା ଗୋପିତ—
8. Disguised (M. W.).

ପରିଚ୍ଛା—ଦେ. ବି.—(ସଂ. ପରୀକ୍ଷକ)—ପରିଷ୍ଠ (ଦେଖ)
Parichchhā Parichhā (See)

ପରିଚ୍ଛିତି—ସଂ. ବି.—୧ । ସୀମା (ହ୍ର. ଶବ୍ଦସାଗର)—
Parichchhiti 1. Boundary.
୨ । ଦୁଇ ପଦାର୍ଥକୁ ପରସ୍ପର ଠାରୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ପୃଥକ କରିବା (ହ୍ର. ଶବ୍ଦସାଗର)—2. Complete separation of two things from each other.

୩ । ବିଭାଗ; ବଣ୍ଟନ (ହ୍ର. ଶ.)—3. Division; partition.

ପରିଚ୍ଛିତ୍ତି—ସଂ. ବି.—(ପରି + ଛିଦ୍ ଧାତୁ=ଛିଣ୍ଡାଇବା + ଭାବ. ତି)—
Parichchhitti ୧ । ବ୍ୟବଧାନ—1 Intervention; space between.

୨ । ଯଥାର୍ଥ କଣ୍ଠିକା—2. Correct description.

୩ । ନିଶ୍ଚୟ; ଅବଧାରଣ—
3. Ascertainment; determination.

୪ । ଅନ୍ତରାଳ—4. Background.

୫ । ନିର୍ଣ୍ଣୀତ ସଂଜ୍ଞା—5. Accurate definition (M.W.).

୬ । ବିଭାଗ; ପୃଥକ୍‌କରଣ—
6. Partition; separation. (M.W.)

୭ । ସୀମା—7. Limit. (M. W.)

ପରିଚ୍ଛିନ୍ନ—ସଂ. ବି. (ପରି + ଛିଦ୍ ଧାତୁ=ଛେଦନ କରିବା + କର୍ମ. ତ)—
Parichchhinna ୧ । ପରିମିତ; ସୀମାବଦ୍ଧ—1. Limited; circumscribed.

୨ । ନିର୍ଣ୍ଣୀତ—2. Ascertained.

୩ । ବିଭକ୍ତ—3. Divided.

୪ । ପ୍ରତିକୃତ—4. Remedied; obviated.

ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—(ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) ପରିଷ୍କାର ଭାବରେ—
Clearly.

ଶ୍ରୀଗୁରୁ ପରମଗୁରୁ ବଦ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନ—ପ୍ରାଚୀ. ଶ୍ରୀଗୁରୁଭକ୍ତି ଗୀତା ।

ପରିଚ୍ଛେଦ—ସଂ. ବି. (ପରି+ଛିଦ୍ ଧାତୁ=ଛେଦନ କରିବା+କର୍ମ. ଅ)—
Parichchheda ୧ । ବିଚ୍ଛେଦ—1. Separation.

୨ । ଅଂଶ; ଭାଗ—2. Part; portion.

୩ । ସୀମା—2. Limit; boundary.

୪ । ଶେଷ; ସମାପ୍ତି—4. End; finish.

୫ । ଗ୍ରନ୍ଥର ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ବିଷୟ ବିଭାଗ; ଅଧ୍ୟାୟ—
5. Chapter of a book; section of a work.

୬ । ନିଶ୍ଚୟ—6. Certainty.

୭ । (ପରି + ଛିଦ୍ ଧାତୁ + ଭାବ ଅ) ଅବଧାରଣ; ନିର୍ଣ୍ଣୟ—
7. Ascertainment.

୮ । ଭେଦ ଜ୍ଞାନ—8. Discrimination.

୯ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିନାଶ—8 Destruction; ruin.

ଦ୍ରବ୍ୟରୁ ଯେବେ ଗୁଣର ବିଚ୍ଛେଦ, କାମ କାଣ୍ଡରେ ହେଲେ ପରିଚ୍ଛେଦ;
ଏହାକୁ କହୁବା, ବିଚାରରେ ଏହା କର ଚାଡ଼ିବା ।
ବିଦଗ୍ଧମୁର୍ଖ—ସଙ୍ଗୀତ ।

୧୦ । କାଟି କରି ବିଭକ୍ତ କରିବା—10. Severing.

୧୧ । ବିଭାଗ; ବଣ୍ଟନ—11. Partition; division.

୧୨ । ସଂକଳ୍ପ—12. Resolution.

୧୩ । ପ୍ରକୃତ ସଂଜ୍ଞା—13. Accurate definition. (M. W.)

୧୪ । ପ୍ରତୀକାରଣ—
14. Remedying, obviating. (M. W.)

ପରିଚ୍ଛେଦ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି + ଛିଦ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଯ)—୧ । ବିଭଜ୍ୟ—
Parichchhedya I. Divisible; partible.

୨ । ପରିମେୟ—2 To be measured. (M. W.)

ପରିଚ୍ୟୁତ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି + ଚ୍ୟୁ ଧାତୁ=ସ୍ଖଳିତ ହେବା + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Parichyuta ୧ । ବିଚ୍ୟୁତ; ସ୍ଖଳିତ; ଭ୍ରଷ୍ଟ—1. Fallen off; slipped off.

(ପରିଚ୍ୟୁତ—ବି) ୨ । ପତିତ—2 Fallen down.

୩ । ଜାତିରୁ ବା ସଂଘରୁ ବହିଷ୍କୃତ—
3. Excommunicated; expelled from caste or society.

ପରିଚ୍ଛନ୍—ଦେ. ବି—୧ । ପାଇତି; ରସିଦ—
Parichhan 1. Receipt.

(ପରିଚ୍ଛନ୍ନ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ନିକାସି ରସିଦ—
2. Full satisfaction receipt.

୩ । ଦୁଇ ପଟାର ସନ୍ଧିରେ ଥିବା ଫାଙ୍କ ଉପରେ ମଗ୍‌ଘିବା କାଠର ପତଳା ପାଉଆ ବା ବଟ—3 Thin plank put over the opening of two planks.

ପରିଚ୍ଛଣ୍ଡେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ଛନ୍ଦା ଛନ୍ଦ ହୋଇ—
Parichhande Intertwined; twined with each other.

ହସ୍ତେ ହସ୍ତେ ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠେ ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠେ ପରିଚ୍ଛଣ୍ଡେ
ବେଶ ଚମ୍ପକାଳି ତରଙ୍ଗଠି ଉଠ ଦେଖେ—ପ୍ରାଚୀ, ରଷ୍ଟକାବ୍ୟ ।

ପରିଚ୍ଛା—ଦେ. ବି—(ସଂ. ପରୀକ୍ଷକ)—୧ । ମନ୍ଦିରର ପ୍ରଧାନ କର୍ମଚାରୀ—
Parichhā 1. The head officer or superintendent of a temple.

ପରିଚ୍ଛା ୨ । ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରକ—
ପରିଚ୍ଛା 2. Superintendent; supervisor.

ମାଝର ପରିଚ୍ଛା ଅଛନ୍ତି କାହିଁ—ପ୍ରାଚୀ. ପରଚେତ ଗୀତା ।

୩ । ଗ୍ରାମର ପ୍ରଧାନ ବା ମୁଖ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି—
3. The headman of a village.

ପରିଚ୍ଛା(ଛେ)ଇ—ଦେ. ବି.—ପରିଚ୍ଛାଙ୍କ କର୍ମ—
Parichhā(chhe)i The work, service or post of a Parichhā.

ସଂ. ବିଣ—ପରିଚ୍ଛା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Relating to the Parichhā.

(ଯଥା—ପରିଚ୍ଛାଇ ଶାଢ଼ୀ)

ପରିଚ୍ଛା(ଛେ)ଇ ଶାଢ଼ୀ—ଦେ. ବି—ପରିଚ୍ଛା ପଦରେ ନିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ଯେଉଁ
Parichhā chhei) sārdhi ଶାଢ଼ୀ ବା ବସ୍ତ୍ର ପାଏ—
A cloth given to a person on his appointment as the Parichhā of a temple.

ପରିଚ୍ଛିତ୍—ଦେ. ବି—ପରଚ୍ଛିତ୍ (ଦେଖ)
Parichhit Parachhit (See)

ପରିଜନ—ସଂ. ବି. (ପରି=ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ + ଜନ=ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ)—
Parijana ୧ । ସ୍ୱଜନ; ପରିବାର; ପୋଷ୍ୟ ବର୍ଗ—
1. Family; one's dependants.

୨ । (ପରି=ପଶ୍ଚାତ୍ + ଜନ=ଲୋକ) ଭୃତ୍ୟ; ଅନୁଚର; ସେବକ—
2. Servant; attendant.

ଅଳ୍ପ ବୃଦ୍ଧ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦେଖାଇ ଦେଇ ଅନ୍ନ
ଥିଲେ ସେ ସେ ଅସି ହୋଇଲେ ପରିଜନ ।
କୃଷ୍ଣସଂହି. ମହାଭାରତ. ବସ୍ତ୍ର ।

୩ । ଅନୁଚର ବର୍ଗ—3. Retinue.

ଛଳ ଳ ଶରତ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପରିଜନ
ପ୍ରାୟ ଦେଶ ଦେଶ କରଣ ଭ୍ରମଣ । ଦଧିନାଥ. ଚଉଦା ।

ପରିଜନୀ—ଦେ. ବି. (ପଦ୍ୟ) ସ୍ତ୍ରୀ – ସେବିକା; ଗୃହକାର୍ଯ୍ୟଣୀ—
Parijanī Maid servant.

ଦିବ୍ୟ ବେଶ ସଂଗ୍ରହଣୀ, ଯାଉ ଯେତେ ପରିଜନ
ସେବାସୁଖ ସଙ୍ଗେ ଦେଇ ସଙ୍ଗେ ତଳାସ୍ତେ । ଗୀତା. ଉତ୍ତରସଂପ୍ରଦ ।

ପରିଜମ—ସଂ. ବି. (ଆଧୁନିକ ଜଡ଼ ବିଜ୍ଞାନ ପରିଭାଷା)—
Parijama ତ୍ରିଫଳକବିଶିଷ୍ଟ କାଚ; ଲମ୍ବା ତ୍ରିକୋଣ କାଚ—
Prism.

ପରିଜୟ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି=ସର୍ବତ୍ର+ଜି ଧାତୁ=ଜୟ କରିବା+ ଶକ୍ୟାର୍ଥେ. ଯ)—ସର୍ବତ୍ର ଜୟ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ—
Parijajya Able to vanquish all.

ପରିଜା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପର୍ଯ୍ୟାୟ)—
Parijā ୧ । ପର୍ଯ୍ୟାୟ—1. Series; class.

ପରିଯା, ପରିଯ୍ୟା, ପରିର୍ଯ୍ୟା } ଅନ୍ୟରୂପ

୨ । କରଣମାନଙ୍କର ବଂଶୋପାଧିବିଶେଷ—
2. A family title of Karaṇas.
୩ । ପାରିଜା (ଦେଖ)—3. Pārijā (See).

ସଂ. ବି. (ବୈଦିକ ସଂସ୍କୃତ) ଆଦି ଜନ୍ମ ଭୂମି (ହି. ଶ.)—
The original birth-place.

ପରିଜ୍ଞାତ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି=ସମ୍ୟକ୍+ଜ୍ଞାତ)—
Parijñāta ୧ । ବିଶେଷ ରୂପେ ଜ୍ଞାତ; ସୁପରିଚିତ—
(ପରିଜ୍ଞାତା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1 Thoroughly known.
୨ । ଚିହ୍ନା ଯିବା—2. Recognised.
୩ । ସ୍ଥିରୀକୃତ—3 Ascertained.

ପରିଜ୍ଞାତା—ସଂ. ବିଣ. (ପରି+ଜ୍ଞା ଧାତୁ=ଜାଣିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ; ୧ମା.୧ବ)-
Parijñātā ୧ । ଉତ୍ତମ ରୂପେ ଜାଣିଥିବା; ସୁଜ୍ଞାତା—
(ପରିଜ୍ଞାତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Knowing well.
୨ । ଜ୍ଞାନୀ—2. Wise (M. W).
୩ । ବୁଦ୍ଧିମାନ୍—3. Intelligent (M. W.)

ପରିଜ୍ଞାନ—ସଂ. ବି. (ପରି=ସମ୍ୟକ୍+ଜ୍ଞା ଧାତୁ=ଜାଣିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Parijñāna ୧ । ସମ୍ୟକ୍ ଜ୍ଞାନ—1. Thorough knowledge.
୨ । ସୁପରିଚୟ—2. Recognition; intimate acquaintance.
୩ । ଅନୁଭବ—3. Experience; perception.
୪ । ଭଲ ମନ୍ଦର ପ୍ରଭେଦ ଜ୍ଞାନ—
4. Discrimination between good and evil.

ପରିଡ଼ା—ଦେ. ବି—୧ । ଶୂଦ୍ରଙ୍କର ବଂଶୋପାଧିବିଶେଷ—
Parirḍā 1. A family-title of Śūdras.
୨ । ଘୋଡ଼ା ସଇସ—
2. Syce; groom of a horse.

ଏଥି ଅନ୍ତେ ନକୁଳ ବସ୍ତ୍ର ପୁରବ
ଅସିଲେ ଥିବ କରି ପରିଡ଼ା ବେଶବ । କୃଷ୍ଣସଂହି. ମହାଭାରତ. ବସ୍ତ୍ର ।

ପରିଡୀନ—ସଂ. ବି. (ପରି+ଡୀ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Paridina ଚକ୍ରବତ୍ ଉଡ଼ିବା—Flying of a bird in a circle.

ପରିଣତ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି+ନମ୍ ଧାତୁ=ନମ୍ର ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Pariṇata ୧ । ବଳିତ; ନୁଆଁ ଯାଇଥିବା—1. Bent.
୨ । ତଳକୁ ନଇଁଥିବା—2. Bent down.
୩ । ଅବସ୍ଥାନ୍ତର ପ୍ରାପ୍ତ; ପରିବର୍ତ୍ତିତ—
3. Changed; transformed.
୪ । ବୃଦ୍ଧ—4. Old; advanced in age.
୫ । ସୁପକ୍ୱ—5. Ripened; developed; mature.
୬ । ପୂର୍ଣ୍ଣ (ଚନ୍ଦ୍ର)—6. Full (moon).
୭ । ଅସ୍ତଗତ (ସୂର୍ଯ୍ୟ)—7. Set (moon).
୮ । ସୁଜୀର୍ଣ୍ଣ (ଅନ୍ନ)—
8. Well digested (food).

ପରିଣତ ବୟସ୍କ—ସଂ. ବିଣ. ସୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପରିଣତ+ବୟସ୍)—
Pariṇata bayaska ବୃଦ୍ଧ ବୟସ୍କ—Advanced in age.
(ପରିଣତ ବୟସ୍କା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ପରିଣତି—ସଂ. ବି. (ପରି+ନମ୍ ଧାତୁ=ନମ୍ର ହେବା+ଭାବ. ତି)—
Pariṇati ୧ । ବଳନ—1. Bending.
୨ । ଅବନତି; ତଳକୁ ନଇଁ ପଡ଼ିବା—2. Bending down.
୩ । ପରିବର୍ତ୍ତନ—3. Change.
୪ । ଅବସ୍ଥାନ୍ତର ପ୍ରାପ୍ତି—4. Transformation.
୫ । ସୁପକ୍ୱତା—5. Ripeness; maturity.
୬ । ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ—6. Old age.
୭ । ସମାପ୍ତି—7. End.
୮ । ଚରମ ଦଶା; ପରିଣାମ—
8. Last condition; final state.

ନାହିଁ ଭଲ ପରିଣତରେ କରମଣ । କୃଷ୍ଣସଂହି. ମହାଭାରତ. ସଭା ।

୯ । ଶେଷ ଫଳ; ପରିପାକ—9. Ultimate result.
୧୦ । ଫଳ ପ୍ରାପ୍ତି; ସଫଳତା ହେବା ଅବସ୍ଥା—10. Fulfilment.

ପଡ଼ିବ ତତ୍ତ୍ୱ, ଦୃଢ଼ ପିଇବା ପୀଯୂଷ
ପରିଣତ ସମୟେ ସେ ହେବ ଯେତେ ବିଷ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ବିଶ୍ୱେଶ୍ୱରଙ୍କ ପ ଗୀତ ।

ପରିଣତେ—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି. ବିଣ—ଶେଷରେ; ଅବଶେଷରେ—
Pariṇate At last; finally.

ଭୋଗଣ ରଣନ୍ତେ ମାଗନ୍ତେ ପରିଣତେ ଥିବାର କର କେତେ ଜନ୍ମ ।
ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

ପରିଣଦ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ—(ପରି+ନହ୍ ଧାତୁ=ବାନ୍ଧିବା+କର୍ମ. ତ)—
Pariṇaddha ୧ । ଉତ୍ତମରୂପେ ବନ୍ଧା ହୋଇଥିବା—1. Well bound.
୨ । ସମ୍ବନ୍ଧ; ସଂଯୁକ୍ତ—2. Attached.
୩ । ଆଲିଙ୍ଗିତ—3. Embraced.
୪ । ପରିହିତ—4. Put on; worn.
୫ । ବିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ (ହି. ଶ.)—5. Extensive.

ପରିଣୟ — ସଂ. ବି—(ପରି + ନୀ ଧାତୁ = ନେବା; ପାଇବା + ଭାବ. ଅ) — Pariṇaya ବିବାହ; ଦାରପରିଗ୍ରହ; ପାଣିଗ୍ରହଣ—Marriage; wedding. (ପରିଣୟନ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପରିଣାମ — ସଂ. ବି—(ପରି + ନମ୍ ଧାତୁ = ନମ୍ର ହେବା + ଭାବ. ଅ)— Pariṇāma ୧ । ଅବସ୍ଥାନ୍ତର ପ୍ରାପ୍ତି; ବିକୃତି—1. Transformation; change of condition.

୨ । ଶେଷ; ଅବସାନ—2. End.

୩ । ଶେଷ ଫଳ—3. Ultimate result.

୪ । ପରିପକ୍ୱତା—4. Ripeness; maturity.

୫ । କାବ୍ୟାଲଙ୍କାରବିଶେଷ—

5. A figure of speech.

[ଦ୍ର—ପରିଣାମ ଓ ରୂପକ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ଅତି ସୂକ୍ଷ୍ମ । ରୂପକ ଉପମାନ ଓ ଉପମେୟର ଶୋଭାକୁ ମାତ୍ର ବ୍ୟକ୍ତ କରେ । ଅର୍ଥାତ୍ ରୂପକରେ ସଦୃଶ ବସ୍ତୁର ତାଦାତ୍ମ୍ୟ ମାତ୍ର ବିଷୟୀବିଶେଷରେ ଅବଭାସିତ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ପରିଣାମରେ ତାହା ନୁହେଁ । ଏଥିରେ ଉପମାନର ତାଦାତ୍ମ୍ୟ ଫଳସାଧନରୂପେ ଉପମେୟରେ ଆରୋପିତ ହୁଏ—

ଅର୍ଥାତ୍ ଆରୋପ୍ୟମାଣ ବସ୍ତୁ ଆପଣାର ପ୍ରୟୋଜନ ବଶତଃ ଆରୋପର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଧନ କରେ । କୁଳମଣି ଅଲଙ୍କାରତରଙ୍ଗିଣୀ ।

ପରିଣାମ ଅଲଙ୍କାରରେ ଆରୋପ୍ୟମାଣ ବସ୍ତୁ ଆରୋପିତ ବିଷୟୀ ସହିତ ଅଭିନ୍ନରୂପରେ ପରିଣତ ହୋଇ ପ୍ରକୃତାର୍ଥର ଉପଯୋଗୀ ହୁଏ । ଯଥା—

ଅନାବିଳ କରିବେଣ୍ଣ କବିପ୍ରେମ କାମନା ସ୍ରୋତର ଧର
କାମନା ନଦୀର କଳୁଷ ଶୋଧିବେ ପ୍ରେମ ସେ ଅମୃତ ଭାଣ୍ଡ ।
ରାଧାନାଥ – ସମାଧି ।

୬ । (ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ) ଜୀବଗଣର କ୍ରମ ବିବର୍ତ୍ତନ—

6. (Science) Evolution; cosmic evolution.

ପରିଣାମ ଦର୍ଶନ — ସଂ.ବି. (ପରିଣାମ + ଦର୍ଶନ)—ଦୂରଦର୍ଶନ; ଭବିଷ୍ୟତରେ Pariṇāma darśana କଅଣ ଘଟିବ, ଏହା ଜାଣିବା— (ପରିଣାମ ଦୃଷ୍ଟି—ଅନ୍ୟରୂପ) Foresight; prudence; providence.

ପରିଣାମ ଦର୍ଶିତା — ସଂ. ବି—(ପରିଣାମ ଦର୍ଶିନ + ଭାବ ଅର୍ଥରେ ତା)— Pariṇāma darśitā ଦୂରଦର୍ଶିତା— Far-sightedness; foresight.

ପରିଣାମ ଦର୍ଶୀ — ସଂ. ବିଣ. (ପରିଣାମ ଦର୍ଶିନ୍; ପରିଣାମ + ଦୃଶ୍ ଧାତୁ + Pariṇāmadarśi କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍)—ପରିଣାମଦର୍ଶୀ; ଭବିଷ୍ୟତ୍ ଦର୍ଶୀ; (ପରିଣାମ ଦର୍ଶିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ସୁଦୂରଦର୍ଶୀ; ପରେ ବି ଫଳ ଘଟିବ ଏଥିପ୍ରତି ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖି ଯେ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ—Prudent; provident; farseeing; foresighted.

ପରିଣାମ ବାଦ — ସଂ. ବି—୧ । (ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ)—ସମସ୍ତ ଜୀବ ପ୍ରଥମରେ Pariṇāma bāda ଗୋଟିଏ ଜୀବର କ୍ରମବିକାଶ ବା ପରିଣାମ, ଏହିଭଳି ବୈଜ୍ଞାନିକ ମତବିଶେଷ, ବିବର୍ତ୍ତନବାଦ—The Evolution theory of the universe.

[ଦ୍ର— ଏହି ମତକୁ ଇଂରାଜ ପଣ୍ଡିତ ଡାରୱିନ୍ ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଚାର କଲେ]

୨ । ସାଙ୍ଖ୍ୟମତ; ଯେଉଁ ମତରେ ଜଗତର ଉତ୍ପତ୍ତି ଓ ନାଶ ଆଦି ନିତ୍ୟ ପରିଣାମରୂପେ କଥିତ (ହି. ଶ.)—2 The theory of Sāṁkhya philosophy that the creation is nothing but change.

ପରିଣାମ ଶୂଳ — ସଂ. ବି. (ବୈଦ୍ୟକ) — ଶୂଳରୋଗବିଶେଷ; ଖାଦ୍ୟ- Pariṇāma śūla ଦ୍ରବ୍ୟର ପରିପାକ ହେବା ସମୟରେ ପେଟକୁ ମାରିବା ରୋଗ—Renal colic; colic which is felt when the food is digested.

ପରିଣମିବା — ଗ୍ରା. କ୍ରି. (ପଦ୍ୟ) (ସଂ. ପ୍ରଣାମ) —ପ୍ରଣମିବା; ନମସ୍କାର Pariṇāmibā କରିବା—To make obeisence; to bow down before a person as a mark of reverence.

ପରିଣାମୀ — ସଂ. ବିଣ. (ପରିଣାମ + ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—ପରିବର୍ତ୍ତନଶୀଳ - Pariṇāmī Changing; everchanging;changeable.

ପରିଣାୟ — ସଂ. ବି. (ପରି + ନୀ ଧାତୁ = ନେବା + ଭାବ. ଅ)— Pariṇāya ୧ । ପରିଣୟ; ବିବାହ—1. Marriage. (ପରିଣାୟ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ପଶାପାଲି ଓ ସତରଞ୍ଜ ପାଲିର ଗୁରି-ପାଖରେ ଗୋଟି ଚଳାଇବା—2. Moving the balls on the chess-board or dice-board.

୩ । ଗ୍ରାମ ଗୁରିପାଖେ ଥିବା ସର୍ବସାଧାରଣ ଜମି (ଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟ ସ୍ମୃତି)-

3. The village common round a village.

ପରିଣାୟକ — ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରି + ନୀ ଧାତୁ = ପାଇବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)— Pariṇāyaka ବିବାହକାରୀ; ଯେ କୌଣସି ସ୍ତ୍ରୀକୁ ବିବାହ କରେ— Marrying.

ସଂ. ବି. ପୁଂ—୧ । ସ୍ୱାମୀ; ପତି; ଭର୍ତ୍ତା—

1. Married husband.

୨ । ପ୍ରଭୁ—2. Lord; master.

୩ । ସେନା ଅଧିନାୟକ; ସେନାପତି—

3. Commander; general of an army.

ପରିଣାହ — ସଂ. ବି. (ପରି = ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ + ନହ୍ ଧାତୁ = ବନ୍ଧନ କରିବା Pariṇāha + କରଣ. ଅ)—୧ । ବ୍ୟାପ୍ତି; ବିସ୍ତାର— (ପରିଣାହ—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Extension; extent.

୨ । ଓସାର—2. Breadth; width.

୩ । ବିଶାଳତା—

3. Expanse; latitude; extensiveness.

୪ । ପରିଧି—4. Circumference.

୫ । ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ (ହି. ଶ.)—5. Sigh.

ପରିଣାହୀ — ସଂ. ବିଣ. (ପରିଣାହିନ୍; ପରି + ନହ୍ ଧାତୁ = ବନ୍ଧନ କରିବା Pariṇāhi + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍)—୧ । ଓସାରିଆ— (ପରିଣାହିନୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Broad.

୨ । ବିଶାଳ—2. Extensive.

୩ । ବିସ୍ତୃତ—3. Extended.

୪ । ପରିଧିବିଶିଷ୍ଟ—4. Circular.

ପରିଣୀତ — ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରି + ନୀ ଧାତୁ = ବିବାହ କରିବା + କର୍ମ. ତ) Pariṇīta ୧ । ବିବାହିତ—1. Married.

(ପରିଣୀତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ସମାପ୍ତ; ସମ୍ପନ୍ନ (ହ. ଶ.)—
2. Accomplished.

ପରିଣେତା — ସଂ. ବି. ପୁଂ.—(ପରି+ନୀ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ; ପରିଣେତୃ;
Parinetā ୧ମା. ୧ବ.)—ସ୍ୱାମୀ—Husband.
ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ — ବିବାହକାରୀ—Marrying.

ପରିଣେୟ — ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ.—(ପରି + ନୀ ଧାତୁ=ପାଇବା + କର୍ମ. ଯ)—
Parineya ୧ । ବିବାହ ଯୋଗ୍ୟ—
(ପରିଣେୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Marriageable.
୨ । ସ୍ୱାମୀରୂପେ ବରିତ ହେବାର ଉପଯୁକ୍ତ (ପୁରୁଷ)—
2. (a man) Fit to be taken as husband.

ପରିତଃ — ସଂ. ଅ.—(ପରି+ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ତସ୍)—୧ । ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ—
Paritaḥ 1. On all sides.
୨ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ—2. Fully; completely.
୩ । ସର୍ବତୋଭାବରେ—3. In all ways.

ପରିତପ୍ତ—ସଂ. ବିଣ.—(ପରି+ତପ୍ ଧାତୁ=ତାପ ଦେବା + କର୍ମ. ତ)—
Paritapta ୧ । ସନ୍ତପ୍ତ; ଉତ୍ତପ୍ତ —1. Heated; hot.
(ପରିତପ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ମନସ୍ତାପ ଯୁକ୍ତ—
(ପରିତପ୍ତି – ବି) 2. Sorrowing; pained; sorry.
୩ । ପଶ୍ଚାତ୍ତାପଯୁକ୍ତ—3. Repentant.

ପରିତାପ — ସଂ. ବି. (ପରି+ତପ୍ ଧାତୁ+ଘଞ୍. ଅ) — ୧ । ଉତ୍ତାପ—
Paritāpa 1. Heat.
(ପରିତାପ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । (ପରି + ତପ୍ ଧାତୁ+କରଣ. ଅ)—
ମନୋଦୁଃଖ; ମନସ୍ତାପ; ଶୋକ—
2. Sorrow; grief; anguish.
୩ । ସ୍ନେହ—3. Affection; attachment.
୪ । ଅନୁତାପ—Repentance.
୫ । ଭୟ; ଡର; (ହ ଶ.)—5. Fear.
୬ । ଉଦ୍‌ବେଗ (ହ. ଶ.)—6. Anxiety.
୭ । (ପରି + ତପ୍ ଧାତୁ + ଅଧି. ଅ)—ନରକବିଶେଷ—
7. Name of a part of the hell.

ପରିତାପିତ—ସଂ. ବିଣ. (ପରିତାପ+ଯୁକ୍ତାର୍ଥେ. ଇତ)—୧ । ସନ୍ତାପିତ—
Paritāpita 1. Heated.
(ପରିତାପିତା – ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଶୋକାନ୍ୱିତ—2. Grieved.
୩ । ଅନୁତାପିତ—3. Repentant.

ପରିତାପିବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି. (ସଂ. ପରି+ତପ୍ ଧାତୁ)—
Paritāpibā ୧ । ଦୁଃଖିତ କରାଇବା—
ପରିତାପା **परितापना** 1.To cause grief; to aggrieve.
୨ । ତତାଇବା—2. To heat.
୩ । ଅନୁତପ୍ତ କରାଇବା—3. To cause one to repent.

ପରିତାପୀ——ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ପରିତାପ + ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Paritāpī ୧ । ପରିତାପିତ (ଦେଖ)— 1. Paritāpita (See)
(ପରିତାପିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଦୁଃଖ ବା ବ୍ୟଥାଦାୟକ —
2. Giving pain; painful; afflicting.

ପରିତାଳ—ଦେ. ବି.—(ପରି+ତାଳ)—ଦୁଇବସ୍ତୁ ପରସ୍ପର ସହିତ
Paritāla ବାଜିବା; ଘାତପ୍ରତିଘାତ—Collision; striking with each other.

ବାଣେ ବାଣେ ପରିତାଳ, ନେତ୍ରେ ନେତ୍ରେ ଅନଳ,
ଭଳ ଚକ୍ର ମିଳି ଭ୍ରମେ ସେ ମେଳ । ଭକ୍ତ, ବୈଦେହୀଂବିଳାସ ।
ମୁଖେ ମର୍ଦ୍ଦ ପରିତାଳ,
ଦେଖି ଗରଳ ଭ୍ରମ ଝାଳ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ପରିତିକ୍ତ – ସଂ. ବିଣ. (ପରି+ତିକ୍ତ)—ଅତ୍ୟନ୍ତ ତିତା—
Paritikta Very bitter.
ସଂ. ବି.—ନିମ୍ବ; ନିମ (ହ. ଶ.)—Nima (tree).

ପରିତୁଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ପରି=ଅତିଶୟ + ତୁଷ୍ ଧାତୁ=ସନ୍ତୁଷ୍ଟ
Paritushṭa ହେବା + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ—
(ପରିତୁଷ୍ଟି, ପରିତୋଷ – ବି) 1. Fully satisfied.
(ପରିତୁଷ୍ଟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ପରିତୃପ୍ତ—2. Contented.
୩ । ଆନନ୍ଦିତ; ପ୍ରସନ୍ନ —3. Pleased.
୪ । ଅଭିଳଷିତ ଫଳ ପ୍ରାପ୍ତି ଦ୍ୱାରା ଯାହାର ମନ ବୋଧ ହୋଇ ଅଛି — 4. Satiated; gratified.

ପରିତୃପ୍ତ – ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ —(ପରି + ତୃପ୍ ଧାତୁ = ତୃପ୍ତ ହେବା + କର୍ତ୍ତୃ.
Paritrupta ତ.)—ପରିତୁଷ୍ଟ (ଦେଖ)
(ପରିତୃପ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) (ପରିତୃପ୍ତି—ବି) Paritushṭa (See)

ପରିତେଜିବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି.—(ସଂ. ପରିତ୍ୟାଗ)—ତ୍ୟାଗ କରିବା—
Paritejibā To give up; to abandon.

କର୍ଣ୍ଣ ଭବନ୍ତ ଯେ ବୁଝେ,
ସବନ କର୍ମ ପରିତେଜେ । ପାଟୀ. କର୍ଣ୍ଣମାନ ସ୍ତ୍ରୀ ।

ପରିତେଜ୍ୟା—ପ୍ରା. ବି.—(ସଂ. ପରିତ୍ୟଜନ)—ପରିତ୍ୟାଗ (ଦେଖ)
Paritejyā Parityāga (See).

ପରିତୋଷ – ସଂ. ବି. (ପରି=ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ + ତୋଷ = ସନ୍ତୋଷ)—
Paritosha ୧ । ପରିତୃପ୍ତି —1 Satisfaction.
(ପରିତୁଷ୍ଟ— ବିଣ) ୨ । ମହାନନ୍ଦ—2. Great pleasure.
(ପରିତୋଷ, ପରିତୋଷଣ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପରିତୋଷିବା – ଦେ କ୍ରି. (ପଦ୍ୟ)—(ସଂ. ପରିତୋଷ)—
Paritoshibā ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବା; ପରିତୃପ୍ତ କରିବା—
ପରିତୋଷା **परितुषना** To satisfy; to gratify.

ଏରୂପେ ବୃଷ୍ଣ ଯେ ତୋଷେ,
ନିଜ ଭବନ ପରିତୋଷେ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ପରିତ୍ୟକ୍ତ — ସଂ. ବିଣ. (ପରି + ତ୍ୟଜ୍ ଧାତୁ=ତ୍ୟାଗ କରିବା + କର୍ମ.ତ)—
Parityakta ୧ । ବର୍ଜିତ—1. Abandoned.
(ପରିତ୍ୟକ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଯାହାର ସଙ୍ଗ ତ୍ୟାଗ କରି ଯାଇଥାଏ—
(ପରିତ୍ୟାଗ, ପରିତ୍ୟଜନ—ବି) 2. Shunned.

ପରିତ୍ୟକ୍ତା — ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ପରିତ୍ୟକ୍ତ + ଆ)—ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ସ୍ୱାମୀ ତ୍ୟାଗ
Parityaktā କରିଅଛି—(a wife) Abandoned by the husband.
ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରି + ତ୍ୟଜ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ; ପରିତ୍ୟକ୍ତୃ;
(ପରିତ୍ୟକ୍ତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ମା. ୧ବ)—ପରିତ୍ୟାଗକାରୀ—
Abandoning.

ପରିତ୍ୟଜନ—ସଂ. ବି. (ପରି+ତ୍ୟଜ୍ ଧାତୁ=ତ୍ୟାଗ କରିବା+ଭାବଅନ)
Parityajana ୧ । ବର୍ଜନ; ପରିତ୍ୟାଗ—
(ପରିତ୍ୟାଜନ—ଅନ୍ୟରୂପ—ହ୍ର. ଶ.) 1. Abandonment.
୨ । ସଙ୍ଗ ତ୍ୟାଗ—2. Shunning one's society.
୩ । ଅଭ୍ୟାସାଦିର ତ୍ୟାଗ—3. Giving up of a habit.

ପରିତ୍ୟଜ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି+ତ୍ୟଜ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—ପରିତ୍ୟାଜ୍ୟ;
Parityajya ବର୍ଜନୀୟ (ହ୍ର. ଶ.)—Fit to be abandoned or shunned.
(ପରିତ୍ୟାଜ୍ୟ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପରିତ୍ୟାଗ—ସଂ. ବି. (ପରି+ତ୍ୟଜ୍ ଧାତୁ+ତ୍ୟାଗ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—
Parityāga ପରିତ୍ୟଜନ (ଦେଖ)—Parityajana (See).
(ପରିତ୍ୟକ୍ତ—ବିଣ)

ପରିତ୍ୟାଜ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି+ତ୍ୟଜ୍ ଧାତୁ=ତ୍ୟାଗ କରିବା+କର୍ମ. ଯ)
Parityājya ପରିତ୍ୟାଗ କରିବାର ଯୋଗ୍ୟ; ବର୍ଜନୀୟ—
(ପରିତ୍ୟଜ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) Fit to be abandoned or shunned.

ପରିତ୍ରାଣ—ସଂ. ବି. (ପର=ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ+ତ୍ରୈ ଧାତୁ=ରକ୍ଷା କରିବା
Paritrāṇa +କର୍ମ. ଭ) — ୧ । ମୁକ୍ତି; ଉଦ୍ଧାର —
1. Deliverance; liberation.
୨ । ମୋକ୍ଷ—2. Salvation; final beatitude.
୩ । ରକ୍ଷା—3. Protection; preservation.
୪ । ଦେହର ଲୋମ (ହ୍ର. ଶ)—4. The hair of the body; fur.

ସଂ. ବିଣ. ଓ ବି (ପରି+ତ୍ରୈ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ) —
୧ । ପରିତ୍ରାତା; ରକ୍ଷାକର୍ତ୍ତା—
1. Pretector; saver.
ମୋହଲେ ତୁ ପରିତ୍ରାଣ ନିର୍ଦ୍ଦସ୍ୟ ଅଜନ୍ମ କାଣ, ନିଃଶେଷ ବିଘ୍ନ ତେହ୍ନିହା — କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ବିଶୋଷ ଚମ୍ପୂ—୫ ଗୀତ ।
୨ । ମୋକ୍ଷଦାତା—2. Saviour.
୩ । ଉଦ୍ଧାରକର୍ତ୍ତା—3. Deliverer.

ପରିତ୍ରାତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରି+ତ୍ରୈ ଧାତୁ=ରକ୍ଷା କରିବା+କର୍ମ ତ)—
Paritrāta ୧ । ମୁକ୍ତିପ୍ରାପ୍ତ; ବନ୍ଧନାଦିରୁ ମୁକ୍ତ—
(ପରିତ୍ରାତା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Delivered; liberated.
୨ । ମୋକ୍ଷପ୍ରାପ୍ତ—2. Saved.
୩ । ରକ୍ଷିତ—3. Protected; preserved.

ପରିତ୍ରାତା—ସଂ. ବିଣ. ଓ ବି. ପୁଂ. (ପର+ତ୍ରୈ ଧାତୁ=ରକ୍ଷା କରିବା+
Paritrāta କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ; ପରିତ୍ରାତୃ; ୧ମା. ୧ବ)—
୧ । ଉଦ୍ଧାରକର୍ତ୍ତା—1. Delivering; deliverer.
୨ । ମୋକ୍ଷଦାତା—2. Saving; saviour.
୩ । ରକ୍ଷକ—3. Protecting; protector; preserving preserver.
(ପରିତ୍ରାତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ପରିତ୍ରାତ+ଆ)—ପରିତ୍ରାତର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ —
Feminine of Paritrāta.

ପରିତ୍ରାୟକ—ସଂ. ବିଣ. ଓ ବି. ପୁଂ. (ପର+ତ୍ରୈ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Paritrāyaka ପରିତ୍ରାତା (ଦେଖ)—Paritrāta (See).
(ପରିତ୍ରାପକ—ଅନ୍ୟରୂପ—ହ୍ର. ଶବ୍ଦସାଗର)
(ପରିତ୍ରାୟିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ପରିତ୍ରାହି—ସଂ. କ୍ରି—(ପର+ତ୍ରୈ ଧାତୁର ଅନୁଜ୍ଞାର୍ଥେ; ଲୋଟ୍, ମଧ୍ୟମ
Paritrāhi ପୁରୁଷ ଏକବଚନ)—ରକ୍ଷାକର; ଉଦ୍ଧାର କର ।
ହେ ପ୍ରଭୋ ! ମତେ ପରିତ୍ରାଣ କର—
Oh Lord ! save me.
[ଦ୍ର—ସଂସ୍କୃତ ତ୍ରୈ ଧାତୁ ଆତ୍ମନେପଦୀ, ମାତ୍ର ଲୋଟ 'ସ୍ୱ' ବିଭକ୍ତିରେ ବିକଳ୍ପରେ 'ହ୍ର' ଆଦେଶ ହୁଏ, ସଂସ୍କୃତରେ ମଧ୍ୟ ଏଭଳି ପ୍ରୟୋଗ ଦେଖାଯାଏ, ଯଥା—ପରିତ୍ରାହି ଜଗନ୍ନାଥ ତ୍ୱାମେବ ଶରଣଂ ଗତଃ; ତ୍ରାହିମାଂ ମଧୁସୂଦନ ଇତ୍ୟାଦି ।]
ଦେ. ବି—ବିପନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତିର ତ୍ରାହି ତ୍ରାହି ରବ—
ପରିତ୍ରାହି ତ୍ରାହି The call of a person in destress for protection.

ପରିଦଗ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ. (ପର+ଦଗ୍ଧ)—୧ । ଈଷତ୍ ଦଗ୍ଧ; ସାମାନ୍ୟରେ
Paridagdha ପୋଡ଼ି ଯାଇଥିବା—
1. Slightly burnt; scorched; scalded.

ପରିଦର—ସଂ. ବି. (ପର+ଦୃ. ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଭୁଲ. ଇଂ. ପାଇରିୟା)
Paridara ଦନ୍ତରୋଗବିଶେଷ, ଯହିଁରେ ଦାନ୍ତଯାଙ୍କରୁ ଦାନ୍ତ ଅଲଗା ହୋଇଯାଏ ଓ ଶ୍ଳେଷ ସଙ୍ଗେ ରକ୍ତ ପଡ଼େ—
A disease of the teeth; pyrrhea; looseness of the teeth accompanied with bleeding.

ପରିଦର୍ଶନ—ସଂ. ବି. (ପର+ଦର୍ଶନ) — ଉତ୍ତମରୂପେ ଦେଖିବା; ମନୋ-
Paridarśana ଯୋଗ ପୂର୍ବକ ଅବଲୋକନ —
Inspection; observation.
(ପରିଦ୍ରଷ୍ଟା; ପରିଦର୍ଶକ; ପରିଦୃଷ୍ଟ; ପରିଦର୍ଶିତ — ବିଣ)

ପରିଦାନ—ସଂ. ବି.—(ପରି=ବଦଳରେ+ଦାନ) — । ବିନିମୟ;
Paridāna ପ୍ରତିବଦଳ—1. Exchange.
୨ । ବନ୍ଧକ ଜିନିଷକୁ ଫେରାଇଦେବା—
2. The returning of a pledge.
୩ । ଉଆପସ କରିବା; ନେଇଥିବା ବସ୍ତୁକୁ ଲେଉଟାଇବା —
3. Return of a thing taken.

ପରିଦାୟୀ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ପରି+ଦା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
Paridāyī ପରିବେତ୍ତାର ଶ୍ୱଶୁର; ବଡ଼ ଭାଇ ଅବିବାହିତ ଥାଉଁ ଥାଉଁ ଯେଉଁ ସାନ ଭାଇ ବିବାହ କରେ, ଏପରି ବର ସଙ୍ଗେ ନିଜର କନ୍ୟାର ବିବାହ ଦେବା ବ୍ୟକ୍ତି—
A person who gives his daughter or ward in marriage to a man whose elder brother is not yet married.

ପରିଦାସ—ଦେ. ବି—୧ । ଦାସର ଦାସ; ଅନୁଦାସ—
Paridāsa 1. Slave of a slave.
୨ । ଅତି ହୀନ ଦାସ—
2. A very humble servant.
ହାରକା ପତି ତରଣେ ଦାସ ପରିଦାସ । ଶିଶୁଶଙ୍କର. ଭାଷାଅଭିଳାଷ ।

ପରିଦାହ—ଦେ. ବି. (ପରି+ଦାହ)—
Paridāha ୧ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦାହ ବା ଜ୍ୱଳନ—
(ପରିଦାହ—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Much burning.
(ପରିଦଗ୍ଧ—ବିଣ) ୨ । ମାନସିକ ପୀଡ଼ା; ସନ୍ତାପ—
2. Grief; anguish.

ପରିଦିଗ୍ଧ—ସଂ. ବି—ମାଂସ ପୂର ଦିଆଯାଇଥିବା ପିଠା—
Paridigdha Meat covered with meal. (M. W.)

ପରିଦିନ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପରେଦ୍ୟୁଃ)—ପଅର ଦିନ—
Paridina Day before yesterday; day after tomorrow.
परसों परसों

ପରିଦୀନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରି+ଦୀନ)—ଅତ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟସ୍ତ—
Paridīna Much dejected or afflicted.
(ପରିଦୀନା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ପରିଦୁର୍ବଳ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅଶକ୍ତ—
Paridurbala Extremely weak or decrepit.
(ପରିଦୁର୍ବଳା—ସ୍ତ୍ରୀ; ପରିଦୁର୍ବଳତା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ପରିଦୃଶ୍ୟମାନ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି=ସବୁ ଆଡ଼େ+ଦୃଶ୍ୟମାନ)—
Paridṛuśyamāna ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ଦେଖା ଯାଉଥିବା—
Seen around.

ପରିଦୃଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ—୧ । ଭଲ କରି ଦେଖା ଯାଇଥିବା—
Paridṛushṭa 1. Beheld.
୨ । ଅନୁଭୂତ—2. Perceived.
୩ । ଜ୍ଞାତ—3. Known.

ପରିଦୃଢ଼—ସଂ. ବିଣ. (ପରି+ଦୃଂହ ଧାତୁ+କର୍ମ ତ)—ଦୃଢ଼ୀକୃତ—
Paridṛuddha Made strong or firm; strengthened.
(ପରିଦୃଂହିତ—ବି)

ପରିଦେବ—ସଂ. ବି.(ପରି+ଦେବ ଧାତୁ=ବିଳାପ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—
Parideba ୧ । ବାହୁନା କାନ୍ଦଣା; ବିଳାପ; ଖେଦୋକ୍ତି—
1. Lamentation; bewailing.
୨ । ଅନୁତାପ—2. Repentance
(ପରିଦେବନ, ପରିଦେବନା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପରିଦେବକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ପରି+ଦେବ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Paridebaka ୧ । ଯେ ବିଳାପ କରେ—1. One who wails or complaints.
(ପରିଦେବିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)
୨ । ଯେ ଅନୁତାପ କରେ—2. One who repents.

ପରିଦେବିତ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି+ଦେବ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Paridebita ୧ । ଯାହାପାଇଁ ବିଳାପ କରାଯାଏ—
1. Lamented; bewailed.
ସଂ. ବି. (+ଭାବ. ତ)—ବିଳାପ—Bewailing; lamentation.

ପରିଦେବୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ପରି ଦେବନ୍; ପରି+ଦେବ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍)—୧ । ବିଳାପକାରୀ; ବିଳାପୀ—
Paridebī 1. Lamenting; bewailing.
(ପରିଦେବିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
୨ । ଅନୁତାପୀ—2. Repentant.

ପରିଦ୍ୟୂନ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି+ଦେବ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Paridyūna ୧ । ଦୁଃଖିତ—1. Sorrowful.
୨ । ଅନ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଦୁଃଖ ପ୍ରାପ୍ତ—
2. Made miserable by another.

ପରିଧାତବ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି+ଧା ଧାତୁ=ଧାରଣ କରିବା+କର୍ମ. ତବ୍ୟ)—ପରିଧେୟ—Fit to be worn.
Paridhātabya

ପରିଧାନ—ସଂ. ବି. (ପରି+ଧା ଧାତୁ=ଧାରଣ କରିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Paridhāna ୧ । ଲୁଗା ପିନ୍ଧିବା—1.Putting on or wearing of clothes; clothing.
(ପରିହିତ—ବିଣ)
୨ । ଘୋଡ଼ାଇବା; ଆଚ୍ଛାଦନ—2. Covering.
୩ । (ପରି+ଧା ଧାତୁ=ଧାରଣ କରିବା+କର୍ମ. ଅନ)—ପରିଧେୟ ବସ୍ତ୍ର; ପିନ୍ଧା ଲୁଗା—
3. Cloth which a person wears.
୪ । ପୋଷାକ—4. Dress.
୫ । ଦେହକୁ ଲାଗି କରି ପିନ୍ଧାଯିବା ଲୁଗା—
5. An under garment.
୬ । ବୋଲା ଯାଉଥିବା ସ୍ତବ ଆଦିର ସମାପ୍ତି (ହ. ଶ.)—
6. Closing or concluding of a recitation.
୭ । (+କରଣ. ଅ) ଘୋଡ଼ଣୀ—7. Lid.

ପରିଧାନ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ପିନ୍ଧିବା—To wear; to put on.
Paridhāna karibā
परिधान करना परिधान करना

ପରିଧାନ ବଲ୍କଳ—ସଂ. ବି. (ପରିଧାନ+ବଲ୍କଳ)—
Paridhāna balkala ବସ୍ତ୍ର ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ଗଛର ଛାଲ—
The bark of a tree used as cloth.

ପରିଧାନ ବସ୍ତ୍ର—ସଂ. ବି. (ପରିଧାନ+ବସ୍ତ୍ର)—୧ । ପିନ୍ଧିବା ଲୁଗା—
Paridhāna bastra 1. A cloth which is worn.
(ପରିଧାନ ବାସଃ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ପୋଷାକ—2. Dress.
୩ । ଓଦର—3. An upper garment. (M. W.)

ପରିଧାନୀୟ—ସଂ. ବିଣ (ପରି+ଧା ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅନୀୟ)—
Paridhānīya ପିନ୍ଧିବାର ଯୋଗ୍ୟ—Fit to be put on.
ସ. ବି—ପିନ୍ଧା ଲୁଗା; ଧୋତି—An under garment.

ପରିଧାପନ—ସଂ. ବି. (ପରି+ଧାପି ଧାତୁ=ପିନ୍ଧାଇବା; ଧୋଇବା ଇତ୍ୟାଦି+କର୍ମ. ଅନ)—୧ । ପରିଧାନ ବସ୍ତ୍ର—
Paridhāpana 1. A cloth used for wearing.
(ପରିଧାପକ—ବିଣ)
୨ । (ପରି+ଧାପି ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ) ଲୁଗା ପିନ୍ଧାଇବା—
2. Causing to put on; dressing up another person.

ପରିଧାବନ—ସଂ. ବି—(ପରି+ଧାବନ)—୧ । ପଶ୍ଚାଦ୍ଧାବନ—
Paridhābana 1. Following.
୨ । ପଶ୍ଚାଦ୍ଧାବନ—2. Pursuing.
୩ । ଭୃତ୍ୟରୂପେ ସେବା—3. Attendance. (as a servant); rendering of personal service.
୪ । ପଳାଇ ଯିବା—
4. Running away; escaping. (M. W.)

ପରିଧାୟ—ସଂ. ବି—(ପରି+ଧା ଧାତୁ=ଧାରଣ କରିବା+କର୍ମ. ଅ)—
Paridhāya ୧ । ପରିଚ୍ଛଦ; ପୋଷାକ—1. Dress; clothes.
୨ । (ପରି+ଧା ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ) ପରିଧାନ; ପିନ୍ଧିବା—
2. Wearing.
୩ । (ପରି+ଧା ଧାତୁ+ଅଧିକରଣ. ଅ)—ନିତମ୍ବ—
3. Buttocks.
୪ । ଜଳାଧାର—4. Receptacle for water.
୫ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ଅନୁଚରବର୍ଗ—
5. Train; retinue. (M. W.)

ପରିଧାୟକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରି+ଧା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Paridhāyaka ୧ । ଚାରିଆଡ଼େ ଘେରିଥିବା—
(ପରିଧାୟିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Surrounding.
୨ । କୌଣସି ବସ୍ତୁକୁ ଗୁଡ଼ାଇଥିବା—2. Winding.
ସଂ. ବି—୧ । ବାଡ଼ (ହି. ଶ.)—
1. Fencing; enclosure.
୨ । ଛାଡ଼ଦେବାଲୀ (ହି. ଶ.); ଦିତା—
2. Compound wall.

ପରିଧାରଣ—ସଂ. ବି—(ପରି+ଧୃ ଧାତୁ=ଧାରଣ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ.ଅନ)—
Paridhāraṇa ୧ । ପ୍ରତିବନ୍ଧକ—1. Obstacle; obstruction.
୨ । (+ଭାବ ଅନ)—ବହନ—
2. Bearing; carrying. (M. W.)
୩ । ଟେକ ଧରିବା—3. Supporting. (M. W.)
୪ । ସହନ—4. Enduring. (M. W.)

ପରିଧାରଣା—ସଂ.ବି—(ପରି+ଧୃ ଧାତୁ=ଧରିବା+ଭାବ.ଅନ+ସ୍ତ୍ରୀ ଆ)—
Paridhāraṇā ୧ । ଧରି ରଖିବା—1. Holding fast.
୨ । ଧୈର୍ଯ୍ୟ—2. Patience. (M. W.)
୩ । ଅଧ୍ୟବସାୟ—3. Perseverance. (M. W.)

ପରିଧି—ସଂ. ବି.—(ପରି+ଧା ଧାତୁ=ଧରିବା+କର୍ମ. ଇ)—
Paridhi ୧ । (ଜ୍ୟାମିତି) ବୃତ୍ତର ଚତୁଃ ସୀମାରେ ଥିବା ରେଖା; ବେଢ଼—1. (geometry) Circumference of a circle.
୨ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ବା ଚନ୍ଦ୍ରର ମଣ୍ଡଳ—
2. The disc or orb of the sun & the moon.
୩ । ବୃତ୍ତ—3. Circle.
୪ । ପରିବେଷ୍ଟନ—4. Surrounding.
୫ । ଚକ୍ରବାଳ; ଦିଗ୍‌ବଳୟ—5. Horizon.
୬ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ବା ଚନ୍ଦ୍ରର ଚାରି ପାଖରେ ପଡ଼ିବା ବଳୟାକାର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ରେଖା—6. A halo or bright circle seen round the sun & the moon.

ସୂର୍ଯ୍ୟ ମଣ୍ଡଳରେ ତ ପରିଧି ପରିଧ—ବୃଷ୍ଣିର ହ ମହାଭାରତ ବନ ।

୭ । ଚକର ପହି—
7. The rim or circumference of a wheel.
୮ । ବାଡ଼; ଘେର—
8. Fencing; enclosure. (M. W.)
୯ । ଯଜ୍ଞାଗ୍ନିକୁ ସ୍ୱସ୍ଥାନରେ ରଖିବା ପାଇଁ ଅଗ୍ନିର ଚାରିପାଖେ ସ୍ଥାପିତ ୩ ଖଣ୍ଡ ଲମ୍ବ ଡାଳ ବା କାଠି—6. The three fresh sticks laid round a sacrificial fire to keep it together. (M. W.)
[ଦ୍ର—ଏ ତିନି ଖଣ୍ଡ କାଠିକୁ ଯଥାକ୍ରମେ ମଧ୍ୟମ ଦକ୍ଷିଣ ଓ ଉତ୍ତର ପରିଧି ବୋଲାଯାଏ—M. W.)
୧୦ । (ପୃଥିବୀର ସ୍ଥଳଭାଗକୁ ବେଢ଼ି ଥିବାରୁ) ସମୁଦ୍ର—
10. The ocean.
୧୧ । ପରିଧେୟ ବସ୍ତ୍ର; ଲୁଗା; ପୋଷାକ (ହି. ଶ.)—
11. Clothes; dress; garment.
୧୨ । ଘୋଡ଼ଣୀ—12. Cover. (M. W.)
୧୩ । (ଜ୍ୟୋତିଷ; ସୂର୍ଯ୍ୟସିଦ୍ଧାନ୍ତ) ପ୍ରଥମ କ୍ଷୁଦ୍ର ବୃତ୍ତର ପରିଧିରେ ଥିବା ବିନ୍ଦୁକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ଅଙ୍କିତ ବୃତ୍ତ—
13. Epicycle. (M. W.)
୧୪ । ଯଜ୍ଞୀୟ ପଶୁ ଯେଉଁ ଡାଳରେ ବନ୍ଧାଯାଏ—
14. The branch of the tree to which the sacrificial victim is tied. (M. W;)

ପରିଧିସ୍ଥ—ସଂ. ବି—(ପରିଧି+ସ୍ଥା ଧାତୁ=ରହିବା; କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ପରିଧିରେ ଅବସ୍ଥିତ)—
Paridhistha ୧ । ଶରୀର ରକ୍ଷକ; ଭୃତ୍ୟ—
1. Bodyguard.
୨ । ଯୁଦ୍ଧରେ ରଥ ଓ ରଥୀକୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ସ୍ଥାପିତ ପ୍ରହରୀ (ହି. ଶ.)—2. A guard posted to keep watch on the chariot & the charioteer.
୩ । ମୋସାହେବ (ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର)—
3. A hanger on; a toady.
ସଂ. ବିଣ—୧ । ପରିବେଷ୍ଟନକାରୀ—1. Surrounding.
୨ । ଚତୁଃପାର୍ଶ୍ୱସ୍ଥ—
2. Situated on the four sides.

ପରିଧୂପନ—ସଂ. ବି—(ପରି=ଚାରିଆଡ଼େ+ଧୂପି ଧାତୁ=ଧୂଆଁ ଦେବା+
Paridhūpana ଭାବ. ଅନ)—୧ । ଚାରିଆଡ଼େ ଧୂଆଁ ଦେବା—
1. Fumigation.

ପରିଧୂମନ } ଅନ୍ୟରୂପ
ପରିଧୂମାୟନ }

୨ । ସୁଶ୍ରୁତ ଅନୁସାରେ ତୃଷ୍ଣା ରୋଗର ଏକ ଉପଦ୍ରବ । ଯହିଁରେ ବିଶେଷ ପ୍ରକାରର ବମନୋଦ୍ୱେଗ ହୁଏ (ହି. ଶ.)—2. A violent symptom of vomiting in a disease attended with extreme thirst.

ପରିଧୂପିତ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି+ଧୂପି ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—୧ । ଧୂପଦ୍ୱାରା
Paridhūpita ସୁଗନ୍ଧୀକୃତ—1. Scented by fumigation.
୨ । ଧୂପର ସୁଗନ୍ଧଦ୍ୱାରା ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ଆମୋଦିତ—2. With sweet smell diffused on all sides by fumigation.

ପରିଧେୟ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି+ ଧା ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—ପରିଧାନ ଯୋଗ୍ୟ-
Paridheya Fit to be put on.

ସଂ. ବି. (+ଭାବ. ଯ)—ପିନ୍ଧା ଲୁଗା; ଧୋତି—
An under garment (M. W.)

ପରିଧେୟ ବସ୍ତ୍ର—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ପରିଧେୟ + ବସ୍ତ୍ର)—ପୋଷାକ—
Paridheya bastra Wearing apparel.

ପରିନିର୍ବାଣ—ସଂ. ବି.—(ପରି=ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ + ନିର୍ବାଣ)—୧ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ବାଣ
Parinirbāṇa ବା ମୋକ୍ଷ—1. Entire cessation of
(ପରିନିର୍ବୃତ—ବିଣ) rebirth.
(ପରିନିର୍ବାତ, ପରିନିର୍ବୃତ—ଅନ୍ୟରୂପ)
୨ । ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଲୋପ—2. Complete extinction of individuality. (M. W.)

ପରିନିଷ୍ଠା—ସଂ. ବି. (ପରି + ନିଷ୍ଠା)—୧ । ପରାକାଷ୍ଠା; ଚରମ ସୀମା—
Parinishṭhā 1. Extreme limit; maximum limit.
(ପରିନିଷ୍ଠିତ—ବିଣ) ୨ । ପୂର୍ଣ୍ଣତା—
2. Fullness; completeness; accomplishment.
୩ । ଜ୍ଞାନର ପୂର୍ଣ୍ଣତା (ହ୍ର. ଶବ୍ଦସାଗର)—
3. Complete knowledge (M. W.)
୪ । ଅଭ୍ୟାସର ପୂର୍ଣ୍ଣତା (ହ୍ର. ଶବ୍ଦସାଗର)—
4. Completeness of habit or exercise.

ପରିନୈଷ୍ଠିକ—ସଂ. ବିଣ. (ପରିନିଷ୍ଠା + ଇକ)—୧ । ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ;
Parinaishṭhika ସର୍ବୋତ୍କୃଷ୍ଟ—1. Most excellent; perfect.
୨ । ସର୍ବୋଚ୍ଚ—2. Highest.

ପରିପକ୍ୱ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି = ଉତ୍ତମରୂପେ + ପକ୍ୱ)—୧ । ସୁପକ୍ୱ—
Paripakwa 1. Well ripe; quite ripe.
(ପରିପକ୍ୱତା—ବି) ୨ । ସୁସିଦ୍ଧ—
2. Well boiled; well cooked; well dressed.
୩ । ସୁପରିଣତ—3. Well developed.
୪ । ସୁଜୀର୍ଣ୍ଣ—4. Well digested.
୫ । ପରିଣତ; ପ୍ରୌଢ଼ (ବୁଦ୍ଧି); ତୀକ୍ଷ୍ଣ—
5. Very sharp or mature (intellect).
୬ । ବହୁଦର୍ଶୀ—6 Experienced.
୭ । ନିପୁଣ; କୁଶଳ—7. Adept; skilful.
୮ । ମୁମୂର୍ଷୁ—8. Near death; about to pass away.

ପରିପଣ—ସଂ. ବି. (ପରି + ପଣ୍ ଧାତୁ = ବେପାର କରିବା + କରଣ. ଅ;
Paripaṇa ଯାହାଦ୍ୱାରା ବା ଯାହାଯୋଗେ ବେପାର କରାଯାଏ)—
ବ୍ୟବସାୟର ମୂଳ ଧନ; ପାଣ୍ଠି; ପୁଞ୍ଜି—
The capital of a trade.

ପରିପଣିତ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି + ପଣ୍ ଧାତୁ = କ୍ରୟବିକ୍ରୟ କରିବା ଇତ୍ୟାଦି
Paripaṇita + କର୍ମ. ତ)—୧ । ବେପାରରେ ଲଗା ଯାଇଥିବା;
(ପରିପଣନ—ବି) ମୂଳଧନରୂପେ ଖଟା ଯାଇ ଥିବା—
1. Invested in trade.
୨ । ନ୍ୟାସୀକୃତ—2. Deposited in trust.
୩ । ବାଜି ରୂପେ ରଖା ଯାଇ ଥିବା—
3. Wagered. (M. W.)
୪ । ବନ୍ଧକ ରଖା ଯାଇ ଥିବା—4. Pledged. (M. W.)

ପରିପଣ୍ଡିମା—ସଂ. ବି. (ପରି + ପଣ୍ଡୁ + ଭାବାର୍ଥେ. ଇମନ୍)—ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଧଳା
Pari paṇḍimā ରଙ୍ଗ ବା ଫକ୍କା ରଙ୍ଗ—
(ପରିପାଣ୍ଡିମା; ପରିପାଣ୍ଡୁରିମା—ଅନ୍ୟରୂପ) Complete whiteness or paleness.

ପରିପନ୍ଥକ—ସଂ. ବି.—(ପରି = ଦୋଷ କୀର୍ତ୍ତନ + ପନ୍ଥକ = ଯେ ପଥରେ
Pari panthaka ଗମନ କରେ)—୧ । ପଥରୋଧକ ବ୍ୟକ୍ତି—
ପରିପନ୍ଥିକ } ଅନ୍ୟରୂପ I. One who obstructs the way.
ପରିପନ୍ଥୀ }
୨ । ପ୍ରତିକୂଳ ବ୍ୟକ୍ତି; ବିରୋଧୀ ବ୍ୟକ୍ତି—2. Antagonist.
୩ । ଶତ୍ରୁ ବିପକ୍ଷ—3. Adversary; enemy.
ବେଢ଼ି ଶତ୍ରୁ ପରିପନ୍ଥୀ ଅବ ଅଟ ଭଥି ଦିଗଦନ୍ତୀ ସମ ।
ଭାଷ୍ଟ. ବୈଦେହୀଶବକାବ୍ୟ ।
୪ । ଦସ୍ୟୁ; ଡକାଏତ; ବାଟପାଡ଼ୀ—
4. Robber; highway man.
୫ । ବିଘ୍ନ; ବ୍ୟାଘାତ—5. Obstacle; hindrance.
ସଂ. ବିଣ.—୧ । ପଥ ଅବରୋଧକାରୀ—
1. Obstructing the way.
୨ । ପ୍ରତିକୂଳାଚାରୀ—2. Acting against.
୩ । ବାଧାଜନକ—3. Hindering; obstructing.

ପରିପରା—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—(ଭୁଲ. ସଂ. ପରିପରୀ = ଶତ୍ରୁ)—
Pari parā ୧ । ମନୁଆ—1. Self-willed.
୨ । ଯେ ଆପଣାକୁ ବଡ଼ ବୋଲି ମନେ କରେ—
2 One who thinks too much of one's self.
୩ । ନିର୍ଲଜ୍ଜ—3. Shameless.
୪ । ଯେ ଆପଣାର ବଡ଼େଇ କହି ହୁଏ—4 Boastful.
୫ । ଆପଣା ପ୍ରଶଂସା ଶୁଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ—
5. Wishing to hear one's own eulogy.
ଦେ. ବି.—ନିର୍ଲଜ୍ଜତା—Shamelessness.

ପରିପରୀ—ସଂ. ବି.—ଶତ୍ରୁ; ବିପକ୍ଷ ବ୍ୟକ୍ତି—
Paripari Adversary; antagonist. (M. W.)

ପରିପାକ—ସଂ. ବି. (ପରି + ପଚ୍ ଧାତୁ = ରନ୍ଧନ କରିବା + ଭାବ. ଅ)—
Paripāka ୧ । ପରିଣାମ; ଶେଷାବସ୍ଥା—1. Final state.
(ପରୀପାକ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଉତ୍ତମରୂପେ ପାକ ହେବା ଅବସ୍ଥା—
2. Being completely cooked or dressed.
୩ । ଉତ୍ତମରୂପେ ଜୀର୍ଣ୍ଣ ହେବା; ହଜମ—
3. Digestion.
୪ । ପାଚିଯିବା; ପକ୍ୱତା—4. Ripening; maturity.
୫ । ନୈପୁଣ୍ୟ—5. Skill.
୬ । ଉତ୍କର୍ଷ—6. Excellence.
୭ । ପୂର୍ଣ୍ଣତା—7. Perfection. (M. W.)
୮ । ଫଳ—8. Result; consequence. (M. W.)
୯ । ଅନୁଭବ—9. Experience. (M. W.)
୧୦ । ଚତୁରତା—
10. Cleverness; shrewdness. (M. W.)

ଦେ. ବିଣ—ପୂର୍ଣ୍ଣତା ପ୍ରାପ୍ତ; ପରିପକ୍ୱ—
Matured; ripened.

ତେବେ ହେଲେ ବୃଷ୍ଟି ହୋଇ ପରିପାକ
ବୁଲେ ଗାତ ତାଙ୍କର ମୋହିତ ଗାଳକ । ବୃକ୍ଷସଂହ. ମହାଭାରତ. ସଭା ।

ପରିପାଟଳ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି+ପାଟଳ)—ଫିକା ନାଲି—
Paripāṭala (ପରିପାଟଳମା – ବି) Pale red.

ପରିପାଟି(ଟୀ)—ସଂ. ବି. (ପରି=ପରେ; କ୍ରମେ କ୍ରମେ+ପଟ୍ ଧାତୁ ଣିତ;
Paripāṭi(ṭī) ପାଟ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+ଭାବ. ଇ; ଈ)—
ପରିପାଟି ୧ । ଅନୁକ୍ରମ; ଆନୁପୂର୍ବିକ ଧାରା—
1. Order; succession.

ବଧାନେ କଳପାଟ ଦଶନକୁ ଭପାଟ ଦେଇ ପରିପାଟୀ ଗାଣିଲା ।
ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

୨ । ସୁବ୍ୟବସ୍ଥା—2. Good arrangement.
୩ । ନୈପୁଣ୍ୟ; କୌଶଳ—3. Skill.
୪ । କାରୁଗରୀ—4. Art.
୫ । ଉତ୍କର୍ଷ—5. Excellence.
୬ । ଢଙ୍ଗ; ରୀତି; ପଦ୍ଧତି—6. Method; mode; style.
୭ । ଅଙ୍କ; ଗଣିତ—7. Arithmetic. (M. W.)
ଦେ. ବିଣ—୧ । ଧାରାବାହିକ—1. Methodical.
୨ । ମନୋହର; ସୁନ୍ଦର—
2. Graceful; neat; elegant.
୩ । ସୁବ୍ୟବସ୍ଥିତ—3. Well arranged; orderly.
୪ । ଉତ୍କୃଷ୍ଟ—4. Excellent.

ପରିପାତ—ସଂ. ବି. (ପରି+ପତ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—
Paripāta ବିଶେଷ ଭାବରେ ପତନ—
Falling copiously.

ଅନନ୍ତେ ଅଶ୍ରୁ ପରିପାତ, ଏକ ଅରନ୍ତେ ବୋଳାଉତ ।
ଭୂପତ. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

ପରିପାଳକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରି+ପାଳକ)—
Paripālaka ୧ । ଯେ ପ୍ରତିପୋଷଣ କରେ—
(ପରିପାଳୟିତା—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Maintaining; fostering.
ପରିପାଳିକା } ସ୍ତ୍ରୀ ୨ । ଆଶ୍ରୟଦାତା—2. Giving shelter.
ପରିପାଳୟିତ୍ରୀ } ୩ । ରକ୍ଷକ—3. Guarding;
protecting.

ପରିପାଳନ(ନା)—ସଂ. ବି. (ପରି=ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବରେ+ପାଳନ+ଆ)—
Paripālana(nā) ୧ । ପ୍ରତିପାଳନ; ପରିପୋଷଣ—
(ପରିପାଳିତ—ବିଣ) 1. Maintaining; fostering;
nourishing.
୨ । ରକ୍ଷା କରିବା—2. Guarding; protecting.
୩ । ଯତ୍ନ ନେବା—3. Taking care of.

ପରିପାଳିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପରିପାଳନ)—
Paripālibā ପ୍ରକାଶ କରିବା; ଦେଖାଇବା—
ପରିପାଳା **परिपालन करना** To exhibit; to manifest.

ସହକେ ଦଧ୍ୟାଡ଼ି ଗୁଣ ପରିପାଡ଼ି ମୋହ ସଂ ଜଥିବଦରେ ।
କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।

ପରିପାର୍ଶ୍ୱ—ସଂ. ବିଣ—ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ; ପାର୍ଶ୍ୱବର୍ତ୍ତୀ—
Paripārśwa Being at or by one's side.
ସଂ. ବି—ପାର୍ଶ୍ୱ (ହ୍ର. ଶ)—Side; flank.

ପରିପୁଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ—୧ । ଉତ୍ତମ ରୂପେ ପାଳିତ; ଉତ୍ତମ ରୂପେ ପୋଷିତ—
Paripushṭa 1. Well nourished; well nurtured.
୨ । ଉତ୍କୃଷ୍ଟପୁଷ୍ଟ—2. Well developed.
(ପରିପୋଷ, ପରିପୋଷଣ—ବି)

ପରିପିଙ୍ଗ—ସଂ. ବିଣ—ଫିକା ନାଲି—
Paripiṅga Brownish red. (M. W.)
(ପରି ପିଙ୍ଗଳ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପରିପିଚ୍ଛ—ସଂ. ବି—ମୟୂର ପୁଚ୍ଛର ପରିରେ ତିଆରି ଅଳଙ୍କାରବିଶେଷ—
Paripichchha An ornament made of the feathers of a peacock's tail. (M. W.)

ପରିପିଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି+ପିଷ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Paripishṭa ୧ । ଦଳିତ—1. Crushed.
୨ । ଗୋଡ଼ରେ ମଳା ତକତା ହୋଇଥିବା; ପଦମର୍ଦ୍ଦିତ—
2. Trampled down.

ପରିପିଷ୍ଟକ—ସଂ. ବି—ସୀସା (ହ୍ର. ଶ.)—
Paripishṭaka Lead. (M. W.)

ପରିପୀଡ଼ନ—ସଂ. ବି. (ପରି+ପୀଡ଼ନ) – ୧ । ଚିପିଦିବା—
Paripīḍana 1. Squeezing; pressing out. (M.W.)
(ପରିପୀଡ଼ିତ – ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅନିଷ୍ଟ କରିବା—2. Injuring.
୩ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃଖ ଦେବା—3. Tormenting.
୪ । ପେଷିବା—4. Grinding; pressing.

ପରିପୂତ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି+ପୂତ)—
Paripūta ୧ । ପରିଷ୍କୃତ—1. Cleansed.
(ପରିପୂତା – ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଝାଡ଼ିଦିଆ ହୋଇ ପରିଷ୍କୃତ (ଶସ୍ୟାଦି)—
ପରିପାବନ } ବି 2. Winnowed (corn); threshed.
ପରିପୂତ }
୩ । ଅତି ପବିତ୍ର; ବିଶୁଦ୍ଧ—3. Quite pure.
୪ । ପବିତ୍ରୀକୃତ—4. Purified.
୫ । ଛଣା ହୋଇଥିବା—5. Strained.

ପରିପୂରିତ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି+ପୂରିତ)—
Paripūrita ୧ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମାପ୍ତ—1. Finished.
(ପରିପୂରଣ—ବି) ୨ । ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିବା—2. Filled up.
୩ । ସମ୍ପାଦିତ; ନିଷ୍ପନ୍ନ—3. Accomplished.
୪ । ଅନୁଭୂତ—4. Experienced. (M. W).

ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି=ସମ୍ୟକ୍+ପୂର୍ ଧାତୁ=ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବା+
Paripūrṇṇa କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—୧ । ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିବା—
(ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତା, ପରିପୂର୍ତ୍ତି—ବି) 1. Filled up.
୨ । ଭରିପୂରି—
2. Filled up to the brim; brimming with.

୩ । ପରିତୃପ୍ତ—3. Fully satisfied; quite content.
୪ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ—
4. Completed; finished; whole; perfect.
୫ । ଧନାଦିରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ—5. Filled up with riches.
ଟାଙ୍କ ବରତନରୁ କାଷ୍ଠ ମନ୍ଦିନ,
ଭଣ୍ଡାର କରୁ ନାହାନ୍ତି ତ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ । କୃଷ୍ଣଦ୍ୱିଜ. ମହାଭାରତ ସଭା ।
୬ । ସଫଳ; ସିଦ୍ଧ—6. Successful.
୭ । ପରିବ୍ୟାପ୍ତ—7. Diffused; spread on all sides.

ପରିପୃଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି+ପୃଷ୍ଟ=ଜିଜ୍ଞାସିତ)—୧ । ସମ୍ୟକ୍‌ରୂପେ
Paripṛusṭa ଜିଜ୍ଞାସିତ—1. Well questioned.
(ପରିପୃଚ୍ଛା, ପରିପୃଚ୍ଛନ—ବି) ୨ । ତଦନ୍ତ କରାଯାଇଥିବା—
2. Enquired about.

ପରିପେଲବ—ସଂ. ବିଣ—ଅତି ସୁକୁମାର—Very delicate.
Paripelaba ସଂ. ବି—କେଉଟିଆ ମୁଥା—
Cyperus Rotundus. (M. W.)

ପରିପ୍ରେଷଣ—ସଂ. ବି. (ପରି+ପ୍ର+ଇଷ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Paripreshaṇa ୧ । ଚାରିଆଡ଼କୁ ଦୂତ ପଠାଇବା—
(ପରିପ୍ରେଷିତ—ବିଣ) 1. Sending forth emissaries to all sides
୨ । ନିର୍ବାସନ—2. Exiling; transportation.
୩ । ପରିତ୍ୟାଗ କରଣ—3. Abandonment.

ପରିପ୍ରେଷ୍ୟ—ସଂ. ବି (ପରି+ପ୍ର+ଇଷ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—ଭୃତ୍ୟ—
Paripreshya Servant.
ସଂ. ବିଣ—ଦୂତ ରୂପେ ପ୍ରେରିତ ହେବା ଯୋଗ୍ୟ—
Fit to be sent forth as an emissary.

ପରିପୋଟ—ସଂ. ବି. (ପରି+ପୁଟ୍ ଧାତୁ=ଗେଥା ଛଡ଼ାଯିବା+ଭାବ.ଅ)—
Paripoṭa ୧ । ଗେଥା ବା ଛାଲ ଛଡ଼ାଯିବା—
1. Peeling off or dropping off of the skin or bark; disquamation.
୨ । ବହୁତ ଭାରୀ ଅଳଙ୍କାର ପିନ୍ଧିବା ଯୋଗୁଁ କାନରେ ହେବା ଫୁଲା ଓ କ୍ଷତରୋଗ—Peeling off of the skin of the ear and swelling of the lobes due to wearing very heavy ear-ornaments.
(ପରିପୋଟକ, ପରିପୋଟନ, ପରିପୋଟକା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପରିପୋଷ—ସଂ. ବି. (ପରି+ପୁଷ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—
Pariposha ପୂର୍ଣ୍ଣ ପୁଷ୍ଟି ବା ବୃଦ୍ଧି—Good nourishment.

ପରିପୋଷଣ—ସଂ. ବି. (ପରି+ପୁଷ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—ପାଳନ—
Pariposhaṇa Nurture; nourishing.

ପରିପ୍ଲବ—ସଂ.ବି.(ପରି=ସର୍ବତୋଭାବରେ+ପ୍ଲୁ ଧାତୁ=ଭାସିବା+ଭାବ.ଅ)-
Pariplaba ୧ । ପ୍ଲାବନ—1. Flood.
୨ । ଉପଦ୍ରବ; ଅତ୍ୟାଚାର—2. Oppression; tyranny.
୩ । ସନ୍ତରଣ—3. Swimming.
୪ । ଇତସ୍ତତଃ ଦଉଡ଼ିବା—4. Running to and fro.
୫ । (+କରଣ. ଅ)—ନୌକା—5. Boat.

ସଂ. ବିଣ. (ପରି+ପ୍ଲୁ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
୧ । ଆକୁଳ; ଅସ୍ଥିର—1. Restless.
୨ । କମ୍ପମାନ—2. Trembling.

ପରିପ୍ଲୁତ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି+ପ୍ଲୁ ଧାତୁ=ଭାସିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)
Paripluta ୧ । ପ୍ଲାବିତ; ମଗ୍ନ—1. Flooded; inundated.
୨ । ଅବଗାହିତ; ସ୍ନାତ—2. Bathed.
(ପରିପ୍ଲୁତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୩ । ଆକୁଳିତ—3 Overwhelmed.
୪ । ପାଣିରେ ବୁଡ଼ା ଯାଇଥିବା; ମଗ୍ନ—4. Immersed.
୫ । କମ୍ପମାନ—5. Shaking; trembling.
୬ । ଓଦା—6. Wet; moistened.
ସଂ. ବି—ଡଆଁ; ଲମ୍ଫ—A spring; jump. (M. W.)

ପରିପ୍ଲୁତା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ପରିପ୍ଲୁତ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । ମଦିରା; ମଦ—
Pariplutā 1. Wine; spirituous liquor.
୨ । ମୈଥୁନ ବା ଋତୁସ୍ରାବ କାଳରେ ଯେଉଁ ଯୋନିରେ ପୀଡ଼ା ଜାତ ହୁଏ (ହି. ଶ.)—2. A female organ which becomes painful during coition or menses.
ସଂ. ବିଣ—ପରିପ୍ଲୁତର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Feminine of Pariplutа.

ପରିଫୁଲ୍ଲ—ସଂ. ବିଣ—୧ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ବିକସିତ (ନେତ୍ର)—
Pariphulla 1. Widely opened (eye).
୨ । ରୋମାଞ୍ଚିତ—2. Horripilated; with the hairs of the body standing on end.

ପରିବକ୍ତ୍ରା—ସଂ. ବି. (ପରି+ବକ୍ତ୍ର+ଆ)—ଗୋଲାକାର ବେଦୀ (ହି. ଶ.)
Paribaktrā A circular pulpit or altar.

ପରିବତ୍ସର—ସଂ. ବି. (ଜ୍ୟୋତିଷ)—୧ । ଯେଉଁ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ବୃହସ୍ପତି ଦ୍ୱାଦଶରାଶି ଭୋଗ କରେ । ସୌର ଦ୍ୱାଦଶ ବତ୍ସର; ବାର୍ହସ୍ପତ୍ୟ ଏକ ବତ୍ସର—
Paribatsara
ପରିବତ୍ସରାଣ } ବିଣ
ପରିବତ୍ସରୀୟ }
1. One year of the cycle of Jupiter which is equal to 10 solar years.
୨ । ସ୍ୱବତ୍ସର; ଏକବର୍ଷ—2. One year.
୩ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) ସ୍ୱବତ୍ସରବିଶେଷ; ପାଞ୍ଚବରଷ ମଧ୍ୟରୁ ଦ୍ୱିତୀୟ ବର୍ଷ
3. (astronomy) The second of a cycle of five years.

ପରିବଦନ—ସଂ. ବି. (ପରି+ବଦ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—ନିନ୍ଦା; ପରର ଦୋଷ ବର୍ଣ୍ଣନ—Blaming; describing the fault of others.
Paribadana

ପରିବନ୍ଧ—ସଂ. ବି—(ପରି=ନାନା+ବନ୍ଧ=ବନ୍ଧନୀ)—
Paribandha ୧ । ନାନାପ୍ରକାର—1. Various kinds.
୨ । ଚତୁରୀ; ଛଳନା—2. Deceit.
ସଂ. ବିଣ. (ପରି+ବନ୍ଧ୍ ଧାତୁ=ଆଲିଙ୍ଗନ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—ଛନାଇନ—Intertwined.
ଜାନକୀ ଜାନ ପରିବନ୍ଧ
ଦୋଷେ କରନ୍ତି ସାରନାଦ । ଜଗନ୍ନାଥ—ଭାଗବତ ।

ପରିବନ୍ଧନ—ସଂ. ବି. (ପରି+ବନ୍ଧନ)—ଘୁଡ଼େଇ କରି ବାନ୍ଧିବା—
Paribandhana Tying round. (M. W.)

ପରିବର୍ଜ୍ଜ(ର୍ଜ)ନ—ସଂ. କ୍ରି—(ପରି=ସର୍ବତୋଭାବରେ+ବୃଜ୍ ଧାତୁ=ତ୍ୟାଗ
Paribarjja(rja)na କରିବା+ଭାବ.ଅନ)—୧ । ସର୍ବଥା ତ୍ୟାଗ-
1. Complete forsaking; abandonment.
୨ । ହନନ; ବଧ—2. Killing; slaughter.

ପରିବର୍ଜ୍ଜିତ—ସଂ. ବିଣ—(ପରି+ବୃଜ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ.ତ)—୧ । ପରିତ୍ୟକ୍ତ-
Paribarjjita 1. Abandoned.
(ପରିବର୍ଜ୍ଜିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଚାରିଆଡ଼େ ଘୁଡ଼ିଆ ହୋଇଥିବା—
2. Wound round. (M. W.)

ପରିବର୍ତ୍ତ(ର୍ତ୍ତ)—ସଂ. କ୍ରି—(ପରି+ବୃତ୍ ଧାତୁ=ବଦଳାଇବା ଇତ୍ୟାଦି+
Paribarta(rtta) ଭାବ. ଅ)—୧ । ବିନିମୟ; ପ୍ରତିବଦଳ—
1. Exchange; barter.
ପରିବର୍ତ୍ତୀ } ଅନ୍ୟରୂପ ୨ । ଅବସ୍ଥାନ୍ତର; ଦଶାନ୍ତର—
ପରିବର୍ତ୍ତନ } 2. Another condition; change.
୩ । ଯୁଗାନ୍ତ—3 The end of a juga.
୪ । ଯାହା ବଦଳରେ ଦିଆଯାଏ—
4. A thing given in exchange.
୫ । ଜଗତର ଅନ୍ତ—
5. The end of the world. (M. W.)
୬ । ଗ୍ରହର ସ୍ୱକକ୍ଷରେ ଘୂର୍ଣ୍ଣନ—
6. Revolving; revolution of a planet. (M.W.)
୭ । ବର୍ଷ—7. A year. (M. W.)
୮ । ଫେରାଇ ଦେବା; ଫେରସ୍ତ—8. Return. (M. W.)
୯ । ଗୃହ—9. Abode. (M. W.)
୧୦ । ସ୍ଥାନ—10. Spot; place. (M. W.)
୧୧ । ପୁସ୍ତକର ପରିଚ୍ଛେଦ—
11. Chapter; section of a book. (M. W.)
୧୨ । ଇତସ୍ତତଃ ଚଳନ—
12. Moving to & fro. (M. W.)
୧୩ । କଡ଼ ଲେଉଟାଇବା—13. Turning sides.
୧୪ । ଲୁଣ୍ଠନ—14. Robbing.
୧୫ । କୂର୍ମ୍ମ ରୂପ; ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର କୂର୍ମ୍ମ ଅବତାର—
15. The incarnation of Bishṇu in the shape of a tortoise.

ପରିବର୍ତ୍ତ(ର୍ତ୍ତ)ନ—ସଂ. କ୍ରି.—(ପରି+ବୃତ୍ ଧାତୁ+ଭାବ.ଅନ)—
Paribarta(rtta)na ୧ । ପରିବର୍ତ୍ତ—(ଦେଖ)—
1. Paribarta. (See).
୨ । ବାଳ କାଟିବା; ବାଳ କତୁରା—
2. The cutting or clipping of the hair. (M.W)
୩ । ରକ୍ଷଣ—3. Protecting; defending.

ପରିବର୍ତ୍ତ(ର୍ତ୍ତ)ନଶୀଳ—ସଂ. ବିଣ. ସଂ. (ପରିବର୍ତ୍ତନ+ଶୀଳ)—
Paribarta(rtta)naśīla ୧ । ଯାହା ବଦଳେ—
1. Changing.
(ପରିବର୍ତ୍ତନଶୀଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଯାହା ଘୁରେ—2. Revolving.

ପରିବର୍ତ୍ତ(ର୍ତ୍ତ)ନୀୟ—ସଂ. ବିଣ. —(ପରି+ବୃତ ଧାତୁ+କର୍ମ ଅନୀୟ)—
Paribarta(rtta)nīya ପରିବର୍ତ୍ତନ ଯୋଗ୍ୟ—Changeable.

ପରିବର୍ତ୍ତ(ର୍ତ୍ତ) ବିବାହ—ସଂ. ବି. (ପରିବର୍ତ୍ତ+ବିବାହ)—ଏକ ପରିବାରରେ
Paribarta rtta) bibāha କନ୍ୟା ପ୍ରଦାନ କରିବା ଏବଂ ସେହି
ପରିବାରରୁ କନ୍ୟା ଆଣିବା—Giving a daughter in
marriage in a family & bringing a
daughter from the same family in
marriage.

ପରିବର୍ତ୍ତି(ର୍ତ୍ତି)କା—ସଂ. ବି—ଲିଙ୍ଗର ରୋଗବିଶେଷ; ଅଧିକ ଚୁଣ୍ଣାଇବା
Paribarti(rtti)kā ବା ଆଘାତ ଲାଗିବାରୁ ଲିଙ୍ଗଚର୍ମ୍ମ ଲେଉଟି
ପଡ଼ି ଫୁଲିଯିବା ରୋଗ (ହି. ଶ.)—Swelling and
turning out of the foreskin due to excessive
itching or stroke.

ପରିବର୍ତ୍ତ(ର୍ତ୍ତି)ତ—ସଂ. ବି—(ପରି+ବର୍ତ୍ତି ଧାତୁ=ବଦଳ କରାଯିବା+
Paribarti(rtti)ta କର୍ମ.ତ)—୧ । ଅବସ୍ଥାନ୍ତର ପ୍ରାପ୍ତ; ରୂପାନ୍ତରିତ
1. Changed; modified.
୨ । ବଦଳା ଯାଇଥିବା—2. Exchanged.
୩ । ବଦଳରେ ପ୍ରାପ୍ତ—
3. Received in exchange.

ପରିବର୍ତ୍ତି(ର୍ତ୍ତି)ନୀ—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ପରିବର୍ତ୍ତିନ୍+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—ପରିବର୍ତ୍ତୀର
Paribarti(rtti)nī ସ୍ତ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗ—Feminine of Paribartī.
ସଂ. ବି—ଭାଦ୍ର ଶୁକ୍ଳ ଏକାଦଶୀ; ପାର୍ଶ୍ୱ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଏକାଦଶୀ—
The 11 day of the bright fortnight of the
month of Bhādra.

ପରିବର୍ତ୍ତୀ(ର୍ତ୍ତୀ)—ସଂ. ବିଣ.—(ପରିବର୍ତ୍ତିନ୍; ପରି+ବୃତ୍ ଧାତୁ=ଅବସ୍ଥାନ
Paribartī(rttī) କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍)—୧ । ପରିବର୍ତ୍ତନଶୀଳ--
I. Changing.
(ପରିବର୍ତ୍ତିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଯେ ବଦଳାଏ—2. Exchanging,

ପରିବର୍ତ୍ତୁ(ର୍ତ୍ତୁ)ଳ—ସଂ. ବିଣ—ପୂର୍ଣ୍ଣ ଗୋଲାକାର (ହି. ଶ)
Paribartu(rttu)la Quite round or circular.
(M. W.)

ପରିବର୍ତ୍ତେ(ର୍ତ୍ତେ)—ଦେ. ଅ—(ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ପରେ ଲାଗେ; ଯଥା ରାମ
Paribarte(rtte) ପରିବର୍ତ୍ତେ)—୧ । (ଅମୁକର) ବଦଳରେ—
ପରିବର୍ତ୍ତେ 1. In exchange of.
ପରିବର୍ତ୍ତମେ ୨ । (ଅମୁକର) ସ୍ଥାନରେ—2. In the place of.

ପରିବର୍ଧ (ର୍ଦ୍ଧ)କ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି+ବୃଧ୍ ଧାତୁ+ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା+କର୍ତ୍ତୃ.
Paribardha(rddha)ka ଅକ)—ବୃଦ୍ଧିକାରକ; ଉତ୍କର୍ଷକ—
Increasing; improving.
ସଂ. ବି.—ଘୋଡ଼ା ସହିସ; ଅଶ୍ୱରକ୍ଷକ—Hostler; syce;
groom. (M. W.)

ପରିବର୍ଧ(ର୍ଦ୍ଧ)ନ—ସଂ. କ୍ରି.(ପରି+ବୃଧ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Paribardha(rddha)na ୧ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ବୃଦ୍ଧି—
(ପରିବୃଦ୍ଧି—ଅନ୍ୟରୂପ) Great growth; increase.
୨ । ବଢ଼ିବା—2. Increasing.
୩ । ଗୋରୁ ଆଦିଙ୍କ ଜୀବଙ୍କୁ ପାଳ ବଢ଼ାଇବା—
3. Rearing of animals.

ପରିବର୍ଦ୍ଧ(ଦ୍ଧି)ତ—ସଂ. ବିଣ.—[ପରି + ବୃଧ୍ ଧାତୁ (ଣିଜନ୍ତ) = ବର୍ଦ୍ଧି ଧାତୁ
Paribardhi(rddhi)ta = ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା + କର୍ମ. ତ)—
(ପରିବୃଦ୍ଧ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୧ । ବୃଦ୍ଧି ପ୍ରାପ୍ତ—1. Increased.
(ପରିବର୍ଦ୍ଧିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ବିସ୍ତାରିତ—2. Extended.
୩ । ଲାଳିତ ପାଳିତ—3. Reared; brought up.
୪ । (ଜଳାଶୟ) ଖୋଳା ଯାଇ ଥିବା—
4. (tank) Excavated. (M. W.)

ପରିବର୍ହ—ସଂ. ବି. (ପରି = ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ + ବର୍ହ ଧାତୁ = ଆଚ୍ଛାଦନ କରିବା,
Paribarha ଘୋଡ଼ା ପାଇବା + କରଣ. ଅ)—୧ । ପରିଚ୍ଛଦ;
ପରିଧେୟ; ପୋଷାକ—1. Dress.
୨ । ରାଜ ଚିହ୍ନ—2. Paraphernalia of royalty.
୩ । ଗୃହ ଦ୍ରବ୍ୟାଦି; ଘରକରଣା ଜିନିସପତ୍ର—
3. Furnitures; goods and chattels.

ପରିବସଥ—ସଂ. ବି.—(ପରି = ଚାରି ଦିଗରେ + ବସ୍ ଧାତୁ = ବାସକରିବା
Paribasatha + ଅଥ୍‌କରଣେ ଅଥ) —ଗ୍ରାମ—Village.

ପରିବହ—ସଂ. ବି.—(ପରି=ଉପରେ + ବହ୍ ଧାତୁ = ବହନ କରିବା +
Paribaha କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ବାୟୁମଣ୍ଡଳସ୍ଥ ସପ୍ତ ବାୟୁର ଅନ୍ତର୍ଗତ ସୁବହ
ବାୟୁର ଉପରିସ୍ଥ ବାୟୁ—Name of one of the 7
winds according to Hindu mythology.
[ଦ୍ର—୨ ବାୟୁର ନାମ—ଆବହ, ଉଦ୍ବହ, ସମ୍ବହ, ପ୍ରବହ, ବିବହ,
ପରିବହ ଓ ସୁବହ ।]

ପରିବା—ଦେ. ବି.—୧ । ରନ୍ଧା ହୋଇ ନ ଥିବା ଉଦ୍ଭିଦ୍ ଖାଦ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ—
Pariba 1. Green uncooked vegetables.
କାଞ୍ଚା ତରକାରୀ ସବୁଜ ପରିବା ଏବା ଠାବେ ଜିଜ୍ଞାସିଲେ ।
ଶାକ, ସବଜୀ ପ୍ରାଚୀ. ନଳଚରିତ ।
୨ । ଭଅଣ ଯୋଗ୍ୟ ଫଳ ମୂଳ—2. Kitchen vegetables;
fruits and roots used as curry.

ପରିବାଦ—ସଂ. ବି. (ପରି=ଦୋଷ କୀର୍ତ୍ତନ + ବଦ୍ ଧାତୁ = କହିବା +
Paribāda ଭାବ. ଅ)—୧ । ଅପବାଦ—1. Defamation.
୨ । ନିନ୍ଦାବାଦ—2. Blame.
(ପରିବାଦ—ଅନ୍ୟରୂପ) (ପରିବାଦିତ—ବିଣ)
ଯତ ନିଜ ଦୃଷ୍ଟି ଭିତ ଯେ ପରିବାଦ,
ପ୍ରାଚୀକ୍ଲିଷ୍ଟ ଅଜ୍ଞାନ ଅଧମ ବିବାଦ । କୃଷ୍ଣକର୍ଣ୍ଣ. ମହାଭାରତ ଉଦ୍‌ଯୋଗ ।
୩ । ଦୋଷ ବା ଅପରାଧର ଅଭିଯୋଗ—
3. Charge; accusation.
୪ । ଅସତ୍ୟମୂଳକ ନିନ୍ଦାବାଦ—
4. Slander which is not true.
୫ । ତିରସ୍କାର—5. Rebuke.
୬ । ବୀଣାଦିର ତନ୍ତ୍ରୀକୁ ବଜାଇବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ତାରର ଅଙ୍ଗୁଳିତ୍ର;
ମିଜ୍‌ରାବ୍—6. A cap of wire put on the fingers
to strike the string of a harp or guitar.

ପରିବାଦକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ପରି=ନିନ୍ଦା + ବଦ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Paribādaka ୧ । ନିନ୍ଦୁକ—1. Calumniator.
(ପରିବାଦିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅପବାଦକ—2. Defamer.
୩ । ତିରସ୍କାରକ—3.One who censures or rebukes.
୪ । ଅଭିଯୋଗକାରୀ—
4. Complainant; accuser.
୫ । ବୀଣାବାଦକ—5. A player on the harp.

ପରିବାଦିନୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ପରି = ସମ୍ୟକ୍‌ରୂପେ + ବଦ୍ ଧାତୁ = କହିବା
Paribādinī + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—ସପ୍ତତନ୍ତ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବୀଣା—
A harp with seven strings.

ପରିବାଦୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରିବାଦିନ୍; ପରିବାଦ + କର୍ତ୍ତୃ.ଶୀଳାର୍ଥେ.ଇନ୍)
(ପରିବାଦିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ନିନ୍ଦାକାରୀ—1. Blaming.
୨ । ଅପବାଦକାରୀ—2. Defaming.
୩ । ତିରସ୍କାରୀ—3. Abusing.
୪ । (+ଅସ୍ତି ଅର୍ଥରେ ଇନ୍) ଅପବାଦଗ୍ରସ୍ତ—
4. Defamed.
ସଂ. ବି—୫ । ବାଦୀ, ମୁଦେଇ—
3. Complainant; plaintiff; accuser.

ପରିବାଧା—ସଂ. ବି. (ପରି + ବାଧା) —୧ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ପୀଡ଼ା ବା କଷ୍ଟ—
Paribādhā 1. Excessive pain.
୨ । ଶ୍ରମ; ମିହନ୍ତ—2. Labour; exertion.

ପରିବାପ—ସଂ. ବି. (ପରି + ବପ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍ = ବାପିଧାତୁ = ମୁଣ୍ଡନ
Paribāpa କରିବା + ଭାବ. ଅ)—୧ । ମୁଣ୍ଡନ; ଲଣ୍ଡା କରିବା—
(ପରିବାପ—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Shaving.
୨ । ବୁଣିବା; ବପନ—2. Sowing.
୩ । ରୋପଣ; ରୋଇବା—
3. Planting of seedlings or plants.
୪ । (ପରି + ବପ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍ = ବାପି ଧାତୁ + ଅଧିକରଣ. ଅ)
କୃତ୍ରିମ କ୍ଷୁଦ୍ର ଜଳାଶୟ—4. A pool; pond.
୫ । ଘରର ଉପକରଣ—5. Furniture (Apte).
୬ । ଅନୁଚରବର୍ଗ—6. Train; retinue (Apte).
୭ । (+କର୍ମ. ଅ) ମୁଢ଼ି—7. Fried grains or rice.
(Apte.)
୮ । ବସାଦହି—8. Coagulated milk (Apte).

ପରିବା ପତର—ଦେ. ବି.—(ସହଚର ଶବ୍ଦ)—ରନ୍ଧନ ଯୋଗ୍ୟ
Pariba patara ଶାକସବଜୀ; ପନିପରିବା; ତରୀ ତରକାରୀ;
(ପରିବା ପତ୍ର—ଅନ୍ୟରୂପ) ପନିଅର—Kitchen vegetables
ତରୀ ତରକାରୀ **ଶାକ ସବଜୀ** of various kinds.

ପରିବାପନ—ସଂ. ବି. (ପରି + ବାପି ଧାତୁ = ମୁଣ୍ଡନ କରିବା + ଭାବ.ଅନ)—
Paribāpana ଲଣ୍ଡା କରି ଖିଅର କରିବା; ମୁଣ୍ଡନ—Shaving.
(ପରିବାପଣ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପରିବାପିତ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି + ବପ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍ = ବାପି ଧାତୁ + କର୍ମ.ତ)—
Paribāpita ୧ । ଲଣ୍ଡା କରାଯାଇଥିବା; ମୁଣ୍ଡିତ—
1. Shaven.
୨ । ବୁଣା ଯାଇଥିବା; ଉପ୍ତ—2. Sown.
୩ । ରୋପିତ—3. Planted; transplanted.

ପରିବାର—ସଂ- ବି. (ପରି+ବୃ ଧାତୁ=ବରଣ କରିବା; ଆବରଣ କରିବା
Paribāra +କର୍ମ. ଅ)—୧ । ପରିଜନ; ପୋଷ୍ୟବର୍ଗ—
ପରିବାର } ଅନ୍ୟରୂପ 1. One's family and
ପରିବରଣ } dependants.
୨ । ଅନୁଚର—
2. Train; suite; retinue; followers.

ସଙ୍ଗରେ ନିଜ ପରିବାର,
ଧରଣ ବ୍ୟଜନ ଚାମର । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

୩ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ) ଖଡ୍ଗାଧାର—3. Sheath; scabbard.
୪ । ଏକ ସ୍ୱଭାବ ବା ଆକାରର ବସ୍ତୁଗଣ—
4. Things of the same class or nature.
୫ । ପରିଚ୍ଛଦ—5. Dress; raiment.
୬ । (+କରଣ. ଅ) ଆବରଣ; ଘୋଡ଼ଣୀ—
6. Cover; covering. (M.W.)
୭ । ଗ୍ରାମର ଚତୁଃପାର୍ଶ୍ୱସ୍ଥ ବାଡ଼—
7. A hedge round a village. (M.W.)
୮ । ଜ୍ଞାତି ଓ ବନ୍ଧୁବର୍ଗ (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
8. Direct and collatral relations; one's agnates and cognates.
୯ । ଛତ୍ରଚାମରାଦି ରାଜା ଓ ଦେବତାଙ୍କ ଗହଣରେ ଥିବା ସାମଗ୍ରୀ (ହି. ଶ.)—9. Royal paraphernalia.

ପରିବାର ଘରବାଲୀ ଦେ. ବି.—ସ୍ତ୍ରୀ—Wife.

ପରିବାରିତ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି+ବାରିତ)—
Paribārita ଚାରିଆଡ଼େ ଘେରି ଯାଇଥିବା; ପରିବେଷ୍ଟିତ; ଆବୃତ—
Surrounded by; covered with; veiled in.

ପରିବାରୀ—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଦାସୀ ପରିବାରର ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ରୂପେ ପରି-
Paribārī ଗଣିତା ହେବାରୁ)—ଦାସୀ; ଚାକରାଣୀ—
ଝୀ ଟହଲୁନୀ Maid servant.

ସହସ, ସଖୀ ପରିବାରୀଙ୍କ ସେନଲେ
ନିଜ ନାରୀ ତୁଲେ ସେ ଗେଲରେ ବୁଲେ ।
ବ୍ରହ୍ମସଂହିତା. ମହାଭାରତ. ଆଦି ।

[ଦ୍ର—ପୋଇଲୀ ଓ ଦାସୀ ପରେ ଏ ଶବ୍ଦ ସହଚର ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ, ଯଥା, ଦାସୀ ପରିବାରୀ, ପୋଇଲୀ ପରିବାରୀ ।]

ପରିବାରୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (କଚରିଆ)—
Paribārīya ପରିବାର ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ; ପାରିବାରିକ—
(ପରିବାରିକ—ଦେଶଜରୂପ) Relating to a family.
(ଯଥା—ପରିବାରୀୟ ସମ୍ପତ୍ତି ।)

ପରିବାସ—ସଂ. ବି. (ପରି+ବସ୍ ଧାତୁ+ଅ)—
Paribāsa ୧ । (+ଅଧିକରଣ. ଅ) ଗୃହ; ବାସସ୍ଥାନ (ହି. ଶ.)—
1. House; residence.
୨ । (+ଭାବ. ଅ) ଅବସ୍ଥାନ—2. Staying.
୩ । (ପର=ଉତ୍କୃଷ୍ଟ+ବାସ) ସୁବାସ; ସୁଗନ୍ଧ (ହି. ଶ.)—
3. Sweet smell; fragrance.
୪ । ବିଦେଶ ବାସ—4. Sojourn. (M. W.)

ପରିବାସନ—ସଂ. ବି—ଖଣ୍ଡ (ହି. ଶ.)—
Paribāsana Piece.

ପରିବାହ—ସଂ. ବି. (ପରି+ବହ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—
Paribāha ୧ । ପ୍ଲାବନ; ପାଣି ବା ଜଳାଶୟ ଆଦି ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ
(ପରିବାହ—ଅନ୍ୟରୂପ) ପାଣି ବାହାରି ଯିବା; ଉଛଳିବା (ହି. ଶ)—
(ପରିବାହୀ, ପରିବାହିତ—ବିଣ) 1. Overflowing;
inundation (Apte).
୨ । (+କରଣ. ଅ) ବହିବା ପାଣି ବୋହିଯିବା ନଳା—
2. A drain for the overflowing water.

ପରିବିଣ୍ଣ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ପରି=ପୂର୍ବରୁ+ବିଦ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Paribinna ଯେଉଁ ଅବିବାହିତ ବ୍ୟକ୍ତିର ସାନ ଭାଇ ବିବାହିତ
ପରିବିତ୍ତ } ଅନ୍ୟରୂପ ହୋଇଥାଏ—An unmarried elder
ପରିବିତ୍ତ } brother whose younger is
married.
(ଯଥା—ବିବାହିତ ସାନ ଭାଇକୁ ପରିବେତ୍ତା ବୋଲାଯାଏ ।)

ପରିବିନ୍ଦକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ପରି+ବିଦ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Paribindaka ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଆପଣାର ବଡ଼ ଭାଇ ବିବାହିତ
(ପରିବିନ୍ଦତ୍—ଅନ୍ୟରୂପ) ହେବା ପୂର୍ବରୁ ବିବାହ କରେ—
A person who gets married before his elder brother.

ପରିବିନ୍ଦନ—ସଂ. ବି. (ପରି+ବିଦ ଧାତୁ+ଅନ)—
Paribindana ୧ । (+ଭାବ. ଅନ) ବଡ଼ ଭାଇର ବିବାହ
ପୂର୍ବରୁ ସାନ ଭାଇର ବିବାହ—1. Marriage of the
younger brother before that of the elder.
୨ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ) ପରିବିଣ୍ଣ (ଦେଖ)
2. Paribinna (See)

ପରିବିଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି+ବିଶ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Paribishta ୧ । ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ଘେରି ହୋଇଥିବା; ପରିବେଷ୍ଟିତ—
1. Surrounded; beseiged. (M. W.)
୨ । (ପରି+ବିଶ୍ ଧାତୁ+ତ) ପରଷା ଯାଇଥିବା (ଖାଦ୍ୟ)—
2. Served [food].

ପରିବିଷ୍ଟି—ସଂ. ବି (ପରି+ବିଶ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. କ)—
Paribishṭi ୧ । ସେବା; ଚାକରି—1. Service;
attendance.
୨ । ବେଷ୍ଟନ—2. Surrounding.

ପରିବୀକ୍ଷଣ—ସଂ. ବି. (ପରି+ବି+ଇକ୍ଷ୍ ଧାତୁ=ଦେଖିବା+ଭାବ. ଅନ)-
Paribīkshaṇa ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ; ଅଇନବେଶ ସହକାରେ ଦର୍ଶନ-
ପରିବୀକ୍ଷିତ } ଅନ୍ୟରୂପ Observation; careful look.
ପରିବେକ୍ଷକ }

ପରିବୀତ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି+ବା ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା ଅଥବା ବେ ଧାତୁ
Paribīta =ବେଷ୍ଟନ କରିବା+କର୍ମ. ତ)—
୧ । ପରିବେଷ୍ଟିତ—1. Surrounded; circumscribed.
୨ । ସମାଚ୍ଛାଦିତ—2. Well-covered; enveloped.
୩ । ବ୍ୟାପ୍ତ—3. Pervaded; overspread.

ପରିବୃଢ଼—ସଂ. ବି. (ପରି=ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ+ବୃହ୍ ଧାତୁ=ସମ୍ବନ୍ଧ ଥିବା +କର୍ତ୍ତୃ. ଡ)—
Paribṛurdha
ପ୍ରଭୁ; ସ୍ୱାମୀ—Lord; master.

ପୃଥ୍ୱୀ ଜଳନାଳ ପରିବୃଢ଼ ଗାଲୁବେଶ, ତ୍ରିଗୁଣରେ ଏ ରସ ଗୋ ।
କବିସୂର୍ଯ୍ୟ କବିଶେଖରଙ୍କ ପ ଗୀତ ।

ପରିବୃତ—ସଂ. ବିଣ (ପରି=ଚାରିଆଡ଼େ+ବୃ ଧାତୁ=ଆବରଣ କରିବା +କର୍ମ.ଡ)—୧ । ପରିବେଷ୍ଟିତ; ବେଢ଼ା ହୋଇଥିବା—
1. Surrounded.
୨ । ସମାବୃତ—2. Well covered.

ପରିବୃତି—ସଂ. ବି. (ପରି+ବୃତ୍ ଧାତୁ=ବର୍ତ୍ତମାନ ରହିବା+ଭାବ. ଇ)—
Paribṛuti
୧ । ବେଷ୍ଟନ; ପରିଧି—1. Circumference.
୨ । ବାଡ଼—2. Fence.
୩ । ଆବରଣ; ଢାଙ୍କୁଣୀ—3. Cover.
୪ । ଘେରିବା—
4. Surrounding; standing round. (Apte).

ପରିବୃତ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି+ବୃତ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—
Paribṛutta
୧ । ବେଷ୍ଟିତ (ହି. ଶ.)—1. Surrounded.
୨ । ଘୂରିଥିବା—
2. Revolved; turned round (Apte).
୩ । ପଛକୁ ଫେରିଥିବା—
3. Turned back; retreated (Apte).
୪ । ବଦଳା ଯାଇଥିବା; ବିନିମୟ କରାଯାଇଥିବା—
4. Exchanged; bartered (Apte).
୫ । ସମାହିତ—5. Finished; ended (Apte).
୬ । ଓଲଟା ପାଲଟା କରା ଯାଇଥିବା (ହି. ଶ.)
6. Inverted; turned upside down.
(+ଭାବ. ଇ) ଆଲିଙ୍ଗନ—Embrace (Apte).

ପରିବୃତ୍ତି—ସଂ. ବି. (ପରି+ବୃତ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଇ)—
Paribṛutti
୧ । ପରିବର୍ତ୍ତନ—1. Change.
୨ । ବିନିମୟ—2. Exchange; barter.
୩ । (ସାହିତ୍ୟ) ଅଲଙ୍କାରବିଶେଷ—
3. A figure of speech in which there is an exchange of a thing for what is equal, less or greater.

[ଦ୍ର—ଏକ ପଦାର୍ଥ ଅନ୍ୟ ସମାନ ବା ନ୍ୟୂନ ପଦାର୍ଥଦ୍ୱାରା ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହେଲେ ପରିବୃତ୍ତ ଅଲଙ୍କାର ହୁଏ; ଯଥା—

ତୋ ଦେହରୁ ଶୌର୍ଯ୍ୟ ନେଇ ଗନ୍ଧବହ-
ଜାରବାସୀଙ୍କି ଦେଇଛ ।
ତାହାଙ୍କ ସନ୍ତାପ ନେଇ ଅର୍ବ୍ବ ଗଭେ
ବାଡ଼ବଛଳେ ଥୋଇଛ ।
ଲୁଲମଣି. ଅଲଙ୍କାରତରଙ୍ଗିଣୀ ।

ଯେହିଁ ଅଲଙ୍କାରରେ ଗୋଟିଏ ବସ୍ତୁକୁ ଦେଇ ଅନ୍ୟ ସମାନ ବା ଅସମାନ (ଅଧିକ ବା ନ୍ୟୂନ) ବସ୍ତୁ ଆଣିବାର କଥିତ ହୁଏ ତାହା ପରିବୃତ୍ତ ଅଲଙ୍କାର; ଯଥା—ମୃଗଲୋଚନା ମୋତେ ତାହାର କଟାକ୍ଷକୁ ଦେଇ ମୋ ହୃଦୟକୁ ନେଇଅଛି ଓ ମୁଁ ମୋ ହୃଦୟକୁ ଦେଇ ମଦନ-ଜ୍ୱରକୁ ପାଇଅଛି । ସମାନ ବସ୍ତୁ ସଙ୍ଗେ ସମାନ ବସ୍ତୁର ବିନିମୟ କଳ୍ପିତ ହେଲେ ସମପରିବୃତ୍ତ ହୁଏ; ଅସମ ବସ୍ତୁର ବିନିମୟ ହେଲେ ବିଷମପରିବୃତ୍ତ ହୁଏ—ହି. ଶବ୍ଦସାଗର ।]

୪ । ପ୍ରତ୍ୟାବୃତ୍ତି; ଫେରିବା—
4. Return; turning back (Apte).
୫ । ସମାପ୍ତି—5. End; termination (Apte).
୬ । ଘେର; ବେଷ୍ଟନ (ହି. ଶ)—
6. Surrounding (Apte)
୭ । କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ବାସ କରିବା ବା ରହିବା—
7. Staying or dwelling in a place (Apte).
୮ । ଲିଙ୍ଗର ଅଗ ଚମର ସଙ୍କୋଚନ—
8. The contraction of the prepuce or foreskin of the penis.
୯ । ରଚନାରେ ଭାବର ପରିବର୍ତ୍ତନ ନ କରି ଏକ ଶବ୍ଦ ସ୍ଥଳରେ ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର—
9. Substitution of one word for another without affecting the sesne (Apte).
(ଯଥା—ବୃଷଧ୍ୱଜ ପରିବର୍ତ୍ତରେ ବୃଷଲାଞ୍ଛନ ବା ବୃଷବାହନ ଶବ୍ଦର ପ୍ରୟୋଗ ।)

ପରିବେତ୍ତା—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ପରି=ଦୂଇଜଣ+ବିଦ୍ ଧାତୁ=ଲାଭ କରିବା +କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ; ୧ମା. ୧ବ.)—ବଡ଼ ଭାଇ ଅବିବାହିତ ଥାଉଁ ଥାଉଁ ବିବାହିତ ସାନ ଭାଇ—A person who gets married before his elder brother is married.

[ଦ୍ର—ବଡ଼ ଭାଇ ଦେଶାନ୍ତରଗାମୀ, ନପୁଂସକ, ପତିତ, ମୂକ, ବଧିର, ଅନ୍ଧ, କୋଢ଼ି, ବିବାହ କରିବାକୁ ଅନିଚ୍ଛୁକ, ବେଶ୍ୟାସକ୍ତ ଓ ଚିରରୋଗୀ ହେଲେ, କିମ୍ବା ଆପଣାର ଅନ୍ତର ଭାଇ ହୋଇଥିଲେ, କିମ୍ବା ସାନ ଭାଇକୁ ବିବାହ କରିବାକୁ ଅନୁମତି ଦେଲେ ବଡ଼ ଭାଇ ବିବାହିତ ନ ହୋଇ ସୁଦ୍ଧା ସାନ ଭାଇ ବିବାହ କରିବାର ଶାସ୍ତ୍ରବିଧି ଅଛି । ଅବିବାହିତ ବଡ଼ ଭାଇକୁ ପରିବିତ୍ତ, ପରିବିତ୍ତ, ପରିବିତ୍ତି ବୋଲାଯାଏ ।]

ପରିବେଦ—ସଂ. ବି. (ପରି+ବିଦ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—ସମ୍ୟକ୍‌ଜ୍ଞାନ—
Paribeda
Complete or accurate knowledge (Apte).

ପରିବେଦନ—ସଂ. ବି. (ପରି+ବିଦ୍ ଧାତୁ=ଲାଭ କରିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Paribedana
୧ । ଅନୂଢ଼ ଜ୍ୟେଷ୍ଠଭ୍ରାତା ବିବାହ ନ କରୁଣୁ କନିଷ୍ଠର ବିବାହ—1. The marriage of a person whose elder brother is still unmarried.
୨ । ବିବାହ—2. Marriage (Apte).
୩ । ବୋଧ; ପୂର୍ଣ୍ଣଜ୍ଞାନ—
3. Complete or accurate knowledge.
୪ । ଲାଭ—4. Profit; gain.
୫ । ପ୍ରାପ୍ତି—5. Acquisition.

୬ । ଅଗ୍ନ୍ୟାଧାନ; ଅଗ୍ନିହୋତ୍ର ପାଇଁ ଗୃହରେ ଯଜ୍ଞାଗ୍ନି ସ୍ଥାପନ—
6. Maintaining the household fire (Apte).
୭ । ସର୍ବତ୍ର ବ୍ୟାପ୍ତି—
7. Pervasion on all sides (Apte).
୮ । ଆଲୋଚନା; ବାଦବିବାଦ (ହ. ଶ.)—
8. Discussion (Apte).
୯ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃଖ; କଷ୍ଟ (ହ. ଶ.)—
9. Misery; pain.

ପରିବେଦନା—ସଂ. ବି. (ପରି+ବେଦ ଧାତୁ=ଜାଣିବା+ଭାବ. ଅନ
Paribedana +ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । ଅତ୍ୟନ୍ତ କ୍ଲେଶ; ଯନ୍ତ୍ରଣା—
1. Misery; pang.
୨ । ଦୂରଦର୍ଶିତା—
2. Prudence; foresight (Apte).
୩ । ଚତୁରତା; ବିଦଗ୍ଧତା (ହ. ଶ.) —
3. Shrewdness (Apte).

ପରିବେଦିନୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ପରି+ବିଦ୍ ଧାତୁ=ଲାଭ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ.
Paribedinī ଇନ୍; ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—ପରିବେତ୍ତାର ସ୍ତ୍ରୀ; ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ (ପରିବେଦନୀୟା—ଅନ୍ୟରୂପ) ଅବିବାହିତ ଜ୍ୟେଷ୍ଠଭ୍ରାତାର କନିଷ୍ଠକୁ ବିବାହ କରିଥାଏ—The wife of a younger brother who gets married before his elder. (M. W.).

ପରିବେଶ—ସଂ. ବି. (ପରି=ଚାରିଆଡ଼େ+ବିଶ୍ ବା ବିଷ୍ ଧାତୁ=ବେଷ୍ଟନ
Paribeśa କରିବା; ବ୍ୟାପିବା+ଅଧି. ଅ)—୧ । ପରିଧି—
(ପରିବେଷ—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Circumference.
୨ । ମଣ୍ଡଳ—2. Halo; orb.
୩ । ଚନ୍ଦ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟର ମଣ୍ଡଳ—3. The disc of the sun or moon; the halo round the sun or moon.
୪ । (+ଭାବ. ଅ) ପରିବେଷଣ; ପରଷିବା—
4. Serving of meal.
୫ । (+ଭାବ. ଅ) ଘେର; ବେଷ୍ଟନୀ—
5. Any thing surrounding or protecting.
୬ । ପରିଧାନ—
6. Putting on; clothing; dressing. (M. W.).

ପରିବେଷକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ—(ପରି+ବିଷ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Paribeshaka ପରଷୁଣି; ପରଷାଳ; ପରିବେଷଣକାରୀ—
(ପରିବେଷ୍ଟା—ଅନ୍ୟରୂପ) Meal-server; one who ser-
(ପରିବେଷିକା; ପରିବେଷ୍ଟ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ves up meals; a waiter.

ପରିବେଷଣ—ସଂ. ବି.—(ପରି+ବିଷ୍ ଧାତୁ=ବ୍ୟାପିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Paribeshaṇa ୧ । ଭୋଜନ କରୁଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ ଖାଦ୍ୟ ପରଷିବା—1. Serving up of meals; distributing food.
୨ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ)—ପରିଧି—
2. Circumference. (M.W.)
୩ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ବା ଚନ୍ଦ୍ରର ମଣ୍ଡଳ—
3. The halo round the sun or moon. (M. W)

ପରିବେଷ୍ଟନ—ସଂ. ବି. (ପରି+ବେଷ୍ଟ ଧାତୁ=ବେଷ୍ଟନ କରିବା+ଭାବ.
Paribeshṭana ଅନ)—୧ । ଘେରାଉ କରିବା; ଘେରିବା—
1. Surrounding; beseiging.
୨ । (+କରଣ. ଅନ) ପଟ୍ଟୀ—2. Ligature; bandage.
୩ । ବାଡ଼—3. Fencing; enclosure.
୪ । ଆବରଣ; ଘୋଡ଼ଣୀ—4. Cover.
୫ । ହତା—5. Compound wall.
୬ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ)—ପରିଧି—
6. Circumference. (M. W.)
୭ । ଗୁଡ଼ାଇବା; ବାନ୍ଧିବା—
7 Tying round or up. (M. W.)

ପରିବେଷ୍ଟିତ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି+ବେଷ୍ଟ ଧାତୁ=ବେଷ୍ଟନ କରିବା+
Paribeshṭita କର୍ମ. ତ)—୧ । ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ବେଷ୍ଟିତ—
1. Surrounded.
୨ । ଆବୃତ; ପରିବୃତ—2. Covered; veiled.
୩ । ପଟ୍ଟଦ୍ୱାରା ବନ୍ଧା ଯାଇଥିବା—
3. Bandaged; swathed. (M.W.)

ପରିବୋଧ—ସଂ.ବି.—(ପରି=ସମ୍ୟକ୍+ବୋଧ)—୧ । ସମ୍ୟକ୍ ଜ୍ଞାନ—
Paribodha 1. Complete knowledge.
(ପରିବୋଧନ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଦଣ୍ଡର ଧମକ ଦେଇ ବା ଭୁଫଳର ଭୟ ଦେଖାଇ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରୁ ରୋକିବା; ଚେତାଇବା—2. Act of preventing a person from doing something by threat of punishment or evil result.

ପରିବ୍ୟୟ—ସଂ. ବି. (ପରି+ବ୍ୟୟ)—୧ । କୌଣସି ଦ୍ରବ୍ୟ ପାଇଁ କରାଯିବା
Paribyaya ବ୍ୟୟ—1. Cost. (M W.)
୨ । ମସଲା—2. Condiment; spices. (M. W.)

ପରିବ୍ୟାଧ—ସଂ. ବି.—୧ । ଜଳବେତସ (ହ. ଶବ୍ଦସାଗର)—
Paribyādha 1. A species of reed; Calamus Fasciculatus. (M. W.)
୨ । ଦ୍ରୁମୋତ୍ପଳ; କଳିଅର (ହ. ଶ.)—
2. Prerospermum Ascerifolium. (M.W.)
୩ । ଗେଣ୍ଡୁ ଫୁଲ—3. Marigold.

ପରିବ୍ରଜ୍ୟା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—(ପରି+ବ୍ରଜ୍ ଧାତୁ=ଭ୍ରମଣ କରିବା+ଭାବ.
Paribrajyā ଯ; ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । ତପସ୍ୟା—
1. Religious austerities.
୨ । ବାନପ୍ରସ୍ଥ ଆଶ୍ରମ ପରେ ୪ର୍ଥ ଆଶ୍ରମ ବା ଭିକ୍ଷୁ ବୃତ୍ତି ଅବଲମ୍ବନ ପୂର୍ବକ ନାନା ସ୍ଥାନ ପର୍ଯ୍ୟଟନ—2. Religious mendicancy after completing the Bānaprastha stage of life.
୩ । ପରିବ୍ରାଜନ; ଧର୍ମାର୍ଥ ପରିଭ୍ରମଣ—
3. Travel for religious purposes.
୪ । ଇତସ୍ତତଃ ପରିଭ୍ରମଣ—
4. Strolling or wandering from place to place.

ପରିବ୍ରାଜ୍—ସଂ. ବି. ପୁଂ.—(ପରି+ବ୍ରଜ୍ ଧାତୁ=ଭ୍ରମଣ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍) —୧ । ପର୍ଯ୍ୟଟକ—1. Traveller.

Paribrāj

ପରିବ୍ରାଜ } ପରିବ୍ରାଜକ } ଅନ୍ୟରୂପ

ପରିବ୍ରାଜୀ } ପରିବ୍ରାଜିକା } ପରିବ୍ରାଜକା } ସ୍ତ୍ରୀ.

୨ । ଋଷି; ଚତୁର୍ଥାଶ୍ରମଧର୍ମୀ ସନ୍ତ; ଚତୁର୍ଥ ଆଶ୍ରମ ଅବଲମ୍ବୀ ବ୍ୟକ୍ତି—2. Ascetic of the 4th or last religious stage of life.

୩ । ସନ୍ନ୍ୟାସୀ—3. A religious recluse.

ସଂ. ବିଣ.—ଭ୍ରମଣକାରୀ—Travelling.

ପରିବ୍ରାଜନ—ସଂ. ବି.—(ପରି + ବ୍ରଜ୍ ଧାତୁ=ଭ୍ରମଣ କରିବା + ଭାବ.ଅନ)

Paribrājana

୧ । ପରିଭ୍ରମଣ—1. Travel.

୨ । ପରିବ୍ରଜ୍ୟା ଗ୍ରହଣ—2. The taking of the vow of a Paribrāja.

ପରିବ୍ରାଜୀ—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ.—(ପରିବ୍ରାଜ+ଙ୍ଗୀ. ଈ)—ପରିବ୍ରାଜର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—

Paribrājī Feminine of Paribrāja.

ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ.—୧ । ପରିଭ୍ରମଣକାରିଣୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଋଷି—

1. A female itenerant ascetic.

୨ । ମହାମୁଣ୍ଡୀ; ବଡ଼ ଥାଲକୁଣୀ (ଲତା)—

2. Spheranthus Mollis (creeper).

ପରିବ୍ରାଟ୍—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ପରିବ୍ରାଜ୍ ୧ମା. ୧ବ.)—ପରିବ୍ରାଜ୍ (ଦେଖ)

Paribrāṭ. Paribrāj (See)

ପରିଭକ୍ଷ—ସଂ. ବିଣ.—(ପରି + ଭକ୍ଷ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ଅନ୍ୟର ଦ୍ରବ୍ୟ ଭୋଜନକାରୀ; ପରାନ୍ନଭୋଗୀ (ହ. ଶ.) —

Paribhaksha (ପରିଭକ୍ଷା—ସ୍ତ୍ରୀ) Subsisting on the food of another.

ପରିଭକ୍ଷଣ—ସଂ. ବି. (ପରି=ସର୍ବତୋଭାବରେ, ବିବାକ୍ + ଭକ୍ଷଣ)—ବିବାକ୍ ଖାଇ ଯିବା; ପୋଛି ପାଛି ଖାଇଦେବା-

Paribhakshaṇa (ପରିଭକ୍ଷିତ—ବିଣ) Eating without leaving any remainder; eating up.

ପରିଭବ—ସଂ. ବି. (ପରି + ଭୂ ଧାତୁ=ହେବା; ପରାଜୟ କରିବା + ଭାବ. ଅ)—୧ । ପରାଭବ; ପରାଜୟ—1. Defeat.

Paribhaba (ପରିଭାବ; ପରୀଭାବ—ଅନ୍ୟରୂପ)—୨ । ତିରସ୍କାର—2. Rebuke.

୩ । ଅବମାନନା—3. Insult.

୪ । ଅସମ୍ମାନ—4. Disrespect.

ପରିଭବୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ.—(ପରିଭବିନ୍; ୧ମା. ୧ବ. ପରି + ଭୂ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍)—୧ । ପରାଭବକାରୀ—

Paribhabī (ପରିଭାବୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Defeating.

(ପରିଭବୀନ୍, ପରିଭାବିନ୍—ଅନ୍ୟରୂପ)

୨ । ତିରସ୍କାରୀ; ତିରସ୍କାରକାରୀ—2. Rebuking.

୩ । ଅପମାନକାରୀ; ଅବଜ୍ଞାକାରୀ—3. Insulting.

୪ । ଦ୍ରଷ୍ଟା—4. Seeing.

ପରିଭାଷକ—ସଂ.ବିଣ.—(ପରି + ଭାଷ୍ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ.ଅକ)—୧ । ନିନ୍ଦକ—

Paribhāshaka 1. Blaming.

(ପରିଭାଷିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ତିରସ୍କାରକ—2. Rebuking.

୩ । ଅପବାଦକାରୀ—3. Slandering; defaming.

ପରିଭାଷଣ—ସଂ. ବି.—(ପରି=ପରସ୍ପର + ଭାଷଣ=କଥନ) —

Paribhāshaṇa ୧ । ବାକ୍ୟାଳାପ; କଥୋପକଥନ —

1. Conversation.

୨ । (ପରି=ନିନ୍ଦା, ଦୋଷ କୀର୍ତ୍ତନ + ଭାଷଣ=କଥନ)—ନିନ୍ଦାବାଦ—2. Blaming.

୩ । ତିରସ୍କାର; ଉଲୁଗୁଣା—3. Rebuking; jeering.

[ଦ୍ର—ହିନ୍ଦୁ ସ୍ମୃତି ଅନୁସାରେ ଗର୍ଭିଣୀ, ଆପଦଗ୍ରସ୍ତ, ବୃଦ୍ଧ ଓ ବାଳକ ଅପରାଧୀଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ ଦଣ୍ଡ ନ ଦେଇ ପରିଭାଷଣ ଦଣ୍ଡ ଦେବା ଉଚିତ ।]

୪ । ଲକ୍ଷଣ—4. Symptom.

୫ । ସଙ୍କେତ— 5. Sign.

୬ । ରୋଗର ଲକ୍ଷଣ ପ୍ରକାଶ—6. Describing the symptoms of a disease; prognosis.

ପରିଭାଷା—ସଂ.ବି.—(ପରି=ବ୍ୟାପ୍ତ + ଭାଷା=କଥନ)—୧ । ବିଶେଷାର୍ଥ-

Paribhāshā ବୋଧକ ସଙ୍କେତ—1. Sign indicating special meaning.

୨ । ବିଜ୍ଞାନ ଆଦିରେ ପ୍ରଚଳିତ ସଂଜ୍ଞାବିଶେଷ —

2. Technical term.

୩ । ପରିଷ୍କୃତ ବା ସ୍ପଷ୍ଟଭାଷଣ —

3. Clear expression; lucid speech.

୪ । ବିଶିଷ୍ଟ ପଦମାନଙ୍କ ଅର୍ଥ—

4. Meaning of technical words.

୫ । ବିଶିଷ୍ଟ ପଦମାନଙ୍କର ତାଲିକା—5. A list of technical words; technology.

୬ । ନିନ୍ଦା (ହ. ଶ.)—6. Blame.

୭ । ଭର୍ତ୍ସନା—7. Censure; reproof (M. W.).

ପରିଭାଷିକ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ପାରିଭାଷିକ)—

Paribhāshika ପାରିଭାଷିକ (ଦେଖ)

Pāribhāshika (See)

ପରିଭାଷିତ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି + ଭାଷ୍ ଧାତୁ=କହିବା + କର୍ମ. ତ)—

Paribhāshita ୧ । କଥିତ—1. Spoken.

୨ । ପରିଭାଷା ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟକ୍ତ—

2 Expressed in technical terms.

୩ । ବ୍ୟାଖ୍ୟାତ —3. Explained. (M. W.)

ପରିଭୁକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି + ଭୁଜ୍ ଧାତୁ=ଭୋଜନ କରିବା + କର୍ମ.ତ)—

Paribhukta ୧ । ଯାହା ଭୋଗ କରି ଯାଇଅଛି; ଉପଭୁକ୍ତ—

(ପରିଭୁକ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Enjoyed before by another.

୨ । ପୂର୍ବରୁ ବ୍ୟବହୃତ—2. Used before.

୩ । ଅନ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ପୂର୍ବରୁ ଭକ୍ଷିତ—

3. Eaten before by another.

ପରିଭୂତ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି + ଭୂ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)—

Paribhūta ୧ । ପରାଜିତ—1. Defeated; conquered.

(ପରିଭୂତ—ବି) ୨ । ଅଭିଭୂତ—2. Overpowered.

୩ । ତିରସ୍କୃତ—3. Chastised.
୪ । ଅନାଦୃତ—4. Slighted.
୫ । ଘୃଣିତ—5. Despised.
୬ । ଅବହେଳିତ—6. Disregarded.

ପରିଭୂଷଣ—ସଂ. ବି. (ପରି+ଭୂଷଣ) – ୧ । ସଜାଇବା—
Paribhūshaṇa 1. Equipping; furnishing.
୨ । କୌଣସି ପ୍ରଦେଶର ବା ଭୂଖଣ୍ଡର ରାଜସ୍ୱ ଶତ୍ରୁକୁ ଦାନ କରି ତହିଁ ବଦଳରେ ଯେଉଁ ଶାନ୍ତି କ୍ରୀତ ହୁଏ (ହି. ଶ.)—
2. Peace purchased by paying or the cession of the whole revenue of a province to the enemy. (M. W.)

ପରିଭେଦ—ସଂ. ବି. (ପରି+ଭେଦ) – ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ରାଦିର ଆଘାତ—
Paribheda Hurt or injury caused by weapons.

ପରିଭୋଗ—ସଂ. ବି. (ପରି+ଭୁଜ୍ ଧାତୁ=ଭୋଜନ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—
Paribhoga ୧ । ସମ୍ଭୋଗ—1. Enjoyment.
ପରିଭୁକ୍ତ } ବିଣ ୨ । ସଙ୍ଗମ; ମୈଥୁନ—
ପରିଭୋକ୍ତ୍ୟ } 2. Sexual intercourse.
୩ । ଜୀବନୋପାୟ; ଜୀବିକା—
3. Means of subsistence. (M. W.)
୪ । ସମ୍ଭୋଗର ଉପାୟ—
4. Means of enjoyment. (M. W.)
୫ । ପର ଦ୍ରବ୍ୟର ଅବୈଧ ବ୍ୟବହାର—
5 Illegal use of another's goods. (M. W.)
୬ । ଗୁରୁ ଧନର ଉପଭୋଗ (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
6. Enjoyment or appropriation of the property of one's preceptor.

ପରିଭ୍ରମ – ସଂ. ବି. (ପରି+ଭ୍ରମ୍ ଧାତୁ=ଭ୍ରମଣ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—
Paribhrama ୧ । ପରିଭ୍ରମଣ; ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ଭ୍ରମଣ; ପର୍ଯ୍ୟଟନ—
1. Moving about; roaming; wandering.
୨ । ଭ୍ରମ; ଭ୍ରାନ୍ତି; ପ୍ରମାଦ—
2. Mistake; error. (M. W.)
୩ । କଥାକୁ ବୁଲେଇ କରି କହିବା—3. Circumlocution; rambling discourse. (M. W.)

ପରିଭ୍ରମଣ—ସଂ. ବି. (ପରି+ଭ୍ରମ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ) —
Paribhramaṇa ୧ । ପରିକ୍ରମ (ଦେଖ)
1. Parikrama (See)
୨ । ଇତସ୍ତତଃ ଚଳନ—2. Moving to and fro.
୩ । ପର୍ଯ୍ୟଟନ—3. Travelling.
୪ । ଘୂର୍ଣ୍ଣନ; ଚାରି ଆଡ଼େ ବୁଲିବା—
4. Turning round; revolving.
୫ । ପରିଧି—5. Circumference. (M. W.)

ପରିଭ୍ରଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି+ଭ୍ରଂଶ ଧାତୁ=ସ୍ଖଳିତ ହେବା+କର୍ମ. ତ)—
Paribhrashṭa ୧ । ପତିତ—1. Fallen.
(ପରିଭ୍ରଂଶ—ବି) ୨ । ବିଚ୍ୟୁତ; ସ୍ଖଳିତ—2. Slipped off.
(ପରିଭ୍ରଷ୍ଟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୩ । ନଷ୍ଟ—3. Spoiled; destroyed; ruined; lost
୪ । ପଳାୟିତ—4. Fled away; escaped.

ପରିମ୍ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ତନ୍ତୁମାନଙ୍କ ଭାଷା)—
Parim kariba ୧ । ଲୁଗା ବୁଣିବା ପାଇଁ ଟାଣି ସୂତାକୁ ମଣ୍ଡରେ ବୁଡ଼ାଇ ଟାଙ୍କୁ ଲମ୍ବ କରି ଓଟାରି ବାନ୍ଧିବା ପରେ ପାନିଆ ଦ୍ୱାରା ଉକ୍ତ ଟାଣି ସୂତାମାନଙ୍କୁ ଲୁଣ୍ଡାଇ କରି ଗୋଟି ଗୋଟି ବା ଖିଅ ଖିଅ କରିବା—
To separate the warp threads by means of the comb after immersing them in gruel for weaving.

ପରିମଣ୍ଡଳ —ସଂ. ବି. (ପରି=ଚାରି ଆଡ଼େ+ମଣ୍ଡଳ=ଗୋଲ; ପରିଧି)—
Parimaṇḍala ୧ । ପରିଧି—1. Circumference.
୨ । ବୃତ୍ତ—2. Circle; sphere.
୩ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ଓ ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ମଣ୍ଡଳ—3. The orb of or halo round the sun and the moon.
୪ । ଗୋଲାକାର; ବର୍ତ୍ତୁଳତା—
4. Roundness; rotundity.
୫ । ଗୋଲକ—5. Globe; sphere.
୬ । ଏକ ପ୍ରକାର ବିଷାକ୍ତ ମଶକ (ସୁଶ୍ରୁତ) —
6. A kind of venomous gnat.
ସଂ. ବିଣ—୧ । ଗୋଲ—1. Circular.
(ପରିମଣ୍ଡଳତା—ବି) ୨ । ବର୍ତ୍ତୁଳ—2. Round; globular.
୩ । ଅଣୁ ପରିମିତ—
3. Of the measure of an atom.

ପରିମର—ସଂ. ବି. (ପରି+ମୃ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—
Parimara ୧ । ବହୁ ଜୀବଙ୍କର ମରଣ—
1. The dying in numbers. (M. W.)
୨ । କୌଣସି ଲୋକର ଚାରି ପାଖ ଘେରି ଜୀବମାନଙ୍କ ମରଣ—
2. The dying round any one. (M. W.)
୩ । ଶତ୍ରୁର ବିନାଶାର୍ଥ ପ୍ରଯୁକ୍ତ ଅଭିଚାର—3. A magical rite for the destruction of one's adversary.
୪ । ବାୟୁ; ପବନ (ହି. ଶ.)—4. Wind.
ସଂ. ବିଣ—ଯାହା ଚାରି ପାଖେ ବହୁ ଲୋକ ମରି ଅଛନ୍ତି—
One round whom many people have died.

ପରିମର୍ଶ– ସଂ. ବି. (ପରି=ସମ୍ୟକ୍+ମୃଶ୍ ଧାତୁ=ସ୍ପର୍ଶ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—୧ । ଘର୍ଷଣ —1. Rubbing.
Parimarśa
୨ । ଲାଗିଯିବା; ଛୁଇଁବା; ସ୍ପର୍ଶ—2. Touching.
୩ । ସଂଘର୍ଷ—3. Collision.
୪ । ବିବେଚନା—4. Thorough consideration.
୫ । ପ୍ରତିଚିନ୍ତନ—5. Reflection (M. W.).

ପରିମର୍ଷ—ସଂ. ବି. (ପରି+ମୃଷ ଧାତୁ=ସହ୍ୟ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—
Parimarsha ୧ । ଦ୍ୱେଷ; ହିଂସା, ଅସୂୟା —
1. Malice; spite.

୨ । ଈର୍ଷ୍ୟା—2. Envy.

୩ । କ୍ରୋଧ—3. Anger; rage.

ପରିମଳ—ସଂ. ବି. (ପରି=ଚାରିଆଡ଼େ+ମଲ୍ ଧାତୁ=ଧାରଣ କରିବା+ ଭାବ. ଅ)—୧ । ଚନ୍ଦନ ଆଦିର ଲେପନ ଜନିତ ସୁଗନ୍ଧ—1. Perfume arising from the paste of fragrant substance.

Parimala

୨ । ପୁଷ୍ପଆଦିରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ସୁବାସ—
2. Smell arising from flowers; scent.

୩ । ସମ୍ଭୋଗ—3. Enjoyment.

୪ । ମୈଥୁନ—4. Copulation; connubial pleasure.

୫ । ସଜ୍ଜନ ସହବାସ—
5. Living with good people.

୬ । ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କ ସମ୍ମିଳନୀ—
6. A meeting of learned men.

୭ । କଳଙ୍କ—7. Stain. (M. W.).

୮ । ଦଳନ; ବାଟିବା (ହ. ଶ)—
8. Pounding; pasting; bruising.

ଦେ. ବି—୧ । ଅବସ୍ଥା—1. Condition; state.

୨ । ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ଅବସ୍ଥାର ପୂର୍ବସୂଚନା; ପରିଚୟ—
2. Indication.

ଶ୍ରୀ ପରିମଳ ଧୋବାଠୁଠରୁ ଜଣା । ଭଗ ।

୩ । ମେଳ; ଗହଳ—3. Crowd.

ଯାହା ପରିମଳ ଦେଖିଲେ ସିନା ହେଲେ,
ଶରିସେଣ ମୁଖରୁ କ୍ରମେ ଅଟାଇଲେ । ପ୍ରାଚୀ. ଉଚ୍ଛାସ ଶରିସେଣ ।

ଦେ. ବିଣ—ସୁବାସିତ; ସୁଗନ୍ଧଯୁକ୍ତ—
Fragrant; sweet smelling.

ନାନା କୁସୁମେ ପରିମଳ
ଭବେ ଲିପ୍ତଲ ବନମାଳ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ପରିମଳ ମୟ—ସଂ. ବିଣ. (ପରିମଳ+ଯୁକ୍ତାର୍ଥେ.ମୟ)—ସୁବାସପୂର୍ଣ୍ଣ; ସୁଗନ୍ଧ-ଯୁକ୍ତ—Fragrant.

Parimala maya

ଦକ୍ଷିଣ ବାୟୁ ବହେ ମୃଦୁଳ
ପରିମଳମୟ ମଳୟାନିଳ । ମଧୁସୂଦନ. ଚନ୍ଦ୍ରମାଳା ।

ପରିମଳା—ଗ୍ରା. ବି. (ନାମ) (ସଂ. ପ୍ରମୀଳା)—ପ୍ରମୀଳା (ଦେଖ)—
Parimalā Pramīlā (See)

[ଦ୍ର—ଚକ୍ରଧରପୁର ରାଜା ଶ୍ରୀଯୋଗେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ନାଟକରେ 'ପରିମଳା-ସହଗମନ'ରେ ପ୍ରମୀଳାର ନାମ ପରିମଳା ଦିଆଯାଇ ଅଛି ।]

ପରିମାଣ—ସଂ. ବି. (ପରି=ସମ୍ୟକ୍+ମା ଧାତୁ=ମାପିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Parimāṇa

ପରିମିତ, ପରିମେୟ } ବିଣ

୧ । ପରିଧି, ଦୈର୍ଘ୍ୟ, ପ୍ରସ୍ଥ, ଆକାର, ଓଜନ, ସଂଖ୍ୟା, କାଳ, ମୂଲ୍ୟଆଦିର ମାପ—1. Measure of circumference, length, breadth, siz weight, number, duration, value and quantity.

୨ । ବିସ୍ତାର—2. Extent.

୩ । ଦୈର୍ଘ୍ୟ ଓ ପ୍ରସ୍ଥ; ଆକାର—
3. Size; length and breadth; dimensions.

୪ । ଗଣିବା—4. Counting.

୫ । ସଂଖ୍ୟା—5. Number.

୬ । ଆକାରର ବର୍ଗ ବା ଘନଫଳ—
6. Superficial or cubical area.

୭ । ଓଜନ—7. Weight.

୮ । ମାପର ଉପକରଣ—8. Material or standard for measurement or weighing.

ପରିମାଣ ଫଳ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ ; ପରିମାଣ+ଫଳ)—
Parimāṇa phala ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟକ୍ଷେତ୍ରର ବର୍ଗଫଳ—
Area of a plot of land.

[ଦ୍ର—କ୍ଷେତ୍ରର ଦୀର୍ଘ ଓ ପ୍ରସ୍ଥ ଗୁଣିଲେ ଯେଉଁ ରାଶିହୁଏ ।]

ପରିମାଣାତ୍ମକ—ସଂ.ବିଣ. (ପରିମାଣ+ଆତ୍ମନ୍+କ)—ପରିମାଣ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Parimāṇātmaka Quantitative; relating to measure.
(ପରିମାଣାତ୍ମିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ପରିମାଣି—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ପ୍ରମାଣ)—ତୁଲ୍ୟ; ପରି; ପ୍ରମାଣେ—
Parimāṇi Like; similar to.

ଲଗ ବସନ୍ତ କେତୁଳାଣି
ଚନ୍ଦ୍ରମଣ୍ଡଳ ପରିମାଣି । ପ୍ରାଚୀ ଯଶୋବନ୍ତ. ପ୍ରେମଭକ୍ତିଗୀତା ।

ପରିମାଣିକ—ଦେ. ବି—୧ । ସମାଜର ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟକ୍ତି—
Parimāṇika 1. The headman of a caste-guild.

ପରାମାଣିକ ଠାକୁର
୨ । ତନ୍ତୁମାନଙ୍କ ଉପାଧିବିଶେଷ—
2. A family-title of weavers.

ପ୍ରାଦେ. (ପୁରୀ)—ମନ୍ଦିରର ଯେଉଁ କର୍ମଚାରୀ ଖଟଣି ପାଇଁ ଯାତ୍ରୀଙ୍କ ଦେବା ଫିସ୍ ସ୍ଥିର କରେ ଓ ଆଦାୟ କରେ—
A temple officer who settles & realises fees from pilgrims for offerings to a Deity.

ପରିମାଣିକା—ପ୍ରାଦେ. (ପୁରୀ) ବି—ଜଗନ୍ନାଥ ଆଦି ଦେବତାଙ୍କୁ କୌଣସି
Parimāṇikā ବିଶେଷ ଖଟଣି ଲଗାଇବା ପାଇଁ ଯାତ୍ରୀ ଦେବା ଫିସ୍—The fees paid by pilgrims for offering special bhog to a Deity.

ପରିମାଣିବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି—(ସଂ. ପରିମାଣ)—୧ । ମାପ ସ୍ଥିର
Parimāṇibā କରିବା—1. To ascertain or determine
ପରିମାଣା **ପରିମାନନା** the measure of.

ଲକ୍ଷ ଅଲକ୍ଷ ଯେତେ ଭାଗି ।
ବୋଧ କରୁରେ ପରିମାଣି । ଜଗନ୍ନାଥ—ଭାଗବତ ।

୨ । ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରିବା; ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା—
2. To indicate; to lay down.

ଶ୍ରୀଭାରେ ସେ ପ୍ରମାଣେ ପରିମାଣି ବଣ୍ଟିବର ମାନ—ମଧୁସୂଦନ ।

୩ । ରଚନା କରିବା—3. To compose.

ନିର୍ମଳ ଭାଗବତ ବାଣୀ
ଭାଷା ପ୍ରକଳ୍ପେ ପରିମାଣ । ଜଗନ୍ନାଥ—ଭାଗବତ ।

୪ । ବିଚାରିବା—
4. To think; to keep in view.

ଜିବା ଭବ୍ୟମ ପରମାଣ ,
ଅଛେ ଅମ୍ଭେ ତ ନ ଜାଣି । ଜଗନ୍ନାଥ—ଭଗବତ ।

ପରିମି—ଗ୍ରା. ବି—(ନାମ)—(ଆଦରାର୍ଥକ) ପରମାନନ୍ଦର ଡାକ ନାମ—
Parimi ପରମାନନ୍ଦ— Name for calling Paramānanda.

ପରିମିତ—ସଂ. ବିଣ—(ପରି + ମା ଧାତୁ + ମାପିବା + କର୍ମ. ତ)—
Parimita ୧ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସୀମାବଦ୍ଧ—1. Definite; of given dimensions; limited.
(ପରିମିତା—ସ୍ତ୍ରୀ)
୨ । ଉପଯୁକ୍ତ ପରିମାଣଯୁକ୍ତ—
2. Of proper or fixed to quantity.
୩ । ସଂଯତ—3. Moderate; temperate.
୪ । ନିୟମିତ—4. Regulated.
[ପରିମିତତା (ତ୍ୱ)—ବି] ୫ । ଅଳ୍ପ—
5. Small; little; sparing.
୬ । ସ୍ଥିରୀକୃତ—
6. Defined; determined; ascertained.
୭ । ମାପ ହୋଇଥିବା; ତଉଲ ହୋଇଥିବା—
7. Measured; weighed.
୮ । ସଂଖ୍ୟାତ—9. Numbered.
୯ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସଂଖ୍ୟକ—9. Of a fixed number.

ପରିମିତ ବ୍ୟୟ— ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ପରିମିତ + ବ୍ୟୟ)—ଉଚିତ ଖରଚ;
Parimita byaya ଆୟକୁ ଦେଖି ବ୍ୟୟ—Frugality; economy.

ପରିମିତବ୍ୟୟିତା } ବି
ପରିମିତବ୍ୟୟିତ୍ୱ } ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପରିମିତ + ବ୍ୟୟ) – ମିତବ୍ୟୟୀ; ଯେ ବ୍ୟୟ କରିବା ବିଷୟରେ ସଂଯତ—
(ପରିମିତବ୍ୟୟୀ – ଅନ୍ୟରୂପ)
Economical; frugal.
[ପରିମିତବ୍ୟୟା, ପରିମିତବ୍ୟୟିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ]

ପରିମିତ ଭୋଜନ— ସଂ. ବି—(କର୍ମଧା; ପରିମିତ + ଭୋଜନ)—
Parimita bhojana ୧ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ସଂଯତ ଖାଦ୍ୟ-
(ପରିମିତାହାର—ଅନ୍ୟରୂପ) Moderate meal.

ପରିମିତଭୋଜନତା } ସ୍ତ୍ରୀ
ପରିମିତାହାରତା
ପରିମିତାହାରିଣୀ
୨ । ଖାଦ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧେ ସଂଯମ—
2. Moderation in eating; temperance; abstemiousness.

ପରିମିତ ଭୁଜ୍ } ଅନ୍ୟରୂପ
ପରିମିତାହାରୀ } ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପରିମିତ + ଭୋଜନ)—ଖାଦ୍ୟ ପାନ ବିଷୟରେ ସଂଯତ-
Temperate in meal.

ପରିମିତାଚାର— ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ପରିମିତ + ଆଚାର)—ସଂଯତ ଆଚରଣ
Parimitāchāra ବା ବ୍ୟବହାର—Well regulated conduct.
(ପରିମିତାଚାରା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ.ବିଣ.ପୁଂ—ସଂଯତ—Of moderate or regulated conduct.

ପରିମିତାଚାରୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରିମିତାଚାରିନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Parimitāchārī ସଂଯତ—Moderate.
(ପରିମିତାଚାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) [ପରିମିତାଚାରିତା—ବି]

ପରିମିତି—ସଂ. ବି—(ପରି + ମା ଧାତୁ + ଭାବ. ତି) - ୧ । ଯେଉଁ ବିଦ୍ୟା
Parimiti ଦ୍ୱାରା ଜମିର ମାପ ଜଣାଯାଏ; ଯେଉଁ ପରିମାଣ ବିଦ୍ୟା—
1. Mensuration.
୨ । ମାପର ଫଳ—2. Measure; result of measurement.
୩ । ମାପିବା—3. Measurement.
୪ । ପରିମାଣ—4. Quantity

ପରିମିସର—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପରମେଶ୍ୱରର ଅଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣ) —ପରମେଶ୍ୱର
Parimisara (ପରମିସୋର—ଅନ୍ୟରୂପ) God.

ପରିମିସ(ସି)ରି ନୋ(ଲୋ)ଟ୍—ବୈଦେ. ବି—(ଇଂରାଜୀ ଶବ୍ଦର ଅଶୁଦ୍ଧ
Parimisa(si)ri no(lo)t ଉଚ୍ଚାରଣ—ପ୍ରମିସରି ନୋଟ୍ (ଦେଖ)
Pramisari not. (See).

ପରିମୁକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ—(ପରି + ମୁଚ୍ ଧାତୁ = ମୋଚନ କରିବା +
Parimukta କର୍ମ. ତ)—୧ । ପରିତ୍ୟକ୍ତ; ବର୍ଜିତ—
1. Abandoned; shunned.
୨ । ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ମୁକ୍ତ—2. Fully liberated; freed.

ପରିମୁକ୍ତ ସଙ୍ଗ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପରିମୁକ୍ତ = ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ
Parimukta sanga ପରିତ୍ୟକ୍ତ + ସଙ୍ଗ = ବିଷୟ ଭୋଗ)—
ବର୍ଜିତ ବିଷୟ ଭୋଗ; ବିଷୟଭୋଗ ପ୍ରତି ନିସ୍ପୃହ; ବିରାଗୀ—
One who has renounced worldly engagements.

ପରିମୁଖେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ.—(ସଂ. ପରିମୁଖଂ = ମୁହଁର ଗୁରିପାଖେ)—
Parimukhe ସମ୍ମୁଖରେ —In front; before.

ବ୍ରହ୍ମା ନନ୍ଦନ ପରିମୁଖେ
ପୁଣି ସୁଚ୍ଛିଲ ଅମ୍ବସୁଖେ । ଜଗନ୍ନାଥ – ଭାଗବତ ।

ପରିମୁଣ୍ଡା—ଦେ. ବି—୧ । ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ବା ଦେବତାଙ୍କ ନିକଟରେ
Parimundā ନିଜର ହୀନତା ପ୍ରକାଶ—1. Expressing one's humility before a Deity or before another.
୨ । ଅନ୍ୟକୃତ ଦୋଷ ବା ଅପରାଧକୁ ଆପଣା ଉପରକୁ ନେବା-ପାଇଁ ପ୍ରାର୍ଥନା—2. Taking the blame for the fault of another on one's head.
୩ । ମନର ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ—3. Giving vent to one's grief or mental anguish.

ପରିମୁଣ୍ଡା ଯିବା—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । ଆପଣାର ହୀନତା ପ୍ରକାଶ କରିବା—
Parimundā jibā 1. To express one's humility.

ଚୋଇ ପଣକୁ ମାଥ ପରମୁଣ୍ଡା ଯାଇ ।
କୃଷ୍ଣଦାସ. ବେଉଳଚୋଳା ।

ନିଛା ୨ । ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ କରିବା; ପ୍ରଶଂସା କରିବା—
ନିଛାବର ହୋନା 2. To praise; to eulogise.
୩ । ମନରେ ଦୁଃଖ କରିବା—3. To be sorry.
୪ । ନେହୁରା ହେବା—4. To request humbly.

ବ୍ରହ୍ମା ଏ ବହୁଲେ ଏବା ପରମ ଶ୍ରୀ ଯାଇ,
ସତ ବହ ବେଉଳ ମାହାର ଅଟେ । କୃଷ୍ଣଦାସ. ବେଉଳଚୋଳା ।

୫ । ଅନ୍ୟ କୃତ ଦୋଷ ବା ଅପରାଧର ଦାୟିତ୍ୱକୁ ଆପଣା ମୁଣ୍ଡରେ ନେବା—5. To take the blame for the fault of another on one's head.

୬ । ଅଭିମାନ କରିବା—
6. To be sullen on account of displeasure.

୭ । ନମସ୍କାର କରିବା—
7. To bow down in reverence.

ସେ ପୀତବାସଙ୍କ ଚରଣେ,
ଚରଣେ ପରମ ଶ୍ରା ପାଇ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ପରିମେୟ—ସଂ. ବିଣ.—(ପରି + ମା ଧାତୁ + କର୍ମ. ଯ)—୧ । ପରିମାଣ-ଯୋଗ୍ୟ—1. Measurable.
Parimeya
(ପରିମେୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଗଣନୀୟ—
(ପରିମେୟତା[ତ୍ୱ]—ବି) 2. Numerable; calculable.
୩ । ପରିମିତ; ସୀମାବିଶିଷ୍ଟ; ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ—
3. Limited; definite.
୪ । ସଂଯତ—4. Moderate.
୫ । ପରିମାଣଯୁକ୍ତ—5. Measured.
୬ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସଂଖ୍ୟକ—
6. Of definite or limited number.

ପରିମୋକ୍ଷ—ସଂ. ବି.—(ପରି + ମୋକ୍ଷ୍ ଧାତୁ=ମୁକ୍ତ ହେବା + ଭାବ. ଅ)—
Parimoksha ପରିତ୍ରାଣ—1. Deliverance; liberation.
(ପରିମୋକ୍ଷଣ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ମଳତ୍ୟାଗ—
2. Passing of stools; evacuation.
୩ । ପରିତ୍ୟାଗ—3. Abandonment.
୪ । ମୋକ୍ଷ; ନିର୍ବାଣ—4. Final beatitude.

ପରିମୋଷ—ସଂ. ବି.—ଚୋରି; ସ୍ତେୟ (ହି. ଶ.)
Parimosha Theft.

ପରିମୋଷକ—ସଂ. ବି.—ଚୋର (ହି. ଶ.)—
Parimoshaka Thief.

ପରିମୋଷୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ଚୋରୀ ସ୍ୱଭାବ ବିଶିଷ୍ଟ (ହି. ଶ.)
Parimoshī Stealing by nature; of a thievish nature.
(ପରିମୋଷିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ପରିମ୍ଲାନ—ସଂ. ବିଣ—(ପରି + ମ୍ଲାନ=ମଳିନ)—୧ । ଅତିଶୟ ମ୍ଲାନ—
Parimlāna I. Very pale or wan.
(ପରିମ୍ଲାନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । କ୍ଷୀଣୀଭୂତ—
2. Become thinner; emaciated.
୩ । କ୍ଲାନ୍ତ—3. Exhausted.
୪ । ଝାଉଁଳି ଯାଇଥିବା—4. Faded; withered.
ସଂ. ବି.—ଭୟ ବା ଦୁଃଖରେ ମୁହଁର ବିରସ ପଣ—
1. Change of countenance by fear or grief. (M. W.)
୨ । କଳଙ୍କ; ଦାଗ—2. Stain.

ପରିଯନ୍ତ—ଗ୍ରା. ବି.—(ସଂ. ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ)—ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ; ଶେଷ; ଅବସାନ—
Parijanta End.

ସେହିଠାରେ ଲକ୍ଷ ଯେ ଜନ ପରିଯନ୍ତେ,
ମନ୍ତ୍ର ଦୋହଣ ମହା ସାଗର ଯାଆନ୍ତେ ।
କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ପରିଯନ୍ତ
ପରିଯନ୍ତେ
ପରିଯ୍ୟନ୍ତେ } ଅନ୍ୟରୂପ ଗ୍ରା. ଅ.—ଯାବତ; ଯାକେ; ଯାଏ—Till; upto.

ସେହାତୁ ଜନ୍ମେକସ୍ୱ ଅଜ ପରିଯନ୍ତେ ।
କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଅଜ ।

ପରିଯନ୍ତ ୨ । ଏତେ ଦୂରତା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—
परियंत 2. To a distance of

ପରିଯଙ୍କ—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବି.—(ସଂ. ପର୍ଯ୍ୟଙ୍କ)—ପର୍ଯ୍ୟଙ୍କ; ପଲଙ୍କ—
Parijyaṅka **परियंक** Bedstead.

ସାଙ୍କରେ ଦେଖିଲି ଆପନେ ସ୍ୱପ୍ନ ହୋଇ,
ଅମୂଲ୍ୟ ପରିଯଙ୍କ ବୋଇଏ ଲସିଲ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ପରିରକ୍ଷଣ—ସଂ. ବି.—(ପରି=ସର୍ବତୋଭାବେ + ରକ୍ଷ୍ ଧାତୁ=ରକ୍ଷା କରିବା + ଭାବ. ଅନ)—୧ । ସଂରକ୍ଷଣ—
Parirakshaṇa 1. Careful preservation; protecting
(ପରିରକ୍ଷା—ଅନ୍ୟରୂପ)
(ପରିରକ୍ଷକ, ପରିରକ୍ଷିତ, ପରିରକ୍ଷିତା—ପୁଂ—ବିଣ)
(ପରିରକ୍ଷିକା, ପରିରକ୍ଷିତା, ପରିରକ୍ଷିତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଣ) ୨ । ଉଦ୍ଧାର—
2. Deliverance; rescue. (M. W.)
୩ । ସାବଧାନତା; ଯତ୍ନ—3. Care; caution. (M.W.)
୪ । ଜଗିବା—4. Guarding.

ପରିରଟନ—ସଂ. ବି (ପରି + ରଟନ)—୧ । ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ୱରରେ କାନ୍ଦିବା—
Pariraṭana 1. Cryingaloud. (M.W.).
ପରିରଟକ—ବିଣ—ପୁଂ.
ପରିରଟନା—ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ } ୨ । ଚିତ୍କାର କରିବା—
2. Screaming. (M.W.).

ପରିରବ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି ରଭ୍ ଧାତୁ=ଆଲିଙ୍ଗନ କରିବା + କର୍ମ. ତ)
Parirabdha ୧ । ଆଲିଙ୍ଗିତ—1. Embraced; hugged.
(ପରିରବ୍ଧା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—ଆଲିଙ୍ଗନକାରୀ—
2. Embracing. (M. W.)

ପରିରମ୍ଭ—ସଂ. ବି. (ପରି=ଦୃଢ଼ ଭାବେ + ରଭ୍ ଧାତୁ=ଆଲିଙ୍ଗନ କରିବା + ଭାବ. ଅ)—ଗାଢ଼ାଲିଙ୍ଗନ; ଜାବୁଡ଼ି କରି ଭୁଣ୍ଡେଇବା—Tight embrace; hugging.
Parirambha
ପରିରମ୍ଭ
ପରିରମ୍ଭଣ } ଅନ୍ୟରୂପ
ବିଣ—ପରିରବ୍ଧ, ପରିରମ୍ଭିତ—ପୁଂ.
ପରିରବ୍ଧା, ପରିରମ୍ଭିତା—ସ୍ତ୍ରୀ }

ପରିରମ୍ଭା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ପରିରମ୍ଭିତ)—ଆଶ୍ଳେଷିତ; ପରିରବ୍ଧ—
Parirambhā Embraced.

ବୋଲ ହିତ ମଧ୍ୟେ ଗାତ ଯେଉଁ ଚୋ—
ବେଗେ ଗାତ ଦେଗକେ ସେ ପରିରମ୍ଭା । ଭକ୍ତ. ବେଦେଶ୍ୱରବିଳାସ ।

ପରିରମ୍ଭିବା—ଦେ. ପଦ୍ୟ. କ୍ରି—ଗାଢ଼ାଲିଙ୍ଗନ କରିବା—
Parirambhibā To embrace.

परिरंभा ଅତ ଟ ରତ ମ କୁଳତ ଲତ,
परिरंभकरना ପରିରମ୍ଭିବ ଯେଉଁଦେ ବନିତା । ଗ୍ରାନ୍ଥ. ରହସ୍ୟମଞ୍ଜରୀ ।

ପରିରାଟକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରି=ସର୍ବତ୍ର+ରଟ୍ ଧାତୁ=ପ୍ରକାଶ
Parirāṭaka କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
(ପରିରାଟୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୧ । ସର୍ବତ୍ର ରଟନାକାରୀ—
1. Publishing broadcast.
ପରିରାଟିକା } ସ୍ତ୍ରୀ ୨ । ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ୱରରେ ଚିତ୍କାରକାରୀ—
ପରିରାଟିନୀ } 2. Screaming. (M. W.)
୩ । ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ୱରରେ କ୍ରନ୍ଦନକାରୀ—
3. Crying aloud. (M. W.).

ପରିଲମ୍ବନ—ସଂ. ବି.—୧ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) କୌଣସି ଜ୍ୟୋତିଷ୍କର ଆପଣାର
Parilambana ମେରୁଦଣ୍ଡ ଉପରେ ଘୁରୁ ଘୁରୁ ବିଷୁବରେଖାର ଏକଦିଗରେ ୨୭ଡ଼ିଗ୍ରୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଇ ପୁଣି ଫେରି ଆସି ଅପର ଦିଗରେ ୨୭ ଡିଗ୍ରୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗତି କରି ପୁଣି ଆପଣା ସ୍ଥାନକୁ ଫେରି ଆସିବା (ହ. ଶବ୍ଦସାଗର)—
1. (astronomy) Libration; apparent irregularity in the motion of a planet whereby its globe seems to turn slightly round to each side alternately.
୨ । ପଛରେ ରହିଯିବା—
2. Lagging; lingering. (M. W.).

ପରିଲିଖନ—ସଂ. ବି. (ପରି+ଲିଖନ)—ଘଷି ମାଜି ଚିକ୍କଣ କରିବା;
Parilikhana ପାଲିସ କରିବା—Polishing; smoothing.

ପରିଲେଖନ—ସଂ. ବି. (ପରି=ଚାରିଆଡ଼େ+ଲିଖ୍ ଧାତୁ=ଲେଖିବା+
Parilekhana ଭାବ. ଅନ)—୧ । ଯଜ୍ଞସ୍ଥାନର ସୀମାକୁ ଚାରିଆଡ଼େ ରେଖାଦ୍ୱାରା ବେଷ୍ଟନ—1. Surrounding the limit of the sacrificial place by lines.
୨ । କୌଣସି ବସ୍ତୁର ଚାରିଆଡ଼େ ଗାର କାଢ଼ିବା—
2. Drawing lines round about.

ପରିଶଙ୍କନୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି=ବିଶେଷରୂପେ+ଶଙ୍କ୍ ଧାତୁ=ଭୀତ
Parisankanīya ହେବା, ଆଶଙ୍କା କରିବା+କର୍ମ ଅନୀୟ)—
(ପରିଶଙ୍କା—ବି) ବିଶେଷ ଶଙ୍କାର କାରଣ; ଆଶଙ୍କନୀୟ; ଭୟର
(ପରିଶଙ୍କ୍ୟା—ଅନ୍ୟରୂପ) ବିଷୟ; ଭୀତି ଯୋଗ୍ୟ—
Apprehensible; to be doubted or distrusted.
(ପରିଶଙ୍କନୀୟା, ପରିଶଙ୍କ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)
[ଦ୍ର—ଏହିପରି ପରିଶଙ୍କିତ, ପରିଶଙ୍କିତବ୍ୟ ଶବ୍ଦମାନ ନିଷ୍ପନ୍ନ ହୁଏ ।]

ପରିଶରମ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପରିଶ୍ରମ)—ପରିଶ୍ରମ—
Parisarama Labour.
ପରିସରମ **ମେହନତ** (ପରିଶର୍ମ; ପରିସ୍ରମ—ଅନ୍ୟରୂପ)
ଗ୍ରା. ବିଣ—ପରିଶ୍ରମସାଧ୍ୟ; ଆୟାସ ସାଧ୍ୟ—Labcursome.

ପରିଶର୍ମି—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ପରିଶ୍ରମୀ)—ପରିଶ୍ରମୀ—
Parisarmi Laborious.

ପରିଶିଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି+ଶିଷ୍ ଧାତୁ=ଶେଷ କରିବା+କର୍ମ ତ)—
Parisishṭa ୧ । ବାକି ରହିଯାଇଥିବା; ଅବଶିଷ୍ଟ—
1. Remaining; left.
୨ । ଯାହା ପରିଶେଷରେ ଯୁକ୍ତ ହୁଏ—
2. Joined at the end.
ଦେ. ବି.—୧ । ପୁସ୍ତକର ଶେଷରେ ଯୋଗ କରାଯିବା ଅତିରିକ୍ତ ଜ୍ଞାତବ୍ୟ ବିଷୟ ଲେଖାଥିବା ଅଂଶ—
1. Supplement; appendix.
୨ । ଅବଶିଷ୍ଟ ବା ବାକିଥିବା ଅଂଶ—2. Remainder.

ପରିଶୀଳନ—ସଂ. ବି. (ପରି+ଶୀଳ୍ ଧାତୁ=ଏକାନ୍ତ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହେବା+
Parisīlana ଭାବ. ଅନ)—୧ । ଅନୁଧ୍ୟାନ; ଅନୁଶୀଳନ ପୂର୍ବକ
(ପରିଶୀଳକ, ପରିଶୀଳିତ—ବିଣ) ଅଧ୍ୟୟନ—
1. Study; constant application.
୨ । ଛୁଇଁବା—2. Touch; contract.
୩ । ଆଲିଙ୍ଗନ—3. Embrace.
୪ । ସଙ୍ଗମ—4. Intercourse.
୫ । ଅବଗାହନ—5. Immersion; bath.

ପରିଶୀଳନୀ—ସଂ. ବି. (ପରିଶୀଳନ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—ଅନୁଶୀଳନୀ—
Parisīlanī A corollary.

ପରିଶୁଦ୍ଧ—ସଂ. ବିଣ (ପରି=ସର୍ବତୋଭାବେ+ଶୁଧ୍ ଧାତୁ=ଶୁଦ୍ଧକରିବା
Parisuddha +କର୍ମ. ତ)—୧ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ବିଶୁଦ୍ଧୀକୃତ—
(ପରିଶୁଦ୍ଧା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Completely cleansed or purified.
(ପରିଶୋଧିତ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ବିଶୁଦ୍ଧ; ପବିତ୍ର; ପବିତ୍ରୀକୃତ—
(ପରିଶୁଦ୍ଧ—ବି) 2. Pure; purified.
୩ । ସଂସ୍କୃତ; ସଂଶୋଧିତ—3. Rectified.
୪ । ସଫା ସୁତୁରା କରାଯାଇଥିବା; ପରିଷ୍କୃତ—
4. Cleared off.
୫ । ଦୋଷାରୋପରୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ବିମୁକ୍ତ—5. Aquitted of a charge or accusation.

ପରିଶୁଷ୍କ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି+ଶୁଷ୍ ଧାତୁ=ଶୁଷ୍କ ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Parisushka ୧ । ବିଶୁଦ୍ଧ; ନିରାଟ ଶୁଖିଲା; ଶୁଖି ଯାଇଥିବା—
(ପରିଶୁଷ୍କତା—ବି) 1. Perfectly dry; dried up;
(ପରିଶୁଷ୍କା—ସ୍ତ୍ରୀ) parched.
୨ । ନୀରସ—2. Sapless.
୩ । ଝାଉଁଳିଥିବା; ସେମ୍ବଟିଥିବା—
3. Shrivelled up; withered; shrunk.

ପରିଶେଷ—ସଂ. ବି. (ପରି+ଶେଷ)—
Parisesha ୧ । ସର୍ବଶେଷ—1. The last thing.
୨ । ଅବଶେଷ—2 Remnant; remainder.
୩ । ଉପସଂହାର; ସମାପ୍ତି; ଅବସାନ—
3. Conclusion; termination.
୪ । ବାକି; ଅବଶିଷ୍ଟ ଅଂଶ; ବଦ୍‌ବା—4. Residue.
୫ । ଧଡ଼ି; ସୀମା—5. Border; limit.
୬ । ଗ୍ରନ୍ଥର ଶେଷରେ ସଂଯୁକ୍ତ ଅଂଶ; ପରିଶିଷ୍ଟ—
6. Supplement.
ସଂ. ବିଣ—ଅବଶିଷ୍ଟ—Remaining; left over.

ପରିଶେଷରେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ. (ସଂ. ପରିଶେଷ)—
Pariśeshare ସର୍ବଶେଷରେ; ସବୁ ଶେଷରେ—At last.
परिशेषे आखीरमे

ପରିଶୋଧ—ସଂ. ବି. (ପରି=ସମ୍ୟକ୍+ଶୁଧ୍ ଧାତୁ=ଶୁଦ୍ଧ କରିବା+
Pariśodha ଭାବ. ଅ)—
(ପରିଶୋଧନ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୧ । ଋଣ ଶୁଦ୍ଧି; ଋଣ ଶୁଝିବା—
(ପରିଶୋଧିତ, ପରିଶୋଧକ—ବିଣ) 1. Liquidation of a debt; paying off.
୨ । ସଂଶୋଧନ; ସଂସ୍କାର; ପରିଷ୍କାର କରିବା—
2. Cleansing; purification.

ପରିଶୋଧକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରି+ଶୋଧକ)—
Pariśodhaka ୧ । ଋଣ ଆଦି ପରିଶୋଧ କରିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—
(ପରିଶୋଧିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Liquidating a debt.
୨ । ଯେ ପରିଷ୍କାର କରେ—2. Clearing; purifying.

ପରିଶୋଷ—ସଂ. ବି. (ପରି+ଶୁଷ୍ ଧାତୁ=ଶୁଷ୍କ ହେବା+ଭାବ. ଅ)—
Pariśosha ୧ । ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶୁଷ୍କତା—1. Complete dryness.
(ପରିଶୋଷଣ—ଅନ୍ୟରୂପ)
(ପରିଶୁଷ୍କ—ବିଣ) ୨ । ବାଷ୍ପ ଦ୍ୱାରା ଜଳାଦିର ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ—
2. Evaporation. (M. W.)

ପରିଶ୍ରମ—ସଂ. ବି. (ପରି+ଶ୍ରମ୍ ଧାତୁ=ପରିଶ୍ରମ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—
Pariśrama ୧ । ବିଶେଷ ଶ୍ରମ; ମିହନ୍ତି—
ପରିଶ୍ରାନ୍ତ } ଅନ୍ୟରୂପ
ପରିଶ୍ରମୀ } 1. Labour; toil.
୨ । କ୍ଲାନ୍ତି; ଶ୍ରାନ୍ତି—2. Fatigue.
୩ । ଆୟାସ—3. Exertion.
୪ । ଧାରାବାହିକ ପାଠାଭ୍ୟାସ—4. Regular study.
୫ । ଅଧ୍ୟବସାୟ—5. Perseverance.

ପରିଶ୍ରମ କାତର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରିଶ୍ରମ+କାତର)—
Pariśrama kātara ୧ । ଶ୍ରମବିମୁଖ; ଦେହ ଚେଷ୍ଟା; ପରିଶ୍ରମ
(ପରିଶ୍ରମ କାତରତା—ବି) କରିବାକୁ କୁଣ୍ଠିତ—
(ପରିଶ୍ରମ କାତରା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Disliking labour.
୨ । ସୁସ୍ତି; କୋଡ଼ିଆ—2. Idle; lazy.

ପରିଶ୍ରମ ପଡ଼ିବା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଣ୍ଡାମ) କ୍ରି—ପରିଶ୍ରମ କରିବା—
Pariśrama pardibā To labour.

ପରିଶ୍ରମର ଫଳ—ଦେ. ବି—ପରିଶ୍ରମର ଫଳସ୍ୱରୂପ ସାଧିତ କାର୍ଯ୍ୟ—
Pariśramara phala The result of one's labour.
परिश्रमेर फल परिश्रमका फल

ପରିଶ୍ରମୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରିଶ୍ରମିନ୍; ପରିଶ୍ରମ+ଅସ୍ତ୍ୟର୍ଥେ ଇନ୍;
Pariśramī ୧ମା. ୧ବ)—
(ପରିଶ୍ରମିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ମିହନ୍ତୀ—1. Laborious.
୨ । ପରିଶ୍ରମକାରୀ—2. Exerting; labouring.
୩ । ପାଠାଭ୍ୟାସରତ—3. Studious.
୪ । ଅଧ୍ୟବସାୟୀ—4. Persevering.

ପରିଶ୍ରୟ—ସଂ. ବି. (ପରି+ଶ୍ରୀ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅ)—୧ । ବାଡ଼—
Pariśraya 1. Fencing; enclosure.
୨ । ଆଶ୍ରୟ ସ୍ଥାନ—2. Refuge; assylum.
୩ । ସଭା; ସମ୍ମିଳନୀ—
3. Assembly; meeting. (M. W.)

ପରିଶ୍ରାନ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି+ଶ୍ରମ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Pariśrānta ଶ୍ରାନ୍ତିଯୁକ୍ତ; କ୍ଲାନ୍ତ; ମିହନ୍ତ କରି କରି କ୍ଲାନ୍ତ—
(ପରିଶ୍ରାନ୍ତା—ବି) Fatigued; worn.

ପରିଶ୍ରୁତ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି+ଶ୍ରୁ ଧାତୁ=ଶୁଣିବା+କର୍ମ. ତ)—
Pariśruta ୧ । ଯାହା ଶୁଣା ଯାଇଅଛି—1. Heard.
୨ । ବିଖ୍ୟାତ; ବିଶ୍ରୁତ—1. Famous; celebrated.

ପରିଶ୍ଳେଷ—ସଂ. ବି. (ପରି+ଶ୍ଳିଷ୍ ଧାତୁ=ଆଲିଙ୍ଗନ କରିବା+ଭାବ.ଅ)-
Pariślesha ଆଲିଙ୍ଗନ—Embrace.

ପରିଷଦ୍—ସଂ. ବି. (ପରି=ଏକତ୍ର+ସଦ୍ ଧାତୁ=ଯିବା, ବସିବା+
Parishad ଅଧିକରଣେ କ୍ୱିପ୍=ପରିଷତ୍; ୧ମା. ୧ବ; ଯେଉଁଠାକୁ
ଅନେକ ଲୋକ ଏକତ୍ର ଯାଆନ୍ତି)—
୧ । ସଭା; ମଣ୍ଡଳୀ— 1. Assembly; meeting.
୨ । ଏକ ବଂଶଜର ଅନ୍ୟୂନ ନ୍ୟାୟବେଦବେଦାନ୍ତକୁଶଳ ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କର ସଭା—2. A meeting of not less than 21 learned men.
୩ । ସମୂହ—3. Assemblage.
୪ । (+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍) ସଭାର ସଭ୍ୟ—
4. A member of an assembly. (M. W.)
୫ । ଦର୍ଶକ—5. Spectator. (M. W.)

ପରିଷଦ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ପରି+ସଦ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Parishada ୧ । ସଭାସଦ; ସଭାର ସଭ୍ୟ; ସଦସ୍ୟ—
(ପାରିଷଦ; ପାର୍ଷଦ—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. A member of an assembly.
୨ । ଶୋଭାଯାତ୍ରାରେ ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ଘେରି ଚାଲୁଥିବା ଅନୁଚର—
2. Retinue; train.
୩ । ଦରବାରୀ; ରାଜସଭାସଦ—3. Courtier.

ପରିଷଦ୍ବଳ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ପରିଷଦ୍+ଯୋଗାର୍ଥେ. ବଳ)—
Parishadbala ସଭାସଦ; ସଭାର ସଭ୍ୟ—
(ପରିଷଦ୍ବଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) A member of an assembly.

ପରିଷ୍କନ୍ଦ—ସଂ. ବି—୧ । ପିତାମାତା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଦ୍ୱାରା ପାଳିତ
Parishkanda ପୁତ୍ର; ଦୁଲାଲ—1. Foster child.
୨ । ଭୃତ୍ୟ—2. Servant. (M. W.)
୩ । ଗାଡ଼ି ପାଖେ ପାଖେ ଦଉଡ଼ିବା ଚାକର—3. A servant running by the side of a carriage.
୪ । ମନ୍ଦିର—4. Temple. (M. W)

ପରିଷ୍କର—ସଂ. ବି. (ପରି+କୃ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—ଅଳଙ୍କାର—
Parishkara Ornament; decoration.

ପରିଷ୍କାର—ସଂ. ବି. (ପରି+କୃ ଧାତୁ+ଘଞ୍ ଅ; 'ସ'ର ଆଗମ)—
Parishkāra ୧ । ଶୋଧନ; ସଂସ୍କାର; ଶୁଦ୍ଧି—
(ପରିଷ୍କୃତ—ବିଣ) 1. Purification.
୨ । ପାକ କରଣ—2. Dressing; cooking.
୩ । (+କର୍ମ. ଅ) ଗୃହର ଉପକରଣାଦି—
3. Domestic furnitures and utensils.
୪ । ସଂଯମ; ଇନ୍ଦ୍ରିୟନିରୋଧ—4. Self discipline.
୫ । ସ୍ୱଚ୍ଛତା; ନିର୍ମଳତା—5. Transparency; clearness.
୬ । ଶୋଭା—6. Beauty; grace.
୭ । (+କର୍ମ. ଅ) ଅଳଙ୍କାର (ହି. ଶ)—7. Ornament; decoration.
୮ । ଦୀକ୍ଷାଗ୍ରହଣ—8. Initiation (M. W.).
ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ପରିଷ୍କୃତ)—୧ । ପରିଷ୍କୃତ—
परिस्कार 1. Cleansed.
सफा, सफा ୨ । ନିର୍ମଳ; ସଫା—2. Clean.
ଯଥା—ପରିଷ୍କାର ଜଳ ।
୩ । ସ୍ୱଚ୍ଛ—3. Clear.
ଯଥା—ପରିଷ୍କାର ଦର୍ପଣ ।
୪ । ପରିପାଟୀ; ପରିଚ୍ଛନ୍ନ—4. Neat and clean.
ଯଥା—ପରିଷ୍କାର ଘର ।
୫ । ମନୋହର; ସୁନ୍ଦର—5. Beautiful.
ଯଥା—ପରିଷ୍କାର ମୁଖ ।
୬ । ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ—6. Faultless.
୭ । ସରଳତାପୂର୍ଣ୍ଣ; ଅକପଟ; ନିଷ୍କପଟ—7. Frank.
ଯଥା—ପରିଷ୍କାର କଥା, ପରିଷ୍କାର ହୃଦୟ ।
୮ । ମଳଶୂନ—8. Dirtless.
୯ । ଆବର୍ଜନାଶୂନ୍ୟ; ସଫା ସୁଥୁରା—
9. Free from refuse.
ଯଥା—ପରିଷ୍କାର ଦାଣ୍ଡ ।
୧୦ । ନିଃସନ୍ଦେହ—10. Doubtless.
ଯଥା—ପରିଷ୍କାର କଥା ।
୧୧ । ସ୍ପଷ୍ଟରୂପେ ଲିଖିତ—11. Clearly written; legibly written.
ଯଥା—ପରିଷ୍କାର ଲେଖା ।
୧୨ । ଉତ୍କୃଷ୍ଟ—12. Excellent.
୧୩ । ନିର୍ବିଘ୍ନ; ପ୍ରତିବନ୍ଧକଶୂନ୍ୟ—
13. Free from obstacles; unobstructed.
ଯଥା—ପରିଷ୍କାର ପଥ
୧୪ । ସ୍ପଷ୍ଟରୂପେ ଉଚ୍ଚାରିତ—14. Uttered or pronounced clearly.
୧୫ । ମଧୁର—15. Sweet.
ଯଥା—ପରିଷ୍କାର ଗଳା ।
୧୬ । ମେଘଶୂନ୍ୟ—16. Cloudless.
ଯଥା—ପରିଷ୍କାର ଆକାଶ ।
୧୭ । ରୋଗଶୂନ୍ୟ; ନିରାମୟ; ସୁସ୍ଥ—
17. Free from sickness; healthy.
ଯଥା—ପରିଷ୍କାର ଦେହ ।
୧୮ । ବିଶୁଦ୍ଧୀକୃତ—18. Purified.
୧୯ । ଖୋଲସା—19. Clear.
ଯଥା—ପରିଷ୍କାର ଝାଡ଼ା ।
୨୦ । ଚୋଫା; ଶୁଭ୍ର—20. Bright.
ଯଥା—ପରିଷ୍କାର ଚେହେରା ।
୨୧ । ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାମୟ—21. Moonlit.
ଯଥା—ପରିଷ୍କାର ରାତି ।
୨୨ । ଉତ୍ତମରୂପେ ନିର୍ମଳ କରାଇଯାଇଥିବା—
22. Well cleansed.
ଯଥା—ପରିଷ୍କାର ଲୁଗା ।
୨୩ । ସୁଦକ୍ଷ—23. Skilful.
ଯଥା—ପରିଷ୍କାର ଖେଳାଳି ।
୨୪ । ସୁବୋଧ୍ୟ—24. Easily comprehensible.
ଯଥା—ପରିଷ୍କାର ଭାଷା ।
୨୫ । ସ୍ୱାଭାବିକ—25. Natural.
ଯଥା—ପରିଷ୍କାର ନାଡ଼ି ।
୨୬ । ଅମଳିନ—26. Not dirty; not stained.
ଯଥା—ପରିଷ୍କାର ବିଛଣା ।
ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ସ୍ପଷ୍ଟରୂପେ—1. Clearly.
परिस्कार ଯଥା—ମତେ ପରିଷ୍କାର ଦେଖା ଯାଉଛି ।
साफ ୨ । ସୁନ୍ଦରରୂପେ—2. Well.
ଯଥା—ଏ ଫଟୋଖଣ୍ଡି ପରିଷ୍କାର ଉଠିଯାଇଛି ।
୩ । ନିର୍ମଳରୂପେ—3. Cleanly.
୪ । ସରଳଭାବରେ—4. Frankly.
୫ । ପରିପାଟିରୂପେ—5. Decently; nicely.

ପରିଷ୍କାର କରିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପରିଷ୍କରଣ)—୧ । ପରିଷ୍କୃତ କରିବା
Parishkāra karibā ଅଳଆ ସଫା କରିବା—
परिस्कार करना 1. To cleanse; to sweep.
साफ करना ୨ । ନିର୍ମଳ କରିବା—2. To clear off dirt.
୩ । ଉତ୍ତମରୂପେ ବୁଝାଇ ଦେବା—
3. To explain clearly.
୪ । ପରିଶୁଦ୍ଧ କରିବା—4. To purify.

ପରିଷ୍କାରଣ—ସଂ. ବି—୧ । ପାଳିତପୁତ୍ର (ହି. ଶ)—
Parishkārana 1. Foster-son.
୨ । ଦତ୍ତକ ପୁତ୍ର (ହି. ଶ)—2. Adopted son.

ପରିଷ୍କାର ପରିଚ୍ଛନ୍ନ—ଦେ. ବିଣ. (ସହଚର ଶବ୍ଦ; ସଂ. ପରିଷ୍କୃତ ଓ
Parishkāra parichchhanna ପରିଚ୍ଛନ୍ନ)—ନିର୍ମଳୀକୃତ ଓ
परिस्कार परिछन्न ଶୁଭ୍ର ସୁପରିଷ୍କୃତ—Clean and tidy; neat
साफसुतरा and clean.

ପରିଷ୍କୃତ—ସଂ. ବିଣ—(ପରି+କୃତ; ଣିଜାତନ)—୧ । ନିର୍ମଳୀକୃତ—
Parishkṛuta 1. Cleansed; cleared up.
(ପରିଷ୍କୃତ—ବି) ୨ । ଶୋଧିତ—2. Purified.
୩ । ଓଲା ଓଳ ହୋଇଥିବା—
3 Well scoured; well swept.
୪ । ବୁଝାଇ ଦିଆ ଯାଇଥିବା—
4. Well explained.
୫ । ସୁବୋଧ୍ୟ—
5. Explicit; easily comprehensible.
୬ । ପାଲିସ କରି ଯାଇଥିବା – 6. Polished.
୭ । ଶୋଭାଯୁକ୍ତ (ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର)—7. Beautiful.

ପରିଷ୍କ୍ରିୟା—ସଂ. ବି. (ପରି+କ୍ରିୟା; ସ. ଆଗମ)—୧ । ଅଳଙ୍କରଣ—
Parishkriyā 1. Decorating; embellishment.
୨ । ଶୋଧନ (ହି. ଶ.)—
2. Purifying; cleansing.
୩ । ମଜାମଜ (ହି. ଶ.)—3. Scouring.
୪ । ସଜାଇବା (ହି. ଶ.)—4. Furnishing.

ପରିଷ୍ଟବନ—ସଂ. ବି—(ପରି+ସ୍ତୁ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—୧ । ଅତ୍ୟନ୍ତ
Parishṭabana ପ୍ରଶଂସା କରିବା (ହି.ଶ.)—1. Eulogising; praising.
(ପରିଷ୍କୃତ—ବିଣ)
(ପରିଷ୍ଟୁତି—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ସମ୍ୟକ୍ ପ୍ରକାର ସ୍ତୁତି କରିବା (ହି. ଶ.)—2. Praying.

ପରିଷ୍ଟି—ସଂ. ବି—୧ । ସବୁଆଡ଼େ ଖୋଜିବା—
Parishṭi 1. Searching all round. (M. W.)
୨ । ବଳାତ୍କାର—2. Violence. (M. W.)
୩ । ବାଧା—
3. Obstruction; impediment. (M. W.)
୪ । ବିଷମ ସମସ୍ୟା—4. Dilemma. (M. W.)

ପରିଷ୍ଟୋମ—ସଂ. ବି—ପରିସ୍ତୋମ (ଦେଖ)
Parishṭoma Paristoma. (See)

ପରିଷ୍ୱଙ୍ଗ—ସଂ. ବି. (ପରି+ସ୍ୱଜ୍ ଧାତୁ=ଆଲିଙ୍ଗନ+ଭାବ. ଅ.)—
Parishwanga ୧ । ଗାଢ଼ାଲିଙ୍ଗନ—1. Tight embrace.
(ପରିଷ୍ୱକ୍ତ—ବିଣ) ୨ । ଆସଙ୍ଗ—2. Conjunction.
(ପରିଷ୍ୱଜନ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପରିସଂଖ୍ୟା—ସଂ. ବି. (ପରି+ସଂଖ୍ୟା)—୧ । ଗଣନା—
Parisaṁkhyā 1. Calculation; enumeration.
୨ । ମୋଟ; ସମଷ୍ଟି—2. Sum; total. (M. W.)
୩ । ପୁନରାବୃତ୍ତି—3. Recapitulation. (Apte)
୪ । କାବ୍ୟର ଅଳଙ୍କାରବିଶେଷ—4. A rhetorical figure in which by the special mention of a thing similar things are excluded.
(ପରିସଂଖ୍ୟାତ—ବିଣ) [ଦ୍ର—ପ୍ରଶ୍ନପୂର୍ବକ ହେତୁ ବା ପ୍ରଶ୍ନ ବ୍ୟତିରେକେ ହେତୁ କଥିତ ବସ୍ତୁ ଦ୍ୱାରା ଯେବେ ତତ୍ ସଦୃଶ ବସ୍ତୁର ନିଷେଧ କରାଯାଏ, ତାହାହେଲେ ପରିସଂଖ୍ୟା ଅଳଙ୍କାର ହୁଏ, ଯଥା—

ସଂସାରେ କି ବସ୍ତୁ ଅଟଇ ମାନବର ଭୂଷଣ ?
ଯଶ ଏକା. ନୁହେ ଭବନ- ଦ୍ୱେଷ ବାଳକଗଣ ।
କାହାକୁ କରିବ ଜୀବନେ ଯତ୍ନେ ଅନୁକରଣ ?
ଆର୍ଯ୍ୟ ଜନ—ପୁଣ୍ୟ ଚରିତ, ନୁହେଁ ପାପାଚରଣ ।
କେ ଅଟେ ପ୍ରକୃତ ନୟକ ? ମନ, ନୁହେଁ ଏ ଅଣ୍ଡି,
ଅସ୍ଥି ଏକା ଗିନା ଅଟଇ ପାପ ପୁଣ୍ୟର ସାକ୍ଷୀ ।
କୁଳମଣି, ଅଳଙ୍କାର ଭରଙ୍ଗିଣୀ ।

ପରିସଂଖ୍ୟାନ—ସଂ. ବି. (ପରି+ସଂଖ୍ୟାନ)—୧ । ପରିସଂଖ୍ୟା
Parisaṁkhyāna ୧, ୨, ୩ (ଦେଖ)—1. Parisaṁkhyā. 1, 2. 3. (See).
୨ । ସମୁଚିତ ବିବେଚନ ବା ବିଗ୍ଭର—2. Proper estimate; correct judgment. (Apte).

ପରିସଂଘୁଷ୍ଟ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି+ସମ୍+ଘୁଷ୍ ଧାତୁ+ତ)—ଜନନ ବା
Parisaṁghushṭa ଗୋଳମାଳ ଶବ୍ଦରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ—Filled with cries or noise.

ପରିସଖ୍ୟ—ସଂ. ବି—ଅଟଳ ବନ୍ଧୁତା; ପ୍ରକୃତ ବନ୍ଧୁତା—
Parisakhya Perfect or true friendship. (M. W.)

ପରିସଞ୍ଚର—ସଂ. ବି. (ପରି+ସଞ୍ଚର)—ସୃଷ୍ଟିର ପ୍ରଳୟକାଳ (ହି. ଶ.)—
Parisañchara The time of universal dissolution.
(ପରିସଞ୍ଚର—ଅନ୍ୟରୂପ) (M. W.)
ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ.—ଇତସ୍ତତଃ ବିଚରଣକାରୀ—Roving
(ପରିସଂଚରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) about; vagrant (M. W.)

ପରିସନ୍ତାନ—ସଂ. ବି—(ପରି+ସମ୍+ତନ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅ)—ତାର;
Parisantāna ତନ୍ତ୍ରୀ (ହି. ଶ.)—Wire; string.

ପରିସଭ୍ୟ—ସଂ. ବି—ସଭାସଦ—
Parisabhya Member of a council or assembly.

ପରି ସମାପ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି+ସମ୍+ଆପ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Pari samāpta ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ସମାପ୍ତ—Finished;
[ପରିସମାପ୍ତି—ବି] accomplished; brought to a close; consummated.

ପରିସମୂହନ—ସଂ. ବି. (ପରି+ସମ୍+ଊହ୍=ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Parisamūhana ୧ । ଓଲାଇକରି ଗଦା କରିବା—
1. Heaping; sweeping together. (M. W.)
୨ । ଯଜ୍ଞାଗ୍ନିରେ ସମିଧ ପକାଇବା (ହି. ଶ.)—
2. Putting fuel-sticks on the sacrificial fire.
୩ । ତୃଣ ଆଦିକୁ ନିଆଁରେ ପକାଇବା (ହି. ଶ.)—
3. Throwing of grass etc on fire.

ପରିସର—ସଂ. ବି. (ପରି+ସୃ ଧାତୁ=ଯିବା+ଅଧି. ଅ)—୧ । ନଗର
Parisara ନଦୀ ବା ପର୍ବତାଦିର ନିକଟସ୍ଥ ପ୍ରଦେଶ; ପର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଭୂମି—
1. Precincts; vicinity; premises.
୨ । ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ଥାନ—
2. Adjacent lands; neighbourhood; environs.
୩ । ଆକାର—3. Dimension; shape; extent.
୪ । ବ୍ୟାପ୍ତି; ବିସ୍ତାର; ତକଡ଼ା—4. Extension.
୫ । ଚଉଡ଼ା; ପ୍ରସ୍ଥ—5. Width; breadth.

୬ । କୌଣସି ପଦାର୍ଥ ଦ୍ୱାରା ଅଧିକୃତ ସ୍ଥାନ—
6. Place occupied by a thing; position; site.
୭ । ମୃତ୍ୟୁ—7. Death.
୮ । ବିଧି—8. Rule; precept.
୯ । ପ୍ରଦେଶ—9. A part of the country.
୧୦ । ଶିରା; ନାଡ଼ୀ—10. Vein; artery.
୧୧ । ଦେବତା—11. A god (Apte).
୧୨ । ପରିସରଣ (ଦେଖ)
12. Parisaraṇa (See)
ସ. ବିଣ—ପାର୍ଶ୍ୱବର୍ତ୍ତୀ; ସଂଲଗ୍ନ—
Adjacent; lying near. (M. W.)

ପରିସରଣ—ସ. ବି. (ପରି + ସୃ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—
Parisaraṇa ୧ । ମୃତ୍ୟୁ—1. Death; decease; demise.
୨ । ପରାଜୟ—2. Defeat.
୩ । ଚାଲିବା—
3. Walk or moving about.

ପରିସର୍ପ—ସ. ବି. (ପରି + ସୃପ୍ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅ)—
Parisarpa ୧ । କୌଣସି ବସ୍ତୁ ବା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଖୋଜିବାକୁ ଯିବା—
(ପରିସର୍ପଣ—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Going about in search of.
୨ । ପଶ୍ଚାଦ୍ଧାବନ—2 Pursuing.
୩ । ଚାଲିବା—3 Walking about; roving.
୪ । ବେଢ଼ିବା; ପରିବେଷ୍ଟନ—
4. Surrounding; encircling.
୫ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ) ସର୍ପବିଶେଷ—
5. A species of serpent.
୬ । କ୍ଷୁଦ୍ର କୁଷ୍ଠବିଶେଷ—
7. Name of a mild form of leprosy. (M. W.)
[ଦ୍ର—ସୁଶ୍ରୁତ ଅନୁସାରେ ୧୧ ପ୍ରକାର କ୍ଷୁଦ୍ର କୁଷ୍ଠ ରୋଗମଧ୍ୟରୁ ଏହା ଏକଭମ; ଏଥିରେ ଦେହରେ ଛୋଟ ଛୋଟ ବ୍ରଣ ପରି ଫଳିଯାଏ ଓ ତାହା ଦେହ ଭମାମ କ୍ରମଶଃ ବ୍ୟାପେ । ଏ ବିଷୋଟକକୁ ପୂଜ ବାହାରେ । ହ. ଶ.]
୭ । (+ଭାବ. ଅ) କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ଠିକଣା ଜଣା ନ ଥିବା ସ୍ଥଳରେ ସେ ଯେଉଁ ବାଟରେ ଯାଇଅଛି ତହିଁରେ; ପରିଲକ୍ଷିତ ଚିହ୍ନ, ଖୋଜ ଆଦି ଦ୍ୱାରା ଉକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଖୋଜିବା—
7. Tracking a person by following his footsteps or other signs left by him.
୮ । (+ଭାବ. ଅ) ଭୂମିରେ ଘୁଷୁରି ଘୁଷୁରି ଯିବା (ହ. ଶ.)—
8. Crawling.

ପରିସର୍ଜ୍ୟା—ସ. ବି. (ପରି+ସୃ ଧାତୁ + ଭାବ. ଯ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Parisarjyā ୧ । ଚାରି ଆଡ଼କୁ ଗମନ—
1. Going towards all sides.
୨ । ବିଶ୍ୱ ହୋଇଯିବା—1. The condition of being strewn about.
୩ । ସେବା—3. Service; personal attendance. (M. W)

ପରିସ୍ରା(ସ୍ରା)—ଗ୍ରା. ବି. (ସ. ପରିସ୍ରାବ)—ପରିସ୍ରାବ ୧ ଓ ୨ (ଦେଖ)
Parisrā(srā) Parisrāba 1 & 2 (See)
(ପରିସ୍ରାବ—ଅନ୍ୟରୂପ) ପେଛାବ **पेसाब**

ପରିସାରକ—ସ. ବିଣ. (ପରି + ସୃ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Parisāraka ଚାରିଆଡ଼େ ବୁଲୁଥିବା—
(ପରିସାରିକା, ପରିସାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Roving; wandering.
(ପରିସାରୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପରିସିଦ୍ଧି—ଗ୍ରା. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) ବି. (ସ. ପ୍ରସିଦ୍ଧି)—ପ୍ରସିଦ୍ଧି (ଦେଖ)
Parisidhi **परसिध** Prasiddhi (See)
ବିଣ. (ସ. ପ୍ରସିଦ୍ଧ) ପ୍ରସିଦ୍ଧ; ବିଖ୍ୟାତ —Celebrated.
ଯେଉଁ ଅବତାରେ ଯେଉଁ ଯଥାର୍ଥ
ସେ ଯେ ଅଗମେ ନିଗମେ ପରିସିଧ । ଭାରୀ. ସେବାରଥ ।

ପରିସୀମା—ସ. ବି. (ପରି+ସୀମା)—
Parisīmā ୧ । ଶେଷ ସୀମା—1. Extreme limit; border; boundary.
୨ । ଅନ୍ତ—2. End.
୩ । ଗଣନା; ଇୟତ୍ତା—3. Knowing; calculation.
୪ । ଚତୁଃସୀମା; ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ—
4. The boundaries on the four sides.

ପରିସ୍କନ୍ଦ—ସ. ବିଣ—ପରିପୁଷ୍ଟ; ମାତା ପିତା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଦ୍ୱାରା
Pariskanda ପାଳିତ (ବାଳକ)—(a child) Fostered by persons other than the parents.

ପରିସ୍ତରଣ—ସ. ବି. (ପରି + ସ୍ତୃ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—
Paristaraṇa ୧ । ଚାରି ଆଡ଼େ ବିଶ୍ୱ ଦେବା ବା ବୁଣିବା—
(ପରିସ୍ତର—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Strewing round.
(ପରିସ୍ତୃତ—ବିଣ) ୨ । ନିଆଁ ଉପରେ କୁଟା ଆଦି ପକାଇବା—
2. Throwing straw etc into fire.
୩ । ଘୋଡ଼ାଇବା (ହ.ଶ) —3. Covering; enveloping
୪ । ଏକତ୍ର ଗଦା କରିବା—4. Heaping together.

ପରିସ୍ତୋମ—ସ. ବି. (ପରି + ସ୍ତୋମ୍ ଧାତୁ = ପ୍ରଶଂସା କରିବା + କର୍ମ. ଅ)-
Paristoma ୧ । ହାତୀ ପିଠିରେ ପଡ଼ିବା ଚିତ୍ରିତ କମ୍ବଳ; ହାତୀଝୁଲ—
1. The pictured covering over an elephant; the coloured housings of an elephant.
୨ । ଘୋଡ଼ଣୀ; ଘଣ୍ଟାଟୋପ—2. Coverlet.
୩ । ଗଦି—3. Cushion (Apte).

ପରିସ୍ଥୟ—ଦେ. ବି. (ସ. ପରିସ୍ଥାନ) —
Paristhaya ୧ । ସ୍ଥିରତା—1. Fixity; fixedness.
୨ । ନିଶ୍ଚୟ—2 Certainty.
(ଯଥା—ତା କଥାରୁ କିଛି ପରିସ୍ଥୟ ମିଳିଲା ନାହିଁ ।)

ପରିସ୍ଥାନ—ସ. ବି. (ପରି+ସ୍ଥାନ)—
Paristhāna ୧ । ବାସ ସ୍ଥାନ—1. Abode. (M. W.)
୨ । ସ୍ଥିରତା—2. Fixedness. (M. W)
୩ । ଦୃଢ଼ତା—3. Firmness.

ପରିସ୍ଥିତି—ସଂ. ବି. (ପରି+ସ୍ଥା. ଧାତୁ+ଭାବ. ତି)—
Paristhiti ୧ । ଅବସ୍ଥା; ଅବସ୍ଥାନ; ନିର୍ଣ୍ଣୟ—
1. State; condition.
୨ । ଚାରିଆଡ଼ର ଅବସ୍ଥା—
2. All circumstances taken together.
୩ । ପରିସ୍ଥାନ (ଦେଖ)—3. Paristhāna (See).

ପରିସ୍ପନ୍ଦ—ସଂ. ବି. (ପରି+ସ୍ପନ୍ଦ)—୧ । ବିକମ୍ପନ—
Parispanda 1. Vibration; tremor.
୨ । ଥରିବା—2. Quivering; throbbing.
୩ । ଗତି—3. Motion.
୪ । (ଯଜ୍ଞାଗ୍ନିର) ରକ୍ଷଣ—
4. Keeping or maintaining (a sacred fire).
୫ । ପତ୍ରାବଳୀ ରଚନ (ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱବାଦ)—
5. Painting on the body.
୬ । କେଶର ସଜ୍ଜା—
6. Decoration of the hair (M. W.).
୭ । ଚାପ—7. Pressure (M. W.).
୮ । ଉଚ୍ଚ ଶବ୍ଦ ସହକାରେ ପତନ—8. Crash (M. W.).
୯ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ଅନୁଚରବର୍ଗ—
9. Retinue; train. (M.W.).

ପରିସ୍ପର୍ଦ୍ଧା—ସଂ. ବି. (ପରି+ସ୍ପର୍ଦ୍ଧା)—ପ୍ରତିଯୋଗିତା—
Parisparddhā Rivalry.
(ବିଣ. —ପରିସ୍ପର୍ଦ୍ଧୀ—ପୁଂ. ପରିସ୍ପର୍ଦ୍ଧିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ପରିସ୍ଫୁଟ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି+ସ୍ଫୁଟ୍ ଧାତୁ=ଫୁଟିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Parisphuṭa ୧ । ଉତ୍ତମରୂପେ ଫୁଟିଥିବା—
1. Fully blown.
୨ । ସ୍ପଷ୍ଟ—2. Clear; quite plain; manifest.
୩ । ଉତ୍ତମରୂପେ ପୁଷ୍ଟ—3. Fully developed. (M.W.)

ପରିସ୍ଫୁରଣ—ସଂ. ବି. (ପରି+ସ୍ଫୁରଣ)—୧ । ଆଖି ମିଟିକା ମାରି ଚାହିଁବା-
Parisphuraṇa 1. Glancing.
(ପରିସ୍ଫୁରିତ—ବିଣ) ୨ । କଢ଼ି ଫୁଟିବା—
(ପରିସ୍ଫୁର୍ତ୍ତି—ଅନ୍ୟରୂପ) 2. Budding; shooting.
୩ । ଠକ ଠକ ଡେଇଁବା; ସ୍ପନ୍ଦନ—
3. Palpitation; quivering; throbbing.
୪ । ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଭାବରେ ଦେଖାଯିବା; ଶୋଭା ପାଇବା—
4. Shining forth.

ପରିସ୍ଫୁରନ୍ତ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ପରିସ୍ଫୁରିତ)—ପୁଂ—ବିଶେଷ ଭାବରେ
Parisphuranta ପ୍ରକାଶିତ; ପ୍ରକଟିତ—
Budded; clearly manifest.
ପରିସ୍ଫୁରନ୍ତ ଯେ ସୁନ୍ଦର ।
ଚରିତ୍ର ମାଧୁର୍ଯ୍ୟଙ୍କର । ପ୍ରାଚୀ, ପୃଷ୍ଠଭମ, ତଦ୍ଦ୍ୱାରସ୍ଥ ।

ପରିସ୍ୟନ୍ଦ—ସଂ. ବି. (ପରି+ସ୍ୟନ୍ଦ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—୧ । ଝରିବା—
Parisyanda 1. Oozing.
(ପରିସ୍ୟନ୍ଦନ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଟୋପା ଟୋପା ପଡ଼ିବା—
(ପରିସ୍ୟନ୍ଦୀ—ବିଣ) 2. Dropping.
୩ । ସ୍ରୋତଃ—3. Flow; stream.

ପରିସ୍ରବ—ସଂ. ବି. (ପରି+ସ୍ରୁ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—୧ । ବହିଯିବା—
Parisraba 1. Flowing: streaming.
୨ । ସନ୍ତାନ ଜନ୍ମ—2 The birth of a child.
୩ । ତଳଆଡ଼କୁ ଗଡ଼ିଯିବା—3. Gliding down.
୪ । କୁସୁମ ଫୁଲ—4. Rottleria Tinctoria (M. W).

ପରିସ୍ରା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପ୍ରସ୍ରାବ)—ପରିସ୍ରାବ; ପ୍ରସ୍ରାବ; ମୂତ୍ର—
Parisrā Urine.
ପିଛାବ, ପେଛାବ **पेशाब** (ପରିସ୍ରାବ—ଅନ୍ୟରୂପ)
[ଦ୍ର—ଭାଷାରେ ବ୍ୟବହୃତ ଏହି ଶବ୍ଦର ଅନ୍ୟ ଆକାରମାନ, ଯଥା—ପରସା, ପରସ୍ରା, ପରସାବ, ପରସ୍ରାବ, ପରିସା, ପରସାବ, ପ୍ରସା, ପ୍ରେସା, ପେରେସା ।]

ପରିସ୍ରା କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ପ୍ରସ୍ରାବ କରିବା—
Parisrā karibā To urinate; to pass urine.
ପେଛାବକରା **पेशाबकरना**
(ପରସା କରିବା, ପରିସ୍ରାବ କରିବା, ପ୍ରସା କରିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପରିସ୍ରାଖାନା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପ୍ରସ୍ରାବ ଓ. ଆ. ଖାନା=ସ୍ଥାନ)—
Parisrākhāna ଲୋକେ ପ୍ରସ୍ରାବ କରିବାର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନ—
ପେସାବଖାନା **पेसाबखाना** Urinal.
(ପରିସ୍ରାବଖାନା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପରିସ୍ରାଜ୍ୱଳା—ଦେବ. (ସଂ. ପ୍ରସ୍ରାବ ଓ ଜ୍ୱାଳା)—ପ୍ରସା କରିବା ସମୟରେ
Parisrājalā ପ୍ରସ୍ରାବ ଦ୍ୱାରରେ ଅନୁଭୂତ ତୀବ୍ର ବେଦନା
ପେଛାବଜଳା (ରୋଗବିଶେଷ)—
ପରିସ୍ରା ଜ୍ୱାଳା } ଅନ୍ୟରୂପ Scalding of urine; painful
ପରିସ୍ରା ପୋଡ଼ା } urination accompanied with burning sensation in the urethral canal.

ପରିସ୍ରା ତଲବ ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି.—ପ୍ରସ୍ରାବର ଆବେଗ ଜଣାଯିବା; ମୂତ୍ର
Parisrā talab debā ମାଡ଼ିବା—A tendency to make
ପେଛାବପାଓଆ **पेसाब तलबहेना** water.
(ପରିସ୍ରା ମାଡ଼ିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପରିସ୍ରାଦ୍ୱାର—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପ୍ରସ୍ରାବ ଓ ଦ୍ୱାର)—ଜନନେନ୍ଦ୍ରିୟ—
Parisrā dwāra Male or female organ.
ପେଛବଦ୍ୱାର **पेसाबकी नाली**
(ପରିସ୍ରା ଦୁଆର, ପରିସ୍ରାବ ଦ୍ୱାର—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପରିସ୍ରା ନଳ(ଲୀ)—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପ୍ରସ୍ରାବ ଓ ନଳ)—
Parisrā nala(li) ମୂତ୍ରଦ୍ୱାର ମଧ୍ୟସ୍ଥ ନଳ—
ପେଛାବନାଳୀ Urinary passage; the urinary
पेसाबकीनाली canal.

ପରିସ୍ରାପୋଡ଼ା—ଦେ. ବି.—ପରିସ୍ରା ଜ୍ୱାଳା (ଦେଖ)—
Parisrāporḍā Parisrā jalā (See.

ପରିସ୍ରାବ—ସଂ. ବି. (ପରି+ସ୍ରାବ)—୧ । ପାଣିର ବୋହିଯିବା—
Parisrāba 1. Efflux; flow of water.
୨ । (ଆଧୁନିକ ରସାୟନ) ଛାଙ୍କିବା; କୌଣସି ଜଳୀୟ ପଦାର୍ଥକୁ କ୍ଷାରଜଳ ସହିତ ଆଲୋଡ଼ିତ କରି ଲୁଗାରେ ଛାଣିନେବା ପ୍ରକ୍ରିୟା—3. The process of sifting a liquid after mixing it with ash-water.

୪ । ଜଳୀୟ ପଦାର୍ଥକୁ ନଆଁରେ ବସାଇ ତହିଁର ବାଷ୍ପକୁ ଥଣ୍ଡା କରି ଅର୍କ ବାହାର କରିବା ପ୍ରକ୍ରିୟା; ଚୁଆଁଇବା—
4. Distillation.

ପେଛାବ ପୋଶାବ ଦେ. ବି. (ସଂ. ପ୍ରସ୍ରାବ)—୧ । ମୂତ୍ର; ମୂତ
I. Urine.

୨ । ମୂତ୍ର ତ୍ୟାଗ—2. Urination.

ପରିସ୍ରାବଣ—ସଂ.ବି. (ପରି + ସ୍ରୁ ଧାତୁ ଣିଚ ସ୍ରାବ ଧାତୁ + ଅଧି. ଅନ)—
Parisrābaṇa ଯେଉଁ ପାତ୍ରରେ ପାଣି ଛଣାଯାଏ—A filtering or straining vessel.

ପରିସ୍ରାବୀ—ସଂ. ବିଣ— (ପରି + ସ୍ରୁ ଧାତୁ ଣିଚ୍ ସ୍ରାବ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—୧ । ବହି ଯାଉଥିବା—
Parisrābī 1. Flowing.

୨ । ଝରୁଥିବା—2. Oozing.

ସଂ. ବି—୧ । ସବୁବେଳେ ଗୁହ୍ୟଦ୍ୱାର ବାଟେ ଘନରସ ବାହାରିବା; ଭଗନ୍ଦର ରୋଗବିଶେଷ—1. A form of fistula of the anus.

୨ । ଦୁରାରୋଗ୍ୟ ଜଳୋଦରୀ ରୋଗବିଶେଷ—2. An incurable form of swollen abdomen. (M.W.)

ପରିସ୍ରୁତ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି + ସ୍ରୁ ଧାତୁ = ସ୍ରବିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Parisruta ୧ । ଟୋପା ଟୋପା ହୋଇ ଝରିବା; ଚାରିତ—
1 Falling by drops; trickled.

୨ । ଅର୍କ ବାହାର କରିବା ପ୍ରକ୍ରିୟାଦ୍ୱାରା ଝରିଥିବା; ଚାରିତ—
2. Distilled.

ସଂ. ବି (ବୈଦିକ)—ଅତର; ପୁଷ୍ପସାର—
Essence of flowers; otto.

ପରିସ୍ରୁତା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—(ପରିସ୍ରୁତ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । ମଦ୍ୟ; ମଦିରା—
Parisrutā 1. Spirits; wine.
(ପରିସ୍ରୁତ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଦ୍ରାକ୍ଷା ମଦ୍ୟ—
2. Wine from grapes.

ପରିହ୍‌ଆରି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର ଓ ଗଡ଼ଜାତ) ବି. (ସଂ. ପରିରି)—
Parih-āri ୧ । ଗତ ବର୍ଷର ପୂର୍ବ ବର୍ଷ—1. Year before last.

ପରିଃ ଆରି
ପରିହାରି
ପରିଆହେ(ଏ)ରି } ଅନ୍ୟରୂପ

୨ । ଆଗାମୀ ବର୍ଷର ପରବର୍ଷ—
2. Year after next.

ପରିହତ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି + ହନ୍ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)—୧ । ପରିତ୍ୟକ୍ତ—
Parihata 1. Abandoned.

୨ । ଧୃତ—2. Seized; taken.

ସଂ. ବି—୧ । ଲଙ୍ଗଳର କନ୍ଧି (ହ. ଶ.)—1. The part of the plough between the handle & the plough blade.

୨ । ଖଣ୍ଡେ କାଠରେ ତିଆରି ହୋଇଥିବା ଲଙ୍ଗଳ (ହ. ଶ.)—
2. A plough made of one piece of wood only.

ପରିହର—ସଂ. ବି. (ପରି + ହୃ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅ)—ପରିହାର; ତ୍ୟାଗ—
Parihara Abandonment.

ତ୍ରାହି ପରିହର, ଦୁଷ୍ଟାଦ୍ଭୁତ ନଗର — କବିସୂର୍ଯ୍ୟ ସଙ୍ଗୀତ ।

ପରିହରଣ—ସଂ. ବି—(ପରି + ହୃ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—୧ । ହାନି—
Pariharaṇa 1. Loss.

ପରିହୃତ
ପରିହାରୀ
ପରିହାରକ } ବିଣ

୨ । କ୍ଷୀଣତା—
2. Weakness; feebleness.

୩ । ପରିହାର; ପରିତ୍ୟାଗ; ବର୍ଜନ—
3. Abandonment; relinquishment.

୪ । (ଦୋଷ) ଛଡ଼ାଇବା; ଖଣ୍ଡନ; ଅସ୍ୱୀକରଣ—
4. Repelling; removing; refutation.

୫ । କୌଣସି ବସ୍ତୁକୁ ଅଧିକାରୀର ବିନାନୁମତିରେ ଜବରଦସ୍ତି ଛଡ଼ାଇ ନେବା—5. Snatching away by force.

ପରିହରଣୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି + ହୃ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଅନୀୟ)—
Pariharaṇīya ୧ । ପରିତ୍ୟାଗର ଉପଯୋଗୀ; ତ୍ୟାଜ୍ୟ—
(ପରିହରଣୀୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Fit to be abandoned or shunned.

୨ । ଗ୍ରହଣ ଯୋଗ୍ୟ; ଗ୍ରାହ୍ୟ—
2. Fit to be taken; acceptable.

୩ । ଛଡ଼ାଇ ନେବାର ଯୋଗ୍ୟ—
3. Fit to be snatched away.

୪ । ନିବାରଣୀୟ—4. Preventible.

ପରିହରମାଣ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରି + ହୃ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଆନ = ସଂ. ଶାନଚ)—ଯେ ପରିହାର କରୁଅଛି—
Pariharamāṇa Relinquishing; abandoning; avoiding.
(ପରିହରମାଣା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ପରିହରିବା—ଦେ. କ୍ରି (ପଦ୍ୟ) (ସଂ. ପରିହରଣ)—ପରିହାର କରିବା; ତ୍ୟାଗ କରିବା—To abandon; to shun; to avoid.
ପରିହରା **ପରିହରେ**

ଭେଦମତ ପରିହର ସହିତ ବନ୍ଧନେ
ବନ୍ଧ ହେବେ ଅର୍ଥଯୁମେ ଅର୍ଥଯୁଗେ ଯେତେ —
ରଘୁନାଥ—ମହାଯାତ୍ରା ।

ପରିହର୍ତ୍ତବ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି + ହୃ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତବ୍ୟ)—ପରିହରଣୀୟ; ପରିହାର୍ଯ୍ୟ—Fit to be abandoned; avoidable.
Parihartabya

ପରିହସନୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି + ହସ୍ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଅନୀୟ)—
Parihasanīya ୧ । ଉପହାସ୍ୟ—1 Laughable; ludicrous.
(ପରିହସନୀୟା—ସ୍ତ୍ରୀ)

୨ । ପରିହାସର ଉପଯୁକ୍ତ ପାତ୍ର—
2. Fit to be laughed at or jested with.

ପରିହସିତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରି + ହସ୍ ଧାତୁ + କର୍ମ. ତ)—ଯାହାକୁ ଥଟ୍ଟା ବା ଉପହାସ କରାଯାଏ—Laughed at; jeered at.
Parihasita
(ପରିହସିତା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ବି—(+ ଭାବ. ତ)—ପରିହାସ—Jest.

ପରିହାର—ସଂ. ବି. (ପରି + ହୃ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅ)—୧ । ପରିତ୍ୟାଗ; ସର୍ବଥା ତ୍ୟାଗ—1. Abandonment; desertion; relinquishment; avoidance.
Pariharā

ପରିହୃତ
ପରିହାରୀ
ପରିହାର୍ଯ୍ୟ } ବିଣ

୨ । ଅନାଦର; ଅସମ୍ମାନ—2. Insult; disrespect; disesteem.

୩ । ଦୋଷାପନୟନ; ଦୋଷ ଛଡ଼ାଇବା; ଦୋଷ କ୍ଷାଳନ—
3. Repelling of a charge; refuting.
୪ । ଏଡ଼ାଇବା; ଏଡ଼ିବା—
4. Escaping from; shunning; avoiding.
୫ । ନିଜ ଉପରୁ ଦୋଷ ଛଡ଼ାଇବା ପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତର; ଖଣ୍ଡନ—
5. Refutation; reply to an accusation against oneself.
୬ । ପ୍ରାର୍ଥନା; ଅନୁରୋଧ—6. Prayer; request.
୭ । ରୟାତି; ମୋଚନ; ମୁକ୍ତି—7. Exemption.
୮ । ବିଦାୟ—8. Bidding adieu.
୯ । ପରାଜୟ—9. Defeat.
୧୦ । ଉପେକ୍ଷା—10. Disregard; indifference.
୧୧ । ରାଜପୁତ୍ ଜାତିର ଗୋଟିଏ ଶାଖା (ଏମାନଙ୍କର ଅନ୍ୟ ନାମ ଅଗ୍ନିକୁଳ)—11. Name of a branch of the Rajputs.
୧୨ । (+କର୍ମ. ଅ)—ଗ୍ରାମର ଚାରିପାଖେ ଗୋଚାରଣପାଇଁ ଛଡ଼ା ଯିବା ପଡ଼ିଆଭୂମି (ହି. ଶ)—12. The common grazing ground round a village.
୧୩ । ଯୁଦ୍ଧରେ ଜିଣା ଯାଇଥିବା ଧନାଦି (ହି. ଶ)—
13. Booty; spoils.
୧୪ । କର ବସାଣରୁ ମୁକ୍ତି (ହି. ଶ)—
14. Exemption or remission from taxation.
୧୫ । ତିରସ୍କାର (ହି. ଶ)—15. Rebuke; censure.

ପରିହାରୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରି+ହୃ ଧାତୁ+ଇନ୍ ୧ମା. ୧ବ)—
Parihārī ୧ । ପରାଜୟକାରୀ; (ଅମୁକ ଅପେକ୍ଷା) ଉତ୍କୃଷ୍ଟ—
(ପରିହାରକ—ଅନ୍ୟରୂପ) 1 Defeating; excelling.
ପରିହାରିଣୀ } ସ୍ତ୍ରୀ ବାରବାର ପରିହାସ କରିବା । ବିବରଣ. ସଙ୍ଗୀତ ।
ପରିହାରିକା }
୨ । ପରିହରଣକାରୀ (ପରିହରଣର ଉଚ୍ଚ ଉଚ୍ଚ ଅର୍ଥ ଦେଖ)—2. Doing an act of Pariharana (See).

ପରିହାର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି+ହୃ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—
Parihārjya ୧ । ପରିତ୍ୟାଜ୍ୟ; ପରିହର୍ତ୍ତବ୍ୟ—
(ପରିହାର୍ଯ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Fit to be relinquished or shunned; avoidable.
୨ । ରୟାତି ବା ମୁକ୍ତିଲାଭ ପାଇବା ଯୋଗ୍ୟ—
2. Deserving exemption.

ପରିହାସ—ସଂ. ବି. (ପରି+ହସ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—୧ । ଥଟ୍ଟା—
Parihāsa 1. Jesting; mockery.
ପରିହସିତ } ବିଣ ୨ । କୌତୁକ—2. Sport; mirth.
ପରିହସନୀୟ }
ପରିହାସ୍ୟ } ୩ । ଉପହାସ—3. Ridicule; laughter; jeering.
[ଦ୍ର—ଏହି ଶବ୍ଦ ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ସମାସରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ, ଯଥା—ହାସ ପରିହାସ, ଥଟ୍ଟା ପରିହାସ, କୌତୁକ ପରିହାସ ।]
୪ । କ୍ରୀଡ଼ା; ଖେଳ; (ହି. ଶ)—4. Play.

ପରିହାସକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରି+ହସ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Parihāsaka ଯେ ପରିହାସ କରେ—Mocking; jesting.
(ପରିହାସିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ବି—ବିଦୂଷକ—Jester.

ପରିହାସ କରିବା—କ୍ରି—ଥଟ୍ଟା ତାମସା କରିବା—
Parihāsa karibā To play jests with; to cut jokes with
ପରିହାସକରା **परिहासकरणा**
[ପରିହାସ ଲଗା(ଗେ)ଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ]

ପରିହାସ ଲଗା(ଗେ)ଇବା—କ୍ରି—ପରିହାସ କରିବା (ଦେଖ)
Parihāsa lagā(ge)ibā Parihāsa karibā (See)

ପରିହାସି—ବିଣ. (ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ) (ସଂ. ପରିହାସ୍ୟ)—୧ । ପରିହାସ
Parihāsi ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ବ୍ୟକ୍ତି); ଯାହା ସଙ୍ଗେ ପରିହାସ ବା ଥଟ୍ଟା କରିବା ସମାଜସମ୍ମତ—1. Fit to be jested with according to social custom.
୨ । ପରିହାସ କରୁଥିବା—2. Jesting.
୩ । ଯେ ସର୍ବଦା ଥଟ୍ଟା ପରିହାସ କରେ; ଥଟ୍ଟିଲ; ପରିହାସପ୍ରିୟ—
(ପରିହାସିଆ—ଧନ୍ୟରୂପ) 3. Jestive; sportive; jocular.
[ଦ୍ର—ଆମ ସମାଜରେ ଆଈ, ଅଜା, ନାଈ, ନାତୁଣୀ, ନାତୁଣୀ-ଜୋଇଁ, ନାତୁଣୀବୋହୂ, ଉଣୋଇ ଓ ଶଳା, ଶାଳୀ, ଶଳାଭାଉଜ, ନଣନ୍ଦ, ଦିଅର, ଭାଉଜ, ନଣନେଇ ଓ ଭଉଣୀଜୋଇଁ ଏମାନେ ପରିହାସି ଅଟନ୍ତି ।

ପରିହାସ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି+ହସ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—
Parihāsya ଥଟ୍ଟା ତାମସାର ଯୋଗ୍ୟ; ପରିହସନୀୟ—
(ପରିହାସ୍ୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) Rediculous; laughable.
(ପରିହାସ୍ୟତା—ବି) ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପରିହାସ)—ପରିହାସ (ଦେଖ)
परिहस् Parihāsa (See)

ପରିହୃତ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି+ଧା ଧାତୁ=ଧାରଣ କରିବା+କର୍ମ. ତ)—
Parihita ୧ । ପିନ୍ଧା ହୋଇଥିବା; ପିନନ୍ଧ—1. Clothed;
(ପରିହିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) worn; clad; put on; donned.
୨ । ଆଚ୍ଛାଦିତ—2. Covered over.
ପ୍ରାଦେ.(ଗଡ଼ଜାତ) ବିଣ.(କଟରିଆ ଭାଷା)—ସନ୍ନିକଟ;ସନ୍ନିହିତ—Very close.

ପରିହୀନ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି+ହା ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ) —୧ । କ୍ଷୀଣ—
Parihīna 1. Weak.
(ପରିହୀନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । କ୍ଷୟପ୍ରାପ୍ତ—2. Wasted; waned.
(ପରିହୀଣ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୩ । ସମ୍ୟକ୍ ବଞ୍ଚିତ—
3 Defrauded; deprived of; deceived.
୪ । ପରିବର୍ଜିତ; ତ୍ୟକ୍ତ—4. Abandnoed.

ପରିହୃତ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି+ହୃ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—ପରିତ୍ୟକ୍ତ—
Pari hṛuta 1. Abandoned; deserted.
(ପରିହୃତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ବିମୁକ୍ତ—2. Liberated.
୩ । ବଳପୂର୍ବକ ଗୃହୀତ—3. Snatched; seized; robbed.
୪ । କ୍ଷାଳିତ—4. Confuted; repelled; refuted.
୫ । ପତିତ; ଭ୍ରଷ୍ଟ (ହି. ଶ)—5. Fallen.

୬ । ନଷ୍ଟ; ଧ୍ୱସ୍ତ (ହ. ଶ.)—6. Ruined.

ପରୀ—ବୈଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ଫା. ପରୀ; ତୁଲ. ଇଂ ଫେୟାରୀ; ସଂ. ଅପ୍ସରା) —
Pari ୧ । ଅପ୍ସରା; ପକ୍ଷଯୁକ୍ତ ସୁନ୍ଦରୀ ଦେବଯୋନିବିଶେଷ—
ପରୀ परी Fairy; nymph.

[ଦ୍ର ପାରସ୍ୟ ଦେଶର ପ୍ରାଚୀନ କାହାଣୀରେ ପରୀମାନେ କୋହକାଫ୍ ପର୍ବତବାସିନୀ ପକ୍ଷଯୁକ୍ତା ସୁନ୍ଦରୀ ସ୍ତ୍ରୀ ରୂପଧାରଣୀ ବୋଲି କଳ୍ପିତା । ଏମାନଙ୍କ ରୂପ ଠିକ୍ ନାରୀଙ୍କ ପରି, କେବଳ ଖାଲି ମୁଣ୍ଡରେ ଦୁଇଟି ପକ୍ଷୀ ଲାଗିଥିବାରୁ ଏମାନେ ଆକାଶ ପଥରେ ବିଚରଣ କରନ୍ତି । ଫାରସୀ ଓ ଉର୍ଦ୍ଦୁ ସାହିତ୍ୟରେ ପରୀମାନଙ୍କ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ଅନେକ ବର୍ଣ୍ଣନା ଅଛି । କେବଳ ସ୍ୱର୍ଗବାସିନୀ ହୂରୀ ନାମ୍ନୀ ଦେବଯୋନୀ ପରୀମାନଙ୍କ ଠାରୁ ସୁନ୍ଦରୀ ବୋଲି କଥିତା । ଫାରସୀ ଓ ଉର୍ଦ୍ଦୁ କବିତାରେ ସୁନ୍ଦରୀ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ 'ପରୀ' ସଙ୍ଗେ ତୁଳନା କରି ଯାଇଅଛି ଓ ସେମାନଙ୍କୁ ତେଣୁକରି ପରୀ ବୋଲାଯାଇଅଛି (ହ. ଶ.)]

୨ । ପରୀ ପରି ସୁନ୍ଦରୀ ସ୍ତ୍ରୀ—2. An exquisitely beautiful and charming woman; a paragon amongst women.

ପରୀକ୍ଷ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପରୀକ୍ଷା)— ୧ । ପରୀକ୍ଷା—
Parīksha 1. Examination.

ପରୀକ୍ଷ ନିମନ୍ତେ କୃଷ୍ଣ କରିଛ ଦମନ୍ତୀ । ଗ୍ରାମୀ, ନଳଚରିତ ।

୨ । ଜଳୀୟ ଔଷଧ ସହିତ ଅନୁପାନ ମିଶ୍ରଣ—2. Mixing of a vehicle with certain liquid medicines.

(ଯଥା—ଏ ପାତନରେ ମଧୁ ପରୀକ୍ଷ ଦେଇ ଖାଇବାକୁ ହେବ ।)

୩ । (ସଂ. ପରୀକ୍ଷିତ) ପରୀକ୍ଷିତ ରାଜା—
3. Name of a king.

ଶୁଣ ପରୀକ୍ଷ ଜନମେଜୟ,
କୃଷ୍ଣ ଚରିତ ଭାଗବତ । ଜଗନ୍ନାଥ ଭାଗବତ ।

ପରୀକ୍ଷକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ପରି+ଈକ୍ଷ୍ ଧାତୁ=ଦେଖିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Parīkshaka ୧ । ଯେ ପରୀକ୍ଷା କରେ—
(ପରୀକ୍ଷିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Examiner.

୨ । ଦୋଷଗୁଣବିଚାରକ; ସମାଲୋଚକ—
2. Judge; critic.

ପରୀକ୍ଷା—ସଂ. ବି. (ପରି+ଈକ୍ଷ୍ ଧାତୁ=ଦେଖିବା+ଭାବ. ଅ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Parīkshā ୧ । ଦୋଷ ଗୁଣର ବିଚାର—
(ପରୀକ୍ଷଣ—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Examination.
(ପରୀକ୍ଷିତ, ପରୀକ୍ଷିତବ୍ୟ; ପରୀକ୍ଷ୍ୟ—ବିଣ)

୨ । ଅନୁସନ୍ଧାନ—2. Investigation; enquiry.

୩ । ବିଶ୍ଳେଷଣାଦି ଦ୍ୱାରା ପଦାର୍ଥର ଗୁଣାଦି ନିର୍ଣ୍ଣୟ—
3. Experiment by analysis and synthesis.

୪ । ମାଣ୍ଡୁ; ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ନ୍ୟାୟାଳୟରେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିର ଅପରାଧିତା ବା ନିରପରାଧିତାର ପ୍ରମାଣ ନେବା (ଯଥା—ଅଗ୍ନି ପରୀକ୍ଷା)—4. Ordeal.

୫ । ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ରତ୍ନାଦିରେ ଦୋଷ ଅଛି କି ନାହିଁ ଏଥିର ପ୍ରମାଣାର୍ଥ ଭଦନ୍ତ—5. Test of gold and gems.

ଦେ. ବି.—୧ । ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀମାନଙ୍କର ବିଦ୍ୟାଶିକ୍ଷାର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କାଳ ପରେ ବିଦ୍ୟା ଓ ଗୁଣ ବିଚାରାର୍ଥ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ପ୍ରଶ୍ନାଦିର ଉତ୍ତର ସମାଧାନ ରୂପ କ୍ରିୟା—
1. Examination of students

୨ । ଜଳୀୟ ଔଷଧ ସଙ୍ଗେ ବ୍ୟବହୃତ ଅନୁପାନ—
2. A vehicle for taking certain medicines.

୩ । ଦେବୋତ୍ତର ସମ୍ପତ୍ତିର ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରକ ପ୍ରଧାନ କର୍ମଚାରୀ; ପରିଚାଳକ—3. A superintendent of an endowment.

ପରିଚାଳକ ବିଚାର ଅଛି ଦେଲେ ଚଢ଼ିତ । ଉକ୍ତ, ଚିତ୍ରଣ ।

ପରୀକ୍ଷା କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ବିଶ୍ଳେଷଣାଦି ଦ୍ୱାରା ଗୁଣାଦି ନିର୍ଣ୍ଣୟ
Parīkshyā karibā କରିବା—1. To experiment.
ପରୀକ୍ଷା କରା ୨ । ଦ୍ରବ୍ୟର ଉତ୍କର୍ଷ ବା ଅପକର୍ଷ ପରଖ କରିବା—
परीक्षाकरना, परिखना 2. To test.

୩ । ବିଦ୍ୟା ବା ଯୋଗ୍ୟତା ସ୍ଥିର କରିବା ପାଇଁ ଛାତ୍ରାଦିଙ୍କୁ ପ୍ରଶ୍ନ କରିବା—3. To examine a student.

ପରୀକ୍ଷା ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—ନିଜର ଉପଯୁକ୍ତତାର ପରିଚୟ ଦେବା—
Parīkshyā debā To appear at an examination;
ପରୀକ୍ଷା ଦେଓୟା to undergo a test or ordeal.
परीक्षा देना କଠିନ ପରୀକ୍ଷା ଦେଲେ ଲଙ୍କାଠାରେ ସ୍ୱର୍ଗ ।
ନିଜ କିଶୋର, ଗୀତା ବିନୋଦ ।

ପରୀକ୍ଷା ନେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । କୌଣସି ଛାତ୍ରର ଯୋଗ୍ୟତା ବିଚାରାର୍ଥ
Parīkshyā nebā ପ୍ରଶ୍ନାଦି ଦ୍ୱାରା ପରୀକ୍ଷା କରିବା—1. To
ପରୀକ୍ଷା ଲଓୟା examine a student.
परीक्षा लेना ୨ । ଯୋଗ୍ୟତାର ନିଦର୍ଶନ ଦେଖିବା—
2. To test.

ପରୀକ୍ଷା ଫଳ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ପରୀକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କର ଯୋଗ୍ୟତାର
Parīkshyā phala ବିଚାରର ଶେଷ ଫଳ—The result
of an examination; examination result.

ପରୀକ୍ଷାର୍ଥୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରୀକ୍ଷା+ଅର୍ଥିନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—ପରୀକ୍ଷା
Parīkshārthī ଦେବା ପାଇଁ ଇଚ୍ଛୁକ—Desirous of
(ପରୀକ୍ଷାର୍ଥିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) appearing at an examination.

ସଂ. ବି—ପରୀକ୍ଷା ଦେବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ବା ଉପସ୍ଥିତ ବ୍ୟକ୍ତି—
Candidate; examinee.

ପରୀକ୍ଷିତ୍—ସଂ. ବି. (ପରି+ଈକ୍ଷ୍ ଧାତୁ=ପରୀକ୍ଷା କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ)—
Parīkshit ପରୀକ୍ଷିତ୍ (ଦେଖ)—Parīkshit. (See).

ପରୀକ୍ଷିତ—ସଂ. ବି. (ପରି+ଈକ୍ଷ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ତ)—ପରୀକ୍ଷିତ୍ (ଦେଖ)
Parīkshita Parīkshit. (See).
(ପରୀକ୍ଷିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ବିଣ—(ପରି+ଈକ୍ଷିତ)—୧ । ଯାହାକୁ ପରୀକ୍ଷା କରି ଯାଇଅଛି—1. Examined; tried; investigated; experimented.

୨ । ଅନୁଭବ ଦ୍ୱାରା ଦେଖା ଯାଇଥିବା—
2. Tested by experience.

ପରୀକ୍ଷିତ ଔଷଧ—ସଂ. ବି.—ଯେଉଁ ଔଷଧର ଗୁଣ ବା ଫଳ ଏଥିପୂର୍ବେ
Parīkshita aushadha ଦେଖା ଯାଇଅଛି—Well tried
or tested medicine.

ପରୀକ୍ଷିତ ତୁଟକା—ଦେ. ବି—ଯେଉଁ ସାମାନ୍ୟ ବୁଟୀର ଗୁଣ ଏଥିପୂର୍ବେ ପରୀକ୍ଷା କରାଯାଇଅଛି—A well-
Parikshita tuṭakā ପରୀକ୍ଷିତ ଟୋଟକା **परीक्षितटोटका** tried simple remedy.

ପରୀଜାଦ୍—ବୈଦେ. ବିଣ. (ଫା)—ପରୀ ପରି ସୁନ୍ଦରୀ—
Parijād Beautiful as a fairy.
ଡାନାକାଟାପରୀ **परीजाद**

ପରୀଣାୟ—ସଂ ବି—ପରଣାୟ (ଦେଖ)
Parīṇāya Parināya. (See)

ପରୀଣାହ—ସଂ. ବି—ପରଣାହ (ଦେଖ)
Parīṇāha Parināha. (See)

ପରୀତ—ସଂ. ବି—(ପରି=ଚାରିଆଡ଼େ+ଇ ଧାତୁ=ଯିବା+କର୍ମ. ତ)—
Parīta ୧ । ବେଷ୍ଟିତ; ପରିବୃତ—1. Surrounded.
୨ । ଯୁକ୍ତ; ବିଶିଷ୍ଟ—2. Joined; connected.
୩ । ପରିଗତ—3. Gone forth.

ପରୀତ୍ତ—ସଂ. ବିଣ—୧ । ସୀମାବଦ୍ଧ (ହି. ଶ.)—
Parītta 1. Limited.
୨ । ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ—2. Narrow.
୩ । ସଙ୍କୁଚିତ—3. Contracted.

ପରୀ ଦେଶ—ଦେ. ବି—(ଫା. ପରୀ+ସଂ. ଦେଶ)—ପରୀମାନେ ଯେଉଁ
Parī deśa କାଳ୍ପନିକ ଦେଶରେ ବାସ କରନ୍ତି—Fairy-land.
ପରୀ ରାଜ୍ୟ **परीमूलक** (ପରି ଗ୍ରଇଜ, ପରି ଗ୍ରଜ୍ୟ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପରୀରମ୍ଭ—ସଂ ବି—ପରିରମ୍ଭ (ଦେଖ)
Parīrambha Parirambha. (See)

ପରୀହାର—ସଂ. ବି—ପରିହାର (ଦେଖ)
Parīhāra Parihāra. (See)

ପରୀହାସ—ସଂ. ବି—ପରିହାସ (ଦେଖ)
Parīhāsa Parihāsa. (See)

ପରୁ—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ପରୁତ୍)—୧ । ଗତ ବର୍ଷ; ଗୋଦସ୍ତା—
Paru 1. Last year.
୨ । (ସ. ପରାତ୍) ଅପେକ୍ଷା; ଠାରୁ—2. Than.
ମୁଁ ତୁମ୍ଭ ଦାସ ତବୁ ଦାସ—ଯଶୋବନ୍ତ ପ୍ରେମଭକ୍ତିଗୀତା ।
୩ । (ସ. ଉପରି) ଉପରୁ—3. Down from.
ପଡ଼ିଲେ ହାଙ୍ଗପରୁ ଜହଣ କରୋନା—କୃଷ୍ଣଙ୍କ ମହାଭାରତ ଦ୍ରୋଣ ।
ସଂ. ବି—୧ । ପର୍ବତ (ହି. ଶ.)—1. Mountain.
୨ । ସ୍ୱର୍ଗଲୋକ—2.; Heaven; paradise.
୩ । ଗ୍ରନ୍ଥି; ଗଣ୍ଠି—3. Knot.
୪ । ସମୁଦ୍ର—4. The ocean (Apte).

ପରୁଆ (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବି. (ଫା)—ପରୁଆ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Paruā (etc) Par-uā etc. (See).
(ପରେଇ, ପରୋଆ—ଅନ୍ୟରୂପ)
ପରୋୟା **परवाह** ଗୁଳିଚାଣ୍ଡି ବଜା ବେଳେ ସମ୍ପଦର ମଳରେ ପରୁଆ ନାହିଁ ।
ଭାଗ୍ୟର ଗାଡ଼ିଆ ବାହା ।
ପ୍ରାଦେ (ବସ୍ତ୍ରର) ବି (ସ. ପାରାବତ)—ପାରା—Pigeon.

ପରୁଆନା—ବୈଦେ. ବି (ଫା)—ପରୁଆନା (ଦେଖ)
Paruānā Par-uānā (See)
(ପରୋଆନା, ପରନା, ପରାନା—ଅନ୍ୟରୂପ)
ଜିଜୀବାଇ ପରୁଆନା × × × ସବୁ ମୋ ପାଖରେ ଅଛି ।
ଫକୀରମୋହନ ଛମାଣଅଠଗୁଣ୍ଠ ।

ପରୁଆର—ବୈଦେ. ବି (ଫା)—ପରୁଆର (ଦେଖ)
Paruār Par-uār (See)

ପରୁଡ଼ି—ଦେ. ବି—୧ । ବିଶାକାଠିର ତଳେ ଦଉଡ଼ି ଲାଗି ଝୁଲୁଥିବା
Parurḍi ଭାଲପତ୍ରରେ ତିଆରି ଚାରି ପଲ—1. A square bit of wicker work hanging from the roller of 'Bisā kāṭhi'.
[ଦ୍ର—ଏହା ଉପରେ ଜିନିସପତ୍ର ରଖାଯାଇ ଓଜନ କରାଯାଏ ।]
୨ । (ସଂ. ପଟ୍ଟେରକ) ସନ୍ତରା (ଦେଖ)
2. Santarā (See)

ପରୁଡ଼ି ମସିଣା—ଦେ. ବି.—ସନ୍ତରା ମସିଣା (ଦେଖ)
Parurḍi masiṇā Santarā masinā (See)
पटेरकी चटाई

ପରୁତ୍—ସଂ. ଅ. (ପର+ବର୍ଷ. ଅର୍ଥରେ ଉତ୍)—ଗତ ବର୍ଷ; ଗୋଦସ୍ତା—
Parut Last year.

ପରୁଶୁ (ଇତ୍ୟାଦି)—ପ୍ରା. ବି.—ପରଶୁ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Parusu (etc) Parasu etc (See)

ପରୁଷ—ସ. ବିଣ. (ପୃ ଧାତୁ=ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଉଷ)—
Parusha ୧ । କଠିନ—1. Hard;
(ପରୁଷା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । କଠୋର; କର୍କଶ; ରୁଢ଼; ରୁକ୍ଷ—
(ପରୁଷତା[ତ୍ୱ]; ପାରୁଷ୍ୟ—ବି) 2. Rough; severe; rude.
ବଥ ମୋତେ ଗାଳି ପରେ ମ ନ ପାଇଁ ପରୁଷ ପୁରୁଷ ଜାତ ମୋ ।
କବିସୂର୍ଯ୍ୟ ସଙ୍ଗୀତ ।
୩ । ଉଦ୍ଧତ; ଉଗ୍ର—3. Abusive; rude.
୪ । ନିର୍ଦ୍ଦୟ; ନିଷ୍ଠୁର—4. Cruel; unkind.
୫ । ବିଚିତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣ ବିଶିଷ୍ଟ—5. Multicoloured.
୬ । ଶ୍ରୁତିକଟୁ—6. Harsh or disagreeable to the ear.
୭ । କଷ୍ଟଦାୟକ (ପବନ)—7. Keen; piercing (wind).
୮ । ମଳିଆ—8. Dirty (Apte).
୯ । ଛପରପକିଆ—9. Spotted; variegated.
୧୦ । ଝାଙ୍ଖୁଡ଼ା—10. Shaggy (Apte).
ସ. ବି.—୧ । କଠୋର ବଚନ; ଗାଳି—
1. Harsh or abusive speech (Apte).
୨ । ଫାରସା କୋଳି (ଦେଖ)—2. Phārasā koli (See)
୩ । ନୀଳ ଫୁଲୀ; ବାଣା—
3. The blue-flowered variety of Barlaria.
୪ । କାଣ୍ଡସର—4. A kind of reed.
୫ । ଶର; ବାଣ (ହି. ଶ)—5. Arrow.

ଦେ. ବି.—୧ । କଠୋରତା—
1. Roughness; harshness.
୨ । କାଠିନ୍ୟ—2. Hardness.
୩ । କର୍କଶତା—3. Rudeness.
୪ । ନିଷ୍ଠୁରତା—4. Cruelty.
—ସଂ. ବି.—କର୍କଶ ସ୍ୱର—
Parusha kaṇṭha Rude tone; harsh tone.

ପରୁଷ ଫଳ—ସଂ. ବି.—ଫାରସା କୋଳି (ଦେଖ)
Parusha phaḷa Phārasā koḷi (See)

ପରୁଷାଣ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପରିବେଷଣ)—ପରଷିବା—
Parushāṇa Serving out meal.
ପରିବେଶନ **परसना**

ପରୁଷିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପରିବେଷଣ)—ପରଷିବା (ଦେଖ)
Parushibā Parashibā (See)
ପରେସା **परसना**

ପରୁଷୁଣୀ—ଦେ. ବିଣ.—ପରଷୁଣୀ (ଦେଖ)
Parushuṇī Parashuṇī (See)

ପରୁଷୁଣିଆ(ଆଁ)—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ.—ପରଷୁଣିଆ (ଦେଖ)
Parushuṇiā(āṅ) Parashuṇiā (See)

ପରୁଷ—ସଂ. ବି.—ଫାରସା କୋଳ ଓ ଗଛ (ହରେକୃଷ୍ଣ. ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ)—
Parūsha (ପରୂଷକ—ଅନ୍ୟରୂପ) Phārasā (See)

ପରେ—ଦେ. ଅ.—(ସଂ. ପର)—୧ । ଉତ୍ତରୁ; ଅନନ୍ତର—
Pare 1. After.
ପରେ **परे** ୨ । ପଶ୍ଚାତ୍—2. Afterwards.
୩ । ଭବିଷ୍ୟତରେ—3. In future.
୪ । (ଅମୁକର) ପରେ; ଉତ୍ତରେ—4. After that.
୫ । ଠାରେ; ଉପରେ—5. Over; above.
ତାର ପରେ ବି ବସ୍ତ୍ର । ବିଚିତ୍ରପୂର୍ଣ୍ଣ. ସଙ୍ଗୀତ ।
୬ । (ଅମୁକର) ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ—6. High above.
ତୋହ ପରେ ଚନ୍ଦ୍ର ବସିବେ ଗୌରବେ,
ତୋର ମତେ କେତେ ଜଗଣ୍ୟ ମାନବେ । ଲକ୍ଷ୍ମୀନାଥ. ଦରବାର ।

ପରେ **पर** ୭ । (ଅମୁକର) ଉପରକୁ; ଆଡ଼କୁ—
7. Towards (that).
କୃପାସ୍ପର୍ଶ ଯେ କୃତକର୍ମୀ ବୁଡ଼େ ନିଜି;
ଚକ୍ଷୁକେରୁ ପରେ ବଳିଲେ ଶର ଛୁଟି । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ସ୍ତ୍ରୀ ।

(ଅମୁକର) ବାହାରେ—8. Out side (that).
କାଳ ମାସ୍ତାର ପରେ ଚନ୍ଦ୍ର,
ପର ଅପମ ରେଦ ମାହିଁ—ଜଗନ୍ନାଥ. ଭଗବତ ।

ଚେୟେ **से** ୯ । (ଅମୁକ) ଅପେକ୍ଷା; ରୁ; ଅଧିକା; ଠାରୁ—
9. Over and above; than.
ଯା ଚନ୍ଦ୍ର ନାନା ଶାହା ପରେ,
ଦ୍ୱିତୀୟ ନାହିଁ ଏ ସଂସାରେ ଜଗନ୍ନାଥ. ଭଗବତ ।

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ପର; ପରସ୍ପେ—Like; similarly.

ପରେଇ (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବି. (ଫା)—ପରଉଆ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Parei (etc) Par-uā etc. (See)

ପରେଇବା—ପ୍ରା. (ଇତର) କ୍ରି.—(ଳ ସ୍ଥାନରେ ର ଉଚ୍ଚାରଣ)—
Pareibā ପଳାଇବା (ଦେଖ)—Paḷāibā (See)

ପରେଚ—ପ୍ରା. ବି. ଓ ବିଣ. (ସଂ. ପରିଚୟ)—ପରିଚୟ (ଦେଖ)
Parecha Paricbaya (See)

ପରେଟ୍(ଡ)—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ପାରେଡ୍)—୧ । ସଲଟଣ ବା ଜନଶ୍ରେଣୀ
Pareṭ (ḍ) ବଲମାନଙ୍କ ଶ୍ରେଣୀବଦ୍ଧ ହୋଇ ନାନା ପ୍ରକାର ଅଙ୍ଗ ଓ
ପାରେଡ଼ **परेट** ଅସ୍ତ୍ରାଦି ଚାଳନ—
1. Military or police parade.
୨ । ଗ୍ରାମ ଚୌକିଦାରମାନଙ୍କର ସପ୍ତାହର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦିବସରେ
ଥାନାରେ ହାଜର ହେବା—2. The chowkidar's
weekly parade at the police station.

ପରେଟ୍(ଡ) ପଡ଼ିଆ—ଦେ. ବି—ଯେଉଁ ପଡ଼ିଆ ବା ଖୋଲା ଯାଗାରେ
Pareṭ(ḍ) paṛdiā ସୈନିକମାନେ ପରେଟ୍ କରନ୍ତି—
ପାରେଡ଼ ମାଠ Parade-ground; parade field.
परेट मैदान

ପରେଟ୍ ପାଳି—ଦେ. ବି—ସପ୍ତାହର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦିବସ ମାନଙ୍କରେ ଥାନା ଥାନା
Pareṭ pāḷi ଗ୍ରାମର ଚୌକିଦାରମାନଙ୍କର ଥାନାରେ ହାଜର ହେବା
ପାଳି—Parade-day of village chowkidars.

ପରେଟା—ବୈଦେ. ବି (ଲ)—ପରଟା (ଦେଖ)
Pareṭā Paraṭā (See)
(ପରୋଟା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପରେଣ—ପ୍ରା. ଅ. (ପଦ୍ୟ)—ପରେ; ଉପରେ—
Pareṇa On; above.
ଅପ ଉଚ୍ଚ ପରେଣ ଗେହ୍ନ ବସେ । ଶ୍ରୀଗୀ, ପରଜେ ଗୀତା ।

ପରେତ—ସଂ. ବିଣ. (ପର=ପରଲୋକ+ଇ ଧାତୁ=ଯିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ;
Pareta ଅର୍ଥାତ୍ ପର ଲୋକକୁ ଯେ ଯାଇଛି)—
ମୃତ—Dead; departed.
ବି—୧ । ପ୍ରେତ; ମୃତ ଲୋକର ଭୂତ—
1. The ghost of a dead man.
୨ । ମୁର୍ଦ୍ଦାର—2. Dead body; corpse.

ପରେତ ରାଟ୍—ସଂ. ବି. (ପରେତ=ପ୍ରେତ+ରାଜ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍)-
Pareta rāṭ ପ୍ରେତଙ୍କ ରାଜା; ଯମ ରାଜା—
The God of death; Jama.

ପରେଦ୍ୟୁଃ—ସଂ. ଅ. (ପର+ଦିବସାର୍ଥେ ଏଦ୍ୟୁସ୍)—ପଅର ଦିନ—
Paredyuḥ Day before yesterday; day after to-morrow.

ପରେଶ—ସଂ. ବି. (ପର+ଈଶ)—
Paresa ୧ । ପରମେଶ୍ୱର—1. God.
୨ । ବିଷ୍ଣୁ—2. Bishṇu.
୩ । ଶିବ—3. Śiba.

ପରେଶ ନାଥ—ଦେ. ବି—ପାର୍ଶ୍ୱନାଥ (ଦେଖ)
Paresa nātha Pārswanātha (See)

[ଦ୍ର—କଲିକତାରେ ଜୈନ ସେଠଙ୍କ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ପରେଶନାଥ ମନ୍ଦିର ମର୍ମର ପ୍ରସ୍ତର ଓ ନାନା ବର୍ଣ୍ଣ କାଚ ଖଣ୍ଡ ଦ୍ୱାରା ବିଚିତ୍ର ଦେଖାଯାଏ ।]

ପରେଷ୍ଟୁ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ବହୁପ୍ରସୂତା ଗୌ; ବରଷ ବିଆଣୀ ଗାଈ—
Pareshṭu A cow which has often calved (Apte).

ପରୋଆନା—ବୈଦେ. ବି. (ଫା)—ପର୍ ଉଆନା (ଦେଖ)
Paroānā Par-uānā (See)

ପରୋକ୍ଷ—ସଂ. ବିଣ. (ଅବ୍ୟୟୀ ଭାବ; ପର = ଅତୀତ + ଅକ୍ଷ = ଇନ୍ଦ୍ରିୟ)—
Proksha ୧ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟାତୀତ—1. Imperceptible; beyond the ken of the senses.
(ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ—ବିପରୀତ)
[ପରୋକ୍ଷ(ତା)—ବି]
୨ । ଅସାକ୍ଷାତ୍; ଅଦୃଶ୍ୟ—
2. Invisible.
୩ । ଦୃଷ୍ଟିର ବହିର୍ଭୂତ—
3. Out of sight; beyond one's ken.
୪ । ଅପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ—4. Indirect.
୫ । ଗୁପ୍ତ—5. Surreptitious; latent.
ସଂ. ବି—୧ । ଅନୁପସ୍ଥିତି; ଅଭାବ (ହି. ଶ.)—
1. Absence; want.
୨ । ପରମ ଜ୍ଞାନୀ ବ୍ୟକ୍ତି (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
2. A seer; a very wise man.
୩ । (ବ୍ୟାକରଣ) ଅତୀତ କାଳ—
3. (grammar) Past tense.

ପରୋକ୍ଷ ଜ୍ଞାନ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ପରୋକ୍ଷ + ଜ୍ଞାନ)—
Paroksha jñāna ୧ । ଅତୀନ୍ଦ୍ରିୟ ଜ୍ଞାନ—1. Knowledge of things unseen; clairvoyance.
୨ । ଅପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଜ୍ଞାନ—2. Indirect knowledge.

ପରୋକ୍ଷ ପ୍ରମାଣ—ସଂ. ବି—ସାକ୍ଷାତ୍ ପ୍ରମାଣ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର ପ୍ରମାଣ—
Paroksha pramāṇa Circumstantial or indirect evidence.

ପରୋକ୍ଷ ଭୋଗ—ଦେ.ବି. (ହିନ୍ଦୁ ଆଇନ୍)—ପ୍ରକୃତ ଅଧିକାରୀର ଅନୁପସ୍ଥିତି
Paroksha bhoga ବା ଅଜ୍ଞାତରେ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଦ୍ୱାରା ତାହାର ସମ୍ପତ୍ତିର ଉପଭୋଗ—(Hindu law) Enjoyment of one's property by another in his absence or without his knowledge.

ପରୋକ୍ଷରେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ. (ସଂ. ପରୋକ୍ଷେ)—
Parokshare ଜଣକର ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ— In one's absence;
ପରୋକ୍ଷେ behind one's back.

ପରୋଢ଼ା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଅନ୍ୟା ଭଳି; ପର ଦ୍ୱାରା ଉଢ଼ା = ବିବାହିତା)—
Parordhā ପର ସ୍ତ୍ରୀ—Another man's wife; the married wife of another person.

ପରୋପକାର—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପର + ଉପକାର)—
Paropakāra ପରହିତ ସାଧନ—Doing good to others; benevolence; philanthropy.

ପରୋପକାରୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ସାଧ୍ୱୀ ସ୍ତ୍ରୀ—A wife wholly devoted
Paropakārā to her husband. (M. W.)

ପରୋପକାରୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଉପପଦ; ପର + ଉପକାରୀ)—
Paropakārī ପରହିତ ସାଧକ—Doing good to others; philanthropic; beneficent.
(ପରୋପକାରଣୀ, ପରୋପକାରକା—ସ୍ତ୍ରୀ)
(ପରୋପକାରକ—ଅନ୍ୟରୂପ) (ପରୋପକାରତା—ବି)

ପରୋପକୃତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଦ୍ୱାରା ଉପକାର ପ୍ରାପ୍ତ—
Paropakṛuta Benefitted by another.
(ପରୋପକୃତା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ପରୋପଜୀବୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଉପପଦ ତତ୍ପୁରୁଷ; ପର + ଉପଜୀବୀ)—
Paropajibī ୧ । ପରାନ୍ନରେ ପାଳିତ—1. Brought up at another's expense.
(ପରୋପଜୀବିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
୨ । ପରମୁଖାପେକ୍ଷୀ—
2. Depending upon another.

ପରୋଲ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ପାରୋଲ୍)—
Parol ସେଉଁ ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ସାଙ୍କେତିକ ଶବ୍ଦ ବା ପଦ ସେନାମାନଙ୍କ
ପାରୋଲ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତି ଦିନ ଚଳେ ଓ ଯାହା ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବା
ପରୋଲ ବ୍ୟକ୍ତି ଆପଣା ଦଳର ବୋଲି ବିବେଚିତ ହୁଏ—
Parol; a daily pass word in a camp or garrison.

ପରୋଷ୍ଟୀ(ଷ୍ଣୀ)—ସଂ. ବି—ଅସରପା (ହି. ଶ.)—
Paroshṭī(shṇī) Cockroach (Apte).

ପର୍କଟ—ସଂ. ବି—୧ । ଏକପ୍ରକାର ବଗ—
Parkaṭa 1. A kind of Ardea (bird).
(ପର୍କଟୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅନୁଶୋଚନା—2. Regret. (M.W.).
୩ । ଉତ୍କଣ୍ଠା—3. Anxiety. (M. W.).
ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ପ୍ରକଟିତ)—ପ୍ରକଟିତ; ସର୍ବତ୍ର ପ୍ରକାଶିତ—
Published everywhere.

ପର୍କଟି(ଟୀ)—ସଂ. ବି—୧ । ଜଗିଗଛ; ଏକଜାତୀୟ ଅଶ୍ୱତ୍ଥ ଗଛ—
Parkaṭi(ṭī) 1. A kind of fig tree; Ficus Infectoria; the wave-leafed fig tree.
ପାକୁଡ଼ଗାଛ ପାକଲ
[ଦ୍ର—ଏହି ଗଛ ପଶ୍ଚିମ ଭାରତରେ ବେଶି ଦେଖାଯାଏ ।]
୨ । କଷାଗୁଆ—2. A fresh betel nut. (M.W.).

ପର୍ଜ(ର୍ଜ)ନ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ପୃଜ୍. ଧାତୁ = ପାଣି ଛିଞ୍ଚିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ୍ୟ;
Parja(rjja)nya ନିପାତନ)—୧ । ଶବ୍ଦକାରୀ ମେଘ—
1. Thunder cloud; rain cloud.
୨ । ଇନ୍ଦ୍ର—2. God Indra.

ପର୍ଜନ୍ୟା—ସଂ. ବି—ଦାରୁହଳଦୀ (ଦେଖ)—Dāruhaladī (See).
Parjanyā (ପର୍ଜନ୍ୟା - ଅନ୍ୟରୂପ)

ପର୍ଝିବା—ପ୍ରାଦେ (ଗଡ଼ଜାତ) କ୍ରି—ପରଜିବା (ଦେଖ)—
Parjhibā Parajibā (See).

ପର୍ଣ୍ଣ (ଧାତୁ)—ସଂ.—ହରିତ୍ପର୍ଣ୍ଣ ହେବା—
Parṇna (root) To become green.

ପର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବି. (ପର୍ଣ୍ଣ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ଗଛର ପତ୍ର—
Parṇna 1. Leaf of trees.

ଜଳକ ଜନ୍ୟା ସ୍ଥାନେ ପରନ୍ତ ଅତ,
ପର୍ଣ୍ଣ ଗହଳ ପହୁଁ ଉଚ୍ଛବ୍ଦଗଣ । ଦଧ୍ୟାଶ୍ରୟ ମେଘଦୂତ ।

୨ । ତାମ୍ବୁଲ; ପାନ—2. Betel leaf.

୩ । ପକ୍ଷୀର ଡେଣା; ପକ୍ଷ —
3. Pinion; wings of a bird.

୪ । ପକ୍ଷୀର ପର—4. Feather.

୫ । ଫୁଲର ପାଖଡ଼ା ବା ଦଳ—
5. The petal of a flower.

ପର୍ଣ୍ଣକାର—ସ. ବି—ପାନର ଚାଷ
Parṇṇakāra growing and selling betel leaves —A caste of Śūdras

ପର୍ଣ୍ଣ କୁଟୀ—ସ. ବି. (ମ. ପ. ଲୋ; ପର୍ଣ୍ଣ + କୁଟୀ)—
Parṇṇa kuṭī ୧ । ପତ୍ରକୁଡ଼ିଆ; ପର୍ଣ୍ଣ—
1. A hut made of leaves.
ପର୍ଣ୍ଣକୁଟି, ପର୍ଣ୍ଣଶାଳା, ପର୍ଣ୍ଣଶାଳା } ଅନ୍ୟରୂପ
୨ । ମୁନିଙ୍କ ପର୍ଣ୍ଣ—
2. Hermitage, arbour.

ପର୍ଣ୍ଣ କୁଣ୍ଡ—ସ. ବି—ବୃନ୍ତ; ଫୁଲ କଢ଼ିକୁ ରକ୍ଷା କରୁଥିବା କୋମଳ
Parṇṇa kuṇḍa ପତ୍ରାଂଶ—Calix of a flower.

ମୁକୁଳ – ଉଦ୍‌ଗମ ଲଭି ଚୂତଭାଳେ ବାନ୍ଧୁ ଅଛ ପର୍ଣ୍ଣକୁଣ୍ଡ—ରାଧାନାଥ. ଇନ୍ଦ୍ରଶ୍ରୀ ।

ପର୍ଣ୍ଣ କୃଚ୍ଛ୍ର—ସ. ବି—କେବଳ ଗଛର ପତ୍ର ଖାଇ ଯେଉଁ ବ୍ରତ ଅନୁଷ୍ଠାନ
Parṇṇa kṛuchchhra କରାଯାଏ—An austerity performed by living on leaves of trees only.

[ଦ୍ର— ଏ ବ୍ରତରେ ୧ମ ଦିନ ପଳାଶ ପତ୍ର, ୨ୟ ଦିନ ତିମ୍ବିରପତ୍ର ୩ୟ ଦିନ ପଦ୍ମ ପତ୍ର ଓ ୪ର୍ଥ ଦିନ ବେଲ ପତ୍ରର କ୍ୱାଥ ପିଇ ରହିବାକୁ ହୁଏ—ହ. ଶ. ।]

ପର୍ଣ୍ଣ ଦାହ—ସ. ବି—ପଳାଶ ଦାହ; ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତିର ଦେହ ନ ମିଳିଲେ ଶ୍ରାଦ୍ଧ
Parṇṇa dāha କୁଟୁମ୍ବମାନେ ପଳାଶ ପତ୍ର ଦ୍ୱାରା ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତିର ମୂର୍ତ୍ତି ରଚନା କରି ଉକ୍ତ କଳ୍ପିତ ମୃତବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଦାହ କରିବା ପ୍ରକ୍ରିୟା—The practice of cremating an effigy of the deceased made up of 'Palāśa' leaves when his dead body can not be procured for cremation.

ପର୍ଣ୍ଣ ନର—ସ. ବି—ଶବଦାହାର୍ଥ ପଳାଶ ପତ୍ର ଦ୍ୱାରା ନିର୍ମିତ ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତିର
Parṇṇa nara ମୂର୍ତ୍ତି—The effigy of a dead person made up of Palāśa leaves for cremation.

ପର୍ଣ୍ଣ ନାଳ—ସ. ବି. (ଏଷ୍ଟୀ ତତ୍ପୁ; ପର୍ଣ୍ଣ + ନାଳ)—ପତ୍ରର ଡେମ୍ଫ—
Parṇṇa nāla Leaf stock; petiole.

ପର୍ଣ୍ଣ ବାଦ୍ୟ—ସ. ବି. (ଏଷ୍ଟୀ ତତ୍ପୁ; ପର୍ଣ୍ଣ + ବାଦ୍ୟ)—
Parṇṇa bādya ୧ । (ନଡ଼ିଆ, ତାଳଆଦିର) ପତ୍ର ନିର୍ମିତ ପେଏଁ ବାଳ—Whistle made by frolling leaves of trees, e.g. of cocoanut, plam etc

୨ । ପତ୍ରନିର୍ମିତ ପେଏଁ ବାଳର ଶବ୍ଦ—
2. Sound produced by blowing into a rollded leaf.

ପର୍ଣ୍ଣ ବୀଟିକା—ସ. ବି—ପାନଖିଲି; ବିଡ଼ିଆ—
Parṇṇa bīṭikā A packet made up of betel nut and spices etc. and rolled up in betel leaf for chewing.

ପର୍ଣ୍ଣ ଭକ୍ଷ—ସ. ବି ଣ. ପୁଂ. (ପର୍ଣ୍ଣ + ଭକ୍ଷ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Parṇṇa bhaksha ପତ୍ର ଖାଇ ଯେ ଜୀବନ ଧାରଣ କରେ—Feeding on leaves.

ପର୍ଣ୍ଣ ଭୋଜନ—ସ. ବି. (ପର୍ଣ୍ଣ + ଭୋଜନ)—୧ । (ବହୁବ୍ରୀହି) ଛେଳି—
Parṇṇa bhojana Goat.

୨ । (ଏଷ୍ଟୀତତ୍)- ପତ୍ର ଖାଇ ବଞ୍ଚିବା—
2. Subsisting on leaves only.

ପର୍ଣ୍ଣ ମଣି—ସ. ବି—୧ । ପନ୍ନା ରତ୍ନ—1. Emerald.
Parṇṇa maṇi ୨ । ଏକ ପ୍ରକାର ଐନ୍ଦ୍ରଜାଲିକ ଯନ୍ତ୍ର—
2. A kind of magical instrument.

ପର୍ଣ୍ଣମୟ—ସ. ବିଣ—୧ । ଶାଖାଦିମତ—1. Made of leaves.
Parṇṇamaya ୨ । (+ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟାର୍ଥେ ମୟ)—ପତ୍ର ବହୁଳ—
2. Leafy.

ପର୍ଣ୍ଣ ମୃଗ—ସ. ବି—୧ । ଶାଖାମୃଗ; ବାନର—1. Monkey.
Parṇṇa mṛuga ୨ । ବିଡ଼ାଶ; ବୃକ୍ଷମାର୍ଜାର—2. Wild cat.

୩ । ଯେଉଁ ପଶୁମାନେ ଗଛ ଉପରେ ଚଳପ୍ରଚଳ କରନ୍ତି—
3. Beasts frequenting trees.

ପର୍ଣ୍ଣ ଲତା—ସ. ବି—ପାନ ଲତା—
Parṇṇa latā The Piper Betel creeper.

ପର୍ଣ୍ଣ ଶବର—ସ. ବି—ପତର ଶଉରୀ (ଦେଖ)—
Parṇṇa śabara Patara śaurā (See)
(ପର୍ଣ୍ଣ ଶବରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ପର୍ଣ୍ଣ ଶଯ୍ୟା—ସ. ବି. (ମ. ପ. ଲୋ; ପର୍ଣ୍ଣ=ପତ୍ର ନିର୍ମିତ + ଶଯ୍ୟା=
Parṇṇa śajyā ବିଛଣା)—ଗଛର ପତ୍ର ଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ ଶଯ୍ୟା—
A bed or couch made up of leaves.

ପର୍ଣ୍ଣ ଶାଳା(ଳ)—ସ. ବି—୧ । ପର୍ଣ୍ଣ କୁଟୀ (ଦେଖ)—
Parṇṇa śālā(lā) 1. Parṇṇa kuṭī. (See)

୨ । ଯମୁନା ଓ ଗଙ୍ଗା ନଦୀର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ବୃହତ୍ ପ୍ରାଚୀନ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଉପନିବେଶର ନାମ—2. Name of a great settlement of Brāhmaṇas between the Jamuna & the Ganges. (M. W.)

ପର୍ଣ୍ଣସି—ସ. ବି—୧ । କମଳ; ପଦ୍ମ (ହ. ଶ.)—
Parṇṇasi 1. Lotus.

୨ । ପାଣି ମଧ୍ୟରେ ନିର୍ମିତ ଘର (ହ. ଶ.)—
2. A house built in the midst of water; a summer house.

୩ । ଅଳଙ୍କରଣ—
3. Decoration; toilet. (M. W.)

୪ । ଶାକସବଜୀ; ପରବା—
4. A vegetable (M. W.)

ପର୍ଣ୍ଣାଦ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପର୍ଣ୍ଣ + ଅଦ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)— ଯେ ବୃତ୍ତପାଇଁ
Parṇṇāda ପତ୍ର ଖାଇ ବଞ୍ଚେ—Subsisting on leaves
ପର୍ଣ୍ଣାହାର } ଅନ୍ୟରୂପ in pursuance of a
ପର୍ଣ୍ଣାଶୀ } religious vow.

ପର୍ଣ୍ଣାଶନ—ସଂ. ବି—(ପର୍ଣ୍ଣ + ଅଶନ)—୧ । (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ତ) ଖାଦ୍ୟରୂପେ
Parṇṇāśana ବ୍ୟବହୃତ ପତ୍ର—1. Leaves used as
(ପର୍ଣ୍ଣାଶନା—ସ୍ତ୍ରୀ) food.
୨ । (ବହୁବ୍ରୀହି) ମେଘ—2. Cloud. (M. W.)
ବିଣ. ପୁଂ—(ବହୁବ୍ରୀହି) ଯେ ପତ୍ର ଖାଇ ବଞ୍ଚେ—Living on leaves; feeding on leaves.

ପର୍ଣ୍ଣାସ—ସଂ. ତ—୧ । ଏକପ୍ରକାର ତୁଳସୀ—
Parṇṇāsa 1. A species of Basilicum;.
୨ । ଟନାସିଘାସ—2. Cedrela Toona. (M. W.)

ପର୍ଣ୍ଣୀ—ସଂ. ବି. (ପର୍ଣ୍ଣ + ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—୧ । ବୃକ୍ଷ; ଗଛ—
Parṇṇī 1. Tree.
୨ । ଶାଳପର୍ଣ୍ଣୀ (ଦେଖ)—2. Śālaparṇṇī. (See)
୩ । ତେଜପତ୍ର (ହ. ଶ.)—3. The cassia leaf.
୪ । ପୃଷ୍ଠ ପର୍ଣ୍ଣୀ (ଦେଖ)— 4. Pṛushṭha parṇṇī. (See)

ପର୍ଦ୍ଦ (ଧାତୁ)—ସଂ.—ପାଡ଼ିବା; ବାତ କର୍ମ କରିବା—
Parda (root) To pass wind through the anus.
[ପର୍ଦ୍ଦ—ଅନ୍ୟରୂପ]

ପର୍ଦ୍ଦ—ସଂ. ବି—(ପର୍ଦ୍ଦ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଅ)—୧ । ପାଡ଼; ଅଧୋବାୟୁ—
Parda 1. Wind passed throught the anus.
(ପର୍ଦ୍ଦ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଘନ କେଶ—
2. Thick hair. (M. W.)
୩ । ମୁଣ୍ଡର କେଶ (ହ. ଶ)—
3. The hair of the head.

ପର୍ଦ୍ଦନ—ସଂ. ବି. (ପର୍ଦ୍ଦ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—ବାତ କର୍ମ; ପାଡ଼ିବା;
Pardana ଅଧୋବାୟୁ ତ୍ୟାଗ—Emitting offensive
(ପର୍ଦ୍ଦନ—ଅନ୍ୟରୂପ) wind; passing wind through the anus.

ପର୍ଦ୍ଦା (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବି. (ଫା)—ପରଦା ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Pardā (etc) Paradā ete. (See)

ପର୍ପ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ.—ଗମନ କରିବା; ଗତି କରିବା—
Parp (root) To go; to move. (Apte)

ପର୍ପ—ସଂ. ବି. (ପର୍ପ୍ ଧାତୁ + ସଜ୍ଞା. ଅ)—୧ । କଅଁଳ ଘାସ—
Parpa 1. Young grass. (Apte)
୨ । ପଙ୍ଗୁ ପୀଠ; ଯେଉଁ ଯାନରେ ପଙ୍ଗୁମାନେ ସ୍ଥାନାନ୍ତରକୁ ଯିବା ଆସିବା କରନ୍ତି. ଖଞ୍ଜବାହ୍ୟ ଶକଟ (ପ୍ରକୃତିବାଦ)—
2. A seat for cripples; a wheeled carriage in which cripples are moved about. (Apte)
୩ । ଗୃହ (ପ୍ରକୃତିବାଦ)—3. House.

ପର୍ପଟ—ସଂ. ବି. (ପର୍ପ୍ ଧାତୁ + ସଜ୍ଞାର୍ଥେ. ଅଟ)—୧ । ଖେତ ପାପୁଡ଼ା
Parpaṭa ଘରପୋଡ଼ିଆ (ଦେଖ)—1 Gharapordiā. (See)
୨ । ପାପୁଡ଼ି; ପାମ୍ପଡ଼—2. A thick flat cake prepared of pasted pulse.
୩ । ସୁବାସିତ ମୃତ୍ତିକାବିଶେଷ; ସୌରାଷ୍ଟ୍ରମୃତ୍ତିକା—
ପର୍ପଟକ } ଅନ୍ୟରୂପ 3 A kind of fragrant earth. (Apte)
ପର୍ପଟୀ } ୪ । ସୁଗନ୍ଧବିଶେଷ—
4. A kind of perfume. (Apte)

ପର୍ପଟଦ୍ରୁମ—ସଂ. ବି.(ଯେଉଁ ଗଛର ଛାଲ ପର୍ପଟପରି)—କୁମ୍ଭି ୨ । (ଦେଖ)—
Parpaṭa druma Kumbhi. 2 (See)

ପର୍ପଟୀ—ସଂ. ବି—ଆୟୁର୍ବେଦୋକ୍ତ ବିଧିରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଗ୍ରହଣୀ ରୋଗର
Parpaṭī ଔଷଧବିଶେଷ—A medicine for dysentery.
(ପର୍ପଟୀରସ—ଅନ୍ୟରୂପ) [ଦ୍ର—ପାରା ଓ ଗନ୍ଧକକୁ ଭୃଙ୍ଗରାଜ ରସରେ ଜାରି ତହିଁ ସଙ୍ଗେ ତମ୍ବା ଓ ଲୁହା ଭସ୍ମ ମିଶାଇ ଏହା ତିଆରି କରାଯାଏ ।]

ପର୍ପରୀ—ସଂ. ବି—ବାଳର ବେଣୀ—
Parparī A braid of hair. (M. W.)

ପର୍ପରୀକ—ସଂ. ବି. (ପୃ ଧାତୁ=ପାଳନ କରିବା + ଇକ. ସଂଜ୍ଞାର୍ଥେ)—
Parparīka ୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—1. The sun.
୨ । ଅଗ୍ନି—2. Fire.
୩ । ଜଳାଶୟ—3. Reservoir; tank.

ପର୍ପରୀଣ—ସଂ. ବି—ପତ୍ରର ଶିରା—
Parparīṇa The vein of a leaf (M. W.).

ପର୍ପିକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ—ଦୋଳାରେ ନିଆ ଅଣା କରାଯାଉ ଥିବା ଖଞ୍ଜ
Parpika ବ୍ୟକ୍ତି—A cripple who moves about in
(ପର୍ପିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) a chair.

ପର୍ବ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ—ଗତି କରିବା—To go; to move.
Parb (root) (ପର୍ବ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପର୍ବ(ର୍ବ)—ସଂ. ବି. (ପୃ. ଧାତୁ=ପୂରଣ କରିବା + ବନ୍; ପର୍ବନ୍ ଶବ୍ଦ)—
Parba(rbba) ୧ । ସନ୍ଧି; ଗ୍ରନ୍ଥି; ଗଣ୍ଠି—
1. Knot; joint; knuckle.
୨ । ଆଖୁ, ବେତଆଦିର ଦୁଇଟି ଗଣ୍ଠି ମଧ୍ୟସ୍ଥ ଅଂଶ; ଆଙ୍ଗୁଠିର ଦୁଇ ଗଣ୍ଠି ମଧ୍ୟସ୍ଥ ଅଂଶ; ପବ; ପଗ—2. The part of a cane between two knots; internode.
୩ । ଅମାବାସ୍ୟା ଓ ପ୍ରତିପଦାର ସନ୍ଧି—3. The juncture between the newmoon and its next day.
୪ । ଯାତ୍ରା; ପରବ; ଉତ୍ସବ—4. Festival; an occasion of rejoicing.

ବୋଲିବା ବି ମାତା ତୁମ୍ଭେ, ଚାହୁ ହେଲେ ଏ ଅବସ୍ଥେ
ପର୍ବକାଳେ ବେନିକୁଳ ତ୍ରାସେ—ଉଷ୍ଟ, ବୈଦେହୀଶ ବିଳାସ ।

୫ । ଅଙ୍ଗଭଙ୍ଗୀ—5. Gesture.
୬ । ମହାଭାରତର ୧୮ ଗୋଟି ବିଭାଗ—
6. Parts (numbering 18) of the Mahābhārat.
୭ । ପୁସ୍ତକର ଅଧ୍ୟାୟ—
7. Section or chapter of a book.
୮ । ଅଷ୍ଟମୀ, ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ, ପୂର୍ଣ୍ଣିମା, ଅମାବାସ୍ୟା ଓ ସଂକ୍ରାନ୍ତି, ଏହି ପାଞ୍ଚଗୋଟି ବିଶେଷ ତିଥି—8. The 8th, 14th, fullmoon and newmoon of the lunar month and the first day of the solar month.

୯ । ପ୍ରସ୍ତାବ—9. Proposal.

୧୦ । କ୍ଷଣ—10. Moment; instant (M. W.).

୧୧ । ବିଷୁବ; ସମଦିବା ରାତ୍ରି—
11. Equinox; solstice (M. W.).

୧୨ । ଧର୍ମ, ପୁଣ୍ୟକାର୍ଯ୍ୟ ବା ଉତ୍ସବାଦିର ସମୟ—
12. Holiday.

୧୩ । ଦେହର ଅଙ୍ଗ, ପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗ ଓ ହାଡ଼ର ଗଣ୍ଠି—13. A limb; member; joint of the body; knuckle (M. W.).

୧୪ । ଅଂଶ; ବିଭାଗ—14. Portion; part; division (M. W.).

୧୫ । ସିଢ଼ିର ପାହାଚ; ପାବଚ—
15. The step of a staircase (M. W.).

୧୬ । ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ କାଳାଂଶ—16. A period; fixed time (M. W.).

୧୭ । ଅଷ୍ଟମୀ, ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ, ଅମାବାସ୍ୟା ଓ ପୂର୍ଣ୍ଣିମାରେ କୃତ୍ୟ ଯଜ୍ଞବିଶେଷ—17. A sacrifice performed on the occasion of a change of the moon (M. W.).

୧୮ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ବା ଚନ୍ଦ୍ରର ଗ୍ରହଣ—
18. Solar or lunar eclipse (M. W.).

୧୯ । ସୁଯୋଗ ବା ସୁବିଧା—
19. An opportunity or occasion (M. W.).

୨୦ । ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷ (ହି. ଶ)—20. Lunar fortnight.

ଦେ. ବି—୧ । ବ୍ୟାପାର; ଘଟଣା—
1. Happening; event; affair.

୨ । ଗୋଳମାଳ—2. Ado; noise.

ପର୍ବକ—ସଂ. ବି. (ପର୍ବ+କ)—ଆଣ୍ଠୁ—
Parbaka Knee-joint.

ପର୍ବକାର(ରୀ)—ସଂ. ବି ପର୍ବ (ସଂକ୍ରାନ୍ତି, ଅମାବାସ୍ୟା, ଅଷ୍ଟମୀ, ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ
Parbakāra(rī) ଓ ପୂର୍ଣ୍ଣିମାଆଦି)ରେ ବରଣୀୟ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଓ ଯଜ୍ଞମାନଙ୍କୁ ଯେଉଁ ପୁରୋହିତ ଅର୍ଥଲୋଭରେ ତଦ୍ଭିନ୍ନ ଅନ୍ୟ ଦିବସମାନଙ୍କରେ କରେ—A Brāhmaṇa who, from motives of gain, performs on common days ceremonies which ought to be performed on Parba days.

ପର୍ବଗାମୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପର୍ବ+ଗମ୍ ଧାତୁ+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
Parbagāmī ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଅଷ୍ଟମୀ, ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ, ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଅମାବାସ୍ୟା ଓ ସଂକ୍ରାନ୍ତିଆଦି ନିଷିଦ୍ଧ ଦିନରେ ସ୍ତ୍ରୀ ସହବାସ କରେ—Cohabiting with one's wife on the prohibited Parba days.

ପର୍ବଣ—ସଂ. ବି. (ପୃ ଧାତୁ+ଅନ)—୧ । ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବା କର୍ମ (ହି. ଶ)—
Parbaṇa 1. The act of completing or filling up.

୨ । ରାକ୍ଷସବିଶେଷ—2. Name of a demon.

୩ । ଗ୍ରନ୍ଥି; ଗଣ୍ଠି—3. A knot (M. W.).

ପର୍ବଣୀ—ସଂ. ବି. (ପର୍ବନ୍+ଅ+ଈ)—୧ । ପୂର୍ଣ୍ଣିମା—
Parbaṇī 1. Full moon day.
(ପର୍ବଣିକା—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଚକ୍ଷୁସନ୍ଧିର ରୋଗବିଶେଷ—
2. A disease of the so called junctures of the eye. (Apte)

୩ । ପୂରଣ କରିବା କର୍ମ—3. Filling up.

୪ । ଉତ୍ସବ—4. Festival (M. W.).

ପର୍ବତ—ସଂ. ବି.—(ପର୍ବ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅତ; ପୂରଣ ମତରେ ପୂର୍ବେ
Parbata ପର୍ବତମାନଙ୍କର ପକ୍ଷ ଥିଲା ଓ ସେମାନେ ଉଡ଼ି ପାରୁ ଥିଲେ; ଇନ୍ଦ୍ର ବଜ୍ରଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କ ପକ୍ଷ ଛେଦନ କଲେ)
୧ । ଗିରି; ପାହାଡ଼—1. Mountain; hill; rock.

୨ । ଗନ୍ଧର୍ବବିଶେଷ—
2. Name of a heavenly chorister.

୩ । ନାରଦଙ୍କ ସହଚର; ଦେବର୍ଷିବିଶେଷ—
3. Name of a sage.

୪ । ପାବଦା ମାଛ; ବଟୁଆ ମାଛ—4. A kind of fish; Silurus Pabda; the butter fish.

୫ । ଶାକବିଶେଷ—5. A kind of potherb or vegetable.

୬ । ହିମାଳୟ—6. The Himalayan mountains.

୭ । ସାତ ସଂଖ୍ୟା—7. The number seven. (M. W.).

୮ । ଗଛ—8. Tree. (M. W.)

୯ । ସୋମ ରସକୁ ଛେଚିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ପ୍ରସ୍ତର ଖଣ୍ଡ—
9. A fragment of rock or stone for pressing out the Soma juice. (M. W.)

୧୦ । ପର୍ବତାକାର ମେଘ—
10. A mountain-like cloud. (M. W.)

୧୧ । ଅଷ୍ଟବସୁ ମଧ୍ୟରୁ ଏକ—
11. Name of one of the 8 Basu Deities.

୧୨ । ରାମାୟଣୋକ୍ତ ମର୍କଟ ବିଶେଷ—
12. Name of a monkey. (M. W.)

୧୩ । ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କ ଗଠିତ ଦଶନାମୀ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ—ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଏକ ଶ୍ରେଣୀ (ଦଶନାମୀ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଦେଖ)—
13. Name of one of the 10 religious orders founded by Śaṅkarāchārjya's pupils whose members add the word Parbata to their names.

୧୪ । ସ୍ୱାୟମ୍ଭୁ ମନ୍ୱନ୍ତରରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ମରୀଚିଙ୍କର ଏକ ପୁତ୍ର—
14. Name of a son of sage Marīchi.

ଦେ. ବି. (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୌଣସି ପଦାର୍ଥର ରାଶି ବା ବହୁ ପରିମାଣ—
(figurative) A large quantity or heap of any thing.

ଶ୍ରୀଚନ୍ଦନର ଗଲେ ସୁକୁଳ-ପର୍ବତ
ତୁଚ୍ଛ ତାର ଯେଣ ଦୋଏ ଶୁଭ ଚର । ଭୂଷଣ ଦିନ୍ନ ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ ବର ।

ପର୍ବତ କଙ୍କଡ଼ା — ଦେ.ବ—ଏକ ପ୍ରକାର ଗାଢ଼ କୃଷ୍ଣ ବର୍ଣ୍ଣ ବିଶିଷ୍ଟ ସ୍ଥଳଚର
Parbata kaṅkarḍā କଙ୍କଡ଼ା (ଏମାନେ ପଥର ସନ୍ଧିରେ ରହନ୍ତି)-
A kind of crab moving on land.

ପର୍ବତ କାଉଁରିଆ — ଦେ. ବ—ପରବତ କାଉଁରିଆ (ଦେଖ)
Parbata kāuñriā Parabata kāuñriā (See)

ପର୍ବତ କାକ — ସଂ. ବ—ଦ୍ରୋଣକାକ; ଡାମରକୁଆ—
Parbata kāka Raven.

ପର୍ବତ କୀଳା — ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପର୍ବତ ଅଟେ କୀଳା ଯାହାର;
Parbata kīḷā ପର୍ବତ + କୀଳ + ଆ; ସୁରଣ ମତରେ ୨୫ ପର୍ବତ
[ପର୍ବତ ଧାତୁ—ଅନ୍ୟରୂପ] କୀଳକ ସ୍ୱରୂପ ପୃଥିବୀକୁ ସ୍ୱସ୍ଥାନରେ ରଖି
ଥିବାରୁ)—ପୃଥିବୀ—The earth

ପର୍ବତଜ—ସଂ. ବିଣ. (ପର୍ବତ + ଜନ୍ ଧାତୁ = ଜାତ ହେବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)
Parbataja ପର୍ବତରୁ ଜାତ—Born of a mountain.
(ପର୍ବତଜା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବ—ମୈନାକ ପର୍ବତ (ହିମାଳୟ ପର୍ବତର
[ପର୍ବତଜନ୍ମ—ଅନ୍ୟରୂପ] ପୁତ୍ର) —A name of the Mainaka
mountain.

ପର୍ବତଜା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ପର୍ବତଜର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ)—
Parbatajā Feminine of Parbataja.
(ପର୍ବତଜନ୍ମା—ଅନ୍ୟରୂପ) ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ପାର୍ବତୀ—
I. Goddess Pārbatī.
୨ । ପାର୍ବତ୍ୟ ନଦୀ—2. Mountain-river.

ପର୍ବତ ଦାନ — ସଂ. ବ—ପର୍ବତ ଆକାରର ଶସ୍ୟ, ଲବଣ, ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ, ରୌପ୍ୟାଦି
Parbata dāna ବସୁରାଶିର ଦାନ—A gift of gold, silver,
salt, grains heaped up the shape of a
mountain. (M. W.)

ପର୍ବତ ଦୁର୍ଗ—ସଂ. ବ—ଅଗମ୍ୟ ପର୍ବତ—
Parbata durga An inaccessible mountain.
(M. W)

ପର୍ବତ ଧାତୁ—ସଂ. ବ.—ଖଣିରୁ କଢ଼ାଯିବା ମିଶ୍ରିତ ଧାତୁ—
Parbata dhātu Ore. (M. W.)

ପର୍ବତବାସିନୀ—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ପର୍ବତବାସିନ୍ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—ପର୍ବତ
Parbata bāsinī ବାସୀର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Feminine of
Parbatabāsī
ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । କ୍ଷୁଦ୍ର ଜଟାମାଂସୀ—
. Nard; spikenard.
୨ । କାଳୀ; ଦୁର୍ଗା—2. Durgā,
୩ । ଗାୟତ୍ରୀ (ହି. ଶ .—3. A name of Gāyatrī.

ପର୍ବତବାସୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ପାହାଡ଼ିଆ—
Parbatabāsī Hilly; living in mountains.
[ପର୍ବତବାସିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ] ସଂ. ବ—ପାହାଡ଼ରେ ବାସ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି—
Mountaineer; hillman.

ପର୍ବତ ମାଟି—ଦେ. ବ—୧ । ସୌରଷ୍ଟ୍ର ମୃତ୍ତିକା—
Parbata māṭi 1. A kind of yellow earth.
୨ । ପଙ୍କ ଉପରର ସର (ହରେକୃଷ୍ଣ ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ)—
2 A thick coating formed on mire.

ପର୍ବତ ମାଳା — ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ପର୍ବତ + ମାଳା)—ବହୁ ଦୂରକୁ ଲମ୍ବି
Parbata mālā ଥିବା ପର୍ବତ—Mountain range.
[ପର୍ବତଜାଲ, ପର୍ବତଶ୍ରେଣୀ—ଅନ୍ୟରୂପ]

ପର୍ବତ ମୋଚା — ସଂ. ବ—ପାହାଡ଼ିଆ କଦଳୀ—
Parbata mochā A species of plantain growing
on hills.

ପର୍ବତରାଜ [୍]—ସଂ. [ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ପର୍ବତ + ରାଜ (ଟ୍)—୧ । ଉତ୍ତମ
Parbatarāja [ṭ] ପର୍ବତ—1. Highest mountain.
(ପର୍ବତ ଟ ଭ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ହିମାଳୟ ପର୍ବତ—
2. The Himalyas.

ପର୍ବତାଈ—ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଦେବୀ ବିଶେଷ—
Parbatāī Name of a popular Goddess.
(ପର୍ବତେଈ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପର୍ବତାରି—ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ପର୍ବତ + ଅରି; ଏ ବଜ୍ରଦ୍ୱାରା
Parbatāri ପର୍ବତମାନଙ୍କ ପକ୍ଷ ଛେଦନ କରିଥିବାରୁ)—ଇନ୍ଦ୍ର—
Indra.

ପର୍ବତାଶୟ—ସଂ. ବ (ବହୁବ୍ରୀହି; ପର୍ବତ + ଆଶୟ)—ମେଘ—
Parbatāśaya Cloud.

ପର୍ବତାଶ୍ରୟ—ସଂ. ବ (ବହୁବ୍ରୀହି; ପର୍ବତ + ଆଶ୍ରୟ)—୧ । ପାର୍ବତ୍ୟ
Parbatāśraya ବ୍ୟକ୍ତି; ପର୍ବତବାସୀ ବ୍ୟକ୍ତି—1. Moun-
(ପର୍ବତାଶ୍ରୟୀ ଅନ୍ୟରୂପ) taineer.
(ପର୍ବତାଶ୍ରୟୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଶରଭ ନାମକ ଅଷ୍ଟପଦୀ ପୌରାଣିକ ଜୀବ—
2. Name of a fabulous eight-legged animal.
ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ପର୍ବତବାସୀ—Living in the
mountain.

ପର୍ବତାସ୍ତ୍ର—ସଂ. ବ—ପ୍ରାଚୀନକାଳର ଯୁଦ୍ଧାସ୍ତ୍ରବିଶେଷ—
Parbatāstra A weapon of war mentioned
in the mythologies.
[ଦ୍ର- ପୁରାଣାଦିରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଅଛି ଯେ ଶତ୍ରୁ ଉପରକୁ
ଏହି ଶର ପ୍ରୟୋଗ କଲେ ସେଥିରୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ପଥରଖଣ୍ଡମାନ
ବରଷି ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କୁ ପେଷି ମାରି ପକାଉଥିଲା ଓ ନିଜ ସେନାର
ଚାରିପାଖେ ପାହାଡ଼ପରି ପଥରଗଦା ହୋଇ ଯାଉଥିବାରୁ ଶତ୍ରୁପକ୍ଷଙ୍କ
ଆକ୍ରମଣରୁ ସେନା ରକ୍ଷା ପାଉଥିଲା ।]

ପର୍ବତିଆ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ପାର୍ବତୀୟ)—୧ । ପାର୍ବତୀୟ—
Parbatiā 1. Hilly; mountainous,
ପାହାଡ଼ିୟା ୨ । ପର୍ବତ ପରି ଉଚ୍ଚ—2. High as mountain.
पर्वती

ପର୍ବତିଆ କୋଶ ପ୍ରାଦେ (ଗଡ଼ଜାତ) ବ – ପ୍ରାୟ ୨½ ବା ୩ ମାଇଲ
Parbatiā kośa ଦୂରତା ବିଶିଷ୍ଟ କୋଶ—A kros of 2½
or 3 milse.
[ଦ୍ର—ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ପର୍ବତ ଆଖିକୁ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଦେଖା ଯାଉ-
ଥିବାରୁ ସେହି ଅନୁଭବରୁ ଏପରି କୋଶ କୁହାଯାଏ ।]

ପର୍ବତିଆ ଖଡ଼ା - ସଂ. ବ—ଏକପ୍ରକାର ବଡ଼ ପତ୍ରବିଶିଷ୍ଟ ଓ ସାଧାରଣ
Parbatiā khardā ଖଡ଼ା ଗଛଠାରୁ ଉଚ୍ଚ ଖଡ଼ାଗଛ—
1. A kind of large variety of Khardā
pot herb.

ପର୍ବତିଆ ବାର୍ହା—ଦେ. ବି—ବସ୍ତ୍ର ବିଶେଷ—
Parbatiā bārhā A kind of wild boar.
[ଦ୍ର—ବାର୍ହା ତଳେ ନୋଟ ଦେଖ ।]

ପର୍ବତିଆ ବୋଡ଼ା—ଦେ. ବି—ବଡ଼ ପାହାଡ଼ିଆ ବୋଡ଼ା ସାପ—
Parbatiā bordā A species of mountain boa (snake).

ପର୍ବତୀୟ—ସଂ. ବିଣ (ପର୍ବତ + ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ ଈୟ) ୧ । ପର୍ବତ-
Parbatīya ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ; ପାର୍ବତ୍ୟ—1. Mountainous.
୨ । ପର୍ବତବାସୀ—2. Living in the mountains.

ପର୍ବ ପର୍ବାଣି ଦେ. ବି (ସହଚର ଶବ୍ଦ)—ଉତ୍ସବ ଦିବସମାନ; ଯାତ୍ରାଉତ୍ସ;
Parba parbāṇi ଯାତ୍ରାପର୍ବ—The days of various festivals.
परवत्योहार
(ପର୍ବପୁଣ୍ୟ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ସ୍ୱର୍ଗଙ୍କ ଓ ପର୍ବପର୍ବଣିରେ ଯେ ସବୁ ବଜାଣ୍ଡ,
ବାଇଗଣ, କଦଳୀ ଭେଣ୍ଡ ଅଛେ ସେ ସବୁ
ସଦରେ ସଲଗେ ଦ୍ୱାରକୁ ଯାଏ ।
ଫକୀରମୋହନ. ଛମାଣ ଅଠରଣ ।

ପର୍ବ ସନ୍ଧି—ସଂ. ବିଣ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ପର୍ବ + ସନ୍ଧି)—୧ । ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଓ
Parba sandhi ପ୍ରତିପଦ୍, କିମ୍ବା ଅମାବାସ୍ୟା ଓ ପ୍ରତିପଦ୍‌ର ସନ୍ଧି-ସ୍ଥଳ—1. The time between the last day of one lunar fortnight and the 1st day of the next.
୨ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ବା ଚନ୍ଦ୍ରଗ୍ରହଣର ସମୟ (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
2. The time of a solar or lunar eclipse.
୩ । ଆଣ୍ଠୁର ଗଣ୍ଠି (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
3. Knee-joint.

ପର୍ବସ୍ତ୍(ସ୍ତି)—ବୈଦେ. ବି (ଫା. ପର୍ବରଶ୍)—ପାଳନ; ପୋଷଣ—
Parbast (sti) Maintainance.
(ପର୍ବରଶ୍—ଅନ୍ୟରୂପ) ବିଣ—ପ୍ରତିପୋଷିତ—Maintained.
परवरिश, पर्वरिश

ପର୍ବସ୍ଫୋଟ—ସଂ. ବି—ଆଙ୍ଗୁଠିର ଗଣ୍ଠିମାନଙ୍କୁ ଫୁଟାଇବା—
Parbasphoṭa The crackling of the finger-joints.

ପର୍ବାପର୍ବ—ଦେ. ବି (ସହଚର ଶବ୍ଦ)—ପର୍ବ ପର୍ବାଣି (ଦେଖ)
Parbāparba Parba parbāṇi (See)

ମୋହର ଯାହା ପର୍ବାପର୍ବେ
ବଧ୍ୟ ବଧାକ ଯଥା ପୂର୍ବେ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ପର୍ବାହ୍ଣ—ସଂ. ବି. (ପର୍ବ + ଅହ୍ନ)—ପର୍ବ ଦିବସ; ଉତ୍ସବ ଦିନ—
Parbāha Day of festival; galaday; holiday.

ପର୍ବିତ—ସଂ. ବି—ପାହାଡ଼ ମାଛ; ପର୍ବତ ୪ (ଦେଖ)
Parbita Parbata 4 (See)

ପର୍ମ—ପ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ପରମ)—ପରମ, ସର୍ବ ପ୍ରଧାନ—
Parma Supreme.

ସେ ରୂପ ପର୍ମ ବ୍ରହ୍ମସାର । ପ୍ରତ୍ୟାଦେଶ. ପ୍ରେମଭକ୍ତି. ବ୍ରହ୍ମଗୀତା ।

ପର୍ମେଶ୍ୱ(ଶ)ର—ପ୍ରା. ବି. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ)—ପରମେଶ୍ୱର—
Parmeśwa(śa)ra God.
(ପର୍ମିଶର, ପର୍ମିଶ୍ୱର—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଦଶ ଦିଗ ଚଉଦ ଖୋଳ ଲଖ ପର୍ମେଶ୍ୱର । ପ୍ରାଚୀ. ବ୍ରହ୍ମନିରୂପଣ. ଗୀତା ।

ପର୍ଯ୍ୟଗ୍ନି—ସଂ. ବି. (ପରି + ଅଗ୍ନି)—ଯଜ୍ଞ ବା ଯଜ୍ଞୀୟ ପଶୁକୁ ଯେଉଁ ଘାଣ
Parjyagni ବା ଜଳନ୍ତା ନିଆଁ ଧରି ପରିକ୍ରମା କରାଯାଏ (ହି.ଶ.)—
Circumambient fire; lighted fire carried round a sacrificial fire or victim. (M. W.)

ପର୍ଯ୍ୟଗ୍ନିକରଣ—ସଂ. ବି. (ପର୍ଯ୍ୟଗ୍ନି + କରଣ)—
Parjyagnikaraṇa ହୋମ ବା ଯଜ୍ଞୀୟ ପଶୁର ଚାରି ପାଖେ
ଜଳନ୍ତା ନିଆଁ ଧାରଣ ପୂର୍ବକ ପରିକ୍ରମଣ—
The ritual of carrying a lighted fire round a Homa or a sacrificial victim.

ପର୍ଯ୍ୟଙ୍କ—ସଂ. ବି (ପରି + ଅନକ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା + ଅଧିକରଣେ
Parjyaṅka ଅ)—୧ । ପଲଙ୍କ; ଖଟ—1. Bedstead; couch.
୨ । ପାଲକି—2. Palanquin.
୩ । ଉପବେଶନ ବିଶେଷ; ପିଠି ମାଡ଼ି ଗୋଡ଼ ଟେକି ବସିବା—
3. A kind of posture in sitting; squatting with the heels and the hams.
୪ । ନର୍ମଦାର ଉତ୍ତରସ୍ଥ ପର୍ବତ ବିଶେଷ (ହି. ଶ.)—
4. Name of a mountain north of the Narmadā river.
(ଏହା ବିନ୍ଧ୍ୟର ପୁତ୍ର ବୋଲି କଳ୍ପିତ ।)
୫ । ପିଠି ଓ ତଳପା ଭୂମିରେ ଲଗାଇ ବସିବା ବେଳେ ଯେଉଁ
ଲୁଗାକୁ ପିଠି, ଅଣ୍ଟା ଓ ନଳ ଗୋଡ଼ ଚାରି ପାଖେ ଘୁଡ଼ାଇ
ଦିଆଯାଏ—5. A cloth wound round the loins and legs while sitting on the heels and the hams.

ପର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ବନ୍ଧ—ସଂ. ବି—୧ । ବସ୍ତ୍ର ଦ୍ୱାରା ପୃଷ୍ଠ, ଅଣ୍ଟା ଓ ଜାନୁଦ୍ୱୟକୁ
Parjyaṅka bandha ବାନ୍ଧି ବସିବା—1. The act of sit-
(ପର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ବନ୍ଧନ—ଅନ୍ୟରୂପ) ting and binding a cloth round the back, the loins and the knees. (M.W.)
୨ । ଖାଗ୍ରସନ—2. Sitting on the hams.

ପର୍ଯ୍ୟଙ୍କିକା—ସଂ. ବି. (ପର୍ଯ୍ୟଙ୍କ + ସ୍ୱାର୍ଥେ. କ + ସ୍ତ୍ରୀ.ଅର୍ଥେ. ଆ)—
Parjyaṅkikā ଛୋଟ ପଲଙ୍କ—A small bedstead.

କରିଲ ବିଶ୍ରାମ-ସ୍ଥଳ ଅତି ବିଚିତ୍ର ଛୋଟ ପର୍ଯ୍ୟଙ୍କିକା ।
ପ୍ରାଚୀ. ଭାଗ. ଭାଗବତୀ ।

ପର୍ଯ୍ୟଟକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ପରି + ଅଟ୍ ଧାତୁ=ଭ୍ରମଣ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)-
Parjyaṭaka ପରିଭ୍ରମଣକାରୀ—Wandering about;
(ପର୍ଯ୍ୟଟକ—ଅନ୍ୟରୂପ) strolling.
ବି—୧ । ପରିବ୍ରାଜକ; ପଥିକ—
1. Traveller; stroller; wanderer; tourist.
୨ । କାରବୁଲ୍ଲ ଲୋକ; ଛଡ଼ିଆ—
2. A tramp; a vagabond. (M. W.)

ପର୍ଯ୍ୟଟନ—ସଂ. ବି. (ପରି + ଅଟ୍ ଧାତୁ + ଭାବ. ଅନ)—
Parjyaṭana ୧ । ପରିଭ୍ରମଣ—1. Travelling; roaming about.

୨ । ଦେଶ ଭ୍ରମଣ—2. Touring; perigrination.

ପର୍ଯ୍ୟଟିବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କ୍ରି—ପର୍ଯ୍ୟଟନ କରିବା; ଭ୍ରମଣ କରିବା—
Parjyatibā ପର୍ଯ୍ୟଟି। To wander; to travel.

ପର୍ଯ୍ୟଟନା ଏହି ଯେବେ ମଞ୍ଜ ପର୍ଯ୍ୟଟନ୍ତି
ଭୂମିଣ ଯେବ ନିସ୍ତାରନ୍ତି । ଜଗନ୍ନାଥ- ଭାଗବତ ।

ପର୍ଯ୍ୟଧ୍ୟୟନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ପଢ଼ିବାକୁ ଅନିଚ୍ଛୁକ—
Parjyadhyayana Averse from study.

ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—ସଂ. ବି. (ପରି+ଅନ୍ତ)—
Parjyanta ୧ । ସୀମା—1. Boundary; border.
୨ । ପ୍ରାନ୍ତ; ଅନ୍ତିମ ସୀମା—
2. Limit; extremity.
୩ । ଅବସାନ; ଶେଷ—3. End.
୪ । ପାର୍ଶ୍ୱ—4. Side; flank.
୫ । ସମୀପ; ନିକଟ—5. Nearness; vicinity.
ବି—୧ । ପ୍ରତ୍ୟନ୍ତ; ଶେଷ ସୀମାରେ ସ୍ଥିତ—
1. Situate in the extremity.
୨ । ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ—
2. Adjoining, neighbouring. (M. W.)
ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ. (ସଂ. ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତମ୍)—
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୧ । (କାଳ, ସ୍ଥାନ ଓ ବିଷୟ) ଅବଧି; ଯାଏଁ—
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ତକ 1. Up to; till; as far as; until.
୨ । (ସଂ. ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ=ଶେଷରେ) ଅମୁକର ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—
2. To the end of.

ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭୂମି—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ+ଭୂମି)—
Parjyanta bhūmi ୧ । ସୀମା ଭୂମି—1. Border-land; frontier.
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭୂ, ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦେଶ } ଅନ୍ୟରୂପ
୨ । ପ୍ରତ୍ୟନ୍ତ ଭୂମି; ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ, ଅଞ୍ଚଳ—
2. Precints; vicinity.
୩ । ନଦୀ ଶୈଳାଦିର ସନ୍ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଭୂଭାଗ—3. Tract. adjoining a river or mountain.
୪ । ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ବା ପାର୍ଶ୍ୱବର୍ତ୍ତୀ ଦେଶ—
4. A neighbouring or adjacent district.

ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ (ଦେଖ)
Parjyante Parjyanta (See)
ସଂ. ଅ—ଶେଷରେ—At the end. (M. W)

ପର୍ଯ୍ୟନ୍ୟ—ସଂ. ବି—ପର୍ଜନ୍ୟ (ଦେଖ)
Parjyanya Parjanya (See)

ପର୍ଯ୍ୟବସାନ—ସଂ. ବି. (ପରି+ଅବସାନ)—୧ । ସମାପନ—
Parjyabasāna 1. Completion.
୨ । ସମାପ୍ତି; ଶେଷ
2. Termination; end; conclusion.
୩ । ଅନ୍ତର୍ଭାବ; ଅନ୍ତର୍ଭୂତ ହେବା—
3. Inclusion; amalgamation.
୪ । ରାଗ; କ୍ରୋଧ (ହି. ଶ.)—4. Anger.
୫ । ପ୍ରକୃତ ଅର୍ଥ ନିରୂପଣ (ହି. ଶ.)—
5. Ascertainment of the true meaning.

ପର୍ଯ୍ୟବସିତ - ସଂ. ବି. (ପରି+ଅବସିତ=ସମାପ୍ତ)—୧ । ପରିଣତ—
Parjyabasita 1. Turned into.
୨ । ନିଃଶେଷିତ—2. Emptied.
୩ । ସମାପ୍ତ—
3. Ended; terminated; finished; completed.
୪ । ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନାଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ—
4. Ascertained by observation.
୫ । ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଦୂରସ୍ଥ—
5. Living farther off (M. W).

ପର୍ଯ୍ୟବସ୍ଥା—ସଂ. ବି. (ପରି+ଅବସ୍ଥା)—୧ । ବାଧା—
Parjyabasthā 1. Obstacle.
(ପର୍ଯ୍ୟବସ୍ଥାନ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ବ୍ୟାଘାତ; ପ୍ରତିରୋଧ—
2. Obstruction; impediment.
୩ । ବିରୋଧ—3. Opposition; contradiction.
୪ । ଅବରୋଧ—4. Siege.
୫ । ବିପକ୍ଷତା—5. Antagonism.

ପର୍ଯ୍ୟବସ୍ଥାତା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରି+ଅବ+ସ୍ଥା. ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ; ୧ମା. ୧ବ.)—୧ । ପ୍ରତିକୂଳ—
(ପର୍ଯ୍ୟବସ୍ଥାତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 2. Opposing.
୨ । ବ୍ୟାଘାତକାରକ—2. Obstructing; impeding.
ସଂ. ବି—୧ । ଶତ୍ରୁ—1. Enemy.
୨ । ବିପକ୍ଷ ପକ୍ଷ—2. Adversary; antagonist.

ପର୍ଯ୍ୟବସ୍ଥିତ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି+ଅବସ୍ଥିତ)—୧ । ସର୍ବତ୍ର ବ୍ୟାପ୍ତ ହୋଇ ସ୍ଥିତ—1. Existing by; pervading everywhere.
୨ । ଅବସ୍ଥିତ—2. Stationed; standing (M. W).
୩ । (ଅମୁକ ପ୍ରତି) ଆସକ୍ତ; ଅନୁରକ୍ତ—
3 Devoted or addictied to (M. W).
୪ । ଆନନ୍ଦିତ; ହୃଷ୍ଟ—
4. Merry; of good cheer (M. W).
୫ । ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦତା ଯୋଗୁଁ ସୁଖୀ—
6. Comfortable. (M.W.)
ବି—ବିଷ୍ଣୁ; ଈଶ୍ୱର—God.

ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରି+ଅବ+ଈକ୍ଷ ଧାତୁ=ଦେଖିବା +କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—ପରିଦର୍ଶନକାରୀ; ନିରୀକ୍ଷଣକାରୀ—Observing; minutely seeing.
(ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)
ବି—୧ । ଗ୍ରହ ନକ୍ଷତ୍ରାଦି ଦର୍ଶକ—
1. Observator of stars and planets.
୨ । ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରକ—2. Superintendent.

ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ—ସଂ. ବି. (ପରି+ଅବ+ଈକ୍ଷଣ)—୧ । ନିରୀକ୍ଷଣ; ପରିଦର୍ଶନ—1. Observation.
Parjyabekshaṇa

(ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷିତ—ବିଣ) ୨ । ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରଣ; ତଦନ୍ତ—
2. Investigation.
୩ । ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନ—
3. Supervision; superintendence.

ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣିକା—ସଂ. ବି. (ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ + କ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଯାନ-
Parjyabekshaṇikā ମନ୍ଦିର; ଗ୍ରହ ନକ୍ଷତ୍ରାଦି ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ କରିବାର ମନ୍ଦିର—Observatory.

ପର୍ଯ୍ୟୟ—ସଂ. ବି. (ପରି+ଅୟ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—
Parjyaya ୧ । ପ୍ରାତିକୂଲ୍ୟ; ବୈପରୀତ୍ୟ—1. Opposition.
୨ । ଅବୈଧ ଆଚରଣ—2. Illegal conduct.
୩ । କୌଣସି ନିୟମ ବା କ୍ରମର ଉଲ୍ଲଂଘନ (ହି. ଶ.)—
3. Transgression of any rule or order.

ପର୍ଯ୍ୟୟଣ—ସଂ. ବି. (ପରି+ଅୟ୍ ଧାତୁ+ଅନ; ଯାହା ଉପରେ ବସି
Parjyayaṇa ସ୍ଥାନାନ୍ତରକୁ ଯିବାକୁ ହୁଏ)—୧ । ପଲାଣ; ଥୋଡ଼ି—
1. Pack-saddle.
୨ । ପଶୁପୃଷ୍ଠରେ ପଡ଼ିବା ଆସନ; ଜିନ୍—2. Saddle.

ପର୍ଯ୍ୟଶ୍ରୁ—ସଂ. ବିଣ (ପରି+ଅଶ୍ରୁ)—୧ । ଅଶ୍ରୁପୂର୍ଣ୍ଣ—
Parjyaśru 1. Tearful; full of tears.
୨ । ଭୂରି ଅଶ୍ରୁମୟ—
2. Brimming with tears; flooded with tears.

ପର୍ଯ୍ୟସନ—ସଂ. ବି. (ପରି+ଅସ୍ ଧାତୁ=ନିକ୍ଷେପ କରିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Parjyasana ୧ । ଦୂରୀକରଣ; ଅପସାରଣ—1. Removing.
୨ । ଇତସ୍ତତଃ ଫିଙ୍ଗିବା—
2. Throwing or tossing about.

ପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି+ଅସ୍ ଧାତୁ=କ୍ଷେପଣ କରିବା+କର୍ମ. ତ)—
Parjyasta ୧ । ବିକ୍ଷିପ୍ତ—1. Strewn; scattered about.
(ପର୍ଯ୍ୟାସ—ବିଶେଷ୍ୟ) ୨ । ଫିଙ୍ଗି ଦିଆଯାଇଥିବା—
2. Thrown or cast about.
୩ । ବିସ୍ତାରିତ; ପ୍ରସାରିତ—3. Extended; spread.
୪ । ଦୂରୀକୃତ; ଅପସାରିତ—4. Removed; driven out.
୫ । ଉଦ୍‌ବର୍ତ୍ତିତ; ଓଲଟାଇ ଦିଆ ଯାଇଥିବା—
5. Overturned; upset; inverted.
୬ । ଆହତ; ଆଘାତପ୍ରାପ୍ତ—6. Wounded; struck.
୭ । ନିହତ—7. Killed.
୮ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ତ) ପତିତ—8. Fallen.
୯ । ବ୍ୟାପ୍ତ—9. Diffused.
୧୦ । (+କର୍ମ. ତ) ବେଷ୍ଟିତ; ଆକ୍ରାନ୍ତ—
10. Surrounded; encompassed; ensnared (M.W).

ପର୍ଯ୍ୟସ୍ତାପହ୍ନୁତି—ସଂ. ବି—ଅର୍ଥାଲଙ୍କାରବିଶେଷ—
Parjyastāpahnuti A figure of speech.
[ଦ୍ର—ଏଥିରେ ବସ୍ତୁର ଗୁଣ ଗୋପନ କରି ସେହି ଗୁଣ ଅନ୍ୟ ବସ୍ତୁରେ ଆରୋପଣ କରାଯାଏ ।]

ପର୍ଯ୍ୟସ୍ତି—ସଂ. ବି. (ପରି+ଅସ ଧାତୁ+ଭାବ. ତି)—
Parjyasti ୧ । ଡେଇ ହୋଇ ତଳଯାରେ ବସିବା—
1. Sitting up on the heels. (M. W).
୨ । ପିଣ୍ଡି ମାଡ଼ି ବସିବା—
2. Sitting on the hams (M. W).
୩ । ଠେକା ପକାଇ ବସିବା—
3. Sitting cross-legged.

ପର୍ଯ୍ୟସ୍ତିକା—ସଂ. ବି. (ପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ+କ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ; ଯାହା ବିସ୍ତାରିତ ହୁଏ)—
Parjyastikā ୧ । ଶଯ୍ୟା—1. Bed.
୨ । ପଲଙ୍କ; ଖଟ—2. Bedstead; couch.

ପର୍ଯ୍ୟା ଆକୁଳ—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବିଣ.—ପର୍ଯ୍ୟାକୁଳ (ଦେଖ)—
Parjyā ākula Parjyākula (See)

ପୁଣି କୁଣ୍ଡେ ଭାପ ପାଇ ପୁଣି ଶଯ୍ୟା ଅଚଳଇ,
ପୁଣିହିଁ ପର୍ଯ୍ୟା ଆକୁଳେ ଅତ ନବେଶ । ଭାଗୀ. ଉଷାବାଦ୍ୟ ।

ପର୍ଯ୍ୟାକୁଳ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି+ଆକୁଳ)—୧ । ଅତି କାତର; ଅତି
Parjyākula ବ୍ୟାକୁଳ—1. Very uneasy; bewil-
[ପର୍ଯ୍ୟାକୁଳତା(ତ୍ୱ)—ବି] dered; confused.
୨ । ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ—2. Disordered; confused.
୩ । ଅତି ଚିନ୍ତାନ୍ୱିତ—3. Very anxious.
୪ । ସ୍ଖଳିତଗତି—4. Tottering.
୫ । ଗୋଳିଆ (ପାଣି)—5. Turbid (water). (M.W.)

ପର୍ଯ୍ୟାଚାନ୍ତ—ସଂ. ବି. (ପରି+ଆଚମ୍)—ଏକ ପଂକ୍ତିରେ ବସି ଭୋଜନ
Parjyāchānta କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ଉଠି
(ପର୍ଯ୍ୟାସ୍ଥାନ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଗଲେ ବା ଆଚେଇଲେ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ଭୋଜନ ପାତ୍ର ବା ପତ୍ରରେ ଯେଉଁ ଖାଦ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀ ଲାଗି ରହି ଥାଏ—The remains of the food left in the plates of all the people dining in a row when one of them leaves the place or washes the face and hands.

ପର୍ଯ୍ୟାଣ—ସଂ. ବି. (ପରି+ଯା ଧାତୁ+କରଣ. ଅନ)—
Parjyāṇa ପର୍ଯ୍ୟାୟଣ (ଦେଖ)—Parjyāyaṇa (See)

ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ପରି+ଆପ୍ ଧାତୁ=ପାଇବା+କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Parjyāpta ୧ । ପ୍ରାପ୍ତ; ଲବ୍ଧ—1. Got; received; gained.
୨ । ସମର୍ଥ—2. Able.
୩ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ—3. Complete; full.
୪ । ଯଥେଷ୍ଟ; ପ୍ରଚୁର—
4. Sufficient; enough; adequate.
୫ । ସମଗ୍ର—5. Whole; entire.
୬ । ପରିମିତ—6. Definite; moderate; limited.
୭ । ସମ୍ପନ୍ନ—7. Endowed.
୮ । ବହୁ ପରିମିତ—
8. Copious; abundant; many; much.
୯ । ବିସ୍ତୃତ—9. Extensive; wide.
୧୦ । ସମାପ୍ତ—10. Completed; finished. (M. W.)
୧୧ । ବୃହତ୍—11. Large.
୧୨ । ଯୋଗ୍ୟ; ଉପଯୁକ୍ତ—12. Suitable; fit.

ବ.—(+ଭାବ. ଭ)—ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟ—
1. Sufficiency; adequacy.
୨ । ଶକ୍ତି; ସାମର୍ଥ୍ୟ—2 Ability.
୩ । ପରିତୋଷ; ତୃପ୍ତି—3. Satisfaction.
୪ । ଯୋଗ୍ୟତା—4. Suitableness; fitness.

ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ବାଦୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ.—(ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ+ବାଦିନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Parjyāpta bādi ମିତବାଦୀ; ମିତ ଭାଷୀ—
ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତବାଦିନୀ } ସ୍ତ୍ରୀ Of moderate speech; sparing in
ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତଭାଷିଣୀ } speech.
(ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତଭାଷୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତି—ସଂ. ବିଣ. (ପରି+ଆପ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. କ୍ତି)—୧ । ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟ—
Parjyāpti 1. Sufficiency; adequacy.
୨ । ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତା—2. Completion; fulness.
୩ । ପରିତୃପ୍ତି—3. Satiety; satisfaction.
୪ । ସାମର୍ଥ୍ୟ—4 Competence; ability.
୫ । ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦ; ସଂସାର ଯାତ୍ରାର ସୁଗମତା—5. Competency.
୬ । ଅବସାନ—6. End.
୭ । ପରିମିତତା—8. Moderation; temperance.
୯ । ଅପସାରଣ—9. Removal.
୧୦ । ବାରଣ—10. Prevention.
ସ୍ତ୍ରୀ. ବ.—୧ । ଜୀବିକା—1. Livelihood.
୨ । ଆବଶ୍ୟକତା—2. Need; necessity.
(ଯଥା—ମୋର ଏଥିରେ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତି ଚଳିବ ନାହିଁ ।)

ପର୍ଯ୍ୟାବର୍ତ୍ତ(ର୍ତ୍ତ)—ସଂ. ବ. (ପରି+ଆ+ବୃତ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—
Parjyābartta(rta) ୧ । ପ୍ରତ୍ୟାଗମନ—1. Return.
(ପର୍ଯ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ବଦଳ—2. Exchange.
(ପର୍ଯ୍ୟାବୃତ୍ତ, ପର୍ଯ୍ୟାବର୍ତ୍ତିତ—ବିଣ) ୩ । ସଂସାରରେ ପୁଣି ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ (ହି. ଶ.)—3. Taking rebirth in the world after death.

ପର୍ଯ୍ୟାୟ—ସଂ ବ.—(ପରି+ଇ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—
Parjyāya ୧ । କ୍ରମ; ଅନୁକ୍ରମ—1. Succession; regular order; rotation.
୨ । ପାଳି—2. Turn; periodic turn.
୩ । ନିୟମିତ କ୍ରମ—3. Regular succession.
୪ । ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟ 4. Sufficiency.
୫ । ସୁଯୋଗ; ଅବସର—5. Opportunity.
୬ । ଶ୍ରେଣୀ; ପ୍ରକାର—6. Kind; class.
୭ । ପଦାର୍ଥର ଗୁଣ ବା ଧର୍ମ—
7. Attribute of a thing.
୮ । ଏକାର୍ଥ ବାଚକ ଶବ୍ଦ; ସମ ନାମ; ସମାନାର୍ଥକ ଶବ୍ଦ—
8. Synonym.
ଏଣୁ ଶ୍ରୁତିକର କଳାନିଧି ପର୍ଯ୍ୟାୟେ କଲେ ବିଚାରେ ସିଦ୍ଧି—
ଭକ୍ତ. ଦୋଷଦ୍ରୁହାଗ୍ରନ୍ଥ ।
୯ । ଅର୍ଥାଲଙ୍କାର ବିଶେଷ; ଯେଉଁ ଅଲଙ୍କାରରେ ପୂର୍ବକାଳରେ ବା ଉତ୍ତର କାଳରେ ଅନେକ ବସ୍ତୁର ଉଲ୍ଲେଖ କିମ୍ବା ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ ଏକ ବସ୍ତୁର ସ୍ଥିତି ବା ଗତି ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଏ—
9. A figure of speech describing a thing at different places or positions in succession.
୧୦ । ନିର୍ମାଣ (ହି. ଶ.)—10. Construction.
୧୧ । ଏକ ଶ୍ରେଣୀ ବା କୁଳରୁ ଉଦ୍ଭବ ଦୁଇ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପରସ୍ପର ସମ୍ବନ୍ଧ—11. Mutual relationship between two persons of the same family or class.

ପର୍ଯ୍ୟାୟ କ୍ରମେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ଯଥାକ୍ରମେ—
Parjyāya krame 1. Respectively.
୨ । ପାଳି ଅନୁସାରେ—2. By turns; rotation.
୩ । ନିୟମିତ କ୍ରମାନୁସାରେ; ଏକର ପର ଅନ୍ୟ—
3. In regular succession.

ପର୍ଯ୍ୟାୟ ବୃତ୍ତି—ସଂ. ବ.—ଏକକୁ ତ୍ୟାଗ କରି ଅନ୍ୟକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାର
Parjyāya brutti ବୃତ୍ତି—The state or condition of abandoning one and taking another.

ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଶବ୍ଦ—ଦେ. ବ—ଏକ ପଦାର୍ଥର ଏକାର୍ଥ ବୋଧକ ଭିନ୍ନ ନାମ—
Parjyāya śabda Synonym.

ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଶୟନ—ସଂ. ବ.—ପହରୀମାନଙ୍କର ପାଳିଅନୁସାରେ ଶୋଇବା ଓ
Parjyāya śayana ଚେଇଁବା—Alternate sleeping and watching of watchmen by turns.

ପର୍ଯ୍ୟାୟୋକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. (ତୃତୀୟା ତତ୍; ପର୍ଯ୍ୟାୟ+ଉକ୍ତ)—
Parjyāyokta ପର୍ଯ୍ୟାୟ କ୍ରମେ ଉକ୍ତ; ପରେ ପରେ ଉଲ୍ଲିଖିତ—
Described seriatim.

ପର୍ଯ୍ୟାୟୋକ୍ତି ଅଲଙ୍କାର—ସଂ. ବ—ଅର୍ଥାଲଙ୍କାରବିଶେଷ—
Parjyāyokti alaṅkāra A figure of speech.
[ଦ୍ର—ଯେଉଁଠାରେ ବକ୍ତବ୍ୟ ବିଷୟକୁ ସ୍ପଷ୍ଟରୂପେ ବର୍ଣ୍ଣନା ନ କରି ବାକ୍ୟଭଙ୍ଗିଦ୍ୱାରା ସୂଚନା କରାଯାଏ, କିମ୍ବା ଯେଉଁଠାରେ କୌଣସି ରମଣୀୟ ବ୍ୟାଜ ଦ୍ୱାରା କାବ୍ୟର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଧନ କରାଯାଏ ସେଠାରେ ପର୍ଯ୍ୟାୟୋକ୍ତି ଅଲଙ୍କାର ହୁଏ, ଉଦାହରଣ ଯଥା—
୧ । କରନ୍ତୁ ଯୁବକେ ପରପତ୍ନୀ ସହିତ ଅମୃତ ଶିକ୍ଷା,
ରକ୍ଷ ଯୁବତୀଙ୍କି ଗାରଥରେ ବେଇ ବୈଧବ୍ୟ ଦୀକ୍ଷା । ବଳାଳାଥ. ଭଣା.
୨ । ଲମ୍ବାଦାନେ ଦକ୍ଷ ସହିତ ନାଗଫେଣୀ,
ଲାଇଦାନେ ପୁଣି ମରଚକା ବେଣୀ । ବଳାଳାଥ. ଚଳିବା ।

ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା—ସଂ. ବ. (ପରି+ଆଲୋଚନା)—
Parjyālochanā ୧ । ପୁନଃ ପୁନଃ ଆଲୋଚନା—
(ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନ—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Circumspection;
ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚକ } ବିଣ attentive observation.
ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚିତ } ୨ । ବିତର୍କ—
2. Deliberation; reflection.
୩ । ସମାଲୋଚନା—3. Criticism.

ପର୍ଯ୍ୟାସ—ସଂ. ବ. (ପରି+ଅସ୍-ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ)—
Parjyāsa ୧ । କ୍ରମ ଭଙ୍ଗ; ଓଲଟ ପାଲଟ ହେବା—

ପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ } ବିଣ 1. Upturning; overturning.
ପର୍ଯ୍ୟାସିତ. } ୨ । ପରିବର୍ତ୍ତନ—
(ପର୍ଯ୍ୟାସନ—ଅନ୍ୟରୂପ) 2. Change; revolution.
୩ । କ୍ରମାନୁସାରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ—3. Rotation.
୪ । ବିନାଶ—4. Destruction; ruin.
୫ । ବଧ—5. Killing.
୬ । ପତନ—6. Fall.
୭ । ବ୍ୟାପ୍ତି; ବିସ୍ତାର—7. Extension.
୮ । ପରିକ୍ରମା—8. Circumambulation.
୯ । ବେଷ୍ଟନ କରି ବସିବା—9. Sitting round.

ପର୍ଯ୍ୟାହାର—ସଂ. ବି. (ପରି+ଆ+ହୃ. ଧାତୁ=ନେବା+ଭାବ. ଅ)—
Parjyāhāra ଏକ ସ୍ଥାନରୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତରକୁ ନେବା—
1. Taking or carrying a thing from one place to another; conveying.
୨ । ସ୍କନ୍ଧଲମ୍ବିକା; ବାହାଙ୍ଗୀ—2. A yoke borne across the shoulder for carrying loads suspended at each end.
୩ । ବୋଝ—3. A load. (M. W.)
୪ । କଳସ—4. Pitcher. (M. W.)
୫ । ଶସ୍ୟ ସଂଚୟ—5. Storing grain. (M. W.)

ପର୍ଯ୍ୟକ୍ଷଣ – ସଂ. ବି. (ପରି+ଉକ୍ଷ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Parjyukshaṇa ୧ । ଶ୍ରାଦ୍ଧ, ହୋମ, ପୂଜା ଆଦି ଉପଲକ୍ଷରେ ମନ୍ତ୍ରପାଠ ପୂର୍ବକ ଚାରିଆଡ଼େ ପାଣି ଛିଞ୍ଚିବା (ହେ. ଶ.)—
1. Sprinkling water on all sides by reciting certain formulae.
୨ । ସେଚନ—2. Sprinkling.

ପର୍ଯ୍ୟକ୍ଷଣୀ—ସଂ. ବି. (ପର୍ଯ୍ୟକ୍ଷଣ+ଈ)—ଯେଉଁ ପାତ୍ରରୁ ଜଳ ନେଇ
Parjyukshaṇī ଚାରିଆଡ଼େ ଛିଞ୍ଚାଯାଏ—
A vessel for sprinkling water.

ପର୍ଯ୍ୟୁତ୍ସୁକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ପରି+ଉତ୍ସୁକ)—୧ । ଉତ୍କଣ୍ଠିତ—
Parjyutsuka 1. Very anxious; mentally restless.
ପର୍ଯ୍ୟୁତ୍ସୁକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ସମୁତ୍ସୁକ; ଲାଳାୟିତ—
[ପର୍ଯ୍ୟୁତ୍ସୁକତା(ତ୍ୱ)—ବି] 2. Eagerly desirous; longing for.
୩ । ଅନୁରକ୍ତ—3. Attached.
୪ । ଶୋକାକୁଳ—4. Sorrowful; grieved.

ପର୍ଯ୍ୟୁଦୟ—ସଂ. ଅ. (ସଂ. ପର୍ଯ୍ୟୁଦୟଂ; ପରି+ଉଦୟ)—
Parjyudaya ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟର ସମୀପବର୍ତ୍ତୀକାଳରେ—
About sunrise. (M. W.).

ପର୍ଯ୍ୟୁଦସ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. [ପରି=ସର୍ବତୋଭାବରେ+ଉଦ୍ (ଊଷ୍ମବ୍ୟ)+
Parjyudasta ଅସ୍. ଧାତୁ=ନିବାରଣ କରିବା+କର୍ମ. ତ]—
(ପର୍ଯ୍ୟୁଦସନ – ବି) ୧ । ନିଷିଦ୍ଧ; ନିବାରିତ—
1. Prohibited; excluded; denied.
୨ । ପରାଜିତ—2. Defeated; vanquished.
୩ । ବାମଣ୍ଡୁର କରି ଯାଇଥିବା—3. Rejected.

ପର୍ଯ୍ୟୁଦାସ—ସଂ. ବି. (ପରି+ଉତ୍+ଅସ୍. ଧାତୁ+ଅ)—
Parjyudāsa ୧ । ନିବାରଣ—I. Prohibition.
୨ । ପରାଜୟ—2. Defeat.
୩ । ନିଷେଧାତ୍ମକ ନିୟମ—0. A prohibitive rule.

ପର୍ଯ୍ୟୁପାସନ–ସଂ. ବି. (ପରି+ଉପ+ଅସ୍ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Parjyupāsana ୧ । ଚାରିଆଡ଼େ ବସିବା—1. Sitting round.
ପର୍ଯ୍ୟୁପାସିତ } ବିଣ. ୨ । ସେବା—2. Service; attendance; worship.
ପର୍ଯ୍ୟୁପାସକ }
୩ । କ୍ଷମା ବା ଦୋଷ ମାଗିବା – 3. Asking pardon or excuse.
୪ । ବନ୍ଧୁତା—4. Friendliness. (M. W.)
୫ । (+ଅଧିକରଣ) ଯେଉଁଠାରେ ଛାଉଣୀ ପକାଯାଏ—
5. Encamping ground. (M. W.)

ପର୍ଯ୍ୟୁପ୍ତି—ସଂ. ବି. (ପରି+ବପ୍ ଧାତୁ=ବୁଣିବା+ଭାବ. କ)—
Parjyupti ଚାରିଆଡ଼େ ମଞ୍ଜି ବୁଣିବା—Sowing round of seeds.

ପର୍ଯ୍ୟୁଷିତ—ସଂ. ବି. (ପରି+ବସ୍ ଧାତୁ=ବାସ କରିବା+ତ, ଷତ୍ୱ
Parjyushita ବିଧାନ)—୧ । ବାସୀ; ରନ୍ଧଣୀ—1. Stale; not fresh; insipid.
୨ । ପଚା; ସଢ଼ା—
2. Putrid; decomposed; rotten.
୩ । ଯେ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ରାତି ଯାପନ କରିଥାଏ—
3 Having passed the night. (M. W)

ପର୍ଯ୍ୟୁଷିତାନ୍ନ—ଦେ. ବି—ବାସୀଭାତ—
Parjyusitānna Rice boiled yesterday.

ପର୍ଯ୍ୟେଷଣ(ଣା)—ସଂ. ବି—(ପରି+ଏଷଣ)—
Parjyeshaṇa (ṇā) ୧ । ଗବେଷଣା; ସବିଶେଷ ଅନୁସନ୍ଧାନ—
1. Investigation.
୨ । ସର୍ବତ୍ର ଅନ୍ୱେଷଣ—2. Thorough search.

ପର୍ଶନ–ପ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପ୍ରଶ୍ନ)—ପ୍ରଶ୍ନ (ଦେଖ)
Parśana Praśna. (See)

ପରଶନ୍ନ ପ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ପ୍ରସନ୍ନ)—ପ୍ରସନ୍ନ (ଦେଖ).
ପରଶନ Prasanna (See)

ପର୍ଶନାଲ୍ ଆଲାୱାନ୍ସ—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ)—ଦର୍ମୀ ଛଡ଼ା କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କୁ
Parśanāl ālāwāns ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ ଦିଆଯିବା ଭତ୍ତା—
ପର୍ସନାଲ ଆଲାଉଆସ Personal allowance.

ପର୍ଶନାଲ୍ ଆସିଷ୍ଟାଣ୍ଟ—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ)—ଉଚ୍ଚ କର୍ମଚାରୀ ବା ରାଜା
Parśanāl āsishṭānṭ ଆଦିଙ୍କ ସହାୟକ କର୍ମଚାରୀ—
(ପର୍ଶନାଲ୍ କ୍ଲର୍କ—ଅନ୍ୟରୂପ) Personal assistant.

ପର୍ଶନାଲ୍ ଡିକ୍ରୀ(ଗ୍ରୀ)—ବୈଦେ.ବି. (ଇଂ)—ସମ୍ପତ୍ତି ଉପରେ ଯେଉଁ ଡିକ୍ରୀ
Parsanāl ḍikrī (grī) ଦିଆ ଯାଇ ବ୍ୟକ୍ତି ଉପରେ
ପର୍ସନାଲ ଡିକ୍ରୀ ଦିଆଯାଏ—Personal decree.

ପର୍ଶୁ(ଇତ୍ୟାଦି)—ସଂ. ବି—ପରଶୁ (ଇତ୍ୟାଦି)
Parśu(etc) Paraśu etc. (See)

ଦେ. ବ—ପରଶୁରାମର ଡାକ ନାମ—
Name for calling 'Paraśurāma.

ପର୍ଶୁକା—ସଂ. ବ. (ପର୍ଶୁ+କ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ପଞ୍ଜରାସ୍ଥି; ପଞ୍ଜରା ହାଡ଼—
Parśukā Rib.

ପର୍ଶେଣ୍ଟ—ବୈଦେ. ଅ (ଇଂ)—ଶତକରା; ଅନୁପାତ ଅନୁସାରେ ଶହକେ ଏତେ—Per cent.
Parsent
ପାରସେଣ୍ଟ ପାରଶେଂଟ

ପର୍ଶେଣ୍ଟେଜ୍—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ)—ଅନୁପାତ ଅନୁସାରେ ଶହକେ କେତେ ହେବ ଏଥିର ହିସାବ—Percentage.
Parsentej
ପାର୍ସେଣ୍ଟେଜ ପର୍ଶେଂଟ୍ଜ

ପର୍ଶ୍ୱଧ—ସଂ. ବ—ପରଶ୍ୱଧ (ଦେଖ)
Parśwadha Paraśwadha (See)

ପର୍ଷଦ୍—ସଂ. ବ (ପୃଷ୍ ଧାତୁ=ପ୍ରୀତ କରିବା+ଅଧିକରଣେ. ଅଦ; ଯେଉଁଠାରେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ପ୍ରୀତ କରାଯାଏ)—ପରିଷଦ୍; ସଭା - Association; society; assembly.
Parshad

ପର୍ଷଦ୍‌ବଳ—ସଂ. ବ (ପର୍ଷଦ୍+ଯୋଗ୍ୟାର୍ଥେ. ବଳ)—ସଭାସଦ—
Parshad-bala Member of a society.

ପର୍ଷା—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ପରିଷା (ଦେଖ)
Parshā Parashā (See)

ପର୍ଷିବା—ପ୍ରା. କ୍ରି—ପରିଷିବା (ଦେଖ)
Parshibā Parashibā (See)

ପର୍ସନ୍—ପ୍ରା. ବିଣ (ସଂ. ପ୍ରସନ୍ନ)—ପ୍ରସନ୍ନ (ଦେଖ)
Parsan Prasanna (See)

ପର୍ସା (ଇତ୍ୟାଦି)—ପ୍ରା. ବ—ପରିସା ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Parsā (etc) Parasā etc (See)
(ପର୍ସାବ— ଅନ୍ୟରୂପ)

ପର୍ସାଦ—ପ୍ରା. ବ (ସଂ. ପ୍ରସାଦ)—ପ୍ରସାଦ (ଦେଖ)
Parsāda Prasāda (See)

ପଲ୍ (ଧାତୁ)—ସଂ—୧ । ଗମନ କରିବା—1. To go.
Pal (root) ୨ । ରକ୍ଷା କରିବା—2. To save.

ପଲ୍—ବୈଦେ. ବ (ହେବ୍ରୁ ନାମ)—ସେଣ୍ଟ ପଲ୍; ବାଇବଲ୍ ଲିଖିତ ମହାପୁରୁଷ—Saint Paul.
Pal
ପଲ ପଲ [ଦ୍ର—ଏ ମହାତ୍ମା ଇଂଲଣ୍ଡର ରକ୍ଷକ ମହାତ୍ମାରୂପେ ପୂଜିତ ହେଉଅଛନ୍ତି । ଏହି ଶବ୍ଦକୁ ବାଇବଲର ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦକ 'ପାଉଲ' କରିଅଛନ୍ତି ।]

ପଲ୍‌ବିବା—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—ପଲବିବା (ଦେଖ)
Pal-bibā Palabibā (See)

ପଲ—ସଂ. ବ (ପଲ୍ ଧାତୁ=ଗମନକରିବା+କରଣ. ଅ)—୧ । ଓଜନରେ ଚାରି କର୍ଷ ପରିମାଣ; ଚାରି ତୋଲା ପରିମାଣ—
Pala 1. A weight of 4 tolas.
[ଦ୍ର—୧ ସେର=୨୦ ପଲ, ୧ ବିଶା=୨୫ ପଲ ।]
୨ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ ମୁହୂର୍ତ୍ତ; ସୂକ୍ଷ୍ମ କାଳ; ୨୦ ବିପଳ—
2. Moment; 24 seconds.
[ଦ୍ର—୧ ଦଣ୍ଡ=୬୦ ପଳ, ୧ ପଳ=୬୦ ବିପଳ ।]
୩ । ଆମିଷ; ମାଂସ—3. Flesh; meat.
୪ । (+ଭାବ. ଅ) ପ୍ରତାରଣ—4. Cheating.
୫ । ଚଳନ—5. Moving; motion.
୬ । ପାଳ; ଭୁଷା; ଶସ୍ୟହୀନ ତୃଣ—6. Straw after threshing; straw shorn of grains
୭ । ଗତି (ହି. ଶ.) 7. Movement.
୮ । ମୂର୍ଖ ବ୍ୟକ୍ତି (ହି. ଶ.)—8. A dunce.
୯ । ତରାଜୁ; ତୁଳାଯନ୍ତ୍ର (ହି. ଶ.)—9. Balance; scales.

ପଲ—ଦେ. ବ (ସଂ. ଦଳ)—୧ । ଏକଜାତୀୟ ଜୀବଙ୍କ ସମୂହ—
Pala 1. A herd of animals.
ଦଳ ଝୁଣ୍ଡ ମହିଷାଦେ ଯହିଁ ଚର୍ଚ୍ଚନେ ତତ୍ତ୍ୱ ମହିଷ-ପଲ—ଗଥ ମାଥ. ଭଷା ।
(ପଲ୍ହ; ପଲ୍ଲ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଦଳ; ପଞ୍ଚା—2. Crowd; flock.
୩ । ପଶୁଙ୍କ ଦଳ—3. A herd of beasts.
[ଦ୍ର—ଉଭୟଉଭୟଜାତୀୟ ଜୀବଙ୍କ ପଲକୁ ଉଭୟଉଭୟ ନାମରେ, ଡକାଯାଏ—ଚଢ଼େଇ, ଲୁଲୁର, ମାକଡ଼, ଗୋରୁ, ଛେଳି, ହରିଣ, ମହିଷଙ୍କ ପଲ । ବାଛୁରୀ, ଗୋରୁ, ମହିଷଙ୍କ ଗୋଠ । ମନୁଷ୍ୟ ଘୁଷୁରୀଙ୍କ ପଲ ବା ସାହଣ ବା ଫଉଦ । ଯାତ୍ରୀ, ନାଟବାଲାଙ୍କ ଦଳ ପଞ୍ଚା ବା ମେଳ । ଯାତ୍ରୀ ଓ ମାଛଙ୍କ ସାହଣ ବା ଖେଦା । ମାଛ ଜାଆଁଳଙ୍କ ମଜା । ପିଲାଙ୍କ ଖାଉଡ଼, ଗୋଠ । ଲୁମ୍ବୀର, ସାପ, ବାବାଜୀଙ୍କ ମେଳ, ଭେଳା, ମେଳା । ଜନା, ପିମ୍ପୁଡ଼ି ଓ ତେଲୁଣୀ ପୋକ ଆଦି କ୍ଷୁଦ୍ର ଜୀବଙ୍କ ମଳା, ମଜା ।]
୪ । ସମୂହ—4. Multitude.
ଶଲଭ ପର ଅଣ୍ଟର ଥାମା ଶରପଲ ବାହାରିଲେ ମାରିବା ପାଇଁ ଯୋଦ୍ଧା ଭଲ—
କୃଷ୍ଣସଂହ ମହାଭାରତ ଦ୍ରୋଣ ।

ପଲଉ—ବୈଦେ. ବ (ଫା ପଲାଉ; ଭୁଲ. ସଂ. ପଲାନ୍ନ, ପୁଲ୍ଲକ=ମାଂସ ମିଶ୍ରିତ ଅନ୍ନ)—ଆମିଷ ମିଶ୍ରିତ ଘୃତପକ୍ୱ ଅନ୍ନ—Rice boiled with meat and ghee.
Palau
ପଲାଓ
ପୁଲାଏ, ପଲାଏ ପଲଉ ବନା ବନେ ବ ଖାଇତ ଭଳ—
(ପଲ୍ଲଉ—ଅନ୍ୟରୂପ) କୃଷ୍ଣସଂହ. ମହାଭାରତ. ସଭା ।

ପଲକ—ଦେ. ବ (ସଂ. ପଲ+କ—ହି. ଶବ୍ଦସାଗର ଓ ଯୋଗେନ୍ଦ୍ର; ଆଖିର ନିମେଷଦ୍ୱାରା 'ପଲ' ନିରୂପିତ ହେଉଥିବାରୁ; ୨୫ ନିମେଷ=୧ପଳ; ଫା. ପଲକ୍—ପ୍ରକୃତିବାଦ ଓ ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର)—୧ । ଆଖି ପିଟିବାର ସମୟ; ନିମେଷ; କ୍ଷଣମାତ୍ର—1. A moment; twinkle.
Palaka
ପଲକ
ପଲକେ ପଲକେ ମୁଁ ତିଷ୍ଠାଙ୍କ ଅଙ୍କେ ନିଶ ନୋହୁଅଛେ ସ୍ଥିତ—କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ
୨ । ଆଖି ପିଟିବା—
2. Wink; twinkling of the eye.
୩ । ଆଖିପତା—3. Eyelid.
ପରମ ପଲକ ପଟ ଭଣ୍ଡକ—ଭକ୍ତ. ପ୍ରେମସୁଧାନିଧି ।

ପଲକ ପକା(କେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଆଖି ବୁଜ ଫିଟାଇବା—
Palaka pakā (ke)ibā 1. To wink; to twinkle.
ପଲକ ଫେଲା ୨ । ଆଖି ବୁଜିବା—
ପଲକ ଗିରାନା 2. To close the eyelid.

ପଲକ ପିଛଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—ପଲକପକାଇବା ୧ (ଦେଖ)
Palaka pichhārdibā Palaka pakāibā (See)

ପଲକ ରହିତ—ଦେ. ବିଣ—ନିର୍ନିମେଷ—
Palaka rahita Winkless.
(ପଲକହୀନ— ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଲକା(କୁ)ପଲ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ପଲ ପଲ; ଏକଦଳ ପରେ ଅନ୍ୟ
Palakā(ku)pala ଦଳ, ଏହିପରି ଅନେକ; ଦଳଦଳ ହୋଇ;
ଦଳେ ଦଳେ ଅନେକ ଦଳ—Herd after herd; in nu-
ଡ଼କେ ଝୁଣ୍ଡ merous herds; following each other in flocks.

ପଲକ୍ଷ—ସଂ. ବିଣ—ଶ୍ୱେତ; ଧବଳ (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)
Palaksha White.
ସଂ. ବି—ଧଳାରଙ୍ଗ—White colour.

ପଲକ୍ଷାର—ସଂ. ବି (ପଲ=ମାଂସ+କ୍ଷର୍ ଧାତୁ=କ୍ଷରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ;
Palakshāra ଯାହା ମାଂସରୁ କ୍ଷରେ)—ଶୋଣିତ; ରକ୍ତ—
Blood.

ପଲଖ (ଖା)—ଦେ ବି (ସଂ. ପଲ=କୁଟା; କୁଟାପରି ଅସାର ଥିବାରୁ)—
Palakha (khā) କାଠର ଉପରେ ଗୁଡ଼ିଆଡ଼େ ଛାଲ ତଳେ
(ମଞ୍ଜ—ବିପରୀତ) ଥିବା ଅସାର ଅଂଶ—The unsubstan-
ପଲକାକାଠ tial or soft part round a timber below the bark.

ବୃକ୍ଷର ପଲଖେ ସିନା ମଞ୍ଜ ଜନ୍ମେ ଜଳ—ଚନ୍ଦ୍ରାୟଣି. ବଙ୍କମାଦନ୍ତ ।

ପଲଗଣ୍ଡ—ସଂ. ବି—ରାଜମିସ୍ତ୍ରୀ—
Palagaṇḍa Mason.

ପଲଙ୍କ—ଦେ. ବି (ସଂ. ପଲ୍ୟଙ୍କ)—ପର୍ଯ୍ୟଙ୍କ; ଖଟ—
Palaṅka Bedstead; couch.
ପାଲଙ୍କ ପଲଙ୍କେ ଶୁଇଲା ସମୟ ଏତେକ କହି—ପ୍ରତା. ଶିଶୁପାଳର ଲଗ୍ନପତ୍ରିକା ।
ପଲଂଗ
[ଦ୍ର—ଖଟରେ ବାଡ଼ ନ ଥାଏ । ପଲଙ୍କରେ ବାଡ଼ ଥାଏ । ଗଦ୍ଦି ପଲଙ୍କରେ ମଶାରିଝୁଣ୍ଡା ଓ ଛାତ ଥାଏ ।]

ପଲଙ୍କ ଚଉକୀ—ପ୍ରାଦେ (ଗଡ଼ଜାତ) ବି—ରାଜା ଶୋଇଲାବେଳେ ତାଙ୍କ
Palaṅka chaukī ପଲଙ୍କ ପାଖରେ ପହରାଦେବା ଜଗୁଆଳୀ—
(ପଲଙ୍କଚୌକି—ଅନ୍ୟରୂପ) A watchman who keeps watch near the bedstead when a Raja is asleep.

ମନସ୍ୱିବସନ୍ତ ରାଜାଙ୍କ ପଲଙ୍କ ଚୌକି ହୋଇଥାଏ—ଅପଣ୍ଡୀ ଦଣ୍ଡିରାଜ ଚରିତ ।

ପଲଙ୍କ ଚା—ଦେ. ବି—ଭାରତବାସୀ ସାହେବମାନେ ସକାଳୁ ନିଦ୍ରା ତ୍ୟାଗ
Palaṅka chā କରି ବିଛଣା ଛାଡ଼ି ଉଠି ଆସିବା ପୂର୍ବରୁ ବିଛଣାରେ
ପାଲଙ୍କ ଚା ଥାଇ ଯେଉଁ ଚା ଖାଆନ୍ତି—The cup of tea
ପଲଂଗ ଚା (taken by Europeans in India)
ପଲଙ୍କ ଚା } ଅନ୍ୟରୂପ before leaving the bed in the
ପଲଙ୍କ ଚା morning.

ପଲଙ୍କଟ—ସଂ. ବିଣ. (ପଲ=ମାଂସ+କଟ୍ ଧାତୁ=ସଙ୍କୁଚିତ ହେବା+
Palaṅkata କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ପଙ୍କା ହେତୁ ଯାହାର ଅଂଶ ସଙ୍କୁଚିତ
ହୁଏ)—୧ । ଭୟାତୁର—1. Timid (Apte).
୨ । ଲଜ୍ଜାକୁଳା—2. Bashful (Apte).

ପଲଙ୍କ ପିଠି—ଦେ. ବି—ପଲଙ୍କ ପରି ଚଉଡ଼ା ପିଠି—
Palaṅka piṭhi Broad back (compared to a
ପାଲଙ୍କ ପିଠି **पलंगका एसापीठ** bedstead).

ପଲଙ୍କ ପିଠିଆ—ଦେ. ବିଣ—ଯାହାର ପିଠି ପଲଙ୍କ ପିଠି ପରି ଚଉଡ଼ା
Palaṅka piṭhiā (ଘୋଡ଼ା)—Broad-backed (horse).
ପାଲଙ୍କ ପିଠେ **पलंगकाएसा पीठवाला**

ପଲଙ୍କଷ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ପଲ=ମାଂସକୁ+କଷ୍ ଧାତୁ; ହିଂସା କରିବା
Palaṅkasha +କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ରାକ୍ଷସ—Demon.

ପଲଙ୍କଷା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ପଲଙ୍କଷ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—୧ । ରାକ୍ଷସୀ—
Palaṅkashā 1. A demoness.
(ପଲଙ୍କଷୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ମକ୍ଷିକା—2. Flea.
୩ । ଚିଂଶୁକ; ପଲାଶ—3. Brutea Frondosa tree.
୪ । ଲାକ୍ଷା; ଲାଖ—4. Shellac.
୫ । କ୍ଷୁଦ୍ର ଗୋକ୍ଷୁର—
5. A medicinal herb; Tribulus Terrestris.
୬ । ରାସ୍ନା; ଏକ ପ୍ରକାର ଆମ୍ବଗଛର ନିର୍ମୂଳୀ—
6. Vanda Roxburghii.
୭ । ଗୁଗୁଳ—7. Bdellium.

ପଲଛି—ପ୍ରଦେ. (ବାମଡ଼ା) ବି—ଗୃହ—
Palachhi Lean-to.

ପଲଟଣ—ଦେଦେ. ବି. (ଇଂ. ପ୍ଲାଟୁନ୍; ବାଟେଲିଅନ୍; ଉର୍ଦ୍ଦୁ. ପଲଟନ୍,
Palaṭaṇa ଭୁଲ. ଫା. ବଟେଲନ୍)—୧ । ସୈନ୍ୟଦଳ—
ପଲଟନ **पलटन** 1. Army; regiment; battallion.
(ପଲଟନ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ସୈନ୍ୟ—2. Soldier.
(ଯଥା—ଢଳା ପଲଟଣ, ଗୋଟା ପଲଟଣ, ଜର୍ଦ୍ଦୀ ପଲଟଣ ।)

ପଲଟଣିଆ(ଆଁ)—ଦେ. ବିଣ—ପଲଟଣ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Palaṭaṇiā(āṅ) Regimental; belonging to or
ପଲଟନେ **पलटनिया** pertaining to the army; military.
(ପଲଟଣିଆ[ଆଁ]—ଅନ୍ୟରୂପ) (ଯଥା—ପଲଟଣିଆ ସାହେବ, ପଲଟଣିଆ ଡାକ୍ତର ।)

ପଲତା—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିନୀପୁର) ବି—୧ । (ସଂ. ପଟ) ଛୋଟ ଗଛ—
Palatā 1. Jute plant.
ପଲତା ୨ । (ସଂ. ପଟୋଳ) ପୋଟଳପତ୍ର ଓ ଲତା—
ପରବଲ 2. The Paṭola creeper and leaves.
୩ । ଚିମ ଓ ପଶାରୁଣୀ ଆଦି ପତ୍ରକୁ ବାଟି ତହିଁରେ ପରିବା ମିଶାଇ କରାଯିବା ଝୋଳ ତରକାରୀ—3. A gruelly soup made by boiling some pasted leaves.

ପଲନ୍ତି—ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର)ବି—୧ । ପକ୍ରାକୋଠା ଜମା ଅନ୍ୟ କୌଣସି
Palanti ବସ୍ତୁ ଉପରେ ଜନ୍ମିଥିବା ସବୁଜ ଉଦ୍ଭିଦ ପଦାର୍ଥ; ଶିଉଳି—
1. Moss.
୨ । ଘୋଖତ ମାଛ, କଙ୍କଡ଼ା ପ୍ରଭୃତି ଦେହରେ ବସିଥିବା ଖସଡ଼ା
ସ୍ତରବିଶେଷ—2. A mossy growth found over very old fishes, crabs etc.

ପଲ୍‌ପଲ—ଦେ. ଅ—ପଲକାପଲ (ଦେଖ)
Palapala Palakāpala (See)
(ପଲେ ପଲେ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଅସିବେ ଦଉଡ଼, ବୁଲୁ ଦେଉଦେଉଦେଉ
ଶିସେମଣି ଲେରେ ପଲେପଲେ – ଗୁଧାନାଥ. ମହାଯାତ୍ରା ।

ପଲ(ଲ)ବ—ସଂ. ବି. (ଫଳ=ଆମିଷ+ବା ଧାତୁ=ପାଇବା+କରଣେ. ଅ)—ପୋଡ଼ନ୍ତ; ମାଛକୁ ମାଡ଼ିବସିବାର ବାଉଁଶ
Pala(la)ba ପାଛଆ ନିମିତ୍ତ ଯନ୍ତ୍ରବିଶେଷ—A basket-like
ପଲୋ contrivance for catching fish by
ଛାବା pouncing upon them.
ପ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପଲ୍ଲବ)—ପତ୍ର—Leaf.

ପଲବିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଦ୍ୟ) (ସଂ. ପଲ୍ଲବିତ)—୧ । (ଗଛରୁ) ପତ୍ର
Palabibā କଅଁଳବା; ଲୁଅଁ ଦେବା; ପଲ୍ଲବିତ ହେବା—
ପଲବା 1. (a tree) To shoot forth; to bring forth
ପଲ୍ଲବନା (ପଲ୍ଲବିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) leaves and shoots.
୨ । ଉଦ୍ରିକ୍ତ ହେବା—2. To be excited.
୩ । ଅଗ୍ରସର ହେବା—3. To advance.
୪ । ବୃଦ୍ଧି ପ୍ରାପ୍ତ ହେବା—4. To increase.

ପଲମ—ଦେ. ବି—ବଡ଼ ଶରା; ମାଟିର ତେଲଛଣୀ; ହାଣ୍ଡି ମୁହଁର ଢାଙ୍କୁଣୀ—
Palama A shallow concave earthen pan used as a
ସରା **ଢକ୍କନ, ଚପନୀ** cover for earthen pots and as
a frying pan.

ପଲମ ପେଟା—ଦେ. ବିଣ—ଯାହାର ପେଟ ପଲମ ପରି ଚଉଡ଼ା ଓ
Palama peṭā ଫୁଲୁକା—Pot-bellied.
(ପଲମ ପେଟେଇ, ପଲମ ପେଟୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
(ପଲମ ପେଟିଆ, ପଲମ ପେଟୁଆ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଲଲ—ସଂ. ବି. (ପଲ୍ ଧାତୁ+ସଙ୍ଖ୍ୟାର୍ଥେ. ଅଲ)—୧ । ମାଂସ—
Palala 1. Flesh; meat.
୨ । ପଙ୍କ—2. Mud; mire.
୩ । ନଦୀ ପ୍ରଭୃତିର ପଟୁ—3. Alluvial deposit.
୪ । ଚାଉଳ ଓ ଚିନିଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ ମିଷ୍ଟାନ୍ନବିଶେଷ; ଖଜା—
4. A kind of sweetmeat.
୫ । (ପଲ=ମାଂସ+ଲା ଧାତୁ, ଗ୍ରହଣ କରିବା+ଅ) ରାକ୍ଷସ—
5. A demon.

ପଲଲାଶୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପଲଲ+ଅଶ୍ ଧାତୁ=ଖାଇବା+କର୍ତ୍ତୃ.
Palalāśī ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—ମାଂସାଶୀ—Carnivorous;
(ପଲଲାଶିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) flesh-eating.

ପଲଲୀୟ ଉପାଦାନ—(ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ ପରିଭାଷା)—ଯେଉଁ ଖାଦ୍ୟରେ
Palalīya upādāna ମାଂସର ଉପକରଣମାନ ଥାଏ—
Carbohydrates.

ପଲସ୍ତରା—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ପ୍ଲାଷ୍ଟର୍)—
Palastarā ଗୃହର କାନ୍ଥ ଉପରେ ପତଳା ସ୍ତରରେ ମାଟି ବା
(ପଲସ୍ତା—ଅନ୍ୟରୂପ) ଚୂନର ଲେପ—Plastering.
ପଲସ୍ତାରା **ପଲସ୍ତର**

ପଲସ୍ତରା କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଘରର କାନ୍ଥରେ ସମତଳ ଭାବରେ ମାଟି
Palastarā karibā ବା ଚୂନର ସ୍ତର ବୋଳିବା—
ପଲସ୍ତାରା କରା To plaster the wall with mud
ପଲସ୍ତର କରନା or me.

ପଲସ୍ତୀ—ବୈଦେ. ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି. (ଇଂ. ପ୍ଲାଷ୍ଟର୍; ତେ. ପାଲସ୍ତ୍ରୀ)—
Palastī ୧ । ଡାକ୍ତରମାନଙ୍କ ବ୍ୟବହୃତ ପୋଲ୍‌ଟିସ୍—
1. Plaster; poultice.
୨ । ମଲମ—2. Ointment; liniment.

ପଲା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପରିମାଣ ବାଚକ ପଲ; ଭୁଲ. ସଂ. ପଲଘ=ଜଳ
Palā ପାତ୍ର)—ଭାଣ୍ଡ ମଧ୍ୟରୁ ତୈଳ ଘୃତ ଆଦି ଉଠାଇବା ନିମନ୍ତେ
ପଲା ବ୍ୟବହୃତ ଏକ ପ୍ରକାର ଲୁହା ଚାମୁଚ୍ (ଏଥିରେ ଦଣ୍ଡ
ପଲୀ, କୋଇଆ ବା ବେଣ୍ଟ ପାତ୍ରଠାରୁ ସମକୋଣ ହୋଇ ଉପରକୁ ଉଠି
ଥାଏ)—A spoon or ladle with an upright
handle for lifting oil, ghee etc from
a jar.
କ୍ରି. (ପଳାଇବା କ୍ରିୟାର ଅନାଦରାର୍ଥକ ଅନୁଜ୍ଞା ଦ୍ୱିତୀୟା ପୁରୁଷରେ
ପାଳା ରୂପ)—ତୁ ପଳାଇ ଯା—(Thou) Go away;
ଭାଗୀ be gone.
(ଯଥା—ମୋ ଜୁଜୁଟି ଭାଇ ଦୁଷ୍ଟୁ—କହୁଣି ମାରେ ଚୁଟି ଚୁଟି,
ଦୂରୁ ପଳା ଦୂରୁ ପଳା—ଶିଶୁ ଗୀତ ।)

ପଲ୍ଲ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପର୍ଣ୍ଣଶାଳା; ସଂ. ପଲ୍ଲୀ; ଭୁଲ. ତେ. ପଲ୍ଲ)—
Palla ୧ । ପତ୍ର ଛାଉଣି; ପର୍ଣ୍ଣଶାଳା—1. A hut made of
ପାତାରକୁଡ଼େ **ଝୋଁପଡ଼ୀ, ପରନକୁଟୀ** leaves.
ସେହି ବ୍ୟକ୍ତି.....ଅନ୍ଧାର ପଲ୍ଲ ବାହାର ଅସିଲେ ।
ଗଧାନାଥ. ବଟେଶ୍ୱ ।
୨ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଛାଉଣି—2. A tiny hut.
୩ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଘର; ଛାଉଣି—3. Cottage.

ପାଲ୍ଲା, ପଲ୍ଲଡ଼ ୪ । (ସଂ. ପଲ) ତରାଜୁର ଦୁଇ ପାଖରେ ଥିବା ପାତ୍ର—
ପାଲ୍ଲା 4. The scale pans of a balance.
ପ୍ରାଦେ. ୧ । (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ତୁଷାର; କାକର—Dew.
୨ । (ଗଞ୍ଜାମ)—ତଳ; ଗୁଣ୍ଡଗଛ—Seedling.
(ଯଥା—ଧାନପଲ୍ଲ=ଧାନତଳ)
୩ । (ଗଡ଼ଜାତ)—ବାଘ ଆଦି ହିଂସ୍ର ଜନ୍ତୁଙ୍କୁ ଶିକାର କରିବାକୁ
ଶିକାରୀ ଜଗି ରହିବା ପାଇଁ ଭୂମିରେ ଖୋଳାଯାଇ ଜାଲ ପତ୍ର
ଆଦିରେ ମୁହଁ ଘୋଡ଼ା ଯାଇଥିବା ଗାତ—
A pit dug in the ground and covered
over with twigs and leaves under which a
hunter lies in ambush.
୪ । (ସିଂହଭୂମ) ବିଣ—କ । ଫୋଲା; ପଖା—1. Hollow.
ଖ । ମାଗଣା; ମୋଫତ୍—2. Got gratis.

ପଲ୍ଲଇ—ଦେ. ବି.—(ସଂ. ଗୋ-ପାଳକ)—
Palāi
ପଲେଇ } ଅନ୍ୟରୂପ ୨ । ଗଉଡ଼ମାନଙ୍କ ଜାତିର ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟକ୍ତି—
ପଲୈ } 1. The headman of cowherds.
୨ । ଗଉଡ଼ମାନଙ୍କର ବଂଶଗତ ଉପାଧିବିଶେଷ—
2. A family-title of cowherds.

୩ । ପୋଲେଇ; ରାଜାଙ୍କର ଭୃତ୍ୟବିଶେଷଙ୍କ ଉପାଧି—
3. Title of a class of servants of a Raja.

ପଳା(ଲେ)ଇ ପଶିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଭୟରେ ବିପଦରୁ ପଳାଇ ଯାଇ ଅନ୍ୟତ୍ର ଆଶ୍ରୟ ନେବା—To flee from danger and take shelter in some place in fear; to take refuge.
Pa<u>l</u>ā(<u>l</u>e)i paśibā
ପାଳିୟେଟୁକା **पलाकर छीपना**

ପଳାଇ ପଶିଲି ମାଳସୀ ଘରେ
ସାଳସୀ ସାଉଣ ବିପଦରେ—ଚଗ ।

ପଳା(ଲେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପଳାୟନ)—
Pa<u>l</u>ā(<u>l</u>e)ibā
ପଳାନ, ପାଳାନ **भागना, पलाना**

୧ । ପଳାୟନ କରିବା—1. To fly away; to flee.

୨ । ଅନ୍ତରିତ ହେବା; ଲୋପ ପାଇବା—
2. To disappear.

ସେ ମୁଖ ପ୍ରତିଭା ମହିମା ଦେଖି ପଳାଇ ଦୁଃଖ ପାଣିଲା ।
ମଧୁସୂଦନ, ଉତ୍କଳଗାଥା ।

୩ । (ପାଳିବା କ୍ରିୟାର ପ୍ରୟୋଜକ ରୂପ)—
ପାଳାନ ଅନ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ପାଳିତ କରାଇବା—3. To cause to be brought up or reared by another.
पलवाना

ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) କ୍ରି—୧ । କୌଣସି ସ୍ଥାନରୁ ଚାଲି ଯିବା—
1. To depart; to go away from a place.

୨ । ଦ୍ରୁତଗତି କରିବା—2. To move swiftly.

ପଳାଇବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି. (ଳ ସ୍ଥଳରେ ଲ ଉଚ୍ଚାରଣ)—
Palāibā ପଳାଇବା (ଦେଖ)—Pa<u>l</u>āibā (See)

ପଳା(ଲେ)ଇ ଯିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଦ୍ରୁତ ଗତିରେ କୌଣସି ସ୍ଥାନ ତ୍ୟାଗ କରିବା—To run away from a place.
Pa<u>l</u>ā(<u>l</u>e)i jibā
ପାଳିୟେ ଯାଓୟା **भागजाना, पलाजाना**

ପଳାଉଣି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଳାୟନ)—
Palāuṇi ଦ୍ରୁତ ଗତିରେ କୌଣସି ସ୍ଥାନ ତ୍ୟାଗ କରି ଚାଲିଯିବା—
ପାଳାନ **पलाना, परांना** Fleeing away; swift motion.

ସେ ସରସ ପଳାଉଣି ବେଳ ବଳା ବଳାସ ବଳିଣୀ ଉବ ।
ବିଦ୍ୟାସୁନ୍ଦର ସଙ୍ଗୀତ ।

ପଳାଉ(ଉ)—ବୈଦେ. ବି. (ଫା)—ପଲାଉ (ଦେଖ)
Palāo(u) Palāu (See)

× × × × ରୋଗୁମାନଙ୍କ ଖାନା ପରେ ସ୍ୱଭାବେ ଏବଂ ଟଙ୍କା ବହୁତ ହେବ—
ଫକୀରମୋହନ, ଛମଣ ଅଠଗୁଣ୍ଠ ।

ପଳାଗ୍ନି—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ପଳ=ମାଂସ+ଅଗ୍ନି; ମାଂସର ଅଗ୍ନି ସ୍ୱରୂପ)—ପିତ୍ତ—Bile.
Pa<u>l</u>āgni

ପଳାଙ୍ଗ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଳ=ମାଂସ ପ୍ରଧାନ ଅଟେ ଅଙ୍ଗ ଯାହାର) ଶିଶୁମାର; ଶୁଶୁକ—A purpoise.
Pa<u>l</u>āṅga

ପଳାଚିଆ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଲ୍ୟାସ୍ତୃଣ)—ହାତୀର ସାଜବିଶେଷ—
Palāṅchiā A kind of elephant's saddle.

ହାଇବା ଅମାର ଅଛ ଶିଳ୍ପ ଛୋଟର ପଳାଚିଆ ଉଚ୍ଚିଆ ମାଚ ।
ବଳରାମ, ସମରତରଙ୍ଗ ।

ପଳାଣ—ଦେ.ବି. (ସଂ. ପର୍ଯ୍ୟାଣ, ପଲ୍ୟାଣ, ପ୍ରା. ପଲ୍ଲାଣ)—
Palāṇa ୧ । ଥୋଡ଼ିଆ ବଳଦଙ୍କ ପିଠିରେ ଲଦାଯିବା ଅଣ୍ଟାର ଆସ୍ତରଣ-
(ପଲ୍ଲାଣ—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Pack-saddle.

ପାଳାନ ପଣ୍ଡି ପଲ୍ଲ ବଗ୍ରଣ ଅଣିଥିଲେ, ତାହା ଲଇ ଖାଇଯାଇ ପଡ଼ୁଛ ।
पालान ଫକୀରମୋହନ, ଗଳ୍ପସ୍ୱଳ୍ପ ।

୨ । (ସଂ. ପଲ୍ୟାସ୍ତୃଣ) ହାତୀ ଉପରେ ପଡ଼ିବା ଅଣ୍ଟାର ଗଦି, ଯାହା ଉପରେ ହାଉଦା କସାଯାଏ—
2. Pack-saddle for elephant.

୩ । ଯୁଦ୍ଧସଜ୍ଜା; ସେନା ସାଜିବା—
3. Battle-array; preparing soldiers for battle.

ପ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—ନବ ପ୍ରସୂତି ଗାଈଙ୍କ ପ୍ରସବ ଦ୍ୱାରରୁ ଫୁଙ୍କିବା; ଗାଈଙ୍କ ଧରିବା—Blowing air into the abdomen of a newly delivered milch cow.

ପଳାଣିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ପର୍ଯ୍ୟାଣ)—
Palāṇibā ୧ । ଥୋଡ଼ି ବଳଦ ଉପରେ ପଲ୍ଲାଣ ଲଦିବା—
पालानकषा 1. To put the pack saddle on the back of a pack-bullock.
पलाना

୨ । ଘୋଡ଼ା ପିଠିରେ ଜିନ୍ ଓ ହାତୀ ପିଠିରେ ଗଦି ଉଡ଼ିବା—
2. To put the saddle on a horse or the pack-saddle on an elephant.

୩ । ସେନାଙ୍କୁ ସୁସଜ୍ଜିତ କରିବା—
3. To array the soldiers for battle.

ପଳାଣ୍ଟି—ପ୍ରାଦେ (ଗଡ଼ଜାତ) ବି—ପତଳା ବୁଣା ହୋଇଥିବା ଚାଟାଈ—
Palāṇṭi A thinly woven reed-mat.

ପଳାଣ୍ଡୁ—ସଂ. ବି. [ପଳ୍ ଧାତୁ=(ରୋଗରୁ) ରକ୍ଷା କରିବା+ଅଣ୍ଡୁ; ବିପାତନ]-ପିଆଜ—Onion.
Palāṇḍu

ପଳାତକ—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. ପଳାୟିତ)—୧ । ପଳାଇ ଯାଉଥିବା—
Pa<u>l</u>ātaka 1. Fleeing away; fugitive; deserting; run away.

୨ । ନିରୁଦ୍ଦେଶ—2. Absconding.

ବି—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ପଳାଇ ଯାଉଥାଏ—
A run away; a fugitive; deserter.

ପଳାନ୍ନ—ସଂ. ବି. [ମ.ପ.ତତ୍ପୁ; ପଳ=ମାଂସ(ସହିତ ପକ୍ୱ)+ଅନ୍ନ]-ପଲାଉ-
Pa<u>l</u>ānna A rich food consisting of rice boiled with ghee and meat.

ପଳାପ—ପ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପ୍ରଳାପ)—ପ୍ରଳାପ (ଦେଖ)—
Pa<u>l</u>āpa Pra<u>l</u>āpa (See).

ସଂ. ବି—୧ । ହାତୀର ଗଣ୍ଡସ୍ଥଳ (ହି. ଶ.)—
1. The temples of an elephant.

୨ । ପଘା—2. Halter; rope (Apte).

ପଳ ପକା(କେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ପର୍ଣ୍ଣଶାଳା ନିର୍ମାଣ କରିବା—To build or raise a leaf-hut at any place.
Pa<u>l</u>ā pakā(ke)ibā
(ପଳ ମାରିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଳାୟନ—ସଂ. ବି. (ପରି+ଅୟ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+ଭାବ. ଅନ)
Pa<u>l</u>āyana ୧ । ଭୟ ହେତୁ କୌଣସି ସ୍ଥାନ ତ୍ୟାଗ—
(ପଳାୟନ, ପଳାୟିତ—ବିଶ) 1. Flying away through fear.

୨ । ତୀବ୍ର ଦୌଡ଼ିକରି ଚାଲିଯିବା—
2. Flight; fleeing away escape; taking to one's heels.

ପଳାୟନ ପର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି, ପଳାୟନ + ପର)—
Palāyana para ୧ । ପଳାଇବାକୁ ଉଦ୍ୟତ—
(ପଳାୟନପରା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Ready to flee away.
୨ । ପଳାୟମାନ; ପଳାଉଥିବା—2. Fleeing away.

ପଳାୟମାନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରା + ଅୟ୍. ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଆନ)—
Palāyamāna ପଳାଉଥିବା—Fleeing away; absconding; taking to one's heels.
(ପଳାୟମାନା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ପଳାୟିତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରା + ଅୟ୍. ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Palāyitā ୧ । ପଳାଇ ଯାଇଥିବା—1. Fled; run away.
(ପଳାୟିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ନିରୁଦ୍ଦିଷ୍ଟ—2. Absconded.

ପଲାଳ—ସଂ. ବି. (ପଲ = କୁଟା + ସଙ୍କ୍ଷାର୍ଥେ. ଅଳ)—୧ । ପାଳ; କୁଟା—
Palāla 1. Crushed and grainless straw.
୨ । ଶୁଖିଲା ଘାସ—2. Hay.
୩ । ଶସ୍ୟହୀନ ତୃଣଦଣ୍ଡ—3. Cornless stem of grass.

ପଲାଳ ଦୋହଦ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଳାଳ ଦ୍ୱାରା ଦୋହଦ ହୁଏ
Palāla dohada ଯାହାର; ପାଳ ବାନ୍ଧିଲେ ଆମ୍ବ ଗଛର ମୁକୁଳୋଦ୍ଗମ ହୁଏ)—ଆମ୍ବ ଗଛ (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
Mango tree.

ପଳା(ଲା)ଶ—ସଂ. ବି. (ପଲ୍ ଧାତୁ—ଯିବା + ଅ = ପଳ; ଅଶ୍ ଧାତୁ =
Palā(lā)śa ବ୍ୟାପିବା + ଅ = ଆଶ; ପଳ + ଆଶ; କିମ୍ବା ପଳ =
ଓ. ପଲାଶ ପତ୍ର + ଅସ୍ ଧାତୁ = ଭକ୍ଷଣ
ପଲାଶ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
ଢାକ୍, ପଲାଶ୍, ତେସୁକାପେଡ୍, ୧ । ବଂଶୁକ—1. The Dhak
କଙ୍କିଆ, କନ୍‌କେରି ଚିଚା tree; Butea Frondosa.

ସଂ. ପର୍ଯ୍ୟାୟ — ପଳା(ଲା)ଶ, ବଂଶୁକ, ପର୍ଣ୍ଣ, ଯାଜ୍ଞିକ, ରକ୍ତ-ପୁଷ୍ପକ, କ୍ଷାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ, ବାତପୋଥ, ବ୍ରହ୍ମବୃକ୍ଷ, ବ୍ରହ୍ମବୃକ୍ଷକ, ବ୍ରହ୍ମୋପ-ନେତା, ସମିଦ୍ବର, କରକ, ତ୍ରିପତ୍ରକ, ବ୍ରହ୍ମପାଦପ, ତ୍ରିପର୍ଣ୍ଣ, ପଲାଶକ, ରକ୍ତ ପୁଷ୍ପ, ସୁତଦ୍ରୁ, କାଷ୍ଠଦ୍ରୁ, ବୀଜ ସ୍ନେହ, କୃମିଘ୍ନ, ବକ୍ର ପୁଷ୍ପକ, ସୁପର୍ଣ୍ଣୀ ।

[ଦ୍ର—ଏହା ଶିମ୍ବାଦି ବର୍ଗର ମଧ୍ୟମାକୃତି ତରୁ ବିଶେଷ । ଗଛ ବଙ୍କା ଓ ଗଣ୍ଠିଆ; ପତ୍ର ତ୍ରିପର୍ଣ୍ଣ । ଶୀତ ଶେଷରେ ଗଛରୁ ପତ୍ର ଝଡ଼ି ପଡ଼େ ଓ ବସନ୍ତାଗମରେ ଶୁଳ୍କ ଚଞ୍ଚୁପରି ଡୋଫା ନାଲି ଫୁଲରେ ଥୁଣ୍ଟା ଗଛ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଯାଏ । ଏହି ଗଛ ଭାରତର ସର୍ବତ୍ର ଦେଖାଯାଏ । ଏଥିର ଛାଲ ଚିରିଦେଲେ ଏକ-ପ୍ରକାର ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ଯ୍ୟାସ (Bengal kino) ବାହାରେ । ଏହାର ଫୁଲକୁ ପାଣିରେ ସିଝାଇଲେ ଏକପ୍ରକାର ନାଲିରଙ୍ଗ ବାହାରେ । ପୂର୍ବେ ଏହାର ରଙ୍ଗଦ୍ୱାରା ଅବିରକୁ ରଞ୍ଜିତ କରା ଯାଉଥିଲା । ଫୁଲ ଝଡ଼ିଗଲେ ଚେପଟା ଓ ଚଉଡ଼ା ଛୁଇଁ ହୁଏ; ଛୁଇଁରେ ଚେପଟା ବୀଜ ଥାଏ । ପଲାଶ ବୀଜକୁ ପଲାଶ ପାପଡ଼ୀ କହନ୍ତି ।

ଦେଖିବାକୁ ପଲାଶ ଗଛପରି, କିନ୍ତୁ ସ୍ଥୂଳତର ଏକପ୍ରକାର ଲତାଣିଆ ଗୁଳ୍ମକୁ ଭୂଇଁପଲାଶ (ସଂ. ଭୂପଲାଶ; ହସ୍ତିକର୍ଣ୍ଣ ପଲାଶ) ବୋଲାଯାଏ (Butea Superba) । ଏହାର ଫୁଲ ପଲାଶ ଅପେକ୍ଷା ବଡ଼ । ଏହା ମଧ୍ୟ ଓ ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତରେ ଜନ୍ମେ; (ଯୋଗେଶ-ଚନ୍ଦ୍ର) । ପଲାଶର ବୀଜ ପେଟର କୃମିଘ୍ନ । ଫୁଲ, ଛେଲି ଓ ମଞ୍ଜି ଔଷଧରେ ଲାଗେ । ପତ୍ର ମୋଟା ଥିବାରୁ ତାକୁ ସିଝି କରି ଖଲିପତ୍ର କରାଯାଏ, ଚଉପଟା କରାଯାଏ । ଉତ୍ତରଭାରତରେ ଧୂଆଁ ପତ୍ରର ଗୁଣ୍ଡ ଭରତି କରି ଏ ପତ୍ରକୁ ଗୁଡ଼ାଇ ଚିକା ବଳାଯାଏ । ପଲାଶ ଗଛର ଛାଲକୁ ଛେଚି ଡଙ୍ଗା ଓ ଜାହାଜର ଫାଟରେ ପୂରାଯିବା ଅସ୍ତ୍ର ତିଆରି କରାଯାଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଡେଙ୍ଗରେ ୩ଟି ପତ୍ର ଲାଗିଥାଏ । ଏ ଗଛର ଛାଲର ଅଂଶୁରେ ଦଉଡ଼ି ତିଆରି ହୁଏ । ଏଥିର ତାଙ୍କୁ ସିଝାଇ କରି ଏକ ପ୍ରକାର ଖଇର ତିଆରି କରାଯାଏ, ଏ ଗଛର ବକଳରୁ ଏକ ପ୍ରକାର ଅଠା ବାହାରେ । ବୈଦ୍ୟକ ମତରେ ଏଥିର ଫୁଲ ବାତବର୍ଦ୍ଧକ, ମଳରୋଧକ, ତୃଷା, ଦାହ, ପିତ୍ତ, କଫ, ରକ୍ତ ବିକାର, କୁଷ୍ଠ ଓ ମୂତ୍ରକୃଚ୍ଛ୍ର ନାଶକ । ଏଥିର ଫଳ କଫ, ବାତ, ଉଦରରୋଗ, କୃମି, କୁଷ୍ଠ, ଗୁଳ୍ମ, ପ୍ରମେହ, ବାଧୀ ଓ ଶୂଳନାଶକ । ଏଥିର ବୀଜ ସ୍ନିଗ୍ଧ, କଫ ଓ କୃମିନାଶକ । ଏଥିର ଅଠା ମଳ-ରୋଧକ ଓ ଗ୍ରହଣୀ, ମୁଖରୋଗ, ଶ୍ୱାସ ଓ ସ୍ୱେଦ ଦୂରକାରକ ।

ଏ ବୃକ୍ଷକୁ ହନୁମାନେ ପବିତ୍ର ଜ୍ଞାନ କରନ୍ତି । ଏ ବୃକ୍ଷର ଉଲ୍ଲେଖ ବେଦରେ ମିଳେ । କେତେକ ଯଜ୍ଞପାତ୍ର ପଲାଶ କାଠରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଏ । ଉପନୟନ କାଳରେ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁମାର ପଲାଶ ଦଣ୍ଡ ଧାରଣ କରେ । ବସନ୍ତକାଳରେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଶୁଳ୍କନାସାବତ୍ ପୁଷ୍ପରେ ପତ୍ରହୀନ ଡାଳମାନ ଲଦି ହୋଇ ଅତି ରମଣୀୟ ଦେଖାଯାଏ ଓ ଫୁଲ ନିର୍ଗନ୍ଧ; ଏଥିପାଇଁ ସଂସ୍କୃତ କବିମାନେ ଏ ଫୁଲର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ଗନ୍ଧହୀନତା ବିଷୟରେ ଅନେକ ଲେଖିଯାଇ ଅଛନ୍ତି—ହି. ଶବ୍ଦସାଗର]

୨ । (ପଲ = ପତ୍ର + ଅଶ)—ପତ୍ର—2. Leaf.
୩ । ଫୁଲର ପାଖୁଡ଼ା—
3. Petal of a flower.
୪ । ପତ୍ର ପରି ହରିଦ୍‌ବର୍ଣ୍ଣ—4. Emerald colour.
୫ । ମଗଧ ଦେଶ (ସୋନ ନଦୀ ତୀରସ୍ଥ ଦକ୍ଷିଣ ବିହାର ଅଞ୍ଚଳ)—
5. Bihar (country); South Bihar.
୬ । (ପଲ = ମାଂସ + ଅଶ୍ ଧାତୁ ଖାଇବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ରାକ୍ଷସ—
6. Demon.

ବଧ୍ୟରେ ପଲାଶ ବୃକ୍ଷର ସଙ୍ଗ। ବିକଶିତ ପୁଷ୍ପ ପଲବେ ପଞ୍ଚ।
(ପଲାଶ — ପଲାଶ ବୃକ୍ଷ. ରାକ୍ଷସ) —
ଋତୁ — ବୈଦେହୀଶ ବିଳାସ ।

୭ । ପ୍ରେତ—7. Ghost.
୮ । ଗୃଧ୍ରଜାତୀୟ ପକ୍ଷି ବିଶେଷ (ହି. ଶ)—
8. A bird resembling the vulture.
୯ । ଲାକ୍ଷା—2. Red lac. (M. W.)
୧୦ । ଡୋଫା ନାଲି ରଙ୍ଗ—
10. Cochineal. (M. W.)
୧୧ । ଶଠୀ; ଗନ୍ଧ ପଲାଶୀ—
11. Curcuma Zedoaria. (M. W.)
ବିଣ—୧ । ସବୁଜ ବର୍ଣ୍ଣ ବିଶିଷ୍ଟ; ଶ୍ୟାମଳ—
1. Green or emerald coloured.
୨ । ନିଷ୍ଠୁର—2. Cruel.
୩ । ନିର୍ଦ୍ଦୟ—3. Merciless; unkind.

ପଳାଶକ—ସଂ. ବି—(ପଳାଶ + ସ୍ୱାର୍ଥେ. କ)—୧ । ପଲାଶ ଗଛ ଓ ଫୁଲ
Palāśaka 1. The Dhak tree & flower.
୨ । ଶଠୀ—2. Curcuma Zedoaria. (M. W.)
୩ । କର୍ପୂର (ହି. ଶ.)—3. Camphor.
୪ । ଲାକ୍ଷା (ହି. ଶ.)—4. Red lac.

ପଳାଶ ନ(ଲ)ଇ—ପ୍ରାଦେ.(ଗଡ଼ଜାତ) ବି. (ସଂ. ନାମ ଭୂପଳାଶ, ହସ୍ତିକର୍ଣ୍ଣ ପଲ୍ଲଶ)—ଲଟାଣିଆ ପଳାଶ ଜାତୀୟ ଗୁଳ୍ମ—
Palāśa na(la)i Butea Superba (creeping plant).

ପଳାଶ ପାପଡ଼ା(ଡ଼ି)—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଳାଶ + ପର୍ଦ୍ଦଟ; ଏ ଛୁଇଁ ଓ ମଞ୍ଜି ପର୍ଦ୍ଦଟ ପରି ପତଳାଥିବାରୁ)—
Palāśa pāpardā (rdi) ପଳାଶ ବୀଜ ବା ଛୁଇଁ—The seed or
ପଳାଶ ପାପଡ଼ୀ bean of Butea Frondosa tree.
ପଲାଶ ପାପଡ଼ୀ
[ଦ୍ର—ଏହା ଔଷଧରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

ପଳାଶିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପଳାୟନ)—(ହାତୀ) ବେଗରେ ଗମନ
Palāśibā କରିବା—To walk swiftly (said of
ମଟକାରନା an elephant).
ପଳଶିଲ ହେଲେ ପାଟ୍ଟଣକେ ଗୋଟେ ଗୁଳୁଥାଇ ଦରକର ।
ଶିଶୁଗୀତ, ଫୁଲକାତ ।

ପଳ(ଲା)ଶୀ—ସଂ.ବି.(ପଳାଶ—ପତ୍ର + ଅସ୍ତି ଅର୍ଥେ ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
Palā(lā)śi ୧ । ଶୀରୀ ବା ଶୀରକୋଳି ଗଛ—
1. A kind of plum tree.
୨ । (ପଳ = ମାଂସ + ଅଶ୍ ଧାତୁ = ଖାଇବା + ଇନ୍) ରାକ୍ଷସ—
2. Demon.
୩ । ହିଂସ୍ର ଜନ୍ତୁ—3. Wild animal.
୪ । ପଳାଶ ନଇ (ଦେଖ)—4. Palāśa nai (See).
୫ । ବୃକ୍ଷ—5. A tree (M. W.).
୬ । ଶଠୀ—6. Curcuma Zedoaria(plant).
ବିଣ—୧ । (ପଳାଶ + ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—ପତ୍ର ଯୁକ୍ତ; ପତ୍ର ବହୁଳ—1. Leafy.
୨ । (ପୁଂ) (ପଳ = ମାଂସ + ଅଶ୍ ଧାତୁ = ଖାଇବା + ଇନ୍; ୧ମା. (ପଳ୍ଲଶିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ବ)—ମାଂସାଶୀ—Carnivorous.
ଦେ. ବି. (ନାମ)—ବଙ୍ଗଦେଶର ଗ୍ରାମ ବିଶେଷ—
ପଳାସୀ, ପଲାସୀ Name of a village in Bengal where the battle of Plassey was won by the English in 1757 A.D.

ପଳାଶୀ ଯୁଦ୍ଧ—ଦେ. ବି. (ଭାରତ ଇତିହାସ) ଖ୍ରୀ୧୭୫୭ ସାଲରେ ପଳାଶୀ-
Palāśi juddha ଠାରେ ହୋଇଥିବା ଯୁଦ୍ଧ—
ପଳାସୀ ଯୁଦ୍ଧ The battle of Plassey in 1757 A.D.
ପଲାସୀକୀ ଲଡ଼ାଇ [ଦ୍ର—ଏହି ଯୁଦ୍ଧ କ୍ଲାଇବଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବଙ୍ଗଳାର ନବାବ ସିରାଜୁଦ୍ଦୌଲାଙ୍କର ହୋଇଥିଲା । ଏଥିରେ ସିରାଜୁଦ୍ଦୌଲା ପରାସ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ଓ ବଙ୍ଗ ଇଂରାଜମାନଙ୍କ କବଳଗତ ହେଲା ।]

ପଳା ହେବା—ଦେ. କ୍ରି. (ପାଳବାର କର୍ମବାଚ୍ୟରୂପ)—ଅନ୍ୟଦ୍ୱାରା ପାଳିତ
Palā hebā ହେବା—To be reared up.
(ପଳାଯିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ଯଥା—ଗଡ଼ଡ଼ଦ୍ୱାରା ବା ଛୁରୀ ଗୁଡ଼ିକ ପଳା ପାଳାହେଉଥା **ପଳାହୋଇ** ହୋଇଅଛନ୍ତି ।

ପଳି—ଦେ.ବି. (ତୁଳ. ବ. ପଳା)—ପଟ୍ଟ ମାଟି (ନଦୀ)—
Pali Silt; alluvial deposit.

ପଳି(ଲି)—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଲ୍ଲୀ)—୧ । କ୍ଷୁଦ୍ର କ୍ଷୁଦ୍ର କୁଡ଼ିଆବିଶିଷ୍ଟ
Pali(lī) ଗ୍ରାମ—1. A hamlet of huts.
ପଲ୍ଲୀ (ଯଥା—ଶତ୍ରୁ ପଳି ।)
ପୁରବା, ଟୋଳୀ ୨ । ଦଶ ଲକ୍ଷ ଗାଈଙ୍କର ସମଷ୍ଟି—
2. A collection of one million cows.
ଷଡ଼ସ୍ତ୍ରେକ ଗାଈ ହେଲେ ଗୋ ଗୋଷ୍ଠେକ ବୋଲ
ସହସ୍ରେ ଗୋଷ୍ଠ ହୋଇଲେ ହୁଏ ଏକ ପଳି । ସାରଳା, ମହାଭାରତ ଅଦି

ପଳି(ଲି) କର—ଦେ. ବି—ଶଅରମାନେ ଜଙ୍ଗଲରୁ କାଠପତ୍ର ଗୋଟାଇ
Pali(lī) kara ଆଣି ତାହା ସିଲାଇ କରି ଖାଲପତ୍ର ବିକି କରିବା
[ପଳି(ଲି)ଟ୍ୟକସ—ଅନ୍ୟରୂପ] ନିମନ୍ତେ ରାଜାଙ୍କୁ ଯେଉଁ ଟ୍ୟକସ ଦିଅନ୍ତି—A tax paid to a Raja for bringing Sal leaves to be sewn into big feeding plates.

ପଳିକ୍ନୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ପଳିତକେଶା ବୃଦ୍ଧା ସ୍ତ୍ରୀ—
Palikni 1. An old grey-haired woman (Apte).
୨ । ବାଳଗର୍ଭିଣୀ ଗୌ; ପହିଲି ଥର ବିଏ ଯାଇଥିବା ଗାଈ; ଯେଉଁ ଗାଈ ପ୍ରଥମଥର ଗର୍ଭଧାରଣ କରିଅଛି (ହି. ଶ)—
2. A cow for the first time with calf.

ପଳିଘ—ସଂ. ବି—୧ । କଳସ—1. Waterpot; pitcher(Apte).
Paligha ୨ । ଉଚ୍ଚକାନ୍ଥ; ପ୍ରାକାର—
2. Wall; rampart (Apte).
୩ । ଲୁହା ଗୋଦମରା ବା ଲୁହାର ମୁଦ୍ଗର—
3. An iron club or one studded with iron.
୪ । ଗୋଗୋଷ୍ଠ; ଗୁହାଳ—4. A cowpen (M. W.).
୫ । ଗୋପୁର; ଫାଟକ ଘର—5. The portalled gateway of a building (Apte).
୬ । ଅର୍ଗଳ (ହି. ଶ)—6. A bar.
୭ । କାଚର ଜଳପାତ୍ର—7. A glass water-vessel. (M. W.).

ପଲିଟିକ(କା)ଲ୍—ବୈଦେ. ବିଣ. (ଇଂ. ପୋଲିଟିକାଲ୍)—ରାଜନୀତିକ—
Paliṭika(kā)l Political.
(ପଲିଟିକେଲ୍—ଅନ୍ୟରୂପ) ବୈଦେ. ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି—
ପଲିଟିକାଲ ପଲିଟିକାଲ ଏଜେଣ୍ଟ୍ (ଦେଖ)
ପଲିଟିକେଲ Paliṭikāl ejent (See)

ପଲିଟିକାଲ୍ ଏଜେଣ୍ଟ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ)—ଗଡ଼ଜାତ ରାଜାମାନଙ୍କର
Paliṭikāl ejent ଓ ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ରାଜନୀତି ପ୍ରସଙ୍ଗ
ପଲିଟିକାଲ ଏଜେଣ୍ଟ ଚାଲନାର୍ଥ ନିଯୁକ୍ତ ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟଙ୍କ ପ୍ରତିନିଧି ଭିନ
ପଲିଟିକେଲ ଏଜେଣ୍ଟ କର୍ମଚାରୀ—Political Agent.

ପଲିଟିକାଲ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ)—ସରକାରଙ୍କର ଯେଉଁ
Paliṭikāl dipārtment ବିଭାଗରେ ରାଜନୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବିଷୟ-
ପଲିଟିକେଲ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ମାନ ବୁଝାଯାଏ—Political depart-
ପଲିଟିକେଲ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ment of the Government.

ପଲିଟିକ୍ସ—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ)—ରାଜନୀତି—
Palitiks Politics.
ପଲିଟିକ୍ସ ପଲିଟିକ୍ସ

ପଲିତ—ସଂ. ବି. (ପଲ୍. ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+ତ)—
Palita ୧ । ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥା ହେତୁ କେଶର ଶୁକ୍ଳତା; ବାଳ ପାଚିବା—
1. Greyness of the hair due to old age.
୨ । କର୍ଦ୍ଦମ; କାଦୁଅ; ପଙ୍କ—2. Clay; mud; mire.
୩ । ତାପ—3. Heat
୪ । ପାଚିଲାବାଳ; ଶୁକ୍ଳୀଭୂତ କେଶ—
4. Grey hair. (A pte).
୫ । କେଶଗୁଚ୍ଛ—5. A tuft of hair. (M. W.)
୬ । ଗଗ୍ଗଲ—6. Benzoin. (Apte)
୭ । ମରିଚ—7. Pepper. (Apte)
୮ । ଶିଳା ଜତୁ (ହି. ଶ)—
8. Bitumen; asphalt.
ବିଣ—୧ । ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥାଯୋଗୁଁ ଶୁକ୍ଳୀଭୂତ (କେଶ)—
(ପାଳତ୍ୟ—ବି) 1. Hoary; grey (hair)
୨ । ବଳବଳକା; ବଳଯୁକ୍ତ—2. Wrinkled.
୩ । ଜରାଗ୍ରସ୍ତ; ବୃଦ୍ଧ—2. Old; aged.

ପଲିତା—ବୈଦେ. ବି.—(ଫା. ପିଲିତାହ୍; ଭୁଲ, ଓଡ଼ିଆ ବଳତା, ସଂ. Palitā ବର୍ତ୍ତିକା) ୧ । ବସ୍ତ୍ର ଖଣ୍ଡ ନିର୍ମିତ ସ୍ଥୂଳ ବଳତା; ସଳତା; ପଲିତା ବର୍ତ୍ତୀ; ମୋଟ ବତୀ—1. A stout wick for an oil **ପାଲତା** lamp.
୨ । ବନ୍ଧୁକରେ ନିଆଁ ଲଗାଇବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ରଜ୍ଜୁ—
2. The match of a gun.
୩ । ବାଣରେ ନିଆଁ ଲଗାଇବା ପାଇଁ ବାରୁଦ ଦିଆଯାଇ ବଳା ଯାଇଥିବା ବଳତା; ରସ ବଳତା—3. A long wick containing gunpowder used to light fireworks.
୪ । ନାଳ ଘାଆ ଓ ବଥରୁ ପୂଜ ଆଦି ବାହାର କରିବା ନିମନ୍ତେ ବଥ ମୁହଁରେ ଦିଆଯିବା କାଠି ବା ସୂତା—4. A twig or skein of cotton thrust into a boil or sinus for the exudation of pus.

ପଲତା ଦେ. ବି.—ନଳତା ଶାଗ; ନଳତା ପିତା—
ପରବଲ The bitter leaves of jute plant.

ପଲିତା ପତ୍ର—ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର) ବି.—୧ । ପଟୋଳଗଛର ଲତା ଓ
Palitā patra ପତ୍ର—1. The twigs and leaves of
ପଲତେ ପାତା Patola creeper.
ପରବଲକୀ ପତୀ [ଦ୍ର—ଏହାର ରସ ତିକ୍ତ ଓ ଉପକାରୀ ।]
୨ । ପସାରୁଣୀ ଲତାର ପତ୍ର—
2. The leaves of Pasārunī creeper.
[ଦ୍ର—ଏହା ବାତ ନିମ୍ନ ସିଦ୍ଧ କରି ରୋଗୀ ପାଇଁ ଝୋଳ କରି ଖାଏ ।]

ପଲିତୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ପଳିତ+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—ଯାହାର ବାଳ
Palitī ପାଚି ଯାଇ ଥିବ—Greey-haired.
(ପଳିତା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ପଲିଶ୍—ବୈଦେ.ବି.(ଇଂ)—ପାଲିଶ; ଘଷା ମଜା ହେବାରୁ ଚିକ୍କଣତା—
Palis Polish.
ପାଲିସ ପାଲିଶ ବିଣ—ଘଷା ମଜା ହୋଇ ଚିକ୍କଣ ଦେଖାଯାଉଥିବା-
Polished.

ପଲିଶି—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ)—
Paliśi ୧ । ଜୀବନ ବିମା କରିବାର ନିଦର୍ଶନ ଦଲିଲ—
ପଲିସୀ 1. Life Insurance Policy.
ପାଲିସୀ ୨ । ନୀତି; କାର୍ଯ୍ୟ ସାଧନର ରୀତି—2. Policy.
୩ । କୂଟ ନୀତି; ଚାଲ୍‌ବାଜୀ—
3. Crooked policy; machiavellianism.

ପଲିଶି ବାଜ୍—ବୈଦେ. ବିଣ. (ଇଂ. ପଲିଶି+ଫା. ପ୍ରତ୍ୟୟ ବାଜ୍)—
Paliśi bāj ଚାଲ୍‌ବାଜ୍; କାର୍ଯ୍ୟ ସାଧନାର୍ଥ ଯେ କୂଟ ନୀତି
ପଲିସୀବାଜ ଅବଲମ୍ବନ କରେ—Machiavellian.
ଚାଲବାଜ (ପଲିଶିବାଜୀ—ବି)

ପଲିଶି ହୋଲ୍ଡର୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ)—
Paliśi holdar ଯେଉଁ ଲୋକ ଜୀବନ ବିମା କରିଥାଏ—
Policy-holder; the holder of an Insurance Policy.

ପଲେ—ଦେ. ବିଣ—ଏକ ପଲ ପରିମିତ; ଚାରି କରିସି ଓଜନର
Pale Measuring or weighing one Pala.
ଏକ ପଲ ବି—ଏକ ପଲ ମାତ୍ର—One Pala only.
ଏକପଲ

ପଲେ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଏକ ପଲ ବା ଏକ ଦଳ (ଗାଈ ଆଦି)—
Pale 1. One herd of.
ଏକଦଳ ୨ । ବହୁ ସଂଖ୍ୟକ—2. A large number of; a
ଏକଝୁଣ୍ଡ, ଏକଦଳ crowd of.
(ଯଥା—ତା ଘରେ ପଲେ ଛୁଆ ।)
ବି ଓ ଅ.—ଏକ ଦଳ ମାତ୍ର—One herd only.

ପଲେ(ଲୋ)ଇ—ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ପଳାୟିକା)—
Pale(lo)ī ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ୱାମୀ ସଂସର୍ଗରୁ ସୁଖ ନ ପାଇ ସର୍ବଦା ବାପ
ହୁଡ଼କା, ହୁଡ଼ୁକା ଘରକୁ ପଳାଏ—(a woman) Who does
ଭଗେଡ଼ୁ, ଭଗେଡ଼ୀ not like to live with her husband and often runs away to her parental roof on very slight provocations

ପଲେଇ ପଶା—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଭୟରେ ଏକ ସ୍ଥାନରୁ
Palei pasā ପଳେଇ ଆସି ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ଘରେ ଆଶ୍ରୟ ନିଏ—
ଭଗେଡ଼ୁ, ଭଗୋଡ଼ା (a man) Who runs away from danger and takes shelter in another's
ହୁଡ଼କା roof through fear.
୨ । ଭୟାଳୁ—2. Timid; coward.

ପଲେଇ ପଶୀ—ଦେ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ପଲାୟନ + ପ୍ରବେଶ)—
Palei pasi ୧ । ପଲେଇ (ଦେଖ)—1. Palei (See)
ପାଗାଛଡ଼ୁକା ୨ । ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ୱାମୀ ଘରୁ ପଳାୟନ କରି ଅନ୍ୟ
ମଗେଲୀ, ହଷଗହଡ଼ୀ ପରିବାରରେ ପଶେ ବା ଆଶ୍ରୟ ନିଏ—
2. (a woman) Who runs away from her husbands roof and takes shelter in another family.

ପଲ୍ଟଣ(ନ) (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି—ପଲଟଣ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Paltaṇa (na) (etc) Palataṇa etc. (See)

ପଲ୍ୱଳ—ସଂ. ବି. (ପଲ୍ ଧାତୁ=ଯିବା + ସଞ୍ଜ୍ଞାର୍ଥେ. ବଳ; ଯେଉଁଠାରୁ
Palwala ଗୋମେଷାଦି ପାଣି ପିଇବାକୁ ଯାଆନ୍ତି; ଭୁଲ. ଇଂ. ପୁଲ;
ପଡ଼ୁ; ଲାଟିନ୍—ପାଲସ୍; ଗ୍ରୀକ୍—ପାଲସ୍)—
କ୍ଷୁଦ୍ର ଜଳାଧାର; ଡୋବା; ଚୁଆ—
Pool; very small tank; a small reservoir of water; puddle.
ରଞ୍ଜକ ଖୋଳ ଜଳୀ ଅଛ ଯେଣି, ମନୋହର ଜାଉ ପଲ୍ୱଳ ଦେଖି ।
ଲଙ୍କ. କୋଟ ବ୍ରହ୍ମଣ୍ଡ ସୁନ୍ଦର ।

ପଲ୍ୱଳାବାସ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଲ୍ୱଳ + ଆବାସ)—
Palwalābāsa କଚ୍ଛପ; କଇଛ—Tortoise.

ପଲ୍ୟଙ୍କ—ସଂ. ବି. (ପରି+ଅଙ୍କ; ର ଓ ଳ ର ଭେଦ ନ ଥିବାରୁ)—
Palyaṅka ୧ । ପର୍ଯ୍ୟଙ୍କ; ଖଟ; ପଲଙ୍କ—
1. Bedstead; couch.
୨ । ମଞ୍ଚ—2. Raised framework; scaffolding.
୩ । କୃଷି—3. Agriculture.
୪ । ପିଣ୍ଡ ଓ ତଳପାରେ ଭର ଦେଇ ବସିବା ସମୟରେ ଅଣ୍ଟା ଓ ନଳ ଗୋଡ଼କୁ ଗୁଡ଼ାଇ କରି ବାନ୍ଧିବା ବସ୍ତ୍ର—4. A cloth wound the waist and legs while sitting on the heels and hams.
୫ । ତଳପା ଓ ପିଣ୍ଡକୁ ଭୂମିରେ ଲଗାଇ ବସିବା—
4. Sitting on the hams and heels.
[ଦ୍ର—ପଲ୍ୟଙ୍କ ଶବ୍ଦଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦମାନଙ୍କ ପାଇଁ ପର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଶବ୍ଦ ତଳେ ଦେଖ ।]

ପଲ୍ୟୟନ—ସଂ. ବି—(ପରି + ଅସ୍, ଧାତୁ=ଯିବା; ବସିବା + ଅଧିକରଣେ;
Palyayana ଅନ; ଯାହା ଉପରେ ବସିବାକୁ ହୁଏ)—
୧ । ପଲାଣ; ଥୋଡ଼—1. Pack-saddle.
୨ । ଘୋଡ଼ାର ଜିନ୍—2. Saddle of a horse.
୩ । ଘୋଡ଼ାର ଲଗାମ—3. Rein; bridle. (Apte)

ପଲ୍ଲ(ଧାତୁ)—ସଂ—ଗମନ କରିବା; ଗତି କରିବା—
Palla(root) To go to move.

ପଲ୍ଲ—ସଂ. ବି. (ପଲ୍ ଧାତୁ + ଅ)—୧ । ଶସ୍ୟ ସଂରକ୍ଷଣ ସ୍ଥାନ; ଅମାର—
Palla Granary.
୨ । ଓଳିଆ—2. A packet made of straw and wound with straw ropes for storing corn.
ଦେ. ବି—ପଲ (ଦେଖ)—Pala. (See)

ପଲ୍ଲବ—ସଂ. ବି. (ପତ୍. ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ରୂପ=ପତ୍; ପତ୍ + ଲବ=ଅଳ୍ପ;
Pallaba ଯାହା ପାଚିଲେ ଝଡ଼ିପଡ଼େ)—୧ । ନୂଆପତ୍ର; କଅଁଳିଆ
ପତ୍ର—1. New leaf; tender leaf.
୨ । ଶାଖାଗ୍ର; ଗଛର ନୂଆ କଅଁଳଥିବା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଡାଳ; ଭୁଆଁ—
2. Young shoot of a plant; a sprout.
୩ । ଗଛର ପତ୍ର—3. Leaf of a tree.
୪ । ଶୃଙ୍ଗାର; କେଳି—
4. Coition; copulation; amorous sport.
୫ । ବଳୟ; ଖଡ଼ୁ—5. Wristlet.
୬ । ଦୁଷ୍ଟ ପୁରୁଷ—6. Adulterer; paramour.
୭ । ପାଳ; ଭୁଷ୍ଟା—7. Cushed straw.
୮ । (ନାମ) ପଲ୍ଲବ (ଦେଖ)—8. Palhaba. (See)
୯ । ବିସ୍ତାର—8; Expansion; spreading.
୧୦ । କଳି—10. Bud; blossom. (Apte)
୧୧ । ଅଲକ୍ତକ—11. Red dye for the feet. (Apte)
୧୨ । କଙ୍କଣ; ବଳୟ—
12. Bracelet; armlet. (Apte)
୧୩ । ବଳ (ହି. ଶ.)—13. Strength.
୧୪ । ଚାଞ୍ଚଲ୍ୟ (ହି. ଶ.)—
14. Restlessness; unsteadiness. (Apte)
୧୫ । ବସ୍ତ୍ରାନ୍ତ—
15. The end of a robe or garment (Apte).
୧୬ । ନୃତ୍ୟ କାଳରେ ହାତର ଏକପ୍ରକାର ସ୍ଥିତି (ହି. ଶ.)—
16. A particular posture of the hand during dancing.
୧୭ । (ସଂ.) କାମୁକ ବ୍ୟକ୍ତି; ନାଗର—
17. A libertine. (Apte)
ଦେ. ବି—(ସଂ. ପଲ୍ଲବ=ପତ୍ର)—ଜଳର ପଲ୍ଲବ; ଜଗନ୍ନାଥ ମହା-
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ହାତ ଅଗରେ ଲଗାହେବା ପୁଷ୍ପ ସହିତ ପତ୍ରଚକ୍ରା—
A circular slip of leaves overlaid with flowers put on the tip of the stumped hands of the image of Jagannātha.

ପଲ୍ଲବକ—ସଂ. ବି. (ପଲ୍ଲବ + କ)—୧ । ଜାର; ଦୁଷ୍ଟପୁରୁଷ—
Pallabaka 1. A paramour; libertine. (Apte)
୨ । ଅସ୍ୱାଭାବିକ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ପୁରୁଷର କାମପ୍ରବୃତ୍ତି ଚରିତାର୍ଥକାରୀ
ବାଳକ—2. A catamite. (Apte)
୩ । ବେଶ୍ୟାର ଇଆର—
3. The paramour of a harlot. (Apte)
୪ । ଅଶୋକ ଗଛ—4, The Asoka tree. (Apte)
୫ । ଏକପ୍ରକାର ମାଛ (ହି. ଶ.)—
5. A kind of fish. (Apte)
୬ । ପଲ୍ଲବ (ଦେଖ)—6. Pallaba. (See)

ପଲ୍ଲବଗ୍ରାହିତା(ତ୍ୱ)—ସଂ. ବି. (ପଲ୍ଲବଗ୍ରାହିନ୍ + ଭାବ. ତା; ତ୍ୱ)—
Pallabagrāhitā(twa) ୧ । ସବୁ ବିଷୟରେ ଉପରଠାରୁଆ

ଜ୍ଞାନ—1. Literary shallowness; superficial knowledge in all matters; the state of being a jack of all trades.

୨ । ବେଦରକାସ୍ତ ବା ଶ୍ରେଷ୍ଠ କଥାର ଚର୍ଚ୍ଚା—

2. Dealing with trifles. (Apte)

ପଲ୍ଲବଗ୍ରାହୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପଲ୍ଲବ+ଗ୍ରହ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ୧ମା.-
Pallabagrāhī ୧ବ.)—୧ । ସବ୍‌ଜାନ୍‌ତା;ସ୍ୱୟଂକଥିତ ସର୍ବଜ୍ଞ;ଯାହାର (ପଲ୍ଲବ ଗ୍ରାହିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) କୌଣସି ବିଷୟରେ ପ୍ରଗାଢ଼ ଜ୍ଞାନ ନ ଥାଏ-

1. Having no mastery on all subjects; superficial; shallow (person);jack of all trades but master of none.

[ଦ୍ର—ଏପରି ଲୋକର ସବୁଗଛର ଅଗ ପତ୍ର ଛୁଣ୍ଡାଇବା ଲୋକ ସଙ୍ଗେ ତୁଳନା ହୁଏ ।]

୨ । ନୂଆପତ୍ର କଢ଼ିଲୁଥିବା (ବୃକ୍ଷ ବା ଲତା)—

2. Putting forth sprouts.

୩ । ଯେ ବେଦରକାସ୍ତ ବା ଶ୍ରେଷ୍ଠ କଥା ବିଷୟ ଚର୍ଚ୍ଚା କରେ—

3. Dealing with trifles.

ପଲ୍ଲବା(ବେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । ପଲ୍ଲବିତ ବା ପତ୍ରଯୁକ୍ତ କରିବା;
Pallabā(be)ibā କଢ଼ାଇବା—1. To cause to shoot forth sprouts or leaves.

ଶୁଖିଲା ତରୁକୁ ପଲ୍ଲବାଏ ଗୋ ସଙ୍ଗୀତ ।

୨ । ଜାତ କରାଇବା; ଜନ୍ମାଇବା—2. To cause to be produced or grown.

ପଲ୍ଲବାଏ ଅସ୍ତ୍ରକୁଶେ ଅଦରେ ।
କବିସୂର୍ଯ୍ୟ- କବିତା କଲ୍ଲୋଳ ।

୩ । ତେଜାଇବା—3. To instigate; to incite.

ବୃଷ୍ଟିଳ ବୃଦ୍ଧିରେ ବେଢ଼ି ଅନଥରେ ସଖା ଦେଇଛ ପଲ୍ଲବାଇ ।
ଚାଳକୃଷ୍ଣ. ରସକଲ୍ଲୋଳ

ପଲ୍ଲବାଧର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପଲ୍ଲବ ପରି କୋମଳ ଓ ରକ୍ତାଭ
Pallabādhara ଅଧର ଯାହାର)—ଯାହାର ଅଧର ବା ଓଷ୍ଠ (ପଲ୍ଲବାଧରା—ସ୍ତ୍ରୀ) ପଲ୍ଲବ ପରି କୋମଳ, ରକ୍ତାଭ ଓ ମନୋହର—

Rosy-lipped.

ପଲ୍ଲବାଧାର—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଲ୍ଲବ+ଆଧାର)—ଗଛର ଡାଳ—
Pallabādhāra Branch of tree.

ପଲ୍ଲବାରୁଣ—ସଂ. ବିଣ—ପଲ୍ଲବ ପରି ଅରୁଣ ବା ରକ୍ତାଭ—
Pallabāruṇa Rosy like new tender leaves.
(ପଲ୍ଲବାରୁଣା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ପଲ୍ଲବିକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପଲ୍ଲବ=ଶୃଙ୍ଗାର+ଇକ)—୧ । ରସିକ;
Pallabika ନାଗର; ବିଟପୁରୁଷ—1. Libertine.

୨ । ଅସ୍ୱାଭାବିକ ଉପାୟରେ ପୁରୁଷର କାମ ବୃତ୍ତି ଚରିତାର୍ଥକାସ୍ତ ବାଳକ—2. A catamite (Apte).

ପଲ୍ଲବିତ—ସଂ. ବିଣ. (ପଲ୍ଲବ+ଇତ)—୧ । ପତ୍ର କଢ଼ିଲଥିବା; ଯେଉଁ
Pallabita ଗଛରୁ ନୂଆ ପତ୍ର ବା କୁଆଁ ବାହାରୁ ଥାଏ—

1. Covered with newly sprouted twigs and leaves; sprouting.

୨ । ଅତିରଞ୍ଜିତ—2. Exaggerated.

୩ । ବିସ୍ତାରିତ—3. Spread; extended (Apte).

୪ । ଲାକ୍ଷାରଞ୍ଜିତ—4. Dyed red with lac (Apte).

୫ । ରୋମାଞ୍ଚିତ (ହ. ଶ.)—

5. With the hairs of the body erect through sudded emotion; horripilated.

ସଂ. ବି—ଲାକ୍ଷାରସ—Lac dye (Apte).

ପଲ୍ଲବିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପଲ୍ଲବ)—୧ । (ଗଛ) କୁଆଁ ଦେବା;
Pallabibā କଢ଼ାଇବା—1 (tree) To shoot forth new leaves or twigs.

ପଲ୍ଲବିତ ବାଇମାନଙ୍କ ଅଶୋକରୁ—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଅନ୍ତ ।

୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ସତେଜ ହେବା—2. To thrive.

ପଲ୍ଲବୀ—ସଂ. ବି. (ପଲ୍ଲବ+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—୧ । ଗଛ; ବୃକ୍ଷ—
Pallabī 1. Tree.

୨ । (ନାମ) ପଲ୍ଲବ (ଦେଖ)—

2. Palhaba (See)

ସଂ. ବିଣ—ପଲ୍ଲବଯୁକ୍ତ—Furnished with leaves.

ପଲ୍ଲବେ(ଭେ)ରମ୍—ସଂ. ବି. (ନାମ)—ମାଦ୍ରାଜ ନିକଟରେ ଥିବା ପ୍ରାଚୀନ
Pallabe(bhe)ram ପଲ୍ଲବ ରାଜାମାନଙ୍କର ରାଜଧାନୀ—

A place near Madras which was the capital of the ancient Palhaba kings and from the site of which ancient potteries of prehistoric times have been unearthed.

[ଦ୍ର—ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତରେ ବ୍ୟବହୃତ ମୃତ୍‌ପାତ୍ରମାନ ଏ ସ୍ଥାନର ଭୂଗର୍ଭରୁ ମିଳିଅଛି ।]

ପଲ୍ଲା—ଦେ. ବି—ପଲ୍ଲ (ଦେଖ)
Pallā Palā (See)

ପଲ୍ଲି(ଲ୍ଲୀ)—ସଂ. ବି. [ପଲ୍ଲ ଧାତୁ+ଅଧି ଇ; (ସ୍ତ୍ରୀ+ଈ)]—
Palli(llī) ୧ । ପଡ଼ା; ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗ୍ରାମ—1. Hamlet; small village.

୨ । ଛିଟିପିଟି; ଗୃହ ଗୋଧିକା—2. House lizard.

୩ । ଗ୍ରାମ (ହ. ଶ.)—3. Village.

୪ । କୁଡ଼ିଆ; କୁଟୀ (ହ. ଶ.)—

4. Cottage; hut (Apte).

୫ । ଗୃହ; ବାସ ସ୍ଥାନ—5. House; station (Apte).

ପ୍ରାଦେ. (କଳାହାଣ୍ଡି)—କଣ୍ଡୁରୋଗ—Itches.

ପଲ୍ଲି(ଲ୍ଲୀ) ଗ୍ରାମ—ସଂ. ବି—ପଲ୍ଲି ୧-୩ (ଦେଖ)
Palli(llī) grāma Palli 1-3 (See)

ପଲ୍ଲି(ଲ୍ଲୀ) ପତନ—ସଂ.ବି—ଶୂନ୍ୟରୁ ବା ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱରୁ ମନୁଷ୍ୟ ଦେହରେ ଛିଟିପିଟି
Palli(llī) patana ଖସି ପଡ଼ିବା—

The falling down of a house-lizard on a man.

[ଦ୍ର—ଲୌକିକ ବିଶ୍ୱାସ ଯେ ମନୁଷ୍ୟର ବାମ ଅଙ୍ଗରେ, ଉରୁରେ, ମୁଣ୍ଡରେ, ପିଠି, ବକ୍ଷ ଦେଶ ଓ କର ଚରଣରେ ଛିଟିପିଟି

ପଡ଼ିଲେ ମଙ୍ଗଳ ଘଟେ ଓ ଦକ୍ଷିଣ ଅଙ୍ଗରେ ପଡ଼ିଲେ ସ୍ୱଜନ ଧନ ବିୟୋଗାଦି ଅମଙ୍ଗଳ ଘଟେ । ମାତ୍ର ମତାନ୍ତରରେ ଏହାର ବିପରୀତ ହୁଏ ବୋଲି ବିବେଚିତ ହୁଏ ।]

ପଲ୍ହବ(ବୀ)—ସଂ. ବି. (ଭାରତ ଇତିହାସ)—

Palhaba(bī) ୧ । ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ପୂର୍ବ ୨୫୦ରୁ ଖ୍ରୀଃ ୧୦୦୦ ସାଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତରେ ରାଜତ୍ୱ କରୁଥିବା ରାଜବଂଶ—

1. Name of an ancient Royal family of South India.

[ଦ୍ର—ଏ ରାଜବଂଶ ସପ୍ତମ ଶତାବ୍ଦିରେ ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତରେ କାଞ୍ଚୀଠାରେ ରାଜତ୍ୱ କରୁଥିଲେ । ଏ ସମସ୍ତ ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟ ଜୟ କରି-ଥିଲେ । ଚୀନ ପରିବ୍ରାଜକ ହୁଏନସାଙ୍ଗ ଭାରତକୁ ଆସିବା ସମୟ (ଖ୍ରୀ୬୪୦) ରେ କାଞ୍ଚୀରେ ପଲ୍ହବରାଜ ନରସିଂହବର୍ମା ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟର ପ୍ରଧାନ ନରପତି ହୋଇଥିଲେ । ପଲ୍ହବ ରାଜାମାନେ ପ୍ରଥମେ ରାଜମହେନ୍ଦ୍ରୀ (ବେଙ୍ଗୀ)ରେ ରାଜତ୍ୱ କରୁଥିଲେ । ତତ୍ପରେ ସେଠାରୁ ବିତାଡ଼ିତ ହୋଇ କାଞ୍ଚୀରେ ରାଜଧାନୀ କଲେ । ତତ୍ପରେ ଖ୍ରୀ୧୦୦୦ରେ ଚୋଳରାଜା ରାଜରାଜଦେବ ଏ ବଂଶର ରାଜାଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କରି ଏହାଙ୍କ ଆଧିପତ୍ୟ ଲୋପ କଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ପ୍ରଦେଶର ପୁଦୁକୋଟ୍ଟା ରାଜା ଏହି ପଲ୍ହବରାଜାଙ୍କ ବଂଶଧର । ଅଶୋକ ଖ୍ରୀ. ପୂ ୨୫୦ରେ ଏହି ପଲ୍ହବ ରାଜ୍ୟକୁ ବୌଦ୍ଧ ପ୍ରଚାରକ ପଠାଇ-ଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ସେ ସମୟରେ ପଲ୍ହବରାଜ୍ୟ ଗୁଜରାଟରେ ଥିଲା (ହ.ଶ.)

ଏ ରାଜାମାନେ କୁରୁରାଜାଙ୍କର ମିତ୍ରରାଜା ଥିବାର ମହାଭାରତରେ ଉଲ୍ଲେଖିତ ଅଛି । କେହି କେହି ପଣ୍ଡିତ କହନ୍ତି ଯେ ମହାଭାରତରେ ଏମାନଙ୍କର ଓ ଶକ ଓ ଯବନମାନଙ୍କର ନାମ ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳର ଲେଖକମାନେ ଗୁଞ୍ଜି ଦେଇଅଛନ୍ତି ।

ମନୁ ସଂହିତାରେ ପହ୍ଲବ ଗୋଟିଏ ମ୍ଲେଚ୍ଛ ଜାତି ମଧ୍ୟରେ ଗଣିତ ।]

୨ । ପ୍ରାଚୀନ ପଲ୍ହବ ରାଜାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଶାସିତ ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟର ପ୍ରାଚୀନ ଜାତିବିଶେଷ—2. The people of South India governed by the Palhaba kings; the Parthians who settled in South India.

[ଦ୍ର—ଏମାନେ ଦକ୍ଷିଣ ଇଉରୋପର ପାର୍ଥିଆରୁ ଆସି ପ୍ରଥମେ ପାରସ୍ୟରେ ତତ୍ପରେ ପଶ୍ଚିମୋତ୍ତର ଭାରତରେ, ତତ୍ପରେ ପଶ୍ଚିମ ଭାରତରେ ଓ ସର୍ବଶେଷରେ ଦକ୍ଷିଣଭାରତରେ ବସତି କରିଥିଲେ ।]

୩ । ଏକ ପ୍ରାଚୀନ ପାରସୀ ବା ଇରାନୀ ଜାତି—

3. The Pelhabis, an ancient Persian nation.

[ଦ୍ର—ମନୁସ୍ମୃତି, ରାମାୟଣ, ମହାଭାରତ ଆଦି ପୁସ୍ତକରେ ଶକ, ଯବନ, ଶକ, କାମ୍ବୋଜ, ବାହ୍ଲୀକ, ପାରଦ ଆଦି ପଶ୍ଚିମଭାରତବାସୀ ଜାତିମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପହ୍ଲବ ଜାତିର ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି । ଉକ୍ତ ଗ୍ରନ୍ଥ-ମାନଙ୍କର ସାଧାରଣତଃ ପାରସ୍ୟବାସୀ ବା ଇରାନୀମାନଙ୍କ ପଲ୍ହବ ନାମ ଦିଆ ଯାଇଅଛି । କେତେକ ଇଉରୋପୀୟ ଐତିହାସିକ ପହ୍ଲବଶବ୍ଦକୁ ପାର୍ଥିଆ ନିବାସୀ ପାରଦ(ଜାତି)ର ଅପଭ୍ରଂଶ ଥିବାର କହନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟ ତତ୍ତ୍ୱଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କରେ ପହ୍ଲବ ଓ ପାରଦ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଜାତି ଥିବାର କଥିତ । ହରିବଂଶ ଓ ମନୁସଂହିତା ମତରେ ପାରଦ, ଶକ ଆଦି ଜାତିଙ୍କ ପରି ପହ୍ଲବମାନେ ପ୍ରଥମେ କ୍ଷତ୍ରିୟ ଥିଲେ, ପରେ ସଂସ୍କାର ଭ୍ରଷ୍ଟ ହୋଇ ପତିତ ଥିଲେ । ସଗରରାଜା ଏମାନଙ୍କୁ ବିଲାତ୍‌କାର କ୍ଷତ୍ରିୟ ଧର୍ମରୁ ପତିତ କରାଇ ମ୍ଲେଚ୍ଛରୂପେ ପରିଣତ କଲେ । ବାଲ୍ମୀକିୟ ରାମାୟଣରେ ବଶିଷ୍ଠଙ୍କ ଗାଈ ଶବଳାର ହମ୍ବାରବରୁ ପହ୍ଲବଜାତି ଜନ୍ମିଥିବାର କଥିତ (ହ. ଶ.) ।]

୪ । ପାରସ୍ୟର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଏକ ପ୍ରଦେଶ ଓ ନଗର (ହ. ଶ.)—

4. Name of an ancient province and town of Persia.

୫ । ପ୍ରାଚୀନ ପାରସ୍ୟଦେଶ (ହ. ଶ.)—

5. Ancient Persia.

୬ । ପ୍ରାଚୀନ ପାରସ୍ୟ ବା ଇରାନରେ ପ୍ରଚଳିତ ପ୍ରାଚୀନ ଭାଷା ବିଶେଷ—6. The Pelhabi language, an ancient lauguage of Persia.

[ଦ୍ର—ଏହା ଅତି ପ୍ରାଚୀନ ଫାରସୀ ଓ ଆଧୁନିକ ଫାରସୀର ଏକ ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଭାଷା । ପ୍ରାଚୀନ ଫାରସୀ ଭାଷାରେ ଲିଖିତ ପାର୍ସୀମାନଙ୍କ ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥ 'ଯେନାବେସ୍ତା'ର ଅନୁବାଦ ଓ ଟୀକାମାନ ଏହି ଭାଷାରେ ଲେଖା ହୋଇଥିଲା । ଏହି ଭାଷାରେ ସେମିଟିକ (Semitic) ଶବ୍ଦମାନଙ୍କ ବହୁଳତା ଦେଖାଯାଏ (ହ. ଶ.)—

ପଲ୍ହିକା—ସଂ. ବି—ଜଳଲକ୍ଷ୍ମୀ (ହ. ଶ.) ବୋରଝାଞ୍ଜି—

Palhikā Pistia Stratiotes; an aquatic plant.

ପଶ୍(ଧାତୁ)—ସଂ—ବନ୍ଧନ କରିବା—

Paś (root) To tie; to bind down.

ପଶମ—ବୈଦେ. ବି. (ଫା; ତୁଳ. ସଂ. ପଶୁଲୋମ)—ଭେଡ଼ୀ; ପଶୁଲୋମ—

Paśama ପଶମ ପଶମ Wool; fur.

[ଦ୍ର—ତିବ୍ବତ ଓ ହିମାଳୟରେ ଥିବା ଏକ ପ୍ରକାର ଛେଳିଙ୍କ ଲୋମ ମୂଳରେ ଖୁବ୍ ସରୁ ଛୋଟ କଅଁଳିଆ ତୁଳାପରି ରୋମ ଥାଏ; ତାକୁ ପଶମ ବୋଲାଯାଏ ।]

ପଶମୀ – ବୈଦେ. ବିଣ. (ଫା. ପଶମୀନା)—୧ । ପଶମ ନିର୍ମିତ—

Paśamī 1. Woolen.

(ପଶ୍ମୀନା—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ବାଲୁଆ—2. Wooly; hairy.

ପଶମୀନା ପଶମିନା

ପଶା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପାଶକ; ପ୍ରା. ପାସା)—୧ । ତତ୍ପାଉ; ଅକ୍ଷକ୍ରୀଡ଼ା—

Paśā ପାଶା ପାସା 1. Game at dice.

ହାକ ୨ । (ସଂ. ପାର୍ଶ୍ୱ=ଗୁଳି) କୋଡ଼, ହାକ, ଭୁଗଡ଼ୀ ଆଦିର ମୂଳଦେଶସ୍ଥ ବଳୟ (ଯାହା ମଧ୍ୟ ଦେଇ ବେଣ୍ଟ ପଶିଥାଏ); ହାକ ଆଦିର ମୁଣ୍ଡି—2. The ring of a spade or axe through which the handle is passed.

୩ । ଲଙ୍ଗଳ ମୁହଁରେ ଲଙ୍ଗଳଲୁହାକୁ ସଂଲଗ୍ନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଲୌହ ନିର୍ମିତ ବେଷ୍ଟନୀ ବା ମୁଦିଆ—3. A ring of iron through which the plough iron is thrust.

୪ । କୋଡ଼ ହାକରେ ମାଟି ହାଣିବାର ଏକଥର—

4. One stroke of a spade for cutting earth.

(ଯଥା—ମୁଁ ପଶାଏ ମାଟି ହାଣିଲା ବେଳକୁ ସେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ)

୫ । କୋଡ଼ି କାଙ୍କ ଆଦର ପଶା ବା ମୁଣ୍ଡିରେ ପ୍ରହାର—
5. A blow with the base or ring of a spade or axe.

ନ ଜାଣି ଗୋଦସ୍ତ କରନ୍ତ ଓଟା,
ଘରେ ଶାଳଥାଏ ଟାଙ୍ଗିଆ ପଶା – ଭଗ ।

(ପଶୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ବିଣ—(ସଂ. ପ୍ରବେଶ) (ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ବ୍ୟବହୃତ ଯଥା—ହାଡ଼ିଘର ପଶା; ଗାଡ଼ପଶା)—୧ । ପ୍ରବେଶକାରୀ—
1. Entering; going into.

ପାଁଜୀ ୨ । ଥଳ; ନଦୀ ଆଦିରେ ଲୋକେ ପଶିକର ଯିବାର ଅବସ୍ଥା-ଯୁକ୍ତ (ଜଳଭାଗ)—2. Fordable.

(ଯଥା – ଅଶୀଣ ମାସରେ ମହାନଦୀ ପଶା ହୋଇଯାଏ)

ପ୍ରାଦେ (ସାଜପୁର) ବି – ଛୁଞ୍ଚି ବା ଡାଙ୍ଗଣର କଣା—
Eye of a needle.

ପଶା(ଶେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ପଶିବା କ୍ରିୟାର ଣିଜନ୍ତରୂପ—
Paśā(śe)ibā 1. The causative form of Paśibā.
ଢୋକାନ ୨ । ଢୁକାଇବା; ପ୍ରବେଶ କରାଇବା—
ଘୁସାନା 2. To cause to enter, to thrust.

୩ । କୋଡ଼ି କାଙ୍କ ଆଦର ପଶାରେ ଆଘାତ କରିବା—
3. To strike with the handle of a spade.

ପ୍ରାଦେ (ଲରିଆ) କ୍ରି—ଭାତ ଗାଳିବା—To press out water from the boiled rice in the cooking pot.

ପଶା କାଠି ଦେ. ବି. (ସଂ.ପାଶକ ଓ କାଷ୍ଠ)—୧ । କାଠ ବା ହାଡ଼ଦାନ୍ତ ବା ଶିଂଘ ନିର୍ମିତ ପଶା ଖେଳିବାର ଚିହ୍ନଯୁକ୍ତ କାଠି—
Paśā kāṭhi 1. Dice.
ପାଶାସାରୀ **ପାସା**

ଏହି ନ ପାରିଲୁ ପଶାକାଠିକ – ରଙ୍ଗ, ଦେଖିଶବଳାସ ।

[ଦ୍ର—ଏହା ୩ଖଣ୍ଡ; ପ୍ରତ୍ୟେକର ଚାରି ପିଠିରେ ଗୋଲାକାର ବିନ୍ଦୁମାନ ଥାଏ, ଗୋଟିଏ ପିଠିରେ ୧; ୨ଯୁରେ ୨; ୩ଯୁରେ ୫ ଓ ଚତୁର୍ଥରେ ୬ଗୋଟି ଗୋଲ ବିନ୍ଦୁଥାଏ; ପଶା ଖେଳିବା ସମୟରେ ଏହି ୩ଖଣ୍ଡି କାଠି ଗଡ଼ାଇବାକୁ ହୁଏ ।

ପଶା ଖେଳରେ ବ୍ୟବହୃତ ଅନ୍ୟ କେତୋଟି ଶବ୍ଦ ଅଡ଼ (ସଂ. ଅଳ)=ପଶା ଗୋଟି ଚଳିବାର ବାଟରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ; ଯୁଗ (ସଂ. ଯୁଗ୍ମ)=ଦୁଇଟି କାଠିରେ ସମ ସଂଖ୍ୟକ ଦାନ ପଡ଼ିଲେ ଦୁଇଟି ଗୋଟି ଏକତ୍ର ଚଳିବାର ପ୍ରଣାଳୀ ।]

୨ । ଏକ ପ୍ରକାର ସରୁଧାନ—
2. A species of fine paddy.

ପଶା ଖେଳ – ଦେ. ବି—(ସଂ. ପାଶକ + କ୍ରୀଡ଼ା)—ପାଶକ କ୍ରୀଡ଼ା; ଚଉସାର ଖେଳ—The game at dice; dice play.
Paśā khela
ପାଶାଖେଳ **ପାଶାଖେଳ**

[ଦ୍ର—ଏଥିରେ ୪ଜଣ ଖେଳାଳୀ ୨ ଦଳ ହୋଇ ଖେଳନ୍ତି; ପୂର୍ବେ ଖେଳାଳୀମାନେ ପଣ ବା ବାଜି ରଖି ପଶା ଖେଳୁଥିଲେ । ଏହି ଖେଳରେ ନଳ ରାଜା ରାଜ୍ୟ ସମ୍ପଦ ଓ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ରାଜ୍ୟ ଓ ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କୁ ହରାଇ ବନବାସ କରିଥିଲେ ।]

ପଶା ଖେଳାଳୀ—ଦେ ବିଣ— ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ପଶା ଖେଳରେ ନିପୁଣ—
Paśā khelāli A gamester; gambler at dice.
ପାଶା ଖେଳାଡ଼ୀ **ଫଡ଼ବାଜ**

ପଶା ଗୋଟୀ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପାଶକ ଓ ଗୁଟି)—
Paśā goṭi ପଶା ଖେଳର ଗୁଳା ବା କାଷ୍ଠ ଗୁଳିକା—
ପାଶାର ଗୁଟି The small circular figures or pawns
ପାଶାକା ଗୋଟି used in the game of dice.

[ଦ୍ର—ଏହା ୪ ରଙ୍ଗର (ହଳଦୀ, କାଳୀ, ନାଲୀ ଓ ନେଳୀ); ଓ ପ୍ରତ୍ୟେକରୁ ୪ ଗୋଟି ଲେଖାଏଁ, ମୋଟରେ ୧୬ ଗୋଟି ଗୋଟୀ ଥାଏ ।]

ପଶା ଦାନ—ଦେ. ବି—ପଶା କାଠିକୁ ଗଡ଼ାଇଲେ ୩ ଖଣ୍ଡଯାକ କାଠି ପିଠିରେ ଦେଖାଯିବା ବିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ସମଷ୍ଟି—
Paśā dāna
ପାଶାର ଦାନ The result of a throw of dice.
ପାସାକା ଦାବ [ଦ୍ର—ଭିସୁର, ଭିନ ବା ଭିନ ପୁଅ=୧+୧+୧ । ଚଉକ=୧+୨+୧ । ପଞ୍ଜା ବା ପଞ୍ଜଡ଼=୨+୨+୧ । ଛକା ବା ଛକଡ଼=୨+୨+୨ । ସାତ ବା ପାଞ୍ଚ ଦୁଇ =୫+୧+୧ । ଅଠା ବା ଛ ଦୁଇ ବା ପାଞ୍ଚ ଭିନ=୬+୧+୧ ବା ୫+୨+୧ । ନଅ ବା ଛ ଭିନ ବା ପଞ୍ଜା ଗୁରୁ =୬+୨+୧ କିମ୍ବା ୫+୨+୨ । ଦଶ ବା ଛ ଗୁରୁ=୬+୨+୨ । ଏଗାର ବା ଦଶ ପୁଅ=୫+୫+୧ । ବାର ବା କରେ ବାର ବା ଦଶ ଦୁଇ=୬+୫+୧ କିମ୍ବା ୫+୫+୨ । ଏଗାର ଦୁଇ ଭେର ବା ପ ବାର ବା ପୁଅବାର =୬+୫+୨ କିମ୍ବା ୬+୬+୧ । ଚଉଦ=୬+୬+୨ । ପନ୍ଦର =୫+୫+୫ । ଷୋଳ=୫+୫+୬ । ସତର=୬+୬+୫ । ଅଠର=୬+୬+୬ ।]

ପଶାପଶି—ଦେ. ବି—୧ । ପଶାଇବା କ୍ରିୟାମାନ; ଘୁରାଘୁରି—
Paśāpaśi 1. Acts of thrusting.
ଢୁକାଢୁକି ୨ । ପ୍ରବେଶ ଆଦି; ପଶିବା ଆଦି—
ଘୁସାଘୁସି 2. Entry.

ପଶା ପାଲି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ଶାରିଫଳ; ଶାରିପଟ୍ଟ)—
Paśā pāli ପଶା ଖେଳର ଗୋଟୀମାନ ଯେଉଁ ପ୍ରକୋଷ୍ଠଚିହ୍ନିତ
ପାଶାର ଛକ୍ କନାର ପଟ୍ଟ ଉପରେ ଗଳିତ ହୁଏ—
ପସାକା ବିସାତ Dice board or dice plate.

ପଶା ବଡ଼ ଦାନ—ଦେ. ବି—ଦଶ ସଂଖ୍ୟା—
Paśā barḍa dāna Ten.

ପଶା ବଡ଼ ଦାନ ସ୍ୟନ୍ଦନ (ଦଶ+ଇଥ)(=ଦଶଇଥ) ।
ଭକ୍ତ କୋଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ସ୍ତବ ।

[ଦ୍ର—କଉଡ଼ି ଖେଳରେ ବଡ଼ ଦାନ ୧୦ ଅଟେ ।]

ପଶା ସାର—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପାଶକ + ସାର=ଗୋଟୀ)—
Paśā sāra ପଶା ଗୋଟି (ଦେଖ)—Paśā goṭi (See)

ପଶି—ପ୍ରାଦେ. (ସାଜପୁର) ବି—ମଫସଲ—
Paśi Countryside; muffassil.

ପଶିଆ—ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତର) ବି. (ଭୁଲ. ହି. ପସାବନ; ସଂ. ପ୍ରସ୍ରାବଣ)—
Paśiā ପେଜ—Water filtered from boiled rice.

(ସାଜପୁର) ବି—ପଶି (ଦେଖ)—Paśi (See)

ପଶିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପ୍ରବେଶ; ପ୍ରା. ପଇଶ)—
Paśibā ୧ । ପ୍ରବେଶ ହେବା; ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରିବା—
ଢୁକା, ଢୋକା 1. To enter.

ଘୁସନା, ପୈଠନା ଏବା ହୋଇ ଅଗ୍ରମ ଭବରେ ପଶିଲେ ।
କୃଷ୍ଣଦ୍ୱି. ମହାଭାରତ ଆଦି ।

(ବାହାରିବା—ବିପରୀତ) ୨ । ଭିତରେ ଅବସ୍ଥାନ କରିବା—
ପୁରାଇବା } ପ୍ରୟୋଜକ 2. To remain within.
ଯଣାଇବା } (ଯଥା—ସେ ସବୁ ବେଳେ ଘରେ ପଶିଛି ।)

୩ । ଆଶ୍ରୟ ବା ଶରଣ ନେବା—2. To take refuge.
ମୁଁ ଶାରସ ଚରଣରେ ପଶି ଅଶାର ସଙ୍ଗରେ ଗାହିଁ ବର୍ତ୍ତ ।
ବିଚିତ୍ରାର୍ଜ୍ଜ, ସଙ୍ଗୀତ ।

୪ । କୌଣସି କଷ୍ଟସାଧ୍ୟ କର୍ମରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହେବା—
4. To undertake a difficult task.
ମହା ବଳିଷ୍ଠ ବା ମହା ରଣସ୍ଥଳୀ ଭେଦ
କେଶରୀ ବଳମେ ପଶ ସେ ସଂଗ୍ରାମେ । ରଘୁନାଥ, ମହାଯାତ୍ରା ।

୫ । ନିକଟକୁ ଯିବା—5. To go near.
ଯୁବତ ପ୍ରେମେ ଚଳେ ନିଶେ, ଗୋବିନ୍ଦ ତା ପାଶେ ନ ପଶେ ।
ଭୂପତି, ପ୍ରେମସଙ୍ଗୀତ ।

୬ । ଆସକ୍ତ ହେବା—
6. To be devoted or attached to.
ତାହାର ଚରଣାରବିନ୍ଦେ
ମନ ପଶିବ ଅପ୍ରମାଦେ । ଜଗନ୍ନାଥ, ଭାଗବତ ।

[ଚଣ୍ଡୀଦାସ ଓ ଶୂନ୍ୟପୁରାଣ ଆଦି ପ୍ରାଚୀନ ବଙ୍ଗଳା ପଦ୍ୟରେ 'ପଶିବା' କ୍ରିୟାର ବ୍ୟବହାର ଦେଖାଯାଏ ।]

ପଶୁ—ସଂ. ବି. (ଦୃଶ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଉ; ଦୃଶ ସ୍ଥାନରେ ପଶ ଆଦେଶ
Paśu (Apte); ଯେ ସମସ୍ତ ଦେଖିପାରେ)—

୧ । ସଲାଙ୍ଗୁଳ ଚତୁଷ୍ପଦ ଜନ୍ତୁ—
1. Beast; brute; a quadruped with a tail.

୨ । ଛାଗ—2. Goat.

୩ । ଗୋ ମେଷାଦି ଗୃହପାଳିତ ଜନ୍ତୁ—3. Cattle.

୪ । ମୂର୍ଖ ବ୍ୟକ୍ତି—
4. Illiterate person; an ignorant person.

୫ । ପଶୁ ପ୍ରକୃତିକ ବ୍ୟକ୍ତି—
5. Brute-natured person.

୬ । ନିର୍ବୁଦ୍ଧିଆ—6. A blockhead; stupid person.

୭ । ବଳି ଦିଆଯିବା ବୋଦା—
7. Victim sacrificed as an offering.

୮ । (ତନ୍ତ୍ର) ନିରାମିଷାଶୀ, ମାଦକତ୍ୟାଗୀ ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ ବ୍ୟକ୍ତି—
8. (Tantra) A very pious and abstemious person.

୯ । ଜୀବ; ପ୍ରାଣୀ—
9. Animal; living being (Apte).

୧୦ । ଅଗ୍ନି—10. Fire (Apte).

୧୧ । ଯଜ୍ଞ (ହି. ଶ.)—11. Vedic sacrifice.

୧୨ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ମନ୍ତ୍ର ଗ୍ରହଣ କରି ନ ଥାଏ—
12. An uninitiated person.

୧୩ । ଦେବତା (ହି. ଶ.)—13 Deity.

୧୪ । ଯଜ୍ଞଡମ୍ବିର (ହି. ଶ.) (ଦେଖ)—
14. Jajñaḍimbiri (See)

୧୫ । ପ୍ରମଥ (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
15. An attendant of Śiba.

ବିଣ—୧ । ମୂର୍ଖ—1. Silly; stupid; block-headed.

୨ । ପଶୁ ପ୍ରକୃତିବିଶିଷ୍ଟ—2. Beastly; brute-natured.

ପଶୁ କର୍ମ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଶୁର ଆଚରିତ କର୍ମ)—୧ । ପାଶବ
Paśu karma କର୍ମ—1. Brutal deed; beastly act.
(ପଶୁକ୍ରିୟା—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ପଶୁ ପରି ହିତାହିତ ବିବେଚନା ଶୂନ୍ୟ
କର୍ମ—2. Acting like beasts; beastly act.

୩ । ମୈଥୁନ—3. Copulation.

୪ । ଯଜ୍ଞରେ ପଶୁ ବଧ—4. Animal sacrifice.

ପଶୁକଳ୍ପ—ସଂ. ବିଣ. (ପଶୁ + ତୁଲ୍ୟାର୍ଥେ. କଳ୍ପ)—ପଶୁ ପରି; ପାଶବ—
Paśukalpa Beastly; brutish.
ବି—ଯଜ୍ଞାଙ୍ଗ ପଶୁବଳି ବିଧାନ—The ritual of offering victims in a sacrifice.

ପଶୁ ଗାୟତ୍ରୀ—ସଂ. ବି. (ମ.ପ. ତ୍ରୈ; ପଶୁ ବଳି ଦେବା ସମୟରେ ଉଚ୍ଚାରିତ
Paśu gāyatrī ଗାୟତ୍ରୀମନ୍ତ୍ର)—ଯଜ୍ଞାର୍ଥ ପଶୁକୁ ବଳି ଦେବା ପୂର୍ବରୁ
(ପଶୁମନ୍ତ୍ର—ଅନ୍ୟରୂପ) ତା କାନରେ ଯେଉଁ ମନ୍ତ୍ର କହି ଦିଆଯାଏ—
The vedic formula whispered into the ear of a victim before it is sacrificed.
[ଦ୍ର—ଏ ମନ୍ତ୍ର ଗାୟତ୍ରୀର ଛାଞ୍ଚରେ ରଚିତ; ଯଥା—ଓଁ ପଶୁପାଶାୟ ବିଦ୍ମହେ, ଶିରଶ୍ଛେଦାୟ (କର୍ମ୍ମ ବିଘ୍ନକର୍ମଣେ) ଧୀମହି, ତନ୍ନୋଜୀବଃ ପ୍ରଚୋଦୟାତ୍ ।]

ପଶୁଚର—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଶୁ + ଚର)—ପଶୁମାନଙ୍କର ଚରାଭୂଇଁ—
Paśuchara Grazing ground for beasts.

ପଶୁ ଚର୍ଯ୍ୟା—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଶୁ + ଚର୍ଯ୍ୟା)—୧ । ପଶୁପରି
Paśu charjyā ବିବେଚନା ବ୍ୟବହାର; ପାଶବ ବ୍ୟବହାର—
1. Beastly conduct.

୨ । ପଶୁପାଳନ; ଗୋମେଷାଦି ପାଳିବା—
2. Cattle breeding.

୩ । ରମଣ—3. Copulation (Apte).

୪ । ସ୍ୱେଚ୍ଛାଚାର (ହି. ଶ)—4. Arbitrary conduct.

ପଶୁତା(ତ୍ୱ)—ସଂ. ବି. (ପଶୁ + ଭାବ. ତା; ତ୍ୱ)—ପାଶବ ଅବସ୍ଥା—
Paśutā(twa) Beastility.

ପଶୁ ଧର୍ମ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଶୁ + ଧର୍ମ)—୧ । ପଶୁକର୍ମ (ଦେଖ)
Paśu dharma 1. Paśukarma (See)

୨ । ବିଧବା ବିବାହ—The marrying of widows. (Apte).

୩ । ଗମ୍ୟାଗମ୍ୟ ବିଚାର ରହିତ ମୈଥୁନ—
3. Promiscuous cohabitation.

ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି)—ପଶୁର ଆଚାର ବିଶିଷ୍ଟ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
Beastial; brutal.

ପଶୁପତି—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଶୁ + ପତି)—୧ । ମହାଦେବ—
Paśupati 1. Śiba.

(ପଶୁନାଥ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଶିବଙ୍କର ଯଜମାନ ମୂର୍ତ୍ତି—
2. One of the forms of Śiba.
୩ । ସିଂହ—3. The lion.
୪ । ପଶୁରକ୍ଷକ—4. A herdsman (Apte).
୫ । ଅଗ୍ନି (ହ. ଶ)—5. Fire.
୬ । ଔଷଧ (ହ. ଶ)—6. Herb.

ପଶୁପତି ନାଥ—ଦେ. ବ—ନେପାଳରେ ଅବସ୍ଥିତ ଶିବମୂର୍ତ୍ତିଙ୍କ ନାମ—
Paśupati nātha Name of a phallic image of Śiba worshipped in Nepal.
[ଦ୍ର—ଭାରତରେ ୧୨ ଗୋଟି ତୀର୍ଥମଧ୍ୟରୁ ଏହା ଏକତମ ।]

ପଶୁ ପାତକ—ସଂ. ବ. (ମ. ସ. ତତ୍ପୁ; କର୍ମଧା)—ପଶୁହତ୍ୟା ପାପ—
Paśu pātaka Sin committed by the killing of an animal.
ବ୍ୟର୍ଥେକ ଅରକ ପଶୁପାତକ । ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବଚାସ ।

ପଶୁପାଳ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଶୁ+ପାଳ)—
Paśupāla ପଶୁମାନଙ୍କୁ ପାଳନ କରିବା ବ୍ୟକ୍ତି; ପଶୁଜଗୁଆଳ—
(ପଶୁପାଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) One who tends or rears cattle; herdsman.
(ପଶୁପ, ପଶୁପାଳକ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଶୁପାଳକ—ସଂ. ବ. ପୁଂ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଶୁ+ପାଳକ)—
Paśupālaka ପଶୁପାଳ (ଦେଖ)—Paśupāla (See)
ଦେ. ବ. (ସଂ. ପୁଷ୍ପ ଓ ପାଳକ)—ଜଗନ୍ନାଥ ଓ ଲିଙ୍ଗରାଜଅବ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ସେବକ ବିଶେଷ—A class of sebakas of the Deities, Jagannātha (of Puri) and Liṅgarāja (of Bhubaneswar).
[ଦ୍ର—ଏମାନେ ଦର୍ପଣ ଦେଖାଇ ଶ୍ରୀମୁଖ ପ୍ରକ୍ଷାଳନ, ଦାନ୍ତକାଠୀ ଲାଗି, ଆଚମନ, ଧୂପ ଦୀପ ସହିତ ଶ୍ରୀମୁଣ୍ଡିରେ ପଞ୍ଚାମୃତ ସ୍ନାନ, ସୁଗନ୍ଧ ଅଏଁଳା ଲାଗି ଇତ୍ୟାଦି କରାଇବେ । ଜଗବନ୍ଧୁ ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳ । ଏମାନେ ରଥ ଉପରେ ଠାକୁରଙ୍କୁ ଭୋଗ ଲଗାନ୍ତି ଓ ଦେବତାମାନଙ୍କୁ ବେଶ ଲାଗି କରନ୍ତି ।]

ପଶୁପାଳନ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଶୁ+ପାଳନ)—
Paśupālana ଗୋ ମେଷାଦି ପଶୁଙ୍କୁ ପାଳିବା—
(ପଶୁରକ୍ଷଣ—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Rearing of cattle.
୨ । ଗୋ ମେଷାଦିଙ୍କୁ ଜଗିବା—
2. The tending of cattle.

ପଶୁ ପାଶ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଶୁ+ପାଶ)—୧ । ପଶୁଙ୍କୁ ବାନ୍ଧିବା ଦଉଡ଼ି—1. A rope for tying cattle or other beasts.
(ପଶୁରଜ୍ଜୁ—ଅନ୍ୟରୂପ)
୨ । ଯଜ୍ଞପଶୁ ବାନ୍ଧିବାର ରଜ୍ଜୁ—
2 Rope for tying a victim of sacrifice.
୩ । ଜୀବର ସଂସାରବନ୍ଧନ—3. The bonds which enchain the individual soul (Apte).
୪ । ପଶୁବଳି ବିଶିଷ୍ଟ ଯଜ୍ଞ; ପଶୁମେଧ—
4. Animal sacrifice (Apte).

ପଶୁ ପାଶକ—ସଂ. ବ—୧ । ପଶୁପାଶ (ଦେଖ)—
Paśu pāśaka 1. Paśupāśa (See)
୨ । ରତିବନ୍ଧ ବିଶେଷ (ହ. ଶ)—
2. A mode of sexual enjoyment (Apte).

ପଶୁ ପ୍ରୋକ୍ଷଣ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍, ପଶୁ+ପ୍ରୋକ୍ଷଣ)—ବଳି ନିମନ୍ତେ ଅଭିପ୍ରେତ ପଶୁଙ୍କୁ ଛେଦନ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ମନ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା ପବିତ୍ରୀକରଣ—The act of consecrating an animal before sacrifice.
Paśu prokshana

ପଶୁ ଫାଣ୍ଡି—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—କାଞ୍ଜିହାଉସ୍—
Paśu phāṇḍi Cattle pound.

ପଶୁ ବଳି—ସଂ. ବ—୧ । ବୋଦା—1. Beast offered as a victim in a sacrifice.
Paśu bali
୨ । ଦେବତାଙ୍କ ଆଗରେ ପଶୁବଧ—
2. Animal sacrifice.

ପଶୁ ବୁଦ୍ଧି—ସଂ. ବ (ମ.ପ.ତତ୍; କର୍ମଧା; ପଶୁ ସୁଲଭ ବୁଦ୍ଧି)—
Paśu buddhi ୧ । ପଶୁପରି ଅଳ୍ପବୁଦ୍ଧି; ଯୁକ୍ତି ଓ ବିଚାରହୀନ ବୁଦ୍ଧି—1. Very little intelligence like that of beasts.
୨ । ଆଦ୍ୟାବୁଦ୍ଧି (ଦେଖ)—2. Ādyābuddhi (See)
ବିଣ—୧ । ମୂର୍ଖ; ଅଜ୍ଞ—2. Stupid.
୨ । ହିତାହିତ ବିବେଚନା ଶୂନ୍ୟ—
2. Wanting discrimination,

ପଶୁ ବୁଧିଆ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ପଶୁବୁଦ୍ଧି)—ପଶୁବୁଦ୍ଧି (ଦେଖ)
Paśu budhiā Paśubuddhi (See)
(ପଶୁ ବୁଦ୍ଧିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଶୁ ବୃତ୍ତି—ସଂ. ବ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଶୁ+ବୃତ୍ତି)—ପଶୁକର୍ମ (ଦେଖ)
Paśu bṛutti Paśukarma (See)
ସଂ. ବିଣ (ବହୁବ୍ରୀହି)—ପଶୁପରି ଆଚରଣକାରୀ—
Beastial; beastly; brutal.

ପଶୁମାର—ସଂ. ବ—କଂସେଇ
Paśumāra (ପଶୁମାରକ—ଅନ୍ୟରୂପ) Butcher.
ଘରେ ବାଉଣ୍ଡ ବସ୍ତ୍ରଜନେ,
ପଶୁଙ୍କୁ ପଶୁମାର ଯେହେ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।
ପଶୁମାରକ ଘରେ ଯେହେ,
ବଢରେ ଥାନ୍ତି ପଶୁଗଣେ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ପଶୁ ମେଧ—ସଂ. ବ—ଯେଉଁ ଯଜ୍ଞରେ ପଶୁ ବଧ କରାଯାଏ—
Paśu medha Animal sacrifice.
(ପଶୁଯଜ୍ଞ, ପଶୁଯାଗ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଶୁ ମେହନ କାରିକା—ସଂ. ବ—ହାଲିମ (ଦେଖ)—
Paśu mehana kārikā Hālima (See).

ପଶୁରାଜ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପଶୁ+ରାଜ)—ମୃଗେନ୍ଦ୍ର; ପଶୁଶ୍ରେଷ୍ଠ;ସିଂହ-
Paśurāja The king of beasts; lion.

ପଶୁରି—ଦେ. ବ. (ସ. ପଞ୍ଚ+ଓ ସେର)—
Paśuri ୧ । ପାଞ୍ଚସେର ପରିମାଣ ବା ଓଜନ—
ପଶେରା ପସେରୀ 1. The weight of 5 seers.

୨ । ପାଞ୍ଚସେର ଓଜନର ବଟକରା—
2. A standard for weighing 5 Seers.
ବିଣ—ପାଞ୍ଚସେର ଓଜନବିଶିଷ୍ଟ—
Weighing 5 Seers.

ପଶୁରି ଗଉଣୀ—ଦେ. ବ—ଯେଉଁ ଗଉଣିରେ ପାଞ୍ଚସେର ପରିମିତ ଶସ୍ୟାଦି
Paśuri gauṇī . ସମାଏ—A measuring pot of the
(ପଶୁର ଗୌଣି—ଅନ୍ୟରୂପ) capacity of 5 Seers.

ପଶୁ ହତ୍ୟା—ସଂ. ବ—୧ । ଯଜ୍ଞରେ ପଶୁକୁ ବଳିଦେବା—
Paśu hatyā 1. The slaughter of animals for
(ପଶୁଘାତ, ପଶୁବଧ, ପଶୁମାରଣ—ଅନ୍ୟରୂପ) sacrifice;
୨ । ଜୀବହତ୍ୟା—2 Animal slaughter.

ପଶେର୍—ପ୍ରାଦେ. (କଳାହାଣ୍ଡି) ବ—ବାଳୁଙ୍ଗା—
Paśer Awned wild paddy.

ପଶ୍ଚାତ୍—ସଂ. ଅ—(ପର + ଅସ୍ତାତ୍=ଉପାଦାନସିଦ୍ଧ)—୧ । ପରବର୍ତ୍ତୀ
Paśchāt କାଳରେ; ପରେ—1. After; afterwards;
subsequently.
୨ । ଏଥି ପରେ (କାଳରେ ବା ସ୍ଥାନରେ)—
2. Hereafter (in space or time).
୩ । ପଛରେ—3. Behind.
୪ । ପିଠି ଆଡ଼େ—
4. In the back; in the rear.
୫ । ଭବିଷ୍ୟତରେ—5. In future.
୬ । ପଛ ଆଡ଼—6. From behind.
୭ । ପଛ ଆଡ଼କୁ—7. Backwards.
୮ । ଅବଶେଷରେ; ପରିଶେଷରେ—
8. Finally; at last. (Apte)
୯ । ପଶ୍ଚିମ ଦିଗକୁ—9. From the west. (Apte)
୧୦ । ପଶ୍ଚିମ ଦିଗକୁ—
10. Towards the west. (Apte)
ବିଣ—୧ । ପଛଆଡ଼େ ଥିବା—
1. Situate behind; hinder.
୨ । ପରେ ଘଟିବା—2. Future.

ପଶ୍ଚାତ୍ କର୍ମ—ସଂ. ବ. (ବୈଦ୍ୟକ)—ଆରୋଗ୍ୟ ହେବା ପରେ ଶରୀରର
Paśchāt karma ବଳ, ବର୍ଣ୍ଣ ଓ ଅଗ୍ନି ବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ କରାଯିବା
ଉପଚାର—Treatment done during convalas.
cence to restore strength and digestion.

ପଶ୍ଚାତ୍ କୃତ—ସଂ.ବ—୧ । ଯାହାକୁ ପଛରେ ଛାଡ଼ି ଆସିବାକୁ ହୋଇଥାଏ-
Paśchāt kṛuta 1. Left behind(Apte).
୨ । ଯାହାକୁ ମନୁଷ୍ୟ ଟପି ଯାଏ ବା ବଳିଯାଏ—
2. Surpassed (Apte).
୩ । ଯାହାକୁ କେହି ପଚାରନ୍ତି ନାହିଁ—
3. Thrown to the background (Apte).

ପଶ୍ଚାତ୍‌ଗାମୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପଶ୍ଚାତ୍ + ଗମ୍ ଧାତୁ + ଇନ୍; ୧ମା.୧ବ)—
Paśchātgāmī ୧ । ଯେ ପଛେ ପଛେ ଯାଏ—
(ପଶ୍ଚାତ୍ ଗାମିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Following.
୨ । ଯେ ପଛ ଆଡ଼କୁ ଗତି କରେ—
2. Moving backwards.
୩ । ପରବର୍ତ୍ତୀ—3. Following; succeeding.

ପଶ୍ଚାତେ—ଦେ. ଅ. (ସଂ. ପଶ୍ଚାତ୍)—
Paśchāte ୧ । ପରେ; ଭବିଷ୍ୟତରେ; ପଛକୁ; ପଛେ—
1. In future; afterwards.
ପଶ୍ଚାତ, ପଶ୍ଚାତ୍, ପଶ୍ଚାତ୍ତେ } ଅନ୍ୟରୂପ] ତାହାଙ୍କ ଉଚ୍ଚ ଜ୍ଞାନ ପାଇ, ପଶ୍ଚାତେ ବ ଗଉବ୍ ପାଇ ।
ଜଗନ୍ନାଥ. ଭଗବତ ।
ପାଛେ, ପିଛନେ ୨ । ପୃଷ୍ଠ ଦେଶରେ—2. In the back.
ପୀଛ

ପଶ୍ଚାତ୍ତାପ—ସଂ. ବ. (ଅବ୍ୟୟୀ ଭାବ; ପଶ୍ଚାତ୍ + ତାପ)—
Paśchāttāpa ଅନୁଚିତ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଯୋଗୁଁ ମନରେ ଜାତ
(ପଶ୍ଚାତ୍ତାପ—ଅନ୍ୟରୂପ) ହେବା ଖେଦ; ପସ୍ତାଇବା; ଅନୁତାପ—
Repentance; contrition.
ଏହା ଦେଖିଣ ସୁଯୋଧନ ପଶ୍ଚାତ୍ତାପ
କରି ଅବା ଛାଡ଼ିବାର ପାପ । କୃଷ୍ଣଜିତ୍, ମହାଭାରତ ଦ୍ରୋଣ ।

ପଶ୍ଚାଦ୍ଦିଗ—ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା; ପଶ୍ଚାତ୍ + ଦିଗ)—
Paśchāddiga ୧ । ପଶ୍ଚାଦ୍‌ଭାଗ (ଦେଖ)
ପଶ୍ଚାଦ୍ଦେଶ } ଅନ୍ୟରୂପ 1. Paśchādbhāga (See)
ପଶ୍ଚାଦ୍‌ଭାଗ } ୨ । ପଶ୍ଚିମ—2. The west.

ପଶ୍ଚାଦ୍ବଂଶ—ଦେ. ବ—(ବାଇବଲ ଅନୁବାଦ; ଆଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)—ଭାବୀ
Paśchādbamśa ବଂଶଧରଗଣ—Descendants.

ପଶ୍ଚାଦ୍‌ବର୍ତ୍ତୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପଶ୍ଚାତ୍ + ବୃତ୍ ଧାତୁ + ଇନ୍. ୧ମା. ୧ବ.)
Paśchādbartti ପଛଆଡ଼େ ଅବସ୍ଥିତ—Situate behind.
(ପଶ୍ଚାଦ୍‌ବର୍ତ୍ତିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ପଶ୍ଚାର୍ଦ୍ଧ—ସଂ. ବ. (ଅପର + ଅର୍ଦ୍ଧ; ଉପାଦାନ)—୧ । ଶରୀରର ଗୋଡ଼-
Paśchārddha ଠାରୁ ନାଭି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଂଶ—1. The part
(ପୂର୍ବାର୍ଦ୍ଧ-ବିପରୀତ) of the body below the navel; the
lower half of the body.
୨ । ବସ୍ତୁର ଦ୍ୱିତୀୟାର୍ଦ୍ଧ—2. The latter half.
୩ । ପଶ୍ଚିମାଂଶ—3. The western side (Apte).

ପଶ୍ଚିମ—ସଂ. ବ. (ପଶ୍ଚାତ୍=ପଛଆଡ଼େ + ଇମ; ଉପାସନାକାଳରେ ଏହି
Paśchima ଦିଗ ମନୁଷ୍ୟର ପଛକୁ ଥିବାରୁ; କିମ୍ବା ପଶ୍ଚ=ପଶ୍ଚାତ୍ +
ଇ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା + ମ; ସୂର୍ଯ୍ୟଦେବ ପ୍ରଥମେ ଉଦିତ
ହେବା ପରେ ଯେଉଁ ଦିଗକୁ ଗମନ କରନ୍ତି)—୧ । ପ୍ରତୀଚୀ;
ସୂର୍ଯ୍ୟ ଯେଉଁ ଦିଗରେ ଅସ୍ତ ହୁଅନ୍ତି—1. The west.
୨ । ପୃଷ୍ଠଦେଶ; ପଛଆଡ଼ —
2. Back side; hind part.
୩ । ଶେଷଭାଗ—3. Last portion.
ବିଣ—୧ । ପଶ୍ଚିମଦିଗସ୍ଥ—1. Western.
୨ । ଶେଷ; ଚରମ—2. Final; last.
୩ । ପଛଆଡ଼ର—3. Hinder; hindmost.
ଦେ. ବ—୧ । ଭାରତର ପଶ୍ଚିମ ଅଂଶ; ପଶ୍ଚିମାଞ୍ଚଳ—
1. Western India.

୨ । ଭାରତର ଉତ୍ତର ପଶ୍ଚିମ ପ୍ରଦେଶ—
2. The North Western Province of India

ପଶ୍ଚିମ ଅବସ୍ଥା—ସଂ. ବ—୧ । ମୃତ୍ୟୁ—
Paschima abasthā 1. Death.
ତାହାଙ୍କର ପଶ୍ଚିମ ଅବସ୍ଥା ହୋଇଲେ
ଆମ୍ଭେମାନେ ସମସ୍ତ ପାଶେ ଥିବୁ ଭଲେ—କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର. ମହାଭାରତ. ଉଦ୍ୟୋଗ

୨ । ଶେଷ ଅବସ୍ଥା—2. Last stage.

୩ । ମୁମୂର୍ଷୁ ଅବସ୍ଥା—3. Dying condition.

ପଶ୍ଚିମ କବାଟ—ଦେ. ବ—କ୍ଷତ୍ରିୟଙ୍କ ବଂଶୋପାଧିବିଶେଷ—
Paschima kabāṭa A family title of the Kshatriyas.

ପଶ୍ଚିମ ଘାଟ—ଦେ. ବ—ବିନ୍ଧ୍ୟ ପର୍ବତର ପଶ୍ଚିମ ଶାଖା, ଯାହା ବମ୍ବେ ପ୍ରଦେଶର ପଶ୍ଚିମାଂଶରେ ସମୁଦ୍ରର ସମାନ୍ତର ହୋଇଅଛି—The Western Ghat mountain range in western India.
Paschima ghāṭa
ପଶ୍ଚିମ ଘାଟ
ପଶ୍ଚିମୀ ଘାଟ

ପଶ୍ଚିମ ଜୀବନ—ସଂ. ବ—ଶେଷ ଜୀବନ; ଜୀବନର ଶେଷଭାଗ—
Paschima jībana The last part of the life.
କରଥିଲ ଅଶା କଦ୍ଦ ଯାପନ
ତୋ ପଶ୍ଚିମରେ ପଶ୍ଚିମ ଜୀବନ—ରଘୁନାଥ. ଲେଖା ।

ପଶ୍ଚିମ ଦକ୍ଷିଣ—ସଂ. ବ—ପୃଥିବୀର ଦକ୍ଷିଣ ଓ ପଶ୍ଚିମ ଦିଗର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ କୋଣ; ନୈର୍ଋତ କୋଣ—
Paschima dakshina The south western point of the compass.

ପଶ୍ଚିମ ଦୁଆର—ଦେ. ବ. (ସଂ. ପଶ୍ଚିମ+ଦ୍ୱାର)—୧ । ଘର ବା ଗଡ଼ ବା ମନ୍ଦିର ବା ମନ୍ଦିର ବେଢ଼ାର ପଶ୍ଚିମ ଦିଗର ଦ୍ୱାର—1. The western door or gate of a house or compound or temple.
Paschima duāra
ପଶ୍ଚିମ ଦୁୟାର
ପଚ୍ଛିମ ଦରବାଜା

୨ । ପୁରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିର ବେଢ଼ାର ପଶ୍ଚିମ ଦ୍ୱାରରେ ପୂର୍ବେ ଥିବା ବେଶ୍ୟାଳୟମାନ—2. The houses of prostitutes which were formerly located near the western gate of the Puri temple.

୩ । ଗୁହ୍ୟଦ୍ୱାର—3. Anus.
(ଯଥା—ତାହାର ପଶ୍ଚିମ ଦୁଆର ଶବ୍ଦ କରୁଛି=ସେ ବାତକର୍ମ କରୁଛି ।)

ପଶ୍ଚିମ ବାହିନୀ—ସଂ. ବିଣ ସ୍ତ୍ରୀ. (ପଶ୍ଚିମ+ବହ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—ଯେଉଁ ନଦୀ ପଶ୍ଚିମକୁ ବହି ଯାଇଅଛି—(a river) Flowing towards the west.
Paschima bāhinī

ପଶ୍ଚିମ ବୁଦ୍ଧି—ସଂ. ବ—ପଛ ବୁଦ୍ଧି—
Paschima buddhi After-wit.

ପଶ୍ଚିମ ରାତ୍ର—ସଂ. ବ—ଶେଷ ରାତ୍ର; ରାତ୍ରର ଶେଷଭାଗ—
Paschima rātra The small hours of the night.

ପଶ୍ଚିମ ରାତ୍ରି—ଦେ. ବ.—(ସଂ. ପଶ୍ଚିମ ରାତ୍ର)—ପଶ୍ଚିମ ରାତ୍ର (ଦେଖ)
Paschima rātri Paschima rātra (See)
ପଶ୍ଚିମ ରାତି ଚାନ୍ଦ ଡୋଳ,
ନବଦ୍ଧ ତାଙ୍କ ଅର ବାହୁଁ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଲଗନ୍ତ ।

ପଶ୍ଚିମା—ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ପଶ୍ଚିମ+ଆ)—ପଶ୍ଚିମ ଦିଗ; ପ୍ରତୀଚୀ—
Paschimā The west.

(ପଶ୍ଚିମାଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଦେ. ବ. ପୁଂ—୧ । ଭାରତର ପଶ୍ଚିମାଞ୍ଚଳ ବାସୀ—
ପଚ୍ଛିମା 2. A person of Western India.
ପଚ୍ଛମୀ

୨ । ଭାରତର ଉତ୍ତର ପଶ୍ଚିମାଞ୍ଚଳୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି—
2. A man of the North Western province of India.

ବିଣ.—ପଶ୍ଚିମ ଦେଶୀୟ—Western.
ପଶ୍ଚିମ ଦେଶ ଯଥୋଚିତ ବାସ, ପିଛାଇ ସଜଗ ହୋଇଲେ ଦୋଷ
ଉଷ୍ଣ. କୋଣାର୍କ୍ଷେତ୍ର ସ୍ତୁତି ।

ପଶ୍ଚିମାଚଳ—ସଂ. ବ.—ଅସ୍ତାଚଳ (ଦେଖ)
Paschimāchala Astāchala (See)

ପଶ୍ଚିମା ପବନ—ଦେ. ବ.—ଯେଉଁ ଥଣ୍ଡା ପବନ ଶୀତ ଦିନେ ପଶ୍ଚିମ ଦିଗରୁ ବହେ—The cold wind blowing from the west.
Paschimā pabana
ପିଚ୍ଛିମେ ବାତାସ
ପଚ୍ଛମୀହବା

ପଶ୍ଚିମୀ—ସଂ. ବିଣ—୧ । ପଶ୍ଚିମ ଦିଗସ୍ଥ—
Paschimī 1. Of the west.

୨ । ପଶ୍ଚିମ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—2. Western.

ପଶ୍ଚିମୋତ୍ତର—ସଂ. ବ.—(ପଶ୍ଚିମ+ଉତ୍ତର)—ପୃଥିବୀର ପଶ୍ଚିମ ଓ ଉତ୍ତର ଦିଗର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ କୋଣ; ବାୟୁକୋଣ
Paschimottara The north western point of the compass.

ପଶ୍ୱାଚାର—ସଂ. ବ.— (ମ. ପ. ଲୋ; ପଶୁର ଉପଯୁକ୍ତ ଆଚାର)—
Paswāchāra ୧ । ପାଶବ ବ୍ୟବହାର—
1. Beastly conduct.

୨ । ତାନ୍ତ୍ରିକ ଆଚାରବିଶେଷ—
2. A kind of Tantric ritual.
[ଦ୍ର—ତନ୍ତ୍ର ମତରେ ତିନି ପ୍ରକାରେ ସାଧନା କରା ଯାଏ; ଯଥା, ଦିବ୍ୟ, ବୀର ଓ ପଶୁ; ପଶ୍ୱାଚାର ବା ବୈଦିକାଚାର କଳିଯୁଗରେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ; ଏଥିରେ ନିତ୍ୟସ୍ନାନ, ସନ୍ଧ୍ୟା, ପୂଜନ, ଶ୍ରାଦ୍ଧ ଓ ବ୍ରାହ୍ମଣ କର୍ମ କରିବ, ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସମାନ ଭାବରେ ଦେଖିବ, ଅନ୍ୟର ଅନ୍ନ ଗ୍ରହଣ କରିବ ନାହିଁ, ସତ୍ୟ କହିବ ଓ ମଦ୍ୟ ମାଂସ ବ୍ୟବହାର କରିବ ନାହିଁ (ହି.ଶ.)]

ପଶ୍ୱାଚାରୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ପଶ୍ୱାଚାର+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—
Paswāchārī ୧ । ପାଶବ ବ୍ୟବହାରକାରୀ—
(ପଶ୍ୱାଚାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Acting brutally; bestial.

୨ । ପଶ୍ୱାଚାର ବିଧିରେ ତାନ୍ତ୍ରିକ ଅନୁଷ୍ଠାନକାରୀ—
2. Following the Paswāchāra Tantra-exercises.

ପଶ୍ୟ—ଦେ. ବ.—(ସଂ. ପ୍ରବେଶ; କର୍ମ୍ମ ଦୃଶ୍ ଧାତୁର ଅନୁଜ୍ଞା ୨ୟ ପୁରୁଷ ଏକ ବଚନର ଆକାର ସଂ. ପଶ୍ୟ=ଦେଖ)—୧ । ଦୃଷ୍ଟି—
Paśya
ଖେୟାଲ **ଖୟାଲ** 1. Sight.

୨ । କୌଣସି ବିଷୟ ପ୍ରତି ମନୋଯୋଗ—
2. Attention to any point.

୩ । ଧ୍ୟାନ; ଖିୟାଲ—3. Care; thought.

୪ । ସ୍ମରଣ—4. Remembrance; recollection.

ପଶ୍ୟତୋହର—ସଂ. ବ. ପୁଂ—[ପଶ୍ୟତଃ=ଦେଖିବା ଲୋକର+ହୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ=ହର=ଯେ ହରଣ କରେ; ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଆଖି ଆଗରେ (ସ୍ମୃତିରୁ) ହର ଜିଏ]—

୧ । ବଣିଆ—1. Goldsmith.

୨ । ଚୋର—2. Thief.

ପଷ୍ଟ—ପ୍ରା. ବିଣ—(ସଂ. ସ୍ପଷ୍ଟର ଅଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣ)—ସ୍ପଷ୍ଟ (ଦେଖ)
Pashṭa ପଷ୍ଟ Spashṭa. (See)

ପସନା—ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତ୍ରର) (ଭୁଲ. ହି. ପସୀନା; ସଂ. ପ୍ରସ୍ୱେଦନ)—ଝାଳ—
Pasanā Sweat; perspiration.

ପସନା ଫୁଟିବା—ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତ୍ରର) ବି—ଝାଳ ବହିବା—
Pasanā phuṭibā Sweat coming out of the body; perspiration.

ପସନ୍ଦ—ବୈଦେ. ବି. (ଫା.)—୧ । ନିର୍ବାଚନ; ବାଛିବା;—
Pasanda 1. Selection.

ଅପସନ୍ଦ
ନାପସନ୍ଦ } ବିପରୀତ
ବେପସନ୍ଦ

୨ । ରୁଚି; ମନୋନୟନ; ଅଭିରୁଚି—
2. Choice; liking.

ପଚ୍ଛନ୍ଦ ୩ । ମଞ୍ଜୁର; ଗ୍ରହଣ—
ପସଂଦ 3. Acceptance.

୪ । ସମ୍ମାନ—4. Regard; respect.

୫ । ଅନୁମୋଦନ—5. Approval; approbation.

ବିଣ.—୧ । ମନୋନୀତ—1. Selected; chosen.

୨ । ଅନୁମୋଦିତ—2. Approved.

୩ । ଗୃହୀତ—3. Accepted.

୪ । ମନୋମତ; ଇଚ୍ଛାନୁରୂପ; ରୁଚିର ଅନୁକୂଳ—
4. Choice; suiting one's choice or taste.

୫ । ଅନୁରୂପ; ତୁଲ୍ୟ—5. Like; similar.

ବିଛ ଅ ବିଛ୍ଛ ବିଛ୍ଛ, ଅଧରରେ ବିଛ ବିର ଭୁଜ ପସନ୍ଦ ଦସା—
ବିଦ୍ୟୁର୍ଦ୍ଦ—ସଙ୍ଗୀତ ।

୬ । ରୁଚିକର; ଉତ୍ତମ; ସୁନ୍ଦର—
6. Beautiful; decent.

ଏଥିରୁ ବଡ଼ ପସନ୍ଦ × × × ଦେବାର ଶିରକୁ ମୋର ନ ଣ ।
ବିଦ୍ୟୁର୍ଦ୍ଦ. ସଙ୍ଗୀତ ।

୭ । ଉଚିତ—7. Proper.

ପ୍ରପଞ୍ଚ ସାରରେ ଜଣା ନ ଥାଇ ସଂଶୟ
ପସନ୍ଦ ନ ହୁଇ ପର ସୁଖରେ ସ୍ନେହ—
ବିଦ୍ୟୁର୍ଦ୍ଦ—ବିଶ୍ୱାସ ଜ୍ଞ. ଗ ଗୀତ ।

୮ । ବିଶ୍ୱାସ ଯୋଗ୍ୟ—8. Reliable; trustworthy.

୯ । ଯୋଗ୍ୟ; ଅନୁକୂଳ—9. Suitable; fitting.

ପସନ୍ଦ କରିବା—ଦେ କ୍ରି—୧ । ମନୋନୀତ କରିବା—
Pasanda karibā 1. To choose; to select.

ପଚ୍ଛନ୍ଦକରା ୨ । ପ୍ରଶଂସା କରିବା—2. To praise.

ପସନ୍ଦକରିବା ୩ । ଅନୁମୋଦନ କରିବା—
3. To aprove; to take a fancy to.

୪ । ସମ୍ମାନ କରିବା; ଖାତିର କରିବା—
4. To treat with respect or regard.

୫ । ଭଲ ପାଇବା; ସୁଖ ପାଇବା—5. To like

୬ । ବିଶ୍ୱାସ କରିବା—6. To believe; to trust.

୭ । କୌଣସି ପଦାର୍ଥର ଗୁଣ ବା ମୂଲ୍ୟ ବିଚାର କରିବା—
7. To take into consideration the quality or price of a thing; to appraise.

(ପସନ୍ଦକୁ ଆଣିବା)—ଅନ୍ୟରୂପ

ପସନ୍ଦକୁ ଆସିବା—ଦେ. କ୍ରି—ମନୋମତ ହେବା—
Pasandaku āsibā To meet with one's approval; to suit one's choice.

ପଚ୍ଛନ୍ଦେଆସା; ପସନ୍ଦମେଆନା

ପସନ୍ଦଦାର୍—ବୈଦେ. ବିଣ—(ଫା. ପସନ୍ଦଦାର୍)—୧ । ଅନୁମୋଦିତ—
Pasandadār 1. Approved; choice.

(ପସନ୍ଦଦାରଆ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଚ୍ଛନ୍ଦଦାର ୨ । ଯେ ଉତ୍ତମରୂପେ ପସନ୍ଦ କରିପାରେ—
2. Competent to select a thing.

ପସନ୍ଦଦାର ୩ । ଦେଖିବାକୁ ସୁନ୍ଦର—
3. Graceful to look at.

ପସନ୍ଦ ପଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ସମ୍ମାନିତ ହେବା; ଖାତିରରେ ଆସିବା—
Pasanda pardibā 1. To be treated with respect or regard.

(ପସନ୍ଦରେ ପଡ଼ିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଚ୍ଛନ୍ଦ ପଡ଼ା (ଯଥା—ଏ କାଳର ଛୋକାଙ୍କୁ ମୁରବ୍ବୀମାନେ ପସନ୍ଦ ପଡ଼ୁ ନାହାନ୍ତି)
ପସନ୍ଦପଡ଼ନା

୨ । ମନୋନୀତ ହେବା; ଅନୁମୋଦିତ ହେବା—
2. To be approved; to meet with approval; to suit one's choice.

ପସନ୍ଦ ପଡ଼ିବ ବୋଲି ସିନା ମାତ୍ର ପରଦା ବିଛାଇ ବିଚାରେ—
ବିଦ୍ୟୁର୍ଦ୍ଦ. ବିଚାରିଛୋଳ ।

୩ । ବିଶ୍ୱାସ କରାଯିବା—3. To be believed.

ପସନ୍ଦ ସଇ—ବୈଦେ. ବି. (ଫା.)—୧ । ଅନୁମୋଦିତ ହେବାର ଯୋଗ୍ୟ—
Pasanda sai 1. Worthy of approval or belief; approvable.

(ପସନ୍ଦ ସହି—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପଚ୍ଛନ୍ଦସହି ୨ । ରୁଚିର ଅନୁରୂପ—
ପସନ୍ଦସହା 2. According to one's liking or fancy.

ପସନ୍ଦି—ବୈଦେ. ବିଣ—(ଫା. ପସନ୍ଦୀ)—ପସନ୍ଦଦାର (ଦେଖ)—
Pasandi Pasandadār. (See)

(ପସନ୍ଦିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପସର—ଦେ. ବି—ପସରା (ଦେଖ)—
Pasara Pasarā. (See)

ଦେଖେଇ ବଣିଆ ପସର—ରୂପର ପ୍ରେମ ପଞ୍ଚାମୃତ ।

ପସରା—ଦେ. ବି—(ସଂ. ପ୍ରସାର=ପଣ୍ୟ ବିକ୍ରୟ; ଭୁଲ. ପାଲି. ପସାର; ବମ୍ବା ସଂ. ପଣ୍ୟଶାଳା)—୧ । ବୁଲାବିକାର ବା ଛଟା—
Pasarā

ପସରା ଦୋକାନୀର ବିକ୍ରେୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ସମ୍ଭାର—1. Collection of commodities or wares of a pedlar; pedlary.

ପସରହଟ୍ଟା; ପସରଟ୍ଟା; ପସରା

୨ । ଦୋକାନ—2. Shop.

ବସିଛି ବୁଢ଼ୀ ପାଖୋଇ ବାଟି ଚରଣ ପସରା—
ବିଦ୍ୟୁର୍ଦ୍ଦ. ଉଦ୍ଧାରର ଚଉ ବ. ଗୀତ ।

୩ । ଛଟାଦୋକାନୀର ପଣ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ରଖିବା ଝୁଙ୍ଗଡ଼ା; ପଣ୍ୟାଧାର—
3. A basket or tray on which commodities are exhibited for sale by a pedlar.

୪ । ଆଶ୍ରୟ—4. Support.

୫ । ଜୀବିକା ନିର୍ବାହର ଉପାୟ—
5. Means of support.
୬ । ବୋଝ—6 Load.
୭ । ଆଧାର—7. Receptacle.
୮ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିମାଣ—
8. (figurative) A full measure.
(ଯଥା—ଘର କଲେ କଲଙ୍କ ପସରା ମୁଣ୍ଡେଇବାକୁ ହୁଏ ।)
ପ୍ରାଦେ (ଗଡ଼ଜାତ) ବି—ଖାତିର; ପରୁଆ—
Care; regard.
(ଯଥା—ତାର ଏ କଥାରେ ପସରା ନାହିଁ)

ପସରା ମେଲା(ଲେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ବିକ୍ରେୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଆଧାରକୁ
Pasarā melā(le)ibā ପଣ୍ୟ ବିକ୍ରୟାର୍ଥ ଖୋଲି ରଖିବା—To
ପସରା ପକା(କେ)ଇବା } ଅନ୍ୟରୂପ exhibit or spread
ପସରା ବାଢ଼ିବା out the basket or
ପସରା ମେଲିବା tray of commodities
ପସରା ଖୁଲା **पसरहट्टा खुलना** for sale.

ପସଲା—ଦେ. ବି—(ବୃଷ୍ଟିର) ଅସରା—
Pasalā Shower; outpour (of rain).
ପସଲା **बौछार; झड़**

ପସାର—ଦେ. ବି—(ସଂ. ପ୍ରସାର)—୧ । ଖ୍ୟାତି; ପ୍ରତିପତ୍ତି—
Pasāra 1 Reputation.
ପତିୟାରା **पत्यारा**
୨ । ବ୍ୟବସାୟଗତ ବିଶ୍ୱାସ ବା ସୁନାମ—
2. Credit or reputation in trade or business.
୩ । ବ୍ୟବସାୟାଦିରେ କୃତକାର୍ଯ୍ୟତା—
3. Success in business.
ପସାର ୪ । ବିସ୍ତୃତି; ପ୍ରସାର—
पसार 4. Expanse; extent.
୫ । ବ୍ୟବସାୟର ବିସ୍ତାର ବା ଉନ୍ନତି—
5. Extention of business; improvement in trade.

ପସାରିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ପ୍ରସାରିତ);—୧ । ଦୋକାନର ପଣ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟକୁ
Pasāribā ମେଲାଇ ରଖିବା—1. To exhibit the basket
पसारना of commdities for sale.
୨ । ମେଲାଇବା—2. To spread out; to stretch out.

ପସାରୀ—ଦେ. ବି. ପୁଂ—୧ । ବୁଲାବିକା—
Pasāri 1. A pedlar.
(ପସାରୁଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ପଣ୍ୟ ବିକ୍ରେତା; ଦୋକାନୀ—
2. Shop keeper; stall holder; grocer.
ଗାଁଜଳ, ପସାରୀ ୩ । ହାଟ ଆଦିକୁ ଯେଉଁ ବିକ୍ରେତାମାନେ ପସରା
पंसारी ଘେନି ଆସନ୍ତି; ଛୋଟ ଦୋକାନୀ—3. Sellers coming to a market with baskets; huckster.

ବିଶାଳ ପସରା ପ୍ରମାଣ
ଗୁଣି ସ୍ୱାଦ ଫଳ ଅଣ
ତାହା ସେସନେ ବେଗେ ଅଣି
ପସାରି ଜାଣେ ନ ଗଣି ।
ଭୂପତି—ପ୍ରେମପୀଯୂଷ ।

ପସାରୁଣୀ—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ.—୧ । (ପସାରୀର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ) ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ
Pasāruṇī ହାଟକୁ ପସରା ନେଇ ପଣ୍ୟାଦି ବିକ୍ରେ—
ସଂ.—ପ୍ରସାରଣୀ, ରାଜବଳା A female huckster.
ଭଦ୍ରପର୍ଣ୍ଣୀ, ପ୍ରତାପନୀ, ସରଣୀ ୨ । (ସଂ. ପ୍ରସାରଣୀ)—ଏକ ପ୍ରକାର
ସାରଣୀ, ପ୍ରସାରଣୀ, ଔଷଧି ଲତା—
ଗନ୍ଧାଳ, ବଳା, ଗନ୍ଧପ୍ରସାରଣୀ, 2. A medicinal creeper;
ଭଦ୍ରା, ଗନ୍ଧଭଦ୍ରା, ସୁପ୍ରସରା, Paederia Fœtida.
କଟଂଭରା, ସାରଣୀ, [ଦ୍ର—ଏ ଲତାର ପତ୍ର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁର୍ଗନ୍ଧ-
ପ୍ରସରା । ମୟ । ଜଳୁ ଜିଅଣ ବା ଝୋଲ ହେଲେ
ମ. ଗୁନବେଲ, ପ୍ରସାରଣୀ ଏଥିର ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ରହେ ନାହିଁ । ଏହାର ପତ୍ର
ତେ. ସବରେଲଚେଟ୍ଟୁ, ଓ ଡଙ୍କର ଝୋଲ କରି ପଥ୍ୟରୂପେ ରୋଗୀ
ଗୋସ୍ତେମଗୋରୁ ଖାଏ । ଏହାର ରସ ଦେହରେ ମାଲିସ
ଗୁ. ପ୍ରସାରଣ, ବେଲ୍ୟ କଲେ ଅଙ୍ଗ ପ୍ରସାରିତ ହୁଏ ବୋଲି ଏହାର
ଗନ୍ଧଭାଦୁଲିୟା, ଗାନ୍ଧାଳ ନାମ ପ୍ରସାରଣୀ । ଏହା ଆନୁକାନ୍ଦ ବର୍ଗର
ଗାଁଦାଳ, ଗନ୍ଧଭାଦୁଲ ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ରୋହିଣୀ ଲତା, ଫୁଲ କଲମ-
ଗାନ୍ଧାଳୀ, ପସରନ, ଲତାର ଫୁଲ ପରି ଓ ଶରତ୍ କାଳରେ
ଗନ୍ଧଳି, ଗନ୍ଧପସାର(ରୀ) ଫୁଟେ; ଏ ଲତା ବହୁତ ମାଡ଼ି ଯାଏ ।
ବୈଦ୍ୟକ ମତରେ ଏହା ବଳଶୀର୍ଯ୍ୟ ବର୍ଦ୍ଧକ, ବାତ ପିତ୍ତ ନାଶକ, ଭଗ୍ନାସ୍ଥି ସଂଯୋଜକ, ସ୍ୱରଭଙ୍ଗ ଓ ବାତ ଆଦି ରୋଗରେ ଉପକାରୀ ।]

ପସିନା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପ୍ରସ୍ୱେଦନ)—ଝାଳ—
Pasinā ଘାମ **पसीना** Sweat.
(ପସିନ୍ଦା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପସ୍ତା—ଦେ. ବି.—(ସଂ. ପଶ୍ଚାତ୍ତାପ; ପ୍ରା. ପଚ୍ଛତାବ)—ପଶ୍ଚାତ୍ତାପ—
Pastā ପସ୍ତାନ **पछताव** Repentance.

ପସ୍ତା(ସ୍ତେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପଶ୍ଚାତ୍ତାପ ପ୍ରା. ପଚ୍ଛତାବ)—
Pastā(ste)ibā ଅନୁତାପ କରିବା—To repent.
ପସ୍ତାନ **पछताना**

ପହଁଟିଆ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି.—(ସଂ. ପ୍ରାତ; ପ୍ରା. ପହାଟ)—
Pahaṅṭiā ପାହାନ୍ତିଆ—Early hours of the morning.
(ପହଣ୍ଟିଆ – ଅନ୍ୟରୂପ)

ପହଁଟିଆ ତରା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି.—ପାହାନ୍ତିଆ ତରା (ଦେଖ)
Pahaṅṭiā tarā Pāhāntiā tarā (See)
(ପହଣ୍ଟିଆ ତରା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପହଁଟିବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି.—୧ । ଅଭ୍ୟାସ ବଶତଃ ଲାଳାୟିତ
Pahaṅṭibā ହେବା—1. To be tempted owing to
(ପହଁଟ ଯିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) habit.
(ଯଥା—ସବୁଦିନ ଏଠାରୁ ପୁଆଲ ଖାଇ ଗାଈଟା ପହଁଟୁଛେ ।)
୨ । (ନିଆଁ) ଲାଗି ଯିବା—
2. To break out (said of fire).

ପହଁରା—ଦେ. ବି.—୧ । (ସଂ. ବହୁକରା=ଝାଡ଼ୁ; ବହୁକର=ଝାଡ଼ୁ—
Pahaṅrā ଦେବା ବ୍ୟକ୍ତି)—ଓଲାଇବା—
ଝାଁଟା **झाड़ू, बुहारनी, बढ़नी** 1. Sweeping.
୨ । ଝାଡ଼ୁ; ସମ୍ମାର୍ଜନୀ—
2. Broomstick.

୩ । ଝାଡ଼ୁ ଦେବା; ଓଲାଇବା—
3. Sweeping a place clean.

ଅଗଣା ଗରବ ପହଁରି,
ବଦନ ଗୋଟ ଦନ୍ତ ହେବ । ଭଗବତ ।

ସାଁତାର ୪ । (ସଂ. ପ୍ଲବନ; ପ୍ରା. ପବଣ)—ସନ୍ତରଣ—
ପୈରାହ 4. Swimming.

ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ)—କ୍ଷେତରେ ଖୋଳାଯିବା ପହଣୀ; ପାଣି ନାଳ—
Small water-channel dug in a field.

ଦେ. ବଣ.—ଯେଉଁ ପାଣିର ଗଭୀରତା ମନୁଷ୍ୟର ଉଚ୍ଚତା ଠାରୁ ବେଶି ଓ ଯାହାକୁ ପହଁରିବାଦ୍ୱାରା ପାର ହେବାକୁ ପଡ଼େ—
(water) Which is more than a man's depth.

ପହଁରା(ରେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି.—ପହରାଇବା (ଦେଖ)
Pahañrā(re)ibā Paharāibā (See)

ପହଁରାଏ ପାଣି—ଦେ. ବ.—ଯେଉଁ ଜଳର ଗଭୀରତା ମନୁଷ୍ୟର ଉଚ୍ଚତା ଅପେକ୍ଷା ବେଶି ଓ ସନ୍ତରଣଦ୍ୱାରା ଯାହା ସାଁତାର ପାନୀ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ କରାଯାଇ ପାରେ; ଗଭୀର ଜଳ—
Pahañrāe pāṇi
ପରାବ Water which is more than a man's depth and which can be crossed by swimming; deep water.

ପହଁରା ପହଁରି—ଦେ. ବ.—୧ । ଝାଡ଼ୁଦ୍ୱାରା ପରିଷ୍କାର କରିବା କର୍ମ—
Pahañrā pahañri 1. Sweeping.

୨ । ସନ୍ତରଣ କର୍ମ—2. Act of swimming.

ପହଁରା ମୁଠା—ଦେ. ବ.—ଘର ଆଦି ଓଲାଇବା ପାଇଁ ଗୁଡ଼ିଏ ଖଡ଼କା ଏକତ୍ର ଗୋଣ୍ଡ ହୋଇ ବନ୍ଧା ହୋଇଥିବା ଝାଁଟା ଗାଛି ସମ୍ମାର୍ଜନୀ—A bundle of twigs bound together and used as a broom-stick.
Pahañrā muṭhā
ଝାଡ଼ୁ; ବୁହାରନୀ

ପହଁରିବା—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । ଝାଡ଼ୁଦ୍ୱାରା ଓଲାଇବା—
Pahañribā 1. To sweep a place clean.

ଝାଁଟି ଦେଓୟା ୨ । (ସଂ. ପ୍ଲବ ଧାତୁ) ସନ୍ତରଣ କରିବା; ଜଳରେ ଭାସି ଗତି କରିବା—2. To swim.
ବୁହାରନା

ସାଁତାର କାଟା ୩ । କୌଣସି ବସ୍ତୁର ଉପରେ ଉପରେ ଗତି କରିବା—
ପାଁରନା, ପୈରନା 3. To move on the surface.

୪ । ଭାସିବା; ଭାସମାନ ହେବା—4. To float.

ପହଙ୍ଗା—ଦେ. ବ.—ପଙ୍ଗା ମାଛ (ଦେଖ)
Pahaṅgā Paṅgā māchha (See)

ପହଞ୍ଚ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ପ୍ର. ଉପସର୍ଗ. ଅଞ୍ଚ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା)—ହାତ ପାଇବା ଯାଗା—A place within the reach of one's hands.
Pahañcha
ପହୁଚ ପହୁଚ
(ପହୁଞ୍ଚ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପହଞ୍ଚା—ଦେ. ବ (ସଂ. ପ୍ର+ଅଞ୍ଚ ଧାତୁ)—୧ । ପହଞ୍ଚିବା କର୍ମ—
Pahañchā 1. Arrival.

ପୋଚା ୨ । ଦୋଳ ଚଳାଇବା; ଦୋଳର ଉତ୍ସୁତଃ ଚଳନ—
ପହୁଁଚ 2. Rocking a swing.

ପହଞ୍ଚା(ଞ୍ଚେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ପ୍ର+ଅଞ୍ଚ ଧାତୁ)—ପହଞ୍ଚିବା କ୍ରିୟାର ଣିଜନ୍ତ ରୂପ—The causative form of pahañchibā.
Pahañchā(ñche)ibā
ପୌହାନ, ପହଁଚାନ

ପହୀଁଚାନା, ପହୁଁଚାନା ୧ । ଉପସ୍ଥିତ କରାଇବା; ଉପନୀତ କରାଇବା—
[ପହୁଞ୍ଚା(ଞ୍ଚେ)ଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ] 1. To cause to arrive at.

୨ । ଏକ ସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନକୁ ବହି ନେବା—
2. To convey or carry from one place to another place.

୩ । (ଦୋଳକୁ) ଝୁଲାଇବା—
3. To rock (a swing).

(ଯଥା—ଦୋଳ ପହଞ୍ଚାଇବା, ପଇଡ଼ା ପହଞ୍ଚାଇବା ।)

୪ । ପଞ୍ଚାଇବା (ଦେଖ)—4. Pañchāibā (See)

ପହଞ୍ଚି—ପ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ପଇଞ୍ଚ (ଦେଖ)
Pahañchi Paiñcha (See)
(ପହୁଞ୍ଚି—ଅନ୍ୟରୂପ)

ସ୍ୱଜାଗଢ଼ ପହଞ୍ଚି ରତନ ମୁଦ୍ରିକା,
ଲଗାଇ କରି ଶୋଭ ବିଶୁଦ୍ଧରେ ଏହା ।
କୃଷ୍ଣକିଂ, ମହାଭାରତ ଅଦି ।

ପହଞ୍ଚିବା—ଦେ. କ୍ରି [ସଂ. ପ୍ର+ଅଞ୍ଚ ଧାତୁ; ସଂ. ପ୍ରଭୃତ=ଉପରେ ଗତ; ପ୍ରା. ପହୁତ (ହି. ଶ] ଉପନୀତ ହେବା; ଉପସ୍ଥିତ ହେବା—To reach; to arrive at.
Pahañchibā
ପହଞ୍ଚା, ପୌହା
ପହୀଁଚନା

ପହଡ଼—ଦେ. ବ (ଭୁଲ. ତା. ପଡ଼; ତେ ପହୁଡ଼=ଶୋଇବା)—ପହୁଡ଼; ରାଜାଙ୍କର ନିଦ୍ରା ବା ଶୟନ; ଦେବତାଙ୍କର ନିଦ୍ରା ବା ବିଶ୍ରାମ ନିତ—Sleep (used for the sleep of kings and D)
Pahar̲ḍa
(ପହୁଡ଼—ଅନ୍ୟରୂପ)
ଘୁମ
ନୀଦ

[ଦ୍ର— ଏହା ରାଜା ଓ ଦେବତାଙ୍କ ନିଦ୍ରା ପ୍ରତି ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଏ । ମଧୁସୂଦନ କବିତାବଳରେ ('ତେଜିଣ ବେଗେ ପହୁଡ଼ ଗୋଧନ ଘେନି ଗଉଡ଼') ଗଉଡ଼ର ନିଦ୍ରାପ୍ରତି ପହୁଡ଼ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କରିଅଛନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଏହା ସଙ୍ଗତ ନୁହେଁ ।]

ପ୍ରାମ୍ୟ (ଇତର ଭାଷା) ପ୍ରହର; ୪ ଘଡ଼ି ସମୟ; ଯାମ; ୩ ଘଣ୍ଟା ସମୟ—A unit of time; about three hours.

ପହଡ଼ ଘର—ଦେ. ବ—(ରାଜାଙ୍କର) ଶୟନ କକ୍ଷ; ଶୋଇବା ଘର—
Pahar̲ḍa ghara Bedchamber (of a Raja).

ପହଡ଼ ପକା(କେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଦେବତାଙ୍କର ଦୈନିକ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ନିତ ଶେଷ କରି ପହଡ଼ ପଡ଼ିବାର ନିତ ସମାଧାନ କରିବା—To perform the daily ceremonials or rites leading up to the daily sleep of an idol.
Pahar̲ḍa pakā(ke)ibā

ପହଡ଼ ପଡ଼ିବା—ଦେ. ବ—(ଦେବତା, ରାଜାଆଦି) ନିଦ୍ରିତ ହେବା—
Pahar̲ḍa par̲ḍibā Being asleep (said of Rajas and idols).

ପହଡ଼ା(ଡ଼େ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—(ପହଡ଼ିବା କ୍ରିୟାର ଣିଜନ୍ତ ରୂପ)—
Pahar̲ḍā(r̲ḍe)ibā The causative form of Pahar̲ḍibā).
[ପହୁଡ଼ା(ଡ଼େ)ଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ]
ଶୁଆଇବା— To cause to sleep.

ପହଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । (ରାଜା) ଶୋଇବା—
Pahardibā 1. To sleep (said of a Raja).
(ପହଡ଼ିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ପହଡ଼ି ଅଛେ ଜଣା, ନ ଗଲା ମେଡେ ବଣା
ଅଳ୍ପ ଲଗାଇ ଗେଲେ ଲମ୍ବ— ...
ଦବଦୁର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।
୨ । ପଡ଼ିବା—2. To fall.
୩ । ବାଣ ମାରିବା—3. To fire; to throw arrows.

ପହଣା(ନା)—ପ୍ରାଦେ (ମେଦନୀପୁର, ଯାଜପୁର, ଭଦ୍ରକ) ବି (ଭୁଲ. ବଂ
Pahaṇā(nā) ପୋନାମାଛ) ମାଛ ଜାଆଁଳି; ରୋହି, ଭାକୁଡ଼, ମିରକାଳ ଆଦି ମାଛଛୁଆ—The fry of fishes.

ପହଣୀ—ଦେ. ବି (ସଂ. ପ୍ରବେଣୀ; ସଂ. ପସ୍ଥଃ + ନାଳୀ)—
Pahaṇī ୧ । ଜଳନାଳ—1. Water channel.
ନାଳା ୨ । ଲମ୍ବ ଗଭୀର ଗାତ—2. Trench; moat;
ଖାଇ ditch; long deep pit.

ପହଣ୍ଡ – ଦେ. ବି (ସଂ. ପଦଣ୍ଡ ବା ପଦ ଓ ଖଣ୍ଡନ=ଗତି; ସଂ. ପାଦଦଣ୍ଡ;
Pahaṇḍa ପ୍ରା. ପ୍ରାସୃତ୍ତଣ୍ଡ; ପାଲି. ପାଖଣ୍ଡନ) – ୧ । ପାଦ; ପାଦୁଣ୍ଡ;
ପା ପାଦକ୍ଷେପ—1. Step; footstep.
ପୈଡ଼, ପଗ ଯାଅ କେତେ ପହଣ୍ଡ ଧର ମେତେ ଗର—ବୃଷ୍ଣସିନ୍ଧୁ. ମହାଭାରତ ବନ ।
୨ । ଚାଲିବା ସମୟରେ ଦୁଇପାଦ ମଧ୍ୟସ୍ଥ ସ୍ଥାନ—
2. Pace; the space between the two steps of a person walking.
୩ । ଇରୁଣ୍ଡିବନ୍ଧ—3. The ground piece of a door-frame.
୪ । ସରୁ ପିଣ୍ଡା—4. Portico; narrow veranda.
୫ । ଚାଲିବା—5. Walking.

ପହଣ୍ଡ ପକା(କେ)ଇବା— ଦେ. କ୍ରି—୧ । ପାଦକ୍ଷେପ କରି ଚାଲିବା—
Pahaṇḍa pakā(ke)ibā 1. To walk step by
[ପହଣ୍ଡି ପକା(କେ)ଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ] step; to step.
ପାଦିଫେଲା ବଢ଼ାଇ ଦିବା ପାଇଁ ଅଗରୁ ପହଣ୍ଡ
ଡଗମାରନା ପହାଡ଼ରେ ଛଡ଼ି ଅପଣା ପଦ୍ୟଗଣ୍ଡ । ବୃଷ୍ଣସିନ୍ଧୁ ମହାଭାରତ ସଭା ।
୨ । ଧୀରେ ଧୀରେ ଚାଲିବା—2 To walk slowly.
ଗଣି ଗଣି କରି ପହଣ୍ଡ ପକାଇଲେ—ବୃଷ୍ଣସିନ୍ଧୁ ମହାଭାରତ ବନ ।

ପହଣ୍ଡ ମଣା—ଦେ. ବି—ରାଜା ବା ଦେବତାଙ୍କ ପହଣ୍ଡି ବିଜେ ସମୟରେ
Pahaṇḍa maṇā ଜଣେ ସେବକ ଆଗେ ଆଗେ ଚାଲି ବାଟ
(ପହଣ୍ଡ ମଣାଣ—ଅନ୍ୟରୂପ) କଢ଼ାଇବା କର୍ମ—Act of leading the way.

ପହଣ୍ଡ ମଣା(ଣେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ରାଜାମାନଙ୍କ ଚାଲିବା ଆଗରୁ ଜଣେ
Pahaṇḍa maṇā(ṇe)ibā ଆଗୁଆ ଲୋକ ବାଟ କଢ଼ାଇବା—
ପଥଦେଖାନ To lead the way before Rajas walking.
ରାସ୍ତାଦିଖଲାନା [ଦ୍ର—ପହଣ୍ଡମଣାଇବା ଲୋକ ଆଗରେ ଯାଉଥିବାରୁ ବାଟର ସକଳ ଗୋଲମାଲ ବା ଅବସ୍ଥା କଥା ଜଣାଇ ରାଜାଆଦିଙ୍କୁ ସାବଧାନ କରାଇବା ।]
୨ । ପଛରେ ଅସୁଥିବା ରାଜା ଆଦିଙ୍କୁ ବାଟ କଢ଼ାଇବାବେଳେ ବାଟ କଢ଼ାଳ 'ଏହୁ ବାଟେ ଆସନ୍ତୁ' ବୋଲି କହିବା—
2. To utter words of cautioning about the way while leading the way
ପଣ୍ଡିତ ଚିହ୍ନିଲା ବୋଲିକ ପହଣ୍ଡ ମଣାଇଲେ ବାଉଦ୍ଧ'ର—
ଲକ୍ଷ. କୋଣାର୍କ୍ଷେତ୍ରମାହାତ୍ମ୍ୟ ।

ପହଣ୍ଡ ମଣାଇବା— ଦେ. ବି – (ପହଣ୍ଡ ମଣାଇବାର କର୍ମବାଚ୍ୟରୂପ)—
Pahaṇḍa maṇājibā ଅନ୍ୟଦ୍ୱାରା ବାଟ କଢ଼ାଇବା କର୍ମ ସମ୍ପାଦିତ ହେବା—Being led by another while walking.
ଲବ୍ଧ ବ୍ରଗରେ ନୃପ ଭଗରେ ଏ ଦେ ପହଣ୍ଡ ମଣାଇ—
ଜଗନ୍ନ ଦାସ—ସଙ୍ଗୀତ ।

ପହଣ୍ଡି—ଦେ. ବି—୧ । ଧୀରେ ଧୀରେ ଚାଲିବା—
Pahaṇḍi 1. Pacing; striding; walking with
ପା ପା ଚଳା measured steps.
ଟହଲ
୨ । ଏକ ପ୍ରକାର ଖେଳ—2. A kind of game.
୩ । ପହଣ୍ଡି ବିଜୟ (ଦେଖ)—
3. Pahaṇḍi bijaya. (See)

ପହଣ୍ଡି ବିଜୟ—ଦେ. ବି—୧ । ଭ୍ରମଣ; ପାଦ ଚାଲଣ—
Pahaṇḍi bijaya 1. A walk.
ପହଣ୍ଡି ବିଜୟେ } ଅନ୍ୟରୂପ
ପହଣ୍ଡି ବିଜେ } ୨ । ଧୀରେ ଧୀରେ ପଦକ୍ଷେପ ପୂର୍ବକ ଚାଲି—2. Walking by slow steps.
୩ । ଗୁଣ୍ଡିଚା ଯାତ୍ରା ସମୟରେ ଜଗନ୍ନାଥ, ବଳଭଦ୍ର, ସୁଭଦ୍ରାଙ୍କ ମୂର୍ତ୍ତି ଦେଉଳରୁ ରଥ ଉପରକୁ, କିମ୍ବା ରଥରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଦେଉଳକୁ ନିଅ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଯଥାକ୍ରମେ ଦେଉଳଠାରୁ ରଥ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କିମ୍ବା ରଥଠାରୁ ଦେଉଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାଙ୍କୁ ସେବକମାନେ ବାହାଦଣ୍ଡା କରି ଧରି ଓ ପାଟ ଡୋରରେ ଟାଣି ଏକ ସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନକୁ ଉଆଁଇ ଉଆଁଇ ନେବାର ବିଧି—
The process of taking the images of idols Jagannātha, Balabhadra and Subhadrā in a stately procession by gradual leaps from the temple to the car or vice versa during the car-festival.
ପହଣ୍ଡି ବିଜୟେ କରନ୍ତି
ଚଢ଼ି ରଥରେ ନେ ମୂର୍ତ୍ତି—ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ଗ୍ରେମରତ୍ନ ବୃହଦ୍ଗୀତା ।
[ଦ୍ର – ଏହି ପହଣ୍ଡି ବିଜୟ ଦୁଇ ପ୍ରକାର ଯଥା—୧ । ଗୋଟି ପହଣ୍ଡି—ପ୍ରଥମେ ବଳଭଦ୍ର, ପରେ ସୁଭଦ୍ରା ଓ ସର୍ବ ଶେଷରେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ପୃଥକ୍ ପୃଥକ୍ କରି ପହଣ୍ଡି ବିଜେ କରାଇ ରଥ ଉପରକୁ ନେବା—୨ । ଧାଡ଼ି ପହଣ୍ଡି=ସମୟର ଅଳ୍ପତା ଦୃଷ୍ଟିରେ ଆଗପଛ କରି ପ୍ରଥମେ ବଳଭଦ୍ର ତତ୍ପରେ ସୁଭଦ୍ରା ଓ ସର୍ବଶେଷରେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଦେଉଳମଧ୍ୟରୁ ନେଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଏକା ଧାଡ଼ିରେ ଚଳାଇ ରଥ ଉପରକୁ ନେବା ।]

ପହନା—ପ୍ରାଦେ (ଲରଆ) ବି. (ଭୁଲ. ହି. ପାହୁନା; ସଂ. ପ୍ରାଘୂର୍ଣ୍ଣ,
Pahanā ପ୍ରା.ପାଘୂଣ=ଅତିଥି)—ଭୁଣିଆ; ଅତିଥି; ଅଭ୍ୟାଗତ—
(ପଁହନା, ପର୍ହନା—ଅନ୍ୟରୂପ) Guest.

ପହଣ୍ଡ—ଦେ. ବ—ଡଙ୍ଗାର ଧନୁକାକାର ଦାଢ଼ ବା ଫନ୍ଦ—
Pahanda The bow-shaped broad upper edge or brim of a boat.
ଡୋଙ୍ଗାରଧାର **नावकाकिनार**

ପହପଟ୍ଟ—ଦେ. ବଣ—ଅନାବୃତ; ଉନ୍ମୁକ୍ତ—
Pahapaṭa ଖୋଲା **खुला** Open.
(ଯଥା—ପହପଟ୍ଟ ପଢ଼ିଆ)
ବ—ତାଲବିଶେଷ—A kind of musical measure.
(ଦ୍ର—ଏ ତାଲର ଗୀତ ସ୍ତ୍ରୀ ମାନେ ଗାଆନ୍ତି ।)
ପ୍ରତ ନବ୍ଦ୍ଧ ଟ ପହପଟ—ଚତ୍ରସ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବଚନା ବଚ୍ଛୋଳ ।

ପହପଟ୍ଟ ମେଲା—ଦେ.ବଣ.—ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଖୋଲା ବା ମୁକୁଳା; ଉନ୍ମୁକ୍ତ—
Pahapaṭa melā Fully open; wide open.
ଏକେବାର ଫାଙ୍କା **खुलोजगह**

ପହ ଫାଟିବା—ପ୍ରାଦେ. (ସାଜପୁର) ବ.—(ଭୁଲ. ହ. ପୌ ଫାଟନା)—
Paha phāṭibā ଫସର ଫାଟିବା ବେଳ; ବଡ଼ ଭୋର—
Early dawn; daybreak.

ପହର—ଦେ.ବ. (ସଂ. ପ୍ରହର) —ପ୍ରହର; ଦିନସର ବା ରାତିର ଚାରି ଭାଗରୁ
Pahara ଏକ ଭାଗ ସମୟ; ଚାରି ଘଡ଼ି; ଯାମ; ତିନି ଘଣ୍ଟା—
ପହର A watch of 3 hours; a period of about
पहर three hours.
ପ୍ରାଦେ. (ଜାଜପୁର) ବ.—ସମୟ—Time.

ପହରଣ—ଦେ. ବ.—(ସଂ. ପ୍ରବରଣ; ପରିଧାନ)—୧ । ବସ୍ତ୍ରାଦି ପରିଧାନ—
Paharaṇa 1. Putting on; wearing of cloth.
ପରନ ୨ । ପୋଷାକ; ପରିଚ୍ଛଦ—
पहरन, पहनावा 2. Dress; raiments.
(ଯଥା—ଆମ ବାଉମାନେ ସାଦେଗ ପହରଣକୁ ଭାରି ସୁଖ ପାଇ ଅଛନ୍ତି ।)
୩ । ଲୁଗା ପିନ୍ଧିବାର ଢଙ୍ଗ ବା ଚାଞ୍ଚା
3. Mode or fashion of putting on dress.
ପହରଣ ସମ୍ପୁଟକର ଏକ, ଛୋଟ ମଲ୍ଲା, ଚରଣ୍ଟ-ଚରଣ ଗଣ୍ଡେ ଗଣ୍ଡେ ଲୁଗା.
ଫକୀରମୋହନ. ଗଳ୍ପସ୍ୱଳ୍ପ ।

ପହରା—ଦେ. ବ.—(ସଂ. ପ୍ରହର; ପହରୀ; ଆଗେ ପ୍ରହରୀମାନେ ଏକ
Paharā ପ୍ରହରକୁ ଏକ ପ୍ରହର ବଦଳ ହେଉଥିଲେ)—
ପାହାରା ୧ । ଜଗିବା—1. Watching; guarding.
पहरा ୨ । ଜଗିବାର ପାଳି—
2. Watch; turn of watching.
୩ । ପହରା ବାଲା (ଦେଖ)—3. Paharā bālā (See)
୪ । ରାଜତ୍ୱ; ଅଧିକାର କାଳ—4. Regime; turn of the exercise of one's authority.
୫ । ଚାଲିଚଳନ—5. Conduct; manners.
୬ । ପହଁରା (ଦେଖ)—6. Pahañrā (See)
୭ । (ସଂ. ପାଦ)—କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ପାଦ ଦେବା—
7. Stepping at a place.
୮ । କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ପାଦ ଦେବାର ଫଳ—
8. The result of a person's setting foot at a place.
(ଯଥା—ତାଙ୍କ ଘରେ ବୋହୂର ପହରା ଭଲ ପଡ଼ିଲା ।)

ପହରା(ରେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । ପହରିବାର ଣିଜନ୍ତ ରୂପ—
Paharā(re)ibā 1. The causative from of Paharibā.
ସାଁତରାନ ୨ । ସନ୍ତରଣ କରାଇବା—
तिराना, तैराना 2. To cause to swim.
୩ । ଭସାଇବା—3. To cause to float.
୪ । ଅନ୍ୟଦ୍ୱାରା ଝାଡ଼ୁ କରାଇବା—4. To cause another to cleanse or sweep a place.
୫ । ଉପରେ ଉପରେ ଚଳାଇବା—
5. To move on the surface.
ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିନୀପୁର) କ୍ରି.—ପିନ୍ଧାଇବା—
To make (a person) put on a cloth.

ପହରାଏ ପାଣି—ଦେ. ବଣ—ଜଣେ ମନୁଷ୍ୟଠାରୁ ଅଧିକ ଗଭୀର (ଜଳ);
Paharāe pāṇi ଯହିଁରେ ମନୁଷ୍ୟକୁ ପହଁରିବାକୁ ପଡ଼େ—
(ପହଁରାଏ—ଅନ୍ୟରୂପ) More than a man's depth
ସାଁତାରପାଣି (of water) in which a man is obliged
पैराव to swim.

ପହରା କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ପହରା ଦେବା (ଦେଖ)
Paharā karibā Paharā debā (See)

ପହରାଜ—ପ୍ରା. ବ—ପ୍ରହରାଜ ୧ (ଦେଖ)
Paharāja Prabarāja 1. (See)

ପହରା ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—ଜଗିବା—
Paharā debā To keep watch.
ପାହାରା ଦେଓୟା; **पहरादेना**

ପହରା ବାଲା—ବେଦେ. ବ—୧ । ଜଗୁଆଳି; ସନ୍ତ୍ରୀ; ଚଉକିଦାର—
Paharā bālā Watchman; guard; sentry.
ପାହାରାଓୟାଲା; **पहरावाला** (ପହରା ବୁଆଲା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପହ(ହଁ)ରାଲୀ—ଦେ. ବଣ—ପହରିବା ବାଲା (ଦେଖ)
Paha(hañ)rālī Pahariba bālā (See)
ସାଁତାରଦେନେଓୟାଲା; **तैराकी**

ପହରିକିଆ—ଦେ. ବଣ (ସଂ. ପ୍ରହର)—ଏକପ୍ରହର ସ୍ଥାୟୀ—
Paharikiā Existing for one Prahara.
ଏକପହରସ୍ଥାୟୀ

ପହରିକିଆ ତ(ତା)ରା—ଦେ.ବ. ରାତି ପ୍ରହରକଠାରେ ପଶ୍ଚିମରେ ବୁଡ଼ିଯିବା
Paharikiā ta(tā)rā ଶୁକ୍ର ଗ୍ରହ; ରାତିର ପ୍ରଥମ ପହର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
शुकतारा; पहरतिआ तारा ଯେଉଁ ତାରା ଉଜ୍ଜ୍ୱଳରୂପେ ଦେଖା ଦେଇ ପଶ୍ଚିମରେ ଡୁବିଯାଏ—The Evening star; the Hesperus; Venus.
[ଦ୍ର—ଏହି ପହରିକିଆ ତାରା ପ୍ରକୃତରେ ତାରା ନୁହେଁ; ଏହା ଗୋଟିଏ ଗ୍ରହ ଓ ଏହା ସୂର୍ଯ୍ୟ ପାହାଣ୍ଡ ତାରା ରୂପେ କେତେଦିନ ପାହାଣ୍ଡିଆରେ ଦୂର ଦିଗରେ ଦେଖାଯାଏ ।]

ପହରି ଦିନ—ପ୍ରାଦେ (ଗଡ଼ଜାତ) ବ (ସଂ. ପରେଦ୍ୟୁଃ)—ପଅରଦିନ—
Pahari dina Day before yesterday or day after
परुं to-morrow.

ପହରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଝାଡ଼ୁ କରିବା; ଓଲାଇବା—
Paharibā 1. To sweep.
(ପହଁରିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । (ସଂ. ପ୍ଲବ୍ ଧାତୁ) ସନ୍ତରଣ କରିବା—
2. To swim.
ବ ଅବା ପହଁରୁ ଅଛେ ସେ ରସିକ-ରସିକା ସୁଧାସାଗରରେ—ଗୁପ୍ତାଳାଥ. ସମ୍ବାଦ ।
ସାତାର ଦେଓୟା ୩ । ଜଳ ଉପରେ ଭାସିବା—3. To float on
ତ'ରନା the surface of the water.
୪ । ପହରଣ କରିବା; ପିନ୍ଧିବା (ଲୁଗା ଓ ପୋଷାକ ଆଦି)—
4. To put on or wear (clothes)
ଉଦ୍ଧରେ ସବୁ ଯାମା ଅଙ୍ଗରେ ପହରି
ସିପାଇ ବେଶେ ସେଇ ଅଛନ୍ତି ବେକେ ଭରି ।
ବ୍ରହ୍ମଗିରି ଦ. ମହାଭାରତ ଅବା

ପହରିବା ବାଲା—ଦେ. ବିଣ—ସନ୍ତରଣପଟୁ—
Paharibā bālā Swimmer; expert in swimming.
ତ'ରାକ, ତ'ରନେବାଲା

ପହରୀ—ଗ୍ରା. ବି (ସଂ. ପ୍ରହରୀ)—ପ୍ରହରୀ—
Pahari Watchman.
ପାହାରା, ପହରୀ, ପହରୁ

ପହରୁ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି (ଶୂଦ୍ର ଜାତିର ଭାଷା)—ଗତ ବା
Paharu ଆଗାମୀ ବର୍ଷ—Next year; last year.

ପହଲ—ବୈଦେ. ବି (ଫା. ପହଲୁ; ଭୁଲ. ସଂ. ପଟ୍ଟଳ)—୧ । କାଠଖଣ୍ଡର
Pahala ଦାଢ଼ରୁ ରନ୍ଦାଦ୍ୱାରା ଗଢ଼ାଣିଆ କରିବା—
ପଲ 1. Making the edge of a piece of wood
ପହଲ sloping by the carpenter's plane.
୨ । (ବଣିଆ ଶବ୍ଦ) ଅତି ମୂଲ୍ୟବାନ ମଣିମାଣିକ୍ୟର କଟା ହୋଇଥିବା ପାଖ—2. The side of a precious stone showing the cut; facet.
୩ । କୋଣବିଶିଷ୍ଟ ଘନ ବସ୍ତୁର ଗୋଟିଏ ସମତଳ ପାଖ—
3. The broad surface of a many-surfaced article.
୪ । ପରସ୍ତ; ସ୍ତର—4. Layer.

ପହଲଦାର—ବୈଦେ. ବିଣ (ଫା. ପହଲୁଦାର)—ଯେଉଁ ବସ୍ତୁର ପହଲ ବା
Pahaladār ସମତଳ ପାଖ ଥାଏ—Faceted; having
ପଲଦାର, ପହଲଦାର planes.

ପହଲା—ଗ୍ରା. ବି—ପୋହଲା (ଦେଖ)
Pahalā Pohalā (See)
ପଲା, ମୁଣ୍ଡା

ପହଲି—ଦେ. ବି—୧ । ହାତରୁ ହଲାଇ ସଗର୍ବ ଚାଲି—
Pahalī 1. Walking in a proud manner
by hanging one's hands; strutting.
୨ । (ସଂ. ପ୍ରହ୍ଲାଦ) ପ୍ରହ୍ଲାଦ ନାମକ ବ୍ୟକ୍ତିର ଅନାଦରାର୍ଥକ ଡାକ ନାମ—2. The name by which a person named Prahlāda is called.
(ପହଲି, ପହଲୁ—ଅନାଦରାର୍ଥକ ଡାକ ନାମ)

ପହଲି(ଲେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଗର୍ବରେ ହାତ ଝୁଲାଇ ଚାଲିବା—
Pahalī(le)ibā 1. To strut.
ଚଳନା
ଭଣ୍ଡାନ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଚାଲିର ପହଲିଇ,
ଅଗେ ହୋଇଲେ ଜିବଗ୍ରାସ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।
ଫୁସଲାନା ୨ । ଭଣ୍ଡାଇବା; ଭୁଲାଇବା; ଫୁସୁଲାଇବା—
2. To hoodwink a person by oily words
୩ । ବାଆଁରେଇ ହୋଇ କଥାକୁ ଉପେକ୍ଷା ନ କରିବା—
To feign not to hear what a person is speaking.

ପହଲି ପହଲି—ଦେ. ବି-ଭଣ୍ଡା ଭଣ୍ଡି; କଥାରେ ଲୋକକୁ ଭୁଲାଇବା—
Pahalī pahali Hoodwinking; inveigling.
ଭଣ୍ଡାଭଣ୍ଡି, ଫୁସଲାଫୁସଲି

ପହଲି—ଦେ. ବି (ସଂ. ପ୍ରହେଳିକା)—୧ । ଛଗ—
Pahali 1. Popular saying.
ହେୟାଁଲି ୨ । ପ୍ରବଚନ; ପ୍ରବାଦ ବାକ୍ୟ—
ପହେଲି 2. Proverb.
୩ । ପଦ ମିଳା ଯାଇଥିବା ପ୍ରବଚନ—
3. Rhyming proverb.
୪ । ପ୍ରହେଳିକା; ଲାଆଁ ଦିଆ—4. Riddle.
୫ । ପଦ୍ୟରେ କଥିତ ପ୍ରହେଳିକା—
5. Squib or gibe in rhyme.
(ଯଥା—ଦନେଇ ଦାସଙ୍କ ପହଲି ।)
୬ । ବ୍ୟଙ୍ଗୋକ୍ତି—6. Irony; innuendo; ironical sentences; covert attacks in rhyme.

ପହଲି ପକା(କେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି
Pahali pakā(ke)ibā ବ୍ୟଙ୍ଗୋକ୍ତିସୂଚକ ପ୍ରବଚନ ବା
(ପହଲି ମେଲିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ପହଲିମାନ ବୋଲିବା—
ଛଡ଼ାକାଟା To utter innuendoes with
ବ୍ୟଙ୍ଗକରା, ପହେଲିଜୁଝାନା reference to a person.

ପହଲିବା—ଦେ. କ୍ରି—ହାତ ହଲାଇ ଗର୍ବ ସହିତ ଚାଲିବା—
Pahalibā To strut.

ପହି—ଦେ. ବି—ପଇ (ଦେଖ)
Pahi Pai (See)

ପହିଆ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି.—ପଇଆ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Padiā (etc) Paiā etc (See)
ପହିଆ ପ୍ରାଦେ (ସିଂହଭୂମ) ବି—ପାଞ୍ଚଣ—
A small stick used for driving cattle; a herdsman's staff.

ପହିଜ—ଦେ. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) ବି (ସଂ. ପ୍ରତିଜ୍ଞା; ପ୍ରା. ପଇଜ୍ଞା=
Pahija ହଠ)—୧ । ପଇଆ (ଦେଖ)
(ଦୀର୍ଘ—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Paiā (See).
୨ । ଗୋଳମାଳ—2. Ado.
୩ । ବିବାଦ—3. Dispute.
୪ । ବାଦାନୁବାଦ—4. Altercation.
୫ । ବଳ ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ ଡାକିବା—5. Challenging.
୬ । ଗର୍ବ—6. Pride.

୭ । କ୍ରୋଧ—7. Anger.
୮ । ବୁଦ୍ଧି—8. Intelligence.
୯ । ଆସ୍ଫାଳନ—9. Bragging.
୧୦ । ପାହୁଡ଼ି—10 An ornament for the leg.

ପହ୍ନ ବାଡ଼—ପ୍ରାଦେ. (କଟକ) ବ—ବଇ ବାଡ଼ (ଦେଖ)—
Pahi bārda Bai bārda (See).

ପହିଲ୍(ଲି)ମାନ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଫା. ପହଲ୍‌ବାନ୍)—୧ । ମଲ୍ଲ—
Pahil-(li)man 1. An athlete; a wrestler.
ପାଲୋୟାନ ୨ । ମଲ୍ଲବିଦ୍ୟା ଶିକ୍ଷା ଦେବାପାଇଁ ନିଯୁକ୍ତ ମଲ୍ଲ—
ପହଲବାନ 2. A fencing master engaged for
[ପହିଲ୍(ଲି)ବାନ୍—ଅନ୍ୟରୂପ] teaching wrestling.

ପହିଲ୍(ଲି)ମାନି—ବୈଦେ. ବ. (ଫା.)—୧ । ମଲ୍ଲର କର୍ମ—
Pahil-(li)māni 1. Act of a wrestler.
ପାଲୋୟାନୀ ୨ । ବଡ଼ଲୋକଙ୍କ ଘରେ କୁସ୍ତିଆଦି ଶିଖାଇବା ପାଇଁ
ପହଲବାନୀ ରଖାଯିବା ମଲ୍ଲର ଚାକିରି—2. The post of a wrestler retained by a rich man.

ପହିଲ୍‌ମାନିଆଁ(ଆ)—ଦେ. ବିଣ—୧ । ପହିଲ୍‌ମାନ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Pahil-māniāñ(ā) 1. Relating to a wrestler.
ପାଲୋୟାନୀ ୨ । ପହିଲ୍‌ମାନର ଯୋଗ୍ୟ—
ପହଲବାନୀ 2. Becoming or befitting to a wrestler.

ପହିଲ—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ପ୍ରଥମ ପ୍ରା. ପହିଲ୍ଲୋ; ଭୁଲ· ଇଂ. ପ୍ରାୟର୍)—
Pahila ୧ । ପ୍ରଥମ; ଆଦ୍ୟ—1. First.
ପ୍ରଥମ, ପୟଲା ୨ । ଆଦ୍ୟଜାତ—2. First born.
ପହିଲ, ପହିଲା ୩ । ଅଗ୍ରଜ—3. Earlier born; elder.

ପହିଲା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ପ୍ରଥମ. ପ୍ରା. ପହିଲ୍ଲୋ)—ମାସର ପ୍ରଥମ ତାରିଖ;
Pahilā ପଇଲା—The first day of a month.
ପୟଲା, ପହିଲା **ପହିଲା**
ବିଣ—ପହିଲ (ଦେଖ)—Pahila (See).
ପ୍ରାଦେ. (ସିଂହଭୂମ) ବ—ପଇଲା (ଦେଖ)—Pailā (See).

ପହିଲା ଡିଗ୍ରୀ—ଦେ. ବ. (କଟରିଆ)—ପ୍ରାଥମିକ ଡିଗ୍ରୀ (ଦେଖ)—
Pahilā ḍigrī Prāthamika ḍigrī (See).
ପୟଲାଡିଗ୍ରୀ **ପହିଲାଡ଼ିଗ୍ରୀ**

ପହିଲା ନମ୍ବର—ବୈଦେ. ବିଣ. (ଇଂ)—୧ । ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀୟ—
Pahilā nambara 1. Of first class.
ପୟଲାନମ୍ବର ୨ । ଉତ୍କୃଷ୍ଟ—
ପହଲା 2. Excellent.
ବ—ପ୍ରଥମ ସଂଖ୍ୟା—The first number.

ପହିଲି—ଦେ. ବିଣ—ପହିଲ (ଦେଖ)—
Pahili Pahilā (See).
କ୍ରି. ବିଣ—ପହିଲେ (ଦେଖ)—Pahile (See).

ପହିଲି ଧୂପ—ଦେ. ବ—ଦେବତାଙ୍କ ନିକଟରେ ସକାଳେ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଦିଆ
Pahili dhūpa ଘିଅ ଧୂପ, ଦୀପ, ନୈବେଦ୍ୟାଦି ପୂଜା—
ପ୍ରଥମ ରୋଗ The first of the daily worship and
ପହିଲାଭୋଗ offering made to a Deity.

ପହିଲି ପାଲି—ଦେ. ବ—ପଇଲି ପାଲି; ବାଲ୍ୟ ବିବାହିତା କନ୍ୟା ଋତୁସ୍ଥଳା
Pahili pāli ହେବା ପରେ ପ୍ରଥମେ ଶ୍ୱଶୁରାଳୟକୁ ସ୍ୱାମୀର ସହିତ
ଦିରାଗମନ ଯାତ୍ରା କରିବା; ନବବଧୂ ଯାତ୍ରା—The starting of
ପହିଲି ବିଦାଗରି a girl wife for her husband's house for the first time after attaining puberty.

ପହିଲି ବିଆଣ—ଦେ. ବ—ପ୍ରଥମ ସନ୍ତାନ ଜନନକର୍ମ; ପ୍ରଥମ ପ୍ରସବ—
Pahili biāṇa The act of giving birth to a child for the 1st time; the first delivery.

ପହିଲି ବିଆଣୀ—ଦେ. ବିଣ—ପ୍ରଥମ ପ୍ରସୂତି (ଗାଈ); ପ୍ରଥମ ପ୍ରସୂତି—
Pahili biāṇi (a cow) Which has calved for the
ପ୍ରଥମପୁଆତୀ **ପହିଲା** first time.

ପହିଲି ଭୋଗ—ଦେ. ବ—ପଇଲି ଭୋଗ; ଧନୁ ସଂକ୍ରାନ୍ତିଠାରୁ ମକର
Pahili bhoga ସଂକ୍ରାନ୍ତି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସକାଳେ ଦେବତାଙ୍କ ନିକଟରେ
ପ୍ରଥମ ଭୋଗ ଦେବା ପିଠା ଓ ଖେଚୁଡ଼ି ଆଦି ଭୋଗ—
ପହିଲା ଭୋଗ Offering of sweets to a Deity in the morning during the month of Dhanu or Pausha.

ପହିଲୁ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ପହିଲେ (ଦେଖ)—
Pahilu (ପହିଲୁଁ—ଅନ୍ୟରୂପ) Pahile (See).
ଗଣ୍ଡେ ଅଶ୍ରୁପୂର୍ଣ୍ଣ ନାଥ ଭୋ ପଦେ ପହିଲୁରେ ।
କବିସୂର୍ଯ୍ୟ, କଳୋଳ ଚକ୍ର ଓ ଗୀତ ।

ପହିଲେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—(ସଂ. ପ୍ରଥମ; ପ୍ରା. ପହିଲ୍ଲୋ)
Pahile ୧ । ଆଦ୍ୟରେ; ପ୍ରଥମେ—
ପ୍ରଥମଥେକେ 1. At first; in the beginning.
ପହିଲି, ପହଲେ ୨ । ପ୍ରଥମଠାରୁ; ଆଦ୍ୟରୁ—
2. From the beginning.
ପହିଲେ ସ୍ୱପ୍ନଦରଶ ଘଟାଇଲ ବଧ । ମଧୁସୂଦନ, ଜଗନ୍ନାଥଦାସ ବଇଦ ।

ପହିଲେ ପହିଲେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ପ୍ରଥମେ; ଆଦ୍ୟକାଳରେ—
Pahile pahile In the beginning.
ପ୍ରଥମ ପ୍ରଥମ **ପାହଲେ ପହିଲେ** [ପହିଲୁ(ଲୁଁ) ପହିଲୁ(ଲୁଁ)—ଅନ୍ୟରୂପ]

ପହୁଁରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ପହଁରିବା (ଦେଖ)—
Pahuñribā Pahañribā (See)
ଚଳ ଚଇତନ ପହୁଁ ଗଙ୍ଗଣୀ ପହୁଁରି । ପ୍ରାଗୀ, ବ୍ରହ୍ମନରୂପଣଗୀତା ।

ପହୁରିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପରିଧାନ)—ପିନ୍ଧିବା—
Pahuribā To put on.
ପରା **ପହରନା** ବସ୍ତ୍ର ପହୁଁରିଲେ ଯେତେଦେଳେ ସେ ସଜନ । ଗ୍ରାଗୀ, ଜଳତରଙ୍ଗ ।

ପହ୍ନା—ଦେ. ବ (ସଂ. ଆଗୀନ)—୧ । ପନା; ଗୋରୁପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ସ୍ତନ—
Pahnā 1. Udder of cows and other female
ପାନା **ଥନ, ଅୟନ** beasts.
ଦୁଧ ପିଇ ଗାଭୀର ଯେବେ ପହ୍ନା ଭରେ । ବ୍ରହ୍ମଗିରି, ମହାଭାରତ ଆଦି ।
୨ । ଘୋଡ଼ାର ଲଗାମରେ ଲାଗିଥିବା ଚମଡ଼ାପଟୀ—
2. A leather strip attached to a reins of a horse.
ପ୍ରାଦେ. (ସିଂହଭୂମ) ବ—ମାଛ ଜାଆଁଳ—
The fry of fishes.
ବୈଦେ. ବ. (ଫା. ପହ୍ନାହ୍)—ଲୁଗାର ଓସାର—
The breadth of a cloth.

ପନ୍ନା(ନ୍ନେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—(ସଂ. ପ୍ରସ୍ନବନ; ପୟଃସ୍ରବଣ; ଭୁଲ. ପ୍ରା. Pahnā(hne)ibā ପନ୍ନବନ)—୧ । ଗାଈମାନେ ବେଶି ଦୁଧ ପାନାନ ଦେବାର ପରିଣାମକ ବଡ଼ ପନ୍ନା ବାହାର କରିବା—
पन्हाना, पासना, पानीयाना 1. To swell the udder to [ପନ୍ନା(ନ୍ନେ)ଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ] be milched; to have a big udder (which will give much milk) (said of a cow.

୨ । (ଦୁଧଆଲୀ ଗାଈ ବା ଛେଳି) ନିଜ ପନ୍ନାରେ ଥିବା ଦୁଧ ତରକୁ ଗଡ଼ି ଆସିବା ବେଳେ ଅସ୍ଥିରତା ପ୍ରକାଶ କରିବା-2. (a milch cow or goat) To cause its dugs to swell by allowing the milk from the udder to descend to the dugs; to indicate yearning to be milched or to give a sucking to her calf by becoming restless.

ଅସଙ୍ଗ। ଗାଈ ତରରେ ଦ୍ରୋଇବ କ୍ଷୀର—
ପ୍ରାଚୀ—ଚ୍ଛଳରୂପ ଗୀତା ।

୩ । ଦୁଧ ଦୁହାଁଳ ଦୁଧ ଦୋହିବାକୁ ବସିଲେ ଗାଈମାନେ ମୁଣ୍ଡ ପକାଇ ପନ୍ନା ଦେଖାଇବା—
3. (a cow) To be ready for being milched.

ପନ୍ନିଆ—ପ୍ରାଦେ. (ସିଂହଭୂମ) ବି—ପହ୍ଲିଆ (ଦେଖ)—
Pahniā Pahiā (See)

ପନ୍ନେଇବା—ପ୍ରାଦେ. (ଯାଜପୁର) କ୍ରି—ଉତ୍ସାହିତ କରିବା; ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ କରାଇବା—To make a person interested to say or to do something.
Pahneibā

ପନ୍ଲା—ଦେ. ବି—ପଲ (ଦେଖ)
Pahla Pala (See)

ପନ୍ଲବ—ସଂ. ବି—ପଲ୍ଲବ (ଦେଖ)—
Pahlaba Palhaba. (See)

ପନ୍ଲବୀ—ସଂ. ସ୍ତ୍ରୀ—ପନ୍ଲବମାନଙ୍କର କଥିତ ଭାଷା—
Pahlabī The dialect used by the Pelhevis.

ପନ୍ଲା—ଦେ. ବି—କୁଡ଼ିଆ—
Pahlā ପାଳା **झोपड़ी,परनकुटी** Hut; cottage.
[ଦ୍ର—ଧାନ ଖେତ, ମାଛମରା ବାଡ଼ି ଆଦି ଗଛରେ ଜଗିବା, ଲୋକ ଆଶ୍ରୟ ନେବା ପାଇଁ ଯେଉଁ କୁଡ଼ିଆ ଘର ତିଆରି ହୋଇଥାଏ ତାହାକୁ ପନ୍ଲା କହନ୍ତି ।]

ପ୍ରାଦେ (ଗଡ଼ଜାତ) ବି—ତଳ—Seedling.

ପନ୍ଲା ଜଗେଇବା—ପ୍ରାଦେ. (ଅଠମଲ୍ଲିକ) କ୍ରି—ତଳ ରୋଇବା—
Pahlā jageibā To transplant seedlings.
(ପନ୍ଲା ରୋଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପା (ଧାତୁ)—ସଂ—ପାନ କରିବା; ପିଇବା—
Pā (root) To drink.

ପା—ଦେ. ବି ଓ କ୍ରି ଓ ଅ—ପାଆ (ଦେଖ)—
Pā Pā-ā (See)

ପାଅଇ—ଦେ. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) କ୍ରି—(ପାଇବା କ୍ରିୟାର ଇତ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନ ତୃତୀୟ ପୁରୁଷ;ଏକ ବଚନ ଅନାଦରାର୍ଥକ)—(ସେ) ପାଏ—
Pā-ai **पाता** (he) Gets.

ନ ନନ୍ଦନେ ପାଅଇ ପାଅର ଗରବ—
କୃଷ୍ଣଲୀଳ—ମହାଭାରତ. ସଭା ।

ପାଆ—ଦେ. ବି—(ସଂ. ପାଦ=ଚତୁର୍ଥାଂଶ. ପ୍ରା. ପାଆ)—୧ । ପଦ;
Pā-ā ପା **पाउँ पाओँ पाव** ଚରଣ—1. Leg.

ହିଁଗ୍ରେ ଶଙ୍କ ଶ୍ରବାସାଏ, ମନ ନ ପଶେ ଚୋର ପାଏ—
ଭୂପତି. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

୨ । ପାଦ—2. Foot.

୩ । ପାଦତଳ—3. Sole of the foot.

୪ । ଚତୁର୍ଥାଂଶ—4. One fourth.

ପୁଆ ୫ । ଏକ ସେରର ଚତୁର୍ଥାଂଶ—
पाव; पौआ 5. One fourth of a Seer.

୬ । ଏକ କ୍ରୋଶ ଦୂରତ୍ୱର ଏକ ଚତୁର୍ଥାଂଶ; ଅଧ ମାଇଲ—
6. One fourth of a Kros; half a mile.

୭ । ଏକ ମାଣ ଜମିର ଚତୁର୍ଥାଂଶ—
7. One fourth of an acre of land.

୮ । ଏକ ଗୌଣିର ଚତୁର୍ଥାଂଶ—
8 One fourth of a Gauṇi measure.

୯ । ଏକ ଶହ ପାନର ଚତୁର୍ଥାଂଶ; ୨୫ଟା ପାନସହ—
9. 25 betel leaves.

୧୦ । ଏକ ପା ଓଜନର ବଟକରା—
10. A weight of ¼ seer.

୧୧ । ଏକ ପା ମପିବାର ପାତ୍ର—
11. A measure of ¼ seer.

କ୍ରି—(ପାଇବା କ୍ରିୟାର ଅନୁଜ୍ଞା ଅନାଦରାର୍ଥକ ଭୁ କର୍ତ୍ତା ସଙ୍ଗେ ବ୍ୟବହୃତ)—୧ । ତୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋ—1. You do get.

୨ । ତୁ ଭୋଗ କର—2. You do enjoy.

ଅ—(କୌଣସି ଦୁଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି କଷ୍ଟ ପାଇବାର ଦେଖି ତା ପ୍ରତି ତାଚ୍ଛିଲ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ)—ଅଚ୍ଛା ହେଲା ! କଷ୍ଟ ଭୋଗ କଲୁ—
All right? you have got a proper reward for your act; well served !

ପ୍ରାଦେ (ଗଣିତ) ବି—ପରିମାଣବିଶେଷ; ଏକ ସୋଳର ଏକ ଏକ ଚତୁର୍ଥାଂଶ ବା ଅଠ ତୋଳା—
A unit of measurement.

[ଦ୍ର—ଅଡ଼ା ତଳେ ନୋଟ ଦେଖ ।]

ପାଅଁ (ଆଁ)ତରା—ଦେ.ବି (ସଂ. ପ୍ରଭାତ+ତାରା)-୧ । ଗଛରୁ ଉଠି କୌଣସି ବିଶିଷ୍ଟଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅନୁକୂଳ; ଅତିଦିନ ଯାତ୍ରା-
पाअँतरा 1. Starting on a mission early before daybreak.

ପୁଆଁ (ଆ)ତରା
ପାଇଁ (ଏଁ)ତରା } ଅନ୍ୟରୂପ
ପାହାଁତରା

(ଯଥା—ସେ କାଲି ପାଅଁତରା କରି କଟକ ଗଲେ ।)

୨ । ପାହାନ୍ତି ତାରା—
2. Morning star.

ପାଆଁ ପଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପାଦ ଓ ପତନ)—୧ । ଗୋଡ଼ତଳେ
Pā-āñ pardibā ପଡ଼ି ଲୋଟିବା—1. To roll at the
ପାୟେପଡ଼ା feet of another person in supplication.
ପାବପଡ଼ନା (ପାଆ ପଡ଼ିବା - ଅନ୍ୟରୂପ)
୨ । ଦାନ୍ତେରକୁଟା ହେବା; ଦନ୍ତରେ ତୃଣ ଧରି ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ପାନତଳେ ଲୋଟିବା—2. To roll at the feet of another in a supplicating manner by holding a tuft of straw between the teeth.

ପାଆଁ ପଡ଼ି ଶୋଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ପାଆଁ ପଡ଼ିବା (ଦେଖ)
Pā-āñ pardi soibā **Pā-āñ pardibā** (See)
ପାୟେପଡ଼ା ଅତି ହୋଇଲା ବୋଲି ପରଶଂସା କଲେ
ପାବପଡ଼ନା ପାଆଁ ପଡ଼ି ଶୋଇ ଅପଣା ସ୍ଥାନେ ଗଲେ—କୃଷ୍ଣସିଂହ, ମହାଭାରତ, ଶାନ୍ତି
(ପାଁ ପଡ଼ି ଶୋଇବା, ପାଁ ପୁଡ଼ି ଶୋଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାଆକିଆ—ଦେ. ବିଣ—ଏକପାଆ ପରିମାଣ ବା ଓଜନ ବିଶିଷ୍ଟ—
Pā-ākiā 1. Weighing or measuring one **Pā-ā**
ଏକପୋଆ **ପାବଭରକା** or ¼ of a Seer.
(ପାଇକିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ)
କପୋଚାଳେର ୨ । ଯେଉଁ ହାଣ୍ଡିରେ ପାଏ ଚାଉଳ ଫୁଟି ପାରେ—
ପାବଭର ଚାବଲକୀ 2. (an earthen pot) Capable of holding one Pua of rice while boiling
ବ—ଏକ ପାଆ ମାପିବାର ପାତ୍ର—
A pot of the capacity of ¼ seer.

ପାଆକିଆ ହାଣ୍ଡି—ଦେ. ବ—ଯେଉଁ ହାଣ୍ଡିରେ ଏକପାଆ ଚାଉଳ ଫୁଟି
Pā-ākiā hāṇḍi ଭାତ ହୋଇପାରେ—A pot of the
ଏକପୋଚାଳେର ହାଁଡ଼ି capacity of containing ¼ seer of
ପାବଭର ଚାବଲକୀ ହାଁଡ଼ୀ rice while being boiled.

ପାଆଜମ—ଦେ. ବ—ବଳଗଣ୍ଠିର ଏକପ୍ରକାର ଅଳଙ୍କାର—
Pā-ājama An ornament for the ankle.
(ପାଆଞ୍ଜମ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାଆ ତଳ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ପାଦତଳ)—ପାଦତଳ—
Pā-ā tala ପାୟେର ତଳା **ତଳବା** The sole of the foot.
(ପାଆତଳ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାଆତଳିଆ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ପାଦତଳ)—୧ । ପାଦତଳସ୍ଥ—
Pā-ātaliā 1. Situate under one's foot.
ପାୟେର ତଳାର ୨ । ପଦାଶ୍ରିତ (ବ୍ୟକ୍ତି); ଅନୁଗତ—
ପାବକେଦ୍‌ବେଲକା 2. Dependent on the favour of.
କ । ଅଧୀନ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
3. Subordinate (person).

ପାଆଦାନ୍—ବୈଦେ.ବ.(ପା; ଭୁଲ ସଂ.ପାଦ+ଆଧାନ୍)—ପାଁଦାନ୍ (ଦେଖ)
Pā-ādān ପାଁଦାନ **ପାବଦାନ** **Pāñdān** (See)
(ପାଆଁଦାନ୍—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାଆ ଧୁଆ—ଦେ. ବ.(ସଂ. ପାଦ ଓ ଧାବନ)—୧ । ଗୋଡ଼ ଧୋଇବା—
Pā-ā dhuā 1. Washing of the feet.
ପା ଧୋୟା ୨ । ବିବାହ ବେଦରେ ଶଳା ଭଗ୍ନୀପତିର ଗୋଡ଼ ଧୋଇ
ପୟର ଧୋନା ଦେବାରୂପ ଆଚାର—2. The ceremony of the
(ପାଧୁଆ—ଅନ୍ୟରୂପ) bride's brother washing the feet of the bridegroom on the marriage altar.

ପାଆଧୁଆ କଂସା—ଦେ. ବ—ଯେଉଁ କଂସାରେ ବିବାହ ବେଦୀ ରୂପରେ
Pā-ādhuā kamsā ଶଳା ଭଣୋଇର ଗୋଡ଼ ଧୋଇଦିଏ—
ପା ଧୋୟା ବାଟୀ The metal basin used in washing the
ପୟଧୋଆ ବାଟୀ feet of the bridegroom.

ପାଆନ୍ତା—ଗ୍ରା. ବ—ପାହାନ୍ତା (ଦେଖ)
Pā-āntā **Pāhāntā** (See)

ପାଆ ପଦ୍ମ—ଦେ.ବ. (ସଂ. ପାଦ ଓ ପଦ୍ମ)—ଗୋଡ଼ର ପାପୁଲିରେ ପିନ୍ଧା-
Pā-ā padma ଯିବା ଏକପ୍ରକାର ପଦ୍ମାକୃତି ଅଳଙ୍କାର—A kind
ପାପଦ୍ମ of ornament for the back of the feet.
[ଦ୍ର—ଏଥିର ଗୋଟିଏ ପାଖ ବଳାଗଣ୍ଠିରେ ଗଇଣ୍ଠା ଯାଏ, ଅନ୍ୟ ପାଖ ଗୋଡ଼ ଆଙ୍ଗୁଠିମାନଙ୍କରେ ଥିବା ମୁଦିମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଅଟକା ଯାଏ ।] (ପାଆ ପଦୁଅଁ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାଆପୋଛ(ଷ୍)—ବୈଦେ. ବ. (ପା. ପାଞ୍ଚିପୋସ୍)—ପାଁପୋଛ (ଦେଖ)
Pā-āpochha(sb) **Pāñpochha** (See)

ପାଆଫିଆ—ଦେ. ବ—ବିବାହର ପୂର୍ବଦିନ ଭଣ୍ଡାର ଓ ଭଣ୍ଡାରୁଣୀ ବର
Pā-āphiā ଓ କନ୍ୟାଙ୍କ ଗୋଡ଼ରେ ଅଳତା ଦେବା ବିଧି—
ପାୟେ ଆଲତା The ceremony of painting the feet
ମହାବର ଲଗାନା of the bride and the bridegroom with
(ପାଆଫିଟା—ଅନ୍ୟରୂପ) lac on the eve of marriage.

ପାଆଭାଗ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ପଦ ଓ ଭାଗ=ଗୃହର ପାଦଦେଶ)—ବାରଣ୍ଡା;
Pā-ābhāga ଗୃହର ପିଣ୍ଡା; ପାଭାଗ—Veranda; portico.
ବାରନ୍ଦା **ବରାମଦା, ଆସାରା**

ପାଆଲଗି—ଦେ. ବ ଓ ଅ (ସଂ. ପାଦ+ଲଗ୍ନ)—ଦଣ୍ଡବତ—
Pā-ālāgi ପାୟେପଡ଼ା **ପାଁଲଗି** Obeisance.
(ପାଲ୍ଲଗି, ପାଉଁଲ୍ଲଗି—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାଆଲଗି ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—ଦଣ୍ଡବତ ହେବା; ଗୋଡ଼ତଳେ ପଡ଼ିବା—
Pā-ālāgi hebā To bow down; to prostrate one-
ପାୟେପଡ଼ା self at another's feet in reverence.
ପାଁଲଗା କରନା
(ପାଲ୍ଲଗି ହେବା, ପାଉ ଲଗି ହେବା, ପାଉଁ ଲଗିହେବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାଇ—ଦେ. ବ—୧ । (ସଂ. ପାଦ) ପାନ୍ତୁଲ; ଏକପଇସାର ଏକ-
Pāi ତୃତୀୟାଂଶ ମୂଲ୍ୟର ତାମ୍ରମୁଦ୍ରା—1. A pie; ⅓ of a pice.
ପାଇ **ପାଇ** ୨ । ପାହୁ ରୟତ—2 Non-resident royat.
ପାହୀ **ପାହୀ** କ । ଡୁଡୁ ଖେଳରେ ଏକପକ୍ଷର ସୀମା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନ—
3. The space alloted to one party in the game of Ḍuḍu.
ବିଣ—ଉକ୍ତ ମହଜାବାସୀ (ପ୍ରଜା) —
Non resident (tenant).
ଗ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ ଓ ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଜାଖ; ପିଲାଙ୍କୁ ଯେଉଁ ଜଡ଼ରେ ଅଣ୍ଟା ରୂପରେ ବସାଇ ଜାଖେଇବାକୁ ହୁଏ—Flank; the part of the body on which grown up people carry infants.

ପ୍ରାଦେ. (ସିଂହଭୂମ)—୧ । ଭୁମ୍ବ (ଦେଖ)—1. Tumba (See)

୨ । ଦୁଇ ସେର ଓଜନର ଶସ୍ୟ ମାପିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଗଉଣି—

2. A wickerwork corn-measuring pot of the capacity of 2 Seers.

୩ । ଦୁଇବାଟି ଓଜନ (୧୬୮ ବା ୨୦୦ ତୋଳା)—

3. A standard weight below 200 tolas.

ପାଇଁ—ଦେ. ଅ—୧ । ଲାଗି; ନିମନ୍ତେ—

Pāiñ 1. For; for the sake of.

ପାଇଁକ } ଅନ୍ୟରୂପ
ପେଇଁ }

ଜଣ ଜଣଙ୍କରେ ଚଳିଲେ ଚଳ ଚଳ
ଦେଖାଇବା ପାଇଁ ଚଳ ପଇଁଚ ।
କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ, ଦ୍ରୋଣ ।

ଜନ୍ୟ ୨ । ଯୋଗୁଁ; ହେତୁରୁ—

କେଲିଯେ, କୋ 2. Because of, on account of.

୩ । (ଯାହାକୁ) ଲାଭ କରିବା ନିମନ୍ତେ—

3. For getting which.

ଯାହା ପାଇଁ ଶିବ ପୂଜୁ ଥାଇଁ—କବିସୂର୍ଯ୍ୟ ସଙ୍ଗୀତ ।

ପାଇଞ୍ଚେକ—ଦେ. ବି—(ସଂ. ପଞ୍ଚକ)—କସି ପାଞ୍ଚି—(ଦେଖ)—

Pāiñchheka Kasipāñchi. (See)

ପାଇକ—ଦେ. ବି—(ସଂ. ପଦାତିକ. ପ୍ରା. ପାଇକ୍କ; ସଂ. ପାୟିକ)—

Pāika ୧ । ପଦାତିକ—1. A foot soldier.

ପାଇକ ଗଲ ନ ପାରଇ ପାଇକ ଆଗେ

ପାୟକ ପଣ କରୁଥାଏ ମାଇପ ଆଗେ—ଭଗ ।

୨ । ପିଆଦା—2. Peon; footman.

୩ । ଓଡ଼ିଶା ଗଡ଼ଜାତ ଓ ଖୋରଧା ଅଞ୍ଚଳରେ ଥିବା କ୍ଷତ୍ରିୟ ଜାତି-ବିଶେଷ—3. A caste of Kshatriyas inhabiting Khurda and the hilly states of Orissa.

[ଦ୍ର—ଆଗେ ଏମାନେ ରାଜାଙ୍କର ସୈନ୍ୟ ହେଉଥିଲେ ଓ ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରହରୀ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ପ୍ରାଚୀନ ଓଡ଼ିମାନେ ସମରକୁଶଳ ଜାତି ଥିଲେ । ଏମାନେ ପଦାତି କ୍ଷତ୍ରିୟ ଥିଲେ ଓ ଯୁଦ୍ଧ ଏମାନଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟବସାୟ ଥିଲା । ଗଙ୍ଗବଂଶ ରାଜାମାନେ ଓଡ଼ିମାନଙ୍କୁ ସୈନ୍ୟ ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ କଲେ ଓ ଏହି ଓଡ଼ିମାନଙ୍କ ନାମରୁ ମୁସଲମାନ୍‌ମାନେ ଏ ଦେଶକୁ ଓଡ଼ିଦେଶ ବା ଓଡ଼ିଶା ନାମରେ ଡାକିଲେ । ଗଙ୍ଗ ଓ ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶର ରାଜାମାନଙ୍କ ରାଜତ୍ୱବେଳେ ଓଡ଼ିମାନେ ଦେଶର ନାନା ସ୍ଥାନରେ ଯାଗିର ପାଇ ବାସ କଲେ । ପରେ ଖୋରଧାରେ ଚୌହାନବଂଶଙ୍କ ରାଜତ୍ୱ ଆରମ୍ଭରେ ଏମାନେ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟାରେ ଖୋରଧା ମଧ୍ୟରେ ଯାଗିର ପାଇ ବାସ କଲେ । ଏହି ଓଡ଼ିମାନେ ସାଧାରଣତଃ ପଦାତିକ ସୈନ୍ୟ ଥିଲେ । ଉତ୍କଳର ଅନ୍ୟ ଜାତିମାନେ ମଧ୍ୟ ଓଡ଼ିଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମିଶି ପଦାତିକ ହୋଇଥିଲେ । ସୁତରାଂ ସମସ୍ତ ପଦାତିକ ଦଳ ପାଇକ ନାମରେ ପରିଚିତ ହେଲେ । ଏମାନେ ଖୋରଧାରେ ବସତି କରି ଯାଗିର ଜମି ଚାଷ କରୁଥାଆନ୍ତି, ମାତ୍ର ଯୁଦ୍ଧବେଳେ ତରବାରି ହେଲେ ଯୁଦ୍ଧ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଉଥିଲେ । ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର ଓ ବ୍ୟବସାୟ ଭେଦରେ ପାଇକମାନେ ସାଧାରଣତଃ ୩ ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭକ୍ତ—

(୧) ପହରୀ ପାଇକ—ଏମାନଙ୍କ ପ୍ରଧାନ ଶସ୍ତ୍ର ଲମ୍ବା ଓ ସିଧା ତରବାରି ଏବଂ କାଠରେ ଚମ ଛାଉଣି ଓ ଲୁହା ଗୋଟିଥିବା ଢାଲ; ଏମାନେ ଦୁର୍ଗ ଓ ରାଜ ନଅର ରକ୍ଷାରେ ନିଯୁକ୍ତ ଥିଲେ ।

(୨) ବାଣୁଆ ପାଇକ—ପ୍ରଥମେ ଧନୁଶର ଏମାନଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ଅସ୍ତ୍ର ଥିଲା, ପରେ ପୁଣି ବନ୍ଧୁକ ବ୍ୟବହାର କଲେ । ଯୁଦ୍ଧ ଅଭିଯାନରେ ଦୂର ଦେଶକୁ ଯିବା ପ୍ରଧାନତଃ ଏମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ ଥିଲା ।

(୩) ଚେଙ୍କିଆ ବା ଚିଙ୍କିଆ ପାଇକ—ଧନୁଶର ଓ ଖଣ୍ଡ ଏମାନଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ଅସ୍ତ୍ର । ରାଜାଙ୍କ ଆଦେଶ ଅନୁସାରେ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ସାଧାରଣ ଶାନ୍ତିରକ୍ଷାଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଶତ୍ରୁ ସହିତ ଯୁଦ୍ଧ କରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସକଳ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଏମାନେ ସର୍ବଦା ପ୍ରସ୍ତୁତ ରହୁଥିଲେ ।

ପାଇକମାନଙ୍କର ଯୁଦ୍ଧ ପରିଚ୍ଛଦ ମଧ୍ୟରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ମସ୍ତକରେ ଟୋପି ଏବଂ ଶରୀରର ସର୍ବାଙ୍ଗ ବ୍ୟାଘ୍ର ଚର୍ମରେ ଆବୃତ ଓ ହଳଦୀ ତେଲରେ ରଞ୍ଜିତ ହେଉଥିଲା । ମସ୍ତକର ବଡ଼ ସିନ୍ଦୁର ଟୋପା ଯୋଗେ ଏମାନଙ୍କ ଆକୃତି ଭୀଷଣ ଦେଖା ଯାଉଥିଲା । ଯୁଦ୍ଧ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପାଇକମାନଙ୍କର ସାହସ ଓ କୌଶଳ ପ୍ରଶଂସନୀୟ ଥିଲା । ସେମାନେ ୩୦୦ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରବଳ ମୁସଲମାନ୍ ବାହିନୀ ସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧ କରି ଦେଶ ରକ୍ଷା କରି ରାଜ୍ୟବଢ଼ାଇ ଥିଲେ ଏବଂ ଶତ ଶତ ବର୍ଷବ୍ୟାପୀ ପରାଧୀନତା ସତ୍ତ୍ୱେ ମରହଟ୍ଟା ଅଶ୍ୱାରୋହୀମାନଙ୍କର ସମକକ୍ଷ ଯୋଦ୍ଧା ହୋଇ ଲଢ଼ିଥିଲେ (କୃପାସିନ୍ଧୁ ଉତ୍କଳ ଇତିହାସ) । ଅସଲ ଓଡ଼ିଆ ପୂର୍ବ-ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ବଂଶଧର ପାଇକମାନଙ୍କୁ ଓଡ଼ି ପାଇକ ଓ ଶୂଦ୍ର ଜାତୀୟ ଅନ୍ୟ ପାଇକମାନଙ୍କୁ ଶୂଦ୍ର ପାଇକ ବୋଲାଯାଏ ।]

ପାଇକ କାହାଣୀ—ଦେ. ବି. (ପାଇକର କହିବା ଗପ)—

Pāika kāhāṇī ୧ । ଅସମ୍ଭବ ଗପ—

1. Incredible tale; travellers' tale.

୨ । ଆତ୍ମପ୍ରଶଂସାପୂର୍ଣ୍ଣ ଗଳ୍ପ—

2. Bluster; a talk full of self-praise.

ପାଇକଛା(ଛି)—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପାଦ ଓ କଚ୍ଛ)—ପିନ୍ଧିବା ଲୁଗାର ସାମନା ପାଖରେ ଚଳିବା ଲମ୍ବିଥିବା ଫେରିଲା ଗୋଡ଼

Pāikachhā(chhi)

ମାଳକାଛା ସନ୍ଧି ବାଟେ ପଛଆଡ଼କୁ ନେଇ ଅଣ୍ଟାପଛେ ଖୋସିବାର ଲୁଗା ପିନ୍ଧିବା ପ୍ରଣାଳୀ—A mode of tucking back the hanging end of the loin cloth for the purpose of athletic exercises.

[ଦ୍ର—ମଲ୍ଲମାନେ ଲୁଗାକୁ ପାଇକଛା ମାରି ପିନ୍ଧନ୍ତି । ଲୁଗା ପିନ୍ଧିଥିବା ଲୋକକୁ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ଶ୍ରମ ସାଧ୍ୟ କାମ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲେ ସେ ଲୁଗାକୁ ପାଇକଛା ମାରେ, ତାହାହେଲେ କାମ କଲା-ବେଳେ ଲୁଙ୍ଗକାନ୍ଦ ଆଗଆଡ଼େ ତଳେ ଘୁଞ୍ଚୁରେ ନାହିଁ ବା ଦୋହୋଲେ ନାହିଁ ।]

ପାଇକଛା ମାରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ପିନ୍ଧା ଲୁଗାର ସାମନା ପାଖେ ଓହଳିଥିବା ଫେରିଲା ବାନ୍ଧିବା ଗୁଡ଼ା ତଳବାଟେ ନେଇ ଅଣ୍ଟାର ପଛଆଡ଼େ ଖୋସିବା—

Pāikachhā māribā

ମାଳ କାଛାମାରି To tack up the hanging front portion of the cloth by

ପାଇକଛା ଘଡ଼ିବା—ଅନ୍ୟରୂପ

tion of the cloth by

tucking it down between the thighs and attaching it to the back part of the waist.

ପାଇକ ଜାଗିର—ଦେ. ବ—ପାଇକମାନଙ୍କୁ ଦରମା ପରିବର୍ତ୍ତରେ ଦିଆ
Pāika jāgiri ଯାଇଥିବା ଜାଗିର— Paikan Jaghir; service-land granted to a Paik.

ପାଇକ ଧୋବା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ଭଞ୍ଜ ରାଜାଙ୍କ ବାହିନୀରେ ଯେଉଁ
Pāika dhobā ସବୁ ଜାଗିରଖିଆ ଧୋବା ଲୁଗା କାଚିବାକୁ ଯାଇଥିଲେ—The washerman-service-holders who were accompanying the army under the ancient Bhañja kings of Orissa.

ପାଇକ ଫୁଲ—ପ୍ରାଦେ. (ସିଂହଭୂମ) ବ—ଗୋଡ଼ିଆଣ ଫୁଲ—
Pāika phula A kind of flower.
(ପାଇକର ଫୁଲ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାଇକ ବିଦ୍ରୋହ—ଦେ. ବ—୧୮୧୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଖୋରଧାର ପାଇକ-
Pāika bidroha ମାନେ କରିଥିବା ମେଳ—
(ପାଇକ ମେଳ—ଅନ୍ୟରୂପ) The Paik rebellion of Khurda of 1817. A. D.

[ଦ୍ର—ଇଂରେଜମାନେ ଓଡ଼ିଶା ଅଧିକାର କରିବା ପରେ ଖୋରଧାର ଇଂରାଜ ରାଜକର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କ କଠୋର ବ୍ୟବହାର, ପାଇକାନ୍ ଜାଗିର ଉପରେ କର ବସାଇବା, ଲୁଣ କର ବସାଇବା ଓ ବଙ୍ଗାଳୀ ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀମାନେ କଳେ ବଳେ କୌଶଳେ ଜାଗିର ନେବା ଯୋଗୁଁ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇଥିବା ପାଇକମାନେ ଖୋରଧା ରାଜାଙ୍କ ବନ୍ଧୁ ଜଗବନ୍ଧୁ ବିଦ୍ୟାଧରଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ୧୮୧୭ ସାଲ ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସରେ ବିଦ୍ରୋହ କରିଥିଲେ । ପ୍ରଥମେ ୪୦୦ କନ୍ଧ ଘୁମୁସରରୁ ଖୋରଧାକୁ ଆସି ଉପସ୍ଥିତ କଲେ । ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପୂର୍ବରୁ ଉତ୍ତେଜିତ ପାଇକମାନେ ଯୋଗ ଦେଲେ ଓ ବାଣପୁର ସ୍କୁଲସଥାନା, କଚରି, ସରକାରୀ ଘର ଓ ଧନ ଲୁଣ୍ଠନ କରି ଖୋରଧା, ଲେମ୍ବାଇ ଓ ପୁରୀ ଆକ୍ରମଣ କଲେ । ପରେ ଏମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କଟକ ଜିଲ୍ଲାର ଭୁଜଙ୍ଗ ଓ କନକାର ପାଇକମାନେ ଯୋଗ ଦେଲେ । ଏ ବିଦ୍ରୋହକୁ ଛ ମାସ ମଧ୍ୟରେ ଇଂରାଜମାନେ ସିପାହି ଓ ପଲଟଣଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ଦମନ କରି ନେତାମାନଙ୍କୁ ଓ ବିଦ୍ରୋହୀ-ମାନଙ୍କୁ ପ୍ରାଣଦଣ୍ଡ, ଦ୍ୱୀପାନ୍ତର ଦଣ୍ଡ ଓ କାରାଦଣ୍ଡ ଦେଇ ଦମନ କଲେ ଓ ଖୋରଧାକୁ ଇଂରେଜ ସରକାର ନିଜର ଖାସ ମାହାଲ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ଶାସନ କଲେ । (ଭୂପତିଙ୍କ ଉତ୍କଳ ଇତିହାସ) ।]

ପାଇକ ମାଗୁଣି—ଦେ. ବ—ପିଲାମାନେ ଖେଳିବା ଏକପ୍ରକାର ଖେଳ—
Pāika māguṇi A kind of children's outdoor game.

ପାଇକରା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ପଦାତିକ + ରାଜ)—ଓଡ଼ିଶା ରାଜାଙ୍କ ପ୍ରଦତ୍ତ
Pāikarā ପାଇକ ଓ ଖଣ୍ଡାୟତ ମାନଙ୍କର ଉପାଧିବିଶେଷ—
ପାଇକରାଏ } ଅନ୍ୟରୂପ A title given by Rajas to
ପାଇକରାସ୍ତ } Paiks.

[ଦ—ଏହା ବର୍ତ୍ତମାନ ବଂଶଗତ ଉପାଧିରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଅଛି ।]

ପାଇ କରିବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର ଓ ଗଡ଼ଜାତ) କ୍ରି. (ଭୁଲ. ହିନ୍ଦୀ, ପଦ୍ଦଲୁ
Pāi karibā ପର୍ ଲେନା)—ପିଲାମାନଙ୍କୁ କାଖେଇବା; କାଖ କରିବା—To carry children on one's sides or flanks above the waist.

ପାଇକସ୍ତ(ସ୍ତା)—ବୈଦେ. ବ. (ଫା. ପୈକାସ୍ତ୍) – ପାହି ରଇତ;
Pāikasta(stā) ଅନ୍ୟ ଗ୍ରାମରେ ଜମି ଚାଷ କରୁଥିବା ଏକ
ପାଇକାସ୍ତ ପଇକାସ୍ତ ଗ୍ରାମବାସୀ ପ୍ରଜା— A Pahi raiyat; nonresident tenant of a village.

ପାଇକା—ଦେ. ବ—ଏକ ପା ପରିମାଣବିଶେଷ; ପାଅକଅ ମାଣ—
Pāikā 1. A measure for one pā-ā or ¼ of a seer.
୨ । (ନାମ) କଟକ ଜିଲ୍ଲାରେ ମହାନଦୀର କ୍ଷୁଦ୍ର ଶାଖା ନଦୀ ଦୁଇଟି—
2. Name of two branches of the Mahānadī river in the district of Cuttack.
ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ)—ଛପାଖାନାରେ ସାଧାରଣ ମଧ୍ୟଭଳ
ପାଇକା ପାଇକା ଆକାରର ଅକ୍ଷର—
The Pica type (in printing).

[ଦ୍ର—ଏହା ତିନି ପ୍ରକାର ଯଥା—ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପାଇକା Small pica, ସାଧାରଣ ପାଇକା Pica, ଡବଲ ପାଇକା Double pica ।]

ପାଇକାଣ(ନ୍)—ଦେ. ବ (ବହୁବଚନ)—ପାଇକମାନେ—
Pāikāṇa(n) The Pāikas.
କେ ଅବା ସ୍ୱର୍ଗିଣ କେହୁ ଭଡ଼ିଗଣ.
ରସ୍ତ ପାଇଲେ ପାଇକାଣ । ବ୍ରଜନାଥ. ସ୍ୱର ତରଙ୍ଗ ।
ବିଣ—ପାଇକାଳି (ଦେଖ)—Pāikāḷi (See).

ପାଇକାନ୍ ଜାଗିର—ଦେ. ବ—ପାଇକମାନଙ୍କୁ ଯୁଦ୍ଧ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଯୋଗ
Pāikān jāgiri ଦେବା ପାଇଁ ବେତନ ପରିବର୍ତ୍ତରେ ଦିଆ
(ପାଇକାଳ ଜାଗିର—ଅନ୍ୟରୂପ) ଯାଇଥିବା ଜାଗିର ଜମି—
Service tenures granted to Pāikas.

ପାଇକାର—ଦେ. ବ—ପଇକାରୀ (ଦେଖ)—
Pāikāra (ପାଇକାରୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) Paikārī (See).
ପ୍ରଥମେ ଗୃହିଠାରୁ ବିଣେ ବୁଲିବେପାଇ,
ସେ ବିକେ ପାଇକାରକୁ, ପାଇକାର ହାତରୁ
ବିକେ ଗୋଦାମବାସ—ଫଳର ଗୋଦନ ଗଲ୍ପ୍ରକ୍ଷ ।

ପାଇକାଳି—ଦେ. ବିଣ—୧ । ପାଇକମାନଙ୍କର ପ୍ରାପ୍ୟ—
Pāikāḷi 1. Due to the Pāikas.
(ପାଏକାଳ—ଅନ୍ୟରୂପ) (ଯଥା – ପାଇକାଳ ଖୋରାକ)—
୨ । ପାଇକମାନଙ୍କର ସମ୍ପର୍କୀୟ—
2. Pertaining to the Pāikas.
(ଯଥା—ପାଇକାଳ ଯାଗିର)

ପାଇକା(ଖା)ସ୍ତ(ସ୍ତା)—ଦେ. ବ ଓ ବିଣ—ପାହି ରଇତ—
Pāikā(khā)sta(stā) Non-resident cultivator
ପାହୀ ପାହୀ of a village.

ପାଇକେରା ଗଛ—ଦେ. ବ—ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପାଦୁକା (ଦେଖ)
Pāikerā gachha Lakshmī pādukā (See)

ପାଇଖାନା—ବୈଦେ. ବ. (ଫା)—ପଇଖାନା (ଦେଖ)
Pāikhānā Paikhānā (See)

ପାଇଛା(ଛା)—ବୈଦେ. ବି. (ଫା. ପାଦ୍‌ଶାହ୍; ପାଦ୍=ରକ୍ଷକ+ ଶାହ୍=ସ୍ୱାମୀ)—
Pāichhā(chchhā) ବାଦସାହା; ରାଜା; ସମ୍ରାଟ—
ପାଚ୍ଛା, ପାଚ୍ଛାହ୍ King; emperor; sovereign.
(ଯଥା—ଝାଡ଼ ଖଣ୍ଡ ପାଇଛା, ହକ୍ ନାକ୍ ପାଇଛ ।)
୨ । ଗଞ୍ଜପା ସାରର ୧୨ ସଂଖ୍ୟା ଯୁକ୍ତ ଚକ୍ର; ରାଜା ଚିତ୍ରିତ ସାର—
2. The card representing 12 (king) in the Gañjapā game.
[ଦ୍ର—ଏଥିରେ ଗାଡ଼ି ବା ରଥରେ ରାଜାଙ୍କର ଚିତ୍ର ଥାଏ ।]

ପାଇଛା ମାଳି—ଦେ. ବି. (ନାମ)—କବିସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଅମଳର ମହୁରୀ ରାଜ୍ୟର
Pāichhā māli ରାଣୀ—Name of the Rani of the Mahuri estate in the time of Poet Kavisurjya who was some time the Court of Wards Manager of the estate.

ପାଇଜଙ୍ଗା(ଙ୍ଗା)—ଦେ. ବି—ପାଇଜାମା (ଦେଖ)
Pāijaṅgā(ṅghā) Pāijāmā (See)

ପାଇଜମ—ବୈଦେ. ବି. (ଫା. ପାଁଜେବ୍)—ପାଉଜରି (ଦେଖ)
Pāijama Pāujari (See)
(ପାଇଁଜରି, ପାଇଁଜଡ଼, ପାଇଁଜରି, ପାଇଁଜୁଡ଼, ପାଇଁଜୁରି—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାଇଜାମା—ବୈଦେ. ବି. (ଫା. ପାଜାମା; ଭୁଲ. ସଂ. ପାଦ ଓ ଜଙ୍ଘା)—
Pāijāmā ୧ । ଗୋଡ଼ ମୁଣା; ଗାଣ୍ଡି ମୁଣା; ଯେଉଁ ଗୋଡ଼ମୁଣାର
ପାୟଜାମା ଗୋଡ଼ ବଳାଗଣ୍ଠି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲମ୍ବ ଥାଏ—
ପାୟଜାମା, ପାଜାମା 1. Trousers; long drawers.
୨ । ପତଲୁନ—2. Pantaloons.
୩ । ପାଣ୍ଟ—3. Pant.

ପାଇଟାଳ—ଦେ. ବି—୧ । ମିସ୍ତ୍ରୀ—1. Architecht; mason.
Pāiṭāla ୨ । ଦୈନିକ ମୂଲିଆ—2. A day-labourer.
(ପାଇଟିଆଳ—ଅନ୍ୟରୂପ) **ଟହଲ**

ପାଇଟି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପରିପାଟୀ ବା ପାଟୀ=ଅନୁକ୍ରମ; ଭୁଲ—
Pāiṭi ତେ. ପାଦି)—
ପାଇଟି, ପାଟି, ପାଟ ୧ । ଗୃହମାର୍ଜନାଦି ନିତ୍ୟ କର୍ମ; ଗୃହର ଶୃଙ୍ଖଳା
ଟହଲ ଓ ପରିପାଟୀ ସମ୍ପାଦକ ନିତ୍ୟ କର୍ମ; ମୀତ ଗୃହ କର୍ମ; ଆଡ଼ଭୀ—
1. The menial works of a household.
ପାଇଟି ବିସ୍ତରେ ପାଣ୍ଡିଙ୍କ ପରରେ । ବୃଷସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।
୨ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଚାକିରି—2. Menial service.
୩ । ଦୈନିକ ଧନ୍ଦା—
3. Daily work or business.
୪ । କାରିଗରି—4. Workmanship.

ପାଇଟିଆ—ଦେ. ବି—ପାଇଟାଳ (ଦେଖ)
Pāiṭiā Pāiṭāla (See)

ପାଇଟି ପତର—ଦେ. ବି. (ଅନର୍ଥକ ୨ଯ ସହତର ଶବ୍ଦ)—
Pāiṭi patara ଦୈନିକ ଦୁଖ ଧନ୍ଦା; ଆଡ଼ଭ ପତ—
ପାଟିବାଟି, ପାଟିବାଟି One's daily avocations.
ଟହଲ ଟୁକରା

ପାଇଟି ଭୋର୍—ଦେ. (ବାକ୍ୟ)—କାର୍ଯ୍ୟ ଶେଷ ହେଲା—
Pāiṭi bhor The work is done; well done !

ପାଇଟି ଶେଷ ହେବା—ଦେ. ବି—ଅବସ୍ଥା ଖରାପ ହୋଇଯିବା—
Pāiṭi sesha hebā Being ruined.
(ଯଥା—ଆସ୍ତରୁ ବ୍ୟସ୍ତ ବଳଲେ ପାଇଟି ଶେଷ ହେବ ।)

ପାଇଟି ସାରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ନିଜର ଦୈନିକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟମାନ ସମାଧାନ
Pāiṭi sāribā କରିବା—To finish one's alloted daily duties.

ପାଇଣ୍ଟ୍—ବୈଦେ. ବି—୧ । (ଇଂ) ଏକ ଗାଲନ୍‌ର ଅଷ୍ଟମାଂଶ; ତରଳ
Pāiṇṭ ପଦାର୍ଥର ବୈଦେଶିକ ପରିମାଣ ବିଶେଷ—Pint.
ପାଇଣ୍ଟ ୨ । (ଇଂ. ପଏଣ୍ଟ—ପଏଣ୍ଟ୍ (ଦେଖ)—
ପାଏଣ୍ଟ 2. Paeṇṭ. (See)

ପାଇଣ୍ଡା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—ଗଞ୍ଜାମର ଓଡ଼ିଆ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ ଜାତିବିଶେଷ—
Pāiṇḍā A class of untouchable Orias in Ganjam.
[ଦ୍ର—ଏମାନେ ଓଡ଼ିଶାର ପାଣ ଶ୍ରେଣୀର ଅଟନ୍ତି ।]
ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର) ବି—ଛଦାମଠାରୁ ଆହୁରି କମ୍ ମୂଲ୍ୟର ଧନର ପରିମାଣ—An amount less than ¼ of a pice.

ପାଇନ୍—ପ୍ରାଦେ. ୧ । (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ପାଣି—1. Water.
Pāin ୨ । (ମେଦିନୀପୁର)—ସୁନାରେ ଝଲାଯିବା ନିକୃଷ୍ଟ ଧାତୁ—
2. Alloy used in soldering gold.

ପାଇପ୍—ବୈଦେ. ବି—(ଇଂ. ପାଇପ୍)—୧ । ନଳ—
Pāip ପାଇପ **ପାଇପ** 1. Tube.
୨ । ଏକସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନକୁ ପାଣି ନେବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଧାତୁ ଆଦିର ବଡ଼ ନଳ—2. Water-pipe,

ପାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—(ସଂ. ପ୍ର+ଆପ୍ ଧାତୁ)—୧ । ପ୍ରାପ୍ତ ହେବା
Pāibā ପାଓୟା **ପାନା** ଲଭିବା—1. To get; to receive.
ଅଇଜନ ଏ ବଦ୍ୟା ପାଇବେଟ୍ଟ ଯେବେ
ତନ୍ନେକ ଯାକ ଅଲଭ୍ୟେ ଚିଣିବେ ।
ବୃଷସିଂହ, ମହାଭାରତ ବନ ।
୨ । ଅର୍ଜନ କରିବା—2. To earn.
୩ । ଅନୁଭବ କରିବା; ଭୋଗ କରିବା—3. To enjoy; to experience.
ବାଲ ସୁଖ ପାଇଛ
ଯତରୁ ଜଠି ଧାଇଛ । ଭଗ ।
୪ । ଅଣ୍ଟିବା—4. To suffice.
(ଯଥା—ମତେ ଜଟକ ଯିବାକୁ ବେଳ ପାଇବ ନାହିଁ)
୫ । ସୁବିଧା ବା ସୁଯୋଗ ପ୍ରାପ୍ତ ହେବା—5. To have opportunity or occasion (for something.)
[ଯଥା—ଆମ୍ଭେମାନେ ଏହା ଦେଖିବାକୁ (ବା ଶୁଣିବାକୁ) ପାଇଲୁଁ]
୬ । ମେଳ ଖାଇବା; ଉପଯୁକ୍ତ ହେବା; (ମନର) ଅନୁମତ ହେବା—
6. To tally with; to suit.
(ଯଥା—ତା କଥାଟା ମୋ ମନକୁ ପାଇଲା ନାହିଁ)
୭ । ପ୍ରବେଶ ହେବା; ପହଞ୍ଚିବା—7. To reach.

ସେହିକାଳେ ଭାଙ୍କମାନଙ୍କ ସମୀପେ
ବ୍ୟାସ ମହାଋଷି ପାଇଗଲେ ଅଛେ ।
କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଆଦି ।

୮ । (ସଂ. ପ୍ରଭାତ) ପାହୁଡ଼ିବା; ପ୍ରଭାତ ହେବା—
8. To dawn.

ପାଇଲ ଘଟ, ବୁଥ ଜେଇଗଲ ଜନକପାତ । ଚଉ ।

୯ । ବୋଧ ହେବା; (କୌଣସି କଥା ମନକୁ, ଚିତ୍ତକୁ, ମହାକୁ) ଯେଉଁବା; ମନୋମତ ହେବା—9. To meet with one's approval; to seem; to occur to one's mind.

କେ ବୋଇଲେ ବଣିଷ ଶତ ସ୍ତ୍ରୀ ଯାକୁ
ବଣିବ ସେ ମରିବ ପାଇଛ ମନାକୁ—
କୃଷ୍ଣସିଂହ.ମହାଭାରତ ବନ ।

୧୦ । ମାନିବା; ସମ୍ମତ ହେବା; ଅନୁମୋଦନ କରିବା—
10. To agree to; to approve of.

ବୋଇଲେ ଏ କଥାକୁ ପାଏ ତ ଭରସା—
କୃଷ୍ଣସିଂହ: ମହାଭାରତ ବନ ।

୧୧ । (ଅନ୍ୟର ମନୋଗତ ଭାବ) ବୁଝି ପାରିବା—
11. To be able to understand or comprehend (another's mind).

(ଯଥା—ମୁଁ ଏତେ ସେବା କରି ସ୍ୱାମୀ ତା ମନ ପାଇଲି ନାହିଁ)

୧୨ । ମଣିବା; ବୋଧକରିବା—12. To think.

ଜଣେ ହୋଇ ବହୁତ ଜନଙ୍କର ପ୍ରାଣ
କେବଳ ତମ୍ଭାର ପାଇଛି ମୁଁ ଜାଣ ।
କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ଦ୍ରୋଣ ।

୧୩ । ଖାଇବା; ଭୋଜନ କରିବା—13. To eat.

ବଶ୍ୟମନ୍ତ୍ର କରି ଯେ ଚୁଡ଼ କରୁଥାଏ
ହରି ନିର୍ମାଲ୍ୟକୁ ସେ କେଳେ ମାତ୍ର ପାଏ ।
କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାଭାରତ ଶାନ୍ତି ।

୧୪ । (କୌଣସି ସ୍ଥାନକୁ ମନୁଷ୍ୟର ହାତ ଗୋଡ଼ ବଢ଼ାଇଲେ) ହାତ ଗୋଡ଼ ସେ ସ୍ଥାନକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିବା—14. To be within the reach of one's hand and feet.

ଏ ଫଳ ବଣରେ ସ୍ପର୍ଶ
ତସ୍ତ ନ ପାଏ ବଡ଼ ଭଚ – ଜଗନ୍ନାଥ ଭାଗବତ ।

୧୫ । ଗ୍ରହଣ କରିବା—15. To accept.

ଧର୍ମ୍ମଗାଳ କଲେ ଗୁରୁ ଜନ ନ ପାଇବେ ।
ଶ୍ରୀଗୀ. ଶ୍ରୀଗୁରୁଭକ୍ତ ଗୀତା ।

ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) କ୍ରି.—ପିଲା ପ୍ରସବ କରିବା—
To give birth to a child; to be delivered of a child.

ପାଇ ଯିବା—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । ପ୍ରାପ୍ତ ହେବା—
Pāi jibā 1. To get.

ପେୟେ ଯାଓୟା ୨ । (ସ୍ଥାନରେ) ଉପସ୍ଥିତ ହେବା—
पोजाना 2. To arrive at; to reach.

ସେହିକାଳେ ଭାଙ୍କମାନଙ୍କ ସମୀପେ,
ବ୍ୟାସ ମହାଋଷି ପାଇଗଲେ ଅଛେ । କୃଷ୍ଣସିଂହ, ମହାଭାରତ ଆଦି

୩ । (କାଳ) ଉପସ୍ଥିତ ହେବା—3. (the time) To come.

ଉତ୍ତରକାଳ ମୋ ନିକଟେ ଯିବ ପାଇ
ଶାନ୍ତକାଳ ବଣି ବସଂଭୂତ ନାହିଁ । କୃଷ୍ଣସିଂହ, ମହାଭାରତ ବନ ।

୪ । ଅତିବାହିତ ହେବା; ବିତି ଯିବା—
4. To pass; to expire.

ଗଡ଼ି ଗଡ଼ି ବର୍ଷେ ପାଇ ଗଲା ।
ଗାଳବଣ୍ଡ ଦାଶ, ପିଲାଙ୍କ ରାମାୟଣ ।

୫ । (କାଳ ବା ସ୍ଥାନ)—ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେବା—
5. To approach (a place or time).

୬ । ପାହୁଡ଼ିବା; ପ୍ରଭାତ ହେବା—6. To dawn.

ପାଇଲା—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଯେଉଁଠାରୁ ଦ୍ରବ୍ୟପ୍ରାପ୍ତି ହୁଏ—
Pāilā 1. (a place) From which something is got.

ଲୋକେ ପାଇଲା ଗଡ଼ିଅ ଭୁହାରୁ । ଚଉ ।

୨ । ଲବ୍ଧ; ପ୍ରାପ୍ତ—2. Received; got.

ପାଇଲା ଧନ ସମ୍ବନ୍ଧ ନାହିଁ । ଚଉ ।

ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପ୍ର+ଆପ ଧାତୁ=ପ୍ରାପ୍ତ ହେବା; ଅତୀତକାଳ ୩ୟ ପୁରୁଷ ଏକବଚନର କ୍ରିୟା; ଅମାନ୍ୟାର୍ଥେ, ଯଥା—ରାମ ବାଟରେ ଏହି ପୁସ୍ତକଟି ପାଇଲା)—ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲା—
(he) Got.

ପାଇଲି—ଦେ. ବି—ପାହିଲି (ଦେଖ)
Pāili Pāhili (See)

ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପ୍ର+ଆପ୍ ଧାତୁ; ଅତୀତକାଳ ୧ମ ପୁରୁଷ ଅମାନ୍ୟାର୍ଥେ)—ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲି (ମୁଁ)—(I) Got.

ପାଇହା—ଦେ. ବି ଓ ବିଣ. (ସଂ. ପଦଗ)—ପାହିଆ (ଦେଖ)
Pāihā Pāhiā (See)

ପାଉ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ—ପାହୁ (ଦେଖ)—
Pāu Pāhu (See)

ପଉଁଜ(ଜ)ଡ଼(ରି)—ବୈଦେ. ବି—ପାଉଜରି (ଦେଖ)
Pāuñja(ji)ṛi(ri) Pāujari (See)
(ପାଉଁଜ; ପାଉଁଜରି[ମ]—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାଉଁଦାନ୍—ବୈଦେ. (ଫା)—ପାଁଦାନ୍ (ଦେଖ)
Pāuñdān (ପାଉଦାନ୍—ଅନ୍ୟରୂପ) —Pāndān (See)

ପାଉଁ ପିଆଦା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ପଦ+ଫା. ପ୍ୟାଦା)—ଗୋଡ଼ରେ ଚାଲି ଆସିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—(a person)
ପାପେୟାଦା **पापपैदल** Walking on foot.

ପାଉଁପୂଜା—ଦେ. ବି. (ଫା. ପାଉଁ+ସଂ. ପୂଜା)—୧ । ପାଦପୂଜା—
Pāuñpūjā 1. Worship of one's feet.

ପାଦପୂଜା ୨ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ସମାଦର ଓ ସତ୍କାର—
पादपूजा 2. Much homage and adoration.

ପାଉଁପୋଛ(ସ୍)—ଦେ ବି. (ଫା. ପାଉଁପୋଷ୍=ପାଦୁକା)—
Pāuñpochh(s) ପାପୋଛ (ଦେଖ)—Pāpochh (See)

ପାଁପୋସ **पाँपोस**
[ପାଉଁଖୋଛ(ସ୍)—ଅନ୍ୟରୂପ]

ପାଉଁରୁଟି—ବୈଦେ. ବି. (ପଟୁଗୀଜ୍. ପାଓ=ଅଟାରେ ତିଆରି ପିଠା ଓ ରୋଟି=ଯାହା ସେକା ଯାଇଥାଏ, Roasted bread;
ପାଉରୋଟି ଫ୍ରେଞ୍ଚ୍. ପାଇଁରୋଟି=ସେକା ପିଠା; ଲାଟିନ୍. ରୋଟିକା;

ପାଁବରୋଟି ରୋଟୀ—ଭାଙ୍ଗାରେ ସେକା ଗହମ ଅଟାର ପିଠା)—
ପାଉଁରୋଟ } ଅନ୍ୟରୂପ ଅଟାରେ ଖମିର ବା ଏକପ୍ରକାର
ପାଉଁରୋ(ରୁ)ଟ } ଚୂନା ମିଶା ଯାଇ ଦହକ ନିଆଁର
ଧାସରେ ସିଝି ଏକପ୍ରକାର ଫୁଲୁକା ରୁଟୀ = Loaf.

ପାଉଁଶ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପାଂଶୁ=ଧୂଳି)—ଭସ୍ମ—
Pāuñśa ପାଁଶ **ପାଁସ, ରାଖ** (ପାଁଶ—ଅନ୍ୟରୂପ) Ashes.

ପାଉଁଶ କୁଡ଼—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପାଂଶୁକୁଳ)—ଯେଉଁଠାରେ ଗୃହସ୍ଥର
Pāuñśa kurdha ଚୁଲିରୁ କଢ଼ା ହେବା ପାଉଁଶ ପ୍ରତିଦିନ ଜମା
(ପାଉଁଶଗଦା—ଅନ୍ୟରୂପ) କରାଯାଏ—A heap of domestic
ପାଁଶକୁଡ଼ ରାଖଗୀଡ଼ିରୀ ashes.

ପାଉଁଶ ପାଉଁଶିଆ—ଦେ. ବି—ପାଷାଣଭେଦୀ ଗୁଳ୍ମ; ରୁକୁଣୀ ହାଉପୋଷ
Pāuñśa pāuñśiā ଗୁଳ୍ମ—Colenus Aromaticus (herb).
ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ)—ବଥୁଆ ଶାଗ (ଦେଖ)
Bathuā śāga (See)
ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ପାଂଶୁଳ)—ପାଂଶପାଂଶିଆ; ପାଂଶୁଳ; ପାଉଁଶିଆ—
Ashy; ash-coloured; grey.

ପାଉଁଶ ପାଉଁଶିକିଆ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ)ବି—ପାଉଁଶ ପାଉଁଶିଆ (ଦେଖ)
Pāuñśa pāuñśikiā Pāuñśa pāuñśiā (See)

ପ ଶିଆ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ପାଂଶୁଳ)—୧ । ପାଂଶୁବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ; ପାଉଁଶ
Pāuñśiā ପରି ବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ; ମାଟିଆ—1. Ashy; ash-
ପାଂଶୁଟିୟା; ପାଂଶୁଟେ **ଭୂରା, ମଟମୈଳା** coloured
୨ । ପାଉଁଶ ବୋଳା ହୋଇଥିବା—
2. Besmeared with ashes.

ପାଉଁଶିଆ ବନ୍ତଳ—ଦେ. ବି—ଏକପ୍ରକାର ବନ୍ତଳ କଦଳୀ—
Pāuñśiā bantala A kind of banana.
ପାଂଶୁଟିୟା କାଁଚକଳା [ଦ୍ର—ଏ ଫଳ ପାକଳ ହେଲେ ଏହାର
ଉପରଭାଗ ପାଉଁଶିଆ ବର୍ଣ୍ଣ ଧାରଣ କରେ ।]

ପାଉଁସି—ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତର) ବି. (ସଂ. ପର୍ଣ୍ଣିକା=ପଣ୍ଡରାହାଡ଼)—
Pāuñsi ପନିବ—Vegetable chopper set on a
plate of wood.

ପାଉହା—ଦେ. ବିଣ ଓ ବି—ପାହୁ (ଦେଖ)
Pāuhā (ପାହୁଆ—ଅନ୍ୟରୂପ) Pāhu (See)

ପାଉଆର (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବି—ପାଙ୍ଗାର ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Pāuār (etc) Pāwār etc (See)

ପାଉଚ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଦବୀ)—ସୋପାନ; ପାବଚ; ପାହାଚ—
Pāucha ଧାପ, ପଇଠା **ପୈଡ଼ି, ସୀଢ଼ି** Steps.
(ପାଉଚ[ଚ]—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାଉଜରି—ବୈଦେ. ବି. (ଫା. ପାଜେବ୍; ଭୁଲ. ସଂ. ପାଦମଞ୍ଜୀର)—
Pāujari ପାଦର ଘୁଙ୍ଗୁରଯୁକ୍ତ ବଳା—A tinkling anklet.
ପାଁଜୋର, ପାଇଁଜୋର **ପାଜେବ, ପାଁଜେବ**

ପାଉଜବ, ପାଉଁଜବ, ପାଉଜମ, ପାଉଁଜମ,
ପାଉଞ୍ଜମ, ପାଉଁଜର(ଡ଼), ପାଉଜର,
ପାଉଁଜର, ପାଞ୍ଜେର; ପାଉଜେର, ପାଉଁଜେର } ଅନ୍ୟରୂପ
ପାଉଞ୍ଜ, ପାଉଞ୍ଜେବ; ପାଉଁଜେବ

ପାଉଡ଼—ପ୍ରା. ବି—ପାହୁଡ଼ (ଦେଖ)
Pāurda Pāhurda (See)

ପାଉଡର—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ)—୧ । ଚୂର୍ଣ୍ଣ; ଚୂନା—
Pāudar 1. Powder.
ପଉଡ଼ାର ୨ । ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ଅଇନେତ୍ରବର୍ଗ ମୁହଁକୁ ସୁନ୍ଦର କରିବା ପାଇଁ
ପାଉଡ଼ର ଯେଉଁ ସୁଗନ୍ଧଚୂର୍ଣ୍ଣ ବୋଳନ୍ତି—2. Face-powder.

ପାଉଡ଼ିଆ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଭୁୟାଁ ନାମକ ଆଦିମ ପାର୍ବତ୍ୟ
Pāurdiā ଜାତି—An aboriginal tribe of the Orissa
states.

ପାଉଡ଼ୀ—ପ୍ରାଦେ. (ସିଂହଭୂମ) ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ ପାର୍ବତୀ)—ସିଂହଭୂମିରେ
Pāurdī ପୂଜିତା ପାର୍ବତୀ ଦେବୀ—A name of Goddess
Pārbatī worshipped in the Singhbhum
district.
[ଦ୍ର—ସରେଇକଲା, ମୟୂରଭଞ୍ଜ, କେନ୍ଦୁଝର ଆଦି ଅଞ୍ଚଳରେ
ଏ ଦେବୀଙ୍କୁ ଲୋକେ ପୂଜା କରନ୍ତି ।]

ପାଉଡ଼ୀ ମେଳ—ପ୍ରାଦେ. (ସିଂହଭୂମ) ବି—ପାଉଡ଼ୀ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କର
Pāurdī mela ୧୨ ବର୍ଷରେ ଥରେ ହେବା ଯାତ୍ରା—
A festival of the Goddess Pāurdī
observed once in 12 years.
[ଦ୍ର—ରାଜା ଅଭିରାମ ସିଂହ ଏ ଯାତ୍ରା ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ କରିଥିଲେ ।
ଏଥିରେ ସରେଇକଲାର ସମସ୍ତେ ଯୋଗ ଦିଅନ୍ତି ।]

ପାଉଣା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପ୍ରାପଣ; ପ୍ରାପ୍ୟ)—ପ୍ରାପ୍ୟ ଧନ—
Pāuṇā Money due; dues.
ପାଓନା ବିଣ—୧ । ପ୍ରାପ୍ୟ—1. (any money or thing)
ପାବନା, ପାନା Due to or from
(ଦେଏଣା—ବିପରୀତ) ୨ । (ସଂ. ପାଦୋନ) ଚାରିଭାଗରୁ ତିନିଭାଗ—
ପୌନେ **ପୌନି** 2. Three fourth.
(ଯଥା—ପାଉଣା ୫ ଟଙ୍କା=ଟ ୨୫)

ପାଉଣାଦାର—ଦେ. ବି—୧ । ଯାହାର ପ୍ରାପ୍ୟ ଥାଏ—
Pāuṇādār 1. One to whom money is due.
(ଦେଣଦାର—ବିପରୀତ) ୨ । ମହାଜନ—2. Creditor.
(ପାଉଣାବାଲା—ଅନ୍ୟରୂପ) ପାଓନାଦାର **ପାବନାଦାର**

ପାଉଣା ଦେଏଣା—ଦେ. ବି ଓ ବିଣ (ବିପରୀତାର୍ଥ ସହଚର ଶବ୍ଦ)—
Pāuṇā de-eṇā ୧ । ପ୍ରାପ୍ୟ ଧନର ପ୍ରାପ୍ତି ଓ ଦେୟ ଧନର ଦାନ—
(ପାଉଣା ଦେଣା—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Receipt of one's dues
ପାଓନା ଦେନା and payment of one's liabilities.
ପବନା ଦେନା ୨ । ପ୍ରାପ୍ୟ ଓ ଦେୟ ଧନ—
2. Dues and liabilities of a person; amounts
due from and payble to any person.
୩ । ପ୍ରାପ୍ୟ ଓ ଦେୟ ଧନର ହିସାବ ନିକାଶ—
3. Settlement of accounts.
[ଦ୍ର—ଏ ଶବ୍ଦ ସାଧାରଣତଃ 'ଦେଣା ପାଉଣା' ଆକାରରେ
ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

ପାଉଣା ନିକାଶ(ଶି)—ଦେ. ବି—ଦୁଇ ଜଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାପ୍ୟ ଧନର
Pāuṇā nikāśa(śi) ହିସାବ ପତ୍ର ଦେବା ପରେ ବଥା ନଥା
ପାଓନା ନିକେଶ ଦେବା ଦ୍ୱାରା ତହିଁର ନିଷ୍ପତ୍ତି—
पवना निकाश Settlement of dues and liabilities between two persons.

ପାଉଣା ପତର—ଦେ. ବି. (୨ୟ ନିରର୍ଥକ ସହଚର ଶବ୍ଦ)—
Pāuṇā patara ପ୍ରାପ୍ୟ ଧନ ଆଦି; ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ପ୍ରାପ୍ୟ ଧନ—
(ପାଉଣା ପଦ— ଅନ୍ୟରୂପ) Various dues; dues of all
ପାଓନା ପୟସା **पावना पत्तर** sorts.

ପାଉଣ୍ଡ—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ପାଉଣ୍ଡ)—
Pāuṇḍ ୧ । ପ୍ରାୟ ୧୦ ଟଙ୍କା ମୂଲ୍ୟର ଇଂଲଣ୍ଡ ପ୍ରଚଳିତ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୁଦ୍ରା-
1. Pound; an English gold coin.

[ଦ୍ର—୧ ପାଉଣ୍ଡ=୨୦ ଶିଲିଙ୍ଗ; ୧ ଶିଲିଙ୍ଗ=୧୨ ପେନସ୍ ୧ ପାଉଣ୍ଡ=୨୦ ଶିଲିଙ୍ଗ=୨୪୦ ପେନ୍ସ; ପେନ୍ସ ଶବ୍ଦ ପେନ୍ସୀ ଶବ୍ଦର ବହୁବଚନ; ୧ ପେନ୍ସୀ ବୋଲାଯାଏ କିନ୍ତୁ ଏକରୁ ଅଧିକ ହେଲେ ପେନ୍ସ ବୋଲାଯାଏ, ଯଥା—୪ ପେନ୍ସ । ପେନ୍ସୀ ମୁଦ୍ରା ତାମ୍ର ବା ନିକେଲ ଧାତୁ ନିର୍ମିତ; ଶିଲିଙ୍ଗ—ରୌପ୍ୟ ମୁଦ୍ରା ଓ ପାଉଣ୍ଡ୍ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ମୁଦ୍ରା ଅଟେ । ଭାରତକୁ ବିଲାତରୁ ଗିନି ବା ସଭରେନ୍ ନାମକ ଯେଉଁ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ମୁଦ୍ରା ଆସେ ତହିଁର ମୂଲ୍ୟ ୨୧ ଶିଲିଙ୍ଗ୍ ଅଟେ ଓ ସୁନାର ଭାଉ କମ ବେଶି ହେବା ସଙ୍ଗେ ଓ Exchange (ଅନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ମୁଦ୍ରା ବଦଳ) ର ରେଟ୍ ଅନୁସାରେ ଏହି ଗିନିର ମୂଲ୍ୟ ଭାରତରେ କମ୍ ବେଶି ହୁଏ । ମୋଟା ମୋଟି ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ପାଉଣ୍ଡର ମୂଲ୍ୟ ଭାରତ ପ୍ରଚଳିତ ମୁଦ୍ରା ଅନୁସାରେ ଦଶ ଟଙ୍କା ଧରାଯାଏ; କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ (୧୯୫୫ ସାଲରେ) ଏଥିର ମୂଲ୍ୟ ଟ ୧୫୍ ରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ଚଢି ଯାଇଅଛି । ଗିନିର ମୂଲ୍ୟ ପ୍ରାୟ ୨୦ ଟଙ୍କା ହୋଇଅଛି ।]

ପାଉଣ୍ଡ, ପାଉନ, ପୌଣ୍ଡ ୨ । ଇଂରାଜ ଓଜନବିଶେଷ; ୪ଂଭର ଓଜନରୁ
पाउंड, पाउन, पउन କିଛି କମ; ପ୍ରାୟ ବାଲେଶ୍ୱରୀ ଅଧସେର—
2. Pound (weight).

୨ । କାଞ୍ଜି ହାଉସ୍—2. Pound; kine house.

ପାଉଣ୍ଡ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଦଣ୍ଡ)—
Pāuṇḍa (etc) ପହଣ୍ଡ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Pahaṇḍa etc. (See)

ପାଉଣ୍ଡ ପକା(କେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ପାଉଲିବା; ଧୀରେ ଧୀରେ ପାଦକୁ
Pāuṇḍa pakā(ke)ibā ଛଡ଼ା ଛଡ଼ା କରି ପକାଇ ଚାଲିବା—
ପା ଫେଲା To walk with long and slow strides.
डग भरना, धाप देना

ପାଉଣ୍ଡର—ପ୍ରା. ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ପାଉଡର୍‌ର ଅଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣ)—
Pāuṇḍara ପାଉଡର (ଦେଖ)—Pāuḍara (See)

ପାଉଣ୍ଡିଆ—ଦେ. ବିଣ. (ଇଂ. ପାଉଣ୍ଡ ସଙ୍ଗେ ଓଡ଼ିଆ ଇଆ ପ୍ରତ୍ୟୟ; ଅନ୍ୟ
Pāuṇḍiā ସଂଖ୍ୟାବାଚକ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଲାଗେ ଯଥା—
ପନ୍ଦରୀ **पाउण्डवाला** ୨୪ ପାଉଣ୍ଡିଆ କାଗଜ)—
୧ । ଯେଉଁ ବସ୍ତୁର ଓଜନ ଏତେ ପାଉଣ୍ଡ—
1. Of the weight of so many pounds.

୨ । ଯେଉଁ କାଗଜର ଏକ ରିମ୍‌ର ଓଜନ ଏତେ ପାଉଣ୍ଡ—
2. (paper) Of which one ream weighs so many pounds.
(ଯଥା—ରବିଶ ପାଉଣ୍ଡିଆ ଡବଲଫୁଲ୍‌କାପ୍ କାଗଜ ।)

ପାଉଣ୍ଡେଜ୍ ଫିସ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. କଚରିଆ ଶବ୍ଦ)—
Pāuṇḍej phis ଅଦାଲତରେ ନିଲାମ ଧରିବା ବ୍ୟକ୍ତି ନିଲାମ
पाउंडेज फिस ଜରିମନ ଉପରେ ସରକାରଙ୍କୁ ଦେବା ଫିସ୍—
Poundage fees; fees paid by an auction purchaser to court at a certain percentage.

ପାଉତି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପ୍ରାପ୍ତି)—
Pāuti ୧ । ପ୍ରାପ୍ତି ସୂଚକ ଲେଖା ରସିଦ—
ଦାଖିଲା **रसिद, रसिद फारम** 1. Receipt.
୨ । ଖଜଣା ପ୍ରାପ୍ତିର ରସିଦ—1. Rent receipt.
୩ । ଚେକ ପାଉତି—3. Cheque receipt.

ପାଉତି କାଟିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଧନ ପାଇବା ବ୍ୟକ୍ତି ଦୋହୋର ରସିଦ
Pāuti kāṭibā ଲେଖି ମୂଳ ଖଣ୍ଡ ଆପଣା ପାଖେ ଲେଖି ଅଗ ଖଣ୍ଡ
ଧନ ଦେବା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଦେବା—
(a payee) To give to the payer a cheque-receipt after cutting it from the counterfoil.

ପାଉତି ପତ୍ର—ଦେ. ବି. (ସହଚର ଶବ୍ଦ; ନିରର୍ଥକ ଦ୍ୱିତୀୟ ଶବ୍ଦ)—
Pāuti patra ରସିଦ ଆଦି ପ୍ରାପ୍ତି ସୂଚକ ଲେଖ—
ରସିଦ ଟସିଦ Receipt or other written acknowledgement of payment.
रसिद उसिद
(ପାଉତି ପତର; ପାଉତି ଫାଉତି—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାଉଦିଆ—ଦେ. ବିଣ—ପ୍ରତାରକ (ବ୍ୟକ୍ତି); ଯେ ଭଣ୍ଡାଏ—
Pāudiā Deceitful; cheating.
ଧାପାବାଜ **धोखाबाज** (ପାଉମରା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାଉ ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଭଣ୍ଡାଇବା
Pāu debā 1. To put off on some excuse.
(ପାଉ ମାରିବା ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଧଞ୍ଚା ମାରିବା—
ଧପା ମାରା **देना** 2. To cheat.

ପାଉପଣ—ଦେ. ବି—ଧଞ୍ଚାବାଜୀ; ଠକାମି—
Pāupaṇa Cheating; fraud; deception.
ଧାପାବାଜୀ **धोकाबाजी**
[ପାଉପଣିଆ(ଆଁ),ପାଉଆପଣ, ପାଉଆପଣିଆ(ଆଁ)—ଅନ୍ୟରୂପ)]

ପାଉରା(ରେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପ୍ରହାର)—ପାହୁରାଇବା (ଦେଖ) –
Pāurā(re)ibā Pāhurāibā (See).

ପାଉରାଣୀ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପ୍ରହାରଣୀ)—ପାହୁରାଣୀ (ଦେଖ)—
Pāurāṇī Pāhurāṇī (See).

ପାଉରିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପରିଧାନ) —ପାହୁରିବା (ଦେଖ)—
Pāuribā Pāhuribā (See).

ପାଉଲ— ଦେ. ବି. (ସଂ. ପାଦ)—ପାହୁଲ (ଦେଖ)—
Pāula Pāhula (See).

ପାଉଲ ପକା(କେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ପାଉଣ୍ଡ ପକାଇବା (ଦେଖ)—
Pāula pakā(ke)ibā Pāuṇḍa pakāibā (See).
[ପାଉଲ ପକା(କେ)ଇ ଚାଲିବା—ଅନ୍ୟରୂପ]

ପାଉଲା—ଦେ. ବି—ପାଇ; ପଇସାର ଏକଚତୁର୍ଥାଂଶ ମୁଦ୍ରା—
Pāulā ପାଙ୍ଗି ପାଇ A copper pie.
(ପାଉଲ୍ଲା - ଅନ୍ୟରୂପ) ହାଇଲେ ! ଚଳ ପଇସା ପାଇଲେ - ଶିଶୁଟଳେ ।
ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—ସୁଇକ—
One fourth of a rupee; a four anna bit.

ପାଉଲି—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ - କାଉଲା (ଦେଖ)—
Pāuli Kāula (See).

ପାଉଲିବା— ଦେ. କ୍ରି—ପାଉଣ୍ଡ ପକାଇବା (ଦେଖ)—
Pāulibā Pāuṇḍa pakāibā (See).

ପାଉସେରି—ଦେ. ବି—୧ । ମହାଜନଙ୍କୁ ବେପାରଠାରୁ ପଣ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ କିଣାଇ ଦେବା ବ୍ୟକ୍ତିର ପ୍ରାପ୍ୟ; ଦଲାଲର କମିଶନ୍ ବା ଦସ୍ତୁରି—
Pāuseri (ପାଉସେରି—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Commission of a broker or commission agent.
୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଦୁଇଜଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କରାଯିବା ଦେଣ ନେଣରେ ତୃତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି ମଝିରେ ପାଇବା ଲାଭ—
2. (figurative) The profit which accrues to a third person when there is some transaction between two persons.

ପାଏ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ—୧ । ଓଜନରେ ବା ମାପରେ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପରିମାଣର ଗୁରୁ ଭାଗରୁ ଏକଭାଗ—
Pāe
1. One Pao in weight or measure.
୨ । ଏକଚତୁର୍ଥାଂଶ—2. One fourth.
ଦେ. ବି. (ସଂ. ପାଦ)—ପାଦ—Foot; leg.

ପା ଇଠ ଶବର ଇଡ଼ ପାଏ
ପାବ ମନେ ନ କରି ବିଛ ଉସ୍ତେ । ଜଗନ୍ନାଥଦାସଙ୍କ ।
ପାଏ ପାବମେଁ ୨ । ପାଦରେ—2. At the foot.
ଚରଣ ଗଲ ମୋର ପାସ୍ତେ,
ଉଗ ବା ନ ଉଗ ଏ ଭାସ୍ତେ । ଜଗନ୍ନାଥ, ଭାଗବତ ।
ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ଏକପାଦ ବା ପଦଣ୍ଡ ମାତ୍ର—
ଏଥ ଏକପାବ By one step only.
ଅସ୍ମାଧ୍ୟାନରେ ଥିବ ଠାସ୍ତେ,
କାହିଁ ନ ଚଳିବ ପାଏ । ପ୍ରାଚୀ, ନିର୍ଭୁଣ ମାହାତ୍ମ୍ୟ ।
ପାଏ ଦେ. କ୍ରି. (ପାଇବା କ୍ରିୟାର ଜଟିଳ ପ୍ରତ୍ୟୟ ବର୍ତ୍ତମାନକାଳ
ପାତା ଅନାଦରାର୍ଥକ ତୃତୀୟ ପୁରୁଷ ଏକବଚନ 'ସେ' କର୍ତ୍ତା ସଙ୍ଗେ ବ୍ୟବହୃତ)—(ସେ) ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ—(he)Gets; receives.

ପାଏକ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଦାତିକ)—ପାଇକ (ଦେଖ)—
Pāeka Pāika (see).
ପାଏକ ଛୁଟାଣ୍ଡେ ମନେ ଘଗେ ଛାସ—ଗୋପାଳାଥ ବରବାର ।
ପାଏଙ୍ଗ୍ - ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ବନଲତାବିଶେଷ—
Pāeng A wild creeper.
[ଦ୍ର— ଏହାର ପତ୍ରରୁ ଚାଉଳ ସଙ୍ଗେ ବାଟି ପିଠା କରନ୍ତି ।]

ପାଏଡ଼ା—ଦେ. ବି. (ଭୁଲ. ସଂ. ପାଦ ପୀଠ)—ଦେବତା ଓ ରାଜାମାନଙ୍କ
Pāerḍā ଗମନ କରିବା ବାଟରେ ବିଛାଯିବା ଲୁଗା—
ପାଡ଼ନ A cloth which is spread on the road on
ପାବଡ଼ାପାଏ'ବାଟ which great men pass and images of Deities are taken.
କରିଛ ପାଏଡ଼ା ସବୁ ରଙ୍ଗ ପାଟରେ - ଦୀନକୃଷ୍ଣ, ରସକଲ୍ଲୋଳ ।
ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି—ଘୋଡ଼ା ଜିନ୍‌ର ରେକାବ—
Stirrup.

ପାଏନ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—(ଭୁଲ. ନଦୀ ସ୍ଥାନରେ ନଏଦ୍; ରାଜ ସ୍ଥଳରେ ରାଏଡ଼)—ପାଣି; ଜଳ—Water.
୨ । (ମେଦିନୀପୁର; ଭୁଲ. ବ. ପାଏନ୍)—ସୁନା ଝାଳିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ମିଶା ଧାତୁର ପତଳା ପତ୍ର—
Alloy used for joining two bits of gold.

ପାଏନ୍ କଖାରୁ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି - ପାଣିକଖାରୁ (ଦେଖ)—
Pāen kakhāru Pāṇi kakhāru (see).

ପାଏନ୍‌ଧାର କରିବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି—ଠାକୁରାଣୀ ମାଜଣା
Pāen-dhār karibā କରିବା; ଗ୍ରାମରେ ହଇଜା, ବସନ୍ତଆଦି ମାରାତ୍ମକ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ ଗ୍ରାମଦେବତାଙ୍କୁ ପାଣି ଫୁଲ ଦେଇ ପୂଜା କରିବା—To worship the village Goddess on occasions of divine visitations (e. g. cholera, smallpox.).

ପାଏନ୍‌ବତା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଯେଉଁ ଲମ୍ବ ବତା ଚାଲର ଓଲ
Paen-batā ବା ଶେଷ ଦାଢ଼ରେ ରୁଥ ମୁଣ୍ଡରେ ବନ୍ଧାଯାଏ; ପାଣି ବତା—A long split bamboo tied to the lower ends of the rafters of a thatched house.
[ଦ୍ର—ଖପରିଲ ଘରେ ଉକ୍ତ ବତାରେ ଖପରାଇଣ୍ଟିର ତଳପାଖ ଅଟକି ରହେ ଏବଂ ଚାଲ ଘରେ ଛଣର ଶେଷ ମୁଣ୍ଡ ତହିଁରେ ଲଇ ଦ୍ୱାରା ବନ୍ଧାଯାଏ ।]

ପାଏନ୍ ଶାଗ—(ସମ୍ବଲପୁର)—ବି.—ସୁନୁସୁନିଆ ଶାଗ (ଦେଖ)—
Pāen śāga Sunusuniā śāga (See)

ପାଏ ପଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି.—ପାଦ ତଳେ ପଡ଼ିବା; ଗୋଡ଼ ତଳେ ପଡ଼ିବା—
Pāe pardibā To fall prostrate at the feet of another.
(ପାଏଁ ପଡ଼ିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ପାଏ ପଡ଼ି ଉଠି ଶିରେ କରିଥିଲେ ଗୋଡ଼,
ପାୟେ ପଡ଼ା ପାବପଡ଼ନା ପ୍ରତୀ - ଚତୁର୍ଭୁଜରୂପଣ ଗୀତା ।

ପାଏବନ୍ଦ୍ - ବୈଦେ. ବିଣ—(ଫା. ପାବନ୍ଦ୍=ଆବଦ୍ଧ; ଅସ୍ୱାଧୀନ)—
Pāeband
୧ । (କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ) ଏକାନ୍ତ ନିଯୁକ୍ତ—
ପାବନ୍ଦ୍ 1. Busily engaged (in some work).
(ପାଏବନ୍ଦୀ—ବି) (ଯଥା—ମୁଁ ମକଦମା ପାଇଁ କଟକରେ ଦିନ ପାଏବନ୍ଦ ହେଲି)
୨ । ଅସ୍ୱାଧୀନ; ନାଗରି; ବାଧ୍ୟ—
2. Helpless; not free.

ପାଏର୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—(ଭୁଲ. ହି. ପାଏଡ଼୍)—୧ । କ୍ଷେତ୍ରର
Pāer ଛିଡ଼; ଆଡ଼—1. Ridge of a field.
୨ । ଛୋଟ ବନ୍ଧ—2. A small embankment.

ପାଏଲାଗି—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. ଓ ଅ. (ଭୁଲ. ହ. ପାଓଁ ଲାଗି)—
Pāelāgi ଦଣ୍ଡବତ (ଦେଖ)—Daṇḍabata (See).

ପାଏସ୍—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ପାୟସ (ଦେଖ)—
Pā s Pāyasa. (See)

ପାଂକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ—(ପଂକ୍ତି + ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ. ଅ)—୧ । ଶ୍ରେଣୀବଦ୍ଧ; ପଂକ୍ତି-
Paṁkta ବଦ୍ଧ—1. Arranged or set in a row or rows.

୨ । ପଂକ୍ତି ବା ସମାଜ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
2. Social; relating to society.

୩ । ସାମାଜିକ ଭୋଜୀ ବା ପଂକ୍ତିଭୋଜନ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
3. Relating to caste dinner.

ପାଂକ୍ତେୟ—ସଂ. ବିଣ. (ପଂକ୍ତି+ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ ଏୟ)—ପାଂକ୍ତ (ଦେଖ)—
Pāṁkteya Pāṁkta. (See)

ପାଂଶନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପନ୍‌ଶ୍ ଧାତୁ=ବିନାଶ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ)-
Pāṁśana ୧ । ଯେ ନାଶ କରେ; ବିନାଶକ—
(ପାଂଶନା – ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Destructive; ruinous.

୨ । ଦୂଷଣକାରୀ—2. Staining; bringing down stigma on a person.

[ଦ୍ର—ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ବ୍ୟବହୃତ, ଯଥା—କୁଳ ପାଂଶନ ପୁତ୍ର ।]

ପାଂଶପାଂଶି(ଶୁ)ଆ—ଦେ. ବିଣ—ପାଂଶୁପାଂଶୁଆ (ଦେଖ)—
Pāṁś-pāṁśi(śu)ā Pāṁśupāṁśuā. (See)

ପାଂଶୁ—ସଂ. ବି—(ପନ୍‌ଶ ଧାତୁ—ବିନାଶ କରିବା + ସଙ୍କାର୍ଥେ. ଉ)—
Pāṁśu ୧ । ଧୂଳି—1. Dust; crumbling soil.
(ପାଂସୁ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ପାପ—Sin.

୩ । ପାଉଁଶ—3. Ashes.

୪ । କଳଙ୍କ—4. Stain; stigma.

୫ । କର୍ପୂର ବିଶେଷ—5. A kind of camphor.

୬ । ଅନେକ ଦିନରୁ ସଞ୍ଚିତ ଗୋବର; ଖତ—6. Cowdung stored for a long time for being used as manure.

୭ । ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି—
7. Immoveable property; landed property.

୮ । ସମୁଦ୍ରଲୁଣ—8. Sea salt; white salt.

୯ । ପୁଷ୍ପ ପରାଗ—The pollen of a flower.

୧୦ । ସ୍ତ୍ରୀରଜଃ—10. The menses. (M. W.)

ପାଂଶୁକ—ସଂ. ବିଣ. (ପାଂଶୁ + ଯୁକ୍ତାର୍ଥେ. କ)—୧ । ଧୂଳି ଧୂସରିତ;
Pāṁśuka ଧୂଳିଯୁକ୍ତ—1. Dusty; besmirched with dust.
(ପାଂସୁକ—ଅନ୍ୟରୂପ) (ପାଂଶୁକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

୨ । ପାପିଷ୍ଠ—2. Sinful.

୩ । ଧୂଳିପରି ଧୂସରବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ; ମାଟିଆ—
3. Dust coloured.

୪ । ଦୁଷ୍ଟ—4. Wicked.

୫ । ଲମ୍ପଟ; ପରସ୍ତ୍ରୀଗାମୀ—
5. Lecherous; adulterous.

୬ । ମଳିଆ; ମଇଳା—6. Dirty.

୭ । ବାଲୁକାମୟ—7. Sandy.

୮ । ଅପବିତ୍ରୀକୃତ—8. Sullied; defiled.

୯ । ଅବମାନିତ—9. Disgraced.

୧୦ । (ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଲାଗେ,ଯଥା-କୁଳପାଂଶୁକ=କଳଙ୍କକାରୀ)-
10. Sullying; defiling.

ସଂ. ବି—୧ । ପୂତ କରଞ୍ଜ—
1. A kind of Pongamia tree.

୨ । ବରପୋଲ—2. Guilandina Bonducella tree (M. W.).

୩ । ପାପୀ ବ୍ୟକ୍ତି—3. A sinner

୪ । ଶିବଙ୍କ ଅସ୍ତ୍ରବିଶେଷ, ଯାହାର ମୁଣ୍ଡରେ ନରକପାଳ ଲାଗିଥାଏ; ଦଣ୍ଡାସ୍ତ୍ର; ଖଟ୍ୱାଙ୍ଗ—4. A kind of bludgeon with a human skull set at the top.

୫ । ପୁଂଶ୍ଚଳ; ଉପପତି—5. Paramour; gallant.

୬ । ଲମ୍ପଟ ବ୍ୟକ୍ତି—6. Adulterer; lecher; a profligate man.

୭ । ଶିବ—7. Śiba.

୮ । ଧୂଳିମୟ ସ୍ଥାନ—8. A dusty place.

ପାଂଶୁକ(କା)ସୀସ—ସଂ. ବି—ହିରାକଶ (ହି. ଶ.)—
Pāṁśuka(kā)sīsa Sulphate of iron (M. W.).

ପାଂଶୁକୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ପାଂଶୁକ + ସ୍ତ୍ରୀ ଈ)—୧ । ଅସତୀ ସ୍ତ୍ରୀ—
Pāṁśukā 1. An unchaste woman.
(ପାଂସୁକା—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ରଜସ୍ୱଳା ବା ଋତୁମତୀ ସ୍ତ୍ରୀ; ରଜୋବତୀ ସ୍ତ୍ରୀ—2. A woman in her menses; a menstruous woman.

୩ । ପିତୃକୁଳ ବା ସ୍ୱାମିକୁଳରେ କଳଙ୍କ ଲଗାଇବା ସ୍ତ୍ରୀ—
3. A woman who brings stain on her husband's or father's family.

୪ । ପୃଥିବୀ—4. The earth.

୫ । କେତକୀ ବା କଅଁଫୁଲ; (ଯଥା—ଏଥିର କେଶର ରଜଃ-ପୂର୍ଣ୍ଣ ଥିବାରୁ)—5. Pandanus Odoratissimus (flower).

୬ । ଦୁଶ୍ଚରିତ୍ରା ସ୍ତ୍ରୀ—6. A licentious woman (M.W.).

ପାଂଶୁ କୁଳ—ସଂ. ବି—୧ । ସିଆଁକନ୍ଥାଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ ବୌଦ୍ଧ ଉଣ୍ଡମାନଙ୍କ
Pāṁśu kula ପରିଧେୟ ବସ୍ତ୍ର (ହି. ଶ)—1. The cloth worn by Buddhist ascetics consisting of rags sewn together.
ପାଂଶୁକୂଳ, ପାଂସୁକୁ(କୂ)ଳ } ଅନ୍ୟରୂପ

୨ । ଯେଉଁ ଦଲିଲରେ ବିଶିଷ୍ଟ ପକ୍ଷଙ୍କ ନାମ ଲେଖାଯାଇ ନ ଥାଏ (ହି. ଶ)—2. A deed which does not mention the name of the principal person; a legal document not made out in any particular person's name (M. W.).

ପାଂଶୁକୁଲୀ—ସଂ. ବି. (ପାଂଶୁ+କୁଲ+ଈ)—ରାଜପଥ—
Pāṁsukulī A high road (M. W.).

ପାଂଶୁକୂଳ—ସଂ. ବି—୧ । ଧୂଳିଗଦା; ଅଳିଆଗଦା—
Pāṁsukūla 1. A dust heap.
୨ । ପାଉଁଶକୁଡ଼ (ଦେଖ)—2. Pāuṁsakurdha (See).
୩ । ବୌଦ୍ଧଭିକ୍ଷୁମାନଙ୍କ ପରିଧେୟ ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଚିରକନା, ଯାହା କି ଅଳିଆଗଦାରୁ ଗୋଟିଆଯାଏ—
3. A collection of rags out of a dust-heap used by Buddhist monks for their clothing (M. W.).

ପାଂଶୁ କ୍ରୀଡ଼ା—ସଂ.ବି. (୩ୟା ବା ୭ମୀ ତତ୍ତ; ପାଂଶୁ କ୍ରୀଡ଼ା)—ଧୂଳିଖେଳ—
Pāṁsu krīrdā Playing in the sand or dust (ପାଂଶୁକ୍ରୀଡ଼ନ—ଅନ୍ୟରୂପ) (M. W.).

ପାଂଶୁ ଖଳ—ସଂ. ବି—ଧୂଳି ବା ବାଲିର ଗଦା—
Pāṁsu khala Sand heap; dust heap.
(ପାଂଶୁସଞ୍ଚୟ; ପାଂଶୁଧାନ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାଂଶୁ ଚାମର—ସଂ. ବି—୧ । ଧୂଳିଗଦା—
Pāṁsu chāmara 1. A heap of dust (M.W.).
(ପାଂସୁଚାମର—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ପଟ୍ଟବାସ—2. Tent.
୩ । ସୁବାସିତ ରଜଃ—3. Perfumed powder.
୪ । ଦୂବ ଘାସରେ ଆଚ୍ଛାଦିତ ବନ୍ଧ—
4. A bank covered with Dūba grass (M.W).
୫ । ପ୍ରଶଂସା—5 Praise (M. W.).
୬ । କଷି କାକୁଡ଼ି—6. A small cucumber. (M. W.)

ପାଂଶୁପତ୍ର—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପାଂଶୁ+ପତ୍ର)—ବଥୁଆ ଶାଗ (ଦେଖ)
Pāṁsupatra (ହି. ଶ.)—Chenopodium Album; Bathuā śāga (See)

ପାଂଶୁ ପାଂଶୁଆ—ଦେ. ବିଣ.—(ସଂ. ପାଂଶୁ)—୧ । ପାଂଶୁବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ—
Pāṁsu pāṁsuā 1. Dust coloured.
୨ । ଧୂଳିମୟ—2. Dusty.
ଦେ. ବି.—ପଉଁଶ ପାଉଁଶିଆ (ଦେଖ)
Pāuṁsa pāuṁsiā (See)

ପାଂଶୁ ବର୍ଣ୍ଣ—ସଂ. ବି.—(କର୍ମଧା; ପାଂଶୁ+ବର୍ଣ୍ଣ)—ପାଉଁଶିଆ ବର୍ଣ୍ଣ—
Pāṁsu barṇṇa Ash-colour.
ସଂ. ବିଣ.—(ବହୁବ୍ରୀହି; ପାଂଶୁ+ବର୍ଣ୍ଣ)—ପାଉଁଶିଆ—Ashy.

ପାଂଶୁ ମର୍ଦ୍ଦନ—ସଂ.ବି.—ଆଲବାଲ; ଗଛମୂଳରେ ଖୋଳାଯିବା ପାଣି ମଳା-
Pāṁsu marddana An excavation for water round the root of a tree (M. W.)

ପାଂଶୁ(ସୁ)ର—ସଂ. ବିଣ.—(ପାଂଶୁ+ଯୁକ୍ତାର୍ଥେ ର)—ଧୂଳିମୟ—
Pāṁsu(su)ra Dusty.
ବି.—୨ । ଧୂଳିମୟ ସ୍ଥାନ—2. Dusty place.
୩ । ଡାଉଁଶ—2. Gadfly.
୪ । ଚଳତ୍ ଶକ୍ତିହୀନ ବେକ୍ତା ଓ ଚେଷ୍ଟା (ହି. ଶ)—
4. A cripple carried or moving about in a chair (M. W.)

ପାଂଶୁଳ—ସଂ. ବିଣ.—(ପାଂଶୁ+ଯୁକ୍ତାର୍ଥେ. ଳ)—ପାଂଶୁକ (ଦେଖ)—
Paṁsula Pāṁsuka (See)
(ପାଂଶୁଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) ବି.—ସଚଳ ଲବଣ; ଶାମ୍ବର ଲବଣ; (ହରେକୃଷ୍ଣ ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ); ଲୁଣୀ ମାଟିରୁ ବାହାର କରାଯିବା ଲୁଣ—
A kind of slat extracted from saline soil.

ପାଂଶୁ ଲବଣ—ସଂ. ବି.—ପାଂଶୁଳ (ଦେଖ)
Pāṁsu labaṇa Pāṁsula (See)

ପାଂଶୁଳା—ସଂ. ବି. ଓ ବିଣ ସ୍ତ୍ରୀ—(ପାଂଶୁଳ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Pāṁsulā ପାଂଶୁକା (ଦେଖ)—Pāṁsukā (See)
ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ.—ପାଂଶୁକ (ଦେଖ)—Pāṁsukā (See)

ପାଂଶୁଳୀ—ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ସଂ. ପାଂଶୁଳା)—ଅସତୀ ଓ ଭ୍ରଷ୍ଟା (ସ୍ତ୍ରୀ)—
Pāṁsulī Unchaste or frofligate (woman).

ପାଂସନ—ସଂ. ବିଣ.—(ପନ୍‌ଶ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ)—ପାଂଶକ (ଦେଖ)-
Pāṁsana Pāṁsaka (See).

ପାଂସିଠା—ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତ୍ରର) ବି.—ପାନ ସିଠା (ଦେଖ)
Pāṁsiṭhā Pāna siṭhā (See)

ପାଂସୁ (ଇତ୍ୟାଦି)—ସଂ. ବି.— ପନ୍‌ଶ ଧାତୁ+ସଞ୍ଜ୍ଞାର୍ଥେ. ଉ)—
Pāṁsu (etc) ପାଂଶୁ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Pāṁsu etc (See)

ପାଁ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ)—ଅ.—ପାଇଁ; କାରଣେ—
Pāñ (ପାଁରେ—ଅନ୍ୟରୂପ)— For; on account of.

ପାଁଚ—ପ୍ରାଦେ. (ଭଦ୍ରଭାଷା ଓ ସମ୍ବଲପୁର) ବି. ଓ ବିଣ (ସଂ. ପଞ୍ଚ)—
Pāñch ପାଞ୍ଚ—Five

ପାଁଚପଟିଆ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର)—ବିଣ.—ପାଞ୍ଚ ଶେଣିଆ ଘର—
Pañcha paṭiā A thatched house with five long plates or seṇis'.

ପାଁୟା(ୟାଁ)—ପ୍ରାଦେ.—(ଭଦ୍ରଭାଷା) ବି.—ପାଦ. ଗୋଡ଼—
Pāñyā(āñ) Leg; foot.

ପାଁଦାନ—ବୈଦେ. ବି. (ଫା. ପାଇଦାନ; ସଂ. ପାଦାଧାନ—
Pāñdān ୧ । ପାଦପୀଠ—1. A foot-rest; foot-stool.
(ପାଦାନ—ଅନ୍ୟରୂପ)
ପାଓଁଦାନ **ପାଁଦାନ** ୨ । ଗାଡ଼ି ବା ସଗଡ଼କୁ ଉଠିବା କାରଣେ ଯେଉଁ ପଟା ଉପରେ ଗୋଡ଼ ଦେବାକୁ ହୁଏ—
2. Foot-board of a vehicle.

ପାଁୟେଶ—ସ୍ତ୍ରୀ. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) ବି. (ସଂ. ପାଂଶୁ)—ପାଉଁଶ—
Pāñyeśa (ପାୟେଁଶ, ପାଏଁଶ—ଅନ୍ୟରୂପ) Ashes.

ଚାହ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଶରର, ପାଁୟେଶ ଯେନନ୍ତ ବର
ମନଙ୍କ ବରେ ଯେ ଦେଲେ, ଅଦୃଶ୍ୟ ହେଲେ ଯେ—
ଚନ୍ଦ୍ରନାଥ—ବଚନସ୍ତବମାସ୍ତ୍ରଣ ।:

ପାଁସାତ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି. ଓ ବିଣ (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ; ସଂ. ପଞ୍ଚ ଓ ସପ୍ତ)—
Pāñsāta ୧ । ପାଞ୍ଚ ବା ସାତ ସଂଖ୍ୟକ—
ପାଞ୍ଚ|ସାତ 1. Five or seven.
ପାଁଚ ସାତ ୨ । ଅଳ୍ପ ସଂଖ୍ୟକ—2. A few; about five or seven.

ପାକ୍—ଦେ. ବ.—(ଇଂ. ପାକ୍) —ସୂତାର ବଡ଼ା—
Pāk ପ୍ୟାକ୍ पेक् A pack of thread.

ପାକ୍ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—(ଇଂ. ପାକ୍)—କୌଣସି ବସ୍ତୁ ବା ପୁସ୍ତକାଦିକୁ ଏକତ୍ର ସୂତାରେ ବାନ୍ଧି କାଗଜ ଆଦି ଘୁଡ଼ାଇ ପୋଟଳା କରିବା—To pack some articles into a parcel.
Pāk karibā ପ୍ୟାକ୍‌କରା पेक्करना

ପାକ୍‌ଟି—ଦେ. ବ.—(ଇଂ. ପକେଟ୍)—ପକେଟ୍—
Pāk-ṭi ପକେଟ पाकट Pocket.

ପାକ୍‌ବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି.—(ସଂ. ପକ୍ୱ)—ପାଚିବା—
Pāk-bā To ripen.

ପାକ୍‌ଲା—ପ୍ରା. ବିଣ.—(ସଂ. ପକ୍ୱ)—ପାଚିଲା; ପକ୍ୱ—
Pāk-lā Ripe.
ପାକା पक्काहुआ, पाकट

ପାକ—ସଂ. ବ.—(ପଚ୍ ଧାତୁ=ପାକ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—
Pāka ୧ । ରନ୍ଧନ; ରାନ୍ଧିବା; ରାନ୍ଧଣା; ରୁଷେଇ—
1. Cooking.

ବଧାନ କମଳା ସାର ପାକେ ଗୋଳ ବେଳେ ସେ ।
ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

[ଦ୍ର—ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କର ୪ ପ୍ରକାର ପାକ ହୁଏ; ଯଥା (୧) ଭୀମପାକ; (୨) ନଳ ପାକ; (୩) ସୌରୀ ପାକ; (୪) ଗୌରୀ ପାକ—ଜଗବନ୍ଧୁ ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳ ।]

୨ । ସିଝାଇବା—2. Boiling.

୩ । ଭାଜିବା—3. Baking; roasting.

୪ । ସିଝିବା; ସିଦ୍ଧ ହେବା—4. Being boiled.

୫ । ହଜମ; ପରିପାକ; ଜୀର୍ଣ୍ଣ ହେବା—
5. Digestion; assimilation of food.

୬ । ପରିଣତି; ପରିଣାମ; ଫଳ—
6. Completion; development of consequences.

ବିପାକ କର୍ମ ପାକ ହେଉ ମଇ । ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

୭ । (ଫଳ ଆଦିର) ପକ୍ୱତା; ପାଚି ଯିବା—
7. Ripening; ripeness (of fruit).

୮ । ବଥ ଆଦି ପାଚିବା; ପୂଯପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବା—
8. Suppuration (of boils).

୯ । ବାଳ ପାଚିବା—9. Ripening of the hair; greyness (of the hair).

୧୦ । ଦଉଡ଼ି ବା ସୂତାକୁ ଭଲ କରି ମୋଡ଼ିବା—
10. Twisting of thread or string into a rope.

୧୧ । ଉତ୍ତମରୂପେ ପରିଣତ ହେବା—
11. Maturity, full development.

୧୨ । ଇଟା ପୋଡ଼ା—12. Burning of bricks. (M.W)

୧୩ । ରନ୍ଧା ଯାଇ ଥିବା ଖାଦ୍ୟ; ପକ୍ୱାନ୍ନ—
13. Any cooked or dressed food. (M. W.)

ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ବଇଷ୍ଣବ ସେ ପାକ ନ ଛୁଇଁ—ଭାର୍ଗ. ଶ୍ରୀପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଚରିତ

୧୪ । ବଥ—14. Abscess; ulcer. (M. W.)

୧୫ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣତା; ପୂର୍ଣ୍ଣାବସ୍ଥା; ପୋଖତ ହେବା ଅବସ୍ଥା—
15. Completion; perfection. (M. W.)

ମନେ କଲେ ସୁଖକୁ ଗୋଳିବା କପାଳ,
ଅସ୍ତ ସତ ପଣତ ପାକ ହୋଇ ନାହିଁ । କୃଷ୍ଣଜିତ ମହାଭାରତ ଶାନ୍ତି ।

୧୬ । ଉତ୍କର୍ଷ—16. Excellence. (M. W.)

୧୭ । ପୂର୍ବ ଜନ୍ମ କୃତ କର୍ମର ପରିଣାମ ବା ଫଳ—
17. The development of the consequences of an act done in a former life. (M.W.)

୧୮ । ଫଳବିଶିଷ୍ଟ କର୍ମ—
18. Any act having consequences. (M.W.)

୧୯ । ଯେଉଁ ଅଗ୍ନିରେ ପରିବାରର ପାକ କ୍ରିୟା ସମ୍ପାଦିତ ହୁଏ—19. Domestic fire. (M. W.)

୨୦ । ରାନ୍ଧିବା ପାତ୍ର; ରନ୍ଧନ ପାତ୍ର; ପାଗ ହାଣ୍ଡି—
20. Cooking utensil. (M. W).

୨୧ । କୌଣସି ଦେଶରେ ରାଜଦ୍ରୋହ ବା ସମୂହ ଭୟର ଉପସ୍ଥିତି—
21. General panic or revolution in a country. (M. W.)

୨୨ । ପାଗ; କୌଣସି ଦ୍ରବ୍ୟକୁ ଚିନି, ମିଶ୍ରି, ଲବଣ, ଗୁଡ଼ଆଦିର ଶିରାରେ ବା ମଧୁରେ ବୁଡ଼ାଇ ସୁଆଇବା (ହ. ଶ)—22. The seasoning of any article in syrup or honey.

୨୩ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ) ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କଦ୍ୱାରା ନିହତ ଦୈତ୍ୟବିଶେଷ—
23. A demon killed by Indra.

[ଦ୍ର—ଏହି ହେତୁରୁ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ନାମ ପାକଶାସନ ।]

୨୪ । ଶ୍ରାଦ୍ଧରେ ପିଣ୍ଡ ପାଇଁ ପାକ କରାଯାଇଥିବା କ୍ଷୀର (ହ. ଶ)—
24. Gruel prepared with milk for being offered in Śrāddha.

୨୫ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—ପେଚକ—25. Owl (Apte).

୨୬ । (+କର୍ମ. ଅକ)—ଶସ୍ୟ—26. Grain (Apte).

୨୭ । ଜୀବ ଶିଶୁ—27. The young of an animal (M. W.).

୨୮ । କଅଁଳା ପିଲା; ଶିଶୁ—
28. A child; infant (M. W.).

ଦେ. ବ—୧ । ଗୃହସ୍ଥର ପାଗହାଣ୍ଡିର ଏକସାର—
1. A set of earthen cooking pots used in a family.

୨ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ଗୃହରେ ବା କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଦ୍ୱାରା ରନ୍ଧନ କରାଯାଇଥିବା ଅନ୍ନାଦି—2. Food cooked in the home of or by a certain person.

ସଂ. ବିଣ—୧ । ଅତିଶିଶୁ—1. Very young (M. W.).

୨ । ସରଳାନ୍ତଃକରଣ—2. Simple-minded.

୩ । ମୂର୍ଖ—3. Ignorant.

୪ । ଅକୃତ୍ରିମ—4. Inartificial.

୫ । ସତ୍; ସାଧୁ—5. Honest.

ଦେ. ବିଣ—୧ । ସୁପରିପକ୍ୱ—1. Well ripened.

୨ । ଫଳ ପ୍ରସୂ—2 Producing result.

ସାଧାରଣ ଭାବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୁଦ୍ରିତ ୧ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚିହ୍ନିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାଯାଇଛି । 'ଅତଏବ ୧ ବା ୨ ଚିହ୍ନିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରା ଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ରମେ ଉହାର ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଚିହ୍ନିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— 'ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଈ' ଖୋଜିବେ, ଭୁଅ ନ ମିଳିଲେ 'ଭୂଅ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୂ' ନ ପାଇଲେ 'ବଦ୍ଧୂ' ଦେଖିବେ; ଅଟୋ ନ ପାଇଲେ 'ଅଟ୍ଟ' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବଟ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲ୍‌ବଟ' ଦେଖିବେ

୩ । ପକ୍ୱ; ସିଦ୍ଧ—3. Boiled; cooked; dressed.

ପାକମାଂସ ଗିଳିଛନି, ବଢ଼ାଇଲେ ଦେଇଛେ ଅଣି,
ସହମ୍ପ ପୋଡ଼ୁଅ ଛେଳ ପାଶେ ଲଡ଼ିଲେ ହେ । ବଳରାମ. ବିଚାରମାଧୁଣ ।

୪ । ପରିଣତ—4. Developed.

ପାକ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ରାନ୍ଧିବା—1. To cook.

Pāka karibā ୨ । ସିଝାଇବା; ସିଦ୍ଧ କରିବା—

ପାକକରା 2. To boil.

पाक करना ୩ । ନିଆଁରେ ସେଙ୍କିବା ବା ଭାଜିବା—

3. To bake; to fry; to roast.

୪ । ଆଲୁଡ଼ିବା—4. To agitate over fire.

ପୁଣି ଅନଳେ ପାକ କଲେ
ସୁବର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଏକ ଠଳେ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ପାକ କାର—ସଂ. ବି. (ସଂ. ପାକ+କୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ପାଚକ;

Pāka kāra ରନ୍ଧନକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି—A cook.

କାଳ ହୋଇଛ ପାକକାର,
ମୃତ୍ୟୁ ଦେବତା ରକ୍ଷକାର । ପ୍ରାଚୀ. ନିର୍ବାଣମାହାତ୍ମ୍ୟ ।

ପାକ କାର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ପାକ+କାର୍ଯ୍ୟ)—୧ । ରନ୍ଧନକ୍ରିୟା—

Pāka kārjya 1. Cooking.

ପାକକର୍ମ, ପାକକ୍ରିୟା, ପାକପ୍ରକ୍ରିୟା } ଅନ୍ୟରୂପ

୨ । ଖାଦ୍ୟ କୀର୍ଣ୍ଣ ହେବାର ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ପ୍ରକ୍ରିୟା—2. The digestion of food; the dessolutions of the food inside the stomach.

ପାକ କୁଟୀ—ସଂ. ବି. (ପାକ+କୁଟୀ)—୧ । କୁମ୍ଭାରର ଉହା—

Pāka kuṭī 1. Potter's kiln (M. W.).

(ପାକପୁଟୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । କୁମ୍ଭାରଶାଳ—

2. Pottery (M. W.).

ପାକ କୃଷ୍ଣ—ସଂ. ବିଣ. (ପାକ+କୃଷ୍ଣ; ଯାହା ପାଚିଲେ କୃଷ୍ଣାଭ ହୁଏ)—

Pāka kṛushṇa କରନ୍ଦା କୋଳି—Carissa Carandas

(ପାକଫଳ—ଅନ୍ୟରୂପ) (berry) (M. W.).

ପାକ ଚକ୍ର—ଦେ. ବି. (ପରିକ୍ରମ+ଚକ୍ର)—୧ । ଚଠଢ଼ା; କୌଶଳଜାଲ;

Pāka chakra କଳକୌଶଳ—1. Artifice; stratagem.

ପାକଚକ୍ର ୨ । ପାଣି ଭଉଁରୀ; ମଳମଳୀ—2 Eddy.

୩ । ଅପରାଧୀଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡଦେବାର ଏକପ୍ରକାର ଚକ୍ର—

3. A kind of wheel used in ancient times to punish criminals; rack.

୪ । ଜଟିଳ ରହସ୍ୟ;କୂଟ ସମସ୍ୟା—4. Riddle.

୫ । ଚକ୍ରମଧ୍ୟସ୍ଥ ଚକ୍ର—4. A wheel within a wheel.

୬ । ଘୂରୁଥିବା ଚକ୍ର—6. A whirling wheel.

ପାକଜ—ସଂ. ବି. (ପାକ+ଜନ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଲୁଣିପାଣିକୁ

Pākaja ସୂର୍ଯ୍ୟକିରଣ ବା ଅଗ୍ନିରେ ପାକ କଲେ ଯାହା ମିଳେ)—

୧ । ପଙ୍ଗାଲୁଣ—1. Salt prepared by the boiling and evaporation of sea-water.

୨ । ପେଟଫମ୍ପା—2. Flatulence (M. W.).

ସଂ. ବିଣ—ପାକଦ୍ୱାରା ଉତ୍ପନ୍ନ—

Produced by cooking or roasting.

ପାକଡ଼ା—ଦେ. ବି—ପାଖଡ଼ା (ଦେଖ)

Pākarḍā Pākharḍā (See).

(ପାକଡ଼ା ଖଇର—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାକ ପଣ୍ଡିତ—ସଂ. ବି. ପୁଂ (୭ମୀ ତତ୍ପୁ; ପାକ+ପଣ୍ଡିତ)—ରନ୍ଧନରେ ସିଦ୍ଧ-

Pāka paṇḍita ହସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି—A master in the art of

(ପାକପଣ୍ଡିତା—ସ୍ତ୍ରୀ) cooking (M. W.)

ପାକ ପାତ୍ର—ସଂ. ବି (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ପାକ+ପାତ୍ର)—ରନ୍ଧିବା ହାଣ୍ଡି—

Pāka pātra (ପାକଭାଣ୍ଡ—ଅନ୍ୟରୂପ) Cooking pot.

ପାକ ଯଜ୍ଞ—ସଂ. ବି—୧ । ବୃଷୋତ୍ସର୍ଗ ଓ ଗୃହ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଆଦି କର୍ମରେ ଖିରି

Pāka jajña ଆହୁତି ଦିଆଯିବା ହୋମ (ହି. ଶ.)—

1. Vedic sacrifice in which milk-gruel is offered to fire.

୨ । ବ୍ରହ୍ମଯଜ୍ଞ ଛଡ଼ା ଗୃହସ୍ଥର ନିତ୍ୟକର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଅନ୍ୟ ୪ଟି ଯଜ୍ଞ [ଯଥା—ବୈଶ୍ୱଦେବ, ହୋମ, ବଳିକର୍ମ ଓ ଅତିଥିସେବା;କାରଣ ଏ ଚାରି କର୍ମରେ ପକ୍ୱାନ୍ନ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ (ହି. ଶ.)]—

3. The 4 daily rites which a Hindu householder has to perform by the offering of cooked food.

ପାକ ଯନ୍ତ୍ର—ସଂ. ବି—୧ । ରନ୍ଧନାର୍ଥ ବ୍ୟବହୃତ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଚୁଲି—

Pāka jantra 1. Oven constructed on scientific principles for cooking.

୨ । ବୈଜ୍ଞାନିକ ଉପାୟରେ ଔଷଧାଦି ପାକ କରିବାପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଯନ୍ତ୍ର (ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର)—2. Scientific apparatus used for boiling medicines.

୩ । ପାକସ୍ଥଳୀ; ଜଠରର ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ଭୁକ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟର ପରିପାକ ହୁଏ—3. Digestive organ; stomach.

ପାକ ଯନ୍ତ୍ର ପ୍ରଦାହ—ସଂ. ବି (ଆଧୁନିକ ଡାକ୍ତରି ପରିଭାଷା)—ପାକସ୍ଥଳୀରେ

Pāka jantra pradāha ଜ୍ୱାଳା ଅନୁଭୂତ ହେବା ରୋଗ (ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର)

Gastrites.

ପାକରଞ୍ଜନ—ସଂ. ବି—ତେଜ ପତ୍ର (ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର)—

Pākarañjana The leaf of Laurus Cassia.

ପାକରା—ଦେ. ବି—ପାଖଡ଼ା (ଦେଖ)

Pākarā Pākharḍā (See)

(ପାକରା ଖଇର—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାକଲ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ—ରକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ—

Pākal Red.

ପାକଳ—ସଂ. ବି. (ପାକ+ଳ)—

Pākaḷa ୧ । ଭୂତ କାମକ ସୁଗନ୍ଧ ଦ୍ରବ୍ୟ—

1. Costus Speciosus.

୧	ଇ	ଉ	ଋ,ଌ	ଏ	ହ୍ରସ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଳ	ଶ,ଷ	ଜ୍ଞ	ଲକ୍ଷ	ଉଃ	ଉ
୨	ଈ	ଊ	ୠ	ଲୃ	ଐ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ୱାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ୟ	ଯ	ସ	ଚ୍ୟ	ଇଅ	ଋ	ନ

୨ । ହସ୍ତୀର ଜ୍ୱର ରୋଗ—2. Fever of elephants.

୩ । ଅଗ୍ନି—3. Fire.

୪ । ବାୟୁ; ପବନ—4. Wind. (M. W.)

୫ । ଅଗ୍ନି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ଲୋହିତ ବର୍ଣ୍ଣ (ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର)—
5. Fiery red colour.

୬ । ପିତ୍ତାଧିକ୍ୟ ଜନିତ ମାରାତ୍ମକ ସନ୍ନିପାତ ଜ୍ୱରବିଶେଷ (ହ.ଶ.)—
6. A kind of mortal fever.

ସଂ. ବିଣ—୧ । ଯାହା ପକ୍ୱ କରେ—
1. Ripening; bringing to ripeness.

୨ । ଯାହା ବଥ ଆଦିକୁ ପଚାଇ ଦିଏ—
2. Causing suppuration of boils.

୩ । ଅତ୍ୟନ୍ତ କଳା—3. Quite black. (M. W.)

ପାକଳ ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ପକ୍ୱ; ପକ୍ୱ)—
ପାକଷାଳା ୧ । ପକ୍ୱ—1. Ripe.

୨ । (ସୂତା) ଉତ୍ତମ ରୂପେ ବଳା ହୋଇଥିବା—
2. Well twisted.

୩ । ସୁପରିଣତ (ଫଳ); ଉତ୍ତମ ରୂପେ ବନ୍ଧ ଯାଇଥିବା କିନ୍ତୁ ପାଚି ନ ଥିବା; ପକ୍ୱ ପ୍ରାୟ—3. Matured but not yet ripe; half ripe.

[ଦ୍ର—ପାଚି ଯାଇଥିବା କଦଳୀ ପାକଲା କଦଳୀ; ସୁପରିଣତ ହୋଇଥିବା ଅଥଚ ପାଚି ନ ଥିବା କଦଳୀ=ପାକଳ କଦଳୀ ।]

୪ । ଅତ୍ୟଧିକ ପରିଶ୍ରମ ବା ପ୍ରହାର ଆଦି ଯୋଗୁଁ ବ୍ୟଥା ଯୁକ୍ତ (ଶରୀର)—4. (body or limb) Become painful on account of excessive labour or beating.

ପାକଳ କାନ୍ଧ—ଦେ. ବି. (ଗଉଡ଼ମାନଙ୍କ ଭାଷା)—
Pākala kāndha ବହୁତ ସମୟ କାନ୍ଧରେ ସବାରି ଦିଆ ଭାର ବୋହିବା ଉତ୍ତାରୁ ଦରଜ ହୋଇଥିବା ବା ଭର ଯାଇଥିବା କାନ୍ଧ—The shoulder of a palki-bearer when it becomes acutely painful after carrying a heavy load for a long time.

ପାକଲା—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ଶୂଦ୍ରମାନଙ୍କ ବ୍ୟବହୃତ ଭାଷା) (ସଂ. ପକ୍ୱ)—
Pākalā ୧ । ପାଚିଲା; ପକ୍ୱ (ଫଳ)—1. Ripe (fruit).

ପାକଲା, ପାକେଲା } ଅନ୍ୟରୂପ
ପାକା, ପାକଳା
ପକା, ପକେଠ

୨ । (ସଂ. ପ୍ରକ୍ଷାଳିତ) ପାଣିରେ କଷ କରାଯାଇ ଥିବା ସୁରଞ୍ଜିତ (ଗାମୁଛା)—
2. Tinted reddish yellow, being seasonably immersed in water.

(ଯଥା—ପାକଲା ଗାମୁଛା ।)

୩ । ଶୁଭ୍ର—3. White; grey (hair).

(ଯଥା— ପାକଲା ବାଳ, ପାକଲା ଦାଢ଼ି ।)

୪ । ବହୁଦିନ ବ୍ୟବହୃତ ହେବା ଯୋଗୁଁ ଓ ତେଲ ଆଦି ମଗ୍ନ ଥିବାରୁ ରକ୍ତାଭ ହୋଇଥିବା (ବାଉଁଶ ବାଡ଼)—
4. (a bamboo stick) Which has assumed a reddish yellow tint by being used and handled for a very long time and smeared with oil.

(ଯଥା—ପାକଲା ବାଡ଼ ।)

୫ । ଘିଅ ବା ତେଲ ଆଦି ବହୁକାଳ ପୂରା ଯାଇଥିବାରୁ ଯେଉଁ ମାଟି ଘଡ଼ିର ରନ୍ଧ୍ରମାନ ତେଲ ବା ଘିଅ ପିଇଥାଏ; ସଡ଼—
5. (earthen pot) The pores of which have become saturated with oil or ghee by constant use.

(ଯଥା—ପାକଲା ଘଡ଼ି)

୬ । ଯେଉଁ ବ୍ରଣ ଆଦିରେ ପୂଯ ହୋଇଅଛି—
6. Ripe (boil); suppurated.

ପାକଲା(ଲେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—(ସଂ. ପକ୍ୱ)—୧ । ପଚାଇବା—
Pākalā(le)ibā 1. To cause ripeness.

ପାକାନ ପକାନା ୨ । ସୂତା ଆଦିକୁ ବଳ ପାକଳ କରିବା—
ପାକାନ ପାକ ଦେନା 2. To twist yarn or fibres well.

ଫୁସଲାନ ୩ । ଫୁସୁଲେଇବା—
ଫୁସଲାନ 3. To wheedle; to cajole.

ପାକଲାନ ପୁଲପୁଲାନା ୪ । (ସଂ. ପ୍ରକ୍ଷାଳନ) ଭକ୍ଷ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟକୁ ଦାନ୍ତରେ ନ ଚେବାଇ ଏ କଳରୁ ସେ କଳକୁ ଜିଭ ଦ୍ୱାରା ଚଳାଇବା—
4. To cause food to slide from one side of the mouth to the other without chewing it.

୫ । (ସଂ. ପ୍ରୋଦ୍ଗାର) ପାଗୁଳି କରିବା; ଚେମନ୍ତ କରିବା—
5. To ruminate.

ପାକଲା ଗାମୁଛା—ଗ୍ରା. (ଇଭର)—(ପାକଲା+ଗାମୁଛା)—ପାଣିକଷ
Pākalā gāmuchhā ହୋଇ ନାଲି କରି ଯାଇଥିବା; ସୁରଞ୍ଜିତ ଗାମୁଛା—A napkin which has been tinged red by a special process of seasoning it in water.

[ଦ୍ର—ନୂଆ ଗାମୁଛାକୁ କେତେଦିନ ପାଣିକଷ କରି (ଅର୍ଥାତ୍ ପାଣିରେ ଓ ଗୋଡ଼ାଣିରେ ବଡୁରାଇ ଓ ଶୁଖାଇ) ଓ ପାଗ ଯୋଗ ଅନୁସାରେ ତହିଁରେ ସୋରିଷତେଲ, ପଇଡ଼ ପାଣି, ସମୁଦ୍ର ପାଣି, କନ୍ଦ, ଛେନାପାଣି ଓ ଦୁଧ ଦେଇପୁଣ୍ଡି ଓ କଟକ ଜିଲ୍ଲାରେ ଲୋକେ ଗାମୁଛାକୁ ପଚାନ୍ତି । ଗାମୁଛା ପଚାଇବାକୁ ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ମାସ ଲାଗେ । ତହିଁର ରଙ୍ଗ ରକ୍ତାଭ ହଳଦିଆ ହୁଏ ଓ ଗାମୁଛା ବହଳିଆ ହୋଇଯାଏ । ଉକ୍ତ ଗାମୁଛାକୁ ଗ୍ରୀଷ୍ମଦିନେ ଓଦା କରି ଦେହରେ ପକାଇଲେ ଶୀତଳ ଲାଗେ ଓ ତହିଁରୁ ଗୋଟିଏ ସୁସ୍ନିଗ୍ଧ ଗନ୍ଧ ବାହାରେ; ସମସ୍ତଙ୍କ ହାତରେ ଗାମୁଛା ପାଚେ ନାହିଁ । ଗାମୁଛା ପଚାଇବା ପାଇଁ ବିଶେଷ ଯତ୍ନ ଓ ପାଗଯୋଗ ଅନୁସାରେ ସୋରିଷତେଲ ଆଦି ଦେବାକୁ

ହୁଏ; ପାଗ ଯୋଗ ବିଗିଡ଼ିଲେ ଗାମୁଛରେ ଧଳାଚିହ୍ନ ଓ କଳାଚିହ୍ନ (ଧଳା ଓ କଳା ଛପି ଛପି ଦାଗମାନ) ମାରିଯାଏ । ପାଚିଲା ଗାମୁଛର ସତ୍ତ୍ୱା ଲୋକମାନେ ଚନ୍ଦନ ଯାତ୍ରା ସମୟରେ ସନ୍ଧ୍ୟା ପରେ ଓ ଦିପହରେ ଦେହରେ ଏ ଗାମୁଛକୁ ଓଦା କରି ପକାନ୍ତି ।]

ପାକଲା ଘଡ଼ି—ଦେ. ବି—ତେଲ ବା ଘିଅରେ ସଡ଼ି ହୋଇଥିବା ମାଟିଘଡ଼ି—
Pākalā ghardi An earthen pot the pores of which have become saturated with ghee or oil.

[ଦ୍ର—ଏପରି ଘଡ଼ିରେ ଘିଅ ବା ତେଲ ରଖିଲେ ସେ ଘଡ଼ି ଉକ୍ତ ଘିଅ ବା ତେଲକୁ ଶୋଷିନିଏ ନାହିଁ । ନୂଆ ଘଡ଼ିରେ ଘିଅ ବା ତେଲ ରଖିଲେ ଘଡ଼ିର ରନ୍ଧ୍ରମାନ କେତେକ ଘିଅ ବା ତେଲ ଶୋଷି ନିଏ । ଏଥିପାଇଁ ଲୋକେ ପାକଲା ଘଡ଼ି, ପାକଲା ମାଠିଆ ଆଦିକୁ ଆଦର କରନ୍ତି ।

ଏହିପରି ପାକଲା ମାଠିଆ, ପାକଲା ହାଣ୍ଡି, ପାକଲା ପଲମ ଆଦି ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

ପାକଲା ଦାଢ଼ି—ଗ୍ରା. ବି—ଶୁଭ୍ର ଶ୍ମଶ୍ରୁ—
Pākalā dārdhi White or grey beard.
ପାକାଦାଢ଼ୀ **पकीदाढ़ी**

ପାକଲା ଦାଢ଼ିଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ.—ଶୁଭ୍ର ଶ୍ମଶ୍ରୁ ବିଶିଷ୍ଟ—
Pākalā dārdhiā Having grey beard.
ପାକାଦାଢ଼ୀଓୱାଲା ଅଛି ତ କେତେ ପାକଲା ଦାଢ଼ିଆ ବୁଢ଼ା ଆସିଛନ୍ତି ।
पकीदाढ़ावाला ମଧୁସୂଦନ, ଜଗନ୍ନାଥମଙ୍ଗଳ

ପାକଲା ଦାନ୍ତ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପକ୍ୱ+ଦନ୍ତ)—ପାନବୋଳ ବା ମେହେନ୍ଦିରେ ସୁରଞ୍ଜିତ ଦନ୍ତ—
Pākalā dānta
ପାକାଦାନ୍ତ Teeth dyed red by chewing betel etc.
रंगनदाँत

ପାକଲା ଦିହ—ଗ୍ରା. ବି—ମାଡ଼ଆଦି ଯୋଗୁଁ ଦରଜ ହୋଇ ଯାଇଥିବା ଶରୀର—Body which has become painful with severe beating.
Pākalā diha

ପାକଲା ବାଡ଼ି—ଦେ. ବି—ଯେଉଁ ବାଉଁଶ ବାଡ଼ି ବହୁଦିନ ବ୍ୟବହାର କରାଯିବାରୁ ଓ ସମୟେ ସମୟେ ତହିଁରେ ତେଲ ବୋଳାଯିବାରୁ ରଙ୍ଗାଉ ହଳଦିଆ ଦେଖାଯାଉଥାଏ—
Pākalā bārdi A bamboo walking stick which has assumed a yellowish tint by being handled for a long time and now and then besmeared with oil.

ପାକଲା ବାଳ—ଗ୍ରା. ବି—(ସଂ.ପକ୍ୱ+ବାଳ)—ପକ୍ୱ କେଶ—
Pākalā bāla Grey hair.
ପାକାଚୁଳ **पकाबाल** (ପାକଲାବାଳୁଆ—ବିଣ)

ପାକଲା ବୁଢ଼ା—ଗ୍ରା. ବି—(ସଂ.ପକ୍ୱ+ବୃଦ୍ଧ)—ଅତି ବୃଦ୍ଧ ଲୋକ—
Pākalā burdhā Very old man.
ପାକଲା ବୁଢ଼ୋ **झुकझुल बुड्ढा**

ପାକଲି(ଲୀ)—ସଂ. ବି—କକଡ଼ାଶୃଙ୍ଗୀ (ଦେଖ)—
Pākali(lī) Kakardā śrungī. (See)

ପାକଲିଆ—ଦେ. ବିଣ—(ସଂ. ପକ୍ୱ)—୧ । ପକ୍ୱ—
Pākaliā ପାକରାଳ **पक्का** Ripe.
୨ । ଈଷତ୍ ପକ୍ୱ; ଅର୍ଦ୍ଧପକ୍ୱ—2. Half ripe.
୩ । ସୁପରିଣତ; ପକ୍ୱପ୍ରାୟ—3. Well matured.
୪ । ଉତ୍ତମରୂପେ ବଳା ହୋଇଥିବା (ସୂତା)—
4 Well twisted (yarn or thread).

ପାକଶାଳା—ସଂ. ବି—(ଏଷ୍ଟୀ ତତ୍; ପାକ+ଶାଳା)—ହାଣ୍ଡିଶାଳ; ରନ୍ଧନ ଶାଳା; ରାନ୍ଧଣା ଘର—Cook room; kitchen.
Pākaśālā
(ପାକାଗାର—ଅନ୍ୟରୂପ) [ଦ୍ର—ହିନ୍ଦୁ ଶାସ୍ତ୍ରମତରେ ବାସଗୃହର ପୂର୍ବ ଦକ୍ଷିଣ (ଅଗ୍ନି) କୋଣରେ ଗୃହସ୍ଥ ପାକଶାଳା ନିର୍ମାଣ କରିବେ ଓ ଧୂଆଁ ବାହାରିଯିବା ପାଇଁ ଘରର ଛତରେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଖିଡ଼କି କରିବେ—ହି. ଶ. ।]

ପାକ ଶାସନ—ସଂ ବି. (ଉପପଦ ତତ୍; ପାକ=ରାକ୍ଷସବିଶେଷ+ଶାସନ)—ଇନ୍ଦ୍ର—Indra.
Pāka śāsana

ପାକଦ୍ୱିଟ୍, ପାକଦ୍ୱିଷ; ପାକହନ୍ତା
ପାକରିପୁ, ପାକାରି, ପାକନିସୂଦନ } ଅନ୍ୟରୂପ

ପାକଶାସନି—ସଂ. ବି.—(ପାକଶାସନ+ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ. ଇ)—ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ପୁତ୍ର ଜୟନ୍ତ—The name of Indra's son.
Pākaśāsani

ପାକ ଶାସ୍ତ୍ର—ସଂ. ବି.—ରନ୍ଧନ କୌଶଳ ବା କଳା ରୂପ ବିଦ୍ୟା—
Pāka śāstra Culinary art; the science or art of cooking. (M.W)
(ପାକବିଦ୍ୟା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାକ ଶୁକ୍ଳ—ସଂ. ବି.—ଚକ୍ ଖଡ଼ି—
Pāka śukla Chalk.(M.W.)

ପାକସ୍ଥଳୀ—ସଂ. ବି.—(ଏଷ୍ଟୀ ତତ୍; ପାକ+ସ୍ଥଳୀ)—ପୁଟି; ପେଟ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ମୁଣାରେ ଖାଦ୍ୟ ଜୀର୍ଣ୍ଣ ହେବା ସମୟରେ ରହେ; ପକ୍ୱାଶୟ—Stomach; digestive organ.
Pākasthalī
(ପାକାଶୟ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାକସ୍ଥାନ—ସଂ. ବି.—(ଏଷ୍ଟୀ ତତ୍; ପାକ+ସ୍ଥାନ)—୧ । ପାକଶାଳା; ରୁଷେଇ ଘର—1. Cook room.
Pāka sthāna
୨ । କୁମ୍ଭାରର ଭାହା—2. Potter's kiln.

ପାକସ୍ଥାଳୀ—ସଂ. ବି.—(ଏଷ୍ଟୀ ତତ୍; ପାକ+ସ୍ଥାଳୀ)—ପାଗ ହାଣ୍ଡି; ରାନ୍ଧିବା ହାଣ୍ଡି—Cooking pot.
Pāka sthālī

ପାକ ହାଣ୍ଡି—ଦେ. ବି.—(ସଂ. ପାକ+ହାଣ୍ଡି)—ପାଗ ହାଣ୍ଡି, ରୋଷାଇ ହାଣ୍ଡି—Cooking pot.
Pāka hāndi
ପାକେର ହାଁଡ଼ି ନବଦିନ ବଧ୍ୟ ପାକ ହାଣ୍ଡି ଯେ କରିବ ।
पाककोहाँड़ी तौला ଗ୍ରାନ୍ଥ. ଶ୍ରୀ ଗୁରୁଭକ୍ତି ଗୀତା

ପାକାତିସାର—ସଂ. ବି.—ଗ୍ରହଣୀ; ପୁରାତନ ନାଳରକ୍ତ ଝାଡ଼ା—
Pākātisāra Chronic dysentery. (M. W.)

ପାକାମ୍ବର—ଦେ. ବି.—(ସଂ. ପକ୍ୱ=ସୁରଞ୍ଜିତ+ଅମ୍ବର)—ଗେରୁଆ ଲୁଗା—A cloth dyed with red ochre.
Pākāmbara

ପାକାମ୍ବରୀ—ଦେ. ବିଣ.—(ସଂ. ପକ୍ୱ+ଅମ୍ବର)—ଗେରୁଆ ଲୁଗା ପିନ୍ଧି ଥିବା—Wearing cloth dyed red.
Pākāmbarī

ପାକାସ୍ପର୍ଶ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପାକାସ୍ପୃଶ୍ୟା)—ସ୍ତ୍ରୀର ରଜଃସ୍ରାବ—
Pākāsparśa Menstruation; monthly course.

ପାକାସ୍ପରଶ
ପାକାସ୍ପରଶ } ଅନ୍ୟରୂପ — ଦେ. ବିଣ.—ପାକାସ୍ପୃଶ୍ୟା (ଦେଖ)
ପାକାସ୍ପର୍ଶ Pākāspṛuśya (See)

ପାକାସ୍ପୃଶ୍ୟା—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ବହୁବ୍ରୀହି; ପାକ + ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ + ଆ;
Pākāspruśyā ପରିପାକ; ପାକ ଅନ୍ତେ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ ଯାହାର)—
(ପାକାସ୍ପର୍ଶ୍ୟା—ଅନ୍ୟରୂପ) ରଜସ୍ୱଳା; ଋତୁମତୀ—
ପାକାସ୍ପର୍ଶ୍ୟ
ପାକାସ୍ପର୍ଶ୍ୟ(ଶା) } ଦେଶଜରୂପ Menstruated; (a woman) in her menses.
ପାକାସ୍ପରଶ(ଶା)

[ଦ୍ର—ପାକାସ୍ପୃଶ୍ୟା ସଂସ୍କୃତ ଶବ୍ଦକୋଷରେ ମିଳେ ନାହିଁ । ସମ୍ଭବତଃ ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ଏ ଶବ୍ଦ ପରେ ଚଳିଅଛି ।]

ପାକିଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ.—ପାଆକିଆ (ଦେଖ)
Pākiā Pā-ākiā (See)

ପାକିଂ—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ପାକିଙ୍ଗ୍)—କୌଣସି ଦ୍ରବ୍ୟ ଦୂର ସ୍ଥାନକୁ
Pākim ପଠାଇବା ପାଇଁ ପୋଟଳା ବା ଗୁଡ଼ା ବାନ୍ଧିବା—
ପେକିଂ **ପକିଙ୍ଗ୍** (ପାକିଙ୍ଗ୍—ଅନ୍ୟରୂପ) Packing.

ପାକିଂ ଚାର୍ଜ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ.)—କୌଣସି ଦ୍ରବ୍ୟ ପାକିଂ କରିବାର
Pākim chārj ବ୍ୟୟ ବା ପାଉଣା—Packing charge.
ପେକିଂ ଚାର୍ଜ **ପକିଙ୍ଗ ଚାରଜ** (ପାକିଙ୍ଗ୍ ଚାର୍ଜ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାକିଟ୍(ଟି) (ଇତ୍ୟାଦି)—ଗ୍ରା. ବି.—୧ । (ଇଂ.ପକ୍ଏଟ୍) ପକେଟ୍ ଇତ୍ୟାଦି
Pākit(ti) (etc) (ଦେଖ)—Paket etc (See)
ପକେଟ **ଜେବ, ଧୋକଡ଼ୀ, ପାକିଟ**
ଗୁ. ଖିସ୍ସା, ପାକିଟ, ଗଜବୁ

ପାକିଟ୍‌ମାର୍(ରୁ)—ଗ୍ରା.ବି.—ଅନ୍ୟ ଲୋକର ପିନ୍ଧିବା ଲୁଗାର ପକେଟ୍‌କୁ
Pākit-mār(ru) କାଟି ବା ପକେଟ୍‌ରେ ହାତ ପୂରାଇ ପକେଟ୍‌ରେ
ପକେଟମାର ଥିବା ଜିନିଷ ଚୋରି କରି ନେବା ଚୋର—
ଜେବକଟ, ପାକିଟମାର Pick-pocket.
ଗୁ. ଗଜବାକାଟରୁ, ଖିସାକାଟରୁ

ପାକିବା—ଦେ, କ୍ରି—(ସଂ. ପକ୍ୱ)—ପାଚିବା—
Pākibā To ripen.

ପାକିମ—ସଂ. ବିଣ.—(ପାକ + ଇମ)—୧ । ରନ୍ଧା ଯାଇଥିବା—
Pākima 1. Cooked (M. W.)
୨ । ପୋଡ଼ା ଯାଇଥିବା (ମାଟି ପାତ୍ର)—
2. Burnt (earthenware). (M.W.)
୩ । ପାଚିଲା—3. Ripened; ripe.
୪ । ସୁପରିପୁଷ୍ଟ—4. Matured.(M. W.)
୫ । ଅଗ୍ନି ବା ଖରା ଉତ୍ତାପରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ (ଲବଣ)—
5. (salt) Obtained by cooking or evaporation. (M.W.)
୬ । ଜାଲି କରି ନାଲି ହୋଇଥିବା (ଧାତୁ)—
6. Red hot (metal). (M. W.)

ପାକିଲା—ଗ୍ରା. ବି.—ପାକଲା (ଦେଖ)—
Pākilā Pākalā (See)

ପାକୁ—ସଂ. ବି. (ପାକ + ଉ)—ପାଚକ—
Pāku Cook (Apte).

ପାକୁଆ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ.—(ସଂ. ଫଲକ)—୧ । ଦନ୍ତହୀନ—
Pākuā 1. Toothless.

ପାକେଇ } ସ୍ତ୍ରୀ ନିଜର ଦନ୍ତହୀନ ପାକୁଆ ପଟିଟା ଆଁ କରି, ଆଖି ବୁଜି ଅ×××
ପାକୋଇ } ଚାଉଳ ଅଜାଳ କରି ପଡ଼ିଅଛି ।
ଫକାରମେ ଦନ୍ତ, ଛମାଣ ଅଠାରୁଣ୍ଟ ।

ଫୋକଲା ୨ । ଜୀର୍ଣ୍ଣ—2 Worn.
ଫୋକଲା, ଫୋପଲା ୩ । ଦନ୍ତହୀନ (ହତିଆର)—
3. Blunt (weapon).
ଯଥା—ପାକୁଆ କାଙ୍କ, ପାକୁଆ କଟୁରି ।

ପାକୁଆ ପାଟି—ଦେ. ବି—ଦନ୍ତହୀନ ମୁଖ—
Pākuā pāṭi Toothless mouth.
ଫୋକଲା ମୁଖ; ଫୋପଲା ମୁହଁ

ପାକୁଆ ପାଟେଇ } ସ୍ତ୍ରୀ. ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ଦନ୍ତହୀନ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
ପାକୋଇ ପାଟି } Toothless (person).
(ପାକୁଆ ପାଟିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାକୁକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ପାକ + ଉକ)—ପାଚକ; ରୁଷେଇଆ—
Pākuka Cook.

ପାକୁଡ଼—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପର୍କଟୀ; ପ୍ରା. ପକ୍କଡ଼ୀ)—
Pākurda ଜରି ଗଛ (ଦେଖ)
ପାକୁଡ ପାକଡ଼, ପାକଡ଼ Jari gachha (See)
ପ୍ରାଦେ. (ସିଂହଭୂମ) ବି—
ଛୋଟ ଛୋଟ ପତ୍ରବିଶିଷ୍ଟ ଅଶ୍ୱତ୍ଥ ଗଛ—
A kind of Ficus Religiosa; small-leaved fig tree.

ପାକୁଡ଼ି—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି. (ସଂ. ପକ୍ୱବଟକ; ଭୁଲ. ହି. ପକୌଡ଼ୀ)—
Pākurdi ବଟା ବିରରେ ପିଆଜ ଓ ଲଙ୍କାମରିଚ ମିଶାଇ ଘିଅ
(ପାକୋଡ଼ି—ଅନ୍ୟରୂପ) ବା ତେଲରେ ଖଣ୍ଡିବା ଏକପ୍ରକାର ପିଠା—
A kind of cake fried in ghee or oil.

ପାକୁ ପାକୁ—ଦେ. ଅ. (ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକରଣ)—
Pāku pāku ୧ । ଉପର୍ଯ୍ୟୁପରି ପାଟିକୁ ଆଁ କରି ପୁଣି ବନ୍ଦ
ପକପକ ଫକଫକ କରିବା; ଟାକୁ ଟାକୁ—
ଗୁ. ଉଚକା 1. Alternately opening & shutting the mouth.
(ଯଥା—ମାଛଯାକ ଶୁଖିଲାରେ ପଡ଼ି ପାଟି ପାକୁ ପାକୁ କରୁ ଅଛନ୍ତି ।)
୨ । ମୁମୂର୍ଷୁ ବ୍ୟକ୍ତିର କ୍ଷୀଣ କଷ୍ଟଶ୍ୱାସ ସହ ପାଟିକୁ ମେଲିବା ଓ ବନ୍ଦ କରିବା—2. Feeble gaspings of a dying man accompanied with alternate opening and shutting of the lips.
(ଯଥା—ବୁଢ଼ା ଆସି ପାକୁ ପାକୁ ହେଲାଣି ।)
୩ । ସମ୍ମୁଖରେ ଉପସ୍ଥିତ ଖାଦ୍ୟର ଲାଳସାରୁ ପାଟିକୁ ଉପର୍ଯ୍ୟୁପରି ମେଲିବା ଓ ବନ୍ଦ କରିବା; ଟାକୁ ଟାକୁ—
3. Repeated opening and shutting of the mouth in eager hankering after some dainty food when it is before one's eyes.
(ଯଥା—ବାଘ ଆଧାରି ଦେଖି ପାଟିକୁ ପାକୁ ପାକୁ କରୁଛି ।

ପାକୁଲା(ଲି)—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପ୍ରୋଦ୍ଗାର)—
Pākulā(li) ପାଗୁଳ; ରୋମନ୍ଥ; ଚର୍ବିତଚର୍ବଣ—
ପାଇଜ, ଜାବର Chewing the cud; ruminating.
ପାଗୁର, ଜୁଗାଳି ମ. ରୋଁଥ୍ ଗୁ. ଜାଗୋଳୀ

ପାକୁଲି କରିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପ୍ରୋଦ୍ଗାର)—
Pākuli karibā ୧ । ରୋମନ୍ଥ କରିବା—
ପାଇଜକାଟା 1. To ruminate; to chew the cud.
ପଗୁରାନା ୨ । ପାକଲେଇବା; ଦନ୍ତସ୍ଥାନ ବ୍ୟତୀତ ଖାଦ୍ୟ
ଗୁ. ଜାଗୋଳବୁଁ ଦ୍ରବ୍ୟକୁ କଳର ଏ ପାଖ ସେପାଖ ଗଡ଼ାଇବା—
ପାକୁଲାଇବା } ଅନ୍ୟରୂପ 2. To roll the food inside
ପାକୁଲେଇବା } the mouth from one side
ପାଗଲାନ to the other without chewing.
ପୁଲପୁଲାନା ୨ । ନ ଚେବାଇ ଗିଳିବା—2. To swallow a
ଆଡ଼େ ଗେଲା } **ନିଗରନା** thing without chewing.

ପାକେଟ୍—ଦେ. ବି. (ଇଂ. ପକେଟ୍)—
Pāket ୧ । ପକେଟ୍—1. Pocket.
ପାକେଟ ୨ । (ଇଂ. ପାକେଟ୍) ଫୁଲନା; ପାର୍ସେଲ୍; ଏକତ୍ର ବନ୍ଧା
ପାକିଟ ହୋଇ ଗୋଟିଏ ଆବରଣରେ ବନ୍ଦ କରା ଯାଇଥିବା
ଗୁଡ଼ିଏ ବସ୍ତୁର ଫୁଡ଼ା—2. Packet.

ପାକେଟି—ଗ୍ରା. ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ପକେଟ୍)—ପକେଟ୍—
Pāketi Pocket.

ପାକେପା—ଦେ. ବିଣ—୧ । ପାଆକଅ; ଏକ ପାଆ ପରିମିତ; ଏକପାଆ
Pākepā ପରିମାଣରେ ନିର୍ମିତ—1. Of ¼ Seer
ପାଆକେ ପା } ଅନ୍ୟରୂପ in weight.
ପାଆକେ ପାଆ }
୨ । ଯହିଁର ପ୍ରତ୍ୟେକର ପରିମାଣ ଏକ ପାଆ—
2. Weighing one fourth of a Seer each.

ପାକେପାଣ୍—ଗ୍ରା. ବିଣ—ପାକେପା (ଦେଖ)
Pākepāṇ Pākepā (See)
ଝଲକ ଲଭ ପାକେ ପାଣ୍
ଦୁଅ ବୋଇଲ କଇଡ଼ ଅଣ୍
ମାଅ ବୋଇଲ କଇଡ଼ ନାହିଁ
ଝଲକ ଲଭ ପାଇବୁ କାହିଁ ? ଶିଶୁ ଗୀତ ।

ପାକେଲେଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ପାକଲାଇବା (ଦେଖ)
Pākeleibā Pākalāibā (See)

ପାକ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ପଚ୍ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଯ)—
Pākya ୧ । ରନ୍ଧାଯିବାର ଉପଯୁକ୍ତ—
1. Fit to be cooked.
୨ । ଯାହାକୁ ପଚାଇ ଦିଆଯିବ—2. To be ripened.
ସଂ. ବି—ସୋରା—Saltpetre (Apte).

ପାକ୍ଷ—ସଂ. ବିଣ. (ପକ୍ଷ + ଅ)—ପାକ୍ଷିକ ୧, ୨ (ଦେଖ)
Pākshа Pākshika 1, 6 (See)

ପାକ୍ଷପାତିକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପକ୍ଷପାତ + ଇକ)—
Pākshapātika ଯେ ପକ୍ଷପାତ କରେ;ଯେ ପକ୍ଷ ଅବଲମ୍ବନ କରେ—
(ପାକ୍ଷପାତିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) Partial (Apte).

ପାକ୍ଷିକ—ସଂ. ବିଣ. (ପକ୍ଷ + ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ. ଇକ)—
Pākshika ୧ । ଏକ ପକ୍ଷ (୧୫ ଦିନ) ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
1. Relating to a fortnight.
୨ । ପକ୍ଷପାତୀ—2. Partial; favouring a party or faction.
୩ । ପକ୍ଷୀ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—3. Relating to a bird.
୪ । ପକ୍ଷୀର ଡେଣା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
4. Relating to the wing of a bird.
୫ । ଯାହା ପନ୍ଦର ଦିନେ ଥରେ ଘଟେ ବା କରାଯାଏ—
5. Happening or done once in a fortnight; bi-weekly.
୬ । କୌଣସି ପକ୍ଷ (ଦଳ) ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
6. Relating to a party or faction.
୭ । ଯୁକ୍ତିର ପକ୍ଷ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
7. Relating to the sides of an argument.
୮ । ଯେଉଁ ନିୟମ ପାଳନ କରିବା ଇଚ୍ଛାଧୀନ—
8. Optional; subject to an alternative. (Apte)
ସଂ. ବି—୧ । (ପକ୍ଷିନ୍ + ପ୍ରହରଣାର୍ଥେ. ଇକ) – ଚଢ଼େଇଆ; ଚଢ଼େଇମାରୁ—1 A bird catcher; fowler.
୨ । (ପକ୍ଷ + ଇକ) ଇଚ୍ଛାନୁସାରେ କରାଯିବା ଅନ୍ୟ ନିୟମ; ଉପାୟାନ୍ତର—1. An alternative. (Apte)

ପାକ୍ଷିକ ଜ୍ୱର—ସଂ. ବି—(କର୍ମଧା; ପାକ୍ଷିକ + ଜ୍ୱର)—ପନ୍ଦର ଦିନ
Pākshika jwara ଅନ୍ତରରେ ହେଉଥିବା ଜ୍ୱର—Fever attacking once in a fortnight; fever recurring after 15 days.

ପାକ୍ଷିକ ପତ୍ର—ସ. ବି—(କର୍ମଧା; ପାକ୍ଷିକ + ପତ୍ର)—ପନ୍ଦର ଦିନେ ଥରେ
Pākshika patra ପ୍ରକାଶିତ ହେବା କାଗଜ ବା ସମ୍ବାଦ ପତ୍ର—Bi-weekly paper.

ପାକ୍ଷିକ ଶ୍ରାଦ୍ଧ—ସଂ. ବି—(କର୍ମଧା; ପାକ୍ଷିକ + ଶ୍ରାଦ୍ଧ)—ପନ୍ଦର ଦିନେ
Pākshika śrāddha କରାଯିବା ଶ୍ରାଦ୍ଧ ବିଶେଷ—A Śrāddha performed once in a fortnight.

ପାଖ—ଦେ. କ୍ରି—(ସଂ. ପାର୍ଶ୍ୱ;)—୧ । ପାର୍ଶ୍ୱ—
Pākha 1. Side.
୨ । ନୈକଟ୍ୟ; ସାମୀପ୍ୟ—
2. Nearness; vicinity; proximity.
ପାଶ ୩ । ଦେହର ପାର୍ଶ୍ୱ; କଡ଼—
ବଗଲ, ପାସ 3. Side of the body; flank.
ଗୁ. ପାସ ୪ । କୌଣସି ବସ୍ତୁ ବା ବ୍ୟକ୍ତି ବା ସ୍ଥାନକୁ ଲାଗିଥିବା
ଅବସ୍ଥା—4. The state of adjoining a thing, person or place.
୫ । ଦିଗ; ତରଫ; ଆଡ଼—
5. Quarter; direction.
୬ । ବସ୍ତୁର ବା ସ୍ଥାନର କୌଣସି ଦିଗର ସୀମା—
6. The boundary of a thing or place on one side.

୭ । ସନ୍ନିଧି; ସାନ୍ନିଧ୍ୟ; ସାମ୍ନ ଖ୍ୟ—
7 One's presence; front; company.
୮ । ବହୁତଳ ବିଶିଷ୍ଟ ବସ୍ତୁର ଗୋଟିଏ ତଳ—8. One surface of a thing, having more than one surface.
୯ । ଅଧିକାର; ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ—
9. Power of disposal; custody; control.
(ଯଥା—ବର୍ତ୍ତମାନ ମୋ ପାଖରେ କୌଣସି ଗୃହର ନାହିଁ)
୧୦ । ସାହଚର୍ଯ୍ୟ; ଆନୁଚର୍ଯ୍ୟ—
10. Companionship; attendance.
୧୧ । (ସଂ. ପକ୍ଷ)—ପକ୍ଷ; ଦଳ—11. Party; side.
ଦେ. ବିଣ—୧ । ପାର୍ଶ୍ୱବର୍ତ୍ତୀ—
1. Situate or lying on the side of;
୨ । ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ—2. Near; at hand.
୩ । ସଂଲଗ୍ନ; ଲଗାଲଗି—3. Adjoining; adjacent.
୪ । ଅଳ୍ପ ଦୂରତ୍ୱରେ ଅବସ୍ଥିତ—
4. Situated at a small distance.
୫ । ସନ୍ନିଧିରେ ବା ସମ୍ମୁଖରେ ଅବସ୍ଥିତ—
5. Situate or present in front or before.
୬ । ତତ୍ପରବର୍ତ୍ତୀ—
6. Next; immediately following.
୭ । ନିକଟତର—7. Nearer.
(ଯଥା—କଟକକୁ ପୁରୀ ଅପେକ୍ଷା ଭୁବନେଶ୍ୱର ପାଖଅଟେ)
୮ । ସର୍ବଦା ସହଚର ବା ଅନୁଚରରୂପେ ସଙ୍ଗେ ରହୁଥିବା (ଲୋକ)—8. Attending on a person.
(ଯଥା—ପାଖ ଲୋକ)

ପାଖ ଆଖ—ଦେ. ବି—(ଅର୍ଥହୀନ ଯମ୍ପ ସହଚର ଶବ୍ଦ)—୧ । ପାଖ—
Pākha ākha 1. Side.
(ଆଖ ପାଖ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ଥାନ—
2. Adjacent place.
୩ । ପାର୍ଶ୍ୱବର୍ତ୍ତୀ ଓ ସମ୍ମୁଖସ୍ଥ ସ୍ଥାନମାନ—
3. The places near and in front of a person.
୪ । କୌଣସି ସ୍ଥାନର ଚାରିଆଡ଼େ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ଥାନମାନ—
4. Places surrounding a locality; surroundings.

ଆସପାଶ ଦେ. ବିଣ—୧ । ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ—
आसपास ଗୁ. ଆସ ପାସ 1. Near.
୨ । ପରସ୍ପରକୁ ଲଗାଲଗି—
2. Adjoining each other.
୩ । ଅଳ୍ପ ଦୂରରେ ଅବସ୍ଥିତ—3. Situated at a small distance; not far off; near by.
ଦେ. ଅ—ପ୍ରାୟ—Approximately.
(ଯଥା—ଏ ବିବାହରେ ଶହେଟଙ୍କାର ଆଖ ପାଖ ଖରଚ ଲାଗିଲା ।)

ପାଖକୁ—ଦେ. ଅ—୧ । ନିକଟକୁ—
Pākshaku 1. Near; to the side of.
(ପାଖକୁ, ପାଖ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ସମ୍ମୁଖକୁ; ସନ୍ନିଧିକୁ; ଠାକୁ—
पासे पास 2. To; to the presence of.
ଗୁ. ପାସ ୩ । ସଂଲଗ୍ନ ହୋଇ; ଲାଗିକରି—3. Adjoining.
୪ । ତତ୍ପରବର୍ତ୍ତୀ—
4. Next to; immediately following.
୫ । କାର୍ଯ୍ୟର ସହାୟକ ବା ସହକର୍ମୀ ରୂପେ; ଆବଶ୍ୟକ ବେଳେ ସହାୟ ହେବା ପାଇଁ—As a help when required.
(ଯଥା—ରାନ୍ଧୁଣୀ ପାଖକୁ ଜଣେ ଟହଲିଆ ନ ଥିଲେ ଭାରି ଅସୁବିଧା ପଡ଼େ; ମୋ ପାଖକୁ ତିନି ଜଣ ନ ହେଲେ ଭାଷାକୋଷର ସମ୍ପାଦନ କର୍ମ ଚଳିବା ଦୁର୍ଘଟ ।)
[ଦ୍ର—ବାଲେଶ୍ୱର ଅଞ୍ଚଳରେ 'ଘରପାଖକୁ' ଶବ୍ଦ 'ଘରକୁ' ଏହି ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଯଥା—ମୁଁ ଘର ପାଖକୁ ଯାଉଛି ।]

ପାଖକେ—ଦେ. ଅ—୧ । ଏକ ପାର୍ଶ୍ୱରେ—
Pākhake 1. On one side.
एक दिगे ୨ । ଗୋଟିଏ ସୀମାରେ—2. On one boundary.
एक तरफमे ୩ । ଗୋଟିଏ ପକ୍ଷରେ—3. In one party; on one side.

ପାଖଡ଼ା—ଦେ. ବି (ସଂ. ନାମ, ଶ୍ୱେତ ଖଦିର)—ପାଖଡ଼ା ଖଇର; ଏକ ପ୍ରକାର ଫକା ଓ ଈଷତ୍ କଷା ଖଇର—Pale catechu; gambier.
Pākhardā
[ପାଖଡ଼ା(ରା)ଖଇର—ଅନ୍ୟରୂପ]
ସଂ. ନାମ—ଶ୍ୱେତ ଖଦିର, ଶ୍ୱେତସାର, କଦର, ସୋମବଲ୍କଳ
ପାପଡ଼ୀ ଖୟର, ପାଲ୍ଲାଖୟର
पाखरा खैर, सफेदखैर
ଗୁ. କେଉଡ଼ିଆ କାଥା; ଗୋରଡ଼
ମ. ପାଂଢ଼ରା ଖୈର
ତେ ରବାସୁ ଚେଲଚଂଡ଼
[ଦ୍ର—ଏହା ଆଜୁକାଦି ବର୍ଗର କ୍ଷୁପବିଶେଷରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ଖଇର । ମାଲକ୍କା, ସିଙ୍ଗାପୁରଆଦି ଅଞ୍ଚଳରେ ଜାତ ବୃକ୍ଷର ଅଠାରୁ ପାଖଡ଼ା ଖଇର ହୁଏ । ଏ ଖଇରର ବର୍ଣ୍ଣ ପାଣ୍ଡୁର ଓ ଏହା କଳା ଖଇର ଅପେକ୍ଷା ଅଳ୍ପ କଷା । ଏହା ବର୍ଣ୍ଣପ୍ରସାଦକ ଓ ମୁଖରୋଗ, ରକ୍ତ ଦୋଷ ଓ କଫନାଶକ ।

ପାଖଣ୍ଡ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଏକ ପାଥ ପରିମିତ—
Pākhanda 1. Measuring one fourth of a Seer.
୨ । (ସଂ. ପାଷଣ୍ଡ)—ଈଶ୍ୱରବିଶ୍ୱାସହୀନ—2. Heretical.
ନବିନ ପାଖଣ୍ଡ ଜୀବ ଏହି ବଡ଼ ବିଦ—ପ୍ରାଚୀ. ଶ୍ରୀ ବୃନ୍ଦାବନ୍ତି ଗୀତା
୩ । (ସଂ. ପାଷଣ୍ଡ) ପାଖାଣ୍ଡି (ଦେଖ)—
3. Pākhāndi (See)
ସଂ. ବି—ବେଦାଦି ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଯାହାର ବିଶ୍ୱାସ ନାହିଁ—A heretic. (Apte).

ପାଖ ପଡ଼ିଶା—ଦେ. ବି (ସଂ. ପାର୍ଶ୍ୱ ଓ ପ୍ରତିବେଶୀ)—୧ । ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଗୃହବାସୀ—1. Near neighbour.
Pākha pardisā
ପାଖ ପଡ଼ୋଶ
ପାଖପଡ଼ା
ପାଖ ପଡ଼ୋଶୀ
ପାଖ ପଡ଼ିଶା ସେ ଦେଖ ବାଡ଼ ହେଉ
ଦେଖ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତରାଳ ।
ରାଧାନାଥ, ଦେବଗନ୍ଧର୍ବ ।

ପାଶପଡ଼ୋଶ ୨ । ଗୃହର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗସ୍ଥ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ଥାନମାନ—
ପାସପଡ଼ୋସ 2. Places in the neighbourhood of
ଗୁ. ଆଡ଼ୋସୀ ପଡ଼ୋସୀ a person's house.
ଦେ. ବିଣ—ଗୃହର ନିକଟରେ ବାସ କରୁଥିବା; ସାଇପଡ଼ଶୀ—
(a person) Living in the neighbourhood of a person's house.

ପାଖ ପାଖ—ଦେ. ବିଣ—ପରସ୍ପରର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ; ଲଗାଲଗି—
Pākha pākha Adjoining each other.
ପାଶା ପାଶି **ପାସ ପାସ**

ପାଖ ପୁଖା—ଦେ.ବି ଓ ବିଣ ଓ ଅ(ସହଚର; ପୁନରୁଚ୍ଚାରିତ ଧ୍ୱନ୍ୟନୁକାରୀ
Pākha pukhā ନିରର୍ଥକ; ୨ୟ ଶବ୍ଦ)—ପାଖଆଖ (ଦେଖ)
Pākha ākha (See)
(ଯଥା—ପୁଖା ତ ମୋ ଘରର ପାଖପୁଖା ନୁହେଁ ଯେ, ମୁଁ ଦଉଡ଼ି-
ଯାଇ ତିଅଲ୍ଲ ଦେଖି ଆସନ୍ତି ।)

ପାଖ ମାଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି (କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ବା ସ୍ଥାନର) ପାଖକୁ ବା
Pākha mārdibā ନିକଟକୁ ଆସିବା—To come near (a
ପାଶେଘେଁଷା **ପାସଫଟକନା** place or person).

ପାଖରା—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ପ୍ରବର; ଭୁଲ. ସଂ. ପରାକ୍ରମୀ)—
Pākharā ୧ । ଦୁଷ୍ଟ; ପାଜୀ—1. Wicked.
ଦୁଷ୍ଟ **ଦୁଷ୍ଟ; ନଟଖଟ** ୨ । ଅସ୍ଥିର—2. Restless.
[ପାଖରାପଣ, ପାଖରାପଣିଆ (ଆଁ)—ବିଶେଷ୍ୟ] ୩ । ନିର୍ଲଜ୍ଜ—
3. Immodest; shameless (Revd. Grundy).
ଦେ. ବି—ପାଖଡ଼ା (ଦେଖ)—Pākhardā (See)
ପ୍ରାଦେ (ପୁରୀ) ବି—ଚଷାଙ୍କଠାରୁ ନିମ୍ନତର ଶୂଦ୍ରଜାତିବିଶେଷ—
A class of Sūdras lower than the Chashās.

ପାଖରା ଖଇର—ଦେ. ବି—ପାଖଡ଼ା (ଦେଖ)
Pākharā khaira Pākhardā (See).

ପାଖରୁ—ଦେ. ଅ (ପାଖ ଶବ୍ଦରେ ୫ମୀ ବିଭକ୍ତି ସୂଚକ 'ରୁ' ଯୁକ୍ତ ହୋଇ
Pākharu ଅବ୍ୟୟରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ)—୧ । ନିକଟରୁ—
(ପାଖୁରୁ, ପାଖୁଁ—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. From.
ପାଶଥେକେ ୨ । ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ଥାନରୁ—
ପାସସେ 2. From an adjacent place.
୩ । ଅମୁକର ଅଧିକାରରୁ ବା ଦଖଲରୁ—
3. From the control or possession of.
୪ । (ଅମୁକର) ଅଭିଭାବକତ୍ୱ ବା ଶିକ୍ଷକତ୍ୱର ଅଧୀନତାରୁ—
4. From the guardianship or tutorship of (a person).
(ଯଥା—ମୁଁ ପିଲାଙ୍କୁ ଗୃହାଳର ଅବଧାନକ ପାଖରୁ ଉଠାଇଆଣି
ଇସ୍କୁଲ ମାଷ୍ଟରଙ୍କ ପାଖରେ ଛାଡ଼ି ଦେଇଛି ।)
୫ । (ଅମୁକର) ସାହଚର୍ଯ୍ୟରୁ—5. From the company
or companionship (of a person).
୬ । (ଅମୁକ ନିକଟରେ କରିବା) ଚାକରିରୁ ବା ସେବାରୁ—
6. From the service of (a person).
୭ । (ଅମୁକ) ଦିଗରୁ—7. From the quarter or
direction of.
[ଦ୍ର—ବାଲେଶ୍ୱର ଅଞ୍ଚଳରେ 'ଘର ପାଖରୁ' ଶବ୍ଦ ଘରଠାରୁ
ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

ପାଖରେ—ଦେ. ଅ (ପାଖ ଶବ୍ଦରେ ୭ମୀ ବିଭକ୍ତିସୂଚକ 'ରେ' ଯୁକ୍ତ ହୋଇ
Pākhare ଅବ୍ୟୟରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ)—୧ । ନିକଟରେ;
(ପାଖେରେ; ପାଖେ—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Near; at hand.
ପାଶେ **ପାଶମ** ଦୁଇଜଣଙ୍କୁ ଶିଖି ଶିଖା ପାଖରେ ରଖି ।
କବିସୂର୍ଯ୍ୟ ବିଶ୍ୱନାଥ ରଚିତ । ଗୀତ ।
୩ । (ଅମୁକ ବ୍ୟକ୍ତି)ଠାରେ; ସଙ୍ଗରେ—With (a person).
(ଯଥା—ତା ପାଖରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଧନ ନାହିଁ ।)
୪ । (ଅମୁକ ସଙ୍ଗେ) ତୁଳନାରେ—
4. In comparision with (a person or thing).
(ଯଥା—ପଢ଼ା ବିଷୟରେ ରାମ ପାଖରେ ଶ୍ୟାମ କିଛି ନୁହେଁ ।)
୫ । (ଅମୁକର) ସାହଚର୍ଯ୍ୟ ବା ସହବାସରେ—
5. In the companionship of (a person.)
୬ । (ଅମୁକର) ସେବାରେ—6. In the service of.
୭ । (ଅମୁକର) ସହାୟକ ସ୍ୱରୂପ—
7. As a helper of (a person.)
୮ । ଏକ ସଙ୍ଗରେ; କଡ଼ରେ—
8. Together with; by the side of.
ପାଖରେ ଶୁଏ, କାନରେ ଲୁହେ, ମା କଥା ବି ଅନାସ୍ଥା ହୁଏ । ଚୁଗ ।

ପାଖରେ ବସିବା—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । ସଙ୍ଗରେ ବସିବା—
Pākhare basibā 1. To sit with.
୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)—ସମାନସ୍ଥାନ ହେବା—
2. To be equal with.

ପାଖ ଲୋକ—ଦେ. ବି—(ସଂ. ପାର୍ଶ୍ୱଲୋକ)—୧ । ପାର୍ଶ୍ୱଚର—
Pākha loka 1. Companion.
ପାଶେର ଲୋକ ୨ । ଅନୁଚର—
ନୌକର 2. Attendant; personal servant.
୩ । ଅର୍ଦ୍ଦଲୀ; ଚାକର—3. Orderly; servant.
ତୁରନ୍ତରେ ଗର୍ଜ ଦେଇ, ପାଖଲୋକ ପଗ୍ରହେ, ଏ କ୍ୟା ?
ଫକୀରମୋହନ. ଗଳ୍ପସ୍ୱଳ୍ପ ।

ପାଖାଇବା—ଦେ. କ୍ରି.—(ସଂ. ପାର୍ଶ୍ୱ)—ପାଖିବା (ଦେଖ)
Pākhāibā Pākhibā (See)

ପାଖାଣ୍ଡ(ଣ୍ଡି)—ଦେ. ବିଣ.—(ସଂ. ପାଷଣ୍ଡ=ବେଦବିରୁଦ୍ଧବାଗ୍ବାଦୀ; ସଂ.
Pākhānda(ndi) ପାଷଣ୍ଡ 'ଷ' ସ୍ଥାନରେ ଖ ଉଚ୍ଚାରଣ; ସଂସ୍କୃତରେ
ପାଖାଣ୍ଡି ପଣ } ବିଶେଷ୍ୟ ମଧ୍ୟ ପାଷଣ୍ଡ ଶବ୍ଦ ପାଖଣ୍ଡରୂପେ
ପାଖାଣ୍ଡିପଣିଆ (ଆଁ) } ଉଚ୍ଚାରିତ ହେବାର ମନାଅରୁ
ପାଖଣ୍ଡ ବିଲଆମ୍ବ ଲେଖି ଅଛନ୍ତି)—ପାଷଣ୍ଡ ଦୁଷ୍ଟ ଦୁର୍ବୃତ୍ତ—
ପାଖଣ୍ଡୀ Wicked; vile; wanton.
ଦେ. ବି.—ଦୁଷ୍ଟାମି—Wickedness; wontonness.

ପାଖା ପାଖି—ଦେ. ଅ.—୧ । ଅତି ନିକଟରେ ଅବସ୍ଥିତ; ସନ୍ନିକଟ—
Pākhā pākhi 1. Very near.
ପାଶାପାଶି ୨ । ନିକଟ ଭବିଷ୍ୟତ—
ପାସ ପାସ 2. Near future.
୩ । ପରସ୍ପରର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ—3. Adjoining each other.

ପାଖାଲିବା—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିନୀପୁର) କ୍ରି.—(ସଂ. ପ୍ରକ୍ଷାଳନ; ଭୁଲ. ବଂ. Pākhālibā ପାଖଲାନ)—ପ୍ରକ୍ଷାଳନ କରିବା; ଧୌତ କରିବା—To wash.

ପାଖି—ଦେ. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) ଅ.—ପାଖକୁ—
Pākhi To the side or direction of.

ତ କଲେ ଋଷି ବୋଲ ନୃପ ବୁଲ ଅଛି,
ବୁଲ କର ପୁଣି ଗୃହାନ୍ତେ ବୁଲ ପାଖି । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ଅନୁଶାସନ

ପାଖିଆ—ଦେ. ବିଣ.—ପାର୍ଶ୍ୱସ୍ଥ—
Pākhiā Situated on the side; lateral.
[ଦ୍ର—ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବ୍ୟବହୃତ; ଯଥା—ବାଆଁ ପାଖିଆ; ଦୁଇ ପାଖିଆ, ଏକ ପାଖିଆ ।]

ପାଖିଆଇବା—ଦେ. କ୍ରି.—ପାଖିବା (ଦେଖ)
Pākhiāibā Pākibā (See)

ପାଖିଆ ପାଖେଇ—ଦେ. ବି.—୧ । ଏକ ପାଖକୁ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଆଡ଼େଇବା ବା ହଟାଇବା କର୍ମ; ଆଡ଼େଇ ଦେବା—1. The act of making people move to one side,
Pākhiā pākhei
୨ । (ବିପରୀତ ଦିଗରୁ ଆସୁଥିବା ଦୁଇଜଣ) ପରସ୍ପର ବିପରୀତ ପାର୍ଶ୍ୱକୁ ଆଡ଼େଇ ଯିବା—2. (two persons coming from opposite directions) Moving to mutually opposite sides; making way for each other.

ପାଖି ପଟା—ଦେ. ବି.—(ସଂ. ପାର୍ଶ୍ୱ+ପଟ)—କାଠମୁଣ୍ଡି କରତଦ୍ୱାରା ଚିରା ହୋଇ ଯିବା ପରେ ଦୁଇ ପାଖର ଯେଉଁ ପଲଖା ଖଣ୍ଡମାନ ରହି ଯାଏ—The slices on both sides which remain after a log is sawed into planks.
Pākhi paṭā

ପାଖିବନ୍ଧା ମହଣ—ଦେ. ବି.—(ସଂ. ପାର୍ଶ୍ୱବନ୍ଧନ+ଓ. ମଣ)—ସଗଡ଼ରେ ବା ହଳରେ ଲାଗି ଥିବା ମଣିଆ (ପଖିବନ୍ଧା ମଣ—ଅନ୍ୟରୂପ) (ମହଣ ହୋଇଥିବା) ବଳଦଙ୍କ ପାଖରେ ଅମଣିଆ ଦାମୁଡ଼ିକୁ ଅଭ୍ୟସ୍ତ କରିବାପାଇଁ ବାନ୍ଧିକରି ବୁଲାଇ ମଣ କରିବା—Breaking of a steer in plough or cart by tying it with the yoked bullocks and causing it to walk alongside for some time.
Pākhi bandhā mahaṇa

ପାଖିବା—ଦେ. ବି.—(ସଂ. ପାର୍ଶ୍ୱ)—୧ । ଏକ ପାଖକୁ ଆଉଜିଯିବା—1. To lean to one side.
Pākhibā
୨ । ଏକ ପାର୍ଶ୍ୱକୁ ଘୁଞ୍ଚି ଯିବା—2. To move to one side.
୩ । (ସମୟ ବା ସ୍ଥାନ ବା ବ୍ୟକ୍ତି) ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେବା; ପାଖକୁ ଆସିବା—3. (a time, place or person) To come near; to become nearer, to approach.

ଅଖେଇବ, ଅଗଲ ଅଗଲ ପାଖେଇଲ । ଭଗ ।

୪ । ପାର୍ଶ୍ୱ ଦିଗକୁ ଗତି କରିବା—4. To make a side-long movement.
୫ । ଆଡ଼େଇ ଯିବା; ଏକ ପାଖକୁ ଆଉଜି ଯାଇ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବାଟ ଛାଡ଼ି ଦେବା—5. To make room for another person to pass.

ପାଖୁ—ଦେ. ଅ.—(ପାଖ ଶବ୍ଦରେ ୫ମୀ ବିଭକ୍ତିର 'ରୁ' ଚିହ୍ନ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଅବ୍ୟୟରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ)—ପାଖରୁ (ଦେଖ)—(ପାଖୁଁ—ଅନ୍ୟରୂପ) Pākhu Pākharu (See)

ପାଖୁଆ—ଦେ. ବିଣ.—ପାର୍ଶ୍ୱବର୍ତ୍ତୀ—
Pākhuā Adjoining.
ପାଶେର **ପାସକା**

ପାଖୁକୁ—ଗ୍ରା. ଅ—ପାଖକୁ (ଦେଖ)
Pākhuku Pākhaku (See)

ପାଖୁଡ଼(ଡ଼ା)(ଡ଼ି)—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପକ୍ଷ; ପକ୍ଷ୍ମ)—
Pākhurda(rdā)(rdi) ୧ । ପୁଷ୍ପର ଦଳ—1. The petal of a flower

ଅଣ ଅଛ ବ ବହୁତ ବାସନ୍ତକ ବାସକୁସୁମ ପାଖୁଡ଼ା ।
କବିସୂର୍ଯ୍ୟ—ସଙ୍ଗୀତ ।

ପାକଡ଼ୀ, ପାବଡ଼ୀ, ପାପଡ଼ୀ **ପଖଡ଼ୀ, ପଖୁଡ଼ୀ, ପଖଡ଼ୀ** ୨ । ଉପର୍ଯ୍ୟୁପରି ନ୍ୟସ୍ତ ପତଳା ସ୍ତର—2. Thin layers laid over one another.

୩ । କପା ବା ଶିମିଳି ଭୁଲାର କୋଷର ଉପରସ୍ଥ ପତଳା ଆବରଣ—3. The capsule of cotton or silk-cotton pods.

ପାଖୁଡ଼ିଆ—ଦେ. ବିଣ. (ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ ହୁଏ ଯଥା—ଗୁରୁ ପାଖୁଡ଼ିଆ, ରଙ୍ଗ ପାଖୁଡ଼ିଆ)—ଦଳବିଶିଷ୍ଟ (ପୁଷ୍ପ)—ପାପଡ଼ିଓୟାଲା **ପଖଡ଼ୀବାଲା** Petalled (flower).
Pākhurdiā

ପାଖୁରୁ—ଗ୍ରା ଅ.—ପାଖରୁ (ଦେଖ)—
Pākhuru Pākharu (See).

ପାଖେ—ଦେ. ଅ—ପାଖରେ (ଦେଖ)—
Pākhe Pākhare (See).
(ପାଖେରେ—ଗ୍ରାମ୍ୟରୂପ) ସେ କଥା ମୁଁ ତୋର ପାଖେ,
ବହିବ ଭକ୍ତ ଜନ ସୁଖେ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ପାଖେଇ ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସକର୍ମକ)—ଆଡ଼େଇ ଦେବା; ଲୋକଙ୍କ ବାଟରୁ ଆଡ଼େଇ ଦେବା—
Pākhei debā To cause people to move away from a person's path.

ପାଖେଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପାର୍ଶ୍ୱ)—୧ । ପାଖିବା (ଦେଖ)—
Pākheibā 1. Pākhibā (See).

ପାଖେ ଅସ୍ତ୍ର ସେ ଅନ୍ତିମକାଳ—ରାଧାନାଥ. ବରବାର ।

୨ । ପାଖେଇ ଦେବା—2. Pākhei debā (See).
[ଦ୍ର—ପାଖେଇବା କ୍ରିୟାର ଅସମାପିକାରୂପ ସଙ୍ଗେ ଆସିବା, ଯିବା, ହେବା କ୍ରିୟାର ସମାପିକା ରୂପ ଯୁକ୍ତ ହୁଏ ।]

ପାଖେଇ ଯିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ଅକର୍ମକ)—ଗୋଟାଏ ପାଖକୁ ଘୁଞ୍ଚିଯିବା—
Pākhei jibā To move to one side.
(ପାଖେଇ ହେବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାଖେ ପାଖେ—ଦେ. ଅ—୧ । ବସ୍ତୁର ପାର୍ଶ୍ୱରେ ବା ନିକଟରେ—
Pākhe pākhe 1. Side by side; along the side of.

ଯଥା—ରେଲ୍ ଲାଇନ୍ ଜଗନ୍ନାଥ ସଡ଼କର ପାଖେ ପାଖେ ଖଣ୍ଡଦୂର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପଡ଼ିଛି ।

ପାଶେ ପାଶେ ୨ । ସବୁବେଳେ ନିକଟରେ—

ପାସପାସ 2. Always at hand.

(ଯଥା—ତୁମେ ଡରନାହିଁ, ମୁଁ ତୁମ ପାଖେ ପାଖେ ଅଛି ।)

ପାଗ୍‌ରାଗ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର; ସହଚର ଶବ୍ଦ)—ପାଗଯୋଗ (ଦେଖ)—

Pāg-rāg Pāga jōga (See).

ପାଗଲା (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ ବିଣ. ପୁଂ.—ପାଗଲା ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)—

Pāg-lā (etc) ପଗଲୀ; ପାଗଲୀ—ସ୍ତ୍ରୀ Pāgalā etc. (See).

ପାଗଲାମି—ଦେ. ବି—ପାଗଲାମି—

Pāg-lāmi Pāgalāmi (See).

ପାଗ – ଦେ. ବି. (ସଂ. ପ୍ରଗ୍ରହ; ପ୍ରା. ପଗ୍ଗହ)—୧ । ପଗଡ଼ି; ଠେକା;

Pāga **ପାଗ** ଶିରସ୍ତ୍ରାଣ—1. Headdress;

ପାଗ turban.

ପାଗବାଏଁ ଫେଟ ଅଛନ୍ତି କି ଲୁଚି—କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର. ମହା. ଉଦ୍ୟୋଗ ୧୩ ।

[ଦ୍ର—କମ ଚଉଡ଼ା ଓ ଖୁବ୍ ଲମ୍ବ ଲୁଗା ଉପର୍ଯ୍ୟୁପରି ଗୁଡ଼ିଆ ହୋଇ ମୁଣ୍ଡରେ ବନ୍ଧା ହୋଇଥିବା ପଗଡ଼ିକୁ ପାଗ ବୋଲାଯାଏ । ଏହି ଅର୍ଥରେ ପାଗ ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର, ହିନ୍ଦୀ, ବଙ୍ଗଳା, ମରହଟ୍ଟୀ, ଆସାମୀ ଭାଷାମାନଙ୍କରେ ଅଛି ।]

ପାକ ପାଗ ୨ । (ସଂ. ପାକ)—ରନ୍ଧନ; ରନ୍ଧା—2. Cooking.

୩ । ରନ୍ଧନପାତ୍ରର ଏକସାର—

3. One set of cooking pots.

ଗୋଟା ମଣ୍ଡ ହାଣ୍ଡିଶାଳରେ ପଶିଲା ଯେ ! ହାଣ୍ଡି ପାଗ ମାଡ଼ି ଗଲା ଯେ—

ଫକୀରମୋହନ. ଗଳ୍ପସ୍ୱଳ୍ପ ।

୪ । ରନ୍ଧନର ବା ଉଖୁଡ଼ାଆଦି ପାଗ କରିବାର ଏକଥର—

4. One cooking or seasoning with syrup.

ପାକା ପାଗ ୫ । ଉଖୁଡ଼ା, ମିଠାଇ, ମୋଦକ, ପିଠା ଆଦି ତିଆରି କରିବା ନିମନ୍ତେ ନିଆଁ ଉପରେ ସିଦ୍ଧ ହୋଇ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଗୁଡ଼ ବା ଚିନିର ଗାଢ଼ରସ; ସିରା—5. Syrup for seasoning sweetmeats, cakes and fried corn.

୬ । ଏକଥର ପାକରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଖାଦ୍ୟ, ଉଖୁଡ଼ା, ପିଠା ଓ ମିଷ୍ଟାନ୍ନାଦି—6. Food, cakes, sweetmeats prepared at one cooking.

୭ । ଯେଉଁଥିରେ ଏକାଧିକ ବସ୍ତୁ ମିଶାଯାଇ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଏ, (ଯଥା—ନାସ, ଗୁଣ୍ଡି, ଚୂନପତ୍ର) ତହିଁର ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାର ଏକଥର ବା ଏକଥରର ପରିମାଣ—7. A quantity of a compound article which is prepared with various ingredients at one time

ଯଥା—କାଲି ମୁଁ ଯେଉଁ ଗୁଣ୍ଡି ପାଗକ କରିଥିଲି ତାହା ଆଗଥରକ ଅପେକ୍ଷା ଭଲ ହେଲା ।

୮ । (ସଂ. ଭୁଲ.ପକ୍ଷ; ତା—ପଗଲ୍ (ଦିନ)ରୁ)—8. Weather.

(ବେପାଗ, ଅପାଗ—ବିପରୀତ) ଯଥା—ଖରାପାଗ; ମେଘୁଆପାଗ ।

ମୌସମ ମୋସୋମ ୯ । କୃଷି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ କର୍ମ କରିବା ପାଇଁ ଅନୁକୂଳ ଋତୁ—9. Weather favourable for particular agricultural operation.

୧୦ । ସୁଯୋଗ; ସୁବିଧା—10. Opportunity.

ପାଗ ଅଛୁଆଁ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. [illegible]—ପାକାସ୍ପୃଶ୍ୟ

Pāga achhuāñ Pākāspṛuśyā (See).

ପାଗ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । କୃଷି କର୍ମର ଅନୁକୂଳ ଋତୁ ଘଟିବା—

Pāga karibā 1. The arrival of the proper season or weather for a particular agricultural operation.

ଯୋଗହୋନା

(ଯଥା— ଆଜି ଧାନ ବୁଣିବାକୁ ଭଲ ପାଗ କରିଛି ।)

ପାଗ ପକା(କେ)ଇବା } ଅନ୍ୟରୂପ ୨ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ
ପାଗ ଦେବା } ଉପଯୁକ୍ତ ଋତୁ ବା ସମୟ ଘଟିବା—

2. The arrival of the proper weather or time for doing a certain work.

ଦେ. କ୍ରି—ପୁରୁଣା ପାକପାତ୍ରମାନ ଫିଙ୍ଗିଦେଇ ରନ୍ଧନାର୍ଥ ଏକ ସାର ନୂଆ ପାକପାତ୍ର କରିବା—To replace an old set of cooking pots by a new set.

ପାଗ ଗୁଡ଼ା (ଡେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ମୁଣ୍ଡରେ ପଗଡ଼ି ଉଡ଼ିବା—

Pāga gurdā(rde)ibā To tie a turban round the head.

(ପାଗ ବାନ୍ଧିବା, ପାଗ ଉଡ଼ିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାଗବାଁଧା **पाग बाँधना**

ପାଗ ଚଟୁ—ଦେ. ବି—ଗୁଡ଼ିଆଙ୍କର ଉଖୁଡ଼ା ତିଆରି କରିବା ପାଇ

Pāga chaṭu ବ୍ୟବହୃତ ଚଉଡ଼ାମୁହାଁ ଚଟୁ—The flat-headed

ପାକକରଛୁ ladle used by confectioners in seasoning fried paddy in syrup.

ପାଗ ଛଡ଼ା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ପାକ + ଉତ୍ସୃଷ୍ଟ)—

Pāga chhardā ୧ । ବର୍ଜିତ (ହାଣ୍ଡି); ମୃତକାଦି ଅଶୌଚ

ଛୁତହର ଶେଷରେ ରନ୍ଧନଶାଳାରୁ କଢ଼ା ଯାଇଥିବା (ହାଣ୍ଡି)—

1. Discarded or abandoned (earthen cooking pots).

୨ । ଋତୁମତୀ ହେବାରୁ ରନ୍ଧିବାର ଅଯୋଗ୍ୟା (ସ୍ତ୍ରୀ); ପାକାସ୍ପୃଶ୍ୟା—2. Menstruated; (a woman) in her monthly course.

ପାଗ ଛୁଇଁବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । (ସ୍ତ୍ରୀ) ଋତୁସ୍ନାନ ପରେ ପାକଶାଳାରେ

Pāga chhuiñibā ପ୍ରବେଶ କରି ରନ୍ଧନ କରିବା—

ପାକ ଛୁନା 1. (a woman) To cook for the first

(ପାଗ ଛୁଇଁବା—ଅନ୍ୟରୂପ) time after her purificatory bath after the menses.

୨ । ନବବଧୂ ଶଶୁରାଳୟକୁ ଆସି ଶଶୁରଙ୍କ ପାକରେ ପ୍ରଥମେ ରନ୍ଧିବା—3. (a new bride) To cook for the first time in the husband's cooking.

ପାଗ ଝୁକି ଯିବା—ଦେ. ବି—କୃଷି ଉପଯୁକ୍ତ ଋତୁ ବା ସମୟ ବଳିଯିବା—

Pāga jhuki jibā The passing away of the proper season for a particular agricultural operation.

ପାଗଡ଼ – ଦେ. ବ. (ଜାହାଜଆ ଶବ୍ଦ) (ସଂ. ପ୍ରଗ୍ରହ—ଦଉଡ଼ି)—
Pāgarda ୧ । ବୋଟ ଆଦି ଟାଣିବାରେ ବ୍ୟବହୃତ ଛୋଟ ଦଉଡ଼ି-
पागड़ 1. (nautical term) Tug; tugging rope; towing rope.

× × × ପାଦର ଗଣ୍ଠ ପର ବଞ୍ଚଳ ଉ ବଲେ—ପାଗଡ଼, ପାଗଡ଼, ପାଗଡ଼ ।
ପଙ୍କାରମୋହନ, ଚଲ୍ଲସ୍ମ ।

୨ । ଶୂଦ୍ରମାନଙ୍କର ଉପାଧିବିଶେଷ—
2. A family title of Śūdras.

ପାଗଡ଼ ମାରିବା—ଦେ. କ୍ରି (ଜାହାଜଆ ଶବ୍ଦ)—
Pāgarda māribā ବୋଟ ଆଦିର ଟଣା ଶେଷ ହେବା ପରେ
पागड़ समेटना ପାଗଡ଼କୁ ଉଙ୍ଗା ଉପରକୁ ଟାଣି ଗୋଟାଇ ଆଣିବା—To hoist in the towing rope.

ପାଗଡ଼ ମେଣ୍ଟା(ଣ୍ଟେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ଜାହାଜଆ ଶବ୍ଦ)—
Pāgarda menṭā(ṇṭe)ibā ଗତି ବିଶିଷ୍ଟ ଏକ ଉଙ୍ଗାର
पागड़ बगलाना ପାଗଡ଼କୁ ବିପରୀତ ଦିଗରୁ ଆସୁଥିବା ଉଙ୍ଗାର ପାଗଡ଼ ଉପର ବା ତଳ ଦେଇ ଟାଣି ନେବା—To pass the towing rope of a moving boat over or below that of another boat coming from an opposite direction.

ପାଗଡ଼ା—ଦେ. ବ—ଶକଟା ଖେଳର ଦାନବିଶେଷ—
Pāgardā 1. Name of a throw in the game of Sakaṭā.

୨ । ପାଖଡ଼ା (ଦେଖ)—2. Pākhardā (See)

ପାଗଡ଼ା ଖଇର – ଦେ. ବ—ପାଖଡ଼ା (ଦେଖ)
Pāgardā khaira Pākhardā (See)

ପାଗ ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ସୁଯୋଗ ଦେବା—
Pāga debā 1. To allow an opportunity.

୨ । ପାଗିବା (ଦେଖ)—2. Pāgibā (See)

ପାଗ ପଟୁକା—ଦେ. ବ. (ସହଚର ଶବ୍ଦ; ସଂ. ପ୍ରଗ୍ରହ+ପଟ୍ଟକ)—
Pāga paṭukā ୧ । ପୋଷାକ ପରିଚ୍ଛଦ—1. Dress.
झड़ाचूड़ा ୨ । ମୁଣ୍ଡରେ ବାନ୍ଧିବା ପଗଡ଼ି ଓ ଅଣ୍ଟାରେ ବାନ୍ଧିବା
पाग पटका କମରବନ୍ଧ—2. Turban and belt.

ପାଗ ଯୋଗ—ଦେ. ବ. (ଏକାର୍ଥକ ସହଚର ଶବ୍ଦ)—
Pāga joga ୧ । ଶସ୍ୟାଦି ଆବାଦ ହେବା ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ
लगन योग ଅନୁକୂଳ ସମୟ ଓ ଅନୁକୂଳ ପ୍ରକ୍ରିୟାମାନ—
1. The proper season and operations for growing a crop.

୨ । ଅନୁକୂଳ ଅବସ୍ଥା; ସୁଯୋଗ—
2. Favourable condition; opportunity.

୩ । ଅନୁକୂଳ ଅବସ୍ଥାମାନଙ୍କର ସମୁଚ୍ଚୟ—
3. The aggregate and concatenation of all favourable conditions.

ପାଗଲ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ— ବଗା; ଓଲ୍ଲ; ନିର୍ବୁଦ୍ଧିଆ—
Pāgal Stupid.

ପାଗଲ(ଲ)—ସଂ. ବ. ପୁଂ—ବାୟୁ ଲୋକ—
Pāgala(la) A mad man.
ପାଗଲ (ସ୍ତ୍ରୀ—ପାଗଲିନୀ) ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—୧ । ବୟୁ; ବାଉଳ;
पागल, पगला ବିକୃତମସ୍ତିଷ୍କ—1. Mad; deranged in mind.

ଶୃଗାଳ ପାଗଳ ହୋଇ, ସିଂହ ପୁରେ ପଶି ଯାଇ ।
(ପାଗଳୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ବଳରାମ: ବ ଚରିତ୍ରମାସୃଣ ।

୨ । ବିମୁଗ୍ଧ—2. Enchanted; charmed.
୩ । ବାଉଳ ପରି କ୍ରୋଧାଦିରୁ ହୃତାହୃତ ଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟ—
3, Maddened; one who has lost his reasoning power, being overcome with passion.

ପାଗଲ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉନ୍ମତ୍ତ କରାଇବା—
Pāgala karibā To madden.
ପାଗଲକରା **पगला करना**

ପାଗଲ ଖାନା—ଦେ. ବ. (ସଂ. ପାଗଲ+ଫା. ଖାନେହ୍)—
Pāgala khānā ବାଉଳମାନଙ୍କ ଚିକିତ୍ସାର୍ଥ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଆଶ୍ରମ;
ପାଗଲାଖାନା ବାଉଳାଶ୍ରମ—Lunatic assylum; mental
पागलखाना hospital.
(ପାଗଲାଖାନା, ପାଗଲଖାନା, ପାଗଲ୍ଲଖାନା; ପାଗଲ କୋଠି, ପାଗଲ୍ଲ ଗାରଦ୍— ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାଗଲା(ଲ) ଆ(ଆ)ସିଆ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ପାଗଲ+ଈଷତ୍)—
Pāgalā(lā) ā(āṅ)siā ଈଷତ୍ ବିକୃତମସ୍ତିଷ୍କ; ପିତ୍ତପାଙ୍ଗୁଳା
ପାଗଲାଟେ (ଲୋକ)—Crack-brained; crazy-
पगलासा

ପାଗଲା(ଲ)—ଦେ. ବ ଓ ବିଣ. ପୁଂ. (ସଂ. ପାଗଲ)—ପାଗଲ (ଦେଖ)—
Pāgalā(lā) Pāgala (See)
ପାଗଲୀ(ଲୀ) ପାଗଲା(ପୁଂ),ପାଗଲୀ, ପାଗଲିନୀ(ସ୍ତ୍ରୀ)
ପାଗଲନୀ } ସ୍ତ୍ରୀ
ପାଗଲ୍ଲନୀ } **पागला(पुं), पागली(स्त्री)**
ପାଗଲୁଣୀ

ପାଗଲା(ଲ, ଲେ, ଲେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ବାଉଳପରି ଗପିବା;
Pāgalā(lā, le, le)ibā ପ୍ରଳାପ କରିବା—1. To rave like a mad man.

୨ । (ସଂ.ପ୍ରୋଦ୍ଗାର) ପାଗୁଳାଇବା; ରୋମନ୍ଥ କରିବା—
2. To ruminate.
୩ । ପାକଳାଇବା ୪ (ଦେଖ)—
3. Pākalāibā 4. (See)
୪ । କଥାରେ ଭଣ୍ଡାଇବା; ଭୁଲାଇବା—
4. To wheedle; to cajole.
୫ । ଜ୍ଞାତବ୍ୟ ବିଷୟର ପ୍ରକୃତ ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ବା ପ୍ରକୃତ କଥା ନ କହି ଏଣୁ ତେଣୁ କହିବା—
5. To prevaricate, to make evasive replies or statements.

ପାଗଲା(ଲ) ଘଣ୍ଟା—ଦେ. ବ—୧ । ଯେଉଁ ଘଣ୍ଟା ଠିକ ସମୟ ରଖେ
Pāgalā(lā) ghanṭā ନାହିଁ—1. A clock which often
पागला घण्टा goes wrong.

୨ । ଜେଲଖାନାରେ ହଠାତ୍ ବିପଦ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ, ଜେଲ୍‌ର କର୍ମଚାରୀମାନେ ଯେଉଁ ଘଣ୍ଟାକୁ ପିଟି ଅନ୍ୟ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କୁ ସାବଧାନ କରାଇ ଦିଅନ୍ତି—2. Alarm gong which is sounded in a jail in times of emergency.

ପାଗଳା(ଲା)ମି—ଦେ. ବି (ବଙ୍ଗଳାରୁ ଅନୁକୃତ)-୧ । ପାଗଳପଣ; ବାଉଳତା-
Pāgalā(lā)mi 1. Madness; insanity.
ପାଗଳାମୀ ୨ । ବାଉଳ ପରି ପ୍ରଳାପ କରିବା—
ପାଗଳ ପନ 2. Raving like a mad man.
ପାଗଳ(ଲ)ପଣ } ଅନ୍ୟରୂପ ୩ । ନିର୍ବୋଧତା—
ପାଗଳ(ଲ)ଣିଆ(ଆଁ) } 3. Folly; foolishness.

ପାଗଳୀ(ଲୀ)—ସଂ. ବି ଓ ବିଣ ସ୍ତ୍ରୀ—(ପାଗଳ+ଈ)—ପାଗଳର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ-
Pāgalī(lī) Feminine of Pāgala.
ପାଗଳୀ; ପାଗଳିନୀ **ପଗଳୀ**
[ପାଗଳନୀ, ପାଗଳେ(ଲେ)ଇ—ଦେଶଜରୂପ];

ପାଗଳେ(ଲେ)ଇ—ଦେ. ବିଣ—ପାଗଳ ବ୍ୟକ୍ତି ପରି; ବାଉଳ ପ୍ରାୟ;
Pāgale(le)i ବାଉଳ ସୁଲଭ—Befitting a mad man.
ପାଗଳାଇ ଦେ. ବି ଓ ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ପାଗଳର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
ପଗଳାଇ Feminine of Pāgala.

ପାଗ ହାଣ୍ଡି—ଦେ. ବି—(ସଂ. ପାକ+ହଣ୍ଡିକା)—୧ । ପାକଶାଳାରେ
Pāga hāṇḍi ପାକାର୍ଥ ବ୍ୟବହୃତ ହାଣ୍ଡି; ପାକ ଭାଣ୍ଡ—
ପାକେରହାଁଡ଼ୀ 1. Earthen cooking pots actually in use.
ପାକକୀହାଁଡ଼ୀ
୨ । ପାଗୁଆଳ ହାଣ୍ଡି (ଦେଖ)—
2. Pāguāli hāṇḍi (See)

ପାଗା—ଦେ. ବି—(ସଂ. ପ୍ରଗ୍ରହ=ଘୋଡ଼ା ବାନ୍ଧିବା ଦଉଡ଼ି)—
Pāgā ଘୋଡ଼ାଶାଳ; ଅସ୍ତାବଲ—Stable.
ଅସ୍ତବଲ **ଅସ୍ତବଲ**

ପାଗା ପଟକା—ପ୍ରାଦେ. (ସାଜପୁର)—ବି—ପାଗ ପଟୁକା—
Pāgā paṭakā Pāga paṭukā (See)

ପାଗି—ଦେ. ବିଣ—(ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ବ୍ୟବହୃତ)—୧ । ପାଗଧାରୀ;
Pāgi ଉଷ୍ଣୀଷଧାରୀ—1. Wearing a turban.
ପାଗଓୟାଲା (ଯଥା—ନାଲିପାଗିଆ)
ପାଗବାଲା ୨ । ଚିନିରେ ପାଗ କରାଯାଇଥିବା—
(ପାଗିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ) 2. Seasoned in syrup.
(ଯଥା—ଦୋପାଗି ଉଖୁଡ଼ା)
୩ । ପକ୍ୱ; ସିଦ୍ଧ—3. Boiled.
(ଯଥା—ସୂର୍ଯ୍ୟପାଗି ।)

ପାଗିବା—ଦେ. କ୍ରି—(ସଂ. ପାକ)—୧ । (ଅକର୍ମକ) ଖୁବ୍ ବର୍ଷା ପରେ
Pāgibā କ୍ଷେତରୁ ପାଣି ମରିଯାଇ ତାହା ଚାଷ ହେବାର ଓ ବୁଣା
(ପାଗେଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ହେବାର ଉପଯୁକ୍ତ ହେବା—1. (a field)
To become fit for ploughing and sowing seeds after a shower.
୨ । (ଅକର୍ମକ) କଞ୍ଚା ନଡ଼ିଆ ଶୁଖିଯାଇ ବ୍ୟବହାର ବା ବାଣିଜ୍ୟ ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ହେବା—2. (cocoanut) To become fit for use.
୩ । (ଅକର୍ମକ) କୌଣସି ଦ୍ରବ୍ୟରୁ ଅଛରକ୍ତ ଜଳ ଶୁଖିଯିବାଦ୍ୱାରା ତାହା ବ୍ୟବହାରର ଉପଯୋଗୀ ହେବା—3 (any article) To become fit for use after the water in it has dired up.
୪ । (ସକର୍ମକ) ଖଇ ଆଦିକୁ ଗୁଡ଼ ବା ଚିନିର ଶିରାରେ ପୁଆଇବା—
ପାଗନା 4. To season fried grains in boiling syrup.
ପ୍ରାଦେ (ବାଲେଶ୍ୱର) କ୍ରି—(ଗାଈ) ବଢର ପଡ଼ିବା; ଋତୁମତୀ ହେବା—(a cow) To be in heat.

ପାଗୁଆଳ ହାଣ୍ଡି—ଦେ. ବି—୧ । ପାଗ ହାଣ୍ଡି; ରନ୍ଧନାର୍ଥ ବ୍ୟବହୃତ ମାଟି
Pāguāli hāṇḍi ପାଙ୍ଗ; ପାକ ଭାଣ୍ଡ—1. Earthen cooking pot.
୨ । ଯେଉଁ ବଡ଼ ହଣ୍ଡିରେ ଗୁଡ଼ ଗନ୍ଧ ଗୁଡ଼ିଆମାନେ ଉଖୁଡ଼ାର ପାଗ କରନ୍ତି ଏବଂ ଖଳ କରନ୍ତି—2. Big earthen pots in which fried corn is seasoned in boiled sugar and in which dough is boiled for preparing cakes.

ପାଗୁର୍ଡ଼ି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର, ଗଡ଼ଜାତ) ବି—ଫାଟକ—
Pāgurḍi Gate.

ପାଗୁଳା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପ୍ରୋଦ୍ଗାର)—ପାକୁଳା (ଦେଖ)
Pāgulā (ପାଗୁଳ—ଅନ୍ୟରୂପ) Pākulā (See)
ଜାବର, ପାଇଜ, ଜାଓର **ପାଗୁର, ଜୁଗାଳୀ**

ପାଗୁଳା(ଲେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ପାକୁଳ କରିବା (ଦେଖ)
Pāgulā(le)ibā Pākuli karibā (See)

ପାଗୁଳି—ଦେ. ବି—୧ । (ସଂ. ପାକସ୍ଥାଳୀ)—ପାକପାତ୍ର; ପାଗହାଣ୍ଡି—
Pāguli 1. Cooking pot.
୨ । (ସଂ. ପ୍ରୋଦ୍ଗାର) ପାକୁଳା (ଦେଖ)
2. Pākulā (See)
୩ । ଚର୍ବିତଚର୍ବଣ ବେଳେ ଗବାଦି ପଶୁ ପେଟ ମଧ୍ୟରୁ ଯେଉଁ ଖାଦ୍ୟର ଗୋଳା ଅଣି ପାଟିରେ ରୋମନ୍ଥ କରନ୍ତି—
3. Cud.

ପାଗୁଳି କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ପାକୁଳ କରିବା (ଦେଖ)
Pāguli karibā Pākuli karibā (See)

ପା-ଘଣ୍ଟା—ଦେ. ବି. (ପା=ଏକଚତୁର୍ଥାଂଶ+ଘଣ୍ଟା)—ପନ୍ଦରମିନିଟ୍—
Pā-ghaṇṭā 15 minutes; a quarter of an hour.
ପା ଘଣ୍ଟା ପା-ଘଣ୍ଟା ବାଦେ ବାରୁ ମାଇଲ୍ ଥର ଥରେ ଅଳାଇ କହିଲେ ।
ପାବଘଣ୍ଟା ଫକୀରମୋହନ, ଗଳ୍ପସଳ୍ପ
(ପାଏଘଣ୍ଟା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାଂକ୍ତେୟ—ସଂ. ବି. (ପଙ୍କ୍ତି+ଏୟ)—ସାମାଜିକ ଭୋଜୀରେ ଏକ ପଂକ୍ତିରେ
Pāṁkteya ବସି ଭୋଜନ କରିବାର ଅଧିକାରୀ—Entitled to dine in one line with other caste-people.

ପାଙ୍ଗିବା—ପ୍ରାଦେ. କ୍ରି—୧ । (ସମ୍ବଲପୁର) କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ଅଶୁଭ
Pāṅgibā ଚାହିବା; ଅମଙ୍ଗଳ ଇଚ୍ଛା କରିବା—1. To wish evil of another.

୨ । (ପୁଣି) (କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ) ଦଣ୍ଡ ଦେଇ ସାଧ୍ୟ କରିବା—
2. To teach a person a lesson, to subjugate a person by punishment.

୩ । (ପୁଣି) କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଅସମର୍ଥ କରିବା—
3. To incapacitate a person.

୪ । (ଗଞ୍ଜାମ) ଗୁଣି ଗାରଡ଼ି ପ୍ରୟୋଗଦ୍ୱାରା ବଶୀଭୂତ କରିବା—
4. To bring a person under cortrol by application of magical charms.

(ଗଡ଼ଜାତ) କ୍ରି—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଠାରେ ମନ୍ତ୍ରାଦି ଅଉଷଧର ପ୍ରୟୋଗ ପୂର୍ବକ ଭୂତ ବା ଡାହାଣି ଲଗାଇବା—5. To cause derangement of mind by employing charms.

ପାଙ୍ଗୁଲା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପାଗଲ)—୧ । ମନ୍ଦାଗ୍ନିଜନିତ ରୋଗ-ବିଶେଷ—1. A disease due to indigestion.
Pāṅgulā
(ପାଙ୍ଗୁଲିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ)

୨ । ବାଉଳତା—2. Madness.

ପାଙ୍ଗୁଲୀ
ପାଙ୍ଗୁଲେଇ } ସ୍ତ୍ରୀ. ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ—୧ । ବାଉଳ—
1. Mad; insane.

୨ । ଈଷତ୍ ବାଉଳ; ବିକୃତମସ୍ତିଷ୍କ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
2. Crack-brained.

ପାଙ୍ଗ୍ୟା
ସିଡ଼ୀ

ପାଚ୍‌ବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି. (ସଂ. ପଚ୍ ଧାତୁ)—ପାଚିବା—
Pāch-bā To ripen; to become ripe.

ପାଚକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ପଚ୍ ଧାତୁ=ପାକ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Pāchaka ୧ । ଯେ ପାକ କରେ; ରାନ୍ଧୁଣିଆ; ସୁଆର; ରୁଷେୟା—
(ପାଚିକା, ପାଚକୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. A male cook.

୨ । ବହ୍ନି—2. Fire.

୩ । ଜଠରାଗ୍ନି; ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟର ଜୀର୍ଣ୍ଣକାରକ ଶରୀରାଭ୍ୟନ୍ତରସ୍ଥ ଶକ୍ତି—3. Digestive energy inside the stomach.

୪ । ଟଙ୍କଣ; ଟାଙ୍ଗଣା (ହେମଚନ୍ଦ୍ର)—4. Borax.

୫ । ପିତ୍ତ—5. Gall; bile (M. W.).

[ଦ୍ର—ବୈଦ୍ୟକମତରେ ଜୀର୍ଣ୍ଣଶକ୍ତିର ସହାୟକ ୫ ପ୍ରକାର ପିତ୍ତ ବା ରସମଧ୍ୟରୁ ଏହା ଏକତମ । ଏହାର ସ୍ଥାନ ଆମାଶୟ ଓ ପକ୍ୱାଶୟ ଅଟେ । ଏହା ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟକୁ ପକ୍ୱ କରାଏ ଓ ତହିଁରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ରସ, ବାୟୁ, ପିତ୍ତ, କଫ, ମୂତ୍ର ଓ ପୁରୀଷ ଆଦିକୁ ପୃଥକ୍ କରେ—ହି. ଶ]

୬ । ଲବଣଯୁକ୍ତ ଜୀର୍ଣ୍ଣକାରକ ଔଷଧ; ହଜମୀ ଔଷଧ (ହି. ଶ)—
6. Digestive saline medicine.

ସଂ. ବିଣ—୧ । ରନ୍ଧନକାରୀ—1. Cooking.

୨ । ଯାହା ପରିପକ୍ୱ କରାଏ—
2. Causing ripeness or maturity; maturing.

୩ । ଜୀର୍ଣ୍ଣକାରକ—3. Digestive; tonic.

୪ । କ୍ଷୁଧାବର୍ଦ୍ଧକ—4. Appetising.

ପାଚକଡ଼—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି—ପାଞ୍ଚକୋଡ଼ମେଇ(ଲତା) (ଦେଖ)
Pāchakarḍa Pāṅchakorḍamei(creeper) (See)
(ପାଚକଡ଼ମା, ପାଚକଡ଼ମେଇ, ପାଚକୋଡ଼ମା(ମା, ମେ, ମୋ)ଇ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାଚକ ପାଣି—ପ୍ରାଦେ. (ପୁଣି) ବି. (ସଂ. ପାଚକ+ପାନୀୟ)—
Pāchaka pāṇi ଭାଙ୍ଗ; ପତ୍ର, ମରିଚ ଓ ମସଲା ଘୋଟାପାଣି; ସିଦ୍ଧି—Bhāṅg; Ganja leaves and black pepper and other spices pasted together and mixed with water and made into a drink.

ପାଚଣ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପ୍ରାଜନ)—ଗବାଦି ତାଡ଼ନ ଯଷ୍ଟି; ବଳଦ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କୁ ଅଡ଼ାଇବା ନିମନ୍ତେ ବ୍ୟବହୃତ ଛୋଟବାଡ଼ି; ପାଚନ, ପାଁଚନୀ ଠେଙ୍ଗୁଣୀ—A cattle-driving stick; a goad.
ପୈନା

ଅତ ତଞ୍ଚନ ତ ଅଟନ୍ତି ସେ ଘୋଡ଼ାଏ
ପାଚଣ ବାଡ଼ି ବାଜନ୍ତେ ତ ତାଙ୍କ ବାସ୍ତେ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ.ଦ୍ରୋଣ ।

ପାଚନ—ସଂ. ବି. (ପଚ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍=ପାଚ ଧାତୁ=ପରିପାକ କରାଇବା+
Pāchana କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ)—୧ । ବହୁବିଧ ଔଷଧର କ୍ୱାଥ; ଔଷଧ-ସିଦ୍ଧଜଳ—1. A decoction of several ingredients; infusion of drugs.

[ଦ୍ର—ଔଷଧ ଦ୍ରବ୍ୟମାନଙ୍କୁ ୧୬ ଗୁଣ ପାଣିରେ ମୃଦୁ ଅଗ୍ନିରେ ସିଝାଇ ତହିଁର ଏକଚତୁର୍ଥାଂଶ ଜଳ ଥାଉଁ ଥାଉଁ ତାହାକୁ ନିଆଁରୁ ଓହ୍ଲାଇ ସେଉଁ ପାଣି ବା କ୍ୱାଥ ଛାଣି ନିଆଯାଏ ତାକୁ ପାଚନ ବୋଲାଯାଏ । ବୈଦ୍ୟକ ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କରେ ୩୦୦ରୁ ଅଧିକ ପାଚନର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି—ହି. ଶ. ।]

୨ । ଅଗ୍ନି—2. Fire.

୩ । ଅମ୍ଳ ରସ (ହେମଚନ୍ଦ୍ର)—3. Acid.

୪ । ରକ୍ତେରଣ୍ଡ (ରାଜନିର୍ଘଣ୍ଟ)—4. The red Ricinus; the red variety of castor seed plant.

୫ । ଖଟା ସ୍ୱାଦ; ଆମ୍ଳିଲାପଣ—
5. Acidity; sourness. (Apte).

୬ । ରୋଷେଇ କରିବା କର୍ମ; ରନ୍ଧନ—
7. Act of cooking or baking.

୭ । ଫଳ ଆଦିକୁ ପକ୍ୱ କରିବା କର୍ମ—
7. Act of ripening.

୮ । ବଥ ଆଦିକୁ ପଚାଇବା କର୍ମ—
8. Act of extracting pus etc. from a boil; causing suppuration.

୯ । ଘାଆ ଆଦିକୁ ଶୁଖାଇବା କର୍ମ (ସୁଶ୍ରୁତ)—9. Causing a wound to close by means of styptic. (M. W.)

୧୦ । ଘାଆ ଆଦିକୁ ଶୁଖାଇବା ଔଷଧ ବା ପ୍ରୟୋଗ—
10. A stiptic for closing a wound; an astringent medicine. (Apte).

୧୧ । ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ—11. Penance; expiation. (M. W.)
୧୨ । ପେଟ ମଧ୍ୟରେ ଖାଦ୍ୟାଦି ଜୀର୍ଣ୍ଣ ହେବା ପ୍ରକ୍ରିୟା—
12. The process of digestion of food.
୧୩ । ଜୀର୍ଣ୍ଣକାରକ ଔଷଧ—13. Digestive medicine.
୧୪ । ଯାହା ଅନ୍ୟ ପଦାର୍ଥକୁ ମିଳେଇ ଦିଏ—
14. A dissolvent. (M. W.)
ସଂ. ବିଣ.—୧ । ଜୀର୍ଣ୍ଣକାରକ; ହଜମୀ—1. Digestive.
୨ । ରନ୍ଧନକାରୀ—2. Cooking.
୩ । ଯାହା ଫଳ ଆଦିକୁ ପକ୍ୱ କରାଏ—3. Ripening.
୪ । ଯାହା ନରମ କରେ—
4. Softening; relaxing. (M. W.)
୫ । ଯାହା ବଥ ଆଦିରେ ପୂଜ ଜନ୍ମାଏ—
5. Suppurative. (M. W.)
୬ । ଆମ୍ଳିଲା; ଖଟା—6. Sour (Apte).
ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତର)—ବି.—ପାଞ୍ଚଣ; ଗବାଦି ତାଡ଼ନ ଦଣ୍ଡ—
Cattle-driving stick.

ପାଚନକ—ସଂ. ବି. (ପାଚ ଧାତୁ=ପରପାକ କରାଇବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ+କ;
Pāchanaka ଏହା ସ୍ୱଣ୍ଡାଦିକୁ ପାକ କରାଏ)—
୧ । ସୋହାଗା—1. Borax.
୨ । ପାଚନ ୯।୧୦।୧୩। ୧୪ (ଦେଖ)
2. Pāchana 9, 10, 13, 14 (See)
୩ । ଏକ ପ୍ରକାର ପାନୀୟ ଖାଦ୍ୟ—
3. A sort of diet drink. (M. W.)

ପାଚନିକା—ସଂ. ବି. (ପାଚନ+ଇକ+ଆ, କିମ୍ବା ପାଚନକ+ଆ)—
Pāchanikā ୧ । ରନ୍ଧନ—1. Cooking.
୨ । ପକ୍ୱ କରାଇବା—1. Maturing; ripening.

ପାଚନୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ପାଚନ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—ହରୀତକୀ; (ମେଦନୀ)—
Pāchanī Myrobalan.

ପାଚନୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (ପଚ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅନୀୟ)—
Pāchanīya ପାଚ୍ୟ; ଯାହା ପାକ କରା ଯାଇପାରେ—
To be cooked, digested, matured or ripened.

ପାଚୟିତା—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପଚ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍=ପାଚ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ; ପାଚୟିତୃ ଶବ୍ଦ; ୧ମା. ୧ବ)—
(ପାଚୟିତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ । ରନ୍ଧନକାରୀ—1. Cooking.
୨ । ଜୀର୍ଣ୍ଣକାରକ—2 Digesting.
୩ । ପକ୍ୱକାରୀ—3. Ripening; maturing.

ପାଚଳ—ସଂ. ବିଣ. (ପଚ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍+ଅଳ)—
Pāchala ୧ । ରନ୍ଧନକାରୀ—1. Cooking.
୨ । ଯାହା ପଚାଏ—2. Ripening.
୩ । ଜୀର୍ଣ୍ଣକାରକ—3. Digestive.
ସଂ. ବି—୧ । ରୁଷେୟା—1. Cook.
୨ । ଅଗ୍ନି—2. Fire.
୩ । ବାୟୁ—3. Wind.
୪ । ଅଗ୍ନିର ବିନା ସାହାଯ୍ୟରେ ପକ୍ୱ ଖାଦ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ—
4. A thing dressed without the aid of fire (Apte).

ପାଚଳ—ଦେ. ବି (ସଂ. ପଚ୍ ଧାତୁ)—ବ୍ୟଞ୍ଜନବିଶେଷ; ଘାଣ୍ଟିଆ ତିଅଣ—
Pāchala A kind of vegetable curry; hodge-
ସ୍ପଷ୍ଟ **ସତଜା; ସତମଜା** podge.
ଭଳା ସାକଭଦ ମନ୍ତ୍ରର; ଆଶ୍ଚିନ, ପାଚଳ ବେଶର ।
ଭିନ୍ନଦାସ, ପାର୍ବତୀଭାଉକ୍ତି ।

ପାଚଳା (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ପକ୍ୱ)—ପାକଲା ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Pāchalā (etc) Pākalā etc (See).
ପାକା **ପକା** କଞ୍ଚା ହେଲେ ପାକଲା ପରି ଦେଖାଇବ ।
କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାଭାରତ ଅଦି ।

ପାଚୁ—ଦେ. ବି (ସଂ. ପଶ୍ଚାତ୍; ପ୍ରା. ପଚ୍ଚା)—୧ । ପାଛୁ; ନିତମ୍ବ; ପିଠି—
Pāchā 1. Buttocks.
ପାଛା **ପାଚ୍ଛା,ପୀଚ୍ଛା** ୨ । ପାଚୁପାଡ଼ (ଦେଖ)
2. Pāchāpārd (See).

ପାଚୁପାଡ଼—ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ପଶ୍ଚାତ୍+ପ୍ରାନ୍ତ; ବଙ୍ଗଳାରୁ ଅନୁକୃତ)—
Pāchāpard ଯେଉଁ ଶାଢ଼ୀ ଲୁଗାର ପିଠିରେ ପଡ଼ିବା ଅଂଶରେ
ପାଛାପେଡ଼େ **ତୀନପଡ଼ିୟା** ଗୋଟିଏ ରଙ୍ଗିନ୍ ପଟ୍ଟୀ ଥାଏ—
(ପାଚୁପାଡ଼, ପାଚୁପାଡ଼ିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ) (a cloth for female
ପାଛାପେଡ଼େ କାପଡ଼ wear) Having a broad stripe
ତିନପଡ଼ୀୟା lengthwise about the middle of it.
ଦେ. ବି—ଯେଉଁ ଶାଢ଼ୀର ମଝିରେ ଗୋଟିଏ ରଙ୍ଗିନ୍ ପଟ୍ଟୀ ଥାଏ—
A cloth for female wear having a broad coloured stripe running lengthwise about the middle.
[ଦ୍ର:—ଏପରି ଶାଢ଼ୀ ବଙ୍ଗ ଦେଶରେ ଚଳେ ଓ ବଙ୍ଗାଳୀଙ୍କ ଦେଖା-ଦେଖି ଓଡ଼ିଆଣୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଚଳିଅଛି । ଲୁଗାର ଯେଉଁ ଅଂଶ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ପିଠି ଉପରେ ରହେ (ଅର୍ଥାତ୍ ଲୁଗାର ଚଉଡ଼ା ବାଗରେ ଏକ ପାଖରେ ୨ ପଣ ଓ ଅନ୍ୟ ପାଖରେ ଲୁଗାର ଦଶପଣ ଥାଏ) ସେହି ଅଂଶରେ ଲୁଗାର ଲମ୍ବେ ଲମ୍ବେ ଉଭୟ ପାଖର ଧଡ଼ (ପାଡ଼) ଆକୃତିରେ ଗୋଟିଏ ଲମ୍ବ ପଟ୍ଟ ବୁଣା ଯାଇଥାଏ । ଉକ୍ତ ଶାଢ଼ୀକୁ ପିନ୍ଧିଲାବେଳେ ଉକ୍ତ ପଟ୍ଟୀଟି ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କ ପିଠି ଉପରେ ପଡ଼ିଥାଏ । ବିହାର ଅଞ୍ଚଳରେ ମାଇପେ ପିନ୍ଧିବା ଶାଢ଼ୀର ମଝିରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଧଡ଼ ଭଳି ପଟ୍ଟଥାଏ (ଭିନ୍‌ପଡ଼ିୟା) ଓ କେତେକ ଶାଢ଼ୀରେ ଦୁଇପାଖର ଧଡ଼ିକୁ ଛଡ଼ ମଝିରେ ତିନି ପଟ୍ଟ ଥାଏ (ପଡ଼ ପଡ଼ିୟା) ।

ପାଚି—ଦେ. ବି—(ସଂ. ପାକ)—୧ । ପାଲକ; ଭଲ ଫସଲ ଅମଦାନି
Pāchi ହେବାର ଅବସ୍ଥା ବା ସମୟ—1. The state or season of a bumper crop.
୨ । ଫସଲ—2. Crop; harvest.

ପାଚିଆ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଟ୍ଟ)—୧ । ବାଉଁଶ ପାତିଆ, ତାଳ ବା ଖଜୁର
Pāchia ପତ୍ର, କାଇଁଶ ଆଦିରେ ବୁଣା ଛୋଟ ଟୋକେଇ;
ପେଟେ, ପେଥେ; **ପଥିଆ** ବାଉଁଶିଆ—1. Small wicker-work basket.

ପାଚିଆ ବସାଦହି—ଦେ. ବି—ପାଛିଆ ବସାଦହି—(ଦେଖ)
Pāchiā basādahi Pāchhiā basā dahi (See).

ପାଚିକା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—(ପାଚକ+ସ୍ତ୍ରୀ.ଆ)—ରନ୍ଧୁଣୀ; ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ପାକ କରେ; ରନ୍ଧନକାରିଣୀ—A female cook.
ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ପାଚକର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Feminine of Pāchaka.

ପାଚିକାଭାର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି; ପାଚକା+ଭାର୍ଯ୍ୟା)—
Pāchikābhārjya Having a cook for a wife. (M.W).

ପାଚିତ—ସଂ. ବିଣ. (ପଚ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍+କର୍ମ. ତ)—
Pāchita ୧ । ଭଜା ହୋଇଥିବା—1. Roasted.
୨ । ରନ୍ଧା ହୋଇଥିବା—2. Cooked.
୩ । ଜୀର୍ଣ୍ଣ କରି ଯାଇଥିବା—3. Digested.

ପାଚିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପଚ୍ ଧାତୁ)—୧ । (ଫଳାଦି) ପକ୍ୱ ହେବା—
Pāchibā 1. (a fruit) To ripen.
ପକା ୨ । (କେଶ) ଶୁକ୍ଳ ହେବା—
ପକଣା 2. (the hair) To become grey.
୩ । (ଦେହ) ପ୍ରହାର ବା ଅତ୍ୟଧିକ ପରିଶ୍ରମ ଯୋଗୁଁ ବ୍ୟଥାଯୁକ୍ତ ହେବା—
3. (the body) To become painful for over-exertion or beating.
୪ । (ବ୍ରଣ) ପୂଜେଇବା—4. (a boil) To suppurate.
୫ । (ନିଆଁରେ ଧାତୁଆଦି) ଲାଲ ହେବା—
5. (a bit of metal) To become red-hot.
୬ । (ଗାମୁଛା, ଦାନ୍ତ) ରଞ୍ଜିତ ହେବା—
6. (napkin, teeth) To become tinged red.
୭ । ଅତି ବୃଦ୍ଧ ହେବା—7. To become very old.
୮ । ଫଳରେ ପରିଣତ ହେବା—8. To result in.
୯ । (କଉଡ଼ି ବା ପଣାଖେଳରେ ଦାନ ପଡ଼ିବା ଦ୍ୱାରା) ଖେଳାଳିର ସାର ସବୁ ଘରଯାକ ଝଟି ଶେଷ ମୁଣ୍ଡରେ ପହଞ୍ଚିବା—
9. (the pieces in a game of dice or cowrie) To succeed in reaching the destination of the movements.
୧୦ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଜମା ହେବା; ଏକତ୍ର ହେବା; ଜମିବା—
10. To accumulate.
ଜେନ ପୁଣ୍ୟ ଫଳ ପାଚିଥିଲା—କବିସୂର୍ଯ୍ୟ, ସଙ୍ଗୀତ ।
୧୧ । (ଘୋଡ଼ା ଇଟା ଓ ହାଣ୍ଡି) ଉତ୍ତମରୂପେ ପୋଡ଼ିହେବା—
11. (brick or earthen pot) To be well-burnt.
୧୨ । କ୍ରମଶଃ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା—
12. To grow gradually.
୧୩ । ଭବିଷ୍ୟତ ପାଇଁ ସଞ୍ଚିତ ହେବା—
13. To be in store for future.
(ଯଥା—ତୋ କପାଳରେ ଗୁଡ଼ିଏ ମାଡ଼ ଗାଳି ପାଚିଲାଣି ।)

ପାଚି(ଚେ)ରୀ—ଦେ. ବି—(ସଂ. ପ୍ରାଚୀର)—୧ । ବେଢ଼ା—
Pāchi(che)rī 1. Compound; rampart.
ପ୍ରତିଶବ ଦେଲ ଭୂଗ ର ପାଚେରୀ । ରାଧାନାଥ, ନନ୍ଦକେଶ୍ୱର ।
୨ । ମାଟି ପଥର ବା ଇଟା ନିର୍ମିତ ଉଚ୍ଚ କାନ୍ଥ—High wall.
ପାଚୀଲ, ପାଁଚିଲ, ପାଁଚିର
परकोटा, चहर दिवारी ଘର ଚାରିପାଖେ ପଡ଼ିଛି ପାଚେରୀ—
କୃଷ୍ଣସିଂହ, ମହାଭାରତ, ସଭା ।

ପାଚିଲା (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବିଣ—(ସଂ. ପକ୍ୱ)—ପାକଲା ଇତ୍ୟାଦି
Pāchilā (etc) (ଦେଖ)—Pākalā etc. (See)
(କଟା—ବିପରୀତ) ପାକା **पक्का** ଅଳପ ଚାସ ମଞ୍ଜରଙ୍ଗ
ଓଷ୍ଠ ପାଚିଲା ଫଳ ବିମ୍ବ—ଜଗନ୍ନାଥ, ଭାଗବତ ।

ପାଚିଲା କୋଡ଼ମେଇ ଫଳ—ଦେ. ବି ଚିରିଫଳ—(ହରେକୃଷ୍ଣ ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ) ଗହମ କାକୁଡ଼ି (ଦେଖ)—
Pāchilā kordamei phala Gahama kākurdi (See)

ପାଚିଲାର—ଗ୍ରା. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) ବିଣ—ପାଚିଲା; ପକ୍ୱ—
Pāchilāra (ପାଚିଲାର—ଅନ୍ୟରୂପ) Ripe.
ସମ୍ପନ୍ନ ଜାଣିଲ ଦାସ ପାଚିଲାର ଫଳ । ପ୍ରାଚୀ. ଶ୍ରୀଗୁରୁଭକ୍ତି ଗୀତା

ପାଚୀ—ଦେ. ବି— ଔଷଧି ଲତାବିଶେଷ—
Pāchi A kind of medicinal creeper.
ସଂ. ପର୍ଯ୍ୟାୟ—ମରକତପର୍ଣ୍ଣୀ; ହରିତ ଲତା, ହରିତ ପର୍ଣ୍ଣିକା, ପତ୍ରୀ, ସୁରଭି, ମାଳାରଷ୍ଟ୍ର,ଗାରୁତ୍ମତ, ପତ୍ରିକା
पाचि, पच्ची
[ଦ୍ର—ବୈଦ୍ୟକ ମତରେ ଏହା କଟୁ, ହୃଦ୍ୟ, ଉଷ୍ଣ ଓ କଷାୟ । ବାତଦୋଷ ଓ ଗ୍ରହଭୂତବିକାର-ନାଶୀ, ଉକ୍ତଦୋଷପ୍ରଶମକ, ବ୍ରଣରେ ହିତକର; (ରାଜ-ନିର୍ଘଣ୍ଟ) ।]

ପାଚେଲି—ଦେ. ବି—ପାଚଲ (ଦେଖ)—
Pācheli Pāchala (See)
ଦେ. ବିଣ—(ସଂ. ପାଞ୍ଚାଳୀ)—ଏକ ଧର୍ମରେ ନିଷ୍ଠା ନ ରଖି ପାଞ୍ଚଆଡ଼େ ମନ ଢୁଲାଇବା (ଧର୍ମବିଶ୍ୱାସ)— Wavering; hesitant (religious belief); having no firm faith.
ସ୍ୱେଚ୍ଛାନ୍ତ ବୃଦ୍ଧ ବଇଷ୍ଣବ, ପାଚେଲି ଧର୍ମ ଯେ ନିଶ୍ଚିତ.
ଭାହାଙ୍କ ଦର୍ଶନ ଉପଦେଶ, ଯେମନ୍ତ କରିବ ବିଶ୍ୱାସ । ଭୂଗତ. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

ପାଚ୍ଛା—ବୈଦେ. ବି—ପାଇଛା (ଦେଖ)—
Pāchchhā Pāichhā (See)

ପାଚ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ—(ପଚ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଯ)—୧ । ପରିପାକ ଯୋଗ୍ୟ;
Pāchya ଜୀର୍ଣ୍ଣ ହେବା ଉପଯୁକ୍ତ—1. Digestible.
୨ । ରନ୍ଧା ହେବାର ଯୋଗ୍ୟ—
2. Fit to be cooked or roasted.
୩ । ସିଝିବା ଯୋଗ୍ୟ—3. Fit to be boiled.

ପାଛା—ବୈଦେ. ବି—(ଫା. ପାଦ୍ ସାହ)—ପାଇଛା (ଦେଖ)—
Pāchhā Pāichhā (See)

ପାଛା
ପାଛ୍ଛା } ଅନ୍ୟରୂପ ଦେ. ବି—ପାଛ୍ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)—
Pāchā etc (See)

ପାଛିଆ—ଦେ. ବ—ପାଚିଆ (ଦେଖ)—
Pāchhiā Pāchiā (See)

ଯୀଶୁଖ୍ରୀଷ୍ଟ ବୁଲଗଣ୍ଡ ଭୁଟରେ ବାରଟେ ଲୋକକୁ ଶିଖାଇଲେ; ପୁଣି ଗୁରୁ ପାଛିଆ ବଳ ପଡ଼ିଲା— ଫକୀର ମୋହନ ଇମାଣ ଅଠଗୁଣ୍ଠ ।

ପାଛିଆ ବସାଦହି—ଦେ. ବ—୧ । ପାଚିଆରେ ଦିଟୋଡ଼ି ବୋଳ ଭାର ରନ୍ଧ୍ରଯାକ ନିବୁଜ କରି ସେଥିରେ ଦୁଧକୁ ପେତେଦିଇ ମହି ଦେଇ ଜମାଇ କରାଯିବା ଗାଢ଼ ବସାଦହି—1. Milk **ପଥିଆକୀ ଦହା** curdled in a basket made impervious by smearing it with paste.

[ଦ୍ର—ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲା ମାଣିକପାଟଣାରେ ଏପରି ଦହି କରାଯାଏ ।]

୨ । ବସାଦହିକୁ ପାଚିଆରେ ଅଳାଡ଼ି ପାଚିଆର ଛିଦ୍ର ବାଟେ ତହିଁର ଜଳୀୟ ଅଂଶ ଝରିଗଲେ ଯେଉଁ ଗାଢ଼ ଦହି ରହେ—2. Thick curd prepared by putting curd in a basket and letting the watery portion ooze out of it.

[ଦ୍ର—ଏପରି ଦହି ହିନୋଲ ଆଦି ଗଡ଼ଜାତରେ ଛିଆରି ହୁଏ; ଏମନ୍ତ କି, ଏ ଦହିକୁ କାଠପାତ୍ରର ଠୋଙ୍ଗାରେ ରଖି ବହୁ ଦୂର ଦେଶକୁ ନିଆ ଯାଇପାରେ ।]

ପାଛୁ—ପ୍ରାଦେ (ମେଦିନୀପୁର) ଅ (ଭୁଲ. ବଂ. ପାଛୁ)—ପଶ୍ଚାତ୍; ପଛରେ—
Pāchhu After; behind

ପାଛୁଡ଼ା—ଦେ. ବ—[ସଂ. ପକ୍ଷପଟ; ପ୍ରା. ପଚ୍ଛଡ଼ (ହେ. ଶବ୍ଦସାଗର); ସଂ Pāchhurdā ପ୍ରଚ୍ଛଦ. ଭୁଲ. ପା—ପାଛଡ଼ା]—୧ । ଉତ୍ତରୀୟ; ଚାଦର; ବହିର୍ବାସ—1. Sheet; scarf.

ପାଛୁଡ଼ି, ପାଛେଡ଼ା, ପାଛେଡ଼ି } ଅନ୍ୟରୂପ

ପାଛୁଡ଼ାରେ ପୂରେ ଅଙ୍ଗାରେ ଗାଳିଲେ,
କାନ୍ଦେ ଛଟା ଧରି ଯେ ଯାହା ଘରେ ଗଲେ ।
କୃଷ୍ଣସିଂହ, ମହାଭାରତ ବନ ।

ପାଛଡ଼ା ପାଛଡ଼ୀ
ପିଛୌରା [ଦ୍ର—ଲୁଗାକୁ ପିନ୍ଧା ଓ ଚାଦରକୁ ପାଛୁଡ଼ା କହନ୍ତି ।].

ପାଛେଡ଼ା, ପାଛଡ଼ା, ପାଛୁଡ଼ି } ଅନ୍ୟରୂପ

୨ । (ସଂ. ପ୍ରକ୍ଷୋଟନ+ତାଡ଼ନ) ପାଛୁଡ଼ିବା—2. Winnowing.

ପଛୋଡ଼ନା, ଫଟକନା ଦେ. ବିଣ—ଲୁଙ୍ଗାଦ୍ୱାରା ପରିଷ୍କୃତ ହୋଇଥିବା (ଶସ୍ୟାଦି)—Winnowed.

ପାଛୁଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—(ସଂ. ପ୍ର+ଷ୍ଫୁଟ୍ ଧାତୁ; ପ୍ରକ୍ଷୋଟନ=ସୂର୍ପ ବା ଲୁଙ୍ଗା ଓ ସୂର୍ପଚାଳନ)—ଲୁଙ୍ଗାଦ୍ୱାରା ଧାନ ଚାଉଳ ଆଦିରୁ ତୁଷ ଓ ଆବର୍ଜନା ଆଦି ଦୂର କରିବା—To winnow; to remove husks from grains with the help of the winnowing fan.
Pāchhurdibā (ପାଛେଡ଼ିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)
ପାଛଡ଼ା
ଫଟକନା, ପାଛୋଡ଼ନା

ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ)—କ୍ରି.—ବଳୁଆ ଯୁବକମାନେ ଶଗଡ଼ ଚକର ଭୁମ୍ବକୁ ଡିଜର ଲାହି ପାଖେ ଲଗାଇ ରଖି ଶଗଡ଼ର ପହିଲୁ ଦୁଇ ହାତରେ ଧରି ଚକକୁ ଲୁଙ୍ଗା ପାଛୁଡ଼ିବା ପରି ଉପରକୁ ଓ ତଳକୁ ସଞ୍ଚାଳନ କରି ବ୍ୟାୟାମ କରିବା—To move the rim of a cart-wheel up and down with the hands like a winnowing fan by fixing its hub at one's navel.

ପାଛେଟି ଆଣିବା—ଦେ. କ୍ରି.—ପାଛେଟିବା—୨ (ଦେଖ)
Pāchhoṭi āṇibā Pāchhoṭibā 2 (See)

ସମ୍ବନ୍ଧୀଙ୍କୁ ପାଛେଟି ଆଣିଲୁ ।
ଫକୀରମୋହନ ଇମାଣ ଅଠଗୁଣ୍ଠ ।

ପାଛେଟି ଆସିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଆଗନ୍ତୁକ ମାନନୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି ନିଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନରେ ପହଞ୍ଚିବା ପୂର୍ବରୁ ତାଙ୍କୁ ସମ୍ମାନପ୍ରଦର୍ଶନାର୍ଥ ଖଣ୍ଡଦୂରକୁ ଯାଇ ଭେଟିବା—
Pāchhoṭi āsibā To meet an honoured incomer at some distance before he arrives at a place.

ଭୁମ୍ବଙ୍କ ପାଛେଟି ଆସିଛନ୍ତି ବି ଆଦରେ—ମଧୁସୂଦନ କବିଚନ୍ଦ୍ରିକା ।

ପାଛେଟି ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—ପାଛେଟିବା—୧ (ଦେଖ)—
Pāchhoṭi debā Pāchhoṭibā 1 (See)

ପାଛେଟିବା—ଦେ. କ୍ରି.—(ସଂ. ପ୍ରତ୍ୟୁଦ୍‌ଗମନ; ପ୍ରତ୍ୟୁଦ୍‌ବ୍ରଜନ; ଭୁଲ. ସଂ. ପ୍ରସ୍ଥାପନ)—୧ । ବଳାଇ ଦେବା; ବିଦାୟ ଦେବା ଆଗ ବାଢ଼ାନ ନିମନ୍ତେ ବନ୍ଧୁ ବା ମାନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ କିଛିଦୂର ବଳାଇ ଦେବାକୁ ଯିବା; ପାଛେଟି ଯିବା—1. To accompany a departing honoured guest for some distance to see him off.
Pāchhoṭibā

୨ । ଆଗନ୍ତୁକ ବନ୍ଧୁ ବା ମାନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଆପଣା ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚିବା ପୂର୍ବରୁ ଖଣ୍ଡଦୂରକୁ ଯାଇ ତାଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଆଣିବା—2. To advance to some distance to meet an incoming honoured guest and accompany him to the destination.

ପାଛେଟି ଗଣ୍ଡେ ଦୂର ଯାଇ, ସାଙ୍ଗାଙ୍ଗେ ଦଣ୍ଡବତ ହୋଇ ।
ଭୂପତି, ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

ପାଛେଟି ଯିବା—ଦେ. କ୍ରି.—ପାଛେଟିବା (ଦେଖ)
Pāchhoṭi jibā Pāchhoṭibā (See)

ପାଛେଟି ଯାଇ ଭଦ୍ରଶ୍ରୀଙ୍କି ସେ ଭେଟିଲେ ।
କୃଷ୍ଣସିଂହ, ମହାଭାରତ, ବନ ।

ପାଛୋଣି—ଦେ. ବ.—ଏକପ୍ରକାର ବାସନ (ନନେ)—
Pāchhoṇi A kind of utensil.

ଗଡ଼ ସୁନାଗଢ଼ଆ ଲାଲୁଆ ଟୋଲ କମ,
ଲୁଡ଼ ବ କଂସା ଥାଳ ପାଛୋଣି ପଲମ—ପୀତାମ୍ବର, ନୃସିଂହପୁରାଣ ।

ପାଜ—ସଂ. ବ.—ବଳ (ଉଣାଦିକୋଷ)—
Pāja Strength.

ପାଜମ୍—ବୈଦେ. ବ.—ପାଉଁଜରି (ଦେଖ)
Pājam Pāuñjari (See)

ପାଁଜମ୍, ପାଜେମ୍, ପାଁଜେମ୍, ପାଜେବ୍, ପାଁଜେବ୍, ପାଁଜ(ଜ)ରି, ପାଁଜୁରି (ଡ଼) } ଅନ୍ୟରୂପ

ପାଜସ—ସଂ. ବ.—(ସଂ. ପଜ୍ ଧାତୁ=ପ୍ରାପ୍ତି ପାଇବା+ଭାବ ଅସ)—
Pājasa ୧ । ଦୃଢ଼ତା; ବଳ—
1. Firmness; vigour; strength. (M. W.)

୨ । ଉଜ୍ଜ୍ୱଳତା—
2. Brightness; glitter; sheen. (M. W.)

୩ । ସ୍ୱର୍ଗ ଓ ମର୍ତ୍ତ୍ୟ—3. Heaven and earth (M. W.)

୪ । ଖାଦ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ—4. Food. (M. W.)

ପାଜସ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ପାଜସ+ଯ)—୧ । ପ୍ରାଣୀର ପେଟ ଅଂଶ—
Pājasya 1. The region of the belly of an animal. (M. W.)

୨ । ଦେହର ପାର୍ଶ୍ୱ; କଡ଼ (ହି. ଶ.)—
2. Flank; side of the body.

ପାଜାମା—ବୈଦେ. ବି.—(ଫା. ପାଯୃଜାମା)—୧ । ପାଇଜାମା (ଦେଖ)
Pājāmā 1. Pājāmā (See)

ପୋଖାକ ବହୁଗାପ ତିଲ ପାଜାମା ।
ଫକୀରମୋହନ. ଛମାଣଅଠଗୁଣ୍ଠ ।

୨ । (ଫା. ପାଜେବ)—ପାଉଁଜର (ଦେଖ)—
2. Pāuñjari (See)

ପାଜି—ଦେ. ବିଣ.—(ସଂ. ପାଯ୍ୟ=ନୀଚ; ଘୃଣ୍ୟ; ହୀନ)—୧ । (ଗାଳରେ ବ୍ୟବହୃତ) ନୀଚ—1. Low; mean; vile.
Pāji

ପାଜୀ **ପାଜୀ** ୨ । ଦୁଷ୍ଟ; ଖଳ—2. Wicked; wanton.

ମାତ ପାଜ ମଲ୍ଲା ବଳ ଘଳ କରବାକୁ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. ସଙ୍ଗୀତ ।

୩ । ପରର ଅନିଷ୍ଟକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି—
3. Bent on injuring others.

ପାଜିକ—ସଂ. ବି.—ଚୁଞ୍ଚାଣ—
Pājika Falcon (M. W.)

ପାଜିଖୋର—ଦେ. ବିଣ.—ପାଜି (ଦେଖ)
Pājikhor Pāji (See)

ପାଜିଗିରି—ବୈଦେ. ବି.—(ସଂ. ପାଯ୍ୟ+ଫା. ପ୍ରତ୍ୟୟ ଗିରି)—
Pājigiri ୧ । ପାଜି ବା ନୀଚ ଲୋକର ବ୍ୟବହାର—
1. Meanness; vileness.

୨ । ଦୁଷ୍ଟତା; ଖଳତା—2. Wickedness.

ପାଜୀପାନା, ପେଜେମି **ପାଜୀପନ, ପାଜୀମିରି**
[ପାଜପଣ, ପାଜୀପଣିଆ(ଆଁ)—ଅନ୍ୟରୂପ]

ପାଜିରି—ବୈଦେ. ବି.—ପାଉଁଜର (ଦେଖ)
Pājiri Pāuñjari (See)

ପାଜୁ—ପ୍ରାଦେ. (ସିଂହଭୂମ) ବି.—(ଭୁଲ. ବ. ପାଇଁଜ୍)—ପାଭୁଳ;
Pāju ରୋମନ୍ଥ—Ruminating; chewing the cud.

ପାଞ୍ଚ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର)— ବି. ଓ ବିଣ. (ସଂ. ପଞ୍ଚନ୍)—
Pānch ପଞ୍ଚ; ପାଞ୍ଚ—Five.

ପାଞ୍ଚ ପାଲି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି.—ସଂ. ପଞ୍ଚପଲ୍ଲି)—ଗ୍ରାମସମୂହ;
Pānch-pāli ଗ୍ରାମପୁଞ୍ଜ—A union or number of villages.

ପାଞ୍ଚ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ.—(ସଂ. ପଞ୍ଚନ୍)—ଚାରି ଅପେକ୍ଷା ଏକ ଅଧିକ—
Pāncha ପାଁଚ୍ **ପାଁଚ** Five.

ଗାର୍ହପତ୍ୟ, ଅନ୍ୱାହାର୍ଯ୍ୟ ଦକ୍ଷିଣାଗ୍ନି,
ଅବସଥ୍ୟ, ଲୌକିକ ଏହିପରି ପାଞ୍ଚ ଅଗ୍ନି । କୃଷ୍ଣଦ୍ୱୈପାୟନ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ଦେ. ବି.—(ସଂ. ବାଞ୍ଛା; ସଂ. ପଞ୍ଚ୍ ଧାତୁ=ବ୍ୟକ୍ତ କରିବା; ବିସ୍ତାର କରିବା)—୧ । ପୂର୍ବରୁ ଭାବନା; ଆଗତ ପାଞ୍ଚ;
ପାଁଚା ଭବିଷ୍ୟତ୍ ପାଇଁ ବିଚାର—1. Forethought; thought
ସୋଚ, ସୋଚ ବିଚାର for the future.

୨ । ଭାବନା; ବିଚାର; ଚିନ୍ତା—2. Thought.

ମାତୃ ପିତୃ ଗୁରୁ ପ୍ରଭୁ ପ୍ରଦଗ୍ଧଦେଶକ,
ଜଣେ ପାଞ୍ଚବାକୁ ହେବ ଜ ଜଣ୍ ପାଞ୍ଚକୁ—ଭୁଲେଶ. ଚତ୍ରମ ରାମାୟଣ ।

୩ । ପରାମର୍ଶ—3. Advice; consultation.

୪ । ଅନୁମାନ—4. Guess.

ପାଞ୍ଚରେ ଏହେ ପ୍ରବେଶ; ପାଞ୍ଚସଂଖ୍ୟ ହେବ ଶେଷ ।
ଉଷ୍ଣ. କୋଟିବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡସୁନ୍ଦରୀ ।

୫ । କାମନା—5. Wish; desire.

ପାଁଚ୍ **ପଂଚ** ୬ । ପଞ୍ଚସଂଖ୍ୟକ ଲୋକ; ପାଞ୍ଚଜଣ—6. Five persons.

ତଥ ମୋ ଉଚ୍ଚରେ; ବୁଜକ ପାଞ୍ଚ ପାଞ୍ଚ କରୁଛନ୍ତି । ଉଷ୍ଣ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

୭ । ପଞ୍ଚାୟତ—7. A body of arbitrators.

୮ । ପଞ୍ଚାୟତ; ଆପୋସି ମୀମାଂସା—8. Arbitration.

ଦେ. ବିଣ—ଅନେକ ସଂଖ୍ୟକ—Many.

ପାଞ୍ଚ ଗିଣିପରେ ପାଞ୍ଚ କଥା,
ପାଞ୍ଚ ମାଇପରେ ପାଞ୍ଚ କଥା । ଚଳ ।

ପାଞ୍ଚ ଅବକାଶ—ଦେ. ବି—ଦେବତାଙ୍କର ଯେଉଁ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରେ
Pāncha abakāśa ଏକ ବେଶ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଓ ଅନ୍ୟ ବେଶଲାଗି ହେବା ସମୟରେ ଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଦର୍ଶନର ଅଭାବ ହେବା ଅବସ୍ଥା—
The five daily recesses of an idol (specially of the Diety Jagannātha at Puri).

ଚିନ୍ତାଧୂପ ପାଞ୍ଚ ଅବକାଶ ସ୍ୱେ ବିହାରେ—ପ୍ରାଚୀ. ଗୁରୁଭକ୍ତି ଗୀତା ।
(ଅବକାଶ ତଳେ ଟୀକା ଦେଖ)

ପାଞ୍ଚ ଆଙ୍ଗୁଲିଆ—ଦେ. ବି. (ବୈଦ୍ୟକ)—ପାଞ୍ଚକୋଡ଼ମାଇ (ଦେଖ)—
Pāncha āṅguliā Pānchakordamāi (See).

[ଦ୍ର—ଏହାର ପତ୍ର ପାଞ୍ଚଟି ଆଙ୍ଗୁଠି ପରି ପଞ୍ଚଶିରା ଯୁକ୍ତ । ଏହାର ମୂଳର ଚୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରକ୍ଷେପ କଲେ ଉପଦଂଶ ବ୍ରଣ ଶୁଷ୍କ ହୁଏ । ଏହା ବିଷ—ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ କଳ୍ପଦ୍ରୁମ ।]

ପାଞ୍ଚ ଉତ(ତ)ର ଶଏ(ହେ)—ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ. (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ; ସଂ.
Pāncha uta(tta)ra śae(he) ପାଞ୍ଚୋତ୍ତରଶତ)—ଏକଶହପାଞ୍ଚ; ୧୦୫—One hundred and five

ଶାତକର ପାଞ୍ଚ ଉତ୍ତରଶଏ ଭଲ—କୃଷ୍ଣସିଂହ, ମହାଭାରତ ବସ୍ତ୍ରହରଣ ।

ପାଞ୍ଚ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପଞ୍ଚ୍ ଧାତୁ)—୧ । ଭାବିବା; ପାଞ୍ଚିବା—
Pāncha karibā 1. To think; to consider.

ପାଁଚା ତୁମ୍ଭ ପାଇଁ ନାନା ପାଞ୍ଚ କରୁଅଛୁ ଏଥିକୁ ହୃଦ ଉପରେ ।
ସୋଚ ଗୀତା, ଉଦ୍ଧବସଂବାଦ ।

୨ । ପରାମର୍ଶ କରିବା—2. To consult.

ପାଞ୍ଚ କାଣ୍ଡିଆ—ଦେ. ବିଣ—ଛଡ଼ା ଛଡ଼ା ହୋଇ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ
Pāncha kāṇdiā ଉତ୍ପନ୍ନ ଅଥିବା—
Growing sparsely; sparse.

(ଯଥା—ତା ଦେହ ଯାକ ପାଞ୍ଚକାଣ୍ଡିଆ ହୋଇ ବସନ୍ତ ବାହାରିଛି ।)

ପାଞ୍ଚ କୋଡ଼ମା(ମେ)ଇ(ଇଁ)—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଞ୍ଚ+କୁଷ୍ମାଣ୍ଡ)—
Pāncha kordamā(me)i(iñ) ଗହମ କାକୁଡ଼ି; ମହାକାଳ; ଏକଜାତୀୟ ବନ୍ୟଲତା—A kind of wild creeper; Citrilus Colocynthis; colocynth.

ସଂ. ନାମ—ମହାକାଳ; ଇନ୍ଦ୍ରା-ବାରୁଣୀ, ଇନ୍ଦ୍ରାଣୀ ମାକାଳ, ରାଖାଳ ଶସା **ଇନ୍ଦ୍ରାୟନ, ଇନାର୍**
ପାଞ୍ଚକୋଡ଼ମ୍ବାଇ, ପାଞ୍ଚକୋଡ଼ମେଇଆ ପାଞ୍ଚକୋଡ଼ମେଇ } ଅନ୍ୟରୂପ
[ଦ୍ର—ଏହା କୁଷ୍ମାଣ୍ଡାଦିବର୍ଗର ସାର୍ଦ୍ଧ ଲତାବିଶେଷ। ଏହା ବଡ଼ବଡ଼ ଗଛରେ ମାଡ଼େ। ପତ୍ର ପାଞ୍ଚ ଆଙ୍ଗୁଳିପରି ପଞ୍ଚ ଶିରାବିଶିଷ୍ଟ। ପତ୍ରର ପୃଷ୍ଠଭାଗ ରୋମ-ଶ୍ୱେତ, ଫୁଲ ହଳଦିଆ। ପାଚିଲା ଫଳ ଖୁବ୍ ନାଲି। ବିନ୍ଦୁ ଉଦ୍ଭିଦର ପଦାର୍ଥ କାଳିଆ ଓ ଗୋବରପରି।]

ପାଞ୍ଚଗଡ଼ିଆ ଚଷା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି—ଶୂଦ୍ର ନା ଚଷାଙ୍କ ଶାଖା-ବିଶେଷ—A class of Śūdras.
Pāñchagaṛdiā chashā

ପାଞ୍ଚଗୋଟିଆ—ଦେ. ବି—ଏକତ୍ର ସଂଲଗ୍ନ ପାଞ୍ଚଟି ଗୋଲକରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କର୍ଣ୍ଣଭରଣବିଶେଷ—A kind of earring consisting of 5 balls set together.
Pāñchagoṭiā (ପାଞ୍ଚଗଣ୍ଡିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ମୁକୁତା ପାଞ୍ଚଗୋଟିଆ, ମାଳା ଗୁଣିଆ—ଗୀତି, ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶପଦୀ।

ପାଞ୍ଚଜଣଙ୍କ ଭିତରେ ବସିବା—ଦେ. କ୍ରି—ସମାଜରେ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ବୋଲି ପରିଗଣିତ ହେବା—To be counted as a respectable person in society.
Pāñchajaṇaṅka bhitare basibā
ପାଞ୍ଚରେ ବସିବା
ପାଞ୍ଚଜଣରେ ବସିବା } ଅନ୍ୟରୂପ

ଶାଣ୍ଡୁ ପରିବୁଣ, ପାଞ୍ଚରେ ବସେ—ଉଗ।

ପାଞ୍ଚଜନୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ନାମ)—ପଞ୍ଚଜନ ନାମକ ପ୍ରଜାପତିଙ୍କର ଏକ କନ୍ୟା; ଅସିକ୍ନୀ—Name of a daughter of Pañchajana, a progenitor of mankind.
Pāñchajanī

ପାଞ୍ଚଜନ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ପଞ୍ଚଜନ=ହିରଣ୍ୟକଶିପୁର ପୌତ୍ର ସମୁଦ୍ରବାସୀ ଭିମ ରୂପ ଅସୁରବିଶେଷ+ଜାତାର୍ଥେ ଯ; ଏହି ଅସୁରର ଅସ୍ଥିରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିବାରୁ)—
Pāñchajanya

୧। ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଶଙ୍ଖର ନାମ—
1. Name of the conch blown by Srikṛushṇa

[ଦ୍ର—ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଯେଉଁ ସମୟରେ ତାଙ୍କ ଗୁରୁ ସାନ୍ଦୀପନି ମୁନିଙ୍କୁ ଗୁରୁଦକ୍ଷିଣା ଦେବା ପରିବର୍ତ୍ତରେ ତାଙ୍କର ହଜିଥିବା ପୁତ୍ରକୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବାପାଇଁ ସମୁଦ୍ରରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥିଲେ ସେହି ସମୟରେ ପଞ୍ଚଜନ ନାମକ ଏକ ସମୁଦ୍ରବାସୀ ଅସୁରକୁ ମାରି ତାଙ୍କ ଗୁରୁପୁତ୍ରଙ୍କୁ ଛଡ଼ାଇ ଆଣିଥିଲେ ଓ ତାଠାରୁ ଏ ଶଙ୍ଖ ଆଣିଥିଲେ।]

୨। ଅଗ୍ନି (ମେଦିନୀ)—Fire

୩। ଏକପ୍ରକାର ମାଛ—3. A species of fish (M.W.).

୪। ଜମ୍ବୁଦ୍ୱୀପର ଆଠଟି ଉପଦ୍ୱୀପ ମଧ୍ୟରୁ ଏକ—
4. Name of one of the 8 peninsulas of the mythological island Jambu.

ପାଞ୍ଚଟା—ଦେ. ବିଣ. (ଅନାଦରାର୍ଥକ)—ପଞ୍ଚ ସଂଖ୍ୟକ—Numbering five.
Pāñchaṭa ପାଞ୍ଚଟା **ପାଂଚଟା**
(ପାଞ୍ଚଟା, ପାଞ୍ଚୋଟା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଦେ. ବି—୧। ୫ ଗୋଟା; ସଂଖ୍ୟାରେ ପାଞ୍ଚ
(ପାଞ୍ଚଟି, ପାଞ୍ଚୁଟି, ପାଞ୍ଚୋଟି—ଆଦରାର୍ଥକରୂପ) 1. Five in number

୨। ଘଣ୍ଟାରେ ପାଞ୍ଚ ବାଜିବା ସମୟ—2. Five o'clock.

ପାଞ୍ଚଣ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପ୍ରାଜନ)—୧। ପାଚଣ (ଦେଖ)—
Pāñchaṇa 1. Pāchaṇa (See).
(ପାଞ୍ଚଣ ବାଡ଼ି—ଅନ୍ୟରୂପ) ହସ୍ତେ ମାଡ଼ ପାଞ୍ଚଣ ବାଡ଼ି ଧରିଥିଲେ ଭୀଷ୍ମଙ୍କୁ ମାରିବାକୁ ଉଦ୍ଦେଶି ଧାଇଁଲେ। କୃଷ୍ଣଦ୍ୱିତ୍ୱ, ମହାଭାରତ ଅଦି।
ପାଚନ କାଢ଼ା
(ପାଞ୍ଚନ—ଅନ୍ୟରୂପ)

୨। (ସଂ. ପାଚନ)—ପାଚନ; କ୍ୱାଥ—2. Decoction.

ପାଞ୍ଚଣା—ଦେ. ବି—୧। ପାଞ୍ଚ ୧ ଠାରୁ ୫ (ଦେଖ)
Pāñchaṇā 1. Pāñcha 1 to 5 (See)
ପାଁଚାନା ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପଞ୍ଚ+ଆନକ)—ପାଞ୍ଚ ଅଣା—Five annas.
ପାଁଚଆନା

[ଦ୍ର—ସଂସ୍କୃତ ସନ୍ଧିର ନିୟମ ଓଡ଼ିଆର ଦେଶଜ ଶବ୍ଦମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଖଟୁ ନ ଥିବାରୁ ପାଞ୍ଚ+ଅଣା=ପାଞ୍ଚଣା ହେଲା। ଏହିପରି ତୁଳନା କର ଆଠ+ଅଣା=ଆଠଣା; ଦଶ+ଅଣା=ଦଶଣା।]

ପାଞ୍ଚଦଶ—ସଂ. ବିଣ. (ପଞ୍ଚଦଶ+ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥରେ. ଅ)—
Pāñcha daśa ୧। ପଞ୍ଚଦଶ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
(ପାଞ୍ଚଦଶୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Relating to the number fifteen

୨। ପଞ୍ଚଦଶୀ ତିଥି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
2. Relating to the 15th day of a lunar fortnight.

ଦେ. ବି. ଓ ବିଣ—ପାଞ୍ଚରୁ ଅଧିକ ଓ ଦଶରୁ ଅନଧିକ—More than five and less than ten.

ପାଞ୍ଚଦଶ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ପଞ୍ଚଦଶ+ସମାହାରାର୍ଥେ. ଷ୍ୟ)—
Pāñchadaśya ପନ୍ଦରର ସମାହାର—An aggregate or collection of fifteen (Apte)

ସଂ. ବିଣ—ପାଞ୍ଚଦଶ (ଦେଖ)—Pāñchadaśa (See).

ପାଞ୍ଚଧାର(ରା)—ଦେ. ବି—ଆଠମଲ୍ଲିକର ପର୍ବତବିଶେଷ—Name of a hill in the Athmallik State of Orissa.
Pāñchadhāra(rā)

[ଦ୍ର—ଏହାର ଉଚ୍ଚତା ୨୯୪୮ ଫୁଟ।]

ପାଞ୍ଚ ନଖ—ସଂ. ବିଣ. (ପଞ୍ଚ ନଖ+ଅ)—
Pāñcha nakha ପାଞ୍ଚ ନଖବିଶିଷ୍ଟ ଜନ୍ତୁର ଚମଡ଼ାରେ ନିର୍ମିତ—Made of the skin of an animal with 5 claws. (M. W.)

ସଂ. ବି=ପାଞ୍ଚ ନଖବିଶିଷ୍ଟ ଜନ୍ତୁର ମାଂସ—The flesh of an animal with five claws. (M. W.)

ପାଞ୍ଚ ନଖିଆ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ପଞ୍ଚ+ନଖ)—
Pāñcha nakhiā ଯେଉଁ ଜୀବମାନଙ୍କର ପାଞ୍ଚଟି ଲେଖାଏଁ
(ପାଞ୍ଚ ନଖୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) ନଖ ଅଛି—(animals) Having 5 claws.

ପାଞ୍ଚନଦ—ସଂ. ବିଣ. (ପଞ୍ଚନଦ+ଅ)—
Pāñchanada ପଞ୍ଚନଦ ବା ପଞ୍ଜାବ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Relating to the Panjab.
(ପାଞ୍ଚନଦୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ପାଞ୍ଚନବ—ଦେ. ବ ଓ ବଣ. (ସଂ. ପଞ୍ଚନବତି)—ପଞ୍ଚାଦବେ—
Pāñchanaba Ninetyfive; 95.

ପାଞ୍ଚନବ ବାଣ୍ଡ ଯେ ମୃଷ୍ଟ ଦୁଃମନଙ୍କୁ
ବଣ୍ଣଲେ ବ୍ରତକର୍ମୀ ଜୀବନ ନେବାକୁ । କୃଷ୍ଣସଂହିତା, ମହାଭାରତ ସ୍ତୁତି ।

ପାଞ୍ଚନରି—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ପଞ୍ଚ + ଲଡ଼ିକା)—
Pāñchanari ପାଞ୍ଚଟି ସୂତ୍ର ବା ହାର ବିଶିଷ୍ଟ (ମାଳା)—
ପାଞ୍ଚନରୀ **पचलड़ी** Five-stringed (necklace).
[ପାଞ୍ଚ ନରିଆ, ପାଞ୍ଚଲରି, ପାଞ୍ଚ ଲରିଆ, ପାଞ୍ଚ ସରି(ରି), ପାଞ୍ଚସରିଆ, ପାଞ୍ଚ-ସୋରି, ପାଞ୍ଚ ସୋରିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ]

ପାଞ୍ଚନା—ଦେ. ବ—ପାଞ୍ଚ ୧ ଠାରୁ ୫ (ଦେଖ)
Pāñchanā Pāñcha 1 to 5 (See)

ଯେ ବନ୍ଧୁ ଭଠଲେ ମନ ପାଞ୍ଚନା ଅଶେଷେ ।
ଶ୍ରୀଗୀ. ବନ୍ଧୁନରୂପଣ ଗୀତା ।

ପାଞ୍ଚ ପଚିଶ—ଦେ. ବ. (ସହଚର; ସଂ. ପଞ୍ଚନ୍; ପଞ୍ଚବିଂଶ)—
Pāñcha pachisa ୧ । ସର୍ବସାଧାରଣ—1. The public;
ପାଁଚପଚିଶ **पाँचपचिशों** the general public.
(ପାଞ୍ଚ ପଚିଶି—ଅନ୍ୟରୂପ) (ଯଥା— ଭାଲୁ ପାଞ୍ଚ ପଚିଶ ହସୁଛନ୍ତି ।)
ଦେ. ବ. ଓ ବଣ (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ)—
ବହୁ—Many.

ପାଞ୍ଚ ପାଞ୍ଚୁ—ଦେ. ବ—ପଞ୍ଚାୟତର ସଦସ୍ୟମାନେ—
Pāñcha pāñchu The members of a Panchayet or board of arbitrators.

ପାଞ୍ଚ ପାଦିକ—ସଂ. ବଣ. (ପଞ୍ଚପାଦ + ଅସ୍ତ୍ୟର୍ଥେ. ଇକ)—
Pāñch pādika ୫ ପାଦ ଲମ୍ବା; ପାଞ୍ଚ ଫୁଟ ଲମ୍ବା—
Five feet long.

ପାଞ୍ଚପାହିଆ—ପ୍ରାଦେ. (ସାଜପୁର) ବ—ପିଲାଙ୍କ ଖେଳବିଶେଷ—
Pāñcha pāhiā A kind of children's game.

ପାଞ୍ଚ ପୁତ୍ରୀ—ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ପଞ୍ଚ+ପୁତ୍ର)—ପାଞ୍ଚ ପୁତ୍ରର ମାତା—
Pāñcha putri The mother of five sons.

ତୁମ୍ଭେ ପାଞ୍ଚ ପୁତ୍ରୀ ହୋଇଛ ସବୁ ବେଳେ ।
କୃଷ୍ଣସଂହିତା, ମହାଭାରତ, ଉଦ୍‌ଯୋଗ ।

ପାଞ୍ଚ ବାତ୍ସରିକ—ସଂ. ବଣ. (ପଞ୍ଚ ବତ୍ସର + ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥରେ ଇକ)—
Pāñcha bātsarika ୧ । ପଞ୍ଚ ବର୍ଷୀୟ—1. Relating to
(ପାଞ୍ଚବାର୍ଷିକ—ଅନ୍ୟରୂପ) a period of five years.
ପାଞ୍ଚ ବାତ୍ସରିକ } ଅନ୍ୟରୂପ
ପାଞ୍ଚ ବାର୍ଷିକ } ୨ । ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ଅନ୍ତରରେ ଘଟିବା—
1. Happening at interval of five years.
୨ । ଯାହାର ବୟସ ପାଞ୍ଚ ବରଷ—3. Aged five years.
୪ । ଯାହାର ମିଆଦ ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ; ପାଞ୍ଚ ସାଲ—4. Which holds good for a period of five years.

ପାଞ୍ଚ ଭାଙ୍ଗୁଣୀ—ଦେ. ବଣ. (ସଂ. ପଞ୍ଚ + ଭଙ୍ଗ)—
Pāñcha bhāṅguṇī ୧ । ଯାହା ପାଞ୍ଚ ପରସ୍ତ କରି ଯାଇଅଛି—
ପାଞ୍ଚ ଭାଙ୍ଗୁଣିଆ(ଆଁ)—ଅନ୍ୟରୂପ] 1. Folded into five
पचहरा folds or layers.
୨ । ଯେଉଁ ଦଉଡ଼ି ପାଞ୍ଚ ସର ସୂତାରେ ବଳା ହୋଇଅଛି—
2. Twisted with five strands.

ପାଞ୍ଚ ଭୌତିକ—ସଂ. ବଣ. (ପଞ୍ଚଭୂତ + ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ. ଇକ)—
Pāñcha bhautika ୧ । ପଞ୍ଚଭୂତ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
1. Relating to the five prime elements of nature.

ପାଞ୍ଚ ଭୌତିକ ଏ ଶରୀର
ଅଷ୍ଟମ ଜଣ୍ଟେଣ ନମସ୍କାର—ଜଗନ୍ନାଥ ଭାଗବତ ।

୨ । ପଞ୍ଚଭୂତରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ; ପାଞ୍ଚଭୂତରେ ନିର୍ମିତ—
2. Composed of the five elements of nature.
୩ । ଯାହାରେ ପଞ୍ଚଭୂତ ଥାଏ—
3. Containing the five primary elements.
ସଂ. ବ—ଶରୀର; ଦେହ—The material body.

ପାଞ୍ଚମ—ଦେ. ବ—(ସଂ. ପାଦ ମଞ୍ଜରୀ)—ପାଉଜର (ଦେଖ)—
Pāñcham Pāujari (See)
(ପାଞ୍ଜଡ଼, ପାଞ୍ଜବ, ପାଞ୍ଜମ, ପାଞ୍ଜର—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାଞ୍ଚ ମଥା—ଦେ. ବ—(ସଂ. ପଞ୍ଚନ୍ ଓ ମସ୍ତକ)—ପଞ୍ଚମୁଖ; ପଞ୍ଚାନନ;
Pāñcha mathā ମହାଦେବ; ଶିବ —Śiba (the five-faced God.)
ପାଞ୍ଚ ମାଥ,
ପାଞ୍ଚ ମୁଣ୍ଡ
ପାଞ୍ଚ ମୁହଁ } ଅନ୍ୟରୂପ
ପାଞ୍ଚ ମୁଖ
ଏକେ ଏକ ଏକାର ଯେ ସେନ ପାଞ୍ଚ ମୁଣ୍ଡ—
ସାରଳା ମହାଭାରତ ବନପର୍ବ ।

ପାଞ୍ଚ ମିଶା—ଦେ. ବଣ—(ସଂ. ପଞ୍ଚ + ମିଶ୍ରିତ)—ବହୁ ପଦାର୍ଥର ମିଶ୍ରଣରେ
Pāñcha miśā ଜାତ—Consisting of many things
ପାଁଚ ମିଶାଳୀ **पच मेंल** mixed together.
(ପାଞ୍ଚ ମିଶାଣ, ପାଞ୍ଚ ମିଶାଳ, ପାଞ୍ଚ ମେଳ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାଞ୍ଚ ମିଶାଳି ଶାଗ—ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର) ବ—ନାନାପ୍ରକାର ଶାଗ ପତ୍ର
Pāñcha miśāli śāga ପ୍ରଭୃତି ମିଶାଇଲେ ଯାହା ହୁଏ—
Pot herbs or kitchen-herbs consisting of the leaves of many plants.
[ଦ୍ର—ସାଧାରଣତଃ ଗରିବ ଲୋକ ଏହାକୁ ଖାଆନ୍ତି ।]

ପାଞ୍ଚ ରଙ୍ଗା—ଦେ. ବଣ—(ସଂ. ପଞ୍ଚ + ରଙ୍ଗ)—ଚିତ୍ରବିଚିତ୍ର; ବହୁ ରଙ୍ଗ
Pāñcha raṅgā ବିଶିଷ୍ଟ—Multicoloured; variegated
ପାଞ୍ଚରାଂଗା **पचरंगा** (ପାଞ୍ଚରଙ୍ଗି; ପାଞ୍ଚ ରଙ୍ଗିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାଞ୍ଚରେ ବସିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଭଦ୍ର ସମାଜରେ ଜଣେ ବୋଲି ଗଣ୍ୟ
Pāñchare basibā ହେବା—1. To be counted as a
ପାଁଚେବସା **पाँचमेंबैठना** respectable person in society.
୨ । ପଞ୍ଚାୟତ ସଭାର ଜଣେ ସଭ୍ୟ ହେବା—
2. To be a member of a board of arbitrators.

ପାଞ୍ଚଲା ପାଣ୍ଡୁ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ବାଟି ଖେଳର ୫ମ ଆଘାତ—
Pāñchalā pāṇḍu The 5th stroke in the game of marbles.

ପାଞ୍ଚଳିକା—ସଂ. ବ—(ପଞ୍ଚାଳ + ଇକ ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ବସ୍ତ୍ରାଦି ନିର୍ମିତ
Pāñchalikā କଣ୍ଢେଇ—A doll made of cloth.
(ପାଞ୍ଚାଳିକା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାଞ୍ଚଶାବ୍ଦିକ—ସଂ.ବି—(ପଞ୍ଚନ୍=ପାଞ୍ଚ + ଶବ୍ଦ=ଧ୍ୱନି + ଇକ୍ଷ୍ୱାର୍ଥେ. ଇକ)
Pāñchaśābdika ୧ । ପଞ୍ଚପ୍ରକାର ବାଦ୍ୟ—1. Five kinds of musical instruments

[ଦ୍ର—ଅଙ୍ଗଜ (ଯଥା—କରତାଳ; ମୁଖବାଦ୍ୟ) । ଚର୍ମଜ (ଯଥା—ଢୋଲ) । ତନ୍ତ୍ରଜ (ଯଥା—ବୀଣା; ସୀତାର) । କାଂସ୍ୟଜ (ଯଥା—ଝାଞ୍ଜ; ଘଣ୍ଟା) । ଫୁତ୍କୃତ (ଯଥା—ବେଣୁ; ଭୁଷ୍ଟ; ବଂଶୀ) । ଏହି ପଞ୍ଚ ପ୍ରକାର ବାଦ୍ୟ । ସ୍ୱନ ସୁଗ୍ରଣ—ରେବାଖଣ୍ଡ]

୨ । ନାନା ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ର—
2. Musical instruments in general. (Apte)

ପାଞ୍ଚାଳ—ସଂ. ବି—(ପଞ୍ଚାଳ=ଦେଶ ବିଶେଷ + ସ୍ୱାର୍ଥେ. ଅ)—୧ । ପଞ୍ଚାଳ ଦେଶର ରାଜା—1. The king of the Pañchālas.
Pāñchāla
(ପାଞ୍ଚାଳକ—ଅନ୍ୟରୂପ)

୨ । ବଢ଼େଇ, ତନ୍ତ୍ରୀ, ଭଣ୍ଡାରି, ଧୋବା ଓ ମୋଚ ଏହି ପାଞ୍ଚ ଜାତିଙ୍କର ପାଟକ ବା ସାମାଜିକ ସଙ୍ଘ ବା ସମୁଦାୟ (ହୁ. ଶ.)
3. An association of five caste-guilds; (viz, carpenters, weavers, barbers, washermen and shoe makers). (Apte)

(ପାଞ୍ଚାଳୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବିଣ; (ପଞ୍ଚାଳ + ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ. ଅ)—ପଞ୍ଚାଳ ଦେଶୋଦ୍ଭବ; ପଞ୍ଚାଳ ଦେଶୀୟ—Relating to the country of the Pañchālas.

ପାଞ୍ଚାଳୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—(ପଞ୍ଚାଳ + ନିବାସ ବା ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ. ଅ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)
Pāñchālī ୧ । ପଞ୍ଚାଳ ଦେଶର ନାରୀ ବା ରାଜକୁମାରୀ—
1. A woman or princess of the Pañchālas.

୨ । ଦ୍ରୌପଦୀ—2. A name of Draupadī.

୩ । ପୁତ୍ତଳିକା; ଲୁଣ୍ଡେଇ—3. Doll; puppet.

୪ । ସାହିତ୍ୟରେ ଏକପ୍ରକାର ବାକ୍ୟ ରଚନା ପ୍ରଣାଳୀ—
4. A kind of literary compostion.

[ଦ୍ର—ଏଥିରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ପାଞ୍ଚ ବା ଛଅ ସମାସଯୁକ୍ତ କାନ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ପଦାବଳି ସନ୍ନିବେଶିତ ହୋଇଥାଏ । ସୁକୁମାର ଓ ମଧୁର ବର୍ଣ୍ଣନାରେ ଏ ରଚନା ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଗୌଡ଼ୀ ଓ ବୈଦର୍ଭୀ ରୀତିର ସମ୍ମିଶ୍ରଣକୁ ମଧ୍ୟ କେହି କେହି ପାଞ୍ଚାଳୀ କହନ୍ତି—ହୁ. ଶ]

୫ । ସଙ୍ଗୀତରେ ସ୍ୱର ସାଧନର ପ୍ରଣାଳୀବିଶେଷ—
5 A mode of musical exercise.

[ଦ୍ର— ଆରୋହୀ ଯଥା—ସାରେ ସାରେ ଗା; ରେଗା ରେଗାମା; ଗାମା ଗାମା ପା; ମାପା ମାପାଧା; ପାଧା ପାଧାନି; ଧାନି ଧାନିସା—
ଅବରୋହୀ ଯଥା—ସାନି ସାନିଧା; ନିଧା ନିଧାପା; ଧାପା ଧାପାମା; ପାମା ପାମାଗା; ମାଗା ମାଗାରେ; ଗାରେ ଗାରେସା— ହୁ. ଶ]

୬ । ଏକ ପ୍ରକାର ପିତ୍ତଳ (ହୁ. ଶ.)—
6. A kind of brass.

ପାଞ୍ଚି—ଦେ. ବି—୧ । ବିବାହ ବେଦୀରେ ବରର ପିନ୍ଧିବା ହଳଦିଆ ବା ନାଲି ଧଡ଼ିଆ ଲୁଗା ଯୋଡ଼ି—1. A kind of
ଫେଂଟା bordered cloth worn by the bridegroon during marriage.

ଗୋଡ଼ ତଳକୁ ସେଣ୍ଟ ପଡ଼ିଥିବ ପାଞ୍ଚ.
ଓଡ଼ା ଦେବ ବୋଲି ତା ଟେକିଲେ ସେ ପାଞ୍ଚ—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ସଭା ।

[ଦ୍ର— ବିବାହ ବେଦୀରେ କନ୍ୟା ପିନ୍ଧିବା ଶାଢ଼ୀକୁ ବଉଳବାଟ ବା ବଉଳ ପାଟ ବୋଲାଯାଏ; ପାଞ୍ଚି ଓ ବଉଳପାଟର ଅଗ୍ରଭାଗ ବେଦିରେ ବିବାହ ବେଳେ ପରସ୍ପର ସଙ୍ଗେ ଗଇଣ୍ଠା ହୁଏ ।]

୨ । ବ୍ରତ ବେଦୀରେ ପିନ୍ଧା ଯିବା ଲୁଗା ଯୋଡ଼ି—
3. A pair of cloths worn by a boy at the investiture of the sacred thread.

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—(ସଂଭବତଃ ଏହାର ଲମ୍ବ ପାଞ୍ଚହାତ ଥିବାରୁ)—ଛୋଟ ଗାମୁଛା—Small napkin.

ପାଞ୍ଚିବା—ଦେ. କ୍ରି—(ସଂ. ବାଞ୍ଛା)—୧ । ଇଚ୍ଛା କରିବା; କାମନା
Pāñchibā କରିବା—1. To wish; to desire.
ପାଁଚା
ସୋଁଚନା

ମୋହପରି ପାଞ୍ଚ ଅଛି ଯେ ମଁ ବାଞ୍ଛା ବିଚାରି ନିଚୟ ଗୁଣିବାକୁ ।
ବିଚାରିଲେ; ସଙ୍ଗୀତ ।

୨ । ଭାବିବା; ଚିନ୍ତା କରିବା—2. To think.

ଧରିବା ପରି ପାଞ୍ଚ ପଡ଼େ ଲମ୍ବ ହୋଇ । କୃଷ୍ଣସିଂହ, ମହାଭାରତ ବନ ।

୩ । ଅନୁମାନ କରିବା—3. To guess.

କରନ୍ତି ଏହା ବହୁ ବୋଲି ସେ ପାଞ୍ଚଲେ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ବନ ।

୪ । ପରାମର୍ଶ କରିବା—4. To consult.

୫ । କଳ୍ପନା କରିବା—5. To imagine.

ସ୍ୱପ୍ନ ଶୀ-ଚନ୍ଦ୍ରମ-ମୁଖ ଦେଖି ମୁଗ୍ଧ
ମାନସ ଏସନ ପାଞ୍ଚେ । ରାଧାନାଥ, ଯଜ୍ଞାଚ ।

୬ । ଆଲୋଚନା କରିବା; ବିଚାର କରିବା—
6. To consider the pros and cons of a matter

୮ । ସ୍ଥିର କରିବା; ସଙ୍କଳ୍ପ କରିବା—
7. To settle; to resolve.

ଶଲ୍ୟ ପାଣ୍ଡୁ ସୁତଙ୍କୁ ପାଞ୍ଚ ପାଞ୍ଚ
ବଳିଲେ ଧନୁର୍ଗୁଣ ମଧ୍ୟ ସେ ଅମଞ୍ଚ । କୃଷ୍ଣସିଂହ, ମହାଭାରତ ଶଲ୍ୟ ।

୮ । ପୂର୍ବରୁ କୌଣସି ବିଷୟ ବିଚାର କରିବା ବା ସ୍ଥିର କରିବା—
8. To think or decide about a matter beforehand; to premeditate.

ପାଞ୍ଚୁଟା—ଦେ. ବି ଓ ବିଣ. (ଅନାଦରାର୍ଥକ)—ପାଞ୍ଚ ଗୋଟା—
Pāñchuṭā **ପାଞ୍ଚଟା, ପାଞ୍ଚଟେ ପାଞ୍ଚଠା** Five.
(ପାଞ୍ଚୋଟା—ଅନ୍ୟରୂପ) (ପାଞ୍ଚୁଟି, ପାଞ୍ଚୋଟି—ଆଦରାର୍ଥକ ରୂପ)

ପାଞ୍ଚୁଣି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ବାଞ୍ଛା)—ପାଞ୍ଚ ୧ଠାରୁ ୫ (ଦେଖ)
Pāñchuṇi Pāñcha 1 to 5 (See)
(ପାଞ୍ଚେଣି—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଗରୁଡ଼ ପାଞ୍ଚ ଣି ଯାକ ଜାଣିଲେ ନୃସିଂହ ।
ପୀତାମ୍ବର, ନୃସିଂହପୁରାଣ ।

ମନେ ମନେ ପାଞ୍ଚେଣି କରନ୍ତି ପଦ୍ମନାଭ । ସାରଳା, ମହାଭାରତ ସଭା ।

ପାଞ୍ଚେହେଁ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଞ୍ଚହି)—ପାଞ୍ଚଜଣଯାକ—
Pāñcheheñ All the five.
ପାଁଚଜନାଇ
ପାଁଚୋଁହି

ଯେଉଁ ସେ ଅଛି ମହିଁ ଦେଲଇ ନିଜଧାର
ପାଞ୍ଚେହେଁ ପ୍ରଦାନ ହୁଅ ଦ୍ରୁପଦକୁମାରୀ ।
ସାରଳା, ମହାଭାରତ ଅଦ୍ୟ.

ପାଞ୍ଜଡ଼(ଡ଼ି)—ଦେ. ବି—୧ । ପଇଞ୍ଜି (ଦେଖ)
Pāñjarḍa(ṛḍi) 1. Paiñji (See)

୨ । ପାଉଁଜର (ଦେଖ)—2. Pāuñjari (See)

ପାଞ୍ଜବ(ମ)—ବୈଦେ. ବି—ପାଉଁଜର (ଦେଖ)
Pānjaba(ma) Pāuñjari (See)

ପାଞ୍ଜି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଞ୍ଜିକା)—୧ । ପଞ୍ଜିକା; ଦିନାଦି ପାଞ୍ଜି; ମାସ, ତିଥି, ବାର ନକ୍ଷତ୍ର ଆଦି ଜ୍ଞାପକ ଜ୍ୟୋତିଷ ଗ୍ରନ୍ଥ—
Pānji
ପାଁଜି 1. Almanac; calendar.
ପତ୍ରା, ପଂଚାଂଗ, ପଂଜୀ ୨ । ତାଳପତ୍ରରେ ଲିଖିତ ହିସାବ—
2. Accounts written on palm-leaf.

ମନ୍ତ୍ର ଜର୍ଦ୍ଦଶ ଗାରୁଡ଼ି ଗାଂଚକ
ଚିଲେ ଲେଖି ଟା କରଣେ ପାଞ୍ଜିବୁଝି । ବୃକ୍ଷସିଂହ, ମହାଭାରତ ବନ ।

* । ହିସାବ ଲେଖା ହୋଇଥିବା ତାଳପତ୍ର—
3. Palm-leaves on which accounts are written.

[ଦ୍ର— ଯେଉଁ ତାଳପତ୍ରମାନଙ୍କରେ ହିସାବ ଲେଖାଯାଏ ତାହା ଗ୍ରନ୍ଥ ଲେଖାଯିବା ତାଳପତ୍ରମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ବେଶି ଲମ୍ବା । ଗ୍ରନ୍ଥ ଲେଖାଯିବା ତାଳପତ୍ରମାନ ଫାଳ ଫାଳ କରାଯାଇ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପୃଷ୍ଠାର ମଝିରେ ଛିଦ୍ର କରାଯାଇ ଛିଦ୍ରମଧ୍ୟରେ ସୂତା ଗଳାଯାଇ ପୃଷ୍ଠାମାନଙ୍କ ସଂଯୋଗରେ 'ପୋଥି' ହୁଏ; କିନ୍ତୁ ହିସାବପତ୍ର ଲେଖାଯିବା ତାଳପତ୍ରମାନ ଗୋଟା ଗୋଟା ରଖାଯାଇ ତହିଁର ମୂଳପାଖମାନ ଏକତ୍ର ତାଳପତ୍ରର ମଡ଼ୁଆରେ ବନ୍ଧାଯାଏ ଓ ପ୍ରତି ତାଳପତ୍ରର ଅଗପାଖ ଫାଳ କରାଯାଏ । ଓଡ଼ିଶାରେ ପୂର୍ବେ ଜମିଦାର ହିସାବ ପତ୍ର ଓ ଜମିମାପ ଭଉଁରଆମାନ ପାଞ୍ଜିରେ ଲେଖାଯାଉ ଥିଲା ଓ ଅନେକ ପୁରୁଣା ଜମିଦାରଙ୍କ ଘରେ ପାଞ୍ଜିବଡ଼ାମାନ ଅବଧି ସଂଚିତ ହୋଇ ରହିଅଛି । ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ପାଞ୍ଜି ବଡ଼ାକୁ ମୃଦଙ୍ଗାକାର କରି ବନ୍ଧା ଯାଉଥିଲା । ଆଜିକାଲି କାଗଜ କଲମର ବହୁଳ ବ୍ୟବହାର ଯୋଗୁଁ ତାଳପତ୍ର ଓ ଲେଖନର ବ୍ୟବହାର ଲୋପ ହୋଇଅଛି; କାଗଜ ଅପେକ୍ଷା ତାଳପତ୍ର ବହୁକାଳ ସ୍ଥାୟୀ ହେଉଥିଲା ।]

୪ । ଯମରାଜାଙ୍କ ମହାଫିସ୍‌ଖାନାରେ ରକ୍ଷିତ ଚିତ୍ରଗୁପ୍ତଙ୍କ ସଂକଳିତ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କର ପାପପୁଣ୍ୟର ତାଲିକା—4. The record of the pious and sinful acts of persons, said to be maintained by Chitragupta in the record-room of Jama.

[ଦ୍ର—ମନୁଷ୍ୟର ଆତ୍ମା ମୃତ୍ୟୁପରେ ଯମପୁରକୁ ଗଲେ ସେଠାରେ ଚିତ୍ରଗୁପ୍ତ ଏହି ପାଞ୍ଜି ଦେଖି ତାହାର ଦଣ୍ଡ ବା ପୁରସ୍କାର ବିଷୟ ଯମରାଜାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ପେଶ୍ କରନ୍ତି ।]

ପାଞ୍ଜିଆ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଂଜୀକାର)—୧ । ଯେ ପାଞ୍ଜିଧର ଦିନ, ବାର ଆଦି କହେ; ନାହାକ; ଜଉତିଷ—1. An astrologer.
ପଂଜିଆର ୨ । ଯେ ରାଜାଙ୍କର ହିସାବପତ୍ର ରଖେ—
2. A Raja's accountant.

ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅମ୍ବୁଚର ବ୍ୟବହାରଜୀବ
କରଣ, ପାଞ୍ଜିଆ, ସାକ୍ଷୀ, ପଦାତିକ ଆଦି । ଭାଗବତ, ମଧ୍ୟଯାତ୍ରା ।

ପାଞ୍ଜିଆ ପଟ୍ଟନାୟକ—ଦେ. ବି—କରଣଙ୍କ ରାଜଦତ୍ତ ଉପାଧିବିଶେଷ—
Pānjiā paṭṭanāyaka A title given to Karaṇas by Rajas.

ପାଞ୍ଜି କହିବା—ଦେ. କ୍ରି.—(ଜ୍ୟୋତିଷ) ଦିନାଦି ପାଞ୍ଜିରୁ ତିଥି, ବାର,
Pānji kahibā ନକ୍ଷତ୍ର ଆଦି ପାଠ କରିବା—(an astrologer)
ପାଁଜୀବଳା To read out the contents of an
ପଂଚାଙ୍ଗ ଫଳକହିବା almanac.

[ଦ୍ର—ପୂର୍ବେ ରାଜା ଓ ଧନୀମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ପ୍ରତିଦିନ ସକାଳେ ଜ୍ୟୋତିଷ ଆସି ସେଦିନର ପାଞ୍ଜି କହି ଯାଉଥିଲେ । ଦୋଳପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଦିନ ଦୋଳବେଦୀରେ ଦେବପ୍ରତିମାଙ୍କ ଆଗରେ ଗଣକ ଆଗାମୀ ବର୍ଷର ପାଞ୍ଜିରେ ଲେଖାଥିବା ବିଷୟମାନ ପାଠ କରନ୍ତି ।]

ପାଞ୍ଜିକାର—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଞ୍ଜିକାକାର)—ପଞ୍ଜିକା ସଂକଳୟିତା—
Pānjikāra The compiler of an almanac.

ପାଞ୍ଜିପତର—ଦେ. ବି. (ଅନର୍ଥକ ୨ୟ ସହଚର ଶବ୍ଦ)—
Pānji patara ତାଳ ପତ୍ରରେ ଲିଖିତ ହିସାବ ପତ୍ରମାନ—
ପାଁଜୀପୁଥି Accounts written on palm leaf.
ପଂଜୀପତ୍ର (ପାଞ୍ଜି ପତ୍ର, ପଞ୍ଜି ପୋଥି—ଅନ୍ୟରୂପ)

ନାଥ ମାହାନ୍ତ, ଗାଥ ମାହାନ୍ତ
ମାହାନ୍ତଙ୍କ ପାଖେ ଥାଇ ମାହାନ୍ତ
ପାଞ୍ଜି ପତର ଗୋହ୍ନ ମାହାନ୍ତ – ଭଗ ।

ପାଞ୍ଜିବଡ଼ା—ଦେ. ବି—ହିସାବ ପତ୍ର ବା ପଞ୍ଜିକା ଲେଖାଥିବା ତାଳ ପତ୍ରର
Pānji birḍā ଗୋଛା— A number of written palm-
ପାଂଜୀ ପୁଂଥୀ leaves tagged into a bundle at the
ପଂଜୀପୋଥି left corner.

ପାଟ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. Part, ପାର୍ଟ)—
Pāṭ ୧ । ପୁସ୍ତକର ଅଂଶ ବା ଖଣ୍ଡ—
ପାର୍ଟ 1. Part or volume of a book.
ପାଟ ୨ । ନାଟକାଭିନୟରେ ନେତୃ ବିଶେଷଙ୍କ ପ୍ରତି ଭାର ଦିଆଯାଇଥିବା ନାଟକୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଭାଗ—2. The part taken by an actor in a dramatic performance.
ପାଟ * । (ଇଂ. ପଟ) ସାହେବମାନଙ୍କର ଝାଡ଼ା ଫେରିବା କମୋଡ଼ରେ
ପାଟ ଥିବା କୁଣ୍ଡ—3. Commode-pot.

ପ୍ରାଦେ. ୧ । (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. (ସଂ. ପଟ୍ଟ)—
ପାଟ; ରେଶମ—1. Silk.

୨ । (କଳାହାଣ୍ଡି) ବି—ଡୁ ଡୁ ଆଦି ଖେଳର ଘାଇ; ପାହ୍ନ—
2. The boundary line drawn between the two parties of players in the game of Dudu.

ପାଟ୍‌ଶୁଣ୍ଟି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ପିଚକାଳା;
Pāṭ-śuṇṭi ଲଙ୍ଗଳ ଓ ଇଷକୁ ଯୋଗ କରିବା ଲାଗି ଖିଲ—
The wooden pin which tightens the plough with the shaft.

ପାଟ୍‌ଜୁଷି—ପ୍ରା. ବି—ପାଟଜୋଷି (ଦେଖ)
Pāṭ-jushi Pāṭajoshi (See)
(ପାଟ୍‌ଜୋଷି, ପାଟ୍‌ଦୁଷି, ପାଟ୍‌ଦୋଷି—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାଟ୍‌ନା(ଣା)—ଦେ. ବି—ପାଟଣା (ଦେଖ)
Pāṭ-nā(ṇā) Pāṭaṇā (See)

ପାଟନା(ନେ)ଇ—ଦେ. ବିଣ—ପାଟଣେଇ (ଦେଖ)
Pāṭ-nā(ne)i Pāṭaṇei (See)

ପାଟ୍‌ନି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. (ଭୁଲ. ହି. ପାଟନ)—କୋଠାର କଡ଼-
Pāṭ-ni Timber of a building.

ପାଟ୍ ପନିଆଁ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. (ହି. ନାମ ଫନଗା)—କଙ୍କି-
Pāṭ-paniāñ The dragon fly.
(ପାଟ୍ ପନ୍ଦାଁ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାଟ୍ ସାହାଲି—ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତର) ବି—ହରଗୌରୀ ଫୁଲ—
Pāṭ-sāhāli The common Balsam flower.

ପାଟ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଟ୍ଟ)—୧ । କୌଷେୟ ବସ୍ତ୍ର—
Pāṭa ରେସମ ପାଟ **ରେସମ, ପାଟ** 1. Silk cloth.

ପାଟ ୨ । କସ୍ତା; ନାଲି ବା ଅନ୍ୟ ରଙ୍ଗର ସୂତା—
ପାଟ 2. Red or other coloured cotton yarn.

୩ । ରାଜ ସିଂହାସନ—3. Throne.

ମଥୁରା ପୁରେ ଧର୍ମ ରାଜେ
ସ୍ଥାପିଲେ ଚୂଡ଼ାସେନ ପାଟେ । ଜଗନ୍ନାଥ, ଭାଗବତ ।

୪ । ପ୍ରଶସ୍ତ ଭୂଖଣ୍ଡ—
4. An extensive piece of land.

ରେକଲ ଚମିର ନିଜ ରାଜ୍ୟ ପାଟ । ଗଧାନାଥ, ନନ୍ଦକେଶ୍ୱର ।

ଜଳାଭୂମି ୫ । ଖାଲୁଆ ଓ ସର୍ବଦା ପାଣି ଜମିଥିବା ଜମି; ଜଳାଭୂମି-
ଦଲଦଲ 5. Fen; low and unproductive land; bog; marsh; swamp.

[ଦ୍ର—ଏଥିରେ ରାବଣା ଆଦି ଧାନର ଫସଲ ଭଲ ହୁଏ ।]

୬ । ଏକ ପୁରୁଷ—6. Generation.
(ଯଥା—ଆମ ପାଞ୍ଚ ପାଟରେ କେହି ଶିକ୍ଷିତ ନ ଥିଲେ)

୭ । ସାନ ହ୍ରଦ—7. Small lake.

୮ । ରାଜବଂଶ (ମାଦଳା ପାଞ୍ଜି)—
8. Royal family.

୯ । ପ୍ରଭୁ; ରକ୍ଷକ; ରାଜା; ଅଧିକାରୀ; ମାଲିକ—
9. King; master; protector; owner.

କଳକାବଣ୍ଡ ଏବେ ହୋଇଲା ଅଣପାଟ,
ମୁଦ୍ରାସ୍ତ୍ରର ମଲରୁ ଭାଙ୍ଗିଲା ସବୁ ଲଟ । ଦୀନାମ୍ବର, ନୃସିଂହପୁରାଣ ।

୧୦ । ଗୋବରା ଚଢ଼େଇ ପେଟତଳେ ଥିବା ନାଲି ଓ ଚିକ୍କଣ ରୋମ-
10. The red feathers in the belly of a Gobarā bird.

ଗୋବରା ଚଢ଼େଇକ ପାଟ ଉପୁଡ଼ାଇ,
ଛଡ଼ିଦେବା ପରସ୍ପେ ହୋଇଛ ତ ମୁହିଁ । କୃଷ୍ଣସିଂହ, ମହାଭାରତ କର୍ଣ୍ଣ ।

୧୧ । ସମୂହ—11. Collection; multitude.

ଛଣିଲେ ଚରିତ ନଗ୍ରେ କରୁଥାଏ,
ଛଣିକରି ଅଡ଼ାଇ ଅଣିଲେ ଗୋଗାଏ ।

୧୨ । (ସ୍ତ୍ରୀ) ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ନାମ—
12. A name given to females.

ପାଟ ୧୩ । (ବଙ୍ଗଳାର ଛୋଟ କଳରେ କୁଲିକାମ କରିବାକୁ ଯାଇ
ପାଟ ଭେଣ୍ଡୁ ଦେଶକୁ ଫେରି ଆସିବା ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କ ବ୍ୟବହୃତ)—
ଛୋଟ—13. Jute.

୧୪ । ଚଉଡ଼ାଇ; ପ୍ରସ୍ଥ—14. Breadth; width.

ପ୍ରାଦେ—୧ । (ଗଡ଼ଜାତ)—ବି—ପଣାସଙ୍କ୍ରାନ୍ତିରେ ବ୍ରତଧାରୀ-ମାନେ ଉପରେ ଚାଲିଯିବା ପାଇଁ ଭୂମିରେ ଜଳାଯିବା ନିଆଁ ବା ବିଛାଯିବା କଣ୍ଟା—1. Fire or thorns spread in a long pit over which devotees walk on the Paṇāsaṁkrānti day.

ଯଥା—ନିଆଁ ପାଟ; କଣ୍ଟାପାଟ ।

[ଦ୍ର—ଏଥିରୁ ପାଟୁଆ ଶବ୍ଦ ଉଦ୍ଭବ ହୋଇଅଛି ।]

୨ । (ବାମଣ୍ଡା)—ଜଳପ୍ରପାତ—2. Waterfall; cascade.

୩ । (ଉତ୍ତର ଭାଷା ବସ୍ତର)—ବି—ପିଠି—3. Back.

ପାଟ ଦେ. ବିଣ—(ସଂ. ପଟ୍ଟ)—୧ । ପଟ୍ଟ; କୌଷେୟ ନିର୍ମିତ—
Silken.

ପାଟ ଯଥା—ପାଟଖଣ୍ଡ, ପାଟଶାଢ଼ୀ, ପାଟଲୁଗା ।

୨ । ପ୍ରଧାନ—(ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ବ୍ୟବହୃତ; ଯଥା—ପାଟରାଣୀ, ପାଟଜୋଷୀ)—2. Chief.

ନିଜ ଭାଇଆ ପାଟବଂଶୀ,
ଜାନୁରେ ଥାନ୍ତି କୋଳେ ବସି । ଭୂପତି. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

୩ । ରାଜାଙ୍କର ଖାସ୍ ବ୍ୟବହାରରେ ଲାଗୁଥିବା—3. Used by the king; reserved for the use of the king.

ମୋ ଛତ ଚାରଜ ଅରମ୍ଭ,
ମଦନ ପାଟଗଜକୁମ୍ଭ । ଭୂପତି. ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

[ଦ୍ର—ଯଥା—ପାଟହାତି; ପାଟଘୋଡ଼ା; ପାଟଅଗଣା; ପାଟଖଣ୍ଡା; ପାଟଶାଢ଼ି ।]

୪ । (ସଂ. ପାଟଲ)—ଗୋଲାପୀ; ପାଟଳବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ—
4. Pale red; rosy.

ଯଥା—ପାଟପୋକ ।

ପାଟ ଓପାଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଗୋବରା ଚଢ଼େଇର ଶିଖାରେ ଓ
Pāṭa opārdibā ମଲଦ୍ୱାର ଚାରିପାଖେ ଥିବା ନାଲି ଓ ଚିକ୍କଣ
(ପାଟ ଉପାଡ଼ିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ରୋମ ଉପାଡ଼ିବା—
1. To uproot the red feathors from the head and navel of a Gobarā bird.

[ଦ୍ର—ଯେଉଁ ଗୋବରା ଚଢ଼େଇ ଅନ୍ୟ ଚଢ଼େଇ ସଙ୍ଗେ ଲଢ଼ାଇ କରି ହାରି ଯାଏ ତାହାର ପାଟ ଓପାଡ଼ି ପକ୍ଷିସ୍ୱାମୀ ତାକୁ ଉଡ଼ାଇ ଦିଏ; ଅତଏବ ଲକ୍ଷଣାର୍ଥରେ ଦର୍ପ ହାନି କରିବା; ଅବମାନିତ କରିବା ଅର୍ଥରେ ପାଟ ଓପାଡ଼ିବା ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)—ଦର୍ପ ହାନି କରିବା; ବହୁତ ଶକ୍ତି ଘଟାଇ ନାରଖାର କରିବା; ଅବମାନିତ କରିବା—
2. (figurative) To crush the pride of a person; to humiliate a person; to injure or ruin a person.

ଯଥା—ମୁଁ ତାର ପାଟ ଓପାଡ଼ି ଦେବି ।

ପାଟକ—ସଂ. ବି. (ପଟ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Pāṭaka ୧ । ନଦ୍ୟାଦିର କୂଳ—
1. The bank or shore of a river.

୨ । ଗ୍ରାମର ଅଂଶ; ଗ୍ରାମାର୍ଦ୍ଧ—
2. Half portion or quarter of village.

୩ । ପଶାର ଗୋଟି ଚାଲିବା—3. The moving of the pieces in the game of dice.

୪ । ବାଦ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ର—4. Musical instrument.

୫ । ବାଦ୍ୟ ଧ୍ୱନି—

5. The sound of a musical instrument.

୬ । ରୋଧ—6. Obstruction.

୭ । ମୂଳଧନର କ୍ଷତି—

7. Loss of capital or stock. (Apte)

୮ । ପାଣି ଜକଟକୁ ଯିବା ପାଇଁ ରଚିତ ସୋପାନ ଶ୍ରେଣୀ—

8. A flight of steps leading to the water (Apte).

୯ । ପଶାକାଠି ଗଡ଼ାଇବା —

9. Throwing the dice (Apte).

୧୦ । ଫଟାଇବା ଅସ୍ତ୍ର—

10. A splitter; divider (Apte).

୧୧ । ଦୀର୍ଘ ଫାଙ୍କ—11. A long span (Apte).

୧୨ । ପଶା (ହି. ଶ.)—12. Dice.

ଦେ. ବ.—(ସଂ. ପାଟକ=ଗ୍ରାମାଂଶ; ଗ୍ରାମାଂଶରେ ବାସ କରୁଥିବା ଲୋକେ)-ଶୂଦ୍ରମାନଙ୍କର ବିଭିନ୍ନ ଉପଜାତି ବା ହାଟୁଆ ଜାତି—The various subcastes amongst the śūdras according to their respective callings.

ପାଟକେ ହାଟରେ ଜସ୍ୱ ବଜସ୍ୱ କରନ୍ତି । ଭଞ୍ଜ, ଲବଣ୍ୟ ବତୀ ।

[ଦ୍ର—ହନୁମାନଙ୍କର ୪ ଜାତି (ବ୍ରାହ୍ମଣ, କ୍ଷତ୍ରିୟ, ବୈଶ୍ୟ ଓ ଶୂଦ୍ର) ଓ ଶୂଦ୍ରମାନଙ୍କର ୩୬ ପାଟକ ଅଛି । ଯଥା — (୧) ଗଉଡ଼ (୪ ଜାତି —ମଗଧା, ମଥୁରାପୁରିଆ, ଗୋପପୁରିଆ, ଡୁମାଳ) । (୨) ଭଣ୍ଡାର—କନାମୁଠିଆ ଓ ଚମମୁଠିଆ (ବା ହାଟୁଆ)। (୩) ବଢ଼େଇ (୪) କମାର; (୫) ଧୋବା (୬) ଭନ୍ତ (୭) ପୋଟଳ ବଣିଆ (୮) ନାୟକ—(ମାଟିବଂଶ ଓ ଖଡ଼ିବଂଶ) (୯) ଭୁଲାଇଣା, (୧୦) ତେଲି;(୧୧) ତାମ୍ବିଳ, (୧୨) ଓଡ଼, (ଓଡ଼ିଚଷା,ଓଡ଼ିପାଇକ) (୧୩) ଚଷା (ଶୁଧ ଚଷା) (୧୪) ଗୋଲା; (୧୫) କେଉଟ, (୧୬) ମାଳୀ ବା ମାଳାକାର, (୧୭) ଶୁଣ୍ଡି, (୧୮) ଶଙ୍ଖାର, (୧୯) ପାଟରା, (୨୦) ଖରୁଡ଼ା ବା ଖଡ଼ୁରା, (୨୧) କଂସାର, (୨୨) ଥଟାର, (୨୩) ପଥୁରିଆ, (୨୪) ବୈଶ୍ୟ ବଣିଆ, (୨୫) କାଚରା, (୨୬)। ଗୁଡ଼ିଆ, (୨୭) କୁମ୍ଭାର, (୨୮) ଚର୍ମକାର, (୨୯) ଦରଜି, (୩୦) ମଛା, (୩୧) ରଙ୍ଗଣୀ ବା ସୁଡାଳ, (୩୨) ଚମ୍ବାର, (୩୩) ଲୁଣିଆ, (୩୪) ଥୋଡ଼ିଆ, (୩୫) ରସରା, (୩୬) ବୁଣା । ଖଣ୍ଡାଏତ, ମହାନ୍ତ ଓ ମହାଲୟକ ପାଟକରେ ଯାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ବାଉରି, ଗୋଖା, କଣ୍ଡରା ପାଣ, ଶଅର, ହାଡ଼ି, ଡମ, ଚମାର ଏମାନେ ଅନାର୍ଯ୍ୟ ଥିବାରୁ ପାଟକରେ ଯାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ପରାଶର ସଂହିତା ଅନୁସାରେ ଗଉଡ଼, ମାଳ, ତେଲି, କେଉଟ, ଗୁଡ଼ିଆ, ବଢ଼େଇ, କୁମ୍ଭାର, କମାର ଓ ଭଣ୍ଡାର ଏହି ନଅଟି ପାଟକ ବା ନବଶାୟକ ଅଟନ୍ତି । ପାଟକ ଜାତିର ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକେ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟ ଉପଲକ୍ଷରେ ଦାଣ୍ଡକୁ ବାହାରିବା ଏମାନଙ୍କ ସମାଜରେ ଚଳେ ।]

ପାଟ କଙ୍କଡ଼ା—ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର) ବ.—ସମୁଦ୍ର କୂଳରେ ଥିବା ନାଲି
Pāṭa kaṅkardā ଶ୍ୱେତ କଙ୍କଡ଼ାବିଶେଷ—A kind of small red-coloured crab found on the seashore.

[ଦ୍ର—ଏହା ଭକ୍ଷଣ ଯୋଗ୍ୟ ନୁହେ । କିନ୍ତୁ ଔଷଧ ନିମନ୍ତେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ବୋଲି ପ୍ରବାଦ ଅଛି । ଏମାନେ ଏତେ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ସମୁଦ୍ରକୂଳର ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ବାସ କରନ୍ତି ଯେ, ଦୂରରୁ ଦେଖିଲେ ମନେ ହୁଏ ଯେପରି କେହି ସମୁଦ୍ର କୂଳରେ ଗୁରିଆଡ଼େ ସିନ୍ଦୂର ବିଛି ଦେଇଛି ।]

ପାଟକପୁରା—ଦେ. ବ—କାଠିଆକଦଳୀବିଶେଷ—
Pāṭakapurā A kind of Banana which is sweet when ripe.
कांठालीकला
मालभोग [ଦ୍ର—ଏହା ପାଚିଲେ ସୁସ୍ୱାଦୁ ହୁଏ । ଏଥିରେ କଦଳୀ-ଚକଟା ହୁଏ ।]

ପାଟ କଳ—ଦେ. ବ—(ବଙ୍ଗଳାରୁ ଅନୁକୃତ) —ଯେଉଁ କଳରେ ଝୋଟରୁ
Pāṭa kaḷa ଅଖା ଆଦି ତିଆରି ହୁଏ; ଚଟ୍‌କଳ; ଝୋଟ କାରଖାନା-
पाटकल **पाट कारखाना** Jute mill.

ପାଟକି—ଦେ. ବ—ପାଟକ (ଦେଖ)—
Pāṭaki [Pāṭaka (See)

ଦେ. ବିଶ—ପାଟକ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Relating to the sub-castes amongst the Śūdras.

ପାଟକି ଜାତିରେ ଏତେ ବଡ଼ ଅଭିଅଡ଼ି କନ୍ୟା ଘରେ ଛଣିବାକୁ ମନା—
ଫକୀରମୋହନ. ଲକ୍ଷ୍ମୀକ୍ଷ ।

ପାଟ କେରଣ୍ଡି—ଦେ. ବ—ଏକପ୍ରକାର କେରଣ୍ଡି ମାଛ—
Pāṭa kerāṇḍi A kind of Barb fish; Barbs
कांचनपुठी **खेसरा** Conchonius.

[ଦ୍ର—ଏହି ମାଛର କଡ଼ ପାଖର ମଝିରେ ଗୋଟିଏ ନାଲିଗାର ଥାଏ ଓ ଏହାର ଦେହ ଈଷତ୍ ହରିଦ୍‌ବର୍ଣ୍ଣ]

ପାଟ ଖୋସା—ଦେ.ବ—(ସଂ.ପଟ୍ଟ + କୋଷ)—ପାଟ ବା ରେଶମ ପୋକଙ୍କ
Pāṭa khoshā ଖୋଳ ବା ଗୋଟି—Silk cocoon.
(ପାଟ ଗୋଟି—ଅନ୍ୟରୂପ) पाटेरकोया **रेसमकाकोबा**

ପାଟ ଗୁଣ୍ଡି—ଦେ. ବ—(ଏଥିରେ ପାଟ ବା ରେସମ ସୂତା ରଞ୍ଜିତ ହେତୁ
Pāṭa guṇḍi ଥିବାରୁ)—କମଳାଗୁଣ୍ଡି (ଦେଖ)—Kamalā guṇḍi (See)

ପାଟ ଚେଙ୍ଗ(ଙ୍ଗା)—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବ—ନାଲିଲାଞ୍ଜିଆ ଚେଙ୍ଗ
Pāṭa cheṅga (ṅgā) (ମାଛ) —Red-tailed Cheṅga fish.

ପାଟ ଚୋଲି—ଦେ. ବ—(ସଂ. ପଟ୍ଟ + ଚୋଳ)—ପାଟର କାଞ୍ଚଳି—
Pāṭa choḷi **पाटकीचोली** A bodice of silk.

ବଳସିଆ ଇନ୍ଦୁଗୋପ ବେଶ୍ୟା ପାଟଚୋଳି ।
ଭଞ୍ଜ, ନୈଦେଶ୍ୟବିଳାସ ।

ପାଟଚର—ସଂ. ବ—(ପଟ୍ଟଚର+ସ୍ୱାର୍ଥେ. ଅ)—ଚୋର; ତସ୍କର—
Pāṭachchara Thief; robber; pilferer.

ପାଟ ଛତି—ଦେ. ବ—(ସଂ. ପଟ୍ଟ + ଛତ୍ର)—ରାଜା ଓ ଦେବତାଙ୍କ ଉପରେ
Pāṭa chhati ଟେକା ଯାଉଥିବା ରେସମ କନାରେ ଆବୃତ ଛତା—

ରେଶମେରଛାତି Silken umbrella held over Rajas and
ପାଟକୀ ଛତରୀ idols.

ସ୍ରଗ୍ଧ ସ୍ରସ୍ତ ଧରନ୍ତ ତା ଶିରେ ସ୍ରଜୋଚ୍ଚ ପାଟଛତ –
ବଳଭଦ୍ରଶେଖର. ଶର୍ମ୍ମା ।

ପାଟ ଜଡ଼ା —ପ୍ରାଦେ. (ମେଦନୀପୁର, ଯାଜପୁର) —ବି —୧ । ବିଲାତି
Pāṭa jarḍā ବାଇଗବା (ଦେଖ)—1. Bilāti bāigabā
(See)

୨ । ନାଲିଗବ; ରକ୍ତେରଣ୍ଡ—
2. The red variety of the castor seed plant.

ପାଟ ଜଥା —ଦେ. ବି—ଏକନ୍ତ ବୁଣା ପାଟର ଧୋତି ଓ ଚାଦର—
Pāṭa jathā A pair of silken cloths (loin cloth
ପାଟଜୋଡ଼ା and sheet) woven in one length.
(ପାଟ ଯୋଡ଼—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାଟ ଜେମା —ପ୍ରାଦେ (ଗଡ଼ଜାତ) ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ରାଜାଙ୍କର ଜ୍ୟେଷ୍ଠା କନ୍ୟା-
Pāṭa jemā The eldest daughter of a Rāja.

ପାଟ ଜୋଷି—ଦେ. ବି—(ସଂ. ପଟ୍ଟ ଜ୍ୟୋତିଷୀ)—୧ । ରାଜାଙ୍କ ପ୍ରଧାନ
Pāṭa joshi ଜ୍ୟୋତିଷ ପଣ୍ଡିତ—1. The chief astrologer
of a Raja; the astrologer royal.

ପାଡ଼ ଜୋଷି
ପାଡ଼ ଜୁଷି
ପାଡ଼ୁଷି
ପାଡ଼ଦୁଷି } ଅନ୍ୟରୂପ

ଜଣାଇଲ ପାଟଜୋଷୀ ଗଣି ଶୁଭବେଳା ନୃପତି
ଜନ୍ମରେ । ଚନ୍ଦ୍ରାମଣି – ବଳଭାଦ୍ରଚ୍ୟ ।

୨ । ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ ରାଜଦତ୍ତ ଉପାଧି
ବିଶେଷ—2. A title bestowed
on Brāhmaṇas by Rājas.

ପାଟଡ଼ୋର(ରି)—ଦେ. ବି—(ସଂ. ପଟ୍ଟ+ଡୋର)—ରେଶମର ଭିଆର
Pāṭa ḍora(ri) ଦଉଡ଼ା—Silk string.
ରେଶମେରଡୁରୀ **ପାଟଡୋର**

ପାଟଣା(ନା)—ଦେ. ବି—(ସଂ. ପଟ୍ଟନ)—୧ । ନଗର; ସହର—
Pāṭaṇā(nā) **ପାଟନା** **ପଟନ** 1. City; town.

୨ । ଗ୍ରାମ Village.

ଯମୁନାତଟେ-ବୃନ୍ଦାବନ ନିକଟେ ଗୋପ ବୋଲ ପାଟଣାସ୍ଥେ –
ଗ୍ୟାତୀ – ଉତ୍ତସ୍ୟ ମଣ୍ଡଳ ।

୩ । ପ୍ରାଚୀନ ପାଟଳିପୁତ୍ରର ଆଧୁନିକ ନାମ (ଏହା ବିହାର
ପ୍ରଦେଶର ପାଟଣା ବିଭାଗ ଓ ପାଟଣା ଜିଲ୍ଲାର ରାଜଧାନୀ)—
3. Patna; name of a town, district and
division of the Province of Bihar.

[ଦ୍ର—ଏହା ବିହାର ପ୍ରଦେଶର ରାଜଧାନୀ । ଏଠାରେ ପାଟଣା ହାଇକୋର୍ଟ ଓ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହା ଗଙ୍ଗା ନଦୀର ଦକ୍ଷିଣ କୂଳରେ ଲମ୍ବ ଭାବରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏଥି ନିକଟରେ ପ୍ରାଚୀନ ପାଟଳି ପୁତ୍ରର ଅନେକ ଭଗ୍ନାବଶେଷ ଦେଖାଯାଏ; ଇଂରାଜମାନେ ପୂର୍ବେ ଏଠାରେ ଗୋଟିଏ ଉଚ୍ଚ ପକ୍କା ଧାନକୋଠା ନିର୍ମାଣ କରିଥିଲେ, ତାହା ଅଦ୍ୟ ବିଦ୍ୟମାନ ଅଛି । ଏହା ଗଙ୍ଗା ଓ ସୋନ ନଦୀର ସଙ୍ଗମ ନିକଟରେ ଅବସ୍ଥିତ ।]

୪ । ଉତ୍କଳ ଖଣ୍ଡର ଗୋଟିଏ ଗଡ଼ଜାତ ରାଜ୍ୟ; ବର୍ତ୍ତମାନ ରି-
ପାଟଣା—4 Patna; name of one of the
Orissa states.

୫ । ପଟ୍ଟଣେଇ (ଦେଖ)—5. Paṭaṇei (See)

ପାଟଣା(ଣେ)ଇ—ଦେ. ବି—ପାଟଣା ଦେଶୀୟ—Belonging or
Pāṭaṇā(ṇe)i **ପାଟନାଇ** **ପାଟନିୟା** appertaing to Patna.

ପାଟନାଇ
ପାଟନେଇ } ଅନ୍ୟରୂପ (ଯଥା—ପାଟଣାଇ ଆଳୁ; ପାଟଣେଇ
କୋବି ।)—

ପତ୍ତନୀ ଦେ. ବି—ଜମିଦାରୀର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଚିରସ୍ଥାୟୀ କର ଧାର୍ଯ୍ୟ
ପଟନୀ ହୋଇଥିବା ମଧ୍ୟସ୍ୱତ୍ୱ ଗ୍ରାମ ବା ମହଲା—A village of
which the rent payable by the tenure-
holder is permanently settled.

ପାଟଦ—ସଂ. ବି—କାର୍ପାସ; କପା (ହି. ଶ.)—
Pāṭada Cotton.

ପାଟଦନ୍ତାରି—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି—ନାଲିଆ କଣ୍ଟା ଓ କୋମଳ ପତ୍ର
Pāṭa dantāri ଥିବା ଲତାଳିଆ ଝୁଡ଼ା—A kind of
creeping thorny bush.

ପାଟଦେଉ—ଦେ. ବି—(ସଂ. ପଟ୍ଟ+ଦେବ)—ଯୁବରାଜ; ରାଜାଙ୍କ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ
Pāṭadeu ଭୁମାରଙ୍କ ଉପାଧି—The title of the eldest
ଯୁବରାଜ son or heir apparent of a Raja.

ପାଟନ—ସଂ. ବି—(ପଟ୍ ଧାତୁ, ଣିଜନ୍ତ—ପାଟ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+
Pāṭana ଭାବ. ଅନ —୧ । ଛେଦନ; କର୍ତ୍ତନ—
(ପାଟିତ; ପାଟନୀୟ, ପାଟ୍ୟ—ବିଣ) 1. Cutting.

୨ । ବିଦାରଣ; ଫାଡ଼ିବା; ଚିରିବା—
2. Tearing up; splitting; cleaving.

୩ । ବିଭଜନ—
3. Dividing; cutting to pieces.

୪ । ବିନାଶନ—4. Destroying. (M. W.)

୫ । ଫୋଡ଼ିବା—5. Piercing.

୬ । ଦକ୍ଷିଣାପଥର ପ୍ରାଚୀନ ରାଜଧାନୀବିଶେଷ (ହି. ଶ.)—
6. Name of an ancient town in the Deccan.

ପାଟନ କ୍ରିୟା—ସଂ. ବି. (ସୁଶ୍ରୁତ)—ବଥଆଦିକୁ ଫୋଡ଼ିବା—
Pāṭana kriya Lancing an abscess or ulcer
(ପାଟନକର୍ମ—ଅନ୍ୟରୂପ) (M. W.).

ପାଟନା —ସଂ. ବି. (ପାଟନ+ଆ)—ଛେଦ; କଟା ହୋଇ କରାଯିବା ଗାତ-
Pāṭanā A cut; an incision (M. W.).

ଦେ. ବି—ପାଟଣା ୩-୪ (ଦେଖ)—Pāṭaṇā 3-4 (See)

ପାଟ ନେତ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଟ୍ଟ+ନେତ୍ର)—ରେଶମର ସରୁଲୁଗା—
Pāṭa neta Silken cloth of delicate texture.
ପାଟନେତ **ପାଟଖୋରକୀ**

ପାଟପ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପାଟବ)—୧ । ପାଟବ; ପଟୁତା—
Pāṭapa 1. Skill.
ଚତୁରାଇ ୨ । ବାହାଦୁରୀ—2. Excellence.

ଚଳନ୍ତି ଚଳ ଚଳ ଅଙ୍ଗନା ପାଟପ
ଦେଖାଇ ନୃତ୍ୟ କରି ବିରେ ଚମ୍ବ ଭେଟ । ବୃନ୍ଦାବନ. ମହାଭାରତ ବନ ।

ପାଟ ପଥର—ଦେ. ବି—ଦେଉଳ ବା ପଥର କୋଠାର କବାଟ ବା
Pāṭa pathara ଝରକାର ଉପରେ କାନ୍ଥରେ ଆଡ଼ଧାରଣା
ଝନକାଟ ପଥର ଦିଆଯିବା ଲମ୍ବା ପଥର—Lintel stone.
ପାଟପଥର

ପାଟପନିଆ(ଆଁ)—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଜଙ୍ଗି—
Pāṭapaniā(āñ) [ପାଟପନିହା(ହାଁ) —ଅନ୍ୟରୂପ] Dragon-fly.

ପାଟ ପହଲା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପାଟଳ + ପ୍ରବାଳ)—ନାଲି ପୋହୋଲା—
Pāṭa pahalā **ଲାଲପଳା** **ଲାଲମୁଂଗା** Red coral.
(ପାଟପୋଏଲା, ପାଟ ପୋହଲା, ପାଟପୋହୋଲା —ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାଟପୁକ—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିନୀପୁର; ଉତ୍ତର ବାଲେଶ୍ୱର) ବି (ପୋ ସ୍ଥାନରେ ପୁ ଉଚ୍ଚାରଣ)—ସାଧବବୋହୂ; ପାଟପୋକ—
Pāṭapuka Cochineal (insect).

ପାଟ ପୋକ—ଦେ. ବି—୧ । ଇନ୍ଦ୍ରଗୋପ ବା ସାଧବ ଘରବୋହୂ ପୋକ; ମଖମଲି ପୋକ—1. Cochineal insect.
Pāṭa poka
ମଖମଲୀ ପୋକା ଉଦ୍ଭିଦ ମଳିସ ସେ ଯୁବତୀ ବୃଷ୍ଟି
ବୀରବହୁଟୀ ଦ୍ରୋଣ ଶ୍ରୀଗଳ ପାଟପୋକ ମୂର୍ତ୍ତି ।
କୃଷ୍ଣସଂହ, ମହାଭାରତ କର୍ଣ୍ଣ ।
ପାଟପୋକା ୨ । ପାଟସୂତା ତିଆର କରିବା ପୋକ—
ରେସମକାକ୍ରୀଡ଼ା 2. Silk worm; the silk moth; Bombyx.

ପାଟ ପୋତା(ତେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ଗୃହର ମୂଳଦୁଆ ବା ମୂଳଥର ପକାଇବା—To lay the foundation stone of a building.
Pāṭa potā(te)ibā

ପାଟଫୁଲି—ଦେ. ବି—୧ । ପାଟନିର୍ମିତ ଥୋପ—
Pāṭaphuli 1. Tassels made of silk.
ରେସମେରଥୋପୀ ଘୋଡ଼ା ମୁଣ୍ଡେ ପାଟଫୁଲ; ଘୋଡ଼ା ସାଇସରେ ବଜାଇବାର
ରେସମକା ଲଟକନ ଘର ଦେଇ ବଣ୍ଡଘର । ଚଉର ଘୋଡ଼ାଗିତ ।
୨ । ଫୁଲିଲଗା କସ୍ତା ସୂତାର ଫିତା—
ପାଟକା, ଫୀଁତା 2. Tassellated tape.
[ଦ୍ର—ଏହା ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କ ଜୁଡ଼ାରେ ଉଡ଼ାଯାଏ ।]
୩ । କୁରୁବକ; ରକ୍ତଝିଣ୍ଟି—
3. The red-flowered variety of Barlaria.
[ଦ୍ର—ଏହିଫୁଲର ରଙ୍ଗ ଆରକ୍ତ; କଦମ୍ବଫୁଲ ପରି ଆକାର ।]

ପାଟ ଫେଟା—ଦେ. ବି—ପାଟଲୁଗା; ରେସମର ଧୋତି—
Pāṭa phetā A long loin-cloth of silk.
ରେସମେରଧୁତୀ ପିନ୍ଧିଛନ୍ତି ବାଳ ସ୍ୱଳ୍ପ ପାଟଫେଟା ।
ରେସମୀଧୀତୀ କୃଷ୍ଣସିଂହ, ମହାଭାରତ ଅଶ୍ୱ ।

ପାଟବ—ସଂ. ବି. (ପଟୁ + ଭାବାର୍ଥେ ଅ)—୧ । ପଟୁତା; କୁଶଳତା; ନୈପୁଣ୍ୟ—
Pāṭaba 1. Skill; dexterity.
ଅପଣାବଳ ଦେଖାଇବା ପାଟବରେ । କୃଷ୍ଣସଂହ. ମହାଭାରତ ସଭା ।
୨ । ଚତୁରତା—2. Cleverness.
୩ । ଶୀଘ୍ରତା—3. Quickness.
୪ । ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ; ଆରୋଗ୍ୟ—4. Health (M.&W.).
୫ । ତେଜଃ—5. Energy (Apte).
ସଂ. ବିଣ. (ପଟୁ + ସ୍ୱାର୍ଥେ. ଅ)—୧ । ପଟୁ—
1. Skilful; dexterous.
୨ । ଚତୁର—2. Clever; sharp.

ପାଟବଂଶୀ—ସ୍ତ୍ରୀ ବି. (ସଂ. ପଟ୍ଟମହିଷୀ)—ପଟ୍ଟମହିଷୀ; ପାଟରାଣୀ—
Pāṭabaṁsī The principal Ranee of a Raja.
ପାଟରାନୀ **ପଟରାନୀ**

ପାଟ ବରତ—ଦେ. ବି—୧ । ଅନନ୍ତ ବ୍ରତ ଓ ସୁଦଶା ବ୍ରତଆଦି କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ହାତରେ ବାନ୍ଧିଥିବା ପାଟଫୁଲ—
Pāṭa barata (ପାଟବ୍ରତ—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. A tassellated string put on by persons observing certain vows.
୨ । ରେସମର ଫୁଲ ଲାଗିଥିବା ବାହୁସୂତ୍ର—
2. An amulet-string furnished with silken tassels
ବଦମାଳୀ ପାଟବ୍ରତ, ହାତରେ ଭୁକଙ୍ଗିତ । ଭକ୍ତ, ଲବଣ୍ୟବତୀ ।

ପାଟବଲି(ଲି)ଆ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି—ଏକପ୍ରକାର ବଳିଆ କୁକୁର—
Pāṭa bali(li)ā A kind of ferocious wild dog.
[ଦ୍ର—ଏମାନଙ୍କ ଦେହ ପାଟପରି ଚିକ୍କଣ, ରକ୍ତାଭ ଲୋମବିଶିଷ୍ଟ, ଏମାନଙ୍କୁ ବାଘ ମଧ୍ୟ ଭୟ କରେ । ଏମାନେ ଦଳବଦ୍ଧ ହୋଇ ଅରଣ୍ୟରେ ବିଚରଣ କରନ୍ତି ।]

ପାଟ ବାଟେ—ପ୍ରାଦେ. (ଭତରଗ୍ରାମ) ଅ—ଥରେ—
Pāṭa bāṭe

ପାଟବିକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପାଟବ + ସ୍ୱାର୍ଥେ ଇକ)—୧ । ପଟୁ; ନିପୁଣ—
Pāṭabika 1. Skilful.
(ପାଟବିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଧୂର୍ତ୍ତ; ଶଠ—2. Fraudulent; sharp.
୩ । ଚତୁର—3. Clever

ପାଟବେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ବିଧିମତେ—
Pāṭabe Duly.
ପାଟଳୀପୁତ୍ର ନରେଶେ, ପାଟବେ ଦେଲେ ସନ୍ଦେଶେ ।
ଭକ୍ତ. କୋଟିବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡସୁନ୍ଦରୀ ।

ପାଟବୋହୁ ମଣିମାଁ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି—ଯୁବରାଣୀ; ଯୁବରାଜଙ୍କ
Pāṭa bohu maṇimā(māñ) ପ୍ରଧାନ ସ୍ତ୍ରୀ—The principal wife of an heir apparent of a Raja.

ପାଟ ଭଣଜା(ଞ୍ଜା)—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି.—ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଭଣଜା; ଆଯଣାର
Pāṭa bhaṇajā(ñjā) ଜ୍ୟେଷ୍ଠା ଭଗିନୀର ଜ୍ୟେଷ୍ଠପୁତ୍ର—
The eldest son of one's eldest sister.

ପାଟଭାଲି—ଦେ. ବି.—ଶୁକ ଜାତୀୟ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପକ୍ଷୀବିଶେଷ—
Pāṭa bhāli A species of small parrot;
(ପାଟଭାଲିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ) paroquet; parrakeet; Conurus Carolinensis.
[ଦ୍ର—ଏମାନେ ସାଧାରଣ ଶୁଆଙ୍କ ଠାରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ଏହାଙ୍କର ଦେହ ସବୁଜ ଓ ମୁଣ୍ଡ ନାଲିଆ, ପକ୍ଷର ଦୁଇ କଡ଼ରେ ନାଲି ଦାଗ ଥାଏ ।]

ପାଟ ଭୁଆଷୁଣୀ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—ପାଟ ପୋକ; ସାଧବ ଘର
Pāṭa bhuāshuṇi ବୋହୂ—Cochineal insect.

ପାଟ ମଞ୍ଜୁଆତି—ଦେ. ବି.—ଏକ ପ୍ରକାର ମଞ୍ଜୁଆତି ଫୁଲ—
Pāṭa mañjuāti A species of red flowered Lawsonia.
(ଦ୍ର—ମଞ୍ଜୁଆତି ତଳେ ନୋଟ୍ ଦେଖ)

ପାଟ ମଣିମା(ମଁ)—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି. ସ୍ତ୍ରୀ.—ପଟ୍ଟ ମହାଦେବୀ;
Pāṭa maṇimā (māñ) ପାଟ ମହାଦେବୀ—
A Raja's principal or eldest Ranee.

ପାଟ ମହାଦେଇ—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ପଟ୍ଟ+ମହାଦେବୀ)—ପଟ୍ଟମହିଷୀ;
Pāṭa mahādei ରାଜାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ଓ ପ୍ରଧାନ ରାଣୀ—
ପାଟରାନୀ, ପାଟେଶ୍ୱରୀ The chief wife of a Raja; the
ପଟରାନୀ, ପାଟମହିଷୀ eldest Ranee.
(ପାଟ ମାହାଦେଇ, ପାଟ ମହାଦେବୀ, ପାଟମହିଷୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ତୁମ୍ଭେ ତାଙ୍କର ସୁଣି ପା ,ମହାଦେଇ
ହୋଇ ସୁଖ ଭୁଞ୍ଜିବ ମାନ ବହୁ ଥାଇ—କୃଷ୍ଣବିଂଦ ମହାଭାରତ ଶଲ୍ୟ

ପାଟ ମୁଦି—ଦେ. ବି.—(ସଂ. ପଟ୍ଟ+ମୁଦ୍ରିକା)—କ୍ଷତ୍ରିୟ ଓ ରାଜାମାନଙ୍କ
Pāṭa mudi ବିବାହ ପୂର୍ବରୁ ବର କନ୍ୟାଙ୍କର ମହାପ୍ରସାଦ ନିବେଦନ
ପାକାଦେଖା ତିଲକ ଉତ୍ସବ—The ceremonial betrothal amongst Rajas and Kshatriyas.

[ଦ୍ର—ଏଥିରେ ବର ପକ୍ଷରୁ କନ୍ୟାପାଇଁ ପାଟ ଶାଢ଼ୀ ଓ ମୁଦି-ଉପଢୌକନ ଦିଆ ଯାଏ ଏବଂ କନ୍ୟା ପକ୍ଷରୁ ବରକୁ ପାଟଲୁଗା ଓ ମୁଦି ଉପଢୌକନ ଦିଆ ଯାଏ ଓ ବର ପକ୍ଷ ଓ କନ୍ୟା ପକ୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ବାଗ୍ଦାନ ହୁଏ, ଅର୍ଥାତ୍ ବିବାହ ବିଷୟ ଓ ଦିବସର ଉକ୍ତି ହୁଏ ।]

ପାଟମ୍ବର—ସଂ. ଣି.—ପଟ୍ଟାମ୍ବର; ରେଶମୀ ଲୁଗା (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
Pāṭambara Silken cloth.
(ପାଟଂବର—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାଟରା—ଦେ. ବି. ପୁଂ—(ସଂ. ପଟ୍ଟକାର)—ପାଟ, କସ୍ତା, ସୁତା ଓ ଲୁଗା
Pāṭarā ଆଦି ବ୍ୟବସାୟୀ ଶୂଦ୍ର ଜାତିବିଶେଷ—A Hindu
ପାଟୁଆ, ପଟୋ ବଜାଜ, ପଟୱା caste of dealers in cloth
(ପାଟରାଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) and cotton yarn.

[ଦ୍ର—ଏମାନେ ରେଶମ ଓ ତୁଳାର ନାନା ବର୍ଣ୍ଣର ସୁତା (ପାଟ ଓ କସ୍ତା), ପାଟଫୁଲ, ଧଡ଼ିଆ, କରଧନ ଆଦି ବିକନ୍ତି ଓ ଲୁଗାର ଦୋକାନ ମଧ୍ୟ କରନ୍ତି । ଏମାନେ କର୍ଣ୍ଣ ଆଦିକୁ ପାଟ ବା ସୁତା ଦ୍ୱାରା ମଧ୍ୟ ଗୁନ୍ଥନ୍ତି ।]

ପାଟରାଣୀ—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ.—(ସଂ. ପଟ୍ଟରାଜ୍ଞୀ)—୧ । ପଟ୍ଟମହିଷୀ; ପାଟ
Pāṭarāṇī ମହାଦେଇ—1. The eldest or principal
ପାଟରାନୀ Ranee.
ପଟରାନୀ ୨ । ପାଟରା ଜାତୀୟା ସ୍ତ୍ରୀ—
ବଜାଜୀନ, ପଟୱାଣ 2. A woman of the Pāṭarā caste.

ପାଟଳ—ସଂ. ବି.—(ପାଟଲା=ପାଟଳଫୁଲ+ଭୁଲ୍ୟାର୍ଥେ. ଅ)—ଫିକା
Pāṭala ନାଲି; ଶ୍ୱେତ ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ; ଗୋଲାପି ରଙ୍ଗ—
1. Pale red colour; whitish red colour; rose colour.

୨ । ପାଟଲା ୩ (ଦେଖ)—2. Pāṭalā 3 (See)

୩ । ଏକ ପ୍ରକାର ଶାରଦ ଧାନ—
3. A kind of winter paddy.

୪ । ସୁନ୍ନାଗ ବା ନାଗେଶ୍ୱର ଗଛ—4. Mesua Ferra (tree).

୫ । ଗୋଲାପ—5. Rose.

୬ । ସେବତୀ ଫୁଲ—6. Musk rose.

(ପାଟଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବିଣ.—ପାଟଳ ବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ; ଗୋଲାପୀ—
Pale red.

ଦେ. ବି.—୧ । ପାଟଳ ପୁଷ୍ପ—1. Pātali flower.

୨ । ପ୍ରାଚୀନ ଜଳଯାନବିଶେଷ (ଜଗବନ୍ଧୁ ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳ)—
2. A kind of old ship.

ପାଟଳା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—(ପାଟ=ବିସ୍ତାର+ଲା ଧାତୁ=ପାଇବା+କର୍ତ୍ତୃ.
Pāṭalā ଅ+ସ୍ତ୍ରୀ ଆ; ବା ପଟ ଧାତୁ=ଫାଟି ଯିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ+
ସ୍ତ୍ରୀ ଆ; ଫଳ ଫାଟି ଯିବାରୁ ଏହି ନାମ)—୧ । ଦୁର୍ଗା—
1. A name of Durgā.

ସଂ—ନାମ—ପାଟଳା, ପାଟଳି, ପାଟଳୀ; ଅମୋଘା, ମଧୁଦୂତୀ, ଫଳେରୁହା, ବୃଷ୍ଟିବୃନ୍ତା, କୁବେରାକ୍ଷା(ଖ୍ୟା), କାଳସ୍ଥାଳୀ, ଅଳବଲ୍ଲଭା, ଅଳପ୍ରିୟା, ତାମ୍ରପୁଷ୍ପୀ, କାମଦୂତୀ, କୁମ୍ଭିକା, ବସନ୍ତ ଦୂତୀ, ସ୍ଥାଳୀ, ସ୍ଥିର ଗନ୍ଧା, ଭୋଗ୍ୟାଧିବାସିନୀ, ଅମ୍ବୁବାସୀ, କୋକିଳା, କଙ୍କୁଷ୍ଠା ଅମ୍ବୁବାସିନୀ, କୁମ୍ଭୀ; କାଳବୃନ୍ତା
ପାରୁଳ, ସଣ୍ଟା, ମୁଗ, ଜାରୁଳ
(Kirtikar)

୨ । ପାଟଳୀ ଗଛ ଓ ଫୁଲ—
2. Sterospermum Suaveolens; Bignonia Suaveolens (tree and flowers).

[ଦ୍ର—ଏହା ନାତିବୃହତ୍ ବନ୍ୟତରୁ; ଫୁଲର ବର୍ଣ୍ଣ ଫିକା ନାଲି, ଫୁଲ ସୁଗନ୍ଧ । ଫୁଲ ଢେଙ୍ଗରେ ଗୁଚ୍ଛ ହୋଇ ଓହଳି ଥାଏ । ଫୁଲରୁ କେଶର ଝଡ଼ି ଗଛ ମୂଳେ ଗଦା ହୁଏ । ଗ୍ରୀଷ୍ମକାଳରେ ଫୁଲ ଫୁଟେ । ଫଳ ଲମ୍ବା, ସିଧା ଓ ନୀଳରକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ । ଆଉ ଏକ ପ୍ରକାର ଶ୍ୱେତାଭ ପୁଷ୍ପ ଯୁକ୍ତ ପାଟଳକୁ 'ଘଣ୍ଟା ପାଟଳ' ବୋଲାଯାଏ । (ଘଣ୍ଟା ପାଟଳ ଦେଖ) (ସଂ. ସିତପାଟଳା) । ବୈଦ୍ୟକ ମତରେ ପାଟଳ—କଷାୟ ତିକ୍ତ ରସ, ତ୍ରିଦୋଷଘ୍ନ ଓ ଅରୁଚି, ଶ୍ୱାସ, ଶୋଥ, ରକ୍ତଦୁଷ୍ଟିତ, ବମି, ହିକ୍କା ଓ ତୃଷ୍ଣାନାଶକ । ଏହାର ପୁଷ୍ପ କଷାୟ ଓ ମଧୁର ରସ, ଶୀତବୀର୍ଯ୍ୟ, କଫ, ରକ୍ତଦୋଷ, ପିତ୍ତ ଓ ଅତିସାର ନାଶକ ଏବଂ କଣ୍ଠଶୋଧକ । ଏହାର ଫଳ ରକ୍ତ ପିତ୍ତ ନାଶକ, ଏବଂ ଏହି ଫଳକୁ ମଧୁ ସଙ୍ଗେ ଘୋର ସେବନ କଲେ ହିକ୍କା ରୋଗ କମିଯାଏ । ଶ୍ୱେତ ପାଟଳ ପାଇଁ ସିତ ପାଟଳା ଦେଖ ।]

ଓ. ପାଟେଳୀ
ପଦ୍, ପାଟଲ, ପାଡ଼ରୀ, ପାଡ଼ର, ପାରଲ, ପାଦଲ, ପାଦିଆଳା, ପାଦରିଆ, ପଦର, ପରୁଲ, ପାର
(Kirtikar)

ମ. ପାଡ଼ଲୀ
ତେ. କଳଗୋରୁ. କାଲଗୋଟ୍ଟ
ମ. ପାଡ଼ୀ

୩ । (ଅନ୍ୟ ସଂ. ନାମ ପିଚ୍ଛିଲା) ବିହିଦାନା—
3. Cydonia Vulgaris; Quince-seed.

[ଦ୍ର—ଏହା ପଶ୍ଚିମ ହିମାଳୟର ଓ ପଞ୍ଜାବର ବନ୍ୟ ବୃକ୍ଷର ଫଳ-ବୀଜ, ଗ୍ରୀଷ୍ମ କାଳରେ ପାରେ । ବୈଦ୍ୟକ ମତରେ ଏହା ସ୍ନିଗ୍ଧ, କାସଘ୍ନ ମେହ ଓ ଯୋନିର ଦାହ ନିବାରକ ଓ କ୍ଷତ ସ୍ଥାନର ଜ୍ୱାଳା ନିବାରକ ।]

୪ । ରକ୍ତ ଲୋଧ୍ର (ହି. ଶ.) (ଦେଖ)—4. The red variety of Symplocos Racemosa tree.

୫ । ଜଳକୁମ୍ଭୀ; (ହି. ଶ.); ବୋରଝାଙ୍କି—5. Pistia Stratiotes; an aquatic plant.

ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ପାଟଳ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ପାଟଳର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Feminine of Pāṭala.

(ପାଟଳିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଦେ. ବିଣ—ପାଟଳ ବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ—
(ପାଟଳୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Rose-coloured; rosy.

ପାଟଳି(ଲୀ)—ସଂ. ବି—୧ । ପାଟଳା ୨ (ଦେଖ)
Pāṭali(lī) 1. Pāṭalā 2 (See)
୨ । ପାଣ୍ଡୁ ଫଳ (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର) (ଦେଖ)
2. Pāṇḍu phala (See)
୩ । ପଟୋଳ (ଦେଖ)—2. Paṭola (See)

ପାଟଳିଆ ଲୋ(ଲୋ)ଧ(ଧୁ)—ଦେ. ବି. (ସଂ.ପଟ୍ଟିକା ଲୋଧ୍ର)
Pāṭaliā lo lo)dha(dhu) ଏକପ୍ରକାର ଆରଣ୍ୟ ବୃକ୍ଷ—
[ପାଟଳାଲୋ(ଲୋ)ଧ୍ର—ଅନ୍ୟରୂପ] The red variety of
ପାଟେଳିଆ ଲୋଧ } ଅନ୍ୟରୂପ Simplocos Racemosa (tree).
ପାଟେଳିଆ ଲୋଧ୍ର } ଦ୍ର—ଏହାର ଗୁଳ୍ମରୁ ଔଷଧ ଓ
ସଂ. ପର୍ଯ୍ୟାୟ—ପଟ୍ଟିକା ଲୋଧ୍ର ରଙ୍ଗ ହୁଏ ।]
କମୁକ, ସ୍ଥୂଳବଲ୍କଳ, ଜୀର୍ଣ୍ଣ ପତ୍ର, ବୃହତ୍ ପତ୍ର, ପଟ୍ଟୀ ଓ ଲକ୍ଷା ପ୍ରସାଦନ
ପାଟଲୋଧ **ପଠାନୀ ଲୋଧ** ଗ୍ର. ପଠାନୀ ଲୋଦର

ପାଟଳିକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—୧ । ଯେ ଅନ୍ୟର ଗୁପ୍ତ କଥା ଜାଣେ—
Pāṭalika 1. Knowing the secrets of
(ପାଟଳିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) others (Apte).
୨ । କାଳ ସମୟଜ୍ଞ— 2. Knowing time and place (Apte).
ସଂ ବିଣ. ପୁଂ—ଶିଷ୍ୟ; ଛାତ୍ର —A pupil (Apte).

ପାଟଳିତ—ସଂ. ବିଣ. (ପାଟଳ+ଅସ୍ତ୍ୟର୍ଥେ. ଇତ)—
Pāṭalita ପାଟଳ ବର୍ଣ୍ଣଯୁକ୍ତ; ପାଟଳ ବର୍ଣ୍ଣ ରଞ୍ଜିତ—
Dyed pale red.

ପାଟଳି ପୁତ୍ର—ସଂ. ବି. (ନାମ) (ପାଟଳ+ପୁତ୍ର)—
Pāṭali putra ପ୍ରାଚୀନ ମଗଧର ରାଜଧାନୀ; ଆଧୁନିକ ପାଟନା
(ପାଟଳୀ ପୁତ୍ର—ଅନ୍ୟରୂପ) ବା ବିହାରର ରାଜଧାନୀ—
The ancient name of Patna.

[ଦ୍ର—ଏହା ଚନ୍ଦ୍ର ଗୁପ୍ତଙ୍କର ରାଜଧାନୀ ଥିଲା, ସିକନ୍ଦର (ଆଲେକ୍‌ଜାଣ୍ଡର) ଭାରତକୁ ଆସିବା ସମୟରେ ଏହା ବିଶେଷ ସମୃଦ୍ଧିଶାଳୀ ରାଜଧାନୀ ଥିଲା । ଏହାକୁ ଗ୍ରୀକ୍‌ମାନେ Palibothram (ପାଲିବୋଥ୍ରାମ) ଏବଂ ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତଙ୍କୁ Sandrakotas (ସାନ୍ଦ୍ରାକୋଟସ୍) ନାମରେ ଡାକୁଥିଲେ । ପ୍ରାଚୀନ ପାଟଳିପୁତ୍ର ଆଧୁନିକ ପାଟନା ସହରରୁ ୨୨ ମାଇଲ ପୂର୍ବରେ ଗଙ୍ଗା ତଟରେ ଥିଲା । ଏହାର ବର୍ତ୍ତମାନ ନାମ କୁମ୍ଭରାର । ଏଠାରେ ଭୂଗର୍ଭରୁ ପ୍ରାଚୀନ ପାଟଳିପୁତ୍ରର ବହୁତ ଭଗ୍ନାବଶେଷ ବାହାରୁଅଛି । ବୁଦ୍ଧଙ୍କ ପରବର୍ତ୍ତୀ କେତେକ ଶତାବ୍ଦି ଭାରତରେ ଏ ନଗର ବିଶେଷ ସମୃଦ୍ଧିଶାଳୀ ଓ ବିଖ୍ୟାତ ଥିଲା । ପ୍ରାଚୀନ ପୁସ୍ତକରେ ଏହାର ନାମ ପୁଷ୍ପପୁର ଓ କୁସୁମପୁର ଲେଖାଅଛି । ଶେର୍‌ସାହା ଆଧୁନିକ ପାଟନା ନଗରକୁ ବସାଇଥିଲେ । ଭବିଷ୍ୟ ପୁରାଣରେ ଅଛି ଯେ ବିଶ୍ୱାମିତ୍ରଙ୍କ ଭଗିନୀ ପାଟଳୀଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ଅନୁସାରେ କୌଣ୍ଡିଲ୍ୟ ମୁନିଙ୍କ ପୁତ୍ର ମନ୍ତ୍ର ବଳରେ ଏ ନଗର ବସାଇ ଥିବାରୁ ଏହାର ନାମ ପାଟଳୀପୁତ୍ର ହେଲା । ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କ ସମକାଳୀନ ରାଜା ଅଜାତଶତ୍ରୁଙ୍କ ପୁତ୍ର ତାଙ୍କର ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନଗର ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ସ୍ଥାନ ଖୋଜାଉଥିଲେ । ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ଅବଗତ ହେଲେ ଯେ ବୁଦ୍ଧଦେବ ନାଳନ୍ଦରୁ ବୈଶାଳୀକୁ ଯିବା ସମୟରେ ବାଟରେ ଏହି ପାଟଳୀ ଗ୍ରାମରେ ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ବିଶ୍ରାମାଗାର ନିର୍ମାଣ କଲେ ଓ ବୁଦ୍ଧଦେବ ଆଶୀର୍ବାଦ କରିଥିଲେ ଯେ ଏହି ଗ୍ରାମ ଗୋଟିଏ ବିଶାଳ ନଗରରେ ପରିଣତ ହେବ । ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ଏହା ଶୁଣି ଏହିଠାରେ ନଗର ବସାଇବାର ସ୍ଥିର କଲେ—ହି. ଶ]

ପାଟଳୀ—ସଂ. ବି. (ପାଟ=ବିସ୍ତାର+ଲା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଈ)—
Pāṭalī ୧ । ପାଟଳି (ଦେଖ)—1. Pāṭali (See)
୨ । ପାଟନା ନଗରର ଅଧିଷ୍ଠାତ୍ରୀ ଦେବୀ (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
2. The presiding Goddess of Patna city.
୩ । ଗାଧିଙ୍କ କନ୍ୟା ଓ ବିଶ୍ୱାମିତ୍ରଙ୍କ ଭଉଣୀ—
3. Name of a sister of Biswāmitra.
[ଦ୍ର—ଏହାଙ୍କ ଅନୁରୋଧରେ କୌଣ୍ଡିଲ୍ୟ ମୁନିଙ୍କ ପୁତ୍ର ଏ ନଗର ବସାଇଥିଲେ ।]

ପାଟଳୀ ତୈଳ—ସଂ. ବି—ଗୁଡ଼ିଲ ମୁଗୁରା ତୈଳ (ବଙ୍ଗଳା ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ)—
Pāṭalī taila Chalmugra oil.
[ଦ୍ର—ଏହା ବମନକାରକ, ବଳବର୍ଦ୍ଧକ, ଅଗ୍ନିବର୍ଦ୍ଧକ ଓ ରସାୟନ । ଏହା କୁଷ୍ଠ, କଣ୍ଡୁ ଓ ଚର୍ମଦୋଷ ନାଶକ ।]

ପାଟଳୀମା—ସଂ. ବି. (ପାଟଳ+ଭାବାର୍ଥେ. ଇମନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
Pāṭalimā ପାଟଳ ବର୍ଣ୍ଣ—Rosy colour; pale red tint.

ପାଟ ଲୁଗା—ଦେ. ବି—(ସଂ. ପଟ୍ଟବସ୍ତ୍ର)—ପଟ୍ଟବସ୍ତ୍ର—
Pāṭa lugā ରେସମକାପଡ଼ **ପାଟକାକପଡ଼ା** Silken cloth.
ପାଟଲୁଗା ଗୋଟିକେ ବସ୍ତ୍ର ବୁଣିଲେ—
କୃଷ୍ଣସିଂହ-ମହାଭାରତ-ଆଦି ।
[ଦ୍ର—ଏହିପରି ପାଟପିନ୍ଧା; ପାଟଶାଢ଼ୀ ଆଦି ଶବ୍ଦ ହୁଏ]

ପାଟଶାଳି(ଲି)ଆ—ପ୍ରଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—୧ । ଗଞ୍ଜାମର ପାଟଶାଳି ନାମକ
Pāṭaśāli(li)ā ସ୍ଥାନର ତନ୍ତୁମାନଙ୍କ ହାତବୁଣା କପା ସୂତାର
ପାଟଶାଳୀ ଖୁବ୍ ସରୁ ଲୁଗା—I. A fine cotton cloth
(ପାଟଶାଳିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ) woven by the weavers of a village Pāṭaśāli in Ganjam.
୨ । ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲାର ତନ୍ତୁଜାତିବିଶେଷ—2. Name of a weaver caste weaving Pāṭaśāli a cloth.
[ଦ୍ର—ଏମାନଙ୍କ ହାତକଟା ସୂତାର ଖୁବ୍ ପତଳା ଲୁଗା ଭାରତ-ବିଖ୍ୟାତ । ମାଲକାନ୍ଦ ଅଞ୍ଚଳର ତନ୍ତୀମାନେ ଏକପ୍ରକାର ରେସମୀ ବସ୍ତ୍ର ବୁଣନ୍ତି । ଉକ୍ତ ତନ୍ତୀମାନଙ୍କୁ ହିନ୍ଦିରେ 'ପଟ୍ଟସାଲୀ' ବୋଲାଯାଏ]
୩ । ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟର ଥିବା ଏକଜାତୀୟ ତନ୍ତୀ—
3. A class of weavers in the Deccan.
[ଦ୍ର—ଏମାନେ ଶୈବ ଅଟନ୍ତି; ଏମାନେ ଶିବ ଲିଙ୍ଗ ଆକାରର ଗୋଟିଏ ଗୋଲକକୁ ସୂତାରେ ଗୁନ୍ଥି ବେକରେ ପିନ୍ଧନ୍ତି ଓ କପାଳରେ ଭସ୍ମର ୩ ଗାର କାଟନ୍ତି । ଏମାନେ ମଦ୍ୟ ମାଂସ ଖାଆନ୍ତି ନାହିଁ ଓ ଏକ ଗୋତ୍ରରେ ବିବାହ କରନ୍ତି ନାହିଁ; ଏମାନେ ଲିଙ୍ଗାୟତ ସମ୍ପ୍ରଦାୟଭୁକ୍ତ ଅଟନ୍ତି—ହି. ଶ.)

ପାଟ ସଉଦା—ଦେ. ବି.—ପାଟରାମାନଙ୍କ ଦୋକାନରେ ବିକ୍ରି କରାଯିବା ରେସମ ଓ ତୁଳାର ସୂତା, ପାଟଫୁଲ, କରଧନି, ଧଡ଼ିଆ ଆଦି—Silk and cotton threads tassellated tapes; waiste tapes etc sold by Pātarās.

Pāṭa saudā

ପାଟା—ପ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) ବିଣ—ଟାଙ୍ଗରା; ଚନ୍ଦାମୁଣ୍ଡିଆ—

Pāṭā Bald headed.

ପ୍ରାଦେ (ବସ୍ତର) ବି—(ସଂ. ପଟ୍ଟ)—ଖଦି—

Loin cloth.

ପାଟାମୁଣ୍ଡା—ପ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ). ବିଣ. ପୁଂ—ଟାଙ୍ଗରାମୁଣ୍ଡିଆ—

Pāṭāmuṇḍā Bald-headed.

(ପାଟମୁଣ୍ଡିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ; ପାଟମୁଣ୍ଡୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ପାଟି—ଦେ. ବି—(ସଂ. ପଙ୍‌କ୍ତି)—୧ । ଶ୍ରେଣୀ—

Pāṭi ପାଟି **ପାଟି** 1. Row.

ଯଥା—ପାଟିଏ ଦାନ୍ତ ।

ମୁଖ **ମୁହଁ** ୨ । ମୁଖ; ତୁଣ୍ଡ—2. Mouth.

ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନକୁ ଏବେ ଅଛି କାଳ ଘୋଷ
ଏଣୁ ତାକ ବଦ୍ଧେ କରୁଛ ତା ପାଟି । କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାଭାରତ ବନ ।

ଆବାଜ ୩ । ତୁଣ୍ଡଦ୍ୱାରା କରାଯିବା ଓ ଅନ୍ୟକୁ ଶୁଣାଯିବା ଧ୍ୱନି—

3. Voice of the mouth.

୪ । ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ୱର—4. Loud voice.

୫ । ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ୱରରେ ଗୋଳମାଳ—

5. Noise caused by loud voice.

ହଳ୍ଦା; ସୋର ୬ । କପାଳ ଠାରୁ ଗାଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୋଳା ଯିବା ଚନ୍ଦନ ଓ ଛଳକର ପଟ୍ଟ—6. A stripe of sandal or other paste smeared on the forehead and reaching the cheeks.

ପାଢ଼ୀ ୭ । ଗୃହ ଛତର ବଡା ତଳେ ଉଚ୍ଚ ଉପରେ ଲମ୍ବ ହୋଇ ପକା ଯିବା କାଷ୍ଠ ଖଣ୍ଡ ବା ତଳ ଶ୍ରେଣୀ—7. The lower wooden or bamboo plate just below the rafters of a thatched house near the eaves.

କେତେ କେତେ ଖମ୍ବ ପାଟ ଲଗିଛି ଚହଁରେ । କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାଭାରତ ।

୮ । (ସଂ. ପଟ) ଲଲାଟର ଫଳକ—

8. The surface of the brow.

ଲଲାଟ ପାଟରେ ଶୋଭା ଚନ୍ଦନର ଚନ୍ଦ—ଗ୍ରାମ୍ୟ ରସବାରଥ ।

ପାଟା ୯ । ଧାତୁର ଲମ୍ବା ପତଳା ପତ୍ର—

ପଟ୍ଟା; ପାଟା 9. Metal plate.

ଯଥା—ଉମ୍ବା ପାଟ ସନନ୍ଦ ।

୧୦ । କାଠର ଫଟା—10. Wooden plank.

୧୧ । ସୁନ୍ଦା; ମାଙ୍ଗ; ଟେଣ୍ଡ; ମୁଣ୍ଡର ବାଳକୁ ଦୁଇଭାଗ କରି ଭୁଣ୍ଡାଇ ମହଣ ବା ପମେଟମ୍ ଦ୍ୱାରା କରାଯିବା କେଶବିନ୍ୟାସ—

11. Artistic parting of the hair on the head with the comb and keeping the parted hairs in position with the help of pasted and unguents.

ଦେ. ବିଣ.—(ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ବ୍ୟବହୃତ)—କ୍ଷୁଦ୍ର; ଶ୍ରେଷ୍ଠ—

ପାଟି **ଛୋଟା** Small.

ଯଥା—ପାଟ ଖଣ୍ଡା=ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଖଣ୍ଡା ।

ପ୍ରାଦେ. (ସିହଭୂମ) ବି.—ଶଗଡ଼ର ପଇ—

The rim of a cart wheel.

ପ୍ରାଦେ. (କଳାହାଣ୍ଡି)—ବି.—ଶ୍ରେଣୀ—

The wall plate of a thatched house.

ପାଟିଆ—ଦେ. ବି.—୧ । ପଟା ପଟା ଦାଗ—

Pāṭiā Stripe.

ଧାରି, ଡ଼ୋରିଆ ୨ । ମୁଣ୍ଡର ବାଳକୁ ଦୁଇଭାଗରେ ଭାଙ୍ଗି ବେଶ ରଚନା କରିବା—2. The two parts of the hair divided in the middle.

ପାଟି, ପଟିଆ

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର)—ବି.—(ତୁଳ. ହି. ପାଢ଼ୀ)—ଶ୍ରେଣୀ, ଘରର ଗୃହ ତଳରେ ଉଡ଼ାଯିବା ଲମ୍ବ କାଷ୍ଠ ଖଣ୍ଡ—

The wall plate of a thatched house.

[ଦ୍ର—ଏହା ଉଚ୍ଚ ଉପରେ ଲମ୍ବ ହୋଇ ରଖା ଯାଏ । ଏହାର ଉପରେ ରୁଅ ପଡ଼େ ।]

ଦେ. ବିଣ.—(ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ବ୍ୟବହୃତ)—ପାଟ ବା ମୁଖଶବ୍ଦ-(ପାଟେଇ—ସ୍ତ୍ରୀ) ବିଶିଷ୍ଟ—Voiced (as in loud-voiced).

ଯଥା—ବଡ଼ ପାଟିଆ, ଉଚ୍ଚ ପାଟିଆ ।

ପାଟିଆ ମୂଷା—ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତର) ବି.—ଗୃହୁଆ ମୂଷା—

Pāṭiā mūshā Rats frequenting thatches.

ପାଟିକଢ଼ା—ଦେ. ବିଣ—ଏକ ବ୍ୟକ୍ତିଦ୍ୱାରା ଅର୍ଦ୍ଧଚର୍ବିତ ବା ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ (ପାନଗୁଆ ଆଦି)—(Chewed betel or pieces of nut) Brought out of one's mouth.

Pāṭi kaṛhā

ଉଗିଲା

[ଦ୍ର—ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ ବୟସ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ସ୍ନେହରେ ଓ ରସିକ ରସିକା ପରସ୍ପରକୁ ଆପଣା ପାଟିକଢ଼ା ପାନ ମୁହଁଦ୍ୱାରା ଦିଅନ୍ତି ।]

ପାଟି କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ୱରରେ ଚିତ୍କାର କରିବା—

Pāṭi karibā **ହଲ୍ଲାକରନା** To make a loud noise.

ପାଟିକା—ସଂ. ବି—୧ । ଏକଦିନର ମୂଲ (ହି. ଶ)—

Pāṭikā 1. A day's wages.

୨ । ଛାଲ; ଚୋପା (ହି. ଶ)—2. Rind; bark.

୩ । ବୃକ୍ଷ ବିଶେଷ (ହି. ଶ)—3. Name of a tree.

ପାଟି ଖଣ୍ଡା—ଦେ. ବି—ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଖଣ୍ଡା—

Pāṭi khaṇḍā Scimitar; small sword; rapier.

ପାଟି ତଲୋୟାର **ଛୋଟି ତଲବାର**

ପାଟି ଖନି ମାରିବା—ଦେ. ବି—୧ । ଅତ୍ୟଧିକ ଶୀତ ହେତୁରୁ ଦୁଇ-ଦାନ୍ତପାଟି ପରସ୍ପର ସହିତ ବାଜିବା—

Pāṭi khani māribā

ଘିଗ୍‌ଘୀ ବନ୍ଧନା 1. Chattering of the jaws due to extreme cold.

ପାଟି ଖନି ମାରିବା
ପାଟି ଖଟ ବାଜିବା
ପାଟି ଜାଡ଼ିବା
ପାଟି ଜାଡ଼ି ମାରିବା
ପାଟି ଜାଡ଼ିଯିବା
} ଅନ୍ୟରୂପ

୨ । ହଠାତ୍ ଭୟ ହେତୁ ବାକ୍ୟର ପଦ ଓ ଅକ୍ଷରମାନଙ୍କର ସ୍ଖଳନ—

2. Stammering due to extreme fright.

ପାଟିଡ଼ି—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି (ତେଲୁଗୁ ?)—ବେକର ଅଳଙ୍କାର
Pāṭirḍi ବିଶେଷ—A kind of ornament for the neck.

ପାଟିତ—ସଂ. ବିଣ. (ପଟ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍—ପାଟି ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା, ବିଦାରଣ କରିବା+କର୍ମ. ତ)—୧ । ବିଦୀର୍ଣ୍ଣ—
Pāṭita 1. Pierced; split.
୨ । ଭଗ୍ନ—2. Broken.
୩ । କ୍ଷତ—3. Wounded.
୪ । ଫୋଡ଼ାଯାଇ ଥିବା—4. Bored; pricked

ପାଟି ତୁଣ୍ଡ—ଦେ. ବି. (ଏକାର୍ଥବୋଧକ ସହଚର)—ମୁଖଧ୍ୱନି—
Pāṭi tuṇḍa The voice of one's throat.
ଗଳାର ଆବାଜ ଯଥା—ତାଙ୍କ ପାଟିତୁଣ୍ଡରେ ଏଗାଆଁ କଥୁଛି ।
मुहँकीआवाज

ପାଟିତୁଣ୍ଡ ବାଜିବା—ଦେ. ବି—ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ୱର ଶୁଣାଯିବା—
Pāṭituṇḍa bājibā The loud voice being heard to a distance.
आवाज सुनाई पड़ना

ପାଟିଦେବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପଟ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍ ପାଟି ଧାତୁ=ବିଦାରଣ କରିବା)—୧ । ଚପିଦେବା—
Pāṭidebā 1. To press hard.
୨ । ଚୂନା କରିବା—2. To reduce to powder.

ପାଟି ପଡ଼ିଯିବା—ଦେ. ବି—ରୋଗଆଦି ଯୋଗୁଁ ବାକ୍‌ଶକ୍ତି ରହିତ ହେବା; କଥା କହି ନ ପାରିବା—
Pāṭi pardijibā
ପାଟି ବୁଜ ହୋଇଯିବା } ଅନ୍ୟରୂପ
ପାଟି ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବା } ଅନ୍ୟରୂପ
Lockjaw; the automatic closing of the mouth.
दाँतीलगजाना

ପାଟି ପାଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ୱରରେ ଚିତ୍କାର କରିବା—
Pāṭi pārḍibā 1. To cry aloud; to bowl.
୨ । ଦୁଇ ଦାନ୍ତପାଟିକୁ ବନ୍ଦ କରିବା—
2. To close or shut up one's mouth or lips.

ଗର୍ବେ ପଶିବ ଯେଉଁବେଳେ
ପାଟି ପାଡ଼ିବ ଅବହେଳେ । ଜଗନ୍ନାଥ, ଭାଗବତ ।

ପାଟି ପାଣେଇବା—ଦେ. ବି—୧ । ସମ୍ମୁଖରେ ଉପସ୍ଥିତ ମିଷ୍ଟାନ୍ନ ବା ଲୋଭନୀୟ ଖାଦ୍ୟ ବା ଖଟାଆଦି ଖାଦ୍ୟବସ୍ତୁର [ପାଟି ନା(ଲା)ଲେଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ] ଲୋଭରେ ପାଟିରୁ ଲାଳ ଗଡ଼ିବା;
Pāṭi pāṇeibā
मुहँमे पानीआना ମୁଖରୁ ଲାଳାସ୍ରାବ—1. Salivation due to hankering after food presented before one's mouth.
୨ । ରୋଗଯୋଗୁଁ ପାଟିକି ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ସବୁ ବିସ୍ୱାଦୁ ଓ ପାଣିଚିଆ ଲାଗିବା; ଅରୁଚି—2. Disrelish and want of taste in food due to disease.

ପାଟି ଫିଟା(ଟେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ମୁହଁ ଖୋଲି କଥା କହିବା—
Pāṭi phiṭā(ṭe)ibā To open the mouth and talk.
ମୁଖ ଖୋଲା **मुहँ खोलना**

ପାଟି ଫିଟିବା—ଦେ. ବି—ବାକ୍ୟ ସ୍ଫୁରିବା—
Pāṭi phiṭibā The opening of the month for speaking.
ମୁଖଖୁଲା **मुहँ खुलना**

ଦେହରେ ଶକ୍ତି ନାହିଁ, ପାଟି ଫିଟି ନାହିଁ ।
ଫକୀରମୋହନ, ଛମାଣ ଅଠଗୁଣ ।

ପାଟିବତା—ଦେ. ବି—ତୁଣ୍ଡିବତା (ଦେଖ)
Pāṭi batā Tuṇḍibatā (See)

ପାଟି ବଥା(ଥେ)ଇବା—ଦେ. ବି—ଅତ୍ୟଧିକ ପରିମାଣରେ କହିବା ହେତୁରୁ ପାଟିରେ ପୀଡ଼ା ବୋଧ ହେବା—
Pāṭi bathā(the)ibā A feeling of weariness in the mouth after a good deal of talking.

କହି କହି ଏବେ ବଥାଇଲାଣି ପାଟି ।
କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର, ମହାଭାରତ, ଉଦ୍ୟୋଗ ।

ପାଟିବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ପୋତିବା—
Pāṭibā To bury.

ପାଟି ବାନ୍ତୁଲି ଜିବା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) କ୍ରି—
Pāṭi bāntuḷi jibā ପାଟି ଖନି ମାରିବା (ଦେଖ)
Pāṭi khani māribā (See)

ପାଟି ବୁଜିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ଅକର୍ମକ)—
Pāṭi bujibā ୧ । ଉଚ୍ଚୈଃସ୍ୱରରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ସ୍ଥଗିତ କରିବା—
मुख बन्दकरना 1. To stop loud talking.
मुहँ बन्द करना ୨ । ଚୁପ୍ ରହିବା; କଥା ନ କହିବା—
ପାଟି ବନ୍ଦ କରିବା } ଅନ୍ୟରୂପ
ପାଟି ମୁଦିବା } ଅନ୍ୟରୂପ
2. To shut up one's mouth; to cease talking; not to speak.

ପାଟି ମାରିବା—ଦେ. କ୍ରି—(ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଖାଦ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧେ ସଂଯତ ହେବା—
Pāṭi māribā (figurative) To be abstemious in the matter of food.

ପାଟିଯିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଚପି ହୋଇଯିବା—
Paṭijibā To be pressed up.
(ପାଟି ହୋଇଯିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)
(ଯଥା—କନାଟ କଳଙ୍କ ବେଳେ ତା ଆଙ୍ଗୁଳି ପାଟିଗଲା ।)

ପାଟିରୁ କଥା ଛଡ଼ା(ଡ଼େ)ଇ ନେବା—ଦେ. କ୍ରି—
Pāṭiru kathā chhardā(rḍe)i nebā
बात छीन लेना କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଗୋଟିଏ କଥା କହିବାକୁ ଯିବାର ଠିକ୍ ସମୟରେ ଅନ୍ୟ କେହି ଠିକ୍ ସେହି କଥା କହିଦେବା—To forestall a person; to speak out what one was just going to say.

ପାଟିରେ ବେଙ୍ଗ ବନ୍ଧା ହେବା—ଦେ. ବି—୧ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କଥା କହିବାର ଶକ୍ତି ନ ଥିବା—
Pāṭire beṅga bandhā hebā
मुहँमे काँटा ठो का हान 1. Losing one's power of speech.
[ପାଟିରେ ବିଣ୍ଡା (ଠିପି) ମରି ହେବା; ପାଟିରେ ଘାଆ ହେବା—ଅନ୍ୟରୂପ]

ତୋ ପାଟିରେ କଅଣ ବେଙ୍ଗ ବନ୍ଧା ହୋଇଥିଲା ?
କୁନ୍ତଳାକୁମାରୀ, ନଅଚୁଣ୍ଡୀ ।

ଶିର ଖାଇଲା ବେଳକୁ ପୁଅର ମଥା
ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ବେଳକୁ ପାଟିରେ ଘାଆ । ଭୃଗୁ ।

ପାଟିଲ—ପ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପାଟଳୀ)—ପାଟଳା (ଦେଖ)
Pāṭili **Pāṭalā** (See)
(ପାଟୁଳ, ପାଟେଳ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାଟିସନ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ପାର୍ଟିସନ୍)—୧ । ବଣ୍ଟରା—
Pāṭisan 1. Partition.
ପାର୍ଟିସନ ୨ । ଜମିଦାରୀ ବଣ୍ଟରା—2. Partition of Estates
ପାର୍ଟିସନ ୩ । ଦୁଇ ସ୍ଥାନ ମଧ୍ୟରେ ଦିଆଯିବା ବ୍ୟବଧାନ—
3. Partition set up between two places.

ପାଟି ହେବା—ପ୍ରାଦେ (ଗଡ଼ଜାତ) କ୍ରି—ଘୋଡ଼ାଇ ହୋଇଯିବା; ଆବୃତ
Pāṭi hebā ହେବା—To be covered up.
ସହତ ପାଟର ସରସବ ଧୂଳରେ ପାଟି ହୋଇ
ତଳଦିଆ ହୋଇଗଲେଣି । ଉତ୍କଳ ସେବକ (ତା ୧୪-୩ ୨୧ ।)

ପାଟୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ପଟ୍ ଧାତୁ ଣିଜନ୍ତ=ପାଟି ଧାତୁ=ପାପ୍ତି ପାଇବା+
Pāṭī କର୍ତ୍ତୃ. ଇ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—୧ । ପରିପାଟୀ; ଶୃଙ୍ଖଳା—
1. Arrangement; method; order.
୨ । ଶ୍ରେଣୀ—2. Row.
୩ । ଏକଜାତୀୟ ବସ୍ତୁର ଶ୍ରେଣୀ; ସଂଘ—
3. A row of things of the same class.
୪ । ପୁଞ୍ଜ—4. Group.
୫ । ପ୍ରଣାଳୀ—5. Mode; manner.

ପାଟୀଗଣିତ—ସଂ. ବି—(ପାଟୀ=ପରିପାଟୀ+ଗଣିତ)—ଅଙ୍କଶାସ୍ତ୍ର—
Pāṭīgaṇita Arithmetic.

ପାଟୀନ—ସଂ. ବି—ପାଠୀନ (ଦେଖ)
Pāṭīna **Pāṭhīna** (See)

ପାଟୀର—ସଂ. ବି (ପଟୀର୍+ସ୍ୱାର୍ଥେ ଅ)—ଚନ୍ଦନବିଶେଷ—
Pāṭīra A kind of sandal.

ପାଟୁଆ—ଦେ. ବି—ଘଣ୍ଟପାଟୁଆ; ଚୈତ୍ର ସଂକ୍ରାନ୍ତି ବା ପଣା ସଂକ୍ରାନ୍ତିରେ
Pāṭuā ବ୍ରତ ପାଳନପୂର୍ବକ ଝୁମୁନାଚ କରିବା ନର୍ତ୍ତକ—
Persons who dance in observance of a religious vow on the occasion of **Paṇā** Saṁkrānti.
[ଦ୍ର—କେତେକ ଅଞ୍ଚଳରେ ପାଟୁଆମାନେ ପିଠିରେ ଝୁଣା ମାରି ବେଏଁଶିରି ହାଡ଼ିଭଲେ ବକ୍ରାଗ୍ର କଣ୍ଟା ଫୋଡ଼ି ସେ ଦୁକରେ ଦଉଡ଼ି ଲଗାଇ ବାଉଁଶ ଅଗରେ ଝୁଲନ୍ତି । ବାଉରି, କଣ୍ଡରା, ପାଣ ଓ ଭମ ଆଦି ପାଟୁଆ ହୁଅନ୍ତି ।]

ପାଟୁଆ ଉତ୍ସ(ଚ୍ଛ)ବ—ଦେ. ବି—ଚଡ଼କ ପୂଜା (ଦେଖ)
Pāṭuā utsa(chchha)ba **Chardaka Pūjā** (See)
(ପାଟୁଆ ଜାତ, ପାଟୁଆ ଜାତରା, ପାଟୁଆ ଯାତ୍ରା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାଟୁ ପାଟୁ—ଦେ. ବିଣ—କ୍ଷୁଧା ବା ତୃଷାରେ ପରିଶୁଷ୍କ କଣ୍ଠତାଳୁ; କ୍ଷୁଧାରେ
Pāṭu pāṭu ବା ତୃଷାରେ ଶୁଷ୍କ ବା ଅସ୍ଥିର—Troubled by
ପଟପଟ the pangs of extreme hunger or thirst; with the mouth parched up owing to thirst and hunger.
କାହାର ପାଟି ହୋଇଯାନ୍ତେ ପାଟ୍ ପାଟୁ
ପାଣି ବିଅ ବୋଲି ଲୋକଙ୍କୁ କରେ ଗୁହାରି । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ସ୍ତ୍ରୀ ।
(ଯଥା—ଉଭିଆଣି ପିଲାଟା ଦୁଧ ନ ପାଇ ଭୋକରେ ପାଟୁ ପାଟୁ ହେଲାଣି ।)

ପାଟୁଳି—ପ୍ରାଦେ (ଗଡ଼ଜାତ) ବି—ଘର ଛଆର କାମରେ ଲାଗିବା ଭଲ
Pāṭuli ବଡ଼ ଓ ଟାଣୁଆ ଗଛ—A big and hard tree fit for being used as material for building houses.
ପ୍ରା. ବି—ପାଟଳା (ଦେଖ)—**Pāṭalā** (See)

ପାଟେଇ—ଦେ. ବିଣ (ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଲାଗେ, ଯଥା ବଡ଼ ପାଟେଇ;
Pāṭeī ଉଚ୍ଚ ପାଟେଇ)—୧ । ପାଟିଆର ସ୍ତ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗ—
(ପାଟୋଇ—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Feminine of **Pāṭiā**.
୨ । ଭୁଣ୍ଡେଇ; ବାଗ୍ଲା; ମୁଖରା—
2. Talkative (woman).
୩ । କଳହୁଡ଼ୀ—3. Quarrelsome (woman).
୪ । ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀର ଗଳାର ସ୍ୱର ଉଚ୍ଚ ବା କଡ଼ା—
4. (a woman) Having a loud or harsh tone.

ପାଟେ କଳି—ଦେ. ବି. —କଳହର ଏକ ଦଶା; ବୁହେ କଜିଆ—
Pāṭe kali A full course or heat of quarrelling.
ଏକଟକ୍ର ମୃଗଡ଼ା ଯଥା—ସେ ମୋ ସଙ୍ଗେ ପାଟେ କଳି କଲା ।
ପାଟେ କଜିଆ } ଅନ୍ୟରୂପ [ଦ୍ର—ବୋଧ ହୁଏ ପାଟିଏ କଳି
ପାଟେ ତକରାଳ(ର) } =ଯେତେ କଳି କଲେ ପାଟି ଘୋଳ ହୋଇ ଯାଏ ।]

ପାଟେଲୀ—ଦେ. ବିଣ.ସ୍ତ୍ରୀ.—(ସଂ. ପାଟଳା)—ପାଟଳବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ (ଗାଈ)
Pāṭeli Pale red (cow)
ପ୍ରା. ବି.—୧ । ଗ୍ରାମଦେବତାବିଶେଷ—1. Name of a popular Goddess.
୨ । ପାଟଳା (ଦେଖ)—2. **Pāṭalā** (See).

ପାଟ୍ଟୁ—ବୈଦେ (ତେଲୁଗୁ) ବି—ପଲଷ୍ଟା; କାନ୍ଥ ଆଦିରେ ଚୂନର ସ୍ତର
Pāṭṭu ବୋଳ ଭାଙ୍ଗୁ ମାଟିବା—Plastering.

ପାଟ୍ୟ—ସଂ. ବି (ପଟ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଯ)—ତିଣପଟ (ହି. ଶ.)—
Pāṭya Flax

ପାଟ୍ରା—ପ୍ରା. ବି. ସଂ—୧ । ପାଟରା (ଦେଖ)
Pāṭrā 1. **Pāṭarā** (See)
୨ । ପେଟରା (ଦେଖ)—Peṭarā (See).

ପାଟ୍ରାଣୀ—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ପାଟରାଣୀ (ଦେଖ)
Pāṭrāṇī **Pāṭarāṇī** (See).

ପାଠ—ସଂ. ବି (ପଠ୍ ଧାତୁ=ଅଧ୍ୟୟନ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—
Pāṭha ୧ । ପଠନ; ଲେଖାଥିବା ବିଷୟକୁ ପଢ଼ିବା—
1. Reading of any written matter; perusal
୨ । ଆବୃତ୍ତି—2. Recital.
(ଯଥା—ସ୍ତୋତ୍ରପାଠ; ବେଦପାଠ; ମନ୍ତ୍ରପାଠ ।)
୩ । ପୁସ୍ତକର ପଠନୀୟ ଅଂଶ—3. Text of a book; the readable portion of a book
୪ । ବିଦ୍ୟାଶିକ୍ଷା; ପଢ଼ାପଢ଼ି; ଅଧ୍ୟୟନ—
4. Learning; study.

୫ । ସନ୍ଧ; ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଅଭ୍ୟାସ ବା ଆୟତ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ଗୁରୁଙ୍କଦ୍ୱାରା ଛାତ୍ର ପ୍ରତି ନିରୂପିତ ପାଠ୍ୟ ବିଷୟ—
5. A lesson given to a pupil for preparing in a fixed time.

୬ । ଅଧ୍ୟାପନ; ପଢ଼ାଇବା —6. Teaching.

୭ । କୌଣସି ବିଷୟ ବା ପଦ ବା ଶବ୍ଦ ଏକ ଗ୍ରନ୍ଥର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସଂସ୍କରଣରେ ଯେଉଁପରି ଲେଖା ଯାଇଥାଏ—
7. Different readings of the same matter or word or line found in different editions or copies of the same book.

ଦେ. ବି—୧ । ଶିକ୍ଷାଲାଭ—1. Education; attainment of learning.

ଗୋଳଯାକେ ଭାତ (ଶେଷ), ବଲା ଯାଏ ପାଠ—ଚଗ ।

୨ । ପାଠ୍ୟ ପୁସ୍ତକ (ଯଥା—ବାଳକା ପାଠ; ଦ୍ୱିତୀୟ ପାଠ)—
2. Text book; reader.

୩ । ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର—3. The scripture.

(ଯଥା—ପାଠ ଡାକୁଛି ଦୁଷ୍ଟଲୋକର ସଙ୍ଗ ତ୍ୟାଗ କରିବ ।)

୪ । ପ୍ରଚଳିତ ବିଧି; ରୀତି—
4. Current rule; custom; usage.

୫ । ପନ୍ଥା; ମାର୍ଗ; ପଦ୍ଧତି—5. Way; mode; fashion.

(ଯଥା—ଆଜିକାଲିର ଛୋକାଏ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ନୂଆ ପାଠ ବାହାର କରୁଛନ୍ତି ।)

୬ । ଆଚରଣ; ଆଚରିତ ପନ୍ଥା—
6. Course of action; conduct.

(ଯଥା—ଆମ ଘରେ ନନାଙ୍କର ପାଠେ ତ, ନାମାଙ୍କର ପାଠେ ।)

୭ । ନିତ୍ୟକର୍ମ—7. Daily act.

ନିଜ ଜୀବ ଚାଇବାର ଅଛି ତାଙ୍କ ପାଠ ।
କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାଭାରତ ବନ ।

୮ । ଖବର; ସମ୍ବାଦ—8. News; tidings.

ବାର୍ତ୍ତାବହ ଶ୍ରୀକ ବଣ୍ଣ ପାଠମାନ ମୋତର ଦେବାକୁ ।
ଭକ୍ତ ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

୯ । ଅଭ୍ୟାସ—9. Habit.

ପ୍ରାଦେ (ଭିତରଭାଖା) ବି—ପିଠି—Back.

ପାଠକ—ସଂ ବି. ପୁଂ (ପଠ ଧାତୁ=ଅଧ୍ୟୟନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Pāṭhaka (ପାଠିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)
୧ । ପଢ଼ୁଆ; ଯେ ପଢ଼େ—1. Reader.
୨ । (ପଠ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍ ପାଠି ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ) ଅଧ୍ୟାପକ—2. Teacher;
୩ । ପୁରାଣ ପଣ୍ଡା—
3. A reader of the Purāṇas.
୪ । ଯେ କୌଣସି ପୁସ୍ତକରୁ ପଢ଼େ—
4. A reader or reciter from a book.

ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—୧ । ପାଠନକାରୀ —1. Reading.
୨ । ଆବୃତ୍ତିକାରୀ—2. Reciting.
୩ । ଅଧ୍ୟାପନକାରୀ—3. Teaching.

ଦେ. ବି.—ପଶ୍ଚିମା ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ଉପାଧିବିଶେଷ—
A family-title of certain Brāhmaṇas of north and west India.

ପାଠ ଗୁରୁ—ସଂ. ବି.—(ପାଠ+ଗୁରୁ)—ବିଦ୍ୟା ଗୁରୁ; ଯେ ବିଦ୍ୟା ପଢ଼ାନ୍ତି—Teacher.
Pāṭha guru

ପାଠଘୋଷା—ଦେ. ବି—ମୁଖସ୍ଥ କରିବାପାଇଁ ପୁସ୍ତକର କୌଣସି ଅଂଶର ବାରଂବାର ଆବୃତ୍ତି—Repeating or learning a portion of a book to commit it to memory.
Pāṭhaghoshā
ପାଠଘୀଷାନ
(ପାଠ ଘୋଷିବା—କ୍ରିୟାରୂପ)

ଦେ. ବିଣ—ଯେଉଁ ଛାତ୍ର ପାଠକୁ ପଇଟାଇବା ପାଇଁ ବାରଂବାର ଘୋଷେ ବା ମୁଖସ୍ଥ କରେ—Learning by rote; repeatedly reading a lesson aloud to get it by heart.

ପାଠ ଡାକୁଛି—ଦେ. ବାକ୍ୟ.—(ଅମୁକ ବିଷୟ) ପ୍ରାଚୀନ ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କରେ ବା ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଲେଖାଅଛି—(a particular thing) Is witten in ancient books or scriptures; so say the books.
Pāṭha ḍākuchhi
ପାଠ ଡାକିଲା
ପାଠ କହିଲା
ପାଠ କହୁଛି
ପାଠରେ ଅଛି
ପାଠଗୁଲୁ(ଖୁ)ଛି
} ଅନ୍ୟରୂପ
ପାଠ ଡାକୁଛି,
ଜଣେ ଉଡ଼େଇବ, ଜଣେ ଉଡ଼ୁଛି । ଚଗ ।

(ଯଥା—ଅର୍ଥାତ୍ ଆମର ପ୍ରାଚୀନ ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କରେ ଲେଖାଅଛି ଯେ ଜଣେ ଲୋକ ବନ୍ଧୁକଷ୍ଟରେ ସଞ୍ଚିବା ଧନକୁ ତା ପରେ ଅନ୍ୟ ଲୋକ ଅପବ୍ୟୟରେ ଉଡ଼ାଇ ଦିଏ ।)

ପାଠନ(ନା)—ସଂ. ବି, ସ୍ତ୍ରୀ.—(ପଠ୍ ଧାତୁ ଣିଜନ୍ତ=ପାଠ୍ ଧାତୁ+ଭାବ ଅନ;+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ଅଧ୍ୟାପନା; ପଢ଼ାଇବା; ଛାତ୍ରକୁ ବିଦ୍ୟା ଶିକ୍ଷା ଦେବା—Teaching.
Pāṭhana (nā)

ପାଠ ପଢ଼ା—ଦେ. ବି.—(ସଂ. ପାଠ+ପଠନ; ପାଠନ)—
Pāṭha pardhā
ପାଠପଢ଼ା ପାଠପଢ଼ା
୧ । ବିଦ୍ୟାଶିକ୍ଷା; ଅଧ୍ୟୟନ—
1. Reading; education; study.

"ମାଆଁ ମାଆଁ ରେ ! ପାଠପଢ଼ା ବଡ଼ ଦୁଃଖ;
ଦାତ ଗୋଡ଼ ଦୁଇ ଲାଗଇ ରେ । ପଣ୍ଡାନ୍ତେ ବଡ଼ ସୁଖ—ଶିଶୁବଚନ

୨ । ଅଧ୍ୟାପନା—2. Teaching.

ଦେ. ବିଣ.—୧ । ଅଧ୍ୟୟନକାରୀ (ଛାତ୍ର)—
1. Studying (student).
୨ । ଅଧ୍ୟାପନକାରୀ (ଗୁରୁ)—2. Teaching (master).
୩ । ଶିକ୍ଷିତ; ଶିକ୍ଷାପ୍ରାପ୍ତ—3. Educated.
୪ । ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ପିଲାଏ ପଢ଼ନ୍ତି—
4. (a place) Where children study.

ଯଥା—ପାଠ ପଢ଼ା ମେଲା ।

ପାଠ ପଢ଼ା(ଢ଼େ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି.—(ସଂ. ପାଠ+ପାଠନ)—
Pāṭha pardhā(rdhe)ibā
ପାଠପଢ଼ାନ
ପାଠ ପଢ଼ାନା
ଛାତ୍ରଙ୍କୁ ବିଦ୍ୟାଶିକ୍ଷା ଦେବା—
1. To impart education to pupils.
୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଉପଦେଶ ଦେବା; ମନ୍ତ୍ରଣା ଦେବା—
2. (figurative) To give advice.

୩ । (କଚରଆ)— ସାକ୍ଷୀଙ୍କୁ ଘରେ ତାଲିମ୍ କରିବା—
3. To coach one's witness.

[ଦ୍ର— କଚେରିରେ ସାକ୍ଷ୍ୟ ଦେବା ପୂର୍ବରୁ ସାକ୍ଷୀମାନେ ଯେଉଁ ପକ୍ଷ ସମର୍ଥନ କରିବାକୁ ଆସି ଥାଆନ୍ତି ସେହି ପକ୍ଷର ମାମଲତକାରମାନେ ସାକ୍ଷୀମାନଙ୍କୁ ଅମୁକ ଅମୁକ ବିଷୟ କହିବ ବୋଲି 'ପାଠ ପଢ଼ାନ୍ତି' । 'ମୌଖିକଂ ନ ଗଜେ ଗଜେ'—ସବୁ ହାତୀଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ମୁକୁତା ନ ଥିଲା ଭଳି ସବୁ ଓକିଲ ବା ସବୁ ମୁକ୍ତାରଙ୍କୁ ସାକ୍ଷୀ ପଢ଼ାଇବା ବିଦ୍ୟା ଆସେ ନାହିଁ । ସାକ୍ଷୀ କଚରିରେ ହାକିମଙ୍କ ପାଖରେ ଜବାନବନ୍ଦୀ ଦେବା ପୂର୍ବରୁ ସେ କଅଣ କହିବ ତାହା ନିଜ ପକ୍ଷର ଓକିଲ, ମୁକ୍ତାର ବା ମାମଲତକାରଙ୍କ ଆଗରେ କହେ ଓ ସେ ଯେଉଁ ଯେଉଁ ଠାରେ ଝୁଣ୍ଟେ ବା ଝୁଣ୍ଟିବାର ଆଶଙ୍କା ଥାଏ ତାହା ଉକ୍ତ ମାମଲତକାର ତାକୁ 'ଶୁଦ୍ଧ ଅଶୁଦ୍ଧ ପୂରାଇ ଗାଇବାକୁ' ଆଜ୍ଞା କରି ପାଠ ପଢ଼ାଇ ଦିଅନ୍ତି । ଆଜି କାଲି ମଫସଲ ଅଦାଲତ ଓ ବିଶେଷତଃ ଫଉଜଦାରୀ କୋର୍ଟରେ ଯେଉଁ ମାମଲତକାର ବା ଓକିଲ ମୁକ୍ତାର ସାକ୍ଷୀଙ୍କୁ ପାଠ ପଢ଼ାଇବା ବିଷୟରେ ଯେତିକି ବେଶି ସିଦ୍ଧହସ୍ତ ତାଙ୍କର ସେତିକି ବେଶି ନାମ ଡାକ ଓ ବଢ଼ତି ।]

ପାଠ ପଢ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି.—(ସଂ. ପାଠ+ପଠ୍ ଧାତୁ)—୧ । ବିଦ୍ୟାଶିକ୍ଷା କରିବା; ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଠାରୁ ବିଦ୍ୟା ଲାଭ କରିବା
Pāṭha pardhibā 1. To acquire learning; to undergo a course of education.
ପାଠ ପଢ଼ନା

୨ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପାଠ ବା ସନ୍ତୁଲ୍ ଅଭ୍ୟାସ କରିବା—
2. To be engaged in studying a particular lesson.

୩ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) (କଚରିଆ)—ମାମଲତକାରଙ୍କଦ୍ୱାରା (ସାକ୍ଷୀ) ମକଦମା ପଡ଼ିବା ପୂର୍ବରୁ ତାଲିମ୍ ହେବା—
3. (figurative -(a witness) To be coached beforehand.

ପାଠ ପଢ଼ୁଆ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ଯେଉଁ ଶିଷ୍ୟ ବିଦ୍ୟା ଶିକ୍ଷା କରୁଅଛି—1. Studying; being educated.
Pāṭha pardhuā
ପଢୁଆ ପଢ଼ୁଆ

୨ । ଶିକ୍ଷିତ; ଯେ ବିଦ୍ୟାଶିକ୍ଷା କରିଅଛି—
3. Educated.

୩ । ଯେ ବିଦ୍ୟାଶିକ୍ଷା ଦେଉ ଅଛନ୍ତି—
3. Teaching; imparting education.

୪ । ଯେଉଁ ଗୁରୁଙ୍କ ଠାରେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ବାଲ୍ୟ କାଳରେ ବିଦ୍ୟା ଶିକ୍ଷା କରିଥିଲେ—4. One who had been a persona's teacher in the latter's boyhood.

ପାଠ ବାଡ଼ି—ଗ୍ରା.ବି.—(ଗଉଡ଼ମାନଙ୍କ ଲଉଡ଼ି ଖେଳରେ ବ୍ୟବହୃତ) ବାଡ଼ି ବୁଲାଇବାର ଏକ ପ୍ରକାର ଶିଳ୍ପ—A kind of brandishing the stick in stick play.
Pāṭha bārdi

ପାଠ ମଞ୍ଜରୀ—ସଂ. ବି.—ଏକପ୍ରକାର ମଇନା ବା ସାରୀ (ହି. ଶ.)—
Pāṭha mañjarī A species of myna bird.

ପାଠଲେ—ପ୍ରାଦେ. (ଭିତର ଭାଗ; ବସ୍ତ୍ରର) ଅ—ପଛରେ—
Pāṭhale Behind.

ପାଠ ଶାଠ—ଦେ. ବି.—(ନିରର୍ଥକ ଅନୁଚର ଶବ୍ଦ,—୧ । ବିଦ୍ୟାଆଦି—
Pāṭha śāṭha 3. Learning etc.
ପଢା(ଡ଼ା) ପଡ଼ି(ଟି) **ପଢ଼ାଲିଖା**

୨ । ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ପ୍ରକାଶ—
2. Exhibition of one's learning.

ପୁଣି ମୋଇଲେ ହେ ସ୍ୱଜନ ତୁମ୍ଭ ଭାଇ,
ଜଣି ବହୁ ଦିଜଙ୍କ, କଇ ପାଠ ଶାଠ ।
କୃଷ୍ଣସିଂହ, ମହାଭାରତ ବନ ।

୩ । ବିଦ୍ୟା ଓ ବୁଦ୍ଧି—
3. Learning and intelligence.

୪ । ଲେଖା ପଢ଼ା—4. Reading and writting.

ପାଠଶାଳା(ଳ)—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ.—(ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ପାଠ+ଶାଳା=ଗୃହ)—
Pāṭhaśāḷā(lā) ବିଦ୍ୟାଳୟ; ସ୍କୁଲ—School.
(ପାଠାଳୟ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଦେ. ବି.—ଲୋଅର୍ ପ୍ରାଇମେରୀ ସ୍କୁଲ; ନିମ୍ନ ଶ୍ରେଣୀର ବିଦ୍ୟାଳୟ; ନିମ୍ନ ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ; ଗୁରୁଶାଳୀ; ଗୁହାଳ—Primary vernacular school.

ପାଠଶିମ(ମ୍ବ)—ଦେ. ବି—ଚେପଟା ଶିମ୍ବ ବିଶେଷ—
Pāṭhaśima(mba) A kind of flat bean.
ପଟ୍ଟାଶୀମ

ପାଠା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ଆକାନବିନ୍ଧି (ଦେଖ)
Pāṭhā Akānabindhi. (See)

ପାଠାନ୍ତର—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ଅନ୍ୟ+ପାଠ)—୧ । ଅନ୍ୟ ପାଠ—
Pāṭhāntara 1. Another lesson.
(ପାଠଭେଦ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଏକପୁସ୍ତକର ବିଭିନ୍ନ ସଂସ୍କରଣରେ ଏକ କଥାର ବିଭିନ୍ନରୂପ ଲେଖା—2. Another reading from a different book.

ପାଠାଭ୍ୟାସ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ପାଠ+ଅଭ୍ୟାସ)—
Pāṭhābhyāsa ବିଦ୍ୟାନୁଶୀଳନ; ପାଠ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା—Preparing a lesson; studying.

ପାଠାର୍ଥୀ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ପାଠ+ଅର୍ଥୀ)—ଶିଷ୍ୟ—
Pāṭhārthī Student.
(ପାଠାର୍ଥିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—ବିଦ୍ୟା ଅର୍ଜନ କରିବା ପାଇଁ ଇଚ୍ଛୁକ—Wishing to study.

ପାଠିକା—ସଂ. ବି ଓ ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ପାଠକ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—
Pāthikā ପାଠକର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Feminine of Pāṭhaka.
ସଂ. ବି—ଅକାନବିନ୍ଧି (ଦେଖ)—Akānabindhi (See).

ପାଠିତ—ସଂ. ବିଣ. (ପଠ୍ ଧାତୁ ଣିଜନ୍ତ=ପାଠି ଧାତୁ+କର୍ମ ତ)—
Pāthita ଅଧ୍ୟାପିତ—Taught.

ପାଠୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପଠ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍ ୧ମା. ୧ବ)—
Pāthī ପାଠକ; ଯେ ପଢ଼େ—Reading; studying.
(ପାଠିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) [ଦ୍ର—ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଲାଗେ; ଯଥା—ସଦ୍ୟପାଠୀ, ଛେଦପାଠୀ ।]

ସଂ. ବି—୧ । ଚଣକ ବୃକ୍ଷ; ଧଳା ଚଣା ଗଛ—

୨ । ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ଉପାଧିବିଶେଷ—
2. A family-title of Brāhmāṇas.

ପାଠୀନ—ସଂ. ବି. (ପାଠ + ସଜ୍ଞାର୍ଥେ ଇନ)— ୧ । ପାଠକ—
Pāṭhīna 1. Reader.
ସଂ. ନାମ—ବୋଦାଳ, ବଦାଳକ, ସହସ୍ରଦଂଷ୍ଟ୍ର, ବୋୟାଳ
୨ । (ପାଠୀ=ପୁଷ୍ଟ + ନମ୍ ଧାତୁ=ଶବ୍ଦ କରିବା + ଅ)—ବାଳଆମାଛ—
2. Boal fish.

ପହିନା, ପଢ଼ିନା, ପୁଆରୀ [ଦ୍ର—ଏହା ଶ୍ଳେଷ୍ମକର ଓ ବଳ-ବର୍ଦ୍ଧକ, ଏହାଦ୍ୱାରା ରକ୍ତ ଓ ପିତ୍ତ ଦୂଷିତ ହୁଏ ଏବଂ କୁଷ୍ଠରୋଗ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ । ଏହା ମାଂସଭୋଜୀ ଓ ଶବଭୋଜୀ ।]
୩ । ଗୁଗ୍‌ଗୁଲ ବୃକ୍ଷ—3. Amyris Agallochum (tree).

ପାଠୋଦ୍ଧାର—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପାଠ + ଉଦ୍ଧାର)—
Pāṭhoddhāra ପୁସ୍ତକରେ ଦେଖାଯିବା କୌଣସି ଦୁରୂହ ବା ଅବୋଧ୍ୟ ପଦ ବା ବାକ୍ୟର ଅର୍ଥକୁ ବୋଧଗମ୍ୟ କରାଇବା—
The elucidation of any knotty or obscure passage in a book.

ପାଠୋନ୍ନତି—ସଂ.ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପାଠ + ଉନ୍ନତି)—ଶିକ୍ଷାର କ୍ରମୋନ୍ନତି—
Pāṭhonnati The progress of education.

ପାଠ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ପଠ୍ ଧାତୁ=ପଢ଼ିବା + କର୍ମ. ଯ)—୧ । ପଢ଼ିବାର ଯୋଗ୍ୟ; ପାଠଯୋଗ୍ୟ; ପଠନୀୟ—1. Worth reading; legible; fit to be perused.
୨ । ଯାହା ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପଠିତ ହେବାପାଇଁ ବିଦ୍ୟାଳୟର କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଆଦେଶ ଦିଅନ୍ତି—2. Prescribed as text-book in a school.

ପାଠ୍ୟ ନିର୍ଘଣ୍ଟ—ସଂ. ବି. (ପାଠ୍ୟ + ନିର୍ଘଣ୍ଟ; ଆଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)—
Pāṭhya nirghaṇṭa ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ମାନଙ୍କର ତାଲିକା—
A list or syllabus of text-books.

ପାଠ୍ୟ ପୁସ୍ତକ—ସଂ. ବି. (ପାଠ୍ୟ + ପୁସ୍ତକ)—୧ । ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପଠିତ ହେବା ପାଇ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପୁସ୍ତକ; ପଢ଼ାବହି—1. Text book.
Pāṭhya pustaka
୨ । ଯେଉଁ ବହି ପଢ଼ିବା ଯୋଗ୍ୟ—
2. A book worth reading.

ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ କମିଟି—ଦେ. ବି.—ଆଧୁନିକ ବ୍ୟବହାର (ସଂ. ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ଇଂ. କମିଟି) + ବିଦ୍ୟାଳୟର ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକମାନ ମନୋନୀତ କରି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରତି ପ୍ରଦେଶରେ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ସମିତି—
Pāṭhyapustaka kamiṭi
Text-book committee.

ପାଠ୍ୟାବସ୍ଥା—ଦେ. ବି. (ଅପପ୍ରୟୋଗ) (ପାଠ୍ୟ + ଅବସ୍ଥା)—
Pāṭhyābasthā ପଠଦଶା; ଛାତ୍ରାବସ୍ଥା—Student life.
ପାଠ୍ୟାବସ୍ଥା

ପାଡ଼୍—ଦେ. ବି—ଲୁଗାର ଧାଡ଼ି; ଜନାସ୍ତ—
Pārd The hem or border of a cloth.
ପାଡ଼ ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିନୀପୁର) ବି (ଭୁଲ ବ. ଏହି ଅର୍ଥରେ ଏହି ଶବ୍ଦ ଓ ହି. ପାଡ଼୍)—ପୋଖରୀ ବନ୍ଧ—
The high bank of a tank.

ପାଡ଼—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପର୍ଦ୍ଦନ; ଭୁଲ. ଇଂ. ଫାର୍ଟ୍)—
Pārda ଅପାନବାୟୁ; ବାତକର୍ମ—Ventris Crepitus;
ପାଦ ପାଦ fart; wind passed through the anus.

ପାଡ଼ ଗଣ୍ଠି—ଗ୍ରା. ବି. (ଅଶିଷ୍ଟ) (ସଂ. ପର୍ଦ୍ଦ + ଗ୍ରନ୍ଥି)—
Pārda gaṇṭhi ବହୁ ଶିଶୁ ବାଳକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅଧୋବାୟୁ ନିଃସାରକ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ଏକ ପ୍ରକାର ମାଣ୍ଡ—A kind of ordeal for adjudging as to who of the assembled children broke wind.
[ଦ୍ର—ଏକତ୍ର ଉପସ୍ଥିତ ଗୁଡ଼ିଏ ଶିଶୁଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ କେହି, ବାତକର୍ମ କଲେ ଓ ନ ମାନିଲେ, ଜଣେ ଗୁଡ଼ିଏ ଲୁଟା କାଠି ହାତରେ ମୁଠାଇ ଧରେ ଓ ତହିଁ ମଧ୍ୟରୁ ଖଣ୍ଡେ ଲୁଟାରେ ଗଣ୍ଠି ପଡ଼ି ଥାଏ । ଲୁଟାମାନ ଧରିଥିବା ଶିଶୁର ହାତରୁ ସେହି ମୁଠିଆ ହୋଇ-ଥିବା ଲୁଟାରୁ ଉପସ୍ଥିତ ଶିଶୁମାନେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଖଣ୍ଡେ ଖଣ୍ଡେ ଓଟାରି ନିଅନ୍ତି । ଯେଉଁ ଶିଶୁ ଗଣ୍ଠି ପଡ଼ିଥିବା ଲୁଟା ଖଣ୍ଡି ନିଏ, ସେହି ଶିଶୁ ଏହି କୋହଣ୍ଡା ନିଶାପ ଅନୁସାରେ ବାତକର୍ମ କରିଥିବାର ଶିଶୁ ଦରବାରରେ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହୁଏ । ବିହାର ଅଞ୍ଚଳରେ ଖଣ୍ଡିଏ କାଠିର ଅଗକୁ ବଙ୍କା କରି ଦେଇ ଜଣେ ପିଲା ଆପଣା ଆଖି ବୁଜି ଉକ୍ତ କାଠିକୁ ଦୁଇ ହାତର କରତଳରେ ଦହି ଖୁଆକୁ ମୋହିଲା ଭଳି ଘୁରାଏ ଏବଂ ଘୁରାଇ ଘୁରାଇ ଉକ୍ତ କାଠିର ବଙ୍କୀକୃତ ଅଗ୍ର ଯେଉଁ ପିଲା ଆଡ଼କୁ ବୁଲି ଯିବାର ଦେଖାଯାଏ ସେହି ପିଲାଟି ବାତକର୍ମ କରିଥିବାର ସାବ୍ୟସ୍ତ ହୁଏ ।]

ପାଡ଼ଜୁଷି—ଗ୍ରା. ବି—ପାଡ଼ୁଷି (ଦେଖ)
Pārdajushi Pārdushi (See)
(ପାଡ଼ଦୁଷି, ପାଡ଼ଦୋଷି—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାଡ଼ରା—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ. (ସଂ. ପର୍ଦ୍ଦକ)—
Pārdarā ୧ । ପାରଡ଼ା; ପାରୁଡ଼ା; ଯେ ବାତ କର୍ମ କରେ—
1. Habituated to breaking wind very often.
ପାଡ଼ୁଆ, ପାଡ଼ୁରା } ଅନ୍ୟରୂପ
ପାଡ଼ରୀ, ପାଡ଼ୁ(ଡ଼ୋ)ଇ, ପାଡ଼ୁଣୀ } ସ୍ତ୍ରୀ
୨ । ଭରୁଆ; ଛେରୁଆ—
2. Timid; coward.
ପେଦୋ, ପାଇଁଯା **ପଦ୍ଦୋଡ଼ା, ପଦ୍ଦ**
୩ । ପାଡ଼ ପରି ପୂତି ଗନ୍ଧବିଶିଷ୍ଟ—3. Of very offensive smell like the wind from the anus.

ପାଡ଼ରା ପୋକ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପୂତ୍ୟଣ୍ଡ, ପୂତିକୀଟ)—
Pārdarā poka ପାରଡ଼ା ବା ପାରୁଡ଼ା ପୋକ; ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ଯୁକ୍ତ (ପାଡ଼ୁରା ପୋକ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଦୃଢ଼ପକ୍ଷୀ ଷଟ୍‌ପଦୀ କୀଟ—
ପଦୀ, ପେଦୋପୋକା Lady bird; Coccinella;
ପଦ୍ମକୀଡ଼ା Hippodamea Maculata.
ଅନେକ ରସିକ । ବଖାରୁ ଫୁଲକୁ ପାଡ଼ୁଡ଼ା ପୋକ—ଉଗ ।
[ଦ୍ର—ଏମାନେ କଖାରୁ ଫୁଲରେ ବସିବାର ଦେଖାଯାଏ । ଏମାନଙ୍କର ବର୍ଣ୍ଣ ନାଲି ଜମା ହଳଦିଆ, ଦେହରେ କଳାକଳା

ଫୁଟ୍ ଫୁଟ୍‌ବିଆ ଦାଗ ଥାଏ । ଏହାକୁ ହାତରେ ମଳିଲେ ବା ଏହା ହାତରେ ଲାଗିଲେ ଗନ୍ଧାଏ । ଏମାନଙ୍କ ପକ୍ଷଯୁକ୍ତ ପୃଷ୍ଠର ବ୍ୟାସ ଅଧ ଇଞ୍ଚ ଠାରୁ ⅛ ଇଞ୍ଚ ।]

ପାଡ଼ିଆ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ପାର୍ଶ୍ୱ)—ନାହାଗୃହିଆ ଗୃହ ଘରର ଲମ୍ବ
Pārdiā ବାଗରେ ଥିବା ସ୍ଥାନ (କାନ୍ଥ ବା ଖମ୍ବ) —
(ଭୁଲିଆ—ବିପରୀତ) Lateral (wall or post of a gabled thatched house).

ଦେ. ବି—୧ । ପାଡ଼ିଆ କାନ୍ଥ (ଦେଖ)
1. Pārdiā kāntha (See)
୨ । ପାଡ଼ିଆ ଖମ୍ବ (ଦେଖ)
2. Pārdiā khamba (See)
୩ । ପାଡ଼ିଆ ଶେଣୀ (ଦେଖ)
3. Pārdiā śeṇī (See)

ପାଡ଼ିଆ କାନ୍ଥ—ଦେ. ବିଣ—ନାହାଗୃହିଆ ଗୃହ ଘରର ପିଣ୍ଡା ଓ ଘର
Pārdiā kāntha ଘରର ମଧ୍ୟରେ ଥିବା କାନ୍ଥ—
The wall of a gabled thatched house between the veranda and the inside.

ପାଡ଼ିଆ ଖମ୍ବ—ଦେ. ବି—ଗୃହ ଘରର ପିଣ୍ଡା ପାଖର କାନ୍ଥରେ ଯେଉଁ
Pārdiā khamba ଖମ୍ବ ବସି ଥାଏ—The lateral posts
ପାଢ଼କା ଖୁଂଟୀ of a gabled thatched house.
(ପାଡ଼ିଆ ଖମ୍ବ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାଡ଼ିଆ ଶେଣୀ—ଦେ. ବି - ଗୃହ ଘରର ପାଡ଼ିଆ ଖମ୍ବ ଉପରେ ଯେଉଁ
Pārdiā śeṇī ଶେଣୀ ପଡ଼ିଥାଏ—Wall plates laid on
ପାଢ଼ୀ the lateral pillars of a thatched house.

ପାଡ଼ିଣୀ—ସଂ. ବି - ମାଟିର ହାଣ୍ଡି (ହି. ଶ.)—
Pārdiṇī An earthen pot or boiler. (M. W.)

ପାଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପର୍ଦ୍ଦ୍ ଧାତୁ)—
Pārdibā ୧ । ଅପାନ ବାୟୁ ଛାଡ଼ିବା; ବାତ କର୍ମ କରିବା—
(ପାଡ଼ିଦେବା—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. To break wind; to pass
ପାଦା wind through the anus; to void wind
ପାଦ୍‌ନା from the stomach.

୨ । (ସଂ. ପତ୍ ଧାତୁ ଣିଜନ୍ତ ପାତ ଧାତୁ)—
ପାତିତ କରାଇବା; ପକାଇବା; ପାରିବା; ଭୂମିରେ ବିସ୍ତୃତ କରିବା; ଭୂଇଁରେ ପକାଇବା; ବିଛାଇବା—
ପାଡ଼ା, ପାତା 2. To spread a thing on the ground.
ବିଛାନା, ପସାରନା (ଯଥା—ବିଛଣା ପାଡ଼ିବା, ଲୁଣ୍ଠା ପାଡ଼ିବା ।)
ବସ୍ତ୍ରଅଛ ଲୁଣ ଗୁଡ଼ିଏ ଭଳେ ପାଡ଼ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ବନ ।

ବନ୍ଦକରା ୩ । (କବାଟ) ପକାଇବା; ବନ୍ଦ କରିବା; (ଦ୍ୱାର) ରୁଦ୍ଧ
ବନ୍ଦ୍‌କରନା କରିବା—3. To close or shut (a door).
ପୁଣି ଇସ୍ ପାଇଣ ଗୃହ ଦ୍ୱାର କାଟ
ମାନଙ୍କରେ ଥକ୍ଲେ ସେ ପାଡ଼ିଲେଁ କବାଟ । କୃଷ୍ଣସିଂହ, ମହାଭାରତ, ବନ ।

(ଡିମ) ପାଡ଼ା ୪ । ଗର୍ଭରୁ ବାହାର କରିବା; ନିର୍ଗତ କରାଇବା—
(ଅଣ୍ଡା) ଦେନା, ପାଡ଼ନା 4. To lay (eggs).
(ଯଥା—ଡିମ୍ ପାଡ଼ିବା ।)

ପାତା ବାଁଧନା, ପାଡ଼ନା ୫ । ଉଆର କରିବା—5. To erect.
(ଯଥା—ଜଟ ପାଡ଼ିବା, ଚୁଲି କରିବା ।)

ଧାରେ ଆନା ୬ । ପାଡ଼ିବା; ନଗଦ ପଇସା ନ ଦେଇ କାଳ କରି
ଉଠାବନା ସାଉଦା ଆଣିବା—6. To purchase or bring commodities on credit.

ପାଡ଼ନା ୭ । ଭୂମିରେ ଲଗାଇବା ବା ଭୂମି ସଙ୍ଗେ ମିଶାଇବା—
7. To make a thing stick to the ground; to bring a thing close to the ground.
(ଯଥା—ବଡ଼ିଶାକୁ ପାଡ଼ି କରି ଘରକୁ ଓଳେଇ ନେଲେ ଟିକିଏ ସୁଦ୍ଧା ଅଳିଆ ରହିବ ନାହିଁ ।)

ମଚାନା ୮ । ଉଚ୍ଚ ଶବ୍ଦ କରିବା; (ଡାକି) ଛାଡ଼ିବା—
8. To make a loud sound; to emit a loud cry.
ପାଡ଼ିଲେ ଭକ୍ତ ନସ୍ତକରୁ ମୁଖ୍ୟ ପାଣି—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ବନ ।

ଫେଲା ୯ । (ପ୍ରମାଦାଦି) ପକାଇବା; ଘଟାଇବା—
ଗିରାନ 9. To bring (danger); to cause.
ଯେ ଦିନ ହେଲେ ଏକଥା ଛାଡ଼ିଲେ
ପ୍ରମାଦ ପାଡ଼ିଲେ ଦୁଃଖ ଯଦନେ—ଭଗବାନାଥ. ବିଦ୍ୟାଧର ।

ପାଡ଼ା ୧୦ । ପାରିବା; ଫଳ ଆଦି ଗଛରୁ ତୋଳିବା—
ତୋଡ଼ନା 10. To pluck (fruits) from trees.
(ଯଥା—କଦଳୀ ପାଡ଼ିବା ।)

ବୁଜା ୧୧ । ଚାପିଦେବା; (ଦୁଇ ଓଠ ବା ଦାନ୍ତପାଟିକୁ) ମୁଦି
ମୁଦ୍‌ନା ଦେବା—11. To shut or close up (one's mouth or jaws.
ଗର୍ଜେ ପଶିବ ଯେତେବେଳେ,
ପାଟି ପାଡ଼ିବ ଅବହେଳେ । ଜଗନ୍ନାଥ, ଭାଗବତ ।

(କାନ) ପାତା ୧୨ । (କାନକୁ) କୌଣସି କଥା ବା ଧ୍ୱନିକୁ ଉତ୍ତମ-
(କାନ)ଦେନା, ଲଗାନା ରୂପେ ଶୁଣିବା ପାଇଁ ଭୂଇଁ ଆଡ଼କୁ ଲୁଆଇଁବା ବା ମଝିରେ ବ୍ୟବଧାନ ନ ଥିବା କାନ୍ଥ ବା କବାଟରେ କାନକୁ ଲଗାଇବା—12. To press one's ears close to the ground or door in order to be able to overhear a thing.

[ଦ୍ର—କାନ ପାଡ଼ିବା ଓ କାନ ଡେରିବା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ଏହି କି, କୌଣସି ଶବ୍ଦ ବା କଥା ଶୁଣିବା ପାଇଁ କାନକୁ ଭୂମି ଆଡ଼କୁ ଲୁଆଇଁବାକୁ କାନ ପାଡ଼ିବା କହନ୍ତି ଓ ଉକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଆସୁଥିବା ଦିଗକୁ କାନକୁ ବୁଲାଇବାକୁ କାନ ଡେରିବା କହନ୍ତି; ଗୋପନରେ କେହି କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉଥିବା ବେଳେ ତୃତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଉକ୍ତ ଘରର ବାହାରେ ଥାଇ ବ୍ୟବଧାନ ଥିବା କାନ୍ଥରେ ବା କବାଟରେ କାନ ଲଗାଇବାକୁ କାନ ପାଡ଼ିବା କହନ୍ତି ।]

ପାତା ୧୩ । (କଡ଼, ଘସି, ଗଳା, ଇଟା ଆଦିର ପିଣ୍ଡୁଳାମାନଙ୍କୁ
ପାଥନା, ପାଡ଼ନା ଶୁଖାଇବା ପାଇଁ) ଭୂମି ବା ପଟା ଉପରେ ସ୍ଥାପିତ କରିବା—13. To lay (cowdung cakes, balls of confectionary bricks) on the ground or board to dry.

ପାଡ଼ୁରା (ଇତ୍ୟାଦି) — ଗ୍ରା. ବିଣ—ପାଡ଼ରା ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Pārdurā (etc) Pārdarā etc (See)

ପାଡ଼ୁଷି—ଗ୍ରା. ବି —ପାଟଯୋଷି (ଦେଖ)
Pārdushi. Pāṭajoshi (See)

ପାଡ଼ୁଷି ମହାପାତ୍ର – ଦେ. ବି—ଦେବତାଙ୍କ ସେବକଙ୍କ ଉପାଧିବିଶେଷ–
Pārdushi mahāpātra Title of some temple servants.

ପାଢ଼—ଦେ. ବିଣ—ଭୀରୁ; କାପୁରୁଷ—
Pārdha Coward.
कायर କେ ପାଢ଼ ବେଟ୍ଟ ମରଦ ଚଢ଼ା ଏହ ଠାବରେ ପଢ଼ିବ ଦିନା – ବ୍ରଜନାଥ ସମରଭଙ୍ଗ ।

ପ୍ରାଦେ (ସିଂହଭୂମ) ବି (ସଂ. ପାଠା)—ଅକାନବିନ୍ଧି (ଗୁଲି) (ଦେଖ)
Akānabindhi (See)

ପାଢ଼ି—ଦେ. ବି (ସଂ. ପାଠୀ=ପଠନକାରୀ)—୧ । ପଣ୍ଡା ଜାତୀୟ ଦେବଲକ ସେବକ ବ୍ରାହ୍ମଣ—1. A low class of Brāhmaṇas serving in temples.
(ପାଢ଼ିଆଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
ପାଁଡ଼େ ୨ । ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କର ବଂଶୋପାଧିବିଶେଷ—
पाठक, पन्द्रा, पाँडे 2. A family title of Brāhmaṇas.

[ଦ୍ର—ଏହି ଶ୍ରେଣୀସ୍ଥ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ଶାସନୀ ବା ଦାନୁଆ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ଠାରୁ ନିକୃଷ୍ଟ । ଗୌଡ଼, ସାରସ୍ୱତ, ଗୁଜରାଟୀ ଓ ମୈଥିଲ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କର ପାଠକ ବଂଶୋପାଧି ଥିବାର ଦେଖାଯାଏ ।]

୩ । (ଭୁଲ. ସଂ. ପାଢ଼ିକା=ରାନ୍ଧିବା ହାଣ୍ଡି; ଲୁଣ ହାଣ୍ଡିରେ ରନ୍ଧା ହେଉ ଥିବାରୁ) ଲୁଣ ରାନ୍ଧିବା ବ୍ୟକ୍ତି—3. A person who boils sea water for manufacturing salt.

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର; ଲରିଆ) ବି. (ଭୁଲ. ହି. ପାଡ଼ୀ)—ମାଈ ମହିଷୀ ଛୁଆ—A female calf of buffalo.

ପାଢ଼ିଆ ବ୍ରାହ୍ମଣ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି.—ପଣ୍ଡା ଓ ପାଢ଼ୀ ଶ୍ରେଣୀସ୍ଥ ବ୍ରାହ୍ମଣ—
Pārdhiā brāhmaṇa A class of Brāhmaṇas.

[ଦ୍ର—ଏମାନେ ହଳୁଆଙ୍କଠାରୁ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଓ ପଣ୍ଡା ଶ୍ରେଣୀସ୍ଥ । ଏମାନେ ସବୁ ପ୍ରକାରର ସଉଦା ବିକିବା ପାଇଁ ଦୋକାନ କରନ୍ତି । ଗଞ୍ଜାମର କେତେକ ରାଜଧାନୀରେ ଏହି ଶ୍ରେଣୀର ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ପୁରୋହିତ କରୁଥିବାର ମଧ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ ।]

ପାଢ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । କାଳରେ ସଉଦା ନେବା—
Pārdhibā 1. To purchase commodities on credit.
लौलीबाजी करना ୨ । କୌଣସି ଦେୟକୁ ସୁଝିବା ପାଇଁ ବିଳମ୍ବ କରିବା—2. To delay the repayment of any due.

୩ । କୌଣସି ଦେୟକୁ ଦେବା ପାଇଁ ଭଣ୍ଡିବା—
3. To put off payment of one's liabilities on various pretexts from day to day.

ପାଢ଼ୁ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ.—୧ । ଯେ ଉଧାର ବା ଋଣ ନେଇ ବା କାଳରେ ସଉଦା କିଣି ତାହା ସୁଝିବାକୁ ବିଳମ୍ବ କରେ —
लौलीबाज 1. (a person) Who delays the payment of the price of commodities purchased on credit.
(ପାଢ଼ୁଆ—ଅନ୍ୟରୂପ)
(ପାଢ଼େଇ, ପାଢ଼େଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

୨ । ଦେଣଦାର; ଋଣଗ୍ରସ୍ତ—
2. Involved in debt; indebted.

୩ । ଠକ; ଧପାବାଜ୍— 3. Cheating; deceitful.

ପାଣ—ଦେ. ବି.- (ଭୁଲ. ସଂ. ପାଣିକ=ବାଦ୍ୟ ବାଦକ=
Pāṇa A drummer).

୧ । ନୀଚ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟଜାତିବିଶେଷ—
पान्, पाण्, डोम् 1. A class of low untouchable caste.
डोम (ପାଲୁଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

[ଦ୍ର—ଏମାନେ ଢୋଲ ବଜାନ୍ତି, ମଲ୍ଲ ଗୋରୁ ଚମଡ଼ାର ବ୍ୟବସାୟ କରନ୍ତି, ବେଢରେ ଚଉକ ଓ ପେଟରା ଆଦି ବୁଣନ୍ତି, ଘୋଡ଼ା ସଇସ ଓ ଚଉକିଦାର କାମ କରନ୍ତି । ଏମାନେ ମଦ୍ୟ ଓ ଗୋମାଂସ ଭକ୍ଷଣ କରନ୍ତି । ଗଡ଼ଜାତରେ ପାଣଙ୍କର ଜାତି ଚାରି ପ୍ରକାର । (୧) ଲୁଗାବୁଣା; (୨)ହଡ଼ା ବେପାର; (୩)ଚଉକିଆ, (୪) ସଂଯୋଗୀ ବୈଷ୍ଣବ । ଗଡ଼ଜାତରେ ହାଡ଼ିମାନେ ଢୋଲ ଆଦି ବାଦ୍ୟ ମାନ ମଧ୍ୟ ବଜାନ୍ତି; ପାଣମାନେ ଢୋଲ ବଜାନ୍ତି ନାହିଁ । ଗଡ଼ଜାତର ପାଣମାନେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଗେରୁ । ସିଂହଭୂମର ପାଣମାନେ ଲୁଗା ବୁଣନ୍ତି ଓ ଲୁଲୁଡ଼ା ଓ ଗୋମାଂସ ଖାଆନ୍ତି ନାହିଁ ।]

୨ । ପାଣୁ (୩) (ଦେଖ)—Pāṇu 3 (See)

ସଂ. ବି.—(ପଣ୍ ଧାତୁ+ଉ୍ଣ୍ବ. ଅ)—୧ । ବାଣିଜ୍ୟ; ବେପାର—
1. Trade; traffic.

୨ । ବଣିକ୍; ବେପାରୀ—2. Trader.

୩ । ବାଜି ରଖି ଖେଳା ଯିବା ଖେଳ; ଜୁଆ—
3. Game; gambling.

୪ । ଜୁଆରେ ରଖା ଯିବା ବାଜି (ହି. ଶ.)—
4. Wager; stake at play.

୫ । କର; ହସ୍ତ; ପାଣି. (ହି. ଶ.)—5. Hand.

୬ । ପ୍ରଶଂସା (ହି. ଶ.)—6. Praise (M. W.)

ପାଣ ଛୁଆଁ—ଦେ. ବି.—ପାଣକୁ ଛୁଇଁବାଦ୍ୱାରା କଳ୍ପିତ ଅପବିତ୍ରତା—
Pāṇa chhuāñ Impurity caused by the touch of a Pāṇa.

ଦେ. ବିଣ.—ପାଣ ଛୁଇଁବା ଯୋଗୁଁ ଅପବିତ୍ର—
Made impure by the touch of a Pāṇa.
(ଯଥା—ପାଣଛୁଆଁ ଖପରା ।)

[ଦ୍ର—ସାଧାରଣତଃ ଉଚ୍ଚଜାତିର ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ପାଣଙ୍କୁ ଛୁଇଁଲେ ଅପବିତ୍ର ହୁଅନ୍ତି; ଏଥିପାଇଁ ଲୋକେ ଫଳନ୍ତି ଆମ୍ବ ଓ ପଣସ ଆଦି ଗଛର ଚାରିପାଖେ ପାଳଦଉଡ଼ି ଘେରାଇ ଉକ୍ତ ପାଳଦଉଡ଼ି ଉପରେ ପାଣଦ୍ୱାରା ଖଣ୍ଡିଏ ଖପରା ରଖାଇ ଦିଅନ୍ତି । ଉକ୍ତ ପାଣଛୁଆଁ ଖପରା ଲାଗିଥିବା ଦଉଡ଼ିକୁ ଉଚ୍ଚଜାତିର ଲୋକେ ଛୁଇଁଲେ ଅପବିତ୍ର ହେବେ, ଏହି ଆଶଙ୍କାରେ ଦଉଡ଼ି ଘେରା ହୋଇଥିବା ଆମ୍ବ ଆଦି ଗଛକୁ ଉଚ୍ଚଜାତୀୟ ଲୋକେ ଛୁଅନ୍ତି ନାହିଁ ।]

ପାଣତି—ପ୍ରାଦେ. (ସଂସ୍କୃତ) ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ଗୃହସ୍ଥର ଘରକୁ ପ୍ରତିଦିନ କୂଅ
Pāṇati ବା ପୋଖରୀରୁ ପାଣିଆଣି ଦେବା ପାଇଁ ନିଯୁକ୍ତା ସ୍ତ୍ରୀ
(ପାଣିତି—ଅନ୍ୟରୂପ) ଲୋକ—A woman who is engaged on hire to fetch water from a well or pond for the domestic use of a person.

ପାଣବ—ସଂ. ବି. (ପଣବ + ସ୍ୱାର୍ଥେ ଅ)—ମର୍ଦ୍ଦଳ; ମାଦଳ—
Pāṇaba Drum; a kind of drum.

ପାଣବିକ—ସଂ. ବିଣ. (ପଣବ + ଇକ)—ପଣବ ବା ଢୋଲ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Pāṇabika Relating to a drum.
(ପାଣବିକୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବି. ପୁଂ—୧ । ବାଦ୍ୟବାଦକ; ଯେ ବାଜା ବଜାଏ—1. Drummer (M. W.).
୨ । ପକ୍ଷିବିଶେଷ—2. A species of bird.

ପାଣି—ସଂ. ବି. (ପଣ୍ ଧାତୁ = ବ୍ୟବହାର କରିବା + କରଣ ଇ; ଅଥବା
Pāṇi ପଣ୍ ଧାତୁ = କ୍ରୟବିକ୍ରୟ କରିବା + କରଣ. ଇ; ଭୁଲ. ଲାଟିନ୍—ପଲ୍ମା; ଜର୍ମାନ୍—ଫୁଲ୍ଟେନ୍; ପ୍ରାଚୀନ ଇଂରାଜୀ—ଫଲ୍ଟ୍ ଭୁଲ ଇଂ. ପାମ୍ = କରତଳ;)—୧ । କର; ହାତ—
1. Hand.
୨ । କହୁଣିଠାରୁ ଆଙ୍ଗୁଠି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହସ୍ତାଂଶ—2. The part of the hand between the elbow and the fingers.
୩ । କୁଳକ ବୃକ୍ଷ; କୋଇଲଖିଆ ଗଛ—
3. Ruella Longifolia (plant).
୪ । (+ ଅଧିକରଣ. ଇ)—ଦୋକାନ; ହାଟ; କ୍ରୟବିକ୍ରୟ ସ୍ଥାନ—
4. A place of sale; shop; market. (M. W.).
ଦେ. ବି. (ସଂ. ପାନୀୟ; ପ୍ରା. ପାଣି)—୧ । ଜଳ—
ପାନୀ 1. Water.
ପାନୀ ୨ । ଜଳୀୟ ପଦାର୍ଥ; ରସ; ଦ୍ରବ ପଦାର୍ଥ—
ମ. ପାଣୀ 2. Liquid; juice; sap.
ଯଥା—ଘାଆରୁ ଭଲ ପାଣି ଦେଉଛି ।
ତେ. ନିରଲୁ, ଉଦକମୁ ୩ । ପଣା; ପାନୀୟ ବସ୍ତୁ—
3. A drink.
ଯଥା—ସୋଡ଼ା ପାଣି; ପଇଡ଼ ପାଣି ।
[ଦ୍ର—ସମ୍ବଲପୁର, ସୋନପୁର ଓ ମେଦନୀପୁର ଆଦି ଅଞ୍ଚଳରେ ଲୋକେ 'ପାଣି'କୁ 'ପାଏନ୍' ରୂପେ ଉଚ୍ଚାରଣ କରନ୍ତି ।]
୪ । ବଳଦର ଚାଷ ବା ଶଗଡ଼ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗିବାର ବର୍ଷ ବା କାଳ; କାଟ—4. A period of one season or year in which a bullock works in plough or cart.
ଯଥା—ମୋ ଦାମୁଡ଼ିଟି ଭଲ ପାଣିର ହେଲାଣି ।
୫ । କମାରମାନେ ଲୁହାକୁ ବା ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ରକୁ ଦୃଢ଼ କରିବାପାଇଁ ତାତିଲା ବା ଦରତାତିଲା ଲୁହାକୁ ପାଣିରେ ବୁଡ଼ାଇବାର କ୍ରିୟା—
5. The process of tempering iron or weapon with water.
୬ । (ସଂ. ପାଣୀ) ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କର ବଂଶୋପାଧିବିଶେଷ—
6. A family-title of Brāhmaṇas.
୭ । ପୁରୁଷର ବୀର୍ଯ୍ୟ; ରେତଃ—7. Semen virile.
୮ । ସ୍ତ୍ରୀରଜଃ; ରକତପାଣି—8. Menstrual flux.
୯ । ସ୍ତ୍ରୀରେତଃ—9. The semen of females.
୧୦ । ତେଜଃ; ସରସପଣ—10. Vigour.
ପୂର୍ବପରି ମୁଖରେ ନାହିଁ ଆଉ ପାଣି । କୃଷ୍ଣକିଙ୍କର. ମହାଭାରତ ଉଦ୍ୟୋଗ ।
୧୧ । ବର୍ଷା—11. Rain.
ପାଣି ବହୁଛି ମୁଁ, ପବନ ବହୁଛି ମୁଁ । ବ୍ରହ୍ମଜାକୁମାରୀ, ନଅଭୁଣ୍ଡୀ ।
୧୨ । ବନ୍ୟାଜଳ—12. Flood water.
୧୩ । ଜଳବାୟୁ—13 Climate.
ଯଥା—ମୋ ଦେହରେ କଲିକତାର ପାଣି ଗଲା ନାହିଁ ।
୧୪ । ଜଳର ଗଭୀରତା—14. Depth of water.
ପାଣି ତ ଦେଖି ଲଙ୍ଗଳା ହେବା ନ୍ୟାୟ । ଚଗ ।
ଯଥା—ଏ ପୋଖରୀରେ କାଢେ ପାଣି, ପୁରୁଷେ ପାଣି, ପହଁରିଏ ପାଣି ।
୧୫ । ପିତୃଲୋକଙ୍କୁ ତର୍ପଣ ଉପଲକ୍ଷରେ ଦିଆଯିବା ଜଳ—
15. Oblation of water offered to the spirits of one's deceased ancestors.
ଯଥା—ତା କୁଳରେ ପାଣି ଦେବାକୁ କେହି ରହିଲେ ନାହିଁ ।
[ଦ୍ର—ପାଣିର ସଂସ୍କୃତ ପର୍ଯ୍ୟାୟ—ଜଳ, ପୟଃ, ନୀର, ଉଦକ, ଉଦ, ଉସ, ଅପ୍, ଜୀବନ, ଅମ୍ବୁ, ଅର୍ଣ୍ଣଃ, କ୍ଷୋଦ, ପଦ୍ମ, ତୋୟ, ବାର, ଅମୃ, କବନ୍ଧ, ସଲିଲ. ବନ, ବାଃ, ଘୃତ, ମଧ, ପୁଷ୍ପ, ପିଣ୍ଡଲ, କ୍ଷୀର, ବସ, ରେତ, କଶ, ବୁସ୍, ଭୁଗ୍ୟା, ସୁକ୍ଷେମ, ଧରୁଣ, ସ୍ତମ୍ଭ, ଅରବିନ୍ଦ, ଧନୁର୍ବିତ୍ତ, ଜାମ୍ବି, ଆୟୁଧ, କ୍ଷୟ, ଅହ୍ନ, ଅକ୍ଷର, ସ୍ରୋତ, ତୃପ୍ତି, ପୟ, ସର, ଭେଷଜ, ସହ, ଓଜ, ସୁଖ, କ୍ଷିତି, ଶୁଭ, ଯାଦୁ, ଭୂତ, ଭୁବନ, ଭବିଷ୍ୟତ୍, ବ୍ୟୋମ, ଯଜ୍ଞ, ମହଃ, ସଣ୍ଡୀକ, ସ୍ମୃତିକ, ସତ୍ତନ, ଗହନ, ଗଭୀର, ଗଭଲଂଗ, ଭ୍ରମ, ହବ, ସଦନ, ଋତ, ସୋନ, ସତ୍ୟ, ରସ୍ମି, ସତ୍, ପୂର୍ତ୍ତି, ସର୍ବ, ଅକ୍ଷିତ, ବହ୍ନି, ନାମ, ସର୍ପି, ପବିତ୍ର, ଅମୃତ, ଇନ୍ଦୁ, ସ୍ପଃ, ସର୍ଗ, ଶବଳ, ବସୁ, ଭୂପ, ଶୁକ୍ର, ତେଜଃ, ଜଳାଷ, କମଳ, କୀଳାଳ, ପଥ, ପୁଷ୍କର, ସର୍ବତୋମୁଖ, ପାନୀୟ, ମେଘପୁଷ୍ପ, ସଲ, ଜଡ଼, କ, ଅଂଧ, ନାର, କୁଶ, କାଣ୍ଡ, ସବର, ସର, କର୍ବୁର, ବ୍ୟୋମ, ସବ, ଇସ୍ତ, ବାଜ, ଭାମର, କଂବଲ, ସ୍ୟନ୍ଦନ, କ୍ଷର, ଭର୍ଜ, ସୋମ, ମହତ୍—ହ. ଶ.]

ପାଣି ଅଅଁଲା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପ୍ରାଚୀନାମଲକ, ପାନୀୟାମଲକ)—
Pāṇi a-aṁlā ନେପାଳ, ବଙ୍ଗ, ଆସାମ, ଚଟ୍ଟଗ୍ରାମ, କଙ୍କଣ
ପାଣି ଅଅଁଲା } ଓ ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତରେ ଜନ୍ମିବା ଛୋଟ ଗୁଳ୍ମ
ପାଣି ଅଅଁଲା } ଅନ୍ୟରୂପ] ବିଶେଷ—Flacourtia
ପାଣି ଅଅଁଲା } Cataphracta (plant).
ପାନିଆଳା, ପାନିଆମଳା
ପାନିଅମ୍ବରା, ପମିଆଳା,
ପାନୀଆଁଳା
ତେ. ପ୍ରାନୀନାମଲକମୁ
ମ. ପାଣିଆମ୍ଳେ
ଗୁ. ପାଣିଆଁଳା

[ଦ୍ର—ଏହାର ଡାଳଟିର କଣ୍ଟା ନ ଥାଏ, ଗଛର ଗଣ୍ଠିରେ କଣ୍ଟା ହୁଏ । ଫୁଲର ପାଖୁଡ଼ା ନାହିଁ, ଫଳ ପାଚିଲେ ଭଇଁଷ କୋଳ ପରି କଳା ହୁଏ, ଏହି ଫଳ ଭଇଁଷ କୋଳଠାରୁ ବଡ଼ । ଅଣ୍ଡିରା ଓ ମାଇ ଗଛ ପୃଥକ୍; ଫଳ

ଔଷଧରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଏହାର ପତ୍ର, ଶାଖା, ଛେଲି ଓ ଫଳ ସାମାନ୍ୟ ଜ୍ୱର ଓ ଉଦରାମୟ ଅନ୍ଦ ରୋଗରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଏହା ତ୍ରିଦୋଷନାଶକ ଓ ଜ୍ୱରଘ୍ନ ।]

ପାଣି ଅଛୁଆଁ ଜାତି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପାନୀୟ + ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ + ଜାତି)—
Pāṇi achhuāñ jāti — ଯେଉଁ ନୀଚ ଶୂଦ୍ର ଜାତିଙ୍କ ସ୍ପୃଷ୍ଟ ଜଳ ଜଳ ଅଛୋଁୟାଁ ଜାତ — ବ୍ରାହ୍ମଣାଦି ଉଚ୍ଚ ଜାତିଙ୍କ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ—
पानी नहीं चलनेवाली जात Some low caste Śūdras, the water touched by whom is not to be used by Brāhmaṇas and other high castes.

[ଦ୍ର—ଅତି ନୀଚ ଜାତିଙ୍କୁ ଉଚ୍ଚ ବର୍ଣ୍ଣର ହିନ୍ଦୁମାନେ (ଯଥା—ବ୍ରାହ୍ମଣ, କ୍ଷତ୍ରିୟ, ବୈଶ୍ୟ) ଛୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । ସେମାନେ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ ବା ଅଛୁଆଁ ଜାତି । ଯଥା—ପାଣ, କଣ୍ଡରା, ହାଡ଼ି, ବାଉରି, ଡମ, ଚମାର; ଏମାନଙ୍କୁ ଛୁଇଁଲେ ସ୍ନାନ କରିବାକୁ ହୁଏ । ସେମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଉଚ୍ଚତର ଶୂଦ୍ର ଜାତିଙ୍କୁ ଉଚ୍ଚ ବର୍ଣ୍ଣର ହିନ୍ଦୁମାନେ ଛୁଇଁ ପାରନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କ ସ୍ପୃଷ୍ଟ ଜଳକୁ ପିଅନ୍ତି ନାହିଁ; ଏମାନଙ୍କୁ ପାଣି ଅଛୁଆଁ ଜାତି ବୋଲାଯାଏ । ଯଥା—ତନ୍ତି, କେଉଟ, ଜ୍ୟୋତିଷ ନାୟକ, ଭୁଲା-ଉଣା । ଏମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଉଚ୍ଚତର ଶୂଦ୍ର ଜାତିଙ୍କୁ ଉଚ୍ଚ ବର୍ଣ୍ଣର ହିନ୍ଦୁମାନେ ଛୁଅନ୍ତି ଓ ଏମାନଙ୍କ ସ୍ପୃଷ୍ଟ ଜଳକୁ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କୁ ପାଣି ଛୁଆଁ ଜାତି କହନ୍ତି; ଯଥା—ଗଉଡ଼, ଭଣ୍ଡାରି, ତନ୍ତି, ଗୁଡ଼ିଆ, କମାର, ବଢ଼େଇ, ପାଟରା, ମାଳି, କଂସାରି ।]

ପାଣିଆ(ଆଁ)—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ପାନୀୟ)—
Pāṇiā(āñ) — ୧ । ଜଳବହୁଳ; ଜଳୀୟ—
ପାତଳା, ପାନୀସା — 1. Abounding in water; watery.
पनिहा, पनला — ୨ । ଜଳମିଶ୍ରିତ—2. Mixed with water.
୩ । ତରଳ—3. Liquid.
୪ । ପାଣିଗୁଣ; ପାଣିର ସ୍ୱାଦଯୁକ୍ତ; ସ୍ୱାଦହୀନ—
4. Having the taste of water; insipid; tasteless.
୫ । (ସଂଖ୍ୟାବାଚକ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ)—
ଏତେ ବର୍ଷ ହଳ ବା ଶଗଡ଼ରେ ଲଗା ଯାଇଥିବା (ବଳଦ)—
5. (a bullock) Which has worked in the plough or cart for so many years.
ବ ପାଣିଆ ବଳଦ ହଳକର ଦାମ ସାଢ଼େ ଚାରି
ବ ପାଞ୍ଚ ଟଙ୍କା କେବେ ବିଏ ଶୁଣିଥିଲ ? ଫକୀରମୋହନ. କଳ୍ପବ୍ରକ୍ଷ ।

ଭାରୀ — ଦେ. ବିଣ—ଜଳବାହକ; ପାଣି ବୁହାଳି—
पनिहार — Water carrier.
ଦେ. ବିଣ—ଶୀତଳ—Cold.
(ଯଥା—ସନ୍ଧିପାତ ମଳ୍ଲର ଦହ ହାତ ପାଣି ହୋଇ ଯାଉଛି ।)

ପାଣିଆଁ ଗଉଡ଼—ଦେ. ବି—ପାଣି ଆପଟ (ଦେଖ)
Pāṇiāñ gaurda — Pāṇi āpaṭa (See)
ଜଳର ଭାରୀ **पनीहार**

ପାଣି ଆଖିଆ—ଦେ. ବି—ସାମୁଦ୍ରିକ ମତ୍ସ୍ୟବିଶେଷ—
Pāṇi ākhiā — A sort of sea fish.

ପାଣି ଆଞ୍ଜୁଳା—ଦେ. ବି. (ପାଣି + ଅଞ୍ଜଳି) — ଜଳାଞ୍ଜଳି—
Pāṇi āñjulā — An oblation of water with the palms joined together to form a cup.
ଜଳର ଆଁଜଳା **पानीकी अंजुली**

ପାଣି ଆପଟ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି—
Pāṇi āpaṭa — ରାଜାମାନଙ୍କ ନଅରକୁ ପାଣି ବୁହାଇବା ଗଉଡ଼—
Water-carrier to the palace of a Raja.

ପାଣି ଆମ୍ବ—ଦେ. ବି—ପାଣିରେ ହଳଦି, ଅଦା, ତେଲ ପକାଇ ଉକ୍ତ
Pāṇi āmba — ପାଣିକୁ ୪।୫ ଦିନ ସୂର୍ଯ୍ୟପାଗି କରିବା ପରେ ସେହି ପାଣିରେ ସଦ୍ୟ ତୋଳା ହୋଇ ଆସିଥିବା ପାଚିଲା ଆମ୍ବକୁ ସାଇତି ରଖିବା—A process of preserving ripe mangoes in water mixed with turmeric, ginger and oil and seasoned in sun's rays for 4 or 5 days.
[ଦ୍ର—ଏପରି କଲେ ଆମ୍ବ ୪।୫ ମାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅବିକୃତ ଅବସ୍ଥାରେ ରହେ ।]

ପାଣି ଆଳୁ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପାନୀୟାଳୁ)—
Pāṇi āḷu — ବନ ଜାତ ଆଳୁବିଶେଷ—
A kind of wild yam.

ପାଣିଇତି—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ କୂଅ ବା ପୋଖରୀରୁ ପାଣି
Pāṇi-iti — ଆଣି ଗୃହସ୍ଥମାନଙ୍କ ଘରେ ଯୋଗାଏ—
पनहारनीन — A female water-carrier.
(ପାଣେଇତି—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାଣି ଉଠିବା—ଦେ. ବି—ଖୋଳା ଯାଉଥିବା କୂପ ଆଦିରୁ ଭୂଗର୍ଭସ୍ଥ
Pāṇi uṭhibā — ଝରରୁ ଜଳ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ଉଠିବା—
ଜଳଉଠା — The coming up of water from underground spring through an opening in a well or tube well.
पानी उठना

ପାଣି ଉତାରିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ହିନ୍ଦୀରୁ ଅନୁକୃତ)—
Pāṇi utāribā — କୌଣସି ଲୋକଙ୍କୁ ବେଇଜ୍ଜତ୍ ବା ଅବମାନିତ
पानी उतारना — କରିବା—To insult or humiliate a person.

ପାଣିଓତା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଶୁଣ୍ଡି ଜାତି—
Pāṇiotā — The wine distiller caste.

ପାଣିକଖାରୁ—ଦେ. ବି (ଓ. ପାଣି + ସଂ. କର୍କାରୁ)—କଖାରୁ ଜାତୀୟ
Pāṇi kakhāru — ଲତା ଓ ଫଳ—Cucurbita Pepo
ସଂ. ନାମ—କୁଷ୍ମାଣ୍ଡ, ଇମ୍ରିଷ (Haines); Benincusa Cerefera; pumpkin; white gourd-melon.
ଛାଚିକୁମଡ଼ା, ଚାଳକୁମଡ଼ା
पेठा, सफेद कुमड़ा, कुम्हड़ा
ମ. ଭୋପଳା
ତେ. ବୁଡ଼ିଦପୁମଡ଼ି

[ଦ୍ର—ଏହାହିଁ ପ୍ରକୃତ କୁଷ୍ମାଣ୍ଡ; ବୋଇଭକଖାରୁ ବିଦେଶରୁ ଏ ଦେଶକୁ ଆସିଛି । ଏହାର ଫୁଲ ଈଷତ୍ ହଳଦିଆ; ଫଳ ଛେଟବେଳେ ସବୁଜବର୍ଣ୍ଣ, ପକ୍ୱ ହେଲେ ଘାଉଁଶପରି ଧଳା ଚୂନାରେ ଆବୃତ ହୁଏ । ଫଳମାନ ତରିଆ ବା ମୃଦଙ୍ଗପରି ।]

ପାଣି କଣ୍ଟା—ପ୍ରାଦେ (ସିଂହଭୂମ) ବ—ଶିଂଘଡ଼ାଫଳ—
Pāṇi kaṇṭā Water chestnut.

ପାଣି କଣ୍ଟିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଜଳର ଗଭୀରତାକୁ ମାପିବା—
Pāṇi kaṇṭibā To fathom the depth of water.
ଜଳମାପା
पानीका थाह लेना

ପାଣି କଥୁ—ଦେ. ବ—ପାଣି କୋଥ (ଦେଖ)
Pāṇi kathu Pāṇi kotha (See)

ପାଣି କମିବା—ଦେ. ବ—କୁଅ, ପୋଖରୀ, ନଈଆଦିରୁ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଋତୁରେ ଜଳ ଅଳ୍ପ ହୋଇଯିବା—The decrease of water in a well, tank or river during summer.
Pāṇi kamibā
(ପାଣି କମିଯିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)
ଜଳ କମେ ଯାଓୟା
पानी टुटना, पानी घटना

ପାଣି କନା—ଦେ. ବ—ଘାଆ ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି କ୍ଷତ ସ୍ଥାନରେ ଗୁଡ଼ାଇବା ସକାଶେ ପାଣିରେ ବୁଡ଼ା ହୋଇଥିବା କନା—
Pāṇi kanā
ଜଳେ ଭିଜାନ ନେକଡ଼ା A piece of wet rag used for putting over boils, cuts, wounds etc.
पन कपड़ा

ପାଣି କର—ଦେ. ବ—ଜଳ କର; ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ଗଡ଼ିଆ ବା କେନାଲରୁ ପାଣି ଆଣି ଆପଣା କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଡ଼ାଇବା ପାଇଁ କ୍ଷେତ୍ର-ସ୍ୱାମୀ ଜଳ-ସ୍ୱାମୀକୁ ଦେବା କର ବା ଖଜଣା—
Pāṇi kara
ଜଳକର
जलकर
1. Watercess; water rate.
୨ । ସରକାରଙ୍କର କେନାଲ୍ ରେଭିନିଉ ବା ଜଳକର —2. Canal-cess; cess levied by Government from canal irrigated lands.

ପାଣି କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । କୌଣସି କଠିନ ପଦାର୍ଥକୁ ତରଳ କରିବା—1. To liquefy any hard or solid thing.
Pāṇi karibā
ଜଳକରା
पानी करना
୨ । ପରାସ୍ତ କରିବା—
2. To vanquish; to defeat.
୩ । ଘୋଡ଼ାକୁ ବହୁତ ପରିଶ୍ରମ କରାଇ ଘାମାଇ କରାଇବା—
3 To cause a horse to perspire with hard labour.
୪ । ଶ୍ରମିଆ କରିଦେବା—4. To cause alarm.
୫ । ଉତ୍ତମରୂପେ ପଇଟାଇବା ବା ମୁଖସ୍ଥ କରିବା—
5. To get by heart.

ପାଣି କଳ—ଦେ. ବ—୧ । ଯେଉଁ କଳଦ୍ୱାରା ଜଳାଶୟ ଓ କୂପଆଦିରୁ ପାଣି ଉପରକୁ ଉଠାଯାଏ; ଦମକଳ—
Pāṇi kaḷa
ଜଳେର କଳ, ଦମକଳ
1. Water-pumping machine.
पानी उठानेकी कल, दमकल
୨ । ଯେଉଁ କଳ ବା ଚକ ପାଣିର ବେଗଦ୍ୱାରା ଚାଳିତ ହୁଏ—2. Water-mill; water-wheel.
ଜଳେର କଳ
पनचक्की

ପାଣି କଷ—ଦେ. ବିଣ—ପାଣିରେ ବହୁବାର ଭିଜା ଓ ଶୁଖା ହୋଇ ଈଷତ୍ ହଳଦିଆ କଷ ଯାଇଥିବା (ଗାମୁଛ)—
Pāṇi kasha
पानीमे कसा हुआ
(a napkin) Which has assumed a yellowish tint by frequent immersion in water.

ପାଣି କାଉ—ଦେ (ଶୁଦ୍ଧ ବ୍ୟବହୃତ) ବ (ସଂ.ପାନୀୟ + କାକ; ସଂ. ଜଳ କାକ)—ପ୍ଲବଗବର୍ଗର ପ୍ରାୟ ୧ ହାତ ଦୀର୍ଘ ଜଳଚର ଲମ୍ବପଦା ପକ୍ଷୀବିଶେଷ—The little cormorant; the coal goose; Phalacrocorax.
Pāṇi kāu
(ପାଣି କୁଆ—ଅନ୍ୟରୂପ)
पानिकोआ, पानिकोटि
पानिकाक, पानिकौड़ि
पानीकउआ [ଦ୍ର—ଏହାର ଥଣ୍ଟ ଚେପଟା, ପକ୍ଷୀ ସ୍ନାନ, ବେକ ଲମ୍ବା; ଓପର ଥଣ୍ଟ ଜଳକୁ ବଙ୍କେଇ ଥାଏ । ଲାଞ୍ଜ ପ୍ରାୟ ନାହିଁ; ବର୍ଣ୍ଣ ଘୋର କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ । ଏମାନେ ଅଧିକ ସମୟ ପାଣିରେ ବୁଡ଼ି ପାରନ୍ତି ।]

ପାଣି କାଚ—ଦେ. ବ (ସଂ. ପାଣି + କାଚ)—ହାତରେ ପିନ୍ଧିବା ସରୁଆ କାଚ ଅଳଙ୍କାରବିଶେଷ—A kind of slender glass bangle.
Pāṇi kācha

ସେ ବୁଜେ ବାଳକ ରୂପ ସୂତା ବନମାଳୀ
ପାଣିରେ ଆ ପାଣିକାଚ ମିଛା କଡ଼ିଅଳି ସେ—ଭକ୍ତ. ଲବଣଦଣ୍ଡ ।

ପାଣି କାଟିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଏକ ସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନକୁ ପାଣି ନେବାର ନାଳୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା—
Pāṇi kātibā
जलकाटा पानीकाटना
To cut a channel for the flow of water from one place to another.
୨ । (ମାଛ ବା ଡଙ୍ଗା ଆଦି ଜଳରେ ଯିବା ସମୟରେ କିମ୍ବା ମନୁଷ୍ୟ ପହଁରିବା ସମୟରେ) ଜଳକୁ ଦୁଇ ଭାଗ କରିବା—
2 To plough a way through water (said of fishes, boats and swimmers).
୩ । (କଫଘ୍ନ ଔଷଧ) ଶରୀରର ପ୍ରତିଶେଧ କରିବା—
3. To counteract the effect of cold (said of an antidote for cold).

ପାଣି କାଢ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । କୂପରୁ ଜଳ ତୋଳିବା—
Pāṇi kārdhibā
जलतोला पानीकाढ़ना
1. To lift water from a well.
ବାବାଜି ଅଛନ୍ତି ଭରତ, ଠେକ ଠେକ କରି
ପାଣି କାଢ଼ୁଥିଲେ ଗ୍ରୋବ ଭରତ—ଜାତିଗୀତ ।
୨ । କୌଣସି ପଦାର୍ଥରୁ ଜଳ ବା ରସ ଚିପୁଡ଼ିବା ବା ନିଗାଡ଼ିବା—
2 To press out water from any watery thing.
୩ । (ଅଶ୍ଳୀଳ) ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗମ କରିବା—
3. (indecent) To cohabit with a woman.

ପାଣି କାଦୁଅ—ଦେ. ବ (ସଂ. ପାନୀୟ + କର୍ଦ୍ଦମ)—ବର୍ଷାଜନିତ ଜଳ ଓ ଭିଜିଜିତ କର୍ଦ୍ଦମ—Water and mud due to rain.
Pāṇi kādua
जलकादा पानीकीचड़

ପାଣିକାଣି—ଦେ. ବ—କ୍ଷୁଦ୍ର ବନ୍ୟବୃକ୍ଷବିଶେଷ—
Pāṇikāṇi
कसाई कोसाइ
Bridelia Retusa tree (Haines).

ପାଣିକି ଛେଲି—ଦେ. ବିଣ (ନ୍ୟାୟ)—(ଛେଲିମାନେ ଯେପରି ପାଣିରେ ସ୍ନାନ କରିବାକୁ ଡରନ୍ତି ସେହିପରି) କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ନିତାନ୍ତ ଅନିଚ୍ଛୁକ—
Pāṇiki chheli
Very unwilling to do a certain work.

ପାଣିକ(କୁ) ପକା(କେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—(ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)—୧ । (ଧନକୁ) ବୃଥା ବ୍ୟୟ କରିବା—
Pāṇiki ku) pakā(ke)ibā
[ପାଣିକ ପକା(କେ)ଇଦେବା, ପାଣିକୁ(କ) ଫିଙ୍ଗି ଦେବା, ପାଣିରେ ପକା(କେ)ଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ]
1. To spend money for no purpose.
୨ । ଅପାତ୍ରରେ ଧନ ଦେବା-
2. To give money to an unworthy object or cause.
ଜଳେଫେଲା
पानीमें फेंकना, पानीमेंबहाना

ପାଣି କୁଆ—ଦେ. ବ (ସଂ. ଜଳକାକ)—୧ । ପାଣିକୁଆ (ଦେଖ)
Pāṇi kuā
1. Pāṇi kuā (See)
ପାନିକୌଡ଼ୀ, ପାନୀକୌଟ
एनकौया जलकौया
(ପାଣିକାକ – ଅନ୍ୟରୂପ)
ସ୍ୱଚ୍ଛ, ଗାଙ୍ଗୋଇ, ହଂସ, ବୋକ, ପାଣିକୁଆ
ଅତ ଜଳ ବିହଙ୍ଗମେ ସଦା ଝଙ୍କାରିତ—
ରାଧାନାଥ. ଚଲିକା ।
[ଦ୍ର—ଏମାନେ ଲମ୍ବରେ ୧ ହାତ ବଢ଼ନ୍ତି । ଚଞ୍ଚୁ ଚେପ୍ଟା ଓ ବକ୍ରାଗ୍ର, ପକ୍ଷ ଶ୍ୱେତ; ଦେହ କଳା ଓ ପୁଚ୍ଛ କଳାମିଶା ସାବ୍‌ଜା, ପିଠି ପକ୍ଷ ଓ ପଦ ଧୂସରବର୍ଣ୍ଣ ।]
୨ । ପାଣିକୁଆ ପରି କିନ୍ତୁ କ୍ଷୁଦ୍ରତର ଓ ଧୂସରବର୍ଣ୍ଣ ପକ୍ଷୀବିଶେଷ—
2. The brown headed gull.

ପାଣିକୁମ୍ଭା—ପ୍ରାଦେ (ଗଡ଼ଜାତ) ବ—ମାଙ୍ଗଆବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ ରାତିରେ ଶବ୍ଦ କରିବା ଏକପ୍ରକାର ପକ୍ଷୀ—
Pāṇikumbha
A kind of brown bird emitting loud sounds in the night.

ପାଣି କୁସୁମ—ଦେ. ବ—ଜଳ କୂଳରେ ଜନ୍ମିବା ଏକପ୍ରକାର ବନ୍ୟ ଗୁଳ୍ମ—
Pāṇi kusuma
A kind of tree growing near water.

ପାଣି କୁହୁଡ଼ି—ଦେ. ବ—୧ । ଶୀତଋତୁ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ସମୟରେ ହେବା କୁହୁଡ଼ି; ଋଣ କୁହୁଡ଼ି—
Pāṇi kuhurdi
ରନକୁୟାସା ବର୍ଷାକୀକୁହାସା
1. Fog appearing in seasons except winter, indicating early rain.
[ଦ୍ର—ଏହାଦ୍ୱାରା ଭିନ ଦିନ ପରେ ବର୍ଷା ହେବାର ସୂଚନା ମିଳେ ।]
ଗଣ୍ଡୁଶା ୨ । ବନ୍ୟଘାସବିଶେଷ—2. A kind of wild grass; Panicum Millare (Haines).

ପାଣି କେନ୍ଦରି (ଡ଼ି) (ଲି)—ଦେ. ବ—(ପାଣିଯୁ+ସଂ. କଦଳୀ; ସଂ ନାମ ଜଳଜକନ, କଦଳୀ)—ଜଳଜ ଶାକବିଶେଷ । କଦଳୀ ୧ (ଦେଖ)—
Pāṇi kendari (rdi) (li)
ପାନିକଳା
काद, कँदरी
Ottelia Alismoides, an aquatic plant.
ପାଣି କେନ୍ଦ୍ରି (ଡ଼ି)
ପାଣି କେନ୍ଦ୍ରୁ (ଡ଼ି)
ପାଣି କେନ୍ଦୁଳ (ଲି)
ପାଣି କେନ୍ଦୁଲ (ଲି)
ଅନ୍ୟରୂପ]
[ଦ୍ର—ପୋଖରୀ ଆଦିର କୂଳ ଓ ବିଲ, ଖାଲ ପ୍ରଭୃତିର ଅଳ୍ପ ଜଳ ଥିବା ସ୍ଥାନରେ ଏହାଜନ୍ମେ । ବର୍ଷା-ଋତୁ ଆରମ୍ଭରେ ଗଛ ଉଠେ । ମୂଳରୁ ଡେଙ୍ଗଲଗା ପକ୍ଷ ଆକାର ପତ୍ର ବାହାରେ । ଫୁଲ ଧାତୁରୀ ଫୁଲପରିଥିଲା ଓ ଦ୍ୱିଦଳ । ତାହାର ମୂଳ ପାଖେ ନାଡ଼ିରେ କଦଳୀ ପରି ଗୋଟିଏ ଫଳ ଧରେ । ତାକୁ ବାଟି ବାତ ଫୁଲାରେ ବୋଳିଲେ ଫୁଲା ଓ ଦରଜ କମିଯାଏ ।]

ସେ ଉଚ୍ଚ ସଂସ୍ପର୍ଶେ ବିବା ଶୋଭିବନ ବିଶଇ ପାଣି କେନ୍ଦ୍ରୁ—
ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର. ଶର୍ମ୍ମା ।

ପାଣିକେନ୍ଦୁ—ପ୍ରାଦେ (ପୁରୀ) ବ—ବୈଶ୍ୟ କରଣ ଜାତିବିଶେଷ—
Pāṇi kendu
A caste of Baisyas.
[ଦ୍ର—ଏମାନେ ପ୍ରକୃତରେ ବୈଶ୍ୟ; ଏମାନଙ୍କ ସମାଜରେ ବିଧବା ବିବାହ ନାହିଁ ଓ ବାଲବିବାହ ପ୍ରଚଳିତ ଅଛି । କରଣ-ମାନଙ୍କପରି ଏମାନେ ସମାଜରେ ସମ୍ମାନିତ ହୁଅନ୍ତି ଓ ଏମାନଙ୍କର ବଂଶୋପାଧି ମହାନ୍ତି, ନାୟକ ଇତ୍ୟାଦି । ଜମିଦାରୀ ଓ ରାଜଗୀରେ କୌଣସି କୌଣସିଠାରେ ଏମାନେ ଭୋଇ ରୂପେ ଗ୍ରାମର ହିସାବ ପତ୍ର ରଖୁଥିଲେ । କରଣ ଶବ୍ଦ ତଳେ ନୋଟ୍ ଦେଖ ।]

ପାଣିକୋଥ—ଦେ. ବ—ଚକ୍ଷୁରୋଗବିଶେଷ; ଆଖିଧରା ରୋଗ—
Pāṇi kotha
Ophthalmia.
ପାଣିକୋଥୁ } ଅନ୍ୟରୂପ
ପାଣିକୋଢ
[ଦ୍ର—ଏଥିରେ ଆଖି ଲାଲ ହୋଇଯାଏ ଆଖିରୁ ପାଣି ବହେ, ଆଖି ଖୁଣ୍ଟ ହୁଏ ଓ ଚୋକ ଉଠା, आंख उठना ଆଖିରେ ଲେଦରା ଧରେ ।]

ପାଣି କୋଦାଳ – ପ୍ରାଦେ (ଗଡ଼ଜାତ) ବ—ବନ୍ୟ ବୃକ୍ଷବିଶେଷ—
Pāṇi kodāla
A kind of wild tree.

ପାଣି ଖମ୍ବ—ପ୍ରାଦେ (ଗଡ଼ଜାତ) ବ—ଚାଳ ଘରର ପିଣ୍ଡା ବାଡ଼ରେ ଥିବା ଖମ୍ବ—
Pāṇi khamba
(ପାଣିଖମ୍ବ, ପାଣିଖମ୍ବ, ପାଣିଆ ଖମ୍ବ - ଅନ୍ୟରୂପ)
The posts on the edge of the veranda of a thatched house.
उलतिका खम्भा

ପାଣି ଖାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଜଳ ପାନ କରିବା—
Pāṇi khāibā
जलखाओना जलपीना
1. To drink water.
୨ । ଜଳଖିଆ କରିବା—
2. To take light refreshment.
[ଦ୍ର—ପ୍ରକୃତରେ ପାଣିକୁ ଖାଆନ୍ତି ନାହିଁ—ପିଅନ୍ତି ।]

पानीउठाना, पानीशोखना ୩ । (ଅଟା, ମଇଦା ବା ରବାହେବା ଦ୍ରବ୍ୟ)—ଜଳ ଶୋଷିବା—3. (said of flour) To suck or take in much water.
୪ । (କୌଣସି ଶୁଖିଲା ସ୍ଥାନ) ବହୁତ ପାଣି ଶୋଷି ନେବା—
4. (a dry place) To assimulate or suck in water.

ପାଣିଖିଆ—ପ୍ରାଦେ. (ସିଂହଭୂମ)ବ.—(ଭୁଲ. ହି. ପନ୍‌ପିଆଇ)—ଜଳଖିଆ
Pāṇikhiā
—Tiffin.

ପାଣିଗଡ଼ା—ଦେ. ବ.—୧ । ପାଣି ଗଡ଼ିବା (ଦେଖ)
Pāṇi gardā
1. Pāṇi gardibā (See)
୨ । ମାଛ ଧରିବା ପାଇଁ ଉପରୁ ତଳକୁ ପାଣି ବହି ଯିବା ପାଇଁ କରାଯିବା ନାଳ—2. A channel cut for the flow of water for fishing purpose.

ପାଣି ଗଡ଼ିବା—ଦେ. ବ.—୧ । କୌଣସି ଉଚ୍ଚ ଜଳପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଥାନରୁ ନିମ୍ନ ଜାଗାକୁ ଜଳ ବହି ଆସିବା—
Pāṇi gardibā
जलगड़ा
1. The flowing down of water.
पानी गोरना
पानी उतरना
୨ । ମୁଖକୁ ପାଣି ବା ଲାଳ ବହିବା—
2. The watering of the mouth.

୨ । ଅଣ୍ଡକୋଷ ଜଳପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଫୁଲି ହେବା—
2. The swelling of the testicle; hydrocele.

ପାଣି ଗତ—ସଂ. ବିଣ.—(୨ୟା ତତ୍; ପାଣି + ଗତ)—କରଗତ; ଅଧିକାର
Pāṇi gata ହାତ ମୁଠା ଭିତରକୁ ଆସିଥିବା (ବସ୍ତୁ)—Brought under control; come to the hand.

ଶାକ୍ତ ସ୍ୱାଂଶୁ କଳାକ୍ଷ ଅକାଶୁଁ କରବାକୁ ପାଣିଗତ ।
କବିକୁଳ. କଶୋଷକ୍ଷ ଃ ଗୀତ ।

ପାଣି ଗମ୍ଭାରି—ଦେ. ବି.—ଗମ୍ଭାରି ବୃକ୍ଷବିଶେଷ—
Pāṇi gambhāri A species of Gmelina Arborea tree.
ପାନୀ ଗାମାର **गम्भार**
[ଦ୍ର—ଏ ଗଛମାନ ପାଣିକୂଳରେ ହୁଏ ।]

ପାଣି ଗାମୁଛା—ଦେ.ବି.—(ପାଣି + ଗାମୁଛା)—ଯେଉଁ ଗାମୁଛାକୁ ପାଣି କଷ
Pāṇi gāmuchhā କରି ପଗୁଇ ଅମ୍ଳାନ ବସ୍ତ୍ରରୂପେ ବ୍ୟବହାର
ପାନିତୋଳା କରନ୍ତି—A napkin seasoned in water.

ପାଣିଗାର—ଦେ. ବି.—୧ । ଜଳ ଉପରେ କଟାଯିବା ରେଖା—
Pāṇi gāra A line drawn on water.
ଜଳେତେ ରେଖା ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ପାଣିରେ ରେଖା ପରି ଅସ୍ଥାୟୀ ବିଷୟ-
पानी कीलकीर 2. (figurative) Any thing as transient
(ପାଣିରେ ଗାର—ଅନ୍ୟରୂପ) as a line drawn on water.
(ପଥର ଗାର—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାଣି ଗୃହୀତା—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—(ପାଣି + ଗୃହୀତୃ + ଇ)—ପତ୍ନୀ; ଭାର୍ଯ୍ୟା—
Pāṇi gṛuhīti Wife.

ପାଣିଗ୍ରହ—ସଂ. ବି. ପୁଂ.—(ପାଣି + ଗ୍ରହ୍ ଧାତୁ = ଗ୍ରହଣ କରିବା + ଅଘ୍ଞ
Pāṇigraha ଅ)—ବିବାହ—Marriage.
(ପାଣିଗ୍ରହଣ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାଣି ଗ୍ରହୀତା—ସଂ. ବି. ପୁଂ—(ପାଣି + ଗ୍ରହୀତା)—ସ୍ୱାମୀ—
Pāṇi grahītā (ପାଣିଗ୍ରହୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Husband.

ପାଣିଗ୍ରାହୀ—ସଂ. ବି.—(ପାଣି + ଗ୍ରହ୍ ଧାତୁ = ଧାରଣ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ.
Pāṇigrāhī ଇନ୍)—ହାତ ଧରିଥିବା ଲୋକ—
(ପାଣିଗ୍ରାହିଣୀ - ସ୍ତ୍ରୀ) (a person) Holding one's hand.
ଦେ. ବି.—୧ । ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ଉପାଧିବିଶେଷ—
1. A title of Brāhmaṇas.
୨ । ରାଜା ବ୍ରହ୍ମୋତ୍ତର ଗ୍ରାମ ପାଇଁ ଭୂମିଦାନ କରିବା ସମୟରେ
ସଙ୍କଳ୍ପ ସହିତ ଜଳ ଯେଉଁ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ହାତକୁ ଦିଅନ୍ତି—
2. A Brāhmaṇa who receives the formal gift of land made to a colony of Brāhmaṇas by a Raja.

[ଦ୍ର—ରାଜାମାନେ ପୂର୍ବେ ବହୁ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ଦୂରଦେଶରୁ ଅଣାଇ ବ୍ରାହ୍ମଣଶାସନମାନ ବସାଇବା ସମୟରେ ଏକ ଶାସନର ଉପଜୀବୀ ସମସ୍ତ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ହାତକୁ ପାଣି ଟେକି ନ ଦେଇ ସେମାନେ ପ୍ରତିନିଧି ସ୍ୱରୂପ ଜଣେ ପ୍ରଧାନ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ହାତକୁ ଦାନ-ସଙ୍କଳ୍ପ ମନ୍ତ୍ର ଉଚ୍ଚାରଣ ପୂର୍ବକ ପାଣି ଟେକି ଦେଉଥିଲେ; ସେହି ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ପାଣି-ଗ୍ରାହୀ ବୋଲାଯାଉଥିଲା ।]

ପାଣିଘ—ସଂ. ବି.—(ପାଣି + ହନ୍ ଧାତୁ = ଆଘାତ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Pāṇigha ୧ । ଢୋଲ ଆଦି ବଜାଇବା ବ୍ୟକ୍ତି—
1. A drummer (Apte); one who plays on a hand-instrument (M. W.)
୨ । ଶିଳ୍ପୀ—2. A handicraftsman. (Apte).
୩ । (+ କର୍ମ. ଅ)—ହାତରେ ବଜାଯିବା ମୃଦଙ୍ଗ ଆଦି ବାଦ୍ୟ—
3 Musical instrments played on by the hands.

ପାଣିଘାଟ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପାନୀୟ + ଘଟ୍ଟ)—ପୁଷ୍କରିଣୀ ଆଦିର ଯେଉଁ
Pāṇighāṭa ଘଟ୍ଟ ବା ଅଂଶକୁ ଲୋକେ ପାଣି ଆଣିବାକୁ ଯାଆନ୍ତି—
जलेर घाट The part of a pond frequented by
पनघट people for bringing water from.

ପାଣି ଘାତ—ସଂ. ବି.—ହାତଦ୍ୱାରା ଆଘାତ (ଯଥା; ବିଧା; ଚାପୁଡ଼ା; ମୁଣ୍ଡି;
Pāṇi ghāta ମୁଠି)—A blow with the hand.

ପାଣି ଘି(ଘେ)ନିବା—ଦେ. କ୍ରି.—(ସଂ. ପାନୀୟ + ଗ୍ରହଣ; ପ୍ରା. ଘେନଣ)-
Pāṇi ghi(ghe)nibā ୧ । ମୂତ୍ର ତ୍ୟାଗ ପରେ ଲିଙ୍ଗ ବା
जल शौचकरा ଯୋନିକୁ ଜଳଦ୍ୱାରା ଧୌତ କରିବା—
पानी लेना; पानीहुना 1. To wash the private parts after making water.

ଏ ବାହାରେ ସେ ଛଡ଼ା ହୋଇଣ ମୂତନ୍ତି
ପାଣି ଘେନିବାର କଥାଟି ନ ଜାଣନ୍ତି । କୃଷ୍ଣକିଙ୍କ, ମହାଭାରତ କର୍ଣ୍ଣ ।

୨ । ମଳତ୍ୟାଗ ପରେ ଜଳଦ୍ୱାରା ଶୌଚ ହେବା; ଛିଅଁଚିବା—
2. To wash the posteriors after evacuation.

ପାଣି ଚଢ଼ା(ଢ଼େ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଦେବତାଙ୍କ ଉପରେ ପାଣି
Pāṇi chardhā(rdhe)ibā ଢାଳିବା—1. To pour water
जलचढ़ान on the image of a Deity.
पानीचढ़ाना ୨ । ଲୁହାର ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ରାଦିକୁ ଟାଣୁଆ କରିବା ପାଇଁ ପାଗସୋଗ ଅନୁସାରେ ତାହା ତାତି ଥାଉଁ ଥାଉଁ ତାକୁ ପାଣିରେ ବୁଡ଼ାଇବା—2. To temper an iron weapon or steel by cooling it with water.
୩ । ରୋଗୀର ଚର୍ମତଳରେ କୁଞ୍ଚପର ପିଚକାରୀଦ୍ୱାରା ଜଳୀୟ ଔଷଧ ପ୍ରୟୋଗ କରିବା—3. To give injections to a patient.

ପାଣିଚ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଜଳୀୟ ସ୍ୱାଦବିଶିଷ୍ଟ; ସ୍ୱାଦହୀନ—
Pāṇichā 1. Tasteless; insipid.
ପାନିସା, ପାନସିୟା ୨ । ଅଧିକକୁ ଜଳଯୁକ୍ତ—2. Diluted with
पानसोहा water; soaked with water; watery.
[ପାଣିଚ, ପାଣିଚଆ, ପାଣିପାଣିଚ, ପାଣିପାଣିଆ, ପାଣିପାଣିଚଆ, ପାଣିସିଆ, ପାଣିପାଣିଆ(ଆଁ)—ଅନ୍ୟରୂପ]

ପାଣିଚି—ପ୍ରାଦେ. (ପୁଷ୍ପ) ବିଣ—୧ । ଯେଉଁ ନଡ଼ିଆଭିତରୁ ପାଣିଯାକ
Pāṇichi ଶୁଖି ଯାଇ ନ ଥାଏ—1. Cocoanut, the water inside which has not yot completely dried up.
[ଦ୍ର—ପାଣି ଶୁଖିଯାଇଥିବା ନଡ଼ିଆକୁ ଖୁରୁଡ଼ି ବୋଲାଯାଏ ।]
୨ । ଏକପ୍ରକାର ଧାନ (ଜଳବହୁଳ ଜମିରେ ଏ ଧାନ ଫସଲ ଭଲ ହୁଏ)—2. A kind of paddy.

ପାଣି ଛଡ଼ା(ଡ଼େ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ପଦଣି ବା ବାଟ ମେଲ୍ଲ
Pāṇi chhardā(rde)ibā କରି ଜଳପୂର୍ଣ୍ଣ କଥାରରେ ଜମା
ଜଳଛଡ଼ାନ ହୋଇଥିବା ପାଣିକୁ ନିକାଶି କରାଇବା—
ପାନୀଛୋଡ଼ାନା 1. To open out a way for accu-
(ପାଣି ଛଡ଼ାଇଦେବା—ଅନ୍ୟରୂପ) mulated water.
ଜଛଳଡ଼ାଦେଓଆ ୨ । ମନ୍ତ୍ରପାଠ ବା ଦେବତାଙ୍କ ନାମ ଉଚ୍ଚାରଣ
ଉତ୍ସର୍ଗ କରନା ପୂର୍ବକ ଦେବତାଙ୍କ ନିବେଦିତ ଭୋଗର ଚାରିପାଖେ
ଚଳେ ପାଣି ବୁଲାଇ ଦେବା; ଉତ୍ସର୍ଗ କରିବା—
2. To offer some article to a Deity by encircling it with a handful of water.
୩ । (ଜୀବନର) ଆଶା ପରିତ୍ୟାଗ କରିବା—
3. To give up the hope of one's life.
୪ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଜୀବନ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିବା—
4. To dedicate one's life for a certain object.
× × × ଜୀବନକୁ ବି ପାଣି ଛଡ଼େଇ ଦେଇଛୁଁ ।
ଉଦାହରଣ—କବିତା ବିଜୟ ।

ପାଣିଛଡ଼ା ପଣ୍ଡା ସେବକ—ଦେ. ବି—ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ସେବକ
Pāṇichhardā paṇḍā sebaka ବିଶେଷ—A class of servants of the Deity Jagannātha of Puri.
ଦ୍ରଃ—ଏମାନେ ଶ୍ରୀମନ୍ଦିର ପଣ୍ଡାଙ୍କ ସେବା କରନ୍ତି । ଜଗନ୍ନାଥ, ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳ ।

ପାଣି ଛତର—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପାନୀୟ+ସତ୍ର)—ଜଳଛତ୍ର (ଦେଖ)
Pāṇichhatara Jalachhatra (See)
ଜଳଛତ୍ର ପାନୀଛତ୍ର (ପାଣିଛତ୍ର—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାଣି ଛବି—ଦେ. ବି—ଜଳଦ୍ୱାରା ଯେଉଁ ଚିତ୍ରକୁ ଅନ୍ୟ କାଗଜରେ
Pāṇi chhabi ବସାଯାଏ; ଜଳଛବି; ଏକକାଗଜ ଉପରେ ଥିବା
ଜଳଛବି ଯେଉଁ ଛବିକୁ ଓଦା କରି ଅନ୍ୟ କାଗଜ ଉପରେ ମାଡ଼ି-
ଜଳଛବି ଦେଲେ ଦ୍ୱିତୀୟ କାଗଜରେ ଉକ୍ତ ଛବି ଉଠିଯାଏ—
Transfer-picture.

ପାଣି ଛଟ—ପ୍ରାଦେ. (ଆଳ) ବି—ପାଣିପାଟିଆ (ଦେଖ)
Pāṇi chhāṭa Pāṇipāṭiā (See)
ଜଳେରଛାଟ ଦେ. ବି—୧ । ଯେଉଁ ବର୍ଷାଜଳ ତୀର୍ଯ୍ୟକ୍‌ଭାବରେ
ପାନୀକାଛୋଁଟା କୌଣସି ବସ୍ତୁ ଉପରେ ପଡ଼େ—1. Rain water
(ପାଣିଛଟବା—କ୍ରିୟାରୂପ) which splashes a thing in a slanting manner.
୨ । ତୀର୍ଯ୍ୟକ୍‌ଭାବରେ କୌଣସି ବସ୍ତୁକୁ କଡ଼ପାଖରୁ ବା ତଳଆଡ଼ୁ
ଯେଉଁ ପାଣି ଛଟାଯାଏ—2. Water splashed on a thing from a side or from below.

ପାଣି ଛୁଆ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପାନୀୟ+ସେଚନ)—
Pāṇi chhiñchā ୧ । ଜଳସେଚନ କରିବା—
ଜଳସୀଂଚା; ଜଳେରଛୀଟ 1. Sprinkling of water.
ପାନୀସୀଂଚନା ୨ । ବିଲରେ ପାଣିମଡ଼ାଇବା—
(ପାଣିସିଞ୍ଚା—ଅନ୍ୟରୂପ) 2. Irrigating a field for raising crop.

ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—କଉଡ଼ିଖେଳରେ କେତେଜଣ ଜୋଡ଼ି ବାନ୍ଧି
ଖେଳିବା ବେଳେ ଜଣେ ଖେଳାଳୀ ବଳପଡ଼ିଲେ ଦୁଇ-
ଦଳର ଲୋକେ ବେଳେ ବେଳେ ଆପଣା ଦଳରେ ଦରକାର
ବେଳେ ଖେଳିବା ପାଇଁ ଯେଉଁ ଖେଳାଳୀକୁ ରଖିଥାଆନ୍ତି—
An extra player kept in reserve to replace one of a pair of players in a game of cowries.

ପାଣି ଛିଞ୍ଚିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପାନୀୟ+ସିଚ୍ ଧାତୁ)—
Pāṇi chhiñchibā ୧ । କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଜଳବିନ୍ଦୁ ସେଚନ
ଜଳସୀଂଚା କରିବା—1. To sprinkle water on a place.
ପାନୀ ସୀଂଚନା ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୋମଳ କଥା କହି ମନୋରଞ୍ଜନ
କରିବା—2. (figurative) To please a person by soft words.
ଉପରେ ଉପରେ ଛିଞ୍ଚିଲ ପାଣି
ତଳେ ଜାଣୁଥାଏ ଶିଅରୁ ଜାଣି । ଭଗ ।
୩ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୋମଳ ବାକ୍ୟ ପ୍ରୟୋଗଦ୍ୱାରା କୌଣସି
ବ୍ୟକ୍ତିର କ୍ରୋଧକୁ ଶାନ୍ତ କରିବା—3. To quench the anger of a person by soft words.
୪ । ଲୋକେ ଖାଇବାପାଇଁ ଭୂମିରେ ପାତିତ କଦଳୀପତ୍ରଆଦି
ଉପରେ ଖାଦ୍ୟ ବଢ଼ାଯିବା ପୂର୍ବରୁ ଜଳବିନ୍ଦୁ ସେଚନ କରିବା—
4. To sprinkle water on plantain or other leaves spread on the ground before food is served on them.

[ଦ୍ର—ଖାଇବା ସ୍ଥାନକୁ ପ୍ରଥମେ ଓଲାଇବାକୁ ହୁଏ, ଓଲିଆ
ହେବା ପରେ ସେ ସ୍ଥାନରେ ଭୂମିରେ ପାଣି ଛିଞ୍ଚାଯାଏ, ତା ପରେ
କଦଳୀ ପତ୍ର ପକାଯାଏ, ତା ପରେ କଦଳୀ ପତ୍ର ଉପରେ ପାଣି ଛିଞ୍ଚା
ଯାଏ, ତା ଉପରେ ଲୁଣ ବଢ଼ାଯାଏ, ତା ପରେ ଅମ୍ବାଦ ବଢ଼ାଯାଏ ।]

ପାଣି ଛିଡ଼କା—ଦେ. ବି—ଯେଉଁ ପାଣି ପ୍ରଥମେ ଭୂପୃଷ୍ଠରେ ପଡ଼ି ତହିଁରୁ
Pāṇi chhirdikā ପ୍ରତିଘାତ ପାଇ କଡ଼ବାଗରେ ଅନ୍ୟ ବସ୍ତୁରେ
ଜଳେର ଝୀଟ ପଡ଼େ—Splatter; splashing of
ପାନୀକେ ଛୀଟ water on a thing after coming
(ପାଣି ଛିଡ଼କିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) in contact with the
[ପାଣି ଛିଡ଼କା(କେ)ଇବା—କ୍ରିୟାରୂପ) ground.

ପାଣି ଛୁଆଁ ଜାତି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପାନୀୟ+ସ୍ପର୍ଶ)—
Pāṇi chhuāñ jāti ଯେଉଁ ଶୂଦ୍ର ଜାତିଙ୍କ ସ୍ପୃଷ୍ଟଜଳ ବ୍ରାହ୍ମଣାଦି
ଜଳ ଛୋଆଁ ଜାତ ଉଚ୍ଚ ଜାତିଙ୍କ ବ୍ୟବହାର୍ଯ୍ୟ ଓ ପେୟ—
ପାନୀ ଚଳନେବାଲୀ ଜାତ High caste Sūdras, the water touched by whom can be drunk and used by Brāhmaṇas and people of other high castes.
(ପାଣି ଅଛୁଆଁ ଜାତି ତଳେ ନୋଟ୍ ଦେଖ ।)

ପାଣି ଛେଜା(ଦା, ଜେ, ଦେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ପାନୀୟ+ଉତ୍ସର୍ଜନ)—
Pāṇi chhejā(dā, je, de)ibā ଡଙ୍ଗା ମଧ୍ୟରେ ଛିଦ୍ର କରି
ପାନୀ ଉପଛନା ପଶିଥିବା ପାଣିକୁ ବେଣ୍ଟିଆ ଦ୍ୱାରା ଉଠାଇ
ବାହାରକୁ ଫୋପାଡ଼ିବା—To bale out water which has leaked into a boat through the fissures, by means of a wooden cup.

ପାଣିଜ—ସଂ.ବି.(ପାଣି=ହସ୍ତ+ଜନ୍ ଧାତୁ=ଉତ୍ପନ୍ନ ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ.ଅ)-
Pāṇija ନଖ; କରରୁହ—Finger-nail.

ପାଣି ଜୋଖା—ଦେ. ବି—ଆଖି ଧରିବା ରୋଗରେ ଆଖି ପତା ମଧ୍ୟରେ
Pāṇi jokhā ବାହାରିବା କ୍ଷୁଦ୍ର ବ୍ରଣ—Small pimples
ଚୋଖେର ଫୁରକନା appearing inside the eye lids in
आँखका कौंड़ी Ophthalmia.

[ଦ୍ର—ସେଥିରେ ସାହାଡ଼ା ଉଙ୍କର କ୍ଷୀର ଓ କନଶିର ଡେମ୍ଫର କ୍ଷୀର ଲଗାଇଲେ ଭଲ ହୁଏ ।]

ପାଣି ଝିଙ୍କିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଦଉଡ଼ିରେ କୂଅରୁ ପାଣି କାଢ଼ିବା—
Pāṇi jhiṅkibā To lift up water from a well
ଜଳ ତୁଲା with the help of a rope and
पानी झींकना pitcher.

ପାଣି ଟେକିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । କୌଣସି ବସ୍ତୁ ବା ଭୂମି ଆଦି ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ
Pāṇi ṭekibā ଦାନ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ସଙ୍କଳ୍ପ ମନ୍ତ୍ର ଉଚ୍ଚାରଣ
ଜଳ ଦେଓୟା ପୂର୍ବକ ବ୍ରାହ୍ମଣ ହାତରେ ମୁଠିଏ ପାଣି ଦେବା—
पानी देना 1. To make over a handful of water
ପାଣି ଆଞ୍ଜୁଳା ଟେକିବା } ଅନ୍ୟରୂପ to a Brāhmaṇa by
ପାଣି ଆଞ୍ଜୁଳି ଟେକିବା } reciting some formulas before handing over a gift.

୨ । ଶତ୍ରୁର ଅମଙ୍ଗଳ କାମନା କରି ଦେବତାଙ୍କ ନାମ ଧରି ପାଣି ଆଞ୍ଜୁଳା ଢାଳିବା—2. To offer handfuls of water by invoking a Deity and wishing one's enemy evil.

୩ । ତର୍ପଣ ସମୟରେ ଦେବତା ଓ ପିତୃ ଆଦିଙ୍କୁ ଅର୍ଘ୍ୟ ଦେବା—
3. To offer libations of water to the spirits of one's deceased ancestors.

ପାଣି ଡୁବୁକି—ଦେ. ବି. (ଭୁଲ. ହି. ପନଡୁବୁକି)—ମାଛରଙ୍କା ଚଢ଼େଇ—
Pāṇi ḍubuki Kingfisher.

[ଦ୍ର—ଏ ପାଣିରେ ବୁଡ଼ି ମାଛ ଧରେ ।]

ପାଣି ଢାଳିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । କୌଣସି ପାତ୍ରରୁ ପାଣି ଇଡ଼ିବା—
Pāṇi ḍhāliba 1. To pour out water from
ପାନୀଢାଳା **पानी उडेलना** a pot.
(ପାଣି ଅଜାଡ଼ିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଶିବ ଲିଙ୍ଗଙ୍କ ଉପରେ ଜଳ ଅଜାଡ଼ିବା—2. To pour out water on the image of Śiba

ଦେ. ବି—ବହୁ ପରିମାଣରେ ବର୍ଷା ହେବା—
Raining in torrents.

ପାଣିତ—ଦେ. ବିଣ—ପାଣିଦିଆ (ଦେଖ)
Pāṇita Pāṇidiā (See)

ଶାଣିତ ପାଣିତ ଅର୍ଥ କୌତୁକେ ଅଜ୍ଞାତ । ଦ୍ୟାନାଥ, ମହାଯାତ୍ରା ।

ପାଣି ତଳ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ ; ପାଣି+ତଳ)—କରତଳ; ଲେଢ଼ି—
Pāṇi tala Palm of the hand.

ପାଣିତି—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ପାଣିଇତି (ଦେଖ)
Pāṇiti Pāṇi-iti (See)
(ପାଣେଇତି—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାଣି ତୋଳା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପାଣିଯୁ+ଉତ୍ତୋଳନ)—
Pāṇi tolā ୧ । 'ଦଣ୍ଡଜାତ' ସଙ୍କଳ୍ପ କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ
(ପାଣିସଧା—ଅନ୍ୟରୂପ) ବାଦ୍ୟ ସହିତ ସନ୍ଧ୍ୟା ବେଳେ ଗୋଟିଏ
ପାଣି ତୋଳିବା } କ୍ରିୟାରୂପ ପୋଖରୀକୁ ଯାଇ ସେଠାରେ ସ୍ନାନକରି
ପାଣି ସାଧିବା } ସେଠାରୁ ପାଣି ଆଣିବା ଉତ୍ସବ—
जलसाधा 1. The ceremony of bringing water from a tank after bathing there, performed by the observers of the vow in 'Daṇḍajāta.'

[ଦ୍ର—ପାଣିତୋଳା ଦିନଠାରୁ ସଙ୍କ୍ରାନ୍ତି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହବିଷ୍ୟ କରନ୍ତି ।]

୨ । ବିବାହାଦି କର୍ମରେ ପ୍ରତିବେଶୀମାନଙ୍କ ଗୃହରୁ ଜଳ ସଂଗ୍ରହ ରୂପ ମଙ୍ଗଳ କର୍ମ—2. The ceremony of collecting water from the houses of neighbours on occasions of marriage.

ପାଣି ଦ(ଦେ)ବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । (ବୃକ୍ଷ ଆଦିର ମୂଳରେ) ଜଳ ଢାଳିବା-
Pāṇi da(de)bā 1. To water plants.
जल देओया ଅମ୍ବ ଗଛରେ ପାଣି ଦଇଁ ଦଇଁ ଶିମ୍ବ ଗଛ ମଲା । ଶିଶୁ ଗୀତ ।
पानीदेना ୨ । ଲୁହାକୁ ଦୃଢ଼ କରିବା ସକାଶେ ତାତିଲା ଲୁହାକୁ
पानान ଜଳରେ ବୁଡ଼ାଇବା—2. To immerse hot
पानी सुम्हाना iron in water to temper it.

ପାଣି ଦେଇଥିଲୁ ଶାଣିଲା ବାଣକୁ ବାଣିବ ଚଣ୍ଡିକୁ ବାଣ୍ଟ ।
ଉଣ୍ଡ, ଲବଣ୍ୟବତୀ ।

୩ । (ତର୍ପଣାଦିରେ) ପିତୃ ଲୋକଙ୍କୁ ତର୍ପଣ କରିବା—
जल देओया 3. To offer libations of water to the
जलदेना spirits of one's deceased ancestors.

ତୁମ୍ଭେ ସେହିମାନଙ୍କୁ ଦେବ ବାରୁ ପାଣି
ସେହିତ ତାଙ୍କୁ ପାଣି ଦେଇଛନ୍ତି ପୁଣି । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ସଭା ।

୪ । ସ୍ଥାନାନ୍ତରରୁ ଘଟ ଆଦି ଦ୍ୱାରା ଜଳ ବହି ଆଣି ଯୋଗାଇବା—4. To supply water by carrying it from some other place.

୫ । ତୃଷାତୁରକୁ ଜଳ ପିଇବାକୁ ଦେବା—
5. To give water to a person to drink.

୬ । (ଘାଆ ଆଦି) ଜଳୀୟରସ ଉଦ୍ଗିରଣ କରିବା—
6. To water; to emit water (said of sore, the eyes or nostrils.)

(ଯଥା—ମୋ ଆଖି ୨ ମାସ ହେଲା ପାଣି ଦଉଛି ।)

ଦେ. ବି—୧ । (ଘାଆ, ଆଖି, ନାକ ଆଦିରୁ) ଜଳସ୍ରାବ ହେବା:
पानीआना ପାଣି ଗଡ଼ିବା—1. Watering of any sore or the eyes or nostrils.

୨ । (କୋଠା, ଡଙ୍ଗା, ଖାଲ ଆଦିର ଛିଦ୍ର ବାଟେ) ଜଳ ଭେଦ ବାହାରିବା—2. Oozing of water through leaks; leaking.

ପ୍ରାଦେ (ବାଲେଶ୍ୱର) କ୍ରି—ବନଶୀ ପକାଇବାବେଳେ ଜଳର ଗଭୀରତା ସ୍ଥିର କରିବା ଓ ତଦନୁସାରେ ବନଶୀ ସୂତାରେ ଭେରେଣ୍ଡା ବସାଇବା—To fathom the depth of water for angling and adjust the float on the angling string.

ପାଣି ଦଳ—ଦେ. ବ—ଜଳଜ ବା ଅର୍ଦ୍ଧ ଜଳଜ ଘାସ—
Pāṇi dala A kind of aquatic grass; Echinochla Colona (Haines); Paniculum Ripens (Kirtikar).
ଜଳ କଡ଼ ତୀ

[ଦ୍ର—ପ୍ରଥମେ ଏହାର ଚେରଗୁଡ଼ିକ ଭାସୁଥାଏ । ଏ ଘାସର ପତ୍ର ଲମ୍ବରେ ୨ଫୁଟ ଠାରୁ ୪ଫୁଟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଢ଼େ । ଏହା ଗୋରୁ ଗାଈ ଓ ଘୋଡ଼ାଙ୍କ ଖାଦ୍ୟ ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ । ଏହାର ସ୍ତର କ୍ରମେ ଜଳାଶୟ ଉପରେ ମାଡ଼ିଯାଇ ଏତେ ଶକ୍ତ ହୁଏ ଯେ, ଏହା ଉପରେ ପିଲା ଓ ବାଛୁରୀମାନେ ଚାଲି ଯାଇ ପାରନ୍ତି ଓ ଏହାର ଚେର କ୍ରମଶଃ ଜଳାଶୟର ତଳ ଦେଶରେ ଯାଇ ମାଡ଼େ ।]

ପାଣିଦିଆ—ଦେ. ବିଣ—୧ । ଦୃଢ଼ କରିବା ନିମନ୍ତେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରେ ଉତ୍ତପ୍ତ ଅବସ୍ଥାରେ ପାଣିରେ ବୁଡ଼ାଯାଇଥିବା
Pāṇi diā
ପାନୀ ଟୋଜା ହୁଆ; ପାନୀଦାର (ଶସ୍ତ୍ରାଦି)—1. Well tempered (iron weapon etc.)

ତନ୍ତ୍ରରେ ପାଣିକ ପାଣିଦିଆ ଖଡ୍ଗ—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ବନ ।

୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଶାଣିତ—
2. Whetted; sharpened.
୪ । ଜଳବାହକ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
4. (a person) Who carries water.

ପାଣିଦିଆ ମୁହଁ—ଦେ. ବ—୧ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ପାଣିଦିଆ ଅସ୍ତ୍ର ପରି ଯେଉଁ
Pāṇidiā muhañ ଲୋକର ମୁହଁ ଭାରି ଟାଣ; ଯେ ନିର୍ଭୀକ ଭାବରେ କଥା କହେ—1. A fearless speaker.
୨ । ନିର୍ଲଜ୍ଜ ବ୍ୟକ୍ତି—2. Shameless person.

ପାଣି ଦୁଧ—ଦେ. ବ—(ସଂ. ପାନୀୟ + ଦୁଗ୍ଧ)—ଜଳ ମିଶ୍ରିତ ଦୁଗ୍ଧ—
Pāṇi dudha Milk diluted with water; milk which contains a quantity of water.
ଜଳୟା ଦୁଧ
ପନିହା ଦୁଧ

ପାଣି ଦହରେ ଜିବା—ଦେ. ବ—କୌଣସି ସ୍ଥାନର ଜଳବାୟୁ କୌଣସି
Pāṇi dihare jibā ବ୍ୟକ୍ତିର ଦେହରେ ସହ୍ୟ ହେବା—The suiting of the climate of a place to one's constitution
ଜଳ ସଓୟା
ପାନୀ ସହ୍ୟ ହୋନା

ପାଣି ଦ୍ରବ୍ୟ—ଦେ. ବ—(ପାଣି + ଦ୍ରବ୍ୟ)—ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଓ ରତ୍ନ—
Pāṇi drabya Gold and gems.

ପାଣି ଧଣ୍ଡ (ଣ୍ଡା)—ଦେ. ବ—(ସଂ. ପାନୀୟ + ଭୁଜଙ୍ଗ)—ବିଷହୀନ
Pāṇi dhaṇḍa (ṇḍā) ଜଳଚର ସର୍ପ ବିଶେଷ—Water-snake; Homalopsidae.
ଢୋଡ଼ା, ଢୋଡ଼ା
ଡେଢ଼ହା, ଡେଢ଼ଡ଼ା ଦେଖି ଭଜ ଗୁଣି ଯେ ଜେଲ୍ ବାହାରେ,
ଲେଣ୍ଡା ପାଣି ଖଣ୍ଡାଏ ଶୋଇଛ ଦେଖିଲେ ।
କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଅଶ୍ୱ ।

[ଦ୍ର—ଏମାନେ ଛୋଟ ଛୋଟ ମାଛ ଓ ଗେଣ୍ଡା କଙ୍କଡ଼ା ଖାଆନ୍ତି ।]

ପାଣି ଧରିବା—ଦେ. ବ—କୌଣସି ସ୍ଥାନର ଜଳବାୟୁ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର
Pāṇi dharibā ଦେହରେ ନ ଚଳିବାରୁ ତାକୁ ରୋଗ ଧରିବା—Becoming sick owing to the cli-
ଜଳଧରା
ପାନୀ ଲାଗନା mate of a place not agreeing with one's constitution.

ପାଣି ଧାନ—ଦେ. ବ.—(ସଂ. ପାନୀୟ + ଧାନ୍ୟ)—ଯେଉଁ ଧାନ ବେଶୀ
Pāṇi dhāna ପାଣି ଥିବା ସ୍ଥାନରେ ଆବାଦ କରାଯାଏ—Kinds of paddy which are grown in water-logged places.
କଳାଧାନ
ପାନୀଧାନ

ପାଣି ନ ଗଳିବା—ଦେ. ବ.—୧ । ଛିଦ୍ରଶୂନ୍ୟତା ଯୋଗୁଁ ଜଳ ଭେଦ
Pāṇi na galibā ନ ପାରିବା ଅବସ୍ଥା
ଜଳ ନା ଗଳା **ପାନୀ ନ ଘୁସନା** 1. Imperviousness.
୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଦୁଇଜଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅଭେଦ୍ୟ ପ୍ରୀତି—
2. Close intimacy between two persons.

ପାଣି ନଳା—ଦେ. ବ.—(ସଂ. ପ୍ରଣାଳୀ)—ପାଣି ବୋହିଯିବାର ରାସ୍ତା—
Pāṇi naḷā Water channel; gutter.
(ପାଣି ନାଲ, ପାଣି ନାଳ; ପାଣି ମାହାରା—ଅନ୍ୟରୂପ)
ଜଳନାଳା, ପାନୀନାଳା

ପାଣିନି—ସଂ. ବ—(ନାମ)—ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସଂସ୍କୃତ ବ୍ୟାକରଣ ସୂତ୍ରକାର—
Pāṇini Name of the celebrated compiler of Sanscrit Grammar.

[ଦ୍ର—ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ଜନ୍ମର ୪ର୍ଥ ଓ ୫ମ ଶତାବ୍ଦି ପୂର୍ବେ (ମତାନ୍ତରରେ ୭ମ ଶତାବ୍ଦି ପୂର୍ବେ) ଗାନ୍ଧାର ପ୍ରଦେଶସ୍ଥ ଶାଳାତୁର ଗ୍ରାମରେ ଏ ଜନ୍ମି ଥିଲେ । ଏହାଙ୍କର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସଂସ୍କୃତ ବ୍ୟାକରଣ ଆଠ ଅଧ୍ୟାୟରେ ବିଭକ୍ତ । ଏ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଗୁଡ଼ିଏ ସୂତ୍ର ଉଦାହରଣ ସହ ଦିଆ ଯାଇଅଛି । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ଧାତୁପାଠ ନାମକ ଗୋଟିଏ ବ୍ୟାକରଣ ପରିଶିଷ୍ଟ ଏ ସଙ୍କଳନ କରିଥିଲେ । କଥିତ ଅଛି ଯେ ଏ ପ୍ରଥମେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ପାଟଳିପୁତ୍ରର ବର୍ଷ ନାମକ ଉପାଧ୍ୟାୟଙ୍କ ନିକଟରେ କେତେକ ଦିନ ଅବସ୍ଥାନ କଲେ, କିନ୍ତୁ ଆଶାନୁରୂପ ପାଠୋନ୍ନତି ନ ହେବାରୁ ହିମାଳୟକୁ ଯାଇ ତପସ୍ୟା କଲେ ଓ ତପସ୍ୟା ଦ୍ୱାରା ମହାଦେବଙ୍କୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରି ତାଙ୍କ ବରରେ ବ୍ୟାକରଣ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ବ୍ୟୁତ୍ପନ୍ନ ହେଲେ । ଏହାଙ୍କ ମାତାଙ୍କ ନାମ ଦାକ୍ଷୀଦେବୀ—ସୁବଲଚନ୍ଦ୍ର ।]

ଦେ. ବ—ପାଣିନିଙ୍କ କୃତ ସଂସ୍କୃତ ବ୍ୟାକରଣ—The Sanscrit grammar by Pāṇini.

ପାଣିନୀୟ—ସଂ. ବିଣ—(ପାଣିନି + ଇୟ)—୧ । ପାଣିନି କୃତ—
Pāṇiniya 1. Composed by Pāṇini.
୨ । ପାଣିନିଙ୍କ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଉଲ୍ଲେଖିତ—
2. Mentioned in the work of Pāṇini.
୩ । ପାଣିନିଙ୍କ ଗ୍ରନ୍ଥ ପାଠକ—
3. Studying the books of Pāṇini.

ପାଣି ପଟା—ଦେ. ବ—ଚାଳର ଶେଷରେ ଛାଅମାନଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ଦିଆ
Pāṇi paṭā ଯାଇଥିବା ମୁହଁ ପଟା—The plate which is put to the lower ends of the rafters in a thatched house.
(ପାଣିପାଟିଆ; ପାଣିଆପଟା—ଅନ୍ୟରୂପ)
ପାଟ

[ଦ୍ର—ଏ ପଟା ଚାଳର ଛଣ ଓ ଖପରଲୀକୁ ଅଟକାଇ ରଖେ ।]

ପାଣି ପଡ଼ତ୍ ଗଳି—ପ୍ରାଦେ (ବାଲେଶ୍ୱର) ବ—ସମକୋଣରେ ଅବସ୍ଥିତ
Pāṇi pardat gali ଦୁଇଟି ଗଳିର ମଝିରେ ଥିବା ଓ ସେହି ବାଟ

ଦେଇ ଘର ଉଭୟକୁ ପାଣି ଗଳି ଆସୁଥିବାର ଛିଦ୍ର ବା ଜଳା; ଲଂଘା —The juncture of two thatches meeting at right angles.

ପାଣି ପଡ଼ିବା—ଦେ. ବି—୧ । ଜଳ ପତିତ ହେବା—
Pāṇi pardibā 1. The falling down of water
पानीगोरना ୨ । ନଈ ବଢ଼ିବା—2. Inundation of a river
जवानीआना ୩ । ମନୁଷ୍ୟତା ବା ସ୍ତ୍ରୀତ୍ୱ ପ୍ରାପ୍ତ ହେବା—
3. Attainment of puberty (in the case of a girl) or adolescence (in the case of a boy.)

ଅନନ୍ତ ଏଡ଼େ । ପାଣିପଡ଼ିଲେ ସେ ହବଟ ବେଡ଼େ – ଭଗ ।

୪ । ଖୋଳା ହେଉଥିବା କୂପ ବା ପୁଷ୍କରଣୀରେ ଜଳୋଦ୍ଗମ ହେବା ବା ପାଣି ଝରିବା—4. The first appearance or oozing of water in a tank or well which is being sunk.

ପାଣି ପଣା—ଦେ. ବି (ସହଚର ଶବ୍ଦ; ପାନୀୟ+ପ୍ରପାନକ)—୧ । ଜଳ
Pāṇi paṇā ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପାନୀୟ ଦ୍ରବ୍ୟ—
जलपान पानीउनी 1. Water or any other drink.
(ପାଣି ଫାଣି – ଅନ୍ୟରୂପ)

ଚନ ଚନ ଉତ୍ତାରୁ ଚତୁର୍ଥ ଦିବସ
ପାଣି ପଣା କରିବ ଛଡ଼ି ଅଲ ଗ୍ରାସ – କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାଭାରତ. ଅନଶାସନ ।

୨ । ଜଳଖିଆ—2. Tiffin; light refreshment.

ପାଣିପଥ—ଦେ. ବି (ନାମ)—ଦିଲ୍ଲୀ ଓ ଅମ୍ବାଲା ମଧ୍ୟସ୍ଥଳରେ ଥିବା ପ୍ରସିଦ୍ଧ
Pāṇipatha ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ର—Name of a battle field
पानीपथ पानीपथ between Delhi and Ambala; Panipat.

[ଦ୍ର—ଏଠାରେ ଓ ଏହା ନିକଟରେ ଭାରତସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଭାଗ୍ୟନିର୍ଣ୍ଣାୟକ ଏକାଧିକ ଯୁଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲା । ଏହା ନିକଟରେ କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରରେ ମହାଭାରତ ଯୁଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲା । ପୃଥ୍ୱୀରାଜ ଓ ସାହାବୁଦ୍ଦିନ ଘୋରୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଏଥିର ନିକଟରେ ଯେଉଁ ଯୁଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲା ତହିଁର ଫଳରେ ଭାରତରେ ପଠାଣ ରାଜ୍ୟର ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା ଓ ଖ୍ରୀ. ୧୫୨୨ ରେ ଏହି ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ରରେ ବାବର ପଠାଣ ସମ୍ରାଟ ଇବ୍ରାହିମ୍‌ଲୋଦୀଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କରି ମୋଗଲସାମ୍ରାଜ୍ୟର ମୂଳଭିତ୍ତି ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ, ଏହା ଭାରତ ଇତିହାସରେ ପ୍ରଥମ ପାଣିପଥ ଯୁଦ୍ଧ ନାମରେ ଖ୍ୟାତ । ଖ୍ରୀ. ୧୫୫୬ ରେ ଆକବର ତାଙ୍କ ମାମୁ ଓ ଶିକ୍ଷା ଗୁରୁ ବୈରାମ ଖାଁଙ୍କ ସହାୟତାରେ ବାଲ୍ୟାବସ୍ଥାରେ ଏହିଠାରେ ମହମ୍ମଦ୍ ଆଦିଲ୍‌ସାହାଙ୍କ ସେନାପତି ହେମୁଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କରି ପିତାଙ୍କ ହୃତ ରାଜ୍ୟର ଉଦ୍ଧାର କରିଥିଲେ; ଏହା ଦ୍ୱିତୀୟ ପାଣିପଥ ଯୁଦ୍ଧ । ୧୭୬୧ ସାଲରେ ଏହି ଯୁଦ୍ଧ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଫଗାନସ୍ଥାନର ରାଜା ଆହମଦ୍‌ସାହା ଅବ୍‌ଦାଲୀ ଭାରତ ଆକ୍ରମଣ କରି ପେଶବା ବାଲାଜୀ ବାଜୀରାଓଙ୍କ ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ଏହିଠାରେ ପରାସ୍ତ କରି ମରହଟ୍ଟା ଶକ୍ତିର ଧ୍ୱଂସସାଧନ କରିଥିଲେ; ଏହା ତୃତୀୟ ପାଣିପଥ ଯୁଦ୍ଧ—ପ୍ରୋଥେରୋ ସାହେବଙ୍କ ଭାରତ ଇତିହାସ ।)

ପାଣିପଥ ଯୁଦ୍ଧ—ଦେ. ବି—ପାଣିପଥରେ ହୋଇଥିବା ଯୁଦ୍ଧମାନ—
Pāṇipatha juddha The wars at Panipatha.
(ପାଣିପଥ ତଳେ ନୋଟ୍ ଦେଖ)

ପାଣି ପବନ—ଦେ. ବି. (ସହଚର) (ସଂ. ପାନୀୟ+ପବନ)—
Pāṇi pabana ୧ । ବର୍ଷା ଓ ଝୋଡ଼ାନ; ଝଡ଼ ଓ ବରଷା—
जल वातास, जल झड़ 1. Rain accompanied with wind.
बरषा झक्कर ୨ । ଜଳ ବାୟୁ; ଆବ୍ ହାଉଆ—
जल हाउआ 2. Climate.
आब हवा

ପାଣି ପରି—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—୧ । ଅନର୍ଗଳ ବା ପ୍ରାଞ୍ଜଳ ରୂପ—
Pāṇi pari 1. Fluently.
जलेर मतन (ଯଥା—ପାଣି ପରି ପଢ଼ିଯିବା ।)
पानीके एसा, पानीका तरह ୨ । ଅଜସ୍ର (ବ୍ୟୟ କରିବା)—
2. Copiously.

ପାଣି ପରି ପଢ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—ପ୍ରାଞ୍ଜଳ ରୂପେ ପାଠ କରିବା; ଅବିଶ୍ରାନ୍ତ
Pāṇi pari pardibā ଭାବରେ କୌଣସିଠାରେ ନ ଅଟକି
जलेर मतन पड़े याओया ପଢ଼ିଯିବା; ଗଡ଼ ଗଡ଼ କରି ପଢ଼ିଯିବା;
घड़ाघड़ पढ़ना ଅନର୍ଗଳ ପଢ଼ିବା—
To read out a thing fluently or uninterruptedly.

ପାଣି ପରି ଯିବା—ଦେ. କ୍ରି – ୧ । ଦୂର ହେବା; ଲୁପ୍ତ ହେବା; ଉଭେଇ
Pāṇi pari jibā ଯିବା; ନ ରହିବା—1. To disappear;
पानीर मतन बहे याओया to vanish.
पानीके एसा बहयाना (ଯଥା—ଆମ ନାବାଳକ ରଜା ଗାଦିରେ
(ପାଣି ପରି ବୋହିଯିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ବସିଲେ ଗୁଇଜ ଲୋକଙ୍କ ଦୁଃଖ ପାଣି ପରି ଯିବ ।)

୨ । ଜଳ ସ୍ରୋତ ପରି ଦ୍ରୁତଗତି କରିବା—
2. To move swiftly like the flow of water.

ପାଣି ପଶା—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ପାନୀୟ+ପ୍ରବେଶ)—
Pāṇi paśā ପାଣି ଲାଗି ନଷ୍ଟ ହୋଇଥିବା (ଧାନ, ଗହମ, ଶସ୍ୟ)-
भीजुवा Spoiled by coming in contact with water.

[ଦ୍ର—ପାଣି ପଶା ଧାନ, ଗହମ, ଶସ୍ୟ ଆଦି ବିସ୍ୱାଦ ହୁଏ ।]

ପାଣି ପାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ସନ୍ତାନଙ୍କଠାରୁ ତର୍ପଣ ପ୍ରଭୃତି
Pāṇi pāibā ପାଇବା—1. To receive oblations of
जल पाओया water from one's descendants
जलपाना after death.

ଯେବେ ପାଣି ପାଇବା ଆଶା ମନେ ଅଛି
ତେବେ ତୁଳା ଦୃଥ ହେ ଅମ୍ବିକାଙ୍କ ବଶି । କୃଷ୍ଣସିଂହ: ମହାଭାରତ, ଶଲ୍ୟ

୨ । କ୍ଷେତ୍ର ପାଇଁ ବା ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ଜଳ ପ୍ରାପ୍ତ ହେବା—
2. To get sufficient water for any field or for drinking etc.

(ଯଥା – ଏ ବର୍ଷ ବର୍ଷା ଅଭାବରୁ ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ ପାଣିପାଇଲେ ନାହିଁ ।)

୩ । ବୃକ୍ଷ ଆଦି ବଢ଼ିବା ପାଇଁ ଜଳ ପ୍ରାପ୍ତ ହେବା—
3. To be watered (said of trees and plants).
(ଯଥା—ପାଣି ନ ପାଇବାରୁ ମୋ ବାଇଗଣ ଗଛଯାକ ମରିଗଲା ।)
[ଦ୍ର—ହିନ୍ଦୀରେ 'ପାମାପାନା' ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ (ସ୍ତ୍ରୀ) ସନ୍ତାନ ପ୍ରସବ କରିବା ।]

ପାଣି ପାଟି—ଦେ. ବ—୧ । ପାଣି ବଟା (ଦେଖ)
Pāṇi pāṭi 1. Pāṇi batā (See)
(ପାଣି ପାଟ୍ଟିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ)
୨ । ପାଣିପଟା (ଦେଖ)—2. Pāṇipaṭā (See)

ପାଣି ପାଟ୍ଟିଆ ଘର—ଦେ. ବିଣ—କେବଳ କାଠ ରୁଥ ଓ କାଠ ବଟାରେ
Pāṇi pāṭiā ghara ଓ ଓଳ ଭଳେ ପାଣି ପାଟ୍ଟିଆ ଦିଆ ହୋଇ
କାଠେର ଘର ଉଆର କରାଯାଇଥିବା ଖୁଲ ଘର; ଧୂଳିଆ ଘର—
काठ घर A thatched house the upper frame of which is exclusively made of wood.

ପାଣିପାଣିଆ(ଆଁ)—ଦେ. ବ—ପାଣିବସନ୍ତ; ହାଡ଼ଫଟ୍ଟ—
Pāṇipāṇiā(āñ) Chicken pox.
ଦେ. ବିଣ—ପାଣିଆ ୧।୨।୩।୪ (ଦେଖ)
जल या पानी पानी Pāṇiā 1, 2, 3, 4 (See)

ପାଣି ପାଣ୍ଡେ—ଦେ. ବ. (ଆଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)—ରେଲ୍ ଷ୍ଟେସନରେ
Pāṇi pāṇḍe ଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ପିଇବା ପାଣି ଯୋଗାଇବା ପାଇଁ
ପାନିପାଁଡ଼େ ନିଯୁକ୍ତ ଭୃତ୍ୟ—A servant who is enga-
पानीपांडे ged by the Railway to supply drinking water to passengers.

ପାଣିପିଆ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ପାମାୟୁ+ପାନ)—୧ । ଜଳପାନ—
Pāṇipiā 1. Drinking of water.
जलपान ୨ । ଜଳଖିଆ—2. Light refreshment.
पानीपीना, पनपिलाव ୩ । କୂଳେଚର ପକ୍ଷୀବିଶେଷ—
3. A kind of wading bird.

ପାଣି ପିଆଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ପାଣି ପିଇବାର ଣିଜନ୍ତ ରୂପ)—
Pāṇi piāibā ୧ । ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଜଳପାନ କରିବାକୁ ଦେବା—
ପାଣିପେଇବା
ପାଣିପିଏଇବା } ଅନ୍ୟରୂପ 1. To give a person water to drink.
ପାଣିପ୍ୟାଇବା
जलपान ୨ । ସଜ୍ଞାହୀନ ବା ମୁମୂର୍ଷୁ ବ୍ୟକ୍ତିର ମୁଖରେ
पानीपिलाना ଜଳ ଦେବା—2. To pour water into the mouth of a senseless or dying person.
୩ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଜଳଖିଆ ଖୁଆଇବା—
2. To give a person some light refreshment.
୪ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ କ୍ଳାନ୍ତ କରିବା ବା ପରିଶ୍ରମ କରାଇବା—4. (figurative) To cause a person to labour hard; to tire or weary a person.
[ଦ୍ର—ଲୋକ ଅତ୍ୟଧିକ ପରିଶ୍ରମ କରି ଅତ୍ୟନ୍ତ କ୍ଳାନ୍ତ ହୋଇଗଲେ ତୃଷାର୍ତ୍ତ ହୋଇ ପାଣି ପିଇବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୁଏ ।]

ପାଣି ପିଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଜଳ ପାନ କରିବା—
Pāṇi pi-ibā 1. To drink water.
जलपानकरा, जलखाओआ ୨ । ଜଳଖିଆ କରିବା—
पानीपीना 2. To take light refreshment.
୩ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରି ଅତି କ୍ଳାନ୍ତ ହେବା—
3. To be overtired by doing work.

ପାଣି ପିଢ଼ା—ଦେ. ବ. (ସହରର) (ସଂ. ପାମାୟୁ+ପୀଠ)—
Pāṇi pirdhā ଆଗନ୍ତୁକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଗୋଡ଼ ଧୋଇବା ପାଇଁ ପାଣି
जलपीढ़ि ଓ ବସିବାପାଇଁ ଦିଆଯିବା ପିଢ଼ା; ପାଦ୍ୟ ଓ ଆସନ—
पानीपीढ़ा Water to wash the feet and a stool to sit upon (given to an incoming guest)

ଏହୁ ଦିଜଙ୍କୁ ପାଣି ପିଢ଼ା ଅଣିଦିଅ । କୃଷ୍ଣସିଂହ, ମହାଭାରତ ଅଦି ।

ପାଣି ପୀଡ଼ନ—ସଂ. ବ. (ପାଣି+ପୀଡ଼ନ=ଗ୍ରହଣ)—
Pāṇi pirdana ପାଣିଗ୍ରହଣ; ବିବାହ—
Marriage; wedding.

ବଉବ ସ୍ତୁତଶୀ ଜୟପୁର ପଥ
କରିବେ କୃଷ୍ଣାଙ୍କ ପାଣି ପୀଡ଼ନ । ନନ୍ଦକିଶୋର, କୃଷ୍ଣଲୁମାଗ ।

ପାଣି ଫଳ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ପାମାୟୁ ଫଳ)—ଶିଙ୍ଘଡ଼ା—
Pāṇi phala Water chestnut; Trapa Dispinosa.
ସଂ. ନାମ—ଜଳଫଳ; [ଦ୍ର—ଏହା ଜଳଜ ଶାକବିଶେଷ । ପଶ୍ଚୁ-
शृंगाटक ପୋଖରୀରେ ଏହି ଲତା ଭାସୁଥାଏ । ଫଳ-
पानीफल ତ୍ରିକୋଣ ଓ ଦୁଇ ଶୃଙ୍ଗବିଶିଷ୍ଟ । ଫୁଲ ଚତୁର୍ଦଳ
पानीफल ଓ ଶ୍ୱେତବର୍ଣ୍ଣ; ବର୍ଷାକାଳ ଅପରାହ୍ଣରେ ଫୁଟେ ।
କାଶ୍ମୀର ଦେଶୀୟ ଶିଙ୍ଘଡ଼ା ଖୁବ୍ ବଡ଼ ବଡ଼ । ଏଥିରୁ ଶୋଷା ଛଡ଼ାଇଲେ ଭିତରୁ ଧଳା ସୁସ୍ୱାଦୁ ଶସ ବାହାରେ । ଏଥିରୁ ପାଉଁଅ ହୁଏ ।]

ପାଣି ଫାଟିଯିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଦୁଧଆଦିର ଜଳୀୟାଂଶ ଓ ଛେନା ପୃଥକ୍
Pāṇi phāṭijibā ହେବା—1. To be turned into
दूधछेंड़ा whey in part when curdled (the
दुधफटना curdled portion becoming separate
वृथाहोआ from the watery portion).
पानीमेदाना ୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ନିଷ୍ଫଳ ହେବା; ବ୍ୟର୍ଥ ହେବା—
2. (figurative) To be fruitless.
ଯଥା—ମୋର ଏତେ ପରିଶ୍ରମ ପାଣି ଫାଟି ଗଲା ।

ପାଣି ଫୁକାର—ଦେ. ବ—କୌଣସି ବନ୍ଧ ବା ପୋଲ ମଧ୍ୟ ଦେଇ ପାଣି
Pāṇi phukāra ବୋହିଯିବାର ଘର—The opening in
पानीकाभमरा a dam or bridge through which water flows.

ପାଣି ଫୁ(ଫୋ)ଟ(ଟୁ)କା—ଦେ. ବ.—(ସଂ. ପାମାୟୁ+ସ୍ଫୋଟକ)—
Pāṇi phu (pho)ṭa (ṭu)kā ୧ । ଜଳ ବୁଦ୍‌ବୁଦ—
जलेर भुड़ भुड़ि 1. Water bubble.
पानीका बुलबुला, पानीका बतासा

ଏ ଶରୀର ତ ପାଣି ଫୋଟକା ପରସ୍ପ ।
— କୃଷ୍ଣସିଂହ, ମହାଭାରତ, ବନ ।

୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)— କୌଣସି ନଶ୍ୱର ବସ୍ତୁ—
2. (figurative) Any transient thing.
ଜୀବନଟା ପାଣିଫୋଟକା, ପାଟିସିଦ ଠୋ ଫଟକା ।
ଉତ୍କାର, ଗୀତଲହରୀ ।

ପାଣି ଫୁଟା(ଟେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପାନୀୟ+ସ୍ଫୋଟନ)—ପାଣିକୁ ନିଆଁ ଉପରେ ବସାଇ ତହିଁରୁ ବୁଦ୍‌ବୁଦ ବାହାର କରାଇବା—To boil water
Pāṇi phuṭā(ṭe)ibā
ଜଳ ଫୋଟାନ
पानी फुटाना

ପାଣି ଫୁଟିବା—ଦେ. ବି.—(ସଂ. ପାନୀୟ+ସ୍ଫୋଟନ)—୧ । ଅଗ୍ନି-ଉପରେ ଉତ୍ତପ୍ତ ଜଳରୁ ବୁଦ୍‌ବୁଦର ନିର୍ଗମ—
1. The boiling of water.
Pāṇi phuṭibā
ଜଳଫୋଟା पानी फुटना
୨ । ରାସାୟନିକ ପ୍ରକ୍ରିୟାଦ୍ୱାରା ଜଳରୁ ବୁଦ୍‌ବୁଦ ନିର୍ଗମ—
2. Bubbling of water.

ପାଣିବତା—ଦେ. ବି.—(ଚାଳ ଘରେ ବ୍ୟବହୃତ)—ଓଳ ପାଣି ପଡ଼ି ପିଣ୍ଡାର ଦାଢ଼ ଛିଡ଼ି ନ ଯିବ ବୋଲି ଚାଳକୁ ଅଳ୍ପ ବଢ଼ାଇ ଦେବା ପାଇଁ ଚାଳର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ରୁଅକୁ ମଝିରେ ମଝିରେ ଅନ୍ୟ ରୁଅମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଲମ୍ବ ରଖି ଲମ୍ବ ରୁଅମାନଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ବନ୍ଧା ଯାଇଥିବା ବତା—
A lath of split bamboo put at the ends of projecting rafters of a thatch.
Pāṇi batā
ପାଣ୍ଡ ବତା

ପାଣିବନ୍ତ—ଦେ. ବିଣ—ଅତି ଉତ୍କୃଷ୍ଟ (ମୁକ୍ତା, ହୀରାଆଦି)—
(pearl or diamond) Of first water.
Pāṇibanta
पानीदार ସମ୍ପାତ ଶୁଦ୍ଧ ଅଣି ଫିଙ୍ଗି ନ୍ଦେଇ ପାଣି—
ବନ୍ତ ବର୍ତ୍ତ ଲ ମେଣ ହାଉ । ଭକ୍ତିସୂର୍ଯ୍ୟ, ସଙ୍ଗୀତ ।

ପାଣି ବନ୍ଧା(ନ୍ଧେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି.—(ସଂ. ଜଳ+ବନ୍ଧନ)—ଜଳ ପ୍ରବାହ ବନ୍ଦ କରିବା ପାଇଁ ବନ୍ଧ ପକାଇବା—To construct a dam to stop the flow of water.
Pāṇi bandhā(ndhe)ibā
ବାଁଧ ବାଁଧନ
पानी बाँधना

ପାଣି ବସନ୍ତ—ଦେ. ବି.—ପାଣି ପାଣିଆ; ହାଡ଼ଫୁଟି—
Chicken pox.
Pāṇi basanta
पानीबसन्त भातिया शीतला, पनगोटी

ପାଣି ବାଟ—ଦେ. ବି.—(ସଂ. ପାନୀୟ+ବର୍ତ୍ତ)—୧ । ଜଳନିର୍ଗମର ପଥ—1. An opening or channel for the flow of water.
Pāṇi bāṭa
ଜଳେରରାସ୍ତା
नीबाट
୨ । ଜଳ ପଥ—2. Waterway.
୩ । ନଦୀ ଓ ପୋଖରୀର ଗାଧୁଆ ଘାଟ ନିକଟକୁ ଯିବାର ରାସ୍ତା—
3. The path leading to a bathing place in a tank or river.

ପାଣି ବିଛା—ଦେ. ବି.—(ସଂ. ପାନୀୟ+ବୃଶ୍ଚିକ)—ପାଣିରେ ବିଚରଣକାରୀ ଏକ ପ୍ରକାର ବିଷାକ୍ତ ଲମ୍ବ କୀଟ—A kind of poisonous long insect living in water and having the shap of a scorpion.
Pāṇi bichhā
ଏକ ପ୍ରକାର ବିଷାକ୍ତ ଲମ୍ବ କୀଟ
[ଦ୍ର—ଏମାନଙ୍କର କଙ୍କଡ଼ା ବିଛର ଆକୃତି । ଏମାନେ ପାଣିରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଭଲେ ଓ ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦରେ ରହନ୍ତି ।]

ପାଣି ବିରାଡ଼ି—ଦେ. ବି (ସଂ. ନାମ ଉଦ୍‌ବିଡ଼ାଳ; ସଂ. ପାନୀୟ+ବିଡ଼ାଳ)—ଓଧ—Otter.
Pāṇi birārdi
ଉଦ୍ ବିରାଲ, उद् बिलाव
(ପାଣି ଭୁଆ—ଅନ୍ୟରୂପ) (ପାଣି ବିଲେଇ—ଶୂଦ୍ର ବ୍ୟବହୃତ ରୂପ)

ପାଣି ବୁଡ଼ା (ଡ଼େ) ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—କୌଣସି ବଂଶର, ବ୍ୟକ୍ତିର ବା ସ୍ଥାନର ପ୍ରତିଷ୍ଠାକୁ ନଷ୍ଟ କରିବା—To bring about the ruin of the good name or reputation of a family, person or place.
Pāṇi burdā (rde)ibā
ନାମ ଡୁବାନ

ପାଣି ବୁହା—ଦେ. ବି (ସଂ. ପାନୀୟ+ବହନ)—୧ । ଜଳକୁ ପାତ୍ର ଦ୍ୱାରା ଏକ ସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନକୁ ନେବା—1. Carrying water in any vessel from one place to another.
Pāṇi buhā
ପାନୀ ବହା
पानी पटाना
୨ । କ୍ଷେତକୁ ଜଳାଶୟାଦିରୁ ଜଳ ଉଠାଇବା—
2. Baling of water from a tank for irrigating fields.
୩ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୌଣସି କଠିନ ପରିଶ୍ରମସାଧ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ—
3. (figurative) Any hard or laboursome work.
[ଦ୍ର—'ଚିଙ୍କି କୁଟା', ପାଣି ବୁହା' 'କୋଡ଼ି ଦଣ୍ଡା, ପାଣି ବୁହା' ଓ 'ଘିଣା ପେଲ୍ଲା, ପାଣି ବୁହା' ଆଦି ଶବ୍ଦ କଠିନ ପରିଶ୍ରମସାଧ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରତି ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଏ ।]
ଦେ. ବିଣ. ଓ ବି—ପାଣି ବୁହାଳି (ଦେଖ)—
Pāṇi buhāli (See)

ପାଣି ବୁହାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—(ସଂ. ପାନୀୟ+ବହ୍ ଧାତୁ)—୧ । କ୍ଷେତରେ ମଡ଼ାଇବା ପାଇଁ କୌଣସି ଜଳାଶୟରୁ ଜଳ ଉତ୍ତୋଳନ କରିବା—1. To bale out or lift water from a tank to irrigate fields.
Pāṇi buhāibā
(ପାଣି ବୋହିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)
पानी बहाना
पानी लाना
୨ । କୂପ ପୁଷ୍କରିଣୀ ଆଦିରୁ ଗୃହର ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ମାଟିଆ ଆଦିରେ ଜଳ ବହନ କରିବା—2. To carry water in water-vessels from one place to another

ପାଣି ବୁହାଳି—ଦେ. ବିଣ—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଏକ ସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନକୁ ପାତ୍ରରେ ପାଣି ବହନ କରିଥାଏ—(person) Carrying water in water vessels from one place to another.
Pāṇi buhāli
पनहरा

ଦେ. ବି—ପାଣି ବହନ କରି ସ୍ଥାନାନ୍ତରକୁ ନେବା ବ୍ୟକ୍ତି—
Water carrier.

ପାଣି ବେଗୁନିଆ(ଆଁ)—ଦେ. ବି (ସଂ. ଜଳ ବେତସ)—ଜଳ ବେତସ—
Water ratan.
Pāṇi beguniā (āṅ)
ପାଣି ବେଗୁନିଆଁ ଅମ୍ବଳ ଉଦ୍ଭାଳକ
ଉତ୍ତ କରି ଯେ ଲଇଁ ପଡ଼ିଲ ତଳକୁ । କୃଷ୍ଣସିଂହ, ମହାଭାରତ ଶାନ୍ତି ।

ପାଣି ବେତ—ଦେ. ବି—ଜଳବେତସ; ବେତର ପ୍ରକାରବିଶେଷ—
Water ratan.
Pāṇi beta
ଜଳ ବେତ, पानी बेंत
(ବେତ ତଳେ ନୋଟ୍ ଦେଖ)

ପାଣି ବୋହିବା—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ପାନୀୟ + ବହ୍ ଧାତୁ)—
Pāṇi bohibā ୧ । ସ୍ରୋତ ବହିବା—1. The flowing of
जल बहा, पानी बहना water.
୨ । ମୁଖରୁ ଲାଳାସ୍ରାବ—2. Watering of the mouth.
୩ । ସ୍ୱେଦୋଦ୍ଗମ ହେବା—2. Perspiration.
୪ । ଶରଦ ଯୋଗୁଁ ନାସିକାରୁ ଜଳୋଦ୍ଗମ—
4. Watering of the nostrils due to cold.
୫ । ଚକ୍ଷୁରୁ ଲୋତକ ସ୍ରାବ ବା ଜଳ ସ୍ରାବ—
5. The coming of tears to the eyes.
୬ । ଘାଆ ଆଦିରୁ ଲାସା ଦେବା—
6, Watering of sores.
ଦେ. କ୍ରି—ଏକ ସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନକୁ ପାତ୍ରାଦି ଦ୍ୱାରା ଜଳ ନେବା—To carry water from one place to another in a water vessel.

ମାଥ ସାଥାକ୍ରାଣି ଗଣି—ଦେଇଥିବ ଉଡ଼ମାଳିଥ ଘରେ ଯେ ଗଉଡ଼ ବୋହିବେ ପାଣି—
ଶିଶୁଗୀତ

୨ । କୁଆରକ ଜଳ ମଡ଼ାଇବା ପାଇଁ ଖାଲ ବା ପୋଖରୀରୁ ଉଠାଇବା—
2. To bale out water from a tank or river to irrigate a field.

ପାଣି ଭଅଁର(ରା) – ଦେ. କ୍ରି—ଦୃଢ଼ପୃଷ୍ଠ କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ ଜଳକୀଟବିଶେଷ—
Pāṇi bha-añra(rā) A kind of stiff-winged
जलकीड़ी aquatic insect; the water betle;
(ପାଣିଭମ୍ବର—ଅନ୍ୟରୂପ) Dytiscut.
[ଦ୍ର—ଏମାନେ ଖୁବ୍ ଦ୍ରୁତ ବେଗରେ ପାଣି ଉପରେ ପହଁରନ୍ତି ଓ ପଛ ଗୋଡ଼ଦ୍ୱାରା ଆହୁଲା ମାରନ୍ତି । ଏମାନେ ମନା ମନା ହୋଇ ପାଣି ଉପରେ ଘୁରୁକର ବୁଲନ୍ତି ।]

ପାଣି ଭଉଁରି—ଦେ. କ୍ରି (ସଂ. ପାନୀୟ + ଭ୍ରମ)—ଯେଉଁଠାରେ ପାଣି
Pāṇi bhauñri ଚକ୍ର ପରି ଘୂରି ତଳକୁ ପଶି ଯାଉଥାଏ; ଜଳାବର୍ତ୍ତ—
जलभउँरी, जलभ्रमी पानीभँवर Whirlpool; eddy.
(ପାଣିମଲମଳ; ପାଣିଭମ୍ବର—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାଣି ଭାଙ୍ଗିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ପେଟ ଟାଣିଲେ ପେଟ ଉପରେ ଗୋଟିଏ
Pāṇi bhāṅgibā ବଡ଼ ପାତ୍ରରେ (କଂସାରେ) ଜଳ ରଖି ଗୋଟିଏ
जलभाँगा पानीघाटना ଛୋଟ ପାତ୍ରଦ୍ୱାରା ତହିଁରୁ ଜଳ ଉଠାଇ ପୁଣି ସେହି ବଡ଼ ପାତ୍ର (କଂସା ପ୍ରଭୃତି) ମଧ୍ୟକୁ ଉପରୁ ଅଜାଡ଼ିବା—1. To put a large dish filled with water on the belly and lift the water from it with a smaller vessel and then pour it down into the bigger vessel repeatedly.
୨ । କୌଣସି ତରଳ ପଦାର୍ଥରେ ଉପର୍ଯ୍ୟୁପରି ପାଣି ମିଶାଇ ତାହାକୁ ତରଳତର କରିଦେବା—To make a liquid thinner by diluting it with water.
୩ । ଭାଙ୍ଗ (ପତ୍ର ସଙ୍ଗେ ମରିଚ ମସଲା ବାଟି ପାଣି ମିଶାଇ ତିଆରି କରାଯିବା ପାନୀୟକୁ ବାରଂବାର) ଏକ ପାତ୍ରରୁ ଅନ୍ୟ ପାତ୍ରରେ ଅଜାଡ଼ିବା—
3. To pour bhāṅga from one pot to another and vice versa repeatedly before drinking it.

ପାଣି ମଞ୍ଜୁଆତି—ଦେ. କ୍ରି—ମଞ୍ଜୁଆତିବିଶେଷ—
Pāṇi mañjuāti A kind of Mañjuāti.
(ମଞ୍ଜୁଆତି ତଳେ ନୋଟ୍ ଦେଖ)

ପାଣିମଡ଼ା(ଡ଼େ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି – ଫସଲ ଆଦି ପାଇଁ ଜଳକୁ କ୍ଷେତ୍ରର
Pāṇimarḍā(rḍe)ibā ସବୁ ଅଂଶରେ ବିସ୍ତୃତ କରାଇବା—
पानीबराना; पानीचढ़ाना To irrigate a field with water.

ପାଣିମନ୍ତୁରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଜଳକୁ ଅଭିମନ୍ତ୍ରିତ କରିବା—
Pāṇimanturibā To consecrate water by blowing
जलपड़ा one's breath into it while repeating
पानीपरीरना; पानीपढ़ना, पानीफुङ्कना certain esoteric formulas.

ପାଣିମରା – ଦେ. କ୍ରି—ଜାହାଜ ପ୍ରଭୃତିରୁ ପାଣି ନିଷ୍କାଶନ—
Pāṇimarā Baling out water from the hold
पानीमारना of ships.

ଅଥ ଯତ ସରକ ଜାହାଜ ଗାମନ ହେଲ
ସମସ୍ତେ ମିଳି ପାଣିମରାରେ ଲାଗି ଥାଉଁ । ଫକୀରମୋହନ, ରତ୍ନସ୍ୱପ୍ନ ।

ପାଣିମରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । କୌଣସି ଅଙ୍ଗରୁ ଶକ୍ତି କମ୍ ହେବା;
Pāṇimaribā ଅଙ୍ଗ ଅବଶ ହେବା; କ୍ଲାନ୍ତି—
जलमरा 1. The loss of energy of a limb; weariness.
पानीमरना (ଯଥା—ପହରେ କାଳ ଠିଆ ହୋଇ ମୋ ଗୋଡ଼ରୁ
(ପାଣିମରିଯିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ପାଣି ମରିଗଲା ।)
୨ । ଚକ୍ଷୁର ଦୃଷ୍ଟିଶକ୍ତି ଅବଶ ହେବା—
2. The tiring of the eyesight.
(ଯଥା—ଛଳ ଦିନ ହେଲା ତାଙ୍କ ଆସିବାକୁ ଚାହିଁ ଚାହିଁ ଆଖିରୁ ପାଣି ମରିଗଲା ।)
୩ । ସଙ୍ଗମ ଶକ୍ତି ଲୋପ ହେବା—
3. Loss of sexual vigour.
୪ । ଉତ୍ତାପଦ୍ୱାରା କୌଣସି ବସ୍ତୁ ନିର୍ଜଳ ହେବା—
4. The evaporation of water from a thing.

ପାଣି ମାରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଅଗ୍ନି ଆଦିର ଉତ୍ତାପଦ୍ୱାରା କୌଣସି
Pāṇi māribā ପଦାର୍ଥର ଜଳୀୟ ଅଂଶକୁ ନିଃଶେଷ କରିବା—
जलमारा 1. To dry up water from a thing by
पानीमारना, पानीउतारना applying heat.
(ପାଣିମାରିଦେବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । (ଅଶ୍ଳୀଳ) ଅତିରିକ୍ତ ମୈଥୁନଦ୍ୱାରା ସ୍ତ୍ରୀଲୋକର କାମ ପ୍ରଶମନ କରିବା—2. (indecent). To assuage the sexual hankering of a woman by intercourse.
୩ । ଆଖି, ମୁଣ୍ଡ ବା ଅଙ୍ଗରେ ପାଣିର ଛିଟିକା ମାରିବା—
3. To splash water on the head or face of a person.

ଜଣେ ନାମ ଧରିରେ ମାରୁଛ ଗୋଟିର ପାଣି । ୭୩ ।

୪ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଦୁଷ୍ଟ ବା ଅଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଦମନ କରିବା—
4. (figurative) To punish a wicked or uncivil person.

୫ । ବେଇଜ୍ଜତ କରିବା—5. To humiliate a person.

ପାଣିମିଲା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ବନ୍ଧୁମାନେ ଦଶାହ
Pāṇimilā ଶୁଦ୍ଧକ୍ରିୟା ଉପଲକ୍ଷରେ ମୃତବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଘରକୁ ଯେଉଁ ଲୁଗା ବେଢ଼ାରରୂପେ ପଠାନ୍ତି—The cloth sent to the house of a relation on the occasion of his obsequal rites.

ପାଣିମୁକ୍ତ—ସଂ. ବି—ହସ୍ତଦ୍ୱାରା ନିକ୍ଷେପଣୀୟ ଅସ୍ତ୍ର—(ଯଥା—ବଜ୍ରମ୍; ଡେଣ୍ଡା) (ସୁବଲଚନ୍ଦ୍ର)—Any weapon or
Pāṇimukta messile thrown by the hand.

ପାଣିମୁଖ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପାଣି + ମୁଖ; ବ୍ରାହ୍ମଣର ହସ୍ତ ଅଟେ
Pāṇimukha ମୁଖ ଯାହାର)—ପିତୃ ଲୋକ (ସୁବଲ ଚନ୍ଦ୍ର)—
The spirits of the departed ancestors.

ପାଣି ରଖିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । କୌଣସି ଲୋକର ଇଜ୍ଜତ ବା ମହତ୍ତ୍ୱକୁ
Pāṇi rakhibā ବଜାୟ ରଖିବା ବା ରକ୍ଷା କରିବା—
ପାନୋରଖନା 1. To preserve or save the honour of a or person.

୨ । କୌଣସି ବଂଶର ବା ବ୍ୟକ୍ତିର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ବା ସୁନାମ ବଜାୟ ରଖିବା—2. To maintain or keep intact the good name or reputation of a person family.

ପାଣିର ଗାର—ଦେ. ବି.—ପାଣିଗାର (ଦେଖ)
Pāṇira gāra Pāṇi gāra (See)

[ଦ୍ର—ପାଣିରେ ଗାର ପକାଇଲା ମାତ୍ରେ ଲଉ ଗଲା ପରି ଯେଉଁ ବିଷୟ କରିବାକୁ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରାଯାଇ, କରାଯାଏ ନାହିଁ, ସେହିଠାରେ ସେହି ବିଷୟକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି "ପାଣିର ଗାର" ବୋଲି କୁହାଯାଏ ।]

ପାଣିରେ ପକା(କେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । କୌଣସି ଦ୍ରବ୍ୟକୁ ଜଳସାତ୍
Pāṇire pakā(ke)ibā କରିବା—1. To comign a
ଜଳେ ଫେଲା thing to water.
ପାନୀମେ ଡ଼ାଲନା. ପାନୀମେ ଫେଙ୍କଦେନା ୨ । ବଡୁଆଇବା—
2. To moisten.

୩ । ବୃଥାରେ (ଧନ) ବ୍ୟୟ କରିବା—
3. To spend money without any result.

୪ । ଅପାତ୍ରରେ ଧନ ଦେବା—4. To give money to an unworthy object or man.

ପାଣିରେ ସର ପକା(କେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । ଅସମ୍ଭବ କାର୍ଯ୍ୟ
Pāṇire sara pakā (ke)ibā କରିବା—
1. To do the imposible.

୨ । ହୃଦୟରେ କପଟ ରଖି ମୁଖରେ ମଧୁର ବାକ୍ୟ କହିବା—
2. To utter sweet words while entertaining simister throughout in the mind.

ପଣିଲଇ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି.—ଜଙ୍ଗଲରେ ଛାୟାଯୁକ୍ତ ଓ ଶୀତଳ
Pāṇi lai ସ୍ଥାନରେ ତଳେ ମାଡ଼ିବା ଲତାବିଶେଷ—A kind of tenacious wild creeper growing in shady and cool places.

[ଦ୍ର—ଏହାର ପତ୍ରର ଆକୃତି ଟଙ୍କାର ଆକୃତି ପରି । ଏହା ଲଇ ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

ପାଣି ଲାଗି—ଦେ. ବି.—୧ । ସଂକଳ୍ପପୂର୍ବକ ଦେବତାଙ୍କ (ବିଶେଷତଃ
Pāṇi lāgi ଶିବ ଲିଙ୍ଗ) ଉପରେ ପାଣି ଢାଳିବା ବା ଚଢ଼ାଇବା; ଦେବତାଙ୍କ ସ୍ନାନ—1. Pouring water on the image of a Deity.

୨ । ରାଜା ଆଦିଙ୍କ ସ୍ନାନ ବିଧି—
2. The bath of Rajas.

ପାଣି ଲାଉ—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିନୀପୁର) ବି.—ଲାଉ (ଦେଖ)
Pāṇi lāu Lāu (See)

ପାଣି ଲାଜକୁ (କୋ)ଲୀ—ଦେ. ବି.—(ପାଣି + ସଂ. ଲଜ୍ଜାକୁଲା)—
Pāṇi lājaku(ko)lī ବିବୁଲ୍ଲାଦ ବିର୍ଗୀୟ ଜଳ ନିକଟରେ ଜନ୍ମିବା

ପାଣିଲାଜକୁଖି, ପାଣି ଲାଜକୋଲୀ, ପାଣି ଲାଜକୋଖି } ଅନ୍ୟରୂପ

କଣ୍ଟକହୀନ ଲତାବିଶେଷ—Neptunia Obracia; an aquatic pot-herb.

ସଂ. ନାମ—ଅଲମ୍ବୁଷା, ପାନି ପାନିଲାଜକ ଲାଜ୍ଜକ, ଫୁଲଶୋଳା

[ଦ୍ର—ଏହାର ପତ୍ର ଦ୍ୱିଧା, ପକ୍ଷାକାରବିଶିଷ୍ଟ, ଖରଦ୍ରୁକ୍, ମୋଦୋଗଲା ଛୁଇଁଲେ ବୁଜି ହୋଇ ଯାଏ । ଏହାକୁ ଶାଗ କରି ଖାଆନ୍ତି । ଏହାର ଫୁଲ ଈଷତ୍ ଲାଲ ବର୍ଣ୍ଣ ।]

ପାନୀ ଛୁଇଗୁଇ

ପାଣି ଲେଉଟିଆ—ଦେ.ବି. (ସଂ. ଭଣ୍ଡୁଲୀୟକ)—ଲେଉଟିଆ ଶାଗ(ଦେଖ)
Pāṇi leuṭiā Leuṭiā (See)
(ପାଣି ନେଉଟିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ) (ହରେକୃଷ୍ଣ. ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ)

ପାଣିଲୋହା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି.—ପାଣିସାରୁ (ଦେଖ)
Pāṇi lohā Pāṇi sāru (See) (Haines).

ପାଣି ଶଙ୍ଖ—ଦେ. ବି.—(୧) (ସଂ. ପାନୀୟ + ଶଙ୍ଖ)—ଯେଉଁ ଶଙ୍ଖର
Pāṇi śaṅkha ଗାତ୍ରରେ ଛିଦ୍ର ନ ଥାଏ ଓ ଯହିଁରେ ଦେବ ପୂଜା
ପାଣିଶଙ୍ଖ, ପାନିଶଙ୍ଖ ପାଇଁ ଜଳ ରଖାଯାଏ—1. A conch without a hole which contains water for purposes of being used during worship.

୨ । (ସଂ. ପାଣି—ହାତ + ଶଙ୍ଖ)—ଯେଉଁ ଶଙ୍ଖକୁ ହାତରେ ଧରି ଫୁଙ୍କି ବଜାଯାଏ—2. A conch which is blown with the mouth by being held with the hands.

ପାଣିଶିଉଳୀ—ଦେ. ବି. -(ସଂ. ପାନୀୟ + ଶୀତଳ)—ଜଳଜ ଲତା ଶାକ-
Pāṇi śiulī ବିଶେଷ—Lemanthemum Indicum;
ପାନି ଶିଅଳୀ Menyanthes Cristate; Vellarisa
ପାତଡ଼ୀ Cristata.

[ପାଣିଶିମ୍ବି(ମ୍ବୁ)ଲା—ଅନ୍ୟରୂପ] [ଦ୍ର—ଏହାର ପତ୍ର କଇଁ ପତ୍ର ପରି ସଂ, ନାମ—ଶୀତାଳୀ ବିନ୍ଦୁ ପତ୍ରଳା ଓ ମସୃଣ । ଗଛ ପାଣିରେ ଭାସି ଭାସି କାଳାନ୍ତରସାରିଲା ଜନ୍ମେ । ଏହାର ଡାଙ୍ଗରେ ଗଣ୍ଠିରୁ ଚେର

ଜଳେ ଓ ସେ ଚେର ପାଣିରେ ଭାସୁଥାଏ । ଫୁଲ ଶ୍ୱେତ ଓ ପତ୍ରର ଧଡ଼ ଚିତ୍ର । ଫୁଲର ଡେମ୍ଫ ହଳଦିଆ, ଏହାର ପତ୍ରକୁ ଫୁଲା ଓ ବଥ ଉପରେ ପକାଇଲେ ଥଣ୍ଡା ଲାଗେ । ଆଉ ଏକପ୍ରକାର ଶ୍ୱେତଜାତୀୟ ଲତାକୁ ଶ୍ୱେତ ପାଣିଶିଉଳୀ (Lemanthum cristatum) କହନ୍ତି ।]

ପାଣି ଶୋରା—ପ୍ରାଦେ. (ସିଂହଭୂମ) ବି.—ପାଣି ବୋହିଯିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ
Pāṇi sorā ନାଳିଆ—Drainage; water channel.

ପାଣିଶୋଲରି— ଦେ. ବି.—ପାଣିକୂଳରେ ଜନ୍ମିବା ଶାକବିଶେଷ—
Pāṇi solari A kind of aquatic pot-herb.

[ଦ୍ର—ଏହାର ପତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ଛତୁଲପତ୍ର ଭଳି ଶ୍ୱେତ, ଏହାର ଶାଗ ରୁଚିକର ।]

ପାଣି ସଡ଼କା ମାରିବା—ପ୍ରାଦେ. (ଯାଜପୁର) ବି—(କୌଣସି ସ୍ଥାନ)
Pāṇi sardakā māribā ସନ୍ତ୍ରସନ୍ତ୍ରିଆ ହେବା—(a place)
To become moist or damp.

ପାଣିସର୍ଗ୍ୟା—ସଂ. ବି. (ପାଣି + ସୃଜ୍ ଧାତୁ + କର୍ମ. ଯ + ଆ; ସାହା
Pāṇi sargyā ହାତ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ମିତ ହୁଏ)—
ରଜ୍ଜୁ; ଦଉଡ଼ି (ସୁବଲଚନ୍ଦ୍ର)—Rope.

ପାଣିସାଇଁ(ଇ)—ଗ୍ରା. ବି. ଓ ବିଣ. (ସଂ. ପାନୀୟ + ଶାୟିନ୍)—
Pāṇi sāiñ(i) ଜଳଶାୟୀ (ଦେଖ)
ପାଣି ସେଇଁ(ଇ)—ଅନ୍ୟରୂପ Jalaśāyi (See)

ପାଣି ସାରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଝାଡ଼ା ଫେରି ସାରି ଗୁହ୍ୟଦ୍ୱାର ଜଳ
Pāṇi sāribā ଦ୍ୱାରା ଶୌଚ କରିବା—
ଜଳ ଶୌଚ ହେବା 1. To wash the posteriors after
ପ ; ଛୁଣା, ପାନୀ ଲେନା easing oneself.

ଧୂଳ ପାଣି ମାରି ଅପଣାର ବସ୍ତ୍ରାଦି
ମେ ଗୃହେ ଅମଙ୍ଗଳ ହୁଅଇ ତାହାକୁ । କୃଷ୍ଣସିଂହ, ମହାଭାରତ ଶାନ୍ତି ।

୨ । ଜଳ ପାନ କରିବା—2. To drink water.

ପାଣିସାରୁ—ଦେ. ବି. (ସଂ. କୋଚ; ଏକକ୍ଷ)—
Pāṇisāru ପାଣିକୂଳରେ ଜନ୍ମିବା ଏକ ପ୍ରକାର ସାରୁ—
କାଁଟା କଚୁ A kind of Colocacia; Lasia Hetero-
ପାନୀ ଅରବୀ phylla; vitis Late foloia (Haines).

[ଦ୍ର—ଏହାକୁ ଗରିବ ଲୋକେ ସିଝାଇ କରି ଖାଆନ୍ତି । ଏହାକୁ ଖାଇଲେ ପାଟି କୁଣ୍ଡେଇ ହୁଏ । ଏହା ଦୁଇ ପ୍ରକାର; ଏକ ପ୍ରକାର ପତ୍ରର ଡେମ୍ଫ ହରିଦ୍ରା ଓ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ଡେମ୍ଫ ବାଇଁଗଣି ରଙ୍ଗର ।]

ପାଣି ସାଳ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପାନୀୟ + ଶାଳା)—
Pāṇi sāla ୧ । ପଥିକମାନଙ୍କ ପିଇବାକୁ ଦେବା ନିମିତ୍ତ ଓ
ଜଳଛତ୍ର ପାଣି ରଖିବା ନିମିତ୍ତ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିବା ଘର; ପାଣି ଛତର—
ପନସାଳ, ପୌସରା 1. A house where water is stored up and distributed to wayfarers.

୨ । ଡେଣ୍ଡା ଶାଳ (ଦେଖ)
2. Teṇḍāśāla (See)

ପାଣିହଳା—ଦେ. ବି—ଉଭୟଚର ବିଷାକ୍ତ ସର୍ପବିଶେଷ—
Pāṇihalā A kind of poisonous amphibious
(ପାଣିହୁଳା—ଅନ୍ୟରୂପ) snake.

ପାଣିହୁଳା ଧଣ୍ଡା ଚରେ ଅବ ଏ ସାପ
ଉହଲେ ପଟ ଧରି କର୍ଣ୍ଣକ ସମୀପ । କୃଷ୍ଣସିଂହ, ମହାଭାରତ. କର୍ଣ୍ଣ ।

ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର) ବି—ତେଲୁଣିପୋକ—
Galley worm.

ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ; ଜୟପୁର; ବିଶାଖାପଟ୍ଟଣା)—
ମାଟିବରଡ଼ି ସାପ—A kind of nonvenemous
brown coloured snake.

ପାଣି ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଜଳାର୍ଦ୍ର ହେବା—
Pāṇi hebā 1. To become wet.
ପାନୀ ହଓୟା ୨ । ମିଳେଇଯିବା—2. To be dissolved
ପାନୀ ହୋନା in water.

୩ । (ଲୁଣ ଆଦି) ପାଣିରେ ପରିଣତ ହେବା—
3. To turn into water.

୪ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ପାଣି ପରି ଉଭେଇଯିବା—
4. (figurative) To vanish like water.

୫ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ପାଣି ପରି ଥଣ୍ଡା ହୋଇଯିବା—
5. (figurative) To become cold like water.

(ଯଥା—ସନ୍ନିପାତ ଯୋଗୁଁ ତା ଦେହ ହାତ ପାଣି ହୋଇ ଯାଉଛି ।)

ପାଣୀ—ସଂ.ବି.(ପଣ୍ ଧାତୁ=ବ୍ୟବସାୟ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍;୧ମା.୧ବ)-
Pāṇī ୧ । ବେଦାର୍ଥ ବ୍ୟବସାୟୀ ବୈଦିକ ବ୍ରାହ୍ମଣସମ୍ପ୍ରଦାୟବିଶେଷ-
1. A sect of Brāhmaṇas whose profession was to explain the Bedas.

୨ । ହସ୍ତ; ହାତ—2. Hand. (M. W.)

ଦେ. ବି—ପିଛଅର ଓ ପଣ୍ଡାଶ୍ରେଣୀର ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ବଂଶୋପାଧି—
A family title of a lower order of Brāhmaṇas.

ପାଣୁ—ଗ୍ରା. ବି—୧ । (ଆଦରାର୍ଥକ) ପ୍ରାଣବନ୍ଧୁ, ପ୍ରାଣକୃଷ୍ଣ, ପ୍ରାଣଧନ,
Pāṇu ପ୍ରାଣନାଥ ନାମର ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଡାକିବା ନାମ—
(ପାଣୁଆ—ଅନାଦରାର୍ଥକ) 1. A name by which persons whose name begin with 'Prāṇa' are called.

୨ । ଅପରିଣୀତାଙ୍କ ନାମ—2. A name given to boys whose elders died before the former were born.

୩ । କନ୍ଧମାନଙ୍କ ଗ୍ରାମ ପ୍ରାନ୍ତରେ ବାସ କରୁଥିବା ଲୁଗାବୁଣା ଜାତି-
3. A class of lowcaste weavers living in the precincts of Kandha villages.

[ଦ୍ର—ଏମାନେ ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଭୂଦେବତାଙ୍କୁ ବଳି ଦେବା ନିମନ୍ତେ 'ମେରିଆ' ନିଆ ଯାଉଥିଲା । କନ୍ଧମାନେ ଏମାନଙ୍କୁ ଆପଣାଠାରୁ ନୀଚ ବୋଲି ମନେ କରନ୍ତି । ଏହି ପାଣମାନେ ଅନ୍ୟ ଦେଶକୁ ଯାଇ ହିନ୍ଦୁ ଜାତିର ଲୋକ ଚୋରାଇ ଆଣି ମେରିଆ ପାଇଁ କନ୍ଧମାନଙ୍କୁ ଯୋଗାଉଥିଲେ ।]

ପାଣେଇତି—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ପାଣିଇତି (ଦେଖ)
Pāṇeiti Pāṇi-iti (See)

ପାଣେଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସ. ପାଣୀୟରୁ ଓଡ଼ିଆ ନାମଧାତୁ)—
Pāṇeibā ୧ । ଜଳରୂପେ ପରିଣତ ହେବା—
ଜଳ ହୋଇ 1. To turn into water.
पानी होना ୨ । ଜଳପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବା—2. To become filled
(ପାଣେଇଯିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) up with water.
୩ । ଜଳୀୟ ପଦାର୍ଥରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବା—
3. To become full of watery-substance.
(ଯଥା—ଭିଜ ଦିନ ପରେ ବସନ୍ତ ପାଣେଇଯାଏ, ତପୁରେ ଯୁଜେଇ ଯାଏ ।)
୪ । (ମୁଖ) ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ପାଇଁ ଲାଳାମୟ ହେବା—
4. To water; to salivate (said of the mouth of person hankering after food).
୫ । ଜଳରେ ମିଶାଇବା ବା ମିଳାଇବା—
5. To dissolve in water.
୬ । ଜଳରେ ପରିଣତ କରିବା—
6. To turn into water.

ପାଣ୍ଟା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି (ତେଲୁଗୁ ?)—ଖଦା; ଫସଲ—
Pāṇṭā Crop.

ପାଣ୍ଟା ନଷ୍ଟି—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—ଫସଲର କ୍ଷତି—
Pāṇṭā nashṭi Loss of a crop.

ପାଣ୍ଟି—ବୈଦେ. ବି—ପାଣ୍ଠି (ଦେଖ)
Pāṇṭi Pāṇṭhi (See)

ପାଣ୍ଠି—ଦେ. ବି—୧ । ମୂଳଧନ; ବେପାର ବଣିଜର ମୂଳଧନ; ପୁଞ୍ଜି—
Pāṇṭhi 1. The capital of business.
ପୁଁଜି ୨ । ଗଚ୍ଛିତ ଧନ; ସଞ୍ଚିତ ଧନ—
पुंजी 2. Stock; board.

ପାଣ୍ଟ ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ପାଇଣ୍ଟ)—ପାଇଣ୍ଟ; ପ୍ରାୟ ଏକ-
पांटी ପାଅ ପରିମିତ (ବ୍ରାଣ୍ଡି; କେରୋସିନ ତେଲଆଦି)—
Pint (measure of liquid).

ପାଣ୍ଠି କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଗଚ୍ଛିତ ଧନ ସଞ୍ଚୟ କରିବା—
Pāṇṭhi karibā 1. To hoard money.
ପୁଁଜିକରା ୨ । ମୂଳଧନରୂପେ ବିବେଚନା କରିବା—
पुंजि करना 2. To consider as the capital of a business.

ପାଣ୍ଠି ବୋତଲ—ବୈଦେ. (ଇଂ. ପାଇଣ୍ଟ + ବଟଲ)—
Pāṇṭhi botala ଯେଉଁ ବୋତଲରେ ଏକ ପାଇଣ୍ଟ ପରିମିତ
पांटिबोतल ତୈଳାଦି ଧରିବ—Pint bottle; a bottle
पांटीबोतल of the capacity of one pint.

ପାଣ୍ଡ୍‌ରା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଣ. (ସ. ପାଣ୍ଡୁର)—ପାଣ୍ଡରା (ଦେଖ)
Pānḍ-rā Pāṇḍarā (See)

ପାଣ୍ଡ୍‌ରି—ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ପାଣ୍ଡରର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Pānḍ-ri Feminine of Pāṇḍarā.

ପାଣ୍ଡବ—ସ. ବି. ପୁଂ. (ପାଣ୍ଡୁ + ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ. ଅ)—
Pāṇḍaba ୧ । ପାଣ୍ଡୁରାଜାଙ୍କର ପଞ୍ଚପୁତ୍ର; ପଞ୍ଚ ପାଣ୍ଡବ—
1. The five sons of king Pāṇḍu.
[ଦ୍ର—ଯୁଧିଷ୍ଠିର, ଭୀମ, ଅର୍ଜୁନ, ନକୁଳ ଓ ସହଦେବ, ଏହିମାନେ ପଞ୍ଚପାଣ୍ଡବ । ଏଥିମଧ୍ୟରୁ କୁନ୍ତୀଙ୍କ ପୁତ୍ର ପ୍ରଥମ ୩ଜଣ, ମାଦ୍ରୀଙ୍କ ପୁତ୍ର ଶେଷ ୨ଜଣ ।]
୨ । ଝେଲମ ନଦୀତୀରରେ ଅବସ୍ଥିତ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରଦେଶ (ହି. ଶ)—
2. Name of an ancient province of North India on the bank of the river Sutlej.
୩ । ପାଣ୍ଡବ ପ୍ରଦେଶବାସୀ ବ୍ୟକ୍ତି (ହି. ଶ)—
3. An inhabitant of the ancient province of that name.
ଦେ. ବି—୧ । ଗଉଡ଼ ଜାତିବିଶେଷ—
1. A sect of cowherds.
୨ । ଲୋକଙ୍କ ନାମ—2. A name given to males.

ପାଣ୍ଡବନଗର(ରୀ)—ସ. ବି—ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥ; ପ୍ରାଚୀନ ଦିଲ୍ଲୀ (ହି. ଶ)—
Pāṇḍabanagara(rī) A name of ancient Delhi.

ପାଣ୍ଡବାୟନ—ସ. ବି. (ପାଣ୍ଡବ + ଅୟନ)—ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ (ହି. ଶ)—
Pāṇḍabāyana A name of Śrīkrushṇa.

ପାଣ୍ଡବୀୟ—ସ. ବି. (ପାଣ୍ଡବ + ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ ଈୟ)—୧ । ପାଣ୍ଡବ ସମ୍ବନ୍ଧୀ—
Pāṇḍabīya 1. Relating to the Pāṇḍabas.
୨ । ପାଣ୍ଡବ ପକ୍ଷୀୟ—2. Of the side or party of the Pāṇḍabas.

ପାଣ୍ଡବେୟ—ସ. ବି ପୁଂ—୧ । (ପଣ୍ଡୁ + ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ ଏୟ)—
Pāṇḍabeya ପାଣ୍ଡବ—1. The Pāṇḍabas.
୨ । (ପାଣ୍ଡବ + ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ ଏୟ)—ଅଭିମନ୍ୟୁଙ୍କ ପୁତ୍ର ରାଜା ପରୀକ୍ଷିତ (ହି. ଶ)—2. A name of king Parīkshita.

ପାଣ୍ଡର—ସ. ବି. (ପଣ୍ଡ୍ ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ସଙ୍କ୍ଷାର୍ଥେ. ଅର)—
Pāṇḍara ୧ । ପାଣ୍ଡୁବର୍ଣ୍ଣ; ଛେଡାରଙ୍ଗ—1. Pale yellow colour; yellowish white colour.
୨ । ଶୁକ୍ଳବର୍ଣ୍ଣ—2. White colour.
୩ । ମରୁଆ (ଦେଖ)—3. Maruā (See)
୪ । ଭୁଜପୁଷ୍ପ (ଦେଖ)—4. A flower kunda (See)
୫ । ଗିରିମାଟି; ଗେରୁ—5. Red ochre.
ସ. ବିଣ. ପୁଂ—ପାଣ୍ଡୁବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ; ଛେଡା—Pale.
ପ୍ରା. ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ପାଉଡର)—ପାଉଡର (ଦେଖ)
Pāudara (See)

ପାଣ୍ଡରା—ଦେ. ବିଣ. (ସ. ପାଣ୍ଡର)—୧ । ପାଣ୍ଡୁବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ—
Pāṇḍarā 1. Grey; brown.
(ପାଣ୍ଡ୍‌ରା—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ହଳଦୀଆ ଶୁକ୍ଳବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ—
पांडरा पान्डु 2. Yellowish white.
୩ । ପାଉଁଶିଆ—3. Ashy.
ସ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ପାଣ୍ଡରର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Feminine of Pāṇḍara.

ପାଣ୍ଡର କଦଳୀ—ଦେ. ବି. (ସ. ପାଣ୍ଡର + କଦଳୀ)—
Pāṇḍarā kadali ପାଉଁଶିଆ ବନ୍ତଳ (ଦେଖ)—
ହରେକୃଷ୍ଣ. ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ—Pāuñsiā bantaḷa (See)

ପାଣ୍ଡରୀ—ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ପାଣ୍ଡରର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Pāṇḍarī Feminine of Pāṇḍarā.

ପାଣ୍ଡା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବିଣ. (ସଂ. ପଣ୍ଡ)—ବିଫଳମନୋରଥ; ନିଷ୍ଫଳ-
Pāṇḍā Fruitless; unsuccessful.

[ଦ୍ର—ଟ୍ରେନ୍ ଚାଲିଗଲା । ଭଦ୍ରଲୋକଟି ଟ୍ରେନରେ ଉଠି ନ ପାରି ପାଣ୍ଡା ହୋଇ ଷ୍ଟେସନରେ ବସି ରହିଲେ । ଗଡ଼ଜାତବାସିନୀ (୨୬ । ୪ । ୩୦)]

୨ । (ପାରିଭାଷିକ) ଚିଲିକାରେ ଶୀତ ଋତୁରେ ଦେଖାଯିବା ଏକ-ପ୍ରକାର ପକ୍ଷୀ—2. A kind of aquatic bird frequenting the Chilka lake in winter.

ପାଣ୍ଡାଲ୍—ବୈଦେ. ବି.—(ଇଂ.)—ସଭାମଞ୍ଚ; ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ; ବକ୍ତୃତାଳୟ—
Pāṇḍāl Pandal.
ପାଣ୍ଡାଲ ଫୌଡ଼ାଲ

ପାଣ୍ଡା ହଂସ—ପ୍ରାଦେ. (ପାରିଭାଷିକ) ବି.—ଚକ୍ରବାକ—
Pāṇḍā haṁsa The ruddy goose.

ପାଣ୍ଡି—ଦେ. ବି.—୧ । କୁମ୍ଭାରୁଣୀମାନେ ଜଙ୍ଗଲରୁ କାଟିବା କଣ୍ଟାଝାଟି
Pāṇḍi ଗୋଛା—1. Bundles of thorn; shrub and twigs collected by potter women from jungle for burning earthen pots.

୨ । ଚିଲିକାରେ ଦେଖାଯିବା ପାଣ୍ଡୁରଲିପ୍ତପଦ ପକ୍ଷୀବିଶେଷ—
2. A kind of grey webfooted aquatic bird.

ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—(ଶିଶୁଙ୍କ ପ୍ରତି ବ୍ୟବହୃତ) ସ୍ଥୂଳକାୟ ଓ ଖର୍ବ—Stout and dwarfish.

ପାଣ୍ଡିଆ—ଦେ. ବି.—୧ । ଏକପ୍ରକାର ପାଣ୍ଡୁରଲିପ୍ତପଦ ଜଳଚର ପକ୍ଷୀ—
Pāṇḍiā 1. A kind of grey webfooted bird.
ପାଲତି (ପାଣ୍ଡିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଜଙ୍ଘ—2. Thigh.

ପାଣ୍ଡିଆ ମାଡ଼ି ବସିବା—ଦେ. ବି.—ଦୁଇ ଜଙ୍ଘକୁ ଭୂମିରେ ଲୋଟାଇ ବା
Pāṇḍiā mārḍi basibā ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ସଂଲଗ୍ନ କରି ବସିବା—
ପାଲତି ମାରକେ ବୈଠନା To squat with the thighs touching the ground.

ପାଣ୍ଡିଆ ପାଡ଼ି ବସିବା, ପାଣ୍ଡିଆ ପାରି ବସିବା
ପାଣ୍ଡିଆ ପକାଇ ବସିବା, ପାଣ୍ଡିଆ ପାଡ଼ିବା } ଅନ୍ୟରୂପ

ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ—ସଂ. ବି.—(ପଣ୍ଡିତ+ଭାବାର୍ଥେ. ଷ୍ୟ)—୧ । ବିଦ୍ୟା—
Pāṇḍitya 1. Learning.

୨ । ନୈପୁଣ୍ୟ—2. Skill.

୩ । ଚତୁରତା—3. Cleverness; talent.

୪ । ବିଦ୍ୱତ୍ତା—4. Scholarship; erudition.

ପାଣ୍ଡୁ—ସଂ. ବିଣ.—(ପାଣ୍ଡ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ବା ସଂଜ୍ଞାର୍ଥେ. ଉ)—୧ । ଧୂସର; ପାଂଶୁବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ—
Pāṇḍu 1. Grey; pale white.
ପାଣ୍ଡୁଆ
ପାଣ୍ଡୁଆ } ବିଶେଷ୍ୟ
୨ । ଗୌର ବା ଶ୍ୱେତ—White.

୩ । ଶୁକ୍ଳ ପୀତ—3. Yellowish white.

୪ । ଫେକାଶ—4. Pale; yan.

ସଂ. ବି.—୧ । ରୋଗବିଶେଷ; ହଳଦିଆ କାମଳ ରୋଗ—
1. Jaundice.

[ଦ୍ର—ଏହି ରୋଗରେ ଆଖି ହଳଦିଆ ହୋଇଯାଏ । ଏହା ରକ୍ତହୀନତାରୁ ଜାତ ହୁଏ]

୨ । ଭାରତର ତୀର୍ଥବିଶେଷ—
2. Name of a sacred place in India.

୩ । ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତର ଦେଶବିଶେଷ—
3. Name of a country in south India.

୪ । ହସ୍ତିନା ନଗରୀର ରାଜା; ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କ ପିତା; ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କ ସାନ ଭାଇ—4. Name of the father of the Pāṇḍabas.

[ଦ୍ର—ଏ ବ୍ୟାସଦେବଙ୍କ ଔରସରେ ବିଚିତ୍ରବୀର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ଏକ ବିଧବା ରାଣୀ ଅମ୍ବାଳିକାଙ୍କ ଗର୍ଭଜାତ କ୍ଷେତ୍ରଜ ସନ୍ତାନ ଥିଲେ । ଅମ୍ବାଳିକା ବ୍ୟାସଦେବଙ୍କର ଭୟଙ୍କର ମୂର୍ତ୍ତି ଦେଖି ପାଣ୍ଡୁବର୍ଣ୍ଣା ହୋଇ ଯିବାରୁ ତାଙ୍କର ପୁତ୍ର ମଧ୍ୟ ପାଣ୍ଡୁବର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ । ଏଥିପାଇଁ ଏହି ପୁତ୍ରର ନାମ ପାଣ୍ଡୁ ଦିଆଗଲା ।

ପାଣ୍ଡୁଙ୍କର ଦୁଇ ସ୍ତ୍ରୀ କୁନ୍ତୀ ଓ ମାଦ୍ରୀ । କୁନ୍ତୀଙ୍କ ଗର୍ଭରୁ ଯୁଧିଷ୍ଠିର, ଭୀମ ଓ ଅର୍ଜୁନ ଏବଂ ମାଦ୍ରୀଙ୍କ ଗର୍ଭରୁ ନକୁଳ ଓ ସହଦେବ ଜନ୍ମି ଥିଲେ । ଋଷିଶାପ ଫଳରେ ସେ ନିଜେ ସ୍ତ୍ରୀସହବାସ କରୁ ନ ଥିଲେ ଓ ତାଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀଦ୍ୱୟ ଦୁର୍ବାସାଙ୍କଠାରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ଏକ ମାଳାକୁ ଜପି ଚାରି ଚାରି ଦେବତାଙ୍କୁ ସ୍ମରଣ କରି ଚାରିଚାରି ଦେବତାଙ୍କ ଔରସରେ ୫ଟି ପୁତ୍ର ଉତ୍ପାଦନ କରିଥିଲେ । ଏହି ପଞ୍ଚ ପାଣ୍ଡବ ପାଣ୍ଡୁଙ୍କର କ୍ଷେତ୍ରଜ ସନ୍ତାନ ଥିଲେ । ଏକଦା ସେ ମୃଗ ବୋଲି ମୃଗରୂପୀ କୌଣସି ଋଷି-ପୁତ୍ରଙ୍କୁ ବଧ କରିଥିଲେ । ଏହି ମୃଗରୂପୀ ଋଷି ସେହି ସମୟରେ ସ୍ତ୍ରୀପତ୍ନୀ ପ୍ରତି ଆସକ୍ତ ଥିଲେ । ତାହାଙ୍କର ଅଭିଶାପ ଯୋଗୁଁ ପାଣ୍ଡୁ ସ୍ତ୍ରୀସହବାସରୁ ବଞ୍ଚିତ ହେଲେ । କେତେକାଳ ପରେ ପାଣ୍ଡୁ ଋଷି ଅଭିଶାପ ବିଷୟ ବିସ୍ମୃତ ହୋଇ ମାଦ୍ରୀଙ୍କୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କରିବା ସମୟରେ ତାହାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହେଲା ।)

୫ । ଶ୍ୱେତହସ୍ତୀ—5. White elephant.

୬ । ପଟୋଳ ଫଳ—6. The Paṭola fruit.

ପାଣ୍ଡୁକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ପାଣ୍ଡୁ+ସ୍ୱାର୍ଥେ. କ)—୧ । ପାଣ୍ଡୁରୋଗ—
Pāṇḍuka 1. Jaundice.

୨ । ପାଣ୍ଡୁରାଜା—2. King Pāṇḍu.

୩ । ପାଣ୍ଡୁବର୍ଣ୍ଣ—3. Grey colour.

ପାଣ୍ଡୁର—ସଂ. ବି ଓ ବିଣ. ପୁଂ. (ପାଣ୍ଡୁ+ସ୍ୱାର୍ଥେ ର; ଅଥବା ପାଣ୍ଡ୍ ଧାତୁ =ଗମନ କରିବା+ସଂଜ୍ଞାର୍ଥେ ଉର)—ପାଣ୍ଡର (ଦେଖ)
(ପାଣ୍ଡୁରା—ସ୍ତ୍ରୀ) Pāṇḍara (See)

ସଂ. ବି.—ଧବଳ କୁଷ୍ଠ—White leprosy (Apte)

ପାଣ୍ଡୁରଙ୍ଗ—ସଂ. ବି.—(ବହୁବ୍ରୀହି)—୧ । ଶାକବିଶେଷ—
Pāṇḍu raṅga 1. A kind of pot-herb.
ପାଟ ରାଙ୍ଗା ୨ । ଲୁଆମଇଚା ବା ମଟମଠକା—
2. A kind of kitchen vegetbles.

ପାଣ୍ଡୁର ଦ୍ରୁମ—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ପାଣ୍ଡୁର+ଦ୍ରୁମ)—(ଏହା ପାଣ୍ଡୁର ଥିବାରୁ)
Pāṇḍura druma ଲୁଟଜ; ପିତାକୋରୁଥିଁ ଗୁଳୁ—
ଅନ୍ୟ ସଂ. ନାମ— Holarrhena; Anti dysenterica
ଲୁଟଜ, ଗିରିମଲ୍ଲିକା (plant).

ପାଣ୍ଡୁରା—ଦେ. ବିଣ.—(ସଂ. ପାଣ୍ଡୁର)—ପାଣ୍ଡରା (ଦେଖ)
Pāṇḍurā Pāṇḍarā (See)
(ପାଣ୍ଡୁରା—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ପାଣ୍ଡୁରର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Feminine of Pāṇḍura.

ପାଣ୍ଡୁରିଆ—ପ୍ରାଦେ. (ସାଜପୁର) ବିଣ.—ପାଣ୍ଡୁର (ଦେଖ)
Pāṇḍuriā Pāṇḍura (See)

ପାଣ୍ଡୁରିମା—ସଂ. ବି. (ପାଣ୍ଡୁର+ଭାବାର୍ଥେ. ଇମନ୍)—ପାଣ୍ଡୁତା; ଫକାକଣ୍ଡି—
Pāṇḍurimā Paleness; white or pale-colour.
(Apte).

ପାଣ୍ଡୁଲିପି—ସଂ. ବି.—(କର୍ମଧା; ପାଣ୍ଡୁ+ଲିପି)—୧ । ଖସଡ଼ା; ଚିଠା—
Pāṇḍu lipi Priliminary rough sketch of a
(ପାଣ୍ଡୁଲେଖ; ପାଣ୍ଡୁଲେଖ୍ୟ—ଅନ୍ୟରୂପ) document.
୨ । ହାତଲେଖା ପୁସ୍ତକ—2. Manuscript.
୩ । ଭୂମିରେ ବା ପଟାରେ ଖଡ଼ିଦ୍ୱାରା ଅଙ୍କିତ ଚିତ୍ର—
3. A rough draft or sketch made with chalk on the ground or board (Apte).

ପାଣ୍ଡେ—ଦେ. ବି.—କନଉଜୀ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ବଂଶୋପାଧିବିଶେଷ—
Pāṇḍe Family title of some Kanauji Brāhmaṇas
ପାଣ୍ଡେ ପଢ଼ିଲେ ପାଠ, ଛ ଦିଗୁଣେ ଅଠ—ଚଳ।

ପାଣ୍ଡେ ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି.—ଅଗରିଆ ଓ କେଉଟଙ୍କର
ପାଣ୍ଡି ବଂଶୋପାଧିବିଶେଷ—Family title of some Agariā
and fishermen in Sambalpur.

ପାଣ୍ଡେଇ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଦ୍ମତ୍ରୀ; ଉପାନହ)—୧ । ଚର୍ମପାଦୁକା;
Pāṇḍei ଜୋତା—1. Shoes.
ପାଣ୍ଡୋଇ, ପାଣ୍ଡେଇ, ପାଣ୍ଡୋଇ } ଅନ୍ୟରୂପ
୨ । ଗୋଇଠି ନ ଥିବା ଚର୍ମପାଦୁକା; ଚଟିଜୋତା—2. Slippers.
୩ । ମରହଟ୍ଟୀ ଜୋତା—
ପାନହି 3. Country slippers with projecting tips.
ପାନ ହି; ପନାହ ୪ । କୁମ୍ଭାରୁଣୀ ଓ ଗଉଡ଼ମାନେ ଗୋଡ଼ ତଳପାଦୁ କଣ୍ଟାରୁ ରକ୍ଷା କରିବା ନିମନ୍ତେ ବ୍ୟବହାର କରିବା ଚଟି ଯୋତା—4. Leathern sandals.
ଏକଲମ୍ବେ ଚେଲେକ ଯୋଡ଼ିଏ ପାଣ୍ଡୋଇ । କୃଷ୍ଣଦିଂହ, ମହାଭାରତ ସଭା ।
[ଦ୍ର—ଏହି ଜୋତାର ତଳପାରେ ଚମଡ଼ା ପରିବର୍ତ୍ତରେ କାଠ-ଥାଏ । ଉପରେ ଚମ ଦଉଡ଼ି ବା ଦଉଡ଼ିର ଫାଶ ଥାଏ ।]

ପାଣ୍ଡେଇକୁଦା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବିଣ—ଜୋତା ମାଡ଼ୁଥିବା; ଚର୍ମପାଦୁକା
Pāṇḍeikudā ପରିହିତ (ପଦ)—(feet) Wearing shoes;
habituated to putting on shoes.

ପାଣ୍ଡେଇ କୁଦିବା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) କ୍ରି—ଜୋତା ମାଡ଼ିବା—
Pāṇḍei kudibā To put on shoes.

ପାଣ୍ଡେଇଖିଆ—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ. (ଖାଲରେ ବ୍ୟବହୃତ)—
Pāṇḍeikhiā ଜୋତାମାଡ଼ଖିଆ; ଯେ ଜୋତାରେ ମାଡ଼ ଖାଇବା
ପାଣ୍ଡୋଇଖିଆ, ପାଣ୍ଡେଇଖିଆ, ପାଣ୍ଡୋଇଖିଆ } ଅନ୍ୟରୂପ
ଉପଯୁକ୍ତ ବା ମନକାର୍ଯ୍ୟ ଯୋଗୁଁ ଯାହାକୁ ଜୋତାରେ ମାଡ଼ ଦିଆଯାଏ—
Deserving or habituated to shoe-beating.

ପାଣ୍ଡେବ—ଗ୍ରା. ବି. (ପାଣ୍ଡବର ଅଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣ)—ପାଣ୍ଡବ (ଦେଖ)
Pāṇḍeba Pāṇḍaba (See)

ପାଣ୍ଡେୟ—ଦେ. ବି—ପାଣ୍ଡେ (ଦେଖ)
Pāṇḍeya Pāṇḍe (See)
[ଦ୍ର—ପାଣ୍ଡେ ଉପାଧିଧାରୀ କେତେକ ଶିକ୍ଷିତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ବଂଶୋପାଧି । 'ପାଣ୍ଡେ' ସ୍ଥଳରେ ପାଣ୍ଡେୟ ବ୍ୟବହାର କରିବାର ଦେଖାଯାଏ ।]

ପାଣ୍ଡେରା—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ—ପାଣ୍ଡରା (ଦେଖ)
Pāṇḍerā (ପାଣ୍ଡେରା—ସ୍ତ୍ରୀ) Pāṇḍarā (See)

ପାଣ୍ଡ୍ୱ—ସଂ. ବି—ରଙ୍ଗାଯାଇ ନ ଥିବା ପଶମର ପୋଷାକ—
Pāṇḍwa An uncoloured woollen garment
(Apte).

ପାଣ୍ଡ୍ୟ—ସଂ. ବି—୧ । ଦକ୍ଷିଣଭାରତର ପୁରାଣ ଓ ଇତିହାସପ୍ରସିଦ୍ଧ ରାଜ୍ୟ—
Pāṇḍya 1. An ancient province or kingdom
of south India.
[ଦ୍ର—ଏହା ଆଧୁନିକ ମାଲବାର, କାନଡ଼ା ଓ କଙ୍କଣ ।]
୨ । ଉକ୍ତଦେଶର ରାଜା—
2. A king of the Pāṇḍya country.
୩ । ଉକ୍ତ ଦେଶବାସୀ ବ୍ୟକ୍ତି—
3. An inhabitant of the Pāṇḍya country.

ପାଣ୍ଡିଆ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି—ପାଣ୍ଡିଆ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Pāṇḍiā (etc) Pāṇḍiā etc (See)

ପାଣ୍ଡେ(ଣ୍ଡୋ)ଇ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି—ପାଣ୍ଡେଇ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Pāṇḍhe(ṇḍho)i (etc) Pāṇḍei etc (See)

ପାଣ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ପଣ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—ପ୍ରଶଂସନୀୟ—
Pāṇya Commendable; praiseworthy (Apte)

ପାଣ୍ହଇ—ପ୍ରାଦେ. (ଜାଜପୁର) ବି. (ସଂ. ଉପାନହ; ପଦ୍ମତ୍ରୀ)—
Pāṇhai ପାଣ୍ଡେଇ; ଜୋତା—Shoes.

ପାତ—ସଂ. ବି. (ପତ୍ ଧାତୁ=ପଡ଼ିବା+ଭାବ. ଅ)—୧ । ଘଟଣା—
Pāta 1. Happening; coming to pass; occurrence.
ଯଥା—ଅନର୍ଥପାତ; ବିପତ୍ପାତ ।
୨ । ପତନ; ପଡ଼ିବା—2. Falling; fall
ଯଥା—ବୃଷ୍ଟିପାତ; ଉଲ୍କାପାତ; କରକାପାତ ।
୩ । ଲିଖନ—3. Writing
ଯଥା—ଅଙ୍କପାତ; ଧାରାପାତ ।
୪ । ତଳକୁ ଖସିବା; ଓହ୍ଲାଇବା—
4. Descent; descending; alighting (Apte).
୫ । ଗମନ—5. Going.
୬ । (ପତ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍ ପାତ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅ) ନିକ୍ଷେପ—
6. Throwing.
ଯଥା—ଲୋଷ୍ଟ୍ରପାତ ।
୭ । ବଧ—7. Killing

ଯଥା—ଶତ୍ରୁପାତ ।

୮ । ନିପାତ; କ୍ଷୟ; ନାଶ—8. Destruction; riun.

ଯଥା—ଗର୍ଭପାତ; ଶରୀରପାତ; ଦେହପାତ ।

୯ । କୌଣସି ବିଷୟ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ବା କର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରୟୋଗ କରଣ—
9. Directing the eyes or ears towards a thing; casting.

ଯଥା—ଦୃଷ୍ଟିପାତ; କର୍ଣ୍ଣପାତ ।

୧୦ । ତଳେ ବିସ୍ତାରିବା—10. Spreading on the ground.

ଯଥା—ଶଯ୍ୟାପାତ ।

୧୧ । ଧରାଶାୟୀ କରିବା—11. Felling.

୧୨ । ଭୂମିରେ ପକାଇବା; ମୋଚନ; ସ୍ରାବ—
12. Shedding (of tears, of blood); discharging; emitting.

ଯଥା—ଅଶ୍ରୁପାତ; ଲୋତକପାତ; ରକ୍ତପାତ ।

୧୩ । ଆଘାତ—13. Stroke; blow (Apte).

ଯଥା—ଖଡ୍ଗପାତ; ଗଦାପାତ ।

୧୪ । ଆକ୍ରମଣ—14. Inroad; attack (Apte)

[ଦ୍ର—ପତନ ବା ଘଟନା ଅର୍ଥରେ ଏ ଶବ୍ଦ ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଯୋଗ ହୁଏ । ଯଥା—ବୃଷ୍ଟିପାତ, ଉଲ୍କାପାତ, ଶରୀରପାତ, ରେଖାପାତ, ଶବ୍ଦପାତ ଇତ୍ୟାଦି ।]

୧୫ । (ପତ୍ ଧାତୁ=ପଡ଼ିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ରାହୁଗ୍ରହ—
15. The ascending node.

୧୬ । (ଫଳିତ ଜ୍ୟୋତିଷ)—କୌଣସି ଗ୍ରହର ଅମଙ୍ଗଳଜନକ ଅବସ୍ଥିତି—16 (astrology) An inauspicious or malignant aspect of a planet (Apte.)

ସଂ. ବିଣ.—(ପା ଧାତୁ=ରକ୍ଷା କରିବା+କର୍ମ.ତ)—

୧ । ରକ୍ଷିତ—1. Protected; saved.

୨ । ପାଳିତ—2. Maintained.

ଦେ. ବି.—(ସଂ. ପତ୍ର)—୧ । ଧାତୁର ପାତଳା—
1. Metal foil; thin blade of metal.

୨ । (ବଣିଆ ଶବ୍ଦ) ମୁସଲମାନଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କ ମଝି କାନରେ ପିନ୍ଧିବା ପତ୍ରାକାର ସୁନା ଓ ରୂପାର କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ—
2. Gold or silver ring worn in the middle of the ear by Muslim females and wrought with filagree work resembling foliage.

ପାତକ—ସ. ବି.—(ପତ୍ ଧାତୁ ଣିଚ. ପାତ ଧାତୁ=ତଳକୁ ପକାଇବା+ କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ; ଯାହା ମନୁଷ୍ୟର ଅଧଃପତନ ଘଟାଏ)—
Pātaka

୧ । ପାପ—1. Sin.

ବିଭୁ ସେ ପାତକମାନଙ୍କୁ ଧ୍ୱଂସକ ।
କୃଷ୍ଣଦ୍ୱୈପାୟନ. ମହାଭାରତ. ଆଦି ।

୨ । ଦୋଷ; ଅପରାଧ—2. Guilt; crime.

୩ । ପତନକାରକ ବସ୍ତୁ; ଯାହା ପତନ ଘଟାଏ—
3. That which causes some thing to fall down.

୪ । ମନୁଷ୍ୟର ଅଧଃପତନର ହେତୁ—4. The cause of one's downfall or ruin.

[ଦ୍ର—ପାତକ ଦୁଇ ପ୍ରକାର—(୧) ମହାପାତକ; (୨) ଉପପାତକ ।

ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟା, ସ୍ତ୍ରୀହତ୍ୟା, ଗୋହତ୍ୟା, ଗୁରୁପତ୍ନୀଗମନ ଓ ବାଳକ ହତ୍ୟା ଏଗୁଡ଼ିକ ଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ ମହାପାତକ ବା ମହାପାପ (henious sins) ଅଟେ । ମତାନ୍ତରରେ ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟା, ଗୋହତ୍ୟା, ସୁରାପାନ, ସ୍ତେୟ ବା ଚୌର୍ଯ୍ୟ ଓ ଗୁରୁଙ୍ଗନାସଙ୍ଗମ ଏ ପାଞ୍ଚଟି ମହାପାତକ ଅଟେ । (ମନୁ ୧୧।୫୫); ମିଥ୍ୟାକଥନ, ସୁରାପାନ, ଅବିବାହିତା କନ୍ୟାରମଣ, ପରସ୍ତ୍ରୀଗମନ ଓ କୃତଘ୍ନତା; ଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ ଏ ଗୁଡ଼ିକ ଉପପାତକ ବା ଲଘୁତର ପାପ (lesser sins). ହିନ୍ଦୁ ସ୍ମୃତିଶାସ୍ତ୍ରରେ ଆହୁରି ୫୪ ଟି ଉପପାତକ ମଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅଛି । ଯଥା—ମାଛିଆ ପାତକ ।]

ସଂ. ବିଣ.—ପତନ ଘଟାଇବା—
Causing fall or downfall.

ପାତକ ଛଡ଼ା(ଡ଼େ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି.—ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଦ୍ୱାରା ନିଜର ପାପ
Pātaka chhardā (rde)ibā କ୍ଷୟ କରିବା—
(ପାତକ ଛଡ଼ିବା—ବିଶେଷ୍ୟରୂପ) To expiate for one's sin.

ପାତକ ଲାଗିବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ ଦୋଷଭାଗୀ ହେବା;
Pātaka lāgibā କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଉପରେ କୌଣସି ପାତକ
पातक लगना ପ୍ରବର୍ତ୍ତିବା—The sharing of a sin.
(ପାତକ ଛଡ଼ିବା—ବିପରୀତ)

ପାତକା—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ.—(ସଂ. ପାତକୀ)—ପାତକୀ (ଦେଖ)
Pātakā Pātakī (See)
(ପାତକୀ; ପାତକେଇ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ପାତକୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପାତକିନ୍; ପାତକ+ଅସ୍ତି ଅର୍ଥରେ ଇନ୍)—
Pātakī ପାପୀ—1. Sinful.
(ପାତକିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଧର୍ମରେ ସମସ୍ତ ଗୁଣ, ମୂର୍ଖରେ ପଣ୍ଡିତପଣ, ପାତକୀ ହୁଅନ୍ତି ଧନ ବିନା । ବିଶ୍ୱନାଥ. ବିଚିତ୍ରକାମାସ୍ତ୍ର ।

୨ । ଅପରାଧୀ—2. Offending; guilty.

୩ । ଖଳ; ଦୁଷ୍ଟ—3. Wicked; wanton.

ସଂ. ବି—୧ । ପାପୀ ବ୍ୟକ୍ତି—1 Sinner.

୨ । ଅପରାଧୀ ବ୍ୟକ୍ତି—2. Offender.

୩ । ଦୁର୍ଜନ ବ୍ୟକ୍ତି—4. A wicked person.

ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ପାତକାର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ
Feminine of Pātakā.

ପାତଞ୍ଜଳ—ସ. ବି. (ପତଞ୍ଜଳିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ରଚିତ ଅର୍ଥରେ+ଅ)—
Pātañjala ୧ । ପତଞ୍ଜଳି ମୁନିକୃତ ଦର୍ଶନଶାସ୍ତ୍ର—
1. The branch of Hindu philosophy propounded by sage Patañjali.

[ଦ୍ର—ଏହାର ନାମ ଯୋଗଦର୍ଶନ; ଏହା ଚାରି ଭାଗ ବା ପାଦରେ ବିଭକ୍ତ ।

୧ । ଯୋଗପାଦ (ଏଥିରେ ଯୋଗର ଲକ୍ଷଣାଦି ବର୍ଣ୍ଣିତ

୨ । ସାଧନପାଦ (କ୍ରିୟା ଯୋଗାଦି ସାଧନ ପ୍ରକରଣ) ।

୩ । ବିଭୂତିପାଦ (ଧ୍ୟାନ ଧାରଣାଦି ବିଭୂତି ବିବରଣ) ।
୪ । କୈବଲ୍ୟପାଦ (ସିଦ୍ଧିପଞ୍ଚକାଦି କୈବଲ୍ୟ) ।]
୨ । ପତଞ୍ଜଳି ମୁନିକୃତ ବେଦାନ୍ତର ମହାଭାଷ୍ୟ –
2. The commentary of the Bedānta by sage Patañjali.
[ଦ୍ର—ପତଞ୍ଜଳି ତଳେ ନୋଟ ଦେଖ ।]

ପାତନ—ସଂ. ବି. (ପତ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍=ପାତ ଧାତୁ=ତଳକୁ ପକାଇବା + ଭାବ. ଅନ)—୧ । ଅଧଃକ୍ଷେପଣ; ଭୂମିରେ ପକାଇବା—1. Throwing down; causing to fall down; felling.
Pātana (ପାତିତ—ବିଣ)
୨ । ବିନ୍ୟାସ—2. Arranging.
୩ । (ରସାୟନ) ନିଃସ୍ୟନ୍ଦନ; କ୍ଷାରଣ—
3. (chemistry) Distillation.
୪ । ନିଷ୍କାସଣ—4. Extraction.
୫ । ବିନାଶନ; ନିପାତ କରିବା—
5. Destruction; annihilation.
୬ । (+ କର୍ମ ଅନ) କାନର ପତ୍ରୀ—
6. The blade of the ear.
୭ । ବିସ୍ତାର କରିବା—7. Spreading out.
୮ । ଲେଖିବା; ଅଙ୍କନ—
8 Writing down; drawing.
୯ । ଫିଙ୍ଗି ଦେବା—9. Throwing; casting.
୧୦ । ଅବମାନନ—10 Humbling; lowering (Apte).
୧୧ । ଦୂରୀକରଣ—11. Removing (Apte).
୧୨ । ପତନ ଘଟାଇବା—
12. Causing to fall down.
(ଯଥା—ଗର୍ଭପାତନ ।)
୧୩ । ମୋଚନ; ସ୍ରାବ—
13. Emitting; shedding; discharging.
(ଯଥା—ରେତଃପାତନ ।)
୧୪ । ଦଣ୍ଡାଦିଦ୍ୱାରା ଆଘାତ କରିବା—
14 Striking; giving blows with.
(ଯଥା—ଦଣ୍ଡ ପାତନ ।)

ପାତନା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପାତନ)—
Pātanā ୧ । ଜଞ୍ଜାଳ—1. Complicated state of affairs; complication.
୨ । ଘଟନା—2. Happening; event.
ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଭିତରେ ଯେତେ ପାତନା, ହାଣ୍ଡି ଭିତରେ ଏ ସବୁ ଥାପନା ।
ପ୍ରାଚୀ, ପରକେଗୀତା ।
ସଂ. ବି. (ପାତନ + ଆ)—୧ । ସଂସ୍ଥାପନା—
1. Establishing; setting up.
ଯୋଗୀ ଗୋପାଳ ଅଂଶ ଅଗ ଯାଇ
ଗୁହ ପାତନା ଭକ୍ତେ ଶ୍ରୀକ ରହ । ପ୍ରାଚୀ, ଉଦ୍ଧବସଂମଞ୍ଜସ ।
୨ । ପାତନ (ଦେଖ)—2. Pātana (See)
ଅଂଗା ଭୁ ସପନାଙ୍କ ସପନ ପାତନା ପାତ
ଦେଇ ଭୁ ଏହି ଭିତ ଜନମାନଙ୍କ । ପ୍ରାଚୀ. ଉଦ୍ଧବସଂମଞ୍ଜସ ।
୩ । ଉତ୍ପାଦନ; ସମ୍ପାଦନ—3. Creation; doing.
ଦେବେ ବୃଷ୍ଟିକୁ ନପାତ, ପକ୍ଷମାନ ଯାଇ ଏ ସମସ୍ତ ।
ପ୍ରାଚୀ ପୂର୍ଣ୍ଣଜନ ଉଦ୍ଦ୍ରୋଦସ୍ୱ ।
ପ୍ରାଦେ. (ମେଦନୀପୁରୀ) ବି. (ଭୁଲ. ବ)—ବଡ଼ ହାଣ୍ଡି; ନଉଭ—
Big earthen cooking pot.

ପାତନା ମାନ—ଦେ. ବି—ଉତ୍ପାତ ଘଟନାସମୂହ—
Pātanā mēna Befalling of various calamitious events.

ପାତର—ପ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପାତ୍ର)—ପାତ୍ର (ଦେଖ)
Pātara Pātra (See)
ପ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ପାତ୍ର)—ପାତ୍ର; ଯୋଗ୍ୟ; ଉପଯୁକ୍ତ—
Fit; proper
ବିଷ୍ଣୁକାଳ୍ପ ନାଗେ ନାଳେ ମଧ୍ୟେ କେ ଲଗିତ ଲଗେ ଦେଳେ ବସାଇ ପିନାକେ
ଲକ୍ଷ ବେ ଅଛ । ବାଣ ଦ୍ରୋଣ ଦ୍ରିପ୍ରର ଦ୍ରୋଣ ଦ୍ରୋଣ ଅଛେ ତର ପ୍ରସ୍ତୋଗେ ତୁମ୍ଭେ
ପାତର ମୋତେ ଜଣିଲ । ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।
ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତ୍ରର) ବିଣ—ପାତଳ—Thin.

ପାତର ଅନ୍ତର—ପ୍ରା. ବି ଓ ବିଣ—ପାତ୍ର ଅନ୍ତର (ଦେଖ)
Pātara antara Pātra antara (See)
କେହ କାହାକୁ ନୁହନ୍ତି ପାତର ଅନ୍ତର । ପ୍ରାଚୀ, ଚନ୍ଦ୍ରକଳାପଣ ଗୀତା ।

ପାତରିଆଣୀ—ପ୍ରାଦେ. (ଜାଜପୁର) ବି—(ଭୁଲ. ହି. ପତୁରିୟା, ପାତରୀ = ବେଶ୍ୟା)—୧ । ବେଶ୍ୟା – 1. Whore; prostitute.
Pātariāṇi
୨ । ନର୍ତ୍ତକୀ—2. A female dancer.
ଅର୍ଥ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ପାତ୍ର ଉପାଧିଧାରୀ ପୁରୁଷ ସ୍ତ୍ରୀ—The wife of a person having the title of Pātra.

ପାତଲ୍ ଘଣ୍ଟା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—(ହି. ବିଲାୟତୀ ଭଣ୍ଟା) ବିଲାତି
Pātal ghaṇṭā ବାଇଗଣ—Tamato.
(ପାତଲ୍ ଘଣ୍ଟା; ପାତଲ୍ ଭଣ୍ଟା; ପାତଲ୍-ଭଣ୍ଟା; ପାତଲ୍ ଭାଁଟା; ପାତଲ୍ ଭାଣ୍ଟା } ଅନ୍ୟରୂପ

ପାତଳ—ଦେ. ବି—(ପା + ତଳ)—ପାଦ ତଳ—
Pātala The ground below one's feet.
ପାଇତଳା ଚରଣ ବୋଲକ ପଡ଼ିଲ ପାଇଲେ—
ପାବତଳା କବିସୂର୍ଯ୍ୟ – କବିଶେଖର ଚନ୍ଦ୍ରଣ ଗୀତ ।
ଦେ. ବିଣ—୧ । ପାଆତଳଆ; ପାଦତଳସ୍ଥିତ—
1. Situate below one's feet.
୨ । ଅନୁଗତ—2. Dependent; subservient.
୩ । ଅତି ହୀନ—3. Very low.

ପାତଳା } ଅନ୍ୟରୂପ
ପାତଳଆ }
୪ । (ସଂ. ପତ୍ରତୁଲ୍ୟ, ପତ୍ରଳ = ପତ୍ରପରି ସରୁ)—ପତଳା; ସରୁ—4. Thin; fine; slender.
(ବହଳ—ବିପରୀତ) ୫ । କୃଶ; ଶୀର୍ଣ୍ଣକାୟ—
5. Emaciated; lean; slender-bodied.

ପାତଳା ୬ । ଜଳରେ ଗୋଳିଆ ହୋଇଥିବା—
ପତଳା; ପାତର Diluted with water.

୭ । ଜଳୀୟ; ତରଳ—7. Watery; liquid.

୮ । ଅଘନ—8. Sparse; loose; not dense.

ପାତଳ ଭାତ—ଦେ. ବ—ସବାଗୂ; ସାଉ—
Pātaḷa bhāta Gruel.

ପାତଳା—ଦେ. ବିଣ—(ସଂ. ପତ୍ରଳ)—ପାତଳ (ଦେଖ)—
Pātaḷā (ପାତଳୀ—ସ୍ତ୍ରୀ Pātaḷa (See)

ପାତଳିଆ—ଦେ. ବିଣ—ପାତଳ (ଦେଖ)—
Pātaḷiā Pātaḷa (See)

ଦେ. ବ—୧ । ଅନୁଗତ ବ୍ୟକ୍ତି—
1. A subservient or dependent person.

୨ । ଭୃତ୍ୟ; ଦାସ; ପାଦସେବକ—
2. Servant; slave.

ଛେଦେ ନନ୍ଦନକୁ ଛେଦେ ମାଳିଥିବ ଭଜେ କବରବ ପାହାଙ୍କର ପାଉଳିଥିବ ।
କବିସୂର୍ଯ୍ୟ, ସଙ୍ଗୀତ ।

ପାତଳୀ—ଦେ. ବ—ପଥରକୁ ଚକ୍କଣ କରି ହାଣିବାର ଛୋଟ ନିହାଣ—
Pātaḷī A small chisel to smooth a stone.

ପତଳୀ ଦେ. ବିଣ—ସ୍ତ୍ରୀ—ପାତଳାର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
ପତଳୀ Feminine of Pātaḷā.

ସଂ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀବିଶେଷ (ହି. ଶ.)—
A woman of a particular class.

ପାତଶା—ବୈଦେ. ବ—(ଫା. ପାତ୍‌ଶାହ)—ବାଦସାହା; ସମ୍ରାଟ—
Pātaśā Emperor; king.

(ପାତ୍‌ଶା—ଅନ୍ୟରୂପ) **ବାଦଶାହ** **ପାତଶାହ**

ପାତଶାଇ(ହି)—ବୈଦେ. ବ—(ଫା. ପାତ୍‌ଶାହୀ)—ସମ୍ରାଟପଣ—
Pātaśāi(hi) Sovereignty.

ବାଦସାହୀ ଦେ. ବିଣ—୧ । ବାଦସାହୀ; ସମ୍ରାଟସୁଲଭ—
ପାତଶାହୀ 1. Befitting a king; kingly.

୨ । ରାଜକୀୟ—2 Royal.

ପାତା—ସଂ. ବ. ପୁଂ—(ପା ଧାତୁ=ପାଳନ କରିବା; ରକ୍ଷା କରିବା+
Pātā କର୍ତ୍ତୃ. ତୃ, ପାତୃ; ୧ମା. ୧ବ)—୧ । ପାଳକ; ରକ୍ଷଣକର୍ତ୍ତା—1. Preserver.

(ପାତ୍ରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ପାନକର୍ତ୍ତା—2. Drinker.

ପାତାଙ୍ଗ—ଦେ. ବ—(ସଂ. ପତାକା)—ପତାକା—
Pātāṅga Flag.

ପାତାମ୍—ଦେ. ବ—(ସଂ. ପତ୍ର)—ସରୁ ପାତିଆ—
Pātām **ପାତାମ ପତ୍ରୀ** Metal foil; thin slip of metal.

ପାତାଳ—ସଂ. ବ—ପତ୍ ଧାତୁ=ପଡ଼ିବା+ଅଧିକରଣ. ଆଳ)—
Pātāḷa ୧ । ଅଧୋଭୁବନ; ମର୍ତ୍ତ୍ୟର ନିମ୍ନସ୍ଥ ଭୁବନ—1. The nether world; the mythological regions below the earth.

[ଦ୍ର—ପୁରାଣମାନଙ୍କ ମତରେ ପୃଥିବୀର ତଳେ କ୍ରମାଗତ ତଳକୁ ତଳକୁ ୨୫ ଭୁବନ ଅଛି । ତାକୁ ପାତାଳ ବୋଲାଯାଏ । ପାତାଳ-ମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ୨୫ ଥିବା ବିଷୟରେ ସବୁ ପୁରାଣ ଏକମତ । କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କ ନାମ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ପୁରାଣ ଓ କୋଷ ମାନଙ୍କରେ ଯାଥାର୍ଥ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ । ଯଥା—

ଅତଳ, ନିତଳ, ବିତଳ, ଗଭସ୍ତିମତ୍, ତଳ, ସୁତଳ, ପାତାଳ, (ଶବ୍ଦରତ୍ନାବଳୀ ।)

ଅତଳ, ବିତଳ, ସୁତଳ, ତଳାତଳ, ମହାତଳ, ରସାତଳ, ପାତାଳ, (ପଦ୍ମ ପୁରାଣ-ପାତାଳଖଣ୍ଡ ।)

ଅତଳ, ସୁତଳ, ବିତଳ; ଗଭସ୍ତିମତ୍, ମହାତଳ, ରସାତଳ ପାତାଳ (ଅଗ୍ନି ପୁରାଣ) ।

ଅତଳ, ବିତଳ, ନିତଳ, ଗଭସ୍ତିମତ୍, ମହାତଳ, ସୁତଳ, ପାତାଳ (ବିଷ୍ଣୁ ପୁରାଣ ।)

ତଳ, ଅତଳ, ବିତଳ, ସୁତଳ, ତଳାତଳ, ମହାତଳ, ରସାତଳ, (ପ୍ରକୃତିବାଦ) ।

ଅତଳ, ବିତଳ, ସୁତଳ, ରସାତଳ, ତଳାତଳ, ମହାତଳ, ପାତାଳ (ଆପ୍ତେ) ।

ଅତଳ, ବିତଳ, ସୁତଳ, ତଳାତଳ, ମହାତଳ, ରସାତଳ, ପାତାଳ (ସୁବଳଚନ୍ଦ୍ର) ।

ଅତଳ, ବିତଳ, ସୁତଳ, ତଳାତଳ, ତଳ, ରସାତଳ, ପାତାଳ (ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର ।)

ଏହି ପାତାଳଲୋକରେ ନାଗମାନେ ବାସ କରନ୍ତି । ଏହା ସ୍ୱର୍ଗଠାରୁ ଅଧିକ ସୁଖମୟ ଥିବାରୁ ଏହାକୁ ବିଳସ୍ୱର୍ଗ ବୋଲାଯାଏ । ଏଥିରେ ସମ୍ଭବ ଭୁବନ, ଉଦ୍ୟାନ, ବିହାର, କ୍ରୀଡ଼ାଚତ୍ୱରମାନ ଅଛି । ଏଠାରେ ମଧ୍ୟ ଦାନବମାନଙ୍କର ବାସ ଓ ଏଠାରେ ମହାଦେବ ରହନ୍ତି । ଏଠାରେ ଦିବସରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଶୀତଳ କିରଣ ଦିଅନ୍ତି ଓ ରାତିରେ ଚନ୍ଦ୍ରକିରଣରେ ଶୈତ୍ୟ ନ ଥାଏ, କେବଳ ଆଲୋକ ଥାଏ । ଏହି ସପ୍ତ ପାତାଳ ଅନନ୍ତ ବା ଶେଷ ନାଗଙ୍କ ମସ୍ତକ ଉପରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଶେଷ ନାଗ ହାଇ ମାଇଲେ ସାଦ୍ରି ଭୋଯାର୍ବ୍ଦ କାନନ ସପ୍ତ ପାତାଳ କମ୍ପି ଉଠେ । ଏଠାର ନଦୀର ନାମ ହାଟକୀ ବା ପାତାଳ ଗଙ୍ଗା ବା ଭୋଗବତୀ । ବିଷ୍ଣୁ ପୁରାଣ—୨।୫]

୨ । ଗଭୀର ଗର୍ତ୍ତ—2. A deep hole; abyss.

୩ । ଭୂଗର୍ଭ—3. The interior or bowels of the earth.

୪ । ନରକ—4. Hell

୫ । ନାଗଲୋକ—5. The regions inhabited by the mythological Nāgas.

୬ । (ଫଳିତ ଜ୍ୟୋତିଷ) ଲଗ୍ନର ୪ର୍ଥ ସ୍ଥାନ—
6. (astrology) The 4th place computed from one's Lagna

୭ । ବାଡ଼ବାନଳ—7. Submarine fire.

ପାତାଳ ଗରୁଡ଼(ଡ଼ୀ)—ଦେ. ବ—୧ । ଔଷଧ ଲତାବିଶେଷ—
Pātāḷa garuḍa(ḍī) 1. A medicinal creeper; Cocculus Villosus; Cogenaria Vulgaris.

ସଂ. ନାମ—ବସ୍ତ୍ରାଦନୀ, ସୋମବଲ୍ଲୀ, ଗାରୁଡ଼ୀ, ମହାବଳା, ଦୃଢ଼ଲତା, ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣବଲ୍ଲୀ, ବନଭିଣ୍ଡିକା, ପାତାଳ ଗରୁଡ଼, ଛଲିହର୍ଣ୍ଣ, ଶୌପର୍ଣ୍ଣୀ, ଭିଲ୍ଲାଙ୍ଗା, ମୋଚକାଙ୍ଗା, ମୋଚକାଉଧା,—

[ଦ୍ର—ଏହା ପୂର୍ବ ଉପଦ୍ୱୀପ ଛଡ଼ା ସମସ୍ତ ଭାରତ ଓ ଲଙ୍କାରେ ଜନ୍ମେ । ଏହା ଛୋଟ ଝାଙ୍ଗୁଡ଼ିଆ ଗୁଳ୍ମ, ଶାଖା ଗୁଡ଼ିକ ଲମ୍ବା ଓ ପତ୍ରଦ୍ୱାରା ଘନ

ତାର୍ଣ୍ଣୀ, ସାର୍ପକାଣ୍ଡା, ମହାମୂଳ; ବନଉଲ୍ଲୁକା
ପାତାଳ ଗରୁଡ଼ି. ଶିଶିନ୍ଦା
ଚିଉଡ଼ା, ଜାମତକିବେଲ, ଛିରୋଟା
ତେ. ଦୂସର ତୋଗେ, ଦୁସାରତାଗା, ଚିସୁରତାଗା
ମ. ଜାନଭେଲ, ବାମନାଭେଲ, ହୁଣ୍ଡ୍ରି, ଜାନଗ୍ ବେଲ
ଗୁ. ବେଚ୍ଚି, ବେଚ୍ଚିଓଲପ
ତା. କଭୁକକୋଡ଼ି

ଭାବରେ ଅଛାଦିତ । ପତ୍ରର ରସରେ ପାଣି ମିଶାଇଲେ ଏକ ପ୍ରକାର ନୀଳ ରସରେ ପରିଣତ ହୁଏ । ଏହି ରସ ଚିନି ସହିତ ମେହରୋଗର ଔଷଧ ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଏହାର ଚେର ଓ ପତ୍ର ମଧ୍ୟ ଔଷଧ ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । (Kirtikar).

ଏହାର ପତ୍ର ମଧୁର, ରୁଚିକର, ଶୁକ୍ରବର୍ଦ୍ଧକ, କଫ, ପିତ୍ତ ଓ ଦାହ-ନାଶକ ।]

୨ । ଗନ୍ଧବିଶେଷ; ସର୍ପବିଷନାଶକ ଚେର—

2. A kind of sweet smelling root which is an antidote against snake-bite.

ସଂ. ନାମ—ଚନ୍ଦ୍ରା ଚନ୍ଦ୍ରୀ

୩ । ଦକ୍ଷିଣ ଆମେରିକାରୁ ଏ ଦେଶକୁ ଅଣା ଯାଇ ଲଗାଯାଇଥିବା ତରୁବିଶେଷ—

3. Ranwolfia Serpentina (Haines).

[ଦ୍ର—ଏହା ଖଡ଼ାଗଛ ପରି ଛୋଟ ଗୁଳ୍ମ । ଏହା ୩।୪ ହାତ ବଢ଼େ । ଏହାର ପତ୍ର ଓ ଚେର ବାଟି ଖୁଆଇଲେ ସର୍ପଦଷ୍ଟ ରୋଗୀ ଭଲ ହୁଏ । ଏଥିର ପ୍ରତି ଗଣ୍ଠିରେ ୩।୪ ଟା ପତ୍ର ବଳୟାକାରରେ ଥାଏ । ଫୁଲ ଧଳା ଓ ଉତ୍ତର ନୀଳରକ୍ତ, ବହିର୍ବରଣ ନାଲି, ଫଳ କଳା ଓ ଜୋଡ଼ା ଜୋଡ଼ା ।]

ପାତାଳ ଗଙ୍ଗା—ସଂ. ବି. (ପାତାଳ + ଗଙ୍ଗା)—ପୁରାଣବର୍ଣ୍ଣିତ ପାତାଳ ଲୋକରେ ପ୍ରବାହିତା ନଦୀ; ଭୋଗବତୀ—

Pātāla gangā Name of a river said to flow in the nether regions

[ଦ୍ର—ସ୍ୱର୍ଗଗଙ୍ଗାର ନାମ ମନ୍ଦାକିନୀ, ମର୍ତ୍ତ୍ୟଗଙ୍ଗାର ନାମ ଭାଗୀରଥୀ, ପାତାଳଗଙ୍ଗାର ନାମ ଭୋଗବତୀ ।]

ପାତାଳ ପୁରୀ—ସଂ. ବି. (ପାତାଳ + ପୁରୀ)—

Pātāla purī ୧ । ପାତାଳ—1. The nether regions.

୨ । ସପ୍ତ ପାତାଳ ମଧ୍ୟରୁ ସର୍ବନିମ୍ନ ଲୋକ—

2. Name of the lowest of the seven nether regions according to Hindu mythology.

ପାତାଳପୁରୀ ଦେ. ବି— ମାଟି ଉତରେ ନିର୍ମିତ ଗୁପ୍ତଗୃହ—

A house or cellar built below the ground; undergrcund vault

ପାତାଳ ଫୁଟା—ଦେ. ବିଣ—(ସଂ. ପାତାଳ + ଫୁଟ)—୧ । ଅତି ଗଭୀର; ଅତଳସ୍ପର୍ଶୀ—1. Very deep; abysmal.

Pātāla phuṭā

(ପାତାଳଫୁଟ—ଅନ୍ୟରୂପ) (ଯଥା—ପାତାଳଫୁଟା କୂଅ ।)

ପାତାଳତୋଡ଼ ୨ । ସ୍ୱୟଂଭୂ (ଲିଙ୍ଗ); ଯେ ପାତାଳରୁ ଭୂମି ଭେଦ କରି ବାହାରିଅଛନ୍ତି—2. A phallic image of Śiba which has appeared on the ground of itself.

(ଯଥା—ପାତାଳଫୁଟା ଲିଙ୍ଗ ।)

ପାତାଳଭେଦୀ—ପ୍ରାଦେ (ଗଡ଼ଜାତି) ବି—ଗୁଳ୍ମବିଶେଷ—

Pātālabhedī A species of medicinal plant.

[ଦ୍ର—ଏହାର ଚେର ମାଟି ଉତରେ ବହୁ ଦୂରକୁ ଯାଇଥାଏ । ଚେର ଔଷଧରେ ଲାଗେ ।]

ପାତାଳି—ଦେ. ବିଣ (ପ୍ରାଚୀନ; ମାଦଳାପାଞ୍ଜି) (ସଂ. ପାତାଳ)—ଭୂଗର୍ଭରେ ପୋତା ଯାଇଥିବା—Buried underground.

Pātāli

[ଦ୍ର—ଜଗନ୍ନାଥ ବିଗ୍ରହଙ୍କୁ ଶତ୍ରୁ ହସ୍ତରୁ ରକ୍ଷା କରିବା ସକାଶେ ସେବକମାନେ ତାଙ୍କୁ ପାତାଳ କରିଥିଲେ ।]

ପାତି—ସଂ. ବି—(ପା ଧାତୁ=ପାଳନ କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଅତି)—ପ୍ରଭୁ; ସ୍ୱାମୀ—Lord; master.

Pāti

ପାତୀ ଦେ. ବି—(ସଂ. ପତ୍ରୀ=ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପତର)—୧ । କୌଣସି ବସ୍ତୁର କ୍ଷୁଦ୍ର ଓ ପାତଳା ହୋଇ କଟା ଯାଇଥିବା ସରୁ ଖଣ୍ଡମାନ—1. Thin slice.

ଫାଁକୀ

(ଯଥା—ନଡ଼ିଆ ପାତି ।)

୨ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପଦାର୍ଥ—

2. A small thing; a diminutive thing.

ଶ୍ରୀପି ୩ । ପାତି ମାକଡ଼—3. An ape.

୪ । ଅତି ପତଳା ବା କ୍ଷୀଣ ବ୍ୟକ୍ତି—

4. An emaciated person.

୫ । (ସଂ. ପାତ୍ର; ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ପରେ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ) ଆଧାର—

5. Receptacle.

(ଯଥା—କଜଳପାତି, କଳାପାତି ।)

୬ । (ସଂ. ପଂକ୍ତି) ପାଟିଆ—

6 Long and broad line; stripe.

୭ । କ୍ଷୁଦ୍ର ଜୀବ—7. A small animal.

(ଯଥା—ବିଶଳପାତି, କଜଳପାତି (ପକ୍ଷୀ) ।)

ପାତି ଦେ. ବିଣ (ସଂ. ପତ୍ରକ; ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ପରେ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ; ଭୁଲ. ଇଂ. ପେଟ୍ଟି)—ଶ୍ରେଷ୍ଠ; କ୍ଷୁଦ୍ରାକୃତିବିଶିଷ୍ଟ—Diminutive; petty.

ଲଗ୍ନ

(ଯଥା—ପାତିମାକଡ଼, ପାତିହଂସ, ପାତିଶିଆଳୀ ।)

ଦେ. ଅ—(ନିରର୍ଥକ) ଇତ୍ୟାଦି—A redundant word used after rouns meaning etcetera; and suchlike things.

[ଦ୍ର— ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ 'ଇତ୍ୟାଦି' ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଯଥା— ଜିନିଷପାତି, ସଉଦାପାତି, ଗହଣାପାତି, ଦୋକାନପାତି, ତୁଳନା କର— ପଇସାପତର, କାଗଜପତ୍ର, ଜିନିଷପତ୍ର ।]

ପ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—ବାଉଁଶର ପାତିଆ—Thin lath of bamboo.

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—(ସଂ. ପଂକ୍ତି), କଉଡ଼ିଖେଳବିଶେଷ—A kind of game played with cowries or small sea-shells.

[ଦ୍ର—ଖଣ୍ଡିଏ ଲମ୍ବ କାଠ ବା ବଡା ଉପରେ ୧୦।୧୨ଟି ସାନ କଉଡ଼ିକୁ ଲମ୍ବ ବାଗରେ ସଜାଇ କରି ରଖାଯାଏ । ଖେଳାଳୀ ସେ ବଡାଠାରୁ ଖଣ୍ଡଦୂରେ ଛିଡ଼ା ରହି ଆପଣା ହାତରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ବଡ଼ କଉଡ଼ି ଧରି ଉକ୍ତ ସଜ୍ଜିତ କଉଡ଼ିକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ମାରେ ।

ପାତିଆ—ଦେ. ବି.—(ସଂ. ପତ୍ର, ପଟ୍ଟିକା)—୧ । ସରୁ ପତଳା ପତ୍ର—
Pātiā 1. Thin slip; lath.
ପାଖି **ପଙ୍ଖୀ** ଯଥା—ଡମ୍ବାପାତିଆ, ଲୁହାପାତିଆ ।
୨ । (ବଣିଆ ଶବ୍ଦ) ଧାତବ ଅଳଙ୍କାରକୁ ଯୋଡ଼ିବା ପାଇଁ ଭିନ୍ନ ଧାତୁରେ ନିରସା ଧାତୁ ମିଶାଇ ତିଆରି କରାଯାଇଥିବା ସରୁ ଧାତୁ ପତ୍ର—2. Thin metal slip used as solder.
୩ । ବାଉଁଶପାତିଆ; ପତଳା ହୋଇ ଚିରାଯାଇଥିବା ବାଉଁଶ—
3. Thin lath of bamboo.
ମାଳ ସତ ଖଣ୍ଡୁଲିରେ ଯେ ବାଉଁଶ ୨ ପାତିଆ ।
ଦେବଶୋର. ନିର୍ଝରଣୀ ।

ପେଟିଆ, ପେଟେ **ପଟ୍ଟୀ, ପାଟୀ** ୪ । (ସଂ. ପତ୍ର ବା ପଂକ୍ତି)—କପାଳ ଉପରର କେଶର ଉର୍ଧ୍ୱକ ବିନ୍ୟାସ; ପାଟିଆ; ସୁନ୍ଦା; ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ କପାଳର କେଶକୁ ଲୁଣ୍ଡାଇ ମଝିଣ ଓ ବିଟା ହୋଇଥିବା ମେଥି ଦ୍ୱାରା ଭାଙ୍ଗ କରିବା କେଶବିନ୍ୟାସ—Arrangement of the hair of the head with a comb so as to make a line by separating the hair of the temple of one's head into two parts and make them stick to their position by means of wax or other gummy substance.
ଦେ. ବିଣ.—୧ । ଅତି ପତଳା—1. Very thin.
୨ । ଅତି ଶୀର୍ଣ୍ଣକାୟ—
2. Much emaciated; thin-bodied.

ପାତିଆ କାଟିବା—ଦେ. କ୍ରି.—ସୁନ୍ଦା ପକାଇବା; ସୁନ୍ଦା କାଟିବା—
Pātiā kāṭibā To make a line by parting the hair of the temple with a comb.
ପେଟେ ପାଡ଼ା, ପାଟୀ ପାଡ଼ା **ପଟ୍ଟୀ ସଂବାରନା, ପଟ୍ଟୀ ବଠାନା**
ପାତିଆ ପକା(କେ)ଇବା, ପାତିଆ ପାଡ଼ିବା, ପାତିଆ ପାରିବା } ଅନ୍ୟରୂପ

ପାତି ଚୋର—ଦେ. ବି.—ଯେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜିନିଷ ଚୋରି କରେ; ଠାଉରିଆ
Pāti chora ଚୋର—A petty thief; a pilferer.
ପାତିଚୋର **ଉଠାଇଗୀରା; ଅଂଟୀବାଜ**

ପାତି ଡଙ୍ଗା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି.—ବାଉଁଶ ପାତିଆରେ ବୁଣା ଯାଇଥିବା
Pāti ḍaṅgā ଡମ୍ବା—An impervious manger made of bamboo laths.
[ଦ୍ର—ଏଥିରେ ଗୋରୁଙ୍କୁ ବୁଣା ପାଣି ଖାଇବାକୁ ଦିଆଯାଏ ।]

ପାତିତ—ସଂ.—ବିଣ.—(ପତ୍ ଧାତୁ, ଣିଚ୍+କର୍ମ. ତ)—୧ । ଫୋପଡ଼ା ଯାଇଥିବା; ଫିଙ୍ଗା ଯାଇଥିବା; ନିକ୍ଷେପିତ—
Pātita 1. Thrown; cast.
୨ । ଭୂମିରେ ପକା ଯାଇଥିବା— —2. Felled down.
୩ । ବିସ୍ତାରିତ; ବିଛା ଯାଇଥିବା—
3. Spread out.
୪ । ଝଡ଼ି ଥିବା; ଖସି ପଡ଼ି ଥିବା; ଝଡ଼ାଇ ଦିଆ ଯାଇଥିବା—
4. Plucked; shed.

ପାତିତ୍ୟ—ସଂ. ବି.—(ପତିତ+ଭାବାର୍ଥେ. ଯ)—୧ । ପଡ଼ିଯିବାର ଅବସ୍ଥା
Pātitya 1. State of having fallen down.
୨ । ପତିତ ବା ହୀନାବସ୍ଥା—2 Degraded condition.
୩ । ନୈତିକ ହୀନତା—
3. Moral degradation; moral depravity.
୪ । ଜାତିରୁ ପତିତ ବା ଚ୍ୟୁତ ହେବାର ଅବସ୍ଥା—
4. The state of being degraded from society or of being outcasted.
୫ । ପାପ—5. Sin.
ପାତିତ୍ୟ ଦ୍ୱଂସୀ ଶ୍ରୀ ମହାପ୍ରସାଦେ,
ନାତ ଦ୍ୱଧ୍ୟସ୍ତ ହେବେ ପରମାଦେ—ବିଦ୍ୟସୁନ୍ଦର ସ୍ତୁତି ।

ପାତି ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି.—(ସଂ. ପତ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍ ପାତି ଧାତୁ)—
Pāti debā ୧ । (ବସ୍ତ୍ରଣା) ପକାଇବା; ବିସ୍ତୃତ କରିବା—
(ପାତିବା—ଅନ୍ୟରୂପ) To spread out.
ପାତା **ପସାରନା** ଗନ୍ଧ ଫୁଲ ମାଳୀ ମାଳୀ ପ୍ରାସ୍ତେ ପାତ ଭୂତ
ଭୂତକେ ଏହ ଲେଖିବ ଭଳ ଭଳ—ଭକ୍ତ. ପ୍ରେମସ୍ୱଧାନିଧି ।
୨ । (ଫାନ, ଗୋଡ଼ ପ୍ରଭୃତି) ଭୂମିରେ ଲମ୍ବାଇବା; ପତାଇବା—
2. To lay out.
ସତ୍ୟକାଳ ଗୋଇବାବେଳରେ ମୃଗକୁ
ପାତିଦେଲେ ନେଇ ସେ ଅପଣା ଜଙ୍ଘକୁ—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ବନ ।
୩ । (ହାତ, କାନ) ଟେକିକରି ଦେଖାଇବା; ପ୍ରସାରିତ କରିବା—
3. To extend (hand, ear).
୪ । (ଗଣ୍ଠି) ରଚନା କରିବା; ପକାଇବା—
4. To make (knot).
ପାତିବା ୫ । (କାନ) ଡେରିବା; ଶୁଣିବାପାଇଁ କାନକୁ ନୁଆଁଇବା—
5. To lower or direct one's ears to listen.
ଭାଷା ଶୁଣି ସଖାଙ୍କ କର୍ଣ୍ଣ ଦେଇ ପାତି
କରିଗଲେ ଶୋକ ଅଗ୍ନିରେ ଅତି ଭାତି—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ବନ ।
୬ । (ପାତ୍ର ପ୍ରଭୃତି) ଟେକିକରି ଦେଖାଇବା—
6. To show by holding up (a cup)
ଚଢ଼ିଲ ସଉଦାଗରୀ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ପାତ୍ର ପାତି
ସେ ଦେବଦାନ ସେ ଧରିଲେ ଝଟିତି—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ବନ ।
୭ । ନିରୂପଣ କରିବା—
7. To ascertain; to take for granted.
ଉଚ୍ଚରୁଣକୁ ଛ ଧାନ ଅଣିଲ
ଛ ଏ ଅବ ଭୂତ ବୋଲି ପାତିଲ—ପ୍ରତି, ମରଡେଗୀତା ।

ପାତିନୀ—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ପାତିନ୍+ଈ)—ପାତିର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—
Pātinī Feminine of Pāti.

ପାତିବ୍ରତ୍ୟ—ସଂ. ବି (ପତିବ୍ରତା+ଭାବାର୍ଥେ. ଯ)—ସତୀତ୍ୱ; ପତିବ୍ରତାର
Pātibratya ଧର୍ମ; ପତିପରାୟଣତା—Chastity; conjugal fidelity; concentrated devotion to one's husband.

ପାତି ମାକଡ଼—ଦେ. ବି—ନାଲିମୁହାଁ ଶ୍ରେଷ୍ଠଜାତୀୟ ମାକଡ଼—
Pāti mākarḍa Red-faced monkey; ape;
(ପାତିମାଙ୍କଡ଼—ଅନ୍ୟରୂପ) Macacus Rhesus.
ରାମୀବାଁଦର, ପାତିବାଁଦର **ବଂଦର**

ପାତିଳ—ସଂ. ବି (ପତ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍+କର୍ମ. ଳ)—ଚଉଡ଼ାମୁହାଁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ
Pātila ପାତିଳ ଅଣ୍ଟିକା; ପତୁଲି—A wide-mouthed
ପତୀଲ ଫା. ପତୀଲା ମ. ପାତେଲା small earthen pot.

ପାତଳୀ—ସ. ବି (ପତ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍ ପାତ ଧାତୁ + ଲ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ; ବା ପାତ + ଇଲ)—୧ । ପାତଳ (ଦେଖ)—1. Pātila (See).
Pātilī

୨ । ଫାନ୍ଦ; ଶିକାରର ଜାଲ—2. Snare; hunter's net.

୩ । ନାରୀ; ସ୍ତ୍ରୀ—3. Woman.

ପାତିଶା—ବୈଦେ. ବି (ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରୟୋଗ; ଫା. ପାଦ୍‌ଶାହ୍)—ବାଦଶାହା; ସମ୍ରାଟ (ମାଦଳାପାଞ୍ଜି)—Emperor.
Pātiśā

ପାତି ଶିଆଳ—ଦେ. ବି - ଶଗାଳଜାତୀୟ କ୍ଷୁଦ୍ର ଜନ୍ତୁ; କୋକଶିଆଳ;କୋଙ୍କ-Fox.
Pāti śiāla

ପାତୀଶେୟାଳ **ଲମଡ଼ୀ** (ପାତିଶିଆଳ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାତି ଶିପ—ଦେ. ବି—ସମୁଦ୍ର କୂଳରେ ମିଳିବା ଅତି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶିପ—Very small oyster shells.
Pāti śipa

ଖୁରଚନ, ଛୋଟାଶିପ **ପାତିଶୀପ**

ପାତିଶେରି(ର)—ଦେ. ବି—ବାଲେଶ୍ୱରୀ ସେର; ଅଶି ତୋଳା ଓଜନର ସେର (ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟ—୩।୪)—A standard seer weighing 80 Tolās.
Pātiśeri(ra)

ପାତିହା ଦ୍ୱାଜ୍‌ଦୁହମ୍—ବୈଦେ (ଆରବୀ. ଫାତିଆଦୋହାଜଦମ୍) ବି—ଫାତିଆଦୋହଜଦମ୍ (ଦେଖ)
Pātihā dwāj-duham

ପାତିହା ଦ୍ୱାଜ୍‌ଦମ୍
ପାତିହା ଦୋଆ(ହା)ଜ୍‌ଦମ୍ } ଅନ୍ୟରୂପ
Phātiādohajdam (See).

ପାତି ହଂସ—ଦେ. ବି—ଭୁକା ହଂସ; ବତକ; ଗେଡ଼ୀ ହଂସ—A common duck; a gander.
Pāti hamsa

ପାତିହାଁସ **ବତକକଡ଼ୀ, ବତକୀ**

ପାତି—ସ. ବିଣ. ପୁଂ—(ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ସମାସରେ ଯୁକ୍ତ; ପାତନ, (ପାତିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
Pātī

ପତ୍ ଧାତୁ—ପଡ଼ିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍)—୧ । ଯେ ପଡ଼େ; ପଡ଼ୁଥିବା—2. Falling.

୨ । ଉଡ଼ୁଥିବା—2. Flying.

୩ । (ପତ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍ + ଇନ୍)ଯେ ପକାଏ—3. Throwing.

ଦେ. ବି ଓ ବିଣ—ପାତି—(ଦେଖ)—Pāti (See).

ପାତୁଆ—ଦେ. ବିଣ—ଏକ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ପାତଳ—Thin at one end.
Pātuā

ଦେ. ବି—୧ । ବନ୍ୟଜାତିବିଶେଷ; ପତର ଶବ୍ଦର—
1. Name of a nomad hill-tribe wearing-leaves.

ଅଙ୍ଗନାଇ ଘୁଣ୍ଟା-ମାଳଥ ପାତୁଆ କରନ୍ତି ଜନ୍ମ ସଂପ୍ରଦ୍ଧ—
ଭଗବାନ – ପାଦଗ୍ଧ ।

[ଦ୍ର—ଏମାନେ ଲୁଗା ପରିବର୍ତ୍ତେ ପତ୍ର ଗୋଛରେ ଶରୀରର ଗୋପ୍ୟ ଅଙ୍ଗମାନ ଆବୃତକରି ଲଜ୍ଜା ନିବାରଣ କରନ୍ତି ।]

୨ । ଜୁଆଙ୍ଗ ଭାଷାର ଅନ୍ୟ ନାମ – 2 Another name of the language of the Juāngas.

୩ । ଚିଲିକା ହ୍ରଦର ମତ୍ସ୍ୟବିଶେଷ—
3. A kind of fish (found in the Chilka).

ପାତୁକ—ସ. ବିଣ—(ପତ୍ ଧାତୁ—ପତନ ହେବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଶୀଳାର୍ଥେ. ଉକ)—ପତନଶୀଳ—Fallible; tending to fall.
Pātuka (ପାତୁକୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ସ. ବି—୧ । ପର୍ବତର ଢାଲୁ; ପର୍ବତସାନୁ—
1. The slope of a mountion.

୨ । ଜଳ ହସ୍ତୀ—2. Hippopotamus.

ପାତୁରୁ ଭାଜି—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ବସ୍ତୁର) ବି—ମଦରଙ୍ଗା (ଶାଗ)—A kind of pot herb.
Pāturu bhāji

ପାତୁଲ୍—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ସମ୍ବଲପୁର)—ବି—(ସ. ପାତ୍ର; ତୁଲ, ପତୁଲ)—ଶ୍ରେଷ୍ଠ ହାଣ୍ଡି; ଆଣ୍ଟକା—Small earthen pot.
Pātul

ପାତେକ—ଗ୍ରା. ବି—(ସ. ପାତକ)—ପାତକ; ପାପ—Sin
Pāteka

ବେଳ ବର୍ଣ୍ଣେ ଶୁଣିଲେ ପାତେକ ଜେବ ଧ୍ୱଂସ—
ପ୍ରାଚୀ. ବ୍ରହ୍ମନ୍ତ୍ରପଣ୍ଡିତ ।

ପାତେକି—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ସଂ. ପାତକୀ)—ପାପୀ—Sinful.
Pāteki

ପାତେଲା—ଗ୍ରା. ବିଣ. ପୁଂ—ପାତଳ—Thin.
Pātelā (ପାତେଲୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ପାତେଲିଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ—ପାତଳିଆ—(ଦେଖ)—Pātaliā (See)
Pātelia

ପାତ୍ର—ସ. ବି—(ପା ଧାତୁ—ରକ୍ଷା କରିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ତ୍ର; ବା ପା ଧାତୁ= ପାନ କରିବା + କରଣ. ତ୍ର; ଯହିଁରେ ଜଳପାନ ରଖାଯାଏ ବା ପାନ କରାଯାଏ)—୧ । ବସ୍ତୁର ଆଧାର—
Pātra
1. A receptacle; a pot; a vessel.

୨ । ଭାଜନ; ଯୋଗ୍ୟ ବିଷୟ; (କୌଣସି ବିଷୟର) ଉପଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି-
2. Object; recipient; fit object for.

ଶୁଣିଲେ ଯେବେ ମୁହିଁ ପାତ୍ର
କହି ଯୋ ଜନ୍ମ କର୍ମ ଗୋତ୍ର—ଜଗନ୍ନାଥ, ଭାଗବତ ।

୩ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଯୋଗ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି—
3 A competent person; a person competent to do some thing.

୪ । ବାସନ—4. Utensil; plate; bowl.

୫ । ବିବାହାର୍ଥୀ; ବର—
5. Bridegroom; bridegroom elect.

୬ । ମନ୍ତ୍ରୀ—6. Minister.

୭ । (ଭୂଗୋଳ) ତୀର ଦ୍ୱୟର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଜଳ ଧାର; ପ୍ରଣାଳୀ—
7. (Geography) A strait.

୮ । ନାଟକର ଅଭିନେତା—8. Actor of a play.

୯ । ଦେହ; ଶରୀର—9. Body.

ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—୧୦ । କନ୍ୟା – 10. Bride; bride elect.

ସ. ବିଣ—ଉପଯୁକ୍ତ; ଯୋଗ୍ୟ—Fit; competent.

ଭାରତ ଶୁଣିବାକୁ ପାତ୍ର ତୁମ୍ଭେମାନେ । କୃଷ୍ଣସଂହ: ମହାଭାରତ ଆଦି ।

ଦେ. ବି—୧ । ଶୂଦ୍ର ଓ ଖଣ୍ଡାଏତଙ୍କ ବଂଶୋପାଧିବିଶେଷ—
1. A family-title of Śūdras and Khandāetas.

୨ । ଉପଯୁକ୍ତ ବର—2 A deserving bridegroom.

୩ । ଉତ୍ତମ ଲୋକ—3. A good man.

୪ । ବ୍ୟକ୍ତି; ମନୁଷ୍ୟ—4 A person.

ଯଥା—ଭରିବା ପାତ୍ର (ଭରିଯିବା ଲୋକ), ଛଡ଼ିବା ପାତ୍ର (ଛଡ଼ିଦେବା ବ୍ୟକ୍ତି)

ପାତ୍ର ଅନ୍ତର—ଦେ. ବ—୧ । ପକ୍ଷପାତ—
Pātra antara 1. Partiality.
ପକ୍ଷପାତ ୨ । ଜଣକ ପ୍ରତି ଏକପ୍ରକାର ବ୍ୟବହାର ଓ ଅନ୍ୟ-
ପକ୍ଷପାତର ବ୍ୟକ୍ତି ସମାନପଦସ୍ଥ ହୋଇଥିଲେହେଁ ତାହା ପ୍ରତି କରାଯିବା ଅନ୍ୟରୂପ ବ୍ୟବହାର—2. Unequal dealing or behaviour with different persons; discriminating treatment.

ପାତ୍ରତା—ସଂ. ବ. (ପାତ୍ର + ଭାବାର୍ଥେ ତା)—୧ । ଉପଯୋଗିତା—
Pātratā 1. Fitness.
(ପାତ୍ରତ୍ୱ—ବ) ୨ । ସମ୍ମାନ—2. Respect; homage.

ପାତ୍ର ପକ୍ଷ—ସଂ. ବ. (ପାତ୍ର + ପକ୍ଷ)—ବରଯାତ୍ରୀ; ବରଙ୍କଦଳ —
Pātra paksha The party accompanying the bridegroom to a marriage.

ପାତ୍ର ମନ୍ତ୍ରୀ—ଦେ. ବ. (ସଂ. ପାତ୍ର + ମନ୍ତ୍ରୀ; ସହଚର ଶବ୍ଦ)—
Pātra mantrī ରାଜସଭାସ୍ଥ ଅମାତ୍ୟାଦି କର୍ମଚାରୀ—
(ପାତ୍ରମିତ୍ର—ଅନ୍ୟରୂପ) Ministers and other officers of the court of a king.
ସୁଗ୍ରୀବ ଏହା ଜାଣି ପାତ୍ରମନ୍ତ୍ରୀ ସେନ ସେହି ଋଷ୍ୟମୂକ ପର୍ବତରେ ଯାଇ ଥାଏ । ଖଳକଣ୍ଡ. ପିଲାଙ୍କ ରାମାୟଣ ।

ପାତ୍ର ଶେଷ—ସଂ. ବ. (ମ. ପ. ଲୋ; ପାତ୍ରରେ ବଳିଥିବା ଖାଦ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟର
Pātra śesha ଶେଷ)—ଅଇଁଠା; ଭୋଜନ ପାତ୍ରରେ ଖାଇବାଲୋକ ଛଡ଼ିଯାଇଥିବା ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ଦ୍ରବ୍ୟ; ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ (ହି. ଶ)—
The leavings of an eater in the plate.

ପାତ୍ର ସଂସ୍କାର—ସଂ. ବ (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ପାତ୍ର + ସଂସ୍କାର)—ମନ୍ତ୍ରାଦି ଦ୍ୱାରା ପୂଜା-
Pātra samskāra ପାତ୍ରକୁ ଶୁଦ୍ଧ କରିବା—The purification of the sacrificial vessels by means of mystic formulas.
ଦେ. ବ—ବାସନ ମାଜିବା—Scouring of utensils.

ପାତ୍ରସ୍ଥ—ସଂ. ବିଣ—୧ । ପାତ୍ରରେ ରଖିତ—
Pātrastha 1. Put in or consigned into a vessel.
୨ । ସତ୍‌ପାତ୍ରରେ ନ୍ୟସ୍ତ—
2. Consigned to a proper person.
ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଉପଯୁକ୍ତ ବରଙ୍କୁ ବିବାହିତା (କନ୍ୟା)—
ପାତ୍ରସ୍ଥ (a girl) Given in marriage to a worthy bridegroom.

ପାତ୍ରସ୍ଥ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । କନ୍ୟାକୁ ବିବାହ ଦେବା—
Pātrastha karibā 1. To give a girl in marriage.
ପାତ୍ରସ୍ଥକରା ୨ । କନ୍ୟାକୁ ସତ୍ ପାତ୍ରରେ ଦାନ କରିବା—
2. To give a girl in marriage to a suitable or worthy bridegroom.

ପାତ୍ରସାତ୍—ସଂ. ଅ. (ପାତ୍ର + ଅର୍ପିତ ଅର୍ଥରେ ସାତ୍)—
Pātrasāt ୧ । ପାତ୍ରସ୍ଥ; ପାତ୍ରରେ ଅର୍ପିତ—
1. Consigned to a vessel or pot.
୨ । ସତ୍‌ପାତ୍ରରେ ଦାନ—
2. Gift to a proper person.
୩ । କନ୍ୟାକୁ ସତ୍‌ପାତ୍ରକୁ ବିବାହାର୍ଥେ ଦାନ—
3. Giving a girl in marriage to a suitable bridegroom.

ପାତ୍ରାଣୀ 1—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ବିଞ୍ଝାଲ ଜମିଦାର ଜମିଦାର
Pātrāṇī ପାଇବା ଦିନ, ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରଥମେ ଜମିଦାର ଗାଦିରେ ବସିବା ଦିନ ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ବିବାହ କରନ୍ତି—
The girl whom a Biñjhāla Zamindar marries on the day he is installed as Zamindar (in Sambalpur).
[ଦ୍ର—ଏପରି ପାରମ୍ପରିକ ବିଧି ଅଛି ଯେ ସେଦିନ ଗୋଟିଏ ନୂଆ ଭାର୍ଯ୍ୟାକୁ ନୂଆ ବିଞ୍ଝାଲ ଜମିଦାର ବିବାହ କରିବେ ।]

ପାତ୍ରାପାତ୍ର ଜ୍ଞାନ—ସଂ. ବ. (ପାତ୍ର + ଅପାତ୍ର + ଜ୍ଞାନ)—
Pātrāpātra jñāna କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ଯୋଗ୍ୟତା ବା ଅଯୋଗ୍ୟତା ବିଷୟରେ ଜ୍ଞାନ—Discrimination about the worthiness or otherwise of a person in relation to whom a person is going to do a certain act.

ପାତ୍ରାସାଦନ—ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ପାତ୍ର + ଆସାଦନ)—
Pātrāsādana ଯଜ୍ଞପାତ୍ରର ଯଥାସ୍ଥାନରେ ସ୍ଥାପନ—
The placing of a sacrificial vessel at its proper place.

ପାତ୍ରି—ଦେ. ବ. (ସଂ. ପାତ୍ରୀ)—୧ । ଛୋଟପାତ୍ର—
Pātri 1. A small pot or vessel.
କୋଶୀ ୨ । ତର୍ପଣାଦିରେ ବ୍ୟବହୃତ ତମ୍ବାର ନୌକାକୃତି ପାତ୍ର—
ପାତ୍ରୀ 2. A boat-shaped copper pot used in offering libations of water to the manes.
ଦ୍ୱିଜମାନେ ତତ୍ପୁ ଯେ ପାଣି ବଳେ ଥୋଇ । କୃଷ୍ଣସିଂହ, ମହାଭାରତ ବନ ।
[ଦ୍ର—ଏହାର ଗୋଟିଏ ମୁଣ୍ଡରେ ପାଣି ଗଡ଼ିବାକୁ ପାହାଳିଆ ନାକ ଥାଏ ।]
୩ । ଛୋଟ ଗ୍ଲାସ୍—3. A small glass.

ପାତ୍ରିଆଣୀ—ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ପାତ୍ର ଉପାଧିଧାରୀ ବ୍ୟକ୍ତିର ସ୍ତ୍ରୀ—
Pātriāṇī The wife of a Pātra.

ପାତ୍ରିୟ—ସଂ.ବିଣ. ପୁଂ(ପାତ୍ର+ଇୟ)—ସହଭୋଜୀ; ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସଙ୍ଗେ
Pātriya ଏକ ପାତ୍ରରେ ଭୋଜନ କରାଯାଇ ଥାଏ—
(ପାତ୍ରିୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) (a person) With whom one can take
(ପାତ୍ର୍ୟ—ଅନ୍ୟରୂପ) food from the same plate.

ପାତ୍ରୀ—ସଂ. ବ. (ପାତ୍ର+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—୧ । ପାତ୍ର—
Pātrī 1. Pot; vessel.
୨ । ହୋମ ଯଜ୍ଞାଦିରେ ବ୍ୟବହୃତ ପାତ୍ର—
2. A sacrificial vessel.
୩ । ବିବାହଯୋଗ୍ୟା କନ୍ୟା—
3. A marriageable bride.
୪ । କୁମାରୀ—4. Maid; virgin.

୫ । ନବବିବାହିତା କନ୍ୟା; ବଧୂ—5. Bride.
୬ । ଭଟା ଚୁଲି (ହି. ଶ)—2. A removeable oven.

ପାତ୍ରୀୟ—ସଂ. ବିଣ. (ପାତ୍ର+ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ ଈୟ)—ପାତ୍ର ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Pātrīya Relating to a Pātra.
ସଂ. ବି. କ୍ଲୀ—ଯଜ୍ଞପାତ୍ର—Sacrificial vessel.

ପାଥ—ସଂ. ବି. (ପା ଧାତୁ=ପିଇବା+କର୍ତ୍ତୃ.ଅ; ଥ ଆଗମ)—୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—
Pātha 1. Sun.
(ପାଥସ୍—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଅଗ୍ନି—2. Fire.
୩ । (+କର୍ମ. ଅ)—ଜଳ—3. Water.
୪ । ଅନ୍ନ (ହି. ଶ)—4. Food.
୫ । ଆକାଶ (ହି. ଶ)—5. The sky.
୬ । ବାୟୁ (ହି. ଶ)—6. Air.
ଦେ. ବି. (ସଂ. ପାର୍ଥ)—ଅର୍ଜୁନ; ଭୀମସୃ ପାଣ୍ଡବ—
ପାର୍ଥ Arjuna.
ସେହି ପାଣ୍ଡବ ସେହି ପାଥ, ସେହି ପାଣ୍ଡବ ଏବେ ମାଥ । ଭଗ ।

ପାଥଃ—ସଂ. ବି. (ପାଥସ୍; ପା ଧାତୁ=ପାନ କରିବା+କର୍ମ ଅସ୍; ଥ. ଆଗମ)—ପାଥ (ଦେଖ)—Pātha (See)
Pāthaḥ
(ପାଥସ୍—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାଥ ନାଥ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ; ପାଥ+ନାଥ)—ସମୁଦ୍ର—
Pātha nāthā The sea; ocean.

ପାଥ ରଥ—ସଂ. ବି. (ମ. ପ. ଲୋ; ପାଥ=ଜଳ+ରଥ=ଯାନ; ପାଥରେ ବ୍ୟବହୃତ ଯାନ)—ନୌକା; ତରଙ୍ଗ—
Pātha ratha Boat.

ପାଥିଃ—ସଂ. ବି. (ପାଥିସ୍; ପା ଧାତୁ=ପାନ କରିବା+ସଂଜ୍ଞାର୍ଥେ. ଇସ୍; ଥ. ଆଗମ)—ସମୁଦ୍ର—1. The sea; ocean.
Pāthiḥ
୨ । ଆଖି—2. The eye.
୩ । ଜଳ—3. Water.
୪ । ଘାଆ ଉପରେ ଆଚ୍ଛାଦକ ଖୋଳ ବା ରକ୍ତର ଶୁଖିଲା ବକଳ (ହି. ଶ)—4. A peel formed over sores.

ପାଥିକ—ସଂ. ବି ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—(ପଥିକ+ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ. ଅ)—ପଥିକ ବା ବିଦେଶବାସୀ ବ୍ୟକ୍ତିର ସନ୍ତାନ—
Pāthika The son of a traveller or sojourner.

ପାଥିକ୍ୟ—ସଂ. ବି—(ପଥିକ+ଭାବାର୍ଥେ. ଯ)—ପଥିକ ଭାବ; ପଥିକତ୍ୱ—
Pāthikya The state of being a traveller.

ପାଥୁରି—ଦେ. ବି—(ସଂ. ପ୍ରସ୍ତରୀ)—ମୂତ୍ରାଶୟରେ ପଥର ଜନ୍ମିବା ରୋଗ; ଅଶ୍ମରୀ—A disease; the stone in the kidneys; calculus in the bladder.
Pāthuri
ପାଥରୀ

ପାଥେଫୋନ୍—ବୈଦେ (ଇଂ) ବି—ଗୀତ ଅନୁକରଣ କରିବାର କଳ ବା ଯନ୍ତ୍ର ବିଶେଷ—Pathephone.
Pāthephone
ପାଥେଫୋନ

ପାଥେୟ—ସଂ. ବି—(ପଥ+ପ୍ରୟୋଜନାର୍ଥେ. ଏୟ)—୧ । ପଥିକର ବାଟରେ ଲୋଡ଼ା ହେବା ପଦାର୍ଥ—1. Articles required by a traveller during the journey.
Pātheya

୨ । ବାଟୋଇର ବାଟରେ ଲୋଡ଼ା ହେବା ଖାଦ୍ୟ ପଦାର୍ଥ, ଯାହା ବାଟୋଇ ସଙ୍ଗରେ ନେଇଥାଏ—2. Food which a traveller takes with him for being partaken of during the journey.
୩ । ବାଟ ଖର୍ଚ୍ଚ—3. Passage-money.
୪ । କନ୍ୟା ରାଶି (ହି. ଶ.)—
4. The astronomical sign Virgo.

ପାଥୋଜ—ସଂ. ବି—(ପାଥସ୍+ଜନ୍ ଧାତୁ=ଜନ୍ମିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Pāthoja (ପାଥୋରୁହ—ଅନ୍ୟରୂପ) ପଦ୍ମ—Lotus.

ପାଥୋଦ—ସଂ. ବି—(ପାଥସ୍+ଦା ଧାତୁ=ଦାନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Pāthoda ଜଳଦ; ମେଘ—Cloud.
(ପାଥୋଧର—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାଥୋଧି—ସଂ. ବି—(ପାଥସ୍=ଜଳ+ଧା. ଧାତୁ=ଧାରଣ କରିବା+ଅଧି. ଇ)—ଜଳନିଧି; ସମୁଦ୍ର—The sea; ocean.
Pāthodhi
(ପାଥୋନିଧି—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାଥ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ—(ପାଥ+ଯ)—୧ । ଆକାଶବାସୀ—
Pāthya (ହି. ଶ.)—1 Living in the sky.
୨ । ବାୟୁରେ ରହିବାବାଲା (ହି. ଶ.)—
2. Living in the air.

ପାଦ୍‌ଶା—ବୈଦେ. ବି. (ଫା. ପାଦ୍‌ଶାହ)—ପାତଶା (ଦେଖ)—
Pād-śā Pātaśā (See)

ପାଦ—ସଂ. ବି. (ପଦ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କରଣ. ଅ)—୧ । ଚରଣ; ଗୋଡ଼—1. Leg; foot.
Pāda
୨ । ତଳପା—2. Sole of the foot.
୩ । ବୃକ୍ଷର ମୂଳ; ଚେର—3. Root of tree.
୪ । ପାଦୁଣ୍ଡ—4. A step.
୫ । କିରଣ; ରଶ୍ମି—5. Ray; beam.
୬ । ପର୍ବତର ମୂଳ ଦେଶ—
6. The foot of a mountain.
୭ । ଚାରିଧାଡ଼ିଆ ଶ୍ଳୋକର ଏକଧାଡ଼ି—
7. One line of a stanza or quatrain.
୮ । କୌଣସି ବସ୍ତୁର ମୂଳଦେଶ—8. Base.
୯ । ଚତୁର୍ଥାଂଶ—9. One fourth; quarter.
ଦ୍ୱାପର ଯୁଗେ ଦୁଇ ପାଦ ଊଣା ଧର୍ମ—ବୃଷଦିନ ମହାଭାରତ ବନ ।
୧୦ । ପାଦାଚ—10. Step of a staircase.
୧୧ । (ହିନ୍ଦୁ ଆଇନ୍ ବା ସ୍ମୃତି) ମକଦମା ଚଳାଇବାର ଉଚ୍ଚ ଉଚ୍ଚ ସିଢ଼ି ବା ଉପଗୃହ—11. The different stages or steps in the conduct of a suit
[ଦ୍ର—ଯଥା—ଭାଷାପାଦ ବା ପୂର୍ବ ପକ୍ଷ ପାଦ—
ଅରଜି—Plaint.
ଉତ୍ତର ପାଦ—ଜବାବ—Written statement.
କ୍ରିୟା ପାଦ—ପ୍ରମାଣ—Evidence.
ସାଧ୍ୟସିଦ୍ଧି ପାଦ—ରାୟ; ଫଏସଲା—Judgment and decree.]

୧୨ । ବଡ଼ ପର୍ବତର ସମୀପସ୍ଥ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପର୍ବତ (ହ. ଶ.)—
12. A hill close to a mountain.

ପାଦଗିରି ପର୍ବତିକା – ରାଧାନାଥ ।

୧୩ । ଚିକିତ୍ସାର ଚାରିଗୋଟି ଅଙ୍ଗ (ଯଥା—ବୈଦ୍ୟ, ରୋଗୀ, ଔଷଧ ଓ ଉପଚାରକ) (ହ. ଶ)—13. The four concomitants of medical treatment.

୧୪ । ପଦର କ୍ରିୟା; ଗମନ; ଚାଲିବା (ହ. ଶ)—
15. Walking.

୧୫ । ଶିବ (ହ. ଶ)—15. Śiba.

୧୬ । ଏକ ଋଷିଙ୍କ ନାମ (ହ. ଶ)—
16. Name of a sage.

ପାଦ କଟକ—ସଂ. ବି—(୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପାଦ+କଟକ)—ପାଦୁଡ଼ି; ମଳ; ବଳା—Anklet.
Pāda kaṭaka
(ପାଦ କୀଳକା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାଦ ଗଣ୍ଡିର—ସଂ. ବି—(ପାଦ+ଗଣ୍ଡ ଧାତୁ=ସ୍ଫୀତ ହେବା+ଇର)—ଶ୍ଳୀପଦ; ଗୋଦର—Elephantiasis of the leg.
Pāda gaṇḍira

ପାଦଗତ—ସଂ. ବିଣ—(୨ୟା ତତ୍; ପାଦକୁ ଗତ ବା ପ୍ରାପ୍ତ)—ପଦାଶ୍ରିତ; ପାଦତଳେ ପଡ଼ିଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—(a person) Falling prostrate at the feet of another.
Pādagata

ସେ ମାସ୍ୱାଧର ପ ତନ୍ତ
ନମଇ ଦାସ ଜଗନ୍ନାଥ – ଜଗନ୍ନାଥ ଭାଗବତ ।

ପାଦଗତେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ପାଦକୁ ଆଶ୍ରୟ କରି; ପଦାଶ୍ରୟରେ—At or below the feet.
Pādagate

ଏଣ ମ ବୁଦ ପାଦଗତେ
ଯେ ପ୍ରାଣୀ ଭଜନ୍ତି ନଲଜେ – ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ପାଦ ଗୟା—ଦେ. ବି—(ନାମ)—ହିନ୍ଦୁ ତୀର୍ଥସ୍ଥାନବିଶେଷ—A sacred place of the Hindus.
Pāda gayā
[ଦ୍ର—ଏହା ଗୋଦାବରୀ ଷ୍ଟେସନ ଠାରୁ ୪୨ ମାଇଲ ଦୂରରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏଠାରେ ସ୍ନାନ ଓ ପିଣ୍ଡ ଦାନ କରି ହିନ୍ଦୁ ତୀର୍ଥଯାତ୍ରୀମାନେ କୃତାର୍ଥ ହୁଅନ୍ତି । ମଦନମୋହନ—ତୀର୍ଥ ଦର୍ଶନ]

ପାଦଗାମୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପାଦ+ଗମ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ପାଦ-ଗାମିନ୍ ଶବ୍ଦ; ୧ମା. ୧ବ)—ପାଦଚାରୀ—Walking on foot.
Pādagāmī
(ପାଦଗାମିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ପାଦ ଗ୍ରନ୍ଥି—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍, ପାଦ+ଗ୍ରନ୍ଥି)—୧ । ବଳାଗଣ୍ଠି—1. Ankle.
Pāda granthi
୨ । ଗୁଳ୍ଫ, ଗୋଇଠି—2. Heel.

ପାଦ ଗ୍ରହଣ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ମାନ୍ୟାର୍ଥ ବା ପ୍ରାର୍ଥନା ବା କ୍ଷମା ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ଗୋଡ଼ ଧରି ପ୍ରଣାମ କରିବା—Clasping or embracing the feet of any person in token of respect or submission or for asking pardon.
Pāda grahaṇa

ପାଦ ଗ୍ରହଣୀ—ସଂ. ବି. (ପାଦ+ଗ୍ରହଣ+ଇନ୍; ଯାହା ଆରୋହୀର ପାଦକୁ ଗ୍ରହଣ କରେ)—ଘୋଡ଼ାର ଜିନର ଦୁଇ ପାଖରେ ଝୁଲୁଥିବା ରେକାବ—Stirrups.
Pāda grahaṇī

ପାଦ ଗ୍ରହଣୀରେ ଲଟି ସୁବର୍ଣ୍ଣମଣି ଭେଇ ପୁଣ୍ଡମିଲେ ସବ୍ୟସାଚୀ ପଡ଼େ ।
ଜଳକଣ୍ଠ – ମାସ୍ୱାଦେବୀ ।

ପାଦଚାର—ସଂ. ବି. (ପାଦ+ଚର ଧାତୁ+ଘଞ୍ ଅ)—୧ । ଚାଲିବା; ଚାଲିବୁଲି—1. Walking.
Pādachāra
ପାଦଚାରଣ } ପାଦଚାଳନ } ଅନ୍ୟରୂପ
ଜଗନ୍ନାଥ ଅନ୍ଧାରେ ମୃଦୁ ପାଦଚାରେ
ଫେରିଗଲେ ବଂଶପୁରେ—ରାଧାନାଥ ପାଞ୍ଚାଳୀ ।
୨ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) ଗ୍ରହମାନଙ୍କର ଅହର୍ନିଶ ଭୋଗ ବା ଗତି—
2. (astronomy) The diurnal motion of planets.

ପାଦଚାରୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପାଦ+ଚର ଧାତୁ+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—ଗୋଡ଼ରେ ଚାଲିବା (ବ୍ୟକ୍ତି); ଚାଲୁଥିବା—Going on foot; walking.
Pādachārī
(ପାଦଚାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
ସଂ. ବି—ଗୋଡ଼ରେ ଚାଲିବା ବ୍ୟକ୍ତି—1. A pedestrian.
୨ । ପଦାତିକ—2. Foot soldier.

ପାଦ ଛୁଇଁବା—ଦେ. କ୍ରି—ପାଦରେ ହାତ ଦେଇ ହଲପ କରିବା—To take an oath by touching one's feet.
Pāda chhuiñbā
ପା ଛୋଆ **पैर छुना**

ଏ ବିଷ ଅନ ଅବ ଯେବେ ମୋ ମାନସ
ଛୁଇଁଛ ନାଥ ସିବ ଭୁଷ ପାଦ ଦେଶ—କୃଷ୍ଣଜିହ୍ନ ମହାଭାରତ ବନ ।

ପାଦଜ—ସଂ. ବିଣ. (ପାଦ+ଜନ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ଗୋଡ଼ରୁ ଜାତ—Born of the foot.
Pādaja
ସଂ. ବି—(ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ପାଦରୁ ଜାତ ହୋଇ ଥିବାରୁ) ଶୂଦ୍ରଜାତି—The Śūdra or non-Brahman caste.

ପାଦ ଜଳ—ସଂ. ବି—୧ । (ମ.ପ. ଗୋ. କର୍ମଧାରୟ) ପାଦୋଦକ; ଗୋଡ଼ ଧୁଆ ପାଣି—1. Water with which a person's feet are washed.
Pāda jala
୨ । ଘୋଳ ଦହି (ହ. ଶ)—2. Churned curd.

ପାଦ ଟୀକା—ସଂ.ବି—ପଦ ଟୀକା (ଦେଖ)
Pāda ṭīkā
Pada ṭīkā (See)

ପାଦଡ଼ି(ରି)—ପ୍ରା. ବୈଦେ. ବି. (ପର୍ତ୍ତୃ ପାଦ୍ରି; ପାଦ୍ରୀ)—୧ । ଖ୍ରୀଷ୍ଟାନ ଧର୍ମଯାଜକ—1. A priest; a Padre.
Pādaṛḍi(ri)
(ପାଦାଡ଼ି—ଅନ୍ୟରୂପ)
୨ । ଖ୍ରୀଷ୍ଟଧର୍ମପ୍ରଚାରକ—
ପାଦ୍ରୀ 2. Missionary.
୩ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) (ମରହଟ୍ଟୀ ବୁଢ଼ାମାନଙ୍କ ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ) ଇଂରାଜୀ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଭାବରୁ ଧର୍ମ ଓ ଆଚାର ଭ୍ରଷ୍ଟ ହିନ୍ଦୁ ଯୁବକ ବା ବ୍ୟକ୍ତି—
3. (figurative) A young man or person who does not observe orthodoxy on account of the influence of western education.

ପାଦ ତଳ—ସଂ.ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—୧ । ତଳପା—1. Sole of the foot.
Pādatala
୨ । ଗୋଡ଼ର ତଳ; ପାଦତଳ; ପାଆତଳ—
2. The part below the foot.
ପାୟେରତଳା ଦେ. ବି—ପାଦର ନିକଟସ୍ଥ ଭୂଭାଗ—The earth round or near the feet of a person.
ପାବକାତଳା

ପାଦତଳିଆ—ଦେ. ବିଣ—ପାଆ ତଳିଆ (ଦେଖ)
Pādatalia Pā-ā talia (See)

ପାଦତଳେ ପଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—ସମ୍ମାନ ଦେଖାଇବା; ନମସ୍କାର କରିବା
Pādatale pardibā ବା କ୍ଷମା ମାଗିବା ପାଇଁ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ପାୟେ ପଡ଼ା, ପାୟେରତଳେ ପଡ଼ା ଗୋଡ଼ତଳେ ଲମ୍ବ ହୋଇ ପଡ଼ିବା—
ପାଏଁ ଲାଗୀହୋନା To lay down one's self at a person's feet in reverence, salutation or for soliciting pardon.

ପାଦତ୍ରାଣ—ସଂ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପାଦରକ୍ଷାଣ=ରକ୍ଷା ହୁଏ ଯାହାଦ୍ୱାରା) —
Pādatrāṇa ୧ । ପାଦୁକା; ଯୋତା—1. Shoes; boots.
(ପାଦତ୍ର—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଖଡ଼ମ; କଠଡ଼ି—
2. Sandals.
୩ । ମୋଜା—3. Stockings.
୪ । ଗୋଡ଼ରେ ଉଡ଼ା ହେବା ପଟ୍ଟୀ—4. Leggings.

ପାଦ ଦେଶ—ସଂ. ବି—୧ । ପଦ; ଚରଣ—1. Leg; foot.
Pāda deśa
୨ । (ପର୍ବତ ବା ବୃକ୍ଷର) ତଳ ଦେଶ—
2. The foot (of a tree or mountain).
୩ । ନିମ୍ନାଂଶ—3. Lower part.

ପାଦ ଧୂଳି (ଇତ୍ୟାଦି)—ସଂ. ବି—ପାଦରଜ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Pāda dhūli(etc) Pādaraja etc (See)

ପାଦପ—ସଂ. ବି. (ପାଦ=ମୂଳ ଦ୍ୱାରା+ପା ଧାତୁ=ପିଇବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ);-
Pādapa ଯେ ମୂଳଦ୍ୱାରା ପିଏ)—୧ । ବୃକ୍ଷ—1. Tree.
୨ । (ପାଦ+ପା ଧାତୁ=ରକ୍ଷା କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ) ଯୋତା—
2. Shoes; slippers.
୩ । ପାଦପୀଠ—3. Foot stool.

ପାଦ ପଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଗମନ କରିବା—
Pāda pardibā 1. Going to or coming to a place.
ପା ପଡ଼ା ସେ ସ୍ଥାନରେ ଯାହାର ପଡିଅଛି ପାଦ
ପଧାରା ହୋନା କେବେ ତାହାକୁ ସ୍ପର୍ଶ ନ ପାରେ ବିପଦ ।
[ପାଦ ପକା(କେ)ଇବା—ଅନ୍ୟରୂପ] କୃଷ୍ଣସଂହିତା ମହାଭାରତ ବନ ।
୨ । କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ଉପସ୍ଥିତି—
2. The presence of a person at a place.
ତୁକାନ୍ତ ମିଳନା
୩ । ପଦ୍ୟରେ ଦୁଇ ଧାଡ଼ିର ଯତିପାତର ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ହେବା—
3. Rhyming of lines in poetry.

ପାଦ ପଦ୍ମ—ସଂ. ବି. (ଉପମିତ)—ପଦ୍ମ ପରି ସୁନ୍ଦର ପଦ—
Pāda padma Lotus-feet; foot as beautiful as lotus.
ପା ପଦ୍ମ
ଦେ. ବି—ଗୋଡ଼ର ପାପୁଲିରେ ପିନ୍ଧିବା ଗୋଲାକାର ଅଳଂକାର ବିଶେଷ; ପାଆ ପଦ୍ମ—A circular lotus-shaped ornament worn over the instep.

ପାଦପା—ଦେ. ବି. (ପାଦ+ପା ଧାତୁ=ରକ୍ଷା କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ+
Pādapā ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—ପାଦୁକା—Shoes; sandals.

ପାଦ ପାପୁଲି—ଦେ. ବି—ପାଦ ପୃଷ୍ଠ—
Pāda pāpuli The back of the foot; instep.
ପୈରକୀ ପୀଠ ଚହ୍ନ ଚରେ ଯେ ପାଦ ପାପୁଲି । ପ୍ରାଚୀ. ପରଚେ ଗୀତ ।

ପାଦ ପୀଠ—ସଂ. ବି. (ମ. ପ. ତ୍ରୈ; ପାଦ ରଖିବାର ପୀଠ)—
Pāda pīṭha ଗୋଡ଼ ରଖିବାର ଆସନ ବା ପୀଢ଼ା—
Foot stool; foot rest.

ପାଦ ପୀଡ଼ା—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପାଦ+ପୀଡ଼ା)—
Pāda pīrdā ୧ । ଗୋଡ଼ରେ ଜନ୍ମିବା ରୋଗ—
1. Disease in the leg; foot disease.
୨ । ବହୁ ପଥ ଚାଲିବା ଯୋଗୁ ପାଦରେ ଜନ୍ମିବା ବ୍ୟଥା—
2. Pain in the leg due to walking a long distance.
୩ । ଗୋଡ଼ ବିନ୍ଧା—3. Aching in the leg.

ପାଦ ପୂଜା—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—
Pāda pūjā ୧ । ସମ୍ମାନାର୍ହ ବ୍ୟକ୍ତି ବା ଦେବତାଙ୍କର ଚରଣରେ ଅର୍ପିତ ପୂଜା—1. Worship of the feet of a respectable pe on or Deity.
୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଗ ଗଭୀର ସମ୍ମାନ—
2. (figurativ Profound veneration.

ପାଦ ପୂରଣ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପାଦ + ପୂରଣ)—
Pāda pūraṇa ୧ । ବାକ୍ୟାଲଙ୍କାର; ବାକ୍ୟକୁ ଶେଷ କରିବା ନିମନ୍ତେ ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ ଯଥା—ଇ (ଏକଇ);ଟି (ହେଇଟି); ପରି—1. Expletive used to fill up a word.
୨ । ଶ୍ଳୋକର ଏକ ବା ଉକ୍ତିଟ ଚରଣ ଶୁଣି ବାକି ଚରଣକୁ ରଚନା କରିବା—2. The filling up of omitted line or lines in a stanza.

ପାଦ ପୃଷ୍ଠ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପାଦ+ପୃଷ୍ଠ)—ଗୋଡ଼ର ପାପୁଲି—
Pāda prushṭha The instep.

ପାଦ ପ୍ରକ୍ଷାଳନ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ୨ୟା ତତ୍; ପାଦ+ପ୍ରକ୍ଷାଳନ)—
Pāda prakshālana ଗୋଡ଼ ଧୋଇ ଦେବା—
Washing of the feet.

ପାଦ ପ୍ରହାର—ସଂ. ବି. (୩ୟା ତତ୍; ପାଦ+ପ୍ରହାର)—
Pāda prahāra ପଦାଘାତ; ଗୋଇଠା—Kick.

ପାଦ ବଲ୍ମୀକ—ସଂ. ବି—ପାଦ ଗଣ୍ଡିର (ଦେଖ)
Pāda balmīka ādā gandira (See)

ପାଦ ବିକ—ସଂ. ବି. (ପଦ୍ମ=ପଥ+କୁଶଳାର୍ଥେ. ଇକ)—
Pādabika ପାନ୍ଥ; ପଥିକ—Passenger; traveller.

ପାଦ ବିନ୍ଦ—ଗ୍ରା. ବି. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ; (ସଂ. ପାଦାରବିନ୍ଦ)—
Pāda binda ପଦାରବିନ୍ଦ—Lotus feet.
ଏକ ବହୁ ପାଦ ବିନ୍ଦ ହୃଦୟରେ ଗୁଣ । ପ୍ରାଚୀ ବୃନ୍ଦାବନରୂପଣ ଗୀତା ।

ପାଦ ବ୍ୟଥା—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପାଦ+ବ୍ୟଥା)—
Pāda byathā ପାଦ ପୀଡ଼ା (ଦେଖ)
(ପାଦ ବଥା—ଦେଶଜରୂପ) Pāda pīrdā (See)

ପାଦ ମୂଳ—ସଂ. ବି. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ଗୋଇଠି—
ādā mūla Heel of the foot.

ପାଦ ଯମକ—ସଂ. ବି—ଶବ୍ଦାଲଙ୍କାର ବିଶେଷ; ଶ୍ଳୋକର ପାଦ ବା ଚରଣର
Pāda jamaka ଉକ୍ତ ଉକ୍ତ ଅଂଶରେ ବିନ୍ୟସ୍ତ ଯମକ—
Alliteration at certain places in a line of poetry.

ପାଦ ରକ୍ଷକ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପାଦ+ରକ୍ଷକ)—
Pāda rakshaka ପାଦତ୍ରାଣ; ପାଦୁକା; ଯୋତା—Shoes.

ପାଦ ରଜ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପାଦ ଓ ରଜସ୍)—
Pāda raja ୧ । ଗୋଡ଼ ତଳେ ଲାଗିଥିବା ଧୂଳି—
1. The dust of the feet.
୨ । (ସଂ. ପାଦ ଓ ଆ.ଦର୍ଦ୍)—ପାଦ ପୀଡ଼ା (ଦେଖ)
2. Pāda pirdā (See)

ପାଦରଜ ପକା(କେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସମ୍ମାନାର୍ଥକ ପ୍ରୟୋଗ)—
Pādaraja pakā(ke)ibā (କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ କୌଣସି ମହାପୁରୁଷ ପାୟେର ଧୂଳା ଦେଓୟା ବା ବନ୍ଧୁ ଆଦିଙ୍କର) ଉପସ୍ଥିତ ହେବା; ଆସିବା-
ପୈରକ ଧୂଳୀ ଦେନା 1. To come to a place; to arrive at a place.
(ପାଦ ରଜ ଦେବା—ଅନ୍ୟରୂପ)
(ପାଦ ରଜ ପଡ଼ିବା—ବିଶେଷ୍ୟ)
(ଯଥା—ମୋ ଭୁଡ଼ିଆରେ ଆପଣଙ୍କ ପାଦ ରଜ ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ ।)

ପାଦ ରଜ୍ଜୁ—ସଂ. ବି—୧ । ଗୋଡ଼ରେ ବନ୍ଧାଯିବା ପଟ୍ଟୀ—
Pāda rajju 1. Leggings.
୨ । ପଶୁ ଆଦିଙ୍କ ଗୋଡ଼ ବନ୍ଧାଯିବା ଦଉଡ଼ି—
2. Ropes for tying the legs of animals.

ପାଦ ରଥ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପାଦ+ରଥ=ଯାନ)—
Pāda ratha ପାଦୁକା—Shoes.

ପାଦରି—ବୈଦେ. ବି—ପାଦଡ଼ି (ଦେଖ)
Pādari Pādardi (See)

ପାଦରେ ପଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—ପାଦ ତଳେ ପଡ଼ିବା (ଦେଖ)
Pādare pardibā Pāda tale pardibā (See)
ପାୟେ ପଡ଼ା ଜଣେ ଭୁଲେ ଋଣ ପାଦରେ ପଡ଼ିଲେ ।
ପାର୍ଶ୍ୱ ପଡ଼ନା ବୃଷସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

ପାଦଶା—ବୈଦେ. ବି—ପାତଶା (ଦେଖ)
Pādaśā Pātaśā (See)
(ପାଦଶା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାଦ ଶୈଳ—ସଂ. ବି—ବଡ଼ ପର୍ବତର ପାଦ ଦେଶରେ ଥିବା ଛୋଟ
Pāda śaila ପାହାଡ଼; ପ୍ରତ୍ୟନ୍ତ ପର୍ବତ—A hill at the foot of a mountain.

ପାଦ ସମ୍ବାହନ—ସଂ ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପାଦ+ସମ୍ବାହନ)—
Pāda sambāhana ପାଦ ସେବା (ଦେଖ)—
Pāda sebā (See)

ପାଦ ସେବା—ଦେ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପାଦ+ସେବା)—ଗୋଡ଼ଘଷା;
Pāda sebā କରତଳଦ୍ୱାରା କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ଗୋଡ଼କୁ ଘଷିବା ବା ମୋଡ଼ିବା—Rubbing of the legs; massage of the legs.
ଶିଶୁଙ୍କୁ ମହିଁ ନିତ ପରତିଶ ଭତ
ପାଦସେବା କରଇଁ ହୋଇଣ ସଯତ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ବନ ।

ପାଦ ସ୍ଫୋଟ—ସଂ. ବି—ଗୋଇଠିରେ ଉଠିବା ବଥ; ଚାଲୁକା ବଥ—
Pādasphoṭa A boil on the heel; a chilblaine.

ପାଦାଙ୍ଗଦ—ସଂ. ବି. (ପାଦ+ଅଙ୍ଗ=ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ+ଦା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ;
Pādāṅgada ଯାହା ପାଦର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି କରେ)—ମଳ; ନୂପୁର—Anklet.

ପାଦାଙ୍ଗୁଳି—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପାଦ+ଅଙ୍ଗୁଳି)—ଗୋଡ଼ର ଆଙ୍ଗୁଠି-
Pādāṅguli Toe.

ପାଦାଙ୍ଗୁଷ୍ଠ—ସଂ. ବି. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପାଦ+ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠ)—ଗୋଡ଼ର ବୁଢ଼ା
Pādāṅgushṭha ଆଙ୍ଗୁଠି—The great toe.

ପାଦାଡ଼ି—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ପାଦ)—୧ । ଅଳସୁଆ (ଲୋକ)—
Pādardi 1. Lazy.
ଆଳସୀ ୨ । ଦୀର୍ଘସୂତ୍ରୀ—2. Dilatory.
ବୈଦେ. ବି—ପାଦଡ଼ି (ଦେଖ)—Pādardi (See)

ପାଦାଣ୍ଡି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପାଦ)—ପଳାୟିତ; ଛୁ—
Pādāṇḍi Gone away; fled.

ପାଦାଣ୍ଡି ଦେବା—ଦେ. କ୍ରି—ପଳାୟନ କରିବା; ସ୍ଥାନ ତ୍ୟାଗ କରିବା—
Pādāṇḍi debā To go away.
ନଦୋଗାରହ ହୋନା ଯଥା—ଆମେ ସମସ୍ତେ ସେଠାରେ ବସି କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉ ହେଉ ଗୋପାଳ ସେଠାରୁ ପାଦାଣ୍ଡି ଦେଲେ ।

ପାଦାତ—ସଂ. ବି. (ପାଦ+ଅତ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Pādāta ପାଦାତି (ଦେଖ)—Pādāti (See)

ପାଦାତି—ସଂ. ବି. (ପାଦ+ଅତ୍ ଧାତୁ=ଗମନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଇ)—
Pādāti ପଦାତି ସୈନ୍ୟ; ଯେଉଁ ସୈନ୍ୟ ଭୂମିରେ ଥାଇ ଯୁଦ୍ଧ (ପାଦାତିକ—ଅନ୍ୟରୂପ) କରନ୍ତି—Foot soldier; infantry.

ପାଦାନ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଫା. ପାଇଦାନ୍; ସଂ. ପାଦଧାନ)—
Pādān ପାଦପୀଠ; ଗାଡ଼ି ବା ଶଗଡ଼କୁ ଉଠିବା ନିମନ୍ତେ
ପାଦାନ ଯେଉଁ ପଟା ଉପରେ ପାଦ ଦେବାକୁ ହୁଏ—
ପାଇଦାନ A foot-rest; foot-stool; foot-board.
(ପାଦାନ୍—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାଦାନ୍ତି—ପ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପାଦାତି)—ପଦାତି ସୈନ୍ୟ—
Pādānti Infantry.
ପାଦାନ୍ତି ବଳ ପ୍ରବଳରେ ଗମନ୍ତେ
ରେଣୁଏ ଅଣୁଏ ଛନ୍ଦ ନ ଉଣିଲେ ଅକାଶ ପ୍ରକାଶ ନମନ୍ତେ ।
ଉଣ୍ଡ, କୋଟୀବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ସୁନ୍ଦର ।

ପାଦୁ—ସଂ. ବି. (ପାଦ+ଉ)—ଯୋତା—Shoes.
Pādu ଦେ. ବି—ଢଳା ସୀସାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣୋଦର କଉଡ଼ି—
A cowry or shell filled with molten lead.

ପାଦୁକ—ସଂ. ବିଣ. (ପଦ୍ ଧାତୁ ଣିଚ=ପାଦ+ଶୀଳାର୍ଥେ ଉକ)—
Pāduka ୧ । ଗମନ ଦକ୍ଷ—1. Expert in walking.
୨ । (ପାଦ+ଉକ)—ଯେଉଁ ଶିଶୁର ପାଦଦ୍ୱୟ ପ୍ରଥମେ ମାତୃ-ଗର୍ଭରୁ ବାହାରି ଥାଏ—2. (a child) Whose legs come out at first at birth.

ଦେ. ବ. (ସଂ. ପାଦୋଦକ)—୧ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ବା ଗୁରୁଜନଙ୍କ
ଚରଣୋଦକ, ଚରଣାମୃତ ପାଦ ଧୁଆଯାଇଥିବା ଜଳ—1. Water
(ପାଦୁକପାଣି—ଅନ୍ୟରୂପ) with which the feet of a revered elder or Brāhmaṇa have been washed.

[ଦ୍ର—ଗୁରୁଜନ ଓ ମାନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ପାଦ ଧୋଇ ଦେଇ ସେହି ପାଦୁକକୁ ପିଇବାର ଓ ଅଧର, ଆଖି ଓ ମସ୍ତକରେ ଲଗାଇବାର ରୀତି ଅଛି । ଯଥା

ଉତ୍ତମ ଜଳେ ପଦ ଧୋଇ
ଅଧର ନେତ୍ର ଶିରେ ଦେଇ । ଭୂପତି, ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

୨ । ଦେବତାଙ୍କର ସ୍ନାନ ଜଳ—2. The hallowed water with which the image of a Deity has been washed.

୩ । ଦେବତାଙ୍କ ଅଙ୍ଗରୁ କଢ଼ାଯାଇଥିବା ତୁଳସୀପତ୍ର—
3. Tulasī leaves taken out of a Deity.

ପାଦୁକା—ସଂ. ବ. (ପାଦ ଧାତୁ=ଗମନ କରାଇବା+କର୍ତ୍ତୃ ଉ+
Pādukā କ)—୧ । ଖଡ଼ମ; କଠାଉ—1. Sandals.

୨ । ଜୋତା—2. Shoes.

୩ । ଚଟ୍ଟି ଜୋତା—3. Slippers.

ପାଦୁ—ସଂ. ବ. (ପଦ୍ ଧାତୁ+ଉ)—ଯୋତା—
Pādū Shoes.

ପାଦୋଦକ—ସଂ. ବ. (ମ. ପ. ଲୋ. କର୍ମଧାରୟ; ପାଦ ପ୍ରକ୍ଷାଳକ
Pādodaka ଉଦକ)—ଦେବତା, ବ୍ରାହ୍ମଣ ବା ଗୁରୁଜନଙ୍କ ଗୋଡ଼ ଯେଉଁ ଜଳରେ ଧୁଆ ହୋଇଥାଏ—Water with which the image of a Diety or the feet of an elder or Brāhmaṇa have been washed.

ପାଦ୍ୟ—ସଂ. ବ. (ପାଦ+ନିମିତ୍ତାର୍ଥେ ଯ)—୧ । ଆଗନ୍ତୁକ ମାନ୍ୟବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ
Pādya ପାଦପ୍ରକ୍ଷାଳନାର୍ଥ ଜଳ—1. Water for washing the feet of a venerable guest.

୨ । ପାଦୋଦକ—2. Water with which the feet have been washed.

ସଂ. ବିଣ. (ପାଦ+ଯ)—ପାଦ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Relating to the foot.

ପାଦ୍ରି—ବୈଦେ. ବ.—ପାଦଡ଼ି (ଦେଖ)
Pādri Pādardi (See)

ପାଧା—ପ୍ରାଦେ. (ସାଜପୁର) —ବ.—ପାଞ୍ଚ ପାହାଆ (ଦେଖ) .
Pādhā Pāncha pāhiā (See)

ପାନ—ପ୍ରାଦେ. ବ.—୧ । (ସମ୍ବଲପୁର)—୧ । ପାନ, ତାମ୍ବୁଲ—
Pān 1. Betel.

୨ । (ସମ୍ବଲପୁର; ମେଦନୀପୁର) (ଭୁଲ. ବ. ପାଇନ୍; ପାନ୍)—ସୁନା ଅଳଙ୍କାର ଝାଳିବା ପାଇଁ ନିକୃଷ୍ଟ ଧାତୁ ମିଶ୍ରିତ ଖାଦ—
2. Alloy used in soldering gold.

ପାନ୍‌ତି ବେଳା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ.—ଅପରାହ୍ଣ ୩ ଟା ଠାରୁ ୫ଟା
Pān-ti belā ବେଳ—Afternoon 3 to 5.

[ଦ୍ର—ଏ ସମୟରେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ଗୃହ କର୍ମ ପାଇଁ ପ୍ରୟୋଜନୀୟ ଜଳ ଆଣିବାକୁ ଗ୍ରାମର କୂଅ ବା ପୋଖରି ଆଦି ନିକଟକୁ ଯାଆନ୍ତି ।]

ପାନ୍‌ତୁଆ—ଦେ. ବ.—ପାନ୍ତୁଆ (ଦେଖ)
Pān-tuā Pāntuā (See)

ପାନ୍‌ବିଡ଼ା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ.—(ଭୁଲ. ହି. ପାନଖାଡ଼ା)—
Pān-birdā ପାନଖିଲି (ଦେଖ)—Pānakhila (See)
(ପାନ୍‌ବିଡ଼ା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାନସି—ବୈଦେ. ବ. (ଫ୍ରେଞ୍ଚ୍-ପିନାସି; ଇଟାଲୀୟ-ପିନାଷ୍ଟା; ଚୀନ୍‌ଭାଷା-
Pān-si ସାମ୍ପାନ୍)—ଜଳ ବିହାରାର୍ଥ ଛୋଟ ଡଙ୍ଗା; ପଡ଼ଉ ଡଙ୍ଗା;
ପାନସି ସରୁ ଡଙ୍ଗା; କାଠୁଆ—Small pleasure-boat with
ଫରସମାବ a small room on it; jolly boat.

[ଦ୍ର—ଏଥିରେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ କୋଠରି ଥାଏ । କଲିକତାର ଗଙ୍ଗା ନଦୀରେ ଅନେକ ପାନ୍‌ସି ଦେଖାଯାଏ ।]

ପାନ—ସଂ. ବ. (ପା ଧାତୁ=ପିଇବା; ରକ୍ଷା କରିବା+ଭାବ. ଅନ)—
Pāna ୧ । ଜଳୀୟ ପଦାର୍ଥର ଗଳାଧଃକରଣ; ପିଇବା—
1. Drinking; draught.

୨ । ରକ୍ଷଣ—2. Protecting; preserving.

୩ । ଶାଣୋତ୍ତେଜନ; ପଜାଇବା—3. Whetting.

୪ । (+ଅଣ୍ଡ; ଅନ) ପାନ ପାତ୍ର—
4. A goblet; drinking glass; wine glass.

୫ । ଶୁଣ୍ଡି—5. A wine dealer; distiller.

୬ । ନାଳ; ଜଳ ନାଳ—6. A canal (Apte).

୭ । ନିଶ୍ୱାସ—7. Breath; expiration (Apte).

୮ । ପାନୀୟ ବସ୍ତୁ—
8. A drink or beverage in general (Apte).

୯ । ମଦ୍ୟାଦି ପାନ—
9. Drinking spirituous liquors (Apte).

ଦେ. ବ.—୧ । ଥରେ ସେବନ ଯୋଗ୍ୟ ଔଷଧ—
1. A dose of medicine.

ସଂ ତାମ୍ବୁଲ, ନାଗବଲ୍ଲୀ, ତାମ୍ବୁଲୀ ନାଗିନୀ, ଭକ୍ଷ୍ୟପତ୍ରୀ, ମୁଖରାଗକରୀ, ନାଗବଲ୍ଲରୀ, କାମଜନନୀ ।
ତେ. ତାମଲ ପାକୁ
ତା. ବେଟ୍ଟିଲି
ମ. ନାଗବେଲ
ଗୁ. ନାଗରବେଲ୍ୟ, ପାନ
ପାନ
ପାନ, ନାଗରବେଲ
ଆ. କାନ୍
ଫା. ବର୍ଗଂଡିବୋଲ୍

୨ । (ସଂ. ପଣ୍ଡି) ଦୀର୍ଘାୟୁ ଲତା ବିଶେଷର ପତ୍ର—2. Piper betel; Charvica Betel; betel leaf

[ଦ୍ର—ଏ ଲତା ଆର୍ଦ୍ର ଓ ସମୋଷ୍ଣ ଜଳବାୟୁଯୁକ୍ତ ଅଞ୍ଚଳ ଓ ଛାପ ଏବଂ ବାଲିଆ ମାଟିରେ ବଢ଼େ । ଏହା ବେଶି ଖରା ବା ବର୍ଷା ସହି ପାରେ ନାହିଁ । ଶସ୍ୟାମଣ୍ଡପ 'ବରଜ' ଭିତରେ କରି ଏ ଲତା ଉପରେ ଶସ୍ୟା କରିବାକୁ ହୁଏ । ସୀମାନ୍ତ ପ୍ରଦେଶ ଓ ପଞ୍ଜାବ ଛଡ଼ା ଭାରତର ସର୍ବତ୍ର, ସିଂହଳ, ଜାବା ଓ ଶ୍ୟାମ ଆଦି ଉଷ୍ଣ ଜଳବାୟୁମୟ ଅଞ୍ଚଳରେ ଏହାର କୃଷି ହୁଏ । ପାନ ଗଛର ଫୁଲ, ଫଳ ବା ମଞ୍ଜି ହୁଏ ନାହିଁ । ପାନ ଲତାର ଡାଙ୍ଗକୁ ଯୋଡ଼ି ପାନର କୃଷି କରା ଯାଏ । ନାନା ପ୍ରକାର ପାନ ଅଛି;

ଯଥା—ଦେଶୀ ପାନ, ଶ୍ୱେତ ପାନ, କର୍ପୂରକାନ୍ତି ପାନ, ମଘୀ । ଗୟା ଅଞ୍ଚଳରେ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ମଘୀ ପାନ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ବୋଲି ବିବେଚିତ । ଓଡ଼ିଶାରେ ପାନର କୃଷି ଖୁବ୍ ଲାଭଜନକ । ଏଥିପାଇଁ ପାନ ଜମିର ଏକରର ଖଜଣା ପଚାଶ ଟଙ୍କାଠାରୁ ଦେଢ଼ ଶହ ଟଙ୍କା ହୁଏ । ବଡ଼ ଆକୃତିବିଶିଷ୍ଟ ପାନକୁ ଭଡ଼ି ପାନ, ସାଧାରଣ ବା ମଧ୍ୟମ ଆକୃତିବିଶିଷ୍ଟ ପାନକୁ ମହତା ପାନ ଓ ଛୋଟ ପାନକୁ ରାଶି ପାନ କୁହାଯାଏ । ୫୦ଟି ପାନରେ ଏକ କଡ଼ା ଓ ଦୁଇ କଡ଼ାରେ ଏକ ଶହ ହୁଏ । ଚୂନ, ଗୁଆ, ଗୁଣ୍ଡି, ଖଇର ଓ ମସଲା ଇତ୍ୟାଦି ଦେଇ ପାନକୁ ଖିଲି ଭାଙ୍ଗି ଲୋକମାନେ ମୁଖବାସରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । ଗୁଣ୍ଡି ଦିଆ ନ ଯାଇଥିବା ପାନକୁ ସାଦା ପାନ ଓ ଗୁଣ୍ଡି ଦିଆଯାଇଥିବା ପାନକୁ କଡ଼ା ପାନ କହନ୍ତି । ବଙ୍ଗଦେଶାଗତ ଶ୍ୱେତ (ଶ୍ୱେତ) ପାନକୁ ବଙ୍ଗଳା ପାନ କୁହାଯାଏ । ଉତ୍କଳ ଦେଶରେ ଲୋକଙ୍କର ପାନ ଖାଇବା ଅଭ୍ୟାସ ଅତ୍ୟଧିକ । ମଫସଲରେ ଅଧିକାଂଶ ଲୋକେ ପାନ, ଗୁଆ, ଗୁଣ୍ଡି, ଖଇର ଓ ଚୂନ ଥିବା ମୁଣି (ବଟୁଆ) ଅଣ୍ଟାରେ ଖୋସି ଝୁଲାଇ ଥାଆନ୍ତି ଓ ଭଦ୍ର ଲୋକମାନେ ସଙ୍ଗରେ ଖିଲି ପାନ ଥିବା ବଟା ବା ଡବା ରଖନ୍ତି । ଆଗନ୍ତୁକ ଭଦ୍ରବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ପାନ ଖିଲି ଦିଆଯାଏ; ଭୋଜରେ ଓ ସାମାଜିକ ସଭାରେ ଓ ସମ୍ମିଳନରେ ଆଗନ୍ତୁକ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ପାନଖିଲି ଦିଆଯାଏ । ଦରବାର ଆଦିରେ ମଧ୍ୟ ଦରବାରୀମାନଙ୍କୁ ସରକାରଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ପାନଖିଲି ଦିଆଯାଏ ।

ବୈଦ୍ୟକମତରେ ଏହା କଫ, ମୁଖଦୌର୍ଗନ୍ଧ୍ୟ, ମଳ, ବାୟୁ, ଶ୍ରାନ୍ତି, ଗ୍ଲାନ୍ତି ନାଶକ । ଜ୍ୱର, ମୁଖଶୋଷ, ରକ୍ତପିତ୍ତ, ମଦ, ମୂର୍ଚ୍ଛା ଓ ନେତ୍ରରୋଗୀ ଓ ରୁକ୍ଷ ଏବଂ ଦୁର୍ବଳ ବ୍ୟକ୍ତି ପକ୍ଷରେ ଏହା ସେବନ ନିଷିଦ୍ଧ । ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ପାନ ଖାଇଲେ ତ୍ରିଦୋଷ କୁପିତ ହୁଏ ଓ ଶରୀର, ନେତ୍ର, କେଶ, ଦନ୍ତ, ଅଗ୍ନି ,ଶୋକ, ବୀର୍ଯ୍ୟ ଓ ବଳର କ୍ଷୟ ହୁଏ—ଦେବେନ୍ଦ୍ର—ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ ।

ପାନ ରସ କଫ ଆଦି ଅନେକ ରୋଗରେ ଔଷଧର ଅନୁପାନ ସ୍ୱରୂପ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଭୋଜନ ପରେ ଗୁଆ, ଖଇର, ଚୂନ ଓ ମସଲା ଦିଆ ପାନ ଖାଇଲେ ମୁଖର ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ନଷ୍ଟ ହୁଏ ଓ ଖାଦ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ଜୀର୍ଣ୍ଣ ହେବା ପକ୍ଷରେ ଏହା ସାହାଯ୍ୟ କରେ ।]

୩ । ଚୂନ ବୋଳାଯାଇ ଗୁଆର ଟିକି ଟିକି ଖଣ୍ଡ, ମସଲା, ଖଇର ଦିଆଯାଇ ଖିଲି ମୋଡ଼ାଯାଇଥିବା ପାନ; ପାନଖିଲି—

3. A packet of betel leaves rolled with small pieces of betelnuts, spices, catechu etc. inside it.

୪ । ଚିଲିକାରେ ମିଳିବା ଏକ ପ୍ରକାର ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ିମାଛ—

4 A kind of shrimp (found in the Chilka lake).

୫ । (ବଣିଆ ଶବ୍ଦ) ପାନ ପରି ଦିଶୁଥିବା ନାକରେ ପିନ୍ଧାଯିବା ଏକ ପ୍ରକାର ଛୋଟ ଅଳଙ୍କାର—

5 A small gold ring for the nose with a top resembling a betel leaf.

୬ । ତାସ ଖେଳରେ ପାନ ଆକୃତିର କଳା ଓ ନାଲି ରଙ୍ଗର ତାସ—(ନାଲି ପାନକୁ ହିରଜନ ଓ କଳାକୁ ଇସ୍କାପାନ ବୋଲାଯାଏ)—

6. The two suits or kinds of playing cards resembling the size of betel leaves; the spades and the hearts amongst the playing cards.

ପ୍ରାଦେ. (ବାମଡ଼ା, ଆଠମଲିକ)—ବି.—ଗଛର ପତ୍ର—Leaf.
(ଯଥା—ସରଗୀ ପାନ=ଶାଳୁଆ ଗଛର ପତ୍ର ।)

ପାନଅଇଡ଼(ଡି;ରି)—ଦେ. ବି.—ଏକପ୍ରକାର ଔଷଧି ଲତା; ନାଗଦଅଣା—
Pāna airda (rdi; ri) A kind of medicinal creeper.
ସଂ. ଅର୍କପର୍ଣ୍ଣୀ; ଅର୍କମୂଳା; ଅହିଗନ୍ଧ; ନାଗଦମନୀ; ବିସର୍ପିଣୀ; ମହାଯୋଗେଶ୍ୱରୀ] ସୁନନା ନାଗଦନା, ଈଶାରମୂଳ ଈଶାରମୂଳ, ରହିମୂଳ, ନାଗଦୌନ ଡେ. ଇଶ୍ଚରୋଟ୍ଟ ଫା. ମାରଗେବା ଆ. ହୁଯୋନ

[ଦ୍ର—ଏହା ଶୁକ୍ଳ ଓ କୃଷ୍ଣ ଭେଦରେ ଦୁଇ ପ୍ରକାର । କୃଷ୍ଣ ଅପେକ୍ଷା ଶୁକ୍ଳ ପାନଅଇଡ଼ଗଛ ଗୁଣରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ । (ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ କଳ୍ପଦ୍ରୁମ) । ଏହାର ତେର ସାପକାମୁଡ଼ା ଓ ବିଷ ନାହୁଡ଼ ମାରିବା ସ୍ଥାନରେ ଲେପ ଦିଆଯାଏ ଓ ଖାଇବାକୁ ଦିଆଯାଏ । ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ମାସିକ ଋତୁସ୍ରାବକୁ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ କରିବା ପାଇଁ ଏହାର ମୂଳ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ହଇଜା ଓ ଅଜିସାର ରୋଗରେ ଗୋଲମରିଚ ସଙ୍ଗେ ଏହାର ମୂଳକୁ ବାଟି ଖାଇଲେ ବହୁ ଉପକାର ହୁଏ । ଏ ପତ୍ରର ରସ ସାମାନ୍ୟ ମାଦକ, ଛେଲି ପେଟ ବେମାରିରେ ଉପକାରୀ । ଏହାର ମୂଳ ପତ୍ରର ରସ ତିକ୍ତ ଓ ଉଷ୍ଣ । ଏହା ସେବନ କଲେ ବାତ, ସର୍ପ ଓ ବୃଶ୍ଚିକବିଷ, ଶ୍ୱେତକୁଷ୍ଠ, ଗ୍ରହଣୀ, ବିସର୍ପ, ଜ୍ୱର, ଦଦ୍ରୁ ଓ ବ୍ରଣରୋଗ ନିବାରିତ ହୁଏ । ଏହାର ମୂଳର କ୍ୱାଥ, ଅଜୀର୍ଣ୍ଣ ବିରେଚନ, ରକ୍ତୋରୋଧ, ଆଘାତଜନିତ ବେଦନା, ଉଦରରୋଗ ଓ ଏକାହ୍ନିକ ଜ୍ୱର ହରଣ କରେ । ଏଥିର ମୂଳ ଘୋର ଆଖିରେ ଲଗାଇଲେ ଆଲୁଅ, ବ୍ରଣ ଭଲ ହୁଏ । ଏହା ଗର୍ଭସ୍ରାବକ—
ବ୍ରଜବନ୍ଧୁ—ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ କଳ୍ପଦ୍ରୁମ ।]

ପାନକ—ସଂ. ବି (ପାନ+କ)—ପ୍ରପାନକ; ପଣା; ସରବତ—
Pānaka A sweet drink; syrup.

[ଦ୍ର—ଚିନି, କନ୍ଦ ବା ଗୁଡ଼କୁ ପାଣିରେ ଗୋଳି ସେଥିରେ ଡାଗଜରସ ବା ତେନ୍ତୁଳି ଆଦିର ସାମାନ୍ୟ ଅମ୍ଳରସ ମିଶାଇ ମୁଖରୋଚକ ପାନୀୟ ତିଆରି କରାଯାଏ ।]

ପାନ କଣ୍ଟା—ଦେ. ବି—ବଙ୍ଗାଳିଆ ଖୋପାର ମଣ୍ଡଳାକାର ବେଣୀର ସଜ୍ଜା ମାନଙ୍କୁ ପରସ୍ପର ସଙ୍ଗେ ଆବଦ୍ଧ କରି ରଖିବା ନିମନ୍ତେ ବ୍ୟବହୃତ ଲୁହାର ବଙ୍କା କଣ୍ଟା—Hair pin with a metal leaf over it.
Pāna kanṭā
ପାନକାଁଟା

[ଦ୍ର—ଏଥିର ପିଠିରେ ପାଳପତ୍ର ପରି ଧାତୁଖଣ୍ଡ ଲାଗିଥାଏ ।]

ପାନ କପୁର—ଦେ. ବି—(ସଂ. ପର୍ଣ୍ଣ. + କର୍ପୂର)—୧ । ଏକପ୍ରକାର କପୁର—1. A kind of camphor.
Pāna kapura
୨ । ପାନକପୁର (ଦେଖ)—2 Pānakapurā (See)

ପାନକପୁର—ଦେ. ବି (ସଂ. ପର୍ଣ୍ଣ+କର୍ପୂର; ଏହାର ପତ୍ର କର୍ପୂର ପରି ବାସିବାରୁ)—ନାରଙ୍ଗାଦି ବର୍ଗର କ୍ଷୁପବିଶେଷ—
Pānakapurā Clausena Heptaphylla; (a small plant with camphor scented leaves).
ପାନକପୁର
ପାନଡ଼ି

[ଦ୍ର—ଏହା ପୂର୍ବ ବଙ୍ଗରେ ଜନ୍ମେ; ଅନ୍ୟତ୍ର ଲୋକେ ସତ୍ତ୍ୱରେ ବଗିଚାରେ ଲଗାନ୍ତି । ପତ୍ର ମଳଲେ କର୍ପୂରର ଗନ୍ଧ ବାହାରେ । ପତ୍ରରେ ପ୍ରାୟ ୨୫ ପର୍ଣ୍ଣ ଥାଏ । ଏହା ତୈଳକୁ ବା ପାନୀୟକୁ ସୁବାସିତ କରିବା ପାଇଁ ତହିଁରେ ମିଶାଯାଏ ।]

ପାନ ଖିଲ(ଲି)—ଦେ. ବି (ସଂ. ପର୍ଣ୍ଣ+ଖିଲକ)—ଗୁଆ ମସଲା ଆଦିରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ମୋଡ଼ା ଯାଇଥିବା ପାନର କାହାଳୀ—
Pāna khila (li)
ପାନଖିଲି, ପାନେର ବୀଡ଼ା
पानका बीड़ा, पानकि खिल्ली
Betel leaf rolled into a packet and containing spices, lime, catechu and small pieces of betel nuts.

[ଦ୍ର—ପାନକୁ ଦୁଇ ଫାଳ କରି ତରି ତହିଁରେ ଚୂନ ବୋଳି ଖଇର, ଭଙ୍ଗା ଗୁଆ, ମସଲା ଓ ତମାଖୁର ଗୁଣ୍ଡି ଦେଇ ନାନା-ଆକାରରେ ପାନଖିଲି ମୋଡ଼ାଯାଏ । ଯେଉଁ ପାନଖିଲି ମଧ୍ୟରେ ଗୁଣ୍ଡି ଦିଆଯାଇ ନ ଥାଏ ତାକୁ ସାଦା (ଧା) ଖିଲି ଓ ଯହିଁରେ ଗୁଣ୍ଡି ଥାଏ ତାକୁ କଡ଼ା ଖିଲି କହନ୍ତି ।]

ପାନ ଗୋଷ୍ଠୀ—ସଂ. ବି—୧ । ମଦ୍ୟପାନ ଚକ୍ର; ଯେଉଁଠାରେ ତାନ୍ତ୍ରିକ-ମାନେ ଏକତ୍ର ହୋଇ ମଦ୍ୟପାନାଦି ପଞ୍ଚମକାରର ସାଧନା କରନ୍ତି (ହ. ଶବ୍ଦସାଗର)—
Pāna goshṭhi
(ପାନଗୋଷ୍ଠିକା—ଅନ୍ୟରୂପ)
1. A place where Tantrik devotees assemble and perform wine drinking and other Tantric rites.

୨ । ତାଡ଼ୀଖାନା; ଖଟ୍ଟୀ; ମଦୁଆଙ୍କ ଆଡ୍ଡା—
2. A place where people assemble for drinking toddy or wine; tavern.

୩ । ମଦତ୍ ଖଟ୍ଟ—3. Opium smoking den.

ପାନ ଟେକା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ ଓ ସିଂହଭୂମ) ବି—ବିବାହ ପୂର୍ବରୁ ବର ପକ୍ଷୀୟ ଓ କନ୍ୟାପକ୍ଷୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ହେବା ମହାପ୍ରସାଦ ବିନିମୟ—
Pāna ṭekā
Ceremony of formal betrothal done between the bride's and bridegroom's guardians.

[ଦ୍ର—ବଙ୍ଗଦେଶରେ ବିବାହ ସମ୍ବନ୍ଧ ନିର୍ଣ୍ଣୀୟକ ପତ୍ର ବା ଲେଖକୁ ପାନପତ୍ର ବୋଲାଯାଏ ।]

ପାନଡିବା—ଦେ. ବି—ଯେଉଁ ଧାତୁମୟ ଦୁଇଫାଳିଆ ପାତ୍ର ବା ବାକ୍ସରେ ଖିଲପାନ ରଖାଯାଏ; ପାନବଟା—
Pāna ḍibā
ପାନେର ଡିବେ
A pot for keeping prepared betel.
ପାନଡବା, ପନବଟା
(ପାନଡିବିଆ, ପାନଡିବା, ପାନଡିବ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାନତୁଆ—ଦେ. ବି—ପାନ୍ତୁଆ (ଦେଖ)
Pānatuā
Pāntuā (See)

ପାନଦାନ୍—ବୈଦେ. ବି (ଓ. ପାନ+ଫା. ଦାନ୍)—
Pānadān
ପାନଦାନ
୧ । ପାନଡିବା (ଦେଖ)
1. Pānaḍibā (See)

ପାନଦାନ
୨ । ବଡ଼ଲୋକମାନଙ୍କ ସଭା ଓ ମଜଲିସରେ ଆଗନ୍ତୁକ-ମାନଙ୍କୁ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା କରିବା ପାଇଁ ଦିଆଯିବା ପାନଖିଲିମାନ ଯେଉଁ ଆଧାରରେ ରଖାଯାଏ—2. A tray in which rolled packets of betel are kept and presented to guests in social gatherings.

ପାନ ଦୋଷ—ସଂ. ବି (ମ. ପ. ଲୋପୀ; ପାନଜନିତ ଦୋଷ)—
Pāna dosha
ଅତିରିକ୍ତ ମଦ୍ୟପାୟିତା; ମଦୁଆଗିରି—Intemperance.

ପାନପ—ସଂ. ବି—(ପାନ+ପା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ମଦ୍ୟପ; ମଦୁଆ (ହ. ଶବ୍ଦସାଗର)—A drunkard.
Pānapa

ପାନ ପତୁରି ଘାସ—ଦେ. ବି—ପାନିଆ ଘାସ (ଦେଖ)
Pāna paturi ghāsa
Pāniā ghāsa (See)

ପାନ ପତୁରୀ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପର୍ଣ୍ଣ+ପତ୍ର)—
Pāna paturī
ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କ କେଶରେ କପାଳ ଉପରେ ପିନ୍ଧାଯିବା ପାନ ଆକାରର ଅଳଙ୍କାରବିଶେଷ—
A kind of ornament shaped like a betel leaf and put on the brow over the hair by women.

(ପାନପତ୍ରୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ଝଲକ ପାନପତୁରୀ । ମୁଖେନ୍ଦୁ ବେଢ଼ି ଲେହିଲ କେଶ ଗୁଚ୍ଛ ଜିହ୍ୱା ଲହ ଲହ କରି ଅରିମନ୍ଥ. ବଦନ୍ଧିତ୍ରାମଣି ।

ପାନ ପାତ୍ର—ସଂ. ବି. (ମ. ପ. ଲୋ; ପାନାର୍ଥ ବ୍ୟବହୃତ ପାତ୍ର)—
Pāna pātra
(ପାନ ଭାଜନ, ପାନ ଭାଣ୍ଡ—ଅନ୍ୟରୂପ)
୧ । ଗିଲାସ—1. Drinking glass.

୨ । ମଦ ପିଇବା ପାତ୍ର—
2. Wine glass.

୩ । ପାଣି ପିଇବାର ପାତ୍ର—
3. Drinking pot; drinking bowl.

ପାନ ପିକ—ଦେ. ବି—ଖିଲ ପାନ ଖାଇବା ଲୋକର ପାଟିରୁ ବାହାରିବା ପାନ ରସ ମିଶ୍ରିତ ଥୁପ—
Pāna pika
(ପାନପିଙ୍କ—ଅନ୍ୟରୂପ)
ପାନେର ଥୁ ଥୁ
पानका पीक
Saliva or spittle induced by chewing betel.

ପାନ ଫୁଲ—ଦେ. ବି—ବିବାହ ପୂର୍ବରୁ ବର ଓ କନ୍ୟା ପକ୍ଷରୁ ପରସ୍ପରକୁ ଦିଆଯିବା ଉପଢୌକନସ୍ୱରୂପ ପାନ ଓ ଫୁଲ—
Pāna phula
ପାନ ଫୁଲ
Presents of betel and flowers exchanged between the bride and bridegroom before marriage.

ପାନ ବଟା—ଦେ. ବି—ପାନଡିବା (ଦେଖ)
Pāna baṭā
Pānaḍibā (See).

ପାନ ବଟୁଆ—ଦେ. ବି (ସଂ. ପର୍ଣ୍ଣ; ସଂ. ବଟ=ଗଣସୂତ୍ର)—ପାନ ଭାଙ୍ଗି ଖାଇବାର ଉପକରଣ ଆଦି (ପାନ, ଚୂନ, ଖଇର, ଗୁଆ ଓ ଗୁଣ୍ଡି) ରଖାଯିବା ମୁଣି—
Pāna baṭuā
ପାନେର ବଟୁଆ(ଥଳେ)
पानकाबटुवा
(ପାନମୁଣି, ପାନଥଳି—ଅନ୍ୟରୂପ)
Betel-pouch; a pouch in which the ingredients for chewing betel are kept.

ପ୍ରାଦେ (ବସ୍ତୁ) ବି—ପାନଡିବା—A pot for keeping rolled up betel-packets.

ପାନ ବଣିକ୍(କ)—ସଂ. ବି—ଶୁଣ୍ଡି; ମଦ୍ୟବିକ୍ରେତା—
Pāna baṇik(ka) Wine seller.
(ପାନବଣିଜ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାନ ବରଜ—ଦେ. ବି (ସଂ. ପର୍ଣ୍ଣ+ବାଟ = ମଣ୍ଡପ)—ଯେଉଁ ଶସ୍ୟାମଣ୍ଡପ ମଧ୍ୟରେ ପାନ ଫସଲ ଲାଗିଥାଏ—
ପାନବରଜ A shade of grass and reed made for
ପନବାଡ଼ି; ପାନକାବରୀଜା; ବରେଜ rearing betel; betel plantation.

[ଦ୍ର—ପାନ ଲତା ଉଚ୍ଚ ଛିପ ଓ ବାଲିଆମାଟିରେ ଉଧାଏ । ବହୁ ପାନ ଫସଲରେ ବରାବର ପାଣି ଛିଞ୍ଚିବା ଦରକାର । ପାନ ଗଛ ଖରାରେ ମରିଯାଏ; ଏଥିପାଇଁ ଇଙ୍କଡ଼ ନାମକ ଗୁଳ୍ମର ଡାଟି ଛିଆର କରି ତହିଁରେ ଶୁମୁଣ୍ଡିଆ ଓ କାନ୍ଥ କରି ସେହି ଶୁମୁଣ୍ଡିଆ ତଳେ ପାନ ଲଗାଇବାକୁ ହୁଏ । ଏହାକୁ ପାନବରଜ ବୋଲାଯାଏ ।]

[ଦ୍ର—ପାନ ଓ ପାନବରଜସମ୍ବନ୍ଧୀୟ କେତେକ ଶବ୍ଦ :—ନଅ, ଲଅ—ପାନଲତା । ଗାଣ୍ଠି ଗ—ପାନଲତାର ଖଣ୍ଡିତ ଅଂଶ ବା ପବର ମୂଳଗଣ୍ଠି, ଯାହାକୁ ଭୂମିରେ ପୋତି ଲୋକେ ନୂତନ ଗଛ ଉତ୍ପାଦନ କରନ୍ତି । ଛିଟା—ପାନଲତାର ଗଣ୍ଠିରୁ ବାହାରିବା ଡଙ୍କ ବା କଡ଼ମା । ଗଛ—ଏକତ୍ର ଲଗାଯାଇଥିବା ଦୁଇ ଧାଡ଼ି ପାନ ଲତା । ଆଉଡ଼—ଠାଢ଼ଟି ପାନ 'ଗଛ'ର ଧାଡ଼ି ଅନ୍ତରରେ ଦିଆ ଯାଇଥିବା ତେଲଙ୍ଗି ବାଉଁଶର ଛକ । ଏଥିର ତଳ ଭୂଇଁରେ ଓ ମୁଣ୍ଡ ବରଜର ଛତରେ ଲାଗେ । ଛୁଞ୍ଚି—ବରଜର ଛତ ବା ଚାଳ ଉପରେ ପଡ଼ି ଯାଇଥିବା ତେଲଙ୍ଗି ବାଉଁଶ (ଯାହା ଉପରେ ଯୁଣ ବିଛାଯାଇ ଛପ୍ପା କରାଯାଏ । ବିଛଣୀ, ବିଛଣି—ବରଜ ଛତରେ ଛୁଞ୍ଚି ଉପରେ ବିଛାଯିବା ଯୁଣ ବିଡ଼ା । ପାଖୁଡ଼ି—ଅଗ କଟାଯାଇଥିବା ଇଙ୍କଡ଼, ଯାହା ବି ଡାଟି ବନ୍ଧାଯାଇ ବରଜ ଚାରିପାଖରେ ଦିଆଯାଏ ।]

ପାନ ବରଜ—ଦେ. ବି (ସଂ. ପର୍ଣ୍ଣ+ବାରୁଜୀବୀ, ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର)—୧ । ଯେଉଁ
Pāna baraji ଲୋକ ପାନ ବରଜ କରି ପାନ ଫସଲ କରେ—
ବାରୁଇ A person who raises betel by
ବରଇ agriculture.
(ପାନବରଜିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ପାନ ଫସଲ ପ୍ରସ୍ତୁତକରିବା ଶୂଦ୍ର-ଜାତିବିଶେଷ—2. A caste of Śūdras which raises betel plantations; a betel planter.

ପାନବିଡ଼ା—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବି (ଭୁଲ. ହି. ପାନବୀଡ଼ା)—ପାନଖିଲି
Pānabirḍā (ଦେଖ)—Pānakhila (See).

ପାନବିଡ଼ିଆ—ଦେ. ବି (ସଂ. ପର୍ଣ୍ଣ ଓ ବିଟିକା)—ପାନଖିଲି—
Pānabirḍiā A packet made up of pieces of betel unts, spices etc packed in betel leaf.

ପାନ ବିଭ୍ରମ—ସଂ. ବି—ପାନାତ୍ୟୟ (ଦେଖ)
Pāna bibhrama Pānātyaya (See).

ପାନ ବୋଳ—ଦେ. ବି—ପାନଖିଲି ଖେଇବାଇଥିବା ଯୋଗୁଁ ଅଧରରେ ଓ
Pāna bola ଦାନ୍ତରେ ବସିଥିବା ଗାଢ଼ ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ସ୍ତର—
ପାନକା ରଂଗ; ପାନକୀ ଲଲାଇ Red dye of the lips and teeth due to chewing betel.

ଅଧର ସ୍ପର୍ଦ୍ଧର ନ ଥାଇ ପାନ ବୋଳ
ଧିକ୍ଷାରୁଥାଇ ସବୁକେଳରେ ପ୍ରବାଳ—ବୃଷ୍ଣସଂ. ମହାଭାରତନ ।

ପାନ ଭାଙ୍ଗିବା—ଦେ. କ୍ରି.—ପାନ ପତ୍ରରେ ଚୂନ ବୋଳି ତହିଁରେ
Pāna bhāṅgibā ଖଇର ଓ ଗୁଆ ମସଲା ଆଦି ଦେଇ ପାନ
ପାନସାଜା ଖିଲି ସଜ୍ଜିତ କରିବା—To make up betel and
पान लगाना pieces of nuts, spices etc into packets.

ଜରୁତ ସତରେ ଭାଙ୍ଗି ପାନ । ଅଭିମନ୍ୟୁ ବଦଗ୍ଧ ଚିନ୍ତାମଣି

ପାନ ଭୂମି—ସଂ. ବି.— ମଦ ଖଣ୍ଡ; ଭାଡ଼ିଖଣ୍ଡ—
Pāna bhūmi A place where people gather for
(ପାନଭୂ; ପାନଭୂମୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) drinking wine or toddy.

ପାନ ମସଲା—ଦେ. ବି.—(ସଂ. ପର୍ଣ୍ଣ+ଫା. ମଶାଲା)—ପାନ ଖିଲିରେ ଦିଆ
Pāna masalā ଯିବା ମସଲା (ଯଥା—ଗୁଳୁଗୁଳି, ଅଲେଇଚ, ଯାଇତ୍ରୀ
पान मसला ଲବଙ୍ଗ, ଜାଇଫଳ ଓ କବାବଚିନି)—Spices taken
पानका मशाला with betel.

ପାନମହୁରୀ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପର୍ଣ୍ଣ+ମଧୁରିକା)—ଧନ୍ୟାଦିବର୍ଗର ବର୍ଷାୟୁଃ
Pānamahurī ଶାକବିଶେଷ—Anisse; aniseed; fennel;
ସଂ. ମିଶ୍ରେୟା, ମଧୁରିକା, ମିସି, Faeniculium Vulgare.
ଅବାକ୍‌ପୁଷ୍ପୀ; ସଦ୍ଦତ ପୁଷ୍ପିକା, [ଦ୍ର—ଏହା ଖିଲି ପାନରେ ଓ
ଛତ୍ରା, ଶାଲେୟ, ଶାଳୀନ ରାନ୍ଧିବାର ମସଲା ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ
ଶୁ ବରିୟାଲୀ ହୁଏ । ଏହା ଔଷଧରେ ଲାଗେ ଓ
ତେ. ଲୁପି; ପୋଦଜଲ ଲୁରହ ସୌଂଫ] ଏହାର ଅର୍କ ଔଷଧରୂପେ
ମ. ବଡ଼ୀ ଶୋଂଫ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ । ବୈଦ୍ୟକ
ଫା. ବାଦିୟାନ୍ ମତରେ ଏହା ଯୋନିଶୂଳ, ଅଗ୍ନି-
ଆ. ଏଜିୟାନଜ ମାନ୍ଦ୍ୟ, ମଳବଦ୍ଧତା, କ୍ରିମି, ଶୂଳ,
ପାନମହରୀ, ମୌରୀ, ମଉରୀ କାସ, ବମି, ଶ୍ଳେଷ୍ମା ଓ ବାୟୁନାଶକ ।
सउप, सौंप, मिठाजिरा ଏହା ବୃଷ୍ୟ, ରୁକ୍ଷ ଓ ପାଚକ ।]
(ପାନମଉର, ପାନମୌରୀ, ପାନମଧୁର—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାନରା—ଦେ. ବି.—(ସଂ. ପର୍ଣ୍ଣକାର)—୧ । ପାନବରଜ (୨) (ଦେଖ)
Pānarā 1. Pānabaraji (2) (See)
ବାରୁଇ, ବାରୁଜୀ; ପାନବରଜୀ, ପାନତି ୨ । ପାନ ବେପାରୀ—
पनेरी, बरइ 2. A trader in betal-leaves.
(ପାନେରା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାନ ଲୋଡ଼ା—ଦେ. ବି. (ବରଜଙ୍କ ବ୍ୟବହୃତ)—ପାନ ଲତାରୁ ପାନ
Pāna lorḍā ଛିଣ୍ଡାଇବା ପ୍ରକ୍ରିୟା—Plucking of betel leaves from the creeper.

ପାନ ଲୋଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ବରଜମାନଙ୍କ ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ)—ପାନଲତାରୁ
Pāna lorḍibā ପାନ ତୋଳିବା—To pluck betel leavs from the creeper.

ପାନ ଶିର—ଦେ. ବି.—ପାନ ଡେଙ୍ଗକୁ ଲାଗି ଥିବା ପାନପତ୍ରର ପିଠି
Pāna śira ମଧ୍ୟସ୍ଥ ଶିରା—The continuation of the
(ପାନଶିରା—ଅନ୍ୟରୂପ) stem of a betel leaf.

ପାନ ଶୌଣ୍ଡ—ସଂ. ବିଶ. ପୁଂ. (ପାନ=ମଦ୍ୟପାନ+ଶୌଣ୍ଡ=ମତ୍ତ)—
Pāna śaunḍa ଅତ୍ୟନ୍ତ ପାନରତ; ମଦୁଆ; ମଦ୍ୟପାନାସକ୍ତ—
One addicted to drink; drunkard.

ପାନସ—ଦେ. ବି.—(ଫା. ଫାନୁସ୍)—କାଚ, ମେଘନାଲ ଓ କାଗଜ
Pānasa ନିର୍ମିତ ଦୀପାଧାରବିଶେଷ—Chineese lantern.
ଫାନସ ଫାନୁସ [ଦ୍ର—ଯେଉଁ ପାନସ ଉପରେ ଉଡ଼େ ତାକୁ (ପାନୁସ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଉଡ଼ା ପାନୁସ କୁହା ଯାଏ ।]
ସଂ. ବିଣ. (ପନସ+ଅ)—ପଣସ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Relating to the jackfruit.
ସଂ. ବି—ପଣସରୁ ତିଆରି ପ୍ରାଚୀନ କାଳର ଏକପ୍ରକାର ମଦ୍ୟ—
A kind of wine prepared in old times from the jack fruit.

ପାନାଗାର—ସଂ. ବି. (ପାନ+ଆଗାର)—ମଦଖଣ୍ଡ; ଯେଉଁ ଘରେ ମଦ
Pānāgāra ପିଇବା ପାଇଁ ଲୋକେ ଏକତ୍ର ହୁଅନ୍ତି—Tavern; a house where people assemble to drink wine.
(ପାନାଳୟ, ପାନଶାଳା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାନାତ୍ୟୟ—ସଂ. ବି—ଅତ୍ୟଧିକ ମଦ୍ୟପାନ ଯୋଗୁଁ ଜନ୍ମିବା ରୋଗ
Pānātyaya ବିଶେଷ—A disease due to excessive drinking of wine.
[ଦ୍ର—ଏଥିରେ ହୃଦୟର ଦାହ ଓ ପୀଡ଼ା ହୁଏ, ମୁହଁ ହଳଦିଆ ହୋଇଯାଏ, ଘନ ଘନ ମୂର୍ଚ୍ଛା ହୁଏ, ପ୍ରଳାପ ହୁଏ ଓ ମୁହଁରୁ ଫେଣ ବାହାରେ—ହ. ଶ ।]

ପାନାର୍ଥୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପାନ+ଅର୍ଥ ଧାତୁ+ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
Pānārthi ୧ । ଯେ ପିଇବା ପାଇଁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାଏ—
(ପାନାର୍ଥିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Desirous of drinking.
୨ । ଯାହାକୁ ଶୋଷ କରୁଥାଏ—2. Thirsty.

ପାନାସକ୍ତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (୭ମୀ ତତ୍; ପାନରେ ଆସକ୍ତ)—
Pānāsakta ୧ । ଯେ ସର୍ବଦା ଜଳପାନ କରିବାରେ ଅଭ୍ୟସ୍ତ—
(ପାନାସକ୍ତା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Habituated to drinking water.
୨ । ଯେ ସର୍ବଦା ମଦ୍ୟପାନରେ ଲିପ୍ତ—
2. Addicted to drink; drunkard.

ପାନି(ନିଁ)—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର ଓ ବସ୍ତର) ବି—ପାଣି; ଜଳ—
Pāni(niñ) Water.

ପାନିଆ(ଆଁ)—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପ୍ରବେଣୀ; ପ୍ରସାଧନୀ)—୧ । କଙ୍କତିକା;
Pāniā(āñ) କେଶ ପ୍ରସାଧନୀ; କଙ୍ଗେଇ—1. Comb.
ଚିରନୀ; ଚିରୁନୀ, କାଁକଇ, ଚିରୁନୀ, କଂଘା ଡେ. ଦୁବେ.
୨ । ଲୁଗାବୁଣା ସମୟରେ ଟାଣୀ ସୁତାକୁ ଧାରାମତେ ଟାଣି ଧରିବା ନିମିତ୍ତ ବ୍ୟବହୃତ କଙ୍କତିକା ସଦୃଶ ଯନ୍ତ୍ରବିଶେଷ—
2. A comb of weavers through which the warp threads are passed to keep them distinct from each other during weaving.
୩ । କାନ୍ଧ ଓ ଖଣ୍ଡା ମୁଣ୍ଡି ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ତ୍ରିକୋଣ ହାଡ଼—
3. The scapula.
୪ । ଉଲ୍ ଓ ଝୋଟ ଆଦିକୁ କୁଣ୍ଡାଇ ପରିଷ୍କାର କରିବା ପାନିଆ—
4. A comb for clearing wool, flax etc.
ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର ଓ ବସ୍ତର) ବିଣ.—ପାଣିଆ—Watery.

ପାନିଆଁ ଦହି—ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତର) ବି.—ଘୋଳ ଦହି—
Pāniāñ dahi Churned curd.

ପାନିଆ ଖେଳ—ପ୍ରାଦେ (ଗଡ଼ଜାତ) ବି. ଏକପ୍ରକାର କ୍ରୀଡ଼ା—
Pāniā khela A kind of indoor game.
[ଦ୍ର—ଦୁଇଜଣ ଖେଳାଳି ଏଥିରେ ଖେଳନ୍ତି । ଚିତ୍ରକାରରେ ଗୁଡ଼ିଏ ସାନ ଗୋଡ଼ିକୁ ଛେଳି ଓ ବଡ଼ ଗୋଡ଼ିକୁ ବାଘ କଳ୍ପନା କରାଯାଇ ଭୂମିରେ ଗାର କଟାଯାଇ ରଖାଯାଏ । ଜଣେ ଖେଳାଳି ଛେଳି ନିଏ ଓ ଆଉ ଜଣେ ବାଘ ନିଏ । ଛେଳି ଗୋଡ଼ମାନ ଏପରି ବସାଇବାକୁ ହେବ ଯେ ବାଘ ଗୋଡ଼ ତାକୁ ଛେଇଁ କରି ଖାଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।

ପାନିଆ ଘାସ—ଦେ. ବି—ଏକ ପ୍ରକାର ଘାସ—
Pāniā ghāsa A kind of grass.
(ପାନିଆଁ ଘାସ—ଅନ୍ୟରୂପ) [ଦ୍ର—ଏହାର ମୂଳ ପାନିଆପରି ଚଉଡ଼ା, ଏହାର ପତ୍ର ଧାନ ପତ୍ରଠାରୁ ସାନ ଓ କୋମଳ ।]

ପାନିକ—ସଂ. ବି—(ପାନ+ଇକ)—ମଦ୍ୟକାର ଓ ମଦ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟୀ
Pānika ବ୍ୟକ୍ତି; ଶୁଣ୍ଡି—A vender of spirituous liquors; wine distiller. (Apte)

ପାନିକି—ଗ୍ରା. ବି—ପାଲିଙ୍କି (ଦେଖ)
Pāniki Pālinki (See)

ପାନି କୁଆଲି—ପ୍ରାଦେ (ସୋନପୁର) ବି—ପାଣି କୁଆ (ଦେଖ)—
Pāni kuāli Pāṇi kuā(See)

ପାନିଲ—ସଂ. ବି—(ପାନ+ଇଲ)—ପାନପାତ୍ର—
Pānila A drinking vessel; goblet. (Apte).

ପାନିହାରି ବେଲା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—(ଭୁଲ. ଏହି ଅର୍ଥରେ ହି.
Pānihāri belā ପନିହାରି ବେଳା)—ପାନ୍‌ତି ବେଳା (ଦେଖ)—
Pān-ti belā (See)

ପାନୀୟ—ସଂ. ବିଣ—(ପା ଧାତୁ+କର୍ମ. ଅନୀୟ)—୧ । ପେୟ; ପାନର
Pānīya ଉପଯୁକ୍ତ—1. Drinkable.
୨ । ପିଇବା ପାଇଁ ଅଭିପ୍ରେତ—
2. Intended to be drunk.
୩ । ରକ୍ଷଣୀୟ—
3. To be preserved or protected.
୪ । ଜଳ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—4. Relating to water.
୫ । ଜଳଚର(ଜୀବ)—5. Aquatic (animal)
ସଂ. ବି—୧ । ଜଳ—1. Water.
୨ । ପଣା—2. Sweet drink.
୩ । ପିଇବାର କୌଣସି ଦ୍ରବ୍ୟ—
3. A drink; beverage.

ପାନୀୟ କାକିକା—ସଂ. ବି—ପାଣିକୁଆ (ଦେଖ)
Pānīya kākikā Pāṇikuā (See)

ପାନୀୟ ନକୁଳ—ସଂ. ବି—ଓଧ—
Pānīy nakula Otter.

ପାନୀୟ ଫଳ—ସଂ. ବି—୧ । ପାଣି ଫଳ; ଶିଙ୍ଗଡ଼ା—
Pānīya phala 1. Water chestnut.
୨ । ମଖନା—2. A kind of aquatic plant, the seeds of which are fried and eaten.

ପାନୀୟ ବର୍ଣ୍ଣିକା—ସଂ. ବ—ବାଲୁକା; ବାଲି—
Pānīy barṇṇikā Sand (Apte).
(ପାନୀୟ ଚୂର୍ଣ୍ଣିକା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାନୀୟଶାଳା—ସଂ. ବ—୧ । ପାଣି ରଖିବାର ଘର—
Pānīay śālā 1. A house for storing water.
(ପାନୀୟ ଶାଳିକା—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ପଥିକମାନଙ୍କୁ ଜଳ ବଣ୍ଟା ହୁଏ; ଜଳସତ୍ର—1. A place for distribution of water to travellers.

ପାନୀୟଶାଳେ ପ୍ରାଣିମାନେ,
ଦଇବେ ମିଳନ୍ତି ସେସନେ । ଜଗନ୍ନାଥ, ଭାଗବତ ।

ପାନୀୟାମଳକ—ସଂ. ବ—ପାଣି ଅଁଳା (ଦେଖ)
Pānīyamalaka Pāṇi a-aṁlā (See)

ପାନୀୟାଳୁ—ସଂ. ବ—୧ । ଶଙ୍ଖ ସାରୁ—
Pāni ālu 1. A kind of sweet edible arum.
ଶାଁକଆଳୁ ୨ । ଗୟା ଆଳୁ—
ପାନାଆଳୁ 2. A kind of sweet yam.

ପାନୁ—ପ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) ବୈଦେ. ବ—(ତେଲଗୁ)—ଟାକ୍ସ; ଟିକସ; ଶୁଳ୍କ
Pānu Tax; cess.
(ଯଥା—ସଂସାର ପାନୁ=ଇନ୍‌କମ ଟାକ୍ସ)

ପାନୁଆରି—ପ୍ରାଦେ (ଗଡ଼ଜାତ) ବ—ପାନ ଅଇଡ଼ (ଦେଖ)
Pānuāri (ପାନେରି—ଅନ୍ୟରୂପ) Pāna airda (See)

ପାନେ—ଦେ. ଅ—ଏକପାନ ବା ମାତ୍ରା ପରିମିତ (ଔଷଧାଦି)—
Pāne A dose of (medicine).
ଏକପାନ **एकखुराक**

ପାନେଲ—ବୈଦେ. ବ (ଇଂ. ପାନେଲ)—ଯେଉଁ କବାଟର ପଟା ଖଣ୍ଡେ ଭିତ୍ତାରେ ନ ହୋଇ ଚାରିପାଖେ ଭିତ୍ତିକାଠ ପରି ଭିତ୍ତା
Pānela ଭିତ୍ତାରେ ନ ହୋଇ ଚାରିପାଖେ ଭିତ୍ତିକାଠ ପରି ଭିତ୍ତା
ପାନିଲ **पानिएल्,नखासीदरकीवाड़** ଦିଆଯାଇ ମଝିରେ ଖଣ୍ଡେ ପଟା ଭିଡ଼ା ଯାଇଥାଏ—
ପାନ୍ନଅଲ୍; ପାନ୍ନଆଲ, ପାନ୍ନଏଲ୍, ପାନ୍ନଲ୍ ପାନ୍ନଏଲୀ } ଅନ୍ୟରୂପ Panelled door.

ପାନେଲା—ବୈଦେ. ବ—ପନେଲା (ଦେଖ)
Pānelā Panelā (See)
ପାନ୍ନଆଲା ପାନ୍ନଏଲା } ଅନ୍ୟରୂପ **पनेला, पिनिएला पनेला**

ପାନ୍ତୁଆ—ଦେ. ବ—ଲାଲମୋହନ; ଗୋଲାପ ଜାମୁ ନାମକ ମିଷ୍ଟାନ୍ନ—
Pāntua A kind of Indian sweetmeat made from cheese.
ପାନିତୁୟା; ପାନତୋୟା **पानतुआ**

[ଦ୍ର—ଦୁଧ ଛେନା ସଙ୍ଗେ ଗୁଡ଼ିଲ ଗୁଣ୍ଡା ମିଶାଇ ଗୋଲାକାର ପିଣ୍ଡ କରାଯାଏ । ପରେ ତାକୁ ଘିଅରେ ପାକ କରି ଚିନି ରସରେ ଡୁବାଇ ଏହା ଭିଆର ହୁଏ ଓ ଏହା ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଦେଖାଯାଏ ।]

ପାନ୍ଥ—ସଂ. ବ. (ପଥିନ୍=ପଥ+କୁଶଳ ବା ପଟୁ ଅର୍ଥରେ· ଅ)—
Pāntha ୧ । ବାଟୋଇ; ପଥିକ; ପର୍ଯ୍ୟଟକ—1. Traveller.
୨ । ସ୍ୱଦେଶରେ ଥିବା ଯୋଗୁଁ ସ୍ତ୍ରୀ ବିଚ୍ଛେଦ ଦୁଃଖୀ ବ୍ୟକ୍ତି—
2. A lover separated from his sweetheart being far away from home.

ପାନ୍ଥ ନିବାସ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ତ; ପାନ୍ଥର ନିବାସ)—ପାନ୍ଥଶାଳା—
Pāntha nibāsa (ଦେଖ)—Pānthaśālā (See)

ପାନ୍ଥ ପାଦପ—ସଂ. ବ—(ଆଧୁନିକ ପ୍ରୟୋଗ)—ମାଡ଼ାଗାସ୍କର ଆଦି
Pāntha pādapa ଦ୍ୱୀପପୁଞ୍ଜରେ ଜନ୍ମିବା କଦଳୀ ଜାତୀୟ ଏକ
ପାନ୍ଥପାଦପ ପ୍ରକାର ଗଛ—The traveller's tree; Ravenala Madagascariensis.

[ଦ୍ର—ଏହାର ବାହାଙ୍ଗାର ମୂଳକୁ ଛୁରିଦ୍ୱାରା କ୍ଷତ କଲେ ତହିଁରୁ ଜଳପରି ସୁସ୍ୱାଦୁ ପାନୀୟ ରସ ବାହାରେ ଓ ତାହା ପଥିକମାନେ ପିଅନ୍ତି । ଏ ଗଛକୁ ଭାରତବର୍ଷରେ କେତେକ ଲୋକ ଆଣି ଲଗାଇ ଅଛନ୍ତି ଓ ଏ ଗଛରୁ ମଧ୍ୟ ଜଳପରି ସୁସ୍ୱାଦୁ ରସ ବାହାରେ ।]

ପାନ୍ଥ ଶାଳା—ସଂ. ବ—୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍ତ; ପାନ୍ଥର ଶାଳା)—ପଥିକମାନଙ୍କ
Pāntha śālā ଆଶ୍ରୟାର୍ଥ ନିର୍ମିତ ଘର; ଚଟ୍ଟୀ—An inn; a serai; a rest house for wayfarers.

ପାପ୍‌ଚି ପିଠା—ପ୍ରାଦେ. (ସିଂହଭୂମ) ବ—ଗୁଡ଼ ଭାଗ କମ୍ ଥିବା ଖୁବ୍
Pāp-chi pithā ମୋଟା କାକରା ପିଠା—
A thick pastry cake having a small quantity of sugar.

ପାପ୍‌ଡ଼ି—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବ.—(ସଂ. ପର୍ପଟ)—କନ୍ଧମାଳ ଜଙ୍ଗଲର
Pāp-ṛdi ଏକପ୍ରକାର ବଣୁଆ ଗଛର ମୂଳକୁ ବା କନ୍ଦାକୁ ଚେକା
(ପାପିଡ଼ି—ଅନ୍ୟରୂପ) ଚେକା ପତଳା କରି କାଟି ଶୁଖାଇ କରାଯିବା ପରିବା—A kind of kitchen vegetable consisting of thin bits sliced from the root of a wild tree.

[ଦ୍ର—ଏହାକୁ ସିଝାଇ ତରକାରି କରି ଖିଆ ଯାଏ ଓ ଗୁଡ଼ ସଙ୍ଗେ ପାଗ କରି ଭୁଜିଆ କରି ଖିଆ ଯାଏ । କନ୍ଧମାନେ ଏହାକୁ ହାଟକୁ ବିକିବାକୁ ଆଣନ୍ତି ଓ ଟୋକେଇପରିଆ ଦାମରେ ବିକନ୍ତି ।]

ଦେ. ବ.—ପାପଡ଼ି (ଦେଖ)—Pāpaṛdi (See)

ପାପ—ସଂ. ବ. (ପା ଧାତୁ=ରକ୍ଷା କରିବା+ଅପାଦାନେ. ଯ; ମନୁଷ୍ୟ
Pāpa ଯାହା ଠାରୁ ଆପଣାକୁ ସର୍ବଦା ରକ୍ଷା କରେ)—
(ପାପକ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୧ । ପାତକ; ଅଧର୍ମ—1. Sin.
(ପୁଣ୍ୟ—ବିପରୀତ) ୨ । ଦୁଷ୍କୃତି; ମନ୍ଦକର୍ମ—
2. Guilt; villainy; depravity.
୩ । ଅପରାଧ—3. Offence; crime.
୪ । ଅନିଷ୍ଟ—4. Evil; injury.
୫ । ଅମଙ୍ଗଳ; ଆପଦ, ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ—
5. Calamity; misfortune.
୬ । ବଧ; ହତ୍ୟା (ହ. ଶ.)—6. Murder; slaughter.

[ଦ୍ର—ଯେଉଁ କର୍ମର ଫଳ ଇହଲୋକରେ ଓ ପରଲୋକରେ ଅଶୁଭ, ଯେଉଁ କର୍ମ ପରିଣାମରେ କର୍ତ୍ତାର ଅମଙ୍ଗଳକର, ଯାହା ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷର ବା ସମାଜର ଅନିଷ୍ଟ ଘଟାଏ, ଯାହା ନୀତିଶାସ୍ତ୍ର ଓ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରରେ ନିନ୍ଦିତ ତାହାକୁ ପାପ ବୋଲାଯାଏ । ପାପର ଫଳରେ କର୍ତ୍ତାର ଇହକାଳରେ ଦୁଃଖଭୋଗ ଓ ନିନ୍ଦା ଓ ପରକାଳରେ ନରକଭୋଗ ହୁଏ । ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରରେ ନିଷିଦ୍ଧ କର୍ମ କରିବା ଓ ବିହିତ

କର୍ମ ନ କରିବା ପାପ । ପାପର ସଂସର୍ଗକାରୀ ମଧ୍ୟ ପାପଭାଗୀ ହୁଏ । ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ, ଅନୁତାପ ଓ ଦଣ୍ଡଭୋଗଦ୍ୱାରା ପାପର କ୍ଷୟ ହୁଏ । ଇହକାଳରେ ଯାହାର ପାପକ୍ଷୟ ହୋଇ ନ ଥାଏ, ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ସେ ପାପର ଫଳରେ ନରକ ଭୋଗ କରେ ବା ନୀଚଯୋନିରେ ଜନ୍ମ ଲଭି ଜନ୍ମାନ୍ତରରେ ଦୁଃଖ ଭୋଗ କରେ । ମନୁରେ ଅଛି ଯେ, ପାପ ପ୍ରକାଶ ଓ ଅନୁତାପଦ୍ୱାରା ପାପ କ୍ଷୟ ହୁଏ ।]

ସଂ. ବିଣ.—(ପାପ + ଅସ୍ତ୍ୟର୍ଥେ. ଅ)—୧ । ପାପୀ; ପାପିଷ୍ଠ— 1. Sinning.

ବରଂ ବ୍ରୂମ୍ମ ସଙ୍ଗେ ଅବିଦ୍ଧ ସେ ପାପ,
ମୋ ବାହୁସ୍ପର୍ଶରେ ତା ନାମ ହେବ ଶ୍ରେଷ—କୃଷ୍ଣସଂହିତା. ମହାଭାରତ. ବନ ।

୨ । ପାପଜନକ—2. Sinful.

୩ । ଅନିଷ୍ଟକର—3. Injurious; deleterious.

୪ । ଦୁଷ୍ଟ; କ୍ରୂର; ଖଳ—4. Wicked.

୫ । ଅଶୁଭ; ଅମଙ୍ଗଳକର—5. Evil; inauspicious.

ଦେ. ବି.—୧ । ବିରକ୍ତିକର ବିଷୟ; ବିରକ୍ତିର କାରଣ— 1. Botheration.

୨ । କଳଙ୍କ—2. Stain.

(ଯଥା—ଅମୁକ ମଲା, ପାପ ଗଲା ।)

ପାପ କର୍ମ—ସଂ. ବି.—୧ । (କର୍ମଧାରୟ)—ପାପଜନକ କାର୍ଯ୍ୟ— 1. Sinful act.
Pāpa karma
(ପାପକାର୍ଯ୍ୟ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । (କର୍ମଧା) ମନ୍ଦ କର୍ମ— 2. Wicked deed.

ପାପକର୍ମା – ସଂ. ବିଣ. (ପାପ + କର୍ମନ୍; ୧ମା. ୧ବ.; ବହୁବ୍ରୀହି)—
Pāpakarmā. ପାପୀ—Sinner; sinning; sinful; committing sins.
(ପାପକର୍ମୀ— ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାପକାରିଆ – ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବିଣ—ବୁଲାନ୍ତି (ବଲଦ) (ଦେଖ)
Pāpakāriā Bulānti (bałada) (See)

ପାପକୃତ୍—ସ. ବିଣ. (ପାପ + କୃ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍)—ପାପିଷ୍ଠ; ଯେ
Pāpakṛut ପାପ କରେ—Sinful; sinning.

ପାପକ୍ଷୟ—ସଂ. ବି.—୧ । (ଷଷ୍ଠୀ ତତ; ପାପ କ୍ଷୟ)—ପାପର ମନ୍ଦଫଳର
Pāpa kshaya କ୍ଷୟ ବା ହ୍ରାସ ବା ଅନ୍ତ—1. The decrease or end of the evil effects of sin

୨ । (ବହୁବ୍ରୀହି; ପାପର କ୍ଷୟ ହୁଏ ଯେଉଁଠାରେ) ତୀର୍ଥ (ହି. ଶ.)- 2. A sacred place of pilgrimage.

ପାପଗର୍ଭ—ସଂ. ବି. (ମ. ପ. ଲୋ;)—ପାପ ପ୍ରଣୟ ଜନିତ ଗର୍ଭାବସ୍ଥା—
Pāpa garbha Pregnancy resulting from illicit connection.

ପାପଗ୍ରହ—ସଂ. ବି. (ଜ୍ୟୋତିଷ)—ଅମଙ୍ଗଳକାରୀ କେତେକ ଗ୍ରହ—
Pāpa graha 1. Some of the inauspicious
(ଶୁଭଗ୍ରହ – ବିପରୀତ) planets in Hindu astrology.

[ଦ୍ର—ଶନି, ରବି, ମଙ୍ଗଳ, ରାହୁ ଓ କେତୁ ଏମାନେ ପାପଗ୍ରହ ଓ ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ବୁଧ ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ କୌଣସି ଗ୍ରହ ପାପଗ୍ରହ ।]

୨ । (ଫଳିତ ଜ୍ୟୋତିଷ) – କୃଷ୍ଣ ଅଷ୍ଟମୀଠାରୁ ଶୁକ୍ଳାଷ୍ଟମୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦେଖାଯିବା ଚନ୍ଦ୍ର (ହି. ଶ.)— 2. (astrology) The moon in its phases from the 8th day of the dark lunar fortnight to the 8th day of the bright fortnight.

ପାପଘ୍ନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ.—[ପାପ + ହନ୍ ଧାତୁ + କ୍ୱିପ୍]—ଯାହା
Pāpaghna ମନୁଷ୍ୟର ପାପ ନାଶ କରେ; ପାପନାଶକ—
(ପାପଘ୍ନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Destroying one's sins.

ସଂ. ବି—ତିଳ; ତିଳ—Sesame; sesamum seed.

ପାପଘ୍ନୀ—ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ପାପଘ୍ନ + ସ୍ତ୍ରୀ ଈ)—ପାପଘ୍ନର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ)—
Pāpaghnī Feminine of Pāpaghna.

ପାପ ଚନ୍ଦ୍ର—ସଂ. ବି. (ସଂ. ପାପଯୁକ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ର)—(ଫଳିତ ଜ୍ୟୋତିଷ)
Pāpa chandra ବିଶାଖା ଓ ଅନୁରାଧା ନକ୍ଷତ୍ରର ଦକ୍ଷିଣ ଭାଗରେ)
(ପାପଚନ୍ଦ୍ରମା—ଅନ୍ୟରୂପ) ସ୍ଥିତ ଚନ୍ଦ୍ର (ହି. ଶ)—(astrology. The moon when it is in the south of the 16th and the 17th asterisms.

ପାପଚର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପାପ + ଚର୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Pāpachara ପାପ ଆଚରଣକାରୀ; ପାପୀ—
(ପାପଚାରୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) Sinning.
(ପାପଚରା, ପାପଚାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ପାପଚିନ୍ତା—ସଂ. ବି – ପାପ କରିବାର ଚିନ୍ତା—
Pāpachintā Sinful thought.

ପାପଚେତାଃ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପାପ + ଚେତସ୍; ୧ମା. ୧ବ) —
Pāpachetāḥ ଦୁଷ୍ଟଚିତ୍ତ (ବ୍ୟକ୍ତି)—(a person) Of
(ପାପଚିତ୍ତ, ପାପମତି, ପାପବୁଦ୍ଧି—ଅନ୍ୟରୂପ) sinful or wicked mind.

ପାପ ଛୁଇଁବା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପାପ + ସ୍ପୃଶ ଧାତୁ)—ଆପଣାର ପ୍ରିୟପାତ୍ରର
Pāpa chhuiñbā ଅମଙ୍ଗଳାଶଙ୍କା ମନରେ ଉଦୟ ହେବା—
ପାପଛୋଇଁ Portentious thoughts about one's
ପାପଛୁଁନା loved being.

ପାପ ଜୀବ—ସଂ. ବି. (କର୍ମଧା; ପାପ + ଜୀବ)—ପୁରାଣାନୁସାରେ ସ୍ତ୍ରୀ, ଶୂଦ୍ର,
Pāpa jība ହୂନ ଓ ଶବରଆଦି ବ୍ୟକ୍ତି (ହି. ଶ)—
A woman, a Śūdra, a Hun and a Śabara (according to the Hinndu Purāṇas).

ପାପଡ଼—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପର୍ପଟ; ପ୍ରା. ପପ୍ପଡ଼)—୧ । ବଟା ମୁଗ ବା ଉଡ଼ି
Pāparda ସହିତ ଲୁଣ, ଜିରା, ସାଜମାଟି, ହେଙ୍ଗୁଆଦି ମିଶାଇ
ପାପଡ଼ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯିବା ଏକପ୍ରକାର ପତଳା ପିଠା—
ପାପଡ଼ 1. A thin cake prepared of pasted
(ପାପଡ଼—ଅନ୍ୟରୂପ) pulses.

[ଦ୍ର—ଏହାକୁ ଭାଜି କରି ଖାଇଲେ ରୁଚିକର ହୁଏ ।]

୨ । ଅଉଟା ଦୁଧ ଉପରେ ପଡ଼ିବା ସରର ବହୁ ସ୍ତରକୁ ଉପର୍ଯ୍ୟୁପରି ରଖାଯାଇ ଶୁଖା ଯାଇଥିବା ପିଷ୍ଟକବିଶେଷ; ସ୍ତର ହୋଇ ସଞ୍ଚିତ ସରଭଜା—2. A cake made up of seveal layers of cream pressed together.

ବୈଦେ. ବି. (ଦଚରଆ) (ଇଂ. ପପର୍) —୧ । ଯାପଡ଼ ମକଦମା (ଦେଖ)—1. Pāparda makadamā (See)

୨ । (ଇଂ. ପପର୍) — ମକଦମାର ଖରଚ୍ ଚଳାଇବାକୁ ଅକ୍ଷମ ବ୍ୟକ୍ତି — 2. A pauper; a person who is declared unable to pay the courtfees of a suit filed by him.

ପାପଡ଼ ମକଦମା — ଦେ. ବ. (କଟରଆ) — (ଇଂ. ପପର୍=ନିସ୍ୱ ଓ ଫା. ମୁକଦ୍ଦମା) — ଅର୍ଥହୀନ ବ୍ୟକ୍ତି; ଅଦାଲତରେ କୋଟଫିସ୍‌ର ଖର୍ଚ୍ଚାରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇ କୌଣସି ମକଦମା ଚଳାଇବା ନିମନ୍ତେ ଦାଏର କରିବା ମକଦମା — Pauper suit.

Pāparda makadamā
ପାଁପରମୋକଦମ
ପାଁପର ମୁକଦ୍ଦମା
ପାଁପଡ଼ସୁଟ } ଅନ୍ୟରୂପ
ପାପଡ଼ସୁଟ

ପାପଡ଼ା — ଦେ ବ — ୧ । ପାପଡ଼ ୧ (ଦେଖ)

Pāparda 1 Pāparda 1 (See)

୨ । ପାପଡ଼ (ଦେଖ) — 2 Pāpardi (See)

୩ । (ସଂ. ପର୍ପଟ) — ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ, ବଙ୍ଗ ଓ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ଆଦିରେ ଜନ୍ମିବା ନାତୁଚ୍ଛ ବନ୍ୟ ତରୁବିଶେଷ — 3. A wild timber-tree.

[ଦ୍ର — ଏଥିର ପ୍ରତିବର୍ଷ ପତର ଝଡ଼ା ହୁଏ ଓ ନୂଆ ପତ୍ର କଢ଼ିଲେ । ଏହାର ମଞ୍ଜିକାଠ ଚିକ୍କଣ ଓ ଧଳା ଓ ହଳଦିଆ ମିଶା ବର୍ଣ୍ଣ, ରେମଡ଼ ଓ ଟାଣୁଆ । ଏ କାଠରେ ପାନିଆ ଭିଆର ହୁଏ । ଏ କାଠରେ ଖୋଦନ କାମ ସୁନ୍ଦର ରୂପେ କରାଯାଇ ପାରେ — ହ. ଶ ।]

ଦେ. ବିଣ — ପୋରହା; ଜୀର୍ଣ୍ଣ ଶୀର୍ଣ୍ଣ — Worn out.

ପାପଡ଼ି — ଦେ. ବ. (ସଂ. ପର୍ପଟୀ) — ୧ । ହିମାଳୟରେ ଉତ୍ପନ୍ନ କ୍ଷୁଦ୍ର ଶାକ ବିଶେଷ — 1. Podophyllum Emodi; a medicinal plant.

Pāpardi

[ଦ୍ର — ଏହାର ମୂଳରେ ରେଚକ ଔଷଧ ହୁଏ ।]

୨ । ଘରପୋଡ଼ିଆ (ଦେଖ) — 2. Gharapordiā (See)

୩ । ପାପଡ଼ ୧ (ଦେଖ) — 3. Pāparda 1 (See).

ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର) ବ — ଏକପ୍ରକାର ଲୁଣିମାଛ — A kind of sea-fish.

[ଦ୍ର — ଏମାନେ ନଈ ମୁହାଣରେ ମିଳନ୍ତି ।]

ପାପ ତାପ — ସଂ. ବ. (ସହଚର, ପାପ+ତାପ) — ପାପ ଓ ଦୁଃଖ — Sin and pain.

Pāpa tāpa

ପାପତତିଆ — ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବିଣ. ପୁଂ. (ସଂ. ପାପଚେତା) — (ପୁରୁଷଙ୍କ ପ୍ରତି ପ୍ରଯୁକ୍ତ ଏକପ୍ରକାର ଗାଳି) ପାପମନା — Evil-minded.

(ପାପତତେଇ — ସ୍ତ୍ରୀ)

Pāpatitiā

ପାପଦୃଷ୍ଟି — ସଂ. ବ — ୧ । ପାପଯୁକ୍ତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସହିତ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଦେଖିବା — 1. Sinful look; looking on a person with a sinster motive.

Pāpadṛushṭi

୨ । ପ୍ରତିକୂଳ ଦୃଷ୍ଟି — 2. Evil eye.

୩ । ଅଶୁଭକର ଦୃଷ୍ଟି — 3. Inauspicious look.

ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି) — ଯାହାର ଦୃଷ୍ଟି ପାପମୟ ଅଟେ — 1. Having a sinful glance.

୨ । ଯାହାର ଦୃଷ୍ଟି ଅମଙ୍ଗଳକର — 2. Having an inauspicious glance.

ପାପ ଦୋସ୍ତି — ଦେ. ବ. (ସଂ. ପାପ; ଆ. ଦୋସ୍ତୀ) — ପାପ ପ୍ରଣୟ — Illicit love.

Pāpa dosti
পাপ দোস্তি **पाप दोस्ति**

ପା ପଦ୍ମ — ଦେ. ବ — ପାଦ ପଦ୍ମ (ଦେଖ)

Pā padma Pāda padma (See)

ପାପନାମା — ସଂ. ବିଣ. (ପାପ+ନାମନ୍; ୧ମା. ୧ବ) — ୧ । ଅମଙ୍ଗଳ ବା ଅଭଦ୍ର ନାମଧାରୀ (ହ. ଶ.) — 1. Bearing an inauspicious or indecent name.

Pāpa nāmā

ପାପ ନାଶ — ସଂ. ବ — ପାପ ମୋଚନ (ଦେଖ)

Pāpa nāśa Pāpa mochana (See)

୨ । ଅପକୀର୍ତ୍ତି ଯୁକ୍ତ (ବ୍ୟକ୍ତି) (ହ. ଶ.) — 2. (a person) Having an evil repute.

ପାପ ନାଶକ — ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ — ପାପଘ୍ନ (ଦେଖ)

Pāpa nāśaka Pāpaghna (See)

(ପାପ ନାଶିକା; ପାପନାଶିନୀ — ସ୍ତ୍ରୀ) (ପାପନାଶୀ — ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାପ ନାଶନ — ସଂ. ବ. ପୁଂ — ପାପଘ୍ନ (ଦେଖ)

Pāpa nāśana Pāpaghna (See)

(ପାପ ନାଶନା — ସ୍ତ୍ରୀ)

ସଂ. ବ — ୧ । ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ (ହ. ଶ.) — 1. Expiation.

୨ । ବିଷ୍ଣୁ (ହ. ଶ.) — 2. Bishṇu.

୩ । ଶିବ (ହ. ଶ.) — 3. Śiba.

୪ । ପାପ ମୋଚନ (ଦେଖ) 4. Pāpa mochana (See)

ପାପ ନାଶିନୀ କୁଣ୍ଡ — ଦେ. ବ — ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଥିବା ପଥର ପାହାଡ ବନ୍ଧା ଗୋଟିଏ ପ୍ରାଚୀନ ପୁଷ୍କରଣୀ — Name of an artificial tank of Bhubaneśwara.

Pāpa nāśinī kuṇḍa

ପାପ ନିଶ୍ଚୟ — ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପାପ+ନିଶ୍ଚୟ) — ପାପ କରିବା ପାଇଁ ଦୃଢ଼ସଙ୍କଳ୍ପ — Determined to commit sin.

Pāpa niśchaya

(ପାପ ନିଶ୍ଚୟା — ସ୍ତ୍ରୀ)

ପାପ ପତି — ସଂ. ବ. (ମ. ଯ. ତତ୍ପୁ)—ଜାର; ଉପପତି — A paramour.

Pāpa pati

ପାପ ପୁରୁଷ — ସଂ. ବ — ୧ । ମୂର୍ତ୍ତିମାନ୍ ପାପ; ସଇତାନ; ପାପ ନାମଧାରୀ କଳ୍ପିତ ପୁରୁଷ — 1. Sin personified; Satan.

Pāpa purusha

[ଦ୍ର — ତନ୍ତ୍ର ମତରେ କଳ୍ପିତ ପାପପୁରୁଷର ସମସ୍ତ ଶରୀରର ଉପାଦାନ ଓ ଅଙ୍ଗ ପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗ ଓ ଲୋମମାନ ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ପାପ ବା ମହାପାତକ ଓ ଉପପାତକ ଦ୍ୱାରା ଗଠିତ । ଏହାର ବର୍ଣ୍ଣ କଜ୍ଜଳ-କଳା, ଏହାର ଆଖି ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ । ଏ ସର୍ବଦା କ୍ରୁଦ୍ଧ ଓ ଏହାର ଆୟୁଧ ଖଡ୍ଗ ଓ ଭାଲ । ହ. ଶ.]

୨ । (ମ. ପ. ଲୋ; ପାପ କର୍ମକାରୀ ପୁରୁଷ)—
ପାପୀ ବା ଦୁଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି—2. A villain; a wicked person.

ପାପପ୍ରଣୟ—ସଂ. ବ—ପରସ୍ତ୍ରୀ ବା ପରପୁରୁଷଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରେମ—
Pāpa praṇaya Illicit love; adulterous love.

ପାପ ପ୍ରବୃତ୍ତି—ସଂ. ବିଣ. ଓ ବ (ବହୁବ୍ରୀହି; ପାପ+ପ୍ରବୃତ୍ତ)—
Pāpa prabṛutti ପାପ ମତି (ଦେଖ)
Pāpa mati (See)

ପାପ ଫଳ—ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପାପ+ଫଳ)—
Pāpa phala ୧ । ପାପର ଅଶୁଭ ଫଳ—
1. The evil effects of sinful acts.
୨ । (କର୍ମଧା) ମନ୍ଦ ବା ଅଶୁଭ ଫଳ—2. Evil result.
ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି) ଯେଉଁ କର୍ମର ଫଳ ପାପ; ପାପଜନକ—
Sinful (act).

ପାପ ବୁଦ୍ଧି—ସଂ. ବ—ମନ୍ଦ ପ୍ରବୃତ୍ତି—
Pāpa buddhi Evil disposition.
(ବିପରୀତ—ଧର୍ମବୁଦ୍ଧି) ସଂ. ବିଣ—ପାପ ଚେତା (ଦେଖ)
Pāpa chetā (See)

ପାପ ଭକ୍ଷଣ—ସଂ. ବ—କାଳ ଭୈରବ (ଦେଖ) (ହି. ଶ.)—
Pāpa bhakshaṇa Kāla bhairaba (See)

ପାପ ଭାକ୍—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ (ପାପ+ଭଜ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍; ୧ମା. ୧ବ.)—୧ । ପାପ—1. Sinning.
୨ । ପାପର ଫଳ ଭୋଗୀ—
2. Sharing the punishment for a sin.

ପାପ ଭାଗୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପାପ+ଭଜ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. କ୍ୱିପ୍; ୧ମା. ୧ବ.)— ପାପ ଭାକ୍ (ଦେଖ)
(ପାପ ଭାଗିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) Pāpa bhāk (See)

ପାପ ଭୀରୁ—ସଂ. ବିଣ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍)—
Pāpa bhīru ଧର୍ମ ଭୀରୁ; ପାପ କରିବାକୁ ଯେ ଡରେ—
Fearing sin; scrupulous; god-fearing.

ପାପ ମତି—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପାପ+ମତି)—
Pāpa mati ଯାହାର ମନ ସର୍ବଦା ପାପ କର୍ମ ଆଡ଼କୁ ଧାଏଁ—
Evil-minded; malevolent.
ସଂ. ବ. (କର୍ମଧା; ପାପ+ମତି)—
ପାପ କର୍ମ କରିବା ପାଇଁ ଆକୃଷ୍ଟ ମନ—
Inclination to do evil.

ପାପମୟ—ସଂ. ବିଣ. (ପାପ+ପୂର୍ଣ୍ଣାର୍ଥେ. ମୟ)—
Pāpamaya ୧ । ପାପରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ (କର୍ମ, ଜୀବନ)—
(ପାପମୟୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 2. Sinful; full of sin.
୨ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ଚିନ୍ତା, କର୍ମ ଓ ଚେଷ୍ଟା ପାପରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ; ପାପୀ—
2. (a person) Sinful in thought, act and endeavours.

ପାପ ମୋଚନ—ସଂ. ବ. (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପାପ+ମୋଚନ)—
Pāpa mochana ୧ । ପାପରୁ ମୁକୁଳାଇବା—
1 Liberation or redemption from sin.
୨ । (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍) ଦୋଷର ବା ପାପର କ୍ଷମା—
2. Remission of guilt.
ସଂ. ବିଣ—ପାପରୁ ମନୁଷ୍ୟକୁ ଯେ ମୁକ୍ତ କରେ—
Redeeming a person from sin.

ପାପ ମୋଚନି—ସଂ. ବ—ଚୈତ୍ର କୃଷ୍ଣ ପକ୍ଷ ଏକାଦଶୀ (ହି. ଶ.—)
Pāpa mochani The eleventh day of the dark fortnight of Chaitra.

ପାପରା—ଦେ. ବିଣ ୧ । ପୋରହା; ଜୀର୍ଣ୍ଣ—
Pāparā 1. Worn out; decayed.
ଭୁରୁଭୁରା ୨ । କୀଟଦଷ୍ଟ—2. Worm-eaten.
୩ । ଭଙ୍ଗପ୍ରବଣ; ମସକା—3. Fragile.

ପାପ ରୋଗ—ସଂ. ବ. (ମ. ପ. ଲୋ; ପାପ+ରୋଗ)—୧ । ଯେଉଁ ରୋଗ
Pāpa roga ପୂର୍ବ ଜନ୍ମ ବା ଇହ ଜନ୍ମରେ କରିବା ପାପର ପରିଣାମ ବୋଲି ଲୋକେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି— Any disease believed to be the penalty for sins committed.
[ଦ୍ର—ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମ ଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ କୁଷ୍ଠ, ଯକ୍ଷ୍ମା,କୁନଖ (କଣନଖା), ଶ୍ୟାବଦନ୍ତ (ଦାନ୍ତ କଳା ପଡ଼ିଯିବା), ପୀନସ, ପୂତି ବକ୍ତ୍ର (ଶ୍ୱାସ ବାୟୁରୁ ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ବାହାରିବା), ଶ୍ରୀନାଙ୍ଗତା, ଶ୍ୱିତ୍ର, ଶ୍ୱେତକୁଷ୍ଠ, ପଂଗୁତା, ମୂକତା, ଲୋଲଜିହ୍ୱତା, ଉନ୍ମାଦ, ଅପସ୍ମାର,ଅନ୍ଧତା, କାଣତ୍ୱ, ଭ୍ରାମର (ମୁଣ୍ଡ ଘୂରିବା), ଗୁଳ୍ମ, ଶ୍ଳୀପଦ (ଗୋଦର) ଆଦି ପାପରୋଗ ଗ୍ରସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିର ଓ ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟା, ସୁରାପାନ, ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ହରଣ ଆଦି ବିଶେଷ ବିଶେଷ ପାପ କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିର ନରକ ଗମନ ହୁଏ ଓ ପରେ ପଶୁ, କୀଟ, ପତଙ୍ଗ ଆଦି ପାପ ଯୋନିରେ ଜନ୍ମ ଲାଭ କରିବା ପରେ ପୁଣି ମନୁଷ୍ୟ ଜନ୍ମ ଲାଭ ହୁଏ—ହି. ଶ)
୨ । ମସୂରିକା; ବସନ୍ତରୋଗ (ହି. ଶ)—2. Small pox.

ପାପର୍ଦ୍ଧି—ସଂ. ବ. (ପାପ+ଋଦ୍ଧି)—ମୃଗୟା (ହି. ଶ)—
Pāparddhi Hunting.

ପାପଲ୍ଲବ—ଦେ. ବ. (ସଂ ପାଦ+ପଲ୍ଲବ; ଭୁଲ; କରପଲ୍ଲବ)—(ଗୁରୁଜନ, ଦେବତା, ମହାପୁରୁଷ ଓ ସୁନ୍ଦରୀ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପାଦ ପ୍ରତି ଏ ଶବ୍ଦ ଯୁକ୍ତ ହୁଏ) ପଲ୍ଲବ ସଙ୍ଗେ ଭୁଲତ ପାଦ; କୋମଳ ପାଦ—Dainty feet; tender feet.
Pāpallaba
ଯାହା ପାପଲ୍ଲବ ମହାପାପଲବ ନ ଉଖେ ସ୍ମରଣ କ୍ଷଣତେ ।
କବିସୂର୍ଯ୍ୟ ତତ୍ତ୍ୱ କଳା ।

ପାପ ଶୋଧନ—ସଂ.ବ (ପାପ+ଶୋଧନ)—୧ । (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍) ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତାଦି
Pāpa śodhana ଦ୍ୱାରା ପାପଶୁଦ୍ଧି—1. Purification of a sinner by expiation.
୨ । (ବହୁବ୍ରୀହି) ତୀର୍ଥସ୍ଥାନ (ହି. ଶ)—2. Any place of pilgrimage.

ପାପ ସମ୍ଭବ—ସଂ. ବିଣ—ପାପରୁ ଜାତ—Born of sin.
Pāpa sambhaba

ପାପହର—ସଂ. ବିଣ. (ପାପ+ହୃ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ ଅ)—ପାପନାଶକ—
Pāpahara Destroying the evil consequence of sin.
(ପାପହା—ଅନ୍ୟରୂପ) (ପାପହରା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ପାପା—ସଂ.ବ-ହସ୍ତା,ଜ୍ୟେଷ୍ଠା, ଅନୁରାଧା ନକ୍ଷତ୍ରରେ ବୁଧଗ୍ରହର ଗତି(ହି.ଶ)—
Pāpā The passing of the planet Mercury through the 13th, 18th and 17th asterisms.

ଦେ.ଅ (ଶିଶୁବଚନ;ଭୁଲନାକର ଇଂରାଜ ଶିଶୁବଚନ ପାପା—ପିତା)
ପାପା; ଶିଶୁମାନେ ପିତାଙ୍କୁ ସଂବୋଧନ କରିବା ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକଶବ୍ଦ—
पापा A name by which a child naturally accosts its father; papa.

ପାପାଙ୍କୁଶା—ସଂ. ବ. (ପାପ+ଅଙ୍କୁଶ+ଆ)—ଆଶ୍ୱିନଶୁକ୍ଳା ଏକାଦଶୀ
Pāpāṅkuśa (ହି. ଶ)—The eleventh day of the bright fortnight of the month of Aświna

ପାପାଚରଣ—ସଂ.ବ.(ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍ପୁ;ପାପ+ଆଚରଣ)—ପାପକାର୍ଯ୍ୟ କରିବା—
Pāpācharaṇa Sinful conduct; commission of sin.

ପାପାଚାର—ସଂ. ବିଣ. ପୁ. (ପାପ+ଆଚାର)—ପାପାଚାରୀ (ଦେଖ)
Pāpāchāra Pāpāchāri (See).

ସଂ. ବ. (ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍) —ପାପଯୁକ୍ତ ଆଚାର; ପାପାଚରଣ (ଦେଖ)
Pāpācharaṇa (See).

ପାପାଚାରୀ—ସଂ.ବିଣ.ପୁଂ(ପାପ+ଆ+ଚର ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ ଇନ୍.୧ମା.୧ବ)—
Pāpāchāri ପାପ କର୍ମକାରୀ—Sinful;of sinful conduct.
(ପାପାଚାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ପାପାତ୍ମା—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପାପ+ଆତ୍ମନ୍)—୧ । ପାପଚେତା;
Pāpātmā ପାପରେ ଅନୁରକ୍ତ—1. Sinful; sinnig.

୨ । ଦୁଷ୍ଟାତ୍ମା—2. Of wicked disposition.

ପାପାଶୟ—ସଂ. ବିଣ. (ବହୁବ୍ରୀହି; ପାପ+ଆଶୟ)—୧ । ପାପୀ—
Pāpāśaya Sinning; sinful.
(ପାପାଶୟା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ପାପଚେତା (ଦେଖ)
(ପାପାଶୟତା—ବ) 2, Pāpacheta (See)

ପାପାହ—ସଂ. ବ. (ପାପ+ଅହନ୍)—୧ । ଅଶୌଚ କାଳ—
Pāpāha 1. The time of impurity owing to a birth or death.

୨ । ଅଶୁଭ ଦିନ—2. Inauspicious day.

ପାପିଆ—ଦେଶ—୧ । ପାପୟା (ଦେଖ)—
Pāpiā 1. Pāpayā (See)
(ପାପେୟା—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଗାତରେ ମିଶ୍ରସ୍ୱରକାରୀ ଏକପ୍ରକାର
पापीहा **ପପୀହା** ଇଉରୋପୀୟ ପକ୍ଷୀ—2 Nightingale

ପାପିଷ୍ଠ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପାପ+ଅତିଶୟାର୍ଥେ ଇଷ୍ଠ)—୧ । ମହାପାପୀ—
Pāpishṭha 1. Very sinful.
(ପାପିଷ୍ଠା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅପରାଧୀ—2. Guilty.

ପାପିଷ୍ଠୀ—ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ.—(ସଂ. ପାପିଷ୍ଠା)—ପାପକାରିଣୀ ସ୍ତ୍ରୀ—
Pāpishṭhi Sinful woman.

ପାପିଷ୍ଠୀ ଏବୁ ବୃତ୍ତହ୍ୟତ,
ଧିକ ଏହାର ଏ ସନ୍ତତ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ପାପୀ—ସଂ.ବିଣ. ପୁଂ. (ପାପ+ଅସ୍ତି ଅର୍ଥରେ ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—
Pāpi ୧ । ପାପକାରୀ—1. Sinful; committing sin.
(ପାପିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଖଳ; ଦୁଷ୍ଟ—2 Wicked.

୩ । କ୍ରୂର; ନିର୍ଦ୍ଦୟ—3. Cruel.

ସଂ. ବ—୧ । ପାପକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି—1. A sinner.

୨ । ଅପରାଧୀ ବ୍ୟକ୍ତି—2. An offender.

୩ । ଖଳ ବ୍ୟକ୍ତି—3. Wicked person.

୪ । କ୍ରୂର ବ୍ୟକ୍ତି—4. A cruel person.

ପାପୀ ତାପୀ—ଦେ. ବ (ସହଚର ଶବ୍ଦ; ସଂ. ପାପୀ+ତାପୀ)—
Pāpi tāpi ୧ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ପାପ କରିଥିବାରୁ ସନ୍ତପ୍ତ—
पापी तापी 1. Repentant for one's sins.
पापी तापी ୨ । ପାପୀ ଓ ଦୁଃଖୀ—2. Sinful and miserable.

ପାପୀୟାନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ପାପ+ଅତିଶୟାର୍ଥେ ଇୟସୁ; ପାପୀୟସ୍ ଶବ୍ଦ;
Papiyān (ପପୀୟସୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧ମା. ୧ବ) —ପାପିଷ୍ଠ —Sinful.

ପାପୁଡ଼ି—ଦେ. ବ—ପାପଡ଼ (ଦେଖ)
Papurdi Pāpurda (See)

ପାପୁଲି—ଦେ. ବ—(ସଂ ପୃଷ୍ଠ)—୧ । କରପୃଷ୍ଠ—
Pāpuli 1. The back of the palm.
हातेर पिठ ଦେହର ଛାଲ ବହୁଁ ଯାଇଅଛି, ମୋ ହାତ ପାପୁଲିରେ
उपर हती ମୁହିଁ ପୋଷ ଖୋଷ ଗୋଛ ପକାଇଅଛନ୍ତି ।
ଫକୀରମୋହନ. ଛମାଣ ଅଠଗଣ୍ଠ ।

[ଦ୍ର—କରତଳକୁ ଲେଡ଼ି ଓ କରପୃଷ୍ଠକୁ ପାପୁଲି କହନ୍ତି ।]

ପାପୁଲିର ପିଠି ୨ । କରତଳ—2 Palm of the hand.
तलुआका उपरभाग ୩ । ପାଦର ପୃଷ୍ଠ—3. The instep.

[ଦ୍ର—ପାଦତଳକୁ ତଳପା ଓ ପାଦପୃଷ୍ଠକୁ ପାପୁଲି ବୋଲାଯାଏ ।]

ପାପୁଲିକାଣ୍ଡ—ପ୍ରାଦେ (ବାଲେଶ୍ୱର) ବ—ହାତର ପାପୁଲିରେ ହୋଇଥିବା
Pāpulikānda ଏକପ୍ରକାର ଦୁଷ୍ଟ 'ଘାଆ'—
A sore on the back of the palm.

[ଦ୍ର—ଏହା ହାତର ପାପୁଲିର ସମସ୍ତ ଅଂଶ ମାଡ଼ିଯାଇ ସମୟ ସମୟରେ ବିଶେଷ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଦିଏ ।]

ପାପୂଜା—ଦେ. ବ (ସହଚର; ସଂ. ପାଦପୂଜା)—୧ । ପାଦପୂଜା—
Pāpūjā 1. Worshipping the feet.

୨ । ଦେବତା ଓ ମହାପୁରୁଷ ଆଦିଙ୍କୁ ସମ୍ମାନାର୍ଥ ପ୍ରଦତ୍ତ ଧନ; ଭେଟ; ସଲାମୀ—2. Money presented to a Deity or great man as a mark of respect.

ଚେର ଚେର ଚରଣ ପାପୂଜା ପଠାଇଅଛନ୍ତି;
ସେମାନଙ୍କର ପୁଅ ହେଉ ନାହିଁ—ଫକୀରମୋହନ. ଗଳ୍ପସ୍ୱଳ୍ପ ।

ପାପୋଛ(ସ୍)—ବୈଦେ. ବ (ଫା. ପାପୋସ୍; ଭୁଲ. ସଂ. ପାଦ ଓ
Pāpochh's) ସଂ. ପ୍ରୋଞ୍ଛନ, ଓଡ଼ିଆ ପୋଛିବା) ବାହାରୁ ଘରକୁ
पापोश ପଶି ଆସିବା ଲୋକର ତଳପାରେ ଲାଗିଥିବା ଧୂଳି
पापोश ଓ କାଦୁଅ ଆଦିକୁ ଛଡ଼ାଇବା ନିମନ୍ତେ ତଳପାକୁ ଘୋଷାର ଦେବା ପାଇଁ ଦୁଆର ମୁହଁରେ ପକାଯିବା କଡ଼ା ଆଦିର ଆସ୍ତରଣ—Door mat.

ପାପ୍ମା—ସଂ. ବ (ପା ଧାତୁ+ଅପାଦାନେ ମନ୍; ୧ମା.୧ବ)—୧ । ପାପ—
Pāpmā 1. Sin; vice.

୨ । ଅପରାଧ—2. Guilt.

୩ । ଖଳତା; ଦୁଷ୍ଟତା—3. Wickedness.

୪ । ମନ୍ଦ ଅବସ୍ଥା; ମନ୍ଦ ଦଶା—
4. Bad fortune or state (Apte).
ସ୍ତ ବିଣ—୧ । ପାପମୟ—1. Sinful.
୨ । ପାପୀ—2. Sinning.
୩ । ଅନିଷ୍ଟକର—3. Injurious; hurtful. (Apte.)

ପାବ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଆଦିମ ଜାତି ବିଶେଷ—
Pāb A class of aborigines.

ପାବକ—ସ. ବିଣ. (ପୂ ଧାତୁ=ପବିତ୍ର କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Pābaka ଶୁଦ୍ଧକାରକ; ପବିତ୍ରତା ବିଧାୟକ; ଯାହା ପବିତ୍ର ବା
(ପାବିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଶୁଦ୍ଧ କରେ—Purifying; cleansing.
ସ. ବି - ୧ । ଅଗ୍ନି—1. Fire.
୨ । ତାପ (ହି. ଶ.)—2. Heat.
୩ । ସଦାଗୃହୀ ବ୍ୟକ୍ତି—3. A pious man.
୪ । ଭଲ୍ଲାତକ; ଭୁଲିଆ—4. Marking nut.
୫ । ନାଲି ଚିତା ଗଛ; ରକ୍ତ ଚିତ୍ରକ—
5. Plumbago Rosea (plant).
୬ । ସଦାଚାର (ହି. ଶ.)—
6. Approved conduct or practice.
୭ । ଅଗ୍ନିମନ୍ଥ; ଅଗବଥୁ ଗଛ (ହି. ଶ.)—
7. Premna Integrifolia (tree).
୮ । ବିଡଙ୍ଗ (ହି. ଶ.) (ଦେଖ)—8. Birdanga (See)
୯ । କୁସୁମ (ହି. ଶ.) (ଦେଖ)—9. Kusuma (See)
୧୦ । ବରୁଣ (ହି. ଶ.)—10. The God of the ocean.
୧୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟ (ହି. ଶ.)—11. The sun.
୧୨ । ଅଗ୍ନିଦେବ—12. The God of fire (Apte).
୧୩ । ତିନି ସଂଖ୍ୟା—13. The number three (Apte).
୧୪ । ମୁନି; ଋଷି—14. Saint; sage (Apte).
୧୫ । ବୈଦ୍ୟୁତାଗ୍ନି—15. Fire got from electricity.
୧୬ । ବହ୍ନି ମନ୍ତ୍ର—
16. Vedic formula for worshipping fire.

ପାବକ ଋଷି—ସ. ବି. (କର୍ମଧା)—ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ଅଙ୍ଗରୁ ଜାତ ସତେଇଶି ଜଣ
Pābaka ṛushi ଋଷି—A generic term for 27 sages said to have sprung up from the body of Brahmā.

[ଦ୍ର—ମହାଭାରତ ବନପର୍ବରେ ଲେଖାଅଛି କି, ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ଅଙ୍ଗରୁ ୨୭ ଜଣ ପାବକ ଋଷି ଜାତ ହୋଇଥିଲେ । କ୍ରିୟାଭେଦରେ ଅଗ୍ନିଙ୍କର ଏହିସବୁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ନାମ ମଧ୍ୟ ଅଛି । ଅଙ୍ଗିରା, ଦକ୍ଷିଣ, ଗାର୍ହପତ୍ୟ, ଆହବନୀୟ, ଜର୍ମନ୍ତ୍ୟ, ବିଦ୍ୟୁତ, ଶୂର, ସମ୍ବର୍ତ୍ତ, ଲୌକିକ, ଜାଠର, ବିଷଗ, ହବ୍ୟ, କ୍ଷେମବାନ୍, ବୈଷ୍ଣବ, ଦସ୍ୟୁମାନ୍, ବଳଦ, ଶାନ୍ତ, ପୁଷ୍ଟ, ବିଭାବସୁ, ଜୋତିଷ୍ମାନ୍, ଭରତ, ଭଦ୍ର, ସ୍ୱିଷ୍ଟକୃତ୍, ବସୁମାନ୍, ଋତୁ, ସୋମ ଏବଂ ପିତୃମାନ୍ । ହି. ଶ]

ପାବଚ୍ଚ—ଦେ. ବି - ପାହାଚ; ସିଢ଼ି; ସୋପାନ—
ଶାପ ଦ୍ରୀ, ଖାଡ଼ା Flight of steps; ladder; stair.

ପାବଟା(ଟା)—ଦେ. ବି (ସ. ପର୍ବତ) —ପର୍ବତମତ୍ସ୍ୟ—
Pābatā(ତା) Callichrus Pabda (fish).
ପାବଦା ପବଟା

ପାବନ—ସ. ବିଣ (ପୂ ଧାତୁ ଣିଚ୍ ପାବ ଧାତୁ=ଶୁଦ୍ଧ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ.
Pābana ଅନ)—୧ । ପବିତ୍ର—1. Sacred; pure;
(ପାବନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) holy.
୨ । ପବିତ୍ରତାବିଧାୟକ; ଯାହା ପବିତ୍ର କରେ—
2. Purifying; sanctifying.
୩ । ତ୍ରାଣକର୍ତ୍ତା; ଉଦ୍ଧାରକାରୀ—
3. Delivering; saving.
୪ । (ପବନ+ଅ) ପବନ ପିଇ କରି ଯେ ରହିଥାଏ (ହି. ଶ.)—
4. Subsisting on air only.
ସ. ବି (ପୂ ଧାତୁ ଣିଚ ପାବ ଧାତୁ+ଅନ)—୧ । ଜଳ—
1. Water.

ଲଗ୍ନୀଭୂତଂ ତପସ୍ତେ ଅବଗ୍ନ-ପ୍ରତିଣା
ତ୍ରିଲୋକପାବନୀ ଗଙ୍ଗା ପାବନ-ପରଶେ – ଗ୍ରଥିତାଥ, ମହାଯଶା ।

୨ । ଗୋମୟ—2. Cowdung.
୩ । ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ—3. Penance; expiation.
୪ । ରୁଦ୍ରାକ୍ଷ (ଦେଖ)—4. Rudrāksha (See)
୫ । (+ଭାବ ଅନ); ପବିତ୍ରୀକରଣ—5. Sanctifying.
୬ । ଶୁଦ୍ଧୀକରଣ—6. Purification.
୭ । (+କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ) ବିଷ୍ଣୁ—7. Bishṇu.
୮ । ଅଗ୍ନି—8. Fire.
୯ । ବ୍ୟାସଦେବ—9. Byāsa (author of the Mahābhārata).
୧୦ । କୁଷ୍ଠ; କୁଡ଼ (ହି. ଶ.)—
10. Costus Speciosus.
୧୧ । ପୀତ ଭୃଙ୍ଗରାଜ (ହି. ଶ.)—
11. The yellow flowered variety of Bhṛungarāja.
୧୨ । ଚିତ୍ରକ ବୃକ୍ଷ (ହି. ଶ.)—
12. Plumbago Zeylanica (plant).
୧୩ । ଚନ୍ଦନ (ହି. ଶ.)—13. Sandal.
୧୪ । ସିଲ୍ଲକ; ଶିଳାରସ (ହି. ଶ.)—
1 . Benzoin; incense (Apte).
୧୫ । ସିଦ୍ଧପୁରୁଷ (ହି. ଶ.)—
15. A spritually great man.
୧୬ । ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ତିଳକ ରେଖା—
16. A sectarial mark (Apte).

ପାବନି—ସ. ବି (ପବନ+ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ ଇ)—୧ । ହନୁମାନ୍—
Pābani 1. Hanumān.
୨ । ଭୀମ—2. Bhīma.

ପାବନୀ—ସ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ପାବନ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ) — ପବିତ୍ରକାରିଣୀ—
Pābanī Purifying.
ସ. ବି—୧ । ଗଙ୍ଗାନଦୀ—1. The river Ganges.

୨ । ଗାଈ —2. Cow.
୩ । ତୁଳସୀ—3. The Holy Basil.
୪ । ହରଡ଼ା—4. Myrobalan.

ପାବନ୍ତି—ଦେ. କ୍ରି (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ)—ପାଇବା କ୍ରିୟାର ପାଆନ୍ତିର ବିକଳ୍ପ ରୂପ—Do get.
Pābanti

ମୋହର ଅନ୍ତ ସେ ପାବନ୍ତି
ଜନ୍ମ ମରଣ ହରଗନ୍ତି । ପ୍ରାଚୀ. ନର୍ମଦାମାହାତ୍ମ୍ୟ ।

ପାବନ୍ଦ—ବୈଦେ. ବିଣ. (ଫା)—ପାଏବନ୍ଦ (ଦେଖ)
Pābanda Pāebanda (See)

ପାବନ୍ଦି—ଦେଦେ. ବି. (ଫା)—ପାଏବନ୍ଦ (ଦେଖ)
Pābandi Pāebandi (See)

ପାବମାନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପୂ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଶାନଚ; ମ ଆଗମ)—ପବିତ୍ରତା ବିଧାୟକ—Purifying.
Pabamāna
(ପାବମାନା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ପାବିତ—ସଂ. ବିଣ. (ପୂ ଧାତୁ ଣିଚ ପାବ ଧାତୁ+କର୍ମ ତ)—
Pābita ୧ । ପବିତ୍ରୀକୃତ—1. Sanctified.
୨ । ଶୋଧିତ—2. Purified.

ପାବିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ)—ପବିତ୍ର କରିବା—To purify.
Pābibā

ଏକ ବଂଶରେ ଶତ ଜାଣ
ପାବନ୍ତି ବିଶୁଦ୍ଧ ହେବେଣ । ପ୍ରାଚୀ. ପୂର୍ଣ୍ଣତମ ତନ୍ତ୍ରୋଦସ୍ୱ ।

ପାବୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପୂ ଧାତୁ ଣିଚ ପାବ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ପାବିନ୍ ଶବ୍ଦ ୧ମା. ୧ବ)—ପବିତ୍ରତାକାରକ—Purifying.
Pābī
(ପାବିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ପାବୁଡ଼ି—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି. (ସଂ. ପର୍ବତ)—କେନ୍ଦୁଝର, ବଣେଇ, ବାମଣ୍ଡା ଓ ପାଲଲହଡ଼ା ଅଞ୍ଚଳବାସୀ ଭୂୟାଁମାନଙ୍କ ଆବାସ ସ୍ଥାନର ନାମ; ଭୂୟାଁପାଡ଼ି—Name of the place inhabited by the Bhuyāñs in some of the Orissa States.
Pāburdi

[ଦ୍ର—ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ବନ୍ୟ ଅବସ୍ଥାରେ ଆମ୍ବ, ପଣସ କାଗଜଲେମ୍ବୁ, କଦଳୀ ଓ ଚମ୍ପାଆଦିର ପ୍ରକାଣ୍ଡ ଗଛମାନ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ପରିମାଣରେ ଜନ୍ମି ପ୍ରଚୁର ଫଳ ପୁଷ୍ପ ପ୍ରସବ କରନ୍ତି ।]

ପାବୁଲି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର ଓ ଗଡ଼ଜାତ)—ପାହାଡ଼—Hill.
Pābuli

ପବେନି—ଗ୍ରାମ୍ୟ. ବି. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) (ସଂ ପାବନି)—ହନୁମାନ୍—Hanumān.
Pābeni

ପୁଣି ଏକ ବୃକ୍ଷ ସେ ଯେ ଉପାଡ଼ି ଧରଇ,
ପାବେନିର ଅଙ୍ଗେ ବେଗେ ପିଟିଲକ ହେଇ । ବଳରାମ, ବଳଦ ରାମାୟଣ ।

ପାବ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ପୂ ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—ପବିତ୍ର କରାଯିବାର ଯୋଗ୍ୟ—Fit to be purified
Pābya

ପାଭାଗ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପଦ ଓ ଭାଗ; ଗୃହର ପାଦଦେଶ)—ଗୃହର ପିଣ୍ଡା; ବରଣ୍ଡା—Veranda; portico.
Pābhāga
(ପାଆଭାଗ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାଭ(ଭୋ)ର୍—ଗ୍ରା. ଅ. (ସବାର ଗଛଡ଼ିମାନଙ୍କ ଡାକ)—ଏଠାରେ ବଳାଗଣ୍ଠି ବୁଡ଼ିବା ଅପେକ୍ଷା ବେଶି ପାଣି ଅଛି—(a halloo of palki-bearers) Here we have to wade through more than ankle-deep water.
Pābha(bho)r
[ପାଆଭ(ଭୋ)ର୍—ଅନ୍ୟରୂପ]

ପାମ(ମା)—ସଂ. ବି. (ପୈ ଧାତୁ=ଶୁଷ୍କ ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ମନ୍; ପାମନ୍ ଶବ୍ଦ ୧ମା. ୧ବ)—କାଛୁ; ଭୁଣ୍ଡିଆ—Itches.
Pāma mā)

ପାମଘ୍ନ—ସଂ. ବି. (ପାମନ୍+ହନ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଏହା କାଛୁ ଭୁଣ୍ଡିଆର ମହୌଷଧ)—ଗନ୍ଧକ—Sulpher.
Pāmaghana

ପାମନ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ପାମନ୍=କାଛୁ ଭୁଣ୍ଡିଆ+ଅଛି ଅର୍ଥରେ ନ)—କାଛୁଆ; କାଛୁ ରୋଗାକ୍ରାନ୍ତ—Suffering from itches.
Pāmana
(ପାମନା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ପାମର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପାମନ୍=କାଛୁ+ରା ଧାତୁ+ଗ୍ରହଣ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ, ଦମ୍ ପାପ=ପାପ+ରା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । କାଛୁଆ—1. Attacked with scabs; scabby (Apte).
Pāmara
(ପାମରା;ପାମରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

୨ । ଅଧମ—2. Vile; mean.
୩ । ନୀଚ; ଇତର—Low; base; vulgar.
୪ । ଘୃଣ୍ୟ—4. Despised; despicable.
୫ । ପାପିଷ୍ଠ—5. Sinful
୬ । ନିର୍ବୋଧ; ମୂର୍ଖ—6. Stupid; foolish; silly.
୭ । ଖଳ; ଦୁଷ୍ଟ—7. Wicked; rogue.
୮ । ନିରାଶ୍ରୟ; ବେଗୁରା—8. Poor; helpless (Apte).
୯ । ଦୁଷ୍ଟ ବା ନୀଚ ବ୍ୟକ୍ତି—1. A wicked or low man (Apte).
୨ । ନିର୍ବୋଧ ବ୍ୟକ୍ତି—2. A fool; idiot (Apte)
୩ । ଘୃଣ୍ୟ କର୍ମକାରୀ ନୀଚ ଜାତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି—3. A person of lowest extraction engaged in the most degrading occupation.

ବାଡ଼ିଅ ବାଡ଼େଇ ହୋଇ ମରନ୍ତି ପାମରେ । ରାଧାନାଥ, ମହାଯାତ୍ରା ।

ପାମର ଯୋଗ—ସଂ. ବି.—ଏକପ୍ରକାର ନିକୃଷ୍ଟ ଯୋଗସାଧନ, ଯଦ୍ୱାରା ନଟ ଓ ବାଜିଗରମାନେ ଅଦ୍ଭୁତ ଖେଳ ଦେଖାନ୍ତି—A kind of Jōga exercise with the help of which people exhibit wonderful feats.
Pāmara jōga

[ଦ୍ର—ଏଥିର ସାଧନଦ୍ୱାରା ଅନେକ ରୋଗର ନାଶ ହୁଏ ଓ ଅଦ୍ଭୁତ ଶକ୍ତି ପ୍ରାପ୍ତି ହୁଏ । କେହି କେହି ଏହାକୁ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ମିସ୍ମେରିଜ୍ମ (mesmerism) ମଧ୍ୟରେ ଗଣନା କରନ୍ତି । (ହ. ଶ.)]

ପାମରା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପାପ ମରଣ)—ମୃତ୍ୟୁର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଲକ୍ଷଣ ପ୍ରକାଶିତ ହେବା ପରେ ପୁନର୍ବାର ଜୀଇଁ ଉଠିବା—The survival of a person who shows signs of death and is taken by the people to be dead.
Pāmara

ପାମରା ଯିବା—ଦେ. କ୍ରି.—(ସଂ. ପରି+ମା ଧାତୁ)—କୌଣସି ପରିମାପକ ଦ୍ୱାରା ମାପ କରାଯିବା—To be measured.
Pāmarā jibā

ପାମା—ସଂ. ବ:—(ପେ ଧାତୁ=ଶୁଷ୍କ ହେବା+କର୍ତ୍ତୃ. ମନ୍)—
Pāmā ୧ । କାଛୁ—1. Itches.
୨ । ଶୁଖିଲା ଛୁଣ୍ଟିଆ—2. Scabies; eruption.
୩ । ବିଇଶ—3. Eczema.
୪ । ଶୁଖ୍ ଯାଦୁ—4. Dry ringworm.
୫ । ଯେଉଁ ରୋଗ ହେତୁରୁ ମୁଣ୍ଡରେ ଚନା ରୋଗ ହୁଏ—
5. Disease accompanyined by baldness (Howells).

ପାମାରି—ସଂ ବ. (ପାମା+ଅରି=ଶତ୍ରୁ)—ଗନ୍ଧକ—
Pāmāri Sulpher.

ପାମିରା ପଏଣ୍ଟ—ବୈଦେ.ବ. (ନାମ) ଇଂ.ପାମିରା=ହେନ୍ତାଳ+ପଏଣ୍ଟ=
Pāmirā paent =ନାସୀ)—ମହାନଦୀ ବଙ୍ଗୋପସାଗରରେ ପଡ଼ିଥିବା ମୁହାଣରେ ଥିବା ତେଲ୍ଲାର ଯୁକ୍ତ ଭମ ଅନ୍ତ—
(ପାମିରା ଅନ୍ତରୀପ—ଅନ୍ୟନାମ) Palmyra point; the cape formed near the mouth of the Mahānadī in the Bay of Bengal.

[ଦ୍ର—ଏଠାରେ ହେନ୍ତାଳ ବା ପାମିରା (Palmyra) ଗଛ ବହୁତ ଥିବାରୁ ଏଠାକୁ ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶତାବ୍ଦିରେ ଆସିଥିବା ଇଂରାଜ ପୋତର ନାବିକମାନେ ପ୍ରଥମେ ଏହାକୁ ଏହି ନାମରେ ଡାକିଥିଲେ ଓ ସେହିଦିନଠାରୁ ଏହାର ଏହି ନାମ ଚଳିଅଛି)

ପାମେଲ୍—ଦେ. ଅ— ସଂ. ପାଦ+ମିଳନ) (ଯୁବକ ରାଧାଶ୍ୟାମଙ୍କ
Pāmel ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ଡ୍ରିଲ୍ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଆଦେଶ ବଚନ)—ଗୋଡ଼କୁ ଏକ ସମୟରେ କ୍ରମାନ୍ୱୟରେ ଉଠାଅ ଓ ପକାଅ—
A term of drill; mark-time.

ପାମୋଜ୍—ଦେ. ବ—୧ । ଏକପ୍ରକାର ପାରା, ଯାହାଙ୍କ ଗୋଡ଼ର ପର
Pamoj ଆଙ୍ଗୁଠି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମାଡ଼ି ଆସିଥାଏ—
ପାମୋଜ; **पामोज** 1. A species of pigeon whose feathers cover their toes.
୨ । ଯେଉଁ ଦୁଷ୍ଟ ଘୋଡ଼ା ମୁହଁକୁ ବୁଲାଇ ଆରୋହୀର ପାଦକୁ କାମୁଡ଼େ—2 A vicious horse which bites at the feet of the rider.

ପାମ୍ପର୍ଡ଼—ଦେ. ବ—ପାପଡ଼ (ଦେଖ)—
Pāmparda Pāparda (See)

ପାମ୍ପର୍ଡ଼ି—ଦେ. ବ—ପାପଡ଼ (ଦେଖ)—
Pāmpardi Pāpardi (See)

ପାମ୍ପର୍ଡ଼ି ଶୋଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ପାଆଁ ପଡ଼ିବା (ଦେଖ)
Pāmpardi soibā Pā-āñā-pardiba
ପାମ୍ପର୍ଡ଼ିବା
ପାମ୍ପ ଡ଼ି ଶୋଇବା } ଅନ୍ୟରୂପ

ପାୟ—ସଂ. ବ—(ପାଧାତୁ+ଅ; ଯ ଆଗମ) ଜଳ—Water (Apte).
Paya

ପାୟକ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ. (ପା ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—ପାନକାରୀ—
Pāyaka (ପାୟିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) Drinking (Apte)

ପାୟଖାନା—ବୈଦେ. ବ—ପାଇଖାନା (ଦେଖ)
Pāyakhānā Pāikhānā (See).

ପାୟଚାରି—ଦେ. ବ—(ସଂ. ପାଦଚାରଣ)—ପଦବ୍ରଜରେ ଭ୍ରମଣ—
Pāyachāri पायचारी पैदल Walking.

ପାୟଜଙ୍ଗା(ଘା)—ବୈଦେ. ବ—(ଫା. ପାଜାମା)—ପେଣ୍ଟଲୁନ୍;
Pāyajaṅga(ṅghā) ଗାଣ୍ଡିମୁଣ୍ଡା—Pantaloon; pant.
पायजामा पायजामा
ପାୟିଜାମା, ପାୟିଜଙ୍ଗା(ଘା), ପାୟ ଜମା
ପାୟଜାମା, ପାୟିଜମା } ଅନ୍ୟରୂପ

ପାୟନ୍ଦାଜ୍—ବୈଦେ. ବ—ଘରେ ସଫା ଫରାସ୍ ଆସନର ଧାରରେ ପଡ଼ିଥିବା
Pāyandāj ମୋଟ ଆସନ, ଯହିଁ ଉପରେ ଆଗନ୍ତୁକମାନେ ଗୋଡ଼ର
पायन्दाज पायन्दाज ଧୂଳି ଆଦି ପୋଛି ଫରାସ୍ ଉପରକୁ ଯାଆନ୍ତି—
A coarse mat on which incomers rub off the dust of their feet before they go and sit upon the valuable sheet spread on the floor.

ପାୟଦଲ୍—ଦେ. ବଣ—ସଂ. ପାଦଦଳ; ପ୍ରା. ପାୟଦଳ)—ପଇଦଲ
Pāyadal (ଦେଖ)—Paidala (See)
ପୈଦଲ पायदल

ପାୟମାଲ୍—ବୈଦେ. ବଣ. (ଫା.)—୧ । ଗୋଡ଼ରେ ଚକଟା ହୋଇଥିବା
Pāyamāl 1. Trodden with the feet.
पायमाल पायमाल ୨ । ବିନଷ୍ଟ; ଧ୍ୱଂସ—
(ପାୟମାଲୀ—ବ) 2. Devastated; ruined.

ପାୟସ—ସଂ. ବ—(ପୟସ୍=ଦୁଧ+ବିକାରାର୍ଥେ. ଅ)—୧ । ପରମାନ୍ନ;
Pāyasa କ୍ଷୀର; ଦୁଗ୍ଧ ଓ ଶର୍କରା ପକ୍ୱ ଅନ୍ନ—1. Frumenty; gruel made of rice or wheat flour boiled with milk and sugar.
୨ । ସରଳ ନିର୍ଯ୍ୟାସ (ହ. ଶ.)—
2. The gum of the pine tree; turpentine.
୩ । (+ସ୍ୱାଥେ. କ) ଦୁଗ୍ଧ—3 Milk. (Apte)
୪ । ଅମୃତ—4. Nectar. (Apte)
ସଂ. ବଣ—(ପୟସ୍+ଅ)—ପୟଃ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Relating to milk or water.

ପାୟସିକ—ସଂ. ବଣ. ପୁଂ—(ପୟସ୍+ପ୍ରିୟାର୍ଥେ. ଇକ)—ଯେ ଆଉଟା
Pāyasika ଦୁଧ ଖାଇବାକୁ ସୁଖ ପାଏ—Fond of boiled
(ପାୟସିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) milk. (Apte)

ପାୟା—ଦେ. ବ—(ସଂ. ପାଦ; ଫା. ପାୟହ୍)—୧ । ପାଇଆ; ଖଟ ବା
Pāyā ଚଉକିର ଗୋଡ଼—1. The posts of a bedstead
पाया पाया or chair.
୨ । ସ୍ତମ୍ଭ; ଖୁଣ୍ଟ—2. Pillar; post.
୩ । ସମ୍ମାନ; ମର୍ଯ୍ୟାଦା—
3. Respectability; dignity.
୪ । ପଦବୀ; ପଦ—4. Position; rank; situation.
୫ । ସମ୍ମାନଯୁକ୍ତ ପଦବୀ—
5. A position of respectability.
୬ । ତୁଲ୍ୟତା; ସମତା—6. Equality.
୭ । ସିଢ଼ିର ପାହାଚ—7. The step of a stair.

ପାୟା ।ିବା—ଦେ. କ୍ରି.—(ସଂ. ପ୍ରାପ୍ତ; ପାଇବାର କର୍ମବାଚ୍ୟ)—ପ୍ରାପ୍ତ
Pāyā jibā ହେବା; ମିଳିବା—To be got; to be
ପାଓୟା ଯାଓୟା **पायाजाना** recovered.

ପାୟିକ—ସଂ. ବି. (ପା ଧାତୁ=ରକ୍ଷା କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଇକ)—
Pāyika ୧ । ଶସ୍ତ୍ରର ରକ୍ଷକ ସେନ୍ୟ—1. Body guard.
୨ । ଚଉକିଦାର—2. Guard; watchman.
୩ । ପାଇକ; ପାଏକ; ପଦାତିକ (ହି. ଶ.)—
1. Foot soldier (Apte).
୪ । ପିଆଦା—4. Peon.

ପାୟୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ(ପା ଧାତୁ କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ; ୧ମା. ୧ବ)—ପାନକାରୀ—
Pāyī Drinking.
(ପାୟିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଭରଗ ଭକତ ବେଢ଼ି ରୂପ ପାୟୀ
ତୃପ୍ତ ହେବ ଏହା ଥରେ ମନ ଧ୍ୟାୟି ।
ରଘୁନାଥ. ଚଉତିଶା ।

[ଦ୍ର—ଏହା ସମାସରେ ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସହିତ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ; ଯଥା—ସୁଧାପାୟୀ; ରୂପପାୟୀ; ଦୁଗ୍ଧପାୟୀ ।

ପାୟୁ—ସଂ. ବି. (ପା ଧାତୁ=ରକ୍ଷା କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଉ; ଯାହା ମଳ
Pāyu ନିଃସରଣ କରିବା ଯୋଗୁଁ ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରେ)—
ଗୁହ୍ୟଦ୍ୱାର; ମଳଦ୍ୱାର—Anus.

ପାୟେ—ଦେ. ଅ. (ସଂ, ପାଦ)—୧ । ପାଏ; ଏକପା ମାତ୍ର—
Pāye 1. One Pua only.
ଏକପୋୟା ୨ । ଏକଚତୁର୍ଥାଂଶ—2. One fourth.
ପକପାବ; ପାବଭର ୩ । ପାଦରେ—3. At the feet.
ପାତ୍ର ଭସ୍ମେ ଛେଣ ସୁରସ୍ମେ
ପାଅଁମେ ଶରଣ ଗଲ କୃଷ୍ଣ ପାସ୍ମେ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

ପାୟେଡ଼ା—ଦେ. ବି—ପାଏଡ଼ା (ଦେଖ),
Pāyerdā Pāerdā (See)
ରୁହେ ପାୟେଡ଼ା ପାତ କରି
ହାତ ନିକଟୁଁ ହେଲ ଦୂର । ଯଶୋବନ୍ତ. ପ୍ରେମଭକ୍ତି ବ୍ରହ୍ମଗୀତା ।

ପାୟେ ପଡ଼ିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଗୋଡ଼ତଳେ ପଡ଼ିବା—
Pāye pardibā To fall at the feet of another; to
ପାୟେପଡ଼ା prostrate oneself before another.
ପାବପଡ଼ନା ଶୁଣି ନିଜ ଯେ ବଡ଼ ଉଷାଦ ପାଇ
ସନ୍ଧ କଥା ଶୁଣି ପାୟେ ପଡ଼ି ଗୋଇ । ଭାଗ. ଜଳଚରିତ ।

ପାଯ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ପା ଧାତୁ+କର୍ମ. ଯ)—୧ । ପାନକରିବା ଯୋଗ୍ୟ—
Pājya 1. Drinkable.
୨ । ନୀଚ; ହୀନ; ଘୃଣ୍ୟ—
2. Low; vile; contemptible (Apte).
ସଂ. ବି—୧ । ଜଳ—1. Water.
୨ । ପାନ କରିବା—2. Drinking (Apte).
୩ । ରକ୍ଷା—3. Protection (Apte).
୪ । ପରିମାଣ—4. A measure (Apte).
୫ । ବ୍ୟବସାୟ; ବୃତ୍ତି; ପେଶା—
5. Practice; profession (Apte).

ପାର୍ (ଧାତୁ)—ସଂ—୧ । କର୍ମ ସମାପ୍ତି କରିବା—
Pār (root) 1. To complete a work.
୨ । ପାରିବା—2. To be able.

ପାର୍—ଦେ. ଅ—୧ । ଉଲ୍ଲଂଘନ—1. Crossing.
Pār ୨ । ଛୁ; ପଳାୟିତ—2. Gone.
୩ । ବିପଦରୁ ଉଦ୍ଧାର ପାଇଥିବା—
3. Saved from danger.

ପାର୍ ଉତ୍ତା(ତ୍ତା)ର—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପାର ଓ ଉତ୍ତରଣ)—୧ । ଲୋକମାନେ
Pār utā(ttā)r ନଦୀଆଦିକୁ ନୌକାଦ୍ୱାରା ପାର ହୋଇ ଆରକୂଳରେ
ପାରଉତାର ନୌକାରୁ ଉଭୁରି ଯିବା—1. Crossing a
ପାରଉତ୍କାର river and setting foot on the other side.
ପାରଉତ୍ତାର } ଅନ୍ୟରୂପ
ପାରଉତ୍ତାର
୨ । କୌଣସି ବିପଦରୁ ପରିତ୍ରାଣ—
2. Deliverance from a danger.
ମହାମହିମାଙ୍କ ଅଛି ପାର ଉତ୍ତାରହିଁ । ପ୍ରାଚୀ. ବ୍ରହ୍ମନିରୂପଣଗୀତା ।
୨ । ଲୋକଙ୍କୁ ନୌକାଦ୍ୱାରା ନଦୀଆଦି ପାର କରାଇବା କର୍ମ—
2. Act of ferrying people across.

ପାର—ସଂ. ବି. (ପର+ଅ, କର୍ମ୍ମ ପାର୍ ଧାତୁ=କର୍ମ ସମାପ୍ତ ହେବା+
Pāra ଭାବ. ଅ; କର୍ମ୍ମ ପୃ ଧାତୁ=ନଦ୍ୟାଦି ପାର କରିବା+
କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ଜଳାଶୟ ବା ନଦୀର ଅନ୍ୟ ତୀର;
ପାର—1. Opposite or further bank; the
other side or shore of a river or water.
ତରୁଣି ତରଣି ହୋଇ ଲଗାଅ ତୁ ପାରେ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ, ସଙ୍ଗୀତ ।
୨ । ଉଦ୍ଧାର; ଉତ୍ତରଣ—2. Deliverance.
୩ । ମୁକ୍ତି; ମୋକ୍ଷ—3. Salvation.
୪ । (ପୃ ଧାତୁ=ପୂରଣ କରିବା+ଭାବ. ଅ)—
କୌଣସି ବିଷୟର ସୀମା ବା ଶେଷପ୍ରାନ୍ତ—
4. The end or limit of anything; goal; extremity.
ଜଳନ୍ତର ପୂରନ୍ଦର ଗ୍ରନ୍ଥ ଜଳପାରେ
ରସିଲି ରସ ଜା ରସକୁତୂହଳ ପାରେ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ, ସଙ୍ଗୀତ ।
୫ । ପୂର୍ଣ୍ଣତା—5. Fullness.
୬ । ପାରଦ; ପାରା ଧାତୁ—6. Mercury (metal).
୭ । ନିଜକୃତ ସଙ୍କଳ୍ପ ବା ପ୍ରତିଜ୍ଞାର ପୂର୍ଣ୍ଣତା ବା ସଫଳତା—
7. Fulfilment or fruition of one's promise or vow.
ପ୍ରତିଜ୍ଞାର ପାରକୁ ପାଇଲା ଅର୍ଜୁନ
କରଣ ଜୟଦ୍ରଥ ଗଜାର ନିଧନ । କୃଷ୍ଣସିଂହ, ମହାଭାରତ ଦୋଣ ।

ଦେ. ବି—୧ । ନଦୀଆଦିର ଉଲ୍ଲଂଘନ—
1. Crossing of a river.
୨ । ବିପଦରେ ବିପଦଆଦିକୁ ଟପିଯିବା—
2. Going through a danger safely.
୩ । (ସଂ. ପରିପାକ)—ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟର ପରିପାକ—
3. Digestion of food.

୪ । ସ୍ୱକୃତ ପାପ; ଅପରାଧଆଦିର ବିଷମୟ ଫଳ ଭୋଗରୁ ମୁକ୍ତି—
4 Exemption from suffering the punishment for a sin or guilt.

୫ । (ସ୍ତ୍ରୀ) ପାର୍ବତୀ ନାମକ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଡାକିବାର ନାମ—5. Name by which a woman named Pārbatī is called.

ଦେ. ବିଣ—୧ । ଯେ ନଦୀଆଦି ପାର ହୋଇଥାଏ—
1. Having crossed a river.

୨ । ଜୀର୍ଣ୍ଣ କରାଯାଇ ଥିବା (ଖାଦ୍ୟ)—
2. Digested (food),

ପାର ଉତା(ତ୍ତା)ର କରିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପାର+ଉତ୍ତରଣ)—
Pāra utā(ttā)ra karibā ୧ । ଲୋକମାନଙ୍କୁ ନଦୀଆଦି ପାର ପାରଉତାରକରା କରାଇ ଅପର କୂଳରେ ପହଞ୍ଚାଇବା—1, To
ପାରଉତାରନା take people across a river safely; to ferry a person across.

୨ । ଉଦ୍ଧାର କରିବା; ପରିତ୍ରାଣ କରିବା—
2, To deliver.

ପାରଉତ୍ତା(ତା)ର ପାଇବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଉଦ୍ଧାର ପାଇବା—
Pāra uttā(tā)ra paibā To come out of danger
ପାର ପାଓୟା ପାର କରନା safely.

ପାର ଉତ୍ତା(ତା)ର ହେବା—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । ନଦୀ ଆଦି ପାର ହେବା;
Pāra uttā(tā)ra hebā ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହେବା—1. To cross a
ପାରଉତାର ହଓୟା ପାରଉତରନା river.

୨ । ବିପଦରୁ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହେବା—
2. To come out of a calamity safely.

ପାରକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ପୃ ଧାତୁ=ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅକ)—
Pāraka ୧ । ଚତୁର—1. Clever.
(ପାରକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ପାରଗ; ପାରଙ୍ଗମ; ନିପୁଣ; ଦକ୍ଷ; ପଟୁ—
2. Expert; skilful; able.

୩ । ଯାହା ଅପର ପାରକୁ ନିଏ—3. Ferrying across.

୪ । ପୂରକ—4. One who fills up; filling up.

୫ । ଯାହା ଅନ୍ୟପାରକୁ ପାର ହେବାକୁ ସମର୍ଥ କରେ—
5. Enabling to cross.

୬ । ରକ୍ଷକ; ପାଳନକାରୀ; ପାଳକ—6. Protecting.

୭ । ଉଦ୍ଧାରକାରୀ—7. Saving; delivering.

୮ । ସନ୍ତୋଷଜନକ—8. Pleasing; satisfying (Apte).

ଦେ. ବି. (ସଂ. ପରୀକ୍ଷକ)—ଦେବ ମନ୍ଦିରର ସେବକବିଶେଷ—
A class of temple servants.

(ପାରକ—ଅନ୍ୟରୂପ) [ଦ୍ର—ଯେଉଁ ସେବକ ପ୍ରଥମେ 'ଆସି ମନ୍ଦିରର କବାଟର ଜଉମୁଦ ପରୀକ୍ଷା କଲା ପରେ କବାଟ ଫିଟେ ।]

ଗ୍ରା. ବି.—(ସଂ. ପାଳକ; ଇତର ବ୍ୟବହୃତ 'ଳ' ସ୍ଥାନରେ 'ର' ଉଚ୍ଚାରଣ)—୨ । ପାଳକ; ସୁସମୟ—2. The state of favourable weather for a bumper crop.

୨ । ସୁଯୋଗ—2. Good opportunity.

ପାରକତା(ତ୍ୱ)—ସଂ. ବି. (ପାରକ+ତା, ତ୍ୱ)—୧ । ପଟୁତା; ନିପୁଣତା—
Pārakatā (twa) 1. Expertness.

୨ । ଯୋଗ୍ୟତା—2. Ability; competence.

ପାର କରିବା—ଦେ. କ୍ରି.—(ସଂ. ପାର)—୧ । ଏ ପାରରୁ ସେ ପାରକୁ
Pāra karibā ଡଙ୍ଗା ଆଦି ଦ୍ୱାରା ନେବା—1. To take a
ପାର କରା ପାର କରନା person across (a river or water); to ferry a person across.

୨ । ନିରାପଦରେ ଗୁରୁପାକ ଖାଦ୍ୟକୁ ଜୀର୍ଣ୍ଣ କରିବା—
2, To digest a heavy or rich food easily.

୩ । ଉଦ୍ଧାର କରିବା; ତାରିବା—3. To deliver.

୪ । ବିପଦରୁ ରକ୍ଷା କରିବା—
4. To save from danger.

୫ । ଶେଷ କରିବା—5. To end.
କରିବ ପ୍ରୌଢ଼ିମା ତର ଦୁଃଖ ଅତି ପାର । ରାଧାନାଥ. ବେଣୀସଂହାର ।

୬ । ଉପରେ ପଡ଼ିବା ବିପଦରୁ ନିରାପଦରେ ମୁକ୍ତି ଲାଭ କରିବା—
6. To escape from a danger unhert.

୭ । ନିଜ କୃତ ପାପ ବା ଅପରାଧର ବିଷମୟ ଫଳରୁ ନିଷ୍କୃତି ବା ଅବ୍ୟାହତି ଲାଭ କରିବା—7. To be exempt from suffering the evil consequence of one's sin or guilt.

ପାରକା(ଖା)—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ପାରକ)—୧ । ଚତୁର; ସିଆଣା—
Pārakā(khā) 1. Clever.
ସେୟାନା **ସେୟାନା** ୨ । ଶଠ; ଧୂର୍ତ୍ତ—2. Cheating; sly; artful.

୩ । ଦୁଷ୍ଟ—3. Wicked.

୪ । ଶୀଘ୍ରଗାମୀ—4. Swift.
ବାପ ବେଟା, ପୁଅ ସଲଗ, ନାତି ଖୋଳା ଜର ପାରକା । ପ୍ରବେଳକା ।

ପାରକା(ଖା) ପଣ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପାରକ)—୧ । ଚତୁରତା—
Pārakā(khā) paṇa 1. Cleverness.
ପାରକା ପଣିଆ } ଅନ୍ୟରୂପ ୨ । ଶଠତା; ଧୂର୍ତ୍ତତା—
ପାରକା ପଣିଆ } 2. Slyness; artfulness.

ପାରକ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ପର+କ+ହିତାର୍ଥେ. ଯ)—୧ । ପରୋପକାରିତା—
Pārakya 1. Benifitting others.

୨ । ପରକୀୟତା; ପରାଧୀନତା—2. Subordination; the state of belonging to another.

୩ । (ପାରକ+ଭାବାର୍ଥେ. ଯ)—ପାରକତା; ସାମର୍ଥ୍ୟ—
3. Competence; ability.

୪ । ଶତ୍ରୁ—4. Enemy (Apte)

୫ । (ପରଲୋକରେ ମଙ୍ଗଳକର) ପୁଣ୍ୟକର୍ମ (ହ. ଶ.)—
5. Pious or meritorious conduct (Apte).

ସଂ. ବିଣ.—୧ । ପରକୀୟ—
1. Belonging to another; alien.

୨ । ପର ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—2. Relating to another.

୩ । ଶତ୍ରୁ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ; ଶାତ୍ରବ—
3. Relating to the enemy; inimical.

୪ । ବିପକ୍ଷ—4. Hostile.

୫ । ପରକାଳରେ ଉପକାରୀ—

5. Useful in the next world (Apte).

ପାରଖୀ—ଦେ. ବିଣ. (ସଂ. ପରୀକ୍ଷକ)—

Pārakhī ଯେ ପରଖ କରେ; ପରୀକ୍ଷକ—

(ପାରଖୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) Testing; examining.

ପାରଖୀ ଦେ. ବି—ପରଖାଳୀ; ପରୀକ୍ଷା କରିବା ବ୍ୟକ୍ତି—

Examiner; tester.

ମାଳକ ନଡ଼ିଆ ଏ ମୂର୍ଖକ ବର ଯୁଦ୍ଧ-ଧୃତ ପାରଖୀ ।

ରାଧାନାଥ, ଯଯାତି ।

ପାରଗ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପାର = ଅନ୍ୟ ତୀର + ଗମ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—

Pāraga ୧ । କୃତକାର୍ଯ୍ୟ—1. Successful.

(ପାରଗା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଯେ ନଦୀ ଆଦିକୁ ପାର ହୋଇଅଛି; ପାରଗାମୀ

2. One who has crossed.

୩ । ନିପୁଣ; ସମର୍ଥ; ପଟୁ—

3. Competent; skilful.

୪ । ଯୋଗ୍ୟ—4. Capable; able.

୫ । ଯେ କୌଣସି ବିଷୟର ଶେଷ ସୀମାକୁ ଯାଇଥାଏ—

5. Having gone to the utmost limit; accomplished.

୬ । କୌଣସି ବିଷୟରେ ଉତ୍ତମ ରୂପେ ପଣ୍ଡିତ—

6. One who has thoroughly mastered anything. thoroughly versed in or conversant with.

୭ । ଯେ ଅନ୍ୟ ଲୋକକୁ ନଦୀଆଦିର ଅପର ପାରକୁ ନିଏ—

7. Ferrying across.

୮ । ଅତି ବିଦ୍ୱାନ—8. Very learned (Apte).

ପାରଗତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (୬ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପାର + ଗତ)—

Pāragata ୧ । ନଦୀକୁ ପାର ହୋଇଥିବା; ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ—

(ପାରଗାମୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Having crossed a river,

ପାରଗତା } ସ୍ତ୍ରୀ ପାରଗାମିନୀ } ୨ । ପାରଗ (ଦେଖ)

2. Pāraga (See)

୩ । ପବିତ୍ର—3. Pure; sacred.

ସଂ. ବି—ଜିନ—A Jaina saint.

ଦେ. ବିଣ—ତାଲିମ ହୋଇଥିବା—Trained.

ପାରଗତ କରିବା—କ୍ରି. କ୍ରି—ତାଲିମ କରିବା—

Pāragata karibā To train.

ପାରଗ୍ରାମିକ—ସଂ. ବିଣ. (ପର ଗ୍ରାମ + ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ ଇକ)—

Pāragrāmika ୧ । ପରର ଗ୍ରାମ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—

1. Relating to another man's village.

୨ । ବୈରକାରୀ; ବୈର ଭାବାପନ୍ନ; ବିପକ୍ଷ—2. Inimical.

ପାରଙ୍ଗ—ସଂ. ବିଣ. (ପାର୍ + ଗମ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—

Pāraṅga ପଟୁ; ନିପୁଣ—Competent; able.

ବାଣିଣାଙ୍କେ ଗଣ୍ଡା ଫଳକ ଧରିଥାନ୍ତି

ସେ ବିଦ୍ୟାରେ ପାରଙ୍ଗ ସେମାନେ ବୋଲନ୍ତି । କୃଷ୍ଣଙ୍କ ହ. ମହାଭାରତ ଶ୍ରୀ

ପାରଙ୍ଗତ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପାର୍ + ଗତ)—ପାରଗତ (ଦେଖ)

Pāraṅgata (ପାରଙ୍ଗତା—ସ୍ତ୍ରୀ) Pāragata (See)

ପାରଙ୍ଗମ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପାର୍ = ଅନ୍ୟ ପାରକୁ + ଗମ ଧାତୁ +

Pāraṅgama କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଅନ୍ୟ ରୂପ ପାରଗ; ଭୁଲ; ବହିଙ୍ଗମ;

(ପାରଙ୍ଗମା—ସ୍ତ୍ରୀ ଭୁଜଙ୍ଗମ)—ପାରଗ (ଦେଖ)

Pāraga (See)

ପାରଚ୍—ବେଦେ. ବି. (ଫା. ପାରଚ୍)—ପାର୍ଚ୍ଚ (ଦେଖ)

Pārachā Pārchā (See)

ପାରଜ—ସଂ. ବି—ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ; ସୁନା—

Pāraja Gold (Apte).

ପାରଜାୟିକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରଜାୟା + ଇକ)—

Pārajāyika ୧ । ପରସ୍ତ୍ରୀ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—

1. Relating to another's wife.

୨ । ପରସ୍ତ୍ରୀଗାମୀ—2. Adulterous.

ପାରଡ଼ା (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି ଓ ବିଣ—ପାଡ଼ରା ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)

Pārardā (etc) Pārdarā etc. (See)

ପାରଣ(ଣା)—ସଂ. ବି. (ପୃ ଧାତୁ + ଭାବେ. ଅନ; ପକ୍ଷେ + ଆ)—

Pāraṇā ୧ । ବ୍ରତ ବା ଉପବାସ ପରେ ପ୍ରଥମ ଭୋଜନ; ଭୋଜନ

(ପାରଣୀୟ—ବିଣ) ଦ୍ୱାରା ଉପବାସର ଉଦ୍‌ଯାପନ; ପାଳନା—

1. Breaking of a religious fast; the first meal after a fast, a breaking fast.

[ଦ୍ର—ରୋହିଣୀ ବ୍ରତ ଭିନ୍ନ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ବ୍ରତରେ ଦିବାଭାଗରେ ପାରଣା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।]

ବହିତ ଭୁମ୍ବର ଶୁଳ ଦସ୍ ଉକ୍ତ ସ୍ୱାର୍ଥ ବ୍ରତ ଦିନ ଦିଅ ତାଙ୍କ ଶୋଣିତ ପାରଣା ।

ରାଧାନାଥ, ମହାଯାତ୍ରା ।

୨ । ବ୍ରତର ସମାପ୍ତି—

2. Formal conclusion of a fast.

୩ । (ପୃ ଧାତୁ = ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବା + ଣିଚ୍ = ପାର ଧାତୁ = ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବା + ଭାବ. ଅନ + ଆ)—ତୃପ୍ତି—

3. Satiety; satisfaction.

୪ । (+ କର୍ତ୍ତୃ. ଅନ) ମେଘ—4. Cloud.

୫ । କାର୍ଯ୍ୟ ସମାପନ—5. Accomplishment (Apte).

୬ । ସମାପ୍ତି (ହ. ଶ.)—6. Completion.

୭ । ସମସ୍ତ ଲେଖର ପଠନ—

7. Reading through; perusal (Apte).

୮ । ଭୋଜନ—8. Eating (Apte).

ପାରଣା—ସଂ. ବି.—ପାରଣ (ଦେଖ)—

Pāraṇā Pāraṇa (See)

ପାରତ୍ ପକ୍ଷରେ—ଦେ. ଅ. (ବଙ୍ଗଳାରୁ ଅନୁ କୃତ)—

Pārat pakshare ଭିନ୍ନ ପକ୍ଷରେ; ଯଥାସମ୍ଭବ; ଯେବେ ସମର୍ଥ

ପାରତ ପକ୍ଷେ ହୁଅ ତେବେ—At least, if possible.

ଜଦି ହୋ ସକେ (ପାରତ ପକ୍ଷେ, ପାରତ ପକ୍ଷରେ—ଅନ୍ୟରୂପ)

(ଯଥା—ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ହୁକୁମ ଯେ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକ ପାରତ୍ ପକ୍ଷରେ ମାସକୁ ୨୦୦୦ ଗଜ ସୂତା କାଟିବେ ।)

ପାରତ—ସଂ. ବି. (ନାମ)—ଏକ ପ୍ରାଚୀନ ଦେଶ ଓ ତହିଁର ଅଧିବାସୀ
Pārata ମ୍ଳେଚ୍ଛ ଜାତିର ନାମ (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
Parthia; name of an ancient country and its mlechha people.

[ଦ୍ର—ଏହା କାସ୍ପିୟାନ୍ ହ୍ରଦର ଦକ୍ଷିଣସ୍ଥିତ ପାହାଡ଼ର ଅଦୂର ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଥିବା ପାରସ୍ୟଦେଶର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଦେଶ । ' ପାରସ୍ୟଦେଶ କହୁକାଳଯାଏ ଏଠା ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କ ଅଧୀନ ଥିଲା । ମନୁସଂହିତା, ମହାଭାରତ ଓ ବୃହତ୍‌ସଂହିତାରେ ଏ ଦେଶର ଓ ଏ ଜାତିର ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି । ପ୍ରାଚୀନ ଶିଳାଲେଖରେ 'ପାର୍ଥିବ' ଶବ୍ଦର ଉଲ୍ଲେଖ ମିଳେ । କେହି କେହି 'ପହ୍ଲବ' ଶବ୍ଦକୁ ପାର୍ଥିବର ଅପଭ୍ରଂଶ ବୋଲି କହନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସଂସ୍କୃତ ସାହିତ୍ୟରେ ପାରତ ବା ପାରଦ ଓ ପହ୍ଲବ ଦୁଇ ପୃଥକ୍ ଜାତି ଥିବାର ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି । ହି. ଶ.]

ପାରତନ୍ତ୍ରିକ—ସଂ. ବିଣ—(ପରତନ୍ତ୍ର + ସମ୍ବନ୍ଧେ. ଇକ)—୧ । ପରାଧୀନ—
Pāratantrika 1 Dependent.
(ପାରତନ୍ତ୍ରିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ପରତନ୍ତ୍ର—2. Subservient.
୩ । ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ଧର୍ମ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଉପଦିଷ୍ଟ—3. Enjoined by the religious treatise of another. (Apte)

ପାରତନ୍ତ୍ର୍ୟ—ସଂ. ବି—(ପରତନ୍ତ୍ର + ଭାବେ. ଅ)—ପରାଧୀନତା—
Pāratantrya Subservience; subordination;
(ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ—ବିପରୀତ) dependence, subjection.

ପାରତ୍ରିକ—ସଂ. ବିଣ. (ପରତ୍ର + ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ. ଇକ)—୧ । ପରଲୋକ
Pāratrika ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—1. Relating to future existence;
(ଐହିକ—ବିପରୀତ) relating to the life after death; relating to the next world after death.
୨ । ପରଲୋକରେ ଆବଶ୍ୟକ ବା ଉପକାରୀ—
2. Useful in the future existence.
୩ । ପରଲୋକରେ ଅର୍ଥାତ୍ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ଭୋଗ କରାଯିବା—
3. Enjoyble in the future life.

ପାରଥ—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ)—ବି. (ସଂ. ପାର୍ଥ)—ପାର୍ଥ (ଦେଖ)—
Pāratha **पारथ** Pārtha (See)

ପାରଥିବ—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବିଣ—(ସଂ. ପାର୍ଥିବ)—ପାର୍ଥିବ (ଦେଖ)—
Pārathiba **पारथिब** Pārthiba (See).

ପାରଥୁକ(କ୍ୟ)—ଗ୍ରା. ବି—(ସଂ. ପାର୍ଥକ୍ୟ)—ପାର୍ଥକ୍ୟ—
Pārathuka(kya) Difference.

ପାରଦ—ସଂ. ବି—(ପାର = ପଣ୍ଡିତା + ଦା ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯେ ଶରୀରକୁ
Pārada ପଣ୍ଡିତା ବା ପୁଷ୍ଟି ଦାନ କରେ—୧ । ପାରା ଧାତୁ—
ସଂ. ରସରାଜ; ରସେନ୍ଦ୍ର; 1. Mercury; quicksilver.
ଅମୃତ; ହରବୀଜ [ଦ୍ର—ଏଥିରୁ ନାନାପ୍ରକାର ଔଷଧ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଏ ।]
୨ । ପାରତ (ଦେଖ)—2 Pārata (See)
ସଂ. ବିଣ—(ପାର = ଅନ୍ୟ ତୀର + ଦା ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
ଯେ ଅପର ପାରକୁ ପାର କରାଏ)—ପାରକାରୀ; ନଦୀ ପାର କରିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—Ferrying across; acting as a ferryman.

ପାରଦ ଜାରଣ—ସଂ. ବି—(ଷଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପାରଦ + ଜାରଣ)—
Pārada jāraṇa (ବୈଦ୍ୟକ) ପାରାମାରିବା; ପାରାକୁ ଭସ୍ମ କରିବା—
(ପାରଦ ମାରଣ—ଅନ୍ୟରୂପ) Oxidisation of mercury.

ପାର ଦଣ୍ଡକ—ସଂ. ବି—(ପାର + ଦଣ୍ଡକା + ଅ)—ଦଣ୍ଡକାରଣ୍ୟର ଦକ୍ଷିଣ
Pāra daṇḍaka ଦିଗସ୍ଥ ଭୂଭାଗ; ଗୋଦାବରୀର ଦକ୍ଷିଣସ୍ଥ ଦେଶ
ବିଶେଷ—Country beyond the Daṇḍakā forest.
[ଦ୍ର—ଏହା ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳର ଅଂଶ ଥିଲା ।]

ପାରଦ ଭସ—ସଂ. ବି—(ବୈଦ୍ୟକ)—ପାରା ଭସ୍ମ; ଆୟୁର୍ବେଦିକ ବା
Pārada bhasma ରାସାୟନିକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଦ୍ୱାରା କରାଯିବା ପାରଦର ପାଉଁଶ—Oxide of mercury.

ପାର ଦରଶନ—ଦେ. ବିଣ (ପଦ୍ୟ)—ପାରଦର୍ଶୀ (ଦେଖ)—
Pāra darśana Pāradarśī (See)

ଯେ ଅନ୍ୟ ସିନ୍ଧୁ ମନ୍ଥନକ
ବେଦାନ୍ତ ପାର ଦରଶନ—ଜଗନ୍ନାଥ. [ଭାଗବତ ।

ପାରଦର୍ଶିକ—ସଂ. ବିଣ—(ପାର + ଦୃଶ୍ ଧାତୁ ଣିଚ = ଦର୍ଶ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ.
Pāradarśika ଅକ)—୧ । ଯାହା ବିପରୀତ ପାରକୁ ଦେଖାଏ—
(ପାରଦର୍ଶିତା(ତ୍ୱ) 1. Showing the opposite bank.
୨ । ସ୍ୱଚ୍ଛ; ଯାହା ଉତ୍ତର ଦେଇ ଦେଖାଯାଇ ପାରେ—
2. Transparent.

ପାରଦର୍ଶିତା—ସଂ. ବି—(ପାରଦର୍ଶିନ୍ + ଭାବ. ତା)—୧ । ପଟୁତା—
Pāradarśitā 1. Proficiency; skill.
୨ । ଅଭିଜ୍ଞତା—2. Experiencee.
୩ । ଦୂରଦର୍ଶିତା—3 Foresight.

ପାରଦର୍ଶୀ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ପାର + ଦୃଶ୍ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ପାର-
Pāradarśī ଦର୍ଶିନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—୧ । ଦୂରଦର୍ଶୀ; ପରିଣାମଦର୍ଶୀ—
(ପାରଦର୍ଶିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Having foresight; foresighted;
(ପାରଦୃଶ୍ୟ—ଅନ୍ୟରୂପ) foreseeing; prudent.
୨ । ଅଭିଜ୍ଞ; ବହୁଦର୍ଶୀ—2. Experienced.
୩ । ସମର୍ଥ—3. Competent; capable.
୪ । ପାରଙ୍ଗମ; ପଟୁ—4. Skilful; expert; conversant with; well versed in; proficient in.
୫ । ଶାସ୍ତ୍ରରେ ବା କଳାରେ ସୁନିଷ୍ଣାତ—
5 Well versed in a science or art.
୬ । ଯେ କୌଣସି ବିଷୟର ଶେଷ ସୀମାକୁ ଦେଖିଥାଏ—
6 Having seen the end of a matter.

ପାରଦାରିକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରଦାର + ଅସ୍ତି ଅର୍ଥରେ. ଇକ)—
Pāradārika ପରସ୍ତ୍ରୀଗାମୀ; ପରସ୍ତ୍ରୀରତ—Adulterous.
ସଂ. ବି—ଲମ୍ପଟ ବ୍ୟକ୍ତି—Adulterer.

ପାରଦାର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବି—(ପରଦାର + ଯ)—ପରଦାରା ଗମନ—
Pāradārjya Adultery; intriguing with another man's wife.

ପାରଦେଶ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ ପୁଂ—(ପରଦେଶ + ଯ)—୧ । ପ୍ରବାସୀ—
Pāradeśya 1. Sojourning.

(ପାରଦେଶିକ, ପାରଦେଶ୍ୟ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ବିଦେଶୀ—
ପାରଦେଶ୍ୟା } ସ୍ତ୍ରୀ 2. Foreign; outlandish.
ପାରଦେଶିକୀ }
ସଂ. ବି—୧ । ପ୍ରବାସୀ ବ୍ୟକ୍ତି—
1. A sojourner.
୨ । ବିଦେଶୀ ବ୍ୟକ୍ତି—2. A foreigner.
୩ । ପଥିକ—3. A traveller. (Apte)

ପାର ପାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ପରିତ୍ରାଣ ପାଇବା; ଉଦ୍ଧାର ପାଇବା—
Pāra pāibā 1. To be delivered.
ପାରପାଓସ୍ତା पारलगना
୨ । ନିରାପଦରେ ଲଙ୍ଘନ କରିବା; ତରିବା—
2. To cross safely.
୩ । ବିପଦରୁ ଲଙ୍ଘିବା—
3. To overcome a calamity.

ପାରବଣ—ଗ୍ରା. ବି.—(ସଂ. ପାର୍ବଣ)—ପାର୍ବଣ (ଦେଖ)
Pārabaṇa Pārbaṇa (see)
ଗାଇଗଲେ ମଧୁ ଗୀତା ମଧୁ ପାରବଣେ । — ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର. ସୀତା ବନବାସ ।

ପାରବତ—ସଂ ବି.—ପାରାବତ (ଦେଖ)
Pārabata Pārābata (see) (Apte)

ପାରବତିଆ—ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ପାର୍ବତ୍ୟ)—ପାର୍ବତ୍ୟ (ଦେଖ)
Pārabatiā Pārbatya (see)

ପାରବତୀ—ଗ୍ରା (ପଦ୍ୟ) ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ସଂ. ପାର୍ବତୀ)—୧ । ପାର୍ବତୀ—
Pārabatī 1. Goddess Pārbatī.
ମହାଦେବ ମହର୍ଷିଗଣ ପାରବତୀ
ସେହି ମଧ୍ୟ ଉମ୍ବ ଯେଉଁଲେ ନିକମତ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।
୨ । ପାର୍ବତୀ ନାମ୍ନୀ ସ୍ତ୍ରୀର ଡାକ ନାମ—
2. Name for calling Pārbatī.
ଦେ. ବି—ପ୍ରଜାପତି—Butterfly

ପାରବଶ୍ୟ—ସଂ. ବି (ପରବଶ + ଭାବେ ଯ)—ପରବଶତା; ପରାଧୀନତା—
Pārabaśya Dependence; subservience.

ପାରବାଟ—ଦେ. ବି. (ସଂ ପାର ଓ ବାଟ)—୧ । ମୁକ୍ତି; ଉଦ୍ଧାର—
Pārabāṭa 1. Deliverance.
୨ । ମୁକ୍ତିର ଉପାୟ—
2. Scheme or steps for deliverance.

ପାରବାଟ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଉଦ୍ଧାର କରିବା—To deliver.
Pārabāṭa karibā

ପାରମହଂସ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ପରମହଂସ + ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ ଯ)—ପରମହଂସ
Pāramahaṁsya ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ —Relating to a Paramahaṁsa.
ସଂ. ବି—ପରମହଂସଙ୍କ ଆଚରିତ କର୍ମ—Most sublime asceticism or meditation.

ପାରମାଣବ—ସଂ. ବିଣ.—(ପରମାଣୁ + ଅ) —ପରମାଣୁ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Pāramāṇaba Molecular.

ପାରମାଣବାକର୍ଷଣ—ସଂ. ବି. (ଆଧୁନିକ ଜଡ଼ବିଜ୍ଞାନ ପରିଭାଷା)
Pāramāṇabākarshaṇa (ସଂ. ପରମାଣବ + ଆକର୍ଷଣ)
ଜଡ଼ ପଦାର୍ଥସ୍ଥ ପରମାଣୁମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପରସ୍ପର ଆକର୍ଷଣ—(Physics) Molecular attraction.

ପରମାର୍ଥିକ—ସଂ. ବି. (ପରମାର୍ଥ + ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥେ ଇକ)—୧ । ପରମାର୍ଥ ତତ୍ତ୍ୱ
Pāramārthika ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—1. Theological; relating to the highest truth.
୨ । ଧର୍ମ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ; ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ—2. Spiritual.
୩ । ଧାର୍ମିକ; ଧର୍ମୀୟ—3. Religious, pious.
୪ । ପାରଲୌକିକ—4. Relating to future existence.
୫ । ପରମ ମଙ୍ଗଳଜନକ—5. Very beneficial.
୬ । ସତ୍ତ୍ୱବିଶିଷ୍ଟ; ସତ୍ତ୍ୱ; ବାସ୍ତବ—6. Real; essential; existent (Apte).
୭ । ଉତ୍କୃଷ୍ଟ—7. Excellent; best (Apte).

ପାରମିକ—ସଂ. ବିଣ (ପରମ + ଇକ) ଶ୍ରେଷ୍ଠ; ପ୍ରଧାନ
Pāramika Chief; principal; supreme; best (Apte).
(ପାରମିକା – ସ୍ତ୍ରୀ)

ପାରମିତ—ସଂ. ବିଣ (ପାର୍ + ଇ ଧାତୁ=ଯିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ତ)—
Pāramita ୧ । ଅନ୍ୟ ପାରକୁ ଯାଇଥିବା—1. Gone to the opposite bank (Apte).
୨ । ପାର ହୋଇଥିବା; ଯାହାକୁ କେହି ପାର ହୋଇଥାଏ—
2 Crossed; transversed (Apte).
୩ । ସର୍ବୋତ୍କୃଷ୍ଟ; ଯଥାର୍ଥେନାସ୍ତି—3. Transcendent.

ପାରମେଷ୍ଠ୍ୟ—ସଂ. ବି (ପରମେଷ୍ଠି + ଯ)—୧ । ସର୍ବୋଚ୍ଚତା; ଉତ୍କର୍ଷ—
Pārameshṭhya 1. Supremacy; highest position (Apte).
୨ । ଉତ୍ତମଗୁଣ ରାଜଚିହ୍ନ—2. Royal insignia(Apte).

ପାରମ୍ପରୀଣ—ସଂ. ବିଣ (ପରମ୍ପରା + ଇନ)—୧ । ପରମ୍ପରାଗତ—
Pāramparīṇa 1. Traditional.
(ପାରମ୍ପରିକ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । କ୍ରମିକ—2. Successive.
୩ । ବଂଶଗତ—3. Hereditary.

ପାରମ୍ପର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବି (ପରମ୍ପରା + ଯ) —୧ । ଅନୁକ୍ରମ; କ୍ରମାନ୍ୱୟଯୁକ୍ତ
Pāramparjya ଧାରା; ପରମ୍ପରାକ୍ରମ—1. Succession; regular succession.
୨ । ପୁରୁଷାନୁକ୍ରମ; ବଂଶପରମ୍ପରା—2. Succession for generations; successive generations; hereditary succession.
୩ । ମୁହେଁ ମୁହେଁ ପୁରୁଷାନୁକ୍ରମେ ଚଳି ଆସୁଥିବା କଥା—
3. Oral traditions handed down to posterity.
୪ । ମଧ୍ୟସ୍ଥତା—4. Intermediation (Apte).
ସଂ. ବିଣ—୧ । ପାରମ୍ପରିକ—1. Successive,
୨ । ପରମ୍ପରାଗତ; ପୁରୁଷାନୁକ୍ରମେ ଆଗତ —
2. Traditional; handed down from generation to generation.

ପାରମ୍ପର୍ଯ୍ୟୋପଦେଶ—ସଂ. ବି (କର୍ମଧା)—ଯେଉଁ ହିତ ବାକ୍ୟ
Pāramparjyopadeśa ପୁରୁଷାନୁକ୍ରମେ ଚଳି ଆସୁଅଛି—
Traditional instruction; tradition, regarded by the Paurāṇikas as a Pramāṇa or proof (Apte).

ପାର ଯିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ବିଷମୟ ଫଳରେ ପରିଣତ ନ ହେବା—
Pāra jibā 1. Not to result in any bad result; to agree with.

(ଯଥା—ବର୍ତ୍ତମାନ ଧନ ଓ ବୟସ ବଳରେ ଅମୁକ ଲୋକ ଯେଉଁ ପାପମାନ କରୁଛି ତାହା ତାକୁ କେବେ ପାର ଯିବ ନାହିଁ ।)

ପାରହେଉଥା **ପାରହୋନା** ୨ । ସହ୍ୟହେବା; ସହ୍ୟ ହୋଇଯିବା—
(ପାରହେବା--ଅନ୍ୟରୂପ) 2. To be borne; to be tolerated.

ବଶ କର କଲୁ ଶିବ । ଦେଖ ଜନ୍ମାଇଲୁ ଆନ ଅର୍ଥେ ପାର ଯିବ ।
ରାମ. ବୈଦେହୀଶବଳାସ ।

୩ । ଜୀର୍ଣ୍ଣ ହେବା—3. To be digested
(ଯଥା—ବେଙ୍ଗ ପେଟରେ କଣ ଘିଅ ପାର ଯିବ ?)

୪ । (ପାପ ଆଦି) ନିଜଠାରେ ନ ଲାଗିବା; ଛାଡ଼ିବା—
4. (the sinfulness of an act.) Not to affect a person.

ମାଙ୍କଡ଼ ଏଥେ ବେଳ ଛର
ବଣ୍ଟୁଙ୍କୁ ନ ଲାଗି ପାର—ଭୂପତି ପ୍ରେମପଞ୍ଚାମୃତ ।

୫ । (ବିପଦ ଆଦି) ଶେଷ ହେବା—
5. (misery) To end.

ତାହାର ବଡ଼ ସେହିଦିନୁ ପାରଗଲା—ଗୀତା ନିଜନିରତ ।

୬ । ମୁକ୍ତ ହେବା; ମୋକ୍ଷପ୍ରାପ୍ତ ହେବା—
6 To be delivered; to attain salvation.

ଧନ୍ୟ ଜୀବନ୍ତ ଏହାର
ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶାପୁ ଗଲା ପାର—ଜଗନ୍ନାଥ ଭାଗବତ ।

ପାରୟିଷ୍ଣୁ—ସଂ. ବିଣ (ପାର ଧାତୁ+ଇଷ୍ଣୁ)—୧ । ମନୋହର—
Pārayishṇu 1. Pleasing; gratifying (Apte).

୨ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପନ୍ନ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ—
2. Able to accomplish anything (Apte).

୩ । ପର ପାର ବା ଶେଷକୁ ଯିବା ବିଷୟରେ ସମର୍ଥ—
3. Able to go to the end of anything (Apte).

ପାରଲା—ଦେ. ବି—ପାରଲା ଖେମୁଣ୍ଡି (ଦେଖ)
Pārala Pārala khemuṇḍi (See)

ପାରଲାଖେମୁଣ୍ଡି—ଦେ. ବି—ଗଞ୍ଜାମର ଗୋଟିଏ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଓଡ଼ିଆ ରାଜ୍ୟ ଓ ତାହାର ରାଜଧାନୀ—Parlakemidi;
Pārlakhemuṇḍi name of big estate in Ganjam.

(ପାରଲାଖେମିଡ଼ି, ପାରଲାଖିମିଣ୍ଡି(ଡ଼), ପାରଲାଖିମୁଡ଼ି, ପାରଲାଖିମୁଣ୍ଡି, ପାରଲାଖେମଡ଼ି, ପାରଲା ଖେମଡ଼ି, ପାରଲା ଖେମଣ୍ଡି, ପାରଲା ଖେମିଣ୍ଡି, ପାରଲା ଖେମୁଡ଼ି, ପାରଲା ଖେମୁଣ୍ଡି—ଅନ୍ୟରୂପ)

[ଦ୍ର— ଖେମଣ୍ଡି ତଳେ ନୋଟ୍ ଦେଖ । ଏ ରାଜ୍ୟର ରାଜାମାନେ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରାଚୀନ ଗଜପତି ରାଜବଂଶୀୟ । ଏମାନଙ୍କ ଉପାଧି ଗଜପତି ନାରାୟଣ ଦେବ । ଏ ବଂଶର ରାଜାମାନେ ପୁରୁଷାନୁକ୍ରମେ ସାହିତ୍ୟ, କାବ୍ୟ, ନାଟକ, ଅଭିନୟ ଆଦି କଳାବିଦ୍ୟାମାନଙ୍କର ପୃଷ୍ଠପୋଷକ ରୂପେ ପ୍ରସିଦ୍ଧି ଲାଭ କରି ଆସୁଅଛନ୍ତି । ଏ ରାଜଧାନୀରେ ଗୋଟିଏ ସେକେଣ୍ଡ ଗ୍ରେଡ କଲେଜ ଅଛି । ଏହି ବଂଶର ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ସେକେଣ୍ଡ ପ୍ରିନ୍ସ୍ ପଦ୍ମନାଭ ନାରାୟଣ ଦେବ (ଡାକନାମ ଚନ୍ଦ୍ର ମହାରାଜା) ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ ସାହିତ୍ୟାନୁରାଗୀ ମହାତ୍ମା ଥିଲେ । ଏହା ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳର ଗୋଟିଏ ଅଂଶ ଥିଲା । ଏଥିର ରାଜା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଗଜପତି ନାରାୟଣ ଦେବ ବିଲାତର ପ୍ରଥମ ରାଉଣ୍ଡଟେବଲ୍ କନ୍‌ଫରେନ୍ସରେ ସମଗ୍ର ଉତ୍କଳ ଭାଷୀ ଅଞ୍ଚଳ ଏକ ଶାସନାଧୀନ ହେବା ପାଇଁ ଯେଉଁ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ ତହିଁର ଫଳରେ କେତେକ ଉତ୍କଳଭାଷୀ ଅଞ୍ଚଳ ମିଶି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶ ସଂଘଟିତ ହେଲା । ଓଡ଼ିଶା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରଦେଶ ହେବା ସମ୍ପର୍କରେ ରାଜା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ପ୍ରଥମ ଓ ତୃତୀୟ ରାଉଣ୍ଡଟେବଲ୍ କନ୍‌ଫରେନ୍ସରେ ପ୍ରଗାଢ଼ ଚେଷ୍ଟା ଓ ତୃତୀୟ କନ୍‌ଫରେନ୍ସରେ ଖଲିକୋଟ ଆଠଗଡ଼ର ରାଜା ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମର୍ଦ୍ଦରାଜଙ୍କ ଉଦ୍ୟମ ଓଡ଼ିଶାର ଇତିହାସରେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣାକ୍ଷରରେ ଲିପିବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିବ । ପାରଲା ଖେମୁଣ୍ଡିରେ କବି ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣ ଜନ୍ମି ଥିଲେ । ଏହି ରାଜ୍ୟ ଗଞ୍ଜାମର ପ୍ରଥମ ଓଡ଼ିଆ ଗ୍ରାଜୁଏଟ୍ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦର ରାଜଗୁରୁଙ୍କ ଜନ୍ମସ୍ଥାନ ।]

ପାରଲୌକିକ—ସଂ ବିଣ (ପରଲୋକ+ଇକ)—୧ । ପରଲୋକ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ
Pāralaukika 1. Relating to the existence after death.
(ପାରଲୌକିକୀ—ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ)

ପାରଶ—ଦେ. ବି.—୧ । (ସଂ. ସ୍ପର୍ଶମଣି) ପରଶୁ (ଦେଖ)
Pārasa 1. Parasu (See)

ପାଶ ୨ । (ସଂ. ପାର୍ଶ୍ୱ)—ପାର୍ଶ୍ୱ; ପାଖ—2. Side.

ପାସ ୩ । ଖାଇବା ବ୍ୟକ୍ତିର ପତର ପାଖରେ ଖାଦ୍ୟ ବଢ଼ାଯାଇ ଥିବା ଆଉ ଖଣ୍ଡେ ପତର, ଯାହାକି କୌଣସି ଅନୁପସ୍ଥିତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇଥାଏ—
1. A plantain leaf on which some food is served and which is put near the plate or leaf from wich a person takes his meal.

ପାରଶବ—ସଂ. ବିଣ. (ପରଶୁ+ଅ)—ପରଶୁ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Pārasaba Relating to or derived f
(ପାରଶବୀ—ସ୍ତ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗ) Parasu (axe) weapon.

ସଂ. ବି—୧ । ଲୌହ ନିର୍ମିତ ଅସ୍ତ୍ରବିଶେଷ; ଟାଙ୍ଗିଆ; କୁଠାର; ପରଶୁ—1. Battle axe.

୨ । (ଯାହା ଦ୍ୱାରା ପରଶୁ ନିର୍ମିତ ହୁଏ)—ଲୌହ—
2. Iron.

୩ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଔରସରେ ଶୂଦ୍ରା ଗର୍ଭରୁ ଜାତ ସନ୍ତାନ; ନିଷାଦଜାତ-
3. A son born of a Brāhmaṇa father and Śūdra mother as a result of amorous connection (Apte).

୪ । ପର ସ୍ତ୍ରୀ ଗର୍ଭଜାତ ସନ୍ତାନ; ଜାରଜ—
4. A bastard; an adulterine.

୫ । ଏକ ପ୍ରାଚୀନ ଦେଶର ନାମ (ଯହିଁରୁ ମୁକ୍ତା ମିଳୁଥିଲା) (ହ. ଶ.)—5 Name of an ancient pearl-producing country.

ପାରଶୀ(ସୀ)—ଦେ. ବି (ସଂ ପାରସିକ)—୧ । ଏକ ପ୍ରକାର ଧର୍ମ—
Pārasī(si) 1. Name of a religious faith.
(ପାର୍ସୀ, ପାର୍ଶୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) ପାର୍ସୀ **ପାରସୀ**

[ଦ୍ର—ଏ ଧର୍ମ ପାରସ୍ୟ ରାଜ୍ୟରେ ଜୋରୋଆଷ୍ଟର (Zoroaster) ବା ଜରଥସ୍ତ୍ରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଖ୍ରୀ. ପୂ. ୬ଷ୍ଠ ଶତାବ୍ଦୀରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ରାଜା ବିସ୍ତାସ୍ପଙ୍କୁ ଜୋରୋଆଷ୍ଟର (ଫା. ଜରଥୁସ୍ତ୍ର, ଜରତୁସ୍ତ୍ର) ଏ ନୂତନ ଧର୍ମରେ ଦୀକ୍ଷିତ କରିଥିଲେ । ଜୋରୋଆଷ୍ଟର୍ ୭୭ ବର୍ଷ ବୟସରେ ମୃତ ହେଲେ । ଆରବମାନେ ୬୫୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ପାରସ୍ୟ ରାଜ୍ୟ ଧ୍ୱଂସ କରି ଏ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀମାନଙ୍କୁ ମୁସଲମାନ୍ ଧର୍ମରେ ଦୀକ୍ଷିତ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବାରୁ ଏମାନେ ଖୋରାସାନକୁ ପଳାଇ ଗଲେ ଓ ସେଠାରୁ ବୋମ୍ବାଇର ୯୦ ମାଇଲ ଉତ୍ତର ଗୁଜରାଟର ସଞ୍ଜନ ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ୭୮୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ବସତି ସ୍ଥାପନ କଲେ । ଏମାନେ ସ୍ଥାନୀୟ ଭାଷା ଓ ରୀତି ନୀତି ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ରାଜି ହେବାରୁ ଏଠାର ସ୍ଥାନୀୟ ହିନ୍ଦୁ ରାଜା ଏମାନଙ୍କୁ ବମ୍ବେଇ ନିକଟରେ ବାସ କରି ରହିବାକୁ ଅନୁମତି ଦେଲେ । ଏମାନେ ପାରସ୍ୟରୁ ଆସିଥିବାରୁ ଏମାନଙ୍କ ନାମ ପାରସୀ ହେଲା । ଭାରତରେ ଏମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୧ଲକ୍ଷ ହେବ ଓ ଏମାନେ ବମ୍ବେ ପ୍ରଦେଶର ଅଧିବାସୀ । ଏମାନେହିଁ ଭାରତରେ ପ୍ରଥମେ ଇଂରାଜ ସଭ୍ୟତା ଓ ଶିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଏମାନଙ୍କ ଧର୍ମ ଏକେଶ୍ୱରବାଦ; ମନ୍ଦ ଓ ଭଲ ମଧ୍ୟରେ ସର୍ବଦା ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିଛି, ଶେଷରେ ମନ୍ଦ ହାରିବ ଓ ଭଲ ଜିତିବ; ଭଲ ଓ ମନ୍ଦ ଏକ ଈଶ୍ୱର (ଆହୁରା ମଜଦା)ଙ୍କ ସୃଷ୍ଟି । ଏମାନଙ୍କର ଧର୍ମ ଏହି କି—ପ୍ରତ୍ୟେକ ପାରସି 'ଆଶା' ପଥରେ ବିଚରଣ କରିବେ; ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତି ଉତ୍ତମ କାର୍ଯ୍ୟ ଓ ଉତ୍ତମ ଚିନ୍ତା କରିବେ ଓ ଉତ୍ତମ ବାକ୍ୟ କହିବେ । ବୈଦିକ ସ୍ତବ ଓ ଏମାନଙ୍କ ସ୍ତବ ମଧ୍ୟରେ ଐକ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ । ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ପରି ଏମାନଙ୍କର ଉପନୟନ (ନଉଯୋଚ୍) ସଂସ୍କାର ଅଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପାରସୀ ବାଳକ ଓ ବାଳିକା ଏ ସଂସ୍କାର ଲାଭ କରି ଖଣ୍ଡିଏ କୁର୍ତ୍ତି, ଖଣ୍ଡିଏ ମେଖଳା ଓ ଖଣ୍ଡିଏ ମଖମଲ ଟୋପି ପିନ୍ଧନ୍ତି । ପାରସୀମାନଙ୍କ ବିବାହ ବେଳେ ବିବାହ ମନ୍ତ୍ର ପହ୍ଲବୀ ଭାଷାରେ ଓ ସଂସ୍କୃତରେ ଅର୍ଥର ଉଚ୍ଚାରିତ ହୁଏ ।

ପ୍ରାଣ ଛାଡ଼ିଗଲେ ଦେହ (ଶବ) ଅପବିତ୍ର ବୋଲି ଜ୍ଞାନ କରାଯାଏ । ମୃତ ଶବକୁ ଖରାରେ ପକାଇ ଦେବାର ବିଧି ଅଛି, ଏଥିପାଇଁ ମେଲା ଥିବା ଘର (Tower of Silence) ନିର୍ମିତ ହୋଇଥାଏ । ଏଥିରେ ପକା ଯିବା ଶବକୁ ଶାଗୁଣାମାନେ ଉପରୁ ଉଡ଼ି ଆସି ଖାଆନ୍ତି । ଏମାନେ ମୃତାହ ଶ୍ରାଦ୍ଧ ପାଳନ କରନ୍ତି । ମୃତ୍ୟୁର ଚତୁର୍ଥ ଦିନ ପ୍ରେତାତ୍ମାର ମୋକ୍ଷ କାମନାରେ ନାନାପ୍ରକାର ଉତ୍ସବ ହୁଏ । ଏମାନଙ୍କ ମତରେ ଅଗ୍ନି ବିଶୁଦ୍ଧ ପଦାର୍ଥ, ତେଣୁ ତହିଁରେ ଶବଦାହ କରିବା ଅନୁଚିତ ମନେ କରି ଏମାନେ ତହିଁରେ ଶବଦାହ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଏମାନଙ୍କର ଧର୍ମମନ୍ଦିରରେ ଅହର୍ନିଶ ଅଗ୍ନି ପ୍ରଜ୍ୱଳିତ ହେଉଥାଏ । ଏମାନେ ଅଗ୍ନି ଉପାସକ ।]

୨ । ବହୁ ପୁରୁଷ ପୂର୍ବେ ପାରସ୍ୟ ଦେଶରୁ ଆସି ଭାରତର ପଶ୍ଚିମ ଉପକୂଳରେ ଉପନିବେଶ ସ୍ଥାପନ କରି ଥିବା ଜାତିବିଶେଷ—
2. The Parsees; a fire-worshiping nation of western India who orginally migrated from Persia.

[ଦ୍ର—ଏମାନେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଓ ଅଗ୍ନିକୁ ପୂଜା କରନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କର ଶାସ୍ତ୍ର ଜେଣ୍ଡାବେସ୍ତା; Zendavesta (ଜଂଦ୍ ଅବସ୍ତା) । ୧୯୨୧ ସାଲର ସେନ୍ସସ୍ ଅନୁସାରେ ସମସ୍ତ ପୃଥିବୀରେ ପାରସୀମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ୫ ଲକ୍ଷ ଅଟେ । ଏମାନଙ୍କ ଶାସ୍ତ୍ର ପାଲ୍ଲବୀ ଭାଷାରେ ଲିଖିତ ।]

ପାରସୀ **पारसी** ୩ । ପାରସ୍ୟ ଦେଶୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି—
3. A Persian.
ସଂ. ବି.—(ପାରଶ + ଈ)—ପାରସୀ ଭାଷା—
The Persian language (Apte.)
ଦେ. ବିଣ.—ପାରସ୍ୟ ଦେଶୀୟ—Persian.
(ଯଥା—ପାରସୀ ଭାଷା ।)

ପାରଶୀ(ସୀ)କ—ସଂ. ବି.—(ପାରଶ୍ୟ+ଇକ)—୧ । ପାରଶ୍ୟ ଦେଶବାସୀ ବ୍ୟକ୍ତି—1. A Peraian (Apte).
Pārasī(sī)ka
୨ । ପାରସ୍ୟ ଦେଶୀୟ ଅଶ୍ୱ—
2. A Persian horse (Apte).
ସଂ. ବିଣ.—ପାରସ୍ୟ ଦେଶୀୟ; ପାରସ୍ୟ ଦେଶୋଦ୍ଭବ—Persian.
(ପାରସିକ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାରଶୀ(ସୀ)କ ଫଳ—ସଂ. ବି.—(ଅନ୍ୟ ସଂ. ନାମ ମ୍ଲେଚ୍ଛାମ୍ଳିକା)—ଆଲୁବୋଖାରା—Cherry plum.
Pārasī(sī)ka phala
ଆଲୁବୋଖରା **आलुबोखारा**
ମ. ବୋଖାରୁକ ଗୁ. ଆଲୁ ଫା. ଆଲୁସ୍ୟା ଆ. ଇଜ୍ଜାମ୍

ପାରଶୀ(ସୀ)କ ବଚ୍—ସଂ. ବି—ଖୋରାସାନୀ ବଚ; ଶ୍ୱେତ ବଚ; ଘୋଡ଼ା ବଚ—A species of Orris root or sweet flag; Achorus Calumus.
Pārasī(sī)ka bachā
ସଂ. ହୈମବତୀ; ଶ୍ୱେତ ବଚ୍, ପାରସିକ ବଚ୍
ବାଲ୍‌ବଚ, ଖୁରାସାନୀବଚ **खुरासानीवच, सफेदवच**
ମ. ବେଖଣ୍ଡ
[ଦ୍ର—ଏହା ଗୋଟିଏ ଗୁଳୁର ମୂଳ; ଏହା ଦେଖିବାକୁ ଧଳା ।]
ଗୁ. ଘୋଡ଼ା ବଜ; ତୈ. ବାସା, ବଡ଼ଜ, ନଳ୍ପରସ; ତା. ବସମ୍ବୁ; ଫା. ଖୋସନଜର୍ଦ ଅଗର୍; ଆ. ଉବଲବୁଜ୍ ।

ପାରଶୀ(ସୀ)କ ଯମାନୀ—ସଂ. ବି—ପାରସ୍ୟ ଦେଶୀୟ ଯୁଆଣୀ; ଖୋରାସାନୀ ଯୁଆଣୀ (ବିଷ)—Henbane; seeds of Hysocyamus Niger.
Pārasī(sī)ka jamānī
ସଂ. ନାମ—ଯବାନୀ, ଯାବନୀ, ଭୀତ୍ରା, ଭୁରୁଣ୍ଡା, ମଦକାରଣୀ, ଦୀପ୍ୟା, ଶ୍ୟାମା, ଲୁବେର, ମାଦକ ଓ ମଦକାରକ ।
[ଦ୍ର—ବୈଦ୍ୟକ ମତରେ ଏହା କଟୁ, ରୁକ୍ଷ, ପାଚକ, ମଳସଂଗ୍ରାହକ, ଉଷ୍ଣବୀର୍ଯ୍ୟ ମାଦକ, ଗୁରୁ, ବାତକର ଓ କଫନାଶକ ।]
ଖୋରାସାନୀ ଜୋୟାନ **खुरासानी अजवायन**
ମ. ଖୁରସାନୀ ଓମ୍ବା; ଗୁ. ଖୁରସାନୀ ଅଜମା; ତେ. ଖୁରସାନ ବାମୁ; ତା. ଖୋରସଣୀ ଓ ନାମଶିଟ୍ଟାମୁଟ୍ଟ; ଫା. ବଜ୍‌ଭୁଖ୍‌ମ୍ ବଜେ; ଆ. ବଜରୁଲ୍ ବଜ୍ ।

ପାରଶୀ କୋଟ—ଦେ. ବି—(ସଂ. ପାରଶୀକ ଓ ଇଂ. କୋଟ୍)—ବେକ ପାଖରେ ବୋତାମ ଲାଗି ଜଦ ଭଲକୁ ଲମ୍ବିଥିବା ଏକପ୍ରକାର କୋଟ—Parsee coat.
Pārasī kota
ପାର୍ସୀକୋଟ **पारसीकोट**

ପାରଶ୍ୱ—ଗ୍ରା. ବି. (ସଂ. ପାର୍ଶ୍ୱ)—୧ । ପାଖ—
Pāraśwa 1. Side.
ସେ ଯାଗ ଅଗ୍ନି ହିମାଳୟଙ୍କ ଉତ୍ତର
ପାରଶ୍ୱରେ ପକାଇଦେଲେ ପରଶର । କୃଷ୍ଣଦ୍ୱୈପାୟନ ମହାଭାରତ ଆଦି ।
୨ । ପାରଶ ୩ (ଦେଖ)—2. Pāraśa 3. (See)

ପାରଶ୍ୱଧ—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ପରଶ୍ୱଧ=କୁଠାର+ପ୍ରହରଣାର୍ଥେ ଅ.)
Pāraśwadha ପରଶୁଧାରୀ; ପରଶୁ କୁଠାର ଦ୍ୱାରା ସଜ୍ଜିତ—
(ପାରଶ୍ୱଧିକ—ଅନ୍ୟରୂପ) Armed with a battle axe; carrying a battle axe; halbertman.

ପରଶ୍ୟ(ସ୍ୟ)—ସଂ. ବି—ଭାରତର ବହୁ ପଶ୍ଚିମ ଓ ଆଫଗାନୀ ସ୍ଥାନର
Pāraśya(sya) ସନ୍ନିକଟ ପଶ୍ଚିମବର୍ତ୍ତୀ ଦେଶବିଶେଷ—Persia (country).

[ଦ୍ର— ଏଥିର ରାଜାଙ୍କୁ 'ଶାହା' ବୋଲାଯାଏ । ଏଦେଶବାସୀମାନେ ଜାତିରେ ମୁସଲମାନ୍ । ପୂର୍ବେ ଏମାନେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଓ ଅଗ୍ନି ପୂଜା କରୁଥିଲେ ଓ ପରେ ମୁସଲମାନ୍ ଧର୍ମ ଗ୍ରହଣ କଲେ । ଏ ଦେଶର ଆଦିମ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀମାନେ ପାରସ୍ୟରୁ ଆସି ଭାରତର ପଶ୍ଚିମ ଉପକୂଳରେ ଉପନିବେଶ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ ଓ ଏହିମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ 'ପାର୍ଶୀ' ନାମରେ ଖ୍ୟାତ । ଅତି ପ୍ରାଚୀନ କାଳର ପାରସ୍ୟ ଦେଶବାସୀ ଓ ଭାରତବାସୀ ଆର୍ଯ୍ୟମାନେ ଆଦିମ ଆର୍ଯ୍ୟ ଜାତିର ଶାଖା ଥିଲେ ଓ ଦୁଇ ଦେଶବାସୀ ଆର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଘନିଷ୍ଠ ସମ୍ବନ୍ଧ ଥିଲା ଓ ପାରସ୍ୟ ଠାରୁ ସରଯୂ ନଦୀ କୂଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭୂମିକୁ ଆର୍ଯ୍ୟଭୂମି ବୋଲା ଯାଉଥିଲା । ପାରସ୍ୟର ଅନ୍ୟ ନାମ 'ଇରାନ୍' । ଏହି ଶବ୍ଦ ଓ ଆର୍ଯ୍ୟ ଶବ୍ଦର ବ୍ୟୁତ୍ପତ୍ତି ଏକ । ପାରସ୍ୟର ପ୍ରାଚୀନ ସମ୍ରାଟ ଡେରିୟସ୍ ଆପଣା ନାମ ପୂର୍ବରେ 'ଆର୍ଯ୍ୟପୁତ୍ର' ଉପାଧି ବସାଇଥିଲେ । ପାରସ୍ୟର ପ୍ରାଚୀନ ରାଜଧାନୀର ନାମ ପାରସ୍ୟପୁର (ଗ୍ରୀକ୍ ପର୍ସିପୋଲିସ୍) ଥିଲା । ବୈଦିକ ଯୁଗରେ ପାରଶ୍ୟ ନାମ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ହୋଇ ନ ଥିଲା । ବେଦ ଓ ରାମାୟଣରେ ପାରଶ୍ୟ ଦେଶର ନାମୋଲ୍ଲେଖ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ମହାଭାରତ, ରଘୁବଂଶ, କଥାସରିତ୍‌ସାଗର ଆଦି ସଂସ୍କୃତ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଏହାର ନାମ ମିଳେ । ଅତି ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ପାରସ୍ୟର ଓ ଆର୍ଯ୍ୟାବର୍ତ୍ତର ଆର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କ ଉପାସନା ଓ କର୍ମକାଣ୍ଡ ଆଦିରେ ଭେଦ ନ ଥିଲା । ସେମାନ ଅଗ୍ନି, ସୂର୍ଯ୍ୟ, ବାୟୁ ଆଦି ଦେବଙ୍କ ଉପାସନା ଓ ଅଗ୍ନି ହୋତ୍ର, ସୋମପାନ ଓ ଯଜ୍ଞାଦି କରୁଥିଲେ ଓ ସେମାନଙ୍କ ପୂଜିତ ଦେବତାମାନଙ୍କ ନାମ ବେଦୋକ୍ତ ଦେବତାମାନଙ୍କର ନାମର ବର୍ଣ୍ଣସାଦୃଶ୍ୟ ଥିଲା । ଏମାନଙ୍କର ଭାଷାର ମୂଳ ଆର୍ଯ୍ୟ ଭାଷା । ଏହି ଆର୍ଯ୍ୟଭାଷାରୁ ବୈଦିକ ଓ ଲୌକିକ ସଂସ୍କୃତର ଉଦ୍ଭବ । ପ୍ରାଚୀନ ପାରସୀକ ଓ ବୈଦିକ ଭାଷା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ନ ଥିଲା ବୋଲି କହିଲେ ଚଳେ । ପାରସୀମାନଙ୍କ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ଜେନାବସ୍ତାରେ ଭାରତର ନଦୀ ଓ ପ୍ରଦେଶମାନଙ୍କର ନାମ ଅଛି (ଯଥା ସପ୍ତସିନ୍ଧୁ ପରିବର୍ତ୍ତରେ ହପ୍ତହିନ୍ଦୁ; ସରସ୍ୱତୀ ପରିବର୍ତ୍ତରେ ହରସ୍ୱେତୀ, ସରଯୂ ପରିବର୍ତ୍ତରେ ହରଜୁ, ଯଜ୍ଞ ପରିବର୍ତ୍ତରେ ଯସ୍ନ, ଇନ୍ଦ୍ର ପରିବର୍ତ୍ତରେ ଜନ୍, ଅସୁର ପରିବର୍ତ୍ତେ ଅହୁର) । ପାରସ୍ୟର ଋଷି ଜରଥୁସ୍ତ୍ର (Zoroaster) ଆର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କ ଧର୍ମରୁ ଏକ ନୂତନ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ସୃଷ୍ଟିକରି ଜନ୍ଦଅବସ୍ତା (Zendavesta) ଗ୍ରନ୍ଥ ପାରସୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଚାର କଲେ । ଜନ୍ଦଅବସ୍ତାରେ ବେଦ ପରି ଗାଥା (ଗାଥ) ଓ ମନ୍ତ୍ର (ମନ୍ତ୍ର) ମାନ ଅଛି; କେତେକ ମନ୍ତ୍ର ବୈଦିକ ମନ୍ତ୍ର ସଙ୍ଗେ ମିଳୁଛି । ସମ୍ଭବତଃ ବେଦର ସଙ୍କଳୟିତା ବେଦ ବ୍ୟାସ ଓ ଜନ୍ଦଅବସ୍ତାର ସଙ୍କଳୟିତା ଜରଥୁସ୍ତ୍ର ସମକାଳୀନ ଥିଲେ—ହି. ଶ]

ସଂ. ବିଣ—ପାରସ୍ୟ ଦେଶୀୟ—Persian.

ପାରଷଦ—ଗ୍ରା. ବି (ପଦ୍ୟ)—(ସଂ. ପାର୍ଷଦ)—ପାର୍ଷଦ (ଦେଖ)
Pārashada Pārshada (See)
ବନାନ୍ତ ମଧ୍ୟେ ଗାଇସ୍ୱଣ
ବେଷ୍ଟିତ ପାରଷଦ ଗଣ—ଜଗନ୍ନାଥ ଭାଗବତ ।

ପାରସ—ଦେ. ବି—(ସଂ. ପାରଦ ରସ)—ପାରା ଧାତୁ—
Pārasa Mercury (metal).
(ପାରସୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ.—ପାରସ୍ୟ ଦେଶବାସୀ—Persian.

ପାରସ୍ତ୍ରୀକ—ସଂ. ବିଣ.—(ପରସ୍ତ୍ରୀ+ଇକ)—ପାରଜାୟିକ (ଦେଖ)
Pārastrīka Pārajāyika (See)

ପାରସ୍ତ୍ରୈଣ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ (ପରସ୍ତ୍ରୀ+ନ)—ପାରଦାରିକ—
Pārastraiṇa Adulterous.

ପାରସ୍ତ୍ରୈଣେୟ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ପରସ୍ତ୍ରୀ+ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ. ଏୟ; ଇନ୍
Pārastraineya ଆଗମ; ଣପାତନ)—୧ । ପରସ୍ତ୍ରୀ ଜାତ
(ପାରସ୍ତ୍ରୈଣେୟୀ—ସ୍ତ୍ରୀ—) ସନ୍ତାନ; ଜାରଜ ସନ୍ତାନ—
1. The offspring of adultery; bastard
୨ । ଷ୍ଟେତ୍ରଜ ସନ୍ତାନ—2. Child begotton by a person on the wife of another.

ପାରସ୍ପରିକ—ସଂ. ବିଣ. (ପରସ୍ପର+ଇକ)—ପରସ୍ପର ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Pārasparika Relating to each other.

ପାରସ୍ୟକୁଳୀନ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ପରସ୍ୟକୁଳ=ଅନ୍ୟର ବଂଶ+ଜାତାର୍ଥେ
Pārasyakulīna ଖନ; ଅନ୍ୟର ବଂଶରେ ଜାତ)—ପୋଷ୍ୟପୁତ୍ର
An adopted son (Apte.)

ପାରହଂସ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ପରମହଂସ+ଯ)—ପରମହଂସ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Pārahaṁsya Relating to an ascetic who has subdued all his senses (Apte).

ପାର ହେବା—ଦେ. କ୍ରି.—୧ । ପାର ହେବା; ତରିବା; ନଦୀର ଏ
Pāra hebā ପାରରୁ ସେ ପାରକୁ ଯିବା—1. To cross a river.
ପାର ହେବା ୨ । (ବିପଦରୁ) ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହେବା—
ପାର ହୀନା 2. To escape unhurt (from danger).
୩ । (ବିବାହ ଯୋଗ୍ୟା କନ୍ୟା) ବିବାହିତା ହେବା—
3. (a marriageble girl) To be given in marriage.
୪ । ବିଷମୟ ଫଳରେ ପରିଣତ ନ ହେବା—
4. No to result in any bad result

ପାରା—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପାରାବତ)—୧ । କପୋତ ଜାତୀୟ ପକ୍ଷୀ; କବୁତର;
Pārā ଗୃହ କପୋତ—1. Pigeon; Columba Intermedia.
ପାୟରା **ପରୈବା**
ସଂ. କଳରବ; ଅରୁଣଲୋଚନ [ଦ୍ର—ଏମାନେ କପୋତ ଶ୍ରେଣୀୟ । ଡେ. ପାରୁବା ପିଟା ଅପାଳତ ଅବସ୍ଥାରେ ଏମାନେ ଘରର
(ପରା, ପାରେଇ, ପାରାବତୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଚାଳରେ ଦେଉଳର ଖୋଲରେ ଓ
ପର୍ବତ ଖୋଲରେ ରହନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କର ରଙ୍ଗ ମାଟିଆ ନେଳ ।

ଗୃହପାଳିତ ପାରାମାନେ ଧଳା, କଳା, ନାଲି ଆଦି ନାନା ରଙ୍ଗର ହୁଅନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କର ଶବ୍ଦକୁ ଘୁମୁରିବା କହନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କର ଧ୍ୱନି 'ବକ୍ ବକୁମ୍ କୁମ୍' । ଏମାନେ ବହୁ ଉଚ୍ଚରେ ଉଡ଼ି ପାରନ୍ତି ଓ ଉଡ଼ିବା ସମୟରେ ଲୋଟଣି ପାରାମାନେ ବନ୍ଧ ଭାଙ୍ଗନ୍ତି । ଇଉରୋପ ଆଦି ଦେଶରେ ଏମାନଙ୍କ ଗୋଡ଼ରେ ଚିଠି ବାନ୍ଧି ଦେଇ ଉଡ଼ାଇ ଦେଲେ ଏମାନେ ଦୂର ଦେଶରେ ଅଭିପ୍ରେତ ସ୍ଥାନରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିବା ଦ୍ୱାରା ଦୂରବାସୀମାନେ ସମ୍ବାଦ ପାଆନ୍ତି । ପାରାମାନଙ୍କର ଉଡ଼ିବା ଦେଖିବା ପାଇଁ ଲୋକେ ସଉକରେ ପାରା ପାଳନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟିଶକ୍ତି ଅତି ପ୍ରଖର । ଏମାନେ ଉପରକୁ ୧।୨ ମାଇଲ ଉଚ୍ଚକୁ ଉଠି ମେଘରେ ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି । ଭୂଇଁରେ ସୋରିଷ ବୁଣି ଦେଲେ ଏମାନେ ବହୁ ଉଚ୍ଚରୁ ତାହା ଦେଖି ଖୁଣ୍ଟି ପାରନ୍ତି । ଏମାନେ ଘମୁରନ୍ତି ବେଳେ ବେକ ଫୁଲାନ୍ତି ।

ବହୁତ ଜାତୀୟ ପାରା । ଯଥା— ଦେଉଳିଆ ପାରା, ଲୋଟଣୀପାରା, ପରିପାଓଁ ପାରା, ରେସମୀ, ସୀରାଜ୍, ଲଙ୍କା ପାରା, ପାଙ୍ଗଡ଼ିଆ ପାରା ଇତ୍ୟାଦି ।]

୨ । (ସଂ. ପାରଦ)—ପାରଦ ଧାତୁ—

2. Mercury; quicksilver.

ସଂ. ନାମ—ପାରଦ, ରସରାଜ, ରସନାଥ, ମହାରସ, ରସ, ମହାତେଜସ୍, ରସଲୋହ, ରସୋତ୍ତମ, ସୁତରାଟ୍, ଚପଳ, ଜୈତ୍ର, ଶିବବୀଜ, ଶିବ, ଅମୃତ, ରସେନ୍ଦ୍ର, ଲୋକେଶ, ଦୁର୍ଦ୍ଧର, ପ୍ରଭୁ, ରୁଦ୍ରଜ, ହରତେଜଃ, ରସଧାତୁ, ସ୍କନ୍ଦ, ଦେବ, ଦିବ୍ୟରସ, ଯଶୋଦ, ସୁତକ, ସିଦ୍ଧ ଧାତୁ, ପାରତ, ହରବୀଜ

[ଦ୍ର—ପାରା ବା ପାରଦ— ଦେଖିବାକୁ ଚଳ ଚଳ ଓ ଧଳା । ଏହା ଖଣିରୁ ବିଶୁଦ୍ଧ ଅବସ୍ଥାରେ ବା ଗନ୍ଧକ ସଙ୍ଗେ ମିଶ୍ରିତ ଅବସ୍ଥାରେ ହୁଙ୍ଗୁଲ ରୂପରେ ମିଳେ । ଭାରତରେ କେବଳ ନେପାଳରେ ପାରାର ଖଣି ଅଛି । ଚୀନ, ଜାପାନ ଓ ସ୍ପେନ୍ ଦେଶରେ ପାରାର ଖଣି ଅଛି । ପାରା ତରଳ, କିନ୍ତୁ ଖୁବ ଭାରୀ । ପାରା ଥଣ୍ଡା ପାଇଲେ ଗାଢ଼ ହୁଏ । ଖଣିରେ ଥିବା ପାରାରେ ଗନ୍ଧକ, ସୁନା, ରୂପା ମିଶି ଥାଏ ଓ ବୈଜ୍ଞାନିକ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ପାରାକୁ ଉକ୍ତ ଧାତୁମାନଙ୍କଠାରୁ ପୃଥକ୍ କରାଯାଏ । ପାରା ଦ୍ୱାରା ଅନେକ ଦରକାରୀ କାର୍ଯ୍ୟ ହୁଏ । ପାରା ସଙ୍ଗେ ଅନ୍ୟ ଧାତୁ ସହଜରେ ମିଳାଇଲେ ମିଶି ପାରେ; ଏଥିପାଇଁ ସୁନା, ରୂପା ଆଦି ଧାତୁର ଲେପ କୌଣସି ବସ୍ତୁ ଉପରେ ଦେବାକୁ ହେଲେ ଉକ୍ତ ଧାତୁକୁ ପାରା ସଙ୍ଗେ ମିଶାଇ ଲେପ ତିଆରି କରି ଉକ୍ତ ବସ୍ତୁ ଉପରେ ବୋଳି ଦିଆଯାଏ । ପରେ ଉକ୍ତ ବସ୍ତୁକୁ ଉତ୍ତପ୍ତ କଲେ ପାରା ବାଷ୍ପ ହୋଇ ଉଡ଼ିଯାଏ ଓ ସୁନା ବା ରୂପାର ଲେପ ଉକ୍ତ ବସ୍ତୁ ଉପରେ ରହିଯାଏ । କାଚ ପଛଆଡ଼େ ପାରା ଲେପିଲେ ତାହା ଦର୍ପଣ ହୁଏ । ପରା ଉପରେ ତାପର କ୍ରିୟା ବିଶେଷ ଦେଖାଯିବାରୁ ପାରା ଦ୍ୱାରା ତାପମାନ ଯନ୍ତ୍ର ନିର୍ମିତ ହୁଏ । ହିନ୍ଦୁ ପୁରାଣ ମତରେ ପାରା ଶିବଙ୍କ ବୀର୍ଯ୍ୟ ଅଟେ । ଆୟୁର୍ବେଦରେ ପାରାର ଅନେକ ଅସାଧାରଣ ଗୁଣ ଥିବାର କଥିତ । ପାରାକୁ ଜାରଣ ମାରଣ କରି ଔଷଧରେ ପ୍ରୟୋଗ କଲେ ଉକ୍ତ ଔଷଧ ସେବନ ଦ୍ୱାରା ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ ନିବାରିତ ହୁଏ, ଏପରି କଥିତ ଅଛି । ବୈଦ୍ୟକ ମତରେ ପାରା ତ୍ରିଦୋଷନାଶକ, ଯୋଗବାହୀ, ଶୁକ୍ରବର୍ଦ୍ଧକ ଓ ସମସ୍ତ ରୋଗ ନାଶକ । ପାରାକୁ ଆୟୁର୍ବେଦୋକ୍ତ ବିଧିରେ ଶୋଧନ କରି ବ୍ୟବହାର କଲେ ଏହା ଅମୃତବତ୍ ଫଳଦ ହୁଏ, କିନ୍ତୁ ଅଶୋଧିତ ଅବସ୍ଥାରେ ସେବନ କଲେ ଏହା ଦ୍ୱାରା ମାରାତ୍ମକ ଅନିଷ୍ଟ ଘଟେ ।]

ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ପାରାଗ୍ରାଫ୍)—୧ । ଲିଖିତ ବିଷୟର ବା ପ୍ରବନ୍ଧର ବିଭିନ୍ନ ଅଂଶ ବା ଅନୁଚ୍ଛେଦ—

पारा, पैरा 1. Para; paragraph.

୨ । (ଫା. ପାରା—ଖଣ୍ଡ) ପୁସ୍ତକରେ ଅଧ୍ୟାୟ; କୋରାନ୍‌ର ଅଧ୍ୟାୟ

2. Chapter of the Koran.

ପାରା ଆଖି— ଦେ. ବି—ପାରା ପରି ପ୍ରଖର ଦୃଷ୍ଟି ଶକ୍ତି—

Pārā ākhi Keen sight; ability to see minute things from a distance like the pigeon.

पायरा दृष्टि **परेबा दृष्टि**

ପାରା ଆଖିଆ—ଦେ. ବିଣ. ସୁ—ପାରା ପରି ପ୍ରଖର ଦୃଷ୍ଟି ଶକ୍ତିବିଶିଷ୍ଟ—

Pārā ākhiā Keen-sighted.

परेबा आँखिआ (ପାରା ଦୃଷ୍ଟିଆ—ଅନ୍ୟରୂପ) (ପାରା ଆଖେଇ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ପାରାକା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଣିତ) ବି—ଦୁଇ ପଇସା; ଦୋପଇସା—

Pārākā Half anna.

ପାରା ଖୋପ—ଦେ. ବି—ପୋଷା ପାରାମାନେ ଜୋଡ଼ି ଜୋଡ଼ି ହୋଇ ବାସ କରିବା ନିମନ୍ତେ ପାରା ଭାଡ଼ିରେ ହୋଇଥିବା କୋଠରୀ—Pigeon hole.

Pārā khopa

पायरा खुबरी **परेबाकी खोंता**

ପାରା(ରେ)ଗ୍ରାଫ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ପାରାଗ୍ରାଫ)—

Pārā(re)grāph ଲିଖିତ ବିଷୟର ବା ପ୍ରବନ୍ଧର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅଂଶ—

पारेग्राफ **पैराग्राफ** Paragraph.

ପାରା ଘଟିତ ଔଷଧ—ଦେ. ବି—ଯେଉଁ ଔଷଧରେ ପାରଦ ଗୋଟିଏ ଉପାଦାନ ଅଟେ—

Pārā ghaṭita aushadha Medicine having mercury as an ingredient; a mercurial preparation.

ପାରା ଘୁମୁରା— ଦେ. ବି—ପାରାର ମୁଖ ଶବ୍ଦ—

Pārā ghumurā The sound or cawing of a pigeon.

पायरार डाक **परेबाकी गुटकना**

ପାରା ଚାନ୍ଦି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପାରାବତ+ଚନ୍ଦ୍ରକ)—

Pārā chāndi ଘୀ ଚାନ୍ଦୀ; ଏକ ପ୍ରକାର ସାମୁଦ୍ରିକ ମାଛ—

पायरा चाँद **बडी चाँदी** A kind of flat sea fish; a variety of flounder.

[ଦ୍ର—ଏମାନେ ଚେପଟା, ବୃତ୍ତାକାର ଓ ଧଳା । ଏମାନେ ଏକ ଫୁଟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟାସରେ ବଢ଼ନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କର କାଣ୍ଟ ଅଛି ।]

ପାରା ଛତି— ଦେ. ବି. (ସଂ. ପାରାବତ ଓ ସଂ. ଛତ୍ର)—

Pārā chhati ପାରାମାନେ ଉଡ଼ି କରି ଆସି ବସିଯିବା ନିମିତ୍ତ ପୋତା ହୋଇଥିବା ବାଉଁଶ ଅଗରେ ନିର୍ମିତ ଚତୁଷ୍କୋଣ ମଞ୍ଚ—

पारा छत्ति, पारा छत्तर } ଅନ୍ୟରୂପ

कबूतरेर माचा **परेबाकी छत्ता** A square framework of bamboo-laths put at the top of a pole driven to the ground for enabling the piegons to take rest after a flight; pigeons' roost.

ପାରାଞ୍ଜି—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି. (ତେ. ପାରାଞ୍ଜି)—
Pārāñji — କୋଠା କାନ୍ଥ ଆଦି ଗଢ଼ିଲା ବେଳେ ରାଜ ମିସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ବସିବା ପାଇଁ ଉଆର ହୋଇଥିବା ବାଉଁଶ ବା କାଠର ମଞ୍ଚା—
A scaffolding of wood or bamboo on which masons sit while building high walls etc.

ପାରାପତ—ସଂ. ବି. (ପାର+ଆ+ପତ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ; ଯେ ବଳ ଦ୍ୱାରା ପତ୍ତିତ ହୁଏ)—ପାରାବତ (ଦେଖ)
Pārāpata — Pārābata (See)

ପାରାପାର—ସଂ. ବି. (ପାର=ଏପାର+ଅପାର=ଅନ୍ୟ ପାର)—
Pārāpāra
୧ । ସମୁଦ୍ର—1. Ocean.
୨ । ନଦୀ ଆଦିର ଉଭୟ କୂଳ; ଏପାର ସେପାର—
2. Both shores of a river.

ପାରାପାର କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଲୋକଙ୍କୁ ନଦୀର ଏପାର ସେପାର ପାର ଉତ୍ତାର କରିବା—To ferry people across a river.
Pārāpāra karibā
ପାର ଉତାର କରା **पार उतारना**

ପାରାପାର ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—ନଈ ପାର ହେବା—To cross a river; to cross and recross a river.
Pārāpāra hebā
ପାର ଉତାର ହଓଆ **पार उतरना**

ପାରାପିଟ୍—ବୈଦେ. ବି—(ଇଂ. ପାରାପେଟ୍)—କୋଠାର ଛାତ ଉପରେ ଦିଆ ଯାଇଥିବା ଅଳ୍ପ ଉଚ୍ଚ ପାରେଣ୍ଟ—Parapet.
Pārāpiṭ
ପାରାପେଟ **पैरापीट** (ପାରାପେଟ୍—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାରାଫିନ୍—ବୈଦେ. ବି—(ଇଂ. ପାରାଫିନ)—୧ । କୋଲ୍‌ତାର୍ ବା ତୈଳରୁ ବାହାରିବା ମହମ ପରି ଏକପ୍ରକାର ଧଳା ବସ୍ତୁ—
Pārāphin
ପାରାଫୀନ୍ **पैराफीन्** 1. Paraffin.
୨ । କେରସିନ୍ ପରି ଏକପ୍ରକାର ଖଣିଜ ତେଲ—
2. Paraffin oil.

ପାରାବତ—ସଂ. ବି—(ପାର+ଅବ ଧାତୁ=ରକ୍ଷା କରିବା+କର୍ତ୍ତୃ. ଅତ)-
Pārābata
୧ । ପାରି ଚଢ଼େଇ; ଗୃହ କପୋତ—1. Pigeon.
୨ । କପୋତ; କାପତା—
2. Dove; turtle dove.
୩ । ମାକଡ଼—3, Monkey. (Apte)
୪ । ପର୍ବତ—4. Mountain. (Apte)
୫ । କେନ୍ଦୁ ଗଛ (ହି. ଶ.)—
5. Diospyrus Melanoxylon. (tree).
୬ । ମହାଭାରତୋକ୍ତ ନାଗ ବିଶେଷ (ହି. ଶ.)—
6. Name of a mythological serpent.
୭ । ସୁଶ୍ରୁତୋକ୍ତ ଏକ ପ୍ରକାର ଖଟ୍ଟା ପଦାର୍ଥ (ହି. ଶ.)—
7. Name of a sour thing mentioned in the Suśruta.
୮ । ଦତ୍ତାତ୍ରେୟଙ୍କ ଗୁରୁ (ହି. ଶ.)—8. Name of the preceptor of sage Dattātreya.
ଦେ. ବି—(ସଂ. ପାରେବତ)—ପିଜୁଳି—Guava.
ପରସ୍ପର ପାରାବତ ଚମ୍ବାର ଦ୍ୱାରଦ୍ୱା—
କୃଷ୍ଣମିଶ୍ର, ମହାଭାରତ. ବନ ।

ପାରାବତୀ—ସଂ. ବି—୧ । ଗୋପ ଗୀତ (ହି. ଶ.)—
Pārābatī
1. The song of cowherds.
କଣ୍ଠେ କଣ୍ଠେ ବଣ ପାରାବତୀ ଦ୍ୱାରେ—
ଦୀନକୃଷ୍ଣ—ଚସ କଲ୍ଲୋଳ ।
୨ । ନଅର କୋଳି (ହି. ଶ.)—
2. Na-ara koli (See)
୩ । ନଦୀ ବିଶେଷ (ହି. ଶ.)—3. Name of a river.

ପାରାବାର—ସଂ. ବି—(ପାର=ସୀମା, ଅପର ପାର+ଅବାର; ଯାହାର ପାରକୁ ବାର ହୁଏ ନାହିଁ)—୧ । ସମୁଦ୍ର—
Pārābāra
1. Ocean.
୨ । ସମୁଦ୍ରର ଅନ୍ୟକୂଳ—
2. The opposite shore of a sea.
ଦେ. ବି—୧ । ସୀମା; ଅନ୍ତ—1. limit; extreme
୨ । ପରିଗଣନା; ଇୟତ୍ତା; କଳନା—
2. Count; calculation.
୩ । ନଦ୍ୟାଦିର ଦୁଇକଳ (ହି. ଶ.)—
3. The two shores of a river.

ପାରାବାରିଣ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ—(ପାରାବାର+ଗମନାର୍ଥେ. ଇନ)—
Pārābārina
୧ । ପାରଗାମୀ—1. Having gone over to the other end.
(ପାରାବାରିଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)
୨ । ପାରଙ୍ଗମ—2. Expert; well versed.

ପାରା ଭାଡ଼ି—ଦେ. ବି—ପୋଷା ପାରାମାନଙ୍କ ରହିବା ପାଇଁ ଭୂମିଠାରୁ କିଛି ଉଚ୍ଚରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିବା ଖାଡ଼ି ଖାଡ଼ି ଖୋପଯୁକ୍ତ କାଠର ପଞ୍ଜୁରି—Pigeon house; a dovecot.
Pārā bhārḍi
ପାରରାର କୁଠରୀ(ବାକ୍ସ) **कबूतर,पैराखाना**

ପାରାୟଣ—ସଂ.ବି—(ପାର=ସମାପ୍ତି+ଅୟନ=ଗମନ)—୧ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣତା; ସମାପ୍ତି—1. End; completion; totality.
Pārāyaṇa
୨ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରେ କୌଣସି ଗ୍ରନ୍ଥକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ପାଠ କରିବା; ମୂଳରୁ ଶେଷଯାଏ ପାଠ କରିବା—2. Reading thorough of a book in a fixed time.
୩ । ପୁରାଣ ପଢ଼ିବା; ପୁରାଣ ପାଠ—
3. Reading of a Purāṇa.
୪ । ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ସ୍ଥାନ—4. Excellent place.

ପାରାୟଣିକ—ସଂ. ବି.ପୁଂ (ପାରାୟଣ+ଇକ)—୧ । ପୁରାଣାଦି ଆଦ୍ୟୋପାନ୍ତ ପାଠ କରିବା ବ୍ୟକ୍ତି—1. A person who reads a Purāṇa thorough.
Pārāyaṇika
୨ । ଛାତ୍ର (ହି. ଶ.)—2, Student.

ପାରାଶର—ସଂ. ବିଣ. (ପରାଶର+ରଚିତାର୍ଥେ. ଅ)—୧ । ପରାଶର ମୁନିଙ୍କ କର୍ତ୍ତୃକ ରଚିତ ବା ସଙ୍କଳିତ—1. Compiled or composed by sage Parāśara.
Pārāśara
୨ । ପରାଶର ମୁନିଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
2 Relating to sage Parāśara.
୩ । (+ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ. ଅ) ପରାଶର ବଂଶଜ—
3. Born in the family of Parāśara.

ସଂ. ବି—୧ । ପରାଶର ମୁନିଙ୍କ ପୁତ୍ର ବେଦବ୍ୟାସ—
1. Sage Byāsa, the composer of the Mahābhārata.
୨ । ପରାଶର ସଂହିତା—2. The code of Hindu law compiled by Parāśara.

ପାରାଶରି—ସଂ. ଓ ବି—(ପରାଶର+ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ. ଇ)—୧ । ବେଦବ୍ୟାସ-
Pārāśari 1. Sage Byāsa.
୨ । ଶୁକଦେବ (ହି. ଶ.)—2. Sage Suka.

ପାରାଶରୀ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ପାରାଶର+ଇନ୍; ବେଦବ୍ୟାସଙ୍କ ଉକ୍ତିପୂର୍ବକ ଅଧ୍ୟୟନକାରୀ)—ଉକ୍ତି; ଚତୁର୍ଥାଶ୍ରମୀ (ହି. ଶ)—
Pārāśarī A retired householder who has become an ascetic.

ପାରାଶର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ.ଓ ବି—(ପରାଶର+ସମ୍ବନ୍ଧାଦି ଅର୍ଥେ. ଯ)—ପାରାଶର (ଦେଖ)—Pārāśara (See)
Pārāśarjya

ପାରାଷୁଟ୍—ବୈଦେ. ବି—(ଇଂ. ପାରାଷୁଟ୍)—ଉଡ଼ୁଥିବା ବେଳୁନ୍‌ରୁ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ିବା ସମୟେ ବ୍ୟବହୃତ ଏକପ୍ରକାର ପାରାଷୁଟ **ପୈରାସୁଟ** ଛତା—Parachute.
Pārāshuṭ
[ଦ୍ର—ଏଥିରେ ଗୋଟିଏ ଟୋକେଇ ଝୁଲୁଥାଏ । ଉଚ୍ଚରେ ଉଡ଼ୁଥିବା ବେଳୁନରୁ ଓହ୍ଲାଇ ସେ ଟୋକେଇରେ ବସିଲେ ଟୋକେଇ ଉପରେ ବନ୍ଧାଥିବା ଛତାଟି ମେଲା ହୋଇଯାଏ ଓ ତାହା ଧୀରେ ଧୀରେ ଭୂଇଁ ଆଡ଼କୁ ଖସି ଖସି ଆସେ ।]

ପାରାସ—ଦେ. ବି—୧ । ପାରା—
Pārāsa 1. Mercury.
୨ । ରାମାୟଣୋକ୍ତ ମର୍କଟ ସେନାପତିବିଶେଷ—
2. A monkey-chief described in the Rāmāyaṇa.
(୧+୨) ଦେଖିଲେ ତୁ ବୁଦ୍ଧି ବଳ ଦେଖ ସୁବର୍ଣ୍ଣ
ପାରସ ନିଶି ଧନ ପକ ସେ । ଉଷ୍ଣ, ଚୈତ୍ରେଷ୍ଟ ବଳାସ ।

ପାରି—ସଂ. ବି. (ପା ଧାତୁ=ପିଇବା+ଅଧିକରଣ ଅରି)—
Pāri ମଦ୍ୟପାନ ପାତ୍ର (ହି. ଶ)—Wine glass; wine cup.

ପାରି ଦେ. ବି. (ସଂ. ପାରି)—୧ । ନଦୀଆଦିର ଅପରପାର ବା ପାଖ—
पार 1. Opposite side or shore of a river or sea.
୨ । ନଦୀଆଦିର ତୀର—2. The shore of a river etc.
ଏହୁଟାରୁ ଶତେକ ଯେ ଜନ ଅନ୍ତରେ
ମହାଦଧିଙ୍କର ଯେ ସେ ପାରି ଉତ୍ତରେ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ବନ ।
୩ । ପାଖ; ପାର୍ଶ୍ୱ—3. Side.
୪ । ପାରହେବା; ଉତ୍ତରଣ—4. Crossing.
୫ । ବିପଦଆଦିରୁ ଉଦ୍ଧାର—
5 Deliverance from a danger.
ତୁମ୍ଭେ ମୋତେ କଲେଟି ଏ ଅଗ୍ନିରୁ ପାରି । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ ବନ ।
୬ । (ସ୍ତ୍ରୀ) ପାର୍ବତୀର ଡାକ ନାମ—
6. Name for calling Pārbatī.
ଦେ. ବିଣ—୧ । ନଦୀଆଦିରୁ ପାର ହୋଇଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—
1. Crossed.
୨ । ଯେ ଉଦ୍ଧାର ପାଇଅଛି—2. Delivered.

ପାରିଆ—ଦେ. ବି—୧ । ପାରି ପକ୍ଷୀ—1. Pigeon.
Pāriā
ପାୟରା
परेवा
ପାରିଆ ୨ । ଏକପ୍ରକାର ମୋଟ ସୂତାରେ ତିଆରି ମଠା—
2. A cloth made of raw or coarse silk.
गरद
ଛହରା ରେସମ ୩ । ପାଡ଼ିଆ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)—
3. Pārdiā etc (See)
ସବ୍ୟ ଦେଉସ୍ତା ଦୋଇଛ ଉତ୍ତର ପାରିଆ । ପ୍ରାଚୀ, ବ୍ରହ୍ମଚରୂପଣଗୀତା ।

ଦେ. ବିଣ—୧ । ଯେ ପାରି ହେବାକୁ ଉଦ୍ୟତ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
1. Going to cross a river.
୨ । (ଅପର) ପାରରେ ଅବସ୍ଥିତ—
2. Situated on the (other) shore.
୩ । ପାଡ଼ିଆ (ଦେଖ)—3. Pārdiā (See)

ପାରିଆ କାନ୍ଥ—ଦେ. ବି—ପାଡ଼ିଆ କାନ୍ଥ (ଦେଖ)
Pāriā kāntha Pārdia kāntha (See)

ପାରିଆ ଖମ୍ବ—ଦେ. ବି—ପାଡ଼ିଆ ଖମ୍ବ (ଦେଖ)
Pāriā khamba Pārdiā khamba (See)
(ପାରିଆ ଖମ୍ବ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାରିଆ ମକୁଟା—ଦେ. ବି—ପାରିଆ ୨ (ଦେଖ)
Pāriā makuṭā Pāriā 2 (See)
(ପାରିଆମଠା - ଅନ୍ୟରୂପ) ଗରଦର କାପଡ଼ **ଛହରା ରେସମୀ**

ପାରିଆ ଶ୍ରେଣୀ—ଦେ. ବି - ପାଡ଼ିଆ ଶ୍ରେଣୀ (ଦେଖ)
Pāriā śeṇī Pārdia śeṇī (See)

ପାରି ଉଠିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ବଙ୍ଗଳାରୁ ଅନୁକରଣ)—
Pāri uthibā କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହେବା—
ପେରେ ଉଠା **शकना** To succeed in a matter.

ପାରି କଉଡ଼ି—ଦେ. ବି—ନଦୀ ପାର ହେବାର ମାସୁଲ; ପାଟକଉଡ଼ି—
Pāri kaurdi Money paid for being ferried across.
पारानी

ପାରି କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ଲୋକଆଦିଙ୍କୁ ନଦୀର ଏକପାରିରୁ ଅପର
Pāri karibā ପାରିକୁ ନୌକାଆଦିଦ୍ୱାରା ନେବା—1. To ferry
पारकरा **पारउतारना** across; to transport people etc. over a river.
ପାଣ୍ଡବର ଅଶା ଭସ୍ମ ପାରିବଳ ହେଲେ । ପଥାନାଥ, ମହାଯାତ୍ରା ।
୨ । ଉଦ୍ଧାର କରିବା—2. To deliver.
ଜଳ ଅବିଶ ଦୋଷେ ତେବେ ପାରି କରି । କୃଷ୍ଣସିଂହ ମହାଭାରତ ବନ ।

ପାରିକାଂକ୍ଷୀ—ସଂ. ବି—ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ ଅଭିଳାଷୀ ଧ୍ୟାନନିରତ ତପସ୍ୱୀ
Pārikāṁkshī (ହି. ଶ)—An ascetic who devotes himself to abstract meditation.

ପାରିକ୍ଷିତ—ସଂ. ବି. (ପରିକ୍ଷିତ+ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ ଅ)—ଜନମେଜୟ—
Pārikshita A patronym of king Janamejaya.

ପାରିଖେୟ—ସଂ. ବିଣ. (ପରିଖା+ଏୟ)—ପରିଖା ବେଷ୍ଟିତ—
Pārikheya Surrounded by a ditch (Apte).
(ପାରିଖେୟୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ପାରିଗର୍ଭିକ—ସଂ. ବି. (ପରିଗର୍ଭ+ଇକ)—କପୋତ; ପାରିବତ (ହି. ଶ)-
Pārigarbhika Pigeon.

ପାରିଗା ଜମି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପାରଗ୍ରାମିକ+ଫା. ଜମୀନ୍)—
Pārigā jami ଆପଣା ଗ୍ରାମ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଗ୍ରାମରେ ଥିବା ଚାଷ
(ପାରଗାଁ ଜମି—ଅନ୍ୟରୂପ) ଜମି—Land for cultivation
ଦୀହଟ which is in a village other than one's own.

ପରିଗ୍ରାମିକ—ସଂ. ବିଣ (ପରି+ଗ୍ରାମ+ଇକ)—ଗ୍ରାମର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ
Pārigrāmika ଅବସ୍ଥିତ—Situated round a village
(ପାରିଗ୍ରାମିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) (Apte).

ପାରିଜା—ଦେ. ବି. (ସଂ ପର୍ଯ୍ୟାୟ)—୧ । ଶ୍ରେଣୀ—1, Class.
Pārijā

୨ । ଗୀତଆଦି ବୋଲିବା ସମୟରେ ଗୀତର ଅର୍ଥ ଓ ଭାବ ପ୍ରକାଶାର୍ଥ ନର୍ତ୍ତକର ଅଙ୍ଗ ଓ ହସ୍ତାଦିର ଭଙ୍ଗି; ହସ୍ତକ—
ବତାବନ 2. Manual representations made by a dancer to express the purport of the words used in the song which he is singing.

ପାରିଜା କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—(ନର୍ତ୍ତକ ବା ନର୍ତ୍ତକୀ) ଅଙ୍ଗଭଙ୍ଗିଆଦି
Pārijā karibā ଦ୍ୱାରା ବୋଲା ଯାଉଥିବା ଗୀତର ଅର୍ଥ ପ୍ରକାଶ
ବତାବନ କରନା କରିବା; ଗୀତାର୍ଥକୁ ହାତଦ୍ୱାରା ଠାରିବା—
To represent by the movement of the hands and limbs the meaning of the song which is being sung by a dancer.

ପାରିଜାତ—ସଂ. ବି. (ପରିଜାତ=ଜନ୍ମିଥିବା+ଅ; ପାରିନ୍=ସମୁଦ୍ର+
Pārijāta ଜାତ; ସମୁଦ୍ର ମନ୍ଥନରୁ ବାହାରିଥିବାରୁ)—
(ପାରିଜାତକ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୧ । ଦେବତରୁ; ସ୍ୱର୍ଗର ମନ୍ଦାର; ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଉଦ୍ୟାନର ପ୍ରଧାନ ପୁଷ୍ପ—1. A mythical flower of Paradise and its tree.

[ଦ୍ର—ଏହା ସମୁଦ୍ର ମନ୍ଥନ ବେଳେ ଚନ୍ଦ୍ର ଓ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆଦିଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ସମୁଦ୍ରରୁ ବାହାରି ଥିଲା ଓ ଇନ୍ଦ୍ର ଏହାକୁ ଆପଣା ନନ୍ଦନ ଉଦ୍ୟାନରେ ଲଗାଇଥିଲେ; ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଉକ୍ତ ବୃକ୍ଷକୁ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଉଦ୍ୟାନରୁ ବଳଦେଙ୍କ ଆଣି ସତ୍ୟଭାମାଙ୍କ ବିହାର କାନନରେ ଲଗାଇଥିଲେ ।]

(ପାରିଜାତକ—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ସୁଗନ୍ଧ ଦ୍ରବ୍ୟବିଶେଷ—
2. Name of a scent.

୩ । ପାଳଧିଆ ଗଛ—
3. The coral tree; Erythrina Indica.

୪ । ଶୃଙ୍ଗାର ହାର (ହି. ଶ.)—
4. Nyctanthes Arboretrestes (flower.)

୫ । କୋବିଦାର (ହି. ଶ.) (ଦେଖ)
5. The red variety of Kāñchana tree.

୬ । (ନାମ) ଐରାବତ ବଂଶର ଏକ ହାତୀ (ହି. ଶ.)—
6. Name of a mythological elephant.

୭ । ସିତୋଦ ପର୍ବତ (ହି. ଶ)—
7. Name of a mountain.

୮ । (ନାମ) ଋଷିବିଶେଷ (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
8. Name of a sage.

୯ । ସୁଗନ୍ଧ—9. Fragrance (Apte).

ଦେ. ବି.—ଏକପ୍ରକାର ପିଠା—
Name of a kind of cake.

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି.—ଏକପ୍ରସ୍ତିଆ ପାଞ୍ଚପାଖୁଡ଼ିଆ ମନ୍ଦାର ଫୁଲ—Single-petalled China rose.

[ଦ୍ର—ଏହାର ମଝିରୁ ଗୋଟିଏ ଲମ୍ବ ଗର୍ଭକେଶର ବାହାର ଥାଏ । ବହୁ ପରସ୍ତିଆ ମନ୍ଦାର ଫୁଲକୁ ମନ୍ଦାର ବୋଲାଯାଏ ।

ପାରିଜାତ ନଡ଼ୁ—ଦେ. ବି.—ପୁରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ନିକଟରେ
Pārijāta nardu ଭୋଗ ହେବା ଏକପ୍ରକାର ମିଷ୍ଟାନ୍ନ—
ପାରିଜାତ ଲଡ଼ୁ (ଡ଼ୁ)
ପାରିଜାତ ନଡ଼ୁ
ପାରିଜାତକ ଲଡ଼ୁ(ଡ଼ୁ)
} ଅନ୍ୟରୂପ
A kind of sweet meat offered to the Deity Jagannātha at Puri.

[ଦ୍ର—ପୁରୀର ଜଗନ୍ନାଥ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ନିକଟରେ ଭୋଗହେବା ଏକ ପ୍ରକାର ମିଷ୍ଟାନ୍ନ; ଏହା ଛେନା, ଗୁଡ଼ ଓ ସାମାନ୍ୟ ଗୁଡ଼ିଲ ଚୂନାରେ ତିଆରି ହୋଇ ଘିଅରେ ପୁଆ ଯାଇଥାଏ । ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ସନ୍ଧିଧୂପ ଓ ବଡ଼ସିଂହାର ଧୂପରେ ଏହା ଭୋଗ ଲାଗେ ।]

ପାରିଣାଜ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ (ପରିଣୟ+ଯ)—୧ । ବିବାହ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Pāriṇājya 1—Relating to marriage.

୨ । ବିବାହ ଉପଲକ୍ଷେ ପ୍ରାପ୍ତ—2. Received on the occassion of marriage.

ସଂ. ବି.—୧ । ଯୌତୁକ; ବିବାହ ସମୟରେ କନ୍ୟା ଉପହାର ପାଇଥିବା ଧନ—1. Property received by a girl at the time of marriage; Dower; dowry.

୨ । ବିବାହ ସମୟରେ କନ୍ୟାର ଭବିଷ୍ୟତ ଜୀବିକାନିର୍ବାହାର୍ଥ କୃତ ବ୍ୟବସ୍ଥା—2. Marriage settlement (Apte).

ପାରିଣାହ୍ୟ—ସଂ. ବି.—ଘରକରଣା ଦ୍ରବ୍ୟମାନ; ଆସ୍‌ବାବ୍‌ପତ୍ର—
Pāriṇāhya Goods and chattels; household articles and furniture
(ଯଥା—ଖଟ, ପଲଙ୍କ, ବାସନ, ବରତନ, ଶିଳ, ଚକି, ଚିଙ୍କି, ବାକସ, ସିନ୍ଦୁକ, ପେଡ଼ି, ପେଟରା)

ପାରିଣି—ଦେ. ବି.—୧ । ଡଙ୍ଗାର କନ୍ଦ ବା କୋଠରୀମାନଙ୍କ ତଳ
Pāriṇi ଦେଶରେ ବିଛା ଯାଇଥିବା ଶାହାଡ଼ାଝାଟି ବା ତଲେଇ—
(ପାରେଣି—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Mat or brush wood spread
ପାଟନ on the bottom of a boat.

୨ । ପାରିଣି ବତା (ଦେଖ)—2. Pāriṇi batā (See)

ପାରିଣି ବତା—ଦେ. ବି.—ଯେଉଁ ବତା ଡଙ୍ଗାର ତଳେ ବା ଖଗଡ଼ର
Pāriṇi batā ଫଳମାନଙ୍କ ଫାଙ୍କ ଉପରେ ବା ଘରର ଛୁଅର
(ପାରେଣିବତା—ଅନ୍ୟରୂପ) ଫାଙ୍କମାନଙ୍କ ଉପରେ ବିଛା ଯାଇଥାଏ ।
ପଟନବତ୍ତା Split bamboos spread on the bottom of a boat or on the ribs of a thatch-frame.

ପାରିତଣ୍ଡ—ଦେ. ବି—୧ । ନଦୀଘାଟରେ ରାଜ୍ୟର ପ୍ରଜାମାନଙ୍କଠାରୁ
Pāritaṇḍa ଆଦାୟ କରାଯିବା କର—1. A cess or tax levied from subjects at a ferry ghat.
୨ । ନଦୀ ଓ ହ୍ରଦରେ ନୌକାଚାଳକଙ୍କଠାରୁ ରାଜାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଆଦାୟ ହେଉଥିବା କର—2. A ferry-rate levied by a king from boatmen.
୩ । ଚିଲିକାର ମତ୍ସ୍ୟଜୀବୀ-ପ୍ରଜାଙ୍କଠାରୁ ଜମିଦାର ଯେଉଁ ଟିକସ ବା ରାଜସ୍ୱ ଆଦାୟ କରନ୍ତି—3. Tax collected from fishermen by the local zamindar in the Chilka lake.

ପାରିତଥ୍ୟା—ସଂ. ବି—ମୁଣ୍ଡର କେଶକୁ ବାନ୍ଧିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ମୁକ୍ତାର
Pāritathyā ମାଳା—A string of pearls for binding the hair (Apte).

ପାରିତୋଷିକ—ସଂ. ବିଣ. (ପରିତୋଷ + ଇକ)—ଆନନ୍ଦଜନକ—
Pāritoshika Pleasing; gratifying (Apte).
ସଂ. ବି—୧ । ବକ୍ସିସ୍—1. Reward; gratuity.
୨ । ଭେଟ; ଉପଢୌକନ; ଉପହାର—2. A present.
୩ । ପୁରସ୍କାର; ପ୍ରାଇଜ୍—3. Prize.

ପାରିଧି—ଦେ. ବି (ଭୁଲ. ହି. ପାରଧୀ=ବ୍ୟାଧ, ଶିକାରୀ; ସଂ. ପରିଧି=
Pāridhi ଚାରିଆଡ଼େ ବେଷ୍ଟନ, ବେଢ଼ିବା)—ମୃଗୟା; ଶିକାର—
ଶିକାର Sport; hunting; chase.
ପାରିଧ, ଶିକାର ଶେଷ ଭୋର, ଗଳ ! ଆଜ ମାନବ ପାରଧ
ସେହି ପାରଧର ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେଉ ତୁହି ଆଗେ ।
ଚନ୍ଦ୍ରାନନ୍ଦି. ବଳମାଳିତ୍ୟ ।

ପାରିଧିଆ—ଦେ. ବି (ସଂ. ପରି=ସର୍ବତୋଭାବରେ + ବ୍ୟାଧ)—ଶିକାରୀ—
Pāridhiā A hunter; huntsman.
ଶିକାରୀ ଯିବା ପାରଧିଆ ସଜ୍ଜନ କରି
ପାରଧୀ କ୍ଷ୍ମ କରଜ ନାସକେ ଚର । ଉଷ. ଦୋଷଦ୍ରଷ୍ଟାଣ୍ଡିଷ୍ଟ ।

ପାରିଧି କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଶିକାର କରିବା—
Pāridhi karibā To go a-hunting.
(ପାରଧିକୁ ଯିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)
ଶିକାର କରା, **ଶିକାର କରନା, ପାରିଧ କରନା**

ପାରିଧ୍ୱଜିକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ପର + ଧ୍ୱଜ + ଇକ)—ପତାକା ବାହକ—
Pāridhwajika Standard-bearer. (Apte)

ପାରି(ରି)ନ୍ଦ୍ର—ସଂ. ବି (ପର=ଅନ୍ୟ ପ୍ରାଣୀ + ଇନ୍ଦ୍ର=ପ୍ରଭୁ, ନିୟାମକ)—
Pāri(ri)ndra ୧ । ମୃଗେନ୍ଦ୍ର; ସିଂହ— 1. Lion.
୨ । ଅଜଗର ସର୍ପ—2. A large snake; boa; boa constrictor.

ପାରିପନ୍ଥିକ—ସଂ. ବି—(ପରିପନ୍ଥିନ୍ + ଇକ)—ଚୋର; ଡକାୟତ—
Pāripanthika Robber; highway man (Apte).

ପାରି ପାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ପାର ପାଇବା (ଦେଖ)—
Pāri pāibā Pāra pāibā (See)

ପାରିପାଟ୍ୟ—ସଂ. ବି (ପରିପାଟୀ + ଯ)—୧ । ସୁଶୃଙ୍ଖଳା—
Pāripāṭya 1. Regularity; method; order.
୨ । ପରିଚ୍ଛନ୍ନତା—2. Neatness.

ପାରିପା(ଯା)ତ୍ରା—ସଂ. ବି—ସପ୍ତ ଭୂଲୋକବଂଶରୁ ଏକ—
Pāripā (jā)trā One of the 7 mythological ranges of the globe.
(ପାରିପାତ୍ରକ—ଅନ୍ୟରୂପ)
[ଦ୍ର—ଏହା ବିନ୍ଧ୍ୟ ପର୍ବତର ଅନ୍ତର୍ଗତ ବୋଲି କଥିତ; ଏଥିରୁ ବେଦସ୍ମୃତି, ବେଦବତୀ, ବୃତ୍ରଘ୍ନୀ, ସିନ୍ଧୁ, ସାନନ୍ଦିନୀ, ସଦାନୀରା, ମଣ୍ଡୀ, ପାରା, ଚର୍ମଣ୍ୱତୀ, ନୃପୀ, ବିଦିଶା, ବେତ୍ରବତୀ ଓ ଶିପ୍ରା ଆଦି ନଦୀ ବାହାରି ଥିବାର ପ୍ରସିଦ୍ଧି ଅଛି ।]

ପାରିପାର୍ଶ୍ୱ—ସଂ. ବି (ପାରିପାର୍ଶ୍ୱ + ଅ)—ଅନୁଚରବର୍ଗ—
Pāripārśwa Retinue; attendants; escort (Apte).

ପାରିପାର୍ଶ୍ୱକ—ସଂ. ବି. ପୁଂ (ପାରିପାର୍ଶ୍ୱ + କ)—ପାରିପାର୍ଶ୍ୱିକ (ଦେଖ)
Pāripārśwaka Pāripārświka (See)

ପାରିପାର୍ଶ୍ୱିକ—ସଂ. ବିଣ (ପାରିପାର୍ଶ୍ୱ + ଇକ)—୧ । ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ୍‌ବର୍ତ୍ତୀ—
Pāripārświka 1. Surrounding; concomitant.
୨ । ପାର୍ଶ୍ୱବର୍ତ୍ତୀ—2. Situate on the side.
ସଂ. ବି. ପୁଂ—୧ । ପାରିଷଦ—1. Courtier.
୨ । ପାର୍ଶ୍ୱଚର; ପାଖଲୋକ; ଭୃତ୍ୟ; ଚାକର—
2. Attendant; servant.
୩ । ସହଚର—3. Companion.
୪ । (ନାଟ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର) ସୂତ୍ରଧାରର ସହଚର ନଟ—
4. An assistant to the head actor.
୫ । ଉପଗ୍ରହ; ଗ୍ରହର ଚାରିପାଖେ ପରିଭ୍ରମଣ କରୁଥିବା କ୍ଷୁଦ୍ର ଗ୍ରହ—
(ଯେପରି ଚନ୍ଦ୍ର ପୃଥିବୀର ପାରିପାର୍ଶ୍ୱିକ ।)
5 A satellite of a planet.

ପାରିପ୍ଲବ—ସଂ. ବିଣ. (ପରିପ୍ଲବ + ସ୍ୱାର୍ଥେ. ଅ)—୧ । ବେପମାନ; କମ୍ପମାନ;
Pāriplaba ପରିପ୍ଲବ—1. Trembling; shivering; unsteady; tremulous.
୨ । ଅସ୍ଥିର; କାତର; ବ୍ୟାକୁଳ—2. Troubled; agitated; bewildered.
୩ । ପହଁରୁଥିବା; ଭାସମାନ—3. Swimming; floating.
ସଂ. ବି. ୧—(ନାମ)—ହନୁମାନଙ୍କର ତୀର୍ଥବିଶେଷ—
1. A sacred place of the Hindus.
କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରେ ପାରିପ୍ଲବରେ ସ୍ନାନ କଲେ
ଅଶ୍ୱମେଧ ଫଳ ଲଭନ୍ତି ସେହି ଭଲେ । କୃଷ୍ଣସଂହିତା. ମହାଭାରତ. ବନ
୨ । ଡଙ୍ଗା—2. Boat (Apte).
୩ । ଅସ୍ଥିରତା—3. Restlessness (Apte).
୪ । ଜଳପକ୍ଷୀ ବିଶେଷ (ହି. ଶ.)—4. A kind of aquatic bird.

ପାରିପ୍ଲାବ—ସଂ ବିଣ.—୧ । ପାରିପ୍ଲବ (ଦେଖ)—1. Pāriplaba (See).
Pāriplāba
୨ । ପାଣ୍ଡୁହଂସ; ବତକ—2. Goose (Apte).

ପାରିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପର ଧାତୁ=କର୍ମ ସମାପ୍ତି କରିବା, ସମ ହେବା;
Pāribā ଭୁଲ; ତା. ପେରୁ=(ବଢ଼ିବା)
ପାରା ୧ । ଷମ ହେବା; ସମର୍ଥ ହେବା—1. To be able.
ଶକନା ୨ । ଯୋଗ୍ୟ ହେବା—2. To be fit.

ପାତା ୩ । (ସଂ. ପତ୍ ଧାତୁ ଣିଚ୍ ପାତ ଧାତୁ) ପାରିବା; ପାତିବା;
ପାରନା ଭୂଇଁରେ ବିଛାଇବା; ପକାଇବା—
3. To spread on the ground.
ଯଥା— ଶେଯ ପାରିବା

ପାଥନା ୪ । (କାନକୁ ଶ୍ରବଣାର୍ଥ) ପାତିବା—4. To set ready or direct (one's ears to hear something more clearly.)
ଯଥା— କାନ ପାରିବା
୫ । ସ୍ଥାପନ କରିବା—5. To place; to set up.

ପାରିଲେଣ ଏବେ ଦେବ ବିବର୍ତ୍ତନ
ରାଜେନ୍ଦ୍ର ଶିଂହାସନ । ଗୁଣାକାର. ତିଳିକା

୬ । ଗଛରୁ ଫଳ ଆଦି ଘେନିବା; ତୋଳିବା—
ତୋଡ଼ନା 6. To pluck fruits from trees.
(ଯଥା—ନଡ଼ିଆ ପାରିବା ।)
୭ । ସମକକ୍ଷ ହେବା; ତୁଲ୍ୟ ହେବା—
7. To be equal to.
(ଯଥା—ପଢ଼ାରେ ତୋ ସଙ୍ଗେ ମୁଁ ପାରିବି ନାହିଁ ।)
୮ । ହରାଇବା; ପରାଜୟ କରିବା—8. To defeat.

ନ ପାରିବା ଶତ୍ରୁ ବାଣେ ବହୁଷନ
ବେଳ କାଳ ଜାଣିଣ ଛେଡ ପକାଇବ । କୃଷ୍ଣସଂହ. ମହାଭାରତ ଆଦି ।

୯ । କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ ହେବା; ସାଂସାରିକ କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେବା—9. To become fit for worldly duties (e. g. earning, maintaining one's family, doing work).
୧୦ । ଭୂମିରେ (ଘଷି) ଥାପିବା—
10. To lay on the ground.
ପାଥନା, ପାଡ଼ନା (ଯଥା—ଘଷି ପାରିବା ।)
୧୧ । ନୁଆଇଁବା; ନତ କରିବା—
11. To bend; to lower.
(ଯଥା—ମୁଁ ମୁଣ୍ଡ ପାର ଦେଇ ନ ଥିଲେ ରେଲ ଗାଡ଼ିର ପାଣ୍ଡିଦାନ୍ ମୋ ମୁଣ୍ଡକୁ ଛତୁ କରି ଦେଇ ଥାଆନ୍ତା ।)
୧୨ । ଅର୍ଜନ କରିବା—12. To earn.
(ଯଥା—ପୁଅ ପାରିଲେ ମୋର ଆଉ ଚିନ୍ତା କଅଣ ?)
୧୩ । ଥାପିବା; ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା—
13. To prepare; to make; to set up.
(ଯଥା—ଚୁଲି ପାରିବା ।)
୧୪ । ଭୂମିରେ କଚାଡ଼ି ଦେବା; ଭୂମିସାତ୍ କରିବା—
14. To fell; to dash to the ground.
୧୫ । (ସଂ. ପାର ଧାତୁ; ସଂ. ପାରଗ) ସାବାଳଗ ହେବା; ଯୌବନ ଲାଭ କରିବା; (କନ୍ୟା) ଋତୁମତୀ ହେବା; ପ୍ରାପ୍ତବୟସ୍କା ହେବା; (କନ୍ୟା) ରଜୋବତୀ ହେବା—15. To attain maturity or puberty.
୧୬ । କାମ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେବା—
16. To be able to work.
(ଯଥା—ମୋତେ ଷାଠିଏ ବର୍ଷ ପୂରିଲାରୁ ମୁଁ ଆଉ ଏଣିକି ପାରୁ ନାହିଁ; ତା ପୁଅମାନେ ଏବକୁ ପାର ଗଲେଣି ।)
୧୭ । ପକାଇବା—16. To throw.

ତୁ ହୋ ପ୍ରଷ୍ଟର ଦେଖେ ବାଟି ପ'ର । ପ୍ରାଚୀ. ଜଳ ଚରିତ ।

୧୮ । (ଡିମ୍) ପ୍ରସବ କରିବା—18. To lay (eggs).
ପାଡ଼ନା (ଯଥା—କୋଇଲି ଥରକେ ଦୁଇ ତିନିଟି ଡିମ୍ ପାରେ ।)
୧୯ । ଲେଖିବା; ଅଙ୍କନ କରିବା; ଚିତ୍ରିତ କରିବା—
19. To write down; to draw; to make a drawing.
(ଯଥା—ଆମର ନୂଆବୋହୂ ମୁରୁଜରେ ଭୂଇଁରେ ଗୋଟିଏ ପଦ୍ମ ଚିତ୍ର ପାରିଛି ।).
[ଦ୍ର—ସମର୍ଥ ହେବା ଅର୍ଥରେ ଅନ୍ୟ ଅସମାପିକା କ୍ରିୟା ସଙ୍ଗେ ପାରିବା କ୍ରିୟା ଯୁକ୍ତ ହୁଏ । ଯଥା—କରି ପାରିବା, ଖାଇ ପାରିବା ଓ ଜାଣିପାରିବା, ଦେଖିପାରିବା ଇତ୍ୟାଦି ।]

ପାରିବାର—ଦେ. ବିଶ. (ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ) (ଭୁଲ. ସଂ. ପାରଙ୍ଗମ)—
Pāribāra ୧ । ଯୋଗ୍ୟ; ସାମର୍ଥ—1. Competent;
ଲାଏକ, ଲାୟକ, ପାର୍ଗତ capable.

ତୁମ୍ଭେମାନେ ହୋଇଛ ଏବେ ପାରିବାର । କୃଷ୍ଣସଂହ. ମହାଭାରତ. ସଭା ।

୨ । ବଳୁଆ—2. Strong.
୩ । ଅର୍ଜନ କାରୁଆ—3. Earning.
୪ । ଉପଯୁକ୍ତ—4. Fit.
୫ । ଉତ୍କୃଷ୍ଟ—5. Excellent.

ପାରିବାର ପଣ—ସଂ. ବି—୧ । ଯୋଗ୍ୟତା—1. Capability;
Pāribāra paṇa competence; ability.
ପାର୍ଗତା ୨ । ବଳୁଆ ପଣ; କ୍ଷମତା; ସାମର୍ଥ୍ୟ—
ପାରିବାର ପଣିଆ(ଆଁ) } ଅନ୍ୟରୂପ 2. Strength; potency.
ପାରିଲାର ପଣ
ପାରିଲାର ପଣିଆ(ଆଁ)
୩ । ଉତ୍କର୍ଷ; ବାହାଦୁରୀ—
3. Excellence.

ପାରିବାର ପୁଅ—ଦେ. ବି—୧ । ଅର୍ଜନ କାରୀ ପୁତ୍ର—
Pāribāra pua 1. An earning son.
ଯୋଗ୍ୟପୁତ୍ର ୨ । ଗୃହ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ କ୍ଷମ ପୁତ୍ର—
ଲାୟକ ଲଡ଼କା; ପାର୍ଗତ ଲଡ଼କା 2. A son able to look after domestic concern.
୩ । ଯୋଗ୍ୟ ପୁତ୍ର—3. An able son.

ମୋ ପୁଅ ଭଲ ପାରିବାର,
ଅଣେ ଋଣ, ଦିଏ ଉଧାର । ବ୍ୟଙ୍ଗକବିତା ।

ପାରିବିତ୍ତ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ପରିବେତ୍ତା+ଯ)—ସାନ ଭାଇର ବିବାହ ପରେ
Pāribittya (ବଡ଼ଭାଇ) ଅବିବାହିତ ରହିବା ଅବସ୍ଥା—
(ପାରିବେତ୍ତ୍ୟ—ଅନ୍ୟରୂପ) Being unmarried while one's younger brother is married (Apte).

ପାରିବ୍ରାଜ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ପରିବ୍ରାଜ+ଯ)—ପରିବ୍ରାଜକତ୍ୱ—
Pāribrājya The wandering life of a religious
(ପରିବ୍ରାଜକ—ଅନ୍ୟରୂପ) mendicant.

ପାରିଭଦ୍ର—ସଂ. ବି. (ପରି—ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ+ଭଦ୍ର=ସୌଭାଗ୍ୟ+ଅ)—
Pāribhadra ୧ । ପାରିଜାତ (ଦେଖ)—
(ପାରିଭଦ୍ରକ—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. Pārijāta (See),

୨ । ପାଳଧୁଆ (ଦେଖ)—2. Pāladhuā (See).
୩ । ଦେବଦାରୁ ଗଛ—3. Pine tree.
୪ । ନିମ୍ବଗଛ—4. The Nim tree.

ପାରିଭାବ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ପରିଭୂ+ଯ)—୧ । ଜାମିନ୍ ହେବା; ପ୍ରତିଭୂତ୍ୱ—
Pāribhābya 1. Bail, security; surety-ship.
୨ । ଭୂତ ଔଷଧ—2. Costus Specious.

ପାରିଭାଷିକ—ସଂ. ବି. (ପରିଭାଷା+ଇକ)—୧ । ପରିଭାଷା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ; ଶିଳ୍ପ, ବିଜ୍ଞାନ, ଦର୍ଶନାଦି ବିଶେଷ ବିଶେଷ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ବ୍ୟବହୃତ ଓ ବିଶେଷାର୍ଥ ବାଚକ (ଶବ୍ଦ)—
Pāribhāsika 1. Glossarial; conventional; technical (words).
୨ । ସାଧାରଣ; ପ୍ରଚଳିତ—2. Current; universally received (Apte).

ପାରିମାଣ୍ଡଲ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ପରିମଣ୍ଡଳ+ଯ)—୧ । ଅଣୁ ବା ପରମାଣୁର ପରିମାଣ—1. The measure of an atom or molecule.
୨ । ସୂର୍ଯ୍ୟକିରଣରେ ଭାସମାନ ରେଣୁ—
2. A moat in the sunbeam (Apte).

ପାରିମାପ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ପରି+ମାପ+ଯ)—ପରିଧି—
Pārimāpya Circumference; compass (Apte).

ପାରିମିତ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ପରିମିତ+ଯ)—୧ । ସୀମା—
Pārimitya 1. Limit.
୨ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପରିମାଣ ବା ସଂଖ୍ୟା—
2 Limited extent or number.

ପାରିମୁଖିକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପରିମୁଖ+ଇକ)—୧ । ସମ୍ମୁଖରେ ଥିବା—
Pārimukhika 1. Being before the face (Apte).
(ପାରିମୁଖିକୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ନିକଟରେ ଥିବା—2 Being near.
୩ । ଉପସ୍ଥିତ—3. Present (Apte).

ପାରିଯାନିକ—ସଂ. ବି. (ପରି+ଯାନ+ଇକ)—ଯେଉଁ ଗାଡ଼ି ବା ଯାନରେ ପର୍ଯ୍ୟଟକ ପରିଭ୍ରମଣ କରନ୍ତି—
Pārijānika A travelling carriage or caravan.

ପାରିରକ—ସଂ. ବି. —ମୁନି; ଋଷି; ତପସ୍ୱୀ—
Pāriraka An ascetic (Apte).
(ପାରିରକ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାରିଲା କନ୍ୟା—ଦେ. ବି—ବଢ଼ିଲା କନ୍ୟା; ପ୍ରାପ୍ତଯୌବନା କନ୍ୟା—
Pārilā kanyā A girl who has attained puberty.

ପାରିଲାର(ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବିଣ—୧ । ପାରିବାର ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)—
Pārilāra (etc) 1. Pāribāra etc (See).
ହେଲେ ବାମ ପାଇଟିକ ବଡ଼ ପାରିଲାର—ଫକୀରମୋହନ. ଗଳ୍ପସ୍ୱଳ୍ପ ।

ପାରିଶ(ଷ)—ସଂ. ବି.—୧ । ପର୍ବତ କାଉଁରିଆ—
Pāriśa(sha) 1. A kind of plant.
ପଳାଶ ପିପୁଳ **ପାରିଶ ପୀପଲ**
[ଏହାର ଗଛ ଭେଣ୍ଡି ଗଛ ପରି; ଫଳ କପା ବଳଡ଼ା ପରି; ଏ ପତ୍ର ଓ ଫଳ ଖାଇବାକୁ ଖଟା । ଏଥିର ଫୁଲ ଭେଣ୍ଡି ଫୁଲ ପରି ପଞ୍ଚଦଳ । ଏହାର ମୂଳ ମିଠା; ଛାଲ ମିଠା ଓ କଷା । ବୈଦ୍ୟକ-ମତରେ ଏ ଫଳ ଗୁରୁପାକ, କୃମିଘ୍ନ, ଶୁକ୍ର ବର୍ଦ୍ଧକ ଓ କଫକାରକ—ହି. ଶ.) ୨ । ପାରିଶ (ଦେଖ)—2. Pāriśa (See).

ପାରିଶୀଳ—ସଂ. ବି.—ଏକପ୍ରକାର ପିଠା; ମାଲପୁଆ (ହି. ଶ.)—
Pārisīla A kind of cake (Apte).

ପାରି ଶୁଆ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପରି ଧାତୁ ଶିର୍=ପାଛ ଧାତୁ+ଶୀ ଧାତୁ; ଯାହାକୁ ଭୂମିରେ ପାରି ଶୋଇବାକୁ ହୁଏ)—
Pāri śuā ୧ । ଶଯ୍ୟା; ବିଛଣା—1. Bedding.
୨ । ବିଛଣା ଚାଦର—2. Bedsheet.

ପାରି ଶୋଇବା—ଦେ. କ୍ରି.—ଶୋଇବା ଜନ୍ୟେ ଭୂମିରେ ଆସନ ପକାଇବା— To spread something (e.g. mat) on the ground to sleep upon.
ପେତେଣ୍ଡିଆ **ବିଛାକେ ସୋନା**
ଦେ. ବି.—ପାରିଶୁଆ (ଦେଖ) Pāri śuā (See).

ପାରିଷଦ—ସଂ. ବି. (ପରିଷଦ=ସଭା+ବିଦ୍ୟମାନାର୍ଥେ. ଅ)—
Pārishada ୧ । ରାଜସଭାର ସଭ୍ୟ—1. Courtier.
୨ । ସଭାସଦ୍; ସଭ୍ୟ—
2. Member of an association.
୩ । ପାଖ ଲୋକ—3. Attendant.
୪ । ଦେଖଣାହାରୀ; ନାଟ୍ୟାଦିର ଦର୍ଶକ—4. Spectator.
୫ । ହିସାବ ପରୀକ୍ଷକ—5. Auditor.
୬ । ସହଚର—6. Companion.
୭ । ରାଜାଙ୍କ ସଙ୍ଗୀ—7. A king's companion (Apte).
ସଂ. ବିଣ.—୧ । ପାର୍ଶ୍ୱଗାମୀ—1. Accompanying.
୨ । ପାରପାର୍ଶ୍ୱିକ—2. Concomitant.

ପାରିଷଦ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ପରିଷଦ+ସ୍ୱାର୍ଥେ ଯ)—ଦେଖଣାହାରୀ; ସଭାର ଦର୍ଶକ—A spectator (Apte).
Pāri shadya

ପାରିସୀର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ.—ଯାହା କୃଷିରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ନୁହେଁ (ହି. ଶ.)—
Pārisiriya Not produced by cultivation (Apte).

ପାରିହାରିକ—ସଂ. ବିଣ.—୧ । ଯେ ଧରେ—
Pārihārika 1. Taking; seizing (Apte).
୨ । ବେଷ୍ଟନକାରୀ—2. Surrounding (Apte).
(ପାରିହାରିକୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ସଂ. ବି. ପୁଂ—୧ । ମାଳାକାର—
1. A maker of garlands.

ପାରିହାର୍ଯ୍ୟ—ସଂ. ବି—୧ । ହାତ ଖଡ଼ୁ—1. Bracelet (Apte).
Pārihārjya ୨ । ଧରିବା—2. Seizing; taking (Apte).

ପାରିହାସ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ. (ପରିହାସ+ଯ)—୧ । ପରିହାସଜନିତ—
Pārihāsya 1. Resulting from jest or joking.
୨ । ପରିହାସମୟ—2 Jesting; jocular.
ସଂ. ବି—ଥଟ୍ଟା—Jest; joke; fun (Apte).

ପାରି ହେବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପାର)—୧ । ନଦୀଆଦି ଅତିକ୍ରମ କରିବା; ପାର ହେବା—1. To cross to go across; or through.
ପାରହେବା **ପାରହୋନା**
ପାରହେଲେ ପ୍ରାଚୀନସଂସ୍କୃତ ନଦୀ ଜଳ । ବୃଷ୍ଣିସଂହିତା ମହାଭାରତ ବନ ।

୨ । ବିପଦରୁ ଉଦ୍ଧାର ପାଇବା—
2. To pass through a danger safely.

ପାରି— ସଂ. ବି—୧ । ହସ୍ତିବନ୍ଧନ ରଜ୍ଜୁ—
Pāri 1. A rope for tying an elephant (Apte).
୨ । କିଛି ଜଳ—2. A quantity of water (Apte).
୩ । ପାନପାତ୍ର—3. A drinking vessel; water-jar; cup (Apte).
୪ । ଦୁଗ୍ଧଭାଣ୍ଡ—4. Milk-pail (Apte).
୫ । ପୁଷ୍ପ ପରାଗ—5. Pollen (Apte).
ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ପାର୍ବତୀର ଡାକନାମ—
A name for calling Pārbati.

ପାରିକ୍ଷିତ—ସଂ. ବି. ପୁଂ. (ପରୀକ୍ଷିତ୍+ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ. ଅ)—
Pārikshita ରାଜା ଜନମେଜୟ—Raja Janamejaya.

ପାରିଣ—ସଂ. ବିଣ. (ପାର+ଇନ)—୧ । ପାରଗ—
Pārina 1. Competent; able.
୨ । ସୁବିଜ୍ଞ—2. Well versed.

ପାରିନ୍ଦ୍ର— ସଂ. ବି—ପାରନ୍ଦ୍ର (ଦେଖ)
Pārindra Pārindra (See)

ପାରିରଣ—ସଂ. ବି—୧ । କଚ୍ଛପ (ହି. ଶ)—
Pārirana 1. Tortoise (Apte).
୨ । ଯଷ୍ଟି; ବାଡ଼ି—2. A stick; staff (Apte).
୨ । ପଟ୍ଟ ଶାଟିକା; ପାଟଶାଢ଼ୀ—
2. A silken garment (Apte).

ପାରିଶ(ଷ)—ସଂ. ବି—ଏକପ୍ରକାର ନାଲିବୃହତ୍ ବୃକ୍ଷ—
Pārisa(sha) The tulip tree; the Portia tree; Thespesia Populnea.
ସଂ. ପାରିଶ(ଷ), ପଲାଶ, କମଣ୍ଡଳୁ, ଗର୍ଦ୍ଦଭାଣ୍ଡ, କନକାଳ, କପିବୃକ୍ଷ, କପିତନ, ସୁପାର୍ଶ୍ୱକ, ପ୍ଲକ୍ଷ ଗୟାଅଶ୍ୱତ୍ଥ, ପଲାଶପିପୁଳ **ପାରିଶିପିପୁଳ, ପର୍ଶି ଫୁ**
ଗୁ. ପାରସ ପିପ୍‌ଲୋ
ତେ. ଗଙ୍ଗାରସୁ
ତା. ପାରଷ; ପୂବସ
ମ. ଭେଣ୍ଡ, ପାରସପିପଲଭେଣ୍ଡ
ଫା. ଫରାସବେଲ୍ଲ ।
[ଦ୍ର—ଏହା ଜବାନ୍ଦ ବର୍ଗର ତରୁ । ପତ୍ର ପାନପରି, ପତ୍ରର ଅଗ ଅଣ୍ଟା ପତ୍ର ପରି ଲମ୍ବା, ଫୁଲ ବଡ଼ ବଡ଼ ଓ ହଳଦିଆ, ବର୍ଷା ଋତୁରେ ଫୁଟେ । ଫଳ ଗର୍ଦ୍ଦଭର ଅଣ୍ଡକୋଷ ତୁଲ୍ୟ । ଗଛର ବକଳରୁ ଚିରିଦେଲେ ହଳଦିଆ ରସ ବାହାରେ । ଏ ଗଛ ଚଟ୍ଟଗ୍ରାମ, ସୁନ୍ଦରବନ ଓ ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତର ସମୁଦ୍ର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରଦେଶରେ ଜନ୍ମେ । ତାମିଲ ନାମ ପରଶ; ପାରଶ—ଯୋଗେଶଚନ୍ଦ୍ର ।]

ପାରିଶ(ଷ) ଫଳ—ସଂ. ବି—ଅମୃତଭଣ୍ଡା ଫଳ; ପପେୟା (ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ)—
Pārisa(sha) phala The papaya fruit; Carica Papaya.
ମେ ମେ **ପପୟା**

ପାରୁ—ସଂ. ବି—(ପା ଧାତୁ=ରକ୍ଷା କରିବା+ଉଣାର୍ଥେ. ରୁ)—୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—
Pāru 1. The sun.
୨ । ଅଗ୍ନି—2. Fire.

ଚିରା ଦେ. ବି—୧ । ରସ ଚିପୁଡ଼ା ହେବା ପରେ ବେଲ, ଆମ୍ବ, ଆଶ ଉମ୍ବୁଲ ଓ ପଣସ ଆଦି ଫଳର ଉମ୍ବୁମୟ ସିଠା—
1. The rejected fibrous portions of the kernel of mango and some other fruits after the juice is pressed out.
୨ । (ସଂ. ପାର ଧାତୁ) ଶକ୍ତି; ସାମର୍ଥ୍ୟ—2. Ability.
(ଯଥା—ମୁଁ ପାରୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚେଷ୍ଟା କଲି ।)
[ଦ୍ର—ଏ ଅର୍ଥରେ କେବଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶବ୍ଦ ପୂର୍ବରେ ଏହାର ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଏ ।]
ଦେ. ବିଣ—(ସଂ. ପତ୍ ଧାତୁ)—୧ । ଚେପଟା—1. Flat.
(ଗାଖ—ବିପରୀତ)
୨ । ନତ—2. Bent.
୩ । ନିମ୍ନ; ନୀଚ – 3. Low.
(ଯଥା—ଘରର ଚାଳଟା ପାରୁ ହୋଇଅଛି ।)
ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ, ଚିଲିକା). ବି —ମହତ୍ତ୍ୱ; ମର୍ଯ୍ୟାଦା—
Dignity; respectability.

ପାରୁଆ—ଦେ. ବି. ପୁଂ. (ସଂ. ପାରାବତ)—୧ । ପାରାବତ; କବୁତର—
Pārua 1. Pigeon
ପାରୁଆ ହଂସ ହରିଣ ମୟୂର ପାରୁଆ—ପ୍ରତାପ. ଶଶୀସେନା ।
ପରେବା
୨ । (ସଂ. ପାର୍ଦ୍ଦଭ) ପରୁଆ ମାଛ; ପାବଡା ମାଛ—
2. Butter fish.
ଦେ. ବିଣ—ବଳିଷ୍ଠ; ପାରିବା—
Strong; able; competent.
ସେମାନେ ବି ଏତେ ପାରୁଆ ହେଲେ ତୁମକୁ ଜଣିଲେ—
ଫକୀରମୋହନ. ଛମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ ।

ପାରୁଡ଼ା (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବିଣ. ପୁଂ—ପାଡ଼ୁରା ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)—
Pārurdā Pārdurā etc (See)
ଆହେ ଉର୍ବିକ ! ବିଶାଳ ଫୁଲକୁ ପାରୁଡ଼ା ପୋକ – ଭଗ ।

ପାରୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ (ନ୍ତେ)—ଦେ. କ୍ରି. ବିଣ—ଯଥାଶକ୍ତି; ସାଧ୍ୟମତେ—
Pāru parjyanta(nte) To the best of one's ability.
ଭରସାକ ପାରୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ ସ୍ୱୀକାର କରନ୍ତୁ – ରଘୁନାଥ. ବବେଳା ।

ପାରୁଣ—ଦେ. ବି—(ସଂ. ପାର୍ଶ୍ୱ)—୧ । ପାର୍ଶ୍ୱଭାଗ—
Pārusha 1. Side part.
ପାଶ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ରସାଳ ବକୁଳ ଗୁମର ଗର ପାରୁଣରେ ପଡ଼େ—
ପାସ ଜୀବନ୍ତ. ରସକଲୋଳ ।
ପାରସ ୨ । ଖାଇବା ବ୍ୟକ୍ତିର ପତ୍ର ନିକଟରେ ଅନ୍ୟ ଅନୁପସ୍ଥିତ ବ୍ୟକ୍ତି **ପାରସ** ପାଇଁ ପୃଥକ୍ ଥାଳ ବା ପତ୍ରରେ ବଢ଼ା ହୋଇଥିବା ଅନ୍ନ ବ୍ୟଞ୍ଜନାଦି-
2. A plate of rice etc served on a seperate plate and kept aside near the plate of an eater.
ପାଶା **ପାସ** ୩ । ନୈକଟ୍ୟ; ସାମୀପ୍ୟ—3. Vicinity.
ସରୋବର ଉତ୍ତର ଉମାଳ ବନ
ପାରୁଣେ ଜମ୍ବୁ ଜଳ ପଡ଼େ ଘନ । ଶିଶୁଶଙ୍କର. ଉଷାଅରୁଣାଷ
୪ । (ନଦୀ ବା ସମୁଦ୍ରର) ତୀର—4. Shore
ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗ୍ ଉତ୍ତର ପାରୁଣେ
ଶିଶୁଶଙ୍କର. ଉଷାଅରୁଣାଷ

ପାରୁଷ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ପୁରୁଷ=କର୍କଶ+ଭାବ. ଯ)—୧ । ରୁଢ଼ତା;
Pārushya କର୍କଶତା—1. Rudeness; roughness.
୨ । ଅପ୍ରିୟ ଭାଷଣ; କଠୋରତା—2. Rude speaking; churlishness; scurrilous language.
୩ । ଗାଳମନ୍ଦ; ତିରସ୍କାର—3. Abuse; reproach; abusive language.
୪ । ଅପମାନ—4. Insult (Apte).
୫ । ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଉଦ୍ୟାନ (ହ. ଶ)—5. Indra's garden (Apte).
୬ । ଅଗୁରୁ (ହ. ଶ)— 5. Aloe-wood (Apte)
୭ । ବୃହସ୍ପତି—7. Bṛuhaspati (Apte).

ପାରେବତ ଫଳ—ସଂ. ବି.—୧ । ପିଦୁଡ଼ି ଫଳ—1. Guava fruit; Ficus Pigeonis.
Pārebata phala
ସଂ. ପର୍ଯ୍ୟାୟ—ପାରେବତ; ରେବତ, ଆରେବତକ, ରୈବତକ, ମଧୁଫଳ, ଅମୃତଫଳ. ପାରେବତକ । ପେୟାରା **अमृत** ତୈ. ଉତ୍ତରଗେ
[ଦ୍ର—ଏହା ଉଦ୍ୟାନଜାତ କ୍ଷୁଦ୍ରବୃକ୍ଷ; ମହାପାରେବତ, ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ପାରେବତ, ସାମ୍ରାଣିଜ, ରକ୍ତ ରୈବତକ, ବୃହତ୍ ପାରେବତ ଦ୍ୱୀପଜ ଓ ଦ୍ୱୀପ ଶବ୍ଦ ର ଏହା ବଡ଼ ପିଦୁଡ଼ିର ପର୍ଯ୍ୟାୟ । ବୈଦ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ର ମତରେ ଏହା କ୍ରିମି, ବାୟୁ, ତୃଷ୍ଣା, ଜ୍ୱର, ବିଦାହ, ମୂର୍ଚ୍ଛା, ଭ୍ରମ, ଶ୍ରମ ଓ ଶୋଷ ବିନାଶକ । ଏହାର ପତ୍ରକୁ ଚୋବାଇ ଘଷିଲେ ମୁହଁର ଅରୁଚି ଓ ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ନାଶ ହୁଏ ।]
୨ । ଏକ ପ୍ରକାର ଖଜୁର (ହ. ଶ.)—
2. A kind of date.

ପାର୍କ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ପାର୍କ୍)—
Pārk ଜନାକୀର୍ଣ୍ଣ ନଗର ମଧ୍ୟରେ ସାମୟିକ ବିଶ୍ରାମ ଗ୍ରହଣ
पार्क ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିବା ବୃକ୍ଷବେଷ୍ଟିତ
पार्क ଉପବନ—Park.

ପାର୍ଘଟ—ସଂ. ବି—୧ । ଧୂଳି—1. Dust (Apte).
Pārghaṭa ୨ । ଭସ୍ମ; ପାଉଁଶ (ହ. ଶ.)—2. Ashes.

ପାର୍ଚ୍ଚ୍‌ମେଣ୍ଟ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ପାର୍ଚ୍‌ମେଣ୍ଟ୍)—
Pārch-ment ଚମଡ଼ାର ଅଂଶୁ ମିଶ୍ରିତ ବହୁ ଦିନ ସ୍ଥାୟୀ ଏକ
पार्चमेण्ट ପ୍ରକାର କାଗଜ—Parchment (paper).
परचमेण्ट [ଦ୍ର—ଏପରି କାଗଜ ସନନ୍ଦ, ସାର୍ଟିଫିକେଟ ଓ ଦଲିଲ ଲେଖିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

ପାର୍ଚା—ବୈଦେ. ବି. (ଫା. ପାର୍ଚା)—
Pārchā ପାରଚା; ସେଟଲମେଣ୍ଟ ସମ୍ପର୍କରେ ସର୍ବେ ହେବା
चिर्कुट ସମୟରେ ରାଇତକୁ ମିଳିବା କାଗଜ ଖଣ୍ଡ—
पारचा Slip of paper given to a royat showing the particulars of his holding during the survey in Settlement operations.

ପାର୍ଜନ୍ୟାସ୍ତ୍ର—ସଂ. ବି (ପର୍ଜନ୍ୟ+ଅ+ଅସ୍ତ୍ର)—ଯୁଦ୍ଧାସ୍ତ୍ରବିଶେଷ—
Pārjanyāstra A kind of weapon of offence.
ଏ ଅସ୍ତ୍ରରେ ବର୍ଷିଲେ ବର ପ୍ରବର୍ଷିଣ
ମସ୍ତ୍ରିତ ପାର୍ଜନ୍ୟାସ୍ତ୍ର ଜାତ ମାଳପନ ।
ସେ ଅସ୍ତ୍ର ମନ୍ତ୍ର ଭେଦ ଭ୍ରଷ୍ଟକ ବର୍ଷଣ
ପାଣରୁ ଜଳ ଧାର ଜାତ ବର ଜାଣ । ବୃଷ୍ଣିଦିଗ୍ବିଜ୍ୟ. ମହାଭାରତ. ଦ୍ରୋଣ ।
[ଦ୍ର—ଏ ଅସ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା ଜଳଧାରାର ଉଦ୍ଗମ ହେଉଥିବାର କଥିତ ହେଉଥିଲା ।]

ପାର୍ଟ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ପାର୍ଟ୍)—
Pārṭ ୧ । ଗ୍ରନ୍ଥାଦିର ଭାଗ—1. Part of a work.
(ପାର୍ଟ୍—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ନାଟକର କୌଣସି ଅଭିନେତା ବା
पार्ट **पाट** ଅଭିନେତ୍ରୀର ଅଭିନେୟ ଅଂଶ—
2. The part played by an actor or actress in a dramatic performance.
୩ । ଅଂଶ; ଭାଗ—3. Part.

ପାର୍ଟି—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ପାର୍ଟି)—
Pārṭi ୧ । କୌଣସି ବିଶେଷ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସମବେତ ହୋଇ
(ପାର୍ଟ—ଅନ୍ୟରୂପ) ଥିବା ବା ଗଠିତ ହୋଇଥିବା ଦଳ—
पार्टी **पार्टी** 1. Party.
(ଯଥା—ମିଉଜିକ୍ ପାର୍ଟି, ଥିଏଟର ପାର୍ଟି ।)
୨ । ବିଶେଷ ଉପଲକ୍ଷରେ କରାଯିବା ବନ୍ଧୁ ସମ୍ମିଳନ ଓ ଚା ଓ ଜଳଖିଆର ଭୋଜ—2. A party of friends assembled; evening party; tea party; garden party.
(ଯଥା—ଗାର୍ଡେନ୍ ପାର୍ଟି, ଟୀ ପାର୍ଟି, ଇଭିନିଙ୍ଗ୍ ପାର୍ଟି ।)
୩ । ମକଦମାର ପକ୍ଷ (ବାଦୀ ବା ପ୍ରତିବାଦୀ)—
3. A party in a case.

ପାର୍ଟିସନ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ପାର୍ଟିସନ୍)—ବଣ୍ଟା ଅଂଶ—
Pārṭisan Partition.
पार्टिसन **पारटीसन**

ପାର୍ଥ—ସଂ. ବି. (ପୃଥା=କୁନ୍ତୀ+ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ. ଅ)—
Pārtha ୧ । କୁନ୍ତୀ ପୁତ୍ର ଯୁଧିଷ୍ଠିର, ଭୀମ ଓ ଅର୍ଜୁନ—
1. The three elder Pāṇḍaba brothers.
୨ । (ବିଶେଷତଃ) ଅର୍ଜୁନ—
2. (particularly) The third Pāṇḍaba.
୩ । ଗନ୍ଧର୍ବବିଶେଷ—
3. Name of a heavenly chorister.
୪ । ଅର୍ଜୁନ ଗଛ—4. The Arjuna tree.
୫ । ପୃଥିବୀ ପତି; ରାଜା—5. A king.

ପାର୍ଥକ୍ୟ—ସଂ. ବି. (ପୃଥକ୍+ଭାବାର୍ଥେ. ଯ)—
Pārthakya ୧ । ବିଚ୍ଛେଦ—1. Separation.
୨ । ବିଭିନ୍ନତା—2. Separateness; variety.
୩ । ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ—3. Individuality.
୪ । ପ୍ରଭେଦ—4. Difference; distinction.
୫ । ଏକାକିତା—5. Singleness.

ପାର୍ଥବ—ସଂ. ବି. (ପୃଥୁ+ଭାବାର୍ଥେ. ଅ)—
Pārthaba ୧ । ପୃଥୁତା—1. Fatness.
୨ । ବିଶାଳତା—2. Greatness; extent.

୩ । ବଡ଼ାଇ; ପ୍ରସ୍ଥ—3. Width.

ସଂ. ବିଣ—ପୃଥୁ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Relating to Pṛuthu.

ପାର୍ଥଲୀ—ଦେ. ବି. (ନାମ)—ତୋଷାଲୀ (ଦେଖ)

Pārthalī Toshālī (See)

[ଦ୍ର—ଅନ୍ୟ ନାମ 'ଏକ ପ୍ରସ୍ଥର' ବା 'ତୋଷାଲୀ' । ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତଙ୍କ ରାଜଦୂତ ମେଗାସ୍ଥିନିସ୍ 'ଏକ ପ୍ରସ୍ଥର' ବା ତୋଷାଲୀକୁ 'ପାର୍ଥଲୀ' ବୋଲି ଲେଖିଥିଲେ । କୃପାସିନ୍ଧୁ. ଇତିହାସ]

ପାର୍ଥିବ—ସଂ. ବିଣ. (ପୃଥ୍ୱୀ + ଅ)—

Pārthiba ୧ । ପୃଥ୍ୱୀ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—1. Earthly; terrestrial.

୨ । ସାଂସାରିକ—2. Worldly.

୩ । ପୃଥ୍ୱୀରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ—3. Born of the earth.

୪ । ପୃଥ୍ୱୀ ଶାସନକାରୀ—

4. Ruling the earth (Apte).

୫ । ରାଜକୀୟ—5. Kingly; royal (Apte).

୬ । ମାଟିରେ ନିର୍ମିତ—6. Earthen.

୭ । ପୃଥ୍ୱୀବାସୀ—7. Inhabiting the earth.

ସଂ. ବି. (ପୃଥ୍ୱୀ + ଈଶ୍ୱରାର୍ଥେ. ଅ)—

୧ । ରାଜା—1. A king.

୨ । ଯୋଦ୍ଧା—2. Warrior.

୩ । ତଗର (ଦେଖ)—3. Tagara (See)

୪ । ମାଟି ବାସନ—4. Earthen vessel.

୫ । ଶରୀର—5. The body.

୬ । ମଙ୍ଗଳ ଗ୍ରହ—6. The planet Mars.

୭ । ମୃତ୍ତିକା ନିର୍ମିତ ଶିବଲିଙ୍ଗ—

7. An image of Śiba made of earth.

ପାର୍ଥିବୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ପୃଥ୍ୱୀ + ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ. ଅ + ସ୍ତ୍ରୀ ଈ)—୧ । ସୀତା—

Pārthibī 1. Sītā.

ବେଥା ବହୁଛ ଦଶମୂର୍ତ୍ତି । ଅଶୁଭ ସୂଚକ ସୋଡ଼ ପାର୍ଥବୀ—

ଭକ୍ତ- ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

୨ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ—2. Goddess Lakshmī (Apte).

୩ । ଉମା; ପାର୍ବତୀ (ହି. ଶ.)—3. Goddess Pārbatī.

ପାର୍ଥୁକ—ଗ୍ରା. ଦେ. ବି—କ୍ଷମତା; ବଳ—Strength.

Pārthuka

(ମୋର ଏ ବିଷୟରେ ପାର୍ଥୁକ ସରଗଲାଣି,ଦୈନିକ ଆଶା ୧୫-୧୧-୨୯)

ଗ୍ରା. ବିଣ. (ସଂ. ପାର୍ଥକ୍ୟ)—ପାର୍ଥକ୍ୟ (ଦେଖ)—

Pārthakya (See).

ପାର୍ପର—ସଂ. ବି—୧ । ଏକପୋଷ ଚାଉଳ—

Pārpara 1. A handful of rice (Apte).

୨ । କ୍ଷୟ ରୋଗ—2. Consumption (Apte).

୩ । ପାଉଁଶ—3. Ashes (Apte).

୪ । କଦମ୍ବ ଫୁଲର କେଶର—

4. Filament of Kadamba flower (Apte).

୫ । ଯମ (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—

5. The Hindu God of death (Apte).

ପାର୍ବଣ—ସଂ. ବି. (ପର୍ବନ୍ = ଅମାବାସ୍ୟାଦି ତିଥି + ଭବ ବା ଦତ୍ତାର୍ଥେ ଅ)—

Pārbaṇa ୧ । ଅମାବାସ୍ୟା ଓ ପୂର୍ଣ୍ଣିମାଦି ପର୍ବରେ କୃତ ଶ୍ରାଦ୍ଧ—

1. Śrāddha performed on new moon and full moon.

୨ । ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ କଳାବୃଦ୍ଧି—2. Waxing of the moon (Apte).

୩ । ମୃଗବିଶେଷ—3. A kind of antelope.

ଦେ. ବି—ଦଶହରା; ଦୁର୍ଗାପୂଜା—

The autumnal worship of Durgā.

ପାର୍ବଣୀ—ଦେ. ବି—ଦଶହରା ସମୟରେ ଭୃତ୍ୟାଦିଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ବକ୍ସିସ୍—

Pārbaṇī Presents or tips given to servants during the Puja festival.

ସଂ. ବିଣ—ପାର୍ବଣର ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ—Feminine of Pārbaṇa.

ପାର୍ବତ—ସଂ. ବିଣ (ପର୍ବତ + ଅ)—୧ । ପାର୍ବତ୍ୟ—

Pārbata 1. Mountainous.

(ପାର୍ବତୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ପର୍ବତବାସୀ—

2. Living on a mountain.

୩ । ପର୍ବତଜାତ—

3. Growing on or coming from a mountain.

ସଂ. ବି—୧ । ମହାନିମ୍ବ; ଘୋଡ଼ାନିମ୍ବ ଗଛ—

1. A kind of Nim tree.

୨ । ଶିଳାଜତୁ (ହି. ଶ.)—2. Benzoin.

୩ । ପାରାବତ; ପାରା—3. Pigeon.

୪ । ସୀସାଧାତୁ (ହି. ଶ.)—4. Lead.

ପାର୍ବତ ପୀଲୁ—ସଂ. ବି—ଅଖୋଟ; ଆଖରୋଟ (ହି. ଶ.)—

Pārbata pīlu The walnut tree; Juglans Regia.

ପାର୍ବତିକ—ସଂ. ବି. (ପର୍ବତ + ସମୂହାର୍ଥେ ଇକ)—ପର୍ବତ ଶ୍ରେଣୀ—

Pārbatika A multitude of mountains; a mountain range (Apte).

ପାର୍ବତୀ—ସଂ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ପର୍ବତ + ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ + ଅ + ସ୍ତ୍ରୀ ଈ)—୧ ଦୁର୍ଗା;

Pārbatī ହିମାଳୟ କନ୍ୟା ଉମା; ଗିରିଜା—1. Pārbatī.

୨ । ପର୍ବତ ଜାତ ନଦୀ—2. Hill-stream.

୩ । ପାଷାଣଭେଦୀ ଗଛ—3. A medicinal plant.

୪ । ଧାଇଫୁଲ; ଧାତକୀ (ଦେଖ)—4. Dhātakī (See).

୫ । ସୌରାଷ୍ଟ୍ର ମୃତ୍ତିକା—5. A kind of fragrant earth of Surat.

୬ । ଗାଉଁଣୀ—6. A female cowherd (Apte).

୭ । ଦ୍ରୌପଦୀ—7. An epithet of Draupadī (Apte).

ସଂ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ (ପାର୍ବତ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଈ)—ପର୍ବତ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟା—

Relating to mountain.

ପାର୍ବତ ପ୍ରଭୃତ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିଲି ଜଗତେ—ମଧୁସୂଦନ ।

ଦେ. ବି—୧ । ପତଙ୍ଗବିଶେଷ; ପ୍ରଜାପତି ପୋକ—

1. Butterfly.

ବିଶ ଲକ୍ଷଣା ଦେଇ ବିଚାରେ ପାର୍ବତୀ—ଭକ୍ତ. ବୈଦେହୀଶବିଳାସ ।

୨ । ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ନାମ—

2. Name given to females.

ପାର୍ବତୀ ମନ୍ଦାର—ପ୍ରାଦେ (ଗଡ଼ଜାତ) ବି.—ଏକପ୍ରକାର ଫୁଲଗଛ—
Pārbatī mandāra A kind of flower tree.
[ଦ୍ର—ମନ୍ଦାର ଫୁଲ ପରି ଫୁଲ, ମାତ୍ର ମନ୍ଦାର ଗଛଠାରୁ ବଡ଼ ଗଛ ।]

ପାର୍ବତୀମାଆ ଗୁଣ୍ଡି—ଦେ. ବି—ଯାଜପୁରର ବିଖ୍ୟାତ ଗୁଣ୍ଡି—
Pārbatīmā-ā gunḍi A kind of tobacco powder prepared in Jajpur.
[ଦ୍ର—ଯାଜପୁରରେ ପାର୍ବତୀମା ବୋଲି ଜଣେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ଏହି ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଗୁଣ୍ଡି ବିକୁଥିଲା)

ପାର୍ବତୀୟ—ସଂ. ବି. (ପର୍ବତ+ଈୟ)—ପାର୍ବତ୍ୟ (ଦେଖ)—
Pārbatīya Pārbatya (See).

ପାର୍ବତୀୟ ଉପଦେଶ—ଦେ. ବି. (ବାଇବଲ୍ ଅନୁବାଦ)—ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ
Pārbatīya upadeśa ପର୍ବତ ଉପରେ ଦେଇଥିବା ଉପଦେଶ—
The Sermon on the Mount.

ପାର୍ବତେୟ—ସଂ. ବିଣ. (ପର୍ବତ+ଏୟ)—ପାର୍ବତ୍ୟ (ଦେଖ)—
Pārbateya Pārbatya (See).
ସଂ. ବି.—୧ । ସୁର୍ମା—1. Antimony.
୨ । ଜିଙ୍ଗିନୀ (ଦେଖ)—2. Jingini (See).
୩ । ଧାତକୀ (ଦେଖ)—3. Dhātakī (See).
୪ । ପାର୍ବତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି—4. Hillman.
ଶତ୍ରୁ ପାର୍ବତେୟଗଣ ସଙ୍ଗେ ଧର,
ଉଣଜାର ହୋଇସଲେଟ୍ ରକ୍ଷାକର୍ତ୍ତା । କୃଷ୍ଣଦ୍ୱୈ. ମହାଭାରତ ଭୀ ।

ପାର୍ବତ୍ୟ—ସଂ. ବିଣ—(ପର୍ବତ+ଯ)—୧ । ପର୍ବତ ଜାତ—
Pārbatya 1. Born of a mountain.
୨ । ପର୍ବତ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—2. Mountainous.
୩ । ପର୍ବତବାସୀ—3. Dwelling in the mountain.
୪ । ପର୍ବତ ସଙ୍କୁଳ—4. Hilly.

ପାର୍ଯ୍ୟନ୍ତିକ—ସଂ. ବିଣ—(ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ+ଇକ)—ଅନ୍ତିମ—
Pārjyantika Final; last. (Apte)
(ପାର୍ଯ୍ୟନ୍ତିକା—ସ୍ତ୍ରୀ)

ପାର୍ଲା ଖେମୁଣ୍ଡି—ଦେ. ବି—ପାରଲା ଖେମୁଣ୍ଡି (ଦେଖ)
Pārlā khemuṇḍi Pāralā khemuṇḍi (See)
(ପାର୍ଲାଖିମୁଣ୍ଡି, ପାର୍ଲାଖିମିଡ଼ି, ପାର୍ଲାଖେମିଡ଼ି, ପାର୍ଲାଖେମିଣ୍ଡି, ପାର୍ଲାଖିମିଣ୍ଡି—ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟ୍)—
Pārliāment ୧ । ରାଜ୍ୟ ଶାସନ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସଭା—
ପାର୍ଲାମେଣ୍ଟ୍ } ଅନ୍ୟରୂପ 1. Parliament.
ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ୍ } ୨ । ଇଂଲଣ୍ଡର ଶାସକ ସଭା—
ପାର୍ଲିୟାମେଣ୍ଟ ପାର୍ଲାମେଣ୍ଟ 2. The British Parliament.

ପାର୍ଶବ—ସଂ. ବି. (ପର୍ଶୁ+ଅ)—ପର୍ଶୁଧାରୀ ଯୋଦ୍ଧା—
Pārśaba A warrior armed with battle-axe.

ପାର୍ଶଲ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ପାର୍ଶେଲ୍)—୧ । ପୁଲନ୍ଦା—
Pārśal 1. Parcel.
(ପାର୍ଶେଲ୍—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ଡାକ ପୁଲନ୍ଦା—
ପାର୍ସେଲ ପାସଲ 2. Postal parcel.

ପାର୍ଶୀ—ଦେ. ବି—ପାରଶୀ (ଦେଖ)
Pārśī Pāraśī (See)

ପାର୍ଶୀ ଗୁଜୁରାଟୀ(ଟି)—ଦେ. ବି—ପାରଶୀମାନଙ୍କର କଥିତ ଗୁଜୁରାଟୀ ଭାଷାର
Pārśī gujurāṭī(ṭī) ଏକ ଭାଷା—A dialect of Gujarāṭī
ପାର୍ଶୀଗୁଜରାତୀ **पार्शीगुजराती** spoken by the Parsees.

ପାର୍ଶୁକା—ସଂ. ବି. (ପର୍ଶୁ+କ+ଆ)—ପଞ୍ଜରା ହାଡ଼—
Pārśukā Rib.

ପାର୍ଶ୍ୱ—ସଂ. ବି. (ପର୍ଶୁ=ପିଞ୍ଜରାହାଡ଼+ଅ; ଅଥବା ସ୍ପୃଶ୍ ଧାତୁ+କର୍ମ
Pārśwa ଅ)—୧ । କଡ଼; କାଖର ତଳଭାଗ; କଙ୍କାଳ; ପିଞ୍ଜରା-ହାଡ଼ର ଉପରଭାଗ—1. The flanks; the side of the body; the region of the ribs.
୨ । ଧାର—2. Edge.
୩ । ଡାହାଣ ବା ବାମ ପାଖ—
3. Side (right or left).
୪ । ନୈକଟ୍ୟ; ଅଦୂରତ୍ୱ—
4. Nearness; vicinity; proximity.
୫ । (ପର୍ଶୁ+ସମୂହାର୍ଥେ ଅ) ପର୍ଶୁକା ସମୂହ—
5. A number of ribs.

ପାର୍ଶ୍ୱକ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପାର୍ଶ୍ୱ=ଖଠତା+ସ୍ୱାର୍ଥେ କ)—
Pārśwaka ୧ । ଅନେକ ପ୍ରକାର କୁଟିଳ ଉପାୟରେ ଧନ ଅର୍ଜନକାରୀ (ହି. ଶ)—1. Earning money in many questionable ways.
୨ । କୁଟିଳତା ଦ୍ୱାରା ଯେ ଆପଣାର ବଢ଼ତି କରେ (ହି. ଶ)—
2. Reaping one's advantage by crooked policy.

ପାର୍ଶ୍ୱଗ—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପାର୍ଶ୍ୱ+ଗମ୍ ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Pārśwaga ୧ । ପାର୍ଶ୍ୱବର୍ତ୍ତୀ—1. Situate on a side.
(ପାର୍ଶ୍ୱଗା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଯେ ପାଖେ ପାଖେ ଚାଲେ—
2. Moving on one's side.
ସଂ. ବି—୧ । ସହଚର; ପାର୍ଶ୍ୱଚର—1. Companion.
୨ । ଅନୁଚର—2. Attendant.
୩ । ଅର୍ଦ୍ଦଲୀ ଚାକର; ପାଖଲୋକ—
3. Orderly; personal servant.

ପାର୍ଶ୍ୱଚର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (ପାର୍ଶ୍ୱ+ଚର ଧାତୁ+କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—
Pārśwachara ପାର୍ଶ୍ୱଗ (ଦେଖ)—Pārśwaga (See)
(ପାର୍ଶ୍ୱଚରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

ପାର୍ଶ୍ୱ ଦେଶ—ସଂ. ବି—କଡ଼; ପାଖ—
Pārśwa deśa Side; flank.

ପାର୍ଶ୍ୱ ନାଥ—ଦେ. ବି—ଜୈନ ଧର୍ମର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା; ପରେଶନାଥ—
Pārśwa nātha The founder of Jainism.
[ଦ୍ର—ଏ ବାରାଣସୀର ରାଜା ଅଶ୍ୱସେନ ଓ ପୁଣ୍ୟବତୀ ରାଣୀ ବାମାଙ୍କର ପୁତ୍ର ଥିଲେ । ପୌଷ ମାସ କୃଷ୍ଣଦଶମୀ ଏହାଙ୍କର ଜନ୍ମଦିନ । ଏହାଙ୍କ ମାତା ଗର୍ଭାବସ୍ଥାରେ ଆପଣା ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଗୋଟିଏ ସର୍ପ ଦେଖିଥିବାରୁ ପୁତ୍ରଙ୍କ ନାମ ପାର୍ଶ୍ୱନାଥ ଦେଇଥିଲେ । ଏ ଉଚ୍ଚରେ

ଏହାତ ଥିଲେ, ଏହାଙ୍କ ଶରୀରର ବର୍ଣ୍ଣ ନୀଳ ଥିଲା ଓ ଏହାଙ୍କ ଶରୀରରେ ସର୍ପ ଚିହ୍ନ ଥିଲା । କୁଶସ୍ଥାନର ରାଜା ପ୍ରସେନଜିତ୍‌ଙ୍କ କନ୍ୟା ପ୍ରଭାବତୀଙ୍କୁ ଏ ବିବାହ କରିଥିଲେ । ରାଜାଙ୍କ ଉଦ୍ୟାନର କାନ୍ଥରେ ଧର୍ମାତ୍ମା ନେମିନାଥଙ୍କ ଚରିତ ଅଙ୍କିତ ହୋଇଥିବାର ଦେଖି ଏହାଙ୍କ ମନରେ ବୈରାଗ୍ୟ ଉଦୟ ହେଲା । ଏ କାଶୀରେ ୮୪ ଦିନ ତପସ୍ୟା କରି ଜ୍ଞାନଲାଭ କଲେ ଓ ତିକାଳଜ୍ଞ ହେଲେ । ସୁଣ୍ଡ, ତାମ୍ରଲିପ୍ତ ଆଦି ଅନେକ ଦେଶ ବୁଲି ଏ ଦୟାଧର୍ମର ପ୍ରଚାର କଲେ । ନିଜର ନିର୍ବାଣକାଳ ନିକଟ ହେବାର ଜାଣି ସମେତଶିଖର (ବର୍ତ୍ତମାନ ହଜାରିବାଗର ପରେଶନାଥ ପାହାଡ଼)କୁ ଆସି ସେଠାରେ ଏ ଶ୍ରାବଣ ଶୁକ୍ଳଦଶମୀ ଦିନ ଯୋଗଦ୍ୱାରା ଶରୀର ତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ (ହି. ଶ)— ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ୭୫୦ ଅବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଶ୍ୱନାଥ ଜୈନ ଧର୍ମପ୍ରଚାର କରିଥିଲେ । ଖଣ୍ଡଗିରି ଓ ଉଦୟଗିରିରେ ଏହାଙ୍କର ଜୀବନବୃତ୍ତାନ୍ତ ଖୋଦିତ ହୋଇଅଛି । ଜୈନମନ୍ଦିରମାନଙ୍କରେ ଏହାଙ୍କର ନଗ୍ନ ମୂର୍ତ୍ତି ପୂଜିତ ହୁଏ । ଏ ପ୍ରଥମେ ଲାଡ଼ (ଲୁବ୍ଧକ) ଦେଶରେ ବୁଲି ଜୈନ ଧର୍ମ ପ୍ରଚାର କରିଥିଲେ । (ହି. ଶ)]

ପାର୍ଶ୍ୱ ପରିବର୍ତ୍ତନ—ସଂ. ବି. (୭ଷ୍ଠୀ ତତ୍)—ଶୋଇଲାବେଳେ କଡ଼ ଲେଉଟାଇବା; କଡ଼ ଲେଉଟାଣି—
Pārśwa paribarttana Changing the side or flank; turning round from one side to the other while lying on the ground.

ପାର୍ଶ୍ୱପରିବର୍ତ୍ତନ ଏକାଦଶୀ—ସଂ. ବି—ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ପାଶ ପରିବର୍ତ୍ତନରୂପ ଉତ୍ସବ; ଶୟନ ଏକାଦଶୀର ପରିବର୍ତ୍ତୀ ବଡ଼ ଏକାଦଶୀ; ଭାଦ୍ରମାସର ଶୁକ୍ଳ ଏକାଦଶୀ—The bright 11th day of the month of Bhādra.
Pārśwaparibarttana ekādasī (ପାର୍ଶ୍ୱୈକାଦଶୀ—ଅନ୍ୟରୂପ)

[ଦ—ଏ ଦିନ ବିଷ୍ଣୁ ଶୋଇଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ବାଆଁ ପାଖରୁ ଡାହାଣ ପାଖକୁ କଡ଼ ଲେଉଟାନ୍ତି ବୋଲି ପୁରାଣମାନଙ୍କରେ ଲେଖାଅଛି ।]

ପାର୍ଶ୍ୱବର୍ତ୍ତୀ—ସଂ. ବିଣ—(ପାର୍ଶ୍ୱ + ବୃତ ଧାତୁ=ବର୍ତ୍ତମାନ ଥିବା + କର୍ତ୍ତୃ. ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—୧ । ପାଖରେ ଥିବା; କଡ଼ରେ ଥିବା—1. Situated on the side.
Pārśwabartti (ପାର୍ଶ୍ୱବର୍ତ୍ତିନୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

୨ । ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ—
2. Adjoining; adjacent.
୩ । ନିକଟରୁ ଲାଗିଥିବା—3. Contiguous.

ପାର୍ଶ୍ୱ ଭାଗ—ସଂ. ବି—ପାଖ; କଡ଼—
Pārśwa bhāga Side; flank.

ପାର୍ଶ୍ୱ ଶୂଳ—ସଂ. ବି—କଙ୍କାଳରୁ ମାରିବା ଶୂଳ ରୋଗବିଶେଷ—
Pārśwa:sūla Shooting pain in the side; pleurisy.

[ଦ—ଏଥିରେ ନିଶ୍ୱାସ ମାରିବାରୁ କଷ୍ଟ ହୁଏ ଓ କଙ୍କାଳ ଭିତରେ କୁଣ୍ଡରେ ଫୋଡ଼ିବା ପରି ବେଦନା ଜଣାଯାଏ ।]

ପାର୍ଶ୍ୱସ୍ଥ—ସଂ. ବିଣ—(ପାର୍ଶ୍ୱ + ସ୍ଥା ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ପାଖରେ ଥିବା—1. Situated on a side.
Pārśwastha (ପାର୍ଶ୍ୱସ୍ଥିତ—ଅନ୍ୟରୂପ)

୨ । ପାର୍ଶ୍ୱବର୍ତ୍ତୀ—
2. Adjacent.

ପାର୍ଶ୍ୱାସ୍ଥି—ସଂ. ଅ—(୭ଷ୍ଠୀ ତତ୍; ପାର୍ଶ୍ୱ + ଅସ୍ଥି)—ପଞ୍ଜରା ହାଡ଼—
Pārśwasthi Rib.

ପାର୍ଶ୍ୱିକ—ସଂ. ବିଣ—(ପାର୍ଶ୍ୱ + ଇକ)—୧ । ପାର୍ଶ୍ୱ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Pārświka Relating to the sides; lateral.

୨ । ପାର୍ଶ୍ୱକ (ଦେଖ)—2. Pārśwaka (See)

ପାର୍ଷତ—ସଂ. ବିଣ—(ପୃଷତ + ଅ)—ଦ୍ରୁପଦରାଜା ପୃଷତ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
Pārshata Relating to Pṛushata the king of Drupada.

ସଂ. ବି—ଦ୍ରୁପଦ ପୁତ୍ର ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନ—
A name of Dhṛushṭadyumna.

ପାର୍ଷତୀ—ସଂ. ବି—ସ୍ତ୍ରୀ. (ପାଷତ + ଈ)—ଦ୍ରୌପଦୀ—
Pārshatī Draupadī.

ପାର୍ଷଦ—ସଂ. ବି—(ପର୍ଷଦ୍=ସଭା + ଅ)—୧ । ସଭାସଦ୍; ସଭ୍ୟ—
Pārshada 1. Member of an association.

୨ । ଅର୍ଦ୍ଦଳି ଚାକର; ପାଖ ଲୋକ—
2. An orderly; a personal servant.
୩ । ମନ୍ତ୍ରୀ—3. Counseller; minister.

ପାର୍ଷ୍ଣି(ଣ୍ଣି)—ସଂ. ବି—(ପୃଷ୍ ଧାତୁ=ସିଞ୍ଚନ କରିବା + କର୍ମ. ନି)—୧ । ଗୁଳୁରୁ ଅଧୋଦେଶ; ଗୋଇଠି—1. Heel.
Pārshṇi(shṇī)

୨ । ପୃଷ୍ଠ ଦେଶ; ପଶ୍ଚାଦ୍‌ଦେଶ—
2. Back side; the back.
୩ । ସୈନ୍ୟର ପଶ୍ଚାଦ୍ ଭାଗ—
3. The rear of an army.
୪ । ପୃଷ୍ଠ ଶତ୍ରୁ—4. An enemy in one's rear.
୫ । ଗୋଇଠା—5. A kick. (Apte)
୬ । ଜୟ କରିବା ଇଚ୍ଛା—
6. Desire of conquering. (Apte).
୭ । ଅନୁସନ୍ଧାନ; ତଦନ୍ତ—
7. Inquiry. (Apte).
୮ । (ସ୍ତ୍ରୀ) ଦୁଶ୍ଚରିତ୍ରା ସ୍ତ୍ରୀ—
8. A licentious woman (Apte.)
୯ । (ସ୍ତ୍ରୀ) କୁନ୍ତୀ—
9. An epithet of Kuntī. (Apte)

ପାର୍ଷ୍ଣିଗ୍ରହ—ସଂ. ବି—(ପାର୍ଷ୍ଣି + ଗ୍ରହ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—ଅନୁଚର—
Pārshṇi graha A follower.

ପାର୍ଷ୍ଣିଗ୍ରାହ—ସଂ. ବି—(ପାର୍ଷ୍ଣି + ଗ୍ରହ ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ଅ)—୧ । ସେନାର ପଶ୍ଚାଦ୍‌ଭାଗରୁ ଆକ୍ରମଣ କରିବା ଶତ୍ରୁ—
Pārshṇigrāha 1. An enemy in the rear. (Apte)

୨ । ସେନାର ପଶ୍ଚାଦ୍‌ଭାଗର ସେନାପତି—2. A commander of the rear of an army. (Apte)
୩ । ରାଜାଙ୍କ ସହାୟକ ମିତ୍ର ରାଜା—
3. An ally who supports a prince.

ପାର୍ଷ୍ଣିଘାତ—ସଂ. ବି—(ଘାତ୍ ଧାତୁ; ପାର୍ଷ୍ଣି + ଘାତ)—ଗୋଇଠା—
Pārshṇi ghāta Kick.

ପାର୍ଶ୍ନିତ୍ର—ସଂ. ବି—(ପାର୍ଶ୍ନି + ତ୍ରୈ ଧାତୁ + ଅ)—ସେନାର ପଛଭାଗରେ
Pārshṇitra ଥିବା ସହାୟକ ସୈନ୍ୟ—A rear guard; reserve; a body of forces in the rear. (Apte).

ପାଲ୍‌କା—ଦେ. ବି—(ସଂ. ପଲ୍ଲବ)—ମିସ୍ତ୍ରୀମାନେ କାନ୍ଥ ଆଦିର ସମତଳରୁ
Pālkā ଉପରକୁ ଉଠାଇ କରିବା ଚୂନ କାମ—Raised ridges made on wall with lime.

ପାଲ୍‌ଠି ମାରି ବସିବା—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି-(ଭୁଲ. ହି. ପାଲଥୀ
Pāl-ṭhi-māri basibā ମାରନା)—ଠେକା ପକାଇ ବସିବା—To sit with the legs crossing each other; to sit on the ground cross-legged.

ପାଳ—ସଂ. ବିଣ—(ପା ଧାତୁ ଣିଚ୍; ପାଳ ଧାତୁ = ରକ୍ଷା କରିବା + ଅ; ଅନ୍ୟ
Pāla ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ)—୧ । ପ୍ରତିପାଳକ—
1. Maintainer.

(ଯଥା—ଭୂପାଳ)

୨ । ରକ୍ଷକ; ଜଗୁଆଳ—2. Protector; keeper.

(ଯଥା—ଅଶ୍ୱପାଳ; ଗୋପାଳ)

୩ । ଜଗୁଆଳ—3. Watchman.

(ଯଥା—ଦ୍ୱାରପାଳ ।)

୪ । ପିକଦାନୀ (ହି. ଶ)—4. Spittoon; spitting pot.

୫ । ଚିତ୍ରକ ବୃକ୍ଷ (ହି. ଶ) – 5. Leadwort

୬ । ପଶୁଚାରଣକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି; ରଖୁଆଳ—
6. A herdsman (Apte).

୭ । ଦଳ; ସମୂହ; ପଲ—7. Herd; flock.

ଦେ. ବି—୧ । (ସଂ. ପଲ୍ଲଲ)—ଭୁଷ୍ଟା—

ପୁଆଳ 1. Crushed straw; trodden straw.

ପୁଆଳ ୨ । (ସଂ. ପାଳ—ପାଣି ଅଟକାଇବା ବନ୍ଧ; ପଲ୍ଲଳ = ପଙ୍କ;
ପାଂକୀଜମୀନ ପଟ୍ଟ)—ନଦୀଗର୍ଭସ୍ଥ ବା ନଦୀତୀରସ୍ଥ ପଟ୍ଟ ପଡ଼ିଥିବା ଉର୍ବର ଜମି—2. Silted land on the bed or bank of a river.

୩ । ବଙ୍ଗଦେଶୀୟ ପ୍ରାଚୀନ ରାଜବଂଶବିଶେଷ—
3. The Pal dynasty of Bengal.

[ଦ୍ର—ପାଳବଂଶର ରାଜାମାନେ ବୌଦ୍ଧ ଥିଲେ । ଏମାନେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ନବମଶତାବ୍ଦୀର ମଧ୍ୟଭାଗରେ କ୍ଷମତାଶାଳୀ ହୋଇଥିଲେ । ଏମାନେ ମଗଧରେ ରାଜା ହୋଇଥିଲେ ଓ ଓଦନ୍ତପୁର (ଆଧୁନିକ ପାଟଣାଜିଲ୍ଲାର ବିହାର ନଗର) ଏମାନଙ୍କ ରାଜଧାନୀ ଥିଲା । ଏମାନେ ଉତ୍ତର ଓ ପଶ୍ଚିମ ବଙ୍ଗ ମଧ୍ୟ ଅଧିକାର କରିଥିଲେ । ଏ ବଂଶର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ଗୋପାଳ ଖ୍ରୀ ୮୫୫ ଠାରୁ ୮୭୫ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାଜା ହୋଇଥିଲେ । ଏ ବଂଶର ଦେବପାଳ କାମରୂପ ଓ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଜୟ କରିଥିଲେ । ଏ ବଂଶର ଧର୍ମପାଳ ଉତ୍ତରରେ ଜଳନ୍ଧର, ଦକ୍ଷିଣରେ ବିନ୍ଧ୍ୟାଚଳ, ପଶ୍ଚିମରେ ଦିଲ୍ଲୀ ଓ ପୂର୍ବରେ ବଙ୍ଗୋପସାଗର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାଜ୍ୟ ବିସ୍ତାର କରିଥିଲେ । ଏ ବଂଶର ନବମ ରାଜା ମହୀପାଳ (ଯାହାଙ୍କ ନାମରେ ମହୀପାଳ ଦିଘୀ ବର୍ତ୍ତମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦିନାଜପୁରରେ ଅଛି) ଖ୍ରୀ୧୦୨୬ ରେ ରାଜତ୍ୱ କରୁଥିଲେ । ସେନରାଜାମାନେ ପାଳମାନଙ୍କୁ ବଙ୍ଗ ଦେଶରୁ ତଡ଼ି ଦେଇଥିଲେ । ବକ୍ତ୍ର ବଖ୍‌ତିଆର ଖିଲଜୀଙ୍କ ପୁଅ ମହମ୍ମଦ ଖିଲଜୀ ଖ୍ରୀ୧୧୯୭ ସାଲରେ ଏ ବଂଶର ଶେଷରାଜା ଗୋବିନ୍ଦପାଳଙ୍କ ରାଜ୍ୟଚ୍ୟୁତ କରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାଳ ବଂଶ ବିହାରରେ ରାଜତ୍ୱ କରୁଥିଲେ (ପ୍ରୋଫେସର୍ ସାହେବଙ୍କ ଇଂରାଜୀ ଭାରତଇତିହାସ) । ପାଳ ରାଜାମାନେ ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶୀ ଥିବାର ତାମ୍ରାନୁଶାସନରେ ଲେଖା ଅଛି(ହି.ଶ)।]

୪ । ଓଡ଼ିଶା ଗଡ଼ଜାତ ପାଲଲହଡ଼ା ରାଜବଂଶୋପାଧି—
4. The family-title of the Ruling Chiefs of Pallahara State of Orissa.

୫ । ଓଡ଼ିଆ ବ୍ରାହ୍ମଣ, କ୍ଷତ୍ରିୟ ଓ ଶୂଦ୍ରଙ୍କ ଉପାଧିବିଶେଷ—
5. A family-title of Śūdras and Kshatriyas and Brāhmaṇas of Orissa.

୬ । ବଙ୍ଗୀୟ କାୟସ୍ଥଙ୍କ ବଂଶୋପାଧିବିଶେଷ—
6. A family-title of Bengalee Kāyasthas.

[ଦ୍ର—'ପାଳ' ଶବ୍ଦ ଗ୍ରାମ ବା ନଗର ଅର୍ଥରେ ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ ହେବାର ଦେଖାଯାଏ । ଯଥା—ବାଲିଆପାଳ ; ଲୁଆଁପାଳ; ଗୁଆଁପାଳ ।]

ପ୍ରାଦେ—୧ । (ଆଠମଲ୍ଲିକ) ବି—ପାଲୁଅ—
1. Flour made from certain roots.

ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର) ବି—୨ । ଅତି ସୂକ୍ଷ୍ମ ଭାବରେ ଚୂର୍ଣ୍ଣୀକୃତ (ଏରାରୁଟ୍ ଓ ଅଦା ପ୍ରଭୃତିର) ଗୁଣ୍ଡା—
2. Fine powder.

୩ । ଅଦା ଓ ଏରାରୁଟ ପ୍ରଭୃତି ଚୂର୍ଣ୍ଣ, ଦୁଗ୍ଧ ଏବଂ ସର୍କରାରେ ସିଦ୍ଧ ଏକପ୍ରକାର ମିଷ୍ଟାନ୍ନ; ପାୟସ—3. Gruel made by boiling flour with milk and sugar.

ପାଲ—ଦେ. ବି. [ସଂ. ପାଳ = କାର୍ପାସ ବସ୍ତ୍ର; ଇମ୍ବା ଇଂ. ପାଲ୍ (Pall) =
Pāla ଘୋଡ଼ଣୀ; ଆଚ୍ଛାଦନ ବସ୍ତ୍ର]—୧ । ଅଖାରେ ତିଆରି
ପାଇଲ, ପାଲ ପରଦା; ତେରପାଲ—1. Tarpaulin.

ପାଲ ୨ । ଖଣ୍ଡିଏ ଅଖାରେ ନିର୍ମିତ ଛୋଟ ତମ୍ବୁ—
2. A pal; small tent.

୩ । ଜାହାଜ ଓ ତରଙ୍ଗାକୁ ପବନରେ ଚଳାଇବା ନିମନ୍ତେ ଖୁଣ୍ଟରେ ବନ୍ଧା ହେବା ମୋଟା ବସ୍ତ୍ର—
3. Sail; sail-cloth.

[ଦ୍ର—ବାଲେଶ୍ୱର ପୂର୍ବେ ବନ୍ଦର ଥିଲା ଓ ଓଡ଼ିଆ ନାବିକମାନେ ଜାହାଜ ଚଳାଉଥିଲେ । ଜାହାଜର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପାଲମାନଙ୍କର ନାମ, ଯଥା—ଟବର୍—ମାସ୍ତୁଲର ଉପର ଅଂଶରେ ବନ୍ଧାଯିବା ପାଲ—Top sail. ଗାଉ—ମାସ୍ତୁଲରେ ବନ୍ଧାଯିବା ବଡ଼ ବା ପ୍ରଧାନ ପାଲ—Main sail. ଜୀଉ—ମାସ୍ତୁଲ ସଙ୍ଗେ କଣବାଗେ ଲାଗି-ଥିବା ଲଗିରେ ବନ୍ଧା ହେବା ବଙ୍କା ପାଲ—Small sails attached to rods forming angles with the mast]

୪ । ଅଖାପାଲ—4. Sack cloth.

୫ । କଇ, ମାଗୁର, ଆଡ଼ୀ ଓ ଚଢଳ ଆଦି ମାଛମାନେ ଶଙ୍କ ବା ବାଲିରେ ଯେଉଁ ବସା କରନ୍ତି; ବିମ୍ବର—4. Nest or recess made by fishes in the sand or mud at the bottom of water.

୬ । ଖାପର; କୁଚକ୍ର; ଫାନ—
6. Intrigue; snare.
ମିଛ ହୋ ! ଏମନ୍ତ ଗୀତ ଗାଇ
ତାହା ପାଲରୁ ତେ ଯିବ ବଇଚ । ଅଭିମନ୍ୟୁ. ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖରାନନ୍ଦ ।
୭ । ପ୍ରଲୋଭନ—7. Temptation.

ପାଲକ – ସଂ. ବିଣ. (ପା ଧାତୁ + ଣିଚ୍=ପାଳ ,ଧାତୁ=ପାଳନ୍ତା + କର୍ତ୍ତୃ.
Pālaka ଅକ)—୧ । ପାଳନକାରୀ—
(ପାଳିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Maintaining; nourishing; rearing up.
୨ । ରକ୍ଷାକାରୀ—2. Protecting; preserving; keeping in custody.
୩ । ଯେ ଜାଗେ—3. Watching; tending.
ସଂ. ବି—୧ । ପାଳନକର୍ତ୍ତା—1. Maintainer; supporter; rearer.
୨ । ରକ୍ଷକ—2. Protector; custodian.
୩ । ଜଗୁଆଳି—3. Watchman.
୪ । ଅଭିଭାବକ - 4. Guardian
୫ । ଚଢା ଗଛ (ହି. ଶ.) – 5. Leadwart.
୬ । (+କର୍ମ. ଅକ) ପୋଷ୍ୟପୁତ୍ର (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—
6 Adopted son.
୭ । ପାଲଙ୍ଗ (ହି. ଶ.) (ଦେଖ)—7. Pālaṅga (See).
୮ । ଅଶ୍ୱରକ୍ଷକ; ସଇସ—8 Syce; groom.
ଦେ. ବି – ୧ । ଶସ୍ୟର ଅନୁକୂଳ ସୁବୃଷ୍ଟିଆଦିଯୁକ୍ତ ଋତୁ ବା ଅବସ୍ଥା; ଭଲ ପାଗ—1. Favourable weather for crops
୨ । ସୁଯୋଗ—2. Favourable opportunity.

ପାଲକ୍—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିନୀପୁର) ବି. (ଭୁଲ. ବଂ. ପାଲକ)— ଚଢ଼େଇଙ୍କର
Pālak ଶ୍ରେଷ୍ଠ ରୁମ୍ବ; ପର—Feather of a bird.

ପାଲକ—ଦେ. ବି—ପଲକ (ଦେଖ)—
Pālaka Palaka (See).
ଶ୍ରୀ ଚୈଳ ଜଡ଼ା ସାହାର ସାହିଁ,
ହାଇ ଛଙ୍କ ଯା ପାଲକ ନ ଥାଇ । ପାଣ୍ଡା. ପରତେ ଗୀତା ।

ପାଲକ ପୁତ୍ର—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପାଲକ+ପୁତ୍ର)—୧ । ପାଳିତ ସନ୍ତାନ;
Pālaka putra ପିଲାଦିନୁ ଯାହାକୁ ମନୁଷ୍ୟ ପୁଅ ପରି ପାଳି ବଢ଼ାଇ ଥାଏ—1. A child brought up as a son.
ପାଲକ ପୁତ୍ର ୨ । ପୋଷ୍ୟପୁତ୍ର—2. Adopted son.
ପାଲକ (ପାଲକ ପୁଅ – ଅନ୍ୟରୂପ)

ପାଳ କର୍ଲା–ପ୍ରାଦେ (ବାଲେଶ୍ୱର) ବି—ପାଳ ବା ନଈର ପଠୁ ଜମିରେ
Pāla karlā ଜନ୍ମୁଥିବା କଲରା; ଝୁଣ୍ଟି କଲରା—
Memordica fruits grown on silted river-bed lands.
[ଦ୍ର—ଏହା ଗୋଲ ଗୋଲ ଏବଂ ଶ୍ରେଷ୍ଠ; ସାଧାରଣ ଜମିରେ ଜନ୍ମୁଥିବା କଲରାଠାରୁ ଏହା ଅଧିକ ପିତା ।]

ପାଳକାଧିପ—ସଂ. ବି. (ଫଳିତ ଜ୍ୟୋତିଷ)—ଗଣନା ଅନୁସାରେ କୌଣସି
Pālakādhipa ବର୍ଷରେ ସୃଷ୍ଟିର ପାଳନକାରୀ ଗ୍ରହ—
(ପାଳକାଧିପତି—ଅନ୍ୟରୂପ) (astrology) The planet said to be the protector of the earth during a certain year

ପାଲକି—ଦେ. ବି—ପାଲଙ୍କି (ଦେଖ)
Pālaki Pālaṅki (See).

ପାଳ କୁଟା—ଦେ. ବି (ଏକାର୍ଥବୋଧକ ସହଚର ଶବ୍ଦ; ସଂ. ପଳ+
Pālakuṭā କୁଟ୍ଟିତ)—କୁଟା—Crushed straw.

ପାଳ ଗଦା—ଦେ. ବି—୧ । କୁଟାର ସ୍ତୂପ—
Pāla gadā 1. A heap of crushed straw.
ପାଳଇ, ପାଳଇ, ପାଳୋଏ ୨ । ଉତ୍ତରେ ଧାନ ସଞ୍ଚୟ କରିବା
ପୁଆଳକୀ ଗଦା ନିମନ୍ତେ କୁଟାର ଢିଆର ସ୍ତୂପ; ମେଦ—
2. A straw rick containing paddy stored in it.

ପାଲଙ୍କ—ସଂ. ବି—୧ । ପାଳଙ୍ଗ ଶାଗ—
Pālaṅka 1. Spinach.
(ପାଲଙ୍କୀ, ପାଳଙ୍ଗ୍ୟ, ପାଳଙ୍ଗ୍ୟା—ଅନ୍ୟରୂପ)
୨ । ବାଜ ପକ୍ଷୀ—2. Hawk.

ପାଲଙ୍କ—ସଂ. ବି—ପଲଙ୍କ; ଖଟ—
Pālaṅka Bedstead; couch.

ପାଲଙ୍କି—ଦେ. ବି (ସଂ. ପାଲଙ୍କ; ତେ. ପାଲ୍ଲକି)—୧ । ମରହଟ୍ଟୀ ପାଲଙ୍କି;
Pālaṅki ଯେଉଁ ଯାନରେ ବର ବସି ବିବାହ ହେବାକୁ ଯାଏ—
(ପାଲ୍ଲି—ଅନ୍ୟରୂପ) 1. An old fashioned palanquin.
ପାଲକୀ ପାଲ୍ଲକୀ ୨ । ଉପରେ ଛତ ଥିବା ନରବାହ୍ୟ ଯାନ—
Sedan chair; palki.
ରଜା ପାଲକିରେ ସେ ବଳଶାଳ୍ ସୋଇ
ସେନଗଲେ ସରବ୍ ଅତ ଗୋଷ ବହି— କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର. ମହାଭାରତ, ବନ ।

ପାଲଙ୍ଗ—ଦେ. ବି (ସଂ. ପାଲଙ୍କ)—ବର୍ଷାୟୁଃ ଖାଦ୍ୟଶାକବିଶେଷ—
Pālaṅga A kind of annual potherb; spinach; Spinacia Obracia.
(ସଂ. ପାଲଙ୍ଗ୍ୟା; ସ୍ନିଗ୍ଧପତ୍ରା; ଗ୍ରାମ୍ୟବଳ୍ଲୀ; କୁରକା; ଚୀରଚ୍ଛେଦା [ଦ୍ର—ଏହା ଦୁଇପ୍ରକାର
ପାଲଂ, ପାଲଙ୍ଗ ୧—ମିଠା ପାଲଙ୍ଗ ବା ସାଧାରଣ ପାଲଙ୍ଗ ।
ପାଲ୍ଲଙ୍କ; ପାଲକ ବ—ପାଲଙ୍ଗ । ୨—ଖଟ୍ଟାପାଲଙ୍ଗ—
ମ. ପାଲଖ; ପୋଇଶାକ Rumex vesicarius. ବଂ. ଚୁକାପାଲଂ ।
ଗୁ. ପାଲଖଭାଜୀ ଖଟ୍ଟାପାଲଙ୍ଗର ଶାଗ ଖଟ୍ଟା; ଏହାର ମୂଳ
ଫା. ଇସ୍ପନାଖ୍ ପାଖରୁ ଗୋଟିଏ ପତ୍ର ବାହାରେ । ଏ ଶାକ
ଆ. ଆସ୍ପନାଖ ଗୁଳ୍ମର ଡାଙ୍ଗ ହୁଏ ନାହିଁ; ମୂଳରୁ ପତ୍ରଗୁଚ୍ଛ ବାହାରେ; କେନ୍ଦ୍ର ଗାଜରୁ ଗୋଟିଏ ଲମ୍ବ ଡାଙ୍ଗ ବାହାରେ ସେଥିରେ ଫୁଲ ଓ ଫଳ ପେଣ୍ଡା ଧରେ । ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର ମତରେ ଏହା ବାତଜନକ, ଶୀତବୀର୍ଯ୍ୟ, ଶ୍ଳେଷ୍ମକର, ଭେଦକ, ଗୁରୁ, ବିଷ୍ଟମ୍ଭୀ ଏବଂ ମଦରୋଗ, ଶ୍ୱାସ, ରକ୍ତପିତ୍ତ ଓ ବିଷଦୋଷନାଶକ ।]
ସଂ. ବି—ପାଲଙ୍କ (ଦେଖ) Pālaṅka (See)

ପାଳ ଚୁଣ୍ଟା—ଦେ. ବି—ପାଳ ବିଣ୍ଡା (ଦେଖ)—
Pāla chuṇṭā Pāla biṇḍā (See)

ପାଳ ଛତୁ—ଦେ. ବି–ପାଳ ଜମା ଥିବା ସ୍ଥାନରେ ପାଳ ସଢ଼ିଯିବା ପରେ
Pāla chhatu ଉଠିବା ଏକପ୍ରକାର ଛତୁ—Mushrooms
ପୁଆଳଛାତୁ growing on the site of rotten
ଗୋବରଛତା — straw rick.

[ଦ୍ର—ଏହି ଛତୁ ଜିରକାଠି ଓ ପତର ଘୋଡ଼ା ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ପାଲଗଦାରେ ଲୁଣ ପାଣି ଢାଳିଲେ ବେଶି ପରିମାଣରେ ଛତୁ ଫୁଟେ ।]

ପାଲ ଜମି — ପ୍ରାଦେ (ବାଲେଶ୍ୱର) ବି—ଭଲ ସରୁଧାନ ଫସଲ ହେବା ଭଳି ଅତି ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ମାଟିର ଜମି—A land of superior quality in which fine rice grows abundantly.

Pāla jami

ଦେ. ବି—ନଦୀ ଗର୍ଭରେ ବା ନଦୀ କୂଳରେ ପଟୁ ପଡ଼ିଥିବା ଜମି—Silted land on the bed or banks of a river.

ପାଲଟ(ଟା) — ଦେ. ବି—(ସଂ. ପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ; ପ୍ରା. ପଲ୍ଲଟ ==ଓଲଟ ପାଲଟ)—

Pālaṭa(ṭā) ୧ । ବଦଳ— 1. Exchange.

ପାଲ୍‌ଟା, ପାଲଟା ତୁମ୍ଭ ଦେହ ଦଥ ପାଲଟ ମୋତେ ଦିଅ

ପଲଟ କୃଷ୍ଣସଂହ. ମହାଭାରତ. ଶ୍ରବ ।

୨ । ବିପରୀତ ବା ଅସଙ୍ଗତ ଘଟଣା—

2. Discrepant matters or events.

ଏ ରୂପେ ଯେବେ ସକଳ ପାଲଟ

ମନମଥ ପେଶିଲା ବି ଥାଟ—କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. କବିତା ।

୩ । ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ କରିବା କର୍ମ—3. The act of inverting.

୪ । ମାଙ୍କଡ଼ଚଉ—4. Somersault.

ଦେ. ବିଣ—୧ । ବଦଳ ହୋଇଥିବା—1. Exchanged.

୨ । ବକ୍ର; ଆଡ଼—2. Side-long.

୩ । ପିନ୍ଧିଲା ପରେ ଯେଉଁ ବସ୍ତ୍ର ଛଡ଼ା ହୋଇଥାଏ—

3. Put off (cloth).

ଅତେ ପାଲଟା ଶାଢ଼ି ଗୋର—ଭୁଗ. ପ୍ରେମଚନ୍ଦ୍ରାମୃତ ।

୪ । ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ—4. Inverted; turned upside down.

ପାଲଟ ଚାହାଣି—ଦେ. ବି—୧ । ବିପରୀତ ଦୃଷ୍ଟି; ଫେରି ଚାହିଁବା—

Pālaṭa chāhāṇi 1. A returning glance.

ଆଡ଼ଚାଇନୀ ୨ । ଆଡ଼ ଚାହାଣି; ଅପାଙ୍ଗ ଦୃଷ୍ଟି—

तिरछी चितवन 2. A lover's glance in exchange for a glance by the loved; oblique side-long glance.

ଦେବତାଙ୍କ ଭିତରେ ଥୋଇ ମନ୍ଦନକୁ

ମାରଗଲ ପାଲଟ ଚାହାଣିରେ ଚାକୁ । କୃଷ୍ଣସଂହ. ମହାଭାରତ. ଶ୍ରବ

ପାଲଟଣା — ପ୍ରାଦେ (ଯାଜପୁର) ବିଣ.—ପାଲଟା (ଲୁଗା)—

Pālaṭaṇā Worn (cloth).

(ଯଥା—ପାଲଟଣା ଲୁଗା ।)

ପାଲଟଣା ଜାହାଜ—ଦେ. ବି—ଯେଉଁ ଜାହାଜ ପାଲ ସାହାଯ୍ୟରେ ଚାଳିତ ହୁଏ—A sailing ship.

Pālaṭaṇā jāhāja

ପାଲଟାନା ଜାହାଜ **पालचढ़ा हुआ जहाज**

ପାଲଟା—ଦେ. ବି. (ଭୁଲ. ସଂ—ଲ୍ଲଟ==ବସ୍ତ୍ର)—

Pālaṭā ୧ । ପାଲଟ (ଦେଖ)—1. Pālaṭa (See).

୨ । ପିନ୍ଧା ଲୁଗା—2 Worn cloth.

୩ । ପରିତ୍ୟକ୍ତ ପିନ୍ଧା ଲୁଗା—3. Put off cloth.

୪ । ପିନ୍ଧି ଥିବା ଲୁଗାର ବଦଳରେ ଅନ୍ୟ ଲୁଗା ପିନ୍ଧିବା ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ବସ୍ତ୍ର—4. A change of clothes.

ଦେ. ବିଣ—ପାଲଟ (ଦେଖ)—Pālaṭa (See).

ପାଲଟା(ଟେ)ଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ପାଲଟିବାର ଣିଜନ୍ତ ରୂପ—

Pālaṭā(ṭe)ibā Causative form of Pālaṭibā.

ପାଲଟାନ ୧ । ବଦଳାଇବା—1. To exchange.

पलटाना ୨ । ଫେରାଇଦେବା—2. To return.

ପାଲଟା ପାଲଟି—ଦେ. ବି—ବଦଳା ବଦଳି—

Pālaṭā pālaṭi Mutual exchange.

ପାଲଟା ପାଲ୍‌ଟା ହରଷ ବରଷ ପାଲଟା ପାଲଟି ମଧୁଲୁବ ବଟ ବସେ—

पलट पलटी ଭଟ. ଦୋଷଦ୍ରୁହାଣ୍ଡବଦ୍ଧ ।

ଦେ. ବିଣ—ପରସ୍ପର ସହ ବଦଳା ବଦଳି ହୋଇଥିବା—Exchanged.

ପାଲଟା ସିଂହ—ଦେ. ବି—୧ । ରାଜପ୍ରଦତ୍ତ ଉପାଧିବିଶେଷ—

Pālaṭā simha 1. A title conferred by the Rajas.

୨ । କ୍ଷତ୍ରିୟଙ୍କ ବଂଶୋପାଧିବିଶେଷ—

2. A family title of the Kshatriyas.

ପାଲଟି—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ; ପ୍ରା. ପଲ୍ଲଟ) —ବ୍ୟାୟାମ କ୍ରୀଡ଼ାବିଶେଷ;

Pālaṭi पलटा(टी) ମାଙ୍କଡ଼ଚଉ ମାରିବା—Somersault.

ପାଲଟିଆ—ପ୍ରାଦେ. (ଜଯପୁର) ବି—ଶୂଦ୍ର ଓ ଶ୍ରେଷ୍ଠଜାତିଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ

Pālaṭiā ହାତରେ ପିତ୍ତଳର ଯେଉଁ ବାଘ୍ରାତୁଡ଼ି ପିନ୍ଧନ୍ତି—

A kind of broad bracelet worn by low caste females.

ପାଲଟିବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସଂ. ପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ; ସଂ. ପ୍ରଲୋଠନ)—୧ । ପିନ୍ଧାଲୁଗାକୁ

Pālaṭibā ଖୁଲିବା—1. To undress; to change one's dress.

ପାଲଟା **पलटना** (ପାଲ୍‌ଟିବା—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବସ୍ତ୍ର ପାଲଟି ଦୁଇକୂଳେ

ଝାଁସି ପଶିଲେ ଶୀତଜଳେ । ଜଗନ୍ନାଥ. ଭାଗବତ ।

୨ । ବଦଳିବା—2. To change,

ଛଣେ ଛଣେ ପାଲଟଇ ଯାର ବର୍ଣ୍ଣ ଚିତ୍ର—ମଧୁସୂଦନ. କବିତା ।

୩ । କୌଣସି ପଦାର୍ଥ ଅନ୍ୟ ପଦାର୍ଥରେ ପରିଣତ ହେବା—

3. To be changed into (another thing).

ଭୁଜନ ଯେବେ ପାଲଟିବ ଭଙ୍ଗ—କବିସୂର୍ଯ୍ୟ. କବିତା ।

୪ । ଲେଉଟିବା; ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତିତ ହେବା; ଫେରିବା—

4. To return; to come back; to turn.

ଦେବରାଜ ବଚନେ ଦେବ ସୈନ୍ୟଦଳ

ପାଇଣ ପାଲଟିଲେ ଛାଡ଼ିଣ କୈବଲ୍ୟ । କୃଷ୍ଣସଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

୫ । ପାଖେଇ ଯିବା—5. To advance to some distance to see a person off.

ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବଶ୍ୱାମିତ୍ର ସଙ୍ଗେ ଯେବେ,

ବହୁ ପାଲଟି ଅଇଲେ ରାଜମନ୍ଦିର । ବଳରାମ. ବାଳକାଣ୍ଡ ।

୬ । ବସ୍ତ୍ର ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବା; ଲୁଗା ବଦଳିବା; ପିନ୍ଧିଥିବା ଲୁଗାକୁ ଖୁଲି ଅନ୍ୟ ଲୁଗା ପିନ୍ଧିବା—6. To change one's cloth.

ପାଲଣ—ପ୍ରା. ଦେ. ବି. (ସଂ. ପାଲନ)—୧ । ପାଳନ; ପାଳିବା—

Pālaṇa 1. Maintaining.

ପାଳନ **पालन** (ପାଲଣ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ବଳବଳ ଭୁଜା ଶୁଣେ ଦିରେ ପାଳଣ—ପ୍ରାଚୀ. ଶଶିସେନା ।

୨ । ବ୍ରତ ଆଦିର ନିୟମ ରକ୍ଷା କରିବା—
2. Observance of vows.
୩ । ରକ୍ଷଣ—3. Preserving; saving; protecting.
୪ । ରକ୍ଷା—4. Protection.
୫ । ଆଦେଶ ମାନିବା—5. Obeying of an order.
ଦେ. ବିଣ—୧ । ରକ୍ଷିତ—1. Preserved; protected.
୨ । ପାଳିତ—2. Maintained.

ପାଲଣା—ସ୍ତ୍ରୀ ବି. ଓ ବିଣ. (ସଂ. ପାଲନ)—୧ । ପାଲନା (ଦେଖ)—
Pālaṇā 1. Pālanā (See).
(ପାଲଣା—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨ । ପାଲଣ (ଦେଖ)—2. Pālaṇa (See).
ସମ୍ବରଣ ପୃଥ୍ୱୀ ପାଲଣା ସର୍ବ୍ବ କଲେ—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଆଦି ।

ପାଲଣା କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ । ପାଳିବା; ରକ୍ଷା କରିବା—
Pālaṇā karibā 1. To preserve; to save.
ପାଳା ୨ । ନିରାପଦରେ ରଖିବା—
पालना 2. To keep free from danger.
ଯୁଦ୍ଧରେ ମୋର ସେନା ପାଳଣା ନ କରି,
ଅଲଗା ହୋଇ ଗଲେ କର୍ଣ୍ଣ ଧନୁର୍ଦ୍ଧାରି—କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ଆଦି ।
୩ । ବ୍ରତାଦିର ନିୟମ ପାଳନ କରିବା—
3. To observe a vow.
୪ । ପାରଣା କରିବା; ଉପବାସ ପରେ ପ୍ରଥମ ଭୋଜନ କରିବା—
5. To break fast after a vow.

ପାଲଣୀ—ଦେ. ବିଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—ପାଳନକର୍ତ୍ତ୍ରୀ—
Pālaṇī (ପାଲେଣୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) Protectress.
ସଂହାରଣୀ ପାଳଣୀ ଧାରଣୀ ସଂସାର,
ପ୍ରକୃତିକାରଣୀ ପଙ୍କଭୂତେ ଜନ୍ମାର । ପ୍ରାଚୀ. ରହସ୍ୟ ମଣ୍ଡିତ ।

ପାଲତୀ—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । (ସଂ. ପାଳିତା)—ପୋଇଲୀ—
Pālatī 1. Maid servant.
(ପାଳତୀ—ଅନ୍ୟରୂପ) ବାହାଁପାଇଁ ତୁମ୍ଭେ ସଣ୍ଡିବ ମୋର ଗୋଡ଼,
ଧାଙ୍ଗି ଧାୟ ପାଳଉଏ ଅଛନ୍ତି ତୁମ୍ଭଠାରୁ ବଡ଼ ।
କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନପର୍ବ ।
୨ । (ସଂ. ପାଳୟିତ୍ରୀ) ଯେଉଁ ଦାସୀ ରାଜକୁମାର ବା ରାଜକୁମାରୀଙ୍କୁ ପାଳ ଥାଏ—2. A maid servant who acts as the foster mother of a prince or princess.
୩ । ପାଳତୀ ମା (ଦେଖ)—3. Pālatī mā (See)

ପାଲତୀ ମା—ଦେ. ବି.—(ସଂ. ପାଳୟିତ୍ରୀ-ମାତା)—ପର ଶିଶୁକୁ ସ୍ତନ ପର ପାଳଥିବା ସ୍ତ୍ରୀ—Foster mother.
Pālatī mā
(ପାଳତୀ ମା; ପାଳତୀ ମାଆ—ଅନ୍ୟରୂପ)
ଧାଙ୍ଗିମା ଧାୟମା

ପାଲତୀ ସେବା—ଦେ. ବି.—ପାଦ ସେବା; ଦାସୀର ସେବା; ଗୋଡ଼ଦବା—
Pālatī sebā The service of a maid servant; the service of massaging the feet of one's master or mistress.
ମୁଁ ଯାହାକୁ ଅଗ୍ରେ କରଣ କରିଲି,
ତାହାର ମୁଁ ପାଳତୀ ସେବା ନ କରେଁ । କୃଷ୍ଣସିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନପର୍ବ ।

ପାଲ ଦେଓ—ଦେ. ବି.—ଓଡ଼ିଶାର ପାଲଲହଡ଼ା ରାଜ୍ୟର ରାଜାଙ୍କ ଉପାଧି—
Pāla deo The family title of the Rajas of Pallahara State (Orissa).
(ପାଲଦେବ—ଅନ୍ୟରୂପ)
[ଦ୍ର—ଏ ବଂଶର ଏକ ପୁରୁଷ - ଗଣେଶ୍ୱର ପାଲ ଓ ପରବର୍ତ୍ତୀ ପୁରୁଷ ମୁକୁନ୍ଦପାଲ ଉପାଧି କ୍ରମାନ୍ୱୟରେ ଧାରଣ କରନ୍ତି ।]

ପାଲଧୁଆ—ଦେ. ବି. (ସଂ. ପାରିଭଦ୍ର)—ଗ୍ରାମ୍ୟ ନାଭିଦୀର୍ଘ ବୃକ୍ଷବିଶେଷ—
Pāladhuā The Indian coral tree; Erythrina Indica; Erythrina Stricta.
ପାଲିଟା(ତା) ମାଁଦାର; ପାଳତେ ମାଦାର, ପାଲିଧା
फरहद; पालिधा, पञ्जरा, फरद
ସଂ.—ପାରିଜାତ, ରକ୍ତକୁସୁମ, କଣ୍ଟକ କିଂଶୁକ, ମନ୍ଦାର, ପାରିଜାତକ, ନିମ୍ବ ତରୁ, ପାରିଭଦ୍ର
ଗୁ. ପାଣ୍ଡେର ବୋ
ମ. ପାଙ୍ଗରା, ପଙ୍ଗରା, ପାନରେ
ତେ. ମେଦୁଗୁ, ବାରଦେ, ବାଡ଼ିଦ
ତା. ମୁରୁକ
[ଦ୍ର—ଏ ଗଛର ନୂତନ ଶାଖାରେ କଳା କଣ୍ଟା ଥାଏ, କାଠ ଧଳା ଓ ହାଲୁକା, ପତ୍ର ଝିପଣ୍ଡି, ବସନ୍ତ କାଳରେ ପତ୍ର ଝଡ଼ି ପଡ଼ି ଗଛ ଯାକ ଗାଢ଼ ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଫୁଲରେ ଭରି ଯାଏ । ଏହାର କଢ଼ି ଔଷଧ କରି ଯାଏ ଓ ପତ୍ରର ରସ କୃମି ନାଶକ । ବୈଦ୍ୟକ ମତରେ ଏହା ବାୟୁ, କଫ, ଶୋଥ, ମେଦ ଓ କୃମି-ନାଶକ ଓ ଏଥିର ପତ୍ର ପିତ୍ତଜ ରୋଗ ଓ କର୍ଣ୍ଣ ରୋଗ ବିନାଶକ । ପାଲଧୁଆ ଗଛଠାରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଆଉ ଏକ ପ୍ରକାର ପାଲଧୁଆକୁ ଶ୍ୱେତ ପାଲଧୁଆ କହନ୍ତି । ଏହାର ଉଚ୍ଚତା ୮।୧୦ ହାତ ଓ ଫୁଲ ପାଲଧୁଆର ରଙ୍ଗ, କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଗୋଟିକିଆ ।]
ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ୱର) ବି.—ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କୋଳିବିଶେଷ—
A kind of yellow plum.
[ଦ୍ର—ଏହାର ରଙ୍ଗ ହଳଦିଆ ।]

ପାଲନ—ସଂ. ବି.—(ପା ଧାତୁ+ଣିଚ୍=ପାଳ ଧାତୁ+ଭାବ. ଅନ)—
Pālana ୧ । ଭରଣ ପୋଷଣ; ପ୍ରଜାପାଳନ; ଭୋଜନ ଓ ବସ୍ତ୍ରାଦି (ପାଳିତ, ପାଳନୀୟ, ପାଲ୍ୟ—ବିଣ) ଦେଇ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ଜୀବନ ରକ୍ଷା କରିବା—1. Maintenance; bringing up.
୨ । ରକ୍ଷଣ—2. Protection; preservation.
୩ । ବ୍ରତାଦି ଯଥାବିଧି ଆଚରଣ କରିବା—
3. Observance (of fast and ceremonies).
୪ । ଜଗିବା—4. Guarding; watching.
୫ । ପାଖରେ ରଖିବା—5. Keeping.
୬ । ସଦ୍ୟଃ ପ୍ରସୂତା ଗାଈର ଦୁଗ୍ଧ; ଗଜରା ଦୁଧ—6. The milk of a cow which has newly given birth to a calf.
୭ । ଆଦେଶ ମାନିବା—
7. Carrying out of or obedience to an order.

ପାଲନ କରିବା—ଦେ. କ୍ରି.—(ପା ଧାତୁ ଣିଚ୍=ପାଳ ଧାତୁ)—
Pālana karibā ୧ । (ଶରଣାଗତ ଲୋକକୁ) ରକ୍ଷା କରିବା; ନିରାପଦରେ ରଖିବା—1. To save; to protect; to keep; to preserve.
पालन करना
୨ । (ରାଜ୍ୟ ଓ ପ୍ରଜା)-ଶାସନ କରିବା—2. To rule over.